BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 decembrie 1985 și 1 ianuarie 1986 Nr. 47—48/1985 și 1—2/1986

1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CRĂCIUNUL — SĂRBĂTOARE A PĂCII ŞI BUNEIÎNVOIRI ÎNTRE OAMENI

IISUS HRISTOS „Lumina Cunoştinţei" şi „Soarele Dreptăţii"

Cîntarea tradiţională bisericească ne vesteşte în fiecare an cu prilejul prăznuirii Naşterii Domnului că, întrupîndu-se El printre noi, a „răsărit lumii *lumina cunoştinţei*". **Tot din troparul Sărbătorii mai aflăm că El, Cel care ne aduce „lumina cunoştinţei", El însuşi fiind lumina (Ioan 9, 5), este recunoscut ca fiind** *„Răsăritul cel de Sus"*, **adică pogorît din ceruri. Dar troparul, scurt, uimitor de bogat în conţinut — cu adevărat inspirat de Dumnezeu — îi mai dă Mîntuitorului Iisus Hristos încă un nume:** *Soarele dreptăţii!*

Creştinismul, ca religie nouă în istorie, începe cu Naşterea Domnului, cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, potrivit descoperirii Sfintei Scripturi: *„Şi Cuvîntul (Logosul) trup s-a făcut"* **(Ioan 1, 14). Fără Naşterea Domnului, creştinismul n-ar exista. Aşadar, ceea ce înseamnă Naşterea Domnului pentru noi, aceea înseamnă şi creştinismul. Faptul că vine „de Sus", înseamnă că vine de la Dumnezeu, că e Unul din Treime, Fiul lui Dumnezeu, căci prin** *„Cel de Sus"*, **noi L-am înţeles întotdeauna pe Dumnezeu. Şi venind** *„de Sus"*, **nu poate fi altfel decît** *„Soarele dreptăţii"*, **adică acela care face dreptate, învaţă, aduce şi răsplăteşte dreptatea, vrea ca lumea să trăiască** *după dreptate.*

Multe alte titluri îi vor da Mîntuitorului Evangheliştii, ceilalţi apostoli, marii Sfinţi Părinţi şi teologii dar cele mai importante, cele mai surprinzătoare, cele mai adevărate nume şi le va da El însuşi, mărturisind despre Sine şi arătînd în primul rînd locul de unde vine, anume de la Tatăl, ca Fiu născut mai înainte de toţi vecii, de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut, precum mărturisim în *Simbolul credinţei*. **Aceste descoperiri alcătuiesc elementele primor-**

(Continuare în pag. a 2-a)

† **ANTONIE**
Mitropolitul Ardealului

Uimirea Magilor

A mirare foarte
cu fiorul sfînt
Magii
întrebau
zările toate:
— Ce miresme alese
ne-au smerit aromele
smirnelor noastre,
din alambicuri de aur
ale Răsăriturilor vestite,
culese?!
— Le-am adus în chiupuri
din smaralde sculptate
şi ferecate,
să nu-şi piardă
dospetul lor minunat
de neîntrecute miresme
nici de sfintele aghiesme,
tainicul dospet
cu mari peceţi ferecat
Îngerii toţi,
de pe sus
şi Staulul din Betleem,
nările vitelor,
amiroseau cu uimire
mireşmele noi,
necunoscute,
le amiroseau . . . în neştire . . .
Totul mirodea
în neştire
mirodea a uimire
Căci, un baciu în alburi
carpate
şi o băciţă cu ie în arniciuri
smălţuită,
dintr-o traistă de mărginime,
scoteau din otavă
mere pătule,
un colac cald, împletit
cu semne de soare
înfăşurat în păsturi înflorate;
apoi o ulcică cu miere
din brad
şi de ienupăr chircit
şi o piele de jder, alb,
Regele Jder,
mirosind a pădure,
a cascade cu păstrăvi,
a zmeuri şi mure,
a frunze de fagi putrezite
şi a iască aprinsă,
pe toatele care,
ca pe o tavă,
de scutece aromite
şi ele,
din in spălat în izvoare,
le aşezau tăcuţi
lîngă ieslea jilavă,
sub ghirlande de stele
Baciul pîndar
a luminat şi o făclie
din răşini,
cu iasca aprinsă din amnar
Steaua de sus,
călătoare
oprită,
scăpăra şi ea,
lacrimi peste geruri,
uimită!
Magii
urmau a se nedumeri,
în neştire miraţi,
de alte,
smirnele şi tămîiele, noi,
din Carpaţi,
care le-au smerit
pre cele vestite
ale Răsăriturilor lor,
de tot,
nedumerite,
uimite!
Amirodea
Staulul
şi Ieslea
şi Pruncul de Lumină din ea,
a răşini aprinse,
a mere pătule,
a iască cu jar,
noile miresme trimise
de Magii în alb
ai lui Zamolxe,
din Peştera Altar,
PRUNCULUI SFÎNT,
coborît pe pămînt!

Cristofor Dancu

Taina mîntuirii în Hristos: Întruparea

Teologia ortodoxă oferă mai multe porţi de intrare spre taina restaurării creaţiei şi transfigurării umanităţii în şi prin Hristos. Această teologie a insistat asupra drumului pe care umanitatea l-a parcurs împreună cu Fiul lui Dumnezeu care a asumat-o şi sfinţit-o în persoana Sa, a înălţat-o şi a introdus-o în sînul Treimii. Iar *umanitatea,* în sensul biblic, trebuie luată împreună cu *creaţia,* astfel încît ele se schimbă şi se preschimbă împreună (Rom. 8, 21).

Bisericile creştine de toate tradiţiile confesionale sărbătoresc la 25 decembrie întruparea lui Mesia-Hristos, Fiul Cel Unul-Născut din Tatăl, de-o-fiinţă cu Tatăl, fiu după trup al Mariei din Nazaret. În primele trei secole, sărbătoarea Naşterii Domnului se comemora la 6 ianuarie împreună cu cea a Botezului, sau *Epifania.* Din secolul al 4-lea, naşterea se aniversează separat, anume la o dată care corespunde cu festivalul solstiţiului de iarnă, solstiţiul fiind un moment în care soarele apare deodată, în toată măreţia şi strălucirea lui. Într-adevăr, venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, întrupat în mod personal, a fost comparată cu apariţia unui alt „soare", sau „răsărit", „soarele dreptăţii", „răsăritul cel de sus". Şi aşa cum soarele determină întreaga mişcare a universului, tot aşa Pantocratorul întrupat orientează, cu puterea şi iubirea Sa, istoria creaţiei şi a umanităţii..

Odată cu separarea celor două sărbători, a Crăciunului de Epifanie (la Roma către 354, iar la Antiohia, unde a fost introdusă de Sf. Ioan Hrisostom, poate după Sinodul de la Efes — (431), pentru a recunoaşte naşterea lui Iisus din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu), sensul întrupării a devenit mult mai bogat, nelimitîndu-se la comemorarea unui fapt istoric.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Ion Bria*

Un pelerinaj istoric la Mănăstirea Putna

După alegerea şi instalarea sa în scaunul arhieresc al Episcopiei Clujului, episcopul Nicolae Ivan s-a îngrijit să dea noii eparhii, cu rădăcini istorice la Vad şi la Feleac, o organizare temeinică, materială şi morală . . . Între altele, s-a gîndit să lege existenţa şi strălucirea ei în viitor de înnodarea firului istoric al eparhiei cu trecutul, prin pomenirea după cuviinţă a ctitorului ei autentic, Ştefan cel Mare.

În acest scop a cerut de la Sfîntul Sinod aprobarea de a face un pelerinaj la mănăstirea Putna, unde îşi doarme somnul de veci Ştefan cel Mare. Acest pelerinaj a fost stabilit pentru data de 21 septembrie 1922, deci în primul an al păstoririi sale ierarhice. Întreaga organizare a acestui omagiu, ce s-a transformat pe parcurs într-o adevărată procesiune religioasă, cu partici-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. *I. B.*

Republica la cumpăna dintre două cincinale

Actul istoric de la 30 Decembrie 1947 a constituit un moment decisiv în procesul de transformări înnoitoare, declanşat de revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă din August 1944.

Acest moment a marcat instaurarea noii orînduiri democratice în patria noastră, prin cucerirea de către popor a întregii puteri politice.

Au fost descătuşate atunci toate energiile creatoare ale poporului şi s-a pus capăt oricăror forme de inegalitate, discriminare şi exploatare.

Eliberat de lanţurile asupririi, deţinător al puterii politice şi economice, poporul român, devenit liber şi stăpîn pe destinele sale, a dobîndit posibilitatea să se conducă aşa cum îi dictau interesele, să fructifice în folosul propriu întreaga avuţie naţională.

Anii Republicii sînt anii cei mai luminoşi şi mai rodnici, anii unor profunde transformări, care au schimbat fundamental înfăţişarea ţării, structura sa economică şi socială, viaţa oamenilor, locul României în lume.

Din cununa celor 38 de ani de însemnate înfăptuiri în toate domeniile, cîţi au trecut de la instaurarea Republicii, se detaşează cu strălucire perioada ultimelor două decenii, numită îndeobşte „epoca Ceauşescu", după numele celui care a ctitorit-o şi i-a imprimat dinamismul eminentei sale personalităţi: preşedintele Nicolae Ceauşescu.

Sînt evidente pentru oricine diferenţele între ceea ce a fost ţara noastră înainte de a fi devenit republică populară şi ceea ce este ea în actuala etapă de dezvoltare economico-socială pe care o parcurge. Cîteva cifre sînt edificatoare în ceea ce priveşte nivelul pe care l-a atins România în mersul ei înainte, în perioada de după 30 Decembrie 1947. Astfel, producţia industrială românească este în prezent de 103 ori mai mare decît acum 38 de ani. Pentru acelaşi interval de timp, producţia în industria metalurgică a crescut de peste 100 de ori, în industria construcţiilor de maşini de peste 400 de ori, iar în industria chimică de peste 1000 de ori.

Cealaltă ramură de bază a economiei naţionale — agricultura — realizează în prezent o producţie de peste 7 ori mai mare în comparaţie cu 1947.

Creşterea continuă a producţiei industriale şi agricole a dat posibilitatea sporirii participării României la schimburile economice internaţionale. Este demn de reţinut faptul că ţara noastră întreţine în prezent relaţii economice, comerciale şi de cooperare cu 150 de ţări faţă de numai 17 în anii premergători lui 1947.

În domeniul construcţiilor de locuinţe s-a ajuns în prezent la performanţa ca 80% din populaţia României să locuiască în case noi.

Dacă ar fi să ne referim şi la înfăptuirile în domeniul sanitar, am putea arăta că numărul medicilor este astăzi aproape de cifra de 45.000 faţă de numai 11.000 cîţi erau în urmă cu 38 de ani. A sporit de asemenea numărul unităţilor sanitare. Toate aceste fapte au favorizat creşterea mediei de viaţă de la 50 de ani, cît era de pildă, în 1948, la 70 de ani cît este astăzi.

Progresul material realizat în anii Republicii a favorizat înregistrarea unui progres similar şi pe plan spiritual. România a cunoscut în această perioadă o continuă dezvoltare a învăţămîntului, ştiinţei, artei şi culturii. Este suficient să arătăm că începînd cu anul şcolar 1974—1975 în ţara noastră a fost generalizat învăţămîntul obligatoriu şi gratuit de 10 ani. Pe toate treptele de învăţămînt se urmăreşte îmbinarea studiului cu activitatea practică.

Prin participarea masivă a oamenilor muncii la fenomenul culturii şi îndeosebi în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României", întreaga noastră cultură a devenit o cultură de masă.

O problemă de o deosebită însemnătate, care şi-a găsit rezolvarea firească numai în anii Republicii, este problema naţională. În perioada care a urmat după 30 Decembrie 1947 au fost lichidate toate formele de inegalitate, discriminare şi asuprire socială şi

(Continuare în pag. a 7-a)

Colinda românească

mărturie a formării noastre şi a continuităţii pe pămîntul strămoşesc

Cu ochii aţintiţi spre cer, proorocii Vechiului Testament au întrezărit venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu. Anunţînd credincioşilor din vremea lor acest mare eveniment, au rostit, în extazul lor profetic, cuvinte ca acestea: „În ziua aceea din munţii va curge bucuria şi dealurile vor izvorî lapte." Naşterea Mîntuitorului din Fecioara Maria a însemnat, într-adevăr, sosirea zilei Domnului. Iisus Hristos a ţinut să spună: „Avraam a fost bucuros să vadă ziua Mea şi a văzut-o şi s-a bucurat" (Ioan 8, 56). Însoţită de o bucurie negrăită, această zi este singurul ucru nou sub soare. Bucuria însăşi este nouă. Ea are un început, dar nu are un sfîrşit. Ziua Domnului este arătarea şi prezenţa lui Hristos care „ieri şi astăzi şi în veci este acelaşi" (Evrei 13, 8). Bucurîndu-ne de această zi, ne bucurăm de faptul că luăm parte la viaţa lui Hristos, la împărăţia inaugurată de El în lume, cu alte cuvinte la o viaţă nouă, într-un eon nou. Dar bucuria nu este numai o plenitudine lăuntrică, ci este şi o mărturisire; nu este numai senti-

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

43666.

Maica Domnului, Născătoarea de Dumnezeu

De trei mari haruri s-a învrednicit Maica Domnului de la Dumnezeu: *Născătoare de Dumnezeu, pururea fecioară* și *pururea rugătoare*. Dintre aceste haruri cel mai mare este harul Maicii Domnului de a fi Născătoare de Dumnezeu.

Avem noi temeiuri biblice despre acest har? Da! „Bucură-te, ceea ce ești plină de *har*, Domnul este cu tine. Nu te teme, Marie, căci ai aflat *har* la Dumnezeu“ (Luca I, 28—30), zice îngerul Gavriil către Maica Domnului. „Iată vei lua în pîntece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. *Acesta* va fi mare și *Fiul Celui Preaînalt se va chema*. Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și *Sfîntul care se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema*“ (Luca I, 31, 32, 35), spune tot îngerul Gavriil.

Cuvintele biblice subliniate mai sus indică locurile biblice pe care se întemeiază harul Maicii Domnului de a fi Născătoare de Dumnezeu.

Femeia obișnuită zămislește și naște în mod natural. Sfînta Fecioară Maria zămislește și naște în mod supranatural. Cel ce se zămislește și se naște din Maica Domnului se cheamă Fiul lui Dumnezeu, iar aceea ce zămislește și naște se cheamă Maica Domnului nostru Iisus Hristos, Născătoare de Dumnezeu.

Pe sfinți îi *cinstim*, iar pe Maica Domnului o *preacinstim*. De ce? Pentru că Maica Domnului este Maica Domnului nostru Iisus Hristos, Născătoare de Dumnezeu.

Pentru harul de a fi Născătoare de Dumnezeu, Maica Domnului este cea mai mare între sfinți și în ierarhia sfinților ocupă primul loc, după Sfînta Treime. Nici o femeie din lume nu s-a învrednicit de acest har pe care Dumnezeu l-a dat numai Maicii Domnului pentru „smerenia roabei Sale“ (Luca I, 48).

Îngerul Gavriil numește pe Maica Domnului „plină de har“ și „binecuvîntată între femei“ (Luca I, 28). Elisabeta, rudenia Maicii Domnului, numește pe Maica Domnului „binecuvîntată între femei“, „binecuvîntat rodul pîntecelui tău“ și „Maica Domnului meu“ (Luca I, 42, 43). Însăși Maica Domnului mărturisește despre sine: „Iată de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic“ (Luca I, 48, 49).

Concluzia.

Învățătura creștină prin care credem că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu și ca atare o preacinstim are temeiuri biblice; iar învățătura creștină prin care unii creștini nu cred că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu și nici nu o preacinstesc nu are nici un temei biblic.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

DOAMNE, A TALE CUVINTE

(Colindă din Țara Moților)

Doamne, a Tale cuvinte,
Care s-au scris mai-nainte,
S-au plinit, precum și scrie,
Moise la cartea întîie,
O, minune!

De la răsărit răsare
O stea cu lumină mare
Razele își răspîndește,
Pe trei crai povățuiește.
O, minune!

Steaua magilor vestește,
Vifleemul îi primește
Și din proorocie rară
Pe Mesia îl aflară.
O, minune!

NOI ÎN SEARA DE CRĂCIUN

(Colindă din Sălaj — Maramureș)

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel preabun,
Bun ești, Doamne, bun.

Colindăm colind duios
Domnului Iisus Hristos,
Bun ești, Doamne, bun.

Noi umblăm să împlinim
Obiceiul din bătrîni,
Bun ești, Doamne, bun.

Obicei de colindat
Pe la case de urat,
Bun ești, Doamne, bun.

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel preabun,
Bun ești, Doamne, bun.

IISUS HRISTOS...

(Continuare din pag. 1)

diale și esențiale ale identității Celui a cărui naștere o prăznuim astăzi. El se va numi și *„Cuvîntul lui Dumnezeu“* (Ioan 1, 1), *„Domn al păcii“* (Isaia 9, 5), *„Adevărul“* (Ioan 3, 33; 14, 6), *„Omul care v-a spus adevărul“* (Ioan 8, 40) și *„Lumina lumii“* (Ioan 9, 5), și *„Păstorul cel Bun“* (Ioan 10,11) și *„Piinea cea vie ce s-a pogorît din cer* (Ioan 6, 51) sau, și mai de-a dreptul, fără nici o metaforă, El ne spune: *„Eu sînt de sus ... nu sînt din lumea aceasta“* (Ioan 8, 23). Și, ca să nu mai rămînă nici o îndoială, precizează: *„Eu de la Dumnezeu am ieșit și am venit, căci n-am venit de la Mine însumi, ci Acela m-a trimis* (Ioan 8, 42), iar mai apoi își va arăta originea și adevărata identitate, atunci cînd, orbului căruia i-a redat vederea, și care L-a întrebat: *„Tu cine ești?“*, îi va răspunde: — *„Cel ce grăiește cu tine... Acela este Fiul lui Dumnezeu“* (Ioan 9, 35—37), adică Cel al cărui „Tată“ este Dumnezeu (Ioan 10, 32).

*

Prin toate aceste mărturii ale lui Iisus Hristos despre Sine, înțelegem mai bine, mai întîi însemnătatea *Zilei de azi*, și apoi *Cine* este cu adevărat *Cel* a cărui Naștere o serbăm. Toți ne serbăm ziua nașterii, și serbăm împreună zilele de naștere ale unor oameni mari, ale conducătorilor de țări și popoare, și bine facem pentru că așa aducem aminte altora cine sîntem și ce facem și, tot așa, ne aducem aminte de mai marii noștri (Evrei 13, 7; Romani 13, 1; Tit 3, 1) și de ceea ce fac ei pentru noi. Cu atît mai mult, e drept să ne aducem aminte și de Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, de ceea ce face El pentru noi, și să-L mărturisim ca Fiu al lui Dumnezeu, trimis de Sus, de *„Tatăl nostru cel din ceruri“* (Matei 6, 9).

Troparul Nașterii îl numește pe Mîntuitorul: *„Lumina cunoștinței“*. De ce îi dă Biserica acest nume atît de pretențios, atît de mare, atît de îndrăzneț? De cînd e lumea, dorința de *cunoaștere* a fost țelul tuturor filozofilor, al oamenilor de știință, al tuturor înțelepților și, la urma urmei, al tuturor oamenilor înzestrați cu capacitate de gîndire și meditație.

Uneori, unii filozofi și oameni de știință au dat speranțe că poate fi înțeleasă originea lumii și a vieții, și a rostului oamenilor pe pămînt, alteori, alții și-au mărturisit neputința de a dezlega toate fețele acestor taine, socotite multă vreme prea mari pentru capacitatea minții omenești și a mijloacelor ei de investigație. Efortul spre cunoaștere, prin filozofie, prin știință, face dovada nobleței oamenilor din toate timpurile. Prin acest efort al intelectului, al minții, al puterii de analiză și de sinteză, al imaginației și al intuiției, oamenii se deosebesc de toate celelalte viețuitoare din lume și, poate, din întregul univers.

Fără să ne dezinteresăm de eforturile filozofiei și ale științei, ba chiar fiind gata să le ajutăm și noi; admițînd fără rezerve că aspirația spre cunoaștere este cu adevărat mîndria și noblețea ființei omenești, noi, credincioșii, credem că cele de care avem nevoie pentru dobîndirea vieții veșnice, adică *„lumina cunoștinței“* despre aceste lucruri, ne-a venit prin Iisus Hristos, și ea se află înscrisă, de cei care L-au văzut și L-au ascultat, în Sfînta Scriptură a Noului Testament și în Sfînta Tradiție.

Este adevărat: Mîntuitorul nu ne-a vorbit despre *Facerea lumii și a omului*, dar ne-a trimis mereu la *„Lege și profeți“* (Matei 5, 17), adică la *Cartea Facerii* și la celelalte cărți ale Vechiului Testament pe care le-a confirmat, nemaifiind nevoie să repete ceea ce s-a spus acolo. El a corectat numai ceea ce trebuia corectat, și anume cele cu privire la dreapta comportare a omului: a înlocuit legea talionului — ochi pentru ochi și dinte pentru dinte, pe vremea aceea, poate necesară și bună — cu legea dragostei (Matei 5, 38—48) și a iertării (Matei 6, 12—15; 18, 21—22), arătînd că Dumnezeu judecă nu numai pe omul dinafară, care se arată adesea cum nu este, ci și gîndurile și intențiile, și păcatele făcute cu mintea, — uciderile prin defăimare, mărturia mincinoasă — deci nu numai faptele săvîrșite cu lucrul, fiindcă Dumnezeu vrea o lume bună, în care să domnească iubirea, cinstea, dreptatea, adevărul, libertatea, onestitatea, o lume populată de oameni înnoiți sufletește (Ioan 3, 3; Matei 23, 25—27), cu inimi bune (Luca 6, 45), desăvîrșiți (Matei 5, 48).

Este adevărat: mai sînt încă multe taine despre univers, despre lumea noastră, despre viață, despre noi înșine, pe care nu le cunoaștem în toate amănuntele lor, precum, de pildă, despre gravitația universală, sau despre relația creier-gîndire-vorbire, sau despre relația dintre simțuri și sentimente și, în legătură cu cercetarea lor, ne îndreptăm cu respect, cu speranță și cu recunoștință gîndul spre cei care le studiază, cu efort și cu geniu, și care reușesc să afle unele răspunsuri, satisfăcînd setea noastră de cunoaștere. Acestea, odată cunoscute, fără îndoială ajută la situarea și mai exactă a oamenilor pe Terra noastră și în univers, și ușurează mijloacele de trai, de progres și de fericire pe pămînt.

Despre mijloacele prin care putem însă obține mîntuirea noastră veșnică, și despre tot ceea ce trebuie să știm și să facem în legătură cu aceasta, avem *toate* cunoștințele de la Iisus Hristos. De aceea El rămîne cu adevărat, pentru noi credincioșii: *„Lumina cunoștinței“*.

Biserica, dintotdeauna, ca și astăzi, a avut misiunea de la Hristos, să propovăduiască aceste *cunoștințe* despre mîntuire. De aproape două mii de ani creștinătatea le primește și le împlinește și, cu prilejul fiecărei sărbătoriri în fiecare an, a Nașterii Domnului, și le reînnoiește.

Numindu-L și: *„Răsăritul cel de Sus“*, noi ne afirmăm credința că El este Fiul lui Dumnezeu, și tocmai de aceea primim drept mîntuitoare toate descoperirile Lui, toate „cunoștințele“ pe care ni le-a comunicat „de la Dumnezeu“ (Ioan 10, 32; 7, 16; 8, 38), și credem în ele din tot sufletul și din tot cugetul nostru (Matei 22, 37).

*

Troparul Nașterii — am arătat la început — Îl mai numește pe *Cel născut* într-o zi ca azi, pe timpul Cezarului August (Luca 2, 1), în Betleem, și *„Soarele dreptății“*.

Multe și nenumărate sînt aspirațiile oamenilor. Ei aspiră spre tot mai multă cunoaștere, spre tot mai multă libertate, bunăstare și fericire, iar cei care cred aspiră cu ardoare spre mîntuirea sufletului.

Se întîmplă ca unele aspirații să le fie comune numai unor oameni, iar altele să-i preocupe numai pe alții. Libertatea de alegere a fost lăsată de Dumnezeu (Deut. 30, 17; Ioan 8, 32). Dar sînt și aspirații comune tuturor oamenilor, în rîndul cărora intră și multe din cele enumerate mai înainte. Printre ele însă, aspirația *spre dreptate* este, fără îndoială, comună tuturor oamenilor. Chiar și cei care fac nedreptate altora, cînd e vorba de ei înșiși, cînd li se face lor o nedreptate, protestează cu vehemență, ca și cum ar crede în dreptate și ar fi cei mai drepți dintre oameni. Făcînd așa, ei nu fac altceva decît recunosc sfinția dreptății, numai că n-o pun în practică, uitînd de legea de aur a creștinismului, lăsată de Mîntuitorul: *„Toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi să le faceți lor“* (Matei 7, 12).

Toți, absolut toți, suferim cumplit cînd ni se face o nedreptate. Ar trebui să suferim tot așa și atunci cînd se fac și altora nedreptăți. Trebuie să știm că se pedepsește nu numai nedreptatea pe care o facem noi altora, ci și lipsa noastră de sensibilitate, indiferența față de nedreptățile care se fac în jurul nostru de către ceilalți și pe care noi le-am putea împiedica. Și chiar cînd nu le putem împiedica, trebuie să com-pătimim cu cei nedreptățiți, și să-i condamnăm pe cei ce fac nedreptăți (Ps. 36, 17; 61, 10; 67, 2; Lc. 18, 6—7).

***„Soarele dreptății“*, **Mîntuitorul spre aceasta ne îndeamnă, căci dreptatea nu e rezervată numai Împărăției de dincolo, ci și lumii acesteia. Căci dacă ea domnește sigur în cer, ea trebuie să domnească și pe pămînt. Ne-o spune și o cere și bunul simț elementar, care nu se poate împăca cu o nedreptate rămasă în veci nepedepsită. De aceea zicem: *„Precum în cer și pe pămînt“* (Matei 6, 10). De altfel, Mîntuitorul a precizat de mai multe ori, că Împărăția cerurilor nu e numai dincolo, în lumea viitoare, ci că ea începe de aici, din această lume (Luca 17, 1).**

*

Nu fără a fi știut ce face, și nu din rațiuni literare L-a numit tradiția bisericească pe Iisus Hristos: *„Soarele dreptății“*. Dacă nu sîntem drepți, dacă nu ne încălzim la acest soare, dacă nu ne lăsăm călăuziți de El în toate zilele vieții noastre, precum ne lăsăm încălziți de soarele material care rînduiește viața planetei noastre, nu vom putea moșteni viața de veci.

Există pe lume nedreptăți care se fac indivizilor, și nedreptăți care se fac popoarelor. De aceea Sfînta Scriptură spune că nu numai indivizii care fac nedreptăți vor da socoteală înaintea lui Dumnezeu, ci și popoarele (Matei 25, 32). De ce? Pentru că nedreptatea dă naștere la suferință, pentru că ea naște conflicte, atît între indivizi, cît și între popoare. Mîntuitorul a voit ca pe pămînt să fie pace. A lăsat aceasta ca pe un Testament: *„Pacea Mea dau vouă, Pacea Mea las vouă“* (Ioan 14, 27).

Astăzi auzim de *„războaie și vești de războaie“* (Matei 24, 6). De ce s-a ajuns la această situație în lumea de astăzi? Pentru că se calcă dreptatea. Pentru că țările bogate și puternice acaparează totul, și lasă multe popoare mici să trăiască în mizerie și subdezvoltare. Ajungînd la conflicte între ele,marile puteri, care vor să-și asigure (în continuare) partea lor de stăpînire, își cheltuiesc o mare parte din avutul lor pentru înarmarea cu cele mai puternice arme posibile, avut care, de fapt, nu este numai al lor, ci al tuturor oamenilor de pe pămînt. Au înrobit pînă și știința și tehnica, punîndu-le în slujba fabricării unor tot mai puternice mijloace de distrugere.

Iată la ce duce nedreptatea: la pregătiri de războaie, și la tot mai multă nedreptate și suferință. De aceea Sfîntul Apostol Pavel conjugă întotdeauna „pacea cu dreptatea“ (Rom. 14, 17).

Încă din Vechiul Testament, proorocul Isaia spunea că: *„pacea este roada dreptății, iar folosul păcii va fi liniștea și siguranță“* (Isaia 32, 17; Iacob 3, 18), iar Psalmistul spunea că *„Dragostea și pacea se sărută“* (Ps. 84, 11). Nedreptatea omoară și dragostea și pacea.

Toți dorim pacea. Toți, în toate rugăciunile și slujbele Bisericii noastre, ne rugăm *„pentru pacea a toată lumea“*. Dar oare va fi pace adevărată, atîta vreme cît nu se va așeza dreptatea în lume? Cine vrea pace, trebuie să lupte mai întîi pentru dreptate, desigur nu cu armele, ci prin cuvînt, prin convingere, prin statornicirea în lume a unor noi rînduieli sociale, mai bune, pe baza unei ordini morale, potrivit cărora nici un popor să nu mai fie nedreptățit, nici un om să nu mai fie umilit, ci toți să redevină frați, ca fii ai aceluiași Creator, cu drepturi egale, egali în demnitate, ca indivizi și ca popoare.

Acesta este *astăzi*, în condițiile amenințărilor la adresa păcii, *mesajul* Aceluia care s-a numit pe Sine, *„Soarele dreptății“* și *„Domnul păcii“*, Iisus Hristos, mesaj adresat tuturor celor care îi urmează învățătura și doresc să-I împlinească poruncile.

Crezînd însă, *„să nu rămînem numai auzitori ai cuvîntului“* Său, ci *„să fim și împlinitori“* (Iacob 1, 22—23), pentru că numai așa vom auzi chemarea: *„Veniți binecuvîntații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția cea gătită vouă“* (Matei 25, 34).

Masacrele săvîrșite în Transilvania de nord de către ocupanții horthyști în anii 1940—1944 (I)

Folosind o veche și de tristă memorie practică, cercurile conducătoare de la Budapesta horthystă, în perioada 1940—1944 s-au dedat la numeroase acte inumane împotriva românilor ardeleni, care au degenerat în omoruri și masacre de o ferocitate greu de imaginat.

Urmașii celor care în timpul revoluției de la 1848—1849 din Transilvania au maltratat populația românească, jefuind bisericile românești de clopote pentru a le transforma în tunuri și omorînd peste 40.000 de oameni; care în zilele revoluției burghezo-democratice din toamna și iarna anului 1918 au săvîrșit aceleași acte de teroare, schingiuire și atrocitate, mergînd pînă la rugul de la Beliș; în anii 1940—1944 au comis fapte de vandalism și barbarie, depășindu-și înaintașii în bestialitate.

Incitați de propaganda reacționară desfășurată intens pe cale orală, prin scrieri — ziare, manifeste, broșuri și lucrări de mai mare întindere — între care un loc de seamă îl ocupă lucrările lui Dücsö Csaba și ale baronului Aczel Ede, care îndemnau la crimă și asasinat, o serie de tineri și chiar mai virstnici din rîndurile armatei hortyste, jandarmeriei, poliției și diferitelor organizații au trecut la atacuri deschise și directe împotriva populației românești ardelene.

Încă înainte de 30 august 1940, cînd României i s-a impus Dictatul de la Viena, grănicerii unguri au devenit tot mai agresivi, atacînd în nenumărate rînduri pichetele românești de pe frontiera de vest.

După pronunțarea Dictatului de la Viena, starea de agresivitate a militarilor horthyști a sporit continuu. În după-amiaza zilei de 1 septembrie, mai mulți ofițeri horthyști au venit la podul de la Cămara, lîngă Sighetul Marmației, cerîndu-le românilor să se retragă în termen de treizeci de minute. Peste o jumătate de oră, două grupe de militari horthyști au atacat postul de santinelă, obligîndu-i pe ostașii români să se retragă. Pe la orele 23, ungurii au atacat Pichetul nr. 23 Tisa; la orele 0,05 au atacat Pichetul Poloninca de pe Valea Vișeului, cerîndu-le grănicerilor să predea armele; au atacat Pichetul de grăniceri Parhida, județul Bihor, capturîndu-l pe locotenentul Mihai Părău, originar din Sibiu, comandantul acestuia, pe care l-au ucis, în ziua de 2 septembrie, și înmormîntat în comuna Berettyo — Ujfalu din Ungaria. Peste două zile, în 4 septembrie, aceeași soartă a avut-o și locotenentul Dumitru Lazea, comandantul plutonului din Diosig — Bihor. În seara zilei, bande teroriste au distrus prin minare calea ferată între gările Ciumeghi și Boiu, și au atacat cu focuri de armă un tren de marfă cu evacuați din teritoriul cedat. În localitatea Crasna, județul Sălaj, horthyștii au somat familiile românilor să părăsească așezarea. De teamă, mulți români au fugit, ascunzîndu-se în păduri și prin alte sate românești. La Cluj, în strada Memorandului, un român a fost tăiat cu cuțitul de către un horthyst și ucis bestial, un altul rănit grav.

Tot în cursul acelei zile, cîțiva maghiari din comunele Mișca, lîngă Marghita, și Șisterea, la vest de Salard, pînă la retragerea armatei române au maltratat pe șeful postului de jandarmi, și au bătut grav cinci soldați de la Batalionul 1 Geniu Fortificații. A doua zi, mai mulți unguri din Satu Mare au atacat detașamentele de la baricadele ridicate în oraș, îndreptîndu-se spre frontieră pentru a-i întîmpina pe militarii horthyști; o altă parte a ungurilor sătmăreni a ocupat centrul orașului, arborînd drapelul de stat maghiar; între timp o delegație de unguri, venită din partea primăriei, s-a prezentat la colonelul Dessila, comandantul garnizoanei Satu Mare, cerînd să-i predea cazărmile din localitate. Tot atunci, bande teroriste din Sighet au ocupat clădirile autorităților civile și centrala telefonică.

În ziua de 3 septembrie, în Diosig — Bihor, un grup de maghiari i-a atacat pe grănicerii români în retragere; la Cojocna au ocupat primăria și postul de jandarmi.

La 4 septembrie, o patrulă de 12 jandarmi unguri a pătruns în Diosig — Bihor pentru a-i obliga pe români să se retragă. Pe timpul duelului de foc au căzut morți mai mulți soldați maghiari și cinci soldați și un ofițer român. În după-amiaza de 5 septembrie, un ungur din Seini a atacat cu un topor pe un soldat grănicer cercetaș din compania 3 Bixad. Deși a fost lovit prin surprindere, ostașul român l-a făcut inofensiv pe agresor. A doua zi, în 6 septembrie, cînd trupele horthyste au ajuns la nord de Tîrgu-Lăpuș, gărzile alcătuite de ungurii localnici „au început a teroriza populația acestei localități".

După ocuparea de către armata ungară a celor 11 județe din Transilvania de nord, aceștia s-au dedat la maltratări, schinghiuiri, omoruri și masacre împotriva populației românești. La 7 septembrie au sosit în Nușfalău 13 soldați români desconcentrați, unul dintre ei fiind Nicolae Costaș din Șumal, cu soția și sora lui, Silvia. A doua zi, soldații horthyști i-au bătut, le-au devastat bagajele și cînd au ajuns pe malul Barcăului, i-au împuns cu baionetele și le-au crăpat capetele cu patul armelor. După ce-au obosit, bandele de soldați asasini horthyști au descărcat armele în trupurile vlăguite ale victimelor. Peste cîteva zile, cînd corpurile celor ucisi au intrat în descompunere, soldații unguri au adus țigani care să le înhumeze într-o groapă comună.

La 9 septembrie a avut loc un masacru zguduitor în comuna Treznea, județul Sălaj, care a fost pregătit cu o zi înainte în casa doctorului Kaiser din Zalău, de către baronul Bay din acea comună și căpeteniile trupelor de ocupație. În cursul acelei zile, populația a fost anunțată să iasă din case și să întîmpine unitățile horthyste. La sosirea acestora, în 9 septembrie, cei ce nu știau să răspundă ungurește la întrebări erau loviți cu armele. În acel moment, doi fii ai fostului notar maghiar, care fugiseră în 1919 în Ungaria, au tras cîteva rafale de mitralieră de la colțul pădurii. Sub pretextul că sînt atacați, soldații unguri au deschis foc asupra sătenilor care fuseseră chemați să-i întîmpine. Sub potopul de gloanțe au căzut 86 bărbați, femei și copii, români și evrei. Mulți dintre aceștia au fost străpunși apoi cu baioneta sau arși, unii de vii. Soldații asasini au incendiat 45 de gospodării ale românilor, inclusiv primăria, unde au mai împușcat încă șase persoane. Cîțiva soldați unguri, după ce l-au ucis pe preotul din Treznea, pe fiica acestuia au legat-o de un stîlp și au ciopîrțit-o cu baionetele și cuțitele, tăind carnea pînă la os, omorînd-o astfel în chinuri groaznice.

În cursul aceleiași zile, soldații horthyști maghiari i-au ridicat pe frații Grigore și Vasile Vicaș din Zalău și i-au împușcat lîngă Brădet; pe Gafia Vicaș, soția lui Grigore Vicaș, au împușcat-o pe fereastra casei; Rodica, fiica ei cea mai mare, a fugit, dar din cauza șocului peste cîtva timp a încetat din viață; iar pe Cornelia, fiica cea mai mică, în vîrstă de 7—8 luni, au găsit-o vecinii, sugînd de la pieptul mamei sale, care era moartă și plină de sînge. Pe soția lui Gheorghe Prunea din Zalău, horthyștii au legat-o, cu părul capului și peste mijloc cu o funie, de o căruță trasă de doi cai, tîrînd-o pe șosea pînă dincolo de Brădet. Acolo, călăii, după ce au scos copilul din ea cu parul, au împușcat-o. Tot atunci în curtea lui Gheorghe Prunea, ungurii l-au împușcat mortal pe Gavril Sălăjean din Stîna. Pe cumnatul lui Grigore Vicaș din Zalău, jandarmii unguri l-au bătut cu lanțul peste spate și piept și cu funiile la tălpile picioarelor pînă l-au zdrobit. Cadavrele celor schingiuiți si împușcați au rămas acolo patru zile, pînă s-a primit aprobarea pentru înhumarea lor într-o groapă comună, dar fără slujba preotului.

Peste cîteva zile, în noaptea de 13/14 septembrie, a avut loc un nou masacru la Ip, județul Sălaj. Acesta a fost pregătit de baronul Fárágo István și învățătorul Ujhely Adalbert. Cei doi unguri au alcătuit trei echipe dintre localnici, care împreună cu o companie de o sută de honvezi, comandați de locotenentul Vasvári Zoltán, au trecut la acțiune. După ce au înconjurat satul, la miezul nopții, echipele de soldați pătrund în casele românilor, unde ucid prin împușcare, spintecare cu baioneta și zdrobirea capetelor cu patul armelor 157 de bărbați, femei — dintre care unele gravide, bătrîni, tineri și copii în leagăn. A doua zi, cadavrele au fost înhumate într-o groapă comună de 24×4 m, iar peste ele s-a aruncat var nestins. Casele românilor au fost jefuite de odioșii asasini.

La 13 septembrie, horthyștii l-au arestat pe Gheorghe Imre, pe primarul român din Boghiș, împreună cu alți săteni, bătîndu-i în chip bestial.

Locuitorul Mihai Șugar din Mediești Aurit a fost omorît de soldații unguri, după ce mai întîi i-au scos ochii și i-au tăiat nasul. Locuitorul Vasile Mărieș din Șomcuta Mare, fost sergent în armata română, a fost împușcat de un sergent ungur, cînd intra în curte la familia sa. Trei români din Cojocna, frații Alexandru, Ioan și Nicolae Corpodean au fost arestați, bătuți cu ferocitate, închiși și apoi aruncați peste granița în România.

La 9 octombrie, soldații horthyști au arestat 12 săteni din Marca, județul Sălaj, pe care i-au împușcat în Oradea. În noaptea de 11/12 octombrie, comuna Ianculești, colonie de români, a fost înconjurată de bande ungurești, care i-au maltratat și alungat din așezare, devastîndu-le tot avutul. La fel s-a procedat, în noaptea de 12/13 octombrie, în colonia română Lucăcești. Cetele de unguri din șapte sate vecine, înarmate cu securi, coase și sape s-au năpustit asupra gospodăriilor din Lucăcești, devastîndu-le. Locuitorii au fost alungați, după ce atacatorii au omorît o femeie, lovind-o cu topoarele și coasele, și au maltratat alți 35 de români. În 13 octombrie, locuitorul Mariș Pavel din comuna Moftinul Mic este bătut crunt de unguri și lăsat în nesimțire, pentru că a vorbit românește. Ludovica Mureșan din Zalău a fost bătută, spărgîndu-i-se capul și fracturîndu-i-se brațele, pentru că a dat mîncare soldaților români în retragere. Maria Tripan și fiul ei Victor Tripan din comuna Bălan au fost bătuți la sînge de horthyști, precum și învățătorul pensionar din aceeași localitate, care era cît pe ce să fie împușcat.

Frații Cristea din Oșorhei, jud Bihor, au fost maltratați de soldații unguri și în stare de leșin, aruncați peste granită, în România. Învățătorul Octavian Suceava din comuna Răzoare, județul Turda, a fost bătut pînă la desfigurare de către unguri; părintele Miron Victor din Ungheni — Mureș este maltratat de către jandarmi maghiari. Un tînăr student din Ortelec, lîngă Zalău, este împușcat la Moara lui Crăciun, lîngă Hida; 12 români, originari din satele de lîngă Zalău sînt împușcați lîngă comuna Dragu. Părdurarul și morarul din Treznea au fost dusi legați de teava unui tun pînă la Hida, în văzul satelor prin care treceau trupele maghiare, bătuți la sînge, li s-au spart piepturile cu baionetele și apoi morți — ciuruiți de gloanțe. În comuna Dragu, ungurii au împușcat alți trei soldați români reveniți la casele lor.

În perioada următoare, actele de teroare și vandalism, crimele și bestialitățile împotriva populatiei românești din teritoriul cedat Ungariei horthyste prin Dictatul de la Viena, au continuat cu aceeași ferocitate.

Prof. *Petru I. Dan*

Protopopul martir Aurel Munteanu (1882—1940)

Cînd s-au împlinit 100 de ani de la nașterea protopopului Aurel Munteanu, i-am evocat figura de luminat păstor sufletesc și înflăcărat militant pentru drepturile la o viață mai bună a celor „urziți din lacrimi și sudoare". Cu acel prilej, am schițat sumar etapele vieții sale zbuciumate, activitatea bogată desfășurată și sfîrșitul lui martiric, întîmplat la 10 septembrie 1940 (vezi: Telegraful Român, nr. 17—18/1982).

Socotim că este un imperativ educativ să venim cu unele întregiri referitoare la viața și martiriul acestui vlăstar viguros al Ardealului și slujitor plin de rîvnă al Bisericii strămoșești. Originar din regiunea Hîrtibaciului (Merghindeal, jud. Sibiu), Aurel Munteanu a cunoscut obida din fragedă copilărie; în cursul superior al liceului, s-a susținut din meditații, avînd asigurată masa la cantina organizată de Banca „Albina" din Sibiu (i se spunea „masa studenților"). În ultimele clase ale liceului, împreună cu colegul său Victor Stanciu (viitor profesor universitar la Cluj), a redactat o revistă în limba română, intitulată „Symmachia". Firește, revista circula numai printre elevii români, definind pe protagoniștii ei ca tineri de o deosebită sensibilitate față de neamul lor oropsit. De altfel, Aurel Munteanu, imediat după bacalaureat, a ținut la Agnita un discurs public, care i-a adus prima arestare din partea autorităților maghiare.

După obținerea absolutoriului teologic, a funcționat, timp de un an, ca învățător în comuna natală. Era cunoscut pentru pasiunea și însuflețirea cu care se dăruia pentru luminarea consătenilor săi. Încă student în Teologie, în vacanțele de vară, ținea cursuri cu elevii care se pregăteau pentru înscrierea la liceu, cunoscînd bine limba maghiară și germană. Școala aceasta se numea „Școala domnului Aurel" și pregătirea era gratuită.

Aici, l-au găsit cei cîțiva locuitori veniți din Sebeșul Mare (azi, Valea Drăganului, județul Cluj), ca să-l cheme să le fie păstor sufletesc. Mitropolitul le-a spus: „Alegeți-l pe teologul Aurel Munteanu". Așa a ajuns Aurel Munteanu preot în Valea Drăganului, unde a păstorit din 1907 pînă în 1927, cînd a fost ales protopop al protopopiatului nou înființat, cu sediul la Huedin.

Parohia Valea Drăganului e situată în zona Munților Apuseni, cu o populație numeroasă și harnică. În trecut, se zbătea în mari lipsuri și simțea greu opresiunea. Aici, ca și în satele învecinate, nu erau decît români. Cu maghiarii din Huedin sau din comunele mai îndepărtate n-a avut nici un conflict, fiindcă Aurel Munteanu era — prin definiție — democrat, bonom, cunoscut prin atitudinile lui joviale și prietenești față de oricine. În relațiile confesionale, Aurel Munteanu era un adevărat ecumenist. Iată cum l-a înfățișat publicistul Septimiu Popa într-o schiță publicată în lucarea „Temnițele Clujului", Cluj, 1937, p. 71—76. Cînd au intrat românii în război cu ungurii în 1916, în primele zile a fost arestat preotul Aurel Munteanu. Nefiind în imediata apropiere de Valea Drăganului vreun preot ortodox, s-a dus părintele Septimiu Popa să împărtășească credincioșii și să facă înmormîntări. „Prohodul s-a scurs între lacrimi mult mai amare decît cele de la alte prohoade. Oamenii plîngeau atît după mort cît și după popa lor", spune autorul. După o oarecare scurgere de timp, a fost arestat și preotul Septimiu Popa, iar atunci Aurel Munteanu i-a întors serviciul, înmormîntînd el credincioșii prietenului său.

Abia trecuseră doi ani de la prima arestare a lui Aurel Munteanu și nu era mult să cadă din nou în ghiarele care s-au întins după el în 1916. Întîmplarea a descris-o el însuși. Era în 29 ianuarie, 1919, cînd se stabilise o linie de bătaie între regimentul 10 Putna al românilor și între regimentul armatei ungare care acționa la Ciucea. Soldații maghiari erau secui, deci nu puteau să aibă nimic personal cu el, decît că era preot român. Întrebînd în sat de casa parohială, oamenii au bănuit că vor să le omoare preotul, fiind multe asemenea atrocități săvîrșite de soldații maghiari. Anunțat la timp, el a ieșit din locuință, căutînd să scape prin grădină în direcția soldaților români. Ploaia de gloanțe îl însoțește în fuga lui, ajunge însă cu bine la soldații români. Cînd s-a întors acasă, fetița lui de 9 luni era moartă; fusese omorîtă de soldații secui (Vezi: Dr. Sebastian Stanca: Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului, 1916—1918, Cluj, 1925, p. 154).

O altă sălbatică cruzime ce i-a fost dat să o trăiască preotului Aurel Munteanu, a fost uciderea și arderea pe rug a 45 de bărbați și femei în satul Beliș, județul Cluj, în ziua de 7 noiembrie 1918, de către proprietarul maghiar Urmáncy, împreună cu o bandă de soldați. În această parte a regiunii Cluj, liniștea și ordinea nu s-au restabilit decît peste cîteva luni, în care timp preotul Aurel Munteanu a trebuit să stea departe de parohia sa și, la întoarcere, și-a găsit totul nimicit, printre care și biblioteca personală și manuscrisul unei lucrări despre poetul englez Milton, în vederea căreia învățase limba engleză și-și comandase cărți din Londra.

Ca protopop al Huedinului, a realizat numeroase opere de interes obștesc, în frunte cu măreața catedrală. Fiind în mai multe rînduri și parlamentar, s-a zbătut pentru revendicările juste ale populației din regiune. În problema pădurilor, moții au fost nedreptățiți nu numai sub dominația ungară, ci și după unire. Au rămas suprafețe mari de pădure în posesia vechilor proprietari, făcute scăpate de la expropriere, în pofida legii agrare. Astfel, contele Gh. Bánffy, fost ministru de externe al Ungariei și șef al campaniei revizioniste pentru retrocedarea Ardealului, obținuse dreptul de a exploata o pădure de 5244 jugăre, iar Urmáncy, autorul asasinatului de la Beliș, era proprietarul unui masiv păduros de 27.000 jugăre, cu toate că locuia la Budapesta. Contra acestor stări nedrepte, s-a ridicat protopopul Aurel Munteanu, cerînd ca moții să devină stăpînii acestor bunuri, spre a avea o viață mai bună. O delegație de 59 de săteni, în frunte cu protopopul Aurel Munteanu și Dr. Amos Frîncu, s-a prezentat cu un memoriu autorităților centrale din București, în care se spunea că „revendicările lui Horea și Iancu sînt tot revendicările noastre de astăzi și soluționarea lor justă e posibilă numai prin exproprierea integrală a tuturor pășunilor și minelor din Țara Moților și a predării lor în folosința satelor moțești".

„Lupta pentru dreptatea socială, în fruntea căreia se găsea protopopul Aurel Munteanu, și ofensiva împotriva acelora care țineau în mizerie pe moți, a fost o acțiune de două decenii. În acest interval de timp, s-a pus la cale nu numai complexul de probleme privitoare la situația nedreaptă a moților, ci și ideea, tăinuită de cei interesați în continuarea exploatării, a nimicirii fizice a reprezentanților celor nedreptățiți. Dintre acești reprezentanți, în 1940, nu mai era în viață decît protopopul Aurel Munteanu din Huedin. Cele 11 zile ce s-au scurs între Dictatul de la Viena din 30 august 1940 și 10 septembrie 1940, cînd el a fost asasinat, au constituit un timp suficient de lung, pentru ca magnații de la Budapesta să-i pună la cale asasinarea" (Tel. Rom. nr. 17—18/1982).

În consecință, mobilul asasinării protopopului Aurel Munteanu nu se datorează luptei sale dîrze și neînfricate pentru interesele supreme ale poporului român, ci concepției sale de luptă pînă la sacrificiu pentru dreptate, în care n-a făcut discriminare între români și unguri, fiindcă în multe sate pentru care a dus lupta cu aristocrația maghiară populația era mixtă. Asasinarea lui în plină zi — zi de tîrg săptămînal — a fost un act bestial comis de bande de asasini horthyști, în număr de 21, în frunte cu criminalul recidivist Gáll Ferencz. Aceștia l-au torturat 4 ore în șir, lovindu-l cu măciuci, smulgîndu-i barba cu piele cu tot, ca apoi unul din ei, Buday János Gyepu să-i introducă un par în gură, scoțîndu-l prin ceafă. După ce a murit în chinuri groaznice, asasinii i-au aruncat cadavrul într-un șanț la marginea orașului, împreună cu al gardianului Gheorghe Nicola, ucis tot atunci, pentru că a încercat să-i vină în ajutor. Asta a fost în 10 septembrie 1940. Cadavrul a fost găsit după 10 zile, cînd preoteasa a încercat să-l îngroape, dar a fost oprită de jandarmi. Abia mai tîrziu s-a îngăduit să i se facă înmormîntarea, fără participarea păstoriților săi. A doua zi, mormîntul a fost profanat, florile călcate în picioare și crucea smulsă din pămînt. Cumplită nelegiuire!

De altfel, însăși sentința de condamnare a criminalilor, la 2 luni de închisoare corecțională, cu suspendarea executării pedepsei, face dovada premeditării și patronării crimei de către autoritățile horthyste. Moartea protopopului Aurel Munteanu este moarte de mucenic căzut la datorie. El trebuie așezat în galeria oamenilor aleși, pe care Biserica românească și istoria nu trebuie să-i uite; martirii trăiesc de-a pururi în conștiința posterității recunoscătoare.

Pr. prof. *Ion Bunea*

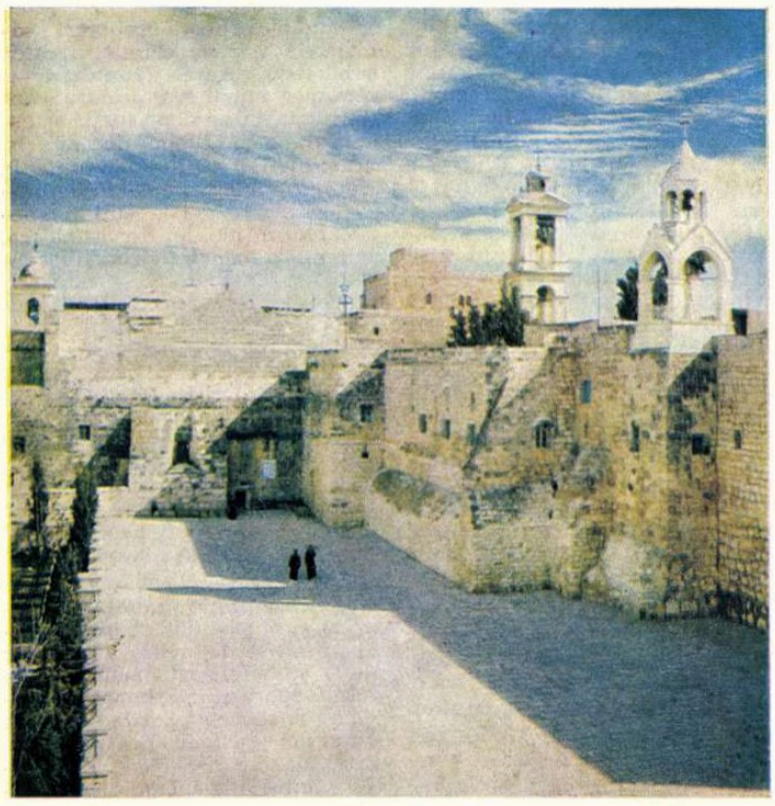

Taina mîntuirii în Hristos: Întruparea

(Continuare din pag. 1)

Două aspecte esenţiale au fost reţinute : unul de *teofanie,* de apariţie a unei noi vieţi, care există prin ea însăşi, prin manifestarea văzută personală a lui Dumnezeu peste oameni; altul de *naştere,* de apariţie a unei fiinţe unice, prin asumarea de către Cuvîntul lui Dumnezeu, persoană deplină a Treimii, a firii umane depline.

Într-adevăr, una dintre denumirile pe care tradiţia le-a dat întrupării a fost aceea de *Teofanie,* care înseamnă prezenţa şi manifestarea lui Dumnezeu însuşi. Cel care există înainte de veacuri, vine şi locuieşte în mijlocul nostru. Dumnezeu cercetează astfel pe poporul său. Aceasta se vede şi din adorarea magilor. Cu acest nume de *teofanie,* Biserica a vrut să spună, pe temeiul mărturiilor biblice, că Dumnezeu Creatorul nu este separat de creaţia Sa. Această doctrină biblică despre Dumnezeu se deosebeşte de doctrina filozofică greacă — Plato, Plotinus — care susţine că fiinţa supremă, absolută se distinge anume prin impasibilitatea şi imuabilitatea ei. Această fiinţă este lipsită de sensibilitate faţă de istoria oamenilor şi de mişcare către creaţia Sa. Ori, Evangheliile ne arată că Întruparea face parte din planul lui Dumnezeu, din voinţa şi iconomia Sa, de a readuce oamenii şi creaţia Sa la comuniune cu Sine. Fiinţa umană şi creaţia au o mare semnificaţie pentru El, de aceea din iubire se mişcă către acestea (Ioan 8, 29). Întruparea este şi un act de solidaritate a Creatorului cu creaţia Sa.

Celălalt aspect de *naştere,* de întrupare, se vede în aceea că Fecioara Maria e numită *Născătoare de Dumnezeu,* deoarece a născut după trup Cuvîntul lui Dumnezeu. Maria este maica lui Iisus, ca toate mamele pentru copiii lor,dar şi Maica Domnului, deoarece Iisus este Cuvîntul lui Dumnezeu, Dumnezeu însuşi, de-o-fiinţă cu Tatăl: „Din pîntece mai înainte de Luceafăr Te-am născut . . ." (Ps. 109, 3—4). Evangheliştii vorbesc de naşterea lui Iisus ca de un fapt istoric, întîmplat în al 33-lea an al domniei lui Irod, în al 42-lea an al celei lui Octavian Augustus.

Sărbătoarea Crăciunului trebuie să redea mereu aceste aspecte: pe de o parte să amintească de evenimentul naşterii, de locul şi cronologia naşterii, de profeţii naşterii, de autorii şi martorii acestui fapt: Iosif, Maria, păstorii, magii, autorităţile romane ale timpului; pe de altă parte, să arate că Întruparea este cea mai mare revelaţie a lui Dumnezeu-Sfînta Treime. Dumnezeu există nu numai în fiinţa Sa ascunsă, necuprinsă, veşnică, ci şi în lucrările Sale, în ieşirile Sale „în afară". Prin urmare, ceea ce proclamă Biserica la această sărbătoare este viaţa Fiului lui Dumnezeu Care S-a făcut om, nu viaţa unui Iisus din Nazaret care a devenit Dumnezeu.

Este important apoi de a nu despărţi întruparea de mîntuire, de răscumpărare. Naşterea lui Iisus Hristos are un scop mîntuitor, răscumpărător precis. Tradiţia dogmatică a Bisericii vorbeşte de iertarea păcatului originar (Romani 5, 12—19), cu consecinţa acestuia: stricăciunea trupului şi moartea, nu de vreo vină moştenită. În Întruparea Sa, cînd Cuvîntul asumă în Persoana Sa trupul omenesc, devenind de-o-fiinţă cu noi, El începe să ridice cele trei bariere — firea, voinţa, moartea — care separau fiinţa umană de Dumnezeu. El nu ne-a mîntuit de la distanţă, în mod indirect. El a venit „ca om la oameni" şi numai luînd asupra Sa cele ale oamenilor, numai întîlnind în mod nemijlocit oamenii şi femeile din timpul Său, a putut să-i mîntuiască. El a putut să biruie păcatul şi moartea numai în această confruntare personală, directă. Viaţa cea nouă pentru noi decurge deci din faptul că El devine de-o-fiinţă cu noi în actul întrupării. Aşadar, întruparea Domnului duce nu numai la apariţia unei fiinţe unice, aceea a Cuvîntului unit cu trupul unui om, ci şi a unei vieţi noi, viaţa veşnică a lui Dumnezeu, viaţa lui Iisus Hristos (vezi doc. ortodox *„Iisus Hristos — viaţa lumii"*, trad. rom., p. 8).

Ce sens are aceasta pentru misiunea Bisericii?

Atît Biserica, în calitatea ei de comunitate creştină disciplinată, cît şi creştinul în mod individual, trebuie să dea mărturie că dincolo de viaţa biologică sau viaţa omenească obişnuită, a apărut în lume viaţa Fiului lui Dumnezeu care s-a făcut om. De fapt, Duhul Sfînt este cel care poartă mărturie, prin mijloacele Bisericii, de această viaţă nouă. El face din Biserică şi din fiecare credincios purtători de viaţă nouă, *teofori.* Dar ei nu pot să transmită altora această viaţă nouă dacă nu devin, după exemplul lui Iisus Hristos, de-o-fiinţă cu ceilalţi. Orice fiinţă umană face această experienţă în actul iubirii: împărtăşirea unei vieţi noi, de har, dincolo de cea biologică nu este posibilă decît acolo unde există reciprocitate deplină, acolo unde cele două persoane care se iubesc devin de-o-fiinţă. Biserica, purtătoare de viaţă nouă, viaţa Fiului lui Dumnezeu întrupat, trebuie să cerceteze mai ales la sărbătoarea Naşterii Domnului pe toţi cei ce sînt confruntaţi cu suferinţa, slăbiciunea şi moartea, să devină astfel de-o-fiinţă cu ei, şi aşa să le împărtăşească viaţa lui Dumnezeu întrupat, izvorul a toată viaţa.

MÎNTUITORUL

Unii oameni aseamănă moartea lui Iisus Hristos cu moartea marilor eroi, cu moartea lui Socrate, cu moartea unor oameni muritori. Aceştia greşesc profund, pentru că nu sînt în stare să înţeleagă: că toată lucrarea lui Iisus Hristos n-a fost numai după măsură omenească, ci a fost după măsură Dumnezeiască.

Şi în bunătate şi în milă şi în iubire şi în bucurie, precum şi în durere şi în suferinţă, şi în moarte, Iisus Hristos a fost neîntrecut, El le-a avut pe toate după măsura Dumnezeirii Sale.

Suferinţa şi umilinţa Domnului n-au fost umilinţa şi suferinţa unui om numai, ci au fost umilinţa şi suferinţa unui Dumnezeu.

Şi umilinţa de la Naştere şi suferinţa şi moartea, Iisus Hristos nu le-a simţit, nu le-a trăit ca un om numai, ci ca un Dumnezeu, într-o formă infinit mai mare decît este în stare o fiinţă omenească.

Suferinţa şi moartea Domnului nu au fost simple ca suferinţa şi moartea unui om. Patimile şi moartea lui Iisus Hristos au fost de o profunzime pe care numai Dumnezeu o poate ajunge.

Niciodată mintea omenească nu va putea pricepe profunzimea suferinţelor pe care Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, ca Dumnezeu le-a îndurat pentru om.

Noi înţelegem omeneşte doar suferinţele omeneşti ale Domnului, dar nimeni nu poate pătrunde şi în nemărginita durere a lui Dumnezeu, ce a îndurat-o prin Iisus Hristos pentru noi. De aceea, sîntem ispitiţi să asemănăm patimile şi moartea Domnului cu patimile şi moartea unui om.

Un creştin luminat de Dumnezeu, cînd priveşte întruparea şi naşterea, patimile şi moartea Domnului nostru Iisus Hristos, se gîndeşte la infinita milă a Lui faţă de fiinţa noastră omenească, la infinita Lui bunătate, la infinita Lui durere, la infinita Lui înţelepciune, pe care le avea, cînd a venit în lume şi S-a întrupat ca să săvîrşească pe pămînt, lucrarea Sa Dumnezeiască. De aceea, această lucrare, lucrarea lui Iisus Hristos, n-a rămas mărginită în timp şi spaţiu, cum rămîne orice lucrare omenească, ci a rodit pentru fiii lui Adam negrăită bucurie, lumină şi dreptate şi pace, pe care noi le gustăm în fiecare an, mai ales la Naşterea Domnului.

„Prin rănile Lui, noi toţi ne-am vindecat", zice profetul (Is. 53, 5).

Prin moartea şi învierea Sa, Domnul ne-a mîntuit de osînda veşnică, de neant.

Patimile şi moartea Domnului, au fost pe măsura lui Dumnezeu, adică desăvîrşite, de aceea şi roadele, care sînt mîntuirea şi fericirea lumii, sînt tot după aceeaşi măsură, desăvîrşite.

Nici în viaţă, nici în moarte, nici în slavă, deci nu se poate asemăna nimeni cu Domnul. El este neîntrecut în toate, El este desăvîrşit în toate. „Pentru aceea şi Dumnezeu L-a prea înălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: Ca întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pămînteşti şi al celor dedesubt (Filip. 2, 9, 10).

De aceea, de la Naştere, Lui I se închină şi pe El îl preamăreşte toată făptura. **Îngerii** în cinstea Lui cîntă: „Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Lc. 2, 14).

Magii venind „şi căzînd la pămînt, s-au închinat Lui" (Mt. 2, 11).

Păstorii „văzînd Slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (In. 1, 14), după ce s-au închinat Lui s-au întors „slăvind şi lăudînd pe Dumnezeu, pentru toate cîte auziseră şi văzuseră" (Lc. 2, 20).

La doisprezece ani, în templul din Ierusalim, stînd în mijlocul învăţătorilor, ascultîndu-i şi întrebîndu-i . . . „toţi cîţi Îl auzeau se minunau de priceperea şi de răspunsurile Lui" (Lc. 2, 46—47).

Cei ce au fost trimişi de cărturari şi farisei ca să-L prindă, uluiţi s-au întors înapoi, spunînd: „niciodată n-a vorbit un om aşa cum vorbeşte acest om" (In. 7, 46).

Iar sutaşul, care a fost de faţă, cînd Iisus Hristos şi-a dat duhul în mîinile lui Dumnezeu, pe cruce, a strigat: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!" (Mt. 27, 54).

Ieslea în care S-a născut şi peştera din Betleem, Nazaretul şi Ierusalimul, toate locurile din Ţara Sfîntă, vorbesc despre El, Cel ce în toate a fost mai presus decît toţi fiii oamenilor. Despre El care a rupt istoria omenirii în două, şi a pus bazele unei ere noi, eră în care, după porunca Lui, *dreptatea, libertatea* şi *pacea* trebuie să fie scopul suprem al vieţii omeneşti pe pămînt.

† *Iustinian Maramureşanul*

Episcop-vicar

Taina cea din veac

În 25 martie, sfînta noastră Biserică sărbătoreşte Buna-Vestire. Sărbătoarea aceasta ne pune în atenţie vestea cea bună, pe care arhanghelul Gavriil i-a adus-o Preasfintei Fecioare Maria din Nazaret, spunîndu-i că ea va concepe, de la Duhul Sfînt, va purta în pîntece şi va naşte pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, pe Mîntuitorul lumii (cf. Lc. 1, 26—38). La sărbătoarea Bunei-Vestiri, potrivit rînduielii sfintei noastre Biserici, credincioşii mărturisesc, cu glas de bucurie: „Astăzi este începătura mîntuirii noastre şi arătarea tainei celei din veac: Fiul lui Dumnezeu fiu Fecioarei se face şi Gavriil darul mai înainte îl vesteşte . . ." În această alcătuire este vorba de mîntuire şi de o taină, de începutul mîntuirii noastre şi de descoperirea unei taine, pînă atunci necunoscută. Taina cea din veac, care se arată la Buna-Vestire, constă în faptul că „Fiul lui Dumnezeu fiu Fecioarei se face", că Fiul lui Dumnezeu se face om şi se naşte din Preasfînta Fecioară Maria, din Preasfînta Născătoare de Dumnezeu. Acest început al mîntuirii şi această descoperire a „tainei celei din veac" s-a arătat prin arhanghelul Gavriil, care tocmai prin aceasta vesteşte epoca harului, vremea cea nouă a darului lui Dumnezeu.

Într-o alcătuire de rugăciune, adresată Maicii Domnului, credincioşii spun, cu glas de propovăduire: „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută, prin tine, Născătoare de Dumnezeu, celor de pe pămînt s-a arătat: Dumnezeu, întru unire neamestecată, întrupîndu-se şi crucea de bunăvoie, pentru noi luînd, prin care înviind pe cel întîi zidit, a mîntuit de moarte sufletele noastre". Şi în această alcătuire este vorba de aceeaşi „taină din veac", care se descoperă în Născătoarea de Dumnezeu credincioşilor de pe pămînt. Dar aici nu e pomenită numai întruparea Fiului lui Dumnezeu, ci şi pătimirea cea pentru noi, „crucea", prin care s-a ajuns la învierea „celui dintîi zidit", adică a lui Adam, şi prin care se împlineşte şi mîntuirea din moarte pentru sufletele noastre. Pe toate acestea le mărturisim ca pe nişte realităţi împlinite şi pentru noi înşine.

La sărbătoarea Naşterii Domnului Hristos, cînd ne oprim mai cu osebire asupra tainei întrupării, cît se descoperă credinţei noastre, zicem cu bucurie celui ce se simte luminat de Sus: „Taină străină văd şi preamărită: cer fiind peştera, scaun de heruvimi, Fecioara; ieslea sălăşluire, întru care s-a culcat cel neîncăput Hristos-Dumnezeu, pe Care lăudîndu-l Îl mărim". Şi aici este vorba tot de taina întrupării Fiului lui Dumnezeu şi de descoperirea ei, la naşterea Mîntuitorului nostru, cînd, tocmai prin aceasta, toate cîte au format cadrul acestui eveniment au primit, pentru ochii credinţei noastre, o nouă înfăţişare. Staulul, în care s-a născut Fiul lui Dumnezeu întrupat, Domnul Hristos, Dumnezeu-omul şi omul-Dumnezeu; staulul, care era în peşteră, nu mai era simplu staul, şi peştera simplă peşteră, ci peştera s-a făcut cer, pentru că în ea se găsea „Cel neîncăput, Hristos-Dumnezeu". De aceea zicem, pomenind taina cea străină şi preamărită, de la Naşterea Domnului: „cer fiind peştera". Dacă, în lumina tainei celei străine şi preamărite, la Naşterea Mîntuitorului, peştera devine cer, în lumina aceleiaşi taine, Maica Domnului ne apare ca fiind „scaun de heruvimi". „Scaun de heruvimi, Fecioara".

În istorisirea sfîntului Evanghelist Luca despre Naşterea Mîntuitorului, este pomenită şi ieslea, căci li s-a spus unor ciobani, din apropierea peşterii în care s-a născut Domnul: „Veţi găsi un prunc înfăşat, culcat în iesle" (Lc. 2, 12). Pruncul înfăşat şi culcat în iesle nu este om de rînd, ci este Fiul lui Dumnezeu, de-o-fiinţă cu Tatăl, este „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat . . . Care, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire, s-a pogorît din cer şi s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria s-a făcut om", cum mărturisim în Simbolul Credinţei, în Crez. Pentru o pricină ca aceasta, în lumina tainei celei preamărite „ieslea sălăşluire" este, pentru că în ea — spune alcătuirea de care ne ocupăm — „s-a culcat cel neîncăput, Hristos-Dumnezeu", pe care noi „lăudîndu-l Îl mărim".

Mărim pe Fiul lui Dumnezeu, Cel ce s-a făcut om şi a primit „să se nască şi să crească, să ne mîntuiască". Mărim pe Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita, Stăpîna noastră şi pururea Fecioara Maria, pe care, în lumina tainei celei străine şi preamărite, o vedem ca fiind „scaun de heruvimi". Dar noi ştim despre Maica Domnului că ea nu este numai o închipuire a heruvimilor, ci este chiar „mai cinstită decît heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decît serafimii". Cît priveşte peştera şi ieslea, ele rămîn doar în amintirea noastră ca „cer şi sălăşluire" a Fiului lui Dumnezeu, cu dorinţa sinceră ca propriul nostru suflet, propria noastră fiinţă să se facă „cer şi biserică dumnezeirii", cer şi sălăşluire a Domnului Hristos, care a făgăduit să vină, împreună cu Dumnezeu-Tatăl, şi să-şi facă sălaş în cei ce împlinesc poruncile Lui şi păzesc cuvîntul Lui (In. 14, 21.23). De altfel, întruparea Fiului lui Dumnezeu în istorie are drept scop întruparea Lui în toţi credincioşii. Să facem deci din sufletele noastre „locaş curat, cinstit"; să ne curăţim sufletele şi trupurile noastre, desăvîrşind sfinţenie întru frica lui Dumnezeu, şi atunci vom vedea descoperindu-se în noi înşine „taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută", vom fi martorii de toată vremea ai tainei celei străine şi preamărite.

Ierom. *Teofil Părăian*

FLUIERUL CEL PĂSTORESC

Fluierul cel păstoresc
Cîntă glas dumnezeiesc,
Un vers dulce mîngăios
Că azi s-a născut Hristos.

Veniţi dar la Vifleem
Lucru mare să vedem,
Pe al lumii împărat
În iesle pe fîn culcat.

Şi trei crai mînaţi de dor,
Lăsînd ţări în urma lor,
După stea călătoresc
Să găsească prunc ceresc.

Şi-au mers pînă a stătut
Unde era prunc născut,
Şi-nţelegînd că-i Hristos,
S-au închinat pînă jos.

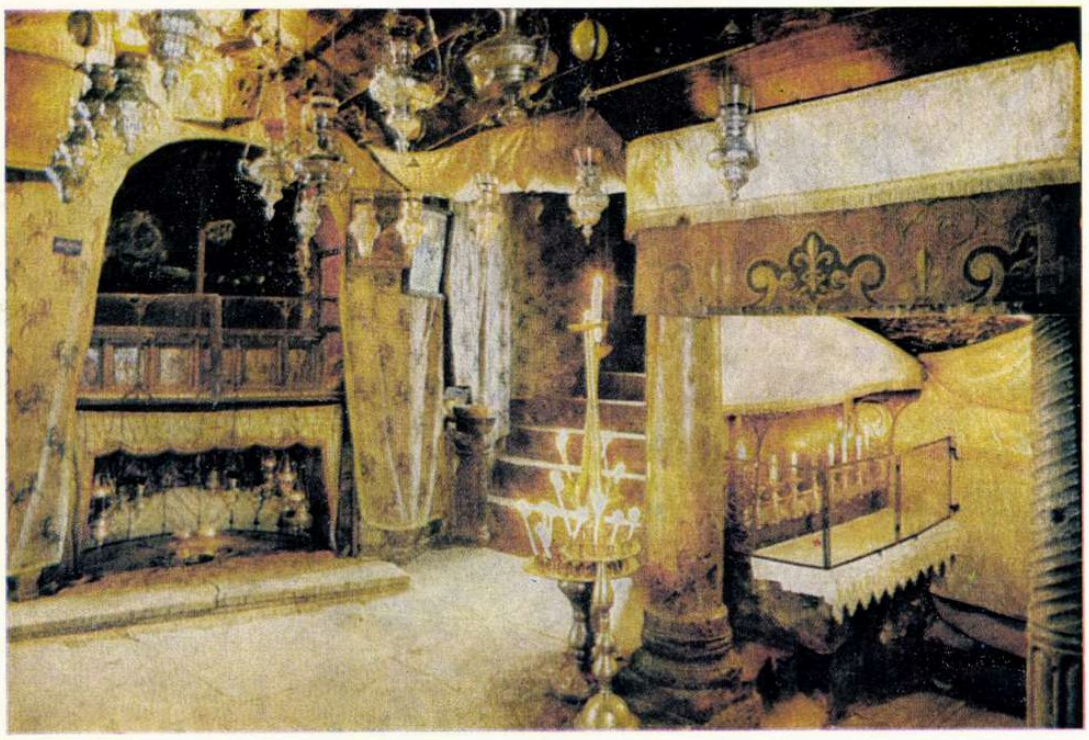

Cuvînt de învățătură la Nașterea Domnului

I. Pregătirea aperceptivă

Ce ne spune Simbolul de credință sau Crezul despre cea de-a doua Persoană a Sfintei Treimi, Dumnezeu Fiul? Că este născut din Tatăl înainte de toți vecii. Și că pentru noi și pentru a noastră mîntuire S-a pogorît din ceruri, S-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și S-a făcut Om.

II. Anunțarea temei

Vom vedea modul în care, luînd trup din Fecioara Maria, S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos.

III. Tratarea

Sfînta Carte ne arată că nașterea lui Iisus sau întruparea Fiului lui Dumnezeu s-a produs în chip minunat, adică peste puterea de înțelegere a minții omenești. Astfel Fiul lui Dumnezeu s-a zămislit și a luat trup din Sfînta Fecioară Maria. Pe cînd ea se afla în localitatea Nazaret, din regiunea Galileia. Dumnezeu a trimis un înger ca să-i comunice marea veste a zămislirii Fiului lui Dumnezeu, pe care o numim „Bunavestire". Îngerul Gavriil a spus Sfintei Fecioare: „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvîntată ești tu între femei ... Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri, pentru aceasta și sfîntul ce se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu." Neputînd ea înțelege această mare taină, întrucît ea nu cunoscuse bărbat, fiind logodită numai cu Iosif, a așteptat răspunsul îngerului: „că la Domnul nici un lucru nu este cu neputință", după care ea primește cu smerenie și bucurie această bunăvestire, spunînd: „Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 28—38). „Iar Iosif — ne spune Sfînta Carte — drept fiind și nevoind s-o vădească, a vrut s-o lase în ascuns. Și aceasta gîndind el, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, că ce s-a zămislit în ea este din Duhul Sfînt și va naște fiu și va fi numele lui Iisus, că acesta va mîntui pe poporul său de păcatele sale" (Matei 1, 19—22).

Țara sfîntă era în acel timp sub ocupația romană, împărat al Romei fiind Octavian Augustus, care a făcut recensămîntul populației din imperiu, fiecare locuitor trebuind să se înscrie în locul de origine. Și cum Iosif era din seminția lui David, a plecat cu Maria în Iudeea, la Betleem, un orășel cam la 10—12 km depărtare de Ierusalim. Venindu-i vremea să nască și negăsind casă de oaspeți, Maria a născut pe Iisus într-o iesle de vite. Unor păstori aflați cu turmele li se arată un înger și le spune: „Iată vă binevestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Vi s-a născut astăzi Mîntuitor, care este Hristos-Domnul, în cetatea lui David. Și aceasta vă va fi semn: veți afla un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, o mulțime de oști cerești, lăudînd pe Dumnezeu și zicînd: Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire ... Și au venit degrabă și au aflat pe Maria și pe Iosif și pruncul culcat în iesle ..." (Luca 2, 9—16).

Au venit să se închine Pruncului Iisus și niște înțelepți ai timpului numiți magi, din părțile Răsăritului, probabil din Persia, care conducîndu-se după o stea au ajuns pînă la Ierusalim. Ascunzîndu-li-se steaua și întrebînd ei, vestea, că ei caută pe noul rege al Iudeilor, născut de curînd, a ajuns pînă la urechile regelui de mare cruzime Irod. Plin de mînie Irod se informează de la arhierei și cărturari că Hristos se va naște în Betleem. Chemîndu-i pe magi în ascuns, le cere ca găsind Pruncul, pe care-l caută, să-i spună și lui ca și el să I se închine. Ieșind, acestora le apare din nou steaua, care i-a condus pînă la locul unde s-a născut Iisus, oferindu-i aur, smirnă și tămîie; apoi au luat înștiințare în vis să nu se mai întoarcă la Irod și pe altă cale s-au dus în țara lor. Văzîndu-se înșelat de magi, în necugetata lui tulburare, Irod a poruncit să omoare pe toți copiii pînă la doi ani din Betleem și împrejurimi. „După plecarea magilor, îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif zicînd: Scoală-te, ia pruncul și pe mama lui și fugi în Egipt și stai acolo pînă ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă" (Matei 2, 13).

După moartea lui Irod, a urmat fiul acestuia, Arhelau, iar Iosif a primit „poruncă în vis" să se reîntoarcă în Galileia. Și astfel, sfînta familie a venit în Nazaret, iar „Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vîrsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni" (Luca 2, 52).

(Intuiția se va putea face cu tablouri sau picturi din biserică reprezentînd Nașterea Domnului, închinarea magilor, păstorilor, fuga în Egipt etc.).

IV. Rezumarea și Aprecierea

Era așteptată venirea unui Mîntuitor? (Era așteptată și dorită, fiindcă pretutindeni oamenii au simțit povara păcatului care le apăsa conștiința. De aceea aduceau jertfe de ispășire). A fost pregătită de Dumnezeu venirea în lume a Fiului Său? (Prin poporul ales, prin prooroci, Dumnezeu a comunicat de-a lungul veacurilor venirea unui Mîntuitor arătînd și locul și timpul și condițiile și misiunea și jertfa de ispășire pe care o va aduce ... Numai că în timpul Nașterii Domnului, neînțelegînd adevăratul sens al proorocirilor, oamenii așteptau un Mesia politic, care să-i elibereze de sub alte stăpîniri și să-i pună pe ei stăpîni). Mesajul pe care îl aduc îngerii în noaptea sfîntă a Nașterii Domnului, ce ne prevestește cu privire la activitatea Pruncului? (Că El va fi așa cum a spus proorocul — un „Domn al păcii", care va întemeia o împărăție a păcii și a bunei înțelegeri între toți oamenii). Faptul că Dumnezeu nu a trimis pe Fiul Său să se nască în palate luxoase, ci într-o peșteră sărăcăcioasă, ce ne demonstrează? (Marea iubire a lui Dumnezeu arătată omului, care de la naștere și pînă la moartea Fiului Său va împlini misiunea de slujire a lumii în cea mai mare smerenie, fiindcă smerenia este cu atît mai adîncă, cu cît cineva fiind mai mare, se face mai mic; fiind a toate stăpîn, se face slujitorul tuturor ... Și aceasta fiindcă iubirea nu are margini). Darurile magilor au vreun simbol? (Da. Și ele ne vorbesc despre misiunea Pruncului Iisus: aurul indică faptul că El va fi un împărat, smirna că va fi arhiereu. — marele slujitor al lui Dumnezeu, iar tămîia că va muri; se va aduce jertfă). Am văzut că nașterea Pruncului Iisus este mai presus de fire și de înțelegerea noastră. De aceea și Sfînta Fecioară nu este o fecioară oarecare, ea este aleasă de Dumnezeu ca să fie — așa cum am văzut că a spus îngerul trimis de Dumnezeu ca să comunice voia Lui: „cinstită între femei." Așadar, ei i se cuvine cinstire, ca uneia care primind de la Duhul Sfînt întruparea Fiului lui Dumnezeu, este „Născătoare de Dumnezeu".

V. Asocierea

Ce ne spune Simbolul de credință sau Crezul despre Fiul lui Dumnezeu? (Că este Unul Născut din Dumnezeu-Tatăl, înainte de toți vecii, de o ființă cu Tatăl, creatorul împreună cu Tatăl cerului și pămîntului: și care pentru mîntuirea noastră S-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Maria Fecioara și S-a făcut om). Ce ne indică aceasta cu privire la Nașterea Domnului? (Ne arată ca Iisus fiind a doua Persoană a Sfintei Treimi este de o ființă cu Tatăl, născut din Tatăl și că „la plinirea vremii" El a luat din Sfînta Fecioară Maria trup omenesc, născîndu-Se din ea, cu un trup ca al nostru, cu toate slăbiciunile, afară de păcat, pentru a ne izbăvi de toate neputințele ce ne vin de pe urma păcatului. Aceasta înseamnă că Mîntuitorul Hristos, rămînînd Dumnezeu adevărat, prin întrupare devine și om adevărat.

VI. Generalizarea

Din cele mai sus tratate vedem că „așa de mult a iubit Dumnezeu lumea încît și pe Fiul Său, cel Unul născut, L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață de veci" (Ioan 3, 16).

VII. Aplicarea

Nașterea Domnului, sau întruparea Fiului lui Dumnezeu, fiind începutul mîntuirii noastre, Biserica și credincioșii îi acordă o cinstire cu totul deosebită și o pregătire duhovnicească specială pe o perioadă de șase săptămîni de post pentru întîmpinarea întru înfrînare și înnoirea vieții a Crăciunului.

Ca unii care sînt cinstitorii „Domnului păcii", creștinii trebuie să întîmpine Nașterea Domnului ca unii care sînt angajați cu toate forțele pentru susținerea păcii și buneivoiri între oameni, pentru întronarea pe pămînt a împărăției păcii.

Drept cinstitorii Nașterii Domnului vor împlini totdeauna voința lui Dumnezeu-Tatăl exprimată de înger Sfintei Fecioare, acordîndu-i cuvenita cinstire, ca uneia care devenind Născătoare de Dumnezeu este pururea mijlocitoare și rugătoare către Fiul Său ca o mamă a noastră.

Odată luînd trup omenesc, sfințindu-l, rămîne în veci de veci cu acest trup, pe care ni-l oferă tuturor „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, spre tămăduirea sufletului și a trupului nostru" cu prilejul fiecărei Liturghii, cînd ne împărtășim cu dumnezeiasca Euharistie. De aceea, potrivit prilej este ca fiecare credincios să întîmpine sărbătoarea Nașterii Domnului, împărtășindu-se cu cinstitul Trup și Sînge al Domnului. De fapt chiar numele „Emanuel" cum este numit de profet Domnul cel născut din Fecioară (Isaia 7, 14), înseamnă „cu noi este Dumnezeu", ca o asigurare că prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, putem deveni și noi fiii lui Dumnezeu după har, iar El rămîne cu noi și în viața noastră spre continua transformare a ei în bine.

(La sfîrșit credincioșii pot cînta Troparul Nașterii Domnului, precum și mai multe colinde).

Preot prof. *Sorin Cosma*

STEAUA SUS RĂSARE

(Cîntec de stea din Țara Făgărașului)

Steaua sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua strălucește
Magilor vestește.

Că astăzi Curata,
Prea nevinovata
Fecioara Maria
Naște pe Mesia.

Magii, cum zăriră
Steaua, și porniră,
Mergînd după rază
Pe Hristos să-l vază.

Și dacă porniră,
Îndată-l găsiră,
La dînsul intrară
Și se închinară.

Cu daruri gătite,
Lui Hristos menite,
Avînd fiecare
Bucurie mare.

Care bucurie
Și aici să fie
De la tinerețe
Pîn' la bătrînețe.

Colinda românească . . .

(Continuare din pag. 1)

mentul luminos al împărtășirii dintr-un sens divin, ci este și semnul vădit prin care se descoperă sărbătoarea. De aceea bucuria totdeauna izbucnește în cîntare. Astfel au putut profeții să spună despre bucurie că ar putea să curgă de pe stîncile munților. Cîntarea de Crăciun este expresia unei bucurii de acest chip și este cunoscută la noi cu numele de colindă.

Avînd ca temei originea latină a cuvîntului colindă (de la lat. calendae, cu o formă locală, care a cunoscut rotacismul: corindă), cît și faptul că datina colindatului este specifică populației autohtone din Carpați și de la Dunărea de Jos, dacă ținem seama de neamurile de obîrșie latină, putem afirma despre această cîntare a sărbătorilor de Crăciun că ea s-a născut pe pămîntul nostru, în perioada primară a creștinismului. Crăciunul este pentru toți creștinii sfînta și binecuvîntata zi a Domnului, în măreția căreia se aud cororile îngerești răsunînd în cîmpia Vifleimului. Fiecare credincios este chemat să înalțe, cu această ocazie, imne de laudă și să cînte împreună cu cetele de puteri cerești. Colinda românească însă nu este o simplă formă de manifestare a sentimentului religios, pe care îl exprimă cineva cucerit de frumusețea momentului pe care îl trăiește. Colinda este o datină cu puternice rădăcini în viața de obște. Prin mijlocirea ei, bucuria sărbătorii este trăită în comuniune. Mesajul colindei nu este accesibil decît unui organism de cunoștințe unite, iubirii reciproce a celor care îl primesc. Primit însă de întreaga obște, el devine îndată moleculă de viață și fibră de energie dumnezeiască. Se știe, bunăoară, că în nici un gen de poezie sau de cîntare populară, refrenul nu are un rol atît de important ca în colindă. Într-un anumit fel, refrenul chiar definește colinda. E destul să auzim cuvinte ca acestea: *Lerui, Doamne, ler — Florile dalbe, Domnului Domn, Velerim și veler Doamne* și să ne simțim transportați în lumea de miracol a sărbătorii de Crăciun, în comuniune cu toți cei ce formează cu noi o obște. Fie că se cîntă în fapt de seară, în miez de noapte sau în zorii zilei, în ajun de Crăciun, la praznic, adesea pînă la Bobotează, potrivit unui ceremonial ce diferă foarte mult de la un loc la altul, colinda poartă mesajul zilei Domnului, mesajul păcii, leagă inimile credincioșilor în lanțul de aur al dragostei frățești, făcînd totodată să se audă glasul de taină al îngerilor ce au coborît pe pămînt. „Sculați, gazde, nu dormiți / Că vă vin colindători / Pe la uși, pe la cetori / Sara pe la cîntători. / Nu v-aducem nici un rău / Făr pe bunul Dumnezeu." Sînt cuvinte ce răsună de veacuri, pe pămîntul străbun, nu de ieri, de alaltăieri. Ele consfințesc o datină cu originea pierdută în negura vremii.

La nici un popor de pe fața pămîntului, manifestările religioase de Crăciun nu mărturisesc atîta putere de transfigurare și spiritualizare a existenței ca la noi. Puterea aceasta face una cu adînca pătrundere a Evangheliei, încă în perioada creștinismului primar, în poezia datinilor înaintașilor noștri daco-romani, creînd originalitatea acestora din vremea sărbătorilor de iarnă. Mai întîi, însă, colindele noastre ne descoperă ceva din viața celor dintîi credincioși care au îmbrățișat credința creștină pe pămîntul nostru, iar aceștia nu au fost păstorii, ci plugarii legați de glie, stabiliți statornic pe locurile lor de baștină. Versurile celor mai vechi colinde îl amestecă pe Fiul lui Dumnezeu coborît în lume printre cei de la țară. Astfel, Hristos nu se naște în stîna oilor zgomotoase, ci în ieslea boilor domoli și cuminți, care „răsuflă de ajută, / aburesc de încălzesc / și durerile îmblînzesc". Plaiul și cîmpul îl culcă pe pruncul Iisus „pe paiele grîului, / pe florile fînului; în „legănaș de păltinaș"; iar „vîntul dulce tragănă, / pruncul de mi-l leagănă, / ploaia caldă / dalb îl scaldă". Puterea de transfigurare a colindei, despre care am amintit, însoțește pe acest Iisus al unor creștini ce trăiesc între plante și animale. Chipul „pruncului" culcat în staul luminează tot întunericul nopții în care acesta se naște, stîlpii șălașului se prefac în făclii, nuielele gardului de la iesle lucesc ca niște luminări, iar paiele ca niște lumînările, creînd o tainică atmosferă de biserică străveche. „În iesle de flori de fîn / Unde Dumnezeu năștea / Pajiște verde creștea, / Din pociuni făclii ardea / Din grădele, luminele / Din păițe luminițe". Credința în Hristos, dobîndind contururi clare în colindă, nu a însemnat o tăgăduire a valorilor vieții pe care o trăiau strămoșii noștri daco-romani, o evaziune în afară de lume, ci, dimpotrivă, transfigurarea ei, adică pătrunderea ei de către puterile divine.

O trăsătură de seamă a colindelor noastre o constituie faptul că în ele poate fi identificat un simțămînt viu al înfrățirii omului cu natura, simțămînt ce stă la baza simbiozei milenare a neamului nostru cu pămîntul în care și-a înfipt profund rădăcinile. Din glăsuirea lor aflăm că de minunea nașterii lui Hristos se bucură întreaga fire, care cuprinde, deopotrivă, o lume de sus și o lume de jos. Colindele aduc cu ele sentimentul unei familiarități cosmice ce ține de evlavia celor dintîi generații de creștini din spațiul carpato-dunărean. În viața acestora, cele două tărîmuri, cel ceresc și cel pămîntesc, se amestecă în chip nesilit și ne descoperă măreția unei întrepătrunderi a lucrurilor de aici cu cele de dincolo. Resfirînd în natura înconjurătoare cîntarea învățată de la îngerii coborîți în cîmpia Vifleimului, colinda face să ne simțim în această lume ca într-un templu nefăcut de mînă omenească. Ea reușește, pe de altă parte, să înalțe pînă aproape de lucirile de duh ale tărîmului celuilalt, împărăția lui Lerui-ler, tot ce se află în preajma noastră. Luînd ca exemplu colinda „Albinița", ni se deschide, printr-o imagine de surprinzătoare simplitate, o priveliște ce ne dă fiorul vecinătății lui Dumnezeu: „Rătăceam printr-o grădină, Florile dalbe / Mă-ntîlni cu o albină, Florile dalbe. / Albina strîngea din flori / Ceară pentru sărbători. / Din ceară făcea făclii. / Să le dea Sfintei Marii. / Făcliile s-aprindeau / Îngerii în cer rîdeau. / Făcliile se stingeau / Îngerii în cer plîngeau". De fapt, în orice colindă găsim elemente ce leagă, ca o punte de argint, livezile pămîntului de pajiștile de lumină ale cerului.

Venind din lumea strămoșilor noștri daco-romani, colindele sînt imne ce exprimă, în versuri și melodii de mare frumusețe, bucuria coborîrii pe pămînt a Fiului lui Dumnezeu, cu toate consecințele ce decurg din acest fapt. Ele au într-adevăr rolul să facă pe cei care le ascultă să trăiască aievea cele petrecute în Vifleim, cu ocazia nașterii; în Iordan, la Botez; în Ierusalim, cu prilejul morții și al învierii Domnului. Mijloacele actualizării acestor evenimente sînt proprii colindei, fiind vorba despre anumite simboluri care au apărut în perioada creștinării populației din Carpați și de la Dunăre, avînd menirea de a propaga noua credință, nu prin intermediul unor concepte abstracte, ci pe calea intuitivă a unor imagini relevante. Astfel, se cuvine să amintim despre pomul vieții, mai ales despre florile de măr ca simbol al învierii, ca și despre lumina de ceară ca simbol al prezenței Mîntuitorului, în nopțile de priveghere. Colindele fiind niște produse arhaice, din universul pe care ele ni-l prezintă nu au mai rămas decît niște frînturi. Aceste frînturi însă păstrează cu pietate viziunea unei existențe fericite, pe care o presupune sărbătoarea ca zi a Domnului. Nici o umbră a ispitelor din acest veac nu o poate stinge. Cînd la fereastra „gazdei" vor sosi colindătorii, toți ai casei se vor afla în această lume fericită, lume pe care le-o aduce viziunea feerică de viață a colindei. În acest cadru de lumină transfiguratoare, cei care ascultă colinda, captați de duhul sărbătorii, trec dincolo de pragul ordinii obișnuite în care trăiesc: „Precum s-au rugat, Domnului Domn / Dumnezeu le-a dat, Domnului Domn / Masă gălbioară, / Lumină de ceară, / Pomul răsădit / Cu mere de-argint. / Vîntul trăgăna / Merele-i pica, / Îngerii veneau / De le culegeau / Și le trimeteau / Pe-o fată de crai / Pe-o poartă de rai / Sus la sufletele / Să mînce și ele". Legătura dintre cei vii și cei morți este evidentă, în ea descoperindu-se comuniunea indisolubilă a celor ce cred în învierea lui Hristos și consideră moartea un prag în marea trecere la viața fericită.

Fără îndoială, colinda românească poartă cu sine mărturia vremii în care s-a format. Deosebindu-se de un simplu cîntec de stea, ea cuprinde în structura ei arhaică o adevărată vistierie de idei teologice, simboluri și explicații religios-morale. Originea acestora este apostolică și patristică. Spațiul nu ne permite să demonstrăm, cu documente, acest adevăr. Trebuie totuși să spunem că colinda conține urmele unei catehizații mistagogice ce se făcea în Biserica primară pentru neofiți, înainte și după primirea botezului. Să ne referim, astfel, la un fragment de catehizație, de o categorie specifică vremii și mentalității credincioșilor din această perioadă, păstrat în colindă. „Cîte flori sînt pe pămînt, / Toate merg la jurămînt, / Numai spicul grîului / Și cu viță vinului / Și cu lemnul Domnului / Stau î-naltul cerului / Și judecă florile / Unde li-s miroasele." Se poate observa ușor că e vorba de felul în care se pun în lumină elementele euharistice: pîinea și vinul, la care se adaugă untdelemnul mirungerii, prin mijlocirea unei „judecăți a florilor". E adevărat că modul acestei catehizații este particular, dar el ne indică vechimea unei practici de acest gen. Avem de a face cu o probă neîndoielnică a creștinismului nostru străvechi, dar și a continuității noastre pe acest pămînt. Ea se coroborează cu o altă dovadă, tot atît de semnificativă și concludentă. Refrenul de colindă „Lerui Doamne" este la origine o invocație creștină, pe care o foloseau creștinii daco-romani cu ocazia botezului, în ajunul marilor praznice împărătești. Formula doxologică „Aleluia Domine" a ajuns prin rotacism „Lerui Doamne". S-ar mai putea adăuga, tot ca o dovadă, și refrenul „Florile dalbe, flori de măr", în care putem identifica un simbol al învierii, simbolul ce însoțește săvîrșirea unei taine pînă în zilele noastre (măr la botez, măr la nuntă și măr la înmormîntare). E vorba despre un material etnografic destul de bogat, provenind din primele veacuri ale încreștinării daco-romanilor, care se cuvine să fie prelucrat și prezentat cu toată rigoarea posibilă.

Acesta-i curatul adevăr: colinda de Crăciun își toarce versurile din caerul de taină al ființei noastre românești. Puține popoare au fost atît de greu încercate ca poporul nostru. Rînduit de soartă la o răscruce de drumuri, aproape două mii de ani a stat în calea furtunilor, apărîndu-se cu puterile sale proprii. În vremi de răstriște, cheagul care a ținut pe strămoși pe locurile lor de obîrșie a fost, pe lîngă dragostea de glie, limba și credința. Limba i-a învățat să rostească și să cînte speranțele de mai bine, iar credința le-a plămădit în datini și rînduieli sfinte existența ca neam. Făcînd parte din aceste datini, colindele sînt și rămîn o grădină de rădăcini românești.

Un pelerinaj istoric . . .

(Continuare din pag. 1)

parea norodului Ardealului şi Bucovinei, s-a făcut sub conducerea sa directă. Au fost invitaţi toţi mitropoliţii ortodocşi ai ţării, toţi episcopii Transilvaniei şi mulţi din Muntenia şi Moldova precum şi reprezentanţii autorităţilor de stat. Mulţi dintre ierarhi au venit însoţiţi de delegaţi din eparhie sau, neputînd participa personal, au trimis numai o delegaţie de credincioşi, cum a făcut venerabilul episcop Ioan I. Papp de la Arad, care îi scrie episcopului N. Ivan, încurajîndu-l în cuvinte pline de farmec: „Stai să-mi dau seama de adevărul celor auzite în casa părinţilor mei . . . că dintre florile care delectează ochiul şi înviorează inima omului, n-a fost şi nu este nici una care să răspîndească mireasmă mai plăcută şi să fie mai de folos vieţii decît floarea recunoştinţei omului către mai marii şi binefăcătorii neamului. La cultivarea acesteia te-ai angajat din propriul îndemn spre dovedirea faptului că Biserica noastră şi acum este conştientă de chemarea şi datorinţa ei“ (Mss. Nr. 183/1922, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Nici Episcopul Roman Ciorogariu de la Oradea, căzut victimă unui atentat în senatul României, nu putea risca un drum aşa de lung şi de greu. În schimb a trimis o numeroasă delegaţie, din care făcea parte şi publicistul Traian Nerva Cosma, care a făcut descrierea întregului pelerinaj. (Vezi ziarul „Beiuşul“, Anul II, Nr. 38).

Gest de rară noblеţe a făcut marele istoric al neamului nostru, Nicolae Iorga. El a răspuns invitaţiei în ziua de 17 septembrie 1922. „Prea Sfinţite, numai datorii care nu le pot zăbovi, mă împiedică de a lua parte şi eu la pelerinajul pios, care adună la mormîntul lui Ştefan cel Mare, ctitorul vieţii religioase ardelene, pe credincioşii solidarităţii neamului românesc, care fără această virtute poate cădea în cea mai cumplită prăpastie“ (Mss. Nr. 183, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Şi cu toate acestea, Nicolae Iorga n-a lipsit de la omagiul adus de episcopul Nicolae Ivan voievodului Ştefan cel Mare. El a venit, şi încă nu singur, ci însoţit de mai mulţi profesori francezi, pe care i-a adus să vadă nu numai mănăstirea Putna, ci şi recunoştinţa Ardealului dezrobit, precum şi legămîntul solemn al „solidarităţii neamului românesc“. A sosit după încheierea ceremoniei religioase. Imensa mulţime, cum nu mai văzuse aici Bucovina, de la 1904, cînd s-au comemorat patru sute de ani de la coborîrea în mormînt a lui Ştefan cel Mare, l-a recunoscut însă îndată şi i-a făcut o primire triumfală. Se ştie că autorul lucrării: „Neamul românesc în Bucovina“ a descris şi această mănăstire în culori atît de vii, încît cititorul are impresia că o vede aievea.

Drumul pînă în Bucovina a fost pentru pelerini o adevărată sărbătoare. Pe tot parcursul drumului, de la Cluj pînă la graniţa „dulcei Bucovine“, ei au fost aşteptaţi de popor şi de oficialităţi. Clopotele bisericilor sunau şi coruri de credincioşi cîntau, iar lucrătorii de la adunatul otăvii, din preajma drumului lor, îşi descopereau capul, în semn de închinare. Trenul ducea doar inima ardelenilor să se închine lui Ştefan cel Mare, Domnul Moldovei şi ctitorul de aşezăminte, reînviate, în Ardealul cu un trecut atît de zbuciumat.

Preoţimea bucovineană era informată de sosirea pelerinilor ardeleni şi-i aştepta cu braţele deschise. Mitropolitul Bucovinei, octogenarul Dr. Vladimir de Repta şi mobilizase clerul, precum şi obştea credincioşilor. Oricînd şi oriunde soseau, erau binevenіţi. Cum însă Putna nu-i putea adăposti pe toţi, o parte din pelerini au rămas în noaptea de 20/21 septembrie în Rădăuţi şi numai arhiereii şi puţinii însoţitori s-au dus de-a dreptul la mănăstire.

Mănăstirea este aşezată într-un fund de vale, împrejmuită din trei părţi de coline înverzite de brazi. E un adevărat loc de sfîntă linişte pentru cei morţi şi de adîncă reculegere pentru cei vii. Acestui sentiment îi dă expresie şi ziaristul Tr. N. Cosma, cînd scrie: „Trecem într-o tăcere pioasă pe lîngă mormîntul, căruia am venit să-i aducem închinare. Parcă-l vedem stînd să ne judece. Privirea lui scrutătoare parcă ne întreabă, cum ne facem datoria faţă de ceea ce, cu atîta jertfă de sine, ne-a lăsat moştenire: iubirea de neam şi de legea strămoşească. Simt cum mi se urcă căldura în faţă şi întreg sufletul meu se umple de bucurie şi fericire că sînt român şi ortodox“ (Ziarul „Beiuşul“, nr. cit.). Desigur, în momentele acelea, toţi cei prezenţi erau pătrunşi de aceleaşi sentimente.

În ziua de 21 septembrie, episcopul Nicolae Ivan, asistat de un sobor de episcopi şi preoţi, reprezentînd credincioşii din toate părţile României Mari, a oficiat Sfînta Liturghie în biserică. Erau de faţă mitropolitul Pimen al Moldovei, cu alţi ierarhi, reprezentanţii autorităţilor, ţărani şi muncitori din Ardeal şi Bucovina. Comemorarea a devenit astfel, în acea zi, un strălucit semn „al solidarităţii neamului românesc“, aşa cum dorise să fie, Nicolae Iorga.

Parastasul pentru voievodul Ştefan cel Mare s-a slujit în curtea mănăstirii, pentru ca clipele înălţătoare ale rugăciunilor să-i poată uni în sfîntă reculegere pe toţi aceia care au venit atunci la mănăstirea Putna. După rugăciunea de dezlegare, a vorbit episcopul pelerin Nicolae Ivan, evocînd figura lui Ştefan cel Mare, „apărător preamărit al creştinătăţii ameninţate de păgînătatea cotropitoare . . ., zelos şi înţelept dătător de rînduială şi datini, precum în Moldova sa glorioasă aşa şi în Ardealul nostru asuprit şi robit . . .“. La Vad a zidit o biserică de piatră şi a aşezat o episcopie, dependentă de Mitropolia Sucevei . . . Prin ea s-a pus o temelie indestructibilă ideii de unitate bisericească, culturală şi naţională a românilor ardeleni şi moldoveni . . . Cu vremea, din cauza vicisitudinilor istorice, a uneltirilor de tot felul, episcopia de la Vad şi-a încetat existenţa . . . Fiind readusă la viaţă după Unire, primul ei episcop şi-a ţinut de datorie să-şi arate recunoştinţa faţă de primul ei ctitor, organizînd acest pelerinaj istoric“. . . În încheiere, se pleacă cu pietate şi recunoştinţă înaintea slăvitului ctitor, spunînd: „Eparhia Vadului, al cărui ctitor ai fost în viaţa ta plină de fapte măreţe şi bogate, se prezintă azi, în haine de sărbătoare, cu genunchiul plecat şi cu inima smerită, la mormîntul tău ca să ne închinăm memoriei Tale, preaslăvind faptele Tale. Am venit să ne inspirăm din duhul vremurilor în care ai trăit, să ne înarmăm cu puterea credinţei pe care Tu ai apărat-o prin întemeierea episcopiei Vadului şi ne-ai dat pildă vie de luptă şi de jertfă creştinească, spre mărirea lui Dumnezeu şi a neamului nostru românesc . . .“.

„Fă, Doamne, ca să-l avem pururea înaintea ochilor noştri, ca exemplu al iubirii de ţară şi de glia strămoşească, ca hotarele ce le stăpînim azi să fie hotare neclintite, cum neclintită are să rămînă credinţa în Dumnezeu, Cel ce ne-a încredinţat o misiune pe pămînt, misiunea de a răspîndi cultura, civilizaţia şi pacea pe pămîntul udat de lacrimile strămbunilor noştri“. (Mss. 155, f. 278—281 şi Nr. 156, f. 282—283, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Episcopul Nicolae Ivan nu era omul care să rămînă la figuri retorice; el era omul faptelor şi duhul lui Ştefan cel Mare i-a îndrumat paşii spre realizări mari în reînviata episcopie a Vadului. Pelerinajul istoric făcut la mănăstirea Putna i-a sporit vigoarea morală, spre a-şi putea încununa — rodnic — misiunea ce şi-a asumat de a da strălucire reînviatei ctitorii a domnitorului moldovean.

CALENDAR DE INIMĂ

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

3. Patriarhul Justinian Marina

3. Patriarhul Justinian Marina, născut în 1901, preot din anul 1924, vicar la Iaşi între 1945—1947, mitropolit al Moldovei şi Sucevei, între 1947—1948, ales patriarh la 6 iunie 1948, este încă viu în amintirea noastră, a tuturor, şi se reactualizează ca o prezenţă copleşitoare, ori de cîte ori evocăm numărul extraordinar de mare de fapte şi idei care i-au umplut cei aproape 30 de ani de arhipăstorire. Timpul e prea scurt pentru un portret adecvat taliei lui, şi, pe cel chemat să-i reconstituie trăsăturile vieţii şi activităţii, îl cuprinde teama şi disperarea că nu va fi în stare să-i facă dreptate aşa cum se cuvine, într-un portret înscris în limite de timp şi în faţa unui auditoriu care l-a cunoscut foarte bine. Prilejul e oricum straşnic de bine venit, ca să ne amintim şi de dînsul cu acest prilej, fie şi numai pentru a ni-l redescoperi nouă înşine în taina sufletului nostru, dînd pentru o clipă vălul tăcerii, care stă peste chipul său deja de peste şapte ani. Mulţi dintre cei prezenţi îi datorăm sinceră recunoştinţă pentru ceea ce a făcut pentru noi şi, în rugăciunile noastre, el continuă să trăiască. Dar recunoştinţă îi datorează mai ales Biserica noastră.

Primul patriarh a fost un multilateral care mai surprinde şi astăzi pe cei care îi citesc biografia. Am făcut eu însumi experienţa cu *„Pagini dintr-o arhivă inedită“*, care mi-a adus neaşteptat de multe scrisori, în care se exprimă mirarea şi admiraţia faţă de cel ce fusese pentru ei, pînă atunci, aproape un necunoscut. Chiar şi pentru unii dintre contemporani. În special epoca lui de vieţuire şi de creaţie din perioada transilvană îl scoate la lumină ca pe un ostenitor conştient, tenace şi talentat pentru culturalizarea poporului, mai mult decît s-a crezut şi s-a spus în timpul vieţii lui.

Al doilea patriarh, aşa cum am spus, trece mai ales drept un cărturar şi lista bibliografică a operelor sale obligă la respect şi admiraţie. Nu vom putea alcătui o listă asemănătoare pentru cel de-al treilea patriarh, Justinian Marina. S-a spus destul de des despre el că n-a excelat prin scris şi prin cultură teologică înaltă, deşi volumele de *Apostolat Social* ar putea totuşi să ne îndemne să corectăm această imagine acreditată, poate, pe nedrept. Dar corectura n-ar aduce totuşi mare lucru în plus staturii lui, bine alcătuite, poate din alte elemente de construcţie, dar cel puţin tot atît de valoroase ca şi ale înaintaşilor.

Chiar dacă atunci în 1948 nu era mare teolog, experienţa, lecturile, cuvîntările, contactele, trebuinţa de a îndruma pe teologi şi pe preoţi timp de aproape 30 de ani, au putut face din el şi un teolog. De aceea odată, cînd un rector al Institutului Teologic din Bucureşti, s-a dus să-i ofere un doctorat h. c. cu intenţia bună, dar naivă, ca să-l aducă la nivel cu doctorii şi cu ei înşişi, profesorii, Patriarhul i-a răspuns: „Nu. Mulţumesc. Eu vă dau doctorate voua, nu voi mie!“ Înainte de orice, Justinian Marina a fost arhitectul reorientării depline, precise şi sigure a preoţimii noastre şi a Bisericii, sub toate aspectele, în anii în care s-a dovedit imperios necesară şi vitală această reorientare. El este acela care, s-ar putea zice, a negociat în termeni de respect reciproc şi de comportare civilizată, urbană, dacă ne e permis să folosim un termen foarte preţios, raporturile dintre Biserică şi Stat, stabilind realist dreptul la existenţă al credincioşului cetăţean, căruia i-a asigurat toate libertăţile de a se implica în viaţa socială şi politică, fără teama de anateme — cum s-a întîmplat prin alte părţi, cu alte confesiuni — şi, în acelaşi timp, asigurîndu-şi înţelegerea Statului pentru cetăţeanul-credincios, căruia i s-a dat deplina libertate, prin Constituţie, să-şi exercite pornirile conştiinţei aşa cum crede de cuviinţă, exclusiv sub autocontrolul instrumentelor personale de apreciere şi evaluare.

Încă din epoca de stabilire a acestor principii de relaţie au fost elaborate cîteva sintagme, cîteva lozinci — şi folosesc termenii în înţelesul lor cel mai pozitiv, sintagme menite să exprime în acelaşi fel pentru toţi, înţelegerea comună a noilor relaţii şi situaţii şi a noilor îndatoriri şi drepturi. În aceste condiţii, a apărut sintagma *„larga înţelegere“*, pe care o mai utilizăm şi azi. Statul ne-a luat în considerare cu *„largă înţelegere“*. Biserica, slujitorii şi credincioşii ei, la rîndul lor, s-au angajat — iată o altă sintagmă — *„la zidirea vieţii celei noi din patria noastră“*. Aceste sentimente şi angajamente reciproce au dus la constatarea şi folosirea, cu deplină răspundere şi onestitate din ambele părţi, a zicerii: *„climat de libertate religioasă“*, tot o sintagmă, care defineşte pînă azi, prin cele mai izbutite cuvinte, realitatea situaţiei în care trăiesc Cultele din România.

Cultele, toate, nu fără a trage cu ochiul şi cu urechea la ce fac ortodocşii, s-au angajat şi într-un efort de cooperare între ele, pe teren teologic, dar mai ales pe terenul slujirii oamenilor, ca element cu totul nou şi esential acum, al rostului lor în lume. Această slujire, la noi s-a numit întîi, cu o altă zicere, bine găsită, *„ecumenism practic“*, iar continutul şi directia apostolatului Bisericii şi al slujitorilor ei, s-a numit *„apostolat social“*.

Ei bine, toate aceste cuvinte şi sintagme sintetice, atotcuprinzătoare, care exprimă realităti de relaţie Stat—Biserică, relatii între culte şi relaţii interne în sînul fiecărui cult,

au fost create, au apărut şi s-au definitivat în timpul patriarhului Justinian şi, în cea mai mare parte, şi cu contribuţia sa. Aşa a ajuns el să zică, atunci cînd şi-a aniversat cu mare pompă şi mare participare externă, 20 de ani de slujire patriarhală: *„Biserica formează un trup cu Patria şi o comuniune cu statul“ (Douăzeci de ani din viaţa Bisericii Ortodoxe Române,* Bucureşti, 1946, p. 59). El însuşi, modest, a invocat întotdeauna sinodalitatea, colaborarea cu toţi membrii Sfîntului Sinod şi cu capii celorlalte Culte, cînd s-au căutat autori pentru aceste jaloane de orientare, dovedite de practica vieţii a fi tocmai ce ne trebuie. Iată ce spunea: *„Nimic din împlinirile apostolatului nostru nu s-ar fi realizat în aceşti ani, dacă nu lucram laolaltă, în cel mai deplin acord, toţi membrii Sfîntului Sinod . . . şi toţi cei aproape zece mii de preoţi ortodocşi români şi dacă nu erau milioanele de binecredincioşi ai Bisericii noastre“ (Douăzeci de ani din viaţa Bisericii Ortodoxe Române,* Bucureşti, 1968, p. 58). Aşa a fost, dar, oricum va fi fost, el era patriarhul.

Iată deci în cele evocate mai sus, o scurtă, dar foarte importantă listă, nu de cărţi, dar oricum, de idei care fac laolaltă cît o bibliotecă. Toate acestea au dus la formularea unor *principii,* care au dat preoţimii asigurarea şi siguranţa că se află într-o corabie, cu un cîrmaci care ştie ce face şi încotro merge. Roadele acestor principii deveneau de la o zi la alta tot mai evidente şi limpezitoare pentru toţi. Cînd te declari pentru slujire, cum să nu te accepte lumea? Lumea nu te acceptă cînd vrei s-o stăpîneşti, să-i stingherească libertatea. Patriarhul Justinian a ştiut că scoţînd în faţă astfel de principii, va convinge şi că, Sfîntul Sinod, preoţimea şi credincioşii, îl vor urma. Era de altfel pe cea mai autentică linie creştină, pe care el doar o scotea din uitare. *„Vom dovedi că Hristos trăieşte în noi* — spunea preoţilor — *dacă ne vom dărui, pentru binele semenilor noştri, dacă vom munci pentru înflorirea Patriei şi dacă . . . prin truda noastră de fiecare zi oamenii de pe tot întinsul pămîntului vor trăi în pace şi bună înţelegere“ (Apostolat social,* VIII, p. 124). Am putea aduce în acelaşi sens sute şi sute de declaraţii şi îndemnuri. A făcut-o mereu, pînă ce toate s-au întipărit în conştiinţa preoţilor şi au devenit elemente firesti de propovăduire şi de viaţă.

În afară de lista aceasta, un alt catalog bibliografic al înfăptuirilor patriarhului Justinian e tot atît de impresionant. Mă voi mulţumi doar să enumăr titlurile, ele vorbind de la sine.

Mai întîi, chiar în 1948, are loc reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, prin revenirea unitilor la Ortodoxie, după aproape 250 de ani.

Mitropolitul Olteniei, Firmilian nota odată că, printre cele dintîi opere ale Patriarhului Justinian a fost, zice el, „sinodalitatea selectivă, reprezentativă şi competentă“ (*Douăzeci de ani* . . ., p. 12), cu alte cuvinte s-a ocupat de *calitatea* membrilor Sf. Sinod, realizînd un Sinod cu atributele de mai sus. De ce? Dar cine ar mai avea nevoie de explicaţii? A urmat la rînd cartea *Legiuirilor* cu *Statutul* si *Regulamentele* aprobate de preşedintele Statului şi al Marii Adunări Nationale. Nimic nu dă mai multă soliditate unei institutii, unui stat, decît *Constituţia* şi legile. Mai departe s-au tinut lanţ: aducerea învăţămîntului teologic sub îndrumarea Bisericii, rezolvînd în sfîrşit o anomalie care dura de cînd exista învăţămîntul teologic la români: organizarea cursurilor preotesti de reîmprospătare a cunostintelor teologice, la cele două Institute, organizarea conferintelor preotesti pe protopopiate, organizarea Casei de pensii şi ajutor reciproc, organizarea caselor de odihnă, reorganizarea tipografiei şi a atelierelor Patriarhiei, ca şi a unor ateliere mănăstireşti; festivităţile de canonizare a unor sfinţi români şi generalizarea cultului lor; introducerea muzicii omofone în parohii; cîteva ediţii ale *Bibliei,* nenumărate ediţii ale *Noului Testament,* cărţi de rugăciuni, manuale pentru elevii şi studenţii teologi, trimiterea de tineri la studii peste hotare, reînfiinţarea Episcopiei de Alba Iulia şi a unui vicariat cu episcop rezident la Constanţa, restaurări de mănăstiri, organizarea Fondului Central Misionar. Şi altele şi altele. E aproape de necrezut că toate s-au putut organiza în timpul vieţii unui singur om şi sub izvorul gîndului şi dragostei sale de Biserica pe care o avea sub păstorire.

Încă în timpul vieţii i s-au adus elogii nereţinute, utilizînd superlative căutate anume: *„un reprezentant de seamă al conştiinţei ecumenice ortodoxe“,* îl numea patriarhul academician Chiril al Bulgariei; *„unul din cei mai mari conducători ai vieţii religioase internaţionale“,* aprecia dr. Franklin Clark Fry, preşedintele Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor. Patriarhul Chiril îi aprecia îndeosebi *„limpezimea privirii sale duhovniceşti în aprecierea realităţii istorice contemporane“.* Arhiepiscopul Iakovos al celor două Americi spunea că *„în legătură cu Patriarhul Justinian n-ar întreprinde nici o comparaţie, pentru că este, ca om şi cleric, incomparabil“.* Patriarhul Constantinopolului, Athenagora, mărturisea că vizitînd Biserica Ortodoxă Română *„a găsit peste tot întipărită fizionomia puternică a Patriarhului Justinian“.*

Am putea înmulţi la nesfîrşit astfel de citate, care de care mai elogioase, risipite în toate publicaţiile bisericeşti — şi erau foarte multe, ca şi azi — pe tot parcursul celor 30 de ani cît a durat patriarhatul său. Se ştie că asupra vieţii, activităţii şi ideilor sale s-au scris nenumărate studii, teze de licenţă, lucrări de seminar la cursurile de doctorat, toate abundînd de calificativele cele mai înalte. Se poate însă spune: în timpul vieţii unui om, şi mai ales cînd e de faţă, şi cînd e cel mai mare, se spun şi se scriu şi multe lucruri de complezenţă, pe care toţi cei care le ascultă sau le citesc, inclusiv cel în cauză, ştiu cum să le înţeleagă şi să le reducă pe loc la dimensiunile reale. Patriarhul Justinian e mort acum şi doarme în mormîntul pe care, cu grijă de ţăran împăcat cu moartea, tot aşa cum a fost şi cu viaţa, şi l-a săpat în zidul interior al mănăstirii Radu Vodă, între elevii Seminarului de el ctitorit acolo. Nimeni nu mai poate folosi nimic flatîndu-l astăzi, nimeni nu mai are nici un motiv nici să-l supradimensioneze, nici eventual să se teamă pentru vreo urmare neplăcută.

Să ne punem întrebarea sinceră si deschisă: rezistă oare şi acum aprecierilor elogioase de tipul celor exprimate mai sus? Oare timpul nu le-a redus din valoare? Fiecare să răspundă pentru sine. Eu cred că nu, ci dimpotrivă, timpul lucrează în favoarea lui. Abia acum avem perspectiva, detasarea care, de la distanţă ni-l descopere parcă şi mai mare, iar numărul şi calitatea si însemnătatea faptelor lui în sluiba Bisericii noastre şi a Patriei, în orientarea Bisericii, a clerului si credinciosilor spre cele două iubiri nedespărţite, ne obligă să-l amintim cu respect si recunostintă în această zi a celei de-a 60-a aniversări a Patriarhatului şi a Patriarhilor nostri.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

MOŞ CRĂCIUN

Moş Crăciun cu barbă albă
Moş Crăciun cu traista plină
Vechi stăpîn atît de darnic
Al copilăriei mele.

REFREN: *Moş Crăciun,*
Moş Crăciun.

Azi la noi în sat te-aşteaptă
Toată casa cu lumină
Cu colinde şi cu cîntec
Şi cu crai, cetăţi de stele.

REFREN: *Moş Crăciun,*
Moş Crăciun.

Să cobori şi-n seara asta
Sol bătrîn de gînduri bune
Toţi te-aşteaptă-n sat la mine,
Du-te, Du-te, Moş Crăciune.

REFREN: *Moş Crăciun,*
Moş Crăciun.

De nu ţi-o fi peste mînă,
Treci şi pe la casa noastră.
Tu, măcar o rază-n suflet
Îi trimite pe fereastră.

REFREN: *Moş Crăciun,*
Moş Crăciun.

Iosif Hodoș (1829–1880)

Om de cultură și militant consecvent pentru cauza națională, orator strălucit si gînditor politic de prestigiu, dr. Iosif Hodoș, cel mai tînăr viceprefect de la 1848—1849, ocupă un loc de seamă în rîndurile revoluționarilor pașoptiști ardeleni.

Viitorul luptător pentru cauza națională s-a născut la 20 octombrie 1829, în Bandul de Cîmpie, fiind al cincilea copil în familia preotului ortodox Vasile Hodoș și al Teodorei Tell, fiică de țărani din aceeași localitate. Împreună cu fratele său geamăn, Zachei, de la vîrsta de șapte ani a urmat studiile la școlile din Tîrgu-Mureș. Tot aici a făcut și cinci clase de gimnaziu, după care, tatăl lor îi trimite să studieze filozofia și dreptul la liceul din Blaj, unde Simion Bărnuțiu începuse a-și ține cursurile în limba română. Însă cei doi frați, Iosif și Zachei Hodoș, vor părăsi orașul de pe Tîrnavă pentru a se reînscrie în toamna anului 1845, la cursurile de filozofie și drept ale liceului academic din Cluj.

Aici, împreună cu vărul său Alexandru Papiu Ilarian, Iosif Hodoș va desfășura o febrilă activitate la „Zorile pentru minte ...", revistă pe care o caligrafiau tinerii români din liceu. Concomitent, citea cu nesaț, alături de colegii săi, foile lui Barițiu. În 1846 este printre cei care-i solicită lui George Barițiu gazetele, întrucît „tinerimea românească de aici, de la începutul anului școlastic, nici una literă românească încă n-a cetit". A fost un elev strălucit, fapt atestat în diploma sa, obținută la 24 iunie 1848. În anii de studii, Iosif Hodoș era unul din sprijinitorii de nădejde ai lui Barițiu în răspîndirea cărții românești și a Magazinului istoric pentru Dacia în rîndurile tinerilor intelectuali români de la Cluj.

Odată cu primele mișcări politice românești pentru închegarea unui program politic de revendicări, Iosif Hodoș, alături de avocatul Florian Micaș, al cărui discipol era, de Ioan Buteanu, I. Suciu și Al. Papiu Ilarian, care sosise în mod special de la Tîrgu-Mureș pentru a-i pune la curent pe tinerii intelectuali din Cluj asupra stadiului mișcării canceliștilor de la Tabla regală, va lua parte la adunarea din 27—28 martie, de la Cluj.

Tînărul revoluționar a avut legături cu Avram Iancu și Axente Sever — care-i era vâr — dar mai ales cu Florian Micaș, conducătorul tinerimii românești din orașul de pe Someș.

Deși avea doar 19 ani, Iosif Hodoș a dovedit mult curaj și o înaltă tărie de caracter. Astfel, într-una din zile, cînd i s-a pus pe piept cu forța o cocardă străină, el și-a smuls-o și a călcat-o în picioare, riscînd să fie omorît pe loc.

După absolvirea liceului academic din Cluj, frații Hodoș se întorc acasă în Bandul de Cîmpie, de unde la 16 iulie 1846 adresează o petiție episcopului Andrei Șaguna, prin care-i solicită concursul pentru numirea într-un serviciu public. Cîteva zile mai tîrziu, protopopul Partenie Trîmbițaș intervine pe lîngă episcop pentru satisfacerea cererii „feciorilor români Iosif și Zachei".

Omorîrea mișelească, la Someșeni, a prefectului Alexandru Bătrîneanu împreună cu tribunul Vasile Simonis, la 3 octombrie 1848, a determinat Comitetul Național Român de la Sibiu să-l numească prefect în zona de Cîmpie pe Florian Micaș și viceprefect pe Iosif Hodoș. Aceștia, pentru a proteja satele românești de incursiunile gărzilor nobiliare maghiare au trecut de îndată la organizarea unei oști de lăncieri în partea de apus a Cîmpiei. Peste două luni, în decembrie 1848, Comitetul Național Român îi numește în aceleași funcții în prefectura Clujului, iar prefectura Cîmpiei este preluată de Nicolae Vlăduțiu.

Pe la mijlocul lunii ianuarie 1849, aflîndu-se în partea nordică a prefecturii Clujului, Iosif Hodoș nu s-a mai putut refugia în Munții Apuseni; iar cînd Clujul a fost ocupat de trupele comandate de generalul Iosif Bem, tînărul viceprefect s-a îndreptat spre Năsăud, la Regimentul 2 de grăniceri români. De aici, în februarie 1849, împreună cu mai mulți revoluționari români, se refugiază în Bucovina, ca apoi să treacă în Moldova, unde va fi însă arestat de trupele țariste. După cîteva zile scapă din locul de detenție și pleacă la București, de unde, în iulie 1849, se reîntoarce în Transilvania.

Anii revoluției și-au pus adînc amprenta asupra gîndirii și activității sale ulterioare. După revoluție, împreună cu Al. Papiu Ilarian și Simion Bărnuțiu, Iosif Hodoș își continuă studiile juridice la Universitatea din Viena. În 1852, cei trei părăsesc Viena, îndreptîndu-se spre Italia, unde-și vor continua studiile juridice. Simion Bărnuțiu s-a oprit la Universitatea din Pavia, iar Al. Papiu Ilarian și Iosif Hodoș la Padova.

Depășind numeroase greutăți și privațiuni, la 10 ianuarie 1854, tînărul revoluționar obține diploma de doctor în drept. În vara aceluiași an, Iosif Hodoș se reîntoarce în Transilvania, dornic să-și pună în valoare bogatele-i cunoștințe profesionale și de cultură generală însușite în centrele universitare din Viena și Padova.

Timp de patru ani va face practică la avocatul Ladislau Elekes din Abrud, perioadă în care se va căsători, la 3 noiembrie 1857, cu Ana, fiica luptătorului pașoptist Simion Balint. La încheierea perioadei de stagiu, oficialitățile refuză să-i dea aprobarea pentru a-și deschide o cancelarie de notar public în Abrud sau Alba Iulia; iar în 1860, deși susține, cu un strălucit succes, examenul de avocat la Curtea de Apel din Sibiu, i se refuză dreptul de a-și deschide o cancelarie proprie de avocatură în Tîrgu-Mureș.

Șicanele și nesiguranța în care trăia Iosif Hodoș se ameliorează odată cu instaurarea regimului liberal. La 3 aprilie 1861, el este ales în postul de vicecomite al Zarandului. De acum, activitatea sa pe multiple planuri este tot mai intensă. Participă la Congresul național de la Sibiu, din ianuarie 1861, și publică o serie de materiale în care sînt cuprinse revendicările politice ale românilor. Între acestea, menționăm articolul „Dorințele românilor din Munții Apuseni ai Transilvaniei", inserat în „Revista Carpaților" și în „Foaie pentru minte, inimă și literatură". De asemenea, redactează un „Memorand", prin care protestează împotriva anexării ilegale a comitatului Zarand la Ungaria. Votat la 20 iulie 1861 de către Consiliul municipal al comitatului, documentul este înaintat împăratului la Viena. În același timp, „Memorandul" este o caldă pledoarie pentru independența constituțională a Transilvaniei, pentru convocarea unui congres național al românilor și pentru deschiderea dietei transilvane.

Dr. Iosif Hodoș desfășoară și o rodnică activitate pentru sprijinirea ziarelor românești. Este vorba de crearea unui fond de rezervă cu care să fie ajutate „Gazeta Transilvaniei" și „Foaie pentru minte, inimă și literatură" în cazuri neprevăzute: procese de presă, amenzi, pentru mărirea formatului, sporirea numărului de suplimente, pentru o mai deasă apariție săptămînală. Colectele pentru acest fond, realizate între 1861—1865, au ajuns la șapte mii de florini.

Alături de ceilalți intelectuali ai Zarandului, dr. Iosif Hodoș, în calitatea-i de vicecomite, și-a adus o contribuție de seamă la ridicarea, în 1872, a primului spital din ținut, la edificarea, în 1869, a gimnaziului din Brad și a numeroase școli, care între anii 1861—1871 au depășit cifra de 40. Iar realegerea lui Iosif Hodoș, la fiecare trei ani, în postul de vicecomite, a dus la întărirea elementului român în Zarand și la folosirea limbii române în administrație și justiție. Această situație a nemulțumit cercurile guvernamentale, care, prin legea din 1876 au desființat comitatul Zarandului, împărțindu-l comitatelor Arad și Hunedoara.

De asemenea, Iosif Hodoș a desfășurat o bogată activitate, odată cu intrarea sa în dieta Ungariei, în 1865, unde apăra interesele întregii Transilvanii. În acest context, amintim pledoaria sa din februarie 1866, pentru autonomia Transilvaniei. Discursul lui a avut un mare răsunet de ambele părți ale Munților Carpați. „Lupta ce o susțineți — îi scriau lui I. Hodoș o sută de români din București — în această cauză mare și sfîntă, e o luptă de onoare și de viață pentru întreaga națiune românească." Dr. Iosif Hodoș apără proiectul legii naționalităților, prezentat de români și sîrbi. Tot el a fost acela care, în vara anului 1869, va declara în dietă că „nu vom înceta niciodată să pretindem drepturile noastre, acele drepturi cari au să ne asigure existența națională".

Deputatul Iosif Hodoș a făcut și numeroase interpelări guvernului în mai multe domenii, și anume: refuzul confirmării de către guvern a alegerii lui V. A. Urechia și B. P. Hasdeu ca membri de onoare ai „Astrei"; interzicerea pătrunderii în Transilvania și Ungaria a ziarului „Românul" din București. Cu un asemenea prilej, el prezintă o moțiune în dietă, cerînd suma de 200.000 florini, în scopul înființării unui teatru național român.

Ales deputat al cercului Brad, I. Hodoș renunță să mai ia parte la lucrările unei diete care respinge sistematic orice propunere venită din partea deputaților naționalităților nemaghiare.

Avocatul Iosif Hodoș a desfășurat și o intensă activitate pentru înfăptuirea unității naționale, atît în Transilvania și Ungaria, cît și în România, în cadrul Academiei. Ca urmare, la înființarea Societății literare române, în 1866, el este numit membru fondator; iar la festivitățile de la București, prilejuite de inaugurarea acestei societăți, la 31 iulie 1867, membrii ardeleni au fost primiți sărbătorește, printre care și Hodoș.

Referindu-se la ideea unității naționale, el se exprima convingător și plastic, spunînd: „Cînd limba se cultivă, ea tinde la unitate, precum una este poporul ce o vorbește; cînd ne îmbrăcăm țara în strade ferate, tindem la unitatea comunicațiunii. Poporul exprimă asemenea tendințe de unitate foarte natural și foarte simplu: *noi românii tot una suntem.*"

Activitatea poliglotului Iosif Hodoș, care cunoștea latina, germana, italiana, franceza și maghiara, în cadrul Academiei Române este foarte variată. A elaborat literele I, J și K din Dicționarul limbii române, a tradus *Descriptio Moldaviae* și *Istoria Imperiului otoman* de Dimitrie Cantemir. Ca o recunoaștere a meritelor sale, a fost ales vicepreședinte ale Secției istorice a Academiei Române.

Iosif Hodoș a avut legături strînse cu „Astra" din Sibiu, fiind unul din membrii fondatori ai acesteia. Participă la activitatea Asociațiunii și la adunările sale generale, unde a rostit valoroase cuvîntări și dizertații. El a îndeplinit și funcția de secretar II al „Astrei".

Amintim și activitatea meritorie desfășurată de Iosif Hodoș în anii 1877—1878, privind solidaritatea cu lupta României pentru independență. El a fost inițiatorul principal al sprijinului moral, material și bănesc al românilor ardeleni față de ostașii români răniți în războiul pentru independență. În timp ce soția sa, Ana Hodoș, activa în *Comitetul femeilor române din Sibiu pentru ajutorarea răniților români*, Iosif Hodoș a elaborat *Chemarea* acestui organ, adresată românilor ardeleni, solicitîndu-le ajutoare pentru vulnerați, și a donat suma de 100 florini aur în acest scop.

La 9 decembrie 1880, cînd abia împlinise vîrsta de 59 ani, patriotul Iosif Hodoș, omul format de revoluție, bărbatul care a luptat cu înflăcărare și îndîrjire pentru cauza națională, încetează din viață. Prietenii și cunoscutii l-au condus pe ultimul drum la cimitirul Iosefin din Sibiu. Prin întreaga-i viață și activitate politică și social-culturală, prin lupta cu arma în mînă pe baricadele revoluției pașoptiste, pentru libertatea și unitatea națională, Iosif Hodoș a intrat adînc în istoria și conștiința poporului român.

Pr. *Ioan Ardelean*

Schitul Rarău

Dacă bătrînul și legendarul Ceahlău, cu vîrful cel mai înalt „Toaca" amintește tocmai de locul unde „toaca" și clopotul chemau pustnicii la rugăciune comună, celălalt versant din Carpații Moldovei — „Rarăul" vorvește de același lucru pentru că și aici există și azi un schit, ce poartă numele muntelui și care-și pierde începuturile în vremuri demult apuse, în legende și istorioare, pline de farmec și mister.

Pentru a ajunge pe Rarău se pot alege itinerarii diferite, fie cu mașina, pe drum asfaltat, 17 km din orașul Cîmpulung Moldovenesc, fie cu piciorul, mers de 4—5 ore. Cei care urcă dinspre „valea Bistriței" din satul Chiril, tot pe drum asfaltat, au doar 5 km cu mașina sau o oră de mers pe jos. Pînă a ajunge sus, unde te întîmpină o frumoasă și modernă cabană cu cantină și spații optime de cazare, treci prin „Poiana Sihastrului". Localnicii știu că aici a fost cîndva o mănăstire, un fel de sihăstrie. După toate izvoarele scrise și orale, aici a fost întemeiată, în locul alteia mai vechi o biserică de către Petru Rareș, domnul Moldovei. Două icoane aflate azi la schit, de dimensiuni destul de mari, sînt din vremea acestui voievod și provin de la vechea biserică. În pribegia dintre cele două domnii, Rareș cu doamna Elena și doi coconi, trăiesc o vreme printre stîncile din jur. Se spune că tot aici și-a ascuns domnul Moldovei în această vreme de restriște familia și avutul, lucru ce nu poate fi pus la îndoială, atestat între altele și de „Pietrele Doamnei", locul de tainică ocrotire al doamnei Elena. Piatra de temelie a fost pusă la vechea bisericuță în *1541*. După răpirea Bucovinei de austrieci, bisericuța fiind rămasă în teritoriul ocupat, monahii de aici, sub părintească purtare de grijă a ieroschimonahului Sisoe, au mutat-o dincoace de vîrful muntelui, pe locul unde se află și astăzi și a fost sfințită, în jurul anilor 1800, dîndu-i-se vechiul hram „Sîntămăria Mare" — 15 august. Atît cheltuielile transferării ei în altă parte, cît și asigurarea celor necesare slujbelor și monahilor, au fost susținute de cunoscuta familie Balș, proprietară a moșiei Broșteni. Biserica actuală din lemn, ca și cealaltă, de dimensiuni obișnuite, fără turn, cu un pridvoraș închis, are împărțirea obișnuită. Trecerea din pronaos în naos este făcută prin ajutorul a doi stîlpi ornamentați, în lemn, care susțin greutatea acoperișului. Are formă de cruce, cu abside la străni. Interiorul nu este pictat, cu excepția cîtorva scene, în ulei, destul de recente. Catapeteasma, frumos ornamentată în lemn de tei, datează din anul 1800. Singură icoana Maicii Domnului din catapeteasmă, azi îmbrăcată în argint, este din vremea lui Rareș. Cealaltă icoană a Sf. Ioan Bogoslovul, tot din anul 1541 și care provine de la vechiul schit, este în paraclisul schitului, o construcție de dată recentă, anul 1939, în care se oficiază zilnic rînduiala celor șapte laude, pe timpul iernii, fiind mai călduros decît biserica mare. Alte lucrări de întreținere au fost făcute în anul 1883, apoi în anul 1914 cu binecuvîntarea Mitropolitului Pimen, iar în vremurile mai aproape de noi, de către părinții viețuitori aici, cu îndrumarea și binecuvîntarea materială și spirituală a întîistătătorilor eparhiei Moldovei. Monahii de aici, în afara serviciilor zilnice bisericești, întrețin biserica, chiliile și mica gospodărie agro-zootehnică, împletind munca cu rugăciunea.

Pelerinii dornici de drumeție pe Rarău, ori închinătorii din împrejurimi, ce frecventează schitul cu pasul, mai ales în zilele de duminică și sărbători, găsesc aici, ca oriunde în altă parte, izvor nesecat de energii divine, din care ei sorb ca dintr-un potir divin, ceea ce le lipsește. Cele cîteva chilii de lemn, în jurul bisericuței din poiana frumos însorită, de dimineața pînă la asfințitul soarelui, sînt deseori puse la dispoziția celor osteniți de drum. Pînă nu de mult schitul avea oarecum o dependență de mănăstirea Slatina, ctitoria lui Lăpușneanu; azi însă se gospodărește singur și este subordonat ca și celelalte schituri direct centrului mitropolitan de la Iași. Pe masivul Rarău ca și pe Giumalău poți întîlni monumente ale naturii, ocrotite de lege, între stînci detunate și prăpăstii adînci. Pietrele Doamnei situate la 1650 m altitudine, în apropierea cabanei și schitului, oferă turistului o frumusețe peisagistică cum rar poți întîlni. Vremea a săpat în turnul „Pietrelor Doamnei" înalt de peste 70 m chipuri de oameni și figuri de animale, pe care le poți deslușì fără prea mult efort de imaginație. Printre acestea avem capul lui Ștefan cel Mare, acoperit de o căciulă, parcă dăltuită de mînă; un chip de bătrîn numit „Moșneagul", etc. Afară de Pietrele Doamnei rezervația geologică de pe Rarău, mai cuprinde și alte două blocuri de calcar: Piatra Zimbrului și Stînca Runculiciorului. Oricum, minunăția bisericuței pe vîrf de munte, frumusețea stîncilor, misterul pietrelor, bogăția faunei și florei, ospitalitatea „bucovinenilor", dragostea monahilor, răsplătesc din plin osteneala celui ajuns aici.

Protos. *Ștefan Gușă*

Republica la cumpăna dintre două cincinale

(Continuare din pag. 1)

națională. Naționalitățile conlocuitoare participă azi în deplină egalitate cu națiunea română la întreaga viață social-politică și culturală a țării.

Instaurarea Republicii a dus și la o schimbare radicală a poziției țării noastre pe arena internațională. România se bucură azi în lume de un binemeritat prestigiu. Ea a promovat consecvent o politică externă de pace, colaborare și înfrățire cu toate popoarele. Președintele țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, este solul neobosit care poartă pe toate meridianele mesajul de pace al poporului român. Este bine cunoscută și mult apreciată contribuția Domniei Sale, a întregului nostru popor la cauza păcii mondiale.

Cu sfîrșitul anului 1985 România se află la cumpăna dintre două cincinale.

La marile înfăptuiri de după 30 Decembrie 1947, ultimul cincinal 1981—1985 a adăugat noi și minunate ctitorii care grăiesc elocvent despre hărnicia și capacitatea creatoare a poporului nostru.

Enumerînd cîteva dintre acestea, vom începe prin a arăta că la 26 mai 1984 a fost inaugurat de către președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, Canalul Dunăre—Marea Neagră, operă de artă inginerească de cele mai mari proporții realizată vreodată în România și totodată, una dintre cele mai uriașe construcții de acest gen din lume. În răstimpul ultimului cincinal a fost dat în exploatare laminorul de 20 de țoli de la Roman, care este cel mai mare și mai modern din țară, numărîndu-se printre primele șapte laminoare de acest gen din lume.

Întreprinderea de avioane din București a cunoscut în acest cincinal a doua sa tinerețe. Reconstruită, modernizată și extinsă pe o suprafață de 20 hectare de hale, întreprinderea realizează în prezent 17 tipuri de aparate de zbor față de doar 3 tipuri cîte realiza în urmă cu 20 de ani.

După Bicaz, Argeș, Dunărea la Porțile de Fier și Lotru, acum Oltul a devenit un nou șantier al luminii și energiei. În cincinalul 1981—1985 s-a înălțat pe acest rîu o impresionantă salbă de hidrocentrale. Pe lîngă cele 16 hidrocentrale existente, în funcțiune, pe Olt, alte 5 sînt într-o fază de execuție avansată, iar un număr echivalent se află în stadiu de început.

În cincinalul actual a fost construită cea mai însemnată parte a metroului bucureștean.

La Iași a fost dat în folosință Combinatul de utilaj greu.

Tot în anii cincinalului a început să producă și marea uzină de autoturisme de la Craiova — Prin „Oltcit" se adaugă încă o realizare de prestigiu în domeniul industriei românești de automobile.

Șirul realizărilor de înalt prestigiu, aparținînd acestui cincinal, ar putea desigur continua însă este potrivit să ne îndreptăm privirile și spre perspectivele ce se deschid în noul cincinal și mai ales spre cele mai apropiate, din noul an 1986 în care tocmai intrăm.

La sesiunea Marii Adunări Naționale din 18 decembrie 1985 a fost adoptat *Planul național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1986.*

Din prevederile acestui plan reținem: Producția industrială va crește față de anul 1985 cu 6—7 la sută; producția agricolă va înregistra o creștere de 6—7 la sută.

Venitul național va crește în anul 1986 cu 10—12 la sută față de anul 1985.

Volumul total al desfacerilor de mărfuri cu amănuntul din comerțul socialist, în anul 1986, va fi de 280 miliarde lei, iar prestările de servicii pentru populație vor crește cu 15 la sută față de 1985.

Fondul de retribuire a personalului muncitor va fi în 1986 de 304,4 miliarde lei, asigurîndu-se o creștere a retribuției medii nominale cu 1,3 la sută față de anul 1985.

Vor fi luate măsuri pentru îmbunătățirea în continuare a ocrotirii sănătății și asistenței sociale, punîndu-se accent deosebit pe prevenirea și apărarea sănătății poporului și creșterea natalității, precum și pentru perfecționarea învățămîntului, dezvoltarea culturii, educației fizice și sportului.

În anul 1986 se vor da în folosință 140 mii apartamente, din care 20 mii apartamente în mediul rural.

Slujitorii și credincioșii Bisericii noastre privesc cu sentimente de adîncă prețuire spre tot ceea ce s-a realizat nou și durabil în patria noastră în anii Republicii, ca și spre perspectivele luminoase care se deschid poporului nostru în noul an și în noul cincinal 1986—1990.

Biserica noastră însăși a obținut, în regimul de deplină libertate care s-a creat tuturor cultelor din țara noastră din 1947 încoace, însemnate realizări. Urmînd linia impusă de învățătura ei de credință, Biserica Ortodoxă Română, alături de celelalte culte, și-a adus o contribuție deosebită la apărarea păcii, activînd totodată în cadrul largului forum reprezentativ: Frontul Democrației și Unității Socialiste.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Marţi, 26 noiembrie 1985, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc, sub preşedinţia I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, o şedinţă de lucru a Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, la care au participat I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradiei şi P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul de la Arhiepiscopia Clujului. În cadrul şedinţei s-au dezbătut probleme comune eparhiilor care aparţin de Mitropolia Ardealului: presă bisericească, învăţămînt teologic, distincţii etc.

■ Sîmbătă, 30 noiembrie 1985, ziua Sf. Andrei, în catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc îndătinata slujbă de pomenire a marelui mitropolit Andrei Şaguna, prezenţi fiind studenţii teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, corpul profesoral, credincioşii. Cu acest prilej studentul teolog din anul IV, Herda Ioan, a evocat personalitatea neuitatului mitropolit Andrei Şaguna, iar corul studenţilor teologi a interpretat imnul: „La mormîntul lui Andrei Şaguna", text: Z. Boiu, iar muzica: D. Cunţan.

■ În anul 1985, din Arhiepiscopia Sibiului s-au retras la pensie următorii C. preoţi: Prie Ioan — Săcădate, prot. Sibiu; Boţoman Victor — Fîntîna, prot. Rupea; Budac Marcu — Cîrţa, prot. Sibiu; Grama Gheorghe — Braşov-Blumăna IV, prot. Braşov; Modoiu Nicolae, secretar protopopesc Braşov; Agachi Mihai — M-tirea Brîncoveanu, prot. Braşov; Untilă Gheorghe — Feldioara, prot. Făgăraş; Vasile Cornilă, Vicar-eparhial — Sibiu; Florea Ionel — Calvaser, prot. Mediaş; Oprea Arghir — Mateiaş, prot. Rupea. Centrul mitropolitan Sibiu mulţumeşte călduros acestor distinşi şi vrednici preoţi pentru osteneala şi rîvna depusă în lucrarea pastorală şi alte activităţi bisericeşti, dorindu-le totodată de la Părintele luminilor sănătate, zile senine şi cît mai multe şi alese bucurii.

CLUJ

■ Ziua de Duminică, 3 noiembrie 1985, va rămîne memorabilă în viaţa parohiei Mocira, prot. Baia Mare, jud. Maramureş. Credincioşii şi parohul locului, preotul Andrei Costinaş, au avut bucuria să-l primească în mijlocul lor pe Înalt Prea Sfinţitul nostru arhiepiscop Teofil, pentru a le resfinţi biserica monumentală, minunat împodobită cu pictură în ulei de pictorul Gheorghe Busuioc, în interior, iar în exterior cu un strat de tencuială frumos ornamentată cu însemne creştine încrustate în terasit alb şi cu medalioane de sfinţi în mozaic. După săvîrşirea Sfintei Liturghii arhiereşti a avut loc binecuvîntarea noii case parohiale, lucrare arhitectonică şi artistică originală, unicat în Arhiepiscopia Clujului, dotată fiind cu instalaţie de încălzire proprie, ingenios concepută, precum şi cu toate cele necesare. Pentru aceste lucrări Preotul Andrei Costinaş a fost distins de Înalt Prea Sfinţitul nostru Arhiepiscop Teofil cu distincţia de „iconom-stavrofor".

■ Duminică, 3 noiembrie 1985, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian a răspuns invitaţiei credincioşilor din parohia Fizeşu Gherlii, cu filia Tîrguşor, prot. Dei, jud. Cluj, tîrnosindu-le frumoasa lor biserică. Părintele Mocean Ilisie, preotul locului, pentru merite deosebite în activitatea pastorală şi gospodărească a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

■ De praznicul Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil, vineri, 8 noiembrie a. c., a avut loc tîrnosirea bisericii „Sf. Arhangheli din parohia Ghinda, prot. Bistriţa, jud. Bistriţa-Năsăud. Slujba sfinţirii şi Sf. Liturghie arhierească a fost săvîrşită de către Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian. Pentru activitatea rodnică în ogorul Domnului, parohul locului, Păr. Stejerean Leontin a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom-stavrofor" cu dreptul de a purta cruce.

■ Duminică, 10 noiembrie a. c., a avut loc tîrnosirea bisericii, cu hramul „Sf. Nicolae" din Baia Mare, de către Înalţii noştri Ierarhi, Arhiepiscopul Teofil şi Episcopul-vicar Iustinian Maramureşanul. Lăcaşul este înzestrat cu o frumoasă pictură în „tempera grasă", executată de către pictorul Botezatu, şi cu iconostas şi mobilier sculptat din lemn de stejar măiestrit lucrate. Pentru merite deosebite în activitatea pastorală şi gospodărească, P. C. Păr. Gheorghe Bălan a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom-stavrofor" cu dreptul de a purta cruce.

■ *Moment omagial la Centrul nostru eparhial.* Întiistătătorul Arhiepiscopiei ortodoxe a Vadului, Feleacului şi Clujului, Arhiepiscopul nostru Teofil Herineanu, luni, 11 noiembrie a. c., a împlinit 76 de ani. Cu acest prilej, la această binecuvîntată vîrstă, Înaltul nostru ierarh a fost omagiat, prin prezenţă de către membrii Permanenţei Arhiepiscopeşti şi de către toţi colaboratorii Înalt Prea Sfinţiei Sale de la Centrul Eparhial. În cuvîntul lor omagial, Prea Sfinţitul nostru Episcop-vicar Iustinian, P. C. Păr. Vicar-administrativ Liviu Ştefan, P. C. Păr. protopop al Clujului Jeler Ioan, şi P. C. Păr. director al Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, Constantin Bradea, au omagiat personalitatea Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil, precum şi rodnica şi binecuvîntata sa activitate desfăşurată în cei peste 36 de ani de arhierie, închinată Bisericii străbune. În răspunsul său, Înaltul nostru ierarh, a mulţumit călduros colaboratorilor săi pentru cuvintele adresate, mulţumind în acelaşi timp şi în primul rînd lui Dumnezeu pentru darurile cu care l-a încredinţat.

ALBA IULIA

■ Duminică, 24 noiembrie 1985, la ora 9,30, în prezenţa P. S. Episcop Emilian, a deputaţilor Adunării Eparhiale, a P. C. Consilieri de la Centrul eparhial şi P. C. protopopi ai Eparhiei, s-a oficiat Te-Deum-ul îndătinat cu prilejul Adunării Eparhiale. La ora 10, în sala de şedinţe a Centrului Eparhial, P. S. Episcop Emilian a prezidat lucrările celor trei sectoare: administrativ-bisericesc, economic şi cultural. Cu acest prilej s-a prezentat bilanţul lucrărilor în cele trei sectoare în anul 1985, o sinteză a realizărilor în decursul celor zece ani de fiinţare precum şi planul realizărilor de viitor. La aceste lucrări, un număr de zece deputaţi au luat cuvîntul, dînd expresie la ceea ce s-a realizat în cuprinsul Eparhiei în decursul unui deceniu de existenţă a Episcopiei. Din plenul Adunării s-au adresat telegrame Domnului Preşedinte *Nicolae Ceauşescu* şi P. F. Părinte Patriarh Dr. *Iustin Moisescu*.

■ Luni, 25 noiembrie 1985, P. S. Episcop Emilian a prezidat şedinţa de lucru a P. C. Protopopi şi P. C. Pr. misionari ai Eparhiei. Şi cu acest prilej P. S. Sa a îndrumat pe cei prezenţi la muncă susţinută, pastoraţie eficientă, la slujirea cu conştiinciozitate a Bisericii străbune şi a neamului.

ORADEA

■ Între 11 şi 19 noiembrie 1985, s-au ţinut, la sediile celor şapte protopopiate, şedinţele Conferinţei pastoral-misionare a preoţimii, în cadrul cărora s-a dezbătut tema: *Dreapta interpretare a Sfintei Scripturi şi Tradiţia bisericească, temeiuri ale credinţei adevărate*. P. S. Episcop Vasile a participat la lucrările de la protopopiatele: Oradea, Beiuş, Marghita şi Şimleul Silvaniei, iar la protopopiatele Satu Mare, Carei şi Zalău, lucrările au fost conduse de delegaţi chiriarhali de la Centrul Eparhial.

■ Vineri, 6 decembrie 1985, de sărbătoarea Sf. Ierarh Nicolae, chiriarhul a oficiat Sf. Liturghie în *biserica „Sf. Nicolae" din Oradea*, întru cinstirea hramului acestei catedrale, în curs de restaurare. La sfîrşitul Sf. Liturghii, ierarhul, cu întregul sobor, a oficiat parastas pentru pomenirea ctitorilor şi binefăcătorilor acestei sfinte biserici, precum şi pentru preoţii şi ierarhii care au slujit într-însa.

■ Duminică, 8 decembrie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a *bisericii ortodoxe rutene din oraşul Satu Mare*, în urma lucrărilor de înnoire exterioară şi interioară din ultimii ani. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul i-a felicitat pe credincioşi pentru jertfelnicia lor, pentru statornicie în dreapta credinţă, iar pe vrednicul lor păstor sufletesc, Preotul-paroh Edmund Riederer, pentru strădania sa şi pentru îndelungata şi rodnica activitate pastorală şi obştească, pentru care l-a distins cu rangul de *„iconom-stavrofor"*. Epitropilor Kónya Andrei şi Molnar Iosif le-a înmînat scrisori de apreciere şi felicitare pentru devotamentul lor în slujba Bisericii.

Colindul românesc

Tot păstrînd din veac în veac,
Pe pămîntul nostru dac,
Obiceiuri vechi şi sfinte,
Purtătoare de fierbinte
Dragoste de om şi glie,
De dreptate şi frăţie,
Azi, prin voi, ÎNTREAGA ŢARĂ
STRĂMOŞEASCĂ, milenară,
O colind să-mpart iubire,
Şi în veci de veci UNIRE;
Ia sunaţi din zurgălăi,
Şi la casa asta, măăăiii . . .
Hăăăiii . . .

Cu credinţă-n viitor,
Sub străbunul tricolor,
Proclamînd că fiecare
Popor mic sau popor mare,
Are dreptul să trăiască
Pe planeta omenească,
NOI, să stăm cît munţii-nalţi,
Între unii şi ceilalţi,
Şi să nu-i lăsăm deloc,
Globul să-l arunce-n foc,
Tu, ROMÂNE, lumii fă-i
Cugetul mai curat, măăăiii . . .
Hăăăiii . . .

Şi . . . precum urau bătrînii,
Păstorind ograda stînii,
Ori destroienind cetatea
Albă de nămeţi, etatea
Neamului, de mii de ani,
Apărînd-o veterani,
Astăzi, eu, paharul plin
Cu vin roz de Bohotin,
Vi-l închin: cu SĂNĂTATE,
MULŢI ANI, PACE, şi DREPTATE,
Dragii mei ROMÂNI, din văi,
Şi din munţi, de-oriunde, măăăiii . . .
Hăăăiii . . .

Toma Istrati

Semnalăm... Semnalăm...

● *O pagină de poezie de Aurel Rău, în „România literară" (nr. 27, 1985, p. 6). Delectare intelectuală.*

● *Salutăm revenirea lui Dan Mutaşcu în paginile „Săptămînii" (nr. 22, 1985, p. 7). Şi nu numai atît: Eugen Barbu îi elogiază poezia, de la înălţimea tribunalului care anticipează „Judecata de apoi a poeţilor".*

● *Cred că Daniel T. Suciu are daruri şi haruri menite să delecteze mintea — chiar dacă o pune la lucru (altfel cum?) — spunînd ceea ce nu vrea să spună de-a dreptul (n-ar mai fi poezie), frumos încifrat (şi păstrează cifrul în buzunar), ca în poezia cu multă economie de semne de punctuaţie — de altfel nu chiar necesare — intitulată* „Vizanţ, cum nimeni altul" *(Transilvania, nr. 5, 1985, p. 35—36). Craiul-copil, iubirea fără margini, pînă la a deveni contrariul ei, materia transfigurată pînă la transparenţă, cu casele avînd uşa spre cer, şi-apoi Bizanţul cu moschei, plin de păsări fără aripi, în care cineva e răstignit, iar la Bucureşti, prin bariera Belea veche, intra un messer. O spiritualitate şi contrariul ei, şi o istorie care ne-a adus şi nouă messeri nepoftiţi. Dar mai sînt posibile încă vreo cîteva duzini de exegeze!*

● „Eminescu sau despre absolut" *este titlul unui eseu de inimă bucurată de o carte masivă (500 p.), cu acelaşi titlu, semnată în 1962 de scriitoarea italiană Rosa del Conte. Autorul eseului parcă nici nu putea fi altcineva decît Alexandru Balaci (România literară, nr. 20, 1985, p. 19). „Constanta spirituală" a poetului, descopere Rosa del Conte, „este raportul dintre ideea de divinitate şi lume, dintre existenţa temporală şi eternitate, marele poet fiind totdeauna un vizionar al Cosmosului, însetat permanent de absolut". Autoarea consideră, arată Al. Balaci, „că structura esenţială, originalitatea eminesciană, «românitatea» sa, ar consta din arhaicitatea poeziei sale, din alimentarea ei de la izvoarele puternice, clare şi genuine, ale tradiţiei autohtone, împinsă pînă la extremele limite ale creştinismului oriental". Spre deosebire de mulţi care îl fac tributar Occidentului, occidentala Rosa del Conte vede în el:* „un astro sgorgato dalle profondità, dei celi d'Oriente" = *„un astru izvorînd din adîncurile cerurilor Orientului".*

Alexandru Balaci arată că Rosa del Conte a tradus în italiană şi „Imnul omului" al lui Tudor Arghezi, „cel de al doilea munte magic al poeziei româneşti". Da. Despre cartea Rosei del Conte scrie: „niciodată uitatei cărţi a Rosei del Conte". Încă un da!

● *Henri Wald publică un eseu filozofic, intitulat „Intuiţia şi pretenţiile intuiţionismului" în revista „Teatru" (nr. 3, 1985, p. 11—14, 81). Derivă pe* om — *interesant — de la* huma, *reţinînd materia facerii. Se ocupă de intuiţionismul antiintelectualist al lui Bergson — care nu e chiar atît de* anti *pentru că prin inteligenţă înţelege raţiunea, facultatea discursivă — de intuiţionismul supraintelectualist al lui Husserl şi de cel paraintelectualist al lui Brouwer. Toate „au nevoie însă de limbaj şi de raţiune pentru a deveni mod de cunoaştere. De altfel toţi — scrie Henri Wald — au scris cărţi de o strictă coerenţă logică pentru a demonstra valoarea cognitivă a intuiţiei. Rigoarea logică a demonstraţiei nu a avut nimic de suferit de pe urma faptului că Bergson s-a folosit mai mult de metafore, Husserl, mai ales de metalimbaj, iar Brouwer, de simboluri matematice" (p. 13).*

Definind intuiţionismul ca „suprimarea distanţei dintre subiect şi obiect", şi „simpatia prin care cineva se transportă în interiorul unui obiect pentru a coincide cu ceea ce are el unic şi deci inexprimabil" (Bergson, La Pensée et le Mouvement), *H. Wald îl apropie de misticism, anunţînd o previzibilă parte a II-a a eseului într-un număr viitor.*

● *Pr. Vasile Muntean publică în „Studii Teologice" (1—2, 3—4, 1985) o foarte documentată teză de doctorat intitulată „Organizarea mănăstirilor româneşti în comparaţie cu cele bizantine (pînă la 1600)". Un capitol extrem de important (VII) tratează despre* „Cultura, arta şi spiritualitatea în mănăstiri" *(p. 188—202). Teza beneficiază — eveniment fără precedente notabile — de o postfaţă pe care o califică însăşi semnătura autorului: Al. Elian. (p. 220—232).*

● *Pr. Dr. Dumitru I. Bodale a publicat, în limba română, la Detroit, U. S. A., o valoroasă carte de* „Meditaţii evanghelice" *(208 p.). O biografie a autorului şi o recenzie a cărţii face drd. Ivan I. Ilie în „Studii Teologice" (seria II-a, an. XXXVI, nr. 3—4, 1985, p. 287—288).*

● *„Caiete botoşănene" (nr. 4, 1985, p. 4) — suplimentul rev. „Ateneu" (acelaşi număr) publică un text de E. M. Cioran din* Précis de décomposition, *intitulat „Gînditorii amurgului", în trad. foarte bună a lui Emanuil Marcu. Iată cîteva mostre, care vor recomanda în acelaşi timp şi textul însuşi al lui Cioran, eseistul de notorietate mondială astăzi: . . . „Înţelepciunea este ultimul cuvînt al unei civilizaţii care piere, nimbul amurgurilor istorice, oboseala transformată în viziune asupra lumii, ultima toleranţă înaintea încoronării altor zei, mai proaspeţi . . .". . . . „a rezolvat problema propriei morţi . . . şi cu aceasta a suprimat orice problemă". . . . „Noi vedem marile sisteme abolite din cauza perfecţiunii lor ajunse la limită". . . . „Un zeu ameninţă oricînd la orizont. Sîntem la capătul filozofiei, tocmai pentru că consimţim la sfîrşitul ei. Să nu-i permitem zeului să se instaleze în gîndurile noastre, să mai păstrăm în noi îndoielile noastre, aparenţa de echilibru şi tentaţia destinului imanent, orice aspiraţie arbitrară şi fantastică fiind preferabilă adevărurilor inflexibile".*

● *Un eseu despre* „Speranţă, încredere", *găsim în rev. „Ateneu" (nr. 4, 1985, p. 15) sub semnătura lui Erich Fromm, în traducerea lui Călin Deac. Iată cîteva capitole: Ce* nu este speranţa?, Paradoxul şi natura speranţei, Încrederea. *Care este paradoxul încrederii? — „certitudinea incertului". „A spera înseamnă a fi pregătit în orice moment pentru ceea ce încă nu s-a născut, şi să nu disperi dacă nu există nici o naştere în tot cursul vieţii . . . Cei cu speranţă puternică văd şi nutresc toate semnele unei vieţi noi, şi sînt gata în orice moment s-o ajute să se nască". Întregul eseu e interesant.*

● *Parohia „Învierea Domnului" din Hamilton, Canada, publică sub conducerea pr. Nicolae Ciurea o revistă intitulată „Adevărul" (The Truth).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 134 Sibiu, 15 ianuarie 1986 Nr. 3—4/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Omagiu Preşedintelui Ţării

Întregul popor îşi omagiază în aceste zile Preşedintele prin gînduri, sentimente şi fapte sărbătoreşti, cinstind eroismul şi înţelepciunea celui care de mai bine de două decenii conduce destinele Patriei noastre spre culmi tot mai înalte de civilizaţie şi progres.

Emblematice pentru întreaga lucrare a Preşedintelui Nicolae Ceauşescu sînt cuvintele prin care Domnia sa îndemna: „Să clădim, mergînd pînă la jertfă, fericirea patriei şi poporului român".

Din fragedă tinereţe şi-a călit convingerile şi şi-a canalizat energiile creatoare printr-o angajare fără rezerve, de partea clasei muncitoare şi a forţelor care, într-o epocă în care fascismul ameninţa să întunece orizontul lumii, luptau pentru zidirea unui viitor luminos.

La vîrsta de numai 15 ani, tînărul Nicolae Ceauşescu a participat în 1933, ca reprezentant al tineretului democrat din Capitală, la Conferinţa luptătorilor antifascişti din România şi a fost ales membru al Comitetului Naţional Antifascist, alături de personalităţi bine cunoscute ale vieţii publice româneşti. Calităţile sale de eminent conducător al clasei muncitoare au fost strălucit ilustrate prin rolul pe care l-a avut în organizarea manifestaţiei populare de la 1 Mai 1939, una din marile manifestaţii împotriva ameninţării fasciste din Europa. Această acţiune avea să capete încă din acele zile o importanţă istorică, întrucît ea venea în sprijinul înfăptuirii unităţii clasei muncitoare, al creării Frontului Popular Antifascist, al cărui scop principal îl constituia salvgardarea independenţei, a suveranităţii naţionale şi a integrităţii teritoriale a ţării.

Deţinerea în închisoare sau lagăr nu l-au împiedicat pe militantul revoluţionar Nicolae Ceauşescu să participe la fixarea obiectivelor de luptă ale poporului, care vor culmina cu Revoluţia de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August 1944, dată de la care calităţile sale moral-politice, formate într-o îndelungată perioadă de acţiuni şi sacrificii, îl vor impune în conştiinţa poporului ca pe un militant curajos, iubit de mase şi care se va afla în cele dintîi rînduri ale realizărilor care vor urma.

Alegerea Domniei Sale, în 1965, în fruntea destinelor naţiunii noastre este asemănată cu deschiderea unui mare şantier care a cuprins în mişcarea şi patosul construcţiei, întreg întinsul ţării. Această alegere a inaugurat o nouă epocă, pe care în mod firesc şi fericit poporul o asociază cu numele ctitorului ei, numind-o Epoca Ceauşescu, **în care ţara a progresat cel mai mult, a făcut paşii cei mai marcanţi spre viitorul ei luminos, dezvoltîndu-şi în ritmuri altădată de neconceput industria şi agricultura, cercetarea, învăţămîntul şi cultura. Ţara întreagă, judeţele şi localităţile ei au îmbrăcat un chip nou. Acestei dezvoltări interne îi corespunde o tot mai puternică afirmare a României, a Preşedintelui ei pe planul vieţii internaţionale.**

Biserica Ortodoxă Română, care alături de celelalte culte din ţara noastră s-a bucurat de climatul de deplină libertate religioasă, înscriind realizări de seamă în toate domeniile activităţii sale specifice, se alătură astăzi întregii naţiuni, omagiind pe Preşedintele ţării, ziditorul unei epoci noi, al cărui ideal îl constituie fericirea patriei şi poporului român.

Redacţia

Unirea Principatelor Române — moment de răscruce în istoria poporului român

În dezvoltarea vieţii naţionale a poporului român, anul 1859 reprezintă un moment de răscruce. El traduce idealul unirii în faptă, două dintre provinciile istorice româneşti se unesc într-un singur stat, încununînd astfel un lung drum de eforturi şi de năzuinţe ale poporului român.

Despărţiţi de vicisitudinile istoriei în formaţiuni politice separate, luptînd din greu cu invadatorii străini pentru apărarea fiinţei lor de neam şi a pămîntului străbun, românii nu şi-au pierdut niciodată conştiinţa unităţii în cadrul conturului dacic, pentru ei Carpaţii şi Milcovul au semnificat mereu numai un hotar artificial. O spun răspicat atîţia şi atîţia cărturari, ale căror mărturii sînt cu atît mai preţioase cu cît ele vin din vremi cînd conceptul de naţiune era încă necunoscut şi cînd conştiinţa naţională, în accepţiunea modernă a cuvîntului, era departe de a se fi trezit. În plină epocă feudală, Grigore Ureche scria semnificativele cuvinte: „de la Rîm ne tragem", iar Miron Costin explica mai clar şi mai categoric ideea unităţii româneşti: „Numele cel mai adevărat, autentic de la primul descălecat prin Traian este român sau romanus, care nume acest popor l-a păstrat întotdeauna între dînşii şi ... acelaşi nume este dat îndeobşte şi muntenilor şi moldovenilor şi celor ce locuiesc în Ţara Transilvaniei ..., român înseamnă romanus şi unul cînd întreabă pe celălalt despre limbă, zice pînă în ziua de azi: ştii rumâneşte? nu zice „moldoveneşte" ... La rîndul său, stolnicul Constantin Cantacuzino, eruditul epocii brîncoveneşti, scria că pe românii de pe cele două versante ale Carpaţilor „tot romani îi ţinem ... toţi aceştia dintr-o fîntînă au izvorît şi cură". E rîndul marelui cărturar Dimitrie Cantemir, al luptătorului Inochentie Micu, al reprezentanţilor Şcolii ardelene să arate românilor originea lor nobilă comună, identitatea lor de aspiraţii. Horea se intitula „Rex Daciae", iar slugerul Tudor Vladimirescu ridica un steag de luptă socială şi redeşteptare naţională care a trezit nă-

(Continuare în pag. a 3-a)

Gheorghe Ş. Grăniceri

Moş Vasile l-a văzut pe Vodă Cuza

Moş Vasile, unul dintre bătrînii satului nostru, a însăilat pe salba vieţii lui aproape o sută de ani.

În tinereţe, după terminarea cătăniei, s-a înturnat la casa părintească, s-a însurat şi şi-a tocmit gospodărie precum erau şi sînt şi astăzi datinile şi rosturile vieţii noastre de-aici.

Moda portului orăşenesc şi schimbările obiceiurilor străbune menite să tulbure rînduiala vieţii tihnite de sat, nu l-au ispitit: a rămas acelaşi om „dintr-o bucată", credincios rînduielilor părinteşti. Şi-a păstrat mereu graiul străbunilor şi portul bătrînilor: opinci, ţiari, cămaşă înflorată cu pui, încins cu şerpar, ilic de dimie, pe umeri suman, iar pe cap şi iarna şi vara, căciulă cucă.

Amintirile de toate felurile, pe care le depăna mai cu seamă în serile de iarnă, n-ar încăpea nici într-o carte de istorie.

Îi plăcea să povestească, iar nouă, celor adunaţi în jurul lui, ne plăcea să ascultăm. Şi avea moşul un dar al povestirii de te vrăjea cu vorba lui molcomă şi te făcea să plăzmuieşti din gînduri, oameni şi întîmplări ce înfiorau inima şi furnicau trupul.

Căci şi darul acesta al povestirilor, ca şi alte daruri cu care sînt înzestraţi unii oameni, nu se întîlneşte pe toate drumurile şi mai ales nu la fitecine. Avea el undeva, în anume unghere ale fiinţei lui, rostuite aduceri aminte, pe care le auzise de la alţii sau pe care le trăise el însuşi sau la care fusese martor trăitor, şi aceste aduceri aminte le aşezase pe fiecare la şartul lor, cu grijă, cu migală şi răbdare, de unde apoi în răstimpuri şi la vremi potrivite le scotea, le scutura de colbul uitării, le reîmprospăta, trezindu-le din nou la viaţă, şi le înfăţişa celor doritori să-l asculte.

— Moşule, te rugăm să ne povesteşti cum a fost cu trecerea lui Vodă Cuza prin Tîrgul Rîmnicului?

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Ionel I. Bisceanu*

1986 — Anul Internaţional al Păcii

Anul în care am intrat are ca emblemă simbolică ramura de măslin: după cum se ştie, încheierea, la 24 octombrie 1985, a sesiunii aniversare a Adunării Generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite — legată de împlinirea a 40 de ani de la înfiinţarea importantului forum mondial — a coincis cu proclamarea lui 1986 drept „Anul Internaţional al Păcii".

Anul cel nou aduce astfel omenirii mari speranţe de mai bine. Temeiul acestor speranţe îl constituie, desigur, unele evenimente internaţionale din anul trecut, proclamat de O. N. U., în urma unei generoase iniţiative româneşti, drept „Anul Internaţional al Tineretului". Bilanţul realizărilor anului 1985 este, în general, pozitiv. Popoarele au devenit din ce în ce mai conştiente de necesitatea acţiunilor hotărîte şi solidare pentru realizarea păcii mondiale. Acţiunile pentru dezarmare şi pace s-au înmulţit şi s-au intensificat continuu. Se poate spune pe drept cuvînt că astăzi popoarele nu numai că doresc pacea, dar şi luptă pentru asigurarea ei.

Pentru 1986, popoarele lumii şi-au luat ca deviză pacea.

Păşind în noul an, am intrat, deci, într-o perioadă calendaristică în cuprinsul căreia acţiunile pentru dezarmare şi pace, permanent necesare atîta vreme cît în lume va persista pericolul unei conflagraţii mondiale, vor dobîndi amploare, se vor intensifica, sub egida prestigioasei organizaţii mondiale.

Este un adevăr unanim acceptat că pacea constituie problema fundamentală a lumii contemporane. Cercetările specialiştilor arată că un război nuclear ar duce la distrugerea totală a civilizaţiei pe planetă. Nimic nu poate fi mai important şi mai urgent decît salvgardarea existenţei umane, decît apărarea viitorului omenirii.

Este bine cunoscută şi unanim apreciată pe plan mondial activitatea consecventă şi dinamică a ţării noastre, a Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, împotriva cursei înarmărilor, pentru dezarmare, pentru dezvoltare şi pentru pace. După cum se ştie, la 9 noiembrie 1985, Adunarea Generală a O. N. U. a adoptat în unanimitate o nouă şi valoroasă iniţiativă a României, anume „Apelul solemn" adresat statelor aflate în conflict de a pune capăt neîntîrziat ostilităţilor militare şi de a trece la reglementarea paşnică a diferendelor lor, concomitent cu „Angajamentul solemn" al tuturor statelor membre ale O. N. U. de a se abţine de la folosirea forţei şi ameninţarea cu forţa şi de a reglementa problemele litigioase numai prin mijloace paşnice. Prin această nouă iniţiativă, ţara noastră se afirmă, o dată mai mult, ca unul din factorii cei mai constructivi ai vieţii internaţionale.

Atît deviza sub care se desfăşoară viaţa internaţională a anului în curs — pacea —, cît şi unanimitatea realizată la O. N. U. de amintita iniţiativă românească ne dau dreptul să afirmăm, cu urarea tradiţională, că „semne bune anul are".

Ce se aşteaptă de la Anul Internaţional al Păcii?

Evident, omenirea speră ca acest an să înregistreze, în sfîrşit, mult aşteptatele măsuri concrete, menite s-o izbăvească de spectrul unui nou război mondial, să marcheze realizări hotărîte pe calea destinderii, dezarmării şi păcii. Însăşi proclamarea lui 1986 drept Anul Internaţional al Păcii dă expresie voinţei generale ca procesul de zidire a unei lumi noi, fără războaie şi fără arme, să înceapă acum, iar nu să fie amînat pe mai tîrziu. Interpret al acestei voinţe unanime a popoarelor se face Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu prin vibranta chemare: „Acum, pînă nu este prea tîrziu, pînă nu au început să cadă primele bombe atomo-nucleare, pînă nu s-a dat drumul rachetelor cu diferite raze de acţiune cu încărcătură nucleară, în numele popoarelor noastre, al viitorului planetei, să trecem peste orice alte considerente, să acţionăm pentru distrugerea armelor nucleare, pentru înlăturarea primejdiei unui război mondial, a unei catastrofe nucleare, să facem totul pentru a răspunde aşteptărilor tuturor naţiunilor lumii."

În centrul preocupărilor legate de acest an se va situa încetarea cursei înarmărilor, îndeosebi a înarmărilor nucleare şi trecerea la dezarmare, în primul rînd la dezarmarea nucleară. Căci, după cum sublinia Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu în Mesajul de Anul Nou, „problema fundamentală a epocii noastre este oprirea cursei înarmărilor, îndeosebi a înarmărilor nucleare, apărarea dreptului suprem al oamenilor, al popoarelor la existenţă, la viaţă, la libertate şi pace". Pe această linie, prezintă o deosebită importanţă declaraţia celor două mari puteri, Uniunea Sovietică şi S. U. A., că înţeleg pericolul nuclear, că se pronunţă pentru reducerea arsenalelor nucleare strategice, angajamentul lor de a nu urmări supremaţia militară.

Alături de dezarmare, pe agenda Anului Internaţional al Păcii vor figura, desigur, alte probleme de mare importanţă pentru pacea lumii: securitatea europeană, lichidarea focarelor de încordare de pe glob, crearea de zone fără arma nucleară şi fără arma chimică etc.

Reaşezarea pe baze sănătoase a economiei mondiale, soluţionarea ansamblului problemelor subdezvoltării, crearea unei noi ordini economice internaţionale reprezintă o altă mare cerinţă pe agenda noului an. Viaţa relevă strînsa interdependenţă între problemele dezarmării şi cele ale dezvoltării, ale creării noii ordini economice internaţionale.

Atingerea acestor obiective impune, desigur, acţiunea consecventă şi solidară a tuturor popoarelor, a tuturor factorilor iubitori de pace, a oamenilor de bine de pretutindeni.

Anul Internaţional al Păcii implică şi pentru Bisericile creştine un aport sporit la efortul pentru dezarmare, dezvoltare şi pace.

Pe lîngă temeiuri fireşti, slujirea creştină a idealului păcii are o profundă şi clară motivaţie teologică, o teologie a păcii, care niciodată n-a fost încărcată cu atîta responsabilitate ca în epoca noastră.

Angajarea Bisericilor în efortul de realizare a păcii are la bază concepţia creştină despre pace ca dar dumnezeiesc, dar şi ca misiune de realizat, ca îndatorire a creştinilor. Pacea, în sensul ei plenar, pacea vestită de profeţi ca realizarea atotcuprinzătoare a epocii mesianice, în strînsă legătură cu dreptatea, pacea ca actualizare permanentă a operei de împăcare săvîrşită de Mîntuitorul Hristos, pacea, această „maică a tuturor bunurilor", cum o numeşte Sf. Ioan

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

Dialogul teologic dintre ortodocşi şi romano-catolici şi perspectivele lui (I)

1. Primul mileniu se caracterizează prin eforturile Bisericii de a-şi preciza doctrina şi a fixa norme de interpretare a Scripturii şi a Tradiţiei care să asigure în toată lumea creştină unitatea de credinţă, de cult şi de disciplină. Confruntările dintre opinii în acest mileniu au fost adesea dramatice dar, în şapte reprize reluate de-a lungul a cinci sute de ani (325—787) — cele şapte sinoade ecumenice — s-a reuşit performanţa exprimării în formule universal acceptate a tot ceea ce constituia fondul elementar al învăţăturilor care asigurau mîntuirea. Cei care nu le-au primit, s-au eliminat singuri din concurs şi n-au mai însemnat nimic.

Pe puntea de trecere din mileniul întîi în cel de-al doilea, au apărut primele zguduiri ale edificiului construit de cele şapte sinoade ecumenice ca pentru eternitate. S-a produs atunci Marea schismă care a despărţit Occidentul de Orient.

O a doua zguduire, de acelaşi fel, de data aceasta împărţind în două Occidentul, s-a petrecut peste alte cinci sute de ani, la începutul secolului al XVI-lea. S-a rupt de Roma lumea protestantă. Şi-apoi au urmat alte rupturi ajungîndu-se, în pragul secolului al XX-lea, la marea ruşine a unui creştinism divizat în mai mult de o mie de Biserici şi bisericuţe, toate reclamîndu-se a fi, *doar ele*, fidele învăţăturii lui Hristos, şi numai ele mîntuitoare.

Iată de ce creştinii secolului nostru au hotărît să procedeze la o revizuire fundamentală a situaţiei şi la refacerea unităţii pierdute. Aşa s-a născut ideea ecumenică, s-a organizat Consiliul Mondial al Bisericilor, iar în deceniul al şaselea s-a convocat Conciliul Vatican II, preocupat îndeosebi de *unitatis redintegratio*. Ultimele decenii au cunoscut şi efervescenţa dialogurilor bilaterale, între aproape toate marile familii creştine. Secolul nostru va fi marcat în viitor prin cîteva realizări capitale, unele bune, altele rele, cum este, de pildă, fabricarea de bombe atomice şi de rachete, dar dintre cele bune, el va străluci, fără îndoială, şi prin *ideea ecumenică*, chiar dacă ea nu-şi va găsi în acest secol împlinirea ideală. Naşterea ideii ecumenice mărturiseşte despre o anumită maturizare atinsă în acest secol de către conştiinţa creştină.

În acest cadru, s-a născut şi dialogul dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica romano-catolică.

Nu este în intenţia noastră să facem un *istoric* al începutului acestui dialog, al metodelor şi al temelor ce şi-a propus. Accesul la informaţiile respective, mai ales pentru publicul specializat, este uşor şi, în general, toate aceste lucruri fiind publicate, sînt cunoscute. Am încerca mai degrabă o *evaluare* a dialogului din etapa prezentă şi o întrezărire a perspectivelor ce ne stau în faţă. Ne-am interesa de ceea ce s-a cîştigat pînă acum şi, de asemenea, am încerca o citire în semnele timpului, în mentalităţile prezente ale celor două Biserici, ca să încercăm să ghicim ce-i aşteaptă pe cei 56 cavaleri porniţi să descopere Graalul, pe care, sau îl vor descoperi, sau se vor descoperi ei a fi fost tot atîţia Don Quichoţi care s-au luptat cu morile de vînt. I-am numit pe cei 28 de membri ortodocşi, şi pe cei 28 de membri romano-catolici ai Comisiei mixte internaţionale de dialog între cele două Biserici!

Deocamdată, cei 56 dialoghează coherent. Se înţeleg din ochi. Şi-au căpătat libertatea de a-şi spune cu sinceritate opiniile, şi de a se scandaliza de ale celorlalţi, fără să recurgă la anateme şi fără să ameninţe cu retragerea. La început s-au mai petrecut şi astfel de scene, mai ales din partea unor ortodocşi doritori de a reedita şi imita îndepărate situaţii istorice, din vremea în care erau mai în cinste cei ce se despărţeau, decît cei ce se uneau.

Comisia de dialog pare optimistă şi analizează totul cu acrivie. Nu lasă nici un amănunt neelucidat. N-am auzit pe nimeni zicînd: „Lăsaţi textul aşa, că tot nu va ieşi nimic pînă la urmă." Dimpotrivă. Documentele elaborate pînă acum au fost judecate nu numai în legătură cu ceea ce exprimau, ci şi cu toate implicaţiile posibile, cu tot ceea ce puteau ascunde, pînă la cele mai mici amănunte. Din nou trebuie să spun că, în astfel de operaţii, au excelat mai ales ortodocşii, ducînd uneori bănuielile îndreptate împotriva unor cuvinte, pînă la exasperarea părţii romano-catolice. Dar, romano-catolicii nu s-au lăsat pradă mîniei, şi n-au tăcut nici ei atunci cînd ortodocşii au ţinut mortiş să impună vreun cuvînt, sau cuvinte care ascundeau teze subtil orientate spre a cîştiga un uşor avans.

În Comisia de dialog se duc uneori adevărate lupte. Adesea epuizante. Bine că nu avem şi bombe! Folosim numai armele minţii şi ale cuvîntului, cum ar trebui să se întîmple şi în dialogul între state în actuala criză politică mondială. Dar lupta din Comisia noastră înseamnă că se ia totul în foarte serios, că se lucrează cu tenacitate şi cu speranţă. Unii se supără uneori pe cei cicălitori, pe cei care strecoară ţînţarul şi înghit cămila, cum se spune în Evanghelie, dar, de la distanţă, eu îi înţeleg şi îi admir pe cicălitori, şi-mi dau seama că fără ei, dialogul ar putea aluneca în facilitate, în superficialitate, şi s-ar putea trezi la urmă fără argumentele interne care să-l impună recepţiei din partea Bisericii.

2. La München (1982), deşi a avut loc a doua reuniune plenară a Comisiei mixte de dialog, de fapt a fost prima care a avut pe agendă un document, document care, spre bucuria tuturor, a fost aprobat, deşi nu fără unele spasme ale naşterii, trebuind ca delegaţia Bisericii Ortodoxe Române să joace adesea un rol important de calmare a spiritelor.

Se ştie că încă la Rodos, la lucrările preliminare, cînd s-a precizat metoda de lucru şi unele teme, s-a hotărît ca dialogul să înceapă cu problemele de convergenţă, spre a se ajunge pas cu pas, la urmă, la cele evident şi radical divergente, de teama că dacă se vor ataca de la început acestea, se va ajunge repede la dezacord şi la ruptură. Această metodă, deşi contestată şi astăzi de unii, se dovedeşte a fi fost bine gîndită. Începînd cu ceea ce constituie tezaurul comun de învăţătură, cei 56 au putut începe dialogul mai relaxaţi, fără spaime totale. Ei s-au obişnuit unii cu alţii, au putut constata că ambele părţi sînt unite în atît de multe şi atît de fundamentale puncte de credinţă, încît cunoscutele divergenţe parcă îşi pierd din gravitatea pe care o prezintă cînd sînt abordate numai ele, dintr-o dată. Vom ajunge însă, curînd, şi la temele cele grele. Nu vor putea fi evitate.

Astfel, la München s-a tratat tema: *„Taina Bisericii şi a Euharistiei în lumina tainei Sfintei Treimi."* S-a plecat prin urmare de la Euharistie ca bază a Bisericii, ceea ce e adevărat şi pentru ortodocşi şi pentru romano-catolici. Tema nu a pus probleme prea grele, dar nu a fost totuşi uşor să se includă în text, de pildă în partea I, cel puţin trei lucruri care au fost clarificate în chip expres:

a) Că celebrarea Euharistiei revelează *energiile divine* manifestate prin Duhul Sfînt, în lucrare în Trupul lui Hristos (I, 5);

b) Că în Euharistie *epiclesa* este invocarea Duhului Sfînt şi momentul transformării sacramentale a pîinii şi a vinului (I, 6);

c) Că ne împărtăşim cu Hristos prin Sfîntul Duh şi că, „fără a voi deocamdată să rezolvăm dificultăţile ivite între Orient şi Occident, pe tema relaţiei dintre Fiul şi Sfîntul Duh, putem totuşi spune *împreună* că *Sfîntul Duh care purcede de la Tatăl* (Ioan XV, 26), ca de la singura sursă din Treime, a devenit Duhul înfierii noastre (Rom. VIII, 15), pentru că El este de asemenea şi Duhul Fiului (Gal. IV, 6), şi ne este comunicat în special în Euharistie, prin Fiul în care El se odihneşte, în timp şi în eternitate (Ioan I, 32), (I, 6).

Din perspectiva ortodoxă, aceste concluzii comune constituie un mare pas înainte.

Dar documentul de la München, prin acestea, nu şi-a epuizat surprizele şi contribuţia esenţială la progresul dialogului dintre cele două Biserici. În capitolul II se vorbeşte de *Biserica locală* care este Biserică în toată plinătatea ei, atîta timp cît în ea se celebrează Euharistia, prezidată de *Episcop*. Episcopul, oricare episcop, fără nici o diferenţă de la unul la altul, a primit prin hirotonia de succesiune apostolică, *darul de a uni într-o comuniune totală pe membrii Bisericii locale*, cărora el le împărtăşeşte Cuvîntul mîntuitor, primit de la Duhul Domnului. Şi documentul precizează că „l-a primit *nu juridic* (s. n.), ca pe o simplă transmitere pe care Fiul a primit-o de la Tatăl (II, 3) ci ca pe o misiune specială. Documentul nu vorbeşte de vreun episcop care ar fi primit prin Taina hirotoniei vreo transmitere de *putere juridică* diferită de a celorlalţi episcopi.

Se vorbeşte în cap. II, 4 şi de faptul că „Episcopul devine în Biserica sa (locală n. n.) garantul apostolicităţii". Aşadar, *fiecare* episcop este garantul apostolicităţii în Biserica sa. Biserica locală (III, 1) nu este doar *„o secţiune* din Corpul lui Hristos", pentru că Euharistia locală nu divizează, ci, dimpotrivă, e semnul unităţii sacramentale dintre Bisericile locale. Biserica locală, este astfel, prin Euharistie, „în comuniune cu prima comunitate de ucenici".

În felul acesta, se spune în III, 2: *„universal şi local sînt în chip necesar simultane."* Biserica este apostolică pentru că e fondată de martorii lui Hristos, de apostoli (III, 3 a). Cu toate particularităţile locale, „fiecare trebuie să recunoască în ceilalţi, identitatea Tainei Bisericii". Toţi au şi trebuie să-şi recunoască reciproc *catolicitatea*. Ea trebuie recunoscută mai întîi pe plan regional, „în patriarhate, sau în alte unităţi regionale, acestea fiind manifestări ale vieţii Duhului Sfînt într-o aceeaşi cultură, sau în aceleaşi circumstanţe istorice" (III, 3, b). Sfîrşitul documentului de la München precizează că: *„Toată Biserica e dată în grija adunării episcopilor locali, în comuniune unii cu alţii"*, comuniune care se exprimă prin tradiţia sinodală, conciliară.

Avem motive să vedem în cele de mai sus, şi în tot documentul de la München o reafirmare a sinodalităţii în spiritul ei cel mai tradiţional din Biserica nedespărţită, şi o bază solidă pentru momentul cînd vom aborda temele mai dificile, privitoare de pildă la episcopul Romei şi la prerogativele sale, ca şi la Bisericile locale, afirmaţii care nu vor putea fi în contradicţie cu cele afirmate aici despre episcopi în general. Sînt de acord cu profesorul George Galitis, membru şi el în Comisia mixtă de dialog, care a văzut în acest document „un progres" fiindcă, ortodocşi şi romano-catolici, „vorbim în acest text acelaşi limbaj teologic".

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

1986 — Anul Internaţional al Păcii

(Continuare din pag. 1)

Gură de Aur, este, în concepţia biblică şi patristică, indicativ divin şi totodată imperativ al vieţii creştine. Pacea vine de sus, dar nu rodeşte în lume fără contribuţia noastră. Pacea lumii nu poate fi decît rodul sinergismului divino-uman, al conlucrării noastre cu harul cel de sus. De aceea, Domnul nu numai că dă lumii pacea Sa (Ioan 14, 27), ci şi fericeşte pe făcătorii de pace (Matei 5, 9).

După Nicolae Cabasila, marele dascăl al teologiei ortodoxe, actualizarea împăcării şi a păcii lui Hristos prin conlucrarea noastră nu numai că este singura cale de împărtăşire reală a darului păcii, dar ea trebuie să fie şi preocuparea şi grija noastră de căpetenie, asemenea lui Hristos, Care n-a avut alt scop decît acesta. „Întrucît — zice el — Hristos a făcut toate pentru pace, nimic altceva nu are precădere asupra păcii pentru cei ce şi-au făcut o preocupare şi rîvnă din cele ale lui Hristos. Căci ei vor urma pacea, cum porunceşte Pavel (Rom. 14, 19), mai presus de orice altceva şi vor călăuzi şi pe alţii spre lucrul ei, vor nimici ura deşartă şi-i vor face să înceteze pe cei ce se războiesc în zadar, ştiind că pacea este atît de preţioasă încît Dumnezeu Însuşi a coborît pe pămînt ca s-o cîştige oamenilor şi şi-a cheltuit pentru ea însuşi sîngele Lui, făcîndu-se Împăcător şi Domn al păcii ... De aceea, cei ce se închină Lui, nimic altceva nu vor socoti să lucreze decît să fie artizani (technitai) ai împăcării şi păcii între oameni" (*Viaţa în Hristos*, P. G., CL, col. 676 CD).

Fidelă misiunii ei, Biserica Ortodoxă Română a fost mereu alături de întregul nostru popor, de oamenii de bine de pretutindeni, în eforturile de instaurare în lume a unui climat de pace, destindere şi colaborare. Activitatea Bisericii noastre în slujba păcii s-a concretizat în ultimii ani în diverse manifestări, apeluri, adunări pentru pace etc., unele de larg răsunet pe plan mondial. Amintim numai, spre exemplificare, a III-a Adunare a Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace (Bucureşti, 16—18 sept. 1985), cu largă participare de peste hotare.

Trecînd pragul acestui nou an, Anul Internaţional al Păcii, să-L rugăm pe Domnul păcii să binecuvînteze cununa anului bunătăţii Sale şi să ne învrednicească să fim cu toţii făcători de pace, sporind darul vieţii şi al păcii pe pămînt.

O MĂRTURIE CONTEMPORANĂ DESPRE MITROPOLITUL ANDREI ŞAGUNA

Se ştie că Andrei, din naştere Anastasie, Şaguna, împreună cu fratele său Avreta şi sora sa Ecaterina, în urma unor împrejurări grele în care a ajuns familia sa, dar mai ales în urma stăruinţelor prozelitismului străin, au ajuns să fie educaţi în religia romano-catolică. Mama sa, Anastasia, a trebuit să privească cu ochii îndureraţi cum fiii ei sînt crescuţi într-un duh străin. Ea însă a avut grijă să strecoare în tot chipul, în sufletele celor trei odrasle conştiinţa că sînt fii ai Bisericii străbune, ai moşilor şi strămoşilor, de la cei din îndepărtata Macedonie, pînă la cei mai apropiaţi pripăşiţi prin părţile nord-vestice ale Ungariei, toţi oameni vrednici şi înstăriţi dar mai ales profund ataşaţi credinţei lor ortodoxe. Rînd pe rînd, cei trei fii ai Anastasiei, ajungînd la vîrsta majoratului, au revenit la Ortodoxie, Avreta în 1822, iar peste cîţiva ani şi Ecaterina.

„Tocmai la începutul studiilor sale universitare a făcut şi tînărul Anastasie acest pas însemnat din viaţa sa pe urma căruia nu numai mama şi-a văzut dorinţa împlinită, dar şi Biserica românilor ortodocşi a reprimit în sînul ei pe omul providenţial, cel care, ajuns în fruntea ei, avea să o scoată de sub jurisdicţie străină şi să o înalţe pe treptele cele mai înalte ale progresului spiritual şi material". Lucrurile n-au mers însă, deloc uşor. Tînărul Anastasie a trebuit să înfrunte multe obstacole şi şicane, toate acestea însă n-au făcut decît să-l întărească şi mai mult în hotărîrea pe care o luase.

În 29 decembrie 1826 Anastasie Şaguna dă o declaraţie foarte categorică în care spune că „studiind cu succes eminent în gimnaziile din Mişcolţ şi Pesta şi ocupîndu-se sîrguincios cu studiile religiei romano-catolice, cu toate acestea convingerea intimă şi inspiraţia lui îl îndeamnă să urmeze sfintele precepte ale Bisericii greco-orientale". Aceasta e cea mai fermă hotărîre a lui şi fiindcă din studiul religiei a obţinut nota eminent, se roagă să fie dispensat de obişnuitul examen de şase săptămîni, prevăzut de lege, pe care în cazul de faţă, îl află de prisos.

La cerere anexează un „Testimonium scholasticum" eliberat de direcţiunea gimnaziului din Pesta la data de 26 decembrie 1826, în care stă scris: „Anasztasius, Annorum 18, *Rom. Catholicus* (!), *Hungarus* (!), locus natalis — Miskolcz, cottus Borsod". La rubrica studii se arată: „Anno 1826, secundum humanitatis classem frequentavit diligenter; in doctrina religionis — eminens; in divinis freqtandum fuit solens; in litteris et scientis ex numero 103 condiscipulorum inter 32 eminens, decimus septimus; in studio lingue hungarice — eminens, decimus septimus; in moribus — Klassis 2".

Cu astfel de atestat şcolar era firesc ca tînărul Anastasie Şaguna să fie privit de pe atunci ca „un tînăr de bună speranţă" pe care autorităţile timpului, atît cele civile cît şi cele ecclesiastice, n-ar fi dorit să-l piardă din mînă. De aceea cererea i-a fost mult timp amînată şi s-au pus tot felul de piedici în calea rezolvării ei favorabile.

Dintr-un document recent descoperit, avînd data de 30 martie 1827, deci la trei luni de la data cererii, aflăm că Consiliul Locotenenţial al Ungariei a dispus să fie trimisă la tînărul petiţionar o deputaţie care să-l „asculte" asupra cererii sale (în original: meghalgatását kegyesen elrendelni méltóztatott). Este de presupus că această „ascultare" era de fapt o ultimă încercare de a-l abate de la hotărîrea sa.

Congregaţia „mică" a judeţelor unite Pest, Pilis şi Solt este nevoită să raporteze Consiliului Locotenenţial atît declaraţia petentului cît şi raportul deputaţiei care raportează că „cererea se întemeiază pe singurul motiv că (el) *doreşte să trăiască şi să moară în religia greco-neunită în care s-a născut*, la care vrea să se reîntoarcă; că nici un fel de alte consideraţii mărginaşe nu-l conduc şi doreşte să fie cu totul curat de orice amăgire sau făgăduinţă" (în original: „... az illetö Deputatusok valamint a folyamodó maga is aszt adja elö hogy csupán azon inditó okbol hogy azon hitben melyben születet élhesen és halhason kivánna o görög nem egyesült valásra viszatérni és semi melékes tekintetek ötett nem vezerlik hanem szándéka minden ketsegtetö modóktol, vagy ajánláoktol egészen tiszta legyen) (Arhiva Consiliului Locotenenţial Ungar, Budapesta, Fond. *Departamentul Graeci Ritus Non Unitorum*, nr. 5/30 martie 1827, unde se află şi *Testimoniul* mai sus citat).

Cu toată declaraţia lui Şaguna şi a deputaţilor trimişi să-l asculte, acesta va trebui să mai aştepte încă un an, pînă în 25 iulie 1928 cînd cererea i-a fost, în sfîrşit, aprobată.

Documentele amintite, parţial inedite, reflectă, pe de o parte stăruinţele care s-au depus asupra tînărului student pentru a-l determina să rămînă în religia străină, iar pe de altă parte reprezintă o mărturie venită de la contemporani de alt neam şi religie — deputaţii trimişi să-l asculte, despre statornicia acestui om în credinţă şi despre ataşamentul lui faţă de Biserica ortodoxă căreia, prin toată viaţa şi activitatea sa, avea să-i dea o nouă strălucire şi o temelie puternică pentru viitor.

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

Masacrele săvîrşite în teritoriul de nord-vest al României de către ocupanţii horthyşti în anii 1940—1944 (II)

În săptămînile şi lunile care au urmat după ocuparea nord-vestului României de către trupele ungare, armata, jandarmeria, poliţia şi diferitele organizaţii reacţionare au continuat cu actele de teroare şi vandalism, crime şi bestialităţi împotriva populaţiei româneşti. În acelaşi timp au provocat numeroase conflicte şi acţiuni la graniţa vremelnică cu România, stabilită prin Dictatul de la Viena.

La 14 septembrie 1940, ora 12, un căpitan din armata ungară împreună cu un pluton de mitraliere a intrat în Gheorghieni, la 7 km sud-est de Cluj, somîndu-i pe jandarmii români să părăsească aşezarea în termen de 12 ore, deoarece localitatea revenea Ungariei. În aceeaşi zi, o patrulă horthystă a trecut frontiera dinspre Cojocna spre Biro (cota 437) şi a înaintat către postul de supraveghere, deschizînd foc de armă şi mitralieră.

În ziua următoare, la orele 12,30, o patrulă ungară, alcătuită din opt oameni, a trecut pe teritoriul românesc în sectorul Mănăstireni-Călăţele, somîndu-i pe grănicerii români să predea armele; la orele 16, patrula Pichetului nr. 25, aflată pe şoseaua Melceasa-Jimbor, a fost atacată de un grup de opt unguri. Pentru a le distrage atenţia românilor, doi soldaţi fluturau batiste albe, pe cînd alţi şase horthyşti i-au atacat pe la spate, luîndu-le armele. Apoi i-au bătut grav; caporalul Vasile Ghilvan a fost dus în captivitate, iar soldatul Petre Puricel, grav rănit, a reuşit să scape cu fuga.

În comuna Sfînta Ana, judeţul Mureş, 32 de români au fost bătuţi crunt de către soldaţii unguri la 20 septembrie 1940; în aceeaşi zi a sosit la Feleac un grup de patruzeci de bărbaţi, femei şi copii, din regiunea Cluj, care fuseseră arestaţi şi bătuţi la sînge; corpurile lor erau pline de urmele funiilor cu care fuseseră molestaţi. Preotul român din Cluj, pe nume Onofrei, este bătut şi maltratat; i s-a ras barba, a fost legat cu o sîrmă de gît şi tîrît pe stradă. Locuitorii Orian, director de liceu, şi Barboloviciu, judecător-şef în Şimleu Silvaniei au fost bătuţi şi batjocoriţi, apoi aruncaţi peste graniţă, în România.

La Aluniş, în faţa Pichetului de grăniceri nr. 17, ungurii au scos stîlpii care marcau linia de frontieră, cu intenţia de a-i planta mai în interiorul teritoriului românesc.

În seara zilei de 21 şi în dimineaţa de 22 septembrie 1940, trupele ungureşti au atacat cu focuri de armă Postul fix nr. 18 Ormeniş, lîngă Feldioara. Concomitent, Postul fix nr. 17 de la sud de Ormeniş a fost somat să se retragă mai spre interior, şi atacat cu focuri de puşcă. Aceeaşi soartă a avut-o şi Pichetul nr. 81.

La 20 septembrie 1940, Constantin Petrina din Salonta este bătut grav de soldaţi unguri înarmaţi, care apoi l-au jefuit de suma de 4.000 lei. Picherul de şosele din Salonta a fost bătut la sînge de poliţia secretă ungară; comerciantul Isaia, din aceeaşi localitate, este bătut crunt pentru că în bodega lui s-a cîntat românește; iar Szábo János, primarul din Salonta, a declarat public că-i va extermina pe toţi românii din localitate.

În comuna Dijir, judeţul Sălaj, soldaţii unguri au ucis pe tatăl şi mama lui Ioan Vos. Pe parcursul lunii septembrie 1940, soldaţii horthyşti au ucis mişeleşte şi în mod înfiorător încă 184 de români din 19 localităţi sălăjene, şi anume: Cuceu — 16, Brebi — 2, Bucium — 1, Camăr — 4, Şimleu Silvaniei — 7, Zalău — 26, Ciumărna — 12, Cerişa — 11, Carastelec — 12, Cehei — 4, Cosniciu de Jos — 15, Dobrin — 1, Halmăşd — 7, Borla — 11, Marca — 17, Nuşfalău — 11, Românaşi — 8, Vîrşolţ — 2, Zăuan — 17.

Dintre actele de cruzime şi atrocităţile săvîrşite de unguri, menţionăm că în Cosniciu de Jos, la 16 septembrie 1940, o fată a fost legată de doi cai, cărora li s-au dat bice, şi a fost ruptă în două. La 26 septembrie 1940, şase români fruntaşi din Aghireş-Sălaj au fost purtaţi pe străzile Zalăului, cu tricolorul românesc bătut în cuie pe spatele gol, însîngerat.

Locuitorul Terente Popovici, grefier la judecătoria de pace Marghita, a fost bătut îngrozitor de soldaţii horthyşti, în timp ce premilitarii unguri i-au distrus casa şi mobilierul. Cu mare greutate, el a reuşit să-şi salveze viaţa, refugiindu-se, prin păduri, la Beiuş. Vasile Bundra din Oradea este închis şi bătut crunt şase zile la rînd, la genunchi şi la tălpile picioarelor, pe motiv că a fost voluntar în regimentele româneşti formate în Italia, din prizonierii din armata austro-ungară, în 1918.

Soldaţii horthyşti au incendiat comuna Avram Iancu din judeţul Sălaj, o localitate de români, maltratîndu-i şi alungîndu-i pe aceştia din localitate.

La 4 octombrie 1940, un număr de circa 300 români dintre fruntaşii clujeni, între care mai mulţi intelectuali, au fost somaţi de comandantul militar ungur ca în decurs de trei ore să părăsească teritoriul cedat şi să plece în România. Între cei siliţi, să-şi părăsească casele se aflau Emil Haţeganu, dr. Dunca şi doamnele Tătaru, Lapedatu şi Poruţiu. La plecare nu li s-a permis să ia cu dînşii decît o pătură şi hrană pentru o singură zi. Din Oradea au fost expulzaţi numeroşi intelectuali şi alţi fruntaşi români.

Din cauza prigoanei, comerciantul Gheorghe Axente din Sfîntul Gheorghe, pe la începutul lunii februarie 1941 a încercat să se refugieze în ţara liberă. La graniţă — podul Chichiş — căpitanul de grăniceri Molnár l-a bătut crunt şi i-a luat suma de 10.000 lei, iar cînd a voit să treacă pe teritoriul românesc, mai mulţi unguri au sărit asupra lui, devastîndu-i mobila ce se afla încărcată în două autocamioane.

În Tîrgu-Mureş, protopopul Iosif Pop a fost bruscat şi maltratat; funcţionarul Grigoriţă, de la primăria oraşului, a fost bătut; dr. Emil Sabău — legat în lanţuri şi deferit curţii marţiale; locotenentul în rezervă I. Bozedean, funcţionar la prefectura din Turgu-Mureş, a fost împuşcat; preotul Matei — spintecat; funcţionarii de la prefectură: Boroş, Zăvoianu, Ieremia şi avocatul Ciupe au dispărut fără urmă.

Comerciantul Iosif Cristea din Salonta a fost arestat şi bătut pînă a încetat din viaţă. Dr. Nicoară, de la Spitalul din Reghin, a fost purtat gol, împreună cu soţia sa, pe străzile oraşului, după care i s-a spintecat abdomenul. La Zalău au fost arestaţi preotul Roşca şi fostul prefect Fodoreanu, iar avocatul Cornel Şipoş, împreună cu 20 de locuitori din oraş — executaţi. Fiul învăţătorului din Carei a fost omorît de unguri.

Arestările din rîndurile românilor se ţineau lanţ. În decembrie 1940, numai în Cluj erau 1.200 de români în detenţie, la închisoarea oraşului, la Fabrica de bere „Ursus" şi în cazarma Regimentului de călăraşi.

Pînă în martie 1941, majoritatea preoţilor, învăţătorilor şi alţi mici funcţionari români, rămaşi în teritoriul cedat, au fost arestaţi şi ţinuţi cu săptămînile la poliţie, în închisori şi lagăre. În lagărul din Püspökladany se aflau numeroşi români din Transilvania ocupată. Între aceştia amintim numele lui Gheorghe Cristea din Cizer, judeţul Sălaj. În acelaşi timp, majoritatea bisericilor româneşti din nord-vestul ţării erau desfiinţate de autorităţile ungureşti, iar şcolile româneşti, pe măsură ce învăţătorii lor erau izgoniţi, se desfiinţează sau se transformă în şcoli cu limba de predare maghiară.

Mulţi români, dintre care unii intelectuali, au fost arestaţi, îmbarcaţi în vagoane de marfă şi expulzaţi în România. Pe la începutul lunii octombrie 1940, în gara Curtici au sosit 690 români expulzaţi de autorităţile ungare, fiind aduşi cu vagoane ungureşti pînă la staţia Lökösháza.

Asemenea situaţii s-au petrecut în tot teritoriul ocupat de horthyşti. „După ce au venit autorităţile horthyste — relatează unul din intelectualii expulzaţi — ne-au chemat la Zalău, pe învăţătorii şi profesorii români. Odată ajunşi la prefectură, ne-au introdus în sala mare şi de acolo ne-au chemat, individual, într-un birou. Ni s-au cerut cîteva date personale în legătură cu studiile, activitatea şi familia. Apoi ne-au întrebat dacă nu dorim să plecăm în România. Eu am spus că voiesc să rămîn aici, unde am părinţii şi rudele. Peste voia noastră, de aici am fost urcaţi în nişte autocamioane şi transportaţi la gara Crişeni. Acolo ne-au îmbarcat în tren şi, fără hrană şi apă, ne-au închis în vagoane pentru vite, pline pînă la refuz, puse sub pază militară. Împreună cu noi au fost închişi numeroşi preoţi, orăşeni şi ţărani români. Trenul s-a pus în mişcare şi, vreme de două săptămîni, ne-a dus dintr-o parte în alta. Zile şi nopţi întregi, garnitura staţiona în cîmp. Prin staţii, jandarmii aduceau alţi preoţi, învăţători, mici funcţionari şi ţărani români, pe care-i urcau în vagoane. Cu mine în vagon, printre alţii, au fost învăţătorii Ioan Terheş şi soţia Elena Terheş, Nicolae Caba şi soţia Elena Caba. Populaţia nu era lăsată să se apropie de vagoane şi să ne dea alimente sau apă. Mulţi dintre noi s-au îmbolnăvit. Pe la mijlocul lunii octombrie, trenul a ajuns la graniţă şi am fost predaţi autorităţilor româneşti la Curtici, care ne-au dus la Deva, asigurîndu-ne îngrijiri medicale şi hrană. Cînd am fost expulzaţi ne-au rămas aici casa, mobila, hainele, lenjeria şi o sută de oi merinos, bunuri care au fost date familiilor de unguri din sat. La reîntoarcere, în noiembrie 1944, mi s-a restituit ce s-a mai găsit, adică o parte din mobilă şi maşina de cusut".

Învăţătorii români din plasa Şimleu Silvaniei, judeţul Sălaj, n-au fost încadraţi în învăţămînt, autorităţile horthyste „sfătuindu-i", nolens volens, să plece în România.

Din cauza prigoanei şi a maltratării lor de către unguri, numeroşi români au trecut graniţa vremelnică în ţara liberă, părăsindu-şi gospodăriile şi pămîntul. Pînă la 7 octombrie 1940, după cum rezultă din rapoartele oficiale de epocă, au intrat în România, pe la punctul de frontieră Sibiu—Bihor, un număr de 90 familii alcătuite din 300 membri; pe la Ciumeghi — 280 persoane.

Expulzarea românilor din partea de nord-vest a României, vremelnic ocupată, precum şi refugierea acestora în ţara liberă, datorită valului neîntrerupt de teroare cumplită, a continuat în toţi cei patru ani de ocupaţie. Pînă în vara anului 1944, numărul acestora a ajuns la 217.942 persoane, cifră ce reprezintă 16,5% din totalul românilor domiciliaţi în teritoriul ocupat. *Prof. Petru I. Dan*

Unirea Principatelor Române

(Continuare din pag. 1)

dejdi şi în Moldova şi peste Carpaţi. Concentrată pe căi multiple, din toate ţările române, ideea unităţii cîştigă din ce în ce mai multe forţe.

Odată cu procesul formării naţiunii române, problema unităţii politice a devenit o coordonată esenţială a procesului istoric românesc. Lupta de redeşteptare naţională în secolul al XVIII-lea şi în prima jumătate a secolului al XIX-lea a adus problema unităţii naţionale, statale a românilor la nivelul unei sarcini nemijlocite — afirmată cu tărie mai ales în timpul revoluţiei de la 1848. Desfăşurarea evenimentelor — atît interne cît şi externe — au impus în primplanul perioadei care a urmat revoluţiei, problema Unirii Moldovei şi Ţării Româneşti, încheiarea statului naţional român modern. „Revoluţia viitoare — scria Bălcescu în 1850 — nu se mai poate mărgini a voi ca românii să fie liberi, egali, proprietari de pămînt şi de capital, ci toţi fraţi asociaţi la fapta unui progres comun. Ea nu se mai poate mărgini cu libertatea dinlăuntru, care e peste putinţă a o dobîndi fără libertatea din afară, libertatea de sub dominaţia străină, ci va cere unitatea şi libertatea naţională. Deviza ei va fi dreptate, frăţie, unitate. Ea va fi o revoluţie naţională. Aceasta este calea ce va lua revoluţia română în viitor."

Ideea unirii s-a transformat într-o forţă materială activă, a antrenat forţele întregului popor. Realizarea unirii s-a bazat pe adeziunea ardentă a maselor populare, ele au constituit o extraordinară forţă de presiune care a împins cauza unirii spre victorie. Simţul sigur de orientare al oamenilor simpli, legaţi de pămîntul ţării, de năzuinţele cele mai sacre ale naţiunii române, i-a făcut să înţeleagă cerinţa momentului şi să **îmbrăţişeze cu toată căldura** idealul care prindea viaţă. Unirea apărea pentru masele largi populare ca un ideal deschizător de noi orizonturi. Masele au fost acelea care au realizat Unirea din 1859. Kogălniceanu, principalul sfetnic al lui Al. I. Cuza spunea mai tîrziu că: „Unirea ... naţiunea a făcut-o!"

Împotriva hotărîrii marilor puteri, dînd ascultare poruncii ceasului istoric, poruncii ferme a poporului, votul de la 24 ianuarie 1859 a însemnat triumful cauzei, exprimarea năzuinţei întregii naţiuni, protestul plebiscitar împotriva amestecului străin, biruinţa progresului asupra regimului învechit, semnul emancipării sociale şi politice. În faţa acestei scene, clopotele începură a suna a mare sărbătoare, şi o dulce ploaie prevestitoare începu a curge. Poporul, în delirul său frenetic, primind vestea cu entuziasm fără margini, plîngea de fericire. Potrivit relatărilor din presa vremii, poporul s-a revărsat în valuri imense pe străzi, urmat de muzicile militare. Toate clădirile publice şi particulare se iluminează; ostaşii cu puştile pe umăr, amestecaţi printre popor, se bucură de fericirea generală; Hora Unirii se dansează la toate răspîntiile. Entuziasmul ce stăpînea pe fiecare român a fost înregistrat şi de presa străină. Astfel, ziarul braşovean „Kronstädter Zeitung" socoteşte ziua de 24 ianuarie ziua de eliberare a României, o zi memorabilă din generaţie în generaţie pentru poporul român. Puţine popoare — apreciază ziarul — de pe globul pămîntesc au realizat cu sacrificii mari o operă patriotică atît de măreaţă.

Actul energic al întregii naţiuni române preluda totodată independenţa cîştigată cu arme şi sînge la 1877 în întregirea ce avea să se împlinească la 1 decembrie 1918. Căci folosind cuvintele reprezentantului Austriei de la Constantinopol din 1857, nimeni nu putea să creadă că pasul s-ar fi oprit aici. „Ar fi contra naturii umane! Românii — accentua în realista prevestire ambasadorul habsburgic — vor considera suzeranitatea Porţii o ruşine şi o nedreptate: ei vor socoti ţara lor prea mică, vor aspira la un stat independent ..."

Cît a fost de puternic ecoul Unirii în Transilvania, se poate tălmăci prin ceea ce întruchipa în sine portretul primului domn al Principatelor Unite, Alexandru Ioan Cuza, aşezat în casele de peste munţi lîngă primul ctitor al României unitare, lîngă Mihai-Vodă Viteazul. Unirea din 1859, care a aşezat la temelia statului naţional unitar tot trecutul acestui popor, a călăuzit şi mergerea lui înainte pe drumul desăvîrşirii unităţii statale. Unirea Munteniei şi Moldovei şi înfăptuirea în 1859 a statului naţional — s-a dovedit a fi un moment crucial în destinele poporului nostru, trasînd intrarea României într-o etapă superioară a devenirii sale istorice.

Importanţa excepţională pe care Unirea săvîrşită la 1859 o are în istoria poporului nostru avea să fie validată în deceniile ce i-au urmat, exprimată fiind de soluţionarea marilor probleme care au marcat procesul realizării ei. În această ordine de idei, la loc de cinste se înscrie lupta pentru împlinirea unităţii naţionale depline a poporului român şi cucerirea independenţei de stat absolute. Tocmai datorită continuităţii aceluiaşi proces, în cadrul căruia Unirea de la 1859 rămîne un reper fundamental, poporul român a obţinut pe cîmpurile de bătălie victoria independenţei de la 1877, iar la 1 Decembrie 1918 triumful formării statului naţional unitar român. Este un proces care avea să fie marcat în mod decisiv de revoluţia de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă, din august 1944, trecerea la construcţia socialismului în România, determinînd împlinirea totală a idealurilor şi aspiraţiilor eroilor cărora le datorăm Unirea din 1859.

PÎINE PENTRU SUFLET

Temeiul şi roadele nădejdii creştine

Ţinta vieţii creştinului este desăvîrşirea. Spre aceasta ne cheamă Domnul nostru Iisus Hristos prin cuvintele: „Fiţi desăvîrşiţi precum şi Tatăl vostru din ceruri este desăvîrşit" (Mt. V, 48).

Bunul şi milostivul Dumnezeu nu numai că ne-a chemat la această desăvîrşire, nu numai că ne-a făgăduit-o, ci ne şi ajută ca să ajungem pe această culme a vieţii.

Sf. Maxim Mărturisitorul spune că Dumnezeu a sădit în firea omului trei dorinţe: dorinţa de a trăi, adică de a avea viaţă, dorinţa de a trăi mai bine, adică de a urca pe treptele desăvîrşirii şi dorinţa de a fi nemuritori, adică de a avea viaţă veşnică.

Dumnezeu a sădit în om nu numai aceste dorinţe, aceste năzuinţe ca să le caute, ci i-a dat şi puterea de a ajunge la ele; i-a dat şi mijlocul prin care să le dobîndească, i-a dat şi harul cu ajutorul căruia poate ajunge la împlinirea lor.

Între aceste căi şi puteri prin care ne putem apropia de Dumnezeu, prin care simţim prezenţa şi lucrarea lui Dumnezeu în viaţa noastră, prin care dobîndim mîntuirea se numără şi virtuţile creştine: *credinţa, nădejdea* şi *iubirea*.

Cu ce am putea asemăna aceste puteri ale sufletului, scăldate şi luminate de harul dumnezeirii?

Ne aducem aminte că pe Muntele Taborului, cînd Domnul nostru Iisus Hristos s-a arătat celor trei apostoli: Petru, Ioan şi Iacov, în toată strălucirea dumnezeirii Sale, Ap. Petru a spus: „Doamne, bine este nouă să fim aici. Dacă voieşti vom face aici trei colibe: Ţie una, şi lui Moisi

(Continuare în pag. a 4-a)

Părintele VASILE

Moş Vasile ...

(Continuare din pag. 1)

Şi moşul, deşi mai povestise întîmplarea aceasta de mai multe ori, cînd era poftit s-o mai repete, i se luminau privirile ca de o flacără trezită de adierea caldă a unui vînt de primăvară şi dregîndu-şi glasul, începea:

— Pe Vodă Cuza marii boieri nu l-au vrut pentru că el era nădejdea ţăranilor oropsiţi şi împilaţi de nedreptăţile celor care se rînduiau la cîrma ţărilor româneşti, oamenii de credinţă ai osmanliilor. Mi-aduc aminte că era timp de iarnă, de Făurar şi auzisem că va trece Vodă Cuza de la Iaşi către Bucureşti, după ce fusese ales ca domn şi al Munteniei.

Aflasem de la vătaful satului ziua anume cînd trebuia să treacă spre Bucureşti.

Ne-am sfătuit cu preotul nostru să mergem şi noi în întîmpinarea Domnului Unirii, aşa că am plecat către tîrg, o mulţime de oameni, bărbaţi, femei, copii, tineri şi bătrîni, în frunte cu bătrînul nostru popă, care avea pe atunci vreo optzeci de ani, dar pentru anii lui se ţinea destul de voinic.

Ţin minte ca azi, că era o zi geroasă cu zăpadă multă. Am ajuns în capătul tîrgului cam aproape de prînzulăl mic. Oştenii închiseseră toate drumurile şi nu lăsau pe nimeni dintre ţărani să intre în tîrg, aşa că toţi cei care veneam din satele din jur ne rînduiam de-o parte şi de alta a drumului celui mare, spre Crucea Comisoaiei, către tîrgul Buzăului. O întreagă mare de oameni se înşirau pe cele două laturi ale drumului, iar cîţiva oşteni călări se vînzoleau strigînd către mulţimile adunate, să nu înainteze de marginea drumului şi mai ales, la trecerea alaiului domnesc, toată suflarea să păstreze bună-rînduială.

Am adăstat noi acolo cîteva ceasuri bune. Se făcuse prînzulăl mare.

Preotul nostru împreună cu bătrînii, osteniţi de lungul drumului, s-au aşezat pe zăpadă, să se mai odihnească. Copiii au început să se zbenguiască iar femeile adunate pîlcuri-pîlcuri, voroveau ca să mai scurteze din adăstare. Deodată, au început să bată de istov clopotele de la toate bisericile Rîmnicului: mai întîi cele de la mînăstirea Brîncoveanului, apoi cele de la „Cuvioasa" lui Ştefan cel Mare, apoi cele de la Cîţă, de la Bagdat, de la Sfîntul Nicolae şi de la Robeasca.

S-au auzit şi nişte puşcături de tun, semn că alaiul domnesc ajunsese în mijlocul tîrgului, la primărie, unde se oprise pentru un scurt popas. Călăraşii domneşti ţineau rînduială pe marginea drumului. Noi, cei din Deduleşti, cu vătaful satului care purta steagul în frunte şi cu popa nostru între noi, aşteptam cu sufletul la gură să treacă alaiul domnesc. Deodată am auzit lumea strigînd: — vineeeee! — vineeeee! Un fior şi-un freamăt ca de codru străbătu mulţimea de la un capăt la altul al întregului drum. Din mii de piepturi au pornit strigăte mai puternice decît toate bubuiturile de tunuri şi decît toate clopotele bisericilor ...

— Trăiască Măria Sa Vodă Cuza, Domnul Unirii! Uraaaaaaaa! Trăiască părintele ţăranilor! Uraaaaaaaaa! ...

Fruntea alaiului domnesc o deschidea o ceată de călăraşi pe şase rînduri, îmbrăcaţi în tunici de catifea roşie, cu piepturile pline de ceaprazuri, cu cuşme ţuguiate, cu cîte un cojocel prins numai pe un umăr şi aruncat spre spate şi cu cizme lucioase de-ţi luau ochii. Caii călăraşilor, toţi negri ca pana corbului, erau împodobiţi cu valtrapuri înflorate cu fir de argint, cu frîiele şi scările alămite şi jucau în buiestru de-ţi era mare dragul să-i priveşti.

După ceata călăraşilor venea caleaşca domnească la care erau înhămaţi patru cai bălani iar pe uşile caleştii era zugrăvită cu aur, o coroană domnească cu însemnurile celor două ţări surori unite: bourul Moldovei şi vulturul muntenesc cu crucea în cioc.

În urma caleştii domneşti se înşirau alte zeci şi zeci de trăsuri şi răndvane ale dregătorilor şi însoţitorilor Domnului.

— Trăiască Domnul Cuza, părintele ţăranilor, uraaaaaaaaa!

— Trăiască Domnul Unirii! Uraaaa!

Strigătele nu mai conteneau. Bărbaţii, cu capetele descoperite, îşi vînturau căciulile în semn de bucurie, femeile cu stibie de busuioc luate de la icoane, ori cu cîte o crenguţă de brad în mînă, se uitau cu frică şi cu mirare la strălucirea alaiului domnesc care pentru toţi era o privelişte unică în viaţă. Era atîta bucurie şi înfiorare şi lacrimi în ochii oamenilor înşiruiţi pe marginea drumului, încît simţeai cu tot dinadinsul cum ţi se încrîncenează carnea şi cum ţi se face părul măciucă. Ba unora dintre noi ni se pusese în gît un fel de opreliste, că deschideam gura dar nu mai puteam striga, ci ne mulţumeam să dăm cale slobodă lacrimilor ...

Alaiul mergea în pas domol. Caleaşca domnească abia de se mişca iar cînd a ajuns în dreptul locului unde erau înşiraţi sătenii noştri cu steagul purtat de vătaful satului, bătrînul nostru popă a îngenunchiat iar noi, sătenii i-am urmat pilda. Văzîndu-l pe popă cu pletele-i albe îngenunchiat în zăpadă între noi toţi, Măria Sa a dat poruncă să se oprească alaiul, apoi coborî din caleaşcă. Era un bărbat tare chipeş; ne privea cu bunătate părintească. I se oglindeau în priviri toate grijile şi suferinţele acestui popor ce adăsta de la el înnoirea şi îndreptarea rînduielilor nedrepte ce, de sute de ani apăsau pe umerii ţărănimii. S-a apropiat de bătrînul nostru popă şi întinzîndu-i amîndouă braţele, l-a ridicat din genunchi şi l-a îmbrăţişat. Pe noi ne-a cuprins o bucurie atît de mare de nu mai ştiam pe ce lume ne aflăm, aşa că ne mulţumeam să plîngem şi să privim, iar printre lacrimi, am băgat de seamă că şi ochii Măriei Sale erau cam umeziţi.

Nu ne-am putut da seama cît o fi ţinut această clipă: o fi ţinut mult, o fi ţinut puţin, Dumnezeu ştie cît, dar pentru noi a fost o clipă lungă cît veşnicia! Apoi Măria Sa s-a desprins din îmbrăţişarea preotului nostru şi ştergîndu-şi ochii cu năframa, s-a urcat din nou în caleaşca domnească iar întregul alai porni mai departe.

Şi abia după ce au trecut de noi, ne-am dezmeticit ca dintr-o visare şi am început iarăşi a striga din toate puterile:

— Trăiască Domnul Cuza, părintele ţăranilor! Trăiască Unirea!

— Trăiască înfrăţirea dintre moldoveni şi munteni, uraaaaa! iar cînd nu s-a mai zărit nici cel din urmă rădvan al alaiului domnesc, ne-am ridicat din omătul unde îngenunchiasem şi împreună cu popa nostru, care parcă întinerise cu douăzeci de ani, ne-am întors către casele noastre, vorovind tot drumul despre cele văzute şi de neuitat pentru toate zilele vieţii. După cîteva zile, am auzit că la primăria din Rîmnic, Măriei Sale i s-a dăruit o sabie de argint, iar la Buzău s-a oprit la Scaunul Vlădicesc unde a şi rămas noaptea.

De la Buzău, şi-a urmat drumul mai departe către Ploieşti şi Bucureşti unde era aşteptat de tot norodul.

Şi moşul, încheind povestirea, oftă adînc spunînd:

— L-am zărit pe Vodă Cuza doar o clipă, dar i-am păstrat amintirea o viaţă întreagă!

Temeiul şi roadele nădejdii creştine

una şi lui Ilie una" (Matei 17, 4). Sfinţii Apostoli erau bucuroşi că pot fi împreună cu Hristos şi voiau ca această clipă de bucurie să fie veşnică. Iisus însă nu le-a împlinit dorinţa. El ştia că de bucuria acestei întîlniri cu dumnezeirea Sa sînt chemaţi să se împărtăşească toţi cei ce au credinţă, nădejde şi dragoste. Toţi cei ce trăiesc sub acoperămîntul acestor „colibe" ale harului divin, toţi cei ce se folosesc de ele în viaţa lor pămînteasc㠄 cu alte cuvinte cei ce au credinţa lui Ilie, nădejdea lui Moisi şi iubirea pe care ne-a adus-o Domnul nostru Iisus Hristos.

Nădejdea este, înainte de toate, o însuşire pe care Dumnezeu a dat-o omului de la crearea lui. Omul este o fiinţă conştientă de toate cele trei feţe ale timpului. El îşi dă seama de trecut şi de învăţămintele ce se pot lua din el. Este conştient de însemnătatea prezentului, dar, în acelaşi timp, priveşte şi caută să-şi făurească un viitor fericit.

Puntea dintre aceste feţe ale timpului, cu lumea lor, o face nădejdea, acea putere spirituală care îl face pe om să-şi îndrepte toată strădania lui spre viitor. Oricît de frumos şi de bogat este trecutul, oricît de hotărîtor şi ademenitor este prezentul sau plin de durere şi lipsuri s-ar părea, omul priveşte cu nădejde, doreşte cu toată puterea, cu încredere în făurirea unui viitor mai bun.

Cine susţine acest drum? Cine poate transforma dorinţa în realitate? Cine îl îndeamnă mereu să lupte pentru un ideal superior?

Nădejdea, încrederea în puterile lui proprii şi pentru creştin nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu.

Puntea dintre aceste lumi o face nădejdea, prin ea viaţa este trăită în dimensiunea veşniciei.

Omul caută o lume, mai plină de bucurie, de pace şi de iubire. În sufletul lui luminează raza vieţii veşnice. Farul care luminează acest drum este nădejdea.

Toţi oamenii de ştiinţă, mari descoperitori ai tainelor firii, scriitorii, îndrumătorii vieţii sociale au apreciat puterea şi foloasele nădejdii în viaţa oamenilor. „Ceea ce reprezintă oxigenul pentru plămîni aceea este nădejdea pentru om ca să ajungă ţelul înalt în viaţă". Un mare cardiolog a scris în autobiografia sa următoarele cuvinte: „Speranţa este medicamentul pe care îl folosesc mai mult decît pe oricare altul."

Cîteodată obosim pe drumul vieţii, ne simţim singuri, părăsiţi; atunci vine nădejdea şi ne spune: Nu obosi! Mergi înainte! Fă binele oricîte greutăţi vei întîlni în cale. Nu eşti singur.

În asemenea momente nădejdea este puterea care susţine şi mobilizează idealurile înalte ale omului. Ea este ca o ancoră tare şi neclintită

(Continuare din pag a 3-a)

în mijlocul valurilor vieţii (Evrei 6, 18—19).

Vapoarele folosesc ancora în vreme de valuri furtunoase. Aruncată în adîncul liniştit al oceanului, ea fereşte vapoarele de primejdia valurilor înfuriate.

Agricultorul seamănă sămînţă sub brazdă, cu nădejdea că va aduce roade în anul viitor. Apostolul Pavel spune: „Cel ce ară trebuie să aibă nădejde şi cel ce treieră cu nădejdea că va avea parte de roade" (I Cor. 9, 10).

Muncitorul îşi face cu conştiinţă munca, nădăjduind că ea va fi răsplătită. Cercetătorul are nădejde că va izbuti în lucrarea sa. Alpinistul porneşte cu nădejde în cucerirea temerară de-a ajunge în vîrful muntelui. Copilul învaţă cu nădejdea că se va folosi de osteneala lui.

Bolnavul nădăjduieşte că se va face sănătos. El înfruntă cu nădejde suferinţa.

Cu un cuvînt, nădejdea este pentru oameni ca un tonic şi ca o călăuză în păstrarea şi propăşirea vieţii.

Dar rolul cel mai însemnat, mai binefăcător al nădejdii este în sprijinul pe care îl dă în împlinirea ţelului suprem al vieţii: mîntuirea. Apostolul Pavel o numeşte „ancoră sigură şi tare a sufletului care intră în cele dinăuntru ale catapetesmei, unde a intrat ca înainte mergător pentru noi Iisus" (Evrei VI, 19—20) şi tot el spune că „este ca o anticipare a veşniciei, căci prin nădejde ne-am mîntuit" (Rom. VIII, 14).

Nădejdea e un dar de la Dumnezeu, spre a ne ajuta la mîntuire. Fără nădejde nu ne putem mîntui. Ea este scara care leagă pămîntul de cer. E calea care duce pe om la Dumnezeu.

Însuşi Dumnul nostru Iisus Hristos şi Dumnezeu, Tatăl nostru, Care ne-a iubit pe noi, ne-a dat prin har „veşnica mîngîiere şi bună nădejde" (II Tes. 2, 16). De aceea Dumnezeu este numit de Apostol „Dumnezeul nădejdii", care face să prisosească nădejdea prin puterea Duhului Sfînt (Rom. 15, 13), adică o face spornică şi lucrătoare prin credinţă şi fapte bune.

Alături de credinţă şi dragoste, nădejdea este o virtute a omului credincios (I Cor. 13, 13). Ea nu este cea mai mare virtute. Izvorăşte din credinţă tare şi statornică şi rodeşte prin faptele iubirii creştine. Apostolul Pavel spune: „Noi aşteptăm în duh nădejdea dreptăţii din credinţă" (Gal. 5, 5).

Tot el vorbeşte despre *„coiful nădejdii"*, care apără pe credincios de săgeţile păcatului, de o „nădejde vie" prin care se pregăteşte moştenirea vieţii veşnice, gătită de Hristos (Col. 1, 5).

În Sfînta Scriptură aflăm o mulţime de texte care ne vorbesc despre nădejdea mîntuirii. Dumnezeu însuşi ne cheamă la moştenirea slavei cu sfinţii (Efes. 1, 18). Evanghelia vesteşte nădejdea (Col. 1, 2, 3) adică **face cunoscută nădejdea** învierii (I **Tes. 4, 13). Iisus Hristos** este numit „nădejdea neamurilor" (Rom. 15, 12) pentru că prin El neamurile au venit la mîntuire.

Iar „Dumnezeul nădejdii să vă umple de toată bucuria şi pacea în credinţă ca să prisosiţi în nădejde prin puterea Duhului Sfînt" (Rom. 15, 13).

Sfîntul Apostol Pavel vorbeşte despre o nădejde a întregii firi: prin înnoire. „Făptura, zice el, aşteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu în nădejdea că şi ea însăşi se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Rom. 8, 19—21). Atunci întreg universul se va transforma şi înnoi, apărînd „ceruri noi şi pămînt nou, în care locuieşte dreptatea" (II Petru 3, 13), adică cei drepţi şi desăvîrşiţi (Evr. 12, 23).

Se naşte întrebarea: Care este temeiul nădejdii în Dumnezeu? Cine asigură nădejdea în mîntuire? Nu este cumva o utopie? Un ideal nerealizabil? Răspunsul e unul singur: Dumnezeu. El este „girantul" nădejdii.

Dumnezeu a sădit în om năzuinţa după fericire, după asemănarea şi unirea cu El. S-a descoperit ca tată **plin de iubire.** A trimis în lume pe **Unul-Născut Fiul Său,** pe Iisus Hristos, ca tot cel ce crede în El să aibă viaţă veşnică (Ioan III, 16). Prin jertfa de pe cruce a lui Hristos am dobîndit împăcarea cu Dumnezeu-Tatăl, arvuna vieţii celei veşnice, devenind moştenitori ai împărăţiei cerurilor.

Dumnezeu ne-a făgăduit mîntuirea şi făgăduinţa Lui este nemincinoasă (Rom. VIII, 32).

Sfinţilor ucenici le-a spus: „Eu cu voi sînt în toate zilele pînă la sfîrşitul veacurilor" (Matei 28, 20). De la El avem cuvintele: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi" (Matei V, 28). De asemenea de la El avem cuvintele: „Cereţi şi vi se va da. Bateţi şi vi se va deschide. Căutaţi şi veţi afla" (Matei VII, 7; Luca 11, 9).

„Dacă voi răi fiind, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu cît mai mult Tatăl vostru, Cel din ceruri va da cele bune celor ce cer de la El" (Matei VII, 11; Luca 11, 13).

Temeiul nădejdii creştine este dragostea şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu. El cheamă la mîntuire, făgăduieşte mîntuirea celor ce plinesc poruncile şi ajută la ajungerea mîntuirii.

Dragostea lui Dumnezeu se revarsă în inimi, le încălzeşte şi le umple de nădejdea mîntuirii. „Iar nădejdea nu ruşinează" (Rom. V, 1—5).

Semnalăm... Semnalăm...

● *În „Convergenţe româneşti" (nr. 4, 1985), revistă editată la Londra de Michael Titus, pr. dr. Ion Dură scoate din uitare pe un sihastru de la Mănăstirea Stînişoara, din secolul al XVIII-lea, despre care a lăsat însemnări Alexandru I. Odobescu (în* Note de călătorie, *Bucureşti, 1981). Odobescu a auzit despre acest pustnic, rămas în amintirea mănăstirii sub porecla de* Sălbatecu *(de unde şi numele muntelui), de la stareţul cu care a stat de vorbă, iar acesta auzise de el de la un călugăr de 90 ani, care îl cunoscuse în tinereţe.* Sălbatecu *era originar din Moldova. Ştirea este interesantă pentru că ne dă veşti despre circulaţia dintre Principate în sec. al XVIII-lea. Pr. I. Dură arată că la Stînişoara erau şi ardeleni şi chiar şi sîrbi. Explică aceste prezenţe prin aceea că Stînişoara va fi fost un centru isihast însemnat.* Sălbatecu, *desigur o poreclă laică, acoperea numele religios de* sihastru, *legat de* isihastis, *acelaşi nume în greceşte. Pr. I. Dură mai încearcă o derivaţie care ni se pare interesantă:* sălbatic *vine de la* salvaticus *din latina populară, care era pe aproape de sihastru.*

Iată încă o fişă de „Pateric românesc", chiar de dinainte de sec. XIX, despre care a scris deja Ioanichie Bălan în Patericul *său.*

● *George Cristea din Stockholm, Suedia a făcut o importantă descoperire într-o bibliotecă din acest oraş: un pachet de ziare (Pressbürger Zeitung) din anii 1784, 1785 cu articole şi informaţii referitoare la răscoala lui Horia, şi alte acte contemporane sub forma unui volum legat între coperte groase de către Lars von Engeström, pe vremea aceea ambasador al Suediei la Viena şi apoi la Varşovia. Printre altele se află acolo o scrisoare în limba latină a lui Ştefan Incze, pastor reformat din Deva, prin care îşi informează superiorii despre răscoală, şi o altă scrisoare în l. franceză, din 1784, fără titlu şi fără semnătură, plină de simpatie la adresa răsculaţilor. Se mai află în pachet trei litografii cu imagini din răscoală şi o emblemă cu „Crucea lui Horia". Aceasta ni se pare cea mai interesantă pentru că diferă de celelalte care sînt cunoscute prin inscripţia pe care o are pe margine. Cele cunoscute (vezi şi rev. Astra, 2, 1985, p. 4 unde sînt reproduse) au o cruce cu trei braţe sus şi trei jos şi, pe unele, o sabie care trece printr-o inimă, iar pe margine „Horia Rex Daciae". Crucea de pe emblema de la Stockholm are doar cîte două braţe, pe mijloc „Hora R. D." iar pe margine, în limba română, cu caractere slavone:* „Hora bé şi hodineşte, ţara plînge şi plăteşte". *Sub emblemă, e scris în limba suedeză: „Se spune cu toată siguranţa că Horia avea acest semn pe piept", ceea ce înseamnă că i-a fost făcut de autorităţi, după ce a fost prins, pentru a-i înfricoşa pe români, cam cum a fost inscripţia de pe crucea Mîntuitorului, I. N. R. I., „Iisus Nazarineanul regele iudeilor", arătîndu-i în batjocură vina pentru care era condamnat. (După revista „Candela", din Stockholm, XII, 4, 1984, p. 13—16).*

● *Din albumul revistei „Luceafărul", sub genericul* „O istorie în imagini a literaturii române contemporane": *„Nicolae Dragoş înmînînd premiul „Luceafărul" pentru debut în proză lui Ştefan Pîrvu". E legenda de sub o fotografie în care un tînăr uşor* barbu *şi cu cravată impecabilă primeşte premiul de mai sus. Pentru exactitate şi pentru istorie, (O istorie în imagini . . .) se cuvine, aici, să adăugăm înaintea numelui premiatului un* pr., *cu arătarea că e din Bucureşti. Felicitări şi de la noi.*

● *Dr. Daniel Gelsi, profesor de liturgică răsăriteană la Univ. S. Anselmo, Roma, publică în „Edizione Paoline", o „meditazione dell'icona dell'Annunciazione" sub titlul „Il messaggio della salvezza". Dacă „salvezza" îl traducem pentru eventualii neştiutori: „mîntuire"* (salvare, *deci) totul merge fără traducere. Vorba lui Badea Cîrţan, cînd a realizat că limbile română şi italiană sînt surori din aceeaşi mamă Roma: „Italiana? — o românească stricată!".*

● *George V. Lobo, S. J. publică un interesant studiu, plin de informaţii despre* viaţa creştină de azi din India, *în „Vie consacrée, (nr. 1, 1985, p. 28—36). Urmele predicării Sf. Apostol Toma sînt mai prezente decît s-ar putea imagina într-o ţară cu o puternică tradiţie brahmano-budistă.*

● *„The Orthodox Word" — Cuvîntul ortodox (nr. 116, 1984) continuă traducerea cărţii „Crinii cîmpului", titlu dat operei „Sfîntului" Paisie Velicicovsky. A ajuns la cap. 29 (p. 123—128).*

● *„Revista de istorie" (nr. 1, tomul 38, 1985) publică studiul Florentinei Cazan, intitulat:* „Aspecte ideologice, realităţi materiale în secolul al XVI-lea european" *(p. 59—74), în care se ocupă de: cauzele Reformei, Reforma luterană, Reforma lui Thomas Münzer, Zwinglianism, calvinism, anglicanism, şi de urmările Reformei, tot atîtea capitole de istorie a confesiunilor europene, autoarea privindu-le din cele două perspective pe care le anunţă în titlu şi pe care le tratează cu competenţă şi bună informaţie.*

Printre cei recenzaţi de revistă se află şi cunoscutul istoric american Keith Hitchins, cu cartea: Studies on Romanian National Consciousness, *New York, Roma, ed. Nagard, 1983, 259 p. Recenzia e semnată de Andrei Busuioceanu care apreciază cartea şi editura care a promovat-o.*

● „Omul este în lume atît cît este idealul lui", *spune Anton Dumitriu, marele nostru logician, la frumoasa vîrstă de 80 de ani. Întrebat de Elena Solunca despre ce ar mai fi dorit să scrie, răspunde:* „Aş mai fi vrut să scriu despre întîlnirea cu Necunoscutul, cu marele necunoscut. A fost dorinţa mea cea mare din copilărie. Ca şi daimonul lui Socrate însă, daimonul meu nu s-a pronunţat, nu i-am auzit vocea. Eu îl voi aştepta însă, dacă ciclul meu de existenţă o va mai permite". *(Contemporanul, nr. 15, 1985, p. 12—13). Nu se poate însă ca Anton Dumitriu să nu se fi întîlnit pentru el însuşi cu arhicunoscuta vorbă a lui Pascal: „Nu m-ai căuta, de nu m-ai fi găsit".*

La 80 de ani Anton Dumitriu e un mare realizat, un om senin, un înţelept. M-am lăudat adesea că am fost printre cei care l-au audiat la Universitate în anii lui de glorie universitară. Ne-am mai întîlnit şi după aceea cînd, într-o retragere printre sihaştri, logicianul căuta sfinţenia încercînd să rezolve nedezlegata enigmă a lui Fermat.

● *Elena Solunca a mai scris despre Anton Dumitriu un lung eseu, cu prilejul împlinirii vîrstei de 80 de ani, în care se ocupă de principalele idei şi concepţii ale filozofului, povestindu-i şi viaţa pe scurt (cu unele lacune) şi dînd indicii bibliografice ale principalelor scrieri publicate între 1933—1984, cincisprezece titluri ale unei opere solide, a căror unicitate se va dezvălui din ce în ce mai mult, pe măsura trecerii timpului.*

ANTONIE P.

COMPARAŢIE ÎNTRE DOUĂ BIBLII

Unii creştini susţin că nu toate Bibliile traduse corespund originalului, iar alţii spun că toate Bibliile corespund originalului. Se impune deci o comparaţie între Biblii, ceea ce o facem în lucrarea de faţă.

Exemplu: „Să se ruşineze toţi cei ce se închină *chipurilor cioplite* şi se laudă cu *idolii lor*" (Ps. 96, 7 — după Biblia Sfîntului Sinod) şi „Sînt ruşinaţi toţi cei ce slujesc *icoanelor,* şi care se fălesc cu idolii lor" (Ps. 97, 7 — după Biblia Societăţii Biblice).

Constatăm că traducătorii Bibliei, ediţia Societăţii Biblice „au înlocuit „chip cioplit" sau „idoli" prin „icoană", pentru că sînt împotriva cinstirii icoanelor" (Pr. Ioan Mircea: „Poruncile Bisericii", studiu în revista „Biserica Ortodoxă Română", nr. 1—2 pe anul 1984, p. 51—52).

Alt exemplu: „Eu îţi zic ţie, că tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi *porţile iadului* nu o vor birui" (Matei 16, 18 — după Biblia Sfîntului Sinod) şi „Eu îţi spun: tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile *Locuinţei morţilor* nu o vor birui" (Matei 16, 18 — după Biblia Societăţii Biblice).

Constatăm şi aici că traducătorii Bibliei, ediţia Societăţii Biblice „au scos din Noul Testament termenul şi ideea de „iad" pe care îl socotesc că nu există, înlocuindu-l prin „Locuinţa morţilor" (idem, ibidem).

Alt exemplu: „Apostolii şi *preoţii* şi fraţii, fraţilor dintre Neamuri, care sînt în Antiohia şi în Siria şi în Celicia, salutare!" (F. Ap. 15, 23 — după Biblia Sfîntului Sinod) şi „Apostolii, *presbiterii* şi fraţii: către fraţii dintre Neamuri, care sînt în Antiohia, în Siria şi în Celicia, plecăciune!" (F. Ap. 15, 23 — după Biblia Societăţii Biblice).

Constatăm că şi aici traducătorii Bibliei, ediţia Societăţii Biblice „unde cuvîntul grec „pesviter" are înţelesul de persoană hirotonită, adică de „preot" au păstrat cuvîntul în pronunţia greacă, dar explică în nota de jos „adică bătrîn", pentru că înlăturînd Preoţia ca Taină, nu voiesc să se amintească de preoţi săvîrşitori ai Sfintelor Taine şi ca păstori ai Bisericii" (idem, ibidem).

Alt exemplu: „Şi hirotonindu-le preoţi în fiecare biserică, rugîndu-se cu postiri, i-au încredinţat pe ei Domnului în care crezuseră" (F. Ap. 14, 23 — după Biblia, ediţia Sfîntului Sinod) şi *„Au rînduit presbiteri* în fiecare Biserică şi după ce s-au rugat şi au postit, i-au încredinţat în mîna Domnului, în care crezuseră" (F. Ap. 14, 23 — după Biblia, ediţia Societăţii Biblice).

Constatăm şi aici că traducătorii Bibliei, ediţia Societăţii Biblice „au schimbat şi termenul de „hirotonie" de preoţi" (idem, ibidem) înlocuindu-l cu termenul de „rînduială", ceea ce se poate face în orice activitate omenească, dar nu în activitatea bisericească, unde avem termenul consacrat şi specific de „hirotonie" sau de „sfinţire".

Alt exemplu: „Drept aceea, luaţi aminte de voi înşivă şi de toată turma, întru care *Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi,* ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu, pe care a cîştigat-o cu însuşi sîngele Său" (F. Ap. 20, 28 — după Biblia, ediţia Sfîntului Sinod) şi „Luaţi seama la voi înşivă şi la toată turma peste care v-a pus Duhul Sfînt episcopi: ca să păstoriţi Biserica Domnului, pe care a cîştigat-o cu însuşi sîngele Său" (F. Ap. 20, 28 — după Biblia, ediţia Societăţii Biblice).

Aici constatăm că textele ambelor Biblii consună, dar traducătorii Bibliei, ediţia Societăţii Biblice explică în nota de jos: „sau priveghetori" dezbrăcîndu-i prin această identificare pe episcopi de darul arhieresc şi îmbrăcîndu-i numai cu atribuţia administrativă de „supraveghetori" pe care de altfel o au şi episcopii sacramentali.

Concluzia: 1. Constatăm în final, că dintre cele două Biblii citate, Biblia, ediţia Sfîntului Sinod corespunde originalului, iar Biblia, ediţia Societăţii Biblice „adaptează Biblia originală, după părerile proprii ale traducătorilor". Ea nu redă sensul adevărat al Bibliei originale, ci îi dă diferite interpretări substituindu-l; în loc de chipuri cioplite sau idoli, traduce icoane; în loc de iad, traduce locuinţa morţilor; în loc de preoţi, traduce presbiteri sau bătrîni; în loc de hirotonie, traduce rînduială; pe episcopi îi identifică cu termenul de supraveghetori.

2. În cazul acesta, Biblia, ediţia Societăţii Biblice, nu se poate numi Sfînta Scriptură — precum se intitulează — pentru că părerile proprii ale traducătorilor nu sînt sfinte, ci sînt sfinte numai învăţăturile lui Dumnezeu — Duhul Sfînt, Care a inspirat pe scriitorii Bibliei.

Menţionăm că în această lucrare am folosit: 1. Biblia sau Sfînta Scriptură, Bucureşti, 1982; 2. Biblia, ediţia Societăţii Biblice, fără an şi 3. Pr. Ioan Mircea: „Poruncile Bisericii", studiu în revista „Biserica Ortodoxă Română", nr. 1—2 pe anul 1984.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 174 Sibiu, 1 şi 15 februarie 1986 Nr. 5—6 şi 7—8/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Omagiu Preşedintelui Ţării

TELEGRAMĂ

Excelenţei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

Cu prilejul aniversării zilei de naştere şi a îndelungatei dumneavoastră activităţi închinată propăşirii patriei şi împlinirii măreţelor idealuri ale poporului român, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, alături de întreaga noastră naţiune, îşi îndreaptă gîndurile către domnia voastră, mult iubite şi stimate domnule preşedinte, exprimîndu-vă omagiile lor de preţuire, înaltă stimă şi recunoştinţă şi vă adresează cele mai călduroase urări de sănătate, viaţă îndelungată şi sporite puteri de muncă pentru călăuzirea destinelor patriei noastre dragi, pe drumul înfloririi continue, al afirmării prestigiului ei în lume.

Prin gîndirea şi clarviziunea cu care acţionaţi permanent în toate domeniile de activitate şi prin munca de zi cu zi consacrată, fără preget, intereselor superioare ale patriei, aţi dat strălucire geniului creator al poporului român, aţi inaugurat şi aţi înscris cu litere de aur în istoria neamului, o nouă epocă de măreţe înfăptuiri, care s-a înscris definitiv în conştiinţa naţiunii noastre, ca „epoca Nicolae Ceauşescu".

Politica neabătută de pace a României, cunoscută şi apreciată în întreaga lume, exprimînd vocaţia paşnică a poporului nostru, poartă amprenta gîndirii şi personalităţii proeminente a Domniei Voastre, a eforturilor depuse pentru oprirea cursei înarmărilor, îndeosebi a celor nucleare, pentru instaurarea pe planeta noastră a unui climat de încredere, de securitate şi colaborare, pentru asigurarea dreptului fundamental al tuturor oamenilor şi popoarelor la existenţă, la viaţă paşnică.

La acest măreţ popas aniversar din viaţa şi activitatea dumneavoastră, vă rugăm să primiţi prinosul nostru de aleasă cinstire, mulţumindu-vă în mod cu totul deosebit pentru larga înţelegere pe care o arătaţi cultelor religioase din ţară, asigurînd tuturor credincioşilor deplină libertate.

Vă făgăduim, mult stimate domnule preşedinte, că întreaga Biserică Ortodoxă Română sprijină cu toate puterile şi străduaniile pe care poporul român, sub înţeleapta şi clarvăzătoarea cîrmuire a domniei voastre, le depune pentru zidirea vieţii celei noi în scumpa noastră patrie şi pentru apărarea păcii în lume.

Cu asemenea gînduri şi cu inimile pline de bucurie, în acest moment sărbătoresc din viaţa domniei voastre, vă aducem omagiul nostru fierbinte, împreună cu cele mai alese urări de ani mulţi şi fericiţi, în deplină sănătate, de viaţă îndelungată şi puteri înnoite, alături de tovarăşa de viaţă şi de muncă a domniei voastre, mult stimata doamna academician Elena Ceauşescu, pentru creşterea continuă a bunăstării întregului popor, pentru propăşirea patriei noastre dragi, Republica Socialistă România.

Văzîndu-vă identificat deplin cu idealurile înalte ale naţiunii, întregul nostru popor român se asociază la bucuria sărbătorii Dumneavoastră, exprimîndu-vă calde urări de sănătate, viaţă îndelungată şi izbînzi mereu sporite în nobila activitate pe care o depuneţi în slujba patriei.

La mulţi şi fericiţi ani!

† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Horea, Cloşca şi Crişan — eroi şi martiri ai neamului nostru

Răscoala din 1784, cea mai mare mişcare socială din istoria ţării noastre, a avut un epilog extrem de dureros: jertfa vieţii conducătorilor ei, „mucenici ţărani ai secularelor suferinţe româneşti în Ardealul obidit şi strivit de străini" (N. Iorga).

Reprimarea sîngeroasă a răscoalei a avut ca urmare arestarea, judecarea şi executarea conducătorilor ei. În 27 decembrie 1784, Horea şi Cloşca au fost trădaţi şi întemniţaţi la Alba Iulia. În 30 ianuarie 1785 a fost prins şi Crişan. Spînzurîndu-se în 13 februarie, sentinţa s-a pronunţat şi asupra corpului său neînsufleţit. Horea şi Cloşca, judecaţi într-o atmosferă de ură feroce, pe un eşafod improvizat, pe o Golgotă de lemn, în ziua de 28 februarie au pierit în chinuri grozave: frîngerea cu roata, decapitarea şi ciopîrţirea trupului. Martiriul lor a fost considerat „o mare tragedie a secolului al XVIII-lea".

Inimile acestor eroi au rămas îngropate pe locul supliciului, iar trupurile au fost risipite în bucăţi pe aria largă a răscoalei. Un poet maghiar scria: „Pe Horea nu l-a îngropat nimeni". Acelaşi lucru îl afirmă şi un poet român: „Nu are Horea mormînt / Domnii-l tăiară şi afară-l lăsară / Un vultur s-a hrănit din trupu-i sfînt / Şi vulturul nu poate să moară" (Mihai Beniuc).

Prin jertfa vieţii lui, Horea primeşte aureolă de sfînt şi demnitate de împărat neîncoronat. „Crucificat pe Dealul Furcilor, după ce s-a cuminecat, Horea cu buzele sale purpurii, înflăcărate de jertfa vinului vărsat de Logosul întrupat în istorie, acel Horea nu mai era un iobag atunci, ci un sfînt şi un voievod alături de Brîncoveanu şi Mihai Viteazul" (Ioan Alexandru). Demnitatea de împărat este ilustrată şi în versurile: „Prin casnele pe care, ca un Hristos le-ai îndurat / Moţii ţi-au pus, din cetine, coroană de împărat" (V. Copilu Cheatră).

Sacrificiul lui Horea şi a ortacilor săi are o semnificaţie deosebită.

Este expresia iubirii jertfelnice faţă de poporul oprimat şi identificarea totală cu destinul şi înaltele lui ţeluri istorice. În ceasul suprem, Horea îşi rezumă scopul vieţii: „mor pentru naţiune".

„Mucenicii ţărani" ilustrează în chip strălucit marile virtuţi ale moţilor asupriţi — abnegaţia şi spiritul de jertfă pentru neam în momente hotărîtoare pentru aşezarea lui pe noi coordonate istorice. Astfel înţeleasă, jertfa lui Horea „constituie un izvor nesecat de patriotism, de energie creatoare, de educaţie în tradiţia marilor furtuni şi a marilor aspiraţii ale poporului nostru (Vasile Netea).

Sacrificiul lui Horea a căpătat valoare de simbol. După dimensiunea lui orizontală ne duce cu gîndul la reînvierea vechii Dacii, după cea verticală la înălţarea ţării pe scara istoriei, iar mîinile întinse spre Moldova şi Ţara Românească prevestesc unirea acestora cu Transilvania.

Asemenea Munţilor Apuseni este şi veşnicia celor trei căpitani. Ei au trecut în istorie, în legendă, în nemurire. Într-adevăr, „Cei ce au trăit pentru neamul lor nu mor niciodată pentru că neamurile sînt nemuritoare" (Ioan Alexandru). Poetul maghiar care spunea că „Pe Horea nu l-a îngropat nimeni" completează: „Sufletul lui zboară pribeag şi astăzi într-unul din vulturii Carpaţilor". Adevărat, cu o singură rectificare: nu „zboară pribeag", ci sălăşluieşte mîndru şi eroic în marea casă a poporului nostru, ca unul din acei stîlpi ai istoriei române, adînc împlîntat în pămîntul şi cugetul nostru. Roata lui Iosif al II-lea n-a putut opri roata istoriei. Împărăţia lui s-a risipit şi el s-a pierdut în fumul uitării, dar sîngele, fapta şi spiritul lui Horea vor trăi în toate veacurile. Eroii răscoalei şi-au săpat efigia în memoria şi în conştiinţa moţilor, a urmaşilor lor şi a tuturor românilor. Un ţăran din Munţii Apuseni spunea: „De cîte ori mă gîndesc la Horea, parcă-mi porunceşte cineva să mă aşez în genunchi. Şi din genunchi să zic: bade Horea, tu pentru noi, pentru fraţii tăi din norod te-ai jertfit".

Jertfa sfîntă a lui Horea, Cloşca şi Crişan a rodit bogat şi rodeşte mereu. Pe soclul monumentului lui Crişan din Brad se poate citi: „Să nu uităm români că pe trupurile lor frînte stă aşezată temelia patriei întregite. Acest adevăr îl exprimă şi poetul: „Pe pămîntul unde-odată s-a vărsat atîta sînge / Nu mai gem sub roţi martirii, ochiul ţării nu mai plînge / Pe moaştele lui Horea se zideşte România / De-un popor cu braţ de piatră dăinuind cît veşnicia" (Traian Rusu Şirianu). Într-adevăr, la 1 decembrie 1918, pe „Cîmpul lui Horea", s-a hotărît unirea irevocabilă a Transilvaniei cu România" „De-acum cu Dumnezeu-nainte / Munteni şi Moldoveni şi Moţi / Un drum avem peste morminte / Şi-un steag ne-acopere pe toţi" (Mircea Dem. Rădulescu).

Biserica noastră păstrează în memoria ei numele lui Horea şi jertfa sa sfîntă de acum două sute de ani. În biserica din Ţăzeri, pomenită în testamentul său, pe o grindă este iscălit cu numele de Ursu, iar în cea din Tisa-Burjuc (jud. Hunedoara), construită acum 200 de ani şi pictată în 1793, pe boltă a fost zugrăvită zdrobirea pe roată a lui Horea. Pe un Evangheliar, păstrat în biserica din Bodeşti (Hălmagiu), Pr. Nicolae Butaru avea să scrie la o distanţă de un secol: „Sfîntă şi de trei ori sfîntă memoria ta Horie, Cloşca şi Crişan".

Cele două veacuri care s-au scurs de la martiriul celor trei căpitani, le-au săpat adînc chipul în conştiinţa poporului român, i-au aşezat în aeternum lîngă inima lui fierbinte, le-au dăltuit întru nemurire ideile şi faptele, i-au situat în galeria veşnic strălucitoare a eroilor noştri naţionali.

Pomenind sfîrşitul tragic al acestor apostoli ai dreptăţii româneşti, transmitem viitorimii mesajul lor ca pe o torţă nestinsă iluminînd prin veac.

Românii de pretutindeni, păstrîndu-le cu sfinţenie numele în sanctuarul lor sufletesc, le vor purta o veşnică recunoştinţă şi un cult mereu reînnoit.

Pr. *Ieremia B. Ghita*

Horia

de jos
te-ai ridicat drept, pietros,
viforos
pentru moţi,
pentru cei săraci şi goi, pentru
toţi...
şi-ai despicat în două istoria,
ţăran de cremene
cum n-a fost altul să-ţi semene,
Horia!

te-ai desprins aspru din gloată,
cu-obraji supţi,
cu ochi crunţi,
să lupţi
să-nfrunţi
din sălbaticii-ţi munţi:
oştile craiului, temniţă, roată...

vrut-ai să spinteci pe munţi, pe
văi,
largi, netede, slobode căi
pentru-ai tăi
cei mîncaţi de străini, despuiaţi
de biruri, de zbiri,
de rele-orînduiri...
şi uitaţi
de regi şi-mpăraţi...

pîn' la Bălgrad pe roată,
uimind călăi, nemeşi, gloată,
ţi-a bătut neschimbat, sub ţundra
săracă,
aceeaşi mare, ne-nfricată inimă
romano-dacă...

Aron Cotruş

Credinţa ortodoxă privind sfinţenia altarului

În ceasul înălţării cu trupul la Cer, adresîndu-se sfinţilor Săi ucenici, Mîntuitorul Iisus Hristos a rostit un cuvînt din cele mai decisive pentru viaţa creştină: *„Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrşitul veacului"* (Matei 28, 20). Prezenţa divină în lume, clipă de clipă, umple de măreţie timpul şi spaţiul, dar nu la ea s-a referit Domnul. E vorba despre o altă prezenţă, în vederea căreia Fiul lui Dumnezeu a plecat din ceruri şi a venit pe pămînt, s-a arătat pe Sine ca Dumnezeu şi Om, prefăcînd manifestarea Lui într-o adevărată teofanie. Deşi s-a înălţat la cer, şezînd de-a dreapta Tatălui, Mîntuitorul rămîne, de-a pururi acelaşi, petrecînd pe pămînt împreună cu aleşii Săi, descoperindu-se în mod tainic în majestatea absolută a prezenţei Sale. Locul pe care îl ia în stăpînire, separîndu-l de aria profană, îl transformă în altar. Certitudinea prezenţei la care ne referim a fost viaţa şi puterea miraculoasă a sfinţilor de odinioară, statornici în gînd şi în cuvînt pînă la moarte, mărturisind credinţa în învierea Domnului şi în preaslăvita Lui Dumnezeire. De fapt, dăruirea izvoritoare de sfinţenie a martirilor nu este altceva decît o ilustrare a felului în care arde nepotolit focul altarului divin, ca şi a modului în care cuvintele Mîntuitorului, prin faptele mucenicilor, au devenit acte de cult.

Întîlnirea cu Hristos, tainică prin însăşi natura ei, are loc numai în anumite condiţii. Mai întîi, nu noi ne-am mişcat şi ne-am ridicat spre Dumnezeu, ci Dumnezeu a venit întru întîmpinarea noastră. Nu noi am căutat pe Domnul, ci El ne-a căutat pe noi. Nu a alergat oaia spre Păstor, nici drahma spre Stăpînul casei, ci Stăpînul s-a aplecat spre pămînt, pentru a-l afla pe om şi a-l reaşeza întru mărire, vărsîndu-şi sîngele pentru el. Iniţiativa, deci, aparţine lui Dumnezeu. Tot la fel, prezenţa Mîntuitorului în lume, „pînă la sfîrşitul veacului", este şi ea un mod al unei necontenite căutări. Astfel, Domnul urcă la cer, nu pentru a ne părăsi, ci pentru a cobori, la Cincizecime, întreg cerul lui Dumnezeu pe pămînt. În vechime, pa-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Sfinţii Trei Ierarhi — modele de urmat

„Biserica", mama noastră duhovnicească, îşi are aleşii săi, sfinţii săi pe care îi prăznuieşte în fiecare an, cu duhovniceşti popasuri, cu rugăciuni şi cîntări sobornicesti. Îi serbăm şi ne închinăm lor, pentru că prin tot ceea ce au făcut ei, se poate ilustra în mod superior şi pilduitor adevărata trăire creştină. Ei au fost şi au rămas modele creştine care au primit moartea cu seninătate, pentru ca idealul lor să trăiască peste veacuri. Pe trei dintre aceşti luceferi ai ortodoxiei, trăitori în veacul al patrulea, numit şi „veacul de aur" al Bisericii creştine, îi serbăm la 30 ianuarie, în fiecare an. Pentru a ne face o idee, de focul ce ardea cu vîlvătăi în acest secol, e de-ajuns să amintim că acum au trăit şi au mărturisit credinţa pînă la sacrificiul vieţii, suflete alese de creştini ca: Sfînta Ecaterina şi Sf. Dimitrie Izvoritorul de Mir; cuvioşi ca: Sfinţii Arsenie, Pahomie şi Antonie cel Mare; ierarhi făcători de minuni ca: Sfinţii Nicolae şi Spiridon sau ierarhi teologi şi gînditori adînci ca: Sf. Atanasie cel Mare, Grigore de Nyssa, Ambrozie şi alţii. Şi tot în acest veac strălucesc cu lumină neîntrecută sfinţii trei mari dascăli ai lumii şi ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie-Cuvîntătorul de Dumnezeu şi Ioan cel cu Gura şi cu Cuvintele de Aur. Biserica a rînduit ca fiecare dintre aceştia să fie serbat şi în parte şi împreună. Astfel, în cursul lunii ianuarie, respectiv la 1, la 25 şi 27 ale lunii serbăm pe Sf. Vasile, pe Grigore şi pe Ioan Gură de Aur,

(Continuare în pag. a 2-a)

Protos. *Ştefan Guşă*

Dialogul teologic dintre ortodocși și romano-catolici și perspectivele lui (II)

3. După evidentul succes obținut la München, s-a dat celor trei Subcomisii tema pentru a treia întîlnire. Se știe că metoda de lucru a *Comisiei mixte* este de a lucra mai întîi în *trei Subcomisii*, în locuri diferite, Subcomisii care tratează aceeași temă și alcătuiesc, toate, cîte un referat separat. Aceste trei referate sînt apoi studiate de *Comitetul de coordonare*, alcătuit din 8 ortodocși și 8 romano-catolici, care din trei alcătuiesc un singur referat. Acesta se prezintă apoi *Comisiei mixte*, celor 56 întruniți în plen, care îl rediscută, îl redactează din nou, și îl socotesc terminat numai cînd capătă consensul unanim. Personal, socotesc metoda foarte bună. Ea asigură cinci filtre pentru fiecare detaliu!

Tema următoare a fost: *„Credința, tainele și unitatea Bisericii."* După ce a trecut prin cele trei subcomisii și prin Comitetul de coordonare (Cipru 1983), referatul final a fost prezentat Comisiei plenare în *Creta*, între 30 mai și 8 iunie 1984. Anumite dificultăți au apărut încă în timpul lucrărilor *Comitetului de coordonare*, întrunit la Nicosia. Ele n-au fost însă luate prea în tragic, știindu-se că analiza finală se va face în Creta (1984), la Academia de lîngă mănăstirea Gonia.

Introducerea și partea I-a: *Credința și Comuniunea în Taine*, constînd din nouă pagini mari de teologie sacramentală, au trecut relativ ușor proba acordului. Ici și colo s-au îmbunătățit cîteva formulări, pentru mai multă preciziune și, cînd trecerea paragraf cu paragraf a textului s-a terminat, consensul a fost unanim.

Ultimele cîteva pagini însă, adică partea a II-a, intitulată: *„Tainele inițierii creștine: relația lor cu unitatea Bisericii"*, ne-a ținut în loc cîteva zile și, la sfîrșit, ne-am trezit cu textul încă necopt pentru acord. Ortodocșii, cu toată bunăvoința, nu l-au putut accepta, cu atît mai mult cu cît, sosit nerotunjit de la Comitetul de coordonare, apusenii, n-au mai adus în plus nici o justificare teologică valabilă, unor practici romano-catolice socotite de ortodocși în totală contradicție nu numai cu doctrina, dar și cu practica din Biserica primară, practică atestată în afară de orice îndoială. Este adevărat că față de tradiția din Biserica primară, și partea ortodoxă a recunoscut că practică cel puțin o abatere ulterioară, — renunțarea la confirmarea exclusivă prin episcop —, dar ortodocșii au putut justifica renunțarea și teologic și istoric, așa încît romano-catolicii au acceptat cu ușurință aceste justificări. *Istoric*, și partea romano-catolică a justificat practicile inacceptabile pentru ortodocși, dar părții ortodoxe i s-a părut cu totul insuficientă justificarea *teologică*.

Iată, în scurt, problemele divergente:

a) Deși în teorie ambele părți în dialog consideră succesiunea tainelor de inițiere în ordinea: Botez, Mirungere, Euharistie, în practică, romano-catolicii administrează Euharistia și *înainte de Mirungere;*

b) Deși ambele părți consideră Botezul și Mirungerea ca fiind strîns legate în timp, și într-o interdependență teologică greu de separat, *în practică* romano-catolicii administrează Mirungerea la vîrsta adultă (8—12 ani), considerînd că e nevoie de consimțămîntul și mărturisirea de credință personală a celui ce o primește, și invocînd și rațiuni pastorale: catehizarea, întîlnirea cu episcopul etc.

c) Deși ambele părți sînt de acord că toate tainele de inițiere pot fi administrate de către episcop, și de către preot ca delegat al episcopului, partea romano-catolică practică Mirungerea săvîrșită *numai* de către Episcop, prezentînd dovezi *valabile* că acesta a fost obiceiul în Biserica primară. Partea ortodoxă a admis acest lucru, dar a demonstrat, tot cu practică istorică, faptul că destul de devreme episcopii au delegat cu săvîrșirea acestei taine de preoți, în momentul în care creștinii s-au înmulțit atît de mult, încît episcopii n-au mai putut administra această taină *la timpul cuvenit*, adică imediat după Botez. Ortodocșii au observat că din amînarea cu 8—12 ani a administrării Mirungerii, decurg niște consecințe ireconciliabile cu logica teologică, precum:

d) Se pune întrebarea: Un creștin botezat, dar neconfirmat, este sau nu este creștin deplin, între Botez și Mirungere? Și-apoi fără Mirungere nu i se poate administra taina împărtășaniei; deci nu e încorporat la Hristos în chip deplin. Dacă moare se mîntuiește sau nu?

e) Chiar dacă fără Mirungere este creștin, distanțînd Mirungerea de Botez, creăm fără să vrem, *categorii* de creștini, împotriva tuturor evidențelor biblice: creștini cu Botez, creștini cu Botez și Mirungere, și creștini cu Botez, Mirungere și Euharistie. Nu e nevoie să mai insistăm asupra încurcăturilor care decurg de aici.

f) Romano-catolicii au mărturisit că au observat din vreme această situație, de aceea, în practică, tot mai mulți, dacă nu chiar toți preoții romano-catolici, au început a administra Euharistia copiilor, înainte de administrarea Mirungerii. Or, aceasta complică și mai mult situația. Se administrează Euharistia înainte de pecetluirea cu darurile Sfîntului Duh a pruncului, deci înainte ca el să fie creștin desăvîrșit. La acestea, partea romano-catolică n-a formulat încă răspunsuri convingătoare.

g) Căutînd remedierea situației, s-a arătat că partea romano-catolică a apelat la altă practică, anume că preotul, la Botez, săvîrșește și o *Mirungere parțială*, de unde ar decurge că e îndreptățită chiar și administrarea Euharistiei îndată după Botez. Partea ortodoxă a cerut atunci explicații: această administrare parțială a unei ungeri, imediat după Botez, este taina Mirungerii, sau măcar o jumătate din ea? Și dacă este așa, de ce o mai administrează încă o dată, între 8—12 ani, *în întregime?* N-a fost valabilă prima? Răspunsul a fost: nu ungerea de după Botez nu este taina Mirungerii. Atunci ce este au întrebat ortodocșii? Ne-am întors astfel acolo de unde pornisem, fără să fi făcut nici cel mai încurajator pas înainte.

Partea romano-catolică a recunoscut ciudățenia situației, dar cînd ortodocșii au sugerat că soluția ar putea fi revenirea la ordinea: Botez, Mirungere, Euharistie, administrate consecutiv, îndată după Botez, răspunsul a fost: Cum să mai schimbăm practica Mirungerii (Confirmării) la vîrsta adultă, care are un loc atît de important în viața religioasă și în pastorala apuseană? Practica e mai puternică decît teoria. Schimbarea ar duce la un scandal. Au convenit și ortodocșii că nu e ușor, dar că o soluție acceptabilă ambelor părți trebuie totuși găsită.

Discuțiile s-au continuat pînă la ultimul minut al întîlnirii din Creta. Nu s-a putut totuși ajunge la un consens. Nu s-a semnat documentul. Spre a salva cît de cît situația, și a nu recunoaște eșecul, s-a dat vina pe timp: nu a fost timp suficient pentru discuții. Problemele au rămas deschise, urmînd a fi retransmise *Comitetului de coordonare*, spre a încerca un text de conciliere.

Comitetul de coordonare s-a întîlnit în orașul Opole din Polonia, între 3—8 iunie 1985. E de la sine înțeles că litigiile din Creta s-au prezentat la Opole în fruntea ordinei de zi. Partea romano-catolică, doritoare de conciliere, n-a mai dorit reluarea discuțiilor în același fel ca la Creta.

S-a propus amendarea textului vechi cu unele fraze care să-l neutralizeze și, totodată, introducerea unor texte noi, ușor explicative, asupra faptului că *diferențele în administrarea celor trei Taine au coexistat în Răsărit și Apus încă din vremea Bisericii nedespărțite, fără să motiveze întreruperea comuniunii, așa încît ambele practici sînt legitime.* S-a descoperit chiar o hotărîre a Sinodului din Constantinopol din 879—880 care sună așa: „Fiecare scaun a primit unele obiceiuri vechi din tradiție; nu e cazul să se provoace dispute și polemici pe aceste teme".[3]

Textul cel nou a fost aprobat de ambele părți, repede, chiar cu o oarecare bucurie că nu se mai reiau discuțiile.

Tot ceea ce am arătat despre documentul din Creta, cu completările de la Opole, nu constituie încă textul final. E încă un text *de lucru* care va fi prezentat în anul viitor Comisiei mixte plenare, la Bari, în Italia. Vom vedea ce se va întîmpla. Soluția părții romano-catolice e să se evite discuția în amănunt și *să se aprobe practicile locale, întrucît*, teologic, ambele Biserici mărturisesc același lucru.

Se va vedea dacă partea ortodoxă va fi de acord. E limpede că romano-catolicii cred că nu pot să renunțe la practica Confirmării la vîrsta adultă, așa încît nu există decît două posibilități: ori se acceptă diversitatea practicilor, ori nu se acceptă, și dialogul se va împotmoli. Va mai putea el continua, pe alte teme, dacă acesta nu va obține consensul ambelor părți?

În legătură cu aceasta se poate pune și întrebarea de principiu și metodă: speră oare părțile în dialog să facă pași reali înainte, fără să fie dispuse să accepte și să opereze și anumite schimbări în teologie și în practica lor?

Se poate conta, oare, în vederea refacerii unității, numai pe *reinterpretarea* practicilor și a definițiilor teologice care acum sînt adesea diferite? Va fi posibil așa ceva, în absolut toate cazurile? Personal mă îndoiesc și, în cazul Tainelor de inițiere, mă aștept că la Bari discuțiile să se reia cu aceeași vehemență ca și în Creta. Practica apuseană a administrării Tainelor în altă ordine de loc și de timp, implică consecințe teologice greu de acceptat. Să vedem ce pondere va avea pentru conștiința ortodoxă faptul că practicile diferite au fost totuși tolerate încă de dinainte de despărțire. Mă tem că se va putea zice că o greșeală tolerată, nu e o greșeală devenită adevăr, și că dacă n-a fost îndreptată la vreme, nu înseamnă că nu trebuie îndreptată niciodată! Dar să nu anticipăm.

În orice caz, dacă părțile în dialog nu vor fi gata să admită cînd va fi cazul, și unele îndreptări și corectări, fie în materie de credință-teologie, fie în materie de practică-tradiție bisericească, dialogul va fi confruntat mai devreme sau mai tîrziu, cu pericolul întreruperii lui. Părților li se cere, așadar, multă înțelepciune, imaginație, inițiativă, răbdare, inventivitate, voință de dialog, voință de unitate.

Trebuie să mai avem în vedere și faptul că un dialog care ar înainta pe poduri fragile, alcătuite din acorduri duplicitare, care spun lucrurile parțial și trec sub tăcere divergențele care nu și-au găsit soluții, se va destrăma total cînd va trebui să treacă prin cenzura Sinoadelor celor două Biserici, ca primă autoritate de receptare, sau cînd va trebui să treacă pragul receptării de către Biserică, de poporul lui Dumnezeu, care este ultima autoritate. Nu trebuie, așadar, să ne amețim cu pseudo-soluții sau cu soluții ușoare, insuficient elaborate, numai de dragul de a merge înainte. În realitate așa ceva nu ar fi un mers înainte. Oricum, ne aflăm în fața testării unui principiu: dacă practicile diferite, coexistente în vremea cînd Bisericile nu erau despărțite, pot fi acceptate în continuare, atunci se va fi găsit o cheie ecumenică și pentru multe alte probleme.

† ANTONIE,
Mitropolitul Ardealului

Sf. Trei ierarhi — modele de urmat

(Continuare din pag. 1)

acesta din urmă fiind serbat și la 13 noiembrie. Faptul că-i serbăm și împreună la 30 ianuarie se datorează unor împrejurări ivite în Biserică, spre sfîrșitul sec. al XI-lea, cînd unii dintre credincioși începuseră să cinstească mai mult pe Vasilie, alții pe Grigorie, iar alții pe Ioan, ajungîndu-se astfel la o divizare a acestora în „vasilieni, grigorieni și ioanieni". Pentru aceasta, pe vremea împăratului Alexie Comneanul, la anul 1086, Sfînta Biserică a statornicit prăznuirea lor împreună, la 30 ianuarie, a fiecărui an.

Pe meleagurile țării noastre, Sfinții Trei Ierarhi au fost cunoscuți și cinstiți, încă din vremea viețuirii lor. Sfinții Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur au cunoscut și corespondat cu episcopii Vetranion și Teotim de la Tomis (Constanța de azi). Prezența acestor sfinți ierarhi, care au alcătuit și au rînduit Sfînta Liturghie, așa cum se săvîrșește și astăzi, în toate bisericile ortodoxe, a făcut ca în țara noastră să se înalțe multe biserici în cinstea lor. Sfinții Trei Ierarhi sînt, totodată, patronii și ocrotitorii Seminariilor și Institutelor Teologice din țara noastră. Ei sînt pilde de trăire în formarea tinerilor preoți de mîine, și pilde vrednice de urmat tuturor credincioșilor noștri. Născuți și crescuți, imediat după perioada marilor persecuții, cînd încă se cernea grîul de neghină, ei se vor bucura încă din copilărie, de o educație aleasă, educație ce va purta pecetea nepieritoare a unor mame evlavioase, ca: virtuoasa Emilia — mama Sfîntului Vasile, venerabila Nona — mama Sfîntului Grigore și înțeleapta Antuza — mama Sfîntului Ioan. Se distingeau atît de mult aceste mame vrednice, în vremea de atunci, încît vestitul retor păgîn Libanius, plin de admirație exclama: „Ce mame minunate au creștinii!" Ele își hrănesc copiii mai întîi cu credința creștină; ele îi poartă de mînă la biserică, învățîndu-i să se roage și să muncească; ele sînt acelea cărora cei trei sfinți le datorează seriozitatea adîncă în fața vieții, maturitatea în gîndire și trăire.

Biserica a dat, chiar din timpul viețuirii lor, fiecăruia cîte un nume de cinstire special: Sfîntului Vasile i s-a zis „Cel Mare; Sfîntului Grigore „Cuvîntătorul de Dumnezeu", iar Sfîntului Ioan „cel cu Gura și cu Cuvintele de Aur". Fiecare însă, în felul său a fost „mare", fiecare a contemplat tainele lui Dumnezeu și fiecare a exprimat în cuvinte aurite învățătura dumnezeiască. Mari și cu temelie sănătoasă au fost prin nașterea și creșterea lor, în duhul Evangheliei. Au fost dăruiți înainte de toate, cu mame, cu adevărat sfinte. După studii intense în Cezareea, Arianz, Antiohia, Atena, Alexandria și în alte centre universitare, unde vor cunoaște profesori vestiți, de la care vor învăța astronomia, filozofia, matematica, medicina, retorica, științele naturale etc., deși bogați material, se vor conforma textului pe care Mîntuitorul Hristos îl adresase tînărului din Evanghelie: „Dacă voiești să fii desăvîrșit, vinde averile ..." Dintre științele vremii, aproape nimic nu le era necunoscut. Înțelepciunea antichității condensată și sistematizată în Platon și Aristotel, le era cunoscută. Capodoperele clasice ale literaturii erau studiate cu atenție și profunzime. Ei sînt și vor rămîne modelul studentului dornic de cunoaștere, care știe să cearnă grîul de neghină, al studentului sîrguincios și serios, plin de respect față de dascăli și de colegi, iubitor al cursurilor și al bibliotecilor. E marele elogiu ce se poate aduce acestei vîrste, în care tînărul alege din științe tot ceea ce ar putea să-i fie un izvor de zidire. Cei trei au cunoscut în această perioadă doar două drumuri: al școlii și al bisericii. Terminîndu-și studiile, fiecare dintre aceștia, va cerceta pe marii osîrduitori îmbunătățiți în viață sfîntă, ca Antonie și Pahomie cel Mare, Macarie cel Tînăr, Isidor, Pafnutie etc. Aici, în liniște adîncă, se inițiază în experiența vieții duhovnicești și cu această serioasă pregătire se prezintă în fața marelui examen al vieții. Gîndindu-ne la pregătirea solidă și la confruntările din timpul maturității, putem afirma cu toată certitudinea, că așa cum în tinerețe n-au fost străini de nici una dintre științele vremii, tot așa acum, la maturitate, nu vor fi indiferenți față de nici una dintre problemele vieții.

Spuneam că Biserica îl numește pe Vasile „cel Mare". Mărirea lui strălucește mai ales prin fapte, prin faptele iubirii de oameni. Primul lucru pe care l-a făcut după întoarcerea de la studii, a fost acela de a-și împărți tot ce avea săracilor. Dar „măreția" lui a dobîndit și mai multă strălucire din momentul cînd el a ajuns arhiepiscop și a realizat acea operă nemuritoare, care-i va purta numele peste veacuri „Vasiliada". Aceasta a fost o adevărată cetate a iubirii de oameni, care se înfățișa pe vremea de atunci, ca ceva nou, original, unic. Ea cuprindea: azil pentru săraci, spital pentru bolnavi, orfelinat, casă pentru primirea străinilor, local de instruire pentru copiii orfani și săraci, ateliere speciale unde cei lipsiți învățau și practicau diferite meșteșuguri, farmacie, gospodărie pentru nevoile așezămintelor. Va rămîne de asemeni, valabil atunci și acum, drept model și îndreptar de organizare a vieții monahale din toate timpurile și din toate locurile, „regulile monahale" mari și mici.

Sfîntul Grigorie, este cu adevărat „Cuvîntătorul de Dumnezeu", e teologul prin excelență. Lui îi aparține meritul și cinstea, la un moment de răscruce în istoria Bisericii, de a fi apărat și învățat dreapta credință; de a fi exprimat în grai omenesc, în graiul firii noastre, taine ale Celui mai presus de fire. Cînd rătăcirea lui Arie, care tăgăduia dumnezeirea Mîntuitorului Hristos, se strecurase chiar și pe lîngă scaunul imperial din Constantinopol, Sfîntul Grigore în biserica Sf. Învieri, prin cele cinci cuvîntări teologice despre Dumnezeu, a făcut ca ortodoxia să triumfe. Din iubirea lui nețărmuită față de oameni, el va ajuta pe Sfîntul Vasile, mai întîi ca simplu infirmier, iar mai tîrziu ca „director" al Vasiliadei. „S-a apropiat de tine un sărac — scria el, primește-l cu brațele deschise și nu fugi de el ca de o boală molipsitoare, căci Hristos este acela de care ne apropiem; Hristos — acela pe care-L cercetăm; Hristos — acela pe care-L hrănim; Hristos — acela pe care-L tămăduim." Îndemnînd la milostenie, el adăuga: „Vindecă prin înfrînarea ta două patimi: pofta pîntecelui tău și foamea aproapelui tău, pentru că așa procedează și medicii: pe unii îi supun la nemîncare, iar pe alții la mîncare îmbelșugată, în așa fel, ca prin împuținare sau prin adaos, să realizeze sănătatea fiecăruia."

Sfîntul Ioan, admirat îndeosebi pentru predicile sale, nu numai pentru frumusețea vorbelor, ci mai ales pentru că el trăia din plin, tot ceea ce spunea. Transformările petrecute în timp ce el era patriarh la Constantinopol, au făcut să fie socotit nu numai „cu gura de aur", ci „de aur și în fapte". El întocmai ca un al doilea Ioan Botezătorul striga de la amvonul Bisericii, împărătesei Eudoxia: „Nu-ți este îngăduit să răpești prin acte false și prin abuz de putere, ceea ce se cuvine săracilor." „Dacă Dumnezeu ți-a dat sceptrul împărătesc, adăuga el, ți l-a dat ca să împarți pretutindeni dreptatea." El nu știa să dea înapoi, nici chiar din fața împărătesei, cînd era vorba să apere interesele și drepturile celor lipsiți, știa însă că „plinirea legii este dragostea"; dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Sublime au rămas și cuvintele: „Ca să poți curăța pe altul, trebuie să fii tu însuți curat, să fii întîi tu înțelept și apoi să înțelepțești pe alții, să devii mai întîi tu lumină și pe urmă să luminezi pe alții, întîi să te apropii tu de Dumnezeu și apoi să apropii de El și pe alții, să te sfințești întîi pe tine și-apoi să cauți a sfinți și pe alții."

Ca niște trîmbițe îngerești a răsunat glasul lor în propovăduirea dumnezeieștilor învățături și ca niște făclii cerești a strălucit în lume exemplul vieții lor, plină de sfințenie și devotament pentru binele obștesc. Întocmai ca cedrii Libanului, ei au crescut în grădina lui Dumnezeu, spre a opri vînturile ereziilor celor pierzătoare de suflete și spre a da umbră celor dogoriți de arșița păcatelor. Ei sînt florile cele binemirositoare, care împrăștiau parfumul învățăturii celei dumnezeiești, sînt crinii imaculați ai trăirii dumnezeiești în trup. Ei sînt cei care au legat cerul cu pămîntul și pe oameni cu Dumnezeu. Ei sînt păstorii cei neîntrecuți ai turmei lui Hristos, pavăza credinței, povățuitorii tinerilor, acoperemîntul preoților, nădejdea credincioșilor. Ei străbat pe cerul Ortodoxiei, ca niște luceferi de lumină purtători și se fac auziți ca trîmbițe cuvîntătoare de Dumnezeu.

Din viața pilduitoare a acestor dascăli adînci și trăitori puternici ai preceptelor Evangheliei lui Hristos, putem scoate multe învățături folositoare. În primul rînd, să reținem buna creștere, pe care părinții trebuie să o dea copiilor, pentru că prima și cea mai însemnată școală este casa părintească și direcția pe care părinții o dau copiilor, aceea o vor urma și în viață. Omul este o ființă liberă și de felul cum știe să folosească această libertate, va rezulta binele sau răul, iadul sau raiul, fericirea sau osînda veșnică. Copilul este asemenea unui vlăstar de arbore, sădit în grădină, care se mlădiază ușor la tinerețe. Dacă de tînăr l-ai lăsat să crească strîmb, nu mai ai ce-i face la maturitate, oricît ai trage de el, plesnește și se rupe. Dacă corifeii pe care-i serbăm noi astăzi au ajuns sfinți, aceasta se datorează în primul rînd educației sănătoase primite în casa părintească, N-are cum, pomul bun să aducă roade rele și nici pomul rău să aducă fructe bune. — Statornicia în lucrul cel bun, în ceea ce făgăduim lui Dumnezeu, în ceea ce Biserica ne îndeamnă să facem. Să nu ezităm în săvîrșirea binelui, atunci cînd ne-am propus aceasta; să nu amînăm pe mîine ceea ce putem face azi, pentru că ziua de mîine nu ne aparține și nici posibilitățile de azi nu poți garanta că le ai și mîine. În al doilea rînd, — Mai presus de toate să reținem viața curată a celor trei mari dascăli ai lumii și ierarhi să fie model vrednic de urmat oricărui tînăr doritor de învățătură și mai ales, de preoție. — Dragostea în slujirea aproapelui cu tot ce ne stă în putință, căci de multe ori „puținul poate mult" și nu contează ce și cît dai celui lipsit, ci dragostea cu care-i dai. Dacă nu-i poți deschide punga, să-i alini rana, deschide-ți inima și toarnă peste durerea lui din balsamul iubirii tale.

Să ne adunăm, așadar, cu toții, iubitori de Dumnezeu și de aproapele, să împletim cuvinte de laudă în cinstea Sfinților Trei Ierarhi, strigînd unele ca acestea:

„Ca unii ce ați fost la obicei întocmai cu Apostolii și lumii învățători, Stăpînului tuturor rugați-vă, pace lumii să dăruiască și sufletelor noastre mare milă."

Masacrele săvîrșite în teritoriul de nord-vest al României de către ocupanții horthyști în anii 1940-1944 (III)

Prigoana împotriva populației românești din partea de nord-vest al României a continuat în toată perioada ocupației horthyste asupra acestui teritoriu. Pornirea lor sălbatică, a autorităților, armatei, jandarmeriei și poliției, împotriva românilor s-a manifestat pînă în ultimul moment, cînd ocupanții au fost nevoiți să se retragă sub loviturile zdrobitoare ale armatei române și sovietice în toamna anului 1944. Concomitent, grănicerii și jandarmii unguri s-au dedat la numeroase atacuri și provocări împotriva grănicerilor români; precum și la masacrarea populației evreiești din teritoriul ocupat.

După cum se arată în documentele oficiale de epocă, „românii expulzați din nord-vestul țării, erau percheziționați și li se ridicau sumele de bani găsite asupra lor, lăsîndu-li-se numai strictul necesar". Iar pe românii rămași la casele lor, „autoritățile civile și militare, în special din Cluj, îi terorizează continuu. Aproape în fiecare noapte, ei sînt percheziționați de 2—3 ori, sub pretextul că ar deține arme și munițiuni"; bandele leventilor (premilitari) îi maltratează în mod deosebit pe intelectuali.

Valului de arestări îi cad victime numeroși învățători, preoți și țărani români din Maramureș. Printre ei se aflau preotul din Vișeu de Jos și cîțiva membri din familia Anderco-Homorodeanu din Borșa, care în 1918 au militat pentru unirea Transilvaniei cu România.

În Tîrgu Mureș, încă din luna noiembrie 1940, autoritățile ungare au ridicat de la toți românii brevetele pentru vînzarea băuturilor spirtoase și carnetele de meseriași, interzicîndu-le dreptul de a vinde băuturi și practica meserii.

Pentru a-i deznaționaliza pe români și pe cale religioasă, autoritățile horthyste îi obligă să treacă la una din confesiunile străine de legea străbună. Astfel, în martie 1941, în județele Ciuc, Mureș și Trei Scaune, jandarmii unguri îi arestează pe români și, în grupuri de 50—60 persoane, îi încarcerează în temnița din Gheorghieni. De acolo nu li se dă drumul pînă nu semnează o declarație de renunțare la religia ortodoxă și trecere la romano-catolici. Bătuți, schingiuiți și amenințați cu împușcarea, aceștia, pînă la urmă, semnează asemenea declarații. Între cei arestați s-au aflat și 50 de români bărbați și femei din comuna Voșlobeni, „în frunte cu cei doi învățători români, care au fost duși la închisoarea din Gheorghieni, de către un sublocotenent ungur", și ținuți în detenție pînă au acceptat trecerea la romano-catolici.

Amenințîndu-i cu împușcarea, horthyștii au determinat, în februarie 1941, un număr de 46 locuitori români ortodocși din comuna Leș, județul Bihor, să treacă la Biserica reformată.

Tot cu scopul de a-i deznaționaliza pe români, autoritățile ungare din județele Sălaj, Satu Mare și Maramureș, după cum se raporta la 22 februarie 1941, au transformat toate școlile românești în școli cu limba de predare maghiară. Astfel, copiii românilor erau obligați să învețe numai ungurește.

În ultimele săptămîni și zile ale ocupației horthyste în teritoriul de nord-vest al României cînd trupele române și sovietice purtau lupte grele pentru eliberarea acestui teritoriu, în toamna anului 1944, jandarmii și unitățile ungare au ridicat o parte din populația românească, evacuînd-o spre vest, i-au jefuit pe locuitori de vite, cereale și bunuri gospodărești, și au incendiat numeroase case și localități. În cursul lunii septembrie 1944, soldații unguri au jefuit 72 de familii de români din satul Stoina, comuna Vlaha, județul Turda, de bunuri în valoare de 4.923.326 lei. De la Iuliu Pop din Cucerdea, localitate pe care trupele horthyste au ocupat-o pentru cîteva zile, acestea au luat lucruri în valoare de 820.000 lei. Tot atunci au fost jefuite și devastate gospodăriile celorlalți locuitori din Cucerdea. În comuna Bichiș au procedat la fel. Printre sătenii păgubiți s-a aflat și notarul Ioachim Vlad, căruia i-au distrus gospodăria și hainele în valoare de 170.000 lei. Populația românească din satele Șilea, Herepea și Rediu, de asemenea, a fost jefuită de vite, păsări, porci, cereale, haine, covoare și multe altele. Preotul Petru Chește din Șilea, județul Tîrnava Mică, a fost arestat de horthyști și dus la închisoare, iar casa jefuită de soldații unguri, care i-au luat sau distrus bunuri în valoare de 600.000 lei. La 8 septembrie 1944, horthyștii l-au arestat pe tînărul Iuliu Gribincea, din comuna Rediu, elev în clasa IV-a la Școala tehnică din Turda, și l-au deportat în Ungaria, iar locuința părinților săi a fost jefuită și devastată de către jandarmii unguri.

Pe timpul luptelor de la Cornești, județul Tîrnava Mică, din ziua de 9 septembrie 1944, trupele horthyste au săvîrșit o serie de crime cu o cruzime demențială. Martori oculari și documentele vremii atestă că „lîngă biserică au spînzurat cîțiva ostași români căzuți prizonieri și pe preotul satului. În centrul localității, în apropierea unei prăvălii, zăceau mutilați un căpitan de cavalerie și cîțiva ostași români din Corpul Motomecanizat, care executaseră în ajun o acțiune de cercetare. Pe drumul spre Adămuș erau aruncate în șanțuri cadavrele unor cetățeni, oribil ciopîrțite". Între atrocitățile comise de horthyști la Cornești, împotriva unor militari români căzuți prizonieri, valizi sau răniți, consemnate la 30 septembrie 1944 de Comisia mixtă de cercetare, instituită de Armata 4 română, se numără cazurile soldatului Gheorghe L. Oprea, din Regimentul 34 infanterie, care, fiind rănit grav la cap, a fost mutilat prin tăierea nasului și a urechilor; plutonierul Trifu Colan, rănit grav la cap, a fost mutilat prin tăierea urechii drepte și a gîtului; alți cîțiva ostași au fost loviți peste cap cu corpuri dure, zdrobindu-li-se oasele craniului.

La începutul lunii octombrie 1944, ungurii au ucis un grănicer român la punctul Lopaș, la bifurcația drumului între localitățile Luna de Sus — Stolna. Autoritățile ungare l-au chemat pe preotul Grigore Danci, din Luna de Sus, să-i facă slujba de înmormîntare. În ziua următoare, un proiectil de brand, tras de români, a căzut în curtea comandamentului militar ungar din Luna de Sus. Acuzîndu-l de trădare de patrie, autoritățile ungare l-au arestat pe preotul Danci, pe mama lui, Maria Danci, pe fratele său, Petru Danci, pe un văr, Ilie Danci și cîntărețul bisericesc Gavrilă Căpușan. Toți au fost duși la Cluj sub escortă. Preotul Grigore Danci a fost împușcat lîngă Nădășel, învinuit de încercare de fugă de sub escortă, și aruncat în șanț la marginea comunei. Mama sa, Maria Danci, a decedat într-un lagăr din Budapesta; Gavril Căpușan a pierit într-un lagăr din Viena; ceilalți doi s-au reîntors acasă din lagăr în 1946.

În 8 octombrie 1944, jandarmii unguri au arestat 72 de bărbați din comuna Gilău, în frunte cu preotul Virgil Pașca, 3 din comuna Luna de Sus — Ioan Crișan, Irimie Dreve și Gheorghe Dandoș — și unul din comuna Someșu Rece, pe nume Iosif Baica, de 45 de ani, pe care i-au încolonat, transportîndu-i spre vest, pînă la Tășnad, unde au fost eliberați de unitățile armatei române.

Tot atunci, odată cu retragerea sa spre vest, armata horthystă a

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Tragedia unui popor prezentată în lucrarea: „Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României, septembrie 1940—octombrie 1944"

Mai înainte de orice, lucrarea documentar-istorică cu titlul: „Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României, septembrie 1940—octombrie 1944", apărută de curînd, avînd drept autori pe unii din cei mai buni cunoscători ai istoriei noastre moderne și contemporane, Ion Ardeleanu, Gheorghe Bodea, Mihai Fătu, Oliver Lustig, Mircea Mușat și Ludovic Vajda, la care se mai adaugă cîțiva colaboratori, se bucură de o obiectivitate indiscutabilă. Prezentarea evenimentelor din nord-vestul României, petrecute sub stăpînirea horthystă, aproape de neconceput pentru cel care nu le-a trăit pe viu, este făcută cu deosebită acrivie, în funcție de cele mai diverse izvoare de informație, cu date minuțios verificate și înfățișate obiectiv după cea mai meticuloasă metodă critică. Avem în față, așadar, o lucrare ce lasă întîmplările relatate să grăiască nemijlocit, să se expună pe ele însele, să ne descopere realitatea istorică așa cum a fost de fapt, fără nici o privință de a fi răstălmăcită. Tocmai din această cauză cartea are o deosebită valoare și se citește cu o adevărată cutremurare de la prima și pînă la ultima pagină.

Reactualizarea faptelor de acum 40 de ani și mai bine din această lucrare-document-mărturie, concentrînd în sine o întreagă epoca națională, este făcută de așa manieră încît redă ritmul însuși al vieții, în măsură să stabilească între cititori și aceste fapte o comunicare directă. În acest fel, din trecutul nu prea îndepărtat se aud parcă strigătele celor maltratați și arestați, întemnițați și internați în lagăre de concentrare, cu intenția finală de a fi exterminați. Deși fiecare pagină expune conținutul unei drame și fiecare dramă descoperă un aspect semnificativ, cartea în întregul ei expune tragedia poporului român din nord-vestul țării sub stăpînirea horthysto-fascistă.

Cu toate acestea, pentru o bună orientare în materie, vom încerca o trecere în revistă a tot ce s-a spus în această deosebit de impresionantă carte.

Introducerea acestei lucrări creează premizele unei largi înțelegeri a faptelor incredibile înregistrate sub regimul horthyst și deschide orizontul istoriei poporului nostru, neam statornic, plămădit unitar în vatra vechii Dacii. Transilvania însăși nu poate fi privită decît ca un străvechi pămînt românesc (vezi și General-locotenent dr. Ilie Ceaușescu: „Transilvania, străvechi pămînt românesc", București, 1984). Potrivit atestărilor istorice în cetatea de munți a Carpaților existau în veacurile VIII—IX formațiuni politice românești, care cuprindeau întreg teritoriul Transilvaniei, „Terra Blacorum". Așezați în Cîmpia Panonică, spre sfîrșitul veacului al IX-lea, ungurii se îndreaptă mult mai tîrziu spre Carpați. Exercitînd presiuni asupra românilor dinspre Apus spre Răsărit, către sfîrșitul veacului al XIII-lea, regalitatea ungară întîmpină rezistența strămoșilor noștri, care dispuneau de puternice formațiuni statale, în continuare românii menținîndu-și individualitatea politică în întreaga Transilvanie. În aceste condiții, organizarea administrativă transilvăneană a trebuit să aibă o structură deosebită de restul statului feudal ungar. Istoricul Szilágyi Sándor, în acest sens, afirmă că „Transilvania și Ungaria nu s-au confundat niciodată, ele au format întotdeauna două țări diferite" (p. XI).

Autonomia Transilvaniei, de la venirea ungurilor și pînă la 1867, este marea realitate istorică atestată de toate documentele vremurilor, expresie vie a existenței pe acest pămînt a populației românești majoritare în mod absolut, precum și a împotrivirii ei de la orice încercare de alipire a ținuturilor transilvănene la Ungaria. Instaurarea dualismului austro-ungar, la 1867, este un fapt semnificativ: pentru prima dată în istoria sa, Transilvania este privată de atributele unui principat autonom anexată la regatul ungar, împotriva intereselor fundamentale ale românilor. Practicată cu cele mai diferite mijloace, instaurarea asupririi sub o formă nouă, prin care se urmărea în special suprimarea învățămîntului în limba română și oprimarea Bisericii strămoșești, departe de a duce la rezultate scontate, a determinat întărirea rezistenței naționale și intensificarea luptei pentru eliberare, fapt ce și-a atins ținta prin marele act al unirii din 1918. Încheierea procesului de formare a statului național unitar român a fost expresia firească a unui fenomen îndelungat de dezvoltare necontenită a poporului nostru, iar nu un act întîmplător. În România întregită toate naționalitățile conlocuitoare au beneficiat de drepturi egale cu cele ale românilor.

Tema fundamentală a lucrării, tragedia unei părți de țară cotropită, este abordată începînd cu expunerea evenimentelor care au adus cu ele odiosul Dictat fascist de la Viena. Într-un document redat *în extenso*, ziua de 30 augut 1940, în care s-a semnat actul samavolnic de la Viena, prin care a fost rupt din trupul înalienabil al Patriei un teritoriu de 43.492 km², cu o populație de 2.667.000 locuitori, în majoritate covîrșitoare români, este considerată „ziua cea mai neagră a istoriei românilor" (p. 26). „Prin sentința imperialismului germano-italian de la Viena — se spune într-un alt document — nu s-a cedat Ungariei numai un teritoriu de circa 45.000 km² ci s-au supus jugului străin peste un milion de muncitori și țărani români (p. 29). Interesele fascismului agresiv sînt vădite. Noua frontieră ungaro-română, stabilită de Hitler, avea la bază considerente de ordin strategic și militar, Germania fascistă urmărind să pună stăpînire, prin intermediul lui Horthy, aliatul ei fidel, pe crestele Carpaților răsăriteni.

Teroarea horthysto-fascistă, inaugurată la 5 septembrie 1940, ziua în care armata și autoritățile de ocupație ungare au început să cotropească teritoriul românesc obținut prin Dictatul de la Viena, a fost deosebit de grea. Mecanismul politic și de stat prin care s-a instaurat și exercitat acest regim de teroare a fost conceput și pus la punct cu mult mai înainte, în întreaga perioadă interbelică. Tot ce a fost mai reacționar, mai șovinist și mai sălbatic în organizarea politică și statală a regimului horthyst, un întreg șir de partide politice, de uniuni, de organizații și asociații, promovînd naționalismului deșănțat și revizionismul, și-au dat mîna pentru a crea elemente ale terorii și asasinatului pe un pămînt românesc.

În vederea justificării acestui adevăr, autorii fac analiza judicioasă a instrumentelor de teroare utilizate de aparatul de stat, precum jandarmeria, poliția, armata, instanțele judecătorești și administrative, sistemul de închisori, tabere de muncă forțată etc., dar și partidelor politice: Partidul cruciatarilor cu săgeți; Partidul Reînnoirii maghiare; Ordinul vitejilor; Garda zdrențăroșilor, Vînătorii turanici, Uniunea camaraderească „turul", Asociația generală a Trioliorilor unguri, Divizia secuiască de frontieră, Organizația X, Organizația Levente (p. 45—55).

Vreme de patru ani de zile, teritoriul românesc din nord-vestul Țării a cunoscut drama unei cotropiri care întrece orice închipuire. Metodele prin care regimul horthyst a încercat să extermine și să elimine populația românească din acest colț al patriei, să schimbe artificial raportul demografic în favoarea populației maghiare, au fost mai multe, în principiu însă au fost utilizate cele care au privit direct maltratările și crimele. Barbariile comise împotriva românilor, îndeosebi a clerului și credincioșilor români, nu au fost doar rezultatul unor „inițiative" sau „răzbunări" izolate, locale, aparținînd unor fanatici setoși, care ar fi dat curs dementei chemări la asasinat a lui Dücso Csaba sau Aczél Ede, ei ele s-au dezlănțuit sub scutul unor dispoziții legale. E vorba despre Ordonanța nr. 760/1939 a Ministerului de Interne ungar, potrivit căreia autoritățile de toate felurite aveau depline puteri a lua măsuri de orice natură împotriva acestor bănuiți de a fi „indezirabili față de noua ordine de stat și în deosebi față de ideea Coroanei Sfîntului Ștefan" (vezi și la M. Fătu, Biserica românească . . . p. 83). În acest fel, s-a creat climatul și regimul prielnic crimei, maltratării și, în general a tuturor atrocităților împotriva românilor. „Cea mai importantă muncă a comandaților militari a constat în operațiuni de „curățire" (p. 56). Masacrele au început în primele zile ale ocupației și au durat pînă în ultimele clipe, avînd loc în toate localitățile unde se aflau români. „Asasinatele în masă de la Trăznea, Ip., Mureșenii de Cîmpie, Păușa, Ciumărna, Șimleul Silvaniei, Cosniciul de Jos (jud. Sălaj), Huedin (jud. Cluj) etc., vor rămîne pentru totdeauna ca acte de gravă acuzație la adresa horthysmului și a fascismului (p. 61). Unele din acestea sînt mai bine cunoscute, altele sînt depozitate în diferite arhive, în documente ce așteaptă să fie cercetate. Paginile 87—91 ne prezintă parțial un lugubru bilanț al atrocităților săvîrșite împotriva unei populații pașnice. Numai vreme de două luni s-au înregistrat 919 omoruri, 1126 schingiuiri, 4126 bătăi. Documentele, informațiile, mărturiile vremii, au înregistrat mii de cazuri de violențe, maltratări, schingiuiri, arestări individuale și colective, cu neputință de a fi înșirate pe hîrtie" (p. 92). Un caz semnificativ pe lîngă alte 16 asemănătoare indicate în lucrare, este acela al maltratării crunte a 115 țărani, din comuna Braniștea (jud. Someș), scoși direct din biserică a doua zi de Crăciun (1940), duși la primărie și bătuți (p. 92).

Pămîntul cotropit al Transilvaniei nu a cunoscut numai omoruri și schingiuiri, bătăi și arestări, profanări și devastări, ci tot atît de dramatice expulzări și dizlocări în masă a populației românești, aparținînd ca metodă și ele aceleiași politici de „curățire". Potrivit șefului Marelui Stat Major ungar, „expulzarea naționalităților slave și române care trăiesc în interiorul granițelor" (p. 101), statului maghiar de atunci era un imperativ. „Pentru maghiarime — declara un conducător horthysto-fascist — aici, nu evreimea, ci românii reprezintă inamicul major numărul unu" (cf. p. 102). În cîteva zile, conform datelor statistice, au fost expulzați de către autoritățile horthyste 11.519 intelectuali români, între care se afla și episcopul Oradiei de atunci Nicolae Popovici. Pentru toți, motivul expulzării îl constituia încadrarea în formula: „indezirabil față de noua ordine de stat și îndeosebi față de ideea Coroanei Sfîntului Ștefan." Teroarea a devenit atît de violentă încît zeci de mii de români în mod individual, și-au căutat scăparea, fugind peste graniță. Expulzările au continuat în tot cursul anilor 1940—1944, numărul celor refugiați atingînd cifra de peste 500.000 de persoane.

Pe lîngă acțiunile teroriste săvîrșite cu deosebită cruzime, pentru asigurarea stăpînirii netulburate asupra teritoriul cotropit și jefuirea bogățiilor solului și subsolului în interesul claselor dominante ungare, regimul de ocupație horthystă a luat o serie de măsuri pentru diminuarea potențialului economic al populației românești. „Refacerea cu orice preț a supremației economice ungare și pauperizarea cît mai rapidă a maselor românești este țelul principal urmărit de conducătorii unguri în Ardealul cedat", constată un ziar al vremii, în articolul intitulat „Grofii pun din nou stăpînire" (p. 148). S-a inițiat revizuirea reformei agrare românești de după primul război mondial, pe principiul naționalismului și rasismului, dublat de un pronunțat caracter de clasă. De asemenea, s-a dat mînă liberă pentru revizuirea și anularea tuturor înstrăinărilor imobiliare din perioada 1918—1940. Astfel, parohiei ortodoxe românești din Satu Mare i s-a luat terenul pe care era clădită catedrala, același lucru petrecîndu-se și la Cluj (p. 163). O altă măsură de ordin economic, este aceea a concederii a 90% a numărului total al muncitorilor români, din întreprinderile mai mari ale Clujului, fenomen înregistrat și în alte localități. Încă în primele zile ale ocupației horthyste s-a procedat la înlăturarea românilor din administrația publică și învățămînt, școlile românești rămînînd fără personal, s-a frînat și îngrădit activitățile liber profesioniștilor intelectuali, advocați, medici, farmaciști, ingineri, arhitecți etc. Muncitorii angajați pe moșiile grofilor au fost supuși controlului militar interzicîndu-li-se să-și schimbe locul de muncă. Prin regimul rechizițiilor, cu măsuri descriminatorii, se aruncau, de asemenea, grele sarcini pe seama populației românești (p. 174).

Alte mijloace de oprimare și eliminare a populației românești le-au constituit lagărele de internare, taberele și detașamentele de muncă forțată și deportările, rechiziționarea brațelor de muncă a femeilor. „Regimul din lagărele de internare a fost deosebit de brutal, inuman, sălbatic. Batjocurile, bătaia, infometarea, dezumanizarea spirituală erau la ordinea zilei" (p. 177). Nu mai puțin, concentrarea în detașamentele de muncă forțată a fost o modalitate de oprimare și exploatare, de umilire și batjocorire, precum și de chinuire mergînd pînă la exterminarea fizică. Autoritățile ungare urmăreau cu perseverență golirea satelor românești de forța de muncă bărbătească, cuprinzînd pe toți românii în putere într-unul din mecanismele ramificatului lor sistem de oprimare. Concentrarea acestora în taberele de muncă nu a fost dictată de necesități de ordin militar sau al economiei de război, ci o măsură ce urmărea secătuirea economică a gospodăriilor românești, minarea oricărei avuții personale, facilitarea acțiunilor de maghiarizare a tineretului în satele cu populație mixtă, distrugerea potențialului vital românesc.

Cercurile conducătoare din Ungaria horthystă au avut o atenție constantă îndreptată împotriva reprimării oricărei rezistențe antifasciste și a oricărei acțiuni progresiste. Tot atît de mult însă au fost interesate de realizarea deznaționalizării și maghiarizării, prin orice mijloace, a românilor. Unul din aceste mijloace îl constituie trecerea celor de origine română în grupul maghiar, datorită simplei maghiarizări a numelui. Astfel, „s-a dat dispozițiuni pentru maghiarizarea numelor românești din Transilvania de Nord, prin ortografierea maghiară a numelor și prenumelor românești în toate ocaziile" (Ord. Cons. de Miniștri Ungar nr. 70/1941), rectificarea numelor de familie cu „rezonanță străină" pe cale administrativă, ortografierea maghiară sau înlocuirea cu nume ungurești a denumirilor românești din registrele civile cu prilejul eliberării actelor de stare civilă (idem); schimbarea numelor elevilor la înscrierea în scoli . . .; maghiarizarea prin organele justiției (Ord. nr. 6541/1942 al Ministerului Justiției); maghiarizarea numelor funcționarilor și lucrătorilor români din instituțiile publice sau particulare, ale soldaților și muncitorilor români în armată și în lagărele de muncă, ale orfanilor în aziluri și ale premilitarilor" (p. 209). Maghiarizarea s-a extins și la construcții, autoritățile horthyste dînd dispoziții de „transformarea construcțiilor în stil românesc" (p. 213). Acțiunea pornită pentru maghiarizarea numelor a avut ca urmare faptul că în 1942—1943 aproximativ 100.000 de români figurau în registrele administrației maghiare drept unguri (p. 214). Ca măsură drastică de deznaționalizare a constituit-o campania de presă dusă în vederea recensămîntului din februarie 1941, înființarea unei catedre speciale pentru problema „maghiarizării" la Universitatea din Cluj, urmate de acțiuni concrete de „remaghiarizare". La recensămîntul amintit, în județul Satu Mare, toți românii de religie greco-catolică au fost considerați drept unguri (p. 215). Grav apare

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. prof. *Constantin Voicu*

Cum am cunoscut pe părintele, Grigore Pletosu

L-am cunoscut, slujind la bisericuţa lui fără turle, de la marginea oraşului Bistriţa, în vara anului 1925, la cununia fratelui meu.

Bisericuţa era adăpostită într-o casă de factură ţărănească, avînd galerie şi stîlpi de lemn, străjuită de un brad falnic — pe strada Alba Iulia nr. 3 —, în apropiere de Podul Budacului.

Sub tavanul ei de grinzi se putea citi soarta ortodoxiei noastre din Ardealul din trecut, după chipul şi asemănarea cu sărăcia din blid şi umilinţa din suman a iobagului român. Aici este închisă truda şi necazul, frica şi nădejdiile atîtor rînduri de închinători — preoţi şi poporeni — şi s-au împlinit lacrimi şi metanii — toate pentru ostoire, pentru îndreptare, pentru mîntuire. În astfel de locaşuri sfinte, se poate oricînd aprinde o făclie şi se poate oricînd murmura o rugăciune.

Însă, nu-mi trecea prin minte, ce comoară se ascunde în bătrînelul acesta — pletos la nume, dar şi la chip — viscolit de-a binelea de anii vieţii sale.

Cine ar fi putut bănui, că profesorul de limba română al lui Coşbuc — la Liceul Grăniceresc din Năsăud — a fost tocmai acest preot ortodox: preotul Grigore Pletosu, sau aşa cum îl numea însuşi Coşbuc: „Badea Grigore."

Eram prea nevîrstnic, ca să înţeleg toate cîte îmi povestea dînsul atunci, cu privire la foştii săi elevi — ajunşi acum personalităţi de seamă în viaţa neamului românesc. Trecusem de abia în clasa a V-a de seminar. Însă, cum aproape toate vacanţele de vară — şi ca ele şi ca student — le-am petrecut la Bistriţa, am devenit şi eu într-un fel — ucenic al Părintelui Grigore Pletosu.

Pe lîngă întîlnirile din biserică, din Duminici şi sărbători, îl conduceam şi acasă şi acolo îmi scotea din sertar — arhiva de familie — care ar fi stat cu cinste şi în Biblioteca Academiei Române: scrisori şi fotografii, corespondenţă primită de la atîtea serii de elevi, între care am reţinut pe Ilie Cristea de la Topliţa Română (Patriarhul Miron), Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, şi mai ales de la Coşbuc, membru corespondent al Academiei Române. Aici se aflau şi statutele Societăţii „Virtus Romana Rediviva" — despre care învăţasem şi noi în anii şcolarităţii şi pe care dînsul o înfiinţase nu pentru ca să facă din ea o şcoală de poeţi, ci ca o metodă de lucru: de a deprinde pe elevii săi să înveţe limba română, cetind şi scriind. Unii mai dăruiţi de Sus, s-au evidenţiat: Coşbuc, în poezie; iar alţii în critica literaă — cum erau Ilie Cristea, Dologa, Drăganu, Octavian Domide sau Teodoru Olteanu, redactorul revistei „Muza Someşană" — organul de publicitate al Societăţii —, scrisă cu mîna.

Aici a scris Coşbuc primele sale versuri, precum şi poezia *„Graiul Neamului"*, care a trecut Carpaţii, s-a întins în toată ţara şi se cînta şi în şcoli. Tot aici se poate găsi obîrşia tezei de doctorat a studentului Elie Cristea despre *„Poezia erotică a lui Eminescu"*, susţinută la Universitatea din Budapesta.

Aşă că părintele profesor Grigore Pletosu se poate socoti un precursor al cenaclurilor literare de astăzi: „Şcoala este prefaţa vieţii", cum se exprimă dînsul textual. Şi ceea ce este şi mai mult, la ultima serbare şcolară, — cînd Coşbuc era octavan —, i-a profeţit un viitor mare de *„Poet al neamului"*. Părintele Pletosu era fericit că profeţia lui s-a împlinit. Legăturile lui cu Coşbuc au fost totdeauna mai strînse, pentru că de cîte ori se întorcea din Bucureşti, în satul său natal, căuta să se întîlnească cu „Badea Grigore".

M-a impresionat, în chip deosebit, dintre documente, o fotografie, pe care menţionase însuşi Coşbuc: „Cei trei George (G. Linul, doctor în Drept, G. Matheiu, tipograf, şi G. Coşbuc, membru corespondent al Academiei Române), foşti consăteni, la o reuniune cu profesorul lor „Badea Grigore", după 25 de ani de la absolvire (1910).

Aceste însemnări le-am publicat mai pe larg sub titlul *„Profesorul de românească — al lui Coşbuc"* (rev. „Glasul Bisericii nr. 11/1956).

Părintele Pletosu era o personalitate covîrşitoare. Întîlnirea mea cu dînsul a fost o adevărată binefacere. Mi-a îndrumat energia tinerească pe un făgaş sănătos. Primul drum l-am făcut împreună la Casa lui Andrei Mureşanu, din strada Năsăudului — teologul de la Blaj şi „Fiul Morarului", — cum îi spuneau localnicii. Nu mai era nici o moară, însă curgea în apropiere, cu forţa lui hidraulică, un iaz, răşluit din riul Bistriţei. Mentorul meu mi-a ţinut, în mod peripatetic, o adevărată prelegere despre viaţa şi opera lui Mureşanu: *„Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet"*, — cum l-a catalogat Eminescu. Dar, numai acest marş incendiar, dacă ar fi scris şi tot ar fi trecut la nemurire; şi va dăinui, cît va dăinui sub soare neamul românesc. Şi a încheiat cu o metaforă fericit reuşită: *„Eu sînt de o vîrstă cu Deşteaptă-te Române . . .!"* — adică, s-a născut în anul revoluţiei din 1848.

*

La îndemnul şi sub îndrumarea sa, am vizitat şi casa lui Coşbuc, şi satul lui Coşbuc, şi oraşul lui Coşbuc. Impresiile dobîndite atunci le-am publicat în revista noastră şcolară, sub titlul: *„Pe meleagurile lui Coşbuc"* (rev. „Muguri", An. VIII, nr. 5—8/1928). Altădată, am văzut şi Casa lui Rebreanu din Prislop şi m-a îndemnat

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. *Lăudatu Vasilescu*
Buzău

Tragedia unui popor . . .

(Continuare din pag a 3-a)

faptul că pe străzile oraşelor şi comunelor, românilor li se interzicea să meargă în grupe şi să vorbească româneşte, concomitent cu faptul că portul românesc era interzis. S-au schimbat diferite toponimii. De asemenea românilor li s-a luat dreptul la presă şi literatură în limba maternă, fiind permise doar cinci publicaţii româneşti, pe cînd populaţia de trei ori mai puţin numeroasă maghiară din aceeaşi regiune avea 24 organe de presă (p. 217). Cărţile în limba română apăreau greu şi rar, bibliotecile fiind şi ele închise iar materialele lor confiscate.

Politica de deznaţionalizare şi maghiarizare forţată a populaţiei româneşti s-a manifestat într-un chip deosebit de brutal mai ales în domeniul românesc bisericesc propriuzis. De altfel „ocupantul ungar a privit Biserica românească nu numai ca o instituţie confesională, ci ca un puternic meterez de rezistenţă a populaţiei româneşti majoritare, faţă de regimul horthyst. El ţinea seama de faptul că, prin însăşi fiinţa ei, această Biserică era purtătoarea tradiţiilor româneşti din Transilvania anterioară primului război mondial pe linia cultivării aspiraţiilor tuturor românilor pentru menţinerea sau refacerea unităţii lor statale" (p. 219). „Războiul necruţător împotriva Bisericii româneşti a fost dezlănţuit sistematic şi concentric din partea tuturor forţelor organizate sau spontane" (p. 219). Campania aceasta este inaugurată oficial în presă, unde se spune: „Satelor ungureşti trebuie să li se dea aspectul lor vechi prin înlăturarea bisericilor zidite în stil bizantin — adică bisericilor româneşti — care nu se potrivesc cu mediul acestora" (p. 219). „Concomitent cu sălbătăciile dezlănţuite împotriva populaţiei româneşti, inclusiv a slujitorilor Bisericii româneşti, în perioada septembrie 1940—februarie 1941, bandele dezlănţuite, cu concursul autorităţilor de stat au dărîmat numeroase biserici româneşti" (p. 219). Sînt indicate localităţile, 16 la număr, în care s-au petrecut faptele. În afara acestora au fost deteriorate, devastate, ori pîngărite 38 de biserici româneşti. Altele au fost transformate în magazii, dormitoare pentru evreii concentraţi la muncă forţată etc. Nu mai puţin gravă a fost profanarea bisericilor, cimitirelor, crucilor etc., săvîrşindu-se lucruri care depăşesc orice imaginaţie bolnavă, consemnate, după documente, la pag. 220—230, despre unele fiind ruşine, chiar numai a mai aminti. Faptele relatate ne descoperă imagini dramatice. Persecuţiile horthyste au fost îndreptate în special asupra clericilor. Martiriul preotului Traian Costea din Trăznea, căruia i-a urmat acel al protopopului Aurel Muntean, monstruoasa crimă colectivă din Mureşenii de Cîmpie, avînd ca principală victimă pe preotul Andrei Bogar, cu întreaga lui familie, omorurile care au însoţit schingiuirile şi maltratările a sute de preoţi, întîmplările de la mănăstirile Rohia şi Bixad, sînt toate fapte profund semnificative. „In secuime, Biserica românească a fost aproape complet desfiinţată. Sate întregi au fost silite cu bătăi şi ameninţări să-şi părăsească credinţa . . . Preoţii au fost maltrataţi, purtaţi în lanţuri, bătuţi, arestaţi, apoi au fost expulzaţi şi siliţi să se refugieze" (p. 233). Nenumărate parohii româneşti au fost desfiinţate, de exemplu protopopiatul Sighet şi protopopiatul Vişeu au fost complet desfiinţate. Casele parohiale au fost devastate, unele confiscate. În situaţia de rezistenţă a masei credincioşilor români, preoţilor români li s-a impus, în multe parohii să slujească în ungureşte, iar unele parohii, 40 la număr, au fost alipite cu forţa la Episcopia maghiară de Hajdudorog. Cu toate durerile şi greutăţile provocate credinţei strămoşeşti, încercările horthyştilor de deznaţionalizare prin religie au eşuat.

Tot în vederea deznaţionalizării românilor, horthyştii au deschis un vast cîmp de manevră pentru suprimarea culturii şi învăţămîntului în limba română. În general, numărul şcolilor româneşti era sub nivelul necesar faţă de numărul populaţiei româneşti. Majoritatea satelor cu locuitori români nu s-au bucurat de şcoală în limba maternă. În anul şcolar 1940/1941 nu a funcţionat decît un singur liceu românesc în Năsăud, şi 7 secţii româneşti pe lîngă diferite licee. Învăţămîntul superior în limba română era reprezentat numai prin cele trei academii teologice de pe lîngă episcopiile din Cluj şi Oradea.

Capitolul IX al acestei lucrări se ocupă de înăsprirea terorii în nord-vestul României în perioada 19 martie—25 octombrie 1944, arătîndu-se felul în care, în frunte cu autorităţile de stat, toţi horthyştii s-au întrecut în zel şi slugărnicie pentru a satisface, şi în multe privinţe, a depăşi pretenţiile naziştilor. „S-au intensificat măsurile de constrîngere şi intimidare a masei de români. Au fost înfiinţate 12 noi lagăre de internare. Zeci de mii de oameni au fost chemaţi în armată, în detaşamentele de muncă şi pedeapsă. Numărul soldaţilor trimişi să moară pe frontul antisovietic a atins în luna iunie 1944 cele mai înalte cote de la începutul războiului" (p. 250). Mobilizarea şi rechiziţionarea la munci umilitoare a femeilor române între 18—30 ani a constituit un prilej de exploatare şi asuprire, dar şi de umilire şi batjocorire în acelaşi timp. E perioada în care s-a înăsprit prigoana împotriva evreilor, fiind arestaţi, internaţi în lagăre şi predaţi Gestapoului, care i-a trimis în lagărele morţii Buchenwald şi Auschwitz.

În partea de nord-vest a României evreii au fost supuşi „soluţiei finale" pătimirile lor fiind cumplite. Pentru salvarea lor s-au angajat adesea persoane de naţionalitate română. Cel mai mult, în acest sens, s-a străduit misiunea română de la Budapesta (p. 272). În perioada retragerii trupelor horthyste din teritoriul cotropit, soarta românilor a fost identică cu acea a evreilor. Tragedia celor 31 de victime ale urgiei horthyste din urmă, din 14 octombrie 1944, de la Moisei e o elocventă dovadă. Au mai fost şi alte victime (p. 294—295). La drept vorbind, cele mai multe au rămas necunoscute.

Eliberarea pămîntului românesc cotropit a fost realizată prin lupta forţelor democratice, antifasciste împotriva regimului horthyst. Mişcarea de rezistenţă s-a extins continuu în strînsă legătură cu evoluţia războiului în ansamblul său. Muncitorii români, mai întîi, au organizat acţiuni de sabotaj, în diferite întreprinderi în vederea împiedicării maşinii de război, după cum au întreprins numeroase acţiuni în vederea eliberării. Alături de ei s-au ridicat şi mase ale ţărănimii. Oamenii muncii care s-au angajat pe calea rezistenţei antihitleriste au aparţinut şi naţionalităţilor conlocuitoare. Formele de acţiune au fost multiple: greve, proteste, refuzul de a executa ordinele, manifestări cultural-artistice cu caracter antifascist şi antihorthyst, sprijinirea armatei eliberatoare (p. 298). Un document al vremii relevă atitudinea demnă a loctiitorului episcopului romano-catolic din Cluj, Sándor Imre (p. 205). În cele din urmă, „eliberarea nord-vestului României de sub dominaţia horthystă a fost rezultatul luptei armatei române, cot la cot cu armata sovietică, cu sprijinul amplu al populaţiei din acest teritoriu" (p. 323). Începută la 20 septembrie 1944, această luptă s-a încheiat odată cu zdrobirea ultimelor forţe horthysto-hitleriste din zona oraşelor Carei şi Satu Mare, la 25 octombrie 1944. Pierderile suferite de armata română s-au cifrat la 58.330 de oameni (morţi, răniţi şi dispăruţi). Căzînd în lupte crîncene eroii neamului au făcut dovada că nord-vestul Transilvaniei, pămînt străvechi românesc, nu a putut fi cucerit, ci numai cotropit.

Citînd cu adîncă cutremurare, pînă la sfîrşit, paginile cărţii pe care am prezentat-o, ne dăm seama că teroarea horthysto-fascistă din teritoriul de nord-vest al României anilor 1940—1944 a fost deosebit de grea. Simpla ei amintire ne obligă să cunoaştem acest trecut, nu rememorînd doar tragedia poporului român din acest colţ de ţară, ci în primul rînd aducînd prinos de pietate şi recunoştinţă celor care au înfruntat cu eroism loviturile sorţii, cea şi celor care cu preţul vieţii lor au eliberat pămîntul cotropit.

Lecţia acestui zguduitor capitol de istorie contemporană nu poate fi decît una singură: tragedia pămîntului românesc cotropit însuşi ne descoperă eroismul maselor largi populare şi ne reliefează semnificaţia eliberării, care pecetluieşte pentru totdeauna posibilitatea revenirii la un nou „Dictat de la Viena".

Masacrele săvîrşite . . .

(Continuare din pag a 3-a)

ridicat toată populaţia din comuna Moreşti, pe care au dus-o spre Bistriţa. În acelaşi timp, horthyştii au incendiat mai multe case şi gospodării, au luat vitele, păsările, porcii, cerealele şi lucrurile mai valoroase din casele sătenilor. Cînd a ajuns la Beclean pe Someş, coloana locuitorilor din Moreşti a fost ajunsă de trupele române, eliberată, dîndu-i-se posibilitatea de-a face cale întoarsă spre casă.

Cînd unităţile române au ajuns la Cojocna, în 10 octombrie 1944, horthyştii, înainte de a se retrage din sat, au incendiat casele şi gospodăriile românilor, iar pe unii dintre ei i-au ucis în mod bestial, mutilîndu-i. În legătură cu cele petrecute la Cojocna, un martor ocular arată: „De departe se vedeau fum şi flăcări spre Cojocna. Cînd am ajuns acolo, în satul abia eliberat, incendiul mistuia numeroase case, iar de-a lungul drumului erau puşi, asemenea unor stîlpi de marcaj, mai mulţi ţărani români, omoriţi şi mutilaţi în chip groaznic: aveau nasul şi urechile tăiate, şi ochii scoşi. După cum am aflat, casele date focului fuseseră ale locuitorilor români".

Pe timpul retragerii din teritoriul de nord-vest al României, jandarmii, trupele horthyste şi germane au maltratat şi jefuit populaţia românească, au incendiat numeroase gospodării, au distrus poduri, şosele şi căi ferate, iar pe bărbaţi şi femei i-au evacuat spre vest, pentru a-i folosi la muncă. Mulţi dintre aceştia au scăpat cu viaţă numai datorită înaintării armatelor române şi sovietice, şi încercuirii forţelor fasciste.

În afară de locuitorii români, în lunile mai-iunie 1944, guvernul ungar, din totalul populaţiei evreeşti din teritoriul de nord-vest al României care era de 166.061 persoane, a deportat 151.180 în lagărele de exterminare germane, iar 14.881 se aflau la detaşamente de muncă obligatorie. Dintre aceştia, peste 130.000 au fost asasinaţi, supravieţuind doar 25.769 oameni.

În memoria victimelor teroarei fasciste din teritoriul de nord-vest al României în anii imediat următori celui de-al doilea război mondial, s-a ridicat un monument din marmură neagră în Sighetul Marmaţiei; iar pe pămîntul greu însîngerat al Sălajului a fost dezvelit un monument la Ip, la 16 octombrie 1983, şi un altul la Treznea, la 23 octombrie 1983.

Fie ca niciodată şi niciunde, omenirea să nu mai cunoască asemenea acţiuni de prigoană, barbarie, masacru şi bestialitate ca cele săvîrşite de horthyştii unguri în teritoriul de nord-vest al României în anii ocupaţiei 1940—1944.

Credinţa ortodoxă . . .

(Continuare din pag. 1)

triarhul Iacob spunea despre locul în care i s-a arătat Domnul, pe care el îl numea „Casa lui Dumnezeu", că este poarta cerului, pentru că pe ea a văzut în vis coborînd îngerii (cf. Facere 28, 18). Ziua de Rusalii ne dovedeşte, în Legea cea Nouă, că pe această poartă nu coboară numai îngerii, ci însuşi Domnul îngerilor. *„In ziua aceea* — spune Mîntuitorul — *veţi cunoaşte că Eu sînt în Tatăl Meu şi voi în Mine şi Eu în voi"* (Ioan 14, 20).

Apostolii, cei dintîi preoţi, slujesc Sfînta Liturghie, la Cincizecime, în mîinile lor, pentru că ei înşişi au devenit, prin botezul de foc al Duhului, altare de jertfă" (N. Cabasila). De fapt, sensul suprem al petrecerii Mîntuitorului pe pămînt, în modul inaugurat de Cincizecime, nu este altul decît acela pe care ni-l descoperă o iubire care merge pînă la vărsarea sîngelui. Aşadar, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul este imaginea „prin care se vede cerul deschizîndu-se" (Ioan 1, 51) şi în acelaşi timp pogorînd pe pămînt (cf. Fapte 1, 11). În acest fel şi altarul face una cu Cel ce se aduce şi se jertfeşte. Din punct de vedere arhitectural, altarul este situat în sanctuar, partea dinspre Răsărit a bisericii, ea însăşi o navă dreptunghiulară orientată în direcţia prin care se întîmpină lumina. Răsăritul nu este nici el un simplu simbol, ci o epifanie, ţărm spre care se îndreaptă această corabie, dar şi poartă a cerului deschisă spre lume, prin care se apropie de noi Mirele divin. Nu este destul să spunem că Fiul lui Dumnezeu face să se urce ofranda şi tămîia rugăciunii liturgice de pe sfîntul altar spre Tatăl ceresc, în sînul Treimii, cîtă vreme sanctuarul însuşi este nava divină în căutarea noastră. Nu înseamnă, oare, transformarea acestei nave, dintr-o sfîntă a sfintelor, datorită neştiinţei sau uitării de care dă dovadă paznicul sacerdotal, într-o magazie în care se adună multe obiecte inutile, într-un birou de rezolvat acte parohiale ori în garderobă, un sacrilegiu? Dar să nu anticipăm.

Potrivit celei mai autentice tradiţii ortodoxe, toate „lucrurile sfinte" din interiorul locaşului de cult sînt adevărate teofanii, descoperiri tainice ale Dumnezeului celui viu, care în purtarea Sa de grijă îşi întoarce întreita Sa faţă către noi. Sfîntul altar, dintre acestea, se bucură de măreţie şi valoare deosebită, Sfinţii Părinţi nu urmăresc să definească misterul altarului, ci să-l trăiască. Mărturia lor nu este îndreptată spre rigoarea demonstrativă, ci spre afirmarea adevărului dumnezeiesc care se impune prin simpla şi substanţiala lui prezenţă. După o expresie care a devenit clasică în Ortodoxie, sanctuarul este „cerul în care se mişcă, coborît pe pămînt, Dumnezeu cel întreit însuşi" (Sf. Gherman). Într-adevăr, Sfîntul Duh, în pogorîrea Sa, fără de care nici nu putem vorbi despre altar, îşi revarsă energiile Sale îndumnezeitoare peste întreaga făptură. El sfinţeşte chiar şi materia — piatră, lemn, veşminte — căreia îi conferă o virtute regeneratoare şi o face astfel să participe la realităţile divine. Devenind loc al prezenţei divine şi centru liturgic al întregii lumi, prin care ochii lui Dumnezeu sînt deschişi pe pămînt ziua şi noaptea (cf. I Regi 8, 29), din clipa sfinţirii lui, altarul îşi păstrează neschimbată strălucirea slavei ce-l înconjoară, iluminînd cu razele sale drumul pe care îl străbate Sfînta Liturghie. În acest sens este adesea numit „tronul slavei lui Dumnezeu", precum şi „scaunul din înălţime al Treimii" (Sf. Simeon al Tesalonicului), încercîndu-se prin aceste cuvinte să se exprime splendoarea supraeseţială a Treimii celei de o fiinţă şi nedespărţite care îl îmbracă în sfinţenie. Nu putem uita, totuşi, că avem de a face cu un altar de jertfă, cu izvorul inepuizabil al dragostei pe care ne-o descoperă Fiul lui Dumnezeu pe cruce. De aceea şi poartă denumirea specială de „masa Cinei şi a jertfei nesîngeroase" sau locul mormîntului şi al învierii — înălţării Domnului." Afirmînd însă despre altar că este crucea răstignirii, mormînt în care Hristos se odihneşte şi din care iradiază ca un Mire, tabernacol al ospăţului mesianic, nu am spus încă de fapt destul. În viziunea ortodoxă, exprimată de Sfinţii Părinţi, în spiritul autentic al realismului liturgic, sfîntul altar nu se identifică simbolic, ci real cu Mîntuitorul Iisus Hristos. Cuvintele Domnului: *„Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veţi vedea cerul deschizîndu-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborîndu-se peste Fiul Omului"* (Ioan 1, 51), sînt înţelese la propriu, nu la figurat. Excluzînd orice superstiţie magică, citatul de faţă înlocuieşte piatra din Bethel, la care face aluzie, cu Hristos. A mărturisi că Iisus Hristos, în persoană, în temeiul unui transfer mistic, a devenit piatră de altar, masa pîinii veşnice, este cel mai mare lucru care îl putem afirma. E vorba despre o taină care întrece orice închipuire. În acest context, N. Cabasila numeşte altarul, printr-o formulă unică şi supremă: „inima euharistică a Mîntuitorului." Nici un credincios al Bisericii noastre nu se îndoieşte că puterea altarului, de la care dobîndim toate darurile mîntuirii, emană direct din persoana concretă a Domnului ca lumina care izbucneşte direct din soarele ivit în Răsărit.

Modul în care sfîntul altar, cunoscut şi în Legea Veche ca loc de jertfă şi loc al descoperirii lui Dumnezeu, în acelaşi timp, a ajuns să fie, în Legea Nouă, mai mult decît un munte sfînt şi scară a lui Iacob, cu adevărat cer dumnezeiesc şi izvor al harului mîntuitor, mai precis, inima deschisă şi coasta sîngerîndă a lui Hristos, străpunse amîndouă pe cruce de lancea sutaşului, cere o explicaţie pe care în acest spaţiu restrîns nu o putem da. De aceea ne mărginim să tragem atenţia asupra faptului că ideea tainicei identificări a Mîntuitorului cu altarul de jertfă trebuie să o raportăm la existenţa sfintelor moaşte, aşezate încă de la sfinţire în prestol. Marele teolog bizantin, N. Cabasila, se exprimă, în acest sens, categoric: „La urma urmei aceste moaşte sînt Biserica cea adevărată şi altarul cel adevărat, zidirea nu-i decît o imitaţie." E vorba numai de moaştele martirilor, „prietenii răniţi ai Mirelui", căci numai acestea se îngroapă în altar, ca nişte „seminţe ale dumnezeirii". Ştiind să-l iubească pe Hristos, mai presus de orice, martirii nu au dobîndit numai o conformitate cu Domnul în moarte, ci şi conformitatea cu El în slavă, precum sînt văzuţi de Sfîntul Apostol Ioan, în Apocalips, spălîndu-şi hainele în sîngele Mielului şi odihnindu-se sub albastrul cel mai presus de cer, din care urcă spre tron tămîia rugăciunilor. Ca nişte vase alese, ei au purtat pe Hristos euharistic în trupurile şi sufletele lor, în vremea petrecerii pe pămînt, iar după moarte, Domnul adună grîul treerat în hambarele Împărăţiei Sale. De aceea nu le părăseşte osemintele, ci fiind unul cu sufletele lor, rămîne amestecat şi cu pumnul de ţărînă neînsufleţită ce ne-au lăsat-o drept moştenire, adică cu sfintele lor moaşte. „Dacă Hristos într-adevăr se poate vedea şi pipăi undeva în lumea aceasta în carne şi oase, apoi aceasta se poate în sfintele moaşte" (N. Cabasila). De fapt moaştele sînt vase în care se păstrează Hristos euharistic. Revenind la imaginea scării lui Iacob, amintească de Mîntuitorul, ne putem da seama că deasupra altarului îngerii însoţesc în ascensiunea lor pe martiri, conducîndu-i pînă la Sfînta Sfintelor, la tronul slavei lui Dumnezeu. În acest fel, ei participă necontenit la Liturghia cerească, în interiorul sanctuarului de sus.

Grija pentru sfinţenia altarului este o îndatorire supremă pentru preotul slujitor. Uns cu untdelemnul veseliei, altarul iradiază în primul rînd pentru el „bucuria desăvîrşită a iubirii", fără asemănare pe pămînt. E indiscutabil că lui i se adresează mai întîi bătăile „inimii euharistice a Mîntuitorului". Ce ar putea să-şi dorească, în această viaţă, mai mult decît ascensiunea şi participarea la cina Sionului ceresc? Ce poate să-l îmbrace mai sublim decît armura devotamentului integral, în veghea sa de noapte şi de zi, lîngă viul Împărat euharistic? Cu fruntea rezemată de altar, el se aseamănă ucenicului iubit aplecat pe pieptul lui Iisus (Ioan 13, 23). Şi totuşi, pe cărarea ce duce de la inima lui la aceea a Domnului nu cresc numai trandafirii recunoştinţei, ci pot să apară şi spinii uitării. Feţe de masă ponosite şi mucegăite, confecţionate din material necorespunzător (necanonic) şi degradat, obiecte străine şi nepermise, precum creioane şi pixuri, chitanţiere şi diferite cărţi, hîrtii şi monezi, ceasuri şi ochelari, vaze şi flori artificiale, iar între obiectele canonice: chivot ruginit, cruce mutilată, evanghelie sdrenţuită, sfeşnice coclite în ceară necurată şi altele, sînt toate semnele neglijenţei şi nepăsării sacrilege. Se cuvine, aşadar, să încheiem cu ideea că grija şi respectul faţă de cele sfinte este dovada evlaviei faţă de Hristos-însuşi.

Alegeri de noi ierarhi în Biserica Ortodoxă Română

Pe ordinea de zi a sesiunii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, din 30 septembrie—1 octombrie 1985, a fost înscrisă şi problema alegerii de noi ierarhi pentru unele vacanţe din cadrul eparhiilor Bisericii noastre.

La recomandările chiriarhilor locului s-au făcut următoarele propuneri:
— P. Cuv. Arhim. NIFON MIHĂIŢĂ — pentru postul de episcop-vicar patriarhal;
— P. S. LUCIAN FLOREA — pentru postul de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos, cu reşedinţa în oraşul Constanţa;
— P. Cuv. Arhim. CALINIC ARGATU — pentru postul de arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului, cu reşedinţa în oraşul Curtea de Argeş;
— Pr. IOAN MAREŞ — pentru postul de arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului şi Huşilor.

Procedînd la examinarea canonică a celor recomandaţi şi constatînd că aceştia întrunesc condiţiile necesare, Comisia canonică, juridică şi pentru disciplină a Sfîntului Sinod a propus, iar forul suprem de conducere al Bisericii noastre a aprobat în unanimitate, alegerea celor recomandaţi pentru posturile amintite mai sus.

*

Potrivit rînduielilor statornicite de o veche tradiţie în viaţa bisericească şi de stat din ţara noastră, hotărîrea Sfîntului Sinod a fost adusă la cunoştinţa conducerii superioare de stat, care a recunoscut — prin *Decretul prezidenţial nr. 224 din 28 octombrie 1985*, aceste alegeri.

Solemnitatea înmînării Decretului prezidenţial privind recunoaşterea acestor alegeri a avut loc, într-un cadru festiv, la Departamentul Cultelor, în ziua de 7 noiembrie 1985.

*

Părintele Arhimandrit Nifon Nicolae Mihăiţă

s-a născut la 5 ianuarie 1944 în comuna Creţeşti-Vidra, jud. Giurgiu, din părinţii Anghel şi Maria, fiind cel de-al treilea copil din cei patru ai familiei Mihăiţă. După absolvirea şcolii primare şi secundare în comuna natală, a urmat cursurile Şcolii de cîntăreţi şi Seminarului Teologic din Bucureşti (1959—1964), după care, în urma promovării examenului de admitere, s-a înscris la Institutul Teologic de grad Universitar din Bucureşti. La sfîrşitul celor patru ani de studii a obţinut titlul de licenţiat în Teologie. Dornic să-şi perfecţioneze studiile, Părintele Arhimandrit Nifon Mihăiţă va frecventa şi cursurile de doctorat din cadrul aceluiaşi Institut, secţia Biblică, specialitatea Vechiul Testament şi Limba Ebraică. Între anii 1971—1974 a beneficiat de o bursă de studii în Anglia, unde a îndeplinit şi funcţia de cîntăreţ bisericesc la parohia ortodoxă română din Londra. În acest timp a urmat cursuri de specializare la Universitatea din Londra şi Oxford, precum şi la Ierusalim (iulie—septembrie 1972), în cadrul Colegiului Anglican din Ţara Sfîntă. Pentru titlul de „Master of Theology" a prezentat la Universitatea din Londra o dizertaţie cu tema „O nouă evaluare a formării canonului Vechiului Testament". De asemenea, între septembrie 1977—iunie 1978, Părintele Arhimandrit Mihăiţă a beneficiat şi de o bursă din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor, la Universitatea din Geneva-Elveţia.

Cu aceeaşi rîvnă care l-a evidenţiat la studii, Părintele Arhimandrit Nifon Mihăiţă a activat şi în diversele funcţii didactice şi administrative care i-au fost încredinţate: pedagog şi profesor la Seminarul Teologic din Bucureşti; secretar de redacţie al almanahului „Altarul", editat de către comunitatea românească din Londra, în care a publicat diferite articole, reportaje, note şi recenzii; documentarist principal şi apoi şef-serviciu şi secretar al sectorului Relaţii externe bisericeşti din cadrul Administraţiei Patriarhale (1975—1980). Tuns în monahism la 8 mai 1980 — cînd primeşte şi patronimicul de Nifon, cu închinovierea la mănăstirea Cernica, hirotonit ierodiacon (la 11 mai) şi ieromonah (la 15 mai), Părintele Nifon îşi face îmbisericirea ca preot slujitor permanent la ctitoria mitropolitului Antim Ivireanul din Bucureşti, în acelaşi an, 1980. Sfîntul Sinod i-a acordat, la 16 iulie 1980, rangul de arhimandrit.

Din iulie 1980 şi pînă în aprilie 1982, Părintele Arhimandrit Nifon Mihăiţă s-a aflat în misiune bisericească în Canada. Revenit în ţară, Părintele Arhimandrit Nifon Mihăiţă va fi numit în postul de consilier patriarhal pentru sectorul Relaţii externe bisericeşti (1 decembrie 1982).

Dintre articolele publicate amintim: *Studii de exegeză şi de critică de text la Psalmi, O nouă evaluare teologică a formării canonului Vechiului Testament, Unitatea Bisericii după epistolele soborniceşti, Noţiunea dreptăţii după Vechiul Testament, Teologia biblică şi autoritatea Vechiului Testament* etc. O notă aparte în publicistica sa o constituie cartea *Orthodox Youth and the Ecumenical Movement* (Tineretul ortodox şi Mişcarea Ecumenică), Geneva, 1978.

Cît priveşte activitatea bisericească externă, începînd cu anul 1970, Părintele Arhimandrit Nifon Mihăiţă a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la numeroase întruniri ecumenice, precum: Adunarea generală a Conferinţei Bisericilor Europene (Engelberg-Elveţia, sept. 1974); Adunarea generală europeană a Federaţiei Mondiale a Studenţilor Creştini (Dublin-Republica Irlanda, 1970). Datorită contribuţiei sale active la lucrări, a fost ales membru în Comitetul executiv european al acestei organizaţii, calitate în care a participat la toate întrunirile Comitetului ţinute între 1970—

P. S. Lucian Tomitanul

1973 la: Roma, Paris, Amsterdam, Milano, Londra, Zürich, Viena şi Lisabona. A făcut parte din conducerea Conferinţei Europene a Capelanilor Universitari, organizată sub egida C. E. B. (St. Pölten — Austria, aprilie 1973, şi Driebergen-Olanda, aprilie 1975); a participat la Adunările generale ale Federaţiei Mondiale a Studenţilor Creştini, care s-au ţinut la Addis-Ababa — Etiopia, ianuarie 1973, şi Sri-Lanka — Colombo, ianuarie—februarie 1972; la Conferinţa Mondială YMCA, cu tema păcii (Texas — S.U.A., noiembrie 1976); a făcut parte din delegaţiile Bisericii noastre conduse de Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, care a vizitat India, la invitaţia Bisericii Siriene din această ţară (1976), şi de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, care a vizitat Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română în America şi Canada (ianuarie 1977); a participat în calitate de membru şi apoi de preşedinte al Comitetului pregătitor al Consultaţiei Mondiale a Tineretului Ortodox, la întrunirile ce au avut loc la Atena — Grecia (25—28 aprilie 1977) şi la Nicosia — Cipru (22—28 septembrie 1977), precum şi de co-preşedinte al celei de-a doua Consultaţii Mondiale a Tineretului Ortodox, organizată de C. E. B. în Orientul Mijlociu şi de Federaţia Mondială a Studenţilor Creştini, la Cairo — Egipt (noiembrie 1978); a participat, de asemenea, la diferite simpozioane şi conferinţe ale C. E. B. care s-au ţinut la Montreaux (1977) şi Glion (1978) — Elveţia. În anul 1979 a făcut parte din delegaţia Bisericii noastre, condusă de Prea Fericitul Patriarh Iustin, care a vizitat S. U. A. şi Canada, cu prilejul sărbătorilor jubiliare ale Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române în America şi Canada; în calitate de delegat al Bisericii Ortodoxe Române, Părintele Arhimandrit Nifon Mihăiţă a participat la întrunirile Comisiei de dialog ortodoxo-anglican, care s-au ţinut la Cambridge — Anglia (1977); Oxford — Anglia (1979); Odessa — U. R. S. S. (1983) şi Dublin — Republica Irlanda (1984). În calitate de membru al Comisiei CICARWS a C. E. B., Prea Cuviosia Sa a participat la întrunirile de la Amsterdam — Olanda (1983); Oslo — Norvegia (martie 1985) şi Geneva — Elveţia (iunie, acelaşi an). Lucrările Adunării generale a C. C. P. (Praga — Cehoslovacia, 2—9 iulie 1985), marchează ultima participare pe plan ecumenic de pînă acum a P. Cuv. Arhimandrit Nifon Mihăiţă.

*

Hirotonirea întru episcop a P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă a avut loc în Catedrala patriarhală, Duminică, 24 noiembrie 1985, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin înconjurat de PP. SS. Episcopi-vicari Vasile Tîrgovişteanul şi Roman Ialomiteanul şi un sobor de preoţi şi diaconi.

Prea Sfinţitul Lucian Florea.

Născut la 3 aprilie 1922, în localitatea Stremţ, judeţul Alba, din părinţi împodobiţi cu cele mai alese virtuţi creştine, Prea Sfinţia Sa a cunoscut de mic copil doar două drumuri: cel al şcolii şi cel al Bisericii.

Hotărît să se dedice slujirii Bisericii lui Hristos, în anul 1950 depune voturile monahale, intrînd în monahism la mănăstirea Sihastru din cuprinsul Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos; la 19 iulie este hirotonit ierodiacon, iar la 15 august ieromonah. Va fi pe rînd vieţuitor la Sihastru, la Ciolanu şi mai apoi la Neamţu. În aceasta din urmă îşi începe şi studiile teologice, la Seminarul monahal, pe care îl absolvă în 1953. Apoi va studia (între 1956—1959) la Academia Teologică din Moscova-Zagorsk, unde obţine şi licenţa în Teologie, pe care o va echivala în 1960 la Institutul Teologic de grad Universitar din Bucureşti. Dornic să-şi continue cercetarea şi pregătirea teologică, se înscrie şi urmează cursurile de doctorat din cadrul acestui Institut (1960—1963), perioadă în care activează şi ca profesor la Şcoala de cîntăreţi şi Seminarul Teologic din Bucureşti.

La 5 martie 1963 a fost numit superior al Bisericii şi Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim şi Iordan, şi reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române la Locurile Sfinte. În acelaşi an, 1963, este ridicat şi la rangul de arhimandrit. Vreme de 12 ani, Prea Sfinţia Sa va activa aici cu mult sîrg şi devotament. Între realizări se înscrie editarea publicaţiei „Învierea".

P. S. Calinic Argeşanul

Concomitent cu această activitate, P. Cuv. Arhim. Lucian Florea şi-a continuat studiile teologice, absolvind, în 1971, cursurile anului III de doctorat, la secţia biblică a Facultăţii de Teologie din cadrul Universităţii Pontificale Antonine din Ierusalim.

La 25 mai 1974, Sfîntul Sinod al Bisericii noastre îl alege pe Părintele Arhimandrit Lucian Florea în funcţia nou creată de episcop-vicar al Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa Centrală şi Occidentală, cu titlul de „Făgărăşanul". Şi în această calitate, activitatea Prea Sfinţiei Sale se va desfăşura sub semnul celei mai stricte exigenţe şi cu roade cinstitoare pentru Biserica şi pentru poporul român. Pe lîngă îndatoritoarea grijă pentru toate bisericile comunităţilor româneşti constituite prin diferite ţări ale Europei — căci din 1975 va fi conducătorul Arhiepiscopiei —, Prea Sfinţia Sa a găsit răgaz şi pentru a se îngriji şi aici de editarea unei reviste de teologie şi cultură românească, „Vestitorul".

Avînd în vedere cei 17 ani de slujire a Bisericii şi a poporului nostru peste graniţe, în diferite ţări şi continente, experienţa sa pastorală şi misionară, precum şi împlinirile pe tărîm teologic, concretizate în articole şi studii, precum: *Participarea şi contribuţia Bisericii Ortodoxe Române la Conferinţele inter-ortodoxe în prima jumătate a secolului XX; Ortodocşii din Braşov şi lupta cu uniaţia în prima jumătate a secolului al XVIII-lea; Pe urmele strămoşilor; Activitatea culturală a mitropolitului Grigorie al II-lea; Aspecte din viaţa şi din activitatea mitropolitului Mitrofan al Ungrovlahiei; Părintele Ioan de la Lozova; Istoria Locurilor Sfinte; Românii pe muntele Taborului; De la Ierusalim la Tomis* etc. —, publicate în diferite reviste teologice din ţară şi de peste hotare, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales, în 16 iulie 1980, la propunerea Î. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, în funcţia de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

La Sibiu, sub îndrumarea Î. P. S. mitropoliţi Nicolae Mladin, Teoctist Arăpaş şi Antonie Plămădeală s-a străduit să împlinească îndemnul paulin, de a se face tuturor toate în dragostea de Dumnezeu şi de oameni.

După mai bine de cinci ani de rodnică şi pilduitoare activitate la acest centru eparhial, Sfîntul Sinod îl cheamă la o nouă responsabilitate: episcop-vicar pentru Arhiepiscopia Tomisului şi Dunării de Jos, cu reşedinţa la Constanţa. Instalarea a avut loc Duminică, 24 noiembrie 1985, în catedrala din Constanţa, fiind făcută de către Î. P. S. Antim al Tomisului şi Dunării de Jos.

P. S. Calinic Argeşanul

P. Cuv. Arhimandrit Calinic Argatu,

stareţul ctitoriei vornicului Cernica, este de origine din părţile Neamţului, unde s-a născut cu 41 de ani în urmă, unde a copilărit şi unde a învăţat primii ani de şcoală. Carte teologică a învăţat la mănăstirea Neamţu şi la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, al cărui licenţiat este.

La numai 20 de ani, îndată după absolvirea Şcolii de cîntăreţi şi a Seminarului Teologic de la Neamţu, Părintele Arhimandrit Calinic Argatu îmbracă haina preoţească, fiind hirotonit celib. Harul sfînt pentru treapta diaconiei şi a preoţiei îl primeşte prin punerea mîinilor şi prin sfintele rugăciuni înălţate de Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, care i-a încredinţat, spre păstorire, parohii din nord-vestul ţării.

Ca unul ce s-a născut şi a trăit în ţinuturile pline de istorie şi spiritualitate românească ale Neamţului, Preotul Constantin Argatu se simţea tot mai mult atras de viaţa celor care, „lepădînd toată grija cea lumească" au îmbrăcat „chipul îngeresc".

Istorica ctitorie de la marginea Bucureştilor, a celui „mai bun domn român şi primul între ctitorii de locaşuri sfinte pe atît de binecuvîntat pămînt românesc, blîndul agă Matei din Brîncoveni, coborîtor din neamul Basarabilor, — descălecători de ţară şi dătători de datini —, îl va primi în rîndurile vieţuitorilor săi. Numele de mirenie al primului împărat creştin, purtat de tînărul preot de pînă acum, — Constantin —, va fi schimbat cu cel de monah — Calinic, purtat şi de cel mai preţuit ierarh român ajuns sfînt.

Nu-i este dat însă să rămînă prea mult aici, şi după numai doi ani este transferat ca preot slujitor la prima mănăstire a Arhiepiscopiei Bucureştilor, mănăstirea Cernica. În anul 1977 este numit stareţ la mănăstirea Sinaia, unde reorganizează muzeul, reînnoieşte personalul monahal şi depune eforturi lăudabile pentru restaurarea sfîntului locaş.

În martie 1981, Întîistătătorul Bisericii noastre îl cheamă să preia stăreţia Cernicăi. Din nou la Cernica, de data aceasta ca cel dintîi chemat să vegheze la bunul ei mers, P. Cuv. Arhim. Calinic Argatu purcede iarăşi la lucru cu dorinţa nemărturisită, dar urmărită ceas de ceas şi clipă de clipă, de a-i reface haina cea dintîi. Chemarea sinodală de a-l ridica la treapta arhieriei îl află în plină activitate edilitară aici.

Întîmplare sau simplă coincidenţă, glasul patronului său sufletesc îi cheamă paşii pe aceleaşi drumuri pe care le-a străbătut el însuşi cu peste un veac în urmă, noul ierarh, însă, urmînd să rezideze la Curtea de Argeş, sediul dintîi al lui Iachint şi al primilor săi urmaşi chemaţi în fruntea Mitropoliei Ungrovlahiei.

Hirotonirea întru arhiereu a avut loc în măreaţa ctitorie a lui Neagoe Basarab, în cea de-a treia Duminică a lui brumar din acest an, şi a fost oficiată de un ales sobor de clerici — ierarhi, preoţi şi diaconi —, sub protia Î. P. S. Nestor Vornicescu, Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolitul Olteniei.

Începînd din această toamnă, istorica Eparhie a Romanului şi Huşilor, pe al cărui jilţ arhieresc s-au aflat de-a lungul vremii ierarhi de prestigiu ai Bisericii noastre, are un nou arhierea-vicar, în persoana

Prea Sfinţitului Ioachim Vasluianul.

P. S. Ioachim Vasluianul

Fostul preot de enorie cu numele Ioan N. Mareş, s-a născut în anul 1927, luna martie, ziua 12, în comuna Măgireşti, judeţul Bacău, din părinţii Nicolae şi Maria Mareş, de profesie agricultori. Cursurile şcolii elementare le-a urmat în comuna natală; frecventează apoi doi ani la gimnaziul „Petru Rareş" din Miercurea Ciuc, după care, în 1939, se transferă la Seminarul „Sfîntul Gheorghe" din Roman, pe care-l va absolvi în 1946. În anul următor se va înscrie la Facultatea de Teologie din Suceava, dar licenţa o va obţine la Institutul Teologic Universitar din Cluj (1950). La doi ani după absolvire — timp în care a lucrat în ramura petrolieră —, se va căsători şi va îmbrăca haina preoţească, pe seama parohiei Dămieneşti, judeţul Bacău, fiind hirotonit în Catedrala din Huşi. Activitatea pastoral-misionară şi edilitar-gospodărească, pentru care are un adevărat cult, cunoaşte un crescendo continuu, sfintele locaşuri de închinare din: Dămieneşti, Tîrdeni, Prăjeşti, „Sfîntul Nicolae" din Moineşti, Leorda din Comăneşti, „Sfîntul Nicolae" din Bacău şi cel din Măgireşti, — fiind complet restaurate şi împodobite cu pictură.

În anul 1971 este încercat de o mare durere pricinuită de decesul presbiterei Ana, soţia sa.

În cei 33 de ani de preoţie, activitatea pastorală a fost secondată de cea administrativ-bisericească, funcţionînd ca secretar al Protopopiatului Moineşti, ca preşedinte al Consistoriului eparhial Roman, iar în ultima vreme, ca vicar administrativ.

Dintre materialele publicate amintim: *România la vîrsta deplinei afirmări, Pe-al nostru steag e scris Unire, Pacea şi umanismul, Rolul avut de episcopul Melchisedec Ştefănescu în actul de pregătire a Autocefaliei*, monografia *Biserica „Sf. Nicolae" din municipiul Bacău, Recunoaşterea autocefaliei — act de prestigiu în istoria Bisericii noastre* etc.

Intrarea în monahism a Prea Cucernicului Preot Ioan Mareş a avut loc în ziua de 17 octombrie 1985, în monumentala biserică „Înălţarea Domnului", ctitoria lui Petru Muşat de la Neamţu, „Ierusalimul ortodoxiei româneşti".

Dumnezeiescul har al arhieriei l-a primit Duminică, 24 noiembrie 1985 în frumoasa catedrala „Cuvioasa Paraschiva" din oraşul Roman, prin punerea mîinilor de către Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, P. S. Eftimie al Romanului şi Huşilor, şi P. S. Pimen Suceveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor.

Candid C. Muşlea

(100 ani de la naştere)

Una din personalităţile culturale ale Braşovului o constituie Candid C. Muşlea, socotit unul din cei mai valoroşi istoriografi ai oraşului de la poalele Tîmpei şi în mod special al vechiului cartier Şchei, care şi-a concentrat majoritatea activităţii în jurul ctitoriei voievodale, biserica „Sf. Nicolae".

Pedagogul, istoricul şi publicistul Candid C. Muşlea s-a născut la Braşov în 19 februarie 1886, dintr-o familie de intelectuali, buni credincioşi ai bisericii din Şchei. Absolvă liceul „Andrei Şaguna" din localitate, după care urmează seminarul teologic „Andreian" din Sibiu şi cel pedagogic, tot din acest oraş, obţinînd în anul 1908 diploma de învăţător.

Funcţionează un an ca învăţător la şcoala primară din Cristian, jud. Sibiu şi zece ani ca institutor la şcoala primară din Braşov. Tot în această perioadă îşi ia licenţa la Facultatea de Drept din Cluj, funcţionînd un an şi ca redactor al rev. „Gazeta Transilvaniei", devenind totodată un preţios colaborator al acesteia, remarcîndu-se în mod deosebit cu articole privind istoria oraşului Braşov şi a Ţării Bîrsei.

În anul 1912 Candid Muşlea este hirotonit diacon, slujind cu devotament biserica din Şchei, iar în 1922 — preot.

Fiind absolvent al cursurilor pentru pregătirea profesorilor de liceu din Cluj, în 1919, Candid Muşlea va fi numi profesor suplinitor de limba franceză şi română la liceul „Andrei Şaguna", iar din 1922 profesor definitiv de limba franceză la acelaşi liceu, dovedind pe tot timpul activităţii sale şcolare o bună pregătire şi simţ pedagogic.

În acest sens traduce din literatura universală numeroase lucrări pentru uzul şcolarilor: „Povestea unei fetiţe"; „Prinţ şi cerşetor"; „Mark Twain".

Dintre lucrările cu caracter istoric elaborate de Candid C. Muşlea, amintim: „Contribuţii la istoricul Casinei Române din Braşov", în volumul jubiliar „Casina Română 1835—1935", Braşov 1935; „Protopopul Bartolomeu Baiulescu", Braşov, 1938; „O dinastie de preoţi şi protopopi Radu Tempea", Braşov, 1939, lucrare premiată de Academia Română.

Principala sa lucrare istoriografică, rod al multor ani de cercetare, privind trecutul românilor braşoveni, o constituie „Biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului". Lucrarea respectivă este concepută în trei volume, dintre care, primele două sînt publicate: vol. I care cuprinde evenimente între ani, 1292—1742, Braşov, 1943; vol. II cu perioada 1743—1837, Braşov 1946; vol. III, rămînînd în manuscris (azi în arhiva Mitropoliei Ardealului, Sibiu).

De menţionat că Candid C. Muşlea a colaborat cu lucrări preţioase şi la revistele: „Ţara Bîrsei", „Revista Teologică", „Revista arhivelor", „Telegraful Român", „Prometeu" etc., lucrări ce s-au bucurat de aprecieri elogioase.

Valorosul istoric, publicist şi pedagog se stinge din viaţă în 1965, fiind înmormîntat la cimitirul bisericii Sf. Nicolae din Şchei, lăsînd în urma sa un nume de rezonanţă privind trecutul românilor braşoveni.

Diacon *Faust Remus*

La semicentenarul morții Episcopului Roman Ciorogariu

La 21 ianuarie 1986, s-au împlinit cincizeci de ani de la moartea episcopului Roman Ciorogariu al Oradiei, ctitorul și restauratorul acestei episcopii și primul ei episcop.

Am avut fericirea de a-l apuca în viață. Îl vedeam în fiecare Duminică în biserica „cu Lună" stînd în strana arhierească. Un moșneag cu înfățișare de patriarh biblic, cu barba albă, lungă, puțin aplecat de povara celor peste optzeci de ani. Dădea binecuvîntările liturgice numai cu mîna stîngă; atunci nu înțelegeam prea bine de ce mîna dreaptă o ținea strînsă de corp, fără a se putea folosi de ea. Mai tîrziu aveam să aflu despre împrejurările tragice din care a ieșit cu mîna frîntă, dar scăpînd cu viața ca prin minune. Zilele acelea de 21—23 ianuarie 1936 au fost zile de doliu obștesc, nu numai în Bihor ci și în toată țara care se despărțea de cel care a fost „unul dintre marii modelatori ai conștiinței publice românești din Transilvania". Nicolae Iorga l-a numit unul dintre „marii ctitori ai neamului".

În perspectiva celor cincizeci de ani de la încheierea vieții sale pămîntești se pot contura mai bine trăsăturile acestei mărețe personalități prin care s-a impus nu numai contemporanilor ci și generațiilor care au urmat. Roman Ciorogariu și-a închinat toată viața luptei pentru apărarea drepturilor românilor transilvăneni și pentru înfăptuirea unității naționale pe care a avut fericirea s-o vadă împlinită. Idealul acestei unități și ridicarea poporului pe cele mai înalte trepte ale progresului social și cultural l-a preocupat în toată viața sa. Activ a fost în toate domeniile vieții publice. În școala, atît de dragă inimii sale, Institutul teologic-pedagogic din Arad, a activat ca profesor și director punînd pecetea personalității sale pe sufletele preoților și învățătorilor pe care i-a educat în cel mai curat spirit patriotic și religios-moral.

În presa românească, laică și bisericească, a fost un vizionar și îndrumător, spiritul lui clarvăzător imprimînd acestei prese caracterul militant, fără ostentație, pentru promovarea intereselor superioare ale poporului său. Un contemporan, profesorul Victor Stanciu, prieten apropiat, spune despre dînsul: „Articolele lui, întocmai ca lava unui vulcan în activitate, transformau tot ce atingeau, aprindeau punțile pe care anumite încercări oportuniste le aruncau spre tabăra guvernului și topeau învelișul de ceară sub care se ascundeau simandicoase fețe dispuse să cedeze presiunilor stăruitoare ale opresorilor". Conștient că un popor nu se poate ridica pe treptele progresului fără o bază materială solidă, Roman Ciorogariu a întemeiat și a făcut parte din conducerea Băncii „Victoria", prin care erau ajutați cu credite ieftine țăranii, micii meseriași și multe instituții românești. Prezența sa în redacția „Tribunei" arădene, în conducerea Băncii „Victoria" reprezenta o contribuție esențială, alături de alți fruntași români, la opera de promovare a poporului nostru pe treptele progresului social și național. Neuitată va rămîne campania lui Roman Ciorogariu prin care îndemna părinții să-și dea copiii la meserii. „Numai o Românie muncitoare — scria el în 1920 — are putere de viață în noua constelație a lumii". Neuitată va rămîne, de asemenea, strădania lui pilduitoare de a aduna fondurile necesare construirii unui nou edificiu pentru Institutul său. Cutreiera satele din cîmpia Aradului, din Banat și Bihor, în acțiunile de propagandă culturală ale „Astrei", cu prilejul cărora nu uita să ceară donații pentru noua clădire a școlii sale și donațiile veneau din toate părțile.

Preocuparea de seamă a vieții lui Roman Ciorogariu a fost aceea de a crește preoți și învățători buni pentru satele românilor din partea de vest a țării. Avea despre preotul și învățătorul din vremea sa și în condițiile de atunci, convingerea că pe aceștia se sprijină viața poporului de la sate. Elocvent, în această privință, este *Programul* cu care a intrat în Comitetul Central al Partidului Național Român, în 5 martie 1912, și pe care, la cererea Comitetului, l-a cuprins în scris. Este o perlă de gîndire matură și responsabilă pentru destinele unui popor, de simțire patriotică, în care sînt analizate toate domeniile vieții publice, începînd cu organizarea, cu viața culturală și economică. De subliniat că el preconiza, încă pe atunci „însoțiri agricole după ramurile productelor locale; deosebită atenție să se acorde clasei industriale și comerciale, nu numai prin îndrumare la meserii și comerț, ci și prin plasarea ucenicilor la locul unde nu se pierd pentru noi".

În același program spune despre preoți că trebuie să li se creeze condiții morale și materiale spre a-și putea împlini chemarea lor. „Ei ne-au susținut limba și legea românească; toate cîte s-au făcut prin dînșii s-au făcut. Preotul ne-a dat grosul intelectualilor, a pus piatra fundamentală la bănci, la asociațiile și fondurile culturale, la școli, la gazete și la toate instituțiile cîte le aveam; el a ridicat pe țăran, industriaș, comerciant, avocat, prin apostolia lor nesfîrșită. El a adus poporul la adunări și la urnă și pretutindeni unde a fost chemat să-și manifeste naționalitatea".

În împrejurările schimbate, de după 1918, Roman Ciorogariu vedea schimbată și menirea preotului român. Dezlegat de lupta pentru eliberare națională, chemarea preotului o vedea în consolidarea temeliilor morale ale statului național unificat. Era foarte îngrijorat de ravagiile politicianismului demagogic care a inundat sufletul poporului în anii de după primul război mondial și dorea să-și apere clerul de amestec în lupta fratricidă dusă de partidele politice. Unii exponenți ai acestor partide l-au acuzat chiar de lipsă de patriotism pentru că îndemna pe preoții săi să nu se înregimenteze în organizațiile politice. El răspundea: „În trecut am făcut politică militantă pentru că trebuia să ne apărăm limba alături de lege. Nimeni să nu ne acuze de lipsă de patriotism. L-am dovedit în vremuri grele. Acum ni s-a luat sarcina luptei naționale; să punem statului baze morale puternice, fără a ne despărți de altare". Cu alt prilej dezvolta aceleași idei: „politica (burgheziei) desparte pe frate de frate și pe fii de tată... este focarul tragediei poporului. Un vis milenar ni s-a împlinit și iată cum politicianismul sfîșie trupul plăpînd al României... în locul granițelor geografice se ridică granițe politice... nici preoțimea n-a rămas neatinsă de furia electorală, deși, în majoritatea cazurilor, și-a păstrat demnitatea". Celor ce-i aminteau despre participarea clerului la luptele electorale dinainte de 1918, el le răspundea: „Poporul nostru era obișnuit a merge la urnă ca la un sanctuar al națiunii sub conducerea preoțimii și a intelectualilor, în care vedeau pe tribunii lor".

Într-una din celebrele „Scrisori ale preotului bătrîn", își împărtășea impresii de la „ședințele furtunoase ale Camerei deputaților". „Am văzut atari preoți militanți și pe tribuna parlamentară, va să zică din cei aleși. Nici aceștia nu-și puteau stăpîni nervii, căci politica se face prin nervi, ce-i aduceau în contrast cu chipul senin al preotului și atrage asupra lor apostrofări jicnitoare pentru caracterul preoțesc".

Cultura clerului era una dintre marile lui preocupări. În acest scop a stăruit și a reușit să aibă și la Oradea o școală superioară pentru preoți cu un corp didactic dintre cei mai aleși teologi. Își format dintre cei mai ales teologi. Își iubea clerul cu dragostea fierbinte a unui părinte pentru copiii săi. Îi dorea culți, evlavioși, multilateral pregătiți, la înălțimea cerințelor vremii, dar mai ales feriți de ravagiile modernismului rău înțeles și ale frămîntărilor politicii de partid. Articolele sale erau pătrunse de această grijă părintească. Ele ar putea forma capitole întregi dintr-un *Manual de pastorală* al Teologiei românești care, de la Șaguna încoace, se lasă încă așteptat, deși încercări sporadice sau parțiale n-au lipsit.

Vizitînd biserici din București, bătrînul episcop scria: „am rămas înduioșat de atîta evlavie cîtă am văzut... ce s-ar putea edifica pe acest capital moral dacă i s-ar face educația pastorală a cultului intern, în care rezidă adevărata religiozitate!... În rezumat, am aflat biserica liturghisitoare, dar n-am aflat biserica învățătoare". Într-una din „scrisorile către un preot tînăr", pornind de la constatarea că absența cîntării omofone în biserică, conduce pe unii credincioși să cerceteze adunările sectare, el scria: „Fă și tu iubitul meu, ca biserica ta să fie loc de învățătură, de recreare sufletească. În timpul cît stă în ea, fiecare să trăiască momente de fior sufletesc, uitînd toată grija cea lumească... dă credincioșilor tăi *parte activă* la slujba bisericească, cultivă cîntarea între credincioșii tăi. Prin cîntare îi vei lega de biserică". Sînt îndemnuri valabile și pentru zilele noastre; eficacitatea lor fiind pe deplin verificată de cei ce le-au urmat.

La trecerea celor cincizeci de ani de la moartea lui Roman Ciorogariu, chipul lui duhovnicesc este încă viu și numele lui este pomenit cu evlavie și recunoștință în eparhia pe care el a readus-o la viață. Rămășițele lui pămîntești odihnesc sub lespedea bisericii catedrale, „Biserica cu Lună", dar cuvintele lui păstrate în diferite reviste și cărți, ca și frumosul său testament, ne stau înaintea ochilor noștri sufletești ca o pildă și un îndemn; o pildă de caracter preoțesc integral dăruit patriei și poporului, sinteză a studiului, meditației și rugăciunii unite cu apostolatul social sincer și dezinteresat. Un îndemn de a păși cu dragoste de popor pe calea slujirii lui Dumnezeu, prin slujirea cu rîvnă a intereselor și năzuințelor poporului, după pilda glorioasă a marelui ierarh.

Fie pomenirea dreptului cu laudă și memoria lui binecuvîntată în toate generațiile care vor veni!

Prot. dr. *Gheorghe Lițiu*

Episcopul Nicolae Ivan

50 de ani de la moartea sa

„Popoarele vorbesc rar. E un anume grad de cultură care lămurește cugetarea lor și-i dă glas. Ele își au pentru aceasta interpreții și împuterniciții lor — crainicii gîndului lor. Prin ei, marele suflet înfierbîntat al mulțimii se dezvălește în răstimpuri depărtate, cum se dezvălește jarul pămîntului prin gura vulcanilor. Aprins și luminos, cîteodată înspăimîntător".

Cu aceste cuvinte înmiresmate, vibrante și pline de miez, își începe Al. Vlahuță biografia asupra pictorului Nicolae Grigorescu. Ele pot fi aplicate și primului episcop al reînviatei episcopii a Vadului și Feleacului, cu sediul la Cluj, Nicolae Ivan. El a fost omul providențial care a dat viață reînviatei ctitorii a lui Ștefan cel Mare și a dus-o la înflorire, într-o perioadă scurtă de timp, de aceea se cuvine — ca la împlinirea celor 50 de ani de la trecerea lui la cele veșnice — să-i evocăm personalitatea creatoare și să-i aducem prinosul recunoștinței noastre.

Episcopul Nicolae Ivan era originar din Aciliu, județul Sibiu. Această localitate a intrat, pentru prima dată în istorie, prin *Popa Ioan din Aciliu,* luptător vajnic împotriva unirii de la 1700. De aici, a pornit o altă figură istorică, Nicolae Ivan, prin care satul Aciliu primește cea de a doua consacrare. A văzut lumina zilei la 17 mai 1855, din părinții Ioan Ivan și Maria, născută tot Ivan. Au fost în familie 9 copii, 7 băieți și 2 fete, rămînînd în viață 4 băieți și 1 fată. Dintre aceștia, numai cel mare, Ioan, și cel mai mic, Nicolae, au fost destinați să urmeze școli superioare. Ioan s-a calificat pentru slujba de notar.

Nicolae a urmat școala elementară în Aciliu și Sălișteu. Studiile secundare le-a urmat la Liceul de stat din Sibiu, unde a prestat examenul de maturitate (bacalaureatul) cu calificativul „foarte bine". S-a înscris apoi la Seminarul (Institutul) teologic „Andreian" din Sibiu, pe care l-a absolvit, după trei ani, cu nota „foarte bine".

Activitatea și-a început-o ca învățător în Sălișteu, unde a funcționat — în această calitate — 7 ani. Între timp s-a căsătorit cu Maria Iech și a fost hirotonit diacon de către mitropolitul Miron Romanul (26 oct. 1880). În ziua de 15 februarie 1881 a avut o mare bucurie: nașterea fetiței Veturia-Maria. Dar, bucuria i-a fost de scurtă durată, fiindcă soția a decedat în lehuzie, rămînînd fetița orfană de 9 zile. În autobiografia sa, Nicolae Ivan spune, între altele, despre această grea încercare, următoarele: „De n-aș fi avut această copilă, Dumnezeu știe ce s-ar fi ales de mine. Ea m-a oțelit în puteri, dorul de a-i da ei creștere și a-i asigura viitorul, m-a împins la lucru, la cruțare și la o viață cît se poate de modestă".

În curînd i se dau anumite sarcini profesionale și acestea îi vor atenua întristarea sufletească și grijile materiale sporite. După ce în 26 octombrie 1884 este hirotonit preot, între anii 1890—1892 a ocupat postul de *redactor la „Telegraful Român".* Ca redactor, în coloanele Telegrafului Român, Nicolae Ivan a apărat cu mult curaj interesele românilor, combătînd încercările oficialității statale maghiare de etatizare a școlilor confesionale, deci maghiarizarea lor. O importanță deosebită a acordat evenimentelor politice și culturale din România, fiind astfel în slujba idealului național al unității culturale și politice. *Ca protopop la Alba Iulia și administrator protopopesc al Orăștiei* (1892—1897), s-a dovedit un destoinic organizator și același dîrz luptător împotriva opresiunii maghiare, neparticipînd la serbările jubiliare ale „mileniului" (1896). Cu data de 1 iunie 1897, este numit *Consilier (asesor) arhiepiscopesc (Secția economică) la Arhiepiscopia ortodoxă română din Sibiu* și exercită această funcțiune pînă la alegerea sa — în 1919 — ca președinte al Consistoriului din Cluj, care urma să facă pregătirile necesare în vederea reactivării episcopiilor de la Vad și Feleac. La intrarea în funcția de consilier arhiepiscopesc a lui Nicolae Ivan, în fața Arhiepiscopiei ortodoxe din Sibiu, încă din timpul mitropolitului A. Șaguna, se ridicau trei probleme importante, și anume: edificarea Catedralei din Sibiu, ridicarea unui local corespunzător, care să cuprindă un institut teologic și o școală normală de învățători (preparandie) și apoi o reședință demnă de un arhiepiscop și mitropolit. Îmbinînd priceperea cu intuiția organizatorului stăpîn pe realitatea imediată, Nicolae Ivan și-a adus contribuția la soluționarea sus-numitelor probleme, îndeosebi la zidirea Catedralei, cînd „a dezvoltat un zel vrednic de toată lauda". Cînd s-a pus piatra fundamentală a Catedralei (5/18 august 1902), îndată după mitropolit, Nicolae Ivan a spus semnificativa lozincă: *„Vecinic să fie scut tare pentru credința și limba noastră".* De numele asesorului N. Ivan se leagă și achiziționarea clădirii „Habermann", devenită hotelul „Europa", azi „Bulevard". Concomitent cu funcția de consilier arhiepiscopesc, N. Ivan deține și calitatea de profesor de religie pentru elevii din clasele superioare ale Liceului de stat din Sibiu. Aici a remarcat pe trei dintre elevii români, pe Octavian Goga, Ioan Lupaș și Onisifor Ghibu, pe care i-a sprijinit pe tot timpul anilor de studii universitare și a intrării lor în viața publică. O mențiune deosebită — din perioada sibiană a lui N. Ivan — se cuvine activității sale politice. El era vicepreședinte al Partidului Național Român. În această calitate, a dus o luptă susținută pentru drepturile legitime la viață ale poporului român din Transilvania. La 1 decembrie 1918, la Alba Iulia a fost ales în *Marele Stat al Națiunii Române,* iar în Senatul României a fost desemnat să fie raportorul legii despre unirea Transilvaniei cu România...

La data de 28 septembrie 1921, Nicolae Ivan a fost ales în scaunul de episcop al eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului. Alegerea a fost aprobată la 22 oct. 1921, apoi a fost hirotonit episcop în ziua de 21 noiembrie — 1921 —, în Catedrala din Sibiu, pentru a cărei edificare lucrase, ca asesor consistorial, deosebit de mult. Actul sfințirii a fost oficiat de către mitropolitul Dr. Nicolae Bălan, împreună cu episcopii Ioan I. Papp (Arad), Dr. Iosif Bădescu (Caransebeș), Roman Ciorogariu (Oradea) și arhiereul titular Dr. Ilarion Pușcariu. După investitura de la București (25 noiembrie, 1921), s-a făcut instalarea (19 decembrie, 1921), în biserica parohială din Cluj, unde a fost instalat odinioară și Vasile Moga ca episcop al românilor ortodocși din Transilvania. Odată instalat în jețul arhieresc al noii eparhii, episcopul N. Ivan, deși avea 66 de ani împliniți, a purces la muncă, declarînd că asanarea rănilor trecutului nu se face numai cu „vorba de mîngîiere", ci îndeosebi cu „devotament evanghelic". În proiectele sale, s-a folosit de vasta sa experiență, dar și de colaborarea oamenilor de seamă contemporani cu el. Unii au fost recrutați dintre foștii lui adversari, pe care a reușit să și-i facă prieteni. Fiind înzestrat cu o pătrunzătoare cunoaștere a oamenilor și a împrejurărilor, a avut aproape în toate cazurile norocul de a pune pe fiecare la locul potrivit, precum și iscusința de a atrage toate elementele de valoare în serviciul scopurilor înalte pe care le urmărea.

A fost un ceas binecuvîntat și plin de consecințe mari, cînd Nicolae Ivan a venit la Cluj, în calitate de organizator al noii eparhii a Clujului, cu un vraf de acte administrative, cu o masă și două scaune. Misiunea și-a îndeplinit-o cu osebită vrednicie — mai ales după ce a fost înscăunat episcop titular al eparhiei. Om al faptelor, N. Ivan s-a dovedit de-a lungul întregii sale vieți, dar mai ales în cei 16 ani de episcopat, perioada de vîrf a activității sale. A mers pe urmele lui A. Șaguna, organizînd din temelii reînviata episcopie a Clujului și dotînd-o cu așezăminte trainice, pe care nu le aveau eparhii cu o îndelungată existență istorică. Mărturie sînt numeroasele realizări de pe tot cuprinsul Eparhiei, în frunte cu măreața Catedrală din inima Clujului, biserica „Sf. Nicolae", Palatul Episcopiei... Mărețele catedrale ridicate aproape în toate orașele de pe teritoriul eparhiei, clădite în timpul și sub directa îndrumare a ierarhului „instituțional", cum l-a calificat prof. Ioan Lupaș, vorbesc convingător despre iubirea lui fierbinte pentru „neam și lege". Este iubirea înțeleasă în spiritul textului ioaneic: *„Să nu iubim cu*

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. *Ion Bunea*

Prof. Dr. Docent Alexandru Elian, la 75 de ani

Către sfîrşitul lunii brumărel din anul încheiat, Domnul profesor Alexandru Elian a împlinit 75 de ani de viaţă.

Vom încerca în următoarele rînduri, cu emoţia şi respectul cuvenite unui asemenea moment, o succintă evocare a personalităţii şi prezenţei dascălului nostru în cultura laică şi teologică românească. Născut în Bucureşti, în anul 1910, din părinţii Mihail-Andrei (funcţionar) şi Elena (casnică), Profesorul Alexandru Elian de mai tîrziu urmează cursurile primare şi liceale, încununate în anul 1928 cu diploma de bacalaureat, la Liceul „Spiru Haret" din Bucureşti. La acest vestit centru şcolar al Bucureştilor de altădată, elevul Alexandru Elian s-a bucurat de frumoase şi îndreptăţite aprecieri.

În urma promovării examenului de admitere, va frecventa apoi cursurile Facultăţii de Istorie din cadrul Universităţii bucureştene, la sfîrşitul cărora obţine, în 1932, atît licenţa în filozofie, cît şi pe cea în istorie. Între anii 1932—1934 va studia în străinătate ca membru al Şcolii Române din Franţa. Revenit în ţară, activează mai întîi ca profesor suplinitor la Seminarul Central din Bucureşti (1935—1936); în toamna lui 1936 este numit asistent la catedra de Bizantinologie de la Facultatea de Litere, — calitate în care va funcţiona pînă în anul 1940. Paralel a activat şi ca bibliotecar în cadrul Bibliotecii Academiei Române (pînă în 1956), — din anul 1954, ca şef de secţie. În iunie 1937 a fost numit şi la catedra de paleografie greacă, cu rangul de conferenţiar, din cadrul Şcolii Superioare de Arhivistică, funcţie pe care o va deţine pînă în luna noiembrie a anului 1948. De aici va fi transferat (1949) ca profesor titular la catedra de Bizantinologie a Facultăţii de Istorie, catedră pe care o va ilustra pînă în 1952.

Activitatea de studiu şi cercetare a Profesorului Alexandru Elian este marcată şi de munca depusă timp de 12 ani (1956—1968) ca cercetător ştiinţific principal şi mai apoi ca şef de secţie — pentru Istoria Universală — la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga".

Din luna septembrie a anului 1956, Domnul profesor Alexandru Elian îşi reia activitatea în cîmpul Teologiei, de data aceasta la Institutul Teologic de grad Universitar din Bucureşti. Aici, împărtăşind cu bunăvoinţă şi dărnicie din vasta şi temeinica sa experienţă şi pregătire, vreme de două decenii Domnul profesor Alexandru Elian va veghea asupra educaţiei teologice, ştiinţifice şi civice a viitorilor slujitori ai Altarului strămoşesc, predînd Bizantinologia.

La 1 octombrie 1975 Domnul profesor Alexandru Elian se pensionează — la cerere — pentru limită de vîrstă. Încheierea activităţii didactice nu va însemna însă nici pe departe încetarea activităţii ştiinţifice şi de cercetare. şi nici ruperea relaţiilor cu „auditorii săi de altădată". Mulţi dintre foştii săi studenţi din învăţămîntul teologic şi laic îl mai frecventează şi astăzi, apelînd la nepreţuitele sale indicaţii şi cunoştinţe. Şi nu este de mirare. Cu inima şi casa larg deschise, în permanenţă, Domnul profesor Alexandru Elian, „expresia cea mai strălucită a spiritului — dacă nu a şcolii — lui Demostene Russo, întruchipează acea rigoare a demersului de cercetare, care tinde spre exhaustiv în informaţie şi definitiv în încheieri. Personalitatea sa ştiinţifică se înfăţişează ca o întrupare a virtuţilor umanismului renascentist: larg orizont de cultură şi acut spirit critic. În problematica abordată de Alexandru Elian se disting două mari direcţii: în cea dintîi — relaţiile Ţărilor Române cu Bizanţul —, Alexandru Elian, cunoscător perfect al surselor bizantine, a întreprins un efort, pe cît de amplu pe atît de remarcabil, pentru a înlătura opinii şi concluzii care, în ciuda dreptului de cetate căpătat în istoriografia noastră, s-au dovedit, la ancheta de migală pe care el a desfăşurat-o, de-a-ntregul eronate. Eliminînd un şir de ipoteze, născute mai ales din documentarea insuficientă sau din analiza deficitară a sursei, Alexandru Elian a „curăţit" terenul pentru cercetarea sistematică a raporturilor româno-bizantine, care rămîne de făcut. Pentru el, căile mai adînci, de lungă durată, adesea mediate de pătrunderea influenţei Bizanţului imperial, sînt mai importante decît contactele directe, modeste în consecinţe, dar înălţate în strălucire de legende istoriografice, pe cît de false pe atît de trainice. În cea de-a doua direcţie a preocupărilor sale — istoria culturii româneşti medievale —, Alexandru Elian a adus o solidă pregătire filozofică, prin care a deschis perspective noi în analiza fenomenului cultural. Contribuţiile sale privind activitatea lui Dosoftei (mitropolitul Moldovei şi Sucevei — 1671—1674; 1675—1686 — şi ctitorul poeziei culte româneşti n. n.) au dat un nou chip ilustrului prelat (sic!), a cărui operă a fost supusă de Alexandru Elian celei mai erudite şi comprehensive analize".*

Fără pretenţia de a prezenta aici o listă completă a activităţii editorial-publicistice a Domnului profesor Alexandru Elian, vom insera, în cele ce urmează, mai multe titluri — tot atîtea contribuţii la îmbogăţirea bibliologiei, codicologiei, epigrafiei şi a studiilor greceşti şi neoelenice, care au trezit un viu şi real interes în rîndurile specialiştilor: *Contribuţia grecească la „Mărturisirea ortodoxă"*, 1946; *Elemente de paleografie greco-romane*, în „Documente privind Istoria României", vol. I, 1956, p. 359—381; *Inscripţiile medievale ale României — vol. I — Oraşul Bucureşti, 1395—1800*, (în colaborare), volum apărut sub redacţia Profesorului Elian şi a cărui amplă *Introducere* (p. 11—44) — un adevărat studiu asupra inscripţiilor noastre medievale, a însemnătăţii lor pentru istoriografia românească — îi aparţine; *Istoria României* (colaborator), vol. III, Bucureşti, 1964; *Fontes historiae daco-romanae*, vol. III; *Scriitori bizantini (sec. XI—XIV)*, Bucureşti, 1976 (în colaborare cu Nicolae Şerban Tanaşoca). Studiul introductiv, p. VII—XXVIII, îi aparţine; *Conspiratori greci în Principate şi un favorit mavrogheneşc: Turnavitu*, în „Revista de Istorie", XXI (1935), nr. 10—12, p. 337—372.

Socotim indicat să amintim aici şi valoroasa traducere a lucrării lui Steven Runciman, *The Fall of Constantinople — 1453* (Căderea Constantinopolului — 1453), însoţită de edificatoare note de pagină şi *interesantă Postfaţă*, p. 269—302.

Însăşi problema legăturilor româno-bizantine — care constituie o direcţie, cum s-a afirmat, nu neglijabilă a scrisului Domnului profesor Alexandru Elian —, este reprezentată exemplar de studii ca: *Die byzantinischen Studien in Rumänien*, în „Balcania", V (1946), p. 33—78; *Les études byzantines en Roumanie, 1939—1945*, în „Byzantinoslavica", IX (1948), p. 393—405; *Les rapports byzantino-roumains. Phases principales et traits caractéristiques*, în *Ibidem*, XIX (1958), p. 212—225; *Sur la circulation manuscrite des écrits politiques de Rhigas en Moldavie*, în „Revue roumaine d'Histoire", I (1962), nr. 2, p. 487—197; *Byzance et les Roumains à la fin du Moyen Age*, în „Proceedings of the XIII-th International Congress of Byzantine Studies", Oxford, 1967, p. 195—203; *La byzantinologie dans les préoccupations de la théologie roumaine*, în „De la théologie orthodoxe roumaine dès origines à nos jours", Bucureşti, 1974, p. 195—210; *Moldova şi Bizanţul în secolul al XV-lea*, în „Cultura moldovenească în epoca lui Ştefan cel Mare", Bucureşti, 1964, p. 97—179; *Ceva despre iconografia bizantină şi cea românească*, în „Calendarul ortodox Credinţa" pe anul 1967.

La acestea adăugăm titlurile preocupărilor speciale de istorie bisericească: *Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol şi cu celelalte Biserici Ortodoxe. De la întemeiere pînă la 1800*, în „Biserica Ortodoxă Română", LXXVII (1959), nr. 9—10, p. 904—935; *Biserica Moldovei şi Muntele Athos la începutul veacului al XIX-lea*, în „Studii Teologice", XIX (1967), nr. 7—8, p. 391—402; *Antim Ivireanul — apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei*, în *Ibidem*, XVIII, (1966), nr. 9—10, p. 519—530; *Clerul ortodox român şi răscoala lui Tudor Vladimirescu*, în „Glasul Bisericii", XXIX (1970), nr. 7—8, p. 734—748; *Mărturisirea de credinţă a Bisericii Ortodoxe — 1642*, Cuvînt înainte şi traducere, p. 5—22, Bucureşti, 1981; *Atitudinea Bisericii Vechi-Catolice faţă de Sinoadele Ecumenice*, în „Ortodoxia", XXII (1970), nr. 3, p. 373—381; *Contribuţia clerului român la luptele poporului român pentru libertate naţională şi unitate* (colaborare), în „Biserica Ortodoxă Română", LXXXVI (1968), nr. 11—12, p. 1289—1342 etc.

*

Aceste cîteva rînduri omagiale le încredinţăm publicităţii pentru a mărturisi respectuoasele şi sincerele mulţumiri ale numeroaselor serii de studenţi teologi cărora le-a fost cu devoţiune îndrumător şi mentor, şi care ridică neîncetat, de la înălţimea Altarelor strămoşeşti rugăciuni pentru sănătatea, liniştea şi îndelunga-înzilire a Profesorului Alexandru Elian.

Alexandru M. Ioniţă

BISERICA MONUMENT DIN LUNCA MOŢILOR

Tradiţia şi numeroasele legende ale Ţării Zarandului ne vorbesc despre localitatea Lunca Moţilor din judeţul Hunedoara, satul cu oameni harnici şi buni gospodari, aşezat pe ambele văi ale Crişului Alb, situat la altitudinea de 250 metri, în apropierea şoselei ce duce de la Baia de Criş spre Hălmagiu. Biserica monument de arhitectură din parohia Lunca Moţilor, avînd hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost construită la sfîrşitul secolului al 17-lea, pe dealul numit „Gorgan", de către credincioşii ortodocşi din satul Ţebea, sfinţită de mitropolitul Atanasie Anghel în anul 1700, fiind martora multor evenimente istorice din timpul răscoalei lui Horea, Cloşca şi Crişan (1784). După cum ne istorisea conducătorul Oficiului parohial din Lunca Moţilor, preotul Cantemir Pătrui, biserica monument amintită a servit ca lăcaş de cult credincioşilor ortodocşi din satul Ţebea, pînă prin anul 1820, cînd aceştia şi-au construit altă biserică nouă, aceasta fiind cedată credincioşilor din Lunca Moţilor. Această biserică este construită în vechiul stil ardelenesc al bisericilor de lemn cu turlă înaltă, pe măsura posibilităţilor materiale ale localnicilor care în acele timpuri erau destul de reduse. Materialul de construcţie folosit este exclusiv de stejar şi brad. A fost pictată prin anul 1829 de către pictorul Lupşa din Roşia Montană, într-o formă corespunzătoare vremurilor de atunci. Trecînd timpul şi ruinîndu-se acoperişul care era din şindrilă, s-a reparat în mai multe rînduri. În 1966 s-a acoperit turnul din nou cu şindrilă iar în 1968 s-a acoperit parţial şi corpul bisericii. Degradîndu-se din nou şindrila de pe corpul bisericii, în anul 1978 a fost acoperităîn întregime cu şindrilă. Avîndu-se în vedere însemnătatea sa istorică, la 17 februarie 1954, prin Decizia nr. 43, a fost declarată monumentistoric, înregistrat sub nr. 1402. Se află lîngă biserica zidită din piatră ulterior.

Ion Coţoi

Episcopul Nicolae Ivan

(Continuare din pag. a 6-a)

vorba, numai din gură, ci cu fapta şi cu adevărul" (I Ioan 3, 18).

Testamentul întocmit şi semnat de N. Ivan cu puţin înainte de moarte (la 17 ianuarie 1936) este o probă peremptorie pentru concordanţa exemplară dintre un sfîrşit măreţ şi o viaţă trăită pe un plan de activitate superioară. Locul odihnei de veci a dorit să fie sub altarul catedralei ca „să pot rămîne sufleteşte împreună cu turma ce mi-a fost încredinţată spre păstorire şi pentru a cărei propăşire am luptat neîncetat, în fiecare clipă a străduniilor duhovniceşti", spune el. Sfîrşitul vieţii pămînteşti i-a venit în ziua de 3 februarie, 1936, iar înmormîntarea s-a făcut în ziua de 6 februarie, 1936, conform dispoziţiilor testamentare şi după ritualul îndătinat, sicriul cu osemintele lui pămînteşti fiind aşezat în subsolul Catedralei clujene. E demn de reţinut faptul că înainte de închiderea sicriului, stropind cu vin corpul defunctului, episcopul Aradului, Andrei Magieru — a presărat peste el pămînt adus de arhimandritul Atanasie Prelipceanu, de la mănăstirea Putna, legînd şi aşa, în mod indiscutabil, pămîntul Clujului transilvănean de acela al Putnei din Moldova lui Ştefan cel Mare, pe care l-a proslăvit atît de mult, prin cuvinte şi prin fapte, episcopul Nicolae Ivan.

Arhiepiscopia ortodoxă română a Vadului, Feleacului şi Clujului, la împlinirea celor 50 de ani de la trecerea în veşnicie a episcopului Nicolae Ivan, îi aduce prinosul cuvenit de preţuire şi recunoştinţă prin editarea unei monografii, care recent a văzut lumina tiparului. Această monografie oglindeşte personalitatea excepţională a celui ales de Providenţă să conducă destinele acestei eparhii istorice în perioada ei grea de formare şi consolidare. În paginile ei este înfăţişat profilul moral şi spiritual al unui cleric al trecutului, din înalta ierarhie bisericească, care *„s-a silit să se arate înaintea lui Dumnezeu lucrător cu faţa curată, drept învăţînd cuvîntul adevărului"* (II Tim. 2, 15).

Cum am cunoscut . . .

(Continuare din pag. a 4-a)

să colind satele din zonă şi să fac o identificare de localităţi şi personaje ale primului său roman. Bătrînul şi simpaticul meu Mentor a fost foarte satisfăcut, cînd i-am înfăţişat aceste îndrăzneţe căutări, ajungînd pînă la Colibiţa, şi pe care le-am publicat sub titlul *„Pe urmele lui Ion"* (rev. „Muguri", An. IX, nr. 3—4/1930).

O dată am vizitat şi Valea Bîrgăului şi am constatat şi eu — şi mi-a confirmat şi dînsul — că a rămas în întregime ortodoxă. Dînsul, după ce a încheiat cu cariera profesorală de la Năsăud, a venit ca protopop în Bistriţa şi cu ajutorul credincioşilor săi de pe Bîrgău, şi a unor foşti elevi ai săi, în frunte cu patriarhul Miron şi mitropolitul Nicolae Bălan, a ridicat, la bătrîneţe, o biserică măreaţă în Bistriţa, ca o catedrală. Deşi în anul 1933 era terminată în exterior, — urma de acum să înceapă pictura —, părintele paroh îi dădea roată în fiecare zi. Ultimul drum l-am făcut împreună la biserica cea nouă. Se simţea fericit că de acum are şi el biserică, avînd trei turle: „Pentru că icoana este a ortodoxului! Şi în vîrful celor trei turle se cuprinde icoana judecăţii din urmă! Şi eu caut prin biserică un răspuns bun la Înfricoşătoarea Judecată a Domnului . . .!"

În anul următor — 1934 — Domnul l-a chemat la Sine! Ajunsese la capătul tuturor ostenelilor sale pămînteşti! Împlinise 86 de ani! N-am mai venit în Bistriţa — după ultima noastră convorbire —, de-abia în vara anului 1936. Eram în primul meu an de preoţie. Atunci m-am închinat la mormîntul Ctitorului din dreapta bisericii, unde şi-a pus viaţa lui temelie, şi mi-au venit în minte versurile din cîntul lui Mistral:

— „Sînt morţi ziditorii;
Dar templul e zidit . . .!"

*

Părintele Pletosu, cu spiritul lui rector, — om de ştiinţă şi de inimă —, m-a însufleţit şi după ce ne-am despărţit. După „Dictatul de la Viena", am publicat un poem-protest: *„Ne cheamă Năsăudul"* (rev. „Îngerul", An. XV, nr. 1—4/1943), prin care încheiam:

— „Astăzi sînt alte răni,
Dar este-acelaş sînge . . .!
. . . Îţi jur din nou credinţă,
Şi inima se frînge,
C-ajung pînă la tine,
Doar ca o suferinţă . . .!"

A fost reprodusă şi de unele ziare locale. Împreună cu poezia *„Carpaţii"* am recitat-o pe scena Teatrului „Moldavia" în seara zilei de 20 august 1944, în cadrul *„Asociaţiei Refugiaţilor din Ardealul de Nord"* şi în prezenţa episcopului Dr. Antim Angelescu al Buzăului. Am mai publicat un articol: „Din Ardeal, în zile româneşti — *Cununa Anului"* (rev. „Muguri", An. XIX, nr. 5/1943).

Despre părintele Pletosu am mai vorbit într-o conferinţă, ţinută în faţa preoţilor buzoieni la *„Centenarul naşterii lui Coşbuc"*, pentru care am primit evidenţiere din partea sfintei Episcopii a Buzăului, cu ordinul nr. 8.267/1966. Subliniez aici, între altele, consideraţiile făcute cîndva de Părintele Pletosu asupra celor trei mari năsăudeni, care străluces în lanul de aur al literaturii române, în ceea ce priveşte lupta lor socială şi naţională: „Dacă ţăranii, la glasul lui Mureşanu, se deşteaptă; ţăranii lui Coşbuc cer pămînt; iar ţăranii lui Rebreanu îl iau! . . . Fiecare din ei s-a făcut ecoul epocii în care a trăit, şi a făcut un pas uriaş peste micimea timpului, însă e de observat saltul calitativ!" . . . Nu mi-a spus niciodată dacă a scris ceva, însă cînd vorbea, parcă era un tribun. Se cunoştea că stă cu sufletul la popor.

Părintele Grigore Pletosu a slujit Şcoala şi Biserica. Cît a dat uneia, şi cît a dat alteia, este greu să cîntărim, să judecăm, să socotim şi să numărăm. Cert este că se află pe linia luptei pentru emanciparea românilor din Ardeal. Aşa se face că îl găsim şi printre ctitorii de la catedrala mitropolitană din Sibiu: *„Preotul profesor Grigore Pletosu, în numele Corpului Didactic din Năsăud!"*

Român de pretutindeni, român de totdeauna! . . .

*

Cu amintirea lui în gînd, trăiesc înfiorat şi sentimentul descendenţei mele din exodul cel lung al mocanilor fugiţi peste Carpaţi, pentru că şi eu îmi trag neamul, — după tată —, din cei izgoniţi de-acasă, cu vreo trei sute de ani în urmă, — într-o răscoală neizbutită. Ardealul e Altarul! Şi, Părintele Pletosu a slujit acest Altar toată viaţa lui, dăruindu-se pe de-a-ntregul ca o jertfă, — şi rămîne în înţelepciunea sfătuitoare —, pildă vie de urmat pentru întreaga preoţime.

Comori de limbă românească în

„Învăţături preste toate zilele" (1642)

La 26 martie 1985 îşi lua titlul de Doctor în Litere al Universităţii din Amsterdam Willem van Eeden, cu lucrarea românească, din secolul al XVII-lea, „Învăţături preste toate zilele" (1642), ediţie şi studiu lingvistic".[1]

Ieşită de sub teascurile tiparniţei de la mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului" din Cîmpulung-Muscel, la anul 1642, „Învăţături preste toate zilele" a fost, din păcate, foarte puţin studiată, mai ales din punct de vedere al limbii textului acestei lucrări. Acesta a fost, de altfel, şi unul din motivele principale ce l-au determinat pe W. van Eeden să se consacre studiului lingvistic al respectivei cărţi şi să ne ofere în 1985 noua ediţie a „Învăţăturilor preste toate zilele", după cum el însuşi o mărturiseşte în introducerea lucrării sale de doctorat, unde scrie că: „textul de la 1642 a fost obiectul unui dezinteres aproape total, ce ne pare nemeritat din punct de vedere al limbii: în cele mai bune pasaje calitatea scrierii sale poate să se compare cu aceea a Cazaniei mitropolitului Varlaam, apărută la Iaşi în 1643 şi elogiată de istoricii literaturii române". Şi, într-adevăr, întîlnim în textul „Învăţăturilor preste toate zilele", pasaje de-o rară frumuseţe a limbii, dublată uneori de o profundă gîndire teologică. Iată de ce, spre ilustrarea celor afirmate mai sus, redăm, în cele ce urmează, trei pasaje din „Învăţături preste toate zilele" în care, cu adevărat, limba românească este ca un fagure de miere.

A) „Ca şi cum ară fi un călătoriu de umblă multă cale şi-l arde soarele şi-l supără zăduhul, după aceaia la mijlocul căii află un copaciu frumos cu multă frunză şi şade suptu dînsul la umbră de să odihneaşte, aşijderea şi noi n ziua de astăzi" (Extras din „Cuvînt la închinarea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci, din Duminica a 3-a a Sfîntului Post", 30v 13—31 v 1).

B) „Oare vedeţi cu ce armă ntăreşte mpăratul cel mare şi Dumnezeu pre vóinicii săi? Nu-i dă platoşă de fieru, nice arcu nice sabie, nice pavăză, nice altu ceva nimicu den armele voiniciloru acestóru de pre pămîntu. Dară ce-i dă? Dă-i cinstita şi sfînta cruce, că aceaia iaste şi suliţă, aceaia iaste şi pavăză şi arcu şi ori-ce armă tribuie creştinului celui blagocestivu. Ca şi un împărat ce cumpără arme bune şi le dă slugilor lui, aşijderea şi Domnul pre această sfîntă cruce ne-au dat armă şi ne grăiaşte:" (Extras din „Cuvînt la închinarea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci, din Duminica a 3-a a Sfîntului Post", 32r 13—32v 3).

C) „Vai de noi, fraţiloru, n ce chipu iaste loculu acela unde iaste plîngerea şi scrăşnirea dinţiloru, carele se chiamă Tartárulu, ntru care locu şi singuru diavolulu să cutremură de dînsul unde-l veade! Vai de noi, n ce chipu iaste matca focului celui nestinsu, carea tot arde şi nice o dată nu luminează!" (Extras din „Cuvîntu de nvăţătură pentru moarte, ca să nu foarte plîngă creştinii pentru cei ce mor", 46v 6—46 v 11).

Că dincolo de dulceaţa şi frumuseţea limbii româneşti a acestor pasaje găsim în ele şi o profundă gîndire teologică, ultimul o confirmă din plin. Astfel, identificarea Iadului, din ultimul pasaj expus mai sus, cu „matca focului celui nestinsu, carea tot arde şi nice o dată nu luminează", dezvăluie, cu prisosinţă, o profunzime rar întîlnită în gîndirea teologică românească.

Pr. Dr. *Ioan Dură*

1 „Învăţături preste toate zilele (1642) édition et étude linguistique". Tom. I—II (VIII+811 pagini), Amsterdam, 1985.

Scrisă într-o aleasă franceză de autorul ei olandez, ce mînuieşte tot aşa de bine şi româna, lucrarea de doctorat a lui W. van Eeden a fost recenzată, imediat după apariţia acesteia, de către semnatarul acestor rînduri, în revista comunităţii ortodoxe române din Olanda, „Mărturie ortodoxă", An IV, 1985, nr. 8, p. 187—193.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Miercuri, 1 ianuarie 1986, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit, în catedrala mitropolitană din Sibiu, Sf. Liturghie arhierească în cadrul căreia a fost hirotonit preot P. C. arhid. D. Dan, iar diacon teologul Gh. Lup.

La priceasnă, I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, axat îndeosebi pe viaţa şi lucrarea Sf. Vasile cel Mare, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii a rostit o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu pentru anul care a trecut şi de invocare a ajutorului Său pentru anul în care am intrat.

În noua sală de la reşedinţa mitropolitană a avut loc apoi îndătinata recepţie de Anul Nou, la care au participat angajaţi de la Centrul arhiepiscopesc, profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, corul catedralei mitropolitane, deputaţi eparhiali, preoţi din Sibiu.

În numele participanţilor, P. C. arhid. Dr. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, a evocat unele din realizările de la Centrul mitropolitan din Sibiu, după care a exprimat I. P. S. Mitropolit Antonie urări de sănătate şi noi realizări de folos obştesc în anul în care am păşit.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Sa, care, după ce a mulţumit pentru urările ce i s-au făcut, a aruncat o scurtă privire asupra anului care s-a încheiat, iar în partea finală a cuvîntării a anunţat numirea şi instalarea în postul de vicar-administrativ a P. C. pr. ic. stavr. D. Dan, fost consilier economic la Centrul arhiepiscopesc Sibiu.

Au vorbit în continuare: P. C. cons. M. Sămărghiţan, care a asigurat pe noul vicar de colaborarea permanenţei Consiliului arhiepiscopesc, şi noul vicar ad-tiv, P. C. pr. D. Dan, care a mulţumit pentru funcţia de mare răspundere ce i s-a încredinţat, promiţînd că se va strădui să o onoreze în chip deplin.

■ Luni, 6 ianuarie 1986, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe C. diacon I. Frăţilă pentru parohia Buia, prot. Mediaş, iar întru diacon pe tînărul teolog Marius Frîncu.

La priceasnă, I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, axat pe activitatea Sf. Ioan Botezătorul caracterizat printr-o exemplară modestie şi pe unele înţelesuri ale Botezului Domnului, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii a săvîrşit sfinţirea apei mari sau Aghiazma mare.

■ Marţi, 7 ianuarie 1986, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut o vizită canonică la parohia şi biserica Buna-Vestire din Sibiu-Iosefin, biserică monument istoric, din 1788, unde a oficiat Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia ectenia specială s-a făcut pentru ctitori, preoţi slujitori şi sufletele episcopului Vasile Moga, mitropoliţilor Miron Romanul şi Ioan Meţianu, pr. Moise Fulea, scriitorul Codru Drăguşanu, înmormîntaţi în preajma acestei biserici.

La momentul cuvenit C. diacon Gh. Lup a fost hirotonit preot pentru parohia Buneşti, prot. Rupea.

La priceasnă a predicat P. C. prot. D. Luca, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii un ziditor cuvînt de învăţătură a rostit I. P. S. Mitropolit Antonie, care a zăbovit asupra lucrării duhovnicului, subliniind îndatorirea de a se păstra secretul spovedaniei chiar cu preţul vieţii, precum şi asupra dreptei credinţe strămoşeşti şi asupra rugăciunii.

ORADEA

■ După ce, în prima zi de Crăciun, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în catedrala episcopală şi vecernia în biserica Sf. Nicolae din Oradea, a doua zi de praznic (26 dec. 1985) s-a aflat, după tradiţie, în mijlocul credincioşilor din oraşul Satu Mare. De data aceasta, Sf. Liturghie a fost săvîrşită în biserica „Adormirea Maicii Domnului" *(Satu-Mare I)*, cu care prilej s-a săvîrşit şi slujba de binecuvîntare a lucrărilor de restaurare a picturii şi a noului iconostas, sculptat artistic în lemn de stejar. Corul parohial a executat un frumos program de colinde.

■ În după-amiaza aceleiaşi stărbători, chiriarhul a oficiat vecernia în biserica din parohia *Satu Mare IV*. La sfîrşitul sf. slujbe, corul parohial a executat un reuşit program de colinde, apreciat cu cuvinte de laudă de către ierarh, cum a făcut-o şi înainte de masă.

A treia zi de Crăciun, de sărbătoarea Sf. Arhid. Ştefan, ierarhul a poposit în mijlocul credincioşilor din oraşul *Carei*, în a căror frumoasă biserică a săvîrşit Sf. Liturghie. La sfîrşitul sf. slujbe, toţi credincioşii au cîntat colinde, în timp ce arhipăstorul „miruia" credincioşii. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a vorbit despre semnificaţia celui dintîi martir, Sf. Arhid. Ştefan.

■ Duminică, 29 decembrie 1985, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială *(Oradea-Olosig*, unde — în cuprinsul cuvîntului de învăţătură — şi-a exprimat deplina satisfacţie pentru lucrările de pictură ale bisericii ce sînt în curs de desfăşurare, pentru care i-a felicitat pe credincioşi şi pe păstorul lor sufletesc.

În după-amiaza aceleiaşi Duminici, ierarhul a oficiat slujba vecerniei în frumoasa biserică din parohia *Oradea-Vii* (cartierul C. F. R.), cu care prilej credincioşii de aici au oferit un reuşit program de colinde, datini de Crăciun şi poezii religioase. În cuvîntul de învăţătură, chiriarhul a felicitat călduros pe colindători şi pe păstorii lor sufleteşti, urîndu-le tuturor un An Nou fericit, cum a făcut-o şi la celelalte prilejuri.

■ Întru cinstirea praznicului Naşterii Domnului, ca în fiecare an, în catedralele din Oradea şi la Centrul eparhial, s-au desfăşurat frumoase concerte de colinde şi datini de Crăciun, oferite de corul catedralei episcopale şi de cel al bisericii Sf. Nicolae: la vecernia de Duminică, 22 decembrie 1985, în Biserica cu Lună; în seara de Ajun, în Paraclisul Sf. Episcopii; în prima zi de Crăciun, la vecernie, în biserica Sf. Nicolae (aici a cîntat şi corul bisericii din Oradea-Velenţa).

La asemenea concerte de colinde, a asistat P. S. Sa şi a doua zi de Crăciun în biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Satu Mare I (la Sf. Liturghie) şi în biserica cea nouă din Satu Mare IV (la vecernie), date de corurile acestor biserici, iar a treia zi de Crăciun, în biserica parohială din oraşul Carei.

La toate aceste prilejuri de bucurie, ierarhul a ţinut cîte un ziditor cuvînt de învăţătură, reliefînd frumuseţea, însemnătatea şi rolul colindelor şi datinilor de Crăciun în viaţa poporului român, de-a lungul veacurilor.

■ În după-amiaza zilei de 23 decembrie 1985, în Paraclisul Sf. Episcopii, P. S. Episcop Vasile a fost colindat de un grup de colindători din localitatea *Deal*, jud. Alba, satul natal al Prea Sfinţiei Sale, care au prezentat un bogat program de colinde din partea locului, venite din adîncul vremii, şi ca text, ca lexic, şi ca melodii. Cu firească emoţie, chiriarhul le-a mulţumit din suflet pentru această adevărată şi plăcută surpriză, prin trezirea nostalgiei după locurile natale, urîndu-le, lor şi tuturor credincioşilor din satul natal, sărbători fericite şi un An Nou îmbelşugat!

Oare toţi creştinii sînt preoţi ?

La întrebarea de mai sus, unii creştini răspund că nu toţi creştinii sînt preoţi, iar alţii răspund că toţi creştinii sînt preoţi. Care este adevărul? Să cercetăm Scripturile.

„Pe unii i-a pus Dumnezeu, în Biserică: întîi apostoli, al doilea prooroci, al treilea învăţători; ... Oare toţi sînt apostoli? Oare toţi sînt prooroci? Oare toţi învăţători?..." (I Cor. 12, 28—29). Prin urmare, Sf. Ap. Pavel întreabă şi tot el răspunde: oare toţi sînt apostoli? Nu toţi sînt, ci numai unii pe care i-a pus Dumnezeu în Biserică apostoli. Tot aşa, nu toţi creştinii sînt preoţi, ci numai unii pe care îi pune Dumnezeu. Este vreo legătură între apostoli şi preoţi? Da, este! Sfînta Scriptură spune: „Pe preoţii cei dintre voi îi rog ca unul ce sînt împreună preot ... păstoriţi turma lui Dumnezeu ... cu voie bună" (I Petru 5, 1—2). Sf. Ap. Petru era în acelaşi timp şi apostol (I Petru 1, 1), dar şi preot (I Petru 5, 1). Tot aşa erau şi ceilalţi apostoli ai Mîntuitorului, pe care El i-a ales din ucenicii Săi (Luca 6, 13).

Sf. Ap. Petru distinge în Biserică două funcţii mari: păstorul şi turma. Păstorul conduce turma, iar turma ascultă pe păstor. Numai aşa se pot realiza cele două scopuri în Biserică: preamărirea lui Dumnezeu şi mîntuirea sufletelor. Biserica nu este formată nici numai din păstori, nici numai din turmă. Nu pot toţi oamenii să fie doctori, profesori, avocaţi, ingineri şi aşa mai departe, ci numai unii, care au vocaţie pentru aceste profesii. Tot aşa şi în Biserică: nu toţi creştinii pot să fie preoţi, ci numai aceia care au darul preoţiei.

Mîntuitorul spune către apostoli: „Iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 20). Apostolii însă au murit. Ştim că după moartea apostolilor au urmat episcopii. Cine i-a hirotonit pe episcopi? Sf. Scriptură spune: „Drept aceea, luaţi aminte de voi înşivă şi de toată turma, întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu, pe care a cîştigat-o cu însuşi sîngele Său" (F. Ap. 20, 28).

„Sf. Scriptură ne învaţă că numai Apostolii şi episcopii au sfinţit şi aşezat episcopi, preoţi şi diaconi. Aşa de pildă Sf. Apostoli au sfinţit şi aşezat pe cei şapte diaconi. Sf. Apostol Pavel a sfinţit şi aşezat pe episcopii Tit şi Timotei şi pe alţi preoţi (I Tim. 4, 14; II Tim. 1, 6; F. Ap. 14, 23), iar Tit şi Timotei au sfinţit şi aşezat preoţi şi diaconi (I Tim. 5, 22; 3, 1—10; Tit 1, 5—9)".

„Din toate cele de mai sus nu putem scoate altă învăţătură, decît că slujba preoţească o pot îndeplini numai cei ce au primit darul Preoţiei, în sf. taină a punerii mîinilor Preoţiei. Iar această sf. taină constă într-o lucrare sfîntă văzută, în care se împărtăşeşte darul cel nevăzut al Sf. Duh (darul Preoţiei) şi este săvîrşită de unul care are şi el la rîndul său darul Preoţiei, în gradul cel mai înalt" (A se vedea Arhim. Zosim Târâlă şi Ic. Stavrofor Haralambie Popescu în lucrarea *Pidalion*, Bucureşti 1933, p. 15).

Aceasta este preoţia sacramentală spre deosebire de cea universală, care nu are caracter de taină şi în care cred cei ce susţin că toţi creştinii sînt preoţi pe baza textului biblic de la I Petru 2, 9: „Iar voi sînteţi seminţie aleasă, preoţie împărătească, neam sfînt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiţi în lume bunătăţile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina sa cea minunată".

„Potrivit învăţăturii autentice a Bisericii noi învăţăm însă că şi în Vechiul Testament întregul Israel se numeşte: *„preoţie împărătească"* „neam sfînt" (Ieşire 19, 6), fără ca prin aceasta poporul Israel să se fi socotit că face parte în întregime din clasa preoţească. Regele Ozia, care a vrut să tămîieze, s-a umplut de lepră (II Paralipomena XXVI, 16—21), iar Core, Datan şi Aviron, care au vrut să fie preoţi prin forţă, au fost înghiţiţi de vii (Numeri XVI). În cuvintele Sf. Apostol Petru e vorba de o preoţie în înţeles figurat. Prin puterea harului primit la Sf. Botez şi la alte Sf. Taine, *creştinii au o stare aleasă, sfîntă, împărătească, faţă de necreştini*, de aceea ei au dreptul să boteze şi pruncii în primejdie de a muri nebotezaţi. Dar aceasta nu este tot una cu preoţia aşezată de Mîntuitorul prin Sf. Apostoli şi ajunsă la noi prin succesiune apostolică"

CONCLUZIA:

Nu toţi creştinii sînt preoţi, ci numai aceia pe care-i pune Dumnezeu prin Duhul Sfînt la alegerea Mîntuitorului Hristos. Preoţia este un dar care se dă candidatului la preoţie prin sfinţire de către episcop spre a învăţa, a sluji Sf. Taine şi ierurgii şi a conduce turma cea cuvîntătoare la mîntuire. „Nimeni nu-şi ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum şi Aaron" (Evrei 5, 4), spune Sf. Ap. Pavel.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Semnalăm... Semnalăm...

● *În revista ortodoxă „Contacts" de la Paris, Pierre Rosnianski publică* „Réflexions sur le travail". *Face incursiuni în teologia patristică asupra* muncii, *leagă munca de creaţie şi de mîntuire şi o situează şi în viaţa creştină contemporană ca element de bază în colaborarea dintre creştini şi necreştini.*

● *„O frescă necunoscută istoriografiei noastre". E vorba de o frescă din M-rea Zografu din Muntele Athos în care, alături de Ioniţă Asan (1218—1241), se află Ştefan cel Mare „ctitor al Dobrovăţului şi Căprianei" şi miluitor al Zografului. Fresca i-a fost cunoscută prof. Teodor Bodogae — spune Nicolae Ciachir, autorul informaţiei din Flacăra (nr. 24, 1985, p. 8) — dar n-a fost reprodusă. Flacăra o reproduce. E un altfel de chip al lui Ştefan cel mare, cu barbă şi lung costum domnesc, diferit de cel de pe Tetravanghelul de la Humor.*

● „Din enigmele mării" *de Gheorghe N. Popescu, în revista „Tomis" (nr. 6, 1985, p. 16):*

„Iată o întîmplare care, dacă n-ar fi fost prezentată şi comentată în paginile unei reviste de ştiinţă, poate ar fi primit acelaşi calificativ ca şi cea al cărui erou a fost Iona: „O simplă poveste!" Oare aşa să fie? Revista franceză „Cosmos" în numărul său din februarie 1891 descrie pe larg o întîmplare aproape neverosimilă.

„În luna februarie 1891 echipajul balenierei engleze «Star of the East» a capturat, după o luptă grea, o balenă uriaşă Pott, luptă în care o barcă a fost sfărîmată, un marinar mort şi un altul, pe nume James Bartley, dat dispărut.

În timpul tranşării, după înlăturarea stratului de grăsime, s-a ajuns la stomac şi vrînd să-l ridice la bord, au observat anumite convulsii. S-a crezut că aceste tresăriri se datorau muşchilor care mai erau calzi. Cînd stomacul uriaş a fost deschis, au observat în el petice de haine şi mai apoi un corp omenesc. Era ... James Bartley! Îmbrăcămintea lui era zdrenţuită, iar pielea corpului său părea ca o piele în timpul tăbăcirii. Îşi pierduse culoarea, devenise pală, ca de om mort. James mai respira, inima îi bătea încet dar normal, plămînii îi erau neatinşi şi era conştient de el. După o jumătate de ceas se trezi din leşin. Astfel, după 36 de ore, cît a stat în stomacul balenei, James Bartley a revenit la viaţă".

Prof. Jubin, de la Muzeul din Paris: „Acest caz nu trebuie privit ca o poveste. Este vorba de o balenă Pott, iar acest gigant al mării atinge 23 metri lungime şi are, spre deosebire de balena albastră de Groenlanda, o gură imensă care, atunci cînd o deschide, este de mărimea unei porţi înalte, aşa cum se găsesc la casele mari ... De reţinut pentru însemnătatea sa, faptul că balena Pott — din specia căreia cunoaştem vreo 60 de tipuri — în partea de sus a gurii nu are nici un dinte, iar în partea de jos are numai dinţi scurţi şi distanţaţi. La balenele mai bătrîne, chiar şi aceştia lipsesc, căci cad cu timpul".

Mărturia lui James Bartley: „Ţin minte foarte bine momentul cînd balena m-a aruncat în aer. Căzînd, am fost înghiţit de ea şi m-am găsit închis într-un canal moale şi alunecos, ale cărui contracţii m-au împins forţat în jos, de unde am ajuns într-un sac mare ... Încă mai puteam respira. Încercînd să mă apuc cu mîinile de ceva, am constatat că totul era moale şi cleios. În timpul eforturilor mele pe care le făceam pentru a mă elibera din situaţia ciudată în care mă găseam, mi-am pierdut cunoştinţa ...".

„Terifiantă întîmplarea acestui Iona modern şi prea adevărată pentru a nu fi crezută ca şi a celui biblic".

Iată cum se adeveresc unele lucruri socotite legende, uneori chiar de către credincioşi. Şi totuşi! ...

● *„Congregaţia pentru doctrina credinţei" din cadrul Vaticanului (prefect card. Joseph Ratzinger), urmaşa modernizată a „Sfîntului Oficiu" (Inchiziţia) a atras atenţia teologului olandez Edward Schillebeeckx să revină în scrierile sale la doctrina clasică a Bisericii romano-catolice, în special cu privire la Euharistie şi la săvîrşitorul ei. Profesorul a promis că va scrie o nouă carte în care va aprofunda şi clarifica cele scrise pînă acum şi care au provocat reacţia Vaticanului.*

Sub un fel de cercetare se află şi teologul sud-american Leonardo Boff, care promovează, în ciuda avertismentelor primite, teologia eliberării.

Dosarul lui Hans Küng, nu de mult sub cercetare şi el, pare încheiat. Teologul elveţian, profesor în R. F. G., a rămas profesor, dar nu la o Universitate catolică şi nu mai este considerat ca exponent al romano-catolicismului.

● *A. Pleşu scrie despre „Nostalgia sintezei" de Dan Hăulică (România literară, nr. 8, 1985, p. 19), despre Dan Hăulică, despre revista Secolul 20, şi despre stilul lui Dan Hăulică. „Cine nu recunoaşte că* Secolul 20 *e o operă, o sinteză în care respiră «inepuizabilul planetei», o întruchipare seducătoare a inteligenţei naţionale, acela nu iubeşte cu adevărat ideile şi cărţile", scrie A. Pleşu. Despre stilul lui Hăulică: „e greu de îndurat", dar unic în „graţia molcumă a asociativităţii", un stil totuşi cu prea multă distilare, prea multă fineţe", prea mult optimism şi festivitate. A. Pleşu i-a fost elev lui Dan Hăulică. Elev preferat Pleşu, sau profesor preferat, Hăulică? Din cele ce urmează a doua e mai aproape de ceea ce putem noi constata: „ori de cîte ori vreau să mă odihnesc în lumina valorilor şi nu în penumbra lor, ori de cîte ori tînjesc după autoritatea diurnă şi temeinică a culturii, văd în textele lui Dan Hăulică un argument şi o încurajare", mărturiseşte elevul. Îmi place asta: „autoritatea* diurnă *a culturii".*

● *Virgil Mocanu scrie într-unul din ale sale „Jurnale ale galeriilor", despre prezenţa pictorului Sorin Dumitrescu într-o expoziţie la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu", intitulată „Artă şi ştiinţă": „prezenţa autoritară a picturii lui Sorin Dumitrescu". Puţin, dar foarte mult!*

● *Poetul Grigore Vieru a împlinit 50 de ani. Mulţi înainte!*

● *Sub titlul* „Viitorul", *George Purdea traduce un capitol din cartea: „Despre originea şi sensul istoriei" (în l. germană, ed. I în 1949, München) a lui Karl Jaspers, întemeietorul existenţialismului modern, alături de Martin Heidegger. În subsol face o prezentare a filozofului — printre altele persecutat şi ameninţat permanent de Hitler — şi a filozofiei sale.*

● *Amintiri de netăgăduită valoare publică despre V. Pârvan prof. dr. Ioan G. Coman: „VASILE PÂRVAN — PROFESORUL MEU". (Magazin istoric, XIX, 5, 1985, p. 46—48). Cei care cunosc opera profesorului Ioan G. Coman ştiu: precum profesorul şi elevul!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 martie 1986 Nr. 9—10/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

„Ca nişte mlădiţe tinere de măslin" (Ps. 127,3)

Creştinismul este, prin excelenţă, o religie a vieţii de familie. Începuturile istoriei sale se leagă nemijlocit de naşterea unui Prunc, aşteptat cu ardoare de toate generaţiile, ca să aducă în lume mîntuirea. Nici că se putea găsi un simbol mai minunat, de care oamenii să-şi lege speranţele de mai bine, decît acesta. Copilăria în sine reprezintă viitorul, pe care îl dorim întotdeauna trainic, luminos, fericit, prielnic împlinirii tuturor năzuinţelor.

Un mare vizionar al timpurilor biblice, cum a fost profetul Isaia a întrevăzut perspectiva înnoirii lumii în corelaţie cu ivirea pe pămînt a unui mîntuitor, pe care însă nu şi l-a imaginat ca pe un erou sau ca pe un viteaz războinic, ci ca pe un prunc nevinovat. El rosteşte plin de entuziasm această profeţie celebră: „Căci Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpînire e pe umărul Lui şi se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Şi mare va fi stăpînirea Lui şi pacea Lui nu va avea hotar" (Is. 9, 5—6).

Învăţătura creştină acordă o importanţă cu totul aparte copiilor, aceste nestemate ale vieţii de familie. Ei sînt priviţi ca un dar divin şi ca o binefacere a Providenţei. Avem aici ecoul Revelaţiei biblice a Vechiului şi Noului Testament, după care copiii sînt socotiţi ca o binecuvîntare cerească, iar absenţa lor ca un blestem. „Iată, fiii sînt moştenirea Domnului, răsplata rodului pîntecelui — grăieşte psalmistul. Precum sînt săgeţile în mîna celui viteaz, aşa sînt copiii părinţilor tineri. Fericit este cel care-şi va umple casa de copii" (Ps. 105, 3—5). Pentru omul cinstit şi harnic, devotat familiei sale, acelaşi psalmist adaugă: „Rodul muncii mîinilor tale vei mînca; fericit eşti; bine-ţi va fi! Femeia ta, ca o vie roditoare, în laturile casei tale, iar fiii tăi ca nişte vlăstare tinere de măslin, împrejurul mesei tale" (Ps. 127, 2—3).

Copiii dau căminului conjugal strălucire şi frumuseţe. Ei consolidează legătura dintre soţi şi le asigură tăria de a învinge obstacolele inerente ale vieţii.

Ca instituţie divină, familia participă, prin naşterea de copii, la acţiunea creatoare a lui Dumnezeu, care a dat această poruncă, valabilă pentru toţi oamenii şi pentru toate timpurile: „Creşteţi şi vă înmulţiţi, umpleţi pămîntul şi-l stăpîniţi" (Gen. 1, 28). Infanticidul, sub toate formele, ca şi refuzul de a îndeplini obligaţia firească ce decurge din această poruncă sînt păcate grave înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Naşterea de copii, creşterea şi educarea lor este o datorie firească pentru orice om pentru că pe aceste tinere vlăstare se sprijină nu numai viitorul familiei ci şi al societăţii. Acest viitor trebuie garantat de fiecare ins şi de fiecare familie.

Poporul român şi-a format şi şi-a conservat o frumoasă şi sănătoasă tradiţie a vieţii de familie. Numai datorită acestei tradiţii el şi-a putut păstra nealterată fiinţa şi şi-a prelungit peste veacuri existenţa. Adeseori, floarea tinereţii sale a fost secerată de valurile cotropitorilor străini, dar ca un stejar miraculos, el şi-a regenerat mereu ramurile, rămînînd de-a pururi tînăr, viguros şi falnic. I-a priit glia pe care providenţa divină i-a hărăzit-o drept leagăn şi loc de plămădire a propriei sale istorii.

Şi astăzi, în ţara noastră, problema familiei ocupă un loc prioritar în preocupările societăţii româneşti contemporane. Toată atenţia înaltei conduceri de stat, personal a preşedintelui ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu este îndreptată în direcţia creării condiţiilor optime pentru creşterea şi dezvoltarea armonioasă a tinerei generaţii.

Pe această linie se înscriu şi noile măsuri stabilite la sfîrşitul anului trecut prin Decretul Consiliului de Stat privind majorarea alocaţiilor de stat pentru copii, precum şi ajutoarelor şi îndemnizaţiilor băneşti lunare pentru mamele cu mai mulţi copii.

Toate aceste măsuri vizează acel măreţ ideal dorit de marele nostru poet Mihai Eminescu ca la *trecutul falnic* să i se pregătească ţării *falnic viitor*.

Pr. prof. *D. Abrudan*

„Pacea, principiul tuturor bunurilor"

În termenii de mai sus se exprima episcopul Pavel de Emesa într-o mică omilie rostită la Alexandria, în secolul al V-lea, şi pe care o redăm în traducere[1] românească în cele ce urmează:

„Binecuvîntat să fie Dumnezeu, deoarece, acum, pentru prima dată vă adresez cuvinte de pace. M-am învrednicit să am parte de evlavia voastră: pe de o parte dînd pace, pe de alta luînd pace.

Pacea, principiul tuturor bunurilor, mult rîvnită şi bine plăcută lui Dumnezeu, pe care Domnul Hristos a dăruit-o lumii prin Duhul Sfînt, în vecii vecilor. Amin".

Nu se puteau cuvinte, mai frumoase, actuale şi concise, ca cele de mai sus, închinate păcii, atît de mult dorită de oamenii de bună-credinţă din întreaga lume.

Slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, urmaşi fideli ai tradiţiei „Uneia, Sfintei, Sobornicesti şi Apostolicesti" Biserici, au fost întotdeauna propovăduitori şi înfăptuitori neobosiţi ai păcii. Şi tocmai această sfîntă misiune, de lucrători ai păcii, o îndeplinesc, şi astăzi, cu mult zel, ierarhii, preoţii şi credincioşii Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române.

Pr. dr. *Ioan Dură*

1 Traducerea a fost făcută după: „Τα Πρακτικα τον αγιων και οικουμενικων συνοδων" (Procesele verbale ale Sfintelor Sinoade ecumenice), editate de Spiridon Milias, Veneţia, 1761, p. 615.

ZAHARIA BOIU

Zaharia Boiu este cea mai aleasă personalitate pe care Sighişoara a dăruit-o, în vremurile de odinioară ale Transilvaniei, poporului luptător pentru eliberarea şi afirmarea culturală, socială şi naţională.

S-a născut la 4 martie 1834 în Sighişoara, într-o casă modestă din cartierul Cornesti, care, în acea vreme, era locuit de oameni închingaţi de rînduielile feudalo-iobăgeşti şi încercuiţi de restrişti, apăsătoare şi umilitoare şi ele. A învăţat mai întîi la şcoala primară românească a Sighişoarei, apoi la liceul săsesc din aceeaşi localitate, unde, în 1854, a luat bacalaureatul ca al doilea în ordinea clasificării şi primul la limbile de bază: germana, latina, greaca. Boiu este întîiul român care ia acest examen la liceul din ţuguiul împădurit al „Perlei Transilvaniei". Studiile superioare le-a făcut la institutul pedagogic-teologic din Sibiu şi, apoi, ca bursier al Episcopiei ortodoxe române, la universitatea din Leipzig, unde s-a specializat în pedagogie şi filozofie.

La 1861, Boiu s-a întors în Sibiu cu o bogată cultură, a fost numit profesor definitiv la institut şi a început desfăşurarea unei munci intense pentru ridicarea, prin mijlocirea şcolii, a poporului din starea culturală înapoiată creată şi menţinută de clasele exploatatoare. Conştient de rolul manualelor didactice în viaţa unui popor, înarmat cu cultură generală şi cu idei pedagogice înnoitoare şi înzestrat cu talent literar, Boiu elaborează şi răspîndeşte manuale care aduc o modificare fundamentală în conţinutul şi metodica învăţămîntului elementar: *Abţdariu* şi un îndreptar metodic pentru folosirea acestuia, căruia îi spune *Manuducare pentru învăţători la întrebuinţarea Abţdariului* (1862), *Carte de cetire, Partea întîia* (1865), *Carte de cetire, Partea a doua, Elemente de geografie, Elemente de istorie, Elemente de istoria naturii şi fizică* (1869).

Prin aceste manuale, Boiu a înlocuit, din şcoala românească a Transilvaniei, *Bucoavna*, care îi înzestra pe copii numai cu elemente necesare citirii şi înţelegerii cărţilor bisericeşti şi efectuării celor patru operaţiuni ale aritmeticii şi, în locul acesteia, a introdus cultura generală, multilaterală, necesară creării unui proces instructiv-educativ complex, cum cerea spiritul vremii. Totodată, a grupat textele după criteriul tematic şi le-a situat „pe portativ" în aşa fel încît să satisfacă principii şi metode didactice moderne ca predarea cunoştinţelor în mod gradat, sistematic şi intuitiv. Pedagogul nostru a adaptat conţinutul învăţămîntului şi la cerinţele şi împrejurările vieţii poporului român, fiind astfel, prin lecţii ca: *Meseriile nu sînt ruşinoase, Curtea, Grădina, Via* şi îndrumător în direcţia îmbrăţişării meseriilor şi a cultivării raţionale a grădinii şi ogorului, pentru ridicarea vieţii materiale, economice, a familiei, iar prin alte lecţii ca: *România, Poporul românesc, Cum a fost Transilvania mai înainte, Ţara noastră, Limba românească*

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *Tuliu Racotă*

CALENDAR DE INIMĂ

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

4. Patriarhul Iustin Moisescu

4. Despre al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române ar trebui să încercăm doar o prezentare parţială şi un bilanţ cu credit deschis. Mai are încă mulţi ani înainte, şi-şi desfăşoară misiunea pastorală, activitatea de conducere a Bisericii şi talentul de arhitect şi de constructor, ca şi cum ar fi la începutul vieţii. Avem totuşi încă de pe acum acele date care să ne permită să estimăm fără nici un risc, un portret definitiv, în paleta de culori din care îl vom alcătui, prevăzînd şi nuanţele care se vor adăuga de acum încolo şi pe care ştim cu neîndoielnică încredinţare că le va realiza.

Nu e uşor să fii mare, după un înaintaş mare. Patriarhul de pioasă amintire, Justinian Marina, a lăsat în istoria Bisericii noastre un nume acoperit de incontestabile împliniri: o Biserică bine organizată, cu structuri solide garantate de legi şi regulament, cu şcoli teologice de prestigiu, cu un monahism întors spre vocaţia lui autentică şi tradiţională, cu tipografii şi tipărituri de înaltă calitate, şi, aşa cum ştim cu toţii, cu o preoţime bine orientată în contextul societăţii contemporane româneşti, avînd sentimentul siguranţei şi al stabilităţii, şi deplină încredere în prezent şi viitor. Misiunea urmaşului părea a trebui să fie mai ales una de păstrare şi continuare, şi prin acestea e greu să fii mare. Trecînd la cele veşnice, patriarhul Justinian părea a lăsa totul împlinit, totul bine rînduit, aşa cum cu înţelepciune bătrînească şi românească şi-a orînduit şi viaţa personală, împărţindu-şi din vreme bunurile şi, cînd a simţit că ajunge la capăt, alcătuindu-şi cu liniste testamentul şi lăsîndu-l pe biroul din dormitor, a plecat la spital cu presimţirea că nu se va mai întoarce. Totul era rînduit ca pentru dare în primire. Îmi cer scuze pentru repetarea de trei ori a verbului *a rîndui*, dar n-am găsit altul mai expresiv şi mai potrivit.

Ca să fie mare, după un altul mare, un cîrmuitor de Biserică trebuie nu numai să păstreze şi să continue, bucurîndu-se de moştenirea primită, ci să-şi pună el însuşi în cultivarea ogorului spiritual ce i s-a încredinţat, pecetea înteligenţei şi a geniului propriu, scoţînd la lumină părţi rămase în umbră, chiar mai de mult, din vremea înaintaşilor, descoperind noi valenţe şi dimensiuni activităţii pastorale şi culturale-bisericeşti, iniţiind activităţi noi care să-i pună în valoare noului venit la cîrmă, în chipul cel mai evident, forţa creatoare, originalitatea, mintea inventivă, imaginaţia fecundă şi, odată cu şi dincolo de toate acestea, o inimă largă şi bună. Prin aceasta din urmă, chiar şi atunci cînd imităm pe alţii, sîntem mari. Fără aceasta, chiar cînd săvîrşim fapte extraordinare, putem rămîne mici.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

„Fraţii şi surorile" Domnului

Problema existenţei unor „fraţi" ai Domnului nostru Iisus Hristos: Iacob, Iosif, Simon şi Iuda (Matei XIII, 55; Marcu VI, 3) şi a unor „surori" (Matei XIII, 56; Marcu VI, 3), care nu sînt numite, nu se poate rezolva decît în contextul istoric, familial şi social al vieţii Mîntuitorului. În relatările evanghelice se află referinţe nu numai la „fraţi şi surori". O terminologie specifică, aparţinînd epocii respective, se referă la Iisus ca la „fiul lui Iosif", „feciorul teslarului" (Matei XIII, 55), deci nu numai „fiu al Mariei" (Marcu VI, 3), iar Fecioara Maria are o „soră", Maria lui Cleopa (Ioan XIX, 25) şi este soţia lui Iosif, „bărbatul ei drept" (Matei I, 19), deşi era numai logodită cu el (Matei I, 18).

Nu vom înşira toate referinţele din Sfintele Evanghelii. S-a acreditat părerea că Maria lui Cleopa avea patru feciori, deşi uneori este indicată numai ca mamă a lui Iacob (Marcu XVI, 1; Luca XXIX, 10), alteori ca mamă a lui Iacob şi Iosi (Matei XXVII, 56) sau numai ca mama a lui Iosi (Marcu XV, 47). Lucrurile n-au importanţa care li se acordă, chiar dacă ei ar fi fost fii drepţi ai Mariei lui Cleopa, fiindcă problematica înrudirii de sînge implica vădite confuzii cu înrudirea spirituală.

Nu este absolut necesar să se caute rezolvarea într-o înrudire consangvină, aşa cum s-a procedat în acest caz deosebit de gingaş, care pune în discuţie o serie de dogme fundamentale ale religiei creştine: mesianitatea Domnului, fecioria Maicii Domnului, naşterea Domnului, precum şi împrejurările familiale şi sociale ale vremii. Lui Iosif nu i se atribuie alt „fecior" decît Iisus, aşa cum îşi dădeau seama contemporanii săi, nici alţi fraţi sau surori. O precizare se impune de la început: Fraţii şi surorile se referă mai ales la Iisus. La Maria, Maica Domnului, se referă numai calitatea de „soră" cu Maria lui Cleopa, de unde s-a dedus că fiind soră a Maicii Domnului, feciorii Mariei lui Cleopa erau „rudenii" ale Domnului, deci după majoritatea exe-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Dr. *Petru Rezuş*

La împlinirea a 10 ani de la reînfiinţarea Episcopiei de Alba Iulia

Transilvania, ca de altfel toate ţinuturile locuite de români, a avut perioade de grele încercări, dar şi de măreţe împliniri şi-i deajuns să amintim epocala înfăptuire: unirea celor trei Ţări Româneşti sub Mihai Viteazul la 1600, urmată de o perioadă de mari frămîntări cum a fost şi cea de la 1700, cînd o parte din fraţii noştri au fost rupţi de la sînul Bisericii mame, făcînd ca vechiul scaun vlădicesc — care peregrinase dintr-un loc în altul vreme de secole, datorită stăpînirilor străine — să fie desfiinţat. Este cunoscut că viaţa Bisericii s-a împletit permanent cu viaţa poporului şi după Unirea Principatelor Române la 1859, s-a pus temelia marii împliniri de la 1 Decembrie 1918, care avea să fie înfăptuită aici, în Alba Iulia, prin vrerea de neclintit a fiilor pămîntului transilvănean şi cu sprijinul celor de peste munţi.

Un act de deosebită semnificaţie bisericească s-a înfăptuit la 21 octombrie 1948, cînd fraţii aveau să se regăsească laolaltă, după 250 de ani de despărţire, mărturisind, într-un gînd şi o inimă, unitatea spirituală ortodoxă. Aceiaşi Pronie divină a rînduit ca aici, la Alba Iulia, în Catedrala Reîntregirii să fie canonizaţi ca Sfinţi, foştii ierarhi ai Bălgradului din secolul XVII, Ilie Iorest şi Sava Brancovici, care au apărat dreapta credinţă împotriva calvinismului şi luptătorii pentru Ortodoxie împotriva prozelitismului catolic Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara şi Oprea Nicolae, ale căror jertfe au fost bineplăcute înaintea lui Dumnezeu, devenind mijlocitori în rugăciunile noastre către Tronul cel Ceresc.

Anii s-au adăugat şi odată cu ei zidirile noi din Patria noastră au dat un chip nou ţării, condusă de Domnul *Nicolae Ceauşescu*, care cu înţelepciune a ştiut să facă cunoscut lumii întregi trecutul de lupte şi jertfe al înaintaşilor, care a constituit temelie solidă a împlinirilor de azi.

În dorinţa de a reliefa semnificaţiile adînci pe care le poartă unele momente din istoria Patriei noastre pentru permanenţa şi continuitatea noastră ca popor în hotarele străvechii Dacii, ocîrmuirea noastră de Stat, cinstind memoria lui Mihai Viteazul şi a Unirii înfăptuită de el cu 375 de ani în urmă, a găsit o cale să meargă pe firul istoriei, la începutul plămădirii noastre ca neam şi să rînduiască sărbătorirea a 2000 de ani de atestare documentară a Municipiului Alba Iulia.

Acestor evenimente avea să se adauge şi două momente importante din viaţa Bisericii şi anume împlinirea a 90 de ani de la dobîndirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române şi a 50 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie.

Dacă pe linie naţională evenimentele aniversate aveau să readucă în prezent pagini de istorie nepieritoare, pe linie bisericească cele două evenimente sărbătorite aveau să pecetluiască unitatea spirituală cu readucerea la viaţă a scaunului vlădicesc din Alba Iulia, care să înlăture nedreptatea istorică de la 1700.

Hotărîrea Sf. Sinod de refacerea vechii vlădicii de Alba Iulia, avea să fie pecetluită prin Înaltul Decret Prezidenţial din 27 octombrie 1975. În ziua de 25 noiembrie, avea să se constituie Adunarea Eparhială, pentru ca apoi în cadrul Colegiului Electoral Bisericesc din 14 decembrie acelaşi an, smerenia mea să fiu chemat de Dumnezeu şi oameni pentru reînnodarea firului istoric cu ierarhii de odinioară ai Bălgradului.

Astfel, în ziua de 25 ianuarie 1976, cu emoţii luîndu-mi greaua răspundere ce-mi revenea de a pune începutul acestui aşezămînt românesc, am fost condus în Catedrala Reîntregirii, de acum episcopală, avînd în suflet credinţa puternică în Dumnezeu şi nădejdea că ocrotirea sfinţilor transilvăneni îmi va fi de ajutor şi-mi vor călăuzi paşii pe cărările bătătorite de înaintaşi.

Ceremonialul instalării petrecut cu emoţii şi cuvintările rostite au avut rostul de a-mi perinda prin faţa ochilor sufleteşti preocupările ce-mi stăteau în faţă şi-mi deschideau perspective în care urma să împletesc în mod armonios slujirea Bisericii cu slujirea Patriei, potrivit cerinţelor vieţii noi din ţara noastră. Însăşi prezenţa P. F. Patriarh Iustin, pe atunci mitropolit al Moldovei şi Sucevei a membrilor Sinodului Permanent, a reprezentanţilor Departamentului Cultelor, a reprezentanţilor autorităţilor judeţene de Stat Alba, Mureş şi Harghita, precum şi a reprezentanţilor confesiunilor din ţară care păşeau pentru prima dată în chip oficial şi festiv în Catedrala Reîntregirii, manifestîndu-şi bucuria pentru refacerea scaunului vlădicesc ortodox, — mi-au trezit în suflet simţăminte de recunoştinţă pentru cinstirea de care m-am făcut părtaş. În aceste momente solemne mi-am dat seama şi mai mult că instituţia nouă în fruntea căreia am fost chemat să slujesc, are rosturi înalte în viaţa bisericească.

Cuvintele rostite de P. F. Patriarh Iustin cu prilejul instalării îmi stăruie şi acum în minte fiindu-mi ca un „memento" în fiecare zi din viaţa mea: „... Purtînd pe Dumnezeu în duhul Prea Sfinţiei Voastre v-aţi întors privirile către obştea dreptcredicioasă, pe care aţi binevoit-o în numele Domnului nostru Iisus Hristos — Marele Arhiereu — făcînd-o părtaşă la darurile Sfîntului Duh. ... Săvîrşind acestea, odată cu făgăduinţa Prea Sfinţiei Voastre de a închina Bisericii şi poporului nostru întreaga viaţă, v-aţi plasat dintr-odată şi în chip deplin în centrul lucrării divino-omeneşti de slujitor al lui Dumnezeu şi al oamenilor. Fără îndoială slujirea aceasta depăşeşte puterile oricărui om. Dar, nu sînteţi singur" şi a continuat: „la membrii Sf. Sinod veţi găsi oricînd răspuns bun la cererile de îndrumare, povăţuire şi întărire". Tot P. F. Sa, vorbind despre prezenţa reprezentanţilor celorlalte confesiuni a spus: „... prin colaborarea cu celelalte culte veţi face experienţe noi de pastoraţie şi veţi putea aduce o contribuţie rodnică nu numai la întărirea spiritului ecumenic, care domină viaţa religioasă, dar şi la cimentarea legăturilor frăţeşti dintre toţi locuitorii ţării", neuitînd apoi să amintească de cler şi credincioşi „care vă primesc astăzi în fruntea lor, făgăduind să vă asculte, să vă iubească şi să vă urmeze pe calea cea bună".

*

Pentru că în asemenea momente se pot face mărturisiri, aş vrea să spun că urmînd părinteştile îndemnuri ale P. F. Patriarh, cu credinţă şi nădejde nestrămutată în Dumnezeu am păşit la drum mai întîi semănînd prin cuvînt şi în scris învăţătura dreptei credinţe în sufletele păstoriţilor încredinţaţi.

Un ajutor neprecupeţit în muncă mi-au fost anii de ucenicie administrativă petrecuţi sub părintească purtare de grijă a P. F. Părinte Patriarh Iustin şi experienţa dobîndită la Episcopia Romanului şi Huşilor ca şi aceia primită de-a lungul vieţii, care m-au întărit în lucrarea mea. De asemenea, cei 10 ani de slujire în Alba Iulia şi alţii la Sibiu, mi-au sporit nădejdile şi puterile pentru că în tot acest răstimp m-am străduit să mă identific cu problemele pastorale, istorice-culturale cu care oraşul a fost confruntat.

Bucurîndu-mă de tot sprijinul am ajuns la înfăptuiri care se datoresc nu atît mie, cît colaboratorilor, protopopilor şi preoţilor şi nu în ultimul rînd credincioşilor care au primit în suflete îmdemnurile şi s-au făcut împlinitori ale lor prin cuvînt şi faptă.

Ceea ce s-a lucrat pe linie administrativă, culturală şi gospodărească onorează Centrul eparhial şi ele s-au adăugat împlinirilor noi din Patria noastră. Satisfacţia sufletească o avem cînd ştim că împlinirile înfăptuite bucură pe cei care se împărtăşesc de binefacerile lor. Aceasta-i cea mai mare bucurie pe care o simţim, iar în ce ne priveşte, noi prin strădaniile noastre am încercat să ne facem datoria, dorind să fim în rîndul acelor „care se socotesc a fi slujitori ai lui Hristos şi ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu" (I Cor. 41).

Conştient fiind de greaua misiune la care am fost chemat am căutat ca întîi de toate să zidim biserica cea vie în sufletele preoţilor şi credincioşilor, care să ducă la sporul de credinţă şi evlavie pe care Biserica şi societatea noastră le doreşte.

În acest context s-au înscris restaurarea şi repararea bisericilor vechi, îmbrăcarea sf. locaşuri cu haină de pictură nouă, dotarea cu mobilier tradiţional, construirea de casa parohiale etc. De asemenea, grija noastră a fost îndreptată cu precădere spre bunurile de Patrimoniul Cultural Naţional, care dau mărturie peste veacuri despre continuitatea noastră şi despre tradiţiile româneşti care vorbesc la rîndul lor de spiritul creator al poporului nostru.

Preocupările pe linie culturală au fost de asemenea suportul moral pentru împlinirile noastre, căci sîntem conştienţi că numai în felul acesta se pot păstra tradiţiile culturale moştenite de la înaintaşi şi continuate astăzi la o scară mai mare în cadrul noilor condiţii de viaţă şi de libertate garantate prin constituţie de ocîrmuirea noastră de Stat.

Lucrările editate de Centrul nostru eparhial între care amintim Cartea de rugăciuni, Îndreptarul ortodox, Îndrumătorul pastoral, misionar şi patriotic ajuns la al 10-lea volum ca şi cartea de căpetenie a fiecărui creştin ce este în curs de apariţie *Noul Testament* de la Bălgrad, 1648, ca şi „Bucoavna" de la Bălgrad, 1699 şi lucrarea „Biserici de lemn din Eparhie" pregătite să vadă lumina tiparului, le socotim o modestă contribuţie la promovarea culturii româneşti.

Aceste lucrări care se adaugă altor publicaţii cum e „Alba Iulia, oraş bimilenar", pliante şi ilustrate şi-au avut rostul lor important în popularizarea istoriei vechiului aşezămînt vlădicesc de Alba Iulia, cît şi a împlinirilor noi din viaţa Eparhiei şi a oraşului nostru.

Încredinţaţi că ajutorul lui Dumnezeu ne-a fost dat spre întărire, binecuvîntîndu-ne lucrarea noastră pastorală, cu împliniri pentru Biserica străbună şi societatea nouă, avem nădejdea că şi în viitor Bunul Dumnezeu ne va spori puterile pentru a ne împlini rosturile noastre în această vatră de istorie, simbol al unităţii naţionale şi bisericeşti.

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

(Continuare din pag. 1)

Patriarhul Iustin Moisescu, încă din clipa alegerii la succesiunea patriarhului Justinian Marina, în ochii tuturor clericilor şi credincioşilor noştri, prezenta cele mai depline garanţii că era dotat cu toate aceste calităţi şi că va fi exact ceea ce se aşteptau toţi să fie. Alegerea sa n-a avut altă alternativă. Era ales dinainte de a fi ales, de propriile sale calităţi. Garanţiile erau frumos şi sistematic orînduite, în văzul tuturor, pe portativul celor 67 de ani — cîţi avea în momentul alegerii ca patriarh — ani de succese şi dovezi succesive că era purtătorul unei inteligenţe ieşite din comun şi a unei capacităţi de muncă pe măsura robusteţei lui fizice şi spirituale. Avea în urmă o biografie aproape jenant de plină de reuşite extraordinare, frizînd o perfecţiune neverosimilă pentru că astfel de lucruri se întîlnesc de obicei foarte rar.

Termină Seminarul Teologic din Cîmpulung-Muscel ca premiant. E ales de patriarhul Miron Cristea dintre absolvenţii tuturor Seminariilor din anul acela, 1930, şi trimis cu o bursă, să-şi facă licenţa în Teologie la Universitatea din Atena. În 1934 se întoarce licenţiat cu *arista*. Atîta grecească mai ştim toţi, încît să traducem *arista* cu *„cel mai bun"* sau cu latinescul „magna cum laudae".

Profesorul I. D. Lăudat din Iaşi a descoperit de curînd în Arhivele Statului din acel oraş, dosarul concursului pentru catedra de Exegeza Noului Testament şi Ermeneutică Biblică a profesorului Iustin Moisescu, la Facultatea de Teologie a Universităţii din Iaşi (pe atunci la Cernăuţi), în toamna anului 1942. Cu amabilitate, d-l I. D. Lăudat mi-a trimis o copie, din care voi dezvălui aici, cu acordul d-sale şi al P. F. Patriarh, cîteva date. Iată, de pildă, în *Raportul asupra activităţii ştiinţifice a profesorului Iustin Moisescu*, profesorii N. Popescu-Prahova, Haralambie Rovenţa, Gala Galaction, Vladimir Prelipcean şi Milan Şesan menţionează un articol al profesorului grec P. Bratsiotis, decanul Facultăţii de Teologie din Atena, publicat în ziarul „Hestia" din Atena în decembrie 1934, în care acesta scria că fostul său elev Iustin Moisescu *„posedă limba greacă mai bine decît studenţii greci de origine"*.

Patriarhul Miron Cristea, urmărindu-i destinul, la recomandarea Universităţii din Atena şi a Ambasadei române din Grecia, l-a trimis pe tînărul licenţiat de la Atena să-şi continue studiile la Strasbourg, în Franţa, pentru încă doi ani, de unde, cu materialul pentru teza de doctorat, s-a întors încă o dată la Atena, unde, în anul 1937, îşi trece teza de doctorat cu titlul: *„Evagrie Ponticul"* neputînd obţine un calificativ nici mai mic decît *arista*, şi nici mai mare, pentru simplul motiv că mai mari nu existau, iar pentru mai mici nu dovedea nici o înclinare!

A urmat apoi cavalcada profesoratelor, cu opriri şi promovări rapide: la Seminarul Nifon Mitropolitul din Bucureşti, la Universitatea din Varşovia, înlocuindu-l pe celebrul profesor Nicolae Arseniev, apoi la Cernăuţi, la Suceava şi la Bucureşti — unde l-am mai prins şi eu ca profesor de Noul Testament în anul doi — şi apoi a urmat, sub presiunea unei efervescenţe de inspiraţie nestăpînită, elaborarea unei suite de articole, multe despre teologia păcii, în revistele bisericeşti, şi apoi cărţile: *Sfînta Scriptură şi interpretarea ei în opera Sf. Ioan Hrisostom* (1942), *Originalitatea parabolelor Mîntuitorului* (1944), *Activitatea Sf. Pavel în Atena* (1946), *Simbolica* (traducere, 1955), şi *Ierarhia bisericească* (1955). Cînd i s-a alcătuit *curriculum* bibliografic, pînă acum, n-au fost niciodată menţionate cursurile sale, pe care le-am găsit citate în raportul amintit, descoperit în Arhivele Statului din Iaşi.

Astfel, la Varşovia a alcătuit următoarele cursuri în limba polonă: 1. *Introducere generală şi specială în cărţile sfinte ale Noului Testament* (480 p. bătute la maşină), *Exegeza Epistolei Sf. Pavel către Galateni* (165 p.), *Exegeza prologului Evangheliei după Ioan* (56 p.). Aceste cursuri au fost cercetate de profesorii Milan Şesan şi Vladimir Prelipceanu, care „au constatat valoarea lor ştiinţifică, didactică, precum şi deplina lor concordanţă cu învăţătura Bisericii Ortodoxe". La Cernăuţi şi Suceava a mai alcătuit trei Cursuri, unul de *Introducere în cărţile Sfinte ale Noului Testament*, altul de *Exegeză* şi al treilea, *Ermeneutică Biblică*. Despre scrierile în limba română, acelaşi raport constată că: *„Forma de exprimare a autorului în limba română se distinge prin conciziune şi claritate"*. Aceasta spre a nu se crede că putea fi perfect numai în limba greacă!

A urmat apoi o altă serie de ascensiuni, după o cotitură pentru mulţi imprevizibilă la vremea aceea, dar în cea mai bună tradiţie a unor precedente nu numai bizantine, ci şi apusene şi chiar româneşti, mai ales ardelene, precum un Fotie devenit patriarh de Constantinopol din general, un Ambrozie devenit episcop de Milan din guvernator civil, un Nicolae Bălan devenit din profesor mitropolit al Ardealului etc. La 23 februarie 1956, episcopul-vicar patriarhal Teoctist Arăpaş îl hirotoneşte diacon; a doua zi, celălalt episcop-vicar patriarhal, Antim Nica, îl hirotoneşte preot, iar a patra zi, la 26 februarie, Adunarea Naţională Bisericească potrivit Statutului constituită în Colegiul electoral, îl alege mitropolit al Ardealului, în locul marelui predecesor trecut la Domnul, Nicolae Bălan.

Şi-a rezervat apoi zece zile de meditaţie, înainte de a cere ca Domnul să-i deschidă braţele părinteşti, şi să-l primească în rîndurile monahilor de la Mănăstirea Cernica, la 8 martie 1956. Ales deja mitropolit, la 15 martie 1956 patriarhul Justinian, mitropolitul Firmilian al Olteniei, şi episcopul Nicolae Colan al Clujului îl vor hirotoni arhiereu, şi i se va încredinţa de îndată cîrja lui Şaguna, la 18 martie 1956, în Catedrala din Sibiu.

Dar steaua lui nu stă pe loc prea mult. Destinul urmăreşte ca el să împlinească alte rosturi, în alte părţi, şi e grăbit să-l îndrepte spre locul unde îi va da de lucru, pentru o perioadă mai îndelungată. La 10 ianuarie este ales mitropolit al Moldovei şi Sucevei, iar peste trei zile e instalat pe scaunul cinstit odinioară de Dosoftei, Varlaam, Veniamin Costachi, pentru a nu-i mai pomeni decît pe aceştia, pentru că şirul celor mari de la Iaşi e prea mare, ca să poată fi pomenit acum în întregime.

Înainte de alegerea ca mitropolit al Ardealului, într-o lungă şi substanţială cuvîntare, bine chibzuindu-şi cuvintele, patriarhul Justinian îl caracterizează aşa în faţa Colegiului electoral pe cel ce trebuia ales: *„Va trebui să trimitem acolo pe cel mai bun dintre clericii de astăzi ai Bisericii noastre, o personalitate viguros conturată, cu aleasă pregătire teologică, temeinic orientată în toate problemele pe care le ridică lumea noastră contemporană, căci „la vremuri noi, ne trebuie oameni noi"*.

S-a dovedit de îndată, şi după aceea, că acea *„personalitate viguros conturată"* n-a putut fi altul decît preotul Iustin Moisescu. În scurtă trecere prin Sibiu, printre altele, a avut totuşi timpul de a înfiinţa în locul decedatei *Reviste teologice* (1947), revista, tot teologică, *Mitropolia Ardealului* (nr. 1—2, în septembrie—octombrie 1956).

Cînd a fost ales mitropolit al Moldovei şi Sucevei, şi-a conturat programul prin cuvintele: „Cu toată silinţa voi desfăşura o lucrare statornică de ocrotire şi păstrare a Sfintelor locaşuri, biserici, mănăstiri şi schituri — minunate opere de artă — care alcătuiesc diadema Mitropoliei Moldovei; iar din cei ce se nevoiesc în aceste comori ale evlaviei străbune, mă voi strădui să fac slujitori harnici şi devotaţi Bisericii, Patriei şi binelui obştesc. Neîncetat voi priveghea la buna îndrumare a preoţimii Eparhiei mele, întru îndeplinirea cu prisosinţă a îndatoririlor ei către Biserică şi Patrie. Voi urmări cu toată luarea aminte ca roadele lucrării preoţilor să se vadă din buna chivernisire a locaşurilor dumnezeieşti, din propovăduirea dragostei între toţi fiii Patriei şi din jertfelnica dăruire pentru binele obştesc."

Tot la Iaşi şi-a definit modul cum înţelege să rezolve eterna antiteză dintre cele cereşti şi cele pămînteşti, care încurcă adesea opţiunile multora, mutilîndu-le viaţa. Programîndu-şi un echilibru pe care şi-l va menţine de-a lungul întregii vieţi, pînă astăzi, nedezmiţindu-şi cultura elenă, a amintit la încheierea festivităţilor — eram şi eu la un colţ de masă — s-a comparat cu Anteu, cel care în lupta cu Hercule, căpăta puteri noi ori de cîte ori atingea pămîntul. Tot aşa promitea atunci: „Voi ţine legătura cu poporul." Poporul e pămîntul dătător de putere. Şi apoi, spre a risipi orice neînţelegere sau răstălmăcire, că ar fi sacrificat verticalul pentru orizontal, ca un nou Augustin, declară: *„Noi, credincioşii ortodocşi, dorim să urmărim să fim cetăţeni ai cerului, că ne împăcăm cu Dumnezeu, dar trăim şi ne mişcăm în lumea aceasta, pe pămînt. Gîndirea şi activitatea mea viitoare de arhipăstor, se va desfăşura între aceşti doi poli: cerul, Dumnezeu, spre care voi îndruma şi conduce credincioşii, şi pămîntul, în care viaţa lor trebuie să fie mulţumită."* Cuvintele limpezi, convingeri ferme, orientare programatică, paradigmă a dublei alcătuiri şi a dublei tinderi a omului. Aşa, credincios, arhiereul, a definit relaţia în care va pune în viaţa sa şi a păstoriţilor pe creştin, cu cetăţeanul din fiinţa uneia şi aceleiaşi persoane, realizînd convieţuirea în echilibru şi armonie.

Nu e de mirare astfel că încă din acea vreme datează şi prima alegere, repetată pînă azi din patru în patru ani, ca deputat în Marea Adunare Naţională (3.II.1957, în circumscripţia Hîrlău).

Teoretician al acestei orientări spre aici, şi spre dincolo în acelaşi timp, teoretician al iubirii de patrie şi de pace, timp de 20 de ani s-a supus la Iaşi cu rigurozitate spartană propriilor convingeri, şi s-a aflat într-o cursă contra cronometru pe cel puţin cinci piste principale de alergare, deodată: pe cea pastorală, pe cea interortodoxă, în cadrul Conferinţelor pan-ortodoxe şi a pregătirii Sfîntului şi Marelui Sinod, pe cea de restaurator al mănăstirilor şi al bisericilor monumente istorice, pe cea a luptei pentru pace în cadrul Conferinţei Creştine pentru Pace şi pe cea ecumenistă, interconfesională şi interreligioasă, în cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor şi al Conferinţei Bisericilor Europene. Face parte dintre arhitecţii Conferinţei Creştine pentru Pace şi ai Conferinţei Bisericilor Europene; este de asemenea arhitectul intrării Bisericii noastre, contribuind şi la intrarea tuturor Bisericilor Ortodoxe în Consiliul Mondial al Bisericilor, în 1961.

În timpul patriarhatului său s-au iniţiat şi marile dialoguri cu luteranii şi cu romano-catolicii şi au continuat cele deja începute. Nu ştiu dacă dintre conducătorii religioşi ai lumii de azi este vreunul care să i se poată compara în numărul şi importanţa călătoriilor peste mări şi ţări, ca român, ducînd peste tot cu neodihnă, mereu treaz şi însufleţit, faima Bisericii şi a ţării noastre. Implicarea noastră, în premieră, în activităţi internaţionale şi intercreştine a fost cu grijă şi izbutit elaborată şi pusă în practică de Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Iustin Moisescu. Acasă, în Moldova, concomitent cu numeroasele călătorii şi griji externe, a iniţiat cu haruri de arhitect înnăscut, transformarea radicală a centrului mitropolitan dintr-o suită de maghernişe, arătînd de pe cînd le-am apucat şi eu — pe atunci călugăr la Slatina moldoveană — ca nişte jerbe mortuare ofilite şi veştejite, într-un centru modern, pe măsura epocii noastre. Concomitent, ca un lucrător la mai multe maşini, a început şi a terminat restaurarea acelor case ale îngerilor, mănăstirile Putna, Sucevita, Moldovita, Voroneţ, Arbore, Humor, Slatina, Dobrovăţ, Cetăţuia, Rîşca, Neamţu, Sihăstria, Secu, Bistriţa, Văratec. Erau ca nişte clopote dogite şi s-au trezit returnate prin grija Mitropolitului Iustin Moisescu, astăzi cîntînd vesele la vremea Vecerniei şi a intrării în Liturghie, şi rostind numele celui ce le-a dat a doua viaţă.

Timpul nu ne îngăduie să intrăm în multe alte dimensiuni şi trăsături ale personalităţii şi activităţii celui de-al patrulea patriarh, aflat astăzi în fruntea Bisericii şi a noastră.

Cele arătate mai sus, au avut menirea să arate *de ce* tocmai Prea Fericirea Sa a fost ales să fie cel de-al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Era pe drumul acesta încă de la primul *arista*, şi de la prima privire pe care i-a aruncat-o patriarhul Miron, atunci cînd l-a preferat dintre mulţi alţii, ca şi cum, profetic, l-ar fi desemnat de pe atunci şi l-ar fi situat pe traiectoria care, arcuindu-se peste al doilea şi al treilea patriarh, trebuia să-l aducă exact pe dealul Patriarhiei ca al patrulea, ca să asigure în continuare strălucirea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, şi să i se înscrie în dreptul numelui, încă de pe acum, caracterizarea de Patriarh al saltului în calitate, Patriarh al relaţiilor multilaterale cu lumea creştină, şi al deschiderii noastre către lume, Patriarh al restaurării marilor noastre monumente bisericeşti, reluîndu-şi la Bucureşti vechea osteneală de la Iaşi, din Moldova şi Bucovina. Stau mărturie Curtea de Argeş, Cheia, Zamfira, Viforîta, Dealu, Cernica, Pasărea, Ţigăneşti, Căldăruşani, Sfîntul Spiridon Nou, Sfîntul Gheorghe şi însăşi Catedrala patriarhală, şi altele şi altele.

Rămas credincios primei iubiri, profesoratului şi studiului a iniţiat, ca Patriarh, colecţia de traduceri din Sfinţii Părinţi şi colecţia de volume de Artă creştină românească veche, cu intenţia vădită de a scoate la iveală noi şi puternice mărturii ale continuităţii noastre pe vatra românească, din cele mai vechi timpuri pînă azi. Patronează studii, cărţi şi manuale de teologie, şi un nou *Regulament al învăţămîntului teologic*, făcînd dreptate prin aceasta şi îndelung nedreptăţitului Institut Teologic Universitar din Sibiu, care era privat de dreptul de a oferi titlul universitar de doctor în Teologie. Modernizează tipografia cărţilor bisericeşti şi reorganizează atelierele Patriarhiei, iar acum, în urmă, redeşteptîndu-şi pasiuni din prima tinereţe, a reuşit printr-o perseverenţă în care nu seamănă cu nimeni, să înceapă zidirea unui aproape nou Institut Teologic şi a unui Centru Ecumenic în Bucureşti. Două centre bisericeşti dintre cele mai vechi pe pămîntul românesc, Tomisul lui Teotim şi Evanghelicus, şi Argeşul lui Iacint de Vicina, vor avea peste cîteva zile, din nou, episcopi rezidenţi.

Portretul celui de-al patrulea patriarh, cu conţinutul mereu tot mai substanţial al biografiei sale, deşi ne-am imaginat de la început că l-am putea fixa de pe acum în toate amănuntele lui, trebuie totuşi să-l lăsăm, la acest ceas al unui bilanţ provizoriu şi parţial, deschis. Trebuie să mai lăsăm încă foarte multe pagini albe, pe care cronicarul să aibă suficient spaţiu pe care să însemneze, şi în care să încapă roadele, mereu tot mai bogate, ale acestui pom uriaş şi frumos care a descoperit secretul tinereţii perpetue şi izvorul apei vii, care îi reînnoieşte iară şi iară forţa de creaţie şi de muncă, şi care se numeşte Iustin Moisescu.

Aniversînd astăzi 60 de ani de la acel eveniment memorial din anul 1925, cînd Biserica noastră s-a ridicat la rangul de Patriarhie, propunere venită mai întîi din partea unui ardelean: preotul arădean Gh. Ciuhandu, preşedintele Asociaţiei Clerului Andrei Şaguna din Transilvania, membru al Academiei Române, propunere făcută în 1919, şi reluată apoi de episcopii părţilor răsăritene ale României, la 25 mai 1921, după cum arată prof. Ioan Lupaş (Arhim. Titu Simedrea, *Patriarhia românească*, Bucureşti, 1926, p. 17), am socotit că este o datorie de conştiinţă şi de onoare a noastră a tuturor, să omagiem, cu acest prilej, pe cei patru mari stîlpi ai înţelepciunii, Miron, Nicodim şi Justinian, trecuţi în lumea dreptilor, şi pe iubitul nostru Patriarh Iustin. Fără îndoială, ei vor fi priviţi de viitorime cu recunoştinţă, pentru felul cum au cîtitorit Ortodoxia românească modernă, cum au păstorit-o în vremuri tulburi, în timpul celui de-al doilea război mondial, cum au orientat-o în timpul revoluţiei sociale şi politice din ţara noastră, după război, şi cum au integrat-o, în acelaşi timp, în marea familie creştină de pretutindeni, revelîndu-i vocaţia către universalitate, făcînd din ea un factor de mare calitate şi prestigiu în dialogurile pentru unitate, în organizaţiile creştine internaţionale, în deschiderea faţă de lume prin reorientarea către slujirea lui Dumnezeu şi a oamenilor, şi în lupta pentru pace şi înţelegere între oameni şi popoare.

Masacrele săvîrşite în teritoriul de nord-vest al României de către ocupanţii horthyşti în anii 1940—1944 (IV)

Printre actele inumane de mare ferocitate săvîrşite de către ocupanţii horthyşti în nord-vestul României în perioada 1940—1944, se numără masacrul ce a avut loc în noaptea de 13/14 septembrie 1940 în comuna Ip, judeţul Sălaj, soldat cu 157 de victime din rîndurile românilor, care a urmat la cîteva zile după altul petrecut în comuna Treznea, acelaşi judeţ, unde fuseseră măcelăriţi 86 de oameni.

Bestialitatea faptelor comise de soldaţii şi ofiţerii armatei horthyste în strînsă colaborare cu o parte a locuitorilor maghiari din localitate, incitaţi de propaganda reacţionară a cercurilor guvernante de la Budapesta şi ale unor elemente decăzute moral, din Ip, între care menţionăm numele baronului Faragó István şi al învăţătorului Ujhely Adalbert, depăşeşte limitele închipuirii, chiar din partea unor demenţi. În ura lor, fără limite, împotriva populaţiei româneşti, cu care localnicii maghiari au vieţuit vreme îndelungată, împărţind împreună şi bucuriile şi necazurile vieţii de toate zilele, mentorii şi organizatorii unor asemenea masacre s-au depăşit, în ferocitate, pe ei înşişi.

Concludente sînt în această privinţă mărturiile de epocă care au ajuns pînă în zilele noastre şi au intrat în patrimoniul istoric documentar.

Una dintre ele provine de la locuitorul Teodor Brisc, născut în 1900, în comuna Ip, domiciliat în aceeaşi localitate, a cărui familie a căzut victimă teroarei horthysto-fasciste, iar el, în mai multe rînduri, a fost la un pas de moarte, reuşind să scape cu viaţă ca prin urechile acului.

„Cu multă durere în suflet — spune el — relatez că în noaptea de 13/14 septembrie 1940, familia mea, alcătuită din soţie şi o fetiţă în vîrstă de 7 ani, a fost masacrată de unguri.

În cursul serii, în comună au venit soldaţi unguri de la Nuşfalău, care au făcut o recunoaştere, fiind însoţiţi de maghiarii localnici. Aceştia din urmă, pentru a nu fi recunoscuţi, au îmbrăcat peste hainele lor, mantii şi chipie militare. Unii aveau şi arme. Apoi, organizaţi pe grupuri, alcătuite din cîte 1—2 civili şi 5—6 soldaţi, pe la orele 23 au început acţiunea, de-a lungul uliţelor comunei.

Un asemenea grup a intrat într-una din casele românilor, cerînd băutură. După ce au consumat-o, i-au împuşcat pe toţi din familia găzduitoare, prezenţi în casă.

La capetele uliţelor au instalat puşti-mitraliere şi mitraliere. Grupurile de soldaţi, călăuzite de localnici, au pătruns în curţile şi casele românilor. Acolo începeau să-i bată, după care îi împuşcau.

Cînd au ajuns în curtea casei mele, soldaţii unguri au sărit la mine şi au început să mă bată cu pumnii şi patul puştilor. În jurul meu s-au format două cercuri de bătăuşi militari şi civili. Cei din cercul interior m-au doborît jos, după care m-au lovit cu picioarele şi cu armele, iar din cei din cercul exterior mă loveau cu armele printre picioarele celor din primul cerc.

Pe cînd eram jos, căzut şi aproape în nesimţire, a intervenit un consătean maghiar din vecini, cerîndu-le să mă lase în pace, pentru că eu am fost un om de treabă. La insistenţele acestuia, horthyştii m-au lăsat pentru moment.

Plecînd din curtea mea, bătăuşii au intrat în curţile caselor unor vecini români, pe care i-au bătut îngrozitor, pînă au căzut în nesimţire, plini de sînge. Apoi i-au aruncat şi împins pe cei ce se mai ţineau pe picioare spre uşa grajdului, unde i-au împuşcat. Urmele gloanţelor se mai puteau vedea pînă tîrziu, cînd s-a dărîmat grajdul respectiv.

După ce i-au lichidat pe vecinii mei, asasinii au revenit la casa mea. Între timp, eu m-am îmbrăcat şi stăteam în casă cu familia. Deodată aud bătăi în poartă şi glasuri care strigau în limba maghiară: „Ieşi afară, cîine! Român puturos!"

Am ieşit în curte şi am văzut dincolo de poartă mai multe capete de soldaţi. La apariţia mea, soldaţii au deschis focul. Fiind întuneric, nu m-au nimerit. Eu am fugit şi, cum grajdul avea două intrări, am ieşit prin spate, ascunzîndu-mă în grădina unui vecin. Horthyştii au spart poarta şi au pătruns în casă. Le-am auzit ţipînd pe soţie şi fetiţă. Apoi cîteva împuşcături.

Un vecin maghiar, care a văzut ce s-a întîmplat în curtea mea, mi-a relatat că horthyştii le-au scos pe soţie şi pe fetiţă din casă. Ajunse în pridvor, pe soţie au început s-o împungă în faţă cu baionetele, la care ea s-a tras îndărăt, căzînd peste un scaun. Asasinii au tras mai multe gloanţe, unele dum-dum, care au rupt bucăţi din carnea şi îmbrăcămintea soţiei, pe care le-am găsit eu cînd m-am reîntors acasă peste patru zile. Fiica mea a încercat să fugă. Un soldat s-a luat după ea. A ajuns-o. A lovit-o cu arma, şi pe cînd era căzută jos, a împuns-o cu baioneta în piept şi a împuşcat-o în cap, tot cu gloanţe dum-dum, spărgîndu-i ţeasta şi aruncîndu-i creierii pe pămînt şi prin iarbă.

De teamă, după ce soldaţii au ieşit din curtea casei mele, mi-am părăsit ascunzătoarea, şi împreună cu un vecin român, scăpat şi el de măcel, ne-am ascuns în trestiile din apa Barcăului, unde am stat patru zile.

Cînd am revenit acasă, am găsit gospodăria jefuită. În casă nu mai era nimic. Îmi luaseră şi paiele din pat. Una dintre vaci fusese împuşcată, iar un viţel tăiat şi mîncat de către asasini.

Cheia casei se găsea la primărie. De vite, porci şi păsări avea grijă un maghiar din sat, stabilit de oficialităţi.

Ducîndu-mă după cheie la primărie, acolo era un foc de tabără, lîngă care stăteau cîţiva maghiari localnici, cîţiva soldaţi şi un ofiţer. M-am prezentat în faţa ofiţerului şi acesta m-a întrebat unde am fost pînă acum. Am răspuns că am fugit de frica bătăii şi a morţii. Ofiţerul a dat ordin soldaţilor să mă închidă într-o cameră la o casă din vecini. Acolo mai era închis un român, pe nume Victor Chifor. Peste cîteva ore, horthyştii l-au scos afară pe Victor Chifor, i-au dat o sapă şi o cazma şi, ducîndu-l în grădina unui maghiar din vecini, l-au pus să-şi sape groapa. Pe cînd săpa, cei doi soldaţi care-l păzeau, unul în faţă şi altul în spate, au înfipt baionetele în el. Căzut jos, au tras cu armele, după care l-au acoperit cu un strat subţire de pămînt.

Apoi soldaţii au venit după mine. Mi-au dat aceleaşi unelte şi mie şi mă duceau să-mi sap groapa. În timpul acesta, au intervenit pe lîngă ofiţerul horthyst, pentru mine, nişte femei maghiare din sat. Drept urmare, am fost dus acasă de către 4 soldaţi, care aveau misiunea să mă păzească.

Peste cîteva zile, soldaţii m-au dus la comandamentul horthyst din comună, unde se aflau un maior şi un plutonier. Ofiţerul m-a întrebat cîţi maghiari am bătut în timpul ocupaţiei româneşti. La răspunsul meu negativ, acesta, un om foarte solid, asemenea unui măcelar, mi-a tras două palme zdravene. Apoi m-a bătut şi plutonierul. Şi de această dată au intervenit pentru mine nişte femei din comună şi am fost eliberat.

Tot în cursul acelei zile, pe cînd mergeam spre cîrciuma din localitate să-mi cumpăr ceva de mîncare, la intrare se afla un grup de maghiari localnici, cărora le-am dat bună ziua în limba ungară. Unul dintre ei a sărit la mine şi m-a bătut cu pumnii şi, căzut jos, m-a lovit cu picioarele. N-am protestat ca să nu pătesc şi mai rău. Cînd am reuşit să mă ridic din ţărînă, am plecat acasă.

Văzînd că nu pot rămîne pe mai departe în comună din cauza prigoanei soldaţilor şi localnicilor unguri, m-am hotărît să trec graniţa în România. În schimbul sumei de 90 de pengő, un ţigan m-a trecut frontiera în ţara liberă.

Ajuns în România, m-am stabilit la Braşov, unde, deşi aveam 40 de ani, m-am înrolat voluntar în rîndurile armatei române, fiind folosit la paza obiectivelor militare din oraş. După eliberarea nord-vestului României de către armatele române şi sovietice în toamna anului 1944, am revenit acasă".

O a doua mărturie îi aparţine Iulianei Medeşan, născută la 5 mai 1922, în comuna Ip şi domiciliată în aceeaşi localitate, care şi ea s-a aflat la un pas de a cădea victimă teroarei dezlănţuită de ocupanţii horthyşti împotriva românilor.

„La intrarea trupelor horthyste în comuna noastră, în ziua de 7 septembrie 1940, eram acasă şi, sub îndrumarea locuitorilor maghiari din aşezare, împreună cu alţi români, am luat parte la primirea ocupanţilor. Apoi am plecat la o rudă într-o comună vecină. În comuna Treznea am aflat, întîmplător, că românii din Ip vor fi împuşcaţi de către soldaţii unguri. M-am speriat. Voind să fiu alături de familie, în seara de 13 septembrie am revenit acasă. La un capăt de uliţă am fost oprită de un soldat horthyst. Eram însoţită de un vecin maghiar din comună. La întrebarea soldatului, însoţitorul meu a răspuns că sîntem maghiari. La acestea, soldatul ne-a avertizat să nu circulăm pe uliţe în noaptea aceea.

Am ocolit şi, trecînd printr-o curte, am văzut o femeie împuşcată, care gemea de durere; într-o altă curte, am văzut un bărbat şi o femeie întorşi cu faţa în jos. Crezînd că sînt culcaţi, i-am întors cu faţa în sus. Erau morţi şi plini de sînge iar sub ei — o baltă de sînge. Îngrozită, am ajuns la nişte rude, cărora le-am spus ce am văzut în vecini. N-au voit să mă creadă; ziceau însă că au auzit şi ei împuşcături.

Eu m-am ascuns în podul casei. În timpul acesta au auzit împuşcături. Am coborît în casă şi rudele mi-au spus că la ei nu s-a întîmplat nimic, dar că horthyştii i-au împuşcat pe nişte vecini.

Din nou m-am urcat în pod, unde am stat pînă a doua zi. În dimineaţa de 14 septembrie am văzut echipele de oameni, alcătuite din maghiari şi ţigani, care îi strîngeau pe românii ucişi peste noapte, îi puneau în căruţe şi-i duceau la groapa comună săpată la marginea satului".

O a treia mărturie provine de la locuitorul Victor Scurt, născut în 1922, în comuna Ip şi domiciliat în aceeaşi aşezare, care, de asemenea, a reuşit să se numere printre puţinii români supravieţuitori măcelului din acea noapte înfiorătoare.

„În noaptea de 13/14 septembrie 1940 am auzit numeroase împuşcături în sat.

A doua zi dimineaţa, un vecin ungur ne-a chemat, pe tata, Dumitru Scurt, şi pe mine, să mergem să săpăm o groapă pentru românii împuşcaţi de horthyşti în cursul nopţii de 13/14 septembrie. De teamă, am luat cazmale şi sape, însoţindu-l pe vecin. Ajunşi la marginea comunei, împreună cu tata şi alţi săteni, majoritatea maghiari, am început să săpăm o groapă comună. Cînd i-au adus cu căruţele pe românii ucişi, am fost pus de un ofiţer ungur să-i identific pe aceştia. Am reuşit să-i recunosc pe toţi cei 157 de români masacraţi de unguri în acea noapte îngrozitoare, între care era şi o fetiţă de trei săptămîni. Majoritatea celor ucişi aveau numeroase urme ale unor lovituri pe faţă şi pe corp, iar alţii erau spintecaţi cu baionetele".

Mărturiile la care am făcut apel pentru a oglindi ferocitatea masacrului comis de horthyşti împotriva românilor din comuna Ip sînt atît de edificatoare, încît nu mai necesită alte explicaţii sau comentarii.

Prof. *Petru I. Dan*

„Fraţii şi surorile" Domnului

(Continuare din pag. 1)

geţilor „nepoţi" ai Maicii Domnului şi „verişori primari" ai lui Iisus.

Nimic din ţesătura aceasta exegetică (hermeneutică), situată în afara realităţilor religioase ale Ţării Sfinte, străine de mesianitatea Domnului, dar şi de cutumele familiale şi sociale, nu rezistă la o cercetare aprofundată interdisciplinară (neotestamentară, hermeneutică, arheologică, istorică şi dogmatică).

Mai întîi de toate, aşteptările mesianice îşi ating apogeul la „plinirea vremii", atunci cînd se creaseră condiţiile istorice, politice, sociale şi culturale pentru apariţia noii religii. Poporul roman cucerise întreaga lume; Marea Mediterană devenise o „Mare nostrum"; domnea vestita „pax romana", pacea cuceritorului, nu lipsită de convulsii chiar în Galileea; limbile dominante erau greaca încă din timpul elenistic şi latina, iar propovăduitorii puteau circula din Palestina pînă în Egipt, Spania, Galia şi Britania sau din Asia Mică şi din Elada pînă în Sciţia şi India, Dacia şi Pannonia. Asemenea condiţii nu fuseseră realizate niciodată, după cum nu se vor repeta mai mult în istorie, începînd marea migraţie a popoarelor. Nu trebuie apoi să uităm că imperiul roman era un imens rezervor de sclavi. Sclavii din întreaga lume antică, reduşi la animale de povară, fără drepturi, vor deveni elementele de receptare şi de propagare a noii religii care propovăduia libertatea, frăţietatea şi egalitatea în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Deci evenimentul mesianic mult aşteptat încă din Paradis are loc. Fecioara Maria este unica fiică a lui Ioachim şi a Anei, o ultimă urmaşă a unei ramuri davidice, după cum „logodnicul" Iosif era şi el un ultim urmaş al altei ramuri davidice. Bătrînii Ioachim şi Ana n-au avut mai multe fiice, iar Maria lui Cleopa avea acelaşi nume, lucru neobişnuit în antroponimica familială. Alte „ramuri genealogice davidice" nu mai existau. Aşadar, Domnul nostru Iisus Hristos se naşte din ultimii reprezentanţi ai neamului davidic; Fecioara Maria fiind cea în stare să nască de la Duhul Sfînt, pe adevăratul Mesia, iar logodnicul Iosif primeşte înştiinţările prin înger pe care el le-a înţeles, ca păstrător al speranţelor mesianice. Tot el ştia şi descendenţa Fecioarei Maria, supunîndu-se veştii celei mari, aşteptată de mii de ani de poporul ales.

Din punct de vedere al profeţiilor mesianice, n-au putut exista, aşadar, alţi urmaşi davidici, mai mulţi fraţi şi mai multe surori, pentru ca să fie aşteptat sau să se nască alt Mesia. Sora Maria lui Cleopa nu este „soră" de sînge cu Maica Domnului, după cum nici „fraţii şi surorile" lui Iisus nu sînt fraţi şi surori consangvine. Vremurile se împliniseră, adevăratul Mesia se născuse. Activitatea Lui va umple veacurile care vor suna ca tuburile de orgă pînă astăzi.

Soluţiile care s-au dat n-au fost favorabile nici divinităţii Domnului nostru Iisus Hristos, nici pururea fecioriei Maicii Domnului. Sfintele Evanghelii nu mai înregistrează alte naşteri, iar logodnicul Iosif a respectat starea specială a Născătoarei de Dumnezeu. El vine cu Fecioara Maria la Ierusalim de praznicul Paştelui. L-au luat cu ei, bineînţeles, şi pe Iisus care avea doisprezece ani (Luca II, 42). Deci trecuseră doisprezece ani, iar Iosif care fusese bătrîn, cînd o luase sub protecţia sa pe Fecioara Maria, îmbătrînise şi mai mult. După această întîmplare nu mai este amintit în viaţă. Evanghelia lasă să se înţeleagă că Iisus era singurul copil al Fecioarei, iar despre alţii nu mai este vorba. Rămînînd Iisus în templu şi vorbind cu „dascălii", Maria observă, prinsă de grijile călătoriei, cu întîrziere, lipsa lui Iisus. Îl credea „printre rudenii şi cunoscuţi" (Luca II, 44). Iosif şi Maria nu trăiau într-un gol familial şi social în Nazaret. Deşi erau ultimii urmaşi davidici şi n-aveau „rudenii consangvine", neamul lor, pînă la această scadenţă mesianică, se „încuscrise" cu unii şi cu alţii din acea aşezare, aşa cum se întîmplă de obicei. Erau deci legături îndepărtate de cuscrenie, cu legături directe consangvine, nici colaterale. Domnul nostru Iisus trăia, astfel, între copiii de seama lui din aceste „rudenii", întrucît între ele îl caută imediat mama lui.

Aceste „rudenii" însă nu trebuie să-şi primească decît rolul lor secundar în activitatea Domnului. Dintre cei de seama lui, dintre cei care aparţineau „rudeniilor", şi-a ales el cei dintîi prieteni, pentru ca mai tîrziu, după împlinirea celor treizeci de ani, cînd începe activitatea soteriologică a Domnului şi se evidenţiază personalitatea Lui în întreaga Sa măreţie, „rudeniile" să-i devină duşmani neîmpăcaţi, mergînd pînă la încercarea lapidării! Nimeni nu este profet în patria sa! Dar, oare, să creadă cineva posibil ca „rudeniile" din Nazaret să se desprindă de „fratele" lor şi să încerce să-l omoare, dacă era sînge din sîngele lor (Ioan VIII, 59)? Sau ce a însemnat încercarea disperată a „fraţilor" care au venit cu mama Maria ca să-L determine să se lase de propovăduire şi să se întoarcă acasă (Matei XII, 47)? Răspunsul lui Iisus este în nota specifică a vremii şi a misiunii mesianice: „Şi, întinzînd mîna spre ucenicii săi, a zis: Iată mama mea şi fraţii mei!" (Matei XII, 48). Domnul Iisus extinde, aşa după cum se cuvine, noţiunile de „mamă" şi de „fraţi", fără alte precizări de rudenie decît: „Oricine va face voia Tatălui meu celui din ceruri, acela este fratele meu şi sora mea şi mama mea" (Matei XII, 50). Rudenia de sînge era înlocuită cu rudenia spirituală în mod definitiv.

Terminologia genealogică, atît de controversată a Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie deci înţeleasă corect. Dificultăţile nu vor fi nicidecum rezolvate prin înlocuirea termenului ebraic „ah"=frate prin „verişor". Înlocuirea este arbitrară, ca şi altele, neavenite, inoportune şi total neindicate lexical. Inconsecvenţele se pot observa, în asemenea cazuri, şi la alţi termeni, precum sînt: rudeniile, Maria lui Cleopa, „sora Maicii Domnului" etc. Domnul Iisus trebuie prezentat în mediul în care s-a format ca om, nu într-unul comandat de dificultăţi etimologice sau închipuit de unii şi de alţii cu modificarea textelor sacre ale Sfintelor Evanghelii, dovedind neputinţe exegetice.

Şi aici intervin şi o serie de precizări şi de contribuţii care sînt de luat în seamă. Problema celor 18—19 ani din epoca albă a vieţii lui Iisus Hristos trebuie pusă cu totul altfel. C-a fost în Egipt, c-a fost în India, c-a fost înafara Ţării Sfinte, sînt supoziţii care se cer întemeiate pe fapte. Cunoştinţele Lui erau multilaterale. Sigur este că a trăit în Nazaret pînă la vîrsta de 12 ani şi mult timp după aceea, unde trăia mama Sa. A învăţat teslăria de la Iosif, cioplirea şi stăpînirea lemnului de cedru din codrii Libanului din care i se va face şi crucea. Ne întrebăm ce-a făcut Iisus în acest timp: Numai teslărie, cînd El îi minuna pe dascălii din Ierusalim cu înţelepciunea Sa, la vîrsta fragedă de 12 ani?

Ţara Sfîntă era plină de „chemaţi", „profeţi", „oameni drepţi" şi simpli „patrioţi", luptători împotriva opresorului roman. Nici în Nazaret oamenii nu erau departe de miezul fierbinte al lucrurilor. Cultul împăratului Tiberiu, proclamat „divin", purtarea efigiilor şi semnelor imperiale erau o încălcare brutală a prevederilor Legii mozaice care nu admitea „chipuri cioplite". Nazaretul avea deci şi el dascălii lui, dar şi asociaţiile religioase, specifice timpului. Nu-i ignorăm nici pe esenieni, nici pe nazarinei sau nazirei. Iisus Hristos este numit „nazarinean" (Matei II, 23; Ioan XIX, 19). O cercetare mai atentă a textelor nu poate identifica nazarinean cu nazaretean. În textul latin al Noului Testament, îngrijit de Theodor Beza, apare denumirea „Nazaraeus". Cînd se vorbeşte de locul de naştere al Domnului, se spune Nazaret sau Galileea.

Oricum ar sta lucrurile, asociaţiile religioase foloseau termenii „frate" şi „soră", pe lîngă celelalte prescripţii importante. De fapt, Nazaretul îl repudiase pe Iisus, aşa că nu i se mai acorda acest toponimic. „Nazaraeus", termenul folosit de Pilat: „Jesus Nazaraeus Rex Ille Judaeorum" (Evang. sec. Joannem, XIX, 19) poate cuprinde deci şi alte semnificaţii pe care le scoate în evidenţă. Pilat aflase sau cunoştea unele date preţioase din viaţa Domnului, socotindu-L „drept" (Matei XXVII, 24). „Nazareul" s-a identificat, în mod greşit, cu toponimicul „Nazareteanul". De fapt, în această aşezare, ca pretutindeni, exista o confrerie religioasă cu „fraţi" şi „surori" din care au făcut parte Domnul Iisus şi Maica Sa. Iisus s-a desprins de această asociaţie, cînd a ajuns la vîrsta de 30 de ani şi a început să predice. Acestei epoci din viaţa Sa îi aparţin termenii „fraţi" şi „surori", care s-au păstrat în Sfintele Evanghelii, iar toate celelalte chestiuni sînt adiaforice.

„Însuşi Iisus n-avea crezare în ei, pentru că îi cunoştea pe toţi şi n-avea trebuinţă ca să-i dea mărturie despre om cineva, fiindcă el cunoştea ceea ce era în om" (Ioan II, 24—25, din Trad. P. R.). Dintre nazarei, ca şi dintre esenieni, ar putea să existe „fraţi" şi „surori" ai Domnului Iisus din timpul rămas necunoscut de la 12—30 de ani. Domnul Iisus Hristos a fost în mod sigur în contact cu marile mişcări spirituale din Ţara Sfîntă. Deşi lipsesc coordonatele istorice precise, formaţia religioasă şi culturală a lui Iisus presupun o temeinică stăpînire a tuturor cunoştinţelor vremii Sale. Numai aşa se pot explica dificultăţile terminologice intervenite în receptarea locurilor scripturistice cu „fraţi" şi „surori", ca şi denumirea de „soră" a Mariei lui Cleopa cu Maica Domnului.

Suferind pe cruce, Domnul Iisus o lasă pe Maica Sa în grija unicului ucenic care sta la piciorul crucii, Ioan (Ioan XIX, 26—27), nicidecum în seama Mariei lui Cleopa, aşa-numita soră, nici în seama fraţilor şi surorilor, ceea ce este de la sine grăitor. Întorcîndu-ne din timpul revolut cu caracteristicile sale familiale, religioase şi sociale, constatăm că şi în problema aceasta disputată adevărul este unic şi aparţine Domnului nostru Iisus Hristos, aşa cum este mărturisit de Biserica Sa.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Popas sărbătoresc la Episcopia de Alba Iulia

De cîte ori prăznuim Unirea Moldovei cu Ţara Românească de atîtea ori ne vin în minte cuvintele cunoscutului istoric şi patriot ardelean refugiat la Iaşi, Alexandru Papiu-Ilarian, care aducea aminte domnitorului Alexandru Ioan Cuza că actul unirii săvîrşit la 24 ianuarie 1859 nu-i complet atîta vreme cît el nu cuprinde şi pe fraţii noştri din Transilvania. Se ştie şi care a fost răspunsul lui Cuza: „Încă n-a sosit vremea, dar ea va veni." Şi într-adevăr, „la plinirea vremii" actul s-a completat la 1918 prin crearea Statului unitar naţional român. Pe de altă parte, dacă în vechea Dacie romană tribul apulilor juca un rol de frunte care s-a materializat în recunoaşterea ca centru al ţării în capitala ei, la Apulum (strămoaşa Alba Iuliei), pe care bine a intuit-o, prin vrednicia şi vitejia lui, Mihai Viteazul la 1600, a venit vremea ca printr-o înţelegere tot atît de adîncă a lucrurilor, Biserica noastră cu binevoitorul concurs al conducătorilor Patriei noastre să readucă la viaţă şi scaunul vlădicesc al Alba Iuliei, cu atît mai mult cu cît potrivit cercetărilor din ultimul timp, se confirmă existenţa încă înainte de anii 1400 a unui centru arhiepiscopesc în imediata apropiere a acestui municipiu. Iată de ce, deşi în cadru restrîns, la împlinirea a 10 ani de la instalarea sa (la 25 ianuarie 1976) ca prim titular al reînfiinţatei Episcopii, Prea Sfinţitul Emilian a ţinut să cinstească acest moment.

Încă din ajun, la 24 ianuarie 1986, au fost convocaţi într-o şedinţă de lucru întreaga Permanenţă a Consiliului eparhial, precum şi protopopii Eparhiei, spre a lua act de o temeinică analiză a activităţii pastoral-misionare, obşteşti, culturale şi gospodăreşti de pe întreg cuprinsul Eparhiei.

A doua zi, 25 ianuarie, s-a omagiat într-un cadru şi mai lărgit activitatea P. S. Emilian şi a tuturor colaboratorilor săi. După săvîrşirea cuvenitului Te-Deum de către un grup de preoţi, conduşi de P. C. Consilier Petru Pleşa, au luat cuvîntul profesorii onorari N. Neaga şi T. Bodogae, care au subliniat, cel dintîi în calitate de fiu mai apropiat al Eparhiei, celălalt printr-o cuvenită retrospectivă istorică, rolul de factor unificator pe care l-au avut în decursul veacurilor slujitorii Bisericii ardelene.

În încheiere a luat cuvîntul P. S. Episcop Emilian care a mulţumit tuturora pentru manifestările de omagiu arătate cu acest prilej, arătînd rolul credinţei şi al unităţii de simţire la reînfiinţarea, după 275 de ani, a vechiului scaun vlădicesc de la Alba Iulia.

T. B.

ORADEA

■ Duminică, 12 ianuarie 1986, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din *Oşorhei*, prot. Oradea, păstorită de preotul Nicolae Robotin, răspunsurile fiind date în comun de credincioşi. Ierarhul a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură, lăudînd dragostea şi ataşamentul credincioşilor faţă de Biserică, ca şi rîvna păstorului lor sufletesc, şi i-a îndemnat să fie în continuare buni fii ai Bisericii strămoşeşti şi devotaţi cetăţeni ai Patriei.

■ La data de 16 ianuarie 1986, s-a ţinut la Centrul eparhial o şedinţă comună de lucru a membrilor Consiliului Eparhial şi a protopopilor din eparhie, sub preşedinţia Prea Sfinţitului Episcop Vasile, cu participarea titularilor secţiilor de la Centrul eparhial. Pe ordinea de zi a fost analiza rapoartelor de activitate pe anul 1985, precum şi a planului de activitate pe anul 1986, prezentate de protopopi. Responsabilii secţiilor de la Centrul eparhial au comunicat diferite măsuri pentru buna desfăşurare a vieţii bisericeşti. În cuvîntul său, P. S. Episcop Vasile şi-a exprimat mulţumirea de felul cum şi-au îndeplinit, în general, preoţii, protopopii şi colaboratorii de la Centrul eparhial îndatoririle, atrăgînd atenţia că în anul ce a început să depună cu toţii şi mai multă rîvnă, atît pe linie bisericească, cît şi pe linie obştească-cetăţenească.

■ În luna ianuarie 1986, P. S. Episcop Vasile a hirotonit întru preot pe următorii candidaţi la preoţie: Popa Ilie, absolvent de seminar, la data de 15 ianuarie 1986, pentru parohia Sudurău, prot. Carei; Ferenţ Iosif-Aurel, licenţiat în teologie, la data de 17 ianuarie 1986, pentru parohia Bănişor, prot. Şimleul Silvaniei şi Crăciun Petru, licenţiat în teologie, la data de 19 ianuarie 1986, pentru parohia Roit, prot. Oradea.

Zaharia Boiu

(Continuare din pag. 1)

a fost unul dintre susţinătorii marilor imperative naţionale ale vremii, unul dintre pregătitorii săvîrşirii actului de la 1 Decembrie 1918. Pedagog integru şi bun cunoscător al stărilor de spirit din Transilvania vremii ca şi al menirii adevăratei şcoli, Boiu a recomandat învăţătorilor să militeze pentru înfrăţirea naţionalităţilor din Transilvania.

Boiu a fost şi poet. Ca autor al volumului *Sunete şi răsunete*, apărut în 1862, el a cultivat optimismul viguros, a cîntat farmecul multilateral existent în imensitatea naturii, a înfăţişat admirativ munca biruitoare a muncitorului şi ţăranului, a dat îndemn poeţilor „României" să creeze în spiritul poeziei angajate, a condamnat ţinerea poporului în robie şi a susţinut necesitatea prăbuşirii nedreptei graniţe de pe crestele carpatice ca „să răsară" din nou „ziua cea de aur", cum se exprimă în poezia *Păretele să cadă*.

În perioada 1862—1865, profesorul Boiu a fost şi redactor al „Telegrafului Român". Acum, gazeta sibiană a fost integrată şi mai cutezător în lupta poporului român pentru materializarea îndreptăţitelor sale cereri. Egalitatea în drepturi a românilor cu celelalte naţiuni ale Transilvaniei şi respingerea categorică a dorinţei burghezo-moşierimii maghiare de unire a acestui principat cu Ungaria au fost coordonatele esenţiale ale muncii gazetarului Zaharia Boiu. Dar, aşa cum se ştie, politica Vienei imperiale, acest putregai mascat de pudră şi parfum, a săvîrşit a treia mare trădare a poporului român: ea, care l-a trădat pe Horia şi apoi pe Iancu, a decretat în 1867 abolirea autonomiei politico-administrative a Transilvaniei şi anexarea forţată a acesteia la Ungaria, mărind astfel greutatea jugului purtat de români.

Integrarea lui Zaharia Boiu cu întreaga-i fiinţă şi cu cutezanţă în lupta poporului oprimat îi aduce repede apreciere din partea intelectualităţii noastre de pretutindeni, chiar şi din partea Academiei Române, care îl alege membru corespondent al ei în 1877.

Cum era şi firesc, cel înălţat pe treapta recunoştinţei naţionale îşi impulsionează şi mai mult puterea creatoare, cum cerea şi mersul ascendent al luptei naţiunii dornice de eliberare. Şi astfel, nesocotind oprelişti şi graniţe artificiale şi periclitîndu-şi funcţia şi libertatea, Boiu priveşte cu entuziasm şi încredere războiul de independenţă purtat de România în 1877—1878 şi îl susţine cu bani şi scriere de poezii în care slăveşte, ca un alt Alecsandri, eroismul armatei luptătoare pentru scuturarea jugului otoman, poezii înmănunchiate în volumul *Flori de laur*, iar în 1892 traduce în limba germană *Memorandumul* prin care fruntaşii români transilvăneni denunţau cu curaj împăratului Austro-Ungariei politica intolerantă şi abuzurile guvernelor din Budapesta faţă de îndreptăţitele cereri ale românilor.

Boiu a tradus *Memorandumul*, dar subtila lui inteligenţă n-a crezut în eficacitatea actului acuzator, n-a crezut că împăratul va da aripi năzuinţelor de libertate ale poporului român. Boiu era convins că pentru a se ajunge la libertate şi afirmare culturală, socială şi naţională sînt necesare mai întîi întărirea economică a ţărănimii şi crearea unei clase muncitoare puternice. Ca membru şi apoi secretar al Astrei şi mai ales ca redactor, în 1892—1895, al revistei acesteia, „Transilvania", Boiu a susţinut crearea unei puternice clase muncitoare, căci, spunea el „meseriaşii leagă stările de jos cu cele de sus" şi sînt „un puternic element de tărie şi cultură", un element „al înaintării şi consolidării unui popor", al cuceririi oraşelor şi al ocupării „cu demnitate" a locului „ce i se cuvine" poporului român între popoarele conlocuitoare (*Clasa de mijloc a poporului*, „Transilvania", 1894, nr. 5).

Z. Boiu a trecut la cele veşnice la 6 noiembrie 1903. Numele său a rămas, însă, scris în rîndurile numelor luptătorilor hotărîţi pentru drepturile poporului, pentru împlinirea idealurilor de libertate, afirmare şi unitate politică ale poporului nostru.

Noi lucrări de istorie

Din activitatea bisericească a Episcopiei ortodoxe a Oradiei în ultimii două sute de ani, Oradea, 1984, 392 p.

Noul volum apare cu binecuvîntarea osîrduitorului ierarh de la Oradea, Prea Sfinţitul Episcop Vasile Coman — care semnează şi un „Cuvînt înainte, — fiind prilejuit de împlinirea a 200 de ani de la zidirea „bisericii cu lună" din Oradea, actuala catedrală episcopală. Sînt înmănunchiate aici mai multe studii de istorie şi de artă bisericească, alcătuite cu deosebită competenţă de preoţi cu dragoste de carte şi de trecutul nostru, fie de la Centrul eparhial, fie de la unele parohii din oraş.

Părintele Dr. Gheorghe Liţiu, cunoscut prin atîtea altele lucrări istorice, se ocupă, în partea întîia a lucrării (p. 15—158), cu viaţa bisericească a românilor bihoreni pînă în 1920, stăruind, după cum era şi firesc, asupra trecutului bisericii cu lună şi al parohiei create în jurul ei. Capitole speciale sînt consacrate şcolii confesionale îndrumate de parohia respectivă, fundaţiilor administrate de biserica cu lună; sînt prezentate apoi date despre preoţii şi învăţătorii şcolii confesionale, despre oamenii de seamă din parohie.

Partea a doua a lucrării, perioada de la întemeierea episcopiei (1920) pînă în 1984, este lucrată de Păr. inspector eparhial Dr. Teodor Savu şi Păr. Prot. Andrei Lupşa (p. 159—250). Sînt mai multe capitole, care se ocupă cu înfiinţarea şi organizarea Episcopiei, activitatea celor patru ierarhi care au cîrmuit-o: Roman Ciorogariu, Nicolae Popoviciu, Valerian Zaharia şi Vasile Coman. Un capitol special este consacrat fostei Academii teologice din Oradea, mutată — după Dictatul de la Viena — la Timişoara, unde a funcţionat pînă în 1948, cu date biobibliografice ale foştilor ei profesori, nume cunoscute în teologia românească (Andrei Magieru, Vasile Lazarescu, Ştefan Munteanu, Ştefan Lupşa, Ioan Petreuţă, Dumitru Belu, Isidor Todoran, Sofron Vlad ş. a.). În alte două capitole, Păr. Andrei Lupşa se ocupă cu slujitorii şi binefăcătorii bisericii cu lună din perioada 1920—1940 (între ei, Aurel Lazăr, Nicolae Zigre, Nicolae Firu, Teodor Neş), precum şi cu suferinţele preoţilor bihoreni în perioada ocupaţiei horthyste, inclusiv de soarta bisericii cu lună.

Partea a treia (p. 251—336) este redactată de Păr. Constantin Olariu. Este un capitol consacrat bisericii cu lună sub raport artistic (arhitectură, pictură, sculptură), tratat cu multă competenţă. Este prezentat aici şi fondul de carte veche şi cel arhivistic al bisericii.

Ultima parte (p. 337—371) prezintă succint alte cîteva aspecte din istoria eparhiei, legate însă şi de biserica cu lună: Unitatea şi continuitatea în mărturisirea credinţei ortodoxe (Prot. Augustin Lucian), Foaia „Legea Românească" de la Oradea (Prot. Andrei Lupşa), Viaţa bisericească din zona Beiuşului (Prot. Teodor Cios) şi Realizări economice-gospodăreşti din 1920 încoace (Consilier Ioan Negroiu).

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Un studiu important pentru liturgişti: „Date alla chiesa un volto pasquale" (Kyrillonas). Consideraţiuni asupra baptisteriilor paleocreştine, de Daniel Gebi, O. S. B., profesor la Roma (în Rivista liturgica, LXXI, 1984, p. 571—590).*

● *Sorin Ulea scrie despre* „La peinture extérieure moldave: où, quand et comment est-elle aparue", *(în „Revue roumaine d'Histoire", t. XXIII, nr. 4, 1984, p. 285—312). Îl recomandăm atenţiei specialiştilor şi, din raţiuni practice imediate, tuturor celor care sînt în situaţia de a prezenta mănăstirile moldoveneşti numeroşilor vizitatori şi închinători.*

● *Revista „Vatra" (nr. 3, 1985, p. 12) publică sub genericul „Biblioteca Babel", capitolul I din romanul lui Ion Druţă,* Biserica Albă, *roman din vremea Stareţului Paisie şi a lui Grigore Ghica-Vodă. Raluca Tulbure face în subtext o prezentare a scriitorului. Romanul se arată a fi nu numai interesant ci şi scris cu har.*

● *Încă din martie 1985 (Suplimentul „Maramureş", la revista* „Familia", *nr. 3, 1985, p. II) Vasile Bologa a redeschis controversata problemă a* „Manuscrisului de la Ieud". *Face o succintă dar completă istorie a descoperirii şi a încercărilor de datare a documentului (e vorba de Legenda Duminicii) şi apoi revine în favoarea datării lui aşa cum a propus-o Dumitru Şerbu: 1391—1392.*

„Din cele expuse reiese că manuscrisul „Legendei Duminicii" de la Ieud, păstrat în copie, poate fi considerat un text de limbă română mai veche decît scrisoarea adresată de Neacşu din Cîmpulung Muscel lui Hans Begner judele Braşovului, în anul 1521, iar străduinţile depuse de cercetători pasionaţi precum D. Şerbu şi I. M. Bota reprezintă un act de cultură de mare probitate".

Nu sînt cuvinte aruncate, sper, fără răspundere. Mănuşa a fost aruncată din nou. Dar, din martie 1985 pînă acum, nimeni n-a ridicat-o. Stă acolo, în paginile revistei maramureşene, cu ochii spre cineva care ar mai cuteza să nu considere cazul definitiv încheiat prin respingerea datării propuse, îndrăzneţul an 1391 (sau 1392 care nu face prea mare diferenţă dar vrea să dovedească exhaustivitatea cercetării.

Fără a ne amesteca în controversă — din cuminte lipsă de competenţă — aşteptăm totuşi. Altfel noua provocare ar rămîne un strigăt în deşert.

Dincolo de controversă, ni se par tot atît de provocatoare (în sensul bun al cuvîntului, ca şi englezescul challange, *a stimula într-o cercetare, a arunca mănuşa) şi informaţiile date de Vasile Bologa la sfîrşitul articolului său, şi care se referă la trei ştiri despre trecutul nostru îndepărtat (împărţirea de mai jos ne aparţine nouă):*

1. „Dimitrie Cantemir şi apoi Mihail Kogălniceanu au susţinut că la curtea domnitorului moldovean Alexandru cel Bun s-a practicat chiar scrisul românesc cu litere latine".

2. „Prof. I. Rotaru („Literatura română veche", Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1981, pag. 17) consideră că „efectele Conciliului de la Florenţa (1436), cînd ruptura dintre biserica Apusului şi cea a Răsăritului apărea ca definitivă, ar fi dus la arderea şi distrugerea tuturor cărţilor cu caractere latine de pe teritoriul românesc".

3. Menţionăm în acest context, cu titlu de informaţie, însemnarea aparţinînd dr. Nicolae Lupu (1873—1947), în cartea sa „Originea românilor" (Bucureşti 1941, pag. 29), privind faptul că în cursul unei vizite, făcute după primul război mondial în Iugoslavia, la Zagreb, omul politic croat Ştefan Radici (1866—1928) i-a spus: „De ce nu vine Iorga aici, să cerceteze mănăstirile Croaţiei şi ale Iugoslaviei şi să explice acest fenomen, că la noi, pînă la sfîrşitul veacului al XV-lea, limba liturgică, cărţile în biserică erau valahe, cînd la voi erau în slavă?" (apud V. Cărăbiş: „Continuitatea neîntreruptă a limbii dacilor", în „Noi tracii", nr. 119, octombrie 1984, pag. 10).

Nici asupra acestor trei „ştiri" nu s-a „provocat" nimeni! Să fie chiar toate fanteziste? Oricum, nişte puneri la punct, foarte competente, s-ar cere.

● *În 1981 (numărul din 10 septembrie) şi în 1985 (nr. 5, 1 februarie) „Flacăra" s-a ocupat sub semnătura lui Ion D. Goia de „Minunile Djunei". Academicianul I. Kobzariov, ocupîndu-se de caz, spunea: „În toate timpurile au existat oameni care au vindecat prin atingerea cu mîinile sau prin apropierea mîinilor. Există asemenea oameni şi în zilele noastre". O dă exemplu pe Evghenia Davitaşvili (Djuna) şi ea, spune autorul, nu este unica dotată cu astfel de calităţi ieşite din comun". Numele acestei calităţi este* extrasensibilitate, *încă neexplicată, dar sub foarte atent studiu din partea specialiştilor.*

● *În revista „Orizont" (nr. 3, 1985), p. 16) Mircea Handoca publică o convorbire despre Mircea Eliade cu acad. Octav Onicescu, de prin anul 1981.*

Dacă Mircea Handoca nu oboseşte şi găseşte mereu să ne descopere tot alte şi alte dimensiuni ale lui Mircea Eliade, de ce am obosi noi semnalîndu-l? „FORŢA CREAŢIEI ROMÂNEŞTI, Spiritualitatea noastră în viziunea lui Mircea Eliade" *e titlul unui nou eseu publicat în România literară (nr. 20, 1985, p. 19—20—21) în care adună frumuseţi şi adevăruri din creaţia de tinereţe a marelui istoric al religiilor, scriitor şi filozof. Iată o reproducere din „Destinuri româneşti (Vremea, anul X, 1936, nr. 430, p. 3) despre poporul român:* „Un popor care şi-a păstrat unitatea lingvistică şi spirituală, deşi asuprit şi împărţit în neamuri deosebite. Un popor care, în mai puţin de o jumătate de veac, a izbutit să-şi creeze o limbă literară şi filozofică şi o literatură întru nimic inferioară vecinilor săi civilizaţi".

Prin Mircea Handoca, Mircea Eliade cunoaşte în ţara sa a doua tinereţe!

De altfel iată şi alte prezenţe româneşti contemporane ale savantului.

Vatra (nr. 4, 1985, p. 13): Mircea Eliade, Jurnal, *(din 1947), selecţie şi transcriere de Mircea Handoca.*

„Vatra" (nr. 5, 1985, p. 13) publică „File de jurnal" scrise de Eliade în 1947—1949.

„Ateneu (nr. 1, 1985, p. 14) publică din „Proba labirintului", I, în traducerea lui Dan Ciachir.

Tribuna (nr. 27, 1985, p. 8) publica sub semnătura lui Mircea Eliade, un fragment din convorbirea cu Claude-Henri Rocquet (tot în cartea Proba labirintului), *în traducerea aceluiaşi Dan Ciachir care pare a-şi fi propus să-l secondeze în lucrarea sa pe Mircea Handoca.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 15 martie 1986 Nr. 11—12/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ÎNALTĂ CINSTIRE PREȘEDINTELUI ȚĂRII

Aniversarea de la 28 martie 1986 se înscrie cu litere de aur în istoria țării noastre consfințind proclamarea ca întîiul președinte al Republicii Socialiste România a eminentului bărbat de stat — Excelența Sa Domnul Nicolae Ceaușescu.

Această proclamare a fost izvorîtă din voința întregii națiuni și s-a realizat în forul suprem al puterii de stat, Marea Adunare Națională.

Importantul act istoric își are temelia în dragostea și încrederea fără margini pe care le nutresc toți cetățenii patriei noastre față de președintele Nicolae Ceaușescu, ale cărui merite nepieritoare sînt unanim recunoscute de întregul popor.

Un gînd și un sentiment de dimensiunile unei țări s-au concretizat — profund însuflețitoare pentru contemporaneitate, pilduitoare pentru generațiile viitoare — în trecerea eșarfei tricolore peste pieptul în care ard cele mai fierbinți sentimente dăruite țării, demnității și înfloririi ei, viitorului luminos al poporului.

Prin strădaniile Domniei Sale și prin munca neobosită a întregului nostru popor, Țara noastră a obținut în acest răstimp, realizări fără precedent, pe toate tărîmurile, ceea ce a dus la conturarea unui nou chip al Patriei și la creșterea prestigiului ei pe arena internațională.

Prin metoda personală de lucru, Președintele Nicolae Ceaușescu a menținut un contact direct și permanent cu poporul, supunînd dezbaterii publice problemele care vizează progresul material și spiritual al țării. „Subliniez — spunea Domnia Sa — necesitatea de a conduce nu din birou, nu prin intermediul hîrtiilor, ci prin contactul nemijlocit, viu, cu oamenii, rezolvînd în mod operativ și direct problemele ce se ridică în munca unităților economice și social-culturale; nu de hîrtii este nevoie, ci de o activitate concretă pentru soluționarea problemelor practice".

Întreg ansamblul de măsuri care au dus la dezvoltarea și perfecționarea vieții politice, economice și sociale, la aprofundarea democrației socialiste, la înflorirea culturii, la creșterea nivelului de trai și civilizație al poporului nostru sînt legate de personalitatea Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu.

Domnia Sa a acționat cu hotărîre, neabătut, pentru a uni energiile creatoare ale poporului român în vederea înfăptuirii programului de dezvoltare multilaterală a țării. A subliniat în repetate rînduri că ceea ce s-a realizat în epoca construcției socialiste, reprezintă opera tuturor fiilor poporului nostru: muncitori, țărani, intelectuali, indiferent de naționalitate.

Subliniind însemnătatea deosebită pe care o reprezintă rezolvarea deplină și definitivă a problemei naționale în patria noastră Președintele Nicolae Ceaușescu arăta că România socialistă este „printre puținele țări din lume în care s-a asigurat în mod real deplina egalitate în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate".

Toate naționalitățile conlocuitoare au astăzi acces egal la învățătură, iar tinerii pot învăța în limbile naționalităților conlocuitoare. Sprijinul larg și multilateral acordat de statul socialist dezvoltării vieții cultural-artistice a naționalităților conlocuitoare se reflectă totodată în existența a numeroase teatre, biblioteci, cămine culturale, ansambluri artistice, diferite cotidiene și publicații periodice în limba maternă, publicații de cărți, etc.

O altă latură însemnată a activității teoretice și practice a Președintelui Nicolae Ceaușescu o constituie valorificarea minunatelor tradiții de luptă, muncă și viață ale poporului nostru, a istoriei sale bimilenare. Ne este cunoscut faptul că Domnia Sa are o mare dragoste față de trecutul glorios al poporului nostru, față de vrednicii noștri înaintași. „În cele mai grele timpuri — preciza Domnia Sa — înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut ei, înfrățindu-se cu el, cu munții și cîmpiile, cu rîurile și cu codrii falnici, au rămas neclintiți pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă". Referitor la procesul continuu și firesc de desfășurare a istoriei patriei arăta: „Avem un trecut glorios care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru. Avem datoria să ridicăm pe o treaptă nouă și să îmbogățim cu noi cuceriri materiale și spirituale această prețioasă moștenire".

Prin concepția sa teoretică și neobosita activitate practică, Președintele Nicolae Ceaușescu a devenit nu numai ctitorul României socialiste și arhitectul întregii politici interne și externe a Statului nostru, ci și inspiratorul și susținătorul neobosit al unor noi relații în viața internațională.

La temelia politicii externe a României, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu a pus dezvoltarea prieteniei și colaborării multilaterale cu toate țările socialiste, extinderea și consolidarea relațiilor cu țările care au pășit pe calea dezvoltării economico-sociale independente, întărirea solidarității cu toate forțele progresiste, acționînd, în spiritul coexistenței pașnice, pentru amplificarea raporturilor reciproc avantajoase cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Relațiile României cu toate statele sînt bazate pe principiile deplinei egalități în drepturi și avantajului reciproc, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne.

Ceea ce, de asemenea, a contribuit la creșterea prestigiului Președintelui Țării noastre este clarviziunea și consecvența exemplară cu care Domnia Sa abordează marile probleme ale lumii contemporane și soluțiile pe care le propune pentru rezolvarea lor, probleme între care de prim ordin este apărarea păcii, Președintele României fiind astăzi și un prestigios mesager al păcii. Ne vom aminti întotdeauna cu satisfacție de atitudinea hotărîtă și activitatea neîntreruptă a Președintelui țării noastre pentru promovarea idealului păcii, pentru realizarea unui climat de destindere în relațiile internaționale și în primul rînd pe calea dezarmării nucleare, factor vital pentru viitorul întregii omeniri. Astfel, numeroși autori și redactori din străinătate i-au dedicat monografii și au publicat selecțiuni din operele sale în numeroase limbi. Convingerea unanimă este că politica externă a României concepută și îndrumată de Președintele Nicolae Ceaușescu, este multilateral constructivă, pentru că ea soarbe forțe din lupta milenară a poporului român, pentru independență, progres și pace.

Înalta cinstire constituie un moment festiv și pentru ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii noastre.

În calitate de conducător al destinelor poporului nostru, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu a promovat o politică înțeleaptă față de cultele religioase, garantînd libertatea prevăzută în Constituție și legile țării, apreciind cum se cuvine activitatea cultelor pentru sprijinirea acțiunilor dedicate păcii, și fericirii poporului român.

Biserica Ortodoxă Română s-a bucurat din plin de această libertate care a însemnat pentru ea: dotarea cu lăcașuri de cult și împodobirea multora cu pictură nouă, restaurarea monumentelor istorice și de artă bisericească, iar învățămîntul teologic și-a putut desfășura în condiții bune activitatea sa de formare a noilor generații de slujitori bisericești.

Publicațiile teologice au apărut în mod curent ca reviste centrale și mitropolitane, de asemenea cărți teologice: cursuri, manuale, cărți de cult, cărți de rugăciune, Biblia — care a ajuns la a treia ediție, două ediții ale Noului Testament, patru ediții de Mica Biblie ș. a.

Înalta cinstire, în unitate de gînd și simțire cu întregul popor, aduc ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii noastre, Președintelui Țării, asigurîndu-l că vor sprijini cu mijloacele lor specifice eforturile și aspirațiile poporului nostru de propășire, pace și înțelegere în întreaga lume.

REDACȚIA

Vetre de cultură și spiritualitate românească din Transilvania

Mănăstirea „Sfînta Ana" Rohia

Construită din inițiativa și sub îndrumarea preotului ortodox român, Gherman Nicolae, parohul parohiei Rohia, protopopiatul Lăpuș, Mănăstirea „Sfînta Ana" — Rohia, județul Maramureș, împlinește anul acesta șase decenii de cînd a fost tîrnosită de către vrednicul episcop Nicolae Ivan al Clujului.

Construirea acestei mănăstiri, care este cel dintîi așezămînt monahal ortodox, construit în Ardeal după unirea cu Țara, s-a început în anul 1923, în semn de adîncă recunoștință și de mulțumire față de Dumnezeu, pentru terminarea marelui război mondial din 1914—1918, pentru instaurarea păcii pe pămînt, pentru eliberarea tuturor provinciilor românești și unirea lor într-o singură țară și pentru eterna pomenire a celor peste optsute de mii de ostași români, căzuți pe cîmpul de luptă pentru dezrobirea Ardealului și realizarea marelui vis al poporului român dintotdeauna, de unitate, libertate, dreptate și pace.

Șaizeci de ani de viață, pentru un așezămînt ca acesta nu sînt mulți, dar suficienți ca să ne îndemne la un scurt popas, în care să ne întoarcem și să privim drumul pe care acest așezămînt duhovnicesc românesc l-a parcurs în cele șase decenii de slujire a lui Dumnezeu și a oamenilor.

Mănăstirea „Sf. Ana" — Rohia, județul Maramureș, a odrăslit și a crescut din rădăcina celor peste o sută cincizeci de mănăstiri și schituri din Transilvania și Maramureș, care, din ordinul generalului Bucov, au fost distruse în 1762. Act fără precedent în toată istoria Bisericii lui Hristos, prin care o putere imperială, ce se declara creștină, să dea poruncă, în numele unei Biserici pe care o reprezenta, să fie pustiite așezămintele, locașurile de rugăciune și altarele altei Biserici creștine, urmărind prin aceasta să strivească puterea și unitatea sufletească a unui popor, care, cu toate că sute de ani i s-au răpit toate drepturile, nu a putut fi biruit, ci s-a dovedit a fi mai tare decît asupritorii, pentru că a avut o Lege ce i-a apărat tot ce a avut mai sfînt și mai scump acest popor: limba, ființa și credința lui strămoșească.

Persecuțiile împotriva Bisericii românești au continuat cu intensitate în perioada dualismului austro-ungar (1867—1918)

Vatra de cultură și spiritualitate românească, care este mănăstirea „Sf. Ana" — Rohia, în mod providențial a fost construită în mijlocul „țărilor" din partea de nord-vest a pămîntului locuit din cele mai vechi timpuri, de români.

Țara Năsăudului și Maramureșului, a Oașului, a Chioarului și Lăpușului, precum și ținuturile someșene și sălăjene, toate stau ca o cunună în jurul Sfîntului Altar al Mănăstirii de la Rohia, spre care își îndreaptă fața toți dreptcredincioșii români, ca spre un Sion duhovnicesc al lor.

Prin modeștii ei slujitori, în cele șase decenii de existență, Mănăstirea „Sf. Ana" — Rohia și-a făcut datoria față de creștinii din toate ținuturile ce o înconjoară, creștini ce din truda lor au construit această mănăstire, care, după cum se știe și s-a spus într-o monografie a ei, nu a fost construită aici de domnitori, nici de boieri, ci de poporul bun și credincios din această parte a țării noastre. De aceea credincioșii din împrejurimi iubesc așa de mult această mănăstire, pe care fiecare dintre ei o consideră, și o prețuiește, ca și pe casa lui proprie.

De altfel, de la început, Mănăstirea Rohia a fost numită „Casa Maicii Domnului", aceasta înseamnă că, în același timp, ea este a lor, a credincioșilor poporului român, pentru că ei întotdeauna au cinstit pe Maica Domnului, ca pe propria lor mamă.

Tîrnosirea Mănăstirii „Sf. Ana" — Rohia, s-a săvîrșit la 15 august 1926, de către Episcopul Nicolae Ivan, înconjurat de un mare sobor de preoți și de mii de credincioși, ce s-au adunat atunci la Rohia, din toate părțile Transilvaniei.

De atunci candela și sfeșnicul din această mănăstire arde neîncetat.

Lumina lină pe care a răspîndit-o acest locaș, a luminat mereu sufletele credincioșilor în toate împrejurările, îndemnîndu-i să iubească pacea, sfințenia, dreptatea, munca și libertatea. Este cu neputință să se amintească acum numărul tuturor celor ce au venit aici, descurajați sau dezorientați, și au plecat schimbați, transfigurați, întăriți, sufletește, cu multă bucurie și dor de viață în suflet, avînd simțurile sănătoase, senine și curate.

Aceasta a fost o cale prin care această mănăstire a înțeles să-și facă datoria față de credincioși în cei șaizeci de ani de viață. Dar, pe lîngă aceasta, Mănăstirea Rohia, a cultivat în sufletul celor ce au cercetat-o, dragostea de patrie și de trecutul nostru zbuciumat și glorios, de toate comorile pe care noi le-am moștenit de la moșii și strămoșii noștri.

Ca și înainte, tot așa și în timpul celui de al doilea război mondial, cînd sabia nedreaptă a unui dictat întunecat a frînt o parte din trupul țării, această mănăstire, care se afla pe teritoriul vremelnic ocupat de horthyști, a rămas fidelă misiunii sale. Candelele ei au luminat și în acești ani grei, plini de suferințe și nedreptăți sufletele celor care își plîngeau durerile și amarul.

În acele timpuri de restriște aripa ei a ocrotit, ca aripa unei mame, sufletul poporului român din nord-vestul țării.

Prin rugăciuni și cuvinte, ea încuraja pe cei deznădăjduiți, mîngîia pe cei asupriți, îndemna pe cei rătăciți, ținea vie, în inimile tuturor, speranța în dreptate, libertate și pace, ce urma să vină.

Bătrîni, tineri, văduve și orfani, familiile celor deportați, evrei asupriți și nedreptățiți toți au găsit, în acei ani grei, un cuvînt de mîngîiere, la această mănăstire.

Faptele de atunci, din timpul ocupației horthyste și a războiului, nu sînt scrise în nici o cronică, dar sînt imprimate adînc în inimile tuturor acelora ce i-am pomenit aici.

Înființată de un preot de mir, care avea o familie bogată în fapte bune și în prunci, Mănăstirea „Sf. Ana" a avut binecuvîntarea de la Dumnezeu, să fie condusă de cîțiva stareți vrednici, care aveau suflet și inimă de sfinți.

Unul dintre aceștia a fost marele stareț Gherontie Guțu — 1930—1937, care fiind venit din ținutul Soroca, a scos mănăstirea din grelele datorii în care se afla în 1930, cînd acest om a fost chemat de Dumnezeu să conducă această mănăstire.

Starețul Gherontie a trecut la cele veșnice în vîrstă de cincizeci de ani, dîndu-și viața pentru înflorirea mănăstirii.

Cînd toți monahii, ce erau veniți din alte părți ale țării, s-au refugiat, de îndată ce s-a pronunțat odiosul Dictat de la Viena, Dumnezeu a pus în fruntea mănăstirii de la Rohia un fiu de moț din Scărișoara, care fiind orfan de război și-a căutat mîngîiere la pragul acestei mănăstiri din fragedă tinerețe. Acesta a fost ieromonahul Nifon, Nicolae Matei — stareț 1940—1944 — al cărui suflet îngeresc a luminat mănăstirea în cei mai grei ani ai ocupației horthyste.

Din pricina nevoințelor și a marilor greutăți pe care le-a îndurat în cei patru ani de luptă în conducerea mănăstirii, și starețul Nifon, ca și starețul Gherontie și-a dat sufletul în mîinile Domnului în 1944, cînd nu avea decît numai treizeci și doi de ani.

A urmat apoi la conducerea mănătirii, maramureșanul Chira Ioan-Justinian — 1944—1973.

Toți cei trei stareți, care au condus mănăstirea mai mulți ani, au fost conștienți de răspunderea și de misiunea ce li s-a încredințat, cînd au fost chemați să conducă această vatră sfîntă de spiritualitate ortodoxă românească, din partea de nord-vest a țării noastre.

Acum, la împlinirea a șaizeci de ani de slujire, Mănăstirea „Sf. Ana" se află pe culmi de împliniri luminoase.

Viețuitorii de azi duc mai departe, cu multă rîvnă, crucea vieții duhovnicești din această mănăstire și țin mereu candelele aprinse și ușile Casei Domnului deschise pentru toți cei ce caută să guste din atmosfera curată, plină de lumină și pace a mănăstirii de la Rohia.

În ultimii treizeci de ani, mănăstirea s-a înnoit total, așa cum s-a înnoit toată țara.

În afară de bisericuța modestă, care a rămas cea veche, toate clădirile s-au construit din nou, și pe lîngă cele ce au fost s-au mai adăugat și altele.

Azi, mănăstirea are o casă frumos construită din cărămidă, în care se află stăreția, o casă din lemn de stejar, în care se păstrează o parte a bibliotecii și chilia în care se adăpostesc ierarhii, cînd poposesc la mănăstire.

Pe un loc săpat în stîncă, s-a construit o altă clădire sub acoperișul căreia se află un frumos paraclis, ce este înzestrat cu o catepeteasmă sculptată în lemn de stejar, de sculptorul Rucăreanu de la București, catapeteasmă ce este unică prin concepție și lucrătură, din toată țara. Tot în corpul acestei clădiri se află și biblioteca bogată în cărți rare, care a fost adunată de unul din stareții mănăstirii, care a lăsat mănăstirii peste cinsprezece mii de volume.

Mai retrasă, în colțul cel mai luminos, s-a construit o altă casă, denumită „Casa poetului".

În ultimii ani, s-a construit un altar de vară, care are chipul unei biserici vechi din Maramureș.

Un mic muzeu le întregește apoi pe toate cele ce se cuprind în vatra Mănăstirii „Sf. Ana" de la Rohia, județul Maramureș.

Iustinian Maramureșanul

Bunavestire

În fiecare an, la 25 martie, Sfînta noastră Biserică sărbătorește cu mare cinste praznicul Buneivestiri. Această dată coincide foarte bine cu proclamarea legitimă a primăverii, cînd germenii vieții se ridică spre soare; cînd pentru întreaga natură sună semnalul la viață! Tot așa și Bunavestire reprezintă momentul zămislirii Vieții celei adevărate și zdrobirea puterii morții.

Sfînta Biserică a hotărît ca în iconografia bisericească pe ușile împărătești ale Sfîntului Altar să fie pictată scena Buneivestiri, reprezentînd pe întîiul stătător între îngeri, pe Gavriil, trimis de Dumnezeu către Fecioara Maria aflată în rugăciune. Îngerul are în mînă un crin, simbol al nevinovăției, al purității. Nu întîmplător pe ușile împărătești se află scena Buneivestiri. Totul este plin de semnificație. Bunavestire deschide credinciosului posibilitatea ajungerii la comuniunea cu Dumnezeu-Tatăl, prin Fiul care s-a zămislit în pîntecele Sfintei Fecioare.

În felul acesta Bunavestire este împlinirea primei vești bune, a primei „Evangheliі", pe care Dumnezeu-Tatăl a descoperit-o primilor oameni, după alungarea lor din rai: „Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămînța ta și sămînța ei; Acesta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călciiul" (Geneză 4, 15). Așa cum păcatul a intrat în lume printr-o femeie, tot din femeie se va naște Acela care va zdrobi puterea păcatului, a diavolului, a morții. Fecioara Maria este într-adevăr o a doua Evă, care aduce viața, dar nu o viață care merge spre moarte, ci viața care biruiește germenii morții. Prin ea coboară în lume Iisus, Fiul lui Dumnezeu, care este Viața, după însăși cuvintele sale: „Eu sînt calea, adevărul și viața" (Ioan 14, 6); sau: „Eu sînt învierea și viața ..." (Ioan 11, 25).

Bunavestire face începutul împlinirii vestii celei bune comunicată de Dumnezeu primilor oameni, că le va trimite un Mîntuitor, care îi va izbăvi de păcatele lor. De altfel însăși cuvîntul „Evanghelie" derivă de la un cuvînt grecesc care se tălmăcește cu „veste bună", sau „bună vestire".

Sfînta Fecioară după ce primește de la îngeri marea veste că ea va deveni Maica „Fiului celui Prea Înalt" (Luca 1, 32), rostește în casa Elisabetei o prea frumoasă rugăciune în care arată înțelesul major al mîntuirii pe care o va aduce Cel ce s-a zămislit în ea prin Duhul Sfînt. Pentru frumusețea și bogăția conținutului, plin de inspirație divină, Biserica a păstrat această rugăciune la loc de cinste, iar credincioșii o rostesc cu multă evlavie: „Mărește sufletul meu pe Domnul și s-a bucurat sufletul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei sale; că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel puternic și sfînt este numele Lui. Și mila Lui în neam și în neam, spre cei ce se tem de El. Făcut-a tărie cu brațul Său, risipit-a pe cei mîndri în cugetul inimii lor. Coborît-a pe cei puternici de pe tronuri și a înălțat pe cei smeriți. Pe cei smeriți i-a umplut de bunătăți și pe cei bogați i-a scos afară deșerți ..." (Luca I, 46—54). Această rugăciune, pe cît de simplă în cuvinte, pe atît de adîncă în conținut, reprezintă parcă întregul program al Buneivestiri. Astfel, Dumnezeu se descoperă ca Mîntuitor al tuturor oamenilor, ca un Părinte plin de milă care ridică pe „cei smeriți" la demnitatea de fii și coboară pe „cei mîndri", pe cei închistați în propriul lor egoism, pe ceia care privesc cu sfidare spre frații lor, desconsiderîndu-i. Plenitudinea bunătății divine pe care Sfînta Fecioară o proclamă ca o veste bună se referă la readucerea tuturor ca egali în fața lui Dumnezeu, ca fii ai aceluiași Părinte și ca frați întreolaltă. Aceasta este, de altfel, întreaga operă de mîntuire, de restabilire a omului, de repunere a vieții lui în starea în care s-a aflat înainte de căderea în păcat. Și tocmai acest lucru îl precizează Bunavestire.

Din întîmpinarea pe care Arhanghelul Gavriil o face Sfintei Fecioare reiese că vestea bună pe care i-o transmite are o importanță deosebită și cu referire la persoana ei. Astfel ea este „plină de har" binecuvîntată între femei", iar zămislirea „Fiului Celui Prea Înalt" este o revărsare a dumnezeirii, a participării Sfintei Treimi. „Și răspunzînd îngerul I-a zis: Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri. Pentru aceea și sfîntul care se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu" (Luca 1, 35). Dacă zămislirea Fiului lui Dumnezeu este un act de participare a Sfintei Treimi, înseamnă cu drept cuvînt, că Fecioara Maria este un „vas ales", deoarece Trupul pe care Fiul lui Dumnezeu l-a luat din Sfînta Fecioară este Trupul cu care Iisus ne-a mîntuit prin Jertfa Sa, este Trupul care a biruit mormîntul întunecos și rece și șade de-a dreapta Tatălui, sub o formă spiritualizată, păstrînd în Sfînta Treime însăși ființa Sfintei Fecioare pe care a primit-o odată cu zămislirea de la Bunavestire. În felul acesta Bunavestire este o chezășie sigură că Aceea care va deveni „Maica Domnului" este și Maica noastră, mijlocitoare pentru păcatele noastre la Fiul ei. Acest lucru ne este clar și prin aceea că Iisus este Mîntuitorul și Mijlocitorul către Părintele ceresc, iar prin întrupare, fiind asemenea nouă, El a devenit ca un frate al nostru, și în această situație Mama Lui este și Mama noastră. Fecioara Maria rămîne peste veacuri pilda unei mame bune și iubitoare pentru toate sufletele care-i cer ajutorul prin rugăciuni de cereri și prin imne de laudă și de recunoștință ca față de Aceea care a fost hotărîtă de Dumnezeu ca Fiul Său să ia Trup mîntuitor din trupul ei sfînt și sfințit prin puterea Sfîntului Duh.

Bunavestire este o minune care arată „că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință" (Luca 1, 37), în care creștinii crezînd se încred în bunătatea de mamă a Aceleia din care s-a zămislit Fiul lui Dumnezeu. În fața acestor adevăruri care stau la temelia învățăturii noastre, ne apar complet nejustificate atitudinele unor creștini de a nu acorda cinstea care se cuvine Sfintei Fecioare; cinste pe care Sfînta Treime i-a acordat-o ... Refuzul de cinstire a Sfintei Fecioare este o împotrivire față de voința și de providența divină în acțiunea de mîntuire a omului căzut în păcat, venită nouă odată cu întruparea Mîntuitorului.

Sărbătoarea Buneivestiri scoate în evidență apoi marele rol al femeii în opera de mîntuire a credincioșilor. Faptul că Dumnezeu s-a întrupat dintr-o Fecioară, dovedește pe deplin că, după învățătura creștină, femeia este egală cu bărbatul în fața lui Dumnezeu; că este scoasă de sub milenarul ei jug, din situația de a fi o simplă unealtă în mîna unui „pater familias", care putea dispune de multe ori de viața ei după bunul lui plac.

Bunavestire ne arată că Dumnezeu a binevoit să ia trup omenesc într-o Fecioară Sfîntă, de unde rezultă că Mîntuitorul nu își poate găsi locașul decît numai în inimile curate. El bate însă la inima oricui (Apocalipsă 3, 20); cel care-l primește cu inima sinceră, chiar dacă este întinat de păcat, El o va curăți de orice rău și va face din orice păcătos un vas ales, înnoit prin harul mîntuitor, capabil să devină mai bun, să slujească viața în continua ei prosperitate.

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Dialog teologic dintre ortodocși și romano-catolici și perspectivele lui (III)

4. La Bari, însă, în 1985, tema principală a dialogului, pe care o va studia Comisia mixtă plenară, nu va fi cea a tainelor de inițiere, ci alta, și anume: *Taina hirotoniei în structura sacramentală a Bisericii.*

Există deja un text de lucru, asupra căruia nu voi insista aici prea mult. El e alcătuit din cele trei referate ale Sub-comisiilor și nu a dat prea mult de lucru Comitetului de coordonare, la Opole.

În linii generale, credința celor două Biserici, ortodoxă și romano-catolică, în privința preoției, este aceeași, putem spune chiar că este identică. Deosebirile privesc tot unele practici, precum celibatarul, dar acestea într-adevăr nu sînt de ordine credinței. Învățătura despre succesiunea apostolică e aceeași, învățătura despre cele trei trepte ierarhice e aceeași, învățătura despre preoția universală a poporului lui Dumnezeu e aceeași. Numai problemele nerezolvate din documentul din Creta, cînd sînt amintite în acest nou document (acum provizoriu *Opole*, în viitor *Bari*), rămîn tot nerezolvate.

Textul de la Opole referă corect despre comuniunea dintre episcopi (în cap. 56): *„În decursul istoriei sale, Biserica din Orient și cea din Occident au cunoscut forme diverse de exercitare a comuniunii dintre episcopi: prin schimburi de scrisori, prin vizite de la o Biserică la alta, dar în principiu prin viața sinodală sau conciliară."* Mai departe se explică modul de formare a pentarhiei: Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim, și faptul că în timp au apărut forme și titluri administrative și onorifice noi, precum arhiepiscopi, mitropoliți primați și patriarhi. Desigur ortodocșii vor propune, din nou, (au propus și la Opole), să se adauge și: *papi*, în aceeași ordine de idei și funcțiuni.

De altfel, s-a ocolit deocamdată abordarea problemei papalității. S-au fixat totuși cîteva probleme. De pildă se spune în document că *„sinodalitatea* s-a structurat la diferite nivele spre a favoriza *co-responsabilitatea Bisericilor* în evanghelizarea și slujirea omenirii". S-au avut în vedere sinoadele naționale, provinciale, panortodoxe, ecumenice și desigur și conciliile apusene. Mai departe nu s-a mers. Se spune doar, ca o prevenire și o pregătire că: „în această perspectivă a comuniunii dintre Bisericile locale ar putea fi abordată și problema funcțiunii episcopului Romei printre episcopi."

Fără îndoială că va trebui să ajungem și aici! Ultimul capitol însă (58) avertizează corect asupra modului cum se va pune problema: „În sinoadele ecumenice, reunite în situații de criză, episcopii Bisericii nedespărțite, cu autoritate universală, *au decis în comun* (s. n.) asupra credinței și au emis canoane pentru a afirma Tradiția apostolilor."

Personal, prevăd că documentul de la Bari, după unele intervenții neesențiale, va putea fi ușor finalizat prin consens.

La Opole s-a încercat și fixarea temelor următoare. O parte din membrii Comitetului de coordonare au propus să trecem de îndată la problema primatului papal și a infailibilității. Am fost printre cei care s-au opus, considerînd că e prea devreme. Se știe că încă de la început, unii au recomandat să se înceapă dialogul cu ceea ce ne desparte, ca să nu mai pierdem timpul de pomană, cu discutarea învățăturilor care ne sînt comune. Aceștia erau însă în taina inimii lor convinși că pentru probleme mari nu există soluții acceptabile pentru ambele părți, și că astfel se va renunța la dialog! Și acum încă unii ortodocși atrag atenția că: „Trebuie să ne întrebe bine în cap că pe romano-catolici nu-i interesează în realitate decît două lucruri esențiale: primatul și infailibilitatea și că, prin dialog, ei nu urmăresc altceva decît să le propage." Păr. Placide Deseille, devenit ortodox în ultimii ani, atras mai ales de spiritualitatea răsăriteană, potrivită sufletului său, după ce vede un progres în accentul pe Bisericile locale, în documentul de la München, avertizează și el că aceasta ar trebui să determine modificări profunde în catolicism și să ne îndrumeze de îndată spre orientarea dialogului *înspre diferențe."*

Sînt de acord, dar să nu ne pripim. Să le abordăm la plinirea vremii. S-au pus pînă acum cîteva premize importante. Trebuie să mai punem și altele, înainte de a ne fi imposibil să mai continuăm dialogul. Înainte de a aborda tema primatului și a infailibilității, ar trebui, poate, să procedăm la una sau două întîlniri premergătoare ale plenului Comisiei mixte de dialog, în fața căreia să se prezinte două-trei referate ortodoxe, două-trei referate romano-catolice, cu tema: Cît se poate avansa dintr-o parte spre cealaltă? Fără o bună pregătire dialogul asupra primatului și infailibilității are totuși șanse minime, potrivit unor semne recente.

Aș putea fi întrebat pe ce mă întemeiez cînd afirm aceasta și de ce am propus la Opole amînarea acestei teme cu cel puțin încă o sesiune a Comisiei de dialog? Aș răspunde că în primul rînd mă întemeiez pe propria mea cunoaștere a spiritului ortodox și a celui romano-catolic, a căror pregătire pentru unitate este încă insuficientă. Știu că există entuziaști ai dialogului și ai speranței și printre romano-catolici. Și eu sînt printre aceștia, un entuziast ponderat. Știu de asemenea că există și mulți pesimiști. Am întrebat pe mulți romano-catolici cum cred ei că s-ar putea rezolva acest litigiu aproape milenar: n-am primit răspunsuri care să indice o viziune clară asupra acestui lucru, deși cei întrebați erau oameni care ar fi trebuit să aibă o viziune clară și realistă. Ortodocșii răspund mai repede și mai exact la această întrebare! Eu aș fi printre entuziaștii cei mari, dacă aș găsi mai mulți entuziaști și printre romano-catolici, gata să știe să cîștige prin ceea ce încă li se pare că vor pierde, dacă vor merge prea hotărîți pe drumul unității! Reinstaurarea Pentarhiei îl va aduce pe Papa din nou în fruntea listei — primus inter pares — din care acum este omis în toată lumea răsăriteană.

Dar mai este ceva care, personal, mă neliniștește și cu toată deferența față de partenerii de dialog voi spune totuși lucrurilor pe nume. Mă neliniștește faptul că deși noi, în Comisia mixtă de dialog, stabilim unele punți, unele premize solide pentru tema cea mare, partea romano-catolică, în diferite articole, cuvîntări papale, recenzii de cărți etc., se străduiește să contracareze aceste premize cu altele de un neașteptat conservatorism. Ale noastre, ale Comisiei, precum am arătat, sînt deschise, celelalte reînnoiesc declarații, viziuni și pretenții care vor putea sperja încă o dată pe partenerii ortodocși în dialog. N-aș vrea că cred că aceste lucruri sînt făcute intenționat, spre atenția Comisiei noastre, dar fiind publice, ele sînt receptate de noi și în acest sens.

Iată cîteva declarații importante ale S. Sale Papa Ioan Paul al II-lea: „Sentimentele de afecțiune reciprocă, dialogul sincer pentru a ajunge la adevăr ... îi vor conduce pe ortodocși și pe catolici la deplina comuniune de credință, în cadrul varietății tradițiilor liturgice, disciplinare, spirituale și teologice."

În iulie 1985 am citit în „L'Osservatore Romano" o cuvîntare a S. Sale Papa rostită în fața Curiei romane, deci de mare însemnătate, al cărei titlu mi-a plăcut și mi-a părut încurajator *„Biserica (romano-catolică) este angajată irevocabil în mișcarea ecumenică".* Se spun în această cuvîntare lucruri de mare importanță pentru ecumenism și pentru dialogul nostru, la care S. Sa face trimiteri speciale, cu aprecieri elogioase. Dialogul și documentele lui sînt deci receptate de episcopul Romei, papă și patriarh al Occidentului. El atrage atenția, cu delicatețe pastorală și omenească: *„trebuie să avem în toate grija de a veni întru întîmpinarea a ceea ce doresc și așteaptă în chip legitim ceilalți frați creștini ai noștri, cunoscînd felul lor de gîndire și sensibilitățile lor."* S. Sa mai atrage atenția că trebuie *„să se evite soluțiile facile care nu duc la nimic solid și stabil"*, și omagiază pe Paul al VI-lea pentru abolirea amintirii excomunicărilor dintre Bisericile Romei și Constantinopolului la 7 dec. 1965. Tot atît de frumos, S. Sa promite să nu obosească, încurajînd orice efort, la toate nivelele, în vederea întîlnirii cu ceilalți frați creștini.

Toate acestea sînt încurajatoare pentru noi toți. Sensibilitatea ortodoxă e însă uitată cînd se afirmă că Papa *„este în slujba Bisericii*, slujire care îi incumbă *într-un chip unic* (s. n.) *episcopului Romei"*, ca și atunci cînd se spune că Papa e chemat *„să pască turma întregei Biserici"?* Se știe că noi credem, așa cum a spus de multe ori S. Sa, că la această slujire sînt chemați în *mod egal* toți episcopii!

Mulți ortodocși se simt descurajați însă mai ales de unele texte romano-catolice din ultima vreme. Iată spre exemplu, cum scrie Vittorio Peri, directorul Bibliotecii Vaticanului și membru în Comisia mixtă de dialog și în Comitetul de coordonare: Vis-à-vis de organismul conciliar, papa are o poziție *deosebită de a patriarhilor* (are în vedere pentarhia). *Papa cooperează* (sinergazetai) cu Conciliul, pe cînd patriarhii *sînt de acord* (simfronunsin). Papa are un rol *special, distinct*, în Biserica universală. Papa are o misiune specifică. În Sinoadele ecumenice numai confirmarea *expresă* a Papei poate convalida concluziile. Papa are misiunea de ghid și o funcție de coordonare. Papa a avut de la început un drept special de intervenție pentru a salvgarda credința ortodoxă și comuniunea în dragoste a Bisericilor.

Prerogativele proprii Scaunului roman — precizează Dr. Peri, spre a nu rămîne nici un dubiu — se exprimau în termeni care nu sînt nici morali, nici generici, ci în *mod tipic juridici* (s. n.); Papa are un ministeriu caracteristic (s. n.) pentru edificarea Bisericii universale; Papa are o harismă destinată construcției unității eclesiale. Funcțiunea pontificală a fost întotdeauna *singulară* (s. n.) vis-à-vis de aceea a patriarhilor; Ministerul eclesial al Papei are un caracter *unic* (s. n.); Scaunul roman are o misiune eclesială *particulară*. Papa a exercitat rolul de *protecție* (s. n.) și de promovare a creșterii comuniunii eclesiale; Papa are o funcție *proprie;* Papei, potrivit conștiinței eclesiale celor mai autorizate și celei mai autentice, celei a Orientului, i-a fost recunoscută întotdeauna o funcție *specială*.

Aș putea cita aici și pe alții. De pildă alt membru al Comisiei mixte, Mgr. Michele Maccarrone, reputatul istoric, continuă să ne mai numească și azi pe noi ortodocșii „frați separați", deși Papii înșiși vorbesc acum de *Biserici-surori!* De altfel, Mgr. Maccarrone are o ciudată idee despre ecumenism. Cînd părintele M. R. Tillard, și el membru al Comisiei mixte de dialog, în cunoscuta sa carte „Episcopul Romei" face eforturi disperate și oneste de a găsi o cale de prezentare a primatului papal cînd acceptabil ortodocșilor. Mgr. Maccarrone îl acuză că scrie, nici mai mult, nici mai puțin, decît împotriva ecumenismului! Oare nu au dreptate unii ortodocși cînd declară că nu pricep ce înțeleg romano-catolicii — sau măcar unii dintre ei — prin ecumenism?

Mgr. Maccarrone apără nu numai primatul din epoca lui cea mai îndepărtată de ortodoxie, dar îl condamnă pe M. R. Tillard pentru că ridică unele obiecții împotriva Conciliului Vatican I și împotriva definițiilor *„ex sese"*. Deși *Comisia Mixtă de dialog* a promovat deja ideea egalității Bisericilor locale, ca Biserici plenare, Mgr. Maccarrone scrie negru pe alb: „Biserica română nu este numai o Biserică locală. Ea se bucură de *singularitate* (s. n.) proprie."

Ne oprim aici. Deja am abuzat prea mult de citate care spun același lucru, dar mi s-a părut elocvent prin sine faptul că, numai pe cîteva pagini, s-a putut spune de atîtea ori același lucru, cînd chiar S. Sa Papa vorbește despre ele cu oarecare re-

(Continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

A 3-A CONSULTAȚIE INTERNAȚIONALĂ A ȘCOLILOR TEOLOGICE ORTODOXE

Sub auspiciile SYNDESMOS-ului, Asociația Mondială a Organizațiilor Ortodoxe de Tineret, organizație care își are sediul la Kuopio, în Finlanda, a avut loc la Academia Teologică din Leningrad între 3—9 februarie 1986, a 3-a Consultație Internațională a Școlilor Teologice Ortodoxe. Au participat delegați din partea a peste treizeci de școli și facultăți teologice, din 17 țări.

Din țara noastră au participat Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar Sibiu, prof. Dr. Dan-Ilie Ciobotea, Drd. Ion Stoica — București și Drd. Ioan-Mircea Ielciu — Sibiu.

Scopul acestei întruniri a fost de a continua eforturile SYNDESMOS-ului în stabilirea unor legături mai strînse și de a dezvolta cooperarea și schimbul științific dintre școlile teologice ortodoxe din întreaga lume, în avantajul reciproc al fiecăreia.

Luni, 3 februarie, după oficierea Sfintei Liturghii, a avut loc deschiderea oficială a lucrărilor Conferinței, de către Î. P. S. Mitropolit Antonie de Leningrad și Novgorod, care a rostit un cuvînt de salut din partea Sanctității Sale Pimen, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii.

A urmat apoi citirea — tot în plen —, a referatului Păr. John Meyendorf (S. U. A.), Educația teologică în era patristică și bizantină și importanța ei astăzi. Referatul a fost citit de secretarul general al SYNDESMOS-ului, Mark Stokoe.

Pe parcursul celor șapte zile cît au durat lucrările Conferinței, au mai fost prezentate și supuse atenției participanților următoarele referate: *Rolul Liturghiei în educația teologică* (de Dr. Dan-Ilie Ciobotea — România); *Îndrumarea duhovnicească* (de Pr. Michel Najm — Liban); *Pregătirea viitorilor preoți* (de Pr. V. Feodorov (U. R. S. S.); *Exegeza și ermineutica ortodoxă contemporană* (P. S. Ieremias, Episcop de Wroslaw și Stettin — Polonia); *Perspective biblice în educația teologică și rolul Bibliei în formarea teologilor* (Ieromonahul Ianuarie — U. R. S. S.); *Predarea Dogmaticii din perspectivă patristică* (Mr. Tsamis — Grecia). Toate referatele au fost citite în plen, după care au urmat analizarea lor în cadrul grupelor de discuții.

Reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române la lucrările celei de-a 3-a Consultații Internaționale a Școlilor Teologice Ortodoxe, au folosit prilejul prezenței lor la Leningrad, spre a înfățișa situația și modul cum se desfășoară învățămîntul teologic din România, subliniind grija pe care Biserica Ortodoxă Română o manifestă în permanență, pentru formarea unor generații de preoți animați de dragoste fierbinte pentru misiunea lor, de slujitori ai lui Dumnezeu și ai oamenilor.

Din viața Bisericilor ortodoxe surori:

Aniversarea Academiei Teologice din Moscova

Vechi așezămînt și de cultură teologică înființată în 1685, Academia Teologică de la Zagorsk — Moscova și-a sărbătorit între 23—30 decembrie 1985, tricentenarul existenței. Au participat reprezentanți ai instituțiilor de învățămînt teologic ortodox din R.S.F. Iugoslavia, R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacia și R.P. Polonă.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat Arhid. prof. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu și Pr. prof. Dr. Ștefan Alexe, de la Institutul Teologic Universitar din București.

Cu acest prilej s-a acordat titlul de „doctor în teologie", Î. P. S. Arhiepiscop Pitirim de Wolokolamsk, Pr. prof. Vitalie Borovoi, prof. Mihai Stepanovici Ivanov — prorector și prof. Ilici Alexei Osipov. Au fost prezentate de asemenea, conferințe teologice cu privire la aniversarea a 300 de ani de la înființarea Academiei Teologice din Moscova.

Duminică, 29 decembrie, a avut loc jubileul solemn. Dimineața s-a săvîrșit Sfînta Liturghie și Te-Deum de un sobor de arhierei, preoți și diaconi, din care au făcut parte și cei doi reprezentanți ai delegației Bisericii noastre. După o scurtă pauză, la orele 12, s-a deschis adunarea solemnă, închinată jubileului academic la care au participat: Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen al Moscovei și al întregii Rusii, Prea Fericitul Ilia, Patriarhul Georgiei, membrii ai Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Ruse, Mitropoliți și Episcopi, studenți teologi și elevi seminariști, precum și numeroși credincioși ortodocși.

După cuvîntul de deschidere al rectorului Academiei Teologice, au rostit cuvîntări: Sanctitatea Sa Pimen, Patriarhul Moscovei, Prea Fericitul Ilia, Patriarhul Georgiei, reprezentantul Consiliului pentru problemele religioase, Î. P. S. Alexei de Talin, care a rostit gramata din partea Sinodului Permanent, prin care se decerna Academiei, Ordinul „Sfîntul Serghie" clasa I, cea mai înaltă distincție bisericească pentru școlile teologice, Î. P. S. Mitropolit Filaret de Minsk și Bielorusia, președintele Departamentului Relațiilor Externe Bisericești al Patriarhiei Moscovei, precum și alți ierarhi și reprezentanți ai unor școli teologice din Iugoslavia, Polonia, Bulgaria, în total 23 de vorbitori. Cuvîntarea festivă a fost rostită de prof. Osipov.

Din partea instituțiilor de învățămînt teologic din țara noastră a vorbit Arhid. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Masacrele săvîrşite în teritoriul de nord-vest al României de către ocupanţii horthyşti în anii 1940–1944 (V)

Continuînd atestările unor martori ai masacrelor comise de către ocupanţii horthyşti în anii 1940—1944 împotriva românilor, unele dintre ele se vor referi tot la masacrul din comuna Ip.

Prima mărturie îi aparţine lui Pavel Pordea, născut în comuna Ip, preot în parohia Iaz cu filia Subcetate, judeţul Sălaj, care într-un raport adresat episcopului Eparhiei Lugojului, descrie masacrele românilor din acea aşezare de către horthyşti, cu care prilej dintre cele 157 victime, 18 i-au fost rude apropiate: tată, mamă, surori, cumnaţi, nepoţi. Din cauza prigoanei horthyste, preotul Pordea, cu soţia, doi copii şi o soră s-au văzut nevoiţi a se refugia în ţara liberă.

„Vă rog a-mi permite să vă raportez măcar în parte — scrie acesta — moartea tragică a românilor din comuna Ip, judeţul Sălaj. Îmi permit să vă fac acest raport în calitate de fiu născut în susnumita comună,

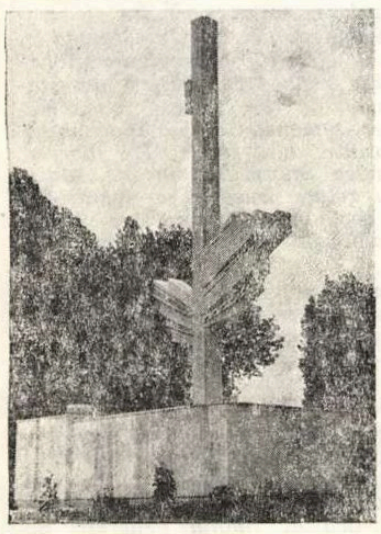

Monumentul de la Ip, ridicat în memoria celor masacraţi de horthyşti în noaptea de 13—14 sept. 1940.

unde am avut părinţi, surori şi alte neamuri, casă şi pămînt.

Românii din comuna Ip au fost denunţaţi armatei ungare de către elemente şovine din comună că au otrăvit mîncări, băuturi, fîntîni, că deţin clandestin arme româneşti şi că au atacat armata ungară, trăgînd în soldaţii unguri cu mitraliera, în timp ce aceştia îşi făceau intrarea în teritoriul cedat. Notez de la început că nici una din acuzele de mai sus nu s-au verificat, deoarece moartea nici unui soldat din armata ungară nu s-a întîmplat. Românilor din comună li s-a făcut cel mai sever control. Rezultatul a fost în favorul românilor, deoarece nu s-au găsit asupra lor, nici o armă, cum au fost denunţaţi, dar nici măcar un singur manifest românesc. Neaflîndu-se asupra lor nici o vină, li s-a aplicat următorul tratament:

În ziua de 13 septembrie (1940) s-a dat ordin de către armata ungară că nici unui locuitor din comună nu-i este permis să-şi părăsească locuinţa cu nici un motiv. În aceeaşi zi, de la orele 7 p.m. la fiecare casă în care locuiau români s-au aşezat posturi înarmate ungare. În felul acesta a fost imposibilă părăsirea domiciliului.

Îngăduiţi-mi să vă comunic tragica moarte a familiei atît de scumpă mie. S-a întîmplat că pe la orele 12 noaptea, familia mea a fost conturbată de soldaţii horthyşti. Tatăl meu vitreg, Gheorghe Cosma, în vîrstă de 48 ani, a fost scos din casă. L-au somat să predea armele ce le deţine în mod clandestin. E lucru foarte natural că neavînd arme nu le-a putut preda. Pe motiv că nu vrea să le predea, a fost bătut pînă la sînge. Lăsîndu-l în nesimţire, a fost dus în casă de către mama şi cinci surori ce aveam.

În ziua de 14 septembrie, la ora 3 dimineaţa, familia mea a fost conturbată de a doua echipă ungară. A fost somată să iasă din locuinţă. Ieşind din locuinţă, i s-a spus: „Ieşiţi. Nu vă temeţi. Nu vă va face nimeni nici un rău.“ Afară fiind toată familia, un ofiţer ungur a dat comanda: „Staţi în şir!, iar soldaţilor unguri: „Trageţi!“ În acel moment, soldaţii unguri au deschis foc şi mi-au împuşcat: tatăl, Gheorghe Cosma de 48 ani, mama, Ana născută Meze, 49 ani, Susana — 20 ani, Domnica — 18 ani, Iulia — 15 ani, surori. Sora Susana avea o fetiţă de 2 săptămîni, pe care n-a dus-o afară. Găsită fiind în leagăn de către soldaţii unguri, a fost spintecată de către aceştia cu baioneta.

Ca prin minune şi în deplină sănătate a scăpat cu viaţă sora Eugenia de 12 ani, în felul următor: a stat între tata şi mama, cînd l-a împuşcat pe tatăl meu, sora a leşinat şi a căzut la pămînt deodată cu el, care îşi odihnea mîna dreaptă, plină de sînge, pe pieptul ei. Executaţi fiind cu toţii, soldaţii unguri au plecat la casa vecină, unde locuia soţia unchiului meu, văduva Meze Floare cu patru copii. Peste puţin timp, sora Eugenia şi-a revenit, nefiind văzută de nimeni, a trecut la casa vecină din stînga. Acolo a găsit moartă pe sora Maria de 28 ani, cumnatul Ioan Sîrbu de 36 ani şi pe tatăl cumnatului, Vasile Sîrbu de 68 ani. Cu multă atenţiune a trecut prin grădină la a patra casă, unde a văzut moartă pe sora Leontina de 26 ani, cumnatul Nicolae Mediesan de 27 ani, pe fratele cumnatului, Ioan, şi pe nepoata Viorica de 2 ani. Văzîndu-i pe toţi morţi prin împuşcare şi neştiind un adăpost în comună, plină de frică şi groază a trecut valea Barcăului, îmbrăcată foarte sumar, s-a refugiat în comuna vecină Cosniciu de Jos, unde a stat patru zile, pînă cînd am putut-o aduce la mine în parohie.

În felul acesta atît de barbar, armata ungară m-a despărţit pentru totdeauna în lumea aceasta de cei scumpi mie: tată, mamă, cinci surori, doi cumnaţi, două nepoate, una mătuşe şi şapte verişori primari. În total 18 persoane din familia mea au căzut jertfă pentru ţară în acest masacru.

Armata horthystă nu s-a mulţumit cu atîta, ci în aceeaşi formă a mai ucis încă 40 de familii, soldîndu-se astfel cu 157 de morţi din această comună.

Tot în ziua de 14 septembrie, celor 157 de morţi li s-a săpat de către maghiarii din comună un şanţ de 22 de metri lung, în care au fost aruncaţi în comun, acoperiţi fiind cu 400 kg var şi puţin pămînt, fără nici un ceremonial religios.

În ziua de 28 septembrie (1940), comandamentul militar din Şimleu Silvaniei a convocat acolo pe toţi funcţionarii: preoţi, notari, învăţători, primari etc., pentru prestarea jurămîntului. Singur eu am fost pus deoparte. După ce funcţionarilor sus amintiţi li s-a luat jurămîntul, am fost poftit în cabinetul locotenent-colonelului Lehursky, care mi-a spus următoarele: „Părinte, oameni sîntem cu toţii şi trebuie să înţelegem că domnia ta eşti în aşa stare sufletească, că pe lîngă cea mai mare bunăvoinţă a dumitale nu poţi fi un cetăţean loial şi sincer faţă de statul ungar, deci nu te putem obliga la depunerea jurămîntului, ci te sfătuim ca în cel mai scurt timp posibil să părăseşti ţara, căci nici pentru dumneata nu ne putem lua nici o răspundere.

Cu mult regret, durere şi jale după cei scumpi ai mei: părinţi, surori şi alte neamuri ce am avut, am părăsit teritoriul cedat. Mare mi-a fost bucuria cînd, în ziua de 4 octombrie (1940), am călcat pe pămînt românesc liber cu familia: soţia, doi copii şi sora Eugenia.

Am părăsit teritoriul cedat pentru că felul barbar în care armata ungară mi-a măcelărit familia mi-a umplut sufletul de atîta durere, groază şi consternare, încît nu să servesc statul ungar şi să fiu un cetăţean bun Ungariei, dar nici în apropierea mea nu doresc să-i am. Cred că departe fiind de această nenorocire, voi uita măcar în parte tragica moarte a familiei mele, şi-mi voi recîştiga puterea morală de care am atîta nevoie.

Şi acum vin cu rugămintea să binevoiţi a mă primi în sînul clerului Eparhiei Lugojului şi să-mi conferiţi o parohie cît mai urgent posibil, deoarece familia mă aşteaptă cu nerăbdare în comuna Calea Mare, judeţul Bihor, fără nici un ajutor.“

Altă mărturie este a lui Iuliu Dulfu, născut în Zăuan, notar în comuna Stîrciu, care în noaptea masacrului se afla în comuna Ip.

„La cedarea către Ungaria a Transilvaniei de nord, eram funcţionar la primăria comunei Cosniciu de Jos şi voiam să rămîn aici.

După masacrul de la Treznea, săvîrşit împotriva românilor, am auzit de la nişte cunoscuţi maghiari că se pregăteşte o acţiune de masacrare şi a românilor din comuna Ip. Îngrozit de această veste, am plecat în grabă spre Ip, unde aveam nişte rude.

Ajuns în seara zilei de 13 septembrie, în Ip am aflat că acolo a sosit de la Nuşfalău o companie de honvezi sub comanda unui ofiţer. Rudele n-au voit să creadă că le ameninţă vreun pericol şi nici să-şi părăsească casele. Eu, însoţit de un văr, am plecat prin grădină spre marginea comunei. Nu mare mi-a fost surpriza, cînd am văzut că toate ieşirile erau păzite de soldaţi; iar la capul uliţelor se aflau dispuse puşti, mitraliere şi mitraliere. L-am trimis pe văru-meu să le spună despre toate acestea şi să se ascundă pe unde pot.

La scurt timp, pe la miezul nopţii, grupuri de soldaţi şi civili localnici s-au arătat pe uliţe. Civilii, pentru a nu putea fi recunoscuţi, erau îmbrăcaţi cu mantăi şi chipie militare peste hainele lor. Apoi au intrat în curţile şi casele românilor, care erau marcate încă din timpul zilei, pe care-i maltratau şi împuşcau. Peste tot se auzeau împuşcături, strigăte şi vaiete. Oamenii n-aveau curajul să-şi părăsească casele. Trecînd printr-o grădină, am dat peste o femeie şi un copil împuşcat şi măcelăriţi îngrozitor cu baioneta. Cuprins de teamă, am trecut printr-o altă curte, unde fuseseră ucişi mai mulţi bărbaţi, femei şi copii. Peste tot era sînge. Casele jefuite şi răscolite. Unora dintre victime, care n-au fost împuşcate mortal, asasinii le-au zdrobit capetele cu patul armelor.

După o noapte de groază, a doua zi, 14 septembrie, victimele au fost adunate, aruncate în căruţe şi transportate la marginea satului, unde localnicii au săpat o groapă comună.

Peste trupurile maltratate şi ciopîrţite ale celor 157 de români, asasinii au aruncat var nestins şi un strat de pămînt.

Din cauza prigoanei horthyste dezlănţuită împotriva românilor, de îndată m-am refugiat în ţara liberă.“

Astăzi la marginea comunei Ip, în apropierea bisericii, acolo unde au fost înhumaţi românii masacraţi de horthyşti în noaptea de 13/14 septembrie 1940, a fost făcută o împrejmuire, cu o placă de marmoră, în care sînt dăltuite pentru posteritate numele şi vîrsta celor 157 de victime.

*

Multe mărturii vorbesc despre barbariile săvîrşite de horthyşti împotriva românilor din alte localităţi. Dintre ele ne-am oprit asupra relatărilor făcute de Sava Gudea din comuna Şeredei şi Floarea Duma din comuna Cizer, judeţul Sălaj, maltratate de horthyşti, şi a lui Alexandru Gheţie, din Dej, care a fost alungat din casă cu familia şi bătut în mod bestial, aruncat peste graniţă, în România.

„În ziua de 24 septembrie 1940, cînd, împreună cu alţi consăteni, femei şi bărbaţi, am mers la tîrgul săptămînal de la Crasna, să fac unele cumpărături, la intrarea în localitate, am fost opriţi de către un grup de horthyşti civili şi militari.

Monumentul de la Treznea ridicat în memoria celor 86 de români masacraţi de către horthyşti la 9 sept. 1940.

Aceştia, văzîndu-ne îmbrăcaţi în haine româneşti, au sărit asupra noastră, lovindu-ne cu pumnii şi patul armelor, iar cu baionetele şi cuţitele ne-au sfîşiat şi rupt hainele de pe noi, pentru că aveam cusute pe ele unele motive florale poporale cu aţă sau postav de mai multe culori, între care şi cele ale tricolorului: roşu, galben şi albastru.

Bătuţi, cu răni şi vînătăi, şi cu hainele rupte şi pline de sînge, ne-am reîntors la casele noastre. De-acum ştiam ce ne aşteaptă din partea ocupanţilor străini. Făcusem cunoştinţă cu regimul instaurat de unguri pe pămîntul românesc al Transilvaniei“, relatează Sava Gudea.

„În 17 septembrie 1940 — spune Floarea Duma — fiind marţi şi zi de tîrg săptămînal la Crasna, m-am dus împreună cu mai multe femei şi bărbaţi, să fac cumpărături. Noi, femeile eram îmbrăcate în port ţărănesc. Pe pieptul şi mînecile cămăşii aveam cusute diferite motive geometrice şi florale cu aţă de mai multe culori, între care erau şi roşu, galben şi albastru. De asemenea, pe la încheieturile hainei de lînă, numită la noi suman, erau cusute fîşii înguste de postav în mai multe culori, printre ele fiind şi cele ale tricolorului.

Cînd am ajuns în Crasna, sediu de plasă, aşezare locuită în cea mai mare parte de maghiari, am văzut postaţi mai mulţi soldaţi şi civili maghiari în mijlocul drumului. Aceştia s-au năpustit asupra noastră, a românilor, maltratîndu-ne şi proferînd ameninţări. Cu baionetele şi cuţitele au tăiat şi rupt hainele de pe noi, pentru a face să dispară cele trei culori care simbolizau drapelul nostru naţional.

Umiliţi, bătuţi şi jigniţi în sentimentele noastre naţionale, şi cu hainele sfîşiate şi rupte ne-am reîntors acasă, oblojindu-ne rănile, încercînd să găsim resurse de rezistenţă în faţa prigoanei autorităţilor horthyste.“

„La sfîrşitul lunii septembrie 1940 — relatează Alexandru Gheţie din Dej — cînd autorităţile horthyste m-au concediat din postul de şofer pe autobuzele oraşului şi au făcut presiuni asupra mea pentru a mă determina să plec în România, fasciştii unguri, între care unii colegi de serviciu, m-au maltratat în mod înfiorător, bătîndu-mă la sînge în mai multe rînduri. Din cauza teroarei horthyste am fost nevoit să-mi părăsesc casa şi să plec cu familia, alcătuită din soţie şi trei copii, peste graniţă, în ţara liberă. De-altfel şi la plecare, horthyştii m-au bătut în mod bestial, şi, în stare de leşin, m-au zvîrlit peste frontieră. Ajuns în ţara liberă, mi-au trebuit luni de zile să mă pot reface şi să fiu capabil a mă întreţine pe mine şi familia.“

Rîndurile acestea, deşi puţine ca întindere, sînt elocvente în privinţa faptelor şi oglindesc bestialitatea masacrului săvîrşit de horthyşti în comuna Ip, după cum şi mulţimea fărădelegilor la care au supus populaţia românească din teritoriul cedat Ungariei prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940.

Prof. *Petru I. Dan*

Dialog teologic . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

ţinere, şi cu completări de intenţie demitizantă. Nu neg deloc faptul că unii Papi pot avea harisme speciale şi iniţiative de mare valoare pentru întreaga Biserică. Dar asta e altceva.

Asemenea *pregătiri* pentru dialogul asupra marilor diferenţe care despart cele două Biserici nu sînt de bun augur. Le-am pomenit pentru că tema conferinţei mele mă obligă să mă refer şi la *perspectivele* dialogului în care ne-am angajat.

În acest context e de înţeles de ce Bisericile şi teologii ortodocşi nu prea reacţionează, nu prea analizează rezultatele dialogului de pînă acum. Abia cîţiva teologi, ici şi colo, au spus şi mai spun cîte ceva. Dialogul n-a devenit încă un eveniment. Persistă încă o anumită neîncredere, alimentată şi de unii ortodocşi prea conservatori, dar iată că ea e alimentată şi de unii romano-catolici. Chiar unul din copreşedinţi, iubitul nostru cardinal Willebrands, în cadrul unei conferinţe ţinute aici la Viena, în anul trecut, cu prilejul aniversării a 20 de ani de la înfiinţarea Asociaţiei „Pro Oriente“, deşi a spus foarte multe lucruri încurajatoare pentru dialogul cu Orientul, nu s-a putut reţine să nu spună că Biserica Romei deţine primatul printre celelalte Biserici. De asemenea l-a citat pe S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea care, într-o cuvîntare ţinută la Seminariu Romano a spus textual: „Papa este locţiitorul lui Hristos pentru întreaga Biserică“. Să sperăm că acestea nu mai sînt totuşi *condiţii* ale dialogului, sau vreun *veto* anticipat. Pentru Comisia Mixtă de Dialog, *totul e supus dialogului*. În această perspectivă dialogul rămîne deschis.

Ortodocşii ar dori ca partea romano-catolică să înţeleagă lunga experienţă răsăriteană a sinodalităţii, experienţa care şi-a dovedit realismul şi eficacitatea. Ortodocşii au încă impresia că deşi partea catolică a reabilitat în mare parte spiritul conciliar, el mai rămîne încă incomplet exprimat şi înţeles în viaţa Bisericii Apusene.

Pierderea sinodalităţii (conciliarităţii) s-a datorat estompării caracterului organic al Bisericii şi îngroşării aspectului juridic în viaţa Bisericii.

Soluţia rezolvării marilor diferenţe dintre cele două Biserici stă în modul cum va fi înţeleasă şi exercitată sinodalitatea. *„Pregătirile“* ar trebui să meargă mai ales spre această direcţie, nu spre reafirmarea tocmai a antitezelor sinodalităţii, adică exact a ceea ce a dus la despărţire şi la adîncirea ei.

Revenind la impasul actual, în legătură cu ordinea şi timpul administrării tainelor de iniţiere, aş zice că e bine că ambele părţi în dialog se prevalează şi fac apel la practica bisericească din vechime, din epoca unităţii. În această privinţă Comisia de dialog se va afla în situaţia, pe de o parte de a determina *tradiţia autentică*, pe de alta de a stabili un principiu care va putea fi utilizat şi în alte cazuri similare. Aceasta ar putea fi o contribuţie nouă, majoră, la deschiderea unor căi noi spre succesul dialogului.

Eu mi-aş propune mie şi d-voastră, şi celor 56 de cavaleri ai îndrăznelii, membrii Comisiei Mixte Internaţionale de dialog teologic între Biserica Ortodoxă şi Biserica romano-catolică, să reţinem nu atît „pregătirile“ care poartă în ele germenul descurajării, ci mai ales cîteva cuvinte profetice ale Papei Ioan Paul al II-lea, care deschid cea mai mare fereastră speranţei. Aceste cuvinte au fost rostite la 28 iunie 1985, la Roma, cu prilejul aniversării a 25 de ani de la instituirea Secretariatului pentru unitate, în aceea deja citată cuvîntare către Curia Romană. Ele conţin *cheia* succesului dialogului dintre Orient şi Occident, în totalitatea lui, soluţia care va încununa dialogul: *„Trebuie ca Biserica să reînveţe a respira cu ambii săi plămîni, oriental şi occidental.“*

Văd *în* aceste cuvinte, *printre* ele şi *dincolo* de ele, Biserica viitorului apropiat, una, sfîntă, sobornicească şi apostolească, din Răsărit şi Apus, Pentarhia restaurată în spiritul tradiţiei creştine bimilenare.

Colţul Patristic

Binefacerile postului — de Sfîntul Vasile cel Mare

Harul postului l-am cunoscut prin proorocul Isaia, care a spus: *„Nu postiţi în judecăţi şi în lupte, ci dezleagă toată legătura nedreptăţii“* (Isaia 58, 4—6); iar Domnul: *„Nu fiţi trişti, ci spală faţa ta şi unge capul tău!)* (Matei 6, 16—17). Deci această stare sufletească să avem cînd postim şi să primim postul cu bucurie.

„Unge capul tău şi spală faţa ta“. Spală sufletul de păcate. Unge capul tău cu ungere sfîntă, ca să te faci părtaş lui Hristos şi aşa apropie-te de post! Nu-ţi întuneca faţa ta ca făţarnicii! Ceea ce eşti, aceea arată-te. Nu te înfăţişa pe tine însuţi cu chip de tristeţe, urmărind să fii slăvit pentru înfrînare de ochii lumii numai. Nici un folos nu are facerea de bine, care se trîmbiţează şi nici un cîştig postul, care se dă în vileag. Nu te scuza cu boala şi cu slăbiciunea corpului. Că nu-mi spui mie scuzele, ci lui Dumnezeu, care le ştie pe toate. Spune-mi: nu poţi să posteşti, dar ca să te saturi în fiecare zi de toate bunătăţile vieţii şi să-ţi chinui trupul cu greutatea mîncărilor, poţi? Dar postul este şi prilej de veselie. După cum setea face plăcută băutura şi după cum foamea, cînd se iveşte, face ca masa să fie dorită, tot astfel şi postul face strălucită desfătarea de bucate. Astfel, dacă vrei să-ţi fie masa dorită, primeşte schimbarea pe care o aduce postul în mîncări. Pe Pavel şi postul l-a urcat pînă la al treilea cer. Dar căpetenie a postului este Domnul nostru, Care a întărit trupul, luat pentru noi, prin post, şi astfel a primit în el ispitele diavolului, învăţîndu-ne pe noi să postim şi să ne deprindem cu luptele cele dintru ispite, ca, prin înflămînzire, să dăm lovituri vrăjmaşului. Postul naşte pe profeţi, întăreşte pe cei puternici; postul înţeleptşte pe legiuitori, postul e pază bună a sufletului, tovarăş sigur al trupului, armă a vitejilor, loc de exerciţiu pentru atleţii virtuţii. Postul goneşte ispitele, postul duce spre evlavie, este tovarăş nedeslipit al cumpătării, creator al înfrînării. În războaie întăreşte, în timp de pace învaţă liniştea. Pe monah îl sfinţeşte, pe preot îl desăvîrşeşte. Nu este cu putinţă să îndrăznească cineva a săvîrşi cele sfinte fără să postească, nu numai acum, în slujba cea adevărată şi tainică, ci chiar şi în slujba din legea veche. Postul este spor caselor, mama sănătăţii, educatorul tinereţii, podoaba bătrînilor, bun tovarăş celor călători şi sigur prieten celor din casă. Bărbatul, cînd vede că femeia sa posteşte, nu bănuieşte credincioşia căsătoriei. Nu încolţeşte gelozia în sufletul femeii, cînd vede că bărbatul ei îmbrăţişează postul. Cine şi-a micşorat averea sa prin post? Numără astăzi, cînd începe postul, cele din casa ta şi numără-le şi după post! Nimic nu-ţi va lipsi din cele din casă din pricina postului. Postul nu cunoaşte ce este împrumutul; masa celui care posteşte nu miroase a dobînzi. Pe copilul orfan al celui care a postit nu-l sugrumă, ca nişte şerpi ce se încolăcesc, dobînzile tatălui.

Dacă toţi oamenii ar fi primit postul, ca sfătuitor al faptelor lor, nimic n-ar fi împiedicat ca pacea adîncă să fie în toată lumea. Nu s-ar scula popoarele unele contra altora, nu s-ar porni oştile la războaie. Dacă ar domni postul nu s-ar făuri arme, n-ar fi tribunale, n-ar sta oamenii în închisori, n-ar fi tîlhari în codri, n-ar fi clevetitori în oraşe şi nici piraţi pe mare. Dacă postul ar conduce viaţa noastră, ea n-ar fi plină de necazuri şi tristeţă. Că este lămurit că postul ar fi învăţat pe toţi nu numai înfrînarea de la mîncări, ci şi înfrînarea de la iubirea de argint şi lăcomie şi fuga şi îndepărtarea desăvîrşită de orice răutate.

În româneşte de Pr. *D. Fecioru*

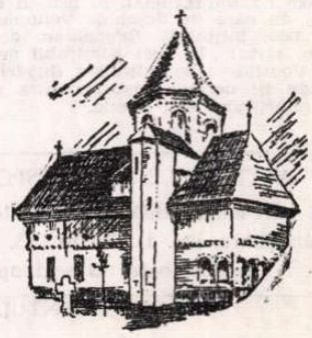

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Joi, 30 ianuarie 1986, Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan, patronii învăţămîntului nostru teologic, I. P. S. Mitropolit Antonie fiind chemat la alte îndatoriri la Bucureşti, Sf. Liturghie arhierească a fost săvîrşită în catedrala mitropolitană din Sibiu de P. S. Episcop Vasile al Oradiei, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

La momentul cuvenit C. Diacon M. Frîncu a fost hirotonit preot pe seama parohiei Mateiaş, prot. Rupea.

La priceasnă a predicat P. C. prof. Ilie Moldovan.

În aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu a avut loc apoi o festivitate, deschisă de P. C. Arhid. prof. C. Voicu, rectorul Institutului.

În cadrul programului, P. C. Pr. asist. I. Streza a conferenţiat despre: „Importanţa Sf. Trei Ierarhi în cultul ortodox."

A vorbit de asemenea P. S. Episcop Vasile al Oradiei despre rîvna întru slujirea preoţească şi alte aspecte practice care se desprind pentru slujitorii bisericeşti de astăzi din viaţa Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan.

Corul studenţilor teologi, condus de P. C. prof. I. Popescu, a interpretat cu acest prilej un mănunchi de compoziţii bisericeşti şi patriotice, iar trei studenţi teologi au citit fragmente semnificative din scrierile Sf. Trei Ierarhi.

Programul s-a încheiat cu un cuvînt de mulţumire rostit de P. C. prorector D. Abrudan.

CLUJ

■ Vineri, 24 ianuarie 1986, în sala festivă a Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, s-a sărbătorit unirea Principatelor Române, formarea statului român modern. În prezenţa P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul şi a corpului profesoral, elevii seminarişti au prezentat un scurt program artistic cu recitări de poezii şi cîntece patriotice. P. C. arhid. prof. Ioan Brie a prezentat conferinţa: „1859—1986 — o sută douăzeci şi şapte de ani de la unirea Principatelor române", după care a vorbit P. S. Iustinian.

În încheiere, întreaga asistenţă a cîntat Hora Unirii.

■ Sîmbătă, 25 ianuarie şi Duminică, 26 ianuarie 1986, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie în catedrală şi a hirotonit întru preot pe diaconul licenţiat în teologie Mureşan Ioan-Horaţiu.

■ Joi, 30 ianuarie 1986, praznicul Sf. Trei Ierarhi, patronii şcolilor noastre teologice, la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, a fost sărbătorit în prezenţa I. P. S. Arhiepiscop Teofil şi P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul. După Sf. Liturghie, săvîrşită în Catedrală s-a deschis serbarea în sala festivă prin cuvîntul P. C. Arhid. prof. C. Bradea, directorul seminarului, urmat de conferinţa: „Sf. Trei Ierarhi — modele permanente pentru păstorii de suflete", susţinută de P. C. Pr. prof. Dumitru Colotelo. Trei elevi seminarişti au citit cîte un fragment din scrierile celor Trei Sf. Ierarhi, iar corul elevilor a interpretat mai multe bucăţi închinate patronilor şcolilor teologice.

Cu acest prilej a fost omagiat P. C. Arhid. prof. Ioan Brie, care după o activitate de 40 de ani, pusă în slujba formării viitorilor preoţi în Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, s-a retras la binemeritata pensie, începînd cu data de 1 ianuarie 1986.

Festivităţile s-au încheiat prin cuvîntul I. P. S. Arhiepiscop Teofil, şi P. S. Episcop-vicar Iustinian care au îndemnat pe viitorii slujitori ai Bisericii să aibă permanent în inimă modelul Sf. Trei Ierarhi, spre care să tindă neîncetat în toată viaţa lor.

■ Duminică, 2 februarie 1986, prin purtarea de grijă a I. P. S. Arhiepiscop Teofil, în întreaga Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului şi Clujului s-a sărbătorit împlinirea a 50 de ani de la trecerea în veşnicie a vrednicului de pomenire, episcopul Nicolae Ivan, întîiul ierarh al eparhiei Clujului, personalitate de seamă a Bisericii Ortodoxe din Transilvania. În fiecare parohie s-a săvîrşit slujba parastasului, iar preoţii parohi au făcut o scurtă prezentare a vieţii şi activităţii marelui ierarh.

I. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie urmată de slujba Parastasului în Catedrala arhiepiscopală, ctitorită de episcopul Nicolae. În predica pe care I. P. S. Sa a rostit-o a făcut o prezentare amănunţită a celui care a rămas în istoria bisericească ca ctitor al reînviatei episcopii a Vadului, Feleacului şi Clujului.

În aceeaşi Duminică, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie şi slujba Parastasului în biserica Sf. Nicolae din Cluj-Napoca, o altă ctitorie a episcopului Nicolae Ivan. La priceasnă, în cuvîntul de învăţătură, P. S. Sa a omagiat şi personalitatea episcopului Nicolae.

ORADEA

În 10 ianuarie 1986, s-au împlinit 15 ani de cînd la conducerea Episcopiei Oradea se află Prea Sfinţitul Episcop Dr. Vasile Coman.

Momentul a fost omagiat joi, 16 ianuarie 1986, la sfîrşitul şedinţei Consiliului Eparhial şi cu P. C. protopopi, în prezenţa tuturor ostenitorilor de la Centrul eparhial.

În cuvîntul lor, P. C. Vicar administrativ Augustin Lucian, P. C. Consilier economic Ioan Negroiu, P. C. Protopop Marcel Andreescu — Zalău, P. C. Protopop Ioan Ţolescu, Satu-Mare, P. C. Protopop Aurel Puşcaş — Oradea, P. C. Protopop Victor Tăut — Şimleu şi P. C. Protopop-pensionar Ioan Gligor au scos în evidenţă munca depusă de Prea Sfinţia Sa în cei 15 ani de rodnică arhipăstorire. Reînviorarea vieţii duhovniceşti în rîndurile credincioşilor şi clerului din eparhie, picturile frumoase cu care s-au împodobit sute de lăcaşuri de cult în acest timp, casele parohiale nou-zidite, multele reparaţii la biserici, monumente istorice şi la case parohiale grăiesc de la sine despre noul suflu de viaţă şi muncă ce s-a instaurat în ultimii ani în eparhie, iar cei 486 de preoţi noi hirotoniţi sînt mărturie purtării de grijă a ierarhului pentru bunul mers al vieţii bisericeşti.

Răspunzînd celor ce au vorbit, Prea Sfinţia Sa a mulţumit lui Dumnezeu pentru toate darurile cu care l-a înzestrat, mulţumiri aducînd şi bunilor şi jertfelnicilor credincioşi, preoţimii care a înţeles să fie la datorie şi tuturor colaboratorilor. „Din totdeauna am înţeles, a spus P. S. Sa, că un slujitor al Sfîntului Altar trebuie să se identifice cu năzuinţele poporului din care s-a ridicat, să slujească deopotrivă celor două altare ale Bisericii şi Patriei. Aşa am căutat să fac în cei 50 de ani de cînd am fost hirotonit ca preot şi care se împlinesc în aceste zile şi mai ales în cei 15 ani de cînd Dumnezeu m-a chemat să slujesc ca episcop în fruntea Episcopiei Oradea."

Clerul şi credincioşii pe care-i păstoreşte cu atîta dragoste şi dăruire, la împlinirea acestor 15 ani de arhierie, îi aduc Prea Sfinţitului Episcop Vasile omagiul recunoştinţei şi al dragostei, rugînd pe Bunul Dumnezeu să-i dăruiască încă mulţi ani, de fericită păstorire a turmei încredinţate.

Pr. *Augustin Lucian*

G. IBRĂILEANU

(50 de ani de la moarte)

Să nu trecem peste prilejul de a spune că din toate „rugăciunile" poeţilor noştri, aceasta e cea mai frumoasă prin fond şi, mai ales, prin formă" (lucr. cit., p. 86).

Ion Agîrbiceanu îşi amintea, cu ocazia morţii lui Ibrăileanu, cum marea revistă de la Iaşi, „oprită în Ardeal, ne sosea cu coperta sub diferite nume" (v. „Viaţa românească", aprilie—mai 1936, p. 3). Cel mai obişnuit nume, dintre cele la care se referă Agîrbiceanu, era „Primăvara", cum se poate vedea în biblioteca academică a oraşului Năsăud.

Mărturiile de admiraţie pentru fostul meu profesor sînt nu numai numeroase ci şi de-a dreptul emoţionante. Să ne oprim, doar, la una, datorată altui nemoldovean, lui Tudor Arghezi: „Viaţa românească" a fost Ibrăileanu: cum ar putea condeiul să-mi tacă? Unele din cele mai frumoase emoţii le-am trăit stînd de vorbă, din cînd în cînd, cu acest om de personalitate vastă ascultîndu-l mut. Îmi plăcea să urmăresc mecanismul unui intelect care mă depăşea. Aş putea să uit? De ani de zile fantoma peregrinează prin melancoliile mele, de la pierderea lui în spaţii. Apoi am fost, pe cît s-a putut, unul din colaboratorii lui. Ieşind din ucenicia literară fără cărţulie calfă, am fost chemat, pe negîndite, în atelierul vrăjitorului şi pus la o menghină de aur. Se pot uita tresăririle simţite lîngă un meşter atît de inefabil? Ibrăileanu, într-adevăr, a dat literelor româneşti publicaţia cea mai de seamă, s-a identificat cu ea, ca două triunghiuri echilaterale; unul de azur. (*Amintiri despre Ibrăileanu*, I, p. 13—14).

La catedră, profesorul era pur şi simplu cuceritor, împotriva faptului că vorbea „moldoveneşte", neevitînd unele fonetisme sau cuvinte regionale. Sala de curs era, totdeauna, neîncăpătoare. Nu pot uita cum patru fete, din ultimul an, privilegiate ale sorţii, încadrau catedra şi îşi luau note chiar în preajma profesorului, pe colţurile mesei lui, lăsîndu-i, doar, o simplă breşă prin care comunica cu sala. Noi, bobocii din anul I, nu mai aveam loc în bănci şi ne aşezam în faţa acestora, direct pe parchet, şi scriam „pe genunchi", întocmai ca fiul de domn din „Scrisoarea a III-a. Cuvintele lui Ibrăileanu luminau străfundurile conştiinţei noastre şi se legau, între ele, ca nişte adevărate mărgăritare într-o salbă. De cîte ori părerile noastre nu coincideau cu ale lui ne bucuram, în loc să ne întristăm. Ne vorbea despre Eminescu, pe care l-a cunoscut, din văzute, şi l-a urmărit pe străzile Iaşului ori în sălile de spectacol. Îi cunoştea poeziile de dinafară şi mergea atît de departe, în interpretarea lor, încît nimeni nu putea să-i stea alături, sub acest aspect. Din 1909, de cînd a început să predea cursul de literatură modernă la Universitatea din Iaşi, pînă în primăvara anului 1934, cînd a ţinut ultimele lecţii, generaţii după generaţii de studenţi au învăţat să cînte şi să iubească după poezia lui Eminescu, pe care le-a descifrat-o, cu migală şi pricepere, Ibrăileanu. Nimeni, pînă la el, nu ne-a lăsat rînduri mai emoţionante, cu excepţia lui Caragiale (În Nirvana!), despre Eminescu. Iată, doar, frazele de început din *Prefaţa* ediţiei de *Poezii* (1930): „Eminescu este unul din exemplarele cele mai splendide, pe care le-a produs umanitatea. Avem convingerea nestrămutată că, dacă mai trăia, sănătos, încă douăzeci de ani, el ar fi fost considerat, fără putinţă de contestare, ca unul din cei mai mari creatori de poezie din întreaga literatură a lumii. Dacă Goethe s-ar fi stins la treizeci şi trei de ani, ca Eminescu, „Goethe" nu ar exista".

A murit, cum spuneam, în noaptea de 10 spre 11 martie 1936, la Bucureşti. Nu l-am văzut mort şi, de aceea, am considerat, totdeauna, că e numai *dus* şi că n-ar fi imposibil să-l întîlnim, pe drumurile cunoscute, cu atît mai mult cu cît spiritul lui n-a încetat să ne urmărească şi să ne călăuzească în permanenţă. E tot atît de viu, în amintirea noastră, ca în dimineaţa de 11 martie 1936, într-o zi de miercuri, cînd îl aşteptăm, în amfiteatrul II—7, pe profesorul Giorge Pascu, de la literatura română veche, şi colega noastră Jana Miulescu ne-a comunicat că la secretariat a sosit o telegramă prin care se anunţă moartea lui Ibrăileanu. Fără nici un îndemn, şi fără nici o vorbă, cu toţii ne-am adunat foile de curs şi ne-am îndreptat spre uşă. Am coborît în Fundul Buzdugan, unde profesorul nostru îşi avea locuinţa, ne-am ridicat la Copou, sperînd să-l întîlnim, ne-am risipit pe străzile oraşului pe care el l-a înnobilat prin activitatea desfăşurată aici, căutîndu-l, peste tot, aşa cum îl mai căutăm şi astăzi, refuzînd să credem că revederea lui nu mai este posibilă.

Gavril *Istrate*

Zilele trecute (10 spre 11 martie!) s-au împlinit cincizeci de ani de la moartea lui G. Ibrăileanu, unul dintre cei mai mari profesori de literatură dintre cîţi am avut. Dar el a fost, în acelaşi timp, şi un mare animator şi conducător, de fapt, al revistei „Viaţa românească", de la a cărei întemeiere (1 martie!) sînt tocmai optzeci de ani.

A fost ideologul mişcării de la Iaşi, nutrind pentru ţărănime o dragoste pe care nimic n-avea s-o umbrească, pînă la sfîrşitul vieţii. A ştiut să atragă, în jurul revistei şi în coloanele ei, pe toţi scriitorii de talent, indiferent de gruparea literară sau de şcoala pe care o reprezentau. N-a existat altă revistă în care să se întîlnească şi să fraternizeze oameni cu concepţii atît de diferite, cum s-a întîmplat cu „Viaţa românească", unde singurul criteriu de selecţie era talentul. Şi, mai ales, n-a existat conducător de şcoală literară mai stimat şi mai ascultat decît Ibrăileanu. Cînd, în 1974, editura „Junimea", din Iaşi, a publicat primul volum din *Amintiri despre Ibrăileanu*, Şerban Cioculescu a subliniat acest fapt în cronica consacrată cărţii, în „România literară". În cele patru volume de *Scrisori către Ibrăileanu* (1966, 1971, 1973, 1982), avem numeroase mărturii ale scriitorilor care au profitat din contactul cu el. Mă mărginesc, aici, să amintesc afirmaţia lui Brătescu-Voineşti, care declara, în ianuarie 1928, cînd împlinea 60 de ani, că înrîurirea lui Ibrăileanu, asupra creaţiei lui, a fost „atît de mare" încît îl consideră „colaborator al tuturor bucăţilor ce am scris" (vol. II, p. 134). M-am oprit dinadins la un scriitor din altă provincie decît din Moldova, pentru a arăta, printre altele, şi aspectul acesta al unităţii spirituale a românilor. Admiraţia şi simpatia lui Ibrăileanu au fost nelimitate pentru ardelenii Coşbuc şi Goga. Iată cum l-a văzut pe cel dintîi: „Coşbuc a fost adevăratul şi poate singurul poet al pămîntului şi neamului românesc cel etern, aşa cum a rămas dedesubtul schimbărilor şi al furtunilor aduse de vremuri. În poezia lui Coşbuc nu sînt curente de idei trecătoare, atitudini de sistem filozofic şi de şcoală literară" (*Note şi impresii*, 1920, p. 249). Dintre poeziile lui Octavian Goga l-a impresionat, în primul rînd, cea cu care se deschide volumul de la 1905, intitulată *Rugăciune*, despre care scria: „În acel admirabil prolog al *Poeziilor* sale intitulate *Rugăciune*, Goga îşi definea însuşi natura temperamentului său poetic.

Semnalăm... Semnalăm...

● *„Contemporanul" (nr. 6, 1985, p. 15) publică un medalion Lao Zi (cunoscut mai de mult ca Lao-Ţî, sau Lao-Tse), întemeietorul filozofiei taoiste, contemporan mai vîrstnic al lui Confucius (551—479 î. Hr.)*

● *Grigore Arbore într-o discuţie cu M. Ungheanu (Luceafărul, nr. 20, 1985, p. 7): „A fost un mare eveniment ruperea gheţii reapariţia marilor noştri înaintaşi". Dar toată convorbirea e interesantă.*

● *Asociaţia culturală „Hora Prieteniei" din Montreal, Canada, publică revista „AURORA". Am primit nr. 2/1985. Dr. Ioan Godea publică un interviu realizat cu prof. Univ. dr. Hadrian Daicoviciu în iunie 1984, înainte de a trece la cele veşnice, cu tema:* Etnogeneza românilor *(p. 1, 3). Mai semnează pr. G. Chişcă, Ileana Baicu, Gheorghe Tăutan şi are la sfîrşit o „Cronică a evenimentelor" din viaţa Asociaţiei.*

● *Revista Argeş consacră sub semnătura lui Mihail Diaconescu o lungă recenzie cărţii lui Ion Hurdubetiu: ISTORIA SUEDIEI, o carte-surpriză care îmbogăţeşte istoria şi cultura noastră. E binevenită şi pentru faptul că românii din Suedia, sînt organizaţi pînă acum în trei parohii şi mai multe filii (Stockholm, Göteborg, Malmö, Vaxjö, etc.). Cartea se ocupă şi de relaţiile româno-suedeze de-a lungul anilor.*

Mihail Diaconescu aduce în plus cîteva contribuţii personale la cunoaşterea relaţiilor româno-suedeze. Astfel, vorbeşte pe larg despre descoperirea în cimitirul Sjonhem din insula Gotland a unor inscripţii runice în care apare cuvîntul blakumen=*valahi, inscripţii datînd din perioada anilor 1000—1100. Despre aceasta au scris suedezii Hans — Efraim Sköld (în 1982) şi runologul Sven B. F. Jansson (în 1977). De asemenea Mihail Diaconescu semnalează o altă menţiune nordică din anul 1114 despre* Bläkumanland, *la cronicarul islandez Snorri Sturluson. Aduce şi unele completări cu privire la relaţia suedeză a spătarului Nicolae Milescu care a alcătuit acolo* Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens *publicată la Paris în anul 1669 şi 1704, ş. a.*

Mihail Diaconescu apreciază la modul cel mai înalt documentaţia bibliografică a cărţii şi „imensul material utilizat de autor", reuşind să elaboreze o lucrare dintre cele mai solide.

O recenzie la fel de elogioasă — de fapt o convorbire asupra cărţii — publică şi Dieter Drotleff în ziarul de l. germană „Karpaten Rundschau" (nr. 19, 1985, p. 6).

● *În volumul „La théologie dans l'Eglise et dans le monde", editat de Centrul ortodox de la Chambesy, Elveţia, (Geneva, 1984, 387 p.), pr. prof. dr. Ion Bria semnează articolul foarte bine închegat, cu titlul: „La théologie orthodoxe aujourd'hui en Roumanie" (p. 167—176). Un capitol dedicat tinerei generaţii de teologi şi cercetători, ocupîndu-se de ideile şi direcţiile spre care se orientează aceştia, în context local şi universal.*

● *Se anunţă un nou roman istoric de Mihail Diaconescu:* Depărtarea şi timpul, *predat editurii „Eminescu". După chiar dezvăluirile autorului (România Literară, nr. 6, 1985, p. 14), acţiunea se petrece în epoca străromână, în Dacia Pontică, la finele secolului al V-lea, iar eroul principal este eruditul savant şi cugetător Dionisius Exiguus. Din documentare nu va fi lipsit desigur cartea deschizătoare de drumuri în această privinţă a prof. Ioan G. Coman: Scriitori bisericeşti din epoca străromână, Buc., 1979, şi mai noua:* „Primele scrieri patristice în literatura noastră, secolul IV—XVI" *(Craiova, 1984), a Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei.*

● *Vasile Oltean, directorul muzeului nostru de la Şcheii Braşovului, a descoperit un important document, în Arhiva de la Şchei: un* Pomelnic *al ctitorilor sesizat de Iorga dar socotit pierdut. (Iorga văzuse doar o fotografie). Datează din 1665 şi porneşte şirul numelor de la Neagoe voievod". Nu lipsesc: Mihai Viteazul şi alţi domnitori, precum Matei Basarab şi alţii. Ba chiar se identifică şi unele nume de domnitori care nu figurează în lista cunoscută a domnitorilor, precum un Radu Voievod între 1572—1574. Multe mai ascund arhivele! (vezi „Astra", nr. 7, 1985, p. 10—11).*

● *Semnalăm în „Astra" (nr. 7, 1985, p. 13) al patrulea serial despre „Fenomenul Mihailovna-Kulaghina", cea care mişcă obiectele cu gîndul, şi despre Rosa Kulaşova care vede cu... degetele! Nu e glumă!*

● *În revista „Noi Tracii" din Roma (XIV, nr. 127, 1985) Mircea Groza şi Florin Olteanu scriu lucruri extrem de interesante despre:* „Mitul ancestral al Braşovului, parte a patrimoniului naţional românesc" *(p. 11—15). Se arată originea getodacică a junilor Braşovului, a toponimicului „Ieşirea la chetre", şi a numelui „Kronstadt", numele vechi al Braşovului. E vorba de interesante dovezi de continuitate care ar cere şi mai multă atenţie şi popularizare.*

● „Românii în cultura universală: NICOLAUS OLAHUS", *o pagină de sinteză despre acest valah care se trăgea „ex sanguine Dracula Voievodae Valachiae", scrie Alexandru Spânu în „Albina" (nr. 6, 1985, p. 11).*

● *Ioana Postelnicu s-a întors în „Transilvania"! E prezentă în... revistă cu şapte coloane de „Amintiri" din Sibiu şi din Cluj, de ieri-alaltăieri, dintr-un timp pe care îl readuce în prezent cu marele ei talent de povestitoare.*

● *Foarte bun nr. 8, 1985 al revistei „Mărturie Ortodoxă" care apare în Olanda, redactată de pr. Dr. Ioan Dură.*

● *Din iniţiativa şi cu o* Precuvîntare *a Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu, editura Mitropoliei Banatului reeditează un bogat şi frumos ANTOLOGHION (Timişoara, 1984, 836 p.).*

● *Pr. Lector Ioan Mihălţan de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu îşi publică teza de doctorat cu titlul „Preoţia Mîntuitorului Hristos şi preoţia bisericească" (Sibiu, 1985, extras din „Mitropolia Ardealului", 11—12, 1984, p. 780—924).*

● *Al. Zub publică o ediţie critică „A. D. Xenopol: ISTORIA ROMÂNILOR", I (ed. IV, Bucureşti, 1985, 520 p.) dotînd-o cu o prefaţă a sa şi o „Sinteză xenopoliană" de Virgil Mihăilescu-Bîrliba (p. 8—32). E ca o restaurare de mare calitate a unui monument de mare valoare a Patrimoniului naţional românesc.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 aprilie 1986 Nr. 13—14/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Însufleţitoarea chemare pentru pace şi dezarmare a Preşedintelui NICOLAE CEAUŞESCU

Declaraţia-Apel a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România adresată partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada, de pe alte continente

Vineri, 28 martie 1986, a avut loc sub preşedinţia Domnului Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, în sala Ateneului român, Plenara Consiliului Naţional al F. D. U. S.

S-a făcut, cu acest prilej, o amplă analiză a activităţii Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste pentru apărarea păcii şi securităţii popoarelor, pentru dezarmare şi, îndeosebi pentru dezarmare nucleară, pentru marcarea în Republica Socialistă România a Anului Internaţional al Păcii.

Au luat cuvîntul mai mulţi delegaţi între care şi Prea Fericitul Părinte Iustin Moisescu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Vorbitorii au dat expresie dorinţei de pace a poporului român, voinţei sale ferme de a acţiona pentru înlăturarea pericolelor de război, pentru înfăptuirea dezarmării şi, în primul rînd, a dezarmării nucleare, pentru instaurarea în lume a unui climat de destindere, securitate şi colaborare.

În unanimitate, participanţii la plenară au manifestat cu însufleţire dragostea lor fierbinte şi recunoştinţa profundă faţă de cel care a făcut din cauza păcii cauza propriei sale vieţi: preşedintele Nicolae Ceauşescu.

A fost apreciată ca deosebit de însemnată proclamarea de către Adunarea Generală a O. N. U., pe baza unei rezoluţii la care România a fost coautoare, a anului 1986 ca An Internaţional al Păcii.

După încheierea dezbaterilor, s-a propus şi s-a aprobat în unanimitate Programul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste privind acţiunile ce se vor organiza în România pentru apărarea vieţii pe planeta noastră şi pentru marcarea Anului Internaţional al Păcii.

Elaborat în spiritul indicaţiilor date de către Domnul preşedinte Nicolae Ceauşescu, programul evidenţiază că organizaţiile de masă şi obşteşti, celelalte organizaţii şi instituţii componente ale Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste vor acţiona cu toată hotărîrea, în cadrul Anului Internaţional al Păcii, pentru mobilizarea opiniei publice în vederea înlăturării pericolului unei catastrofe nucleare, pentru conlucrarea cu toate forţele iubitoare de pace din lume, cu popoarele de pretutindeni, pentru a se pune capăt cursei înarmărilor şi pentru trecerea la măsuri concrete de dezarmare.

Plenara a adoptat, de asemenea, Declaraţia-Apel a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România adresată partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor şi ţărilor europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada, de pe alte continente.

Lansată într-un moment în care încordarea internaţională s-a accentuat iar cursa înarmărilor continuă să se desfăşoare vertiginos, Declaraţia-Apel a F. D. U. S. se înscrie ca o nouă şi deosebit de valoroasă contribuţie a României Socialiste, personal a Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu la apărarea intereselor vitale ale poporului român şi ale tuturor popoarelor lumii.

Ideile şi stăruitoarele chemări pe care le cuprinde acest amplu şi prestigios document sînt izvorîte din conştiinţa înaltei responsabilităţi de care sînt animaţi toţi fiii acestui popor paşnic şi iubitor de dreptate, pentru soarta lumii, din dorinţa lor sinceră ca „Anul Internaţional al Păcii să răspundă pe deplin speranţelor şi aşteptărilor întregii omeniri de edificare a unui climat de pace şi colaborare între toate naţiunile".

Menită să fie solia de pace a celui mai larg Forum al democraţiei şi unităţii socialiste, din patria noastră, îndreptată spre opinia publică mondială, Declaraţia-Apel cuprinde această vibrantă şi mobilizatoare chemare:

„Să punem mai presus de orice deosebiri de concepţii politice, filozofice, religioase sau de altă natură, bunul comun cel mai de preţ şi indivizibil al umanităţii — Pacea . . .!

Să facem să triumfe raţiunea şi înţelepciunea politică, să învingă voinţa popoarelor de a trăi în pace, într-o lume fără arme şi fără războaie!"

În încheierea lucrărilor Plenarei a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

Exprimînd profunda îngrijorare a poporului nostru în legătură cu unele fenomene negative din viaţa internaţională precum: noua experienţă nucleară a S. U. A., conflictul din golful Sirta, războiul dintre Irak şi Iran, situaţia din Orientul Mijlociu, intensificarea cursei înarmărilor, înrăutăţirea situaţiei economice a ţărilor în curs de dezvoltare, preşedintele ţării noastre a arătat că mai mult ca oricînd, acum cînd a fost proclamat Anul Internaţional al Păcii, „este necesar să facem totul, să întărim solidaritatea şi colaborarea internaţională a tuturor celor cărora le este scumpă viaţa, pacea, pentru a pune capăt politicii de înarmări, a apăra dreptul vital, suprem al oamenilor la existenţă, la viaţă, la libertate, independenţă şi pace".

„Hotărîrea Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste — a continuat Domnia Sa — privind marcarea în patria noastră a Anului Internaţional al Păcii şi Apelul adoptat în unanimitate, exprimă voinţa fermă a întregului nostru popor de a face totul pentru a-şi aduce, în continuare, contribuţia activă la triumful nobilelor idealuri ale păcii şi libertăţii, pentru a asigura condiţiile necesare fiecărui popor de a-şi concentra mijloacele materiale şi umane, de a pune minunatele cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, ale cunoaşterii umane în slujba progresului economic şi social a bunăstării şi fericirii oamenilor".

Arătînd că în acest an poporul a trecut la realizarea celui de-al 8-lea plan cincinal care vizează trecerea patriei noastre la un stadiu superior de dezvoltare, precum şi fap[illegible]ă şi alte popoare au adoptat de asemenea planuri similare privind progresul şi dezvoltarea lor, toate aceste planuri a subliniat Domnul preşedinte Nicolae Ceauşescu nu se pot înfăptui decît în condiţii de pace, punînd capăt uriaşelor cheltuieli militare şi îndreptînd forţele materiale şi umane cuceririle ştiinţei spre dezvoltarea economico-socială".

De aceea Domnia Sa a lansat de la tribuna Plenarei acest însufleţitor apel:

„Ne adresăm tuturor statelor, tuturor guvernelor şi şefilor de stat, tuturor naţiunilor europene şi întregii lumi să ne unim forţele, să acţionăm cu înalt spirit de răspundere faţă de popoarele noastre, faţă de popoarele întregii lumi, faţă de soarta planetei, a vieţii pe planeta noastră, să facem totul pentru a asigura triumful raţiunii, triumful păcii în întreaga lume!"

Cuvîntarea conducătorului ţării noastre — strălucită expresie a voinţei ferme de pace a poporului român — a fost întîmpinată cu deosebit entuziasm.

Redacţia

CUVÎNTUL P. F. PATRIARH IUSTIN MOISESCU

Mult stimate domnule preşedinte,

Onorată adunare,

Pacea a fost totdeauna un element constitutiv al sufletului românesc, al concepţiei şi practicii noastre de viaţă, în societate şi în lume. În acest context, ea se simte înfrăţită cu omenia, virtutea noastră strămoşească şi podoaba sufletului românesc; aceasta cuprinde buna înţelegere şi prietenia între oameni, ajutorarea şi colaborarea, ospitalitatea şi bunătatea. Iar tot ceea ce caracterizează un om de omenie, se reflectă în mod corespunzător în viaţa întregii naţiuni.

Poporul nostru este un popor iubitor de pace. În trecut, el nu s-a lăsat niciodată ispitit de gînduri expansioniste, nici nu a pornit la luptă pentru cuceriri de teritorii care nu-i aparţineau. Întregul şir de lupte pe care au fost siliţi să le poarte înaintaşii noştri nu urmărea decît apărarea propriului lor pămînt, apărarea „moşiei", adică a teritoriului moştenit de la părinţi, moşi sau strămoşi, precum şi apărarea libertăţii, independenţei şi suveranităţii naţionale, Iar în vremea de faţă el se dovedeşte profund angajat în marea mişcare mondială pentru apărarea păcii.

Îmbogăţită în ultimele două decenii de ideile valoroase şi îndrumările permanente ale domnului preşedinte Nicolae Ceauşescu, activitatea externă a ţării noastre s-a remarcat prin apeluri perseverente la raţiune, prin propuneri concrete şi iniţiative bine apreciate de forurile internaţionale, Domnul preşedinte al României s-a impus în conştiinţa lumii ca o mare personalitate politică, indisolubil legată de marile şi nobilele cauze ale umanităţii, ca unul din cei mai de frunte militanţi pentru pace, pentru o lume mai bună şi mai dreaptă, pentru libertatea şi independenţa popoarelor. Însăşi proclamarea anului 1986 ca An Internaţional al Păcii s-a bucurat de sprijinul direct din partea ţării noastre, personal al preşedintelui României.

Distinsă adunare, activitatea oamenilor pentru apărarea păcii în lume nu este nouă. Se poate chiar spune că ea este permanentă. Roadele? Fără nici o îndoială, ele au fost binefăcătoare. Dacă pacea n-ar fi avut un suport permanent din partea oamenilor de bine, de-a lungul vremii, omenirea astăzi n-ar exista. Ea a ştiut să-şi apere viaţa.

În adevăr, trăim vreme grea şi primejdioasă. Să nu ne lăsăm însă cuprinşi de pesimism, căzînd în deznădejde! Pacea, este adevărat, nu vine singură. Aşa cum se spune deseori, pacea se cucereşte. De aceea, activitatea pentru

(Continuare în pag. a 2-a)

CALENDAR DE INIMĂ

PATRIA

Despre Patrie trebuie să vorbim în fiecare clipă, aşa cum respirăm ca să întreţinem în noi focul vieţii. Patria trăieşte în noi şi noi trăim în ea numai dacă îi dăm viaţă iară şi iară, fără încetare.

Patria ne dă identitate ne scoate din starea de nimeni şi de niciunde. Ce eşti? — Român! — De unde eşti? — Din România!

Patria ne transformă în *mulţi*, în toţi ca unul şi unul ca toţi, conectîndu-ne la nişte rădăcini din care trăgîndu-ne seva, ne simţim fraţi cu toţi cei care îşi trag viaţa din aceeaşi sursă.

Patria e ca un sistem de cercuri concentrice, toate avînd un centru comun şi unic. Pe cercurile acestea se înscriu tata şi mama, locul naşterii, satul, provincia şi ţara, şi toţi cei care vin din acelaşi izvor, şi limba în care ni se fac cunoscute tainele din jur cu care ne întîlnim întîia oară, şi în care ne articulăm gîndurile şi idealurile, plîngerile şi dorurile.

Cu toţi cei care gravitează în jurul aceluiaşi centru, precum noi românii în jurul „Daciei şi a Romei", împărţim aceleaşi componente fundamentale ale identităţii. În toţi curge acelaşi sînge şi prin el sîntem aceeaşi fiinţă şi sîngele are limba lui, şi vorbeşte de la unul la altul în acea limbă pe care numai el şi-o înţelege şi şi-o recunoaşte şi naşte în toţi, pe căile numai de el cunoscute, ale trupului şi ale spiritului, aceleaşi simţiri.

Sîngele nu moare niciodată. El se transmite. Şi oricît s-ar împărţi, nu se micşorează şi nu-şi pierde identitatea; dimpotrivă, creşte, e nemuritor. În noi trăiesc toţi strămoşii noştri şi tot ceea ce e gîndul şi simţirea noastră, e de fapt gîndul şi simţirea lor ajunsă în noi. Sîntem contemporani cu strămoşii şi ei sînt contemporani cu noi. Noblеţea lor e noblеţea noastră, vitejia lor e vitejia noastră, victoriile lor sînt victoriile noastre, suferinţele lor sînt suferinţele noastre. Apărîndu-le memoria ne apărăm pe noi. Noi sîntem prelungirea lor în istorie, aşa cum urmaşii vor fi prelungirea noastră. Timpul se împarte în trecut şi prezent numai în aparenţă. Trecutul e în prezent pentru că ei sînt prezenţi în noi. Şi aşa prezentul lor şi al nostru e trecutul lor şi al nostru, de aceea ne simţim atît de solidari cu ei, cu ceea ce numim trecutul. Vorbind despre trecut, fără să ne dăm seama, întotdeauna întrebuinţăm pluralul la persoana I: *Noi* am luptat la Călugăreni, — zicem; *noi* am luptat la Plevna, — zicem; *noi* am făcut unirea, — zicem! Vorbim ca nişte nemuritori. Şi sîntem nemuritori.

Noi toţi, românii, avem aceleaşi iubiri şi ne încîntă aceleaşi văi şi aceiaşi munţi, ne bucură aceleaşi păduri şi aceleaşi izvoare, aceleaşi cîntece şi legende. E aşa pentru că facem parte din ele. Pentru că un sînge nevăzut asemenea celui văzut care circulă prin venele noastre, circulă şi prin ele şi prin noi, venind din acelaşi centru, din aceeaşi matrice care ne-a născut pe noi.

Tot ce este împrejurul nostru, de o fiinţă cu noi este. De aceea vorba veche zice: „codrul frate cu românul", de aceea ne apărăm pămîntul ca pe noi înşine, ba chiar mai mult decît pe noi înşine. Căci pentru el se merge la moarte cu fruntea sus şi inima bună. Inimile noastre bat în ritm cu inima pămîntului, din care ne-am născut: de aici armonia dintre noi şi totul din jurul nostru.

Armonia aceasta se cheamă [illegible]

Cînd ni se termină pe pămînt [illegible] dinainte stabilit, în nişte limite mai mult sau mai puţin elastice, şi ne întoarcem, deşi inima noastră mică se opreşte, cea mare a pămîntului bate fără încetare şi noi înşine batem cu ea şi batem şi în cei în care sîngele nostru a trecut reîntinerit, ca într-o tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte.

Aburul respiraţiei celor trecuţi în pămînt se şi vede primăvara în urma plugurilor! Ei fac acolo seminţele să încolţească şi să dea rod nou, ca o mărturie neîndoielnică despre viaţa care nu moare, ci se regenerează. Şi ne regenerează şi pe noi, căci din seminţele crescute de pămînt şi din pămînt, ne scoatem noi vlaga şi ne înnoim şi înmulţim sîngele şi viaţa.

Sentimentul Patriei e firul nevăzut care-l leagă pe toţi cei dintr-o mamă, cei dintr-un pămînt, dintr-o istorie, dintr-o suferinţă, dintr-un ideal, dintr-o hotărîre, dintr-o jertfă, dintr-o biruinţă, dintr-o suflare şi dintr-un sînge, dintr-o inimă a strămoşilor şi a pămîntului. De aceea, nu poţi ieşi din Patrie, fără să ieşi din tine însuţi, fără să-ţi tai toate firele care te leagă de rădăcina unică, fără să-ţi trădezi sîngele, fără să te pui în contradicţie cu toţi cei din tine şi cu tine însuţi. Fiecare îşi poartă Patria în sine. Cine s-ar răzvrăti împotriva Patriei, s-ar răzvrăti împotriva lui însuşi. Românul s-a lăsat greu dus din Patrie, scos din acest sine mai larg decît sinele său, dar tot atît de al său:

Fie pîinea cît de rea
Tot mai bine-n ţara mea!

. . . Căci nu numai cu pîine trăieşte omul! Un român scria odată, aflat „într-o ţară sub stăpînire străină", cum „Patria este casa noastră părintească

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Vasile Lupu — ctitor de cultură românească

325 de ani de la moartea lui

În mersul vremii, anul 1986 este sorocul împlinirii a 325 de ani de la moartea voievodului moldovean Vasile Lupu *(28 martie 1661)*, personalitatea reprezentativă a vieţii politice şi culturale româneşti din a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Dintru început s-a impus prin calităţile sale de excelent organizator. Situaţia critică a ţării dinaintea alegerii lui, l-a determinat să interprindă de urgenţă redresarea ei economică. A reuşit să sporească producţia agricolă şi negoţul a cunoscut o necontenită înflorire.

Consolidarea economică a Moldovei a dus, implicit, la un remarcabil efort constructiv. Se disting monumentele de arhitectură civilă şi bisericească. A rezidit curţile domneşti de la Iaşi, a construit un palat la Suceava şi Cetatea Neamţului a transformat-o în mănăstire fortificată. O grijă deosebită a purtat construcţiilor cu rezonanţă istorică. Dintre lăcaşurile sfinte excelează Trei Ierarhi şi Golia, cele mai grandioase realizări arhitectonice din Moldova şi poate din întregul ev mediu românesc, despre care cronicarul spune că „sînt ca făptură . . . mai iscusite" (Miron Costin); isprăveşte biserica Sf. Ioan Botezătorul din Iaşi, înalţă ctitoriile din Serbeşti (1636, jud. Neamţ), de la Copou (Sf. Atanasie, 1638), Orhei (cca 1639), la cetatea Chiliei, fiind ctitor şi la Pobrata şi Hlincea. După împăcarea cu Matei Basarab zideşte biserica Stelea la Tîrgovişte. Peste hotare a zidit biserica Sf. Paraschiva din Lvov (1644) şi este ctitor la mănăstirea sf. Lavră din Morea (Peloponez).

Importanţă deosebită au şi realizările pe plan cultural. A întemeiat şcoala de la Trei Ierarhi, Academia vasiliană, prima instituţie de învăţămînt superior din Moldova, precum şi şcoli de cultură generală în diferite oraşe. O mare realizare a fost introducerea tiparului. La Trei Ierarhi, în 1640, a organizat o tipografie, pusă sub supravegherea Mitropolitului Varlaam, care a dat la lumină numai cărţi româneşti. În 1643 a apărut Caza-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. *Ieremia B. Ghita*

Cuvîntul P. F. Patriarh Iustin Moisescu

(Continuare din pag. 1)

apărarea păcii se cheamă luptă pentru pace. Este, desigur, luptă, dar o luptă bună, binefăcătoare, nobilă.

Menționăm aici că, în ilustrarea politicii sale înțelepte de pace, nu de puține ori, România, președintele ei au cerut cu argumente temeinice lichidarea blocurilor militare, încheierea de tratate de renunțare la forță și la amenințarea cu forța, asigurarea egalității popoarelor mici cu popoarele mari, dezarmarea generală și totală, Aceste cereri, aparținînd patriei noastre, ne aparțin și nouă, ierarhie și credincioși ai cultelor din patria noastră.

În cadrul acțiunilor inițiate de F. D. U. S., Bisericile noastre au avut o participare activă. Aș aminti doar cele trei adunări ale cultelor din România pentru dezarmare și pace, care s-au bucurat de o largă participare internațională și de un larg ecou în rîndul bisericilor din celelalte țări ale Europei și organizațiilor internaționale religioase.

În trăirea noastră duhovnicească, noi ținem în adevăr privirile ațintite spre înălțimile cerului, dar noi trăim acum, pe acest Pămînt. Bucuria de a trăi pe pămîntul patriei sale este adînc înrădăcinată în ființa tuturor popoarelor, a fiecărui om. Chiar marii apologeți ai bucuriei vieții duhovnicești nu șovăiesc să-și arate cinstirea pentru viața actuală. Oricît de frumos și atrăgător ar fi paradisul — spune un gînditor modern —, omul caută să ajungă în el cît mai tîrziu. În acest context, strădaniile pentru apărarea păcii, ca luptă pentru apărarea vieții, capătă dimensiuni noi în gîndirea noastră teologică.

Mărturisindu-ne aceste gînduri nobile întru apărarea celui mai de preț bun al nostru — pacea, ne exprimăm totala aprobare față de Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste, față de Programul de acțiuni care urmează să se realizeze în cadrul Anului Internațional al Păcii, și ne vom strădui din toate puterile pentru realizarea lui. Pentru că, într-un glas cu președintele țării, domnul Nicolae Ceaușescu, zicem și noi fără încetare, cu deplină convingere: „Trebuie făcut totul pentru apărarea dreptului sacru al popoarelor, al oamenilor la existență, la viață liberă și demnă, la pace".

PATRIA

(Continuare din pag. 1)

și vatra ei, cu întreaga lume de amintiri care ne leagă de ea. Iubirea Patriei este iubirea grădinii și a locurilor din satul natal ... iubirea bisericii și a școlii, pe care le cercetăm ... iubirea hotarului ale cărui delnițe brăzdate în sudoarea feței a oferit părinților belșugul lor ... iubirea izvoarelor, plaiurilor și a codrilor, de care sînt legate neîntrecutele noastre poezii, cîntece populare ..., iubirea gliei care-i acoperă pe neuitații noștri părinți și strămoși, care cu sîngele lor o au apărat și îngrășat, și iubirea idealurilor pentru care ei și-au jertfit viața".

Cel care rostea aceste cuvinte în 1910, la Sibiu (Elie Miron Cristea), știa din suferința multiseculară a transilvănenilor ce este Patria, ce înseamnă suferința pentru Patrie, și cum nu te poți eschiva de la această suferință, chiar de ai vrea, în momentele în care Patria e în primejdie, cum era în Transilvania lungului martiriu de secole și secole.

Transilvănenii au simțit Patria în fiecare din clipele în care le-a fost negată, impunîndu-li-se în loc alta, una *„mașteră"*, cum spunea același pe la 1898 într-o carte publicată tot la Sibiu sub pseudonimul Ilie Dinurșeni. A fi pronunțat asemenea cuvinte sub scrierea numelui său adevărat, putea să-l pună în mare primejdie. Dar ceea ce era de spus, trebuia spus. Și a spus.

Aici, în Transilvania, s-au spus multe asemenea cuvinte.

Să nu uităm: *„Deșteaptă-te române"* în Transilvania s-a născut, și în Transilvania s-a cîntat întîi. Cîntecul acesta ca și celălalt, „Limba noastră", nu se putea să nu se scrie. Din sufletul Transilvaniei a ieșit, ca Iisus din mormînt, tocmai atunci cînd toți îl credeau mai mort decît toți morții.

Să nu uităm: *„Vrem să ne unim cu țara"* în Transilvania s-a rostit încă din 1848 și a fost strigătul cel mai sfîșietor, cel mai disperat al sufletului românesc din Transilvania.

Să nu uităm: *„Lumina vine de la București"* în Transilvania s-a rostit întîi, ca o declarație de fidelitate față de inima ființei românești, de unde se aștepta mîntuirea, inima care bătea pentru toți, cei de pe toate cercurile care alcătuiesc de la Facerea românilor moșia românească, rotundă ca o pîine, parcă anume voită așa de Cel ce a rînduit pe lume popoare și comuniunea lor de gînd, de simțire și de destin.

Într-o dizertație tipărită în 1743 la Viena un german originar din Brașov, deci unul care ne cunoștea bine și care a scris mult despre noi și despre Transilvania, scria cu convingere *că însuși Dumnezeu a dat poporului român Transilvania* spre adăpost și locuință: ASSIGNAVIT ERGO DEUS ET HUIC POPULO VALACHICO TRANSILVANIAM IN HABITACULUM ET DOMICILIUM.

(Schediasma Historicum de Valachorum Historia Annalium Transilvanesium multis in punctis magistra disserit Johannes Filstich, Gimnasii Coronensis Transilvaniae Rector, Jennae, 1743, p. 5).

Vasile Lupu...

(Continuare din pag. 1)

nia lui Varlaam, prima carte românească în Moldova, scrisă „pentru toată semința românească pretutindene ce se află". În 1645 apare: Cele șapte taine și Răspuns la Catehismul calvinesc, cu scopul de a apăra Ortodoxia românilor ardeleni, amenințată de calvini. A avut și preocupări pentru activitatea juridică. În 1646 a tipărit Pravila, intitulată „Carte românească de învățătură de la praznicile împărătești și de la alte giudețe", cel dintîi cod de legi tipărit în limba română. Ideea comunității românilor apare și în titlul acestei cărți. Vasile Lupu a avut o dragoste deosebită pentru tradițiile și istoria țării. În vremea lui, Grigorie Ureche scrie Letopisețul Țării Moldovei, prima carte istorică a culturii române vechi.

Vasile Lupu a fost și un mare diplomat. Cu imperiul otoman a avut relații pașnice, stabilite prin așa numitele „Capitulații", în care se precizau libertățile de care Moldova se bucura în raporturile sale cu Poarta Otomană. Voievodul a năzuit și la independența țării aderînd la coaliția antiotomană din 1646, condusă de Matei Basarab. Pentru a-și asigura bună vecinătatea cu regatul polon și cu cazacii s-a folosit de căsătoria fiicelor lui: Maria cu Ianus Radziwil și Ruxanda cu Timuș Hmelnițki. Remarcabilă a fost constanta politicii lui cu principatele românești. Trecînd peste conflictele avute cu Matei Basarab, exagerare de istorie, Vasile Lupu avea conștiința unității de neam, socotind Moldova una din părțile constitutive ale vechii Dacii. Pe aceiași linie au fost și relațiile cu Transilvania. El își îndreaptă atenția spre teritoriile românești, contribuind hotărîtor la cristalizarea conștiinței de neam, limbă, origine și interese a românilor de pretutindeni.

Vasile Lupu s-a bucurat de un prestigiu deosebit în lumea sud-dunăreană. Încă din 1642, el este cunoscut prin organizarea sinodului panortodox de la Iași, la care au participat prelați și oameni de cultură ai vremii din sud-estul Europei și din Orientul Apropiat. Sinodul a aprobat Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă, dreptar de credință pentru toată creștinătatea răsăriteană și prima tipăritură din Moldova. Vasile Lupu a acordat sprijin material și spiritual popoarelor sud-dunărene, amenințate să-și piardă profilul spiritual și identitatea națională proprie. Prezența voievodului și a soției sale Ecaterina în hrisoavele de danie ale unor mănăstiri, demonstrează materiale acordate acestora; iar ajutoarele spirituale constau în faptul că tipăriturile ieșene erau destinate confraților de altă limbă, dar de aceiași credință, din Peninsula Balcanică, lipsiți de ateliere tipografice sub stăpînirea otomană.

Domnia lui Vasile Lupu de aproape două decenii, alături de cea a lui Matei Basarab, constituie o epocă istorică și culturală. Prin strălucitele lor realizări — unele de dimensiune europeană —, prin luminile pe care le-au aruncat asupra istoriei românești, aceste decenii se constituie ca o epocă a cărei înțelegere contribuie la mai buna descifrare a devenirii noastre istorice.

Un nou episcop-vicar patriarhal, Prea Sfințitul Nifon Ploieșteanul

După cum am informat mai pe larg în numărul precedent, la recomandarea Prea Fericitului Patriarh Iustin, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a ales noi ierarhi în posturile vacante existente. Pentru postul vacant de episcop vicar patriarhal la Administrația Patriarhală a fost recomandat Prea Cuviosul Arhimandrit NIFON MIHĂIȚĂ, Consilier patriarhal la Sectorul Relații Externe Bisericești, avîndu-se în vedere orientarea deosebită, teologică și ecumenică.

Comisia canonică, juridică și de disciplină a procedat la cuvenita examinare canonică a Prea Cuviosului Arhimandrit Nifon Mihăiță și a propus ridicarea Prea Cuviosiei Sale la rangul de arhiereu, urmînd a purta titlul de „Ploiești eanul".

În ședința din 1 octombrie 1985, Sfîntul Sinod a ales în unanimitate pe noul titular al postului, alegere confirmată ulterior prin Decretul prezidențial nr. 224/28 octombrie 1985.

Hirotonia întru episcop a Prea Cuviosului Arhimandrit Nifon Mihăiță a fost săvîrșită, conform tradiției, de însuși Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin împreună cu Prea Sfinții Episcopi vicari Vasile Tîrgoviș eanul și Roman Ialomițeanul, în ziua de Duminică, 24 noiembrie 1985, în catedrala patriarhală. Cu acest prilej, noul ierarh a precizat în cuvîntarea sa felul în care înțelege să răspundă înaltei încrederi acordate, spunînd, printre altele:

„Misiunea episcopului este slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor (II Cor. 8, 5) care trebuie să izvorească din dragostea de Dumnezeu și de aproapele; dar slujirea este un dar al lui Dumnezeu (I Tim. 1, 12) pentru că vine de la Duhul Sfînt (I Petru 1, 12). Chemarea la arhierie este chemare la slujire; la și mai mare și mai dăruită decît înainte.

Cunoscînd aceste îndatoriri ce revin episcopului, făgăduiesc astăzi că le voi îndeplini cu dăruire și conștiinciozitate, slujind Biserica lui Hristos, propovăduind învățătura ei păstrată în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție.

Aducînd prinosul meu de recunoștință pentru înalta încredere ce mi s-a acordat, de a mă alege ca episcop vicar la Sfînta Patriarhie, iar astăzi de a invoca harul sfinților în cadrul hirotoniei întru arhiereu, vă asigur, Prea Fericirea Voastră, ca și pe întreg Sfîntul Sinod, că toate gîndurile și strădaniile mele vor fi mereu acelea de a mă face vrednic de această înaltă chemare. Făgăduiesc înaintea lui Dumnezeu că mă voi strădui cu și mai sporită rîvnă pentru păstrarea zestrei sfintei noastre Biserici strămoșești, și în numele dragostei lui Hristos voi sluji și lui Dumnezeu și poporului, căutînd neîncetat să contribui, cu toate eforturile, la împlinirea țelurilor nobile ale poporului și ale omenirii contemporane — de pace, progres și fericire. În același timp, mă voi strădui să păstrez neabătut dreptarul Sfintei Biserici Ortodoxe, „pentru ca toți laolaltă și cu o singură suflare să slăvim pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos" (Rom. 1, 56).

Rog pe Bunul Dumnezeu să-mi dea credință, nădejde și dragoste; să mă lumineze și să mă întărească spre a putea răspunde în toată viața mea cu cinste chemării la care am fost hărăzit."

După înălțătoarea slujbă a sfințirii sale întru episcop, a urmat tradiționala agapă, oferită de Prea Fericitul Patriarh Iustin în cinstea noului ierarh, la Palatul patriarhal.

*

Pe temeiul prevederilor statutare privind organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Iustin a dispus, prin Decizia nr. 1/1986, ca Prea Sfințitul Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal, să coordoneze și să îndrume *activitatea Cancelariei Sfîntului Sinod cu toate serviciile anexe, Sectorul Relații Externe Bisericești* și *Sectorul Comunități Externe* și *Burse.*

Cu prilejul investiturii sale și al deliminării atribuțiilor ce-i revin, Prea Sfințitul Episcop Nifon Ploieșteanul a asigurat încă o dată conducerea Bisericii Ortodoxe Române de devotamentul și dăruirea cu care va onora încrederea acordată.

Adrian Alexandrescu

... Spre iertarea păcatelor

De fiecare dată, la Sfînta Liturghie se spun cuvintele: Luați mîncați, acesta este Trupul Meu, care se frînge pentru voi, spre iertarea păcatelor" și: „Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu al legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor." Cuvintele acestea au fost rostite de către Domnul nostru Iisus Hristos la Cina cea de Taină, adică la cea din urmă cină, pe care Mîntuitorul nostru a luat-o împreună cu ucenicii Săi, înainte de sfintele Sale patimi. Atunci, după mărturia sfinților Evangheliști, Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut, „în noaptea în care a fost vîndut și mai vîrtos pe Sine Însuși S-a dat pentru viața lumii, luînd pîine cu sfintele și preacuratele și fără prihană mîinile Sale, mulțumind și binecuvîntînd, sfințind și frîngînd, a dat sfinților Săi ucenici și apostoli, zicînd: „Luați mîncați, acesta este Trupul Meu, care se frînge pentru voi, spre iertarea păcatelor." Asemenea și paharul, după cină, zicînd: „Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu al legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor" (cf. Mt. 26, 26—28; Mc. 14, 22—24; Lc. 22, 19—20; I Cor. 11, 23—25). Acestea fiind amintite și actualizate în cuprinsul Sfintei Liturghii, dreptmăritorii creștini pot avea încredințarea că „dumnezeiești le, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cerești le și de viață făcătoarele și înfricoșătoarele lui Hristos Taine", Trupul și Sîngele Domnului, ni se dau „spre iertarea păcatelor".

Că Sfînta Împărtășanie sau Sfînta Cuminecătură, adică Trupul și Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos, unite cu dumnezeirea Sa, ni se dă spre iertarea păcatelor o știm și o înțelegem și din formula de împărtășire, căci de fiecare dată, preotul care împărtășește, oferind Sfînta Împărtășanie, zice „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (n.) cu cinstitul și preasfîntul Trup și Sînge al Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor lui și spre viața de veci." De aceea este firesc ca, stînd în fața sfîntului potir, la vremea împărtășirii, să zicem, în rugăciune: „Miluiește-mă și-mi iartă greșelile cele de voie și cele fără de voie, cele cu cuvîntul sau cu lucrul, cele cu știință sau cu neștiință. Și mă învrednicește fără de osîndă să mă împărtășesc cu Preacuratele Tale Taine, spre iertarea păcatelor mele și spre viața de veci."

Toate acestea se cuprind încă și mai lămurit în cuvintele pe care le rostește preotul în continuarea rugăciunii prin care a cerut de la Dumnezeu-Tatăl să trimită pe Duhul Sfînt, ca să prefacă Cinstitele Daruri, de pe masa sfîntului altar, pîinea și vinul, în Trupul și Sîngele Domnului Hristos. Căci la acel moment, cu privire la rostul Sfintei Împărtășanii, preotul, vorbind cu Dumnezeu în rugăciune, spune: „Ca să fie celor ce se vor împărtăși, spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfîntul Tău Duh, spre plinirea împărăției cerurilor, spre îndrăzneala cea către Tine, iar nu spre Judecată sau spre osîndă."

Reținînd, din cele spuse pînă aici, că Dumnezeiasca Împărtășanie, Sfînta Cuminecătură ni se dă „spre iertarea păcatelor", urmarea firească ar fi aceea de a dori să ne împărtășim cu vrednicie, ca să primim iertarea păcatelor, ca să ne facem părtași la toate roadele pe care le lucrează în ființa și în viața noastră Sfînta Cuminecătură. Ori, este știut că, potrivit practicei Sfintei noastre Biserici dreptmăritoare, înainte de a ne împărtăși cu Trupul și Sîngele Domnului, din Sfînta Euharistie, trebuie să trecem prin Taina Sfintei Mărturisiri, prin Taina Sfintei Spovedanii sau a Pocăinței, care a fost rînduită de Domnul Hristos anume ca prin ea să primim de la Dumnezeu iertarea păcatelor, prin mijlocirea preotului duhovnic, după ce ne vom fi mărturisit păcatele, cu părere de rău și cu dorință de îndreptare. În Taina Sfintei Mărturisiri, preotul duhovnic, „cu puterea ce îi este dată", de la Dumnezeu, poate să-și dea seama dacă cel care se spovedește împlinește cu adevărat condițiile care se cer pentru iertarea păcatelor. Condițiile acestea e bine să le cunoască și credincioșii de rînd, ele ținînd în mare măsură de pregătirea pentru sfînta Spovedanie, ca și de spovedania însăși. Este deci important să știm pe cine și în ce condiții a iertat Domnul Hristos, condițiile fiind aceleași și pentru fiecare dintre noi. Condițiile iertării păcatelor pot fi urmărite în Sfînta Evanghelie. Să le urmărim și noi.

Oricare dintre cititorii stăruitori ai Sfintei Evanghelii gîndindu-se la condițiile iertării păcatelor, așa cum sînt ele înfățișate în Sfînta Evanghelie, își va aminti în primul rînd și în mod special de cele scrise în Sfînta Evanghelie în legătură cu vindecarea paraliticului din Capernaum, căci cu acel prilej, Domnul Hristos a oferit mai întîi iertarea păcatelor. Fiecare dintre istoricitorii despre cele întîmplate la vindecarea paraliticului din Capernaum, ne informează că „văzînd Iisus credința lor, i-a zis slăbănogului: „Fiule, iartă-se ție păcatele tale." Aceasta este formularea Sfîntului Evanghelist Marcu (2, 5). Sfîntul Evanghelist Matei ne spune: „Iisus văzînd credința lor, zise slăbănogului: „Îndrăznește, fiule. Păcatele tale sînt iertate" (9, 2). Sfîntul Evanghelist Luca, la rîndul său, scrie: „Văzînd credința lor (Iisus) a zis: „Omule, iertate îți sînt păcatele tale" (5, 20). Credința pe care a văzut-o Domnul Hristos și pentru care a dat iertare de păcate slăbănogului a fost credința lui și a celor care l-au dus în fața Domnului. Din aceasta înțelegem că cea dintîi și cea mai de căpetenie condiție a iertării păcatelor este credința în Domnul Hristos, credința că El poate să ierte păcatele.

Gîndul că Mîntuitorul nostru a dat iertare de păcate slăbănogului din Capernaum, pentru credința pe care o avea, ne îndreaptă mintea și spre un alt caz de iertare, în care este pomenită credința, anume, la cazul femeii păcătoase, care a auzit de la Domnul Hristos: „Credința ta te-a mîntuit, mergi în pace" (Lc. 7, 50). Despre această femeie sfîntul Evanghelist Luca ne spune că aflînd că Iisus stă la masă în casa unui fariseu, „a adus un alabastru cu mir. Și ținîndu-se dinapoi, lîngă picioarele lui Iisus și plîngînd, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui și cu părul capului ei să le șteargă. Și săruta picioarele lui Iisus și le ungea cu mir" (Lc. 7, 37—38). Fariseul-gazdă era nemulțumit de această întîmplare și punea la îndoială puterea de cunoaștere a Domnului Hristos. Dar Domnul Hristos, care cunoaște tainele inimii, a cunoscut și gîndurile fariseului și le-a îndreptat pe făgașul cel bun, iar despre femeia care și-a cunoscut păcatele sale, a zis: „Iertate sînt păcatele ei cele multe, căci mult M-a iubit" (Lc. 7, 47) și femeii însăși i-a zis: „Iertate îți sînt păcatele" (Lc. 7, 48).

Stăruind cu gîndul asupra condițiilor care au dus la iertarea femeii care a fost mai înainte păcătoasă, vedem două elemente pe care Domnul Hristos le scoate în relief: credința și iubirea; elemente care se însoțesc foarte bine cu conștiința păcătoșeniei, conștiința pe care o avea femeia, că este păcătoasă și că are trebuință de iertare. Această conștiință a dus-o în fața Domnului Hristos, iar expresia ei erau lacrimile de căință, pe care le-a amestecat cu mir, adus în cinstea Celui ce, pentru credință și pentru iubire, poate să ierte păcatele celor ce recunosc că sînt păcătoși.

Nu ne putem opri cu gîndul la lacrimile femeii păcătoase și la iubirea ei față de Domnul Hristos, fără să ne vină în minte ucenicul care s-a lepădat de trei ori de Domnul Hristos și care după aceea „a plîns cu amar" (Mt. 26, 75) și pe care Domnul Hristos, după învierea Sa din morți, l-a întrebat de trei ori: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești mai mult decît aceștia?" (In. 21, 15) și: „Mă iubești tu pe Mine?" (In. 21, 16—17). Dacă ne gîndim bine găsim și la Sfîntul Apostol Petru ceea ce am întîlnit la femeia păcătoasă: lacrimi, ca expresie a conștiinței că a păcătuit, credința pe care Domnul Hristos o dorea statornică și neîmputinată (Lc. 22, 31—32) și iubirea față de Învățătorul său, pe care Acela o voia statornică și mereu crescîndă.

O credință mărturisitoare, arătată în condiții neînchipuit de grele, a vădit și unul dintre tîlharii împreună răstigniți cu Domnul Hristos, acela care este cunoscut sub numele de tîlharul cel credincios. Despre el ne spune sfîntul Evanghelist Luca, în istorisirea patimilor Domnului Hristos, că mustrînd pe celălalt tîlhar împreună răstignit a zis: „Nu te temi tu de Dumnezeu? că ești în aceeași osîndă. Ci noi cu dreptate, căci luăm vrednica plată a celor ce am făcut; pe cînd Acesta (Iisus) n-a săvîrșit nimic nedrept. Apoi a zis către Iisus: „Pomenește-mă, Doamne, cînd vei veni întru Împărăția Ta". Ci Iisus i-a răspuns: „Astăzi vei fi cu Mine în rai" (Lc. 23, 40—43). Și la acest miluit de Dumnezeu, care fusese odinioară tîlhar, vedem conștiința păcătoșeniei, credința în Domnul Hristos și dorința de îndreptare.

Nu putem încheia șirul acestor considerații, în legătură cu iertarea păcatelor și cu condițiile ei, fără să amintim că propria noastră iertare a legat-o Domnul Hristos de felul cum noi înșine iertăm greșelile celor ce ne greșesc nouă. Și ca să nu uităm de aceasta, în rugăciunea pe care ne-a dat-o, în rugăciunea Tatăl nostru, a cuprins și datoria de a ierta, în cuvintele: „Și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri" (Mt. 6, 12; Lc. 11, 4). Și a precizat Domnul Hristos: „De veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre" (Mt. 6, 14—15). Iertarea cu care sîntem datori față de cei ce ne greșesc trebuie să fie o iertare „din toată inima" (Mt. 18, 35), asemenea celei pe care a dat-o tatăl, din pilda cu fiul risipitor, fiului care s-a întors la casa părintească, după ce și-a cheltuit partea de avere (Lc. 15, 20 urm.).

O altă condiție de căpetenie a iertării păcatelor este și mărturisirea deplină, sinceră și cu părere de rău a tuturor păcatelor, înaintea lui Dumnezeu și în prezența preotului duhovnic. Însemnătatea acestui lucru, pentru iertarea păcatelor, este arătată lămurit în învățătura pe care preotul duhovnic o dă celui ce se spovedește, învățătură în care se spune, între altele: „Dacă vei ascunde de mine ceva, să știi că toate păcatele îndoite le vei avea".

Scurt vorbind, iertarea păcatelor ne-o dă Dumnezeu pe măsura credinței și a pocăinței, pe măsura iubirii și a mărturisirii, pe măsura în care îi iertăm pe cei ce ne greșesc nouă. Toate acestea, însoțite cu conștiința păcătoșeniei noastre și cu dorința sinceră de îndreptare duc la iertarea păcatelor, prin Sfînta Spovedanie și prin Sfînta Împărtășanie, Taine Sfinte, ce ni s-au dat „spre iertarea păcatelor".

Ieromonahul *Teofil Părăian*

Fapte nedemne ale unei stăpîniri odioase

Atrocităţi săvîrşite în partea de nord-vest a României în timpul ocupaţiei horthyste (1940—1944)

În drumul său spre viitor, pe care şi-l doreşte cît mai luminos, ferit de încercări, de frămîntări zadarnice, de ură, de asupriri şi nedreptăţi, omenirea a făcut în anul care s-a scurs un scurt popas, prilejuit de împlinirea a patru decenii de la terminarea celui mai groaznic măcel pe care l-a cunoscut planeta noastră, cel de-al doilea război mondial.

S-au aruncat atunci de către popoare, cît şi în forurile internaţionale, inclusiv o sesiune a Societăţii Naţiunilor, priviri speciale înapoi, rememorîndu-se faptele care au dus la declanşarea acestui război, pornirile pătimaşe, oarbe ale unor oameni care au pregătit calea acestui cataclism, precum şi jertfele uriaşe, în oameni şi bunuri, suferinţele încă nici astăzi vindecate în totalitatea lor ale acestei încleştări sălbatice dintre oameni, formulîndu-se totodată şi hotăriri de a se întreprinde totul pentru ca astfel de măceluri să nu se mai comită.

Cei ce sîntem trecuţi de zenitul vieţii am trăit într-un fel sau altul aceste dureri, fiind totodată martorii direcţi ai unor fapte barbare alimentate de ideologia fascistă, între ele numărîndu-se şi atrocităţile săvîrşite de horthyşti în Transilvania de nord ruptă de la trupul ţării prin odiosul dictat de la Viena, din 30 august 1940, unele din aceste atrocităţi fiind cuprinse şi în cartea conf. univ. Dr. Mihai Fătu, apărută la Timişoara în anul trecut şi intitulată: „Biserica românească din nord-vestul ţării sub ocupaţia horthystă, 1940—1944."

Într-adevăr, odată cu intrarea trupelor horthyste în partea Transilvaniei, dată în dar de Hitler şi Mussolini Ungariei horthyste, o adevărată noapte a Sf. Bartolomeu, s-a dezlănţuit pe seama bieţilor români şi a Bisericii lor din această parte de ţară, astfel de atrocităţi fiind cu atît mai nedemne, mai hidoase pentru veacul nostru cu cît între obştea cea mare a românilor, maghiarilor şi secuilor, în zonele în care aceştia trăiesc laolaltă, a fost şi este o convieţuire cu adevărat frăţească. Cei ce am copilărit înainte cu peste patru decenii în secuime, laolaltă cu copiii de secui şi maghiari, nu ştiam pur şi simplu că între noi şi ei este vreo deosebire; umblam la aceeaşi şcoală, ne vorbeam şi unii şi alţii limba, fără nici un fel de discriminare. În Covasna, de pildă, negoţul şi industria aproximativ 90% fiind în mîna familiilor secuieşti la care mergeam, lucram şi tîrguiam fără nici o reţinere. Toate acestea pînă în toamna anului 1940 cînd forţe diabolice s-au dezlănţuit, ocupanţii horthyşti aducînd cu ei nu numai forţa brută şi oarbă ci şi o otravă spirituală, ambele menite să anuleze parcă cu totul elementul românesc ce scăpase procesului de maghiarizare, susţinut prin toate mijloacele de fostul Imperiu austro-ungar.

Primele victime ale acestui vandalism au fost bisericile noastre şi slujitorii lor. Referindu-ne doar la actualul judeţ Covasna, bisericile româneşti au fost aproape în totalitate devastate şi profanate. Aşa de pildă în biserica noastră din Ozun, după ce au fost arse cărţile şi veşmintele, o credincioasă română mai îndrăzneaţă, Calo Ana, şi-a riscat viaţa ca soldaţii unguri să nu introducă „caii în biserică şi să-i lege de strană", cum grăieşte un document aflător în arhiva Centrului arhiepiscopesc din Sibiu.

De altfel situaţii similare într-o anumită măsură cu cele din primele secole de persecuţii împotriva Bisericii, cum a fost în parohia, astăzi filie, Bodoş, dintre Biborţeni şi Baraolt, unde de asemenea biserica noastră a fost profanată şi unde o femeie a salvat sfîntul antimis, pe care l-a purtat ca pe un odor de mare preţ la pieptul său pe tot timpul ocupaţiei horthyste în nord-vestul ţării.

Incalificabile însă, ca act de vandalism, rămîn acţiunile de dărîmare a bisericilor noastre. În zona la care ne referim au fost dărîmate bisericile din Biborţeni, Vîrghiş, Căpeni, Doboşeni, Herculian şi Racoşul de Sus, toate din zona Baraoltului, nu departe de locul unde Oltul face cotul, îndreptîndu-se spre ţara Făgăraşului, precum şi biserica din Comalău, nu departe de Ozun.

Potrivit declaraţiilor din toamna anului 1944, semnate de Szekely Iuliana, educatoare, şi Mathe Iuliu, învăţător, biserica românească din Biborţeni a fost distrusă din ordinul loc. col. Török Zóltán, comandantul militar al plasei Ocland, căci, după spusa acestuia, astfel de construcţii „n-au drept de existenţă". Zidul dinspre stradă al bisericii din Biborţeni a fost lăsat cîtva timp şi pe el se puteau vedea scrijeliţi, în semn de batjocură, doi soldaţi români.

Rămăşiţele bisericilor dărîmate din Doboşeni şi Herculian, documente grăitoare pentru oricine, se pot vedea şi astăzi.

Autorităţile horthyste au recurs la ameninţări, bătăi, schingiuiri etc., determinînd preoţii noştri din fostul judeţ Trei Scaune ca aproape în totalitate să-şi părăsească turmele duhovniceşti care le-au fost încredinţate spre păstorire, între care amintim: Aurel Nistor — prot. Sf. Gheorghe, Ioan Bunuş — Aita Mare, Il. Căpîlnean — Racoşul de Sus, Ioan Ciora — Zagon, Gheorghe Lincu — Chichiş, Virgil Dancu — Micfalău, Teofil Doctor — Cernatul de Jos, Victor Folea — Ozun, Ioan Garcea — Băţanii Mari, Virgil Hamzea — Breţcu, Mihai Petru — Lisnău, Simion Mogoş — Ojdula, Ioan Popa — Vîrghiş, H. Eşianu — Biborţeni, Gh. Iacob — Belini, Gh. Rusu — Zăbala, D-tru Trifan — Bixad-Olt, I. Rafiroiu — Poiana Sărată şi alţii.

Mulţi dintre aceşti preoţi au trimis în acele zile, după părăsirea parohiilor lor, rapoarte şi declaraţii aflătoare la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, din care redăm şi următoarele fragmente:

„În ziua de 20 septembrie (1940) orele 4 d. m. am fost invitat ... să mă prezint la maiorul comandant al armatei ungare în comună. Îndreptîndu-mă spre primăria comunei, unde se afla maiorul, la o depărtare de 200 m de locuinţa mea, am fost întîmpinat de trei civili necunoscuţi de naţionalitate ungară. Unul ... mi-a dat o lovitură în ochiul stîng. Căutînd să mă apăr cu mîna dreaptă în care aveam bastonul, mi-a smuls bastonul din mînă, aplicîndu-mi o lovitură în cap în urma căreia mi-a ţîşnit sîngele umplîndu-mi faţa şi hainele. Am ameţit căzînd jos şi m-am trezit cu lovituri pe întreaga parte stîngă ..., lovituri de pe urma cărora am căzut la pat ... Am apelat la asistenţa medicală a unui medic ungur, contra-plata onorariului, însă am fost refuzat ..." (Pr. Ioan Ciora — Zagon).

„În ziua de 14 septembrie a. c., ziua Înălţării Sf. Cruci, pe cînd mă pregăteam să merg la biserică am fost luat sub baionete, casa pusă sub pază, şi în felul acesta dus la primăria comunei unde era comandantul militar, unde am fost deţinut trei zile. După acest timp m-au dus în faţa unui locotenent care m-a acuzat de spionaj şi mi-a spus că în 24 de ore să mă pregătesc că îmi pune maşină la dispoziţie, şi să părăsesc ţara ..." (Pr. Virgil Hamzea — Breţcu).

„Calvarul neamului nostru nu s-a isprăvit. Noua graniţă româno-ungară de la Oituz a fost zilele acestea teatrul unor abuzuri demne de epoca năvălirei barbare. Am fost martor ocular al sălbăticiei cu care statul maghiar (horthyst n. n.) a izgonit din comuna Poiana Sărată, pur românească, pe cei 400 de gospodari români, reţinîndu-le tot avutul. Pe cei ce se opuneau să-şi părăsească căminele stăpînite din moşi, strămoşi i-au bătut în mod sălbatic. Neculai Ciobanu şi Ioan Vleja Petic au fost schingiuiţi rămînînd invalizi pe viaţă. Numai bătrînul Ioan Goran de 112 ani n-a putut pleca din cauza slăbiciunei. Preotul Rafiroiu, care avea ordin să stea la post, a fost terorizat să plece. Cît cuprinzi cu ochii, dincoace de graniţă, stăteau în ziua aceea de 16 Octombrie bărbaţi, femei şi copii, sub cerul liber, fără adăpost şi hrană, în ploaie şi frig ...", scrie Const. Nădejde într-un articol: „La Poaiana Sărată", apărut în ziarul „Gazeta Bacăului" din toamna anului 1940.

„În satele din jur (or. Sf. Gheorghe n. n.), unde am avut clopotniţe sau troiţe, aproape toate au fost distruse. Biserica din Comalău a fost arsă, de asemeni în noaptea din 18 Oct. s-au ars în mijlocul bisericii din Ozun: odăjdiile, praporii, cărţile şi o parte din strane ... Mai dureroasă e situaţia credincioşilor, care au rămas fără preoţi, în voia soartei ... Credincioşii sînt chemaţi la primării, unde notarii şi primarii aproape cu de-a sila îi fac să-şi lase legea ....", raporta mitropolitului N. Bălan preotul Gh. Grovu, în 8 noiembrie 1940.

„În nopţile zilelor de 1, 2, 3 sept. mi s-a bătut poarta şi casa cu pietre strigînd în gura mare: ieşi afară popă valah să te spînzur de limbă aici de stîlpul de telefon. Printre agresori se afla locuitorul Török Andrei din Aita Mare, caz care l-am reclamat dl. Comandant al gărzii ungare care mi-a răspuns că este un beţiv şi mă sfătuieşte să părăsesc comuna ... În noaptea zilei de 4 sept. 12 persoane din garda maghiară ... la orele 2 mă scoală şi îmi pun bagajul pe care, mă sfătui să părăsesc comuna ... I-am rugat foarte frumos să-mi spună pentru ce nu-mi dau pace? Ce le-am făcut eu lor în termen (timp) de 15 ani în care i-am ajutat şi aceasta le este mulţumita? Mi-au răspuns: nu avem nimic cu persoana matale, că de ne făceai ceva, astăzi ţi-o luai, însă nu putem tolera în mijlocul nostru pe popa valah şi nici pe el valahi. Persoanele care mi-au spus aceste cuvinte sunt Teglaş Aron, Sempel Bela, Kisgyörgy Iosif, Peterfi, Lengyi Stefan jun. şi alţii ..." (Pr. Ioan Bunuş — Aita Mare).

„După şase săptămîni de suferinţe şi prigoane, alături de credincioşii mei din parohia Ojdula, prot. Oituz, jud. Trei Scaune, în urma presiunii ce mi s-a făcut din partea autorităţilor comunale şi jandarmilor maghiari a trebuit să părăsesc parohia în ziua de 22 octombrie a. c. ..." (Pr. Simion Mogoş — Ojdula).

Era întru totul îndreptăţit deci scriitorul maghiar György Ferenczi să scrie spre sfîrşitul anului 1940 la Arad şi unele ca acestea: „Mîndrul pămînt al Transilvaniei s-a transformat într-o amarnică Golgotă, unde se petrec cele mai groaznice evenimente. Oamenii sînt închişi cu sutele, cu miile, sînt bătuţi, sînt torturaţi în mod cumplit. Asasinatele şi execuţiile se ţin lanţ şi toate acestea doar pentru că unica vină a nenorocitelor victime este aceea de a se fi născut român ... A chinui fără vreun motiv politic, cu un vandalism necruţător, oameni lipsiţi de apărare este nemaiîntîlnit în istoria statelor civilizate ale Europei ...

Împotriva acestora — subliniază scriitorul maghiar menţionat — trebuie să protesteze cu tonul cel mai vehement toată lumea, toţi acei din al cărui suflet n-a murit adevăratul creştinism, dragostea faţă de aproapele ..." (cf. Telegraful Român, nr. 39—44/1985, p. 3).

Am încrestat aceste cîteva fapte, din foarte multele de acest fel petrecute în acel timp, pentru a le avea mereu înaintea ochilor noştri sufleteşti ca o dezlănţuire de ură şi orbire sufletească, care premerg de obicei şi însoţesc războaiele, amplificînd suferinţele şi chinurile oamenilor, contrastînd totodată flagrant cu simţămintele fraterne care trebuie să domnească în viaţa popoarelor şi în relaţiile dintre ele.

Fie deci ca astfel de fapte să nu se mai întîmple în nici un colţ al planetei noastre, fie ca dragostea, dreptatea şi frăţietatea să-şi facă loc tot mai mult în convieţuirea popoarelor, premize de bază ale unei păci trainice, spre care aspiră astăzi cu atîta ardoare întreaga omenire.

Arhid. *Gh. Papuc*
Consilier cultural

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea Topolniţa

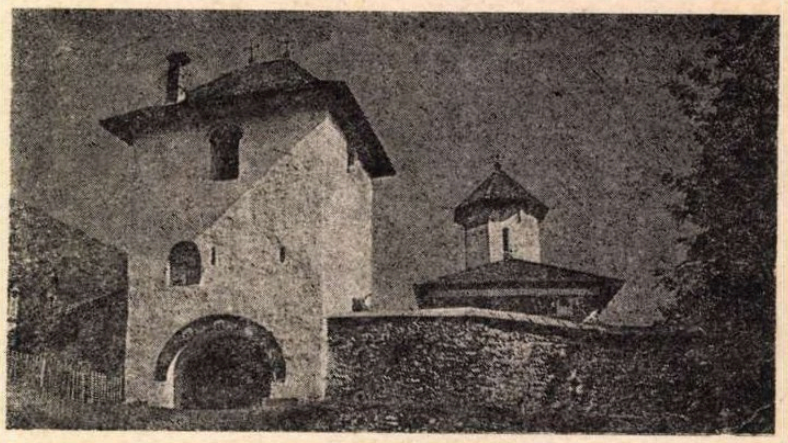

Printre ctitoriile Sfîntului Nicodim, la marginea Ţării Româneşti, se numără şi Mănăstirea Topolniţa, aşezată pe valea rîului cu acelaşi nume, în partea de sud-vest a Podişului Mehedinţi, la circa 17 km depărtare de Municipiul Drobeta Turnu Severin şi la 8 km depărtare de ruinele fostei Mănăstiri Vodiţa.

Pelerinii, dornici de drumeţii, găsesc pe valea rîului Topolniţa monumente istorice şi ale naturii, care încîntă privirea şi emoţionează. Pe versantul din partea de răsărit a Mănăstirii se află ruinele cetăţii Grădeţ, construită la începutul Evului Mediu. Pe valea Rîului, în amonte de Mănăstire se găsesc Cheile Topolniţei, şi apoi Peştera Topolniţa, a doua din ţară ca lungime.

Accesul în aceste locuri pitoreşti se face pe drumul naţional 67, ce leagă Municipiul Dr. Tr. Severin de Municipiul Tg. Jiu. În satul Puţinei, un drum asfaltat porneşte pe Valea Rîului Topolniţa, lăsînd în dreapta marele Combinat Chimic de la Malovăţ (acum în construcţie) şi străbate satele Halînga Mică, Rascoleşti, Izvoru Bîrzii, Baloteşti şi Schitu de Jos. Din acest sat accesul se face pe „poteci catifelate de iarbă" (N. Iorga) deoarece drumul se abate în altă direcţie, părăsind valea Topolniţei. Închinătorii din satele din împrejurimi, care frecventează Mănăstirea la Duminici şi sărbători, ajung aici pe poteci şi drumuri străvechi.

După toate izvoarele scrise şi orale Mănăstirea Topolniţa a fost ctitorită pe locul unui castru roman de către Sfîntul Nicodim cu sprijinul boierilor Craioveşti sau Brîncoveni, în timpul lui Vlaicu Vladislav Vodă (1364—1377), imediat după construirea Mănăstirii Vodiţa (1370—1372) şi înainte de ocuparea acestor teritorii în 1376 de unguri. Fratele lui Vladislav I, Domnitorul Radu I (1377—1383) face danii mănăstirii.

Ulterior, din cauza birurilor prea grele Mănăstirea rămîne pustie de călugări, ajungînd în ruină. Ca moştenitor al zestrei cultural-artistice a boierilor Craioveşti şi Brîncoveni, Matei Basarab, ctitor a multe locaşuri, era cel mai în măsură să refacă vechea ctitorie, însă, fiindcă „se afla în depărtare la marginea ţării, la Severin, şi că a rămas săracă", cedează acest drept unuia dintre dregătorii săi, căpitanul Lupu Buliga. Acest nou ctitor al Topolniţei l-a sprijinit cu oaste pe Matei Basarab în lupta de la Plumbuita şi a participat în toate luptele voevodului, distingîndu-se îndeosebi la Finta, după cum relatează inscripţia lespedei de pe mormîntul său. Devenit proprietar al mănăstirii, noul ctitor a refăcut locaşul în anul 1646, schimbîndu-i hramul din Sf. Arhanghel Mihail pus de Sf. Nicodim, în Tăierea Capului Sfîntului Ioan Botezătorul. Asemenea altor ctitorii din vremea lui Matei Basarab, care erau întărite cu ziduri groase şi cu turnuri puternice şi înalte pentru apărarea zonelor ameninţate ale ţării, şi mănăstirea Topolniţa a fost înzestrată de ctitorul ei, comandant de dorobanţi, cu ziduri groase şi înalte; cu un turn-clopotniţă la intrare, de unde se putea avea o largă vedere asupra văii Topolniţei.

Aşa cum apare astăzi după restaurarea din 1912 de Comisia Monumentelor Istorice, cînd s-a tencuit şi văruit biserica şi turnul-clopotniţă, locaşul mănăstirii de plan triconic este specific arhitecturii din epoca lui Matei Basarab, ale cărei sisteme de construcţie au fost folosite pe scară largă de meşterii zidari ai secolului al XVII-lea.

Despărţirea dintre altar şi naos se face printr-o tîmplă de zid, iar aceea dintre naos şi pronaos printr-un zid gros, străbătut de o uşă scundă aşezată în axul bisericii. Naosul a fost supraînălţat de o turlă octogonală pe pandantivi. Pronaosul este boltit printr-o calotă pe pandantivi susţinută la nord şi la sud prin două arce late, sprijinite de zidurile laterale, iar la est şi la vest prin arce înguste alipite pereţilor.

În pronaos se găsesc mormintele lui Lupu Buliga, al soţiei sale Stanca şi al fiicei lor Stoichiţa, acoperite cu lespezii de piatră cu inscripţii.

Ansamblul de pictură a fost făcut în anul 1673, prin dania fiului lui Lupu Buliga, Vel paharnicul Curuia. Conform Inscripţiei din naos pictura a fost lucrată de către Gheorghe „zugrav grec" şi „Dima zugrav vlah". Tîmpla a fost făcută de „Dimitrie Pleşoianu ot Cerneţi 1762 conform inscripţiei ce se află de deasupra uşilor împărăteşti. Zugrăveala tîmplei s-a făcut de către Mihai şi Dumitru, însemnaţi pe cele două panouri decorative ce încadrează uşa împărătească. Tabloul votiv zugrăvit în pronaos pe peretele dinspre apus, deasupra uşii de intrare ne înfăţişează familia ctitorului, Lupu Buliga vel Agă şi fiul său Curuia vel paharnic care ţin în mîini macheta bisericii. Alături de aceştia mai sînt zugrăviţi: Stanca — mama lui Curuia, Armanca — soţia sa, fiica lor Hîrşova şi fii lor Răducanu, Barbu, Preda. Egumenul mănăstirii din acea vreme, Ieromonahul Axintie se află şi el reprezentat printre ctitori, datorită aportului adus la alcătuirea programului de pictură cu specific mănăstiresc.

În 1826 mănăstirea a fost teatrul unui eveniment de seamă din istoria Ţării Româneşti. Aici, la adăpostul zidurilor groase şi înalte s-au baricadat 40 de panduri ai lui Tudor Vladimirescu, conduşi de doi dintre căpitanii săi Simion Mehedinţeanu şi Ghiţă Cuţui Olteanul, care vroiau să reaprindă flacăra revoluţiei de la 1821. Asediaţi timp de două săptămîni de puterile stăpînirii, cei doi căpitani s-au predat, iar pandurii au reuşit să scape pe o portiţă dosnică.

Comisia Monumentelor Istorice a construit în anul 1932 trei chilii pe ruinele celor vechi, iar în 1940, sub egumenia Părintelui protosinghel Filip Florescu, s-a construit un corp de case din lemn pe temelii de piatră. În ultima vreme, prin strădania actualului stareţ, Părintele protosinghel Graţian Rădac, cu osteneala Părintelui protosinghel Vichentie Popescu şi a obştii, s-a construit o gospodărie anexă, cu chilii noi, cele vechi au fost acoperite, Biserica şi turnul clopotniţă acoperite de asemenea.

Prin slujirea lui Dumnezeu şi a oamenilor, personalul monahal care a vieţuit de-a lungul secolelor la Topolniţa, a contribuit la menţinerea şi transmiterea tradiţiei de credinţă şi de cultură şi implicit la păstrarea unităţii de neam.

Ierom. *Nicodim Nicolaescu*

Părintele Grigorie Gala Galaction în „Telegraful Român"

— La 25 de ani de la trecerea la cele veşnice —

Menit, iniţial, să fie „gazetă politică, industrială, comercială şi literară", apoi după Unirea cea mare din 1918, subintitulat „organ naţional-bisericesc", „Telegraful Român" a căutat să-şi îndeplinească destinaţia, „ca să pună poporul român (din Transilvania) în relaţiune cu lumea şi cu tot ce se întîmplă într-însa, spre a i se înălţa şi lui spiritul şi spre a i se deştepta puterile sufleteşti şi trupeşti". Astfel, el a privit ţara şi neamul românesc în totalitatea lor istorică, geografică, culturală, religioasă şi a notat în paginile lui cele ce a socotit semnificativ, util, instructiv şi edificator — evenimente politice, sociale, culturale, bisericeşti, oameni de seamă, cărţi deosebite ...

Pe linia acestei preocupări, „Telegraful Român" s-a arătat atent, preferenţiar, cu Părintele Grigorie Gala Galaction — preotul, scriitorul, teologul, traducătorul biblic, conferenţiarul şi predicatorul. Se poate că l-a favorizat şi împrejurarea că au fost colegi de doctorat în teologie la Cernăuţi cu mitropolitul Nicolae Bălan — amîndoi obţinînd doctoratul cu cea mai elogioasă apreciere: *„ausgezeichnet, mit Stimmeneinheligkeit"* — excelent, cu unanimitate („Săptămîna C. F. R.", nr. 23/1943, p. 5). Au menţinut relaţii de prietenie.

„Telegraful român" a însemnat, în coloanele sale, momente biografice şi din activitatea Părintelui Grigorie Gala Galaction. Desprindem cîteva.

În 1921 („T. R." nr. 5, p. 2 — Noutăţi literare), Ilie Marin a prezentat povestirea *Paiaţa Maicii Domnului*, tradusă de Gala Galaction din literatura lui Anatole France *(Le jongleun de Notre Dame)*; la ea şi povestirea originală *Mustafa Efendi ajunge Macarie Monahul*, s-a referit şi Ioan Lupaş („T. R.", nr. 61/1921, p. 1—2 — Foişoara).

Sub titlul *Hirotonie*, a salutat, cu bucurie, preoţirea scriitorului în septembrie 1922 („T. R.", nr. 75, p. 4 — Ştirile zilei). Tot la această rubrică, a anunţat predica despre *Eroii neamului*, ce a ţinut-o, în ziua de 6 august 1923, în catedrala mitropolitană din Sibiu („T. R.", nr. 64, p. 3); a fost cazat în palatul mitropolitan (Gala Galaction, *Jurnal*, II, p. 422). În nr. următor („T. R.", nr. 65/1923, p. 3) a reprodus (din „Biserica Ortodoxă Română", nr. 9 — Însemnări mărunte), articolul Arhim. Iuliu Scriban *Conferinţele Părintelui Grigorie* (Gala Galaction).

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. *Gheorghe Cunescu*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Duminică, 23 februarie 1986, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în frumoasa bisericuţă de lemn din staţiunea montană Păltiniş din Munţii Cibinului.

La momentul cuvenit C. diacon I. Rusu a fost hirotonit preot pe seama parohiei Aţel, prot. Mediaş.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, I. P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură, axat pe pericopa evanghelică din Duminica respectivă.

■ În nr. 2 din februarie 1986 al rev. „Magazin istoric", p. 7—8, a apărut un documentat articol semnat de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, intitulat: „În focul revoluţiei alături de Domnul Tudor".

Articolul este consacrat „vechiului prieten" şi „prim sfetnic" al lui Tudor Vladimirescu, „om cu învăţătură" şi „un pătimaş al dreptăţii", starețul Mănăstirii Dealu şi apoi, de două ori, episcop al Argeşului, *Ilarion Gheorghiade*. „Iubirea de ţară şi setea de eliberare, atît de sub fanarioţi cît şi de sub turci, îi mistuiau pe amîndoi", cum subliniază autorul, prieteniile mari temeluindu-se, precum ştim, pe idealuri mari.

ALBA IULIA

■ În perioada 10—14 februarie s-a desfăşurat la Centrul Eparhial sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian seria a 13-a a Cursurilor misionar-patriotice de scurtă durată. Prin diversitatea tematicilor dezbătute s-au reîmprospătat cunoştinţele teologice şi aplicarea lor în pastoraţie. Cu acest prilej P. S. Sa a oferit preoţilor cursanţi îndrumări preţioase legate de o activitate ziditoare faţă de cei încredinţaţi spre păstorire.

■ În perioada 17—21 februarie a. c., s-a desfăşurat la Centrul Eparhial a 14-a serie de cursuri misionar-patriotice de scurtă durată, cursuri care au prezentat un bogat material teologic documentar celor ce au participat. Şi cu acest prilej, P. S. Sa a îndemnat pe preoţii cursanţi la o pastoraţie eficientă, la împlinirea îndatoririlor social-cetăţeneşti, ca prin viaţa şi faptele lor să fie exemplu pentru păstoriţi.

■ Duminică, 23 februarie, P. S. Episcop Emilian a slujit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Rîmeţ, prilej cu care a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie Eugen Micu. După Sf. Liturghie P. S. Sa a dat mai multe sfaturi şi îndrumări obştii mănăstirii Rîmeţ.

■ În ziua de 25 februarie a. c., P. S. Episcop Emilian a prezidat lucrările adunării generale anuale a C. A. R. de pe lîngă Centrul Eparhial Alba Iulia.

■ În ziua de 26 februarie, P. S. Episcop Emilian a prezidat lucrările şedinţei de lucru cu P. C. protopopi în vederea bunei chivernisiri a ajutoarelor F. C. M. acordate de P. F. Părinte Patriarh parohiilor din cuprinsul Eparhiei.

ORADEA

■ Duminică, 16 februarie 1986, P. S. Episcop Vasile a făcut o vizitaţie canonică în parohia *Episcopia Bihorului*, din imediata apropiere a oraşului de reşedinţă, unde a săvîrşit, dimineaţa, Sf. Liturghie, în biserica din matră, iar după-masă slujba vecerniei în biserica din filia *Biharca*, păstorite de preotul Iosif Mateuţ. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul i-a felicitat pe credincioşi pentru jertfelnicia arătată întru înnoirea bisericilor lor din ultimii ani, îndemnîndu-i să fie în continuare ataşaţi Bisericii strămoşeşti şi buni cetăţeni ai Patriei.

În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Moca Silviu, licenţiat în teologie, a fost hirotonit întru preot, pe seama parohiei Pericei, prot. Şimleul Silvaniei, iar licenţiatul în teologie Pop Ioan-Gavril, întru diacon, care, în ziua următoare, a fost hirotonit ca preot pentru parohia Micula, prot. Satu-Mare.

■ *Cursuri de îndrumări pastorale.* — Întru aplicarea, în continuare, a măsurilor adoptate de Sf. Sinod, s-au ţinut la Centrul Eparhial, între 10 şi 15 februarie şi între 24 februarie şi 1 martie 1986, cursuri de îndrumare pastorală şi misionară, de scurtă durată cu două serii de preoţi din judeţul Bihor, respectiv judeţul Satu Mare. Lecţiile au fost susţinute de ierarh şi de colaboratorii săi de la centrul Eparhial, precum (la seria a doua) şi de P. C. păr. prof. dr. Vasile Mihoc, de la Institutul teologic universitar din Sibiu, invitat de chiriarh. Prin aceste cursuri, se urmăreşte, pe de o parte, împrospătarea cunoştinţelor teologice, iar pe de alta punerea la curent cu noile probleme ce frămîntă contemporaneitatea pe linie religioasă şi social-culturală, cum şi împărtăşirea, în mod reciproc, din experienţa pastorală a participanţilor. Cursurile s-au dovedit, şi de data aceasta, utile şi necesare, după însăşi mărturisirea participanţilor.

■ *Adunarea generală a C. A. R.* — La data de 18 februarie 1986, s-a ţinut la Centrul Eparhial Adunarea generală a CASEI DE AJUTOR RECIPROC a preoţimii din Eparhia Oradiei. După discuţii, s-au aprobat bilanţul pe anul 1985 şi bugetul pe anul 1986. La lucrări a participat şi Prea Sfinţitul Episcop Vasile, care — în cuvîntul său — a apreciat ca foarte utilă şi necesară funcţionarea unui astfel de organism.

Concert vocal instrumental GHEORGHE ŞOIMA

În februarie 1986, pr. prof. Gheorghe Şoima ar fi împlinit 75 de ani. N-a mai apucat însă sorocul acesta, trecînd la cele veşnice în noiembrie 1985.

Datorită meritelor incontestabile pe care şi le-a cîştigat ca profesor de muzică, dirijor şi compozitor şi nu mai puţin ca cetăţean şi om de o înaltă ţinută morală, memoria sa a fost cinstită printr-un concert vocal-instrumental organizat de către Uniunea Compozitorilor şi Muzicologilor din Republica Socialistă România, Comitetul de Cultură şi Educaţie Socialistă al judeţului Sibiu şi Cenaclul Compozitorilor din Sibiu, în ziua de 27 martie 1986, ora 19,30, în sala Teatrului de Stat Sibiu. Şi-au dat concursul: Reuniunea de Cîntări din Sălişte, Corul Sindicatului Învăţămînt, Corul de cameră „Cedonia" al Casei de Cultură a Sindicatelor, Muzica militară a Garnizoanei şi Orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat Sibiu.

Despre viaţa şi activitatea compozitorului Gheorghe Şoima a vorbit Ioan Ursu, secretarul Cenaclului Compozitorilor din Sibiu. Orchestra militară a Garnizoanei Sibiu a interpretat apoi Preludiu şi Fugă: „În memoria lui Gheorghe Şoima", de Ioan Ursu.

Din creaţia muzicală a sărbătoritului au fost interpretate bucăţile: În munţii Cindrelului, Primăvara, Jieneasca, Haţegana, Mîndră-i ţara mea, Despărţire, Pace, Tropotita, Cîntecul inimii, Cine m-o dat dorului, Cîntec forestier, precum şi bucăţile simfonice: Uvertura „Alma Mater", Baladă pentru cor şi orchestră, Simfonia „Alpii Transilvaniei".

Chipul senin şi plin de bunătate al regretatului pr. prof. Gheorghe Şoima a prins astfel din nou contur din valoroasa creaţie muzicală, prin care a îmbogăţit patrimoniul artistic al neamului nostru.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Părintele Grigorie Gala Galaction...

(Continuare din pag a 3-a)

În nr. 37—38/1925, p. 1, „T. R." a informat pe cititori că Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, în şedinţa din 16 mai — sesiunea ordinară —, a ratificat convenţia dintre Patriarhul Miron Cristea şi Fundaţia Culturală „Principele Carol", ca Institutul Biblic să editeze *Noul Testament*, tradus de Părintele Grigorie (Gala Galaction). Informaţia a scris-o mitropolitul Nicolae Bălan, prezent la şedinţa sinodală.

În 1930 („T. R.", nr. 66, p. 1—2 — Foişoara) a publicat articolul lui Gala Galaction (cum l-a semnat), cu însemnări de călătorie, *Mănăstiri de lîngă Olt* — despre Mănăstirile Turnu şi Stînişoara (se pare că l-a luat din ziarul „Rampa", nr. 3 742/1930, p. 4).

Cînd Părintele Grigorie Gala Galaction a fost distins cu Premiul naţional literar, i-a prezentat felicitări şi „T. R." (nr. 16/1935, p. 4 — Informaţiuni), sub titlul *Premiul naţional pentru un preot*. În acelaşi an, Prof. Pr. Dr. N. Neaga scriind în „T. R." (nr. 24/1935, p. 2—4), de *Vechiul Testament în româneşte*, a citat *Psaltirea* şi *Cîntarea Cîntărilor*, traduse de Gala Galaction şi Vasile Radu, „proiemineni bărbaţi ai scrisului".

A publicat şi opinii critice. Astfel, în „T. R." (nr. 7/1936, p. 3—4 — Probleme. Recenzii. Comentarii), într-un articol nesemnat, cu titlul *Laudă şi nu prea*, s-a declarat nemulţumit de felul cum scrie Gala Galaction (aşa semna) la rubrica *Ziua Domnului*, a cotidianului bucureştean „Curentul", referindu-se, în special, la felul cum l-a prezentat, într-un necrolog, pe episcopul Roman Ciorogariu. Ca în nr. 24/1936, p. 1, tot într-un articol nesemnat, *Sfînta Scriptură în traducere nouă*, să elogieze traducerea făcută de episcopul Nicodim Munteanu, Gala Galaction şi Vasile Radu, „o operă realizată în excelente condiţii, după o muncă îndelungată". Şi tot referitor la Biblia nouă, într-un articol *În lipsă de comentarii, măcar ermeneutică*, semnat Un teolog („T. R.", nr. 46/1936, p. 4 — Probleme. Recenzii), a prezentat-o cu aprecieri favorabile — „traducere într-o românească bună", obiectează cîteva cuvinte şi fraze obscure. Cînd s-a tipărit Biblia Fundaţiilor Culturale, tradusă din textele originale, ebraice şi elene, de Gala Galaction şi Vasile Radu, „T. R." (nr. 51/1938, p. 4, şi nr. 52/1938, p. 7 — Ştiri locale) a anunţat că se poate procura de la Librăria Arhidiecezană din Sibiu, costul şi condiţiile de livrare.

În 1948, cînd Părintele Grigorie-Gala Galaction a fost primit în Academia Română, Prof. Emilian Vasilescu, de la Academia Teologică din Sibiu, a publicat, în „T. R." (nr. 13—14, p. 1), un articol festiv despre *Părintele Gala Galaction*. L-a numit „Tolstoi al literaturii române... A făcut din condei armă de luptă împotriva tuturor felurilor de asupritori".

De atunci încoace, „Telegraful Român", subintitulat: „Foaie religioasă editată de Arhiepiscopia ortodoxă română a Sibiului", a mai publicat: o recenzie a cărţii lui Gala Galaction, *Oameni şi gînduri din veacul meu*, de Pr. Gh. Cunescu („T. R.", nr. 25—26/1956, p. 4 — Vitrina cărţii); un articol aniversar *Gala Galaction — La 80 de ani*, de N. M. — Prof. Nicolae Mladin, care i-a fost student („T. R.", nr. 21—22/1959, p. 3); alt articol aniversar *Să ne aducem aminte de Gala Galaction* — La centenarul naşterii, de Dr. Antonie Plămădeală — Episcop-vicar patriarhal („T. R", nr. 13—14/1979, p. 1—2 — Calendar de inimă); un articol comemorativ *Gala Galaction* — 10 ani de la moartea sa („T. R.", nr. 9—10/1971, p. 3).

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, scriind despre Părintele Grigorie Gala Galaction, ca să nu-l uităm, a îndemnat: „Să-i ducem un trandafir pe aleea Sfîntului Lazăr (la mormîntu-i de la mănăstirea Cernica) şi să-i spunem că mereu îl iubim şi să-i sărutăm crucea sub care se odihneşte acum mîna care a scris atîtea şi a tradus Biblia".

Să-i urmăm îndemnul, îndeosebi în acest martie, la împlinirea unui sfert de veac de la trecerea Părintelui Gala Galaction la cele veşnice, şi să-i aprindem candela pomenirii cuvenite.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Diaconul Ilie Frăcea, din administraţia Arhiepiscopiei Sibiului, şi-a trecut teza de doctorat în teologie la Universitatea din Atena, cu titlul:* Leontie din Bizanţ. Viaţa şi învăţătura. *(Atena, 1984, 310 p. în l. greacă). Lucrare temeinică.*

● *Revista „Limbă şi literatură" (vol. III, 1984) publică bibliografia lucrărilor prof. univ. B. Cazacu, membru coresp. al Academiei, preşedintele Societăţii de Ştiinţe Filologice din R. S. România (întocmită de Dionisie Zagorodnîi). Impresionantă!*

● *Imnograful cel mare al românilor a mai lăsat să izvorască din adîncul sufletului său, un izvor de apă vie, un buchet cu miros de bună mireasmă, precum din moaştele sfinţilor, căci de un loc sfînt aduc acum vorba:* Imnele Putnei *(Bucureşti, 1985, 374 p.).*

Mulţumim cu închinare şi binecuvîntare pentru „Imnul moţilor" trimis pe adresa semnatarului de mai jos.

● *„Aş asemăna scrierile lui Cioran cu pictura lui Dali: un teribilism de suprafaţă, mereu întrecut de* substanţă *şi artă". Marin Sorescu despre Emil Cioran, în „A fi trist cu metodă" (Ramuri, 6, 1985, p. 5 şi 13).*

● *„Viaţa creştină" (IX, 4—6, 1985, Offenbach/Main R. F. G.) apare în continuare cu un conţinut bogat. Printre semnatari, dr. Ioan-Vasile Leb despre „C. A. Rosetti" (100 de ani de la moarte), drd. Irineu Pop despre „Mănăstirea Sinaia" şi o bună punere la punct a unor emisiuni de televiziune din R. F. G. ai cărei autori au realizat-o cu evidentă rea credinţă. Dacă aşa văd ei acolo, sub ochii lor, cum să vadă mai departe!*

● „L'Icone et les fresques exterieures de Moldavie" *se intitulează teza de doctorat susţinută la Strasbourg de ierod. Casian Crăciun, spiritual — asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.*

O lucrare de mare valoare documentară şi de subtile consideraţii artistice şi teologice.

● *Vasile Nicolescu ocupă o pagină din „România literară" (nr. 28, 1985, p. 6) cu poezie bună.*

● *Valeriu Râpeanu umple alta, din acelaşi număr cu „Planeta Mauriac" (p. 21). Se deschid ferestre şi se văd planete!*

● *MĂRGINENII SIBIULUI.* Civilizaţie şi cultură populară românească, *se intitulează volumul coordonat de Cornel Irimie, Nicolae Dunăre şi Paul Petrescu (Bucureşti, 1985, 410 p.). Onorat de colaboratori prestigioşi precum:* Corneliu Bucur, Traian Herseni, Cornel Irimie, Paul Petrescu, Mihai Racoviţan, Nicolae Dunăre, Lucian Badea, Ion Conea, Ştefan Bozovici, Nicolae I. Nistor, Theodor Enăchescu, Suzana Grinţescu-Pop, Vasile V. Caramelea, Boris Zderciuc, Constantin Popa, Ion I. Drăgănescu, Nicolae Sasu, Marcela Necula, Mihail Sofronie, Herbert Hoffmann, Roswith Capesius, Gheorghe Pavelescu, Eugenia Bănescu, Marcela Focşa, Raymonde Wiener, Ioan Munteanu, *volumul este o demonstraţie de specific cultural şi de civilizaţie din zona Sibiului, tradiţional numită „Mărginimea Sibiului".*

● *Ion Parhon stă de vorbă cu Tudor Gheorghe:*

— Aici, la Oradea, un loc aparte în spectacol, l-au ocupat versurile poetului Grigore Vieru, care prin glasul tău au dobîndit o rezonanţă şi mai răscolitoare...

— Rostesc versurile acestui mare poet cu toată bucuria mea de artist, cu toată emoţia pe care o zămislesc şi cu toată ardoarea pe care o cuprind însăşi cuvintele lui: „numai în limba ta ţi-e dor de mama". (Familia, nr. 6, 1985, p. 13).

● *Badea Cârţan a fost ucenicul într-ale cărţii al unui altfel de Badea Cârţan, numit Ion Cotigă, moldovean, student în filozofie devenit cioban (pentru a-şi vindeca o boală de plămîni) şi coborît cu oile lîngă Ciulniţa, în inima Bărăganului. Acolo l-a învăţat pe ciobanul Cârţan, flăcăul de 25 de ani, să scrie şi să citească, şi apoi au urmat celelalte pe care le ştim (vezi Gheorghe Istrate,* Destinul unui mare patriot: Badea Cârţan *(Viaţa militară, 6, 1985, p. 22).*

● *Revista „Biserica românească" din Milano (Anul X, nr. 37, 1985) editată de pr. Traian Valdman consacră un întreg număr problemei aniversării a 100 de ani de la proclamarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române şi a celor 60 de ani de la ridicare la rangul de Patriarhie a fostei Mitropolii de la Bucureşti. Tot volumul e în limba italiană, ceea ce e foarte bine.*

● *Dr. Viorica Moisuc şi dr. Cristian Popişteanu pun magistral la punct, cu argumente imbatabile, pe cercetătoarea bulgară Antonina Kuzmanova, maestră în denaturarea adevărului istoric, într-o carte care nu-i face deloc cinste:* Politica balcanică a României, *Sofia, 1984, în limba bulgară. (Magazin istoric, XIX, nr. 12 (225) decembrie 1985, p. 27—32).*

● *Corneliu Albu, unul din marii cercetători şi iubitori ai trecutului Transilvaniei şi ai oamenilor mari pe care i-a dat acest pămînt românesc, semnează o nouă carte, de data aceasta despre SIMION BĂRNUŢIU (Bucureşti, 1985, 120 p.). Concentrată asupra jaloanelor esenţiale ale vieţii şi activităţii acestui tribun intrat în nemurire şi rămas în istoria românilor ca unul care a fost conştiinţa poporului la 1848, cartea lui Corneliu Albu se citeşte cu interes sporit de la pagină la pagină. A reţinut din scrisul lui Bărnuţiu textele care ar trebui învăţate pe de rost de tot sufletul românesc.*

Avem în faţă o carte de patriotism, un model de cuget şi simţire românească.

● *„Candela" din Stockholm (nr. 2, 1985) se întrece pe sine de la un număr la altul. De data aceasta semnalăm două studii care depăşesc standardul unei obişnuite reviste de parohie: Mircea Iliescu semnează:* Imaginea Sfîntului Gheorghe în arta medievală românească", *iar George Cristea semnează:* O fereastră spre trecutul Saharei — picturile preistorice din Tassili. *Acesta din urmă semnează şi o poezie nostalgică intitulată „Sfintele Paşti la Stockholm".*

Vin Paştile...

„Doar eu, uimit, arunc priviri
La „primăvara scandinavă"
Şi m-amăgesc cu amintiri
Din alte vremi şi altă ţară"...

George Cristea publică şi în limba suedeză. Notele sale de călătorie asupra picturilor din Tassili au fost mai întîi publicate în revista „Artes", 5, 1984. În „Candela mai publică poezii frumoase Marieta Sava-Bursuc şi Alexandru Cosma.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 15 aprilie 1986 Nr. 15—16/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

O nouă și elocventă expresie a voinței de pace a poporului român:

Declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România cu privire la Anul Internațional al Păcii

În zilele de 3—5 aprilie 1986, în prezența Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, s-au desfășurat, la București, lucrările sesiunii a III-a a celei de a IX-a legislaturi a Marii Adunări Naționale.

Pe ordinea de zi au fost înscrise următoarele puncte:

1. Proiectul legii Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe perioada 1986—1990.
2. Proiectul legii Planului de dezvoltare a agriculturii și industriei alimentare a Republicii Socialiste România pe perioara 1986—1990.
3. Raportul Consiliului de Miniștri cu privire la îndeplinirea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării în trimestrul I/1986 și măsurile pentru realizarea integrală a prevederilor planului pe anul 1986.
4. Proiectul legii privind retribuirea în acord global și în acord direct a personalului muncitor.
5. Declarația Marii Adunări Naționale cu privire la Anul Internațional al Păcii.
6. Proiectele de legi pentru aprobarea decretelor cuprinzînd norme cu putere de lege emise de Consiliul de Stat după sesiunea a doua a Mariii Adunări Naționale.

În cea de a doua zi a lucrărilor Marii Adunări Naționale, ordinea de zi a fost completată cu cel de al 7-lea punct: Modificări în componența Consiliului de Stat.

Au avut loc dezbateri și s-au adoptat hotărîri asupra punctelor 3, 4, 5 și 7. Celelalte puncte înscrise pe ordinea de zi urmează să fie examinate de consiliile permanente de specialitate și supuse dezbaterii Marii Adunări Naționale și în cadrul actualei sesiuni, data reluării lucrărilor în plen urmînd să fie anunțată.

Un moment de profund și vibrant entuziasm patriotic l-a constituit adoptarea Declarației Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România cu privire la Anul Internațional al Păcii.

Exprimînd voința de pace a întregului popor român și răspunzînd însuflețitorului apel lansat de președintele țării pentru intensificarea acțiunilor menite să ducă la înlăturarea pericolului unui război nuclear și la instaurarea unui climat de pace, securitate și colaborare, Marea Adunare Națională „își afirmă și cu acest prilej hotărîrea de a întări conlucrarea internațională și de a face totul pentru a asigura ca anul 1986 — Anul Internațional al Păcii — să deschidă calea unor progrese reale în promovarea idealurilor de libertate și pace ale popoarelor, să determine acțiuni și înțelegeri concrete în direcția opririi cursei înarmărilor și înfăptuirii dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare".

Cu legitimă mîndrie și totală adeziune Forul Legislativ al țării a relevat contribuția și inițiativele constructive ale președintelui Nicolae Ceaușescu pentru oprirea cursului periculos al evenimentelor din viața internațională și pentru statornicirea unor relații noi, bazate pe dreptate și egalitate între țări și popoare.

Într-o largă și cuprinzătoare viziune de ansamblu, Declarația expune toate coordonatele concepției românești privind salvgardarea cauzei păcii. Astfel, se arată că în actualele împrejurări cînd s-a ajuns la o încordare fără precedent a relațiilor pe arena mondială, se impune ca o necesitate de maximă urgență oprirea cursei înarmărilor și trecerea la măsuri concrete de dezarmare. În mod practic se cere parlamentelor, guvernelor, factorilor de decizie din întreaga lume să treacă la realizarea de înțelegeri efective care să ducă la încetarea experimentării, producerii și amplasării de noi arme nucleare, la reducerea și apoi eliminarea totală a celor existente, la prevenirea militarizării spațului cosmic. Resursele materiale și umane uriașe care se irosesc acum pentru înarmare să fie utilizate pentru impulsionarea progresului economico-social al tuturor statelor și în primul rînd al celor în curs de dezvoltare. De asemenea, este necesar să se treacă la măsuri hotărîte de lichidare a tuturor bazelor militare de pe teritoriul altor state, la retragerea trupelor străine în limitele teritoriului național, la reducerea ponderii activităților militare ale NATO și Tratatului de la Varșovia, și crearea condițiilor pentru desființarea lor concomitentă.

Interesele păcii și securității cer, în același timp, crearea de zone denuclearizate, încetarea imediată de către țările aflate în conflict a acțiunilor armate și trecerea la soluționarea diferendelor pe calea tratativelor, realizarea de progrese în purtarea discuțiilor privind dezarmarea, creșterea încrederii și securității, în cadrul forurilor multilaterale de negocieri de la Geneva, Stockholm și Viena, instaurarea unei noi ordini economice mondiale, abolirea politicii colonialiste și neocolonialiste de apartheid și discriminare rasială.

Marea Adunare Națională împărtășește convingerea că numai unirea eforturilor tuturor statelor, indiferent de mărimea sau orînduirea lor, ca și a organizațiilor internaționale precum: O.N.U. și Uniunea Interparlamentară pot garanta pentru viitor șansele păcii. În acest sens, adoptînd această Declarație, Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România s-a angajat ferm de a conlucra strîns cu toate parlamentele tuturor statelor, cu toate forțele iubitoare de pace „pentru ca anul 1986 — Anul Internațional al Păcii — să marcheze o cotitură de importanță istorică în viața internațională, în direcția apărării și menținerii păcii, a destinderii, securității și colaborării în lume".

Slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au primit cu vie satisfacție și totală adeziune noua inițiativă de pace a României, personal a președintelui Nicolae Ceaușescu, la adoptarea Declarației spunîndu-și și ea răspicat cuvîntul prin prezența la lucrări a întîiului ei stătător, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin Moisescu și a Înalt Prea Sfințitului Teoctist, Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Pacea și bunăstarea între oameni reprezintă o năzuință pe care Biserica noastră o binecuvintează și se angajează ferm în susținerea ei.

Redacția

Comori ale artei populare românești

Picu Pătruț

De curînd a apărut sub auspiciile Asociației România lucrarea: *„Picu Pătruț — miniaturi și poezie"*, ediție îngrijită de Octavian O. Ghibu, cu un studiu introductiv privind viața și opera lui Picu Pătruț, de Octavian O. Ghibu și Crișan Mircioiu și cu considerații și aprecieri valoroase scrise de Zoe Dumitrescu-Bușulenga și Vasile Drăguț.

Picu Pătruț, odrăslit din plămada sănătoasă a țăranului transilvan, a trăit înainte de vremea noastră cu ceva mai bine de o sută de ani (1818—1872).

Prin lucrările lui de o neobișnuită cuprindere și variație de poet, prozator, miniaturist și cîntăreț, prin sufletul său generos și apropiat celor loviți de soartă, prin umanismul și iubirea cu care călăuzea pe semeni, prin pilde înțelepte, exprimate în viersuri populare și cîntări, prin priceperea și dragostea lui de artă, a intrat în conștiința românilor din curbura interioară a cercului capatic ca un *„reprezentant de seamă a geniului nostru popular"*, un *„Anton Pann al Ardealului"*, o figură luminoasă, nimbată de aura legendei, unul din părinții culturii populare, al graiului și artei românești de pe aceste meleaguri.

Mult timp numele și opera lui au rămas în anonimat, deși aria lucrărilor lui s-a întins și dincolo de munți, formînd un liant între românii de pe ambele versante ale Carpaților și ducînd mesajul unității graiului și simțirii românești.

Este meritul *Profesorului Onisifor Ghibu* de a fi descoperit pe acest *„ctitor de limbă românească"* și de a da la lumină opera lui. Încă în coloanele Telegrafului Român din anul 1905, nr. 80, 82, 83 și 86 el a remarcat producția culturală și artistică a paraclisierului Picu Pătruț din Săliștea Sibiului, urmărind apoi, cu o tenacitate proprie, întreaga lucrare a acestui purtător de har și mireasmă românească prin tot ceea ce a scris, în multe volume de manuscrise, și prin opera lui plastică, cu imagini luminoase și încîntătoare cu care a îmbogățit și a îmbrăcat scrisul său.

Studiind opera lui Picu Pătruț, aproape o jumătate de secol, apărînd-o cu o grijă adevărat părintească de a nu se pierde sau distruge, Onisifor Ghibu avea să scrie în anul 1960 următoarele cuvinte despre Picu Pătruț:

„Țin să mărturisesc că în acest lung interval de timp, în care cu intermitențe destul de mari, am trăit într-o veritabilă intimitate sufletească alături de el, m-am simțit mereu depășit de figura lui, părîndu-mi-se uneori că un condei, oricît de iscusit, nu este în stare să reconstituie în mod fidel o figură atît de deosebită de oamenii zilelor noastre".

Nu intenționăm să facem în această scurtă cronică biografia lui Picu Pătruț, nici considerații asupra operei lui care numără multe mii de stihuri — producții proprii sau copiate, după alți autori — nici considerații asupra lucrărilor lui miniaturistice, care-l așează în rîndul icoanelor pe sticlă, cu care se înrudește. Acest lucru reiese cu claritate din lucrarea editată cu atîta atenție și înțelegere de Octavian Ghibu aducînd o contribuție de seamă la valorificarea culturii populare transilvane din secolul al XIX-lea.

Dorim totuși să ridicăm unele probleme în legătură cu opera poetică a lui Picu Pătruț, cu valoarea ei culturală și cu o încercare de a o readuce în circuitul lucrărilor de acest gen în mijlocul poporului nostru.

Poezia lui Picu Pătruț se împarte în două: una cu caracter laic și alta cu caracter religios. Nici nu putea fi altfel. Țăranul român nu-l desparte pe om în două. El îl vede și îl trăiește în două împărății: una pămînteasă și alta cerească, pe care le iubește, la slujește și le cîntă deopotrivă.

Opera lui cu caracter laic relevă caracterul lui de rapsod care cîntă și stihuiește frumusețile naturii, frumusețile și virtuțile omului de omenie, ale omului harnic.

El exprimă unitatea și frumusețea graiului românesc, iubirea de glia strămoșească. În stihurile lui se oglindesc virtuțile poporului, se îndeamnă la fuga de tot ceea ce este urît și nedemn de om. Combate viciile și laudă virtuțile. *„Pentru lege să murim. Și să nu ne pîngărim... Pentru lege să răbdăm, pentru lege ne luptăm".*

Poezia cu caracter religios este un adevărat compendiu de învățătură religioasă, de îndemnuri morale, un catehism în versuri, care atunci cînd sînt rostite sau cîntate, au o putere convertitoare mai mare.

„Viersurile" sau „stihurile" lui la evangheliile din duminicile de peste an sînt ca niște propovăduiri în viersuri simple și clare a adevărurilor cuprinse în Biblie. Am putea spune că ele sînt o prelungire și o întărire a adevărurilor de credință, a îndemnurilor morale. Ele au împlinit și mai împlinesc și azi acolo unde se cîntă, o lucrare de pedagogie creștină, cu caracter formativ.

„Stihurile" sau „viersurile" scrise la sărbătorile religioase, mai ales la cele mai însemnate, redau viața lui Iisus, învățăturile și minunile pe care le-a săvîrșit precum și viața sfîntului prăznuit. Viersurile lui se adresează nu numai sentimentului, ci și minții și au o putere de convertire. Acolo unde s-au cîntat sau se mai cîntă nu au apărut producții de poezii religioase ortodoxe cu iz și influență străină Bisericii strămoșești.

În această ordine de idei ne îngăduim să sugerăm că nu ar fi fără folos dacă stihurile religioase ale lui Picu Pătruț, care au un conținut și substanță ortodoxă, ar fi puse pe note și ar lua locul altora venite de curînd, care nu poartă în structura lor un mesaj ortodox.

Antologia „viersurilor" lui Picu Pătruț, strînse într-un volum și armonizate în melodii bisericești ar constitui un argument al legăturii între tradiție și înnoire în și prin Biserică.

Unele din melodiile după care s-au cîntat viersurile lui Picu Pătruț au fost puse pe note în anul 1939 de învățătorul Aron Bogdan, altele au fost culese și armonizate de N. Bumbea din Sibiel, Petru Gherman și Timotei Popovici. O reluare în studiu a acestor melodii, cuprinse într-un volum, ar putea aduce o contribuție însemnată.

„Opera lui Picu Pătruț, scrie Vasile Drăguț, ni se înfățișează astăzi ca una dintre cele mai convingătoare mărturii despre vocația culturală și artistică a satului românesc" (p. 31).

Părintele VASILE

O ctitorie transilvăneană în Dobrogea

Mănăstirea Cocoș

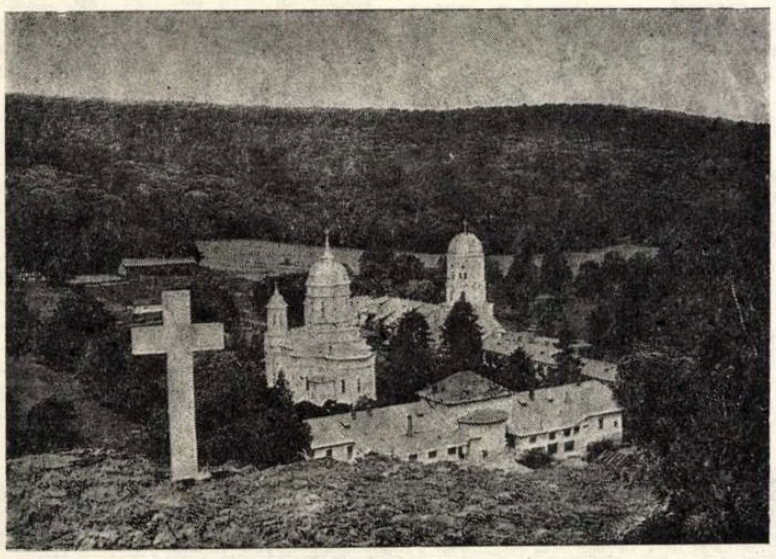

Situată în județul Tulcea, pe o străveche vatră pustnicească, la o depărtare de 7 km de comuna Niculițel, într-un loc pitoresc și retras, prielnic reculegerii, Mănăstirea Cocoș, monument istoric, este un important așezămînt monahal din Dobrogea.

Pe la anul 1679, pe locul în care avea să se întemeieze Mănăstirea Cocoș, exista un schit de sihaștri, pustiit ulterior de cetele care prădau adesea pămîntul dintre Dunăre și Mare, și prigoneau așezămintele creștinești. A fost întemeiată în anul 1833 de către trei călugări români: VISARION, GHERONTIE și ISAIA.

Cel dintîi era transilvănean, de prin părțile Făgărașului. Tustrei au îmbrăcat rasa monahală la Mănăstirea Neamț, leagăn în epocă a marii mișcări de înnoire duhovnicească, morală și culturală în fruntea căreia se afla starețul Paisie († 1794). Mai știm despre Visarion că era tipograf, meșteșug complex pe care l-ar fi practicat aproape trei decenii, contribuind la tipărirea primei traduceri românești a celebrei cărți „Descrierea Moldovei". Ei au venit în Dobrogea de la Muntele Athos, unde viețuiseră cîțiva ani.

Doritori să întemeieze o mănăstire pe pămîntul românesc, au

(Continuare în pag. a 2-a)

Protosinghel *Modest Zamfir*

Sf. Ciril arhiepiscopul Ierusalimului

— La împlinirea a 1600 de ani de la moarte —

La 18 martie, Biserica ortodoxă pomeneşte pe Sf. Ciril, arhiepiscopul Ierusalimului, unul dintre marii ierarhi şi scriitori bisericeşti din veacul al IV-lea.

S-a născut în jurul anului 313 în Ierusalim, sau în apropierea acestuia. Din fragedă vîrstă s-a arătat o fire, înclinată spre slujirea Bisericii, de aceea s-a călugărit de timpuriu într-o mănăstire din Ierusalim. În anul 345 este hirotonit preot, iar trei ani mai tîrziu este ales arhiepiscop al Ierusalimului. Curînd după alegerea sa, Sf. Ciril are de înfruntat învăţăturile greşite ale ereticului arian Acaciu al Cezareei. În apărarea dreptei credinţe, Sf. Ciril îşi pune tot zelul şi puterea sa predicatorială. Dar din cauza uneltirilor ereticului Acaciu, Sf. Ciril este condamnat de un sinod convocat de duşmanul său în anul 358 şi exilat. Principala acuzaţie împotriva sa a fost că a vîndut unele obiecte bisericeşti de valoare pentru a ajuta populaţia săracă în timpul unei foamete, urmărindu-se astfel compromiterea bunului său nume. Ciril se refugiază în Antiohia, apoi în oraşul TARS din Ciilicia la episcopul Silvan. Acesta îl primeşte cu dragoste şi-l invită să predice în bisericile din oraş. Acaciu îl urmăreşte însă şi acolo, cerînd episcopului Silvan să-l oprească de a predica, întrucît este condamnat. Silvan ia apărarea lui Ciril şi răspunde că acesta şi-a cîştigat atît de mult dragostea credincioşilor încît ei s-ar revolta dacă i s-ar interzice să predice.

În sprijinul lui Ciril se pronunţă şi un sinod local din Seleucia care îl găseşte nevinovat şi îi dă voie să se întoarcă la Ierusalim. Înfuriat de această hotărîre, Acaciu face presiuni asupra unui nou sinod din Constantinopol (360), care menţine sentinţa de exil împotriva Sf. Ciril. Abia în anul următor, datorită unui decret al împăratului Iulian, prin care toţi ierarhii exilaţi erau graţiaţi, Sf. Ciril se întoarse în Ierusalim şi păstori liniştit pînă în anul 367, cînd sub împăratul Valens fu silit să plece din nou în exil. După 11 ani, Sf. Ciril revine în scaunul său, în anul 378, şi păstoreşte netulburat pînă la moarte, survenită în 386.

În anul 381 a luat parte la sinodul al doilea ecumenic din Constantinopole, unde a apărat cu multă putere şi pricepere dreapta credinţă.

Scrierile principale ale Sf. Ciril sînt 24 de cuvîntări sau cateheze de extensiune destul de mare, rostite în Ierusalim. Aceste cuvîntări se împart în trei grupe: o cuvîntare introductivă numită procateheză; 18 cuvîntări catehetice „către cei care au să se lumineze" — adică cei care se pregătesc să primească taina botezului şi în sfîrşit 5 cateheze, numite mistagogice, adresate credincioşilor de curînd botezaţi.

Sf. Ciril a scris şi alte lucrări. Unele s-au pierdut.

Din scrierile sale, Sf. Ciril ni se prezintă ca o puternică personalitate bisericească cu preocupări didactice legate de propovăduirea, păstrarea şi întărirea dreptei credinţe. El este însă totodată şi un cugetător adînc şi un iscusit tălmăcitor al Sf. Scripturi. Problemele cele mai subtile ale dogmaticii ortodoxe sînt tratate de autor cu deosebită claritate şi cu un mod de înţelegere pentru toţi, în scopul întăririi vieţii religios-morale a credincioşilor.

În centrul gîndirii şi predicii Sf. Ciril stă, ca punct de plecare, învăţătura despre Sf. Treime. Scriitorul tratează despre fiecare persoană a Sf. Treimi, oprindu-se mai cu seamă asupra adevărurile creştine greu de înţeles şi asupra acelor puncte unde este necesar să se aducă precizări şi să se respingă afirmaţii eretice. Sf. Ciril este de părere că deşi fiinţa dumnezeiască nu poate fi pătrunsă în adîncimea ei nici de mintea omului, nici de cea a îngerilor, totuşi o cunoaştere limitată o putem avea fiecare despre Dumnezeu. „Oare pentru că nu pot să beau tot fluviul — spune Sf. Ciril — să nu iau cu măsură nici ceea ce îmi foloseşte? Oare pentru că nu pot să cuprind tot soarele cu privirea, să nu văd nici cît este de ajuns pentru trebuinţa mea? Sau pentru că nu pot să mănînc toate fructele dintr-o mare grădină, în care am intrat, vrei să ies cu totul flămînd (?)" Şi Sfîntul continuă: „Îngerii îl văd, dar nu aşa cum este Dumnezeu în Sine, ci atît cît sînt în stare şi ei ... Arhanghelii atît cît pot." „Este cu neputinţă deci să vedem cu ochii trupului firea dumnezeiască." „Daniil n-a suportat vederea îngerului şi tu puteai să suporţi vederea Stăpînului îngerilor?" „Dar putem să ne facem o imagine despre puterea Sa din operele dumnezeieşti, potrivit celor spuse de Solomon: „Din măreţia şi frumuseţea făpturilor se contemplă în mod corespunzător Făcătorul lor" (Înţel. 13, 5). „Dumnezeu — continuă a ne învăţa Sf. Ciril — apare fiecăruia cu atît mai mult cu cît omul contemplă mai mult făpturile. Şi cînd prin inima sa omul se înalţă la o contemplaţie mai adîncă, atunci îşi face şi o idee mai mare despre Dumnezeu." Noi cunoaştem pe Dumnezeu mai bine decît cei din Vechiul Testament, fiindcă Iisus Hristos ni L-a descoperit atît cît a fost posibil pentru puterea de înţelegere a minţii noastre. „Dumnezeu este desăvîrşit în totul, potrivit cuvintelor Mîntuitorului, care spune: Tatăl nostru cel ceresc este desăvîrşit" (Matei 5, 48). Este desăvîrşit în vedere, desăvîrşit în putere, în măreţie, în preştiinţă, în bunătate, desăvîrşit în dreptate, desăvîrşit în iubirea de oameni. Nu este mărginit într-un loc, ci este creatorul locurilor. Este în toate şi nu-i circumscris de nimic.

Sf. Ciril se ocupă de asemenea pe larg de opera mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, vorbind despre naşterea Sa din veci, întruparea din Sf. Fecioara Maria, botezul, pătimirea, învierea, înălţarea şi judecata viitoare. Opera Mîntuitorului a reintegrat pe om în dreptul său de moştenitor al vieţii veşnice. Urmează că omul să valorifice printr-o viaţă în Hristos acest drept. Sf. Ciril vorbeşte despre sufletul şi trupul omului, acordînd aceiaşi atenţie amîndurora, dar punînd toată răspunderea pe suflet pentru prezenţa sau absenţa păcatului în viaţă. Sf. Ciril spune în această privinţă: „Nu-mi spune că trupul este cauza păcatului. Dacă trupul ar fi pricina păcatului, atunci pentru ce nu păcătuieşte omul cînd e mort? Pune, sabia în mîna unui om mort de curînd şi nu se face ucidere." Vorbind despre suflet, autorul se exprimă pentru egalitatea femeii cu bărbatul: „Toate sufletele, şi ale bărbaţilor, şi ale femeilor, sînt la fel ... deoarece fiinţa sufletelor este aceiaşi în toate."

Sf. Ciril luptă cu hotărîre împotriva diferitelor erezii din timpul său, servindu-se de argumente scripturistice şi logice. În combaterea învăţăturilor, eretice, el aduce numeroase citate din Vechiul şi Noul Testament pe care le tîlcuieşte atît de convingător, încît falsitatea ereziilor se impune fără rezerve. Ereticii, Sf. Ciril, „sînt complet lipsiţi de cuviosie ... şi au îndrăznit să spună lucruri nelegiuite". Ei se consideră cunoscători şi îşi arogă un astfel de calificativ, dar rămîn „numai cu numele, căci sînt plini de neştiinţă." Ereziile întunecă mintea omului şi denaturează adevărul despre Dumnezeu şi despre învăţătura ortodoxă. De aceea scriitorul face chemarea: „Adună-te cu oile Bisericii! Fugi de lupi!" „Să ne întoarcem de la aceia de la care şi Dumnezeu se întoarce." De acum înainte să ne întoarcem la dumnezeieştile Scripturi şi să bem apă din vasele noastre şi din izvorul fîntînilor noastre" (Prov. 5, 15), căci „prietenia cu şarpele dă naştere la vrăjmăşie cu Dumnezeu".

În expunerile sale Sf. Ciril acordă un spaţiu întins învăţăturii ortodoxe despre Sfîntul Duh şi respinge diferite afirmaţii eretice cu privire la această dogmă.

De asemenea autorul acordă o mare atenţie cultului bisericesc şi explică în chip amănunţit Taina Botezului, a Ungerii cu Sf. Mir, a Sf. Euharistii şi Sf. Liturghie.

În propovăduirea sa, Sf. Ciril se prezintă ca un mare luptător împotriva păcatului. Păcatul duce nu numai la căderea omului, dar pricinuieşte numeroase neajunsuri şi în viaţa noastră obştească. Lupta împotriva lui poate fi dusă cu ajutorul lui Dumnezeu şi printr-o voinţă dîrză a omului. „Greu lucru este păcatul, dar nu de nevindecat."

Pătrunse de o gîndire teologică de înaltă ţinută şi bogate în îndrumări duhovniceşti, scrierile Sf. Ciril s-au bucurat de preţuire la toate popoarele ortodoxe, fiind traduse în multe limbi.

Cea mai nouă şi mai bună traducere în limba română a operei Sf. Ciril a fost făcută de Pr. Dr. D. Fecioru şi tipărită în 2 volume, în colecţia Izvoarele Ortodoxiei, Bucureşti, 1943.

Pr. *Mihail Colotelo*

Festivitate la Roma

Recent, în cadrul unei festivităţi organizate la Universitatea Pontificală Gregoriană din Roma, a fost decernat istoricului român Ion Dumitriu-Snagov Premiul internaţional ecumenic al Secretariatului pentru Unitatea Creştinilor din Vatican.

Premiul — acordat în primă ediţie — a fost atribuit pentru lucrarea de doctorat în Ştiinţe istorice cu tema: „România modernă în documentele Vaticanului (1850—1866), publicată în prestigioasa colecţie „Miscellanea Historiae Pontificae" (Roma, 1982, XXIII+658 p.)

Prezidiul a fost alcătuit din: P. P. Duprey, reprezentantul Secretariatului pentru Unitatea Creştinilor, Urbano Navarrete rectorul Universităţii, profesorul J. Vercruysse (Universitatea Gregoriană), prof. Remy Hoeckman (Universitatea Angelicum) şi prof. J. Vodopivec (Universitatea Urbaniana).

Asistenţa a fost constituită din numeroase personalităţi ale vieţii ştiinţifice şi culturale italiene, printre care şi Armando Saitta, preşedinte al Asociaţiei istoricilor europeni, profesor Angelo Tamborra, director al Institutului de istorie, prof. Vincenzo Monachino, directorul colecţiei Miscellanea Historiae Pontificiae, prof. P. Rabikauskas, decanul facultăţii de istorie, prof. Paolo Mora, vicedirector al Institutului Naţional pentru Restaurarea Monumentelor istorice.

Profesorii J. Varcruysse şi F. Guida au elogiat volumul premiat, primul din seria celor trei proiectate, pentru selecţia riguroasă a unui bogat material documentar existent în arhivele şi bibliotecile din Roma, pentru contribuţia adusă la cunoaşterea relaţiilor reciproce în ajunul constituirii Statului naţional modern român pentru spiritul ecumenic de care este animată întreaga lucrare.

Festivitatea a prilejuit o nouă afirmare peste hotare a şcolii româneşti de istorie.

Mănăstirea Cocoş

(Continuare din pag. 1)

părăsit în 1833 Athosul şi, potrivit tradiţiei, au sosit cu o corabie pe Dunăre, la Isaccea. Aici au intrat în legătură cu cîţiva compatrioţi, cărora le-au împărtăşit planul lor. Apoi s-au îndreptat spre ţinutul de lîngă dealul zis Cocoşului, fiindcă undeva, în apropiere, noaptea se făcea auzit, uneori, cîntecul unui cocoş sălbatic; deal de la care şi-a luat apoi numele mănăstirea. Au cumpărat locul vechi al schitului de la o musulmană şi au ridicat biserică de lemn şi chilii pentru adăpost. Biserica a fost închinată „Intrării în Biserică a Maicii Domnului" — potrivit legilor otomane care s-au aplicat consecvent în Dobrogea, bisericile ortodoxe trebuiau să fie mici, fără turle şi fără clopote.

Fiind nevoie de un nou lăcaş de cult mai mare şi mai trainic, în anul 1853 se construieşte alăturat o biserică din cărămidă şi piatră, ridicată din dania unui mocan transilvănean înstărit, Nicolae Hagi Ghiţă Poenaru, care, călugărindu-se la Cocoşu, a adus obştii întregul său avut constituit din 15.000 galbeni, 500 oi şi 15 cai. Noua biserică este închinată Sfintei Treimi.

Cele două biserici au dăinuit pînă în anul 1910, cînd sînt demolate şi se pune piatra fundamentală a actualei biserici, foarte impunătoare, proiectată de arhitectul bucureştean Toma Dobrescu. Lucrările sînt terminate în toamna anului 1913 cînd începe şi pictarea ei în stil neobizantin de către pictorul italian F. de Biasse.

Din 1910 serviciul religios s-a săvîrşit în paraclisul nou construit în partea de răsărit cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, catapeteasma paraclisului fiind luată de la prima biserică ridicată în 1833 de către starеţul Visarion.

Urmaşul lui Visarion şi cel de al doilea stareţ al mănăstirii Cocoş este tot un călugăr originar din Transilvania, cu numele de Daniil, avînd parte de păstorire din 1862 pînă în 1884. În 1870, poposeşte la Cocoşu călugărul şi cărturarul transilvănean Nifon Bălăşescu, de la care aflăm că aici vieţuiau 47 de părinţi şi fraţi şi socoteşte că mănăstirea are „locuinţe destule de a încăpea 80 inşi".

După 23 noiembrie 1878 cînd cele două judeţe Tulcea şi Constanţa care fuseseră sub stăpînirea otomană mai bine de 450 de ani, fiind acum atribuite României, administraţia noastră se reinstalează în Dobrogea şi ca o reflectare a acestui lucru în viaţa bisericească este alipirea lor la Eparhia Dunării de Jos, eparhie înfiinţată la 17 noiembrie 1864 printr-un decret al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, avînd ca arhipăstor pe Melchisedec Ştefănescu.

Mănăstirea Cocoş, după 45 ani de existenţă sub administraţie otomană şi jurisdicţie eclesiastică străină, devine şi ea parte a României şi a Bisericii noastre, cum a fost în timpul lui Mircea cel Bătrîn. Astfel, starеţul Daniil ridică o clopotniţă monumentală şi masivă, existentă şi astăzi, înaltă de 30 m, avînd în jurul clopotelor 6 firide din care se poate privi frumosul peisaj al dealurilor împădurite dimprejur; se mai construiesc chiliile dinspre vest în stil oriental, cu pridvoare şi cerdac de ambele părţi şi cu acoperişul învelit în olane parte din monumentul istoric restaurat în 1959.

La 17 ianuarie 1973 au fost aduse la Mănăstirea Cocoş şi aşezate în biserica mare, la loc de cinste, într-o frumoasă şi simbolică raclă, moaştele sfinţilor martiri: Zotic, Atal, Camasie şi Filip, descoperite în 1971 pe teritoriul comunei Niculiţel. Această descoperire arheologică de mare însemnătate, căreia i s-au consacrat o serie de studii atît în ţară cît şi în străinătate, mărturiseşte printr-o dovadă în plus vechimea creştinismului pe pămîntul nostru strămoşesc.

În anul 1985, în frumoasa clădire de curînd restaurată a fost deschisă o valoroasă colecţie de icoane vechi şi obiecte de artă religioasă adunate din parohiile judeţului Tulcea. Muzeul adăpostеşte de asemenea, o colecţie de carte veche religioasă, îndeosebi românească. Zecile de volume expuse, provenind *exclusiv* din vechea bibliotecă a mănăstirii Cocoş, mărturisesc cît de vie şi neîntreruptă a fost circulaţia cărţii româneşti în timpul stăpînirii otomane pe pămîntul strămoşesc al Dobrogei.

Mănăstirea Cocoş reprezintă o realitate de credinţă românească în cultul străbun şi conştiinţa etnicităţii noastre pe pămîntul dintre Dunăre şi Mare. Cu acest scop a fost întemeiată în 1833, pe locurile în care arsese candela creştinismului daco-roman, nelăsînd la o parte faptul însemnat al participării unui episcop de la Tomis la primul sinod ecumenic din anul 325.

Cel care a dat contur şi personalitate aşezămîntului a fost starеţul Visarion, întemeietor şi ctitor de valoare. Iată de ce ni se pare potrivit să spunem că starеţul Visarion a însemnat pentru mănăstirea Cocoş şi pentru Dobrogea, ceea ce a fost starеţul Gheorghe al Cernicăi; pentru aşezămîntul din apropierea Bucureştilor şi pentru Ţara Românească, insuflînd şi altora nădejdea în ceasul independenţei şi al revenirii Dobrogei la Patria-Mamă.

Colţul patristic

Dragostea de Dumnezeu — de Sf. Ioan Gură de Aur —

Dare-ar Dumnezeu să ne aprindem şi noi tot atît de mult de dragostea de Dumnezeu, cît de mult e aprinsă inima lui Dumnezeu de dragoste de noi. Focul dragostei lui Dumnezeu caută numai prilejul; dacă-i dai prilej să scînteieze puţin, aprinzi întreaga flacără a binefăcătoarei Sale dragoste. Dumnezeu nu se supără că este insultat, ci se supără că tu eşti cel care-L insulţi şi că te porţi ca un om beat. Dacă noi, răi fiind, suferim cînd ne insultă copiii noştri, cu mult mai mult Dumnezeu, Care nici nu poate fi insultat! Dacă noi ne purtăm aşa, care avem o iubire firească, apoi cu mult mai mult Dumnezeu, care o iubire suprafirească. *„Chiar de şi-ar uita femeia rodul pîntecelui ei,* spune Domnul, *Eu nu te voi uita!"* (Isaia 49, 15). Să ne apropiem, aşadar, de El şi să-I spunem: *„Da, Doamne, dar şi cîinii mănîncă din fărîmiturile, care cad de la masa stăpînilor lor"* (Matei 15, 27). Să ne apropiem de Dumnezeu, cu timp şi fără timp; dar mai bine spus, niciodată nu te apropi fără timp; fără timp este cînd nu te apropii de El mereu. Totdeauna este cu timp să ceri de la Cel Ce doreşte să-ţi dea. După cum niciodată nu-i fără timp să respiri, tot aşa nu-i fără timp să ceri de la Dumnezeu; să nu ceri este fără timp. Şi după cum avem totdeauna trebuinţă de respiraţie, tot aşa avem totdeauna trebuinţă de ajutorul Lui. Dacă vrem, Îl atragem cu uşurinţă lîngă noi. Profetul, vrînd să ne arate că Dumnezeu este totdeauna gata să ne facă bine, spune: *„Gata cu zorile Îl vom găsi"* (Osea 6, 3). Ori de cîte ori ne apropiem de El, Îl vedem că aşteaptă cererile noastre. Iar dacă nu scoatem nimic din izvorul cel pururea curgător al binefacerilor Sale, a noastră e întreaga vină. Învinuirea aceasta o aducea şi iudeilor, spunîndu-le: *„Iar mila Mea ca norul cel de dimineaţă şi ca roua din zori ce trece"* (Osea 6, 4). Cu alte cuvinte Dumnezeu spune aşa: „V-am dat toate bunătăţile Mele! Dar voi, prin marea voastră răutate, aţi pus stavilă nespusei Mele dărnicii, aşa precum căldura soarelui risipeşte şi norul cel de dimineaţă şi roua cea din zori". Şi acesta-i iarăşi un semn al purtării de grijă. Cînd vede că sîntem nevrednici de binefacerile Lui, nu ne mai face bine, ca să nu ajungem trîndavi. Dacă, însă, ne schimbăm puţin, atît cît să recunoaştem că am păcătuit, Îşi revarsă peste noi binefacerile Sale cu mai multă bogăţie decît izvoarele apele lor şi ne scaldă cu darurile Sale cu mai multă dărnicie decît scaldă marea ţărmurile sale. Cu cît primim mai mult cu atît se bucură mai mult. Aceasta Îl face să dea şi mai mult. Că Dumnezeu socoteşte mîntuirea noastră propria Sa bogăţie şi o dă din belşug celor ce o cer. Acest lucru l-a arătat şi Pavel prin cuvintele: *„Îmbogăţeşte pe toţi cei ce-L cheamă"* (Rom. 10, 12). Atunci se mînie cînd nu-I cerem; atunci ne întoarce spatele cînd nu-L rugăm. Pentru asta a sărăcit, ca să ne îmbogăţească (II Cor. 8, 9); pentru asta a suferit patimile, ca să ne îndemne să-I cerem.

Să nu ne pierdem, dar, nădejdea, ci, pentru că avem atîtea prilejuri şi atît de bune nădejdi, chiar dacă am păcătui în fiecare zi, să ne apropiem de El, rugîndu-L, implorîndu-L, cerîndu-L iertare de păcate.

În româneşte de
Pr. *D. Fecioru*

Un document zguduitor din perioada ocupaţiei horthyste în teritoriul de nord-vest al României (1940—1944)

— Cazul preotului Augustin Pop, din Mijlocenii Bîrgăului.

De curînd au ieşit de sub teascurile tiparului două lucrări de referinţă: „Biserica românească din nord-vestul ţării sub ocupaţia horthystă 1940—1944", în editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, tiparul executat la Tipografia Mitropoliei Banatului, autor conf. univ. Mihai Fătu, doctor în istorie şi „Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României — septembrie 1940—octombrie 1944", coordonatori: Mihai Fătu şi Mircea Muşat, autori: Ion Ardeleanu, Gheorghe Bodea, Mihai Fătu, Oliver Lustig, Mircea Muşat şi Ludovic Vajda.

Ambele lucrări aduc în faţa noastră întîmplări, fapte, realizări care demonstrează cu pregnanţă atrocităţile şi suferinţele, greu de imaginat, prin care a trecut naţia şi Biserica românească din nord-vestul ţării în perioada horthystă 1940—1944, în urma odiosului Dictat de la Viena din august 1940.

Nu intenţionăm prin rîndurile de faţă să relatăm faptele josnice şi umilitoare care le-au suportat românii şi Biserica din teritoriul de nord-vest al României în acea perioadă din partea regimului horthyst. Ele sînt descrise în cele două lucrări amintite mai sus şi oricine le citeşte nu poate să rămînă netulburat în faţa cruzimii şi barbariei de care au dat dovadă ocupanţii horthyşti.

Tot de curînd am intrat în posesia unui document zguduitor din aceeaşi perioadă horthystă care se intitulează „Tragedia subsemnatului paroh Augustin Pop din Mijlocenii Bîrgăului, în ziua de 10 octombrie 1944, în Prundul Bîrgăului — prin minune dumnezeiască supravieţuitor".

Zguduitorul document este un act oficial înregistrat la nr. 20/1945, care s-a păstrat în arhiva parohiei Mijlocenii Bîrgăului şi este o relatare pe viu a faptelor comise de stăpînirea horthystă faţă de preotul Augustin Pop, împuşcat şi supravieţuitor ca prin minune dumnezeiască.

Nu vom face un comentariu asupra faptelor relatate în document. Socotim mai potrivit, ca în cele ce urmează, să lăsăm să vorbească înseşi faptele, aşa cum le-a prezentat preotul, făcînd ca în acest fel să nu se ştirbească din integritatea crudului adevăr.

Am lecturat de mai multe ori acest zguduitor document şi de fiecare dată m-am întrebat cum a fost posibil ca nişte inşi care totuşi pretindeau că sînt fiinţe raţionale, să dezlănţuiască o teroare atît de cumplită asupra populaţiei româneşti, nevinovată cu nimic, fără apărare, numai pentru faptul că era băştinaşă pe aceste plaiuri de milenii şi că cei care o alcătuiesc se numesc români şi vorbesc o limbă diferită de a lor.

Dar să lăsăm să vorbească documentul:

OFICIUL PAROHIAL ORTODOX ROMÂN
MIJLOCENII BÎRGĂULUI
Nr. 20/14 februarie 1945

RAPORT

despre evenimentele petrecute în parohia Mijlocenii Bîrgăului, din 23 August 1944, pînă în prezent.

După armistiţiul încheiat între România şi U. R. S. S. la 23 august 1944, pentru noi românii din Ardealul de nord, aflat pînă atunci sub nelegiuita stăpînire ungurească, s-a început o eră foarte grea. Aceşti stăpînitori nelegiuiţi, care s-au purtat rău cu noi în cei 4 ani de ocupaţie, au dezlănţuit împotriva noastră mai ales în ultimele luni ale lor, toate barbariile. Pe zi ce frontul era mai aproape de noi şi nelegiuirile lor erau mai mari şi mai grele. Au început cu domiciliul forţat pentru toţi intelectualii din parohie, ba şi pentru cîţiva ţărani.

În 3 sept. noaptea la 12 ore am fost arestat subsemnatul preot şi ridicat de la locuinţa mea de către jandarmii unguri şi dus la Prundul Bîrgăului. De acolo, cu aproape toţi intelectualii din Bîrgău, de ambele sexe, am fost duşi la Tiha Bîrgăului şi întemniţaţi în cazarmele noi, 1 zi şi 1 noapte, supuşi la un tratament excepţional de dur, ca o introducere la ce urma a se mai întîmpla mai tîrziu. De aici am fost escortaţi de armata ungurească la Bistriţa, unde am fost luaţi de comandamentul brigăzii în primire, numindu-ne *„Ostatici"* şi ne-au pus sub pază militară, împreună cu mai mulţi intelectuali din Bistriţa şi judeţ, într-o casă goală, cu domiciliul forţat. După 10 zile ne-au eliberat pe toţi „ostatecii".

În 6 oct. am fost arestat a doua oară pe cînd eram în biserică şi dus iarăşi în Prundu Bîrgăului, iar de acolo la Bistriţa şi am fost întemniţat la cazarma Vînătorilor de munte, cu alţi Bîrgoveni şi în seara zilei de 7 oct. iarăşi am fost eliberat.

În 9 oct., după masă, am fost pentru a treia oară arestat de jandarmi unguri şi dus acum cu o trăsură la Prundu Bîrgăului. Acolo am găsit 5 bărbaţi şi una femeie din alte sate.

Aceste 7 persoane am fost puşi sub pază militară, căci am fost osînditi la moarte. În 10 oct. la ora 9 după ce a fost retrasă toată armata germană-ungară, am fost puşi cîte unul într-o grădină şi acolo am fost executaţi prin împuşcare prin cap de către un plutonier de jandarmi ungur în tovărăşia unui ofiţer şi a unui soldat, tot ungur. Din 7 persoane singur eu am scăpat cu viaţă prin o minune dumnezeiască, cu o rană grea prin cap. Tragedia asasinării mele o descriu în raport separat şi o anexez la acest raport.

Tot în zilele acestea, din 3—6 oct., au deportat jandarmii unguri cca 20 persoane de diferite vîrste, acei care n-au apucat a se ascunde prin munţi şi păduri.

Cu ocazia retragerii armatelor germano-ungare au suferit mulţi mari pagube. La unii le-au luat trăsurile fie cu cai fie cu boi, pe cari nu le-au mai văzut niciodată, la alţii le-au luat vite din grajd, porci, galiţe şi haine de prin case.

În zilele de 25—30 sept. o companie de nemţi au săpat tranşee în partea de miază-noapte a comunei pe o coastă pentru a se lupta cu Ruşii. La executarea acestei lucrări fără rost au distrus toate grădinile cu altoi din partea aceia precum şi cerealele aflătoare pe acolo.

În cursul anilor de război au fost concentraţi în armata ungurească pentru front 68 persoane iar pentru muncă militară 50 persoane. În Germania au fost duse 51 persoane. Au fost concentrate pentru tăiatul de lemne în Munţii Bîrgăului 25 persoane.

Din totalul de 184 persoane duse de acasă s-au reîntors 134 persoane, iar restul de 50 persoane, o parte sînt în Germania, altă parte în Ungaria.

Biserica n-a fost pîngărită de nimeni, în schimb a fost despuiată de către autorităţile ungureşti, de 10 jug. pămînt, sesiunea parohială, primită prin reforma agrară-română.

De la primăria comunală, notariatul a dus toate coalele de carte funduară ale locuitorilor proprietari, pe cum şi toţi banii de la caseria comunală, aflată în sumă destul de mare. Acestea să ne fie ultimele jertfe, pentru reîntregirea neamului nostru românesc. Mijlocenii Bîrgăului, la 14 februarie 1945 — Oficiul parohial ort. rom. — sigiliul — Cu stimă, ss. Augustin Pop — paroh.

TRAGEDIA,

asasinării subsemnatului paroh Augustin Pop din Mijlocenii Bîrgăului în ziua de 10 oct. 1944, în Prundul Bîrgăului — prin minune dumnezeiască supravieţuitor.

Tratamentul vitreg şi nelegiuit al ungurilor după armistiţiul între România şi U. R. S. S. a început a fi tot mai greu din zi în zi. Din cartea neagră a lor au tras concluzia că sînt persoană care sabotează interesele lor, prin activitatea mea pastorală în mijlocul credincioşilor. Am fost primul cu domiciliul forţat acasă, ca apoi să pot fi ridicat cît mai uşor. Am fost ridicat de 3 ori de la domiciliu de jandarmii unguri. În 3 septembrie noaptea la ora 12 am fost ridicat şi dus la Prundul Bîrgăului. De acolo 1 zi şi 1 noapte în cazarmele noi din Tiha Bîrgăului, apoi dus la Bistriţa sub pază militară. În Bistriţa ne-au pus sub pază severă numindu-ne *„Ostatici"*. În 10 septembrie am fost eliberat.

În 6 oct. am fost ridicat pentru a doua oară şi dus la Prundul Bîrgăului, de acolo la Bistriţa şi întemniţat în cazarma Vînătorilor de unde în 7 oct. am fost eliberat. La intervenţia fostului notar Zambor Kálmán, am fost ridicat în 9 oct. pentru a treia oară şi dus la Prundul Bîrgăului, unde împreună cu alţi 5 bărbaţi ţărani şi o femeie ţărancă am fost puşi sub pază militară, căci ne-au judecat la moarte prin împuşcare.

În seara zilei de 10 oct. 1944 după retragerea armatelor germane şi ungare, pe la ora 9 seara s-a început calvarul. Întîi am fost scoşi din hotelul comunal în care ne-au închis şi duşi într-o pivniţă la o casă particulară unde eram supravegheaţi pentru a nu vorbi unii cu alţii şi a nu ne da seama ce are să se întîmple. Ni s-au spus că vom fi duşi la ascultare (kihalgrás) şi să spunem drept ce vom fi întrebaţi.

Am fost eu primul pe care m-au dus la aşa-zisa ascultare.

Am ieşit în curte. Era ora 9 seara, ploaia a început şi era întuneric. Am fost preluat de un ofiţer, un soldat şi un plutonier de jandarmi horthyst, care mi-au spus să merg cu ei. Credeam că vom intra într-o cameră, unde aveau biroul, dar mi-au ordonat să merg mai departe. Am ieşit în şoseaua naţională, de acolo prin o portiţă, într-o grădină. În grădină s-a format cortegiul tragediei mele; Înaintea mea soldatul cu baioneta, în dreapta mea ofiţerul, iar înapoia mea călăul, plutonierul de jandarmi. Îndată mi-am dat seama că merg la moarte sigură. M-am tulburat sufleteşte şi m-a cuprins o mare groază, dar deodată m-a înseninat Dumnezeu dîndu-mi curaj şi linişte sufletească şi am mers „ca o oaie spre junghiere şi ca un miel fără glas" aproximativ 120 m, în interiorul grădinii, cu privirea tot spre ofiţer.

Ajuns la locul de asasinare am fost oprit şi imediat fără veste am fost împuşcat în cap de plutonierul de jandarmi, pe din dos. Senzaţia împuşcăturii a fost o tunătură mare de foarte de aproape. Apoi o lovitură în dosul capului o fierbinţeală şi glonţul a intrat în cap prin dosul urechii drepte şi a ieşit pe sub ochiul stîng, perforînd osul orbitei 1 cm sub ochi. Cele cinci simţuri nu s-au alterat ci funcţionează normal. După înregistrarea acestor senzaţii exclamînd un vai, am căzut la pămînt cu faţa în jos scăpîndu-mi bagajele departe din mîini. A început sîngele a curge din mine prin rănile glonţului şi prin nas şi prin gură.

Fiind conştient de mine, mi-am dat seama că nu sînt mort şi m-am prefăcut eu că sînt mort pentru a-i induce în eroare, ca să creadă într-adevăr că sînt mort. După ce a curs sînge mult din mine am început a sufla aşa un fornăit de sînge prin nas şi gură tot mai rar, tot mai rar pînă la o vreme cînd am încetat cu respiraţia lăsînd ca sîngele să curgă prin gură şi stomac şi respiram aşa de rar şi neobservat încît de la un timp îi auzeam zicînd e mort (megvon halva). Au aprins lampa electrică de buzunar şi văzînd un lac de sînge lîngă capul meu a zis unul — a curs sînge ca dintr-o vită (fojt a vér mit egy marhából), apoi m-a întunat doar mă voi deştepta, mi-a căzut pulsul la mîna stîngă după care m-au declarat mort. Unul m-a învîrtit cu faţa în sus să mă ducă într-o groapă din apropiere de apărare pasivă. În acest timp am simţit că se învîrte lumea cu mine şi am căzut în nesimţire, în inconştinţă. Atîta ţin minte că a zis unul încet: prinde-l de picioare să-l ducem. Mai mult nu ştiu ce s-a întîmplat cu mine pînă am ajuns în groapă. Cînd m-au trîntit în groapă m-am deşteptat, am devenit iar conştient şi dîndu-mi seama de situaţia mea mi-am reţinut respiraţia pentru a nu fi descoperit.

Fiind ei în bună credinţă că sînt mort, au început a mă jefui. Mi-au luat ceasul de la mîna stîngă, inelul de logodnă, banii din portmoneu şi două geamantane cu haine şi alimente.

După aceste au plecat după al doilea osîndit să-l aducă la împuşcare. Avînd timp foarte scurt îndată m-am hotărît să fug. Îmi controlez trupul dacă e întreg, căci nu ştiam ce s-a întîmplat cu mine în timpul cît erau în nesimţire. Găsindu-mă întreg îmi ridic puţin capul şi privesc să văd, dacă sînt duşi călăii. Fiind întunerec un trunchi de măr mă duce în eroare şi vedeam în el pe soldatul cu arma pe umăr. Un fior rece trece prin mine că nu pot scăpa. O putere dumnezeiască m-a întărît din nou. Mă ridic în picioare, îmi şterg cu mîna sîngele închegat de pe faţă şi ochi şi plec spre soldat ca să fiu împuşcat a doua oară. Ajungînd în apropierea soldatului văd realitatea: un trunchi de măr probabil uscat cu o creangă-n vîrful lui. Starea mea sufletească îndată mi s-a schimbat. Îmi ziceam: sînt scăpat. Trec pe creastă-n sus, ajungînd la un gard, aici cu greu m-am prăvălit peste el căzînd grămadă dincolo jos. M-am ridicat şi am încercat să fug ca să nu-mi dea de urmă. După o fugă de 100—200 de metri prin grădina tinoasă m-am oprit n-am mai putut merge de slab. Mă aşez pe un răzor să mă odihnesc cînd deodată aud împuşcătură. Osînditul al doilea e acum în locul meu. M-am speriat. Mă ridic şi merg înainte cu paşi slabi şi sîngele îmi tot curgea vale pe haine. M-am temut că în urma vărsării sîngelui nu voi mai putea rezista voi muri prin aceste grădini străine, neştiind nimeni de mine. M-am rugat: Doamne întăreşte-mi paşii şi mă du la un Samarinean, că dacă mai am zile să-mi dea o mînă de ajutor în durerile mele, iar de sînt spre sfîrşite cu viaţa, să nu mor aici, neştiind nimeni de mine. Zicînd acestea ajung la alt gard pe care nicicum nu-l pot trece, fiind slăbit. Plec pe lîngă gard pe o creastă în jos şi ajungînd în vale, cad într-un canal mic cu apă, pe care nu l-am observat fiind foarte întuneric. Vreau să trec prin el dincolo iar dau de un alt gard de sîrmă ghimpată. Nefiind înalt m-am tîrît peste el sfîrtecîndu-mi-se rău hainele de pe mine. Trecut gardul, dau de o cărare care mă duce la o casă. În casă găsesc o văduvă bătrînă cu nora sa. Femeile îndată m-au spălat de sînge şi cu pînză m-au legat la cap, ca să oprim curgerea sîngelui. Găsindu-mă în siguranţă m-au dus în şură, unde după un timp scurt mi se face rău, foarte rău îmi vine să vărs, mă silesc ca să vărs şi am vărsat mult sînge închegat, apoi m-am liniştit. Şezînd vreo oră ghemuit în şură aud puşcăturile cu care au fost omorîte celelalte persoane. Din şură m-am mutat în ieslea vitelor în grajd şi acolo am rămas prima noapte.

După ce au fost împuşcaţi toţi şi şi astupaţi în acea groapă, au pornit în goană după mine şase soldaţi pe o rază destul de mare. Mi s-a spus că numai două case de mai veneau în jos ajungeau la mine; Dumnezeu le-a închis drumul şi i-a zăpăcit, prin întunericul nopţii ca să nu mă găsească, ferindu-mă de alte chinuri mai grave şi mai barbare.

În ziua următoare au ajuns trupele eliberatoare, aşa că am scăpat de a mai fi căutat. După masă însoţit de un creştin am făcut drumul de trei km pe picioarele mele pînă acasă.

Fiind frontul pe la noi n-am avut posibilitatea să ajung la medic şi medicament şi nici în spital. Singur Dumnezeu m-a vindecat pînă la stadiul în care mă găsesc azi şi tot El mă va vindeca de tot.

Abia în a cincea săptămînă pot da faţă cu un medic care mi-a spus că numai clinica din Sibiu îmi poate da mînă de ajutor, cu toate acestea n-am descurajat.

Cinci săptămîni am dus-o greu căci n-am putut mînca decat numai lapte cu miere, căci nu-mi puteam căsca gura şi maxilarele mă dureau greu de tot. După patru luni de la împuşcare îmi fac următorul diagnostic după a mea părere:

Rana pe unde a intrat glonţul s-a vindecat la patru săptămîni, iar pe unde a ieşit glonţul la opt săptămîni. Nu este vindecată rana prin cap făcută de glonţ. Curge mereu puroi pe nas. Toată partea dreaptă a maxilarelor îmi sînt amorţite, aproape nu le simţesc, cu dinţi cu tot. Nu pot mînca pe partea dreaptă, deşi dantura nu mi s-a alterat precum nici celelalte simţiri din cap. Gura nu mi-a pot căsca normal.

Dureri şi azi am prin cap, am impresia, în urma acestor dureri că pare că mi-ar fi adaos capului partea dreaptă, pare că a fi străină, partea dreaptă a capului.

Îmi prevăd o invaliditate în cap destul de serioasă, care invaliditate măcar în exterior nu se vede. Cred că Dumnezeu cu timpul şi prin tratament clinical va ameliora această invaliditate.

Facultăţile sufleteşti — psihice prin această tragedie Dumnezeu mi le-a ferit de orice alteraţie şi funcţionează normal, cu excepţia memoriei, care mi s-a slăbit şi nervii ...

Închei cu rugăciunea: „Doamne cela-ce prin puterea minunilor Tale Dumnezeieşti din 7 persoane osîndite la moarte singur pe mine m-ai scăpat la viaţă; Trimite darul vindecărilor Tale asupra ranelor mele şi mă vindecă; spre a-ţi cînta şi preamări minunile Tale, în toată viaţa mea."

Mijlocenii Bîrgăului la 14 februarie 1945 — Oficiul parohial ort. rom. — sigiliul — s. s. Augustin Pop — paroh ort. rom. asasinat şi scăpat la viaţă prin minune dumnezeiască.

*

Iată cutremurătorul şi incredibilul adevăr!

În acest caz excepţional a vorbit victima despre „asasinarea" sa, despre teroarea şi atrocităţile deslănţuite de odiosul regim horthyst.

Acolo unde n-au ajuns să grăiască victimele vor vorbi pentru posteritate documentele. Ele au menirea să nu tacă. Documentele din această perioadă de tristă amintire nu pot să fie înlăturate. Ele vor arăta şi pe viitor purul adevăr lumii întregi despre suferinţele populaţiei româneşti din partea din nord-vestul României, care ne-a fost răpită samavolnic de regimul horthyst în modul cel mai necinstit şi nedrept prin blestematul Dictat de la Viena.

Vreme de cîţiva ani populaţia românească a fost supusă unei oprimări sistematice. De aceste oprimări n-a fost lipsită nici Biserica românească din această parte a ţării. Şi ea a împărtăşit aceeaşi cruntă oprimare, preoţii ei fiind umiliţi, schingiuiţi, alungaţi, ucişi fără vină, maltrataţi şi alungaţi din bisericile şi parohiile lor.

Teroarea horthystă din perioada respectivă s-a dezlănţuit concomitent şi asupra locaşurilor de cult româneşti, profanîndu-le şi dărîmîndu-le, iar paşnicii credincioşi au fost prigoniţi, omoriţi, obligaţi să-şi schimbe „legea strămoşească", să renunţe la numele de român, la limba şi slujba în limba română.

Pătimirea Bisericii Româneşti din teritoriul de nord-vest al României a fost şi rămîne un act care a depăşit orice închipuire, dar cu toate aceste atrocităţi, Biserica, una fiind cu neamul, a stat ca o stîncă neclintită, păstrîndu-şi cu preţul sîngelui entitatea, credinţa şi limba.

Prot. *Liviu Ştefan*

„Dumnezeu şi neamul meu!"

— 150 de ani de la naşterea lui Grigore Silaşi —

Sînt mari personalităţi ale istoriei noastre culturale care într-un motiv sau altul rămîn într-un con de umbră. Un atare destin a avut şi primul profesor de limba şi literatura română de la Universitatea din Cluj — Grigore Silaşi (n. Beclean 27 I. 1836 — m. Năsăud 17 I. 1897), destin care şi după moarte se dovedeşte a fi „nemulţumitoriu" notat în catalogul posterităţii, cu toate că în vremea lui a fost un *destin de excepţie*. Grigore Silaşi avea o sintagmă (dar ce sintagmă! ... credinţă chiar! ...) dragă lui: *„Dumnezeu şi neamul meu!"* Nu este sintagma unui laic, a unui mirean ... este sintagma, credinţa unui destin integru, „asemănător poate doar lui Gheorghe Lazăr" (Pop Grigore), care după studii strălucite la liceul din Năsăud, Dej şi Cluj, cu mare dragoste, continuînd idealul părintelui său, protopopul Vasile Silaşi, urmînd teologia. Fiindu-i mai mult decît meritorii străduinţele la învăţătură şi purtare, dovedind vocaţie preoţească şi cărturărească aleasă, i se acordă o bursă de studii la Viena. Aici îşi va lua în 1862 doctoratul. Tot aici — în Viena — (imposibil să nu-l fi întîlnit pe tînărul Eminescu) dovedeşte aptitudini deosebite de animator şi organizator pe tărîm obştesc şi cultural. Participă astfel la întemeierea şi întrunirile societăţii „România Jună" etc. Deşi va fi propus în patru rînduri pentru un scaun episcopal, tumultuosul său d'aimon se va dovedi ca şi în următoarele dăţi vestitor de necaz şi amărăciune. Grigore Silaşi însă nu se va descuraja. Împăcînd preoţia cu nevoile neamului său, renunţînd la una, dar nu în detrimentul acesteia, după întoarcerea din străinătate, acest „dascăl de cuget şi simţire românească" (A. Plămădeală), înţelegîndu-şi marea lui credinţă, aşezată în sintagma „Dumnezeu şi neamul meu!", devine primul profesor de limba şi literatura română de la Universitatea clujeană, unde va propovădui cu nedezmînţit curaj, îndrăzneală şi convingere, cu mari sentimente de mîndrie naţională: ideea descendenţei neamului nostru din romani, menţinînd originea latină a limbii române, dar declarîndu-se pentru o *limbă populară* nu una savantă, creată artificial, fiind adeptul *purismului* în limbă (mai ales în lucrarea „Renaşterea limbei româneşti în vorbire şi scriere — cea mai importantă lucrare elaborată de Silaşi în această privinţă). Declarîndu-se pentru o *limbă populară*, credem (şi vom vedea) că nu este o declaraţie întîmplătoare deoarece înclinaţiile, preocupările şi multadăstările lui în sfera popularului, a folclorului au subliniat cel mai mult numele lui Silaşi. Comentatori ca Grigore Pop, Şchiau Octavian, aplecîndu-se cu multă luare aminte asupra teoriei folcloristice proprie celui care considera folclorul oglinda fidelă a unei naţiuni. Multe trimiteri s-au făcut în acest sens la: „Românul în poezia sa populară" sau „Însemnătatea literaturii române tradiţionale". Îndemnînd pe tinerii poeţi să-l urmeze pe bardul de la Mirceşti (prin multă rîvnă întru cele orale) Gr. Silaşi va avea grijă mai tîrziu să-l recomande pe Petre Dulfu (student fiindu-i) acestuia. Şi tot nu din întîmplare, studentului Coşbuc George, îi va adăuga un punct în plus într-o lucrare scrisă, cu titlul: „Datinile noastre populare la naşterea Domnului nostru Iisus Hristos". (În ceea ce priveşte înrîurirea lui Silaşi asupra poeziei coşbuciene ne va dovedi Ion Filipciuc într-o carte în curs de apariţie la Ed. Dacia). În aceeaşi sferă culturală, Gr. Silaşi se va ocupa de: teorie, istorie şi critică literară, cercetînd şi comentînd texte vechi (o Psaltire calvino-română, un abecedar românesc din sec. XVII, o traducere manuscrisă din Homer sau traducînd chiar el din Caesar (De Bello Gallico), enunţînd cîteva idei de estetică în prelucrarea după S. Brassai, *Despre operele de artă*. Implicat ca orice mare învăţat român în viaţa obştească Gr. Silaşi va conduce: societatea „Iulia", va fi „director onorar" al despărţămîntului *Astrei* din Cluj, din 1877 va fi membru onorific al Academiei Române. Cu toată enorma lui activitate, cu toată rîvna şi neoboseala-i sfîntă, atrăgîndu-şi ura autorităţilor maghiare (pentru că avea îndrăzneala şi dragostea de-a preda *limba română în limba română!*), Grigore Silaşi va fi îndepărtat de la catedră în 1866. De la Cluj se va retrage la Năsăud. Aici se va săvîrşi din viaţă ca unul din ultimii mari mohicani ai iluminismului transilvan. Cu modestie, în linişte şi fără să provoace „mari necroloage" în presa vremii. Timpul care nu are răbdare, a ascuns chiar şi mormîntul în care a fost aşezat. O lumină de eternitate i-a îngăduit, acum cîţiva ani profesorului Andrei Moldovan (care pregăteşte şi o foarte serioasă şi documentată monografie Silaşi) să-l descopere. Măcar acuma, la împlinirea a 150 de ani de la naşterea acestui „homo polyglotus", care a acoperit cu cărturăreasca-i iscusinţă, ştiinţă şi conştiinţă intervalul anilor 1836—1897, trebuie căutat locul şi tronul binemeritat în panteonul spiritualităţii româneşti milenare. Este o supremă datorie. Datorie sfîntă pentru cel care a crezut fără tăgadă în Dumnezeu şi în neamul său!

Ioan Pintea

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Între *6—19 martie 1986*, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte la lucrările Comitetului Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care au avut loc în capitala Zairului, Kinshasa (Africa).

Cu acest prilej s-a făcut o vizită și Bisericilor din R. P. Congo, capitala Brazaville.

■ *Marți, 1 aprilie 1986*, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc, sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, o ședință de lucru a Consiliului eparhial, cu participarea și a P. C. protopopi din Arhiepiscopia Sibiului și a altor cadre de conducere.

S-au făcut cu acest prilej o seamă de numiri și transferări în parohii vacante, rezolvîndu-se totodată și alte probleme legate de disciplina financiară în parohii, de acordarea de burse, de P. C. N. etc.

În încheierea lucrărilor Î. P. S. Mitropolit Antonie a prezentat unele hotărîri ale Sf. Sinod, cerînd și cu acest prilej P. C. protopopi și tuturor preoților din Arhiepiscopie o muncă susținută, desfășurată permanent sub semnul unei cît mai înalte discipline, a conștiinciozității și responsabilității.

CLUJ

■ *Duminică, 23 februarie 1986*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Nimigea de Sus, prot. Năsăud, păstorită cu vrednicie de tînărul preot Simion Cristurean. La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 2 martie 1986*, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohiei Adormirea Maicii Domnului din municipiul Cluj-Napoca, deservită cu rîvnă de preoții: Matei Popovici — paroh, Stelian Tofană, Dorin Șova și prof. Remus Lazăr. La sfîrșitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit cuvînt de învățătură.

În aceeași Duminică P. S. Episcop-vicar Iustinian a săvîrșit Sf. Liturghie în parohia Valea Drăganului, prot. Huedin, jud. Cluj, păstorită cu multă vrednicie de preotul Aurel Ciuhandru. La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 9 martie 1986*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Ocna Dejului, prot. Dej, jud. Cluj. păstorită cu multă vrednicie de preotul Mircea Mînzat. La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit cuvînt de învățătură.

■ În perioada *24 februarie—1 martie și 3—8 martie a. c.*, la Centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, cu purtarea de grijă și sub directa îndrumare a Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, au avut loc două serii de cursuri misionare cu preoți din cuprinsul eparhiei: cîte 18 preoți într-o serie.

ORADEA

■ P. S. Episcop Vasile a săvîrșit, *Duminică, 2 martie 1986*, Sf. Liturghie în frumoasa biserică „Sf. Arh. Mihail și Gavril" din cartierul *Oradea-Velența*, unde și-a avut sediul vechea episcopie a românilor ortodocși din Bihor. Răspunsurile au fost date de corul parohial. Păr. insp. ep. Dorel Rus, slujitor la cele două biserici din acest cartier, împreună cu preoții parohi Vasile Stanciu și Marian Ioniță, a fost hirotesit întru *iconom*. Ierarhul a ținut un amplu și edificator cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 9 martie 1986*, chiriarhul a făcut un popas duhovnicesc în mijlocul bunilor credincioși din parohia *Oradea-Seleuș*, în a căror biserică (preoții slujitori Gheorghe Hențiu și Mircea Cîmpianu) a oficiat Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date în comun de credincioși. Și aici, ierarhul a ținut un cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 16 martie 1986*, ierarhul a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din filia *Corod* (parohia Apateu), prot. Satu-Mare, care în ultimii ani a fost renovată, prin jertfelnicia credincioșilor și prin strădania păstorilor lor sufletești. În cuvîntul de învățătură, arhipăstorul a lăudat fapta lor, ca pe o firească exteriorizare a puternicei lor credințe în Dumnezeu și a iubirii de Biserica strămoșească. A înmînat scrisori de apreciere și felicitare preotului-paroh Ioan Iederan, fostului paroh (pînă la 31 dec. 1984) Viorul Nichita, precum și celor patru membri din filie ai Consiliului parohial.

■ După-amiaza zilei de *16 martie 1986*, chiriarhul s-a rugat împreună cu credincioșii din parohia *Apa*, prot. Satu-Mare, în a căror biserică, a oficiat slujba vecerniei împreunată cu Litia. Totodată, s-a săvîrșit și parastas pentru ctitorii și binefăcătorii bisericii, pentru alți enoriași adormiți în Domnul în ultima vreme, precum și pentru odihna sufletului vrednicei de pomenire preoteasa Maria Bologa, soția vrednicului preot-paroh Petru Bologa, cu prilejul împlinirii unui jumătate de an de la trecerea ei la cele eterne. În bogatul cuvînt de învățătură, ierarhul i-a îndemnat pe credincioși să-și împlinească cu conștiinciozitate îndatoririle cetățănești-patriotice și bisericești.

Păcatul suficienței

În general slujitorii altarelor păsesc în vastul cîmp al pastorației cu mult elan și generozitate. Un complex de factori obiectivi și subiectivi determină starea de beatitudine a începutului. Unii se mențin, de-a lungul vieții, în necurmată luptă cu inerția. Elanul altora se răcește, se împuținează, înlocuit de rutină. Unii ca aceștia cad ușor în ceea ce se poate numi „păcatul suficienței": „e bine oricum... e bine și așa". Mai ales în predică. O atare formulă sintagmatică este menită să justifice cuvîntările „dezarticulate", haotice, nepregătite. Predicatorul a încercat de cîteva ori și a văzut că „merge și așa", adică... „oricum". De aceea, de multe ori, sînt întemeiate acuzele care ni se adresează că predicile noastre sînt inactuale, strereotipe, fără nerv, fără vibrație, monotone... plictisitoare. S-au căutat remedii. Și s-au găsit. Dar ele remediile, se cer mereu descoperite și redescoperite. Nu spun lucruri noi, dar repet cu patosul convingerii, că, prin efortul de elaborare personală, predicatorul devine „un potențial" de noutate. Același, nealterat, conținutul doctrinal devine altul, împrospătat prin dinamica verbului și patosul uman.

Nu ne naștem oratori, ci devenim... Este o afirmație de valoare universală. „Orator fit..." Maxima este veche, dar relief i-a dat Cicero, și a demonstrat-o Demostene și Ioan Hrisostomul și o demonstrează atîția alții în toate timpurile. Predicatorii buni nu apar spontan, ca la un semn magic. Nici școala, nici niscaiva laboratoare nu produc asemenea miracole, nu produc spontan talente în arta vorbirii. Predicatorii buni sînt produsul unei munci perseverente și conștiente. Sigur, fără a neglija harismele naturale.

Nu trebuie ca fiecare predicator să devină „un mare predicator", dar toți predicatorii au datoria să-și înmulțească „talantul" primit, să cultive cu stăruință arta vorbirii frumoase și toți, la un loc, să ridice „stacheta" oratoriei sacre la înălțimile de altă dată, rîvnind epoca de aur a elocinței creștine. Deși scopul inițial și esențial al predicii nu este „vorbirea elegantă" (ars pulchere loquendi), totuși exprimarea clară, frumoasă, plăcută, intră de la început la preocupările și definiția predicii creștine.

Structura intelectuală a credincioșilor din zilele noastre nu se mai mulțumește cu „orice" și cu „oricum". Azi, cum bine se știe, se cere o predică de mai largă respirație, o predică care depășește anumite „canoane", care se definește prin curajul înnoirilor, capabilă să tulbure nepăsarea și inerția, să revitalizeze, să ridice pe noi culmi tradiția elocinței creștine. O predică vie, care să abordeze, în context creștin, gravele și variatele probleme ale contemporaneității. Azi se impune, în fine, o predică potrivită, care să demonstreze că n-a fost epuizată „magia" cuvîntului.

Este un adevăr de mult relevat și afirmat că învățătura noastră însăși se îmbracă mereu în veșmînt nou. Aceeași în esență, ea este totdeauna alta, înnoindu-se pentru fiecare epocă în formă și dinamism, devenind astfel accesibilă vieții în continuă curgere și mișcare. Dacă este așa, ne mai mulțumim cu „orice"?

Sentimentul de automulțumire, în urma unui lucru săvîrșit în condiții de „năimit", nu este identic cu sentimentul de autoîncredere în propriile puteri. Automulțumirea, în absența spiritului autocritic, reflectă un nivel inferior de conștiință profesională. Înseamnă stare pe loc și cine stă pe loc... Autoîncrederea semnifică o năzuință spre mai bine, spre autodepășire, o valență a personogenezei.

Dacă la începutul activității predicatoriale harul tinereții și generozitatea ascultătorilor estompează lipsurile, mai tîrziu semnele declinului nu mai pot fi escamotate. Cauzele sînt multiple. Între ele rol important are rutina, mai ales cînd este penetrată de un disimulat narcisism. Se știe că pierderea contactului cu noul, sau imperiul rutinii, duce inevitabil la o stare de înapoiere. Și contactul cu noul se menține prin studiu, prin meditație fără întrerupere. Există predicatori care, după unele succese obținute în anii de avînt și dăruite chemării sacerdotale, dobîndesc prea mare încredere în „arta" elocinței lor și nu-și mai pregătesc predicile, recurgînd la improvizații. Consideră că au suficientă experiență și capacitate de a aborda orice tematică, fără prea multă bătaie de cap. Sigur că sînt foarte mulți predicatori care pînă la adînci bătrînețe încearcă stări emoționale înainte de a rosti un cuvînt de la înălțimea amvonului. Aceștia nu predică pentru o mulțumire personală, pentru o încîntare efemeră sau pentru a împlini un act le care este obligat. Predică pentru că s-au angajat, conștient și liber, la împlinirea unei misiuni, judecînd ca Apostolul Neamurilor: „Vai mie de nu voi vesti ..." Cei care judecă altfel au pierdut căldura inimii, aura cuvîntului, scînteia gîndului, mulțumindu-se cu „orice". Se complac în starea inerțială.

Se plasează într-o zonă retrogradă cel care crede că pentru a rosti o predică sînt suficiente cunoștințele elementare de teologie sau experiența de cîțiva ani, că, în fine, cu ajutorul acestora se pot improviza cuvîntări cu care să se achite de datorie. Predica — am afirmat și cu alt prilej — este un act de creație și implică talent și muncă. Savantul român Ștefan Odobleja, precursor al psihologiei cibernetice, ne-a lăsat interesante cugetări despre „regulele creației". „Pentru a crea trebuie să simțim și să elaborăm la maximum. Cu simple „incursiuni" nu se poate reuși mare lucru. Trebuie să păstrăm ideile și să le lăsăm să se maturizeze; cu cît mai mare e gestația lor, cu atît sînt ele mai desăvîrșite ..."

Un predicator se deosebește valoric de altul nu atît prin izvoarele pe care le folosește sau prin tematica pe care o abordează, cît prin ceea ce are și oferă din alcătuirea sa umană, din truda și sensibilitatea sa.

Nemulțumirea, starea de insatisfacție, care urmează deseori după înfăptuirea unui lucru, este o confruntare cu propriile limite și incitare la mai bine. Și dimpotrivă, hipermulțumirea acționează negativ, ducînd la hipotonie, ca să nu zicem ... blazare.

Cu vîrsta elanul sărăcește. Deprinderea de a munci cu zel însă menține o linie ascendentă în aspirație spre mai bine.

Condițiile în care trăiește predicatorul de azi îl obligă să iese din mediocritate. Numai cine nu simte zvîcnetul nou de viață poate accepta confortul mediocru.

Pr. Dr. *Marcu Bănescu*

Semnalăm... Semnalăm...

● „Un procès unique, une sentence bien curieuse et un dossier qu'on n'a Jamais resolu: celui de Ion Creangă", *e un interesant studiu al lui Petre I. David publicat în „Recherches sur l'histoire des institutions et du droit", (București, X, 1985, p. 15—32).*

● *„Revue roumaine d'histoire" (XXIV, nr. 3, 1985), se deschide printr-un:* Hommage au professeur Alexandru Elian à l'occasion de son 75-e anniversaire *(p. 177—181), scris cu căldură, cu elegante și bine măsurate aprecieri a operei sale de bizantinist. Despre Al. Elian, ca și despre Vasile Pârvan, nici nu se poate scrie altfel, decît cu sobrietate, dacă nu chiar cu solemnitate. Un om de rară egalitate cu sine, la catedră, în scris și în viață, poate fi trecut printre modelele cu greu de ajuns, sau de întrecut. Bizantinologia îi datorează la noi a doua viață, în epoca noastră. Și dacă e adevărat — și este adevărat — ce se spune în editorialul la care ne-am referit, că Bizanțul și spiritul bizantin sînt profund implicate în istoria Românilor, atunci lui Alexandru Elian i se cuvine un tribut de recunoștință la scară națională, românească. Editorialul arată că „în România, bizantinologia e chemată nu numai să satisfacă o nobilă curiozitate științifică a erudiților, ci mai ales să favorizeze înțelegerea istoriei naționale. Pentru bizantinistul român, Bizanțul va fi întotdeauna, nu numai o problemă de știință, ci în același timp și o problemă de conștiință" (p. 179).*

Reabilitarea bizantinologiei, mai ales după atitudinile negative ale Școlii ardelene (p. 180), s-a datorat unor savanți ca N. Iorga, Demostene Russo, D. Tafrali, C. Litzica, I. D. Ștefănescu, N. Bănescu, G. I. Brătianu, V. Grecu și, printr-un nou efort, în timpul unor noi încercări de contestare, lui Alexandru Elian, „maestrul bizantinologiei române contemporane" (p. 180). Efortul acesta și-a găsit, la timpul respectiv, catedra, la Institutul Teologic din București, ceea ce se menționează și în editorialul din Revue roumaine d'histoire *(p. 180). Multe generații de doctoranzi — printre dînșii și cel ce semnează acestea — au învățat bizantinologie de la Al. Elian.*

Adăugăm, cu prilejul celor 75 de ani, și omagiul nostru.

● *Un articol despre* „Arhimandritul Neofit Scriban, fruntaș unionist și deputat în Divanul ad-hoc" *semnează pr. Dumitru Hrițcu din Burdujeni-Suceava în revista* Renașterea *din München (IX, nr. 1—2, 1985), redactată de pr. Dr. Mircea Basarab. Se scoate în evidență lupta pentru unire a clericilor, alături de întregul popor, în momentele cruciale ale istoriei Românilor. La 100 de ani de la nașterea lui* Al. Lascarov-Moldovanu, *scrie în aceeași revistă pr. prof. Ioan Bunea. Al. L. M. a scris, printre altele: Zile de campanie, Hotare și singurătăți, În grădina lui Moș Mușat, Fabule și Satire, Omul care trece, Scrisori creștine, Casa din pădure, Schitul cu plopi, Viața creștină în pilde, Flori creștine, mai multe volume din Viețile sfinților, o Concordanță a Noului Testament, și romanele: Biserica năruită, Mamina, Tătunu, Romanul furnicii, Întoarcerea lui Andrei Pătrașca, Valea plîngerii. A tradus din Turgheniev, Al. Daudet, E. Fromentin, Oliver Goldsmith, Bernandin de S. Pierre ș. a. A tradus din lb. franceză și* Istoria românilor și a civilizației lor *de N. Iorga. Cîteva din cărțile foarte citite pe vremuri, bune și astăzi, ca* Ajută-te singur, *de S. Smiles,* Fabiola *de Card. Wisemann,* Fericirea de a trăi *de Sir John Lubbock, au fost traduse tot de Al. Lascarov-Moldovanu.*

● *Există cărți arătoase și cărți modeste, dar nu întotdeauna haina exprimă valoarea conținutului. Am în față o cărticică intitulată modest „Caietele studioului de istorie Nicolae Iorga", vol. 2, București, 1985, 86 p. Scris mărunt de tipar, ca să cuprindă cît mai multe texte, multiplicat prin xerografiere, cu o copertă din carton albastru de calitate ... fără (așa e cel care mi-a fost trimis mie), cu titlul la umbra Coloanei lui Brîncuși. Volumul e încărcat de o bogăție de teme și informații istorice demne de un tratament mai bun. Ing. Alexandru Chiriac, redactor de carte și, se pare, animatorul „Studioului", scrie despre* Mihail Kogălniceanu, *Ion On. Cociu despre* Ștefan N. Ciobanu, *Gheorghe Cunescu despre* Gala Galaction — peregrin *(Cîte mai poate scrie Cunescu despre G. Galaction!), Grigore D. Grecul despre* Imperiul habsburgic în amintirile deputatului Constantin Isopescu-Grecul, *Titus Gîrbea despre* Planul nazist de ocupare totală a României 1943—1944, *Alexandru Găiculescu despre* Iorga și oltenii, *Grigore Filip Lupu despre* Locul copilăriei lui Alecu Russo *și alții, și alții.*

„Studioul" scoate multe valori din colbul uitării și spune multor lucruri, locuri și evenimente, pe nume, așa cum se cade și cum se face istoria.

● *N. Tonitza, pictor bisericesc și apărător al artei bizantine: așa reiese dintr-o scrisoare către C. Meissner (1854—1942, ieșan cu studii la Viena și Berlin, profesor, ministru al Industriei și Comerțului, directorul ziarului „Iașul" etc.), publicată de Lidia Brînceanu: N. TONITZA ÎN CORESPONDENȚĂ CU C. MEISSNER (în „Revista muzeelor și monumentelor", nr. 9, 1985, p. 84—87):* „Eu muncesc cinstit pe tărîmul artei bizantine, și caut să lupt pe toate căile contra tuturor cîrpacilor speculanți." *Tonitza vrea* „să scoată din mocirlă arta decorativă bisericească și s-o ridice acolo unde se cuvine să stea într-o țară care — dragă Doamne — vrea să parvină la adevărata civilizație." *Ruga pe C. Meissner să-l ajute să i se adjudece pictarea bisericii din Rădășeni, din Moldova, despre care umbla vorba că preotul local Miron voia s-o dea unui alt pictor, preotul Șerban. „Ar fi revoltător ca părintele Șerban să acopere pereții celui mai frumos sat de răzeși din Moldova noastră cu imposibila sfinției sale zugrăveală." (Scrisoare din 25 nov. 1913, Iași.)*

Nu aflăm din cele publicate dacă pînă la urmă la Rădășeni a fost angajat preotul Șerban sau Tonitza. Din cîte știm Tonitza n-a pictat în Moldova decît schitul Durău, și nici pe acesta în întregime. Probabil n-a izbutit însă nici cel cu „imposibila zugrăveală". Dintr-o altă scrisoare (10 dec. 1913) aflăm că mitropolitul (Pimen Georgescu, *n. n.) voia să-l supună pe Tonitza unei „probe", dîndu-i să execute, după model, portretul lui Șaguna ca să-l poată autoriza oficial ca pictor bisericesc, potrivit rînduielilor. Tonitza ar fi făcut bucuros, după natură, portretul mitropolitului Pimen, socotind probabil examenul la care voia să-l supună mitropolitul cam umilitor. În orice caz, preotului Șerban i-a fost retrasă autorizația. Dacă în cazul acestuia mitropolitul s-a orientat cum trebuie, cu Tonitza s-a dovedit neinspirat!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 şi 15 mai 1986 Nr. 17—18 şi 19—20/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

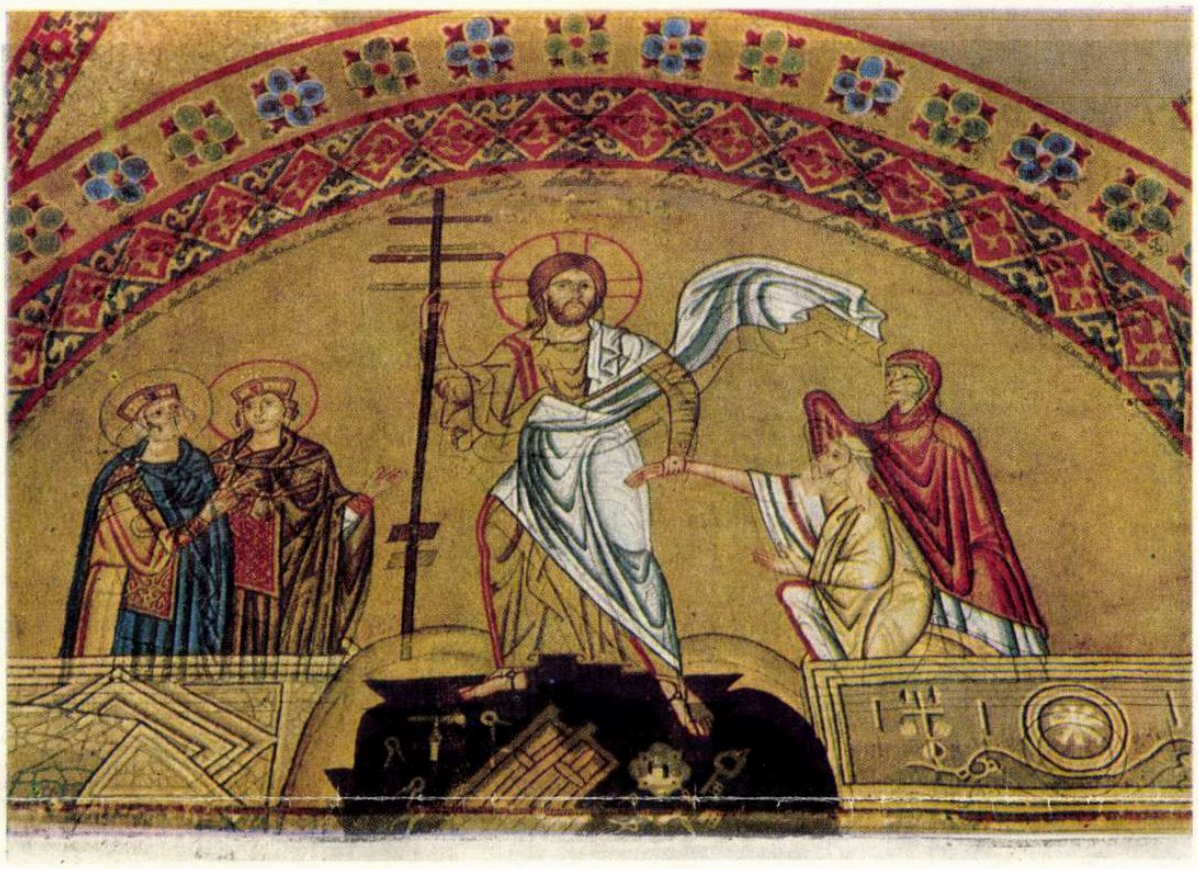

9 Mai — Ziua victoriei

Contribuţia României la victoria asupra fascismului

La 9 Mai, cînd se împlinesc 41 de ani de la zdrobirea Germaniei fasciste, poporul român, împreună cu toate popoarele lumii, sărbătoreşte Ziua Victoriei, eveniment de însemnătate majoră în istoria universală, cu sentimentul că şi-a adus contribuţia-i importantă la înfrîngerea fascismului şi instaurarea păcii în lume.

Cel de-al doilea război mondial, declanşat de Germania hitleristă la 1 septembrie 1939, a constituit unul dintre cele mai dramatice conflicte din istoria omenirii. Prin amploarea sa, prin numărul participanţilor, prin tehnica folosită şi prin imensele sale jertfe de vieţi omeneşti, de valori ale culturii materiale şi spirituale, războiul a depăşit limitele imaginaţiei. Acest război fără precedent a durat şase ani şi a atras în orbita sa 61 de state, cu o populaţie de 1,7 miliarde oameni, adică 3/4 din populaţie, de pe toate meridianele. Operaţiile militare s-au desfăşurat pe teritoriul a 40 de state din Europa, Africa şi Asia, cu o suprafaţă de 22.000.000 km.p. Forţele militare ale celor două coaliţii de state ce s-au înfruntat în război au ajuns la un efectiv de 110.000.000 de oameni, dintre care 67.000.000 au fost ucişi, răniţi sau mutilaţi, alte milioane de oameni fiind exterminaţi sau căzuţi victime ale bombardamentelor; iar cheltuielile destinate purtării acestui război s-au ridicat la fabuloasa sumă de 930 miliarde de dolari.

Alături de celelalte state ale lumii, poporul român şi-a adus cu generozitate contribuţia sa umană şi materială, la războiul antihitlerist. Se apreciază că România ocupă locul patru în rîndul ţărilor participante la războiul antihitlerist, loc determinat de efortul său militar şi economic.

Pentru ţara noastră, războiul împotriva Germaniei fasciste a început la 23 august 1944, odată cu declanşarea revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă. Înlăturînd dictatura militaro-fascistă, România s-a alăturat coaliţiei antihitleriste, angajîndu-se cu întreaga armată, cu toate forţele ei umane şi materiale în lupta pentru eliberarea teritoriului naţional, a Ungariei şi Cehoslovaciei pînă la nimicirea fascismului şi capitularea Germaniei hitleriste.

Concomitent cu acţiunile militare duse în scopul lichidării trupelor germane din zonele interioare ale României, s-au luat măsuri pentru împiedicarea pătrunderii unor unităţi militare germane şi ungare din exterior, în special din partea de est a Ungariei şi din nord-vestul Transilvaniei, precum şi de pe teritoriul Iugoslaviei.

Întărirea dispozitivului de acoperire a frontierei de vest s-a dovedit justificată, această măsură răspunzînd acţiunilor ulterioare. Astfel, cînd, la 5 septembrie 1944, inamicul a dezlănţuit o puternică ofensivă în Transilvania, urmată la 13 septembrie, de o nouă ofensivă în Crişana şi Banat, cu intenţia de a ajunge pe Carpaţii Meridionali şi a bloca trecătorile, unităţile române, care apărau cu vitejie şi eroism fiecare palmă de pămînt, au oprit trupele duşmane în seara de 8 septembrie în Transilvania, şi în 18 septembrie în Crişana şi Banat.

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. *Ioan Ardelean*

Toma — martor al învierii

Ne-a ajutat Dumnezeu şi în acest an să ajungem cu sănătate şi cu pace *Ziua Învierii*. Înainte de orice, mulţumim cu recunoştinţă pentru toate cîte ne-a dat nouă Domnul şi să ne bucurăm şi să ne veselim în ziua aceasta. Încă o dată Biserica ne cheamă să ne aducem aminte de cele petrecute odinioară în Ierusalim şi să ne reînnoim credinţa în Învierea Domnului nostru Iisus Hristos. Totodată ea ne povăţuieşte să ne întărim convingerea că toate pentru noi s-au făcut, „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire", aşa cum şi mărturisim ori de cîte ori rostim Simbolul Credinţei.

Evenimentul Învierii Domnului s-a petrecut în timpul domniei la Roma a lui Tiberiu, guvernator al Palestinei — unde s-a născut şi a propovăduit Iisus — fiind Pilat din Pont. Evenimentul acesta a fost atît de neaşteptat, atît de copleşitor, aşa cum a fost atunci, aşa a rămas pînă azi şi aşa va rămîne pînă la marginea la care, cîndva, timpul se va opri şi lumea se va sfîrşi. Pentru creştini a fost cel mai mare eveniment al tuturor timpurilor.

Ştim cu toţii, de aceea, că vorbind despre Înviere, şi sărbătorind Învierea, nu vorbim despre ceva obişnuit şi nu sărbătorim o sărbătoare omenească, ci una dumnezeiască, un eveniment mai presus de fire, care nu s-ar fi putut petrece fără intervenţia directă a lui Dumnezeu. Ştim iarăşi cu toţii că, vorbind despre Înviere, nu vorbim despre ceva uşor de crezut şi de înţeles, de la distanţa de aproape două mii de ani, la care ne aflăm noi.

Dar, vorbind şi sărbătorind Învierea, noi sîntem conştienţi şi de faptul că vorbim de ceva prea serios, pentru a ne îngădui să vorbim cu uşurinţă, sau pentru a încerca să acreditäm o credinţă nesusţinută de argumente temeinice şi solide, care să se impună ca atare minţii şi simţirii noastre. Să ne întrebăm drept aceea, pe ce ne întemeiem noi creştinii credinţa în *înviere?* În această zi noi ne salutăm cu mărturisirea că: *Hristos a Înviat"!* Şi răspundem cu mărturisirea categorică, personală, responsabilă, că: *„Adevărat a înviat."*

Cît e de responsabilă această mărturisire? Pe ce se întemeiază ea? Fără îndoială, înainte de orice ea se întemeiază pe credinţa moştenită de noi din

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Un capitol de cultură naţională

Rolul şcolilor confesionale din Transilvania în păstrarea limbii române

Este cunoscut şi recunoscut faptul că dualismul austro-ungar şi-a propus şi a avut ca ţintă permanentă a politicii sale de deznaţionalizarea poporului român din Transilvania şi înglobarea lui în masa poporului ungar. Au folosit pentru acest scop toate mijloacele posibile, permise şi nepermise. N-au fost scutite de această intenţie nici numele româneşti de pe crucile din cimitir, maghiarizîndu-le.

Îndeosebi şcolile române din Ardeal, de la cele primare pînă la cele universitare, au fost supuse sistematic acestei acţiuni de maghiarizare prin înlăturarea limbii române din învăţămînt. În scolile statului s-a introdus folosirea limbii maghiare în exclusivitate. Prin legea draconică a contelui Apponyi din anul 1907 s-a dispus ca predarea obiectelor de învăţămînt să se facă numai în limba statului. Cine nu cunostea această limbă, profesori sau învăţători, nu aveau acces în învăţămînt, sau erau daţi afară din şcoală.

După lupta dusă de habsburgi în secolul al XVIII-lea pentru trecerea românilor ortodocsi la religia romano-catolică, s-a adăugat în secolul al XIX-lea acţiunea imperiului austro-ungar de a lua poporului român ceea ce avea mai scump, graiul.

Într-o asemenea împrejurare, în faţa unui astfel de pericol a revenit Bisericii româneşti din Transilvania greaua îndatorire dar şi marea misiune de a-şi aduce contributia de apărătoare şi sustinătoare a graiului românesc. Împreună cu „Astra" (Asociaţia pentru literatura şi cultura poporului român din Ardeal) în domeniul cultural şi cu „Băncile populare" în domeniul economic şi-a putut mentine traiul şi limba poporul român în acest timp, pe pămîntul moşilor şi strămoşilor lui.

Îndeosebi, şcoala a devenit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea obiectivul principal al atacurilor burgheziei maghiare. Ea era cetatea în care se strînsese şi prin care se manifesta graiul şi cultura românească. Această cetate trebuia sfărîmată, înlăturată din calea celor ce voiau cu orice chip să deznaţionalizeze poporul român.

Sub diferite motive şi argumente se încerca să se arate că dacă poporul român va cunoaste si va primi limba maghiară se va putea dezvolta mai bine şi va putea ocupa un loc în cultura universală.

Ce era de făcut într-o asemenea situaţie? Să capituleze, să renunţe la limba lui, nu era cu putinţă. Istoria era martoră că nobilimea română din secolele trecute care-şi pierduse limba şi credinţa ortodoxă şi-a pierdut şi naţionalitatea, s-a maghiarizat.

Acum a venit rîndul Bisericii româneşti, ca de atîtea ori în trecut, de a fi apărătoare a limbii şi culturii naţionale.

Într-o asemenea împrejurare Biserica a luat asupra ei datoria de a păstra şi cultiva limba română în şcoală.

Aşa s-au născut şcolile populare confesionale în aproape toate comunele. Biserica s-a îngrijit de construirea unor edificii proprii, de plata învăţătorilor şi de celelalte trebuinţe pentru desfăşurarea normală a învăţămîntului în limba română. Dintr-o astfel de necesitate au luat fiinţă şi şcolile secundare confesionale în diferite oraşe din Ardeal şi Banat.

Biserica a făcut ceea ce face o mamă bună cînd vede că copiii ei n-au ce mînca şi cu ce se îmbrăca. Renunţă la grija pentru sine numai să-şi vadă copiii hrăniţi şi îmbrăcaţi.

Aşa a făcut şi Biserica în Ardeal şi Banat. A lăsat pe planul al doilea grija şi întreţinerea lăcasurilor de rugăciune şi a dat poporului posibilitatea să-si păstreze limba şi să creeze o cultură naţională. A zidit şcoli, le-a înzestrat cu material didactic si a plătit pe învătători si pe profesori din vestieriile ei. Poporul a înteles acest lucru si a contribuit cu generozitate pentru apărarea acestor cetăţi ale culturii româneşti.

Lucrul nu a fost usor si nici lipsit de piedici, de greutăti şi de unele slăbiciuni, mai ales că în acel timp Biserica românească din Ardeal era împărtită în două strane.

Cu toate acestea ea si-a făcut simţită prezenta şi si-a îndeplinit acest rost, cultural salvator al graiului şi culturii naţionale.

De la marile curente culturale din apus ea a împrumutat ceea ce i-a fost folositor si a biruit idealul pentru care lupta: păstrarea limbii şi pregătirea înfăptuirii unităţii naţionale.

Pe frontispiciul şcolilor confesionale din Transilvania sau în sălile festive se puteau citi cuvintele mobilizatoare: *„Luminează-te şi vei fi. Voieşte şi vei putea. Virtus romana rediviva."*

Se simţea în aceste cuvinte mobilizatoare şi în tot învăţămîntul din

(Continuare în pag. a 7-a)

Părintele *Vasile*

Taina mîntuirii în Hristos: ÎNVIEREA

„Moartea a fost înghiţită de biruinţă. Unde îţi este, moarte, biruinţa? Unde îţi este, moarte, boldul tău?" (I Cor. 15, 54—55; cf. Osea 13, 14).

„Ziua Învierii", sărbătoarea sărbătorilor creştine, zi în care Iisus Hristos „Paştele nostru" (I Cor. 5, 7), „din moarte la viaţă şi de pe pămînt la cer" ne-a trecut pe noi, constituie cea mai mare bucurie a omenirii, deoarece aceasta intră, împreună cu Hristos cel înviat, într-o nouă stare, într-o nouă lume. *Paşti* înseamnă *trecere* şi evocă faptul că în învierea lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut pentru noi „om natural în trup" (Prohod I. 57), într-un anumit moment istoric, în timpul lui Ponţiu Pilat, noi am trecut cu El de la moarte la viaţă. O mutare fundamentală s-a produs în starea omenirii în noaptea învierii. Biserica Ortodoxă exprimă cel mai bine această mutare în troparul praznicului: „Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le." Ziua învierii este numită pe drept „ziua a opta", ziua lumii veşnice, deoarece istoria omenirii trece acum din faza şi cadenţa ei cronologică spre versantul veşniciei, al urcuşului eshatologic. „Ziua învierii" este de aceea şi o prevestire, o anticipare a lumii care va să vină (Evrei 2, 5), lume care a început aici şi acum. În fiecare Duminică, la Liturghie, celebrăm învierea Domnului în care se află strămutarea noastră de la moarte la viaţă şi în care se prevesteşte lumea care va să vină, adică Împărăţia lui Dumnezeu.

Sărbătoarea Paştilor, ca şi Liturghia din noaptea Învierii, are un caracter cu totul propriu nu numai din punct de vedere al structurii şi frumuseţii acesteia, ci mai ales din punct de vedere al scopului ei:

În primul rînd, toate cîntările învierii subliniază ideea că *în* moartea lui Iisus Hristos se află si moartea noastră, că *în* învierea Sa se găseşte ., învierea noastră. Ieri am fost pironiţi pe cruce şi îngropaţi împreună cu El, astăzi sîntem liberaţi împreună cu El; Ieri am fost condamnaţi împreună cu El, astăzi sîntem

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. *Ion Bria*

Adevărul Învierii

La lumina blîndă a asfinţitului de soare, Cina cea dumnezeiască, Cina cea de Taină, se săvîrşea în tăcere. Sosise momentul de răscruce, clipa cea mare a lucrării dumnezeieşti, momentul frîngerii pîinii, care avea să preînchipuie Jertfa cea mare a Trupului Mîntuitorului Hristos pe Cruce care avea să rămînă hrană duhovnicească pentru credincioşii creştini ai tuturor veacurilor. Cu acest prilej Mîntuitorul luînd pîinea şi binecuvîntînd rosteşte cuvintele de instituire a jertfei Euharistice: „Luaţi, mîncaţi, acesta este Trupul Meu ... apoi ridicînd paharul, mulţumind le-a dat zicînd: „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sîngele

(Continuare în pag. a 4-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Betania: Mormîntul lui Lazăr cel a patra zi înviat din morți

Toma — martor al învierii

(Continuare din pag. 1)

moși-strămoși, pe acea credință care a dat sens destinelor lor, și care dă sens și destinelor noastre. Căci, așa cum prea înțelept grăiește marele Apostol Pavel, *Învierea* ne privește și pe noi. Nu este numai evenimentul al cărui subiect a fost Iisus Hristos în Ierusalim, pe vremea împăratului Tiberiu și a procuratorului Palestinei, Pilat din Pont. Dacă *Hristos a înviat*, scrie Sf. Pavel corintenilor, operînd cu un silogism din ordinea evidenței, *atunci există înviere*. Și dacă există înviere, și noi vom învia! Dacă există înviere, ultimul cuvînt nu este al morții, și nu se termină totul cu moartea. Moartea e doar un prag, o trecere dintr-o încăpere în alta.

Cîtă mîngîiere ne dă această credință! Ce echilibru dă ea sufletului și minții credinciosului! Cu cîtă liniște își conduce credinciosul morții cei dragi pînă la pragul peste care îi predă lumii de dincolo, celeilalte vieți! Plînge desigur, și e firesc să plîngă, pentru că moartea e o despărțire lungă și definitivă de lumea de aici, dar plînsul credinciosului nu e plînsul disperării și al dezastrului total. E plînsul împreună cu cel mort care părăsește lumea de aici, dar în acest plîns e nelipsită speranța întîlnirii dincolo, cînd va veni vremea fiecăruia. Oare nu această speranță stă în spatele rugăciunilor noastre pentru cei morți, pomenile și darurile pe care le facem pentru sufletele lor? Și cîtă liniște și mîngîiere nu aduc acestea celor rămași, dîndu-le mereu sentimentul că sînt în comuniune, în legătură strînsă cu cei plecați, ale căror suflete sînt vii acolo unde au plecat și au nevoie de cuvîntul, de gîndul și de iubirea noastră, la rîndul lor iubindu-ne și ei pe noi.

Învierea Domnului ne încredințează că nu este zadarnică și absurdă credința aceasta, și că obiceiurile noastre sînt îndreptățite și sfinte, și trebuie să le păstrăm și să le împlinim cu sfințenie și, într-o zi ca aceasta, mai mult ca oricînd, acum cînd ne amintim de Învierea Domnului, să ne amintim și de toți cei plecați de la noi, prefăcînd durerea despărțirii în bucurie și speranță.

*

Înainte de orice sîntem încredințați de realitatea Învierii Domnului prin credința moștenită de la moși-strămoși. Noi românii o avem chiar de la formarea noastră ca popor, din daci și din romani, adusă la noi de Sfîntul Apostol Andrei și de cei creștinați de Sfîntul Pavel în trecerea lui prin Asia Mică și prin sudul Europei, aduși de romani în Dacia. În afară de aceasta însă avem și temeiuri profunde, argumente puternice, de la martori vrednici de crezare, să credem în Înviere îndreptățiți și de aceste temeiuri și argumente. Așa au crezut și ucenicii Domnului, Apostolii, și toți cei care au moștenit credința de la ei. Cine moștenește credința în Înviere, moștenește așadar și temeiurile și argumentele care i-au făcut pe cei dintîi creștini să creadă.

Știm chiar din cuprinsul Sfintelor Evanghelii, că la început toți s-au îndoit. Chiar ei, ei care fuseseră preveniți că vor asista la acest mare și unic eveniment, care va întoarce tristețea în bucurie și pierderea luptei în victorie. Cînd l-au văzut pe Iisus mort, n-au mai putut gîndi decît ca unii care știau că moartea e sfîrșitul în toate.

Anul trecut v-am vorbit despre *Saul din Tars ca martor al învierii*, acel Saul prigonitor care s-a transformat în Pavel Apostolul, marele apărător al Învierii Domnului. Cum s-a putut petrece o astfel de schimbare radicală? Pe ce temeiuri? Să-l ascultăm chiar pe el istorisind: *„Hristos a murit pentru păcatele noastre, a fost îngropat și a înviat a treia zi, după Scripturi; ... s-a arătat lui Chefa, apoi celor doisprezece; în urmă s-a arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc pînă astăzi, iar unii au și adormit; după aceea s-a arătat lui Iacob, apoi tuturor apostolilor, iar în urma tuturor mi s-a arătat și mie“* (I Cor. XXV, 3—8).

Cine ar putea spune că temeiurile lui n-ar fi fost destul de solide? Și, mai ales, acesta din urmă le întrece pe toate cele de dinainte: *„Mi s-a arătat și mie.“* Așadar, Sfîntul Pavel L-a văzut pe Iisus înviat. Nici n-ar mai fi avut nevoie de alte argumente. Asemenea argumente, ca cel al întîlnirii personale cu Cel înviat, nu mai au nevoie de nimic altceva și nu pot fi contrazise de nimic.

Argumentul Sfîntului Pavel a devenit și argumentul nostru. Prin ochii lui L-am văzut și noi pe Cel înviat. Am putea fi întrebați de ce îl credem. Dar de ce îi credem pe cei care ne spun că Cezar a murit asasinat? S-ar putea spune: pentru că acest lucru a fost văzut de mai mulți și există multe mărturii despre aceasta. Dar și despre Iisus Cel înviat există mai multe mărturii. Același Sfînt Pavel le scria evreilor că exista *„un nor de martori“* (Evrei XII, 1), iar Apostolii Petru și Ioan, predicînd mulțimilor, ofereau propria lor mărturie, care era dincolo de orice îndoială, avînd valoare absolută: *„Nu putem să nu grăim cele ce am văzut“* (F. Ap. IV, 20), adică pe Hristos înviat.

*

De data aceasta aș vrea să mai adaug la mărturiile mironosițelor și ale celor 11 apostoli cărora Li s-a arătat Domnul mai întîi, încă una, cel puțin tot atît de puternică și grăitoare, ca și cele de dinainte: *mărturia Sfîntului Apostol Toma*. Cine nu cunoaște și nu folosește astăzi sintagma, vorba: *„Toma necredinciosul“*? Cine nu știe de îndoiala lui? Toma s-a făcut cunoscut în istorie prin îndoială. A devenit simbolul îndoielii. Am spus mai înainte: toți apostolii s-au îndoit, dar îndoiala lui Toma a fost mai puternică decît a celorlalți. Dacă ceilalți s-au mulțumit cu vederea, Toma nu s-a mulțumit numai cu atîta. Ceea ce ați văzut voi, a fost o fantomă, va fi zis el. Învierea e imposibilă. Odată mort cineva, e mort pentru totdeauna, și pe Iisus noi l-am văzut toți mort și îngropat. Voi toți v-ați înșelat cînd v-ați lăsat convinși. Eu nu eram cu voi, așa că eu vreau probe mai consistente: *„Dacă nu voi vedea în mîinile Lui semnul cuielor, și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede“* (Ioan XX, 25).

Cîți dintre noi nu cerem adesea astfel de probe, înainte de a accepta ceva ce ni se pare imposibil? Să nu-l condamnăm pe Toma. Evenimentul învierii era atît de neobișnuit, atît de ieșit din comun și din ceea ce era de domeniul evidenței și al bunului simț comun tuturor oamenilor, încît Toma era mai înclinat să creadă în fantome, decît într-un Iisus înviat.

Opt zile a fost Toma bîntuit de chinurile îndoielii. Se întîlnea cu ceilalți apostoli care îl văzuseră pe Iisus și crezuseră în învierea Lui, așteptîndu-L cu înfrigurare să li se mai arate, dar Toma se îndoia. Opt zile l-a lăsat Iisus în îndoiala lui. *„După opt zile* — scrie Sf. Apostol Ioan în Evanghelia sa — *ucenicii erau iarăși înăuntru și Toma era împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc și a zis: Pace vouă! Apoi i-a zis lui Toma: Adu degetul tău încoace și vezi mîinile mele, și adu mîna ta și o pune în coasta Mea, și nu fi necredincios, ci credincios“* (Ioan XX, 26—27).

Moment emoționant! Moment de răscruce! Moment de trecere de la necredință la credință. Convertire. Schimbare totală a minții și a inimii, a gîndirii și a simțirii. Copleșit de evidență, Toma va fi îngenunchiat și n-a mai putut articula decît cuvintele de recunoaștere neîndoielnică a lui Iisus, a aceluiași Iisus care fusese răstignit pe cruce, mort și îngropat: *„Domnul meu și Dumnezeul meu“*. Dîndu-și seama că într-adevăr a înviat, Toma necredinciosul, zdrobit de evidența faptului pe care-l constata uluit, a mers chiar mai departe acum decît merseseră ceilalți apostoli. Nu numai că a recunoscut învierea, dar a tras și concluzia spontană, marea concluzie că, un astfel de om înviat nu mai putea fi numit om, și el îl mărturisește și ca Dumnezeu. A fost cea mai firească dintre concluziile posibile, pe care, de altfel, o vor trage de îndată și ceilalți apostoli.

Prin înviere, Mîntuitorul s-a revelat ca Dumnezeu.

Atunci, în momentul învierii, s-a născut noua religie, creștinismul. El s-a clădit pe înviere. Ne-o spune Sfîntul Pavel, atunci cînd numește învierea *„început“* (I Cor. XV, 20). Acelui moment îi datorăm credința și cunoștința noastră despre cele viitoare, pacea minții și a sufletelor noastre.

Toma s-a îndoit ca unul din noi. Toma s-a îndoit, parcă, pentru noi, parcă în locul nostru. Simțim în Toma pe aproapele nostru cel asemenea nouă. Și iată că Iisus nu s-a supărat pe dînsul. Cu blîndețe, i-a dat satisfacție; și-a arătat urmele cuielor din mîini, și urma suliței din coastă. S-a lăsat cercetat, parcă zicîndu-i: nu poți crede fără cercetare? Iată, verifică amănunțit, cercetează prin acele mijloace pe care le socotești suficiente. Cine a zis să crezi fără să cercetezi? Cercetează. Desigur, sînt mai fericiți cei ce pot crede simplu, „cei ce n-au văzut, dar au auzit de la alții care prezintă suficientă încredere, dar dacă tu nu poți crede, cercetează. Nu e un păcat să cercetezi. La capătul cercetării profunde și stăruitoare nu poate fi decît exclamația: *„Domnul meu și Dumnezeul meu!“* (Ioan XX, 28).

*

Toma a cercetat pentru el și pentru noi. Dar Toma a găsit și răspunsul tot așa: pentru el și pentru noi. Prin îndoiala sa, prin verificarea pe care a făcut-o, Toma a devenit în acel moment un prețios martor al învierii. Și mărturia lui, alături de ale celorlalți apostoli, mironosițe și mulțimi cărora li s-a arătat Iisus, stă și ea la temelia credinței și a convingerilor noastre.

Sîntem departe astăzi de evenimentul învierii. Cum am mai verifica-o prin propriile noastre mîini? Nu mai putem. A făcut-o, iată, Toma, pentru noi, adăugînd o nouă piatră la temelia credinței noastre.

Să-i mulțumim Sfîntului acestuia care s-a îndoit, ajutîndu-ne să nu ne mai îndoim și noi. Să-i fim recunoscători și să ne însușim mărturia lui, întărindu-ne și noi credința, exclamînd odată cu dînsul: *„Domnul meu și Dumnezeul meu!“*

Sfîntul Toma a devenit mare propovăduitor al învierii. Cînd apostolii și-au împărțit lumea pentru evanghelizare, Toma și-a ales India. L-a mărturisit acolo pe Iisus, cel înviat, sfidînd moartea și primind-o cu recunoștință. El știa că nu moare, ci trece, pășește la reîntîlnirea cu *„Domnul său“*. Biserica întemeiată de el în India există și astăzi.

*

Credința noastră se întărește cu adevărat, atunci cînd atîția martori oculari depun mărturie în atestarea Învierii Domnului. Îndoindu-se Toma atunci, nici unul dintre noi nu se mai îndoiește astăzi. Și noi mărturisim cu entuziasm că *Hristos a înviat*. Și simțim că dacă a înviat Hristos, totul e altfel. Nu ne mai temem de nimic. Cel care a înviat e cu noi. Ne-a scos din neștiința despre cele viitoare, din teama de moarte, din teama de absurd și non-sens, dîndu-ne un sens pentru aici și pentru eternitate. Ne-a plasat sub starea de răspundere pentru viața noastră, îndemnîndu-ne s-o trăim frumos, optimist, creator, în speranța și convingerea că totul are rost dumnezeiesc. Pe pămînt să fim oameni de bine, frați între noi, ajutîndu-ne între noi, pentru ca să fim fericiți aici și dincolo. Știind că dăm socoteală pentru viața noastră, să cultivăm binele și iubirea, cinstea și omenia. Să ne agonisim cele pentru trai prin muncă, și să ne rînduim viața cu sentimentul că tot ceea ce facem are valoare atît pe pămînt, cît și în veșnicie, dincolo. Pentru că, *dacă Hristos a înviat* — spune Sf. Pavel — *cine ar mai putea spune că nu există viață veșnică?* (I Cor. XV, 12).

Nu întîmplător Învierea s-a petrecut primăvara, tocmai în anotimpul în care toate renasc, reînvie, parcă anume ca să ne ușureze credința în înviere. Primăvara dulce e asociată în cîntarea bisericească pe care am cîntat-o la prohod, cu „Fiul meu cel dulce“, cu Fiul care va învia, care a înviat.

*

Învierea e bucurie. Mîntuitorul n-a găsit un alt cuvînt de adresat mironosițelor, în dimineața învierii, decît: *„Bucurați-vă!“* (Matei XXVIII, 9). Ce alt cuvînt mai frumos, mai expresiv și mai adevărat decît acesta ar fi putut găsi? Iar apostolilor li s-a adresat prin alt cuvînt, la fel de frumos și de adevărat: *„Pace vouă!“* (Luca XXIV, 36). Învierea aduce pace sufletului și minții omenești însetate de cunoaștere și doritoare să se simtă apărată de vertigiul non-sensului și al absurdului, în stare să întunece bucuria vieții și farmecul ei.

Mîntuitorul a dorit pace oamenilor și lumii. Să ne rugăm dar ca Domnul vieții și al învierii să ocrotească viața, și să îndepărteze de la noi toată primejdia și amenințarea.

Sărbătorind acest mare praznic al creștinătății, să ne vestim unii altora, în aceste zile, vestea cea mare, potrivit vechii tradiții românești și ortodoxe, că: *Hristos a înviat!*

Deasupra pietrei de mormînt

Deasupra pietrei de mormînt ai strălucit Doamne sub nimb de raze înviind a treia zi după Scripturi. La mînecare adîncă femeile mironosițe au găsit mormîntul Tău gol și îngerul le-a vestit Învierea. Te-ai arătat Mariei Magdalena și-ai convins-o că Tu ești Iisus Hristos cel înviat din morți. Pe ucenici i-ai salutat cu cuvîntul „Pace vouă“ luminîndu-le mintea și bucurîndu-le inima.

Deasupra pietrei de mormînt Învierea Ta Hristoase arată cu buze de raze locul soarelui, al vieții, al păcii, al iubirii, al muncii drepte, al fericirii.

„Prin acestea vă veți cunoaște că sînteți ucenicii mei dacă vă veți iubi unii pe alții, dacă veți avea dragoste între voi. Pacea mea o dau vouă. Fericiți făcătorii de pace. Vrednic este muncitorul de plata sa“.

Sub vitraliile aceluiași cer albastru de primăvară, clopotele în mantii de bronz se iau de mînă și-ncep să colinde vestind și azi Praznicul Învierii Domnului. Ascultîndu-le ne întoarcem cu fața spre soare, ne deschidem inima ca floarea soarelui spre iubire. Nădejdea neprihănitelor dimineți ale lumii receptează: ‚Pace! Pace! Să sune trîmbițele mobilizarea generală a grînelor și-a trandafirilor“. Dăm jos pînzele jalei de pe față căci în linia de concepție socială a epocii, nu mormîntul are cuvîntul, ci viața. Se dă bătălia organizată pentru menținerea păcii — lupta împotriva petelor de sînge care umbresc chipurile copiilor. Supremul judecător al justiției oricăror concepții este viața. Ea este singura și marea îndreptățită să afirme sau să infirme valabilitatea tuturor teoriilor. Să promovăm dragostea curată la umblet, luminoasă la chip și să prefacem în fier de pace fierul armelor, să facem din aramă clopote, nu tunuri și nici că mai să facă bombe. Nu se poate uita că primul prunc care s-a născut după aceea la Hiroșima, s-a născut orb, că primul buchet nupțial pe care l-a purtat, după aceea, fata din Lidice, erau trandafirii înfloriți din răsaduri primite din toate grădinile pămîntului, pentru cenușa încă fierbinte din Lidice.

Reflectînd uriașele pojaruri ale inimilor, să înțelegem că iubirea reprezintă trăirea ei concretă și în consecință și socială a armoniei, care e de fapt echivalată cu frumusețea.

Deasupra pietrei de mormînt „Lumina Învierii“, amintește omului de dragostea și credința în natura lui morală prin care în traiectoria timpului să se măsoare cu inima și mîinile îngrădite în puteri apărînd viața și spunîndu-și așa:

Viață,
Te vom păzi de flăcări
Încrezători,
Puternici,
Prin iubire,
Te vom păzi de flăcări Omenire!

Prot. *Ștefan Tascianu*

Întregul nostru popor dă o înaltă apreciere noului demers al președintelui Nicolae Ceaușescu și sprijină poziția fermă, principială a președintelui Republicii Socialiste România în legătură cu situația deosebit de gravă creată în Mediterana ca urmare a violării independenței și suveranității Libiei prin bombardarea de către aviația americană a localităților libiene Tripoli și Benghazi.

Dezaprobînd acțiunea militară americană, alături de toate forțele iubitoare de pace din țara noastră, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a adresat Congresului S. U. A. și Consiliului Mondial al Bisericilor următoarele scrisori:

SCRISOAREA SINODULUI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
Către
CONGRESUL STATELOR UNITE ALE AMERICII

Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu întregul popor român și cu toate popoarele lumii, au luat cunoștință cu neliniște și adîncă îngrijorare de bombardamentele aviației americane asupra Libiei.

Acest act nejustificat este cu atît mai de neînțeles pentru întreaga opinie mondială, cu cît s-a săvîrșit în perioada de desfășurare a unor ample acțiuni în cadrul Anului Internațional al Păcii, proclamat de către Organizația Națiunilor Unite, prin hotărîrea unanimă a statelor membre ale acestui organism mondial.

De neexplicat și inadmisibilă este această acțiune militară și pentru că ea s-a întreprins asupra unui stat liber, suveran și independent, membru al Organizației Națiunilor Unite, încălcîndu-se grav normele de drept internațional pe care se întemeiază relațiile dintre state, colaborarea dintre ele, nesocotindu-se, totodată, principiile de etică și morală ale bunei conviețuiri între oameni și popoare.

Cu tristețe și mîhnire aflăm că atacurile aviației americane au provocat mari pagube materiale și numeroase victime în rîndurile populației civile, sacrificate fără nici o vină.

Membrii Sfîntului Sinod, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, în unitate deplină cu întregul nostru popor, împărtășesc și susțin cu fermitate acțiunile imediate și energice întreprinse de Președintele României, Domnul Nicolae Ceaușescu, concretizate în mesajul adresat Domnului Ronald Reagan, Președintele Statelor Unite ale Americii, de a opri orice acțiuni militare împotriva Libiei.

Ca slujitori ai Bisericii, apărători ai vieții și ai păcii, ai dragostei și bunăvoirii dintre oameni și popoare, înțelegem pericolul acestui act mai ales că el s-a produs într-o situație internațională deja agravată de existența unor vechi focare de conflicte și războaie, în diferite zone ale lumii.

Considerînd că astfel de acțiuni duc la escaladarea războiului și la amenințarea vieții și a păcii în lume, ne adresăm Congresului Statelor Unite ale Americii cu încredințarea că își va exercita neîntîrziat atribuțiile ce îi revin în vederea determinării factorilor de răspundere, pentru a renunța la acțiunile militare și a lua măsuri de soluționare a situației deosebit de încordate dintre cele două țări, pe calea tratativelor, la masa negocierilor, restabilind pacea în Mediterana.

Președintele Sfîntului Sinod
† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

SCRISOAREA SINODULUI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
Către
CONSILIUL MONDIAL AL BISERICILOR

Domnule secretar general,

Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu întregul popor român și cu toate popoarele lumii, au luat cunoștință cu neliniște și adîncă îngrijorare de bombardamentele violente ale aviației americane asupra Libiei.

Acest act nejustificat este cu atît mai de neînțeles pentru întreaga opinie mondială cu cît s-a săvîrșit în perioada de desfășurare a unor ample acțiuni în cadrul Anului Internațional al Păcii, proclamat de către Organizația Națiunilor Unite prin hotărîrea unanimă a statelor membre ale acestui organism mondial.

De neexplicat și inadmisibilă este această acțiune militară și pentru că ea s-a întreprins asupra unui stat liber, suveran și independent, membru al Organizației Națiunilor Unite, încălcîndu-se grav normele de drept internațional pe care se întemeiază relațiile dintre state, colaborarea dintre ele, nesocotindu-se, totodată, principiile de etică și morală ale bunei conviețuiri între oameni și popoare.

Cu tristețe și mîhnire aflăm că atacurile aviației americane au provocat mari pagube materiale și numeroase victime în rîndurile populației civile, sacrificate fără nici o vină.

Membrii Sfîntului Sinod, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, în unanimitate deplină cu întregul nostru popor împărtășesc și susțin cu fermitate acțiunile imediate și energice întreprinse de Președintele României, Domnul Nicolae Ceaușescu, concretizate în mesajul adresat Domnului Ronald Reagan, Președintele Statelor Unite ale Americii de a opri orice acțiuni militare împotriva Libiei.

Ca slujitori ai Bisericii, apărători ai vieții și ai păcii, ai dragostei, bunăvoirii dintre oameni și popoare, înțelegem pericolul acestui act mai ales că el s-a produs într-o situație internațională deja agravată de existența unor vechi focare de conflicte și războaie în diferite zone ale lumii.

Biserica Ortodoxă Română adresează Consiliului Mondial al Bisericilor, din care face parte, rugămintea fierbinte de a interveni pe lîngă Congresul și Administrația S. U. A. pentru a curma acțiunile militare împotriva Libiei, care provoacă mari pagube materiale și numeroase victime umane, amenințînd pacea nu numai în Mediterană, dar și în alte părți ale omenirii, în întreaga lume.

Președintele Sfîntului Sinod
† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Pacea — deziderațul vieții

Fiecare clipă trăită este o moștenire, căci înseamnă truda atîtor milenii de așteptare, aspirații și împliniri omenești. De aceea, pur și simplu, e nevoie de pace în lume, iar pacea trebuie apărată cu toate mijloacele pe care le avem la dispoziție.

Conștiința umanității este brăzdată de triste, sîngeroase și dureroase lecții de istorie, care trebuie să nu se mai repete. Forțele oarbe ale răului trebuie împiedicate să se dezlănțuie; să triumfe forța rațiunii prin iubire și fiica ei bună — pacea. Nu vrem echilibrul rachetelor, nici al arsenalelor, nu vrem războiul stelelor, ci să domnească comuniunea iubirii. Biserica creștină, prin menirea ei, prin mesajul adus de Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este propovăduitoarea „bunei voiri" și a păcii. Pacea este reflexul voinței lui Dumnezeu zidită în om la creație, este condiția ordinii în univers, armonia între oameni, este temeiul vieții.

Echilibrul interior, pacea lăuntrică rodește ca un fruct între oameni și popoare, pentru a se ajunge la comuniunea omului cu Dumnezeu, Împăratul păcii. Istoria patriei noastre a fost marcată de evenimente în care lupta pentru supraviețuire împletită cu cea pentru libertate socială și neatîrnare politică a fost încrustată cu litere din focul existenței noastre multimilenare. De aceea credincioșii Bisericii noastre păstrînd tradiția sănătoasă dăltuită în cartea veșniciei, în care credincios și preot într-un suflet au acționat pentru binele și prosperitatea patriei, prețuiesc și respectă acțiunile de bine ale conducătorilor noștri.

Astăzi Biserica Ortodoxă Română se bucură de deplină libertate în toate acțiunile ei. Întîistătorul ei, P. F. Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu, împreună cu ierarhii, preoții și credincioșii practică un larg ecumenism recunoscut în țară și peste hotare. Largul democratism al vieții noastre social-politice s-a conturat armonios în F. D. U. S. Iată de ce fiii Bisericii Ortodoxe Române susțin noile inițiative de pace venite din înțeleapta gîndire a Președintelui nostru stimat și iubit, care de două decenii a transformat țara într-un șantier de epocale realizări și înnoiri nebănuite în toate domeniile vieții.

În acest context orice acțiune de salvare a vieții și apărarea păcii găsesc un larg ecou în ființa tuturor credincioșilor care salută și participă la acțiunile pentru pace inițiate de Președintele României Domnul Nicolae Ceaușescu, avînd în Domnia Sa, pe cel mai însuflețit și competent mesager al omeniei românești, dornică de pace, luptătoare pentru pace, urmărind crearea unui spirit de înțelegere și frățietate cu toate popoarele lumii.

Fie ca voința noastră de pace să aducă izvor de lumină în cugetele marilor conducători de state, iar glasul iubirii și rațiunii să învingă.

Pr. *Partenie Pop*

Umbra de la Țebea

Din fluier Iancu îngîna destinul,
de cioplitori fanatici de ciubere.
Își îneca în sunete suspinul
și cînd și cînd în ape de tăcere.

El contempla pe boltă carul mare,
cu roți de stele, care nu se-aud.
Dar auzea dramaticele care,
curgînd de pe Feleac, de pe ponoare,
ca apele din leagăne, spre mare
și-un tropot de copite din Abrud,
ce transporta victoria-n spinare,
în contra timpului obez și crud.

Spun frunzele cu son tremurător,
că mai visează pe sub rădăcini
și umblă noaptea prin cuvîntul dor.

În oase-adînci de nu mai sînt lumini,
mai luminează timpul viitor,
c-un foc aprins chiar din cenușa lor.

Nepieritor de-i chipul lui de azi,
de ce nu-l văd cînd umblă printre brazi,
prin aer cu mireasmă de rășină?
E-acoperită umbra de lumină!

Noi îl zărim în noi ca pe-un ecran,
iluminat de-un tulnic din baladă,
ce-a dat puteri vederilor să vadă,
spre viitor, prin timp nediafan.

În relieful patriei e-un munte,
din cînd în cînd acoperit de nor,
dar norii pier de pe înalta frunte
a marelui învins, învingător.

Gheorghe Ș. Grăniceri

Cîntec de leagăn — cîntec de pace

Dormi cu mama pui de om, —
Mugurel de primăvară!
De ce tot tresari din somn,
Sbiciulat ca frunza-n pom?! ...
Cine te-nfioară?! ...

Dormi ca lujerul de crin,
— Alintat la piept de mamă —
Fără spaimă, fără chin,
Te visează-n somnu-ți lin
Un voinic de seamă.

Jinduită de ani mii
— Ca o ploaie, ca o rouă —
Pacea fi-va într-o zi,
Lege sfîntă celor vii, —
Scut de viață nouă.

Că războiul o să piară
— Cum și cei ce vor a-l face —
Iar voi, prunci din orice țară,
Ne-nfricați de om, sau fiară,
Veți trăi în pace! ...

Pr. Lăudatu Vasilescu

Colțul Patristic

Să facem pace între oameni

de Sf. Ioan Gură de Aur

Eram dușmani ai lui Dumnezeu, dar Fiul Unul-Născut a făcut pace între noi și El, punîndu-se pe El Însuși mijlocitor, primind răni în locul nostru și suferind moartea în locul nostru. Să ne sîrguim, dar, și noi să scăpăm de nenumărate rele pe semenii noștri! Să nu facem ca acum, cînd ne uităm cum se bat și se sfîșie unii pe alții, și cînd, stînd în jurul acestei priveliști drăcești, ne bucurăm cum se batjocoresc și se fac de rîs. Poate fi, oare, o cruzime mai mare? Vezi că se ocărăsc, că se trag de păr, că-și sfîșie hainele, că se pălmuiesc, și rabzi să stai liniștit! Cine-i cel care se bate? Urs, fiară sălbatică, șarpe? Nu! E om ca și tine! E fratele tău! E mădularul tău! Nu te uita cum se bat, ci desparte-i! Nu te bucura, ci împacă-i! Nu îndemna și pe alții la bătaie, ci oprește-i și desparte-i pe cei ce se bat! De astfel de priveliști nenorocite pot să se bucure numai niște oameni fără de rușine, numai niște oameni cărora le place să vadă case ruinate, numai niște oameni fără de judecată, niște lepădături. Vezi pe un om că se face de rîs și nu socotești că se face de rîs? Nu intri între cei ce se încaieră? Nu împrăștii armata diavolului? Nu pui capăt atîtor nenorociri omenești?

— Dar ce? Vrei să fiu lovit și eu? O astfel de poruncă îmi dai?

— Fii încredințat că n-ai să fii lovit! Dar dacă vei păți asta, atunci fapta ta este faptă de mucenic, că ai suferit pentru Dumnezeu. Dacă pregeți să primești lovituri, gîndește-te că Stăpînul tău n-a pregetat să sufere crucea pentru tine. Cei încăierați sînt beți și întunecați la minte; mînia îi stăpînește ca un tiran; au nevoie de un om cu mintea întreagă să-i ajute; și cel vinovat și cel nevinovat; unul, ca să înceteze de a mai face rău, celălalt ca să scape de rău. Du-te la dînșii, întinde-le mîna; tu cel treaz celui beat. Că este și o beție a mîniei, mai cumplită decît beția cu vin. Uită-te la corăbieri! Cînd văd că alți corăbieri sînt gata să se înece, întind pînzele corăbiei lor și pleacă în grabă ca să smulgă din furtună pe cei de aceeași meserie cu ei. Dacă cei de aceeași meserie se ajută atît de mult unii pe alții, apoi cu mult mai mult este drept să facă asta cei de aceeași fire! Că pe uscat, primejdiile de înec sînt mai mari decît cele de pe mare: sau a ocărît, cînd a fost atacat, și a pierdut totul; sau, stăpînit de mînie, a înjurat, și este iarăși aruncat în iad; sau a rănit și a ucis, și se află tot în primejdie de înec. Du-te, deci, și pune capăt răului! Scoate din valuri pe cei ce sînt pe cale să se înece! Coboară-te în învolburarea mării! Împrăștie privelișteа diavolului! Ia pe fiecare îndeosebi și sfătuiește-i să stingă flacăra, să potolească valurile. Nu te teme dacă focul se face mai mare, iar cuptorul se încinge mai cumplit! Mulți alții vor veni alături de tine și-ți vor întinde mînă de ajutor. Fă tu numai începutul! Dar mai presus de toți îți va veni în ajutor Dumnezeul păcii. Dacă vei fi tu primul care vei încerca să potolești flacăra, te vor urma mulți alții; dar tu vei primi răsplata celor săvîrșite de aceia. Samariteanul a văzut un rănit, pe care nu-l cunoștea și cu care n-avea nici o legătură; totuși s-a dus la el, l-a suit pe animalul său, l-a dus la o casă a lăsat hangiului bani ca să-i poarte de grijă și i-a mai făgăduit și alți bani. Tu, însă, nu vezi un om căzut între tîlhari, de o armată de demoni; nu în pustie, ci în mijlocul pieții; nu ai de cheltuit bani, nici de închiriat animal de povară, ca să-l duci drum lung, ci numai să rostești cîteva cuvinte; și totuși pregeți, stai pe gînduri, treci pe alături fără inimă, fără milă! Ei bine, cum mai poți nădăjdui să-ți fie Dumnezeu îndurător, cînd Îl chemi în ajutor?

Traducere de pr. *D Fecioru*

Hristos a Înviat

Trăim sub larga împărtăşire a duhului creştinesc al Învierii Domnului. Punctul de rezistenţă al credinţei noastre creştine este Învierea lui Hristos.

Întreaga „taină cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută" se desăvîrşeşte prin învierea Lui.

Timpul acesta pînă la Înălţarea Domnului, de 40 de zile, este cel mai minunat din viaţa Domnului Hristos, petrecut pe pămînt.

Cu trupul proslăvit, îndumnezeit, apare aici, şi dispare dincolo. Şi ca să convingă, că nu este trup aparent, a luat şi a mîncat în faţa Sf. Săi Apostoli, iar pe Apostolul Toma l-a încredinţat despre învierea Sa, invitîndu-l să-i pipăie rănile şi astfel a făcut din îndoiala lui, motivul siguranţei noastre.

Ne întristăm cu Răstignirea, că mult a suferit; dar ne bucurăm cu Învierea, că mult ne-a iubit. Prin Sf. Cruce a schimbat ura în iubire. El e Iubire care suferă; dar e şi Iubirea, care a biruit moartea. Prin Înviere nu ne-a scos numai din tristeţe; ci ne-a trecut în bucurie, care nu este orice fel de bucurie, ci este bucuria mîntuirii noastre. Creştinismul este religia minunilor iar minunea nu se poate explica decît prin minune. Dar, cînd Dumnezeu apare, omul tace! Ea este mai degrabă ca o fereastră deschisă în cer, prin care putem privi direct, în acelaşi timp, marea iubire şi marea milostivire a lui Dumnezeu faţă de oameni, precum şi atotputernicia Sa.

Deci, să nu ne mirăm, ci să admirăm!... Că, în definitiv, ce a făcut Dumnezeu ca să nu fie minune?!... Minunea creaţiunii. Apoi, cum conduce această creaţiune, prin legile puse în ea. (Providenţa sau Pronia Divină sau, însăşi viaţa Mîntuitorului, luată din primul şi pînă în ultimul capitol al trăirii Lui pămînteşti — de la Naştere şi pînă la Înălţarea la cer — a fost un moment, în care să nu fie minune?!...

Prin Înviere, Domnul Hristos a mutat centrul vieţii, în altă viaţă — în viaţa veşnică. *Ce este viaţa veşnică?*... Ne spune Domnul Hristos în *Rugăciunea arhierească* de la Sf. Ap. şi Ev. Ioan cap. 17.

Biserica poate scoate multe argumente din arsenalul teologiei sale pentru a demonstra Minunea Învierii, prin care culminează toate celelalte minuni. Însă argumentul cel mai convingător este mărturia lumii creştine, de două mii de ani, cînd fiecare credincios cu lumînarea aprinsă în mînă şi mişcat profund de duhul sărbătorii, răspunde: *„Adevărat a înviat!, Adevărat a înviat!, Adevărat a înviat!"*

Aceasta este suprema dovadă — concretă şi practică. Înţelegem atunci că sărbătoarea Învierii, nu este numai o comemorare; ci este o trăire.

Trăirea în Dumnezeu este trăirea în Viaţa veşnică.

Fenomenul creştin, culminînd cu Învierea Domnului, a influenţat şi a dat forme noi de cultură, artă în istoria popoarelor pe tot globul: O forţă morală civilizatoare-arhitecturală, sculptură, pictură, muzică şi poezie.

La noi Eminescu are o poezie „Învierea". În această poezie descrie toată atmosfera Ortodoxiei. Cum în miezul nopţii în biserica străbună, un preot bătrîn apare din Altar cu lumina învierii pe care o împarte poporului credincios. Apoi preotul citeşte din *tartajul* Sf. Ev. — termenul îi aparţine lui Eminescu — şi încheie cu troparul învierii — puţin modificat:

„Christos a înviat din morţi
Cu cetele sfinte —
Cu moartea pe moarte călcînd,
Lumină ducînd
Celor din morminte!"

Sau Coşbuc, în „Moartea lui Fulger":

„Credinţa-n viaţa de apoi
E singura nădejde-n noi!"

Iar Vlahuţă, în poezia „Hristos a înviat", în final, are şi un sens social:

„Din lunga voastră-ngenunchere
Sculaţi! „Hristos a înviat!"

Pr. *Lăudatu Vasilescu*

ÎNVIEREA
în lumina Vechiului Testament

Credinţa în înviere este învăţătura fundamentală a Sfintei Scripturi. Dogma învierii este legată de credinţa în atotputernicul Dumnezeu, care „dă viaţă şi învie" (I Regi 2, 6).

Învierile atribuite proorocilor Ilie şi Elisei (III Regi 17, 17 şi IV Regi 4, 34) afirmă tocmai această credinţă, că Dumnezeu poate da viaţă morţilor.

Vechiul Testament este un preludiu al Noului Testament, pedagog spre Hristos cum zice Sfîntul Pavel. El cunoaşte că taina învierii din morţi va fi inaugurată de Mesia, cel prezis de proorocii Vechiului Testament.

Ceea ce leagă Vechiul Testament cu creştinismul este mai ales conţinutul clarvăzător al acestuia.

Modul cum prevede Vechiul Testament realitatea învierii din morţi face din el un document autentic al revelaţiei dumnezeieşti. Învierea, ridicată la rang de dogmă prin cel mai sublim act al Mîntuitorului află în Vechiul Testament sîmburele din care creşte miracolul cel mare.

Astfel în psalmul 15, 9—10 profetul are o viziune în care învăţătura despre înviere este formulată destul de precis în cuvintele: „Pentru aceasta se veseleşte în mine inima mea şi se bucură limba mea... că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe Cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea".

Preocupările acestui psalm privesc viaţa de dincolo. Cu privire la ea psalmistul are noţiuni precise, ca şi referitor la componentele fiinţei umane. Pătruns de credinţă el ştie că dincolo de orice experienţă există o lume nouă. De ea se vor învrednici aleşii lui Dumnezeu.

Pentru aceasta, adică pentru această realitate, „se veseleşte şi se bucură".

Sufletul nostru (din v. 20) derivă de la un radical care înseamnă a sufla, substantivat suflare, duh.

Sufletul nu este parte constitutivă a fiinţei umane, element principal, alături de trup. În lumea de dincolo, sufletul trăieşte independent de trup. De moarte nimeni nu scapă, credinciosul din psalmi doreşte ca sufletul lui să aibă o soartă diferită de cea a altor muritori, a celor răi.

Iadul din textul psalmului citat indică una din cele două stări de după moarte. Iadul e locuinţa de după moarte a celor răi „focul veşnic", cum îi zice Hristos, (Mt. 3, 12) şi Întunericul cel mai dinafară (Mt. 8, 12) sau Adîncul (Lc. 8, 31).

În Noul Testament se precizează noţiunea de iad la Mat. 19, 18; F. Ap. 2, 27 şi locurile paralele.

Noul Testament referă acest psalm la Hristos şi-l consideră o profeţie despre înviere, cum îl consideră şi Teodoret în Comentarul său la psalmi (Migne P. G. tom. 80 col. 963).

De bună seamă Sfîntul scriitor va fi anticipat locul F. Ap. 2, 24—27: „Dumnezeu l-a înviat pe Hristos — dezlegînd durerile morţii". Aici David zice: „nu vei lăsa sufletul lui în iad..." F. Ap. 23, 35—37 constituie deci paralelism la F. Ap. 2.

Un loc lămurit despre înviere ne oferă Iov 19, 25: „Ştiu că Mîntuitorul meu este viu şi că voi învia din pămînt în ziua de apoi, că voi fi îmbrăcat iarăşi în piele şi oase". Sensul general al versetului este următorul: Mîntuitorul vine cu siguranţă, iar cu venirea Lui începe opera de mîntuire a omului. O noutate caracteristică a operei de mîntuire este învierea din morţi.

Isaia (26, 19), adresîndu-se către defuncţii poporului anticipează şi el învierea trupurilor: Pămîntul va restitui cadavrele pe care le-a ascuns în sînul său. Cei răposaţi se vor ridica şi vor trăi din nou, ei nu vor mai muri, căci Dumnezeu nimiceşte efectele morţii. Morţii de aici sînt cei care în viaţă au servit cu credinţă lui Dumnezeu. Ei vor învia deşteptaţi de suflul divin, întocmai cum plantele se înviorează de roua care urmează căldurii de peste zi.

În viziunea sa eshatologică şi Ezechiel contemplează cum într-un viitor îndepărtat „începe a se lipi os de os, carnea creşte, pielea le acopere şi o mulţime foarte mare de oameni va sta pe picioarele lor" (cap. 37).

După Daniel, învierea va fi generală, însă soarta ulterioară va fi diferită: unii învie spre bucurie, alţii spre întristare (cap. 12).

Astfel învăţătura Vechiului Testament despre înviere se prezintă destul de lămurit în aceste cîteva locuri. Pare că nici Mîntuitorul n-a mai adaos, ci a exemplificat doar prin minunea învierii Sale din morţi această dogmă a credinţei.

Pr. prof. Dr. *Nicolae Neaga*

Adevărul Învierii

(Continuare din pag. 1)

Meu al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (Mt. 26, 27), ca apoi să adauge Fiul lui Dumnezeu, Testamentul Său: „Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea" (Lc. 22, 19).

Părăsind acest cadru al Cinei de Taină, Mîntuitorul vine în Grădina Ghetsimani, unde ia cu Sine mai la o parte pe Petru şi pe cei doi fii ai lui Zevedeu, Iacob şi Ioan şi cu sufletul adînc întristat le spune: „Rămîneţi aici şi privegheaţi împreună cu Mine" (Mt. 26, 37—38).

Încet se îndepărtează de ucenicii Săi, şi pămîntul primeşte înfiorat genunchii Săi dumnezeieşti, iar văzduhul şi toată firea ascultă rugăciunea Fiului lui Dumnezeu: „Părintele Meu de este cu putinţă treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti" (Mt. 36, 39).

Venind apoi la ucenici i-a găsit dormind şi le spune cu blîndeţe: „Privegheaţi şi vă rugaţi ca să nu intraţi în ispită. Căci duhul este osîrduitor, dar trupul neputincios" (Mt. 26, 41).

Se retrage din nou în singurătate şi de pe fruntea Lui cad picături ca de sînge asemenea stelelor care se pierd în noapte. Cu ochii minţii priveşte înălţîndu-se Crucea durerilor Sale, piatră de altar pentru suferinţele îndurate. Fierbinţi, cuvintele supremei rugăciuni se înalţă către Tatăl Ceresc. Nimeni vreodată nu s-a rugat astfel pentru urmaşii lui Adam în această lume.

Venind din nou, Mîntuitorul îi află iarăşi pe ucenici dormind. Încă odată apoi se retrage pentru rugăciune. Întorcîndu-se şi găsindu-i de această dată cu ochii îngreuiaţi de somn, Mîntuitorul le spune: „Iată s-a apropiat ceasul şi Fiul Omului va fi dat în mîinile păcătoşilor" (Mt. 26, 44—45).

În acest timp Iuda, cu ochi lacomi la vederea celor treizeci de arginţi, se grăbea pe drumul trădării să-şi vîndă pe Învăţătorul său.

Iisus se ruga pentru Sine, pentru Apostoli, pentru lumea întreagă: „Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău pe cei pe care Mi i-ai dat, ca să fie una precum sîntem şi Noi" (In. 17, 11). Îi cuprindea în rugăciunea Sa şi pe cei care aveau să creadă în El prin cuvîntul Apostolilor şi al urmaşilor lor, căci continuă: „Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvîntul lor, ca toţi să fie una, după cum Tu Părinte întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis" (In. 17, 20—21).

Au urmat apoi alte momente dramatice care au culminat pe crucea de pe Golgota, cînd răstignit fiind pe cruce între cei doi tîlhari, Iisus Hristos adeverea lumii împlinirea Jertfei Sale de răscumpărare prin cuvintele: „Săvîrşitu-s-a", rostite înainte de a-şi da Duhul (In. 19, 30).

După aceasta a fost pus în mormînt, care a fost pecetluit şi o linişte adîncă se coborî pe Dealul Căpăţînii şi peste Ierusalim.

Au trecut şi cele trei zile de tînguită aşteptare şi potrivit obiceiului, femeile mironosiţe venind să vadă mormîntul, le-a întîmpinat îngerul în veşminte albe ca zăpada care le vesteşte: „Ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi. Nu este aici; căci S-a sculat din morţi precum a zis... degrabă mergînd, spuneţi ucenicilor Lui că S-a sculat din morţi şi iată va merge înaintea voastră în Galileia; acolo Îl veţi vedea. Iată v-am spus vouă" (Mt. 28, 1—7).

Aceste cuvinte ne încredinţează şi pe noi de adevărul Învierii şi ne dă nădejdea învierii veşnice prin cuvintele Apostolului Neamurilor „... acum Hristos a înviat din morţi fiind începătură a învierii celor adormiţi" (I Cor. 15, 20).

Precum Apostolii oarecînd, tot astfel astăzi de atîtea ori dormim, iar Hristos veghează şi se roagă pentru noi.

Sculat din morţi, Mîntuitorul Hristos mereu ne aduce aminte de Ghetsimani, care-i întreaga lume, şi ne întreabă, la fel ca-ntotdeauna, duios şi mîngîietor: „De ce dormiţi? şi ne îndeamnă: „Privegheaţi şi vă rugaţi".

El ne cheamă să înlăturăm ura şi vrajba dintre noi şi să ne îmbrăcăm în haina luminoasă a iubirii de Dumnezeu şi de aproapele.

Mărturisind adevărul Învierii, ne unim inimile cu ale înaintaşilor noştri şi în cadrul tradiţiei creştine ortodoxe retrăim acest adevăr mărturisit în toate vremurile prin ceea ce noi numim „lege strămoşească", „lege românească", care a rămas peste veacuri călăuză neamului nostru.

Să înviem şi noi!

„Noi deci... am fost îngropaţi împreună cu Hristos pentru ca, după cum El a înviat din morţi, tot aşa şi noi să trăim o viaţă nouă"... (Rom. 6. 4).
„Dacă deci aţi înviat împreună cu Hristos, să umblaţi după lucrurile de sus unde Hristos şade la dreapta lui Dumnezeu" (Col. 3, 1)

Învierea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos ne umple sufletele de bucurie şi ne mişcă pînă în străfunduri, mai ales în noaptea tainică de Înviere, cînd credincioşii înconjoară sfintele biserici în miez de noapte, cu lumînările în mîini şi cu gîndul şi inima la marea minune a înfrîngerii morţii, cea mai mare minune din cîte s-au pomenit vreodată.

Îndreptăţiţi sîntem întrutotul a ne bucura de sublimul fapt al Învierii Domnului nostru. Să mai fie însă ceva, ce este mai de lipsă şi mai de folos. Bucuria inimii fie-ne însoţită de fapta voinţei, tălmăcită prin străduinţa de a ajunge să fim şi părtaşi învierii: să înviem şi noi la viaţa cea nouă, la viaţa cea preamărită, la viaţa în Hristos.

Domnul, întîi, a murit răstignit pe cruce, apoi s-a lăsat îngropat şi la urmă a înviat. O lucrare de răstignire, de omorîre, de îngropare şi de înviere să plinim şi noi cu toată osîrdia: să ne „răstignim" pe crucea lepădării de păcate, să „murim" faţă de păcate, să „îngropăm" în mormîntul pocăinţei omul cel vechi din noi şi să lăsăm să „se ridice", să „învie" în noi omul cel nou, zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Astfel procedînd, se cheamă că vrednici sîntem a glăsui: „Ieri, cu Tine, Hristoase, m-am răstignit, — azi, înviez împreună cu Tine", vrednici sîntem, cu alte cuvinte, de înviere spre fericirea de veci, din cereasca împărăţie.

Întru aceasta, Hristos Domnul să ne ajute tuturor celor ce cu bucurie prăznuim slăvita Sa Înviere.

Pr. *Ioan Suciu*

Terorizarea populației din teritoriul de nord-vest al României de către ocupanții horthyști în anii 1940–1944

Pe parcursul celor patru ani de ocupație, autoritățile de stat horthyste, susținute de diferite organizații ultrareacționare și persoane contaminate de ideologia fascistă au terorizat, prigonit și hărțuit, zi de zi, populația românească din teritoriul smuls României prin Dictatul de la Viena. Se poate afirma, fără exagerare, că era un fel de „întrecere" între ocupanți în a găsi și „inventa" noi modalități, care de care mai bestiale, care să facă viața românilor imposibilă și de nesuportat, pe vechea vatră strămoșească și să-i oblige astfel pe orice cale să-și părăsească naționalitatea, religia, casa și avutul. Se întreceau în a-i teroriza și umili, folosind orice mijloace, de la expresii, la bîtă, cuțit și glonț. Pretexte se găseau, se inventau la tot pasul. Dar principala lor culpă era că s-au născut români, că vorbeau limba română, că gîndeau, simțeau, se îmbrăcau și se comportau românește.

Asemenea unor fiare, horthyștii s-au năpustit asupra românilor. Și instinctul lor dezlănțuit n-a cunoscut limită. N-au cruțat nici copii, nici bătrîni, nici femei. Cu un sadism feroce, au bătut, au alungat oamenii din casele lor și chiar din sate întregi sub amenințarea cu moarte, au tăiat, au sfîșiat, au ucis și masacrat în chinuri groaznice, au dat foc la gospodării. Imediat după sosirea trupelor horthyste în comuna Moftinul Mic, județul Satu Mare, noul primar Botaș Beni le spunea românilor din localitate că în viitor „să vorbească numai ungurește, iar cui nu-i place să plece în România". Iar plecarea — spunea el amenințător — să se facă „pînă nu-i prea tîrziu".

Din rîndul celor ce terorizau populația românească au făcut parte și unii oameni de litere. „La Oradea, cunoscutul scriitor maghiar Tábery Géza — arată Ferenczy György în lucrarea sa Golgota Transsylvániában — ca un descreierat aleargă în fruntea teroriștilor și pe baza indicațiilor date de el, sînt arestate victimele nenorocite"; iar „La Cluj, Tamási Áron — care pînă mai ieri juca rolul de om cu simțăminte românofile — a ținut un discurs despre cei 22 de ani de suferințe (!) îndurate de el, declarînd că în viitor numai literatura creștin-națională maghiară are dreptul la existență".

Atitudine reprobabilă și de condamnare au avut și unii medici maghiari, care n-au voit să dea asistență de specialitate unor victime din rîndurile românilor. Între aceștia se numără și dr. Kubászek István din Huedin. În ziua de 9 septembrie 1940, cînd trupele horthyste au intrat în Huedin, bandele locale dezlănțuite se pregăteau de acțiune. Seara, una dintre ele a trecut prin fața locuinței protopopului Aurel Munteanu. Cu acel prilej, au aruncat cu pietre asupra casei parohiale, spărgîndu-i ferestrele, au smuls și aruncat firma cu denumirea instituției în limba română, zbierînd în cor: „Toți valahii să plece afară!" (din țară). La zgomotul acesta infernal, fostul deputat dr. Eugen Moga, care locuia în vecini, a ieșit în curte. Una din pietrele zvîrlite de cei din bandă l-a nimerit în tîmplă. Din cauza loviturii, el a căzut jos, în nesimțire. După ce banda de bătăuși a pornit mai departe, familia doctorului Moga a trimis după medicul maghiar dr. Kubaszek István. Acesta a refuzat să-i dea ajutorul medical cuvenit, spunînd: „La un valah puturos nu mă duc. Să crape, ticălosul."

Bătăile, hăituiala și crimele s-au ținut lanț. Populația românească terorizată de horthyști nu avea o clipă de liniște. Oricînd, bătăușii și asasinii puteau intra în curțile și casele lor, să-i bată, să-i alunge, să-i ucidă. Aceste bande, la 23 septembrie 1940 i-au ucis pe preotul Andrei Bujor, pe Gheorghe Petre și familia lui Ioan Gurzău, alcătuită din 12 persoane, din Mureșenii de Cîmpie; la Oradea, în 20 septembrie, au executat 20 de români, în cazarma Ferdinand. La Homorod, în județul Odorhei, printre multe altele, l-au bătut la sînge și l-au schingiuit înfiorător pe Gheorghe Chirilă, funcționar la Administrația financiară, fratele ziaristului Traian Chirilă, care, din cauza rănilor, în cele din urmă, a încetat din viață, la Arad.

Dintre numeroasele mărturii de epocă, care vorbesc despre acțiunile de terorizare și prigonire a populației românești din teritoriul răpit României prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, ne oprim asupra unora, pe care le încredințăm tiparului.

Prima provine de la I. Pintea, născut în 1920, în Moftinul Mic, județul Satu Mare. Acesta relatează că în 5 septembrie 1940 era acasă, în satul natal, care e situat la 7 km de frontieră. „În urma Dictatului de la Viena, în această zi trupele horthyste au intrat în satul nostru. Cu o seară înainte (4 septembrie), o parte din populația maghiară din localitate, după ce a trecut pe la cîrciumă, s-au plimbat pe străzile locuite de români, purtînd în mînă sticle de bere, în care erau înfipte lumînări aprinse, spărgîndu-le o bună parte din geamurile caselor cu pietre, cîntînd cîntece cu Horthy, și strigînd: „A murit România; Nu va mai fi ziua de 9 Mai", și multe altele.

Această ceată de maghiari, care cuprindea cca 50 de persoane, a bătut cîțiva români, printre care și pe Nichita Ioan, dirigintele poștei, Marian Paul, un meseriaș, dulgherii și alții.

În ziua de 5 septembrie, cînd au intrat trupele horthyste în localitate, o mare parte din populație a fost mobilizată la șosea, unde s-a făcut primirea oficială a acestora. Cu acel prilej, Botaș Beni, noul primar maghiar, a ținut o scurtă cuvîntare, în care mai mult s-a adresat românilor din sat, spunîndu-le cum să se poarte, „să vorbească numai ungurește, iar cui nu-i place, să plece în România, pînă nu-i prea tîrziu".

În seara care a urmat, grupurile de maghiari au mai patrulat pe străzile locuite de români, spărgînd geamurile acestora și strigînd tot cuvinte jignitoare la adresa românilor și a României. De teamă, românii din sat s-au ascuns prin grădini, pe cîmp. Nici o casă românească nu era luminată, dar și pe întuneric, echipele de unguri au mai spart geamurile acestora, lovindu-le cu pietre.

În cîteva zile au fost instalate noile autorități locale: primar, notar, director școlar, funcționari etc. din rîndurile maghiarilor.

Cu toate că în sat, maghiarii reprezentau doar 30% dintre locuitori, totuși școala a fost transformată în școală ungurească, iar copiii românilor obligați să învețe în această limbă, ori să rămînă pe dinafară.

Din cauza prigoanei horthyste, la 26 octombrie 1940 am trecut frontiera în România, pe la Calea Mare, județul Bihor.

A doua mărturie provine de la N. Dragu din Sibiu, care arată că în „luna noiembrie 1940, a venit la noi un bărbat, cerîndu-ne să-l adăpostim. Era Aurel Panțir, fost funcționar la vama din Satu Mare, maltratat și apoi expulzat de horthyști. Cu el avea un geamantan cu cîteva obiecte personale, așa cum l-au aruncat peste granită. Peste cîteva luni a sosit și familia lui, compusă din soție și trei copii minori, între 6 și 13 ani, expulzată de unguri.

La scurtă vreme le-au sosit și cîteva lăzi cu articole de îmbrăcăminte, lenjerie, veselă, articole de sticlărie și mobilă, expediată din Satu Mare, pe calea ferată. Toate erau rupte, zdrobite, sparte sau tăiate, operație făcută de unguri pe timpul transportului, încît nu se mai puteau folosi de ele.

Deși n-aveau decît hainele de pe ei și cîteva lucruri luate în grabă la plecare, membrii familiei Panțir erau fericiți că au scăpat cu viață din mîinile horthyștilor.

Această familie era vizitată de alți români expulzați din teritoriul răpit. Printre acestia se numărau studenții Iuliu Ilea și Liviu Lumpar din Negrești — Oaș.

Tot atunci l-am cunoscut pe maistrul Vasile Stejerescu, de loc din Jibou. Și acesta fusese bătut, prigonit și expulzat de unguri, împreună cu familia sa, alcătuită din soție, un copil mic și soacra. Nici ei n-au reușit să aducă decît cîteva lucruri, în timp ce casa, mobila și celelalte bunuri le-au fost luate de ocupanți.

După eliberarea Transilvaniei de nord de către armatele române și sovietice, în septembrie—octombrie 1944, familia Panțir s-a stabilit în Cluj, iar familia Stejereanu la Baia Mare.

A treia mărturie provine de la I. Miron, născut în 1928, în Sînmihaiu Almașului. Acesta relatează „că în ianuarie 1941 m-am angajat slugă la măcelarul Miklós Jozsef din comuna Aghireș, județul Cluj. Într-una din serile lunii februarie, stăpîna m-a trimis să-l chem acasă pe soțul ei, care era la cîrciumă, împreună cu jandarmii din localitate. Găsindu-l în popicărie, mi-a spus să beau niște bere de pe fundul unei sticle. Eu am băut, dar fiind copil și neobișnuit cu ea, am scuipat-o jos. Văzînd că o scuip, atît el, cît și șeful de post, un zászlós (ajutor de sublocotenent), au început să mă înjure și au voit să mă bată. De frică, am fugit, și, ajuns acasă, m-am ascuns în grajd. Ei au fugit după mine, m-au prins și după ce m-au legat cu o funie de mîini și de picioare, m-au pus jos și au început să dea în mine cu pumnii, picioarele și cu o coadă de mătură, pînă m-au umplut de sînge și am leșinat. Pe cînd mă băteau strigau la mine: „Ciine de valah! Valah puturos!" Văzîndu-mă leșinat, au aruncat apă pe mine cu o găleată. Cum tot nu m-am trezit, m-au închis în grajd, așa legat cu funia, și au plecat mai departe la cîrciumă.

Peste vreo două ore, un vecin care auzise cum mă băteau, a intrat în grajd și m-a dezlegat, m-a dus la el în curte, m-a spălat cu apă de la fîntînă și, după ce mi-a dat o bucată de mălai, m-a sfătuit să plec în România, spunînd că aici nu voi mai putea trăi din cauza prigoanei măcelarului și a șefului de post.

Peste cîteva zile am trecut granița în România, pe Dealul Feleacului. Ajuns în țara liberă m-am stabilit la Brașov, iar în august 1944 am intrat voluntar în armata română, și am luat parte la eliberarea părții de nord-vest a României de sub ocupația horthystă, apoi a Ungariei și Cehoslovaciei.

O patra mărturie provine de la M. Suciu, născut în 1930, în Morești, județul Mureș. Acesta relatează „că pe la începutul lunii septembrie 1940, un vecin din spatele casei noastre, pe nume Papp Péter, l-a amenințat pe tatăl meu, Suciu Petre, muncitor la C. F. R., spunînd că abia așteaptă să mai treacă două-trei zile, după care îi va scoate intestinele, pe care o să le poarte pe umăr.

Ca urmare a acestei amenințări, tatăl meu, împreună cu fratele său, Suciu Gheorghe, tot muncitor la C. F. R., au hotărît să se refugieze în țara liberă, împreună cu familiile lor. Noi am plecat din Tîrgu Mureș cu ultima garnitură de tren, stabilindu-ne la Sighișoara.

A cincea mărturie provine de la I. Fodoca, născut în 1919, în Boian, județul Sălaj, care relatează „că pe la începutul lunii octombrie 1940 contingentul meu a fost chemat la recrutare. Ne-am prezentat la Crasna, unde era sediul de plasă și funcționa comisia de recrutare.

Mai mulți dintre noi aveam cusute pe haine bucăți de postav colorate diferit, după un obicei străbun, printre care erau și culorile roșu, galben și albastru.

Cum am intrat în curtea localului de lîngă prefectură, asupra noastră s-au năpustit cu pumnii și cu paturile armelor mai mulți civili și militari horthyști, și au început să ne lovească pe unde nimereau. După ce-am căzut jos, ne-au lovit cu picioarele. În timp ce ne băteau, incitați, strigau, în limba maghiară: „Ciini de români" și „Români puturoși!"

De teamă n-am reacționat nicicum. Pur și simplu ne-am mușcat limba de durere și am înghițit jignirea în noi.

După ce ne-au bătut la sînge, ne-au sfîșiat hainele cu baionetele și cuțitele, smulgînd bucăți de stofă și pănură, unde se afla postavul ce simboliza tricolorul românesc.

Acesta a fost primul contact cu autoritățile de ocupație maghiare și, totodată, un avertisment privitor la ceea ce ne așteaptă după încorporarea în armata horthystă.

A șasea mărturie provine de la P. Duma, născut în 1925, în comuna Cizer, județul Sălaj. „Din cauza maltratării și prigoanei autorităților maghiare de ocupație — insulte, bătăi în mai multe rînduri și amenințări cu moartea — în luna aprilie 1941 m-am refugiat în țara liberă. Din aceleași motive, a trecut granița cu mine și Ioan Duma a Duții, pe la Lunca Vișagului, prin Valea Drăganului. Ajuns în România m-am înrolat în armată și am luat parte la luptele pentru eliberarea Transilvaniei de nord de sub ocupația horthystă.

A șaptea mărturie provine de la T. Sonea, născut în 1905, în Pria, județul Sălaj. „La data de 3 mai 1944, jandarmii unguri — scrie acesta — au pătruns în curtea evreului Lázár Jacob din comuna noastră și, sub amenințarea armelor au obligat familia acestuia, ca în termen de zece minute, să părărească casa. Înspăimîntați, aceștia de-abia au reușit să-și adune cîte o legătură cu lucruri și ceva de mîncare pentru drum. Cînd a expirat timpul anunțat, jandarmii, amenințîndu-i cu împușcarea, i-au urcat în două care trase de cai, rechiziționate de primărie, și i-au dus la ghetoul din Șimleu Silvaniei.

În momentul cînd horthyștii au intrat în curtea casei lui Lázár, unul dintre băieții acestuia, Lázár Jacob, zis Iumi, în vîrstă de 21 de ani, bănuind ce-i așteaptă din partea autorităților maghiare, a sărit pe geamul din spatele casei și, prin grădini, a fugit în pădure, ascunzîndu-se în locul numit Măgura Priei, din Munții Meseș. Aici a fost adăpostit într-o colibă de familia lui Nicolae Farcaș, pînă la 17 octombrie 1944, cînd trupele germane și ungare, înfrînte, s-au retras spre vest, și localitatea era eliberată de unitățile sovietice.

Deși în perioada mai—octombrie 1944, autoritățile horthyste au încercat în mai multe rînduri să-l prindă pe Lázár Jacob, trimițînd patrule să scotocească satul și muntele, au anchetat și terorizat mai mulți săteni bănuiți că l-ar adăposti, dar fără rezultat. Tot satul știa de el, îi asigura hrana și îl apăra împotriva jandarmilor, salvîndu-i viața.

Dintre cei ridicați de horthyști din familia sa și duși în lagăr, au fost uciși cu toții în lagărul de la Auschwitz, mai puțin o fată, cu numele Aurelia, care s-a reîntors acasă în vara anului 1945.

*

După declanșarea, la 23 august 1944, a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, autoritățile horthyste au intensificat acțiunile teroriste și de prigonire a populației din Transilvania de nord. Iar după ofensiva trupelor germane și ungare în Crișana și Banat, din perioada 13—18 septembrie 1944, și ocuparea unor localități românești, autoritățile horthyste au urmărit populația evreiască din zonă pentru a o lichida. Cu ajutorul românilor, aceasta s-a retras spre interiorul țării încă pe la sfîrșitul lunii august 1944, salvîndu-și viața. Peste cîteva zile, autoritățile românești i-au ajutat pe evrei respectivi, după dorință, fie să se reîntoarcă la casele lor după alungarea trupelor inamice dincolo de graniță, fie să plece la Constanța, și de acolo în străinătate.

Concludente în această privință sînt documentele de arhivă. Astfel Inspectoral regional de poliție Alba Iulia, cu nr. 23.561 S din 29 august 1944, raporta că „în satele din apropierea frontierei noastre au fost arestați, cu excepția sașilor, toți cei care au fost prizonieri în Rusia, în războiul trecut. În nordul Ardealului, ungurii au interzis românilor să stea de vorbă pe străzi și în curți, mai mult de două persoane. În nopțile de 27—28 și 28—29 august 1944, românii au fost opriți să iasă din casă."

Același Inspectorat, cu nr. 23.863 S din 31 august 1944, raporta că „În ziua de 31 august a. c. au venit din Arad la Petroșani un număr de 120 evrei din Ungaria, fără autorizații de călătorie, și declară că vor să meargă la Constanța pentru a se îmbarca pentru Palestina. Solicită autorizație de călătorie pînă la București, unde au locul de întîlnire. În ultimele patru zile au venit în Petroșani cca 200 evrei din Arad și Timișoara, fugiți de acolo din cauza evenimentelor militare. Solicitînd a li se elibera autorizații de călătorie, spre a se reîntoarce în orașele amintite — după eliberarea acestora de către trupele române și sovietice. Tuturor acestora li s-a asigurat plecarea, acolo unde au dorit".

Prof. *Petru I. Dan*

Contribuția României la victoria asupra fascismului

(Continuare din pag. 1)

După oprirea ofensivei inamice, armata română a trecut la ofensivă pe întregul front și prin lupte grele a reușit să elibereze sud-estul Transilvaniei și să respingă, împreună cu trupele sovietice, forțele dușmane din centrul Transilvaniei, Crișana și Banat.

La 6 octombrie 1944, trupele sovietice și române au declanșat Operația Debrețin, menită să ducă la înfrîngerea unităților inamice în partea de nord-vest a României și cea de est a Ungariei. În cadrul ei, Divizia 3 munte și Divizia „Tudor Vladimirescu" au acționat la vest de Munții Apuseni, aducîndu-și contribuția la eliberarea orașului Oradea, iar Corpul de cavalerie român — la eliberarea orașului Salonta. În același timp, Armata 4 română, încadrată în gruparea de la dreapta Frontului 2 ucrainean, a trecut la ofensivă și, prin lupte crîncene, a rupt apărarea inamică pe Mureș și Arieș. Continuînd ofensiva, divizia Armatei 4 au forțat Someșul Mic, trecînd la urmărire pe direcția Apahida-Carei. Nimicind rezistențele inamice în Munții Meseș și Făget, trupele române înaintează spre vest și, prin lupte grele, la 25 octombrie eliberează orașul Carei. În aceeași zi, unitățile române și sovietice au depășit în acest sector frontiera româno-ungară. Tot atunci, trupele sovietice, în colaborare cu cele române, au eliberat orașul Satu Mare. Pentru a imortaliza ziua eliberării întregului teritoriu național, guvernul a hotărît ca data de 25 octombrie să fie sărbătorită ca zi a Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România.

În luptele duse pentru eliberarea părții de nord-vest a țării, armata română a acționat cu 274.000 militari și a eliberat 872 localități, dintre care 8 orașe. De asemenea, armata română a luat parte la eliberarea orașelor Cluj, Oradea, Salonta și Satu Mare. Pierderile suferite de unitățile române în perioada 1 septembrie—25 octombrie 1944 s-au ridicat la 50.000 oameni, dintre care 11.000 numai în luptele de pe Mureș.

După eliberarea teritoriului național, armata română a continuat acțiunile militare pe teritoriul Ungariei, participînd la operațiile Debrețin și Budapesta, organizate de comandamentul sovietic.

La Operația Debrețin, declanșată la 6 octombrie 1944, au luat parte, în cadrul grupării principale a Frontului 2 ucrainean, și 5 divizii române, pe direcția principală Arad—Debrețin—Nyiregyháza. Prin lupte de o mare intensitate, armatele române și sovietice au rupt pozițiile Armatei 6 germane și Armatei 3 ungare, pătrunzînd spre nord pe teritoriul Ungariei. Nimicind rezistențele și contraatacurile inamice, marile unități române, împreună cu diviziile sovietice, au eliberat prin lupte sîngeroase, în 19 și 20 octombrie 1944, orașul Debrețin.

La zdrobirea grupării dușmane din această zonă și-a adus contribuția și Corpul de cavalerie din Armata 1 română, care a înfrînt rezistențele inamice și la 20 octombrie a ieșit la vest de Debrețin, iar Divizia 2 munte română, încadrată în Corpul 35 armată sovietică, a ieșit la est de această localitate.

Concomitent, celelalte 4 divizii ale Armatei 1 române au dus lupte îndîrjite pe Tisa mijlocie, forțînd rîul la Mindszent și Szolnok. Prin lupte deosebit de grele, aceste mari unități au contribuit la zdrobirea contraloviturii executate de trupele fasciste în zilele de 19—21 octombrie în zona Szolnok, cu scopul de a pătrunde în spatele Grupării principale a Frontului 2 ucrainean. Astfel, diviziile române au avut un rol însemnat în reușita Operației Debrețin.

În ultima decadă a lunii octombrie, a pătruns pe teritoriul Ungariei și Armata 4 română, comandată de general de corp de armată Gheorghe Avramescu, aflată la flancul drept al Frontului 2 ucrainean. Aceasta a nimicit forțele germane și ungare din zona orașului Nyiregyháza și, la sfîrșitul lunii, a ajuns pe Tisa superioară, încheind Operația Debrețin.

De la 29 octombrie, armatele române au luat parte la Operația Budapesta, acționînd pe patru direcții depărtate una de alta. Corpul 7 armată, comandat de general Nicolae Șova, compus din 3 divizii, a înaintat spre capitala Ungariei. După lupte grele, a ajuns în fața centurii fortificate de apărare a Budapestei, formată din trei poziții eșalonate în adîncime pe o distanță de 30 km. Prin lovituri puternice, în cursul lunii decembrie, diviziile române au rupt această centură și, la 1 ianuarie 1945, se aflau în fața orașului. În continuare, timp de două săptămîni, încadrate în Gruparea Budapesta, formată din două corpuri de armată sovietice și Corpul 7 armată română, trupele române au dus lupte înverșunate în interiorul marelui oraș, ajungînd la 15 ianuarie 1945, la mai puțin de 2 km de Dunăre. În ziua următoare, Corpul 7 armată român a fost scos din dispozitiv și deplasat pe frontul din Cehoslovacia.

Armata 4, continuînd operațiile militare, a cucerit Munții Hegyálja și la 18 decembrie a trecut frontiera ungaro-cehoslovacă. Concomitent diviziile 2 și 3 munte, acționînd în cooperare cu trupele sovietice, au cucerit masivul Bükk și, la 28 decembrie, au ajuns pe frontiera ungară-cehoslovacă.

Pe teritoriul Ungariei, armata română a acționat cu 210.500 militari, a eliberat 1.237 localități, dintre care 14 orașe, a provocat inamicului pierderi care s-au ridicat la 21.045 prizonieri și peste 9.700 morți, și a pierdut 42.700 oameni.

În ultima etapă a războiului antihitlerist, armata română a luptat pe teritoriul Cehoslovaciei. Luptele au început la 18 decembrie 1944 și s-au desfășurat în trei etape, și anume: 1. luptele din zona frontierei ungaro-cehoslovace; 2. marea ofensivă de iarnă (12 ianuarie—25 martie 1945) și 3. etapa finală a războiului antihitlerist (25 martie—12 mai 1945).

În prima etapă, Armata 4 română a executat operația de la Sena-Turna; iar Corpul 4 armată din Armata 1 a participat la luptele de pe rîul Ipoly și din zona Lučenec.

În etapa a doua, Armata 4 română a rupt apărarea inamică din masivul Silicka și, înaintînd pe direcții convergente, a încercuit gruparea ungară în zona orașului Rožňava. Apoi, diviziile acestei armate au trecut la urmărirea dușmanului, ieșind în valea Hronului. În cursul lunii martie 1945, această mare unitate operativă, depășind greutățile unor locuri greu accesibile și ale unei ierni cu viscole mari și geruri năpraznice, a înfrînt rezistența adversarului, cucerind Munții Tatra Mică, Metalicii Slovaci, orașul Banska Bystrica și a concurat la eliberarea orașului Zvolen. Concomitent, Armata 1 română a înaintat în Munții Javorina și, forțînd Hronul, a continuat ofensiva în Munții Nitra.

În etapa a treia, Armata 4 română a executat operația pentru cucerirea Munților Fatra Mare, Fatra Mică și Carpații albi, a forțat rîul Vah, și a ieșit pe Morava; iar Armata 1 română a realizat operația dintre rîurile Hron și Morava, precum și operația din lungul Moravei, încheiată cu eliberarea orașelor Kromeriž și Kojetin.

Între 6 și 12 mai 1945, cele două armate române și-au adus contribuția la ultima operație a celui de-al doilea război mondial în Europa — Operația Praga. Ele au fost regrupate în zona Brno și, în cooperare cu Armata 53 sovietică, au urmărit inamicul pe direcția Praga, pînă în ziua de 12 mai 1945, cînd ultimul focar de rezistență dușmană a fost nimicit.

O brigadă de căi ferate și Regimentul 2 care de luptă au acționat, în cursul lunii aprilie, și pe teritoriul Austriei, dînd lovituri trupelor fasciste în apropiere de Viena.

În Cehoslovocia, armata română a participat cu 248.340 oameni, a înaintat 400 km, a forțat patru cursuri de apă și a străbătut prin lupte zece masive muntoase, a eliberat 1.722 localități, dintre care 31 orașe, a provocat inamicului pierderi mari în oameni și tehnică de luptă, și a pierdut 66.995 ostași.

Contribuția militară a României la războiul antihitlerist s-a ridicat la 538.536 oameni, care au luptat 260 zile, au înaintat 1.000 km în dispozitivul inamic, de pe Mureș pînă la 80 km de Praga, au traversat prin lupte grele 17 masive muntoase, au forțat 12 cursuri mari de apă, au eliberat 3.831 localități, dintre care 53 orașe, au provocat adversarului mari pierderi în oameni — 136.529 prizonieri și morți — în armament și tehnică de luptă. Pierderile suferite de armata română în timpul războiului antihitlerist s-au cifrat la 167.525 oameni, morți, răniți și dispăruți, dintre care peste 5.000 ofițeri și aproape tot atîția subofițeri.

Pentru faptele lor de arme săvîrșite în război, trupele române au fost citate în 14 ordine de zi pe întreaga armată de către Ministerul de Război român, prin numeroase ordine de zi pe armate, corpuri de armate și divizii. De asemenea, Comandantul suprem sovietic a evidențiat comportarea și eroismul armatelor române prin șapte ordine și 21 comunicate de război, precum și în numeroase ordine de zi. Peste 300.000 de militari români au fost distinși cu decorații de război românești, sovietice, cehoslovăce și ungare.

Pe lîngă efortul militar, poporul român a adus o deosebită contribuție economică la înfrîngerea fascismului. După date incomplete, valoarea contribuției economice a României la războiul antihitlerist s-a ridicat la peste un miliard de dolari valută 1938.

După aprecierile de epocă, prin participarea sa activă la războiul antihitlerist, țara noastră a contribuit la scurtarea acestuia cu cel puțin șase luni.

Efortul militar și economic al României în războiul antihitlerist a fost apreciat larg și elogios pe plan internațional. Astfel, A. I. Vîșinski, reprezentantul U. R. S. S. la Conferința de pace de la Paris din 1946, arăta că „după 23 August 1944, România a devenit unul din cei mai activi participanți la lupta împotriva Germaniei hitleriste, a acordat ajutor Natiunilor Unite și, în primul rînd, Uniunii Sovietice". Postul de radio din S. U. A. referindu-se la aportul României la războiul antihitlerist, afirma că acesta „a scurtat timpul ostilităților și a adus o contribuție de preț la victoria militară împotriva Germaniei hitleriste". Iar postul de radio Paris preciza că România, prin participarea sa activă la război, a contribuit la scurtarea acestuia cu „cel puțin șase luni".

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 9 Mai — Ziua Victoriei asupra fascismului — aducem întreaga noastră recunoștință memoriei acelora care și-au jertfit viața pe cîmpul de luptă, și un cald și binemeritat omagiu tuturor acelora care și-au adus suprema lor contribuție la zdrobirea fascismului și la instaurarea păcii în lume.

Din activitatea Episcopului Dr. Vasile Stan, pedagog luminat şi ierarh patriot

În biserica cu hramul „Înălțarea Domnului" (construită în 1725) din parohia Sohodol, din Țara Moților, an de an, la 13 aprilie, se înalță rugăciuni pentru odihna sufletului vrednicului de pomenire Episcopul Dr. Vasile Stan. Credincioșii așteaptă cu emoție, dar și cu legitimă mîndrie, momentul cînd preotul le va vorbi despre acest fiu al satului, a cărui viață pilduitoare este încă vie în amintirea celor mai vîrstnici.

Deoarece anul trecut s-au împlinit 110 ani de la nașterea sa și 40 de la moartea sa, credem că este potrivit să evidențiem cîteva trăsături ale chipului acestui mare român, care a slujit Biserica și neamul cu un devotament exemplar.

*

Episcopul Dr. Vasile Stan s-a născut în comuna Sohodol, din Munții Apuseni, la 30 ianuarie 1875, din părinți țărani. Starea materială a acestei familii era asemănătoare celei a tuturor moților. Greutățile vieții moților, sărăcia lui, sînt foarte bine înfățișate în versurile lui Octavian Goga: „Munții noștri aur poartă, / Noi cerșim din poartă-n poartă". Aceasta era viața moțului sărac în țară bogată.

Anii copilăriei, petrecuți în casa părintească, viața grea a moților, și-au pus pecetea pe întreaga ființă a viitorului ierarh, care va lupta necontenit pentru luminarea și ridicarea poporului.

Școala primară a făcut-o în comuna natală; a urmat apoi gimnaziul la Brad și liceul la Beiuș și Brașov. Studiile teologice le-a urmat la Institutul „Andreian" din Sibiu, după care, în 1898, Consiliul Arhiepiscopesc din Sibiu l-a trimis ca bursier la Universitatea din Budapesta, unde a făcut studii de Filozofie, Pedagogie și Filologie modernă. În 1908 și-a luat doctoratul în Filozofie, în limba română, pe care o iubea ca pe sufletul său.

Revenind la Sibiu, a funcționat ca profesor la Institutul teologic-pedagogic, iar după separarea celor două secții, în 1919, a fost numit director al Secției pedagogice, devenită Școala normală „Andrei Șaguna", pe care o va conduce pînă în anul 1928. În noua sa calitate, s-a dovedit a fi un educator desăvîrșit.

A desfășurat și o bogată activitate publicistică: a scris și tipărit manuale didactice; a redactat „Biblioteca școlarului" și revista pedagogică „Vatra școlară", a scris numeroase articole culturale și sociale, făcînd din activitatea sa de condeier o înaltă și nobilă misiune.

Dr. Vasile Stan a fost nu numai un „ctitor" de oameni, ci și om de mare omenie, care nu și-a uitat niciodată obîrșia, fiind mîndru de moții din rîndul cărora provenea și pentru a căror propășire spirituală și materială a luptat necontenit. Astfel, pe mulți fii de moți, copii de țărani săraci, i-a ajutat să primească lumina cărții, dăruindu-i astfel și pe aceștia luptei pentru ridicarea poporului.

Amintim una dintre aceste fapte ale sale:

Revenind pe meleagurile natale, profesorul Dr. Vasile Stan a găsit în satul său un copil orfan de amîndoi părinții pe care învățătorul îl descria ca pe un copil silitor la carte, cu bună ținere de minte și cu inteligență ageră. Pe acest copil de moț, cu numele Ioan Petru Stan, încălțat în opinci și îmbrăcat în straie moțești, îl duce la Sibiu, unde îl înscrie la Școala normală de băieți. Prin purtarea de grijă a profesorului Vasile Stan, acest copil isteț și dornic de învățătură va ajunge, după absolvirea școlii, un nume cunoscut în lumea literară sibiană, devenind scriitorul Ion Stan Arieșeanu, care a publicat schițe și nuvele în revistele „Gîndul nostru", „Luceafărul Literar", „Izvorașul"; a publicat, de asemenea, un volum de poezii satirice, intitulat „Vai de mine", în care apar multe aluzii la viața plină de nevoi a țăranului moț în perioada dintre cele două războaie mondiale. Înscris la Facultatea de Litere și Filozofie, acest tînăr scriitor va trebui să-și întrerupă studiile pentru a merge pe front. Patriot înflăcărat, în calitatea sa de comandant de pluton, cu gradul de sublocotenent, a luptat cu eroism împotriva trupelor hitleriste. A căzut eroic la 6 martie 1945, cînd avea abia 21 de ani, în Cehoslovacia, fiind înmormîntat în cimitirul eroilor din Lucenek.

Iată ce fel de oameni a crescut marele pedagog care a fost Dr. Vasile Stan!

Dragostea față de popor l-a determinat pe Dr. Vasile Stan să ducă o luptă susținută pentru ajutorarea țărănimii, pentru propășirea ei economică. A fost unul dintre precursorii cooperației în Transilvania, iar în calitatea sa de președinte al Federației „Înfrățirea" a ajutat cu porumb comunele sărace din Țara Moților în urma secetei din 1914. Fiul de moț n-a uitat pe cei rămași acasă!

Dr. Vasile Stan a fost și un neobosit luptător pentru promovarea conștiinței naționale și a unității poporului român. Cu mare entuziasm și legitimă mîndrie patriotică a luat parte la Marea Adunare de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918. A fost fericit cînd alături de miile de români veniți la această măreață sărbătoare a întîlnit la Alba Iulia și pe moții de Sohodol, veniți și ei să-și spună cuvîntul pentru Unire.

Pentru vrednicia și meritele deosebite în slujba Bisericii și neamului, în anul 1927 Dr. Vasile Stan a fost ales vicar al Arhiepiscopiei Sibiului și sfințit întru arhiereu cu titlul „de Rășinăreanul".

În anul 1938 a fost ales episcop al eparhiei nou înființate a Maramureșului, cu reședința la Sighet, fiind înscăunat la 29 decembrie 1938. A reușit să organizeze această eparhie în scurta sa păstorire, pînă în 1940 cînd, în urma odiosului Diktat de la Viena, a fost silit să se retragă la Sibiu, unde și-a petrecut pribegia vreme de patru ani. Dorul de a fi în mijlocul păstoriților săi l-a determinat ca în toiul iernii, din anul 1944 — la 14 decembrie — să plece din nou la scaunul de reședință.

Participînd afectiv la suferințele îndurate de păstoriții săi, s-a îmbolnăvit grav, fiind silit să revină la Sibiu, în ziua de 13 aprilie 1945. Potrivit dorinței sale, a fost înmormîntat în cimitirul din Rășinari, lîngă mausoleul mitropolitului Andrei Șaguna.

Deschizînd cartea vieții acestui luminat profesor și ierarh, personalitate proeminentă a Transilvaniei acelei vremi, ne umplu de admirație faptele sale de truditor pentru mai binele acestui neam. S-a înscris în istorie prin devotamentul cu care a slujit altarul Bisericii și al Patriei. El rămîne în conștiința neamului, căci a fost cu adevărat o conștiință românească.

Idealul vieții episcopului Dr. Vasile Stan, pe care singur și l-a formulat și l-a urmat neabătut, a fost identic cu al eroului Munților Apuseni — Avram Iancu: „Unicul dor al vieții mele e să-mi văd națiunea fericită, pentru care după puteri am luptat pînă acuma".

Acest măreț ideal a devenit astăzi o realitate scumpă, dar viața celui ce l-a slujit rămîne o pildă luminoasă și vie pentru generațiile de azi și de mîine.

Pr. *Eugen Goia*

Taina mîntuirii în Hristos . . .

(Continuare din pag. 1)

umpluți de cinste și de slavă alături de El. Înviind Hristos din mormînt, toți sîntem smulși din lumea morții și antrenați în lumea care va să vină, Împărăția lui Dumnezeu. Prin moartea Sa, El a distrus moartea ca atare și pentru totdeauna, pentru că El era Viața însăși: „Dar cum mori, Viață, și cum șezi în mormînt?" ne-am întrebat în Vinerea Patimilor. Întreaga iconomie a mîntuirii se realizează acum în faptul morții și Învierii Sale. În Iisus Hristos, care a fost înviat din morți de Tatăl prin Duhul care dă viață și care a înviat El însuși pentru că era Dumnezeu adevărat, noi toți facem trecerea de la moarte la viață. De aceea, așa cum subliniază Apostolul Pavel, credința în Hristos cel înviat care dă viață lumii stă la temelia speranței și mîntuirii noastre (I Cor. 15, 17).

În al doilea rînd, vestea Învierii Domnului este anunțată în afara locașului de cult, în fața ușilor bisericii, citindu-se Evanghelia despre răspîndirea vestei învierii. Acest fapt arată că învierea are o importanță universală, are o valoare cosmică, deoarece Domnul *Cel înviat* este *Pantocratorul,* Cel care are și dă viața din abundență. Iisus Hristos cel înviat este Cuvîntul-Creatorul, Domnul, mirele Bisericii și împăratul îngerilor, Căruia i s-a dat toată puterea în cer și pe pămînt. De altfel, la Liturghia de Paști, Biserica a rînduit să se înceapă citirea Noului Testament anume cu *Prologul* Evangheliei după Ioan, care amintește de Geneză, de Cuvîntul lui Dumnezeu. Și pentru că Cel răstignit și înviat este Pantocratorul, Paștele este o sărbătoare a tuturor, a întregii creații, nu numai a creștinilor. Învierii Pantocratorului transformă radical destinul creației și al umanității. Este vorba de eliberarea creației și umanului din robia coruptiei și a morții. Acest trup stricăcios se va îmbrăca întru nestricăciune, acest trup muritor se va îmbrăca întru nemurire (I Cor. 15, 51—54). Bucuria cosmică constă în aceasta: toți vor învia, toți vor primi viață din viața Celui Înviat. Toți vor avea un loc în *lumea* (oekumene) care va să vină, dar ține de fiecare să fie ales mic sau mare în Împărăția lui Dumnezeu. Astfel, Biserica ține cu toată tăria să nu fie propovăduit „un alt Dumnezeu decît creatorul, un alt Hristos decît Cel născut din Maria, o altă speranță decît Învierea" (Tertulian, *Contra ereticilor XXIII,* 11, trad. rom., p. 155.)

În al treilea rînd, Liturghia de Paști ne prezintă un Dumnezeu care este în același timp Iubirea însăși, Cel iubit și Cel care dăruiește iubirea Sa din abundență. Un Dumnezeu care invită la Sine pe fiecare și pe toți, Care iartă fără condiție. Este o invitație unică și o iertare necondiționată, fără a ține seama cu tot dinadinsul de meritele, de nevoințele și de virtuțile noastre. Astăzi cunoastem cine este Dumnezeul nostru și ne întrebăm: Cine este mare și bun ca Dumnezeul nostru? Toate cîntările Învierii exprimă acest caracter unic al lui Dumnezeu lesne iertător și iubitor de oameni. Sfîntul Ioan Hrisostom, în *Cuvîntul* său de Paști, care se citește în noaptea Învierii, spune că toate barierele între Dumnezeu și umanitate sînt acum ridicate. Toți fără excepție, sînt chemați de Tatăl să intre în osteneala Fiului Său, toți sînt invitați să se bucure de Jertfa Sa. Dumnezeu oferă iertarea și iubirea Sa tuturor: Cine s-a ostenit să-și ia acum răsplata; cine nu s-a ostenit va primi în dar. Nimeni nu este respins sau lăsat în afară.

Desigur, fiecare este dator să facă drumul lui Hristos în mod personal, să participe direct la această strămutare de la moarte la viață. Biserica a rînduit, urmînd tradiția Evangheliei și Apostolilor, mijloace pentru a primi viața lui Hristos în viața noastră. La Liturghia de Paști se cîntă, în amintirea botezului creștinilor care se făcea în noaptea Învierii: „Cîți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat" (Gal. 3, 27). Și aceasta anume pentru a arăta că ceea ce s-a întîmplat cu Hristos în cele trei zile petrecute în mormînt, se mijlocește celui botezat prin taina întreitei afundări. De aceea nimeni nu trebuie să fie reținut de la Botez, care rămîne marea experiență a morții și învierii cu Hristos și în Hristos. La fel se poate spune despre Sfînta Împărtășanie, care nu este altceva decît o revărsare a vieții lui Hristos în viața noastră: „Trupul lui Hristos primiți și din izvorul cel fără de moarte gustați." În noaptea Învierii și în fiecare Duminică, toți sînt chemați să se apropie de potir: „Veniți să mîncăm hrană nouă, veniți să bem băutură nouă." Este însuși Hristos cel înviat, Domnul vieții, care se dăruiește întreg fiecăruia, fără să se împartă.

În fine, sărbătoarea Paștelui nu se termină cu cuminecarea la biserică. Creștinii nu trebuie să țină numai pentru ei bucuria pascală. La vecernia din Duminica Învierii, sau a doua înviere, preoții citesc Evanghelia în mai multe limbi, arătînd prin aceasta că creștinii trebuie să anunțe vestea Învierii Domnului la toate neamurile, în tot locul și în tot timpul. Propovăduirea faptului învierii este deci o datorie permanentă a Bisericii și a fiecărui creștin: „Așa este scris, și așa trebuia să pătimească Hristos și să învieze a treia zi din morți. Și să se propovăduiască tuturor neamurilor, în numele Lui, pocăința și iertarea păcatelor, începînd din Ierusalim" (Luca 24, 46—47). Toți creștinii sînt trimiși să împărtășească bucuria Învierii, spunînd altora „Hristos a Înviat". Iar cu „Hristos a Înviat", creștinii mărturisesc nu numai faptul istoric al învierii din mormînt a lui Iisus Hristos, ci vestesc și Împărăția lui Dumnezeu, aici și acum.

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea Bistrița

Printre vechile așezăminte monahale din părțile Olteniei, se numără și Mănăstirea Bistrița, atestată documentar în anul 1491. Ctitorită prin osîrdia și cheltuiala fraților Craioveşti — Barbu banul, Pîrvu vornicul, Danciu comisul și Radu postelnicul — Mănăstirea a primit de la început o destinație precisă: centru monahal pentru susținerea spiritualității ortodoxe, pentru promovarea culturii atît de necesară Craioveștilor în delicatele lor funcții politice și administrative pe care le îndeplineau în viața socială a țării, adăpost pentru comorile de artă, și bolniță pentru îngrijirea bolnavilor din împrejurimi. În vederea împlinirii acestor scopuri superioare, ctitorii înalță o biserică monumentală, înconjurată cu chilii spațioase, după stilul curților medievale, cu puternice ziduri și turnuri de apărare.

Odorul cel mai de preț, dăruit de banul Barbu sfintei Mănăstiri, sînt moaștele Sfîntului Grigorie Decapolitul, cumpărate în anul 1497 din sudul Dunării, pentru a transforma acest sfînt locaș în centru de pelerinaj al creștinilor ortodocși, reușind să rivalizeze astfel cu Mitropolia Țării Românești, înzestrată cu moaștele Sfintei Filofteia, aduse în țară de Radu Vodă în secolul al XIV-lea.

Întărită cu numeroase moșii, sate și sălașe, de către ctitori, voievozi și boieri, Mănăstirea beneficiază de condiții optime pentru desfășurarea unei trainice activități spirituale și culturale de tradiție ortodoxă și românească. Dascălii monahi vor instrui nu numai călugări și fii de boieri, ci chiar și viitori domni, cum a fost evlaviosul și învățatul voievod Neagoe Basarab, întrecut în cultură numai de Dimitrie Cantemir — poliglotul și membrul Academiei Germane. De asemenea, vor apare de timpuriu scriitori de hrisoave și documente, ca „mult păcătosul Ștepan" (1506) și Stan logofătul (1514).

Căzută victimă tunurilor lui Mihnea cel Rău (1509), mănăstirea este refăcută în scurt timp, încît Neagoe Basarab emite un hrisov de întărire a unor moșii „Părintelui egumen Chir Vavila și tuturor fraților care trăiesc în acel sfînt locaș" (1512). După această dată, ctitoria Craioveștilor cunoaște o incontestabilă înflorire. Se pun bazele unui fond de manuscrise valoroase, ca *Psaltirea slavonă* (1346), cel mai vechi manuscris de pe teritoriul țării noastre, *Manuscrisul de la Hilandar* (1408), *Tetraevanghelul* postelnicului Marcea (1519), „biblioteca" banului Preda Craiovescu, din care se păstrează și astăzi un *Minei* (1519) și *Albina* (1521), scrise de renumitul călugăr caligraf „păcătosul Dragomir", cum obișnuia să-și smerească semnătura operelor.

Devenită adevărată vatră de cultură, rivalizînd cu Mănăstirea Neamțu din Moldova, obștea călugărilor copiază cu osîrdie cărți pentru cunoscătorii scrisului și ai cititului, care erau destul de numeroși și diferențiați ca vîrstă, cum rezultă dintr-o însemnare a egumenului Misail, în care spune printre altele: „Vă rog dar pe toți părinții și frații noștri, și cei tineri și cei în vîrstă și cei bătrîni de vor citi sau vor scrie" (1537). Unele cărți sînt vîndute cu prețuri ridicate. Astfel, preotul Stoica din Grosani cumpără două cărți, plătind 850 aspri, un cal și douăsprezece oi.

Călugării de la Mănăstirea Bistrița susțin „mai mult decît oriunde focul sacru al dulcelui grai românesc", cum afirmă un bun cunoscător al activității desfășurate aici. La 21 decembrie 1573, apare cel mai vechi act românesc scris de egumenul Eftimie. Cronologic, este considerat al doilea document de limbă română, după scrisoarea lui Neacșu din Cîmpulung (1521). Ieromonahul Mihail Moxa scrie *Cronograful* (1620), prima istorie universală în limba română, traduce *Liturghierul* (1620—1630), a doua traducere, după cea a lui Coresi, și *Pravila,* tipărită la Mănăstirea Govora în anul 1640.

Spre sfîrșitul secolului al XVII-lea, întreaga viață culturală este dominată de puternica personalitate a Arhimandritului Ștefan. De la el, s-au păstrat *Teologia polemică* (1628), *Tîlcul Evangheliilor, Cazanii în Duminicile de peste an* (1688) și un *Miscelaneu religios* (1697). Sprijină pe copistul Stroe copilul, devenit Serafim ieromonahul, de la care avem un *Pateric, Cartea lui Isop înțăleptul* și *Vocabularul de botanică slavo-român,* fiind al treilea în ordine cronologică, după cel al ieromonahului Mardarie de la Cozia (1649) și al lui Mihail logofătul din Tîrgoviste (1678). În anul 1719, participă, împreună cu Ioan de la Hurez, Ștefan de la Arnota și Pahomie de la Govora la un sinod prezidat de episcopul Damaschin al Rîmnicului, avînd ca temă înființarea a doua școli, una românească la Rîmnicu Vîlcea și alta latinească la Craiova. Deși n-au luat ființă aceste școli, totuși sînt vrednice de apreciat proiectele „de folos țării" ale înaltilor prelați.

În secolul al XVIII-lea, se impune ieromonahul Ilarion cu cel mai mare număr de manuscrise. Dintre ele, amintim: *Fiziologul* (1735), *Patericul* (1744), *Viețile Sfinților* (1745), *Ithica ieropolitica* (1748), *Dioptra sau Oglinda* (1751) și *Varlaam și Ioasaf* (1754). Contemporan al său este ieroschimonahul Macarie din Pește ră, autorul unui *Octoih.*

La începutul secolului al XIX-lea, se remarcă ieromonahul Ioachim Bărbătescu, schevofilaxul Mănăstirii, copiind printre altele: *Cronograful* (1801), *Eshatologia* (1803), *Viața Sfîntului Grigorie Decapolitul* (1804), *Omilii, Prosopografia Mîntuitorului, Livada duhovnicească* (1807) și *Theotocarion* (1809).

Școala copiștilor de la Mănăstirea Bistrița o încheie monahul Pahomie cu un *Miscelaneu teologic* (1832) și monahul Parthenie, scriitor și zugrav, cu un *Paraclis* (1833).

Călugării de la Bistrița au promovat nu numai limba română, ca mijloc de afirmare națională, ci au sprijinit toate eforturile depuse pentru unirea și independența tuturor românilor. Astfel, este vrednic de amintit faptul că adăpostesc pe marele voievod Mihai Viteazul cu toată oastea sa, cînd „a fost atunci la ieșirea lui din țară și era la mare strîmtoare și la supărare din toate părțile", cum glăsuiește un document de epocă. Iar mișcarea împotriva grecilor lui Leon Vodă (1629—1633) este pregătită de aga Matei Basarab tot la adăpostul zidurilor Mănăstirii Bistrița.

Între anii 1846—1856, clădirile Mănăstirii au suferit o transformare radicală, păstrîndu-se din vechile construcții numai biserica „Bolnița" (1519), cu o remarcabilă pictură medievală românească, fiind a doua ca vechime în Oltenia, după cea din pronaosul Mănăstirii Cozia, însă mult mai bine conservată; cele două bisericuțe din Pește ră, una cu hramul *Intrarea în biserică* (1635) și alta cu *Sfinții Arhangheli* (1737) și Casa bolnitei (1700).

Refăcută în stil monumental, Mănăstirea Bistrița a continuat tradiția de slujire a poporului, adăpostind următoarele instituții cu caracter social-educativ: Spitalul „Crucea Roșie" în timpul războiului de independență (1877—1878); Școala de subofițeri (1883—1889), Orfelinatul băieților corpului didactic (1889—1902), Seminarul teologic eparhial (1908—1911), Societatea „Acoperămîntul Maicii Domnului" cu școală monahală pentru călugărițe (1912—1948) ș. a.

Aici a funcționat prima tipografie din țara noastră sub conducerea ieromonahului Macarie. Argumentul incontestabil constă în descoperirea aici a șapte exemplare din *Liturghierul* de la 1508. De aceea, Nicolae Iorga scrie că „la Bistrița Craioveștilor s-a făcut această nobilă lucrare de artă". Sau: „La Bistrița, tipograful Macarie . . . dădea la lumină în 1508 un frumos Liturghier — prima carte tipărită pe pămîntul Țării Românești" (Ștefan Ștefănescu, 1965); „Ne încumetăm a afirma că prima tipografie a Țării Românești, nu putea fi în alt loc decît la Bistrița din Oltenia" (Barbu Theodorescu, 1970). Iar cercetătorul Costea Marinoiu zice, în *Istoria cărții vîlcene, sec. XVII—XVIII,* că: „Noi susținem, de asemenea, ipoteza că locul unde s-a tipărit cartea de la 1508 este Mănăstirea Bistrița" (1981).

În prezent, întregul complex mănăstiresc de la Bistrița este în curs de restaurare generală.

Sfînta Mănăstire Bistrița, focar de cultură națională și vatră de spiritualitate ortodoxă și de asistență socială, va aniversa în curînd cinci secole de existență documentară, prilej pentru sublinierea eforturilor depuse aici, de înaintașii noștri, pentru apărarea credinței strămoșești și realizarea unității neamului românesc.

Arhim. *Veniamin Micle*

Ouă încondeiate la Bran

Arta populară de încondeiere a ouălor cu teme religioase, tradiționale și gospodărești este o zestre culturală moștenită de la înaintași în părțile Branului din județul Brașov.

Tehnica acestei lucrări artistice a fost descrisă de D-l Nicolae Chifăr, că student teolog, în „Telegraful Român", anul 128, nr. 13—16/1980, p. 8, unde sînt descrise materiale necesare și metode operative de încondeiere.

Ca modestă completare, în aceste rînduri se încearcă o prezentare pe scurt a temelor și a motivelor de încondeiere a ouălor în Bran, în această subzonă geografică a Țării Bîrsei, mărginită la est, sud și vest de munții Bucegi și Piatra Craiului și de cîmpia Bîrsei la nord, spre Brașov.

În cele ce urmează sînt prezentate pe scurt cîteva teme și elemente de reproduceri naturale, încondeiate pe ouă în comunele brănene.

I. *Teme religioase de istorie biblică.*

1. „Adam și Eva", apar în desen și inscripție. Șarpele se vede încolăcit pe pomul din grădina raiului și ține în gură un măr roșu. Eva se vede cu mîinile întinse, să primească fructul ispitei. La capătul de jos e desenat rotund și roșu „Pămîntul".

2. „Nașterea Domnului" este văzută în desenul cu inscripție. Se observă ieslea vitelor. Dreptul Iosif, Fecioara Maria și Pruncul Iisus au însușire iconografică, apar cu aureole în jurul capetelor. Păstorii au specific local de port, sînt văzuți cu cojoace, cu traiste și cu bîte în mîini.

3. „Cina cea de Taină" e desen și inscripție. La o masă lungă se vede în mijloc, mai înalt, Domnul Iisus Hristos. În ambele părți sînt cîte șase ucenici. Pe masă stau pahare roșii cu picioare și pîini. Desenul e făcut în dublu exemplar pe ambele părți ale oului pe lungimea despărțită prin chenar cu motive ornamentale.

4. „Răstignirea" se vede în desen și inscripție. Lîngă Cruce, conform realității istorisite în texte biblice, stau Maica Domnului și Sf. Ioan Evanghelistul cu aureole de recunoaștere iconografică în jurul capetelor.

5. Pe alt ou încondeiat se vede Învierea Domnului. Mîntuitorul cu aureolă în jurul capului iese triumfător din mormînt. Cei doi ostași romani se văd în costumația vremii, cu coifuri pe capete și cu sulițe.

Aceste teme de ordin religios dovedesc interes de prezentare a unor evenimente de la căderea în păcatul strămoșesc prin Adam și Eva pînă la ridicarea neamului omenesc din osînda iadului prin nașterea, răstignirea și Învierea Domnului Hristos.

Deși desenele par mai naive și imposibile de dezvoltat în spațiul mic al unui ou, totuși, prin însăși simplitatea lor artistică au un farmec deosebit în individualitate.

II. *Teme cu preocupări de creșterea vitelor.*

1. Ciobanul cu oile e desenat cu sarică (bundă), cu fluier, cu opinci și pălărie mică. Se văd trei oi mițoase cu îndeminare de desen, în care apare lîna — ca și pe sarică — din liniuțe curbate cu grijă. După cele trei oi, vine una mai mică, desigur mielul.

2. „Ana duce vaca la apă" e desen și inscripție de preocupare. Vaca se vede cu clopot la gît și cu uger mare. Fîntîna e cu o cumpănă și găleată. În jurul fîntînei, pe jos, se văd flori mici de fînaț necosit.

Aceste două teme sînt mărturii ale unor asidui preocupări gospodărești și de muncă locală.

III. *Teme de horă populară și drumeție.*

1. „Joc țărănesc" apare în inscripție și desen. Muzicanții, așa numiții „lăutari" se văd după tradiția bătrînească cu vioară și cobză. Perechile de jucători vin ordonat unele după altele. Fata e în dreapta și feciorul în stînga. Ia acest fel joacă „Breaza", joc local, obișnuit în trecut mai ales la nunți.

2. „Cabana Vîrful cu Dor", la fel, este văzută în inscriptie și desen. Doi drumeți sînt în urcare. Bărbatul duce ranita în spate și întinde femeii o crenguță cu flori rosii. Femeia are un băț în mînă, merge înainte. Un cerb și o căprioară stau lîngă un brad cu crengi lăsate de vîrfuri în jos. Se vede inscripția: „Căprioara".

IV. *Elemente de natură zoologică.*

„Cucul" desen și inscripție, este pasărea primăverii, a Paștilor, se află pe un ou între chenare cu ornamente. Vitele, crescute de țărani și aducătoare de belșug, au fost încondeiate pe oul cu „Nașterea Domnului". Șarpele stă pe pom cu ocazia ispitirii lui „Adam și Eva". Cerbul cu căprioara, animale de regiune muntoasă, sînt lîngă „Cabana Vîrful cu Dor".

Aceste elemente zoomorfe sugerează mediul primăvăratec de sărbătoare specific zonei brănene.

V. *Elemente de natură botanică.*

Aceste aspecte de natură vegetală apar în tema cu „Adam și Eva", unde se vede pomul raiului și mărul din gura șarpelui. Pe oul cu „Cucul" apare ghiocelul și floarea paștelui, ca simboale ale învierii naturii. Bradul este în compoziția „Cabana Vîrful cu Dor, iar cetina de brad ca o completare între perechile din „Joc țărănesc". Spicul de grîu apare ca simbol euharistic pe un ou încondeiat oblic și despărțitor ca desen printr-un chenar diagonal pe a patru parte a oului. Florile de cîmp apar în jurul fîntînei unde, „Ana duce vaca la apă" și pe crenguța din mîna celui ce urcă la „Cabana Vîrful cu Dor", unde, la umplutura desenului se vede ghinda cu frunzele de stejar.

Aceste flori de primăvară au scop de prezentare a unui farmec specific de Paști. Cetina este element de regiune muntoasă, iar grîul e rod care aduce aminte de cuminecătură.

VI. *Elemente de artă populară și decorativă.*

Un chenar de-a lungul oului încondeiat cu figura „Cucul" se vede în romburi estetice cu figuri de cruci în fiecare romb. La oul cu spicul de grîu, chenarul diagonal are menirea de împărțire a oului în patru părți desenate.

Rostul acestor chenare este delimitarea scenelor și ornamentarea oului încondeiat. Multe din ouă, fără teme, au ornamentări diferite, așezate peste ou, fie în cruce, fie în formă de X. Între aceste ornamente se văd diferite desene de flori etc.

VII. *Texte.*

Unele dintre ouăle încondeiate — mai puține — au texte scrise cu rost de întregire subiectivă. Aceste inscriptii dau desenului un caracter de actiune. Așa de pildă la „Nașterea Domnului", cuvintele „Trei păstori", au rost de amintire a unui început de colindă. Pe oul cu Învierea Domnului este textul de salutare creștinească: „Hristos a înviat."

Pe lîngă aceste texte cu specific religios mai sînt și altele cu aparență de dor si preocupare de muncă.

Oul încondeiat cu ciobanul plecat cu oile la iarbă are inscripția: „Eu doinesc cu fluiera, ca să m-audă mîndra, că duc oile să pască, să vină, să mă iubească." Pe oul cu „Ana duce vaca la apă" e scrisă și chemarea femeii către animal, spusă cu specific de vorbă locală: „Hi, Joia(na)", ca și cum îndemnarea ar demonstra graba femeii cu intenție de hărnicie.

Dintre peisaje locale se încondeiază Castelul și trecătoarea Branului, Colțul Tătarului și soarele primăvăratec din vremea Paștilor.

*

Temele religioase de pe ouăle încondeiate în părțile Branului din județul Brașov, sînt axate pe marele eveniment al Învierii Domnului sărbătorit în fiecare an, cînd sînt executate aceste îndeletniciri cu multă migală artistică.

Femeile care se dedică încă acestei frumoase îndeletniciri se inspiră din iureșul muncii săptămînale, din veselia de sărbătoare și din drumețiile pe coastele însorite ale Bucegilor.

Ouăle încondeiate în subzona geografică a Branului din Țara Bîrsei sînt piese demne de apreciat, ca produse artistice ale locului, sînt elementele zestrei naționale și semne ale priceperii în realizarea frumosului.

Pr. *I. Buta*

Cum se calculează data Paștilor?

Întrucît unii din credincioșii noștri au fost nedumeriți de ce anul acesta ca de altfel și în 1983 data Paștilor s-a întîmplat așa de tîrziu (4 și respectiv 8 mai, lucru care nu se va mai repeta decît după anul 2000), publicăm în cele de mai jos o scurtă informare despre felul în care se poate calcula și de noi data acestui mare praznic, de pildă pentru anii următori și anume de la 1987 pînă în anul 2000. Pentru a înțelege mai ușor lucrurile, e bine să nu se uite măcar următoarele fapte:

2. Potrivit hotărîrilor luate la Sinodul I Ecumenic, ținut la Niceea în anul 325, s-a fixat pentru întreaga creștinătate că data Paștilor va fi sărbătorită în fiecare an *în prima duminică cu lună plină ce urmează echinocțiului de primăvară.* Nu trebuie uitat însă că luna plină nu se potrivește în fiecare an la aceeași dată calendaristică, după cum tot așa nu trebuie uitat faptul că tot la 4 ani avem unul bisect, pentru care se știe că s-au făcut în decursul vremii cunoscutele reforme calendaristice. Oricum, la noi, la ortodocși data Paștilor poate varia *între 4 aprilie și 9 mai.*

2. Dacă prima duminică cu lună plină de după echinocțiul de primăvară se potrivește să fie deodată cu paștile evreilor, atunci Paștile creștinilor *se amînă cu încă o duminică.*

În urma multor cercetări de specialitate (la rom. catolici mai ales O. Grottefend, dar la români, între alții, prof. A. Sacerdoțianu, iar dintre teologi îndeosebi C. Chiricescu și pr. prof. Vas. Gheorghiu) s-au pus în circulație formule simple pentru aflarea cu ușurință a datei cînd cad Paștile. Prezentăm și noi în cele de mai jos unele din aceste calcule.

Astfel:

— Se împarte anul pentru care dorim să aflăm data Paștilor la 19, iar restul se notează cu „A". De exemplu, anul 1986 : 19= 104 și rămîne un rest de 10, pe care-l notăm cu „A".

— Se împarte anul la 4, iar restul se notează cu „B".

— Se împarte anul la 7, iar restul se notează cu „C".

— Se înmulțește „A" cu 19, apoi se adaugă 15 (o constantă), iar suma se împarte la 30. Restul se notează cu „D".

— Se calculează „E" astfel: $\frac{2B+4C+6D+6}{7}$ (în care 6 și 7 sînt constante), iar restul se notează cu „E".

Paștele ortodox=4 aprilie+D+E. Dacă acest rezultat este mai mare de 30, atunci Paștele se serbează în luna mai. Dacă de exemplu rezultatul este 34 (ca în anul curent), atunci avem Paștile în 4 mai. Dintr-o scurtă analiză a formulei rezultă că Paștile pot fi între 4 aprilie (cînd D și E au valorile zero) și 9 mai (cînd D și E au valori maxime, de 29 și respectiv 6). Formula de mai sus e cu atît mai valoroasă cu cît stă și la baza calendarului pentru Paștile catolicilor, în care diferă doar constantele D și E, iar punctele de plecare pentru ei este data de 22 martie, iar nu 4 aprilie.

Iată și tabelul cu data Paștilor între anii 1986—2000:

	A	B	C	D	E	
1986	10	2	5	25	5	4 mai
1987	11	3	6	14	1	19 aprilie
1988	12	0	0	3	3	10 aprilie
1989	13	1	1	22	4	30 aprilie
1990	14	2	2	11	0	15 aprilie
1991	15	3	3	0	3	7 aprilie
1992	16	0	4	19	3	26 aprilie
1993	17	1	5	8	6	18 aprilie
1994	18	2	6	27	0	1 mai
1995	0	3	0	15	4	23 aprilie
1996	1	0	1	4	6	14 aprilie
1997	2	1	2	23	0	27 aprilie
1998	3	2	3	12	3	19 aprilie
1999	4	3	4	1	6	11 aprilie
2000	5	0	5	20	6	30 aprilie

Desigur că Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române acordă grija cuvenită acestei probleme, comunicînd din timp editurilor respective datele calendaristice necesare întocmirii calendarelor fiecărui an în parte. Preoții au ocazia să vadă și la sfîrșitul „Triodului" tabelele calendaristice privitoare la data cînd cad Paștile, dar acolo ordinea înșirării este alta. În fond, datele sînt, firește, aceleași.

Desigur că orice creștin dorește să vină cît mai curînd clipa cînd toate confesiunile vor prăznui Paștile la aceeași dată. Tratativele sînt în curs de multă vreme. Cît privește atitudinea Bisericii Ortodoxe Române se știe că încă din 1923 și-a dat consimțămîntul de a primi calendarul îndreptat, dar întrucît Patriarhatul din Ierusalim și Biserica Rusă n-au găsit de bine să accepte acest calendar îndreptat s-a hotărît ca și noi și alte Biserici ortodoxe să serbăm Paștile împreună cu ei, după vechiul calendar. Crăciunul și celelalte sărbători le prăznuim după calendarul îndreptat.

Pr. prof. *T. Bodogae*

Amintiri despre Patriarhul Miron Cristea

Citind biografia Patriarhului Miron Cristea scrisă de I. P. S. Părinte Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, îmi aduc aminte cu venerație de cel ce a fost primul Patriarh al României, Patriarh cu bun chip trupesc și sufletesc, ca și Iosif din Arimateea.

Între anii 1929—1937 eu eram elev al Seminarului Monahal din mănăstirea Cernica, județul Ilfov, mănăstire aproape de București.

Seminarul din Cernica funcționa sub patronajul Patriarhului Miron Cristea, care avea obiceiul să viziteze mănăstirea Cernica odată la încheierea anului școlar, iar altă dată să asiste la slujba Liturghiei și a parastasului pentru Mitropolitul Nifon.

În cei opt ani cît am urmat cursurile Seminarului din Cernica, numai în ultimul an a lipsit Patriarhul.

Noi elevii îl așteptam pe Patriarh cu multă nerăbdare pentru că ne plăcea cum predica el cu vocea lui de bariton. Ne captiva prin modul exprimării cuvintelor, prin profunzimea ideilor și căldura sentimentelor. Citez dintr-o predică rostită la încheierea unui an școlar: „Pe voi, dragii mei, noi vă pregătim ca să ajungeți misionarii de mîine, cum au fost Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara, călugări ca și voi, care umblau neobositi cu toiagul de caprifoi prin satele Ardealului luptînd cu înverșunare contra Uniației".

La slujba Liturghiei și a parastasului, Patriarhul Miron Cristea asista stînd în strana arhierească. Răspunsurile la slujbele Liturghiei și parastasului erau date de corul Seminarului Nifon Mitropolitul diriiat de un elev, sub supravegherea profesoruluicompozitor I. Popescu-Pasărea, un mare maestru de psaltichie. Cu o voce clară de tenor, I. Popescu-Pasărea cînta Tatăl nostru de Anton Pann, miscînd adînc sufletele ascultătorilor.

Din strana arhierească se auzeau din cînd în cînd în timpul Liturghiei și a parastasului, în ton de dominantă, vocea de bariton a Patriarhului Miron Cristea: Pace tuturor și alte prerogative arhierești prevăzute de tipicul bisericesc.

Vocea Patriarhului Miron Cristea impresiona pe cei de față.

Din anul 1936 si pînă astăzi anul 1986, aproape cincizeci de ani, eu nici acum nu am uitat predica și sluiba rostite cu vocea de bariton a Patriarhului Miron Cristea.

„Pe adormitii întru fericire patriarhi ai României, Miron, Nicodim și Justinean să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăția Sa!"

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Cina

E totul pregătit . . . E timp să-nceapă
o cină ce-a durat pînă acum . . .
În preajma mesei curg, precum o apă,
aceleași chipuri . . . Sînt pereți de fum
în juru-mi, iar sacrificatul miel
se-mparte . . . Surîzînd, îl văd pe El,
știind că-n fiecare trădare
așteaptă-n taină presimțitul semn.
Cuvintele-s puține . . . Noaptea-apasă
cu oboseala ei. Acel îndemn,
ce fără strajă limbile le lasă,
lipsește. Domnul ia în mîini frîntura
de pîine, o întinge și îi spune
lui Iuda, dîndu-i-o, curgînd untura,
să se grăbească . . . Toate sînt nebune,
numai arginții-a lor numărătoare
așteaptă . . . Cornul nu-și răsare luna
în noaptea asta, grea și-apăsătoare . . .
Numai grădina respira, întruna,
și asculta tumultul de departe . . .
Se-aude și acum, întîrziat,
cînd El se pregătește de-a lui moarte,
stînd, ca o umbră,-n vreme,-nsingurat.

Pr. Prof. Dr. Petru Rezuș

Rolul școlilor confesionale . . .

(Continuare din pag. 1)

aceste școli flacăra iubirii de limbă, conștiința unității naționale și aurora zilei de eliberare și de unitate a poporului român.

Evident, această luptă și promovare a unei culturi naționale prin școală era susținută de anumiți bărbați cu pregătire intelectuală și dragoste de popor.

Cartea recent apărută în editura Eminescu intitulată: *„Nu din partea aceea"* cuprinde o antologie de studii și articole scrise de Prof. Onisifor Ghibu în periodicele vremii, din care nu lipsesc cele scrise în Telegraful Român. În ele se poate vedea ca într-o oglindă drama școlii românești din imperiul austro-ungar, mai ales în urma legii contelui Apponyi (1907) prin care se interzicea folosirea limbii române în școlile statului. Studiile și articolele publicate se limitează la anii 1904—1914, Ele au fost adunate și publicate prin grija profesorului arădan Vasile Popeangă, care le însoțește cu un temeinic studiu introductiv (pag. 1—19). În încheierea lor Nadia Nicolescu prezintă o postfață în care arată legătura indestructibilă dintre școală și creațiile naționale și relevă meritele deosebite pe care le-a avut Profesorul Onisifor Ghibu în această problemă, într-o vreme în care școala românească din Ardeal a trecut prin furcile caudine ale unor măsuri și legi încercînd să o abată de la menirea ei.

Nu vom prezenta aici bogata tematică a cărții lui Ghibu. Ea se așteaptă citită si studiată. Cel ce o va face va avea, fără îndoială, un real folos. Nu este nici timpul, nici locul pentru o asemenea întreprindere.

Nu putem însă să nu relevăm însemnătatea ei, vigoarea și curajul cu care Prof. Ghibu se afla între cei mai de seamă susținători și apărători ai graiului si culturii naționale prin școală, combătînd cu putere si clarviziune toate curentele centrifuge prin care s-a încercat să o abată de la menirea ei.

Din anul 1910 Onisifor Ghibu, după studii strălucite în străinătate, obține postul de inspector al școlilor confesionale din Arhiepiscopia Sibiului. În această calitate și din îndemnul unei mari iubiri de neam a militat cu cuvîntul și cu scrisul și a dus lupta de apărare a culturii naționale în și prin școală. În scrisul său se reflectă întreagă situația dramatică a școlii românești din acel timp, pericolul mare al maghiarizării, căruia îi opune argumente fără a putea fi combătute.

Ghibu este un înflăcărat dușman al oricărei atitudini de compromis cu autoritățile maghiare, dezvăluie și arată pericolul bilingvismului în școală. Se află în rîndurile tribuniștilor „oțelisti" de la Tribuna din Arad, este partizanul activităților din cadrul Partidului Național Român, îndeamnă necontenit și militează ca toți factorii să se unească și să apere cauza culturii naționale.

În articolele și studiile sale, cuprinse în această carte, face mereu apel la toți românii să se strîngă și să protesteze împotriva legii lui Apponyi, să se creeze condiții de libertate pentru români și de afirmare a culturii naționale.

Trebuie, scrie el într-un articol, intitulat „Asociațiunea și Biserica" să chemăm poporul întreg la opera luminării sufletelor, trebuie să-i dăm putința de a sorbi și el marile bunătăți și frumusețl ale științei și ale literaturii, trebuie să-l facem părtaș la fericirea de a i se sălășlui în suflet toată acea viață care e în sufletele creatoare ale poeților și gînditorilor".

Cititorul acestei cărți are posibilitatea să cunoască un capitol de cultură națională din Transilvania, susținută de școală, Biserică, Astra și alte așezăminte care, prin reprezentantii lor de seamă, au pregătit înfăptuirea marelui ideal al făuririi statului național unitar român.

Antonie Plămădeală: Lazăr Leon Asachi în cultura română, Sibiu 1985, 524 pag.

Numele Asachi a ajuns celebru prin cel care, în secolul trecut, s-a înscris în istoria culturii româneşti drept ctitor al învăţămîntului, presei şi teatrului românesc din Moldova şi care a fost Gheorghe Asachi. Lazăr-Leon Asachi este tatăl acestui vrednic militant pentru promovarea culturii, limbii şi literaturii noastre naţionale. Despre el s-a vorbit şi s-a scris mai puţin. A fost amintit întotdeauna în legătură cu fiul său. Lui i s-au atribuit doar cîteva traduceri, ceea ce n-a fost suficient spre a-l consacra ca pe o personalitate cu merite deosebite pe tărîmul culturii. Se pare însă că Lazăr-Leon Asachi a fost nedreptăţit. El a lăsat posterităţii o zestre spirituală cu mult mai bogată decît se ştia pînă acum.

Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului îşi propune, pe baza unui fond de manuscrise inedite din opera sa, pe care l-a descoperit, să-i redea locul cuvenit în ierarhia valorilor din literatura şi cultura românească.

Din cartea Î. P. S. Sale aflăm că Lazăr-Leon Asachi s-a născut în 1757, pe plaiuri moldovene, unde tatăl său a fost preot. El însuşi a ajuns preot şi protopop în Iaşi, precum şi protoprezbiter al Moldovei (primul între protopopi), calitate în care a fost ales şi ca membru în „duhovniceasca judecătorie" (consistoriu). După moartea soţiei s-a călugărit, luîndu-şi numele de Leon. A urcat apoi treptele cinului monahal, pînă la rangul cel mai înalt, de arhimandrit.

A fost o mare personalitate a epocii. Mitropolitul Veniamin Costachi l-a avut apropiat sfătuitor. La fel de mult l-a preţuit şi antecesorul acestuia, mitropolitul Iacob II Stamati, la înmormîntarea căruia Lazăr-Leon Asachi a rostit o cuvîntare.

A murit în octombrie 1825, fiind înmormîntat în catedrala Sf. Gheorghe din Iaşi (vechea mitropolie).

Catalogul scrierilor sale, cunoscute şi păstrate pînă acum, în diferite publicaţii sau în manuscrise, se reducea la cîteva cuvîntări ocazionale, la vreo două traduceri (Nopţile lui Young şi Bordeiul indienesc) şi o prelucrare (Jucăria norocului).

„Sîntem acum — precizează Î. P. S. Mitropolit Antonie — în măsură să modificăm acest catalog, îmbunătăţindu-l simţitor şi să încercăm să sugerăm pentru Lazăr-Leon Aachi un alt loc în istoria culturii româneşti. Am descoperit cîteva manuscrise dintre care unele total necunoscute, iar altele dintre cele socotite pierdute" (p. 3) care sînt scrieri ale lui Lazăr-Leon Asachi.

Odiseea acestor manuscrise începe cu Gheorghe Asachi, fiul lui Leon-Lazăr Asachi, care le-a lăsat la moartea sa, în schimbul unei datorii băneşti, Uricarului Theodor Codrescul care, la rîndul său le-a încredinţat lui Konon-Arămescu Donici, licenţiat în ştiinţe şi doctor în teologie, fost profesor la Iaşi, fost predicator la catedrala din acea localitate, apoi locţiitor de episcop la Roman, episcop la Huşi şi în final mitropolit primat la Bucureşti (1912—1919). Manuscrisele lui Lazăr-Leon Asachi au fost găsite de Î. P. S. Antonie între hîrtiile rămase în neorînduială într-o cameră oarbă de arhivă, gata să fie aruncate la gunoi.

Iată titlurile acestor manuscrise:
1. Logica lui Condillac, cu titlul complet: „Loghica sau cele dintîi temeiuri meşteşugului gîndirii, alcătuită şi scrisă în limba franţeză de membrul academii Parisului, a Berlinului, a Parmei şi a Liugdunului, abate Ştefan Bonnot de Condillac ... Deci acum spre folosul tinerilor neamului românesc pe patrioticească limbă s-au mutat de Prea Cucernicul a toată Moldovie întîiul protoiereul Lazăr de Asachi ..., Iaşi, 1818.
2. Prelucrări după opera lui Epictet.
3. Pentru (despre n. n.) filozofia chinezilor.
4. Istoria bibliotiţeştii Biserici (trad. din lb. rusă a Istoriei bisericeşti a lui Filaret al Moscovei).
5. Tîlcuirea Sf. Liturghii (este o traducere de asemenea).
6. Dogmele de Biserica Răsăritului păzite (traducere din greceşte).
7. Basnele (fabulele) — traduceri libere, în proză, după Esop şi La Fontaine.
8. Poveşti învăţătoare la bunele moravuri luminoase.
9. Fraţii cei fără simţire (povestire neterminată, probabil trad. din engleză).
10. Oarecare socotinţe luate (din) alcătuirile scriitorilor celor vechi.
11. Pentru liniştirea şi mulţumirea omului (confesiunile unui bătrîn înţelept) — traducere.

Pe lîngă aceste manuscrise descoperite personal din opera lui Leon-Lazăr Asachi, Î. P. S. Antonie a dat, de asemenea, de urma şi a altor scrieri aparţinînd aceluiaşi autor. Titlurile acestora sînt:

1. Discursul funebru la înmormîntarea domnitorului Alexandru Constantin Moruzi-Voievod (1802—1806).
2. Predici la Duminicile Triodului.
3. Predici la Praznicile împăraţeşti.
4. Predica la Duminicile de după Rusalii.
5. Cuvîntări şi predici ocazionale.
6. Cuvîntări funebre.

Toate acestea au făcut parte dintr-un alt pachet cu manuscrise ale lui Lazăr-Leon Asachi. Pachetul s-a aflat în posesia arhimandritului Teofil Mocăniţă de la mănăstirea Ciolanu. Din nefericire, pachetul n-a fost încă descoperit dar, conţinutul lui este în bună parte cunoscut din însemnările şi transcrierile susnumitului arhimandrit, azi decedat.

Descoperirile Î. P. S. Mitropolit Antonie, aruncă, pe bună dreptate, o nouă lumină asupra unei feţe bisericeşti, care la vremea sa a fost cu adevărat o personalitate cu un larg orizont cultural, cu preocupări dintre cele mai serioase, implicată în marile frămîntări ale epocii, la soluţionarea cărora şi-a adus preţiosul său aport.

„Dacă avem în vedere — scrie Î. P. S. Mitropolit Antonie — cît de săracă era Moldova la vremea aceea în scriitori, filozofi şi lingvişti — ne aflăm înainte de Gheorghe Asachi, de Alecsandri, Eminescu, Haşdeu, şi sîntem contemporani doar cu Iacov Stamati, cu Matei Milu care mor îndată după anul 1800 — Lazăr Leon Asachi, ar trebuie considerat veriga de legătură dintre cronicari, Varlaam, Dosoftei, Dimitrie Cantemir, Nicolae Milescu, şi intrarea noastră în modernitate. Între aceştia de dinainte şi cei care i-au urmat, în Moldova, numele lui n-ar trebui omis ci, dimpotrivă, menţionat ca o stea ce trebuia să existe în locul şi în momentul acela şi care aştepta să fie descoperită" (p. 65).

Dedicînd lui Lazăr-Leon Asachi o voluminoasă carte, Î. P. S. Antonie n-a dedicat-o de fapt unei singure persoane ci unei colectivităţi: întregii noastre preotimi ortodoxe române, din rîndurile căreia s-au ridicat mereu personalităţi de talia şi cu virtuţile care i-au împodobit chipul lui Lazăr-Leon Asachi.

Putem aprecia, prin urmare, cartea ca pe o preţioasă contribuţie la evidentierea rolului preoţimii noastre în dezvoltarea şi păstrarea nealterată a limbii, culturii şi fiinţei noastre naţionale.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Semnalăm ... Semnalăm ...

● „Iorga la Rîmeţi" *e o poezie frumoasă scrisă de Ion Gheorghe, şi publicată în „Îndrumătorul" episcopiei de Alba Iulia (IX, 1985, p. 107—108).*

● *Un studiu bine închegat, intitulat:* „Contribuţii la studierea unităţii poporului român în secolele XIII—XVI", *semnează Nicolae Copoiu în „Anale de istorie" (XXXI, 6, 1985, p. 12—31). Fără să redeschidă polemica şi fără măcar s-o menţioneze, la sfîrşit (p. 31) face o referire la* manuscrisul de la Ieud, *căruia cei mai mulţi istorici îi contestă pretinsa vechime din secolul al XIV-lea:* „Manuscrisul de la Ieud, deci din nordul Transilvaniei, care foloseşte aceeaşi limbă (românească, n. n.), se pare că are o vechime mai mare decît a scrisorii lui Neacşu" *(1521)!*

● „L'Eglise, mystère de communion et de liberté. Une approche orthodoxe", *este titlul unui lung studiu publicat de Dan-Ilie Ciobotea în revista „Unité chretienne" din Lyon, Franţa (nr. 80, noiembrie 1985, p. 40—84). Studiu temeinic.*

● *Un număr foarte bine alcătuit, din probleme importante şi adînc cercetate, reuşeşte „Revue roumanie d'histoire" (XXIV, nr. 3, 1985), editată de Academia de ştiinţe sociale şi politice din R. S. R. Printre colaboratori: Ştefan S. Gorovei, Octavian Iliescu, Ştefan Andreescu, Tereza Sinigalia, Cornelia Bodea, Paul Mihail, Nicolae Liu, V. Curticăpeanu, Cătălina Velculescu, Ovid Sachelarie, Alexandru Vianu.*

Preotul Ioan Dură de la Institutul teologic din Bucureşti semnează un documentat studiu despre „Toleranţa religioasă în Valahia şi Moldova în cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea".

● *Din* „Salba Carpaţilor" *a mai apărut un capitol, poate chiar cel dintîi, după cum s-ar înţelege din text. Valeriu Anania împarte în jumătăţi egale talentul său de poet cu acela, tot al său, de prozator. S-ar putea să prevaleze în istoria literară a viitorului tocmai acesta din urmă, deşi el şi l-ar voi pe cel dintîi. Omul propune ... Stilul său mîngîie frumuseţi neaşteptate, de un diafan de zori liniştite de zile de vară.* „Şi totul s-a subţiat într-o sprînceană de mirare"; „Ochii îi erau ca două piroane cu mărgăritare-n vîrf, răzbite în partea de dincoace a sufletului"; „puţinul pe care-l mînca se lipea de sînge"; *Nicodim de la Vodiţa (fragmentul se intitulează* „Întîlnire la Vodiţa", *în „Mitropolia Olteniei, XXXVII, 1—2, 1985, p. 19—28),* „avea ştiinţa pînzelor", *adică era priceput în tainele corăbieritului, iar mintea lui,* „era pe undeva subţiată". *Chiar frecvenţa derivatelor din verbul* a subţia, *dezvăluie căutarea unor acorduri de fineţe şi delicateţe. Metaforele lui Fănuş Neagu sînt mai tari, mai violente; ale lui Valeriu Anania mai fragile, din materia lacrimei şi a bobului de rouă.*

Povestirea în sine păşeşte hotărît pe urma „Străinilor din Chipucua" primul său roman. Aceeaşi îmbinare de realitate şi ficţiune, mergînd pînă la îmbinarea ficţiunii cu ficţiunea. Anania nu poate, adică nu vrea pur şi simplu să povestească. Încheagă din mai nimic un conflict, o intrigă, un „plot"", cum ar zice englezii. Nu poate uita că dragostea dintîi i-a fost teatrul. Aşa face şi aici. Ca să descrie Vodiţa *şi istoria sau legenda întemeierii ei de către Nicodim cel Sfinţit, care va mai ctitori şi Tismana şi Prislopul, imaginează la repezeală cîteva personaje, un călugăr „blestemat să nu moară" — şi-i povesteşte şi legenda lui — un înger „blestemat să nu mai zboare", care de vreo şase sute şi unu ani se zvîrcoleşte prin iarbă, în timp ce călugărul se zvîrcoleşte de tot atîţia ani să moară, pentru că s-au blestemat reciproc, iar toată istoria se încheie, neaşteptat, cu dezlegarea bătrînului chiar de către autor. Acesta, datorită unor stigmate misterioase pe care le purta pe omoplaţi şi care, la începutul povestirii te pun în încurcătură, crezîndu-le o „taină" reală a povestitorului, la cuvintele bătrînului:* „Îngere poţi să zbori", *se preface deodată în înger, aripile crescîndu-i din stigmate, şi, la rîndul său îl dezleagă şi el pe bătrînul călugăr de blestem:* „Preote, poţi să mori!"

Încheierea e apoi grăbită, ca de poveste frumoasă.

Ingenioasă împletire de mai multe legende, legate măiestrit între ele, probabil din cele care circulă prin preajma fiecărui ban de aur din „Salba Carpaţilor".

Capitolul, dacă s-ar lega cu celelalte cumva, ceea ce de la Anania ne putem aştepta, deşi nu pare a urmări aşa ceva, ar putea sfîrşi prin a închega un fel de „Numele Trandafirului", *dezvăluind un Umberto Eco al Carpaţilor.*

● *Ştiri încă neconfirmate de istorie, într-o însemnare pe un* Triodion *din 1746 (Bucureşti) aparţinînd bisericii „Popa Soare" (azi la Muzeul militar central): ştirea că pe Nicolae Alexandru Şuţu (1806; 1818—1821), cînd a murit,* „l-au ţinut zece zile la leat 1821, ghenar 1 şi nu au lăsat să intre nimeni; ... cînd venea să intre boierii cei mari, spuneau că Măria sa doarme ..." *Ştirea se mai află şi în alte însemnări:* „şi-l ţinea tăinuit vreo două săptămîni" *(vezi Lizica Papoiu: „Însemnări manuscrise în cărţile vechi româneşti din patrimoniul muzeului militar central", în „Revista muzeelor şi monumentelor", nr. 9, 1985, p. 65—68). Ştirea din urmă la Ilie Corfus,* Însemnări de demult, *Iaşi, 1975. Cine ştie! Vremurile erau tulburi, beizadeaua era necoaptă, turcii erau departe şi Tudor se îndrepta cu pandurii spre capitală!*

● *Editura Eminescu a tipărit un alb şi delicat volum de versuri de Vlaicu Bârna:* Monotonia metronomului *(1985, 102 p.). Alegem cîteva, nu la întîmplare,* Il poverello:

E socotit un mare tactician al convertirii
sfîntul acela numai piele şi os
ce umbla desculţ prin scaieţi,
om vesel plin de bunătate
şi renumit de sărac
— il poverello —
care predicîndu-le păsărilor
cuvîntul Domnului
le întindea tot odată
palma plină de grăunţe.

Au mers din totdeauna împreună. Moise cu mana, Iisus cu înmulţirea pîinilor. Cuvîntul se întrupează în fapta care-L probează. De aceea Goethe a putut zice: „La început a fost fapta" *fără a intenţiona să contrazică pe „La început a fost Cuvîntul".*

ANTONIE P.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

CLUJ

■ *Marţi, 25 martie 1986,* praznicul Bunei Vestiri, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Nicula, jud. Cluj. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. Cuv. Cleopa Nan, starеţul mănăstirii, cu aprobarea Sf. Sinod, a fost distins şi hirotesit arhimandrit. Î. P. S. Teofil a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica mănăstirii Moisei, jud. Maramureş (actualmente parohia Moisei III), condusă cu vrednicie de P. Cuv. ierom. Ioan Horea. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 30 martie 1986,* Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala arhiepiscopală şi a hirotonit întru preot pe diaconul Stanciu Vasile, profesor de muzică la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca.

■ *Marţi, 1 aprilie şi joi 3 aprilie 1986,* Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala arhiepiscopală şi a hirotonit întru diacon şi preot pe licenţiatul în teologie Banc Vasile, pe seama parohiei Comşeşti, prot. Turda, jud. Cluj.

ORADEA

■ *Duminica Ortodoxiei* (23 martie 1986), s-a sărbătorit, după cuviinţă, într-un cadru deosebit de solemn. După ce, înainte de masă, s-a săvîrşit, în Catedrala episcopală, Liturghie arhierească, în cadrul căreia s-a citit Pastorala Sf. Sinod, iar P. S. Episcop Vasile a ţinut un cuvînt de învăţătură despre semnificaţia acestei zile în istoria Bisericii Ortodoxe, după masă corul catedralei, în legătură cu slujba pavecerniţei, a oferit un ales program de piese muzicale religioase, adecvate atmosferei ce trebuie să domine perioada Postului Mare, contribuind la înălţarea sufletească a credincioşilor. Ierarhul, şi de această dată, a adresat cuvînt de învăţătură, vorbind despre acţiunea iconoclaştilor din sec. VIII şi IX, precum şi despre lupta de apărare a cinstirii icoanelor, marcată întîi prin hotărîrea Sinodului VII Ecumenic de la Niceea (787) şi apoi prin triumful definitiv, al Sinodului ţinut în anul 843 la Constantinopol, cînd la data de 11 martie s-a hotărît ca în fiecare an, în prima Duminică din Postul Mare, să fie sărbătorită *Duminica Ortodoxiei,* ca izbîndă împotriva tuturor rătăcirilor religioase. La Sf. Liturghie, Diaconul Dan Băbuţ a fost hirotonit ca preot pentru parohia Domăneşti, prot. Carei, iar licenţiatul în teologie Blaga Dumitru, ca diacon.

■ La *25 martie 1986,* de praznicul Bunei Vestiri, Ierarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia *Tulca,* prot. Oradea, păstorită de vrednicul Preot Teodor Iga. Diaconul Blaga Dumitru a fost hirotonit întru preot pentru parohia Bădăcin, prot. Şimleu, iar Brete Vasile întru diacon. În cuvîntul de învăţătură, P. S. Episcop Vasile a arătat însemnătatea Vestei celei bune ce i s-a făcut Fecioarei Maria în iconomia mîntuirii.

În după-amiaza aceleiaşi zile, Ierarhul a oficiat slujba vecerniei în biserica parohială din *Gurbediu,* unde, de asemenea, a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură, subliniind dragostea credincioşilor şi a harnicului lor păstor sufletesc, Preotul Florian Dagău, faţă de credinţa strămoşească şi faţă de sfîntul locaş de închinăciune, pe care l-au pregătit pentru pictură, urîndu-le succes deplin. De asemenea, i-a felicitat pentru frumoasa casă parohială ridicată în ultimii ani.

La 134 de ani de apariţie neîntreruptă

La Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut de curînd *Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic pe anul 1986,* al 134—lea an de apariţie neîntreruptă a acestei venerabile publicaţii, „încercînd şi de data aceasta să-şi facă drum în conştiinţa clericilor şi credincioşilor ..., viu şi reîntinerit", cum potrivit arată Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului în Cuvîntul înainte care ne introduce în tematica lucrării.

Ca şi în anii trecuţi această tematică este bogată şi variată, venind în întîmpinarea unor probleme majore care se pun în viaţa noastră bisericească, cît şi pe plan patriotic şi în lumea contemporană în general.

Aşa de pildă, Îndrumătorul are un bogat capitol închinat păcii şi apărării vieţii pe pămînt în aceşti ani asaltaţi de atîtea frămîntări şi ameninţări catastrofale, datorate în primul rînd nesăbuitei curse a înarmărilor, nucleare îndeosebi, pagini speciale fiind consacrate Anului Internaţional al Păcii.

Un documentat material semnează Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, în care se ocupă de Îndrumătorul nostru bisericesc, „Calendariu" numit atunci, din timpul lui Şaguna „întemeietorul" (1852—1873), cu relevarea unor aspecte extrem de semnificative şi pentru noi cei de astăzi.

În îndătinata rubrică: *„Patria, vatra noastră străbună",* găsim articole precum: „Carpaţii, podoabă şi vatră străbună românească". „Din valorile moral-educative' ale folclorului românesc"; „Realizări şi perspective în judeţele Sibiu, Braşov şi Covasna" ş. a.

În continuare, urmează rubrica: *„Aniversări — comemorări",* unde găsim informaţii valoroase în materiale consacrate neobositei şi multiplei activităţi a Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, la împlinirea a 60 de ani de viaţă; consacrate împlinirii a 200 de ani de învăţămînt teologic la Sibiu, a 600 de ani de la începutul domniei lui Mircea cel Bătrîn, a 120 de ani de la naşterea lui Gh. Coşbuc, a 75 de ani de la moartea lui Badea Cîrţan etc.

„Din caietul de lectură al unui preot"; „Jurnalul pastoral, auxiliar de seamă în lucrarea preoţească"; „Locul maicii preotese în viaţa parohiei" şi alte folositoare articole întîlnim la rubrica: *„Experienţe pastorale",* pe care Îndrumătorul de la Sibiu a introdus-o de mulţi ani în cuprinsul său.

Îndrumătorul pe care îl semnalăm are şi în acest an un bogat capitol de învăţătură creştină intitulat: *„Sfinţii, modele de viaţă creştină şi mijloace de pastoraţie",* în care sînt descrise portretele celor patru profeţi mari din Vechiul Testament (Isaia, Ieremia, Iezechil şi Daniil), cît şi chipuri de Sfinţi din epoca de aur a Bisericii: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Iustin martirul şi filozoful; Sfinţi strămoşi: Ioan Casian, Dionisie cel Mic, Sava de la Buzău; Sfinţi români: Nicodim de la Tismana, Daniil Sihastru, Visarion, Sofronie şi Oprea ş. a.

Prin toate aceste materiale şi altele asemenea acestora, semnate de profesori de la Institutul nostru Teologic din Sibiu, consilieri, preoţi şi alţi iubitori ai condeiului, cît şi prin versurile cu caracter religios şi patriotic pe care le cuprinde prin vorbele cu tîlc pe care le presară din loc în loc, prin şematismul de la sfîrşit, Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1986, reprezintă o lucrare care îşi onorează titlul şi asupra căruia se poate zăbovi cu mult folos de oricare dintre noi, cler şi credincioşi deopotrivă.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 și 15 iunie 1986 Nr. 21—22 și 23—24/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

„PACE PE PĂMÎNT"

— A 47-a Conferință teologică interconfesională —

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale

Domnului NICOLAE CEAUȘESCU

Președintele Republicii Socialiste România

Președintele Frontului Democrației

și Unității Socialiste

Mult stimate Domnule Președinte,

În numele cultelor din România, pe care le-am reprezentat la cea de a 47-a Conferință teologică interconfesională, cu tema „PACE PE PĂMÎNT", în zilele de 22 și 23 mai 1986, Vă rugăm să ne permiteți, mult stimate Domnule Președinte, să reafirmăm adeziunea noastră deplină la întreaga politică a Statului nostru, promovată cu clarviziune și realism de către Domnia Voastră, pentru propășirea Patriei și bunăstarea poporului român, pentru pace și bună conlucrare cu toate popoarele lumii. Totodată Vă exprimăm și cu acest prilej mulțumirile noastre profunde pentru condițiile de care toate cultele din România se bucură, ca urmare a politicii înțelepte a Domniei Voastre, pentru desfășurarea activității lor.

Într-o deplină unitate de cuget și simțire cu întregul nostru popor, exprimăm totala adeziune la noile și strălucitele inițiative de pace și dezarmare ale României, personal ale Domniei Voastre, care răspund dezideratului suprem al poporului nostru, al tuturor popoarelor lumii — salvarea vieții însăși pe planeta noastră.

Dînd glas sentimentelor noastre de adînc respect și prețuire pentru neobositele strădanii pe care le depuneți în slujba apărării și consolidării păcii mondiale, ne exprimăm mîndria patriotică de a fi cetățenii unei țări care ocupă un loc de frunte între națiunile care luptă pentru realizarea unei lumi fără arme și războaie, pentru asigurarea vieții pe pămînt.

Însuflețiți de înflăcăratele Dumneavoastră chemări pentru pace și dezarmare, exprimînd deplina adeziune la Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste și Declarația Marii Adunări Naționale, cu privire la Anul Internațional al Păcii, la ideile cuprinse în strălucita dumneavoastră cuvîntare cu prilejul marelui eveniment jubiliar al poporului român din 8 mai 1986, noi, reprezentanții cultelor ne însușim cu entuziasm aceste programe de acțiune și împreună cu întregul popor ne vom intensifica strădaniile în activitatea noastră de slujire a binelui și a păcii.

Avînd un mobilizator exemplu în consecventa și eroica activitate a Domniei Voastre. Vă asigurăm, mult Stimate Domnule Președinte că, dedicați cu abnegație și devotament idealurilor poporului român, nu vom precupeți nici un efort pentru a sprijini, cu mijloacele noastre specifice, pacea și liniștea lumii, că ne vom aduce contribuția la cauza progresului general, la edificarea unei societăți tot mai prospere, pentru o lume fără războaie, pentru salvarea vieții pe Pămînt.

Participanții la cea de a 47-a
Conferință teologică interconfesională

București, 23 mai 1986

Către

Consiliul Național al Frontului Democrației

și Unității Socialiste

În ziua de 23 mai 1986 a avut loc la București cea de a 47-a Conferință teologică interconfesională a cultelor din România cu tema „Pace pe pămînt".

Participanții la conferință au dezbătut Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste adresată partidelor și organizațiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din țările europene, din Statele Unite ale Americii și Canada, de pe alte continente, precum și Declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România cu privire la Anul Internațional al Păcii.

Ei și-au exprimat deplina adeziune la aceste documente care exprimă gîndurile și voința întregului nostru popor, a tuturor cetățenilor țării indiferent de convingerile lor filozofice sau religioase.

Sîntem mîndri că în acest moment, cînd cursa aberantă a înarmărilor și îndeosebi a celei nucleare, sporește în fiecare zi primejdiile unei conflagrații la scară planetară, cu urmări catastrofale pentru destinele civilizației, președintele României socialiste, Nicolae Ceaușescu a subliniat din nou necesitatea vitală ca toți oamenii de bună credință să acționeze acum, pînă nu este prea tîrziu, pentru salvgardarea bunului celui mai de preț al omenirii — pacea.

Așa cum se spune în cuvîntarea președintelui statului nostru la recenta Plenară a Frontului Democrației și Unității Socialiste, în Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste și în Declarația Marii Adunări Naționale cu privire la Anul Internațional

(Continuare în pag. a 2-a)

În zilele de 22—23 mai 1986 a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din București, a 47-a Conferință teologică interconfesională, la care au participat ierarhi ai Bisericii noastre, membri ai Sf. Sinod, conducători și reprezentanți ai altor culte, cadre didactice de la Institutele Teologice Universitare din București, Sibiu și Cluj-Napoca, rectorul și prorectorul Institutului Teologic romano-catolic din Alba Iulia, consilieri patriarhali, vicari administrativi și consilieri de la unele centre eparhiale din Patriarhia Română, directorii seminariilor noastre teologice, redactori de la revistele bisericești etc.

Lucrările au fost deschise de P. S. Episcop-vicar patriarhal Vasile Tîrgovișteanul, rectorul Institutului Teologic Universitar din București.

Avînd ca temă generală: „Pace pe pămînt" conferința în prima sa parte, a fost condusă de P. C. arhid. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, cînd s-a dat citire celor trei referate. Primul dintre acestea s-a intitulat *„Slavă lui Dumnezeu și pace pe pămînt"* și a fost susținut de P. C. pr. prof. Alexe Ștefan de la Institutul Teologic Universitar din București. Titlul referatului este de fapt tema celei de-a IV-a Adunări generale a Conferinței Bisericilor Europene care va avea loc între 4—12 septembrie 1986 la Universitatea lin Stirling—Scoția și care „va trebui să se încadreze în noua viziune cu privire la apărarea păcii și a vieții pe pămînt, viziune marcată puternic de Anul Internațional al Păcii", după cum a subliniat referentul. Puternic ancorată în Sf. Scriptură și Sf. Părinți, a fost expusă apoi învățătura Bisericii noastre asupra temei menționate.

Al doilea referat: *„Fie voia Ta, precum în cer și pe pămînt"* a fost lucrat de d-l prof. Zoltán Gálfy de la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca și a fost citit de d-l prof. Árpád Péntek, rectorul aceluiași Institut, referat care s-a ocupat de voința lui Dumnezeu, care, în ipostaza ei concretă, ne apare în Decalog, în istoria poporului evreu, în viața Mîntuitorului Iisus Hristos, în învățătura Bisericii. Referatul a aprofundat totodată realizarea în viața noastră a voinței lui Dumnezeu, voință care implică înfăptuirea dreptății în lume, a unității și comunității, a dragostei, care obligă la respectarea și promovarea vieții, și deci a păcii între oameni și popoare, „problemă arzătoare a zilelor noastre", găsirea unui modus vivendi constituind „imperativul categoric al erei noastre".

Al treilea referat s-a intitulat: *„Integritatea creației. Probleme ecologice în lumina simbolului biblic al creației"*, susținut de P. C. pr. asist. Nicolae Dura de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, referat care, bazat pe o bogată documentare, bine sintetizat și frumos expus, s-a ocupat de aspecte și cauze ale crizei ecologice, cea mai gravă constituind-o „poluarea nucleară", de integritatea creației în lumina Revelației divine și temeiurile responsabilității noastre față de aceasta, cît și de atitudinea Bisericii față de integritatea creației și angajarea ei în

Redacția

(Continuare în pag. a 2-a)

În Africa printre creștini

În nordul Africii creștinismul datează din vremea apostolilor. Am putea spune că, într-un fel, e și mai vechi, pentru că Mîntuitorul a fost dus în Egipt îndată după naștere, ca să scape de uciderea pruncilor pusă la cale de Irod. Africa ne-a dat mari teologi și mari oameni duhovnicești. Clement Alexandrinul, Origen, Augustin, Antonie cel Mare, Macarie Egipteanul, Talasie Libianul sînt numai cîteva nume din cele multe care au reprezentat cu cinste Africa în gîndirea și trăirea creștină.

În vremea mai nouă Africa, avînd parte de o soartă istorică nefericită, căzînd în mîinile puterilor coloniale, a cunoscut secole de dominație care au redus-o în cea mai mare parte la starea de sclavagism, împiedicîndu-i o dezvoltare normală din toate punctele de vedere. Colonialiștii, e drept, au dus cu ei și misionari. Dar misionarii au dus cu ei diviziunile religioase de acasă. Au creștinat Africa potrivit cu creștinismul căruia aparțineau ei. Așa se face că africanii au devenit unii catolici, alții protestanți de toate nuanțele, alții anglicani, alții neoprotestanți. Se spune chiar că unii africani întrebați cărei Biserici aparțin ar fi răspuns: la noi în sat a venit un misionar luteran, și sîntem luterani; în satul vecin a venit un catolic, și aceia sînt catolici. Mai înainte, eram toți una. Dar și acum, convertiți la creștinism, cînd pleacă misionarii, noi rămînem toți creștini!

Ortodoxia a pătruns de timpuriu în nordul Africii, pe marginea Mediteranei. Patriarhia din Alexandria a încercat cîteva pătrunderi misionare, fără a însoți pe colonizatori, în interiorul Africii, reușind să aducă la Ortodoxie un număr relativ mic de localnici în Uganda, Kenya, Congo, devenit mai apoi Zair. Bineînțeles, națiunea rămasă din vechime creștină ortodoxă de nuanță monofizită, a fost Etiopia. Ea și-a răspîndit credința și spre sud, de pildă în Sudan. Noi am avut la București și la Sibiu, studenți teologi din Uganda, din Kenya și din Etiopia. Unii s-au făcut preoți, alții au intrat în diplomație. Secretarul general al Patriarhiei din Etiopia este un fost student la București, Abebaw, iar unul din arhiepiscopii din sudul Etiopiei și Sudan, Garrima, este doctor în teologie la Institutul Teologic din București, de pe cînd cel ce scrie aceste rînduri era Rector al Institutului.

Iată de ce, am primit cu interes invitația, ca membru al Comitetului Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, de a merge între 9—18 martie 1986 în Zair, pentru a lua parte la lucrările din sesiunea de primăvară a acestui Comitet. Invitația a venit din partea Bisericii kimbanguiste. Această Biserică este relativ nouă, apărută în secolul nostru, ca urmare a predicării unui iluminat cu numele de Simon Kimbangu, care și-a început activitatea prin anii 1920.

Simon Kimbangu, convertit el însuși la creștinism, a știut cum să prezinte noua învățătură africanilor animiști, care, cu greu puteau primi Treimea și pe Iisus, pe care îl credeau a fi doar Dumnezeul albilor colonizatori. De asemenea, spun acum teologii africani, aceștia nu puteau înțelege un Dumnezeu care moare. Cînd însă în numele acestui Dumnezeu Simon Kimbangu a vindecat o femeie care era pe moarte, în urma unui mesaj divin, africanii au început să aibă încredere în el, ba chiar au început adevărate pelerinaje spre *Nkamba*, localitatea unde se afla acesta și care va deveni mai apoi centrul spiritual al noii religii, un fel de Meca, de Vatican al Zairului.

Evenimentele acestea se petreceau în anul 1921, începînd din luna aprilie. Pelerinagiile înmulțindu-se, au atras atenția puterii colonialiste, care a văzut în mișcare un pericol pentru stăpînire. Belgienii se temeau ca mișcarea să nu degenereze într-o mișcare de eliberare. La 12 august 1921 Nkamba a fost pusă sub regim militar și pelerinagiile interzise. Dar n-a fost posibil să le oprească. Simon Kimbangu era din ce în ce mai căutat. La 12 septembrie 1921 a fost arestat și la 3 octombrie același an a fost judecat de Consiliul de război și condamnat la moarte pentru agitație împotriva statului belgian, deși procurorul ceruse doar pedeapsa la închisoare pe viață. Drept urmare, regele Belgiei a comutat pedeapsa în detenție pe viață.

Între 1921—1957 sute și mii de credincioși ai noii religii — de fapt o nouă confesiune creștină, fără nume încă — au fost închiși și trimiși la muncă forțată. Biserica aceasta numără acum 150.000 de martiri.

În 1957 Congo belgian și-a căpătat independența, dar Simon Kimbangu, după 30 de ani de detenție, murise în închisoare. Noua Biserică s-a constituit în 1959 sub conducerea celui mai mare fiu al lui Simon Kimbangu, Diagienda Kuntima Kimbangu, deși Simon Kimbangu învățase ca fiecare să rămînă în Biserica în care se afla. El cerea doar o convertire sufletească. Persecuția lui din partea ca-

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 4-a)

Taina mîntuirii în Hristos:
Înălțarea

„Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl" (Filip. 2, 11).

Iisus Hristos nu numai că a suferit moartea pe cruce, a fost înmormîntat și a înviat a treia zi, ci s-a înălțat, la patruzeci de zile după înviere, întru slavă (Fapte 1, 2—11), ridicînd umanitatea preschimbată în sînul Treimii. În înălțarea Sa, El s-a arătat pe sine „singurul stăpînitor, împăratul împăraților și Domnul domnilor" (I Tim. 6, 15), Dumnezeu care stă pe tronul cel de sus împreună cu Părintele cel fără de început și cu Dumnezeiescul Duh: „Pentru aceea, Dumnezeu l-a prea înălțat și i-a dăruit lui numele care este mai presus de orice nume: ca, întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor dedesubt. Și toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl" (Filip. 2, 9—11).

La înviere viața a fost redată omenirii: „Pecetluit fiind mormîntul, Viață, din groapă ai răsărit". Toată iconomia mîntuirii fiind acum împlinită, făcînd făgăduința trimiterii Duhului Sfînt, El se înalță întru mărire: „Plinind rînduiala cea pentru noi și cele de pe pămînt unindu-le cu cele cerești, Te-ai înălțat întru slavă, Hristoase Dumnezeul nostru, nicicum despărțindu-Te, ci rămînînd nedepărtat și strigînd celor ce Te iubesc pe Tine: Eu sînt cu voi și nimeni împotriva voastră" (*Condac* la Înălțarea Domnului).

Înălțarea arată, înainte de orice, că Iisus Hristos este Domnul de-o-ființă cu Tatăl: „Mă sui la Tatăl Meu și la Tatăl vostru" (Ioan 20, 17). Într-adevăr, El a fost răstignit în „slăbiciunea Sa, dar El este viu prin puterea lui Dumnezeu" (II Cor. 13, 3), El, „care, după ce s-a suit la cer, este de-a dreapta lui Dumnezeu, și se supun Lui îngerii și stăpînirile și puterile" (I Petru 3, 22). În calendarul ortodox, Duminica ce urmează înălțării Domnului este consacrată comemorării celor 318 părinți care au luat parte la sinodul ecumenic de la Niceea în anul 325. Este o sărbătoare pentru a mulțumi lui Dumnezeu că, prin mijlocirea acestor Părinți, s-a păstrat una din învățăturile fundamentale ale creștinismului, anume: Cel ce s-a înălțat la cer este Cuvîntul lui Dumnezeu întrupat, Fiul de-o-ființă cu Tatăl și om de-o-ființă cu noi, Dumnezeu adevărat și om adevărat.

Înălțarea reprezintă, apoi, începutul recapitulării noastre în Hristos. El este începutul, întîiul născut din morți, ca să fie

Pr. prof. *Ion Bria*

(Continuare în pag. a 4-a)

„PACE PE PĂMÎNT"

(Continuare din pag. 1)

ocrotirea naturii. Dintre concluziile referatului semnalăm următoarele: Creaţia a fost adusă la existenţă de către Dumnezeu-Tatăl, a fost restaurată de Dumnezeu-Fiul, este sfinţită de Sf. Duh şi se află în purtarea de grijă a lui Dumnezeu; Creaţia ca lume „bună", adică integră, frumoasă, unitară, a fost oferită de Dumnezeu ca dar omului cu care el forma un tot armonic; Omul, ca partener şi colaborator al lui Dumnezeu în lume, trebuie să păstreze integritatea creaţiei şi să contribuie prin acţiunile sale la transfigurarea ei; prin păcat omul din stăpîn, preot şi profet al creaţiei a devenit exploatator şi jefuitor pătimaş, producînd grave dezechilibre ecologice, dar tot în puterea omului stă posibilitatea de a reface acest echilibru; Credinţa creştină îndeamnă ca progresul tehnico-ştiinţific să fie dublat de unul spiritual-moral, pentru ca importantele cuceriri ale ştiinţei să intre sub comandamentul unei etici superioare, ca acestea să servească binelui şi fericirii omului.

Pe marginea acestor referate au urmat discuţii şi completări, lucrările fiind conduse de d-l rector Árpád Péntek. Au luat cuvîntul următorii vorbitori: P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, d-l prof. Hermann Pitters (Sibiu), P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul (Iaşi), P. C. prof. I. Ică (Sibiu), d-l prof. Geréb Zsold (Cluj-Napoca), P. C. prof. M. Păcurariu (Sibiu), d-l cons. Albu Zoltán (Episcopia reformată Cluj-Napoca), P. C. pr. prof. Viorel Ioniţă (Bucureşti), P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul (Cluj-Napoca), d-l prof. Hans Klein (Sibiu) şi P. C. prof. C. Galeriu (Bucureşti).

Vorbitorii au apreciat modul temeinic în care au fost întocmite şi expuse cele trei referate, cît şi vădita actualitate a temelor, cu deosebire acum cînd, impulsionaţi şi de Anul Internaţional al Păcii, toţi oamenii de bine îşi strîng rîndurile întru apărarea păcii, care astăzi înseamnă apărarea vieţii pe pămînt. Au apreciat de asemenea ancorarea acestor teme în problemele majore ale lumii contemporane, în rezolvarea cărora şi Bisericile sînt chemate să-şi aducă, de pe poziţiile şi cu mijloacele lor specifice, din plin aportul.

Pămîntul suferă din cauza omului, au spus între altele vorbitorii, din care pricină este imperios necesar să reflectăm cît mai mult în noi slava lui Dumnezeu, ceea ce se face împlinind voia Lui, trăirea cuvîntului lui Dumnezeu de către creştini devenind astăzi o necesitate absolută, iar educaţia creştină pentru pace trebuind a fi intensificată în chip special în acest an.

Cei ce au luat cuvîntul au făcut totodată ample referiri la politica de pace a ţării noastre, a Preşedintelui ei, cît şi la ultimele documente şi iniţiative româneşti în acest sens.

Prima zi a lucrărilor Conferinţei s-a încheiat cu citirea de către P.C. pr. prof. D. Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, a următoarelor concluzii formulate de către comisia rectorilor şi prorectorilor:

Cea de a 47-a Conferinţă teologică interconfesională, ţinută la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, în ziua de 22 mai 1986, a dezbătut tema generală: „PACE PE PĂMÎNT", în trei referate: 1. *Slavă lui Dumnezeu şi pace pe pămînt;* 2. *Fie voia Ta, precum în cer aşa şi pe pămînt* şi 3. *Integritatea creaţiei. Probleme ecologice în lumina simbolului biblic al creaţiei.*

Prin referatele susţinute şi discuţiile purtate s-a urmărit aprofundarea teologică a temei în contextul marilor probleme ale lumii contemporane, legate îndeosebi de salvarea vieţii şi existenţei întregii creaţii grav ameninţată astăzi de intensificarea cursei înarmărilor nucleare pe pămînt şi în cosmos, atît prin continuarea experienţelor nucleare, cît şi prin amplasarea de noi arme tot mai sofisticate pe continentul nostru şi în alte zone ale lumii. De aici implicarea responsabilă şi angajarea fermă a Bisericilor alături de toate forţele iubitoare de pace din lume pentru preîntîmpinarea unei catastrofe nucleare mondiale, prin edificarea unei lumi a păcii, fără arme şi fără război.

Din aprofundarea acestei importante teme, vitală pentru existenţa şi viitorul omenirii, în referate şi discuţii, Comisia rectorilor şi prorectorilor a formulat şi a prezentat următoarele concluzii:

1. „Pace pe pămînt" constituie astăzi problema fundamentală a lumii contemporane, dezbătută nu numai în diferite organisme internaţionale, ci şi în organizaţii intercreştine mondiale şi regionale, este, în acelaşi timp, tema celei de a IX-a Adunări Generale a Conferinţei Bisericilor Europene din septembrie 1986, sub titlul: „Slavă lui Dumnezeu şi pace pe pămînt".

2. Pacea pe pămînt este condiţia fundamentală a vieţii şi existenţei creaţiei însăşi, fiind, de fapt, manifestarea concretă a slavei lui Dumnezeu în relaţiile interumane şi în lumea întreagă, ca reflectare a perfecţiunii lui Dumnezeu în făpturile Sale (Rom. 1, 20).

3. În Hristos Dumnezeu-Omul prin care ni se face cunoscută însăşi viaţa de comuniune a Sfintei Treimi, este dată atît unitatea fiinţială dintre slava lui Dumnezeu şi pacea lumii, cît şi unitatea strînsă dintre spiritualitatea şi responsabilitatea creştină pentru pacea lumii, El fiind, în acelaşi timp, Împăratul slavei şi Domnul Păcii, unind astfel slava lui Dumnezeu şi pacea lumii într-o singură slujire.

4. Bisericile au în Hristos temeiul, puterea, exemplul şi însăşi porunca acestei slujiri inseparabile în scopul realizării păcii lui Dumnezeu în lumea de astăzi, grav ameninţată de primejdia unui cataclism nuclear.

5. Pacea pe pămînt este însăşi voinţa lui Dumnezeu în vederea înfăptuirii încă de aici a Împărăţiei Sale, care înseamnă „dreptate, pace şi bucurie în Duhul Sfînt" (Rom. 14, 17) pentru toţi. Voinţa lui Dumnezeu trebuie să fie şi voinţa noastră, a tuturor, potrivit cuvintelor Mîntuitorului: „precum în cer, aşa şi pe pămînt" (Matei 6, 10).

6. Identificarea noastră cu voia lui Dumnezeu implică angajarea noastră plenară şi tot mai activă în eforturile comune pentru realizarea păcii globale şi indivizibile, care se realizează prin dezarmare generală şi totală în interesul dezvoltării, progresului şi bunăstării tuturor popoarelor.

7. Apărarea păcii astăzi înseamnă însăşi apărarea vieţii şi integrităţii creaţiei lui Dumnezeu, grav ameninţată şi ea atît de experienţele atomonucleare, cît şi de intensificarea cursei înarmărilor de tot felul care perturbă deja profund echilibrul ecologic al Terrei şi al mediului nostru ambiant.

8. Omul trebuie să fie „împreună lucrător cu Dumnezeu" (II Cor. 4, 1) la păstrarea unităţii şi integrităţii creaţiei, prin toate acţiunile sale, de a o restaura în armonia şi echilibrul în care a reaşezat-o Hristos însuşi prin lucrarea Sa mîntuitoare.

9. Păstrarea unităţii şi integrităţii creaţiei trebuie să unească pe toţi oamenii şi toate popoarele, aceasta implicînd o responsabilitate atît pentru existenţa noastră, cît şi pentru existenţa generaţiilor ce vor urma.

10. Ca dar al lui Dumnezeu şi misiune permanentă a noastră, a tuturor, integritatea creaţiei implică pentru Biserici următoarele sarcini: rugăciuni pentru păstrarea şi sfinţirea creaţiei, promovarea unei atitudini etice responsabile la cei care dispun şi mînuiesc uriaşele cuceriri ale tehnicii şi tehnologiei moderne atomonucleare; educarea credincioşilor pentru grija faţă de creaţie şi folosirea cumpătată a resurselor ei naturale, împotriva risipei; solidarizarea cu factorii de decizie care lucrează în direcţia păstrării integrităţii creaţiei.

11. Misiunea Bisericilor este astăzi să sprijine iniţiativele şi străduinţele popoarelor şi statelor de statornicire şi apărare a unei păci drepte, adică pentru toţi, iar, în concret, misiunea Bisericilor din România este de a sprijini, cu toate mijloacele de care dispun, iniţiativele şi acţiunile poporului şi personal ale Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, pentru stoparea cursei înarmărilor nucleare şi trecerea imediată la dezarmarea generală şi totală, ca singura cale de realizare şi statornicire a unei păci trainice în lume şi salvării vieţii pe planeta noastră. Bisericile trebuie să se solidarizeze cu toate forţele iubitoare de pace care activează pentru păstrarea unităţii şi integrităţii creaţiei, aceasta constituind, de fapt, condiţia fundamentală a vieţii şi existenţei umane.

*

A doua zi, vineri, 23 mai 1986, Conferinţa a continuat cu o participare mult mai lărgită, fiind de faţă şefi şi reprezentanţi ai altor culte din ţara noastră. Cu acest prilej Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a expus cocomunicarea: *„Noi şi vibrante chemări pentru pace ale României, ale Preşedintelui Nicolae Ceauşescu."*

Plecînd de la salutul pascal: „Pace vouă", Î. P. S. Sa a arătat că aria lui cuprinde toate „cele patru puncte cardinale ale planetei noastre", din care motiv şi pentru noi, ca oameni ai credinţei, noile chemări pentru pace ale Preşedintelui ţării noastre, ca şi Declaraţia Marii Adunări Naţionale a R. S. România cu privire la Anul Internaţional al Păcii şi Declaraţia-Apel a F. D. U. S. din martie 1986 au semnificaţii deosebite.

Î. P. S. Mitropolit Nestor a prezentat apoi situaţia deosebit de gravă existentă în lumea contemporană, cînd se continuă nesăbuita cursă a înarmărilor, care a început să cuprindă şi spaţiul extraterestru, cu preţul unor „imense eforturi financiare, ştiinţifice, umane etc.", ceea ce poate pune omenirea „sub pecetea ireversibilului". Este limpede, aşadar, că în acest context „trebuie să depunem toate eforturile pentru ca acest an — declarat de O. N. U. Anul Internaţional al Păcii şi la propunerea României — să fie cu adevărat binecuvîntat şi un rodnic răstimp al reflecţiei adînci, al deciziei şi al înfăptuirilor pentru consolidarea păcii, pentru apărarea vieţii, pentru proiectarea unor ample acţiuni realizabile în mai multe etape, pentru a fi întîmpinat cu pace Mileniul III".

În continuare, Î. P. S. Sa a scos în lumină o seamă de temeiuri ale credinţei noastre care ne îndatorează în a fi lucrători pentru pace, poziţii de pe care cultele religioase din ţara noastră sprijină toate iniţiativele pentru pace ale României, ale Preşedintelui ei, între care se înscrie şi Declaraţia-Apel a F. D. U. S., care „exprimă gîndurile şi voinţa întregului nostru popor".

Împreună cu întregul nostru popor „ne străduim să facem cunoscut lumii întregi, fraţilor noştri de credinţă sau altora, tuturor „celor de aproape şi de departe", că este necesar să punem mai presus de orice deosebiri privitoare la concepţiile politice, filozofice, confesionale-religioase sau de altă natură, apărarea acelui bun comun, de cel mai mare preţ al întregii omeniri, care este pacea. Strîns uniţi alcătuim un singur trup, un singur suflet, un singur glas, cerînd, impunînd factorilor de răspundere luarea unor decizii ferme pentru un acord general privind eliminarea tuturor armelor".

În partea a doua a expunerii, Î. P. S. Mitropolit Nestor a analizat noile iniţiative româneşti pentru pace, documente inestimabile în contextul actual, emanate din dorinţa sinceră de pace a întregului popor român, scoţînd în lumină totodată poziţia Bisericii Ortodoxe Române faţă de aceste probleme majore ale lumii contemporane, cît şi „opţiunea fermă în favoarea păcii şi a vieţii" care se impune din partea tuturor Bisericilor şi cultelor din întreaga lume.

În continuare, P. C. cons. patriarhal Gheorghe Bogdan a citit Declaraţia-Apel a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, după care au avut loc luări de cuvînt ale participanţilor. Au vorbit:

— P. S. Episcop Vasile al Oradiei, între altele, a arătat că dezarmarea este singura cale de ieşire din acest labirint cauzat de cursa înarmărilor, subliniind în acelaşi timp vocaţia pentru pace a poporului nostru, străduinţile pe care le depune pentru întronarea în lume a unui climat de colaborare şi bună înţelegere între oameni şi popoare.

— Em. Sa Nagy Gyula, Episcopul Eparhiei reformate din Cluj-Napoca, care a adus în atenţie temeiuri scripturistice pentru apărarea păcii, subliniind ideea că „Biserica este o parte organică a marelui organism uman", precum şi faptul că deşi situaţia internaţională este gravă, trebuie să avem încredere şi speranţă în viitorul omenirii, exprimînd totodată angajamentul cultelor din ţara noastră în a face tot ce le stă în putinţă întru apărarea păcii.

— P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, care a scos în lumină adevărul că pacea nu vine de la sine ci trebuie lucrat pentru ea, că viaţa vine de la Dumnezeu şi deci nimeni nu poate dispune de ea decît numai El, autorul ei.

— Monseniorul Petru Gherghel, Provicar general al Arhiepiscopiei romano-catolice din Bucureşti, care a arătat, între altele, că în Iisus Hristos am primit puterea de a birui orice rău, că pacea este şi rodul unor schimbări spirituale, atît în viaţa inşilor cît şi a comunităţilor, că clerul şi credincioşii pe care îi reprezintă sprijină iniţiativele Anului Internaţional al Păcii, poziţia ţării noastre în problemele dezarmării şi ale păcii.

— D-l Pavel Boghian, preşedintele Cultului penticostal, a reliefat faptul că oaspeţi străini care ne vizitează ţara au cuvinte de apreciere privitoare la străduaniile pentru apărarea păcii şi instaurarea unei noi ordini economice în lume ale României, ale Preşedintelui Ceauşescu, subliniind totodată necesitatea educării tuturor credincioşilor în spiritul muncii constructive.

— P. S. Arhiereu-vicar Ioachim Vasluianul (Roman), a adus în atenţie suferinţele uriaşe, fizice şi morale, pe care le provoacă războaiele tuturor oamenilor, cît şi pustiirea pămîntului, degradarea moravurilor etc., voinţa de pace a omenirii constituind cea mai puternică armă împotriva zeului războiului, pledînd totodată pentru folosirea în scopuri paşnice a cuceririlor ştiinţifice.

— D-l prof. Péntek Árpád, rectorul Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj-Napoca, a reliefat evoluţia ideii de pace în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, toţi creştinii crezînd într-un singur Dumnezeu al iubirii. A menţionat totodată permanenta dorinţă de pace a poporului român, cît şi iniţiativele sale întru rezolvarea prin tratative a tuturor problemelor litigioase care se ivesc în lume.

— P.C. pr. Eugen Trebits, rectorul Institutului Teologic romano-catolic din Alba Iulia, a specificat cheltuielile enorme pe care le înghite cursa înarmărilor în timp ce în lume sînt atîtea suferinţe, lipsuri şi nevoi, pledînd pentru diminuarea conflictelor din noi, dintre noi şi dintre noi şi Dumnezeu şi exprimînd dorinţa ca Anul Internaţional al Păcii să aducă rezultatele dorite de noi toţi.

Au mai luat cuvîntul: P. C. consilier patriarhal Alexandru Tudor (Bucureşti), P. C. arhid. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, D-l prof. Christoph Klein, prorectorul Institutului Teologic Protestant Unic — ramura Sibiu, D-l prof. Lorand Lengyel, (Bis. evanghelică S. P. Cluj-Napoca), P. C. pr. prof. Viorel Ioniţă (Bucureşti), D-l prof. Szabó Árpád (Bis. unitariană — Cluj-Napoca) şi P. C. pr. prof. Mihai Vizitiu, directorul Seminarului teologic — M-tirea Neamţ.

Vorbitorii au subliniat importanţa cuvîntării din 8 mai 1986 a Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România şi cu toţii şi-au exprimat deplina adeziune la Declaraţia-Apel a F. D. U. S.

Din plenul conferinţei s-a trimis o telegramă Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România, Preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

S-au adoptat de asemenea:

O *Moţiune* de aderare a participanţilor la Conferinţa teologică interconfesională la Declaraţia-Apel a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste;

Chemare pentru pace adresată Organizaţiei Naţiunilor Unite;

Chemare pentru pace adresată Congresului Mondial al Organizaţiilor şi Mişcărilor pentru pace;

Chemare pentru pace adresată Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Conferinţei Bisericilor Europene şi Conferinţei Creştine pentru Pace, documente care au fost aprobate în unanimitate.

Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a rostit apoi un scurt cuvînt de încheiere a lucrărilor acestei importante Conferinţe teologice interconfesionale.

Către

Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

(Continuare din pag. 1)

al Păcii, cea mai importantă şi stringentă problemă a zilelor noastre este aceea de a se face totul pentru a se stopa cursa înarmărilor îndeosebi nucleare, de a se trece la măsuri reale de dezarmare, de a se apăra cu toate forţele dreptul fundamental al oamenilor la viaţă şi pace.

În calitatea noastră de slujitori ai cultelor simţim vocaţia împlinită şi misiunea noastră desăvîrşită numai atunci cînd munca noastră dă rod în cîmpul fertil al păcii şi colaborării internaţionale. Sîntem deplin convinşi, că mai ales acum se impune ca împreună cu întregul nostru popor, cu toţi oamenii de pe toate continentele să acţionăm strîns uniţi pentru a împiedica orice act ce ar putea ameninţa viaţa noastră, a copiilor noştri, a semenilor noştri, a tuturor popoarelor. Organizaţiile mondiale din cadrul Mişcării Ecumenice (Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa Creştină pentru Pace), din care fac parte şi cultele din România, ca şi ecumenismul local — prin cea mai reprezentativă formă: conferinţele teologice interconfesionale —, s-au angajat dintru început în frontul activ al apărării păcii în întreaga lume şi al salvării vieţii pe planeta noastră.

Susţinem fără rezerve Declaraţia-Apel a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste şi Declaraţia Marii Adunări Naţionale a Republicii Socialiste România, cu privire la Anul Internaţional al Păcii, precum şi recentele demersuri cutezătoare ale Omului păcii, domnul Nicolae Ceauşescu, preşedintele României, pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru a se trece la dezarmare şi în primul rînd la dezarmare nucleară, pentru încetarea experienţelor nucleare, pentru interzicerea folosirii şi eliminarea acestor arme din Europa şi de pe întreaga planetă, pentru a opri amplasarea de noi rachete şi distrugerea celor existente, pentru soluţionarea conflictelor dintre state pe cale paşnică, prin tratative, pentru încetăţenirea unor raporturi normale de pace şi cooperare între toate statele, fiind convinşi că aceste acţiuni sînt în deplin consens cu interesele vitale ale poporului nostru, ale întregii omeniri.

Ca întotdeauna, şi acum, în Anul Internaţional al Păcii, noi, participanţii la această a 47-a Conferinţă teologică interconfesională, ne unim glasul cu cel al întregului popor român şi ne legăm să facem totul, prin mijloacele noastre specifice, ca în lume să triumfe raţiunea şi înţelepciunea politică, să învingă voinţa popoarelor în asigurarea dreptului fundamental al omului la viaţă, la pace, la existenţă liberă, independentă şi demnă pe pămînt.

Terorizarea populației din teritoriul de nord-vest al României de către ocupanții horthyști în anii 1940–1944 (II)

Printre nenumărații martori oculari la acțiunile de terorizare a populației din nord-vestul României de către ocupanții horthyști în anii 1940—1944 se numără și avocatul dr. Ionel Ciobanu din Zalău, care după patru luni de prigoană, arestări, umilințe și ridicarea dreptului de a profesa, a fost nevoit să se refugieze în țara liberă, la 26 decembrie 1940.

Ajuns la București, avocatul Ciobanu, socotindu-se mesagerul suferințelor românilor din teritoriul răpit și în mod special al românilor sălăjeni, care purtau greul jug al teroarei horthysto-fasciste, a descris într-o declarație datată 21 februarie 1941, adresată conducătorilor statului român și opiniei publice, cele îndurate de aceștia în primele luni de ocupație.

Această mărturie demască regimul horthysto-fascist și teroarea exercitată de el împotriva românilor din teritoriul cotropit, reprezintă un document care acuză pe ocupanți de masacrele, crimele, prigoana și maltratarea exercitată direct de organele și instituțiile de stat și de organizațiile ultrareacționare sau de elemente contaminate de ideologia fascistă, sub privirea îngăduitoare a aparatului de stat horthyst. Totodată, ea are menirea să atragă atenția generațiilor de azi și de mîine, ca asemenea fapte să nu se mai repete nicicînd și niciunde.

*

„În momentul pronunțării Dictatului de la Viena — își începe relatarea dr. Ionel Ciobanu — eram pe zonă, concentrat la Regimentul 33 artilerie din Oradea și instalat pe poziție în pădurile de la Zalnoc — Săcășeni.

Auzind această veste, m-am hotărît să rămîn pe loc, cu populația românească, pentru a împărtăși soarta acesteia. Știam că o masă de țărani, lipsită de conducători și apărători în fața justiției fascisto-horthyste, este sortită exploatării și nedreptății.

Peste puțin timp, am primit ordin să părăsim poziția și ne-am retras pînă la Ludușul de Mureș, unde am staționat cîteva zile.

Pe timpul retragerii, populația românească din sate ne-a urmărit cu lacrimi în ochi, întrebîndu-ne: „Pe noi cui ne lăsați?"

La 10 septembrie 1940, cu o zi înainte ca trupele ungare să ajungă la Cluj, am părăsit unitatea. Despărțirea de soldații bateriei de sub comanda mea și de ofițerii regimentului a fost grea. Parcă ceva se rupsese în mine. Mă gîndeam dacă am să-i mai revăd vreodată. A doua zi eram în Cluj, la prietenul meu Ioan Știrbu, inspector școlar, care m-a adăpostit cinci zile, pînă în 16 septembrie 1940.

La 12 septembrie, mergînd în centrul orașului, am văzut pe toate străzile geamuri sparte, pereți murdăriți, vitrine sparte și devastate, firme rupte. Victime ale acestor devastări sălbatice erau românii intelectuali, comercianți și industriași. Mi-amintesc de vitrinele sparte ale librăriilor: „Cioflec", „Cartea românească", „Onișor"; ale băncilor „Albina", „Economul", „Banca Românească"; firmele avocaților: dr. Aurel Blaga, dr. P. Rebreanu, dr. Emil Ghilezan, dr. Emil Hațieganu, dr. I. Micle, dr. S. Nemeș; de geamurile sparte ale restaurantelor: „Scorțescu", „Frații Brînzații", Munteanu". În suburbia Cluj-Mănăștur și Baciu a fost un adevărat dezastru. Toate prăvăliile românilor au fost sparte și devastate de unguri, iar proprietarii lor arestați și scăldați în sînge. Unii dintre ei și-au găsit chiar moartea.

Am fost martorul unui incident întîmplat în fața „Unirii", al cărui victimă a fost actorul comic de la Teatrul Național din Cluj, Ioan Fărăianu. Cițiva horthyști au tăbărît asupra lui. Din bătaie a căzut jos. Acolo l-au călcat în picioare, zdrobindu-i oasele. În stare gravă a fost dus la clinică.

La fel am văzut un elev plutonier, îmbrăcat în haine militare românești, purtat între baionete de către unguri, și expus huiduielilor publice.

În vitrinele maghiarilor erau expuse portretele lui Horthy, Hitler și Mussolini, care încadrau un „necrolog" al României Mari.

La colțuri de stradă se vindeau batiste cu tricolorul unguresc, în care era desenată harta Ungariei Mari, și pe margine efigia cu stemele tuturor județelor și orașelor ardelene.

În 16 septembrie 1940 m-am deplasat la Zalău, unde aveam biroul avocațial. Aici începuseră arestările. Aproape n-a rămas nici un intelectual nearestat.

Au urmat la rînd intelectualii și țăranii din plasa Șimleu Silvaniei, în frunte cu directorul liceului, dr. Ioan Ossian. Acesta, deși era legat la mîini, iar sîngele îi țîșnea de sub cătușe, totuși a avut o atitudine plină de mîndrie și demnitate românească. Era acuzat că într-o duminică le-ar fi spus celor apropiați că nu va trece anul și țara va fi din nou întregită, ca la 1 decembrie 1918. În martirajul său, el a fost urmat de avocații Fathi Felician și Băeșean Enea.

La vreo două zile l-am văzut pe notarul din Camăr, Dumitru Rugan complet desfigurat și cu o barbă de 2 cm, legat la mîini, intrînd în Zalău, sub o puternică escortă militară. Acesta era acuzat că ar fi pus explozivi într-un măr, pe care oferindu-l, printr-un servitor, trupelor ungare ce intrau în comuna Ip, acesta a produs o puternică explozie, din cauza căreia au murit 2 soldați și doi cai. Ulterior s-a constatat că explozia s-a produs în căruța ce transporta muniția de artilerie, fie din neglijență, fie din autoaprindere.

Tot atunci l-am văzut și pe subinspectorul școlar din plasa Șimleu, Rogneanu, domiciliat în Nușfalău, tîrît de o altă escortă militară la închisoarea din Zalău.

Au fost arestați intelectualii din plasa Buciumi, în frunte cu inspectorul școlar pensionar Grigorie Dobocan din Șingeorzul de Meseș, Vlaicu Ioan director școlar în Păușa, preotul Gavril Munteanu din Bălan, preotul Gavrilă Moldovan din Brusturi, care apoi au fost trimiși la închisoarea din Püspökladány, unde au stat închiși și puși la muncă forțată.

Arestații intelectuali din plasa Jibou și Cehu Silvaniei îl aveau în frunte pe protopopul Augustin Podoabă din Benesat. Acesta era bătut la sînge.

Printre intelectualii arestați din plasele Tășnad și Carei se aflau dr. Alexandru Pop avocat, Pustai Vasile fost primar, Pop Izidor avocat, dr. Pop Cornel avocat, fost primar, dr. Mircea Barbul avocat, Voicu V. fost secretar al orașului Carei. Aceștia au fost duși la închisoarea din Zalău, de unde unii au luat calea lagărelor, iar restul expulzați împreună cu familiile lor în România.

În plasa Supuru de Jos, notarul Emil Flota din localitatea Supuru de Jos și Gheorghe Mihuțiu din Supuru de Sus au fost bătuți pînă la sînge, trebuind să zacă la pat mai multe săptămîni.

În plasa Zalău s-a procedat la fel cu notarul Florian Mărcuș din Treznea și cu soția acestuia, care au fost duși la închisoarea din Püspökladány, unde au stat două luni, iar mai recent se găsesc la închisoarea Curții de Apel din Oradea, pentru motivul că el ar fi alarmat guvernul și autoritățile românești despre masacrul de la Treznea.

Prigoana nu se mărginește numai la intelectualii români, ci ea se extinde și la sate, care pe tot cuprinsul județului sînt cuprinse de jale și suspin.

Pentru terorizarea populației românești, în comunele cu populație mixtă, au luat ființă gărzi naționale numite „Nemzeti Ejjel", care fiind înarmate de autorități, merg noaptea pe la casele românilor, pe care îi ridică cu forța, ducîndu-i la primărie, unde apoi începea „tratarea" lor. Mulți dintre aceștia s-au ales infirmi sau bolnavi pe veci. Amintesc cîteva victime văzute de mine: în comuna Săcășeni, a fost zdrobit cu bătaia Sava Mihai, căruia i s-au rupt trei coaste, fără nici un motiv; Timofi Ioan, Simon Irimie cantor, Buzura Vasile, toți din Săcășeni, care au fost bătuți la sînge de aceste gărzi naționale. La fel au fost bătuți și locuitorii Codreanu Vasile, Man Aurel a Petri, Heți Ioan, de la care s-au încasat și bani sub diferite pretexte. Au mai fost bătuți Pop Vasile fost primar, Pop Ioan fost curator bisericesc, Radu Vasile director școlar, Man Petru, Basati Gheorghe și alții, tot din Săcășeni, pentru motivul că au folosit pămînt dat prin reforma agrară din 1921. În urma acestor acte de sălbăticie, românii nu mai ieșeau ziua la muncile cîmpului, iar noaptea nu mai dormeau pe la casele lor, ci stăteau ascunși prin grajduri, șuri etc., pentru a nu fi găsiți de unguri și maltratați.

În timpul șederii mele la Cluj timp de cîteva zile, am fost arestat în trei rînduri pe motivul că n-am avut cocarda tricolor maghiară la butonieră.

În 16 septembrie 1940, punîndu-se trenurile în circulație, am părăsit Clujul, mergînd la Zalău, unde aveam domiciliul profesional. Aici am aflat de la gazda mea, Zilahy Ștefan, director de bancă pensionar, că a apărut o ordonanță militară, prin care sînt obligați a se prezenta la comandamentul militar, toți cei care sosesc în localitate. Tot gazda mi-a relatat că, în absența mea am avut trei percheziții domiciliare, confiscîndu-mi-se în același timp mașina de scris și mai multe lucruri de valoare, că tabloul de pe perete a fost călcat în picioare și distrus, după cum și harta României. În fine, mi-a spus că trebuie să mă prezint imediat la comandamentul militar al orașului Zalău, pentru a înștiința că am sosit în localitate.

Luînd act de aceste ultime dispoziții, m-am prezentat imediat la poliție. Aici, spunîndu-mi numele, m-au identificat cu una din persoanele trecute pe lista neagră a românilor din Zalău. După care, am fost trimis la șeful Biroului 2 informații militare, un locotenent ce avea blazonul feudal de „baron". Acesta, după ce a primit informații despre mine, m-a supus unui sever și lung interogatoriu. Ofițerul mi-a adus fel și fel de acuzații, printre care și aceea că eu am instigat pe locuitorii din Treznea ca să-i atace pe unguri la intrarea lor în comună. Văzînd că nu recunosc nimic și că nici el nu avea dovezi contra mea, ofițerul s-a năpustit asupra mea cu pumnii încleștați, iar mai tîrziu cu o linie destul de groasă și lată m-a lovit peste față și cap pînă mi-am pierdut cunoștința și echilibrul, căzînd la pămînt. În tot timpul interogatoriului, ofițerul aducea injurii la adresa neamului și armatei române.

Cu greu am fost lăsat în libertate condiționată, cu obligația că nu voi părăsi locuința și orașul. În același timp am fost pus sub supravegherea poliției militare. Nici nu puteam merge nicăieri, din cauza unei maladii ce m-a cuprins în urma acestor chinuri.

După ce m-am refăcut, am cerut un bilet de voie pentru a merge la familia mea în Săcășeni, unde tatăl meu era notar, socotind că acolo voi avea liniște și mai multă siguranță. N-a fost așa. Părinții mei se aflau într-o situație la fel de nesigură. Ei scăpaseră cu viață numai fugind noaptea prin pădure la Tășnad, unde aveam o soră. Ajunși la ea, timp de zece zile dormiseră cu toții în podul grajdului. Tot aici m-am dus și eu, stînd ascuns vreme de o sută de zile, pînă la 26 decembrie 1940, cînd am fost nevoit să mă repatriez.

De aici, am luat legătura cu diferiți cunoscuți, informîndu-mă asupra actelor săvîrșite de horthyști împotriva românilor în primele patru luni de la ocupație.

În orașul Zalău, lîngă tîrgul de vite au fost uciși 5 români (ajutorul de agronom Vicaș cu soția, care era gravidă, sora acesteia măritată Marian și încă două persoane din comuna Brebi); iar în curtea tribunalului a fost ucis mișelește grefierul de la judecătoria din Zalău, pe nume Sălăjan.

În comuna Treznea au fost uciși de către trupele de ocupație 86 persoane, fiind aprins și satul, iar preotul ortodox Costea a fost ars în casă; învățătorul Coman și soția Aurelia Gogu au fost aduși din comuna Pusta, sub arest, pînă în hotarul despărțitor al comunei Buciumi — Bodia, unde au fost uciși, tăindu-li-se cadavrele în bucăți și apoi lăsați la drumul mare, mai multe zile de-a rîndul. Copilul lor cel mai mare, au voit ungurii să-l ducă în țara lor, pentru a-l crește în spirit și simțire ungurească. Dar el a fost salvat de familia Știrbu, inspector școlar, care l-a adoptat; iar fetița a rămas la bunică-sa după mamă, care o îngrijește.

În comuna Ip au fost uciși 157 români, în frunte cu familia Pordea. Mi-a spus proprietarul de moară din Ip, Cozari Gh., că în momentul cînd s-a săvîrșit acest masacru, pe la toate casele românilor erau repartizați soldați în echipe de cîte 3—4 persoane, care înconjurau casa, arestau oamenii și-i împușcau. Printre victime erau și copii sugari. Toți acești morți au fost aruncați în două gropi mari.

În orașul Șimleu Silvaniei au fost uciși 4 români, printre care se găsea și picherul Olteanu, care a fost dus pe dealul de la Vîrșolț, unde a fost ucis, după ce mai întîi i s-au scos ochii, tăiat nasul și urechile. Apoi a fost aruncat în șanț.

În comunele Nușfalău și Zăuan (lîngă moara lui Hendea) au fost împușcați 13 tineri români ce veneau de la concentrare. Între ei se aflau și cinci oameni ce veneau de la Ploiești, și aveau asupra lor 650.000 lei, care au fost luați de unguri.

Lîngă Hida, pe valea Dragului, au fost împușcați 40 tineri ce veneau acasă de la concentrare. Unii dintre ei erau îmbrăcați în haine militare. Cu toții au fost puși în linie pe un singur rînd și împușcați.

Preotului Pușcașiu din Sîntă Măria (județul Cluj), ungurii i-au smuls barba, bătîndu-și joc de el.

În comuna Marca au fost uciși 8 români, fiind forțați mai întîi să-și sape groapa în care vor zăcea peste cîteva minute.

Lîngă băile Zăuani (aproape de comuna Camăr) au fost uciși, prin spînzurare, 4 români, ce se reîntorceau acasă de la concentrare. În comuna Iaz (Cerișa) au fost uciși trei români și schingiuite 30 de familii. În comuna Halmăjd au fost uciși primarul, pentru motivul că ar fi avut conflicte cu ungurii, și un fruntaș al Regiunii Munților Rez.

La Lompirt, de asemenea, au fost uciși doi români ce se întorceau de la concentrare la casele lor.

După săvîrșirea acestor asasinate s-a trecut la prigonirea intelectualilor români, prin arestări, întemnițări, bătăi și apoi expulzări.

În plasa Zalău au fost arestați intelectualii români în frunte cu: arhidiaconul Aurel Ghilea, fost senator, protopopul Remus Roșca, dr. Iulian A. Domșa fost prefect, senator și deputat în mai multe rînduri, preotul confesor Liviu Trufașiu, librarul Avram Grigore, dr. Ioan Juga avocat, Cornel Șipoș avocat, Vasile Tot croitor, I. Bălăneanu contabil, Gh. Oncoș industriaș și alții. O parte dintre aceștia au fost trimiși în lagărul de la Pöspükladány, ca ostatici, iar ceilalți împreună cu familiile lor au fost expulzați peste granițe.

Ungurii s-au dedat în repetate rînduri la spargerea geamurilor de la casele românilor. În Sărăuad li s-au spart geamurile lui Oșan Ilie fost primar, Oșan Gheorghe, Turcu Gheorghe și alții; în comuna Săcășeni — lui Turcu Nicolae. La fel s-a procedat cu românii din comunele Chegea, Cig, Unimăt, Sîncrai.

În baza unor instrucțiuni primite de la centru, autoritățile militare horthyste i-au înlăturat din funcții pe avocații români. Ca urmare, din cei 74 avocați români cîți erau înscriși în baroul avocaților din Sălaj, au fost admiși să profeseze în continuare numai 4 avocați români, și anume: dr. Ioan Ghețe și dr. Augustin Pintea din Zalău, dr. Victor Fărcașiu din Jibou și dr. Ioan Sabo din Șimleu. Ceilalți 70 de avocați români, după ce au fost maltratați, ca dr. Gheorghe Fodoreanu, Cornel Șipoș, Mircea Barbul, s-au repatriat. Birourile acestora au fost luate de comandamentele militare și puse sub curatelă prin hotărîri oficiale.

La fel s-a procedat și cu biroul meu avocațial, deși în acel timp eram prezent și, după regulile generale, eram cetățean al statului maghiar. Iată cuprinsul hotărîrii referitoare la biroul meu: „Comandamentul militar regal ungar al orașului Zalău nr. 1346 stg. 1940. *Hotărîre:* Pe seama biroului lui dr. Ciobanu Ioan avocat din Zalău, care în lipsa depunerii jurămîntului nu poate exercita profesiunea de avocat, deleg ca curator pe dr. Monori Ladislau avocat în Zalău cu aceea ca să preia fără întîrziere actele și conducerea biroului. Zalău, 21 septembrie 1940. Comandant militar regal ungar al orașului Zalău (ss) Indescifrabil."

În baza acestei hotărîri, agenții militari executionali s-au prezentat la birou cu dr. Monori și, în absența mea, au spart ușa și casa de bani, luînd toate scriptele, dosarele, actele de notariat, personale fără nici-un act de recunoașterea din partea mea sau a personalului meu de birou. La fel s-a procedat și cu celelalte birouri avocațiale, fără nici un fel de despăgubire.

Pentru a primi dreptul de a se înscrie în baroul avocaților și a profesa, după cum se stabilea în „Budapesti közlöny" din 5 noiembrie 1940, solicitanții trebuiau să aibă un certificat primit din partea partidului maghiar, cum că în timpul regimului românesc au avut o conduită ireproșabilă față de unguri și că i-au părtinit pe aceștia în fața autorităților și legilor românești. Toate încercările făcute în acest sens de către dr. Virgil Mureșan, consilier la Curte, dr. Sever Oros notar public, Pop Ervin și subsemnatul, s-au dovedit inutile. De aceea, cu toții ne-am repatriat.

Dar ungurii nu s-au mulțumit numai cu prigonirea fizică și morală a românilor, ci s-au atins și de averile lor, folosind în acest scop șantajul și forța publică.

Aproape tuturor intelectualilor români li s-au luat averile, fie sub formă de sechestru sau confiscare. Tatălui meu, Ciobanu Ioan, fost notar în Săcășeni, i s-a sechestrat întreaga avere, fiind obligat să-i plătească lui Bikfalvy Ernö, suma de 150.000 lei, pentru pagubele suferite pe timpul detenției sale la închisoarea tribunalului militar al Corpului 6 armată din Cluj, pentru uneltiri contra Statului Român. La fel s-a procedat și cu Doreanu Gheorghe, fostul primar din Săcășeni, care a trebuit să achite 80.000 lei despăgubiri la un ungur din comună. De la Iosif Scorția din Eriu Sîncraiu s-a confiscat întreaga avere, fără motiv. Medicului veterinar dr. E. Jurca din Zalău i s-a sechestrat toată averea din hotarul comunei Panic, în valoare de 2 milioane lei; agronomului Gh. Ionescu din Zalău i s-a confiscat averea în valoare de 2 milioane lei, pentru că „ar fi expropriat pe foștii proprietari unguri" în 1921. La fel s-a întîmplat cu toți intelectualii de la frontieră, care au fost izgoniți din satele lor, iar averile, confiscate.

Prin toate satele Ardealului ocupat, guvernul a dat ordin, prin batere de tobă și prin afișe publicate, ca toți locuitorii păgubiți de armata română, să-și formuleze pretențiunile bănești la primăriile respective, față de Statul Român. În acel moment eram în Săcășeni, unde am putut vedea agitația ce se produsese printre unguri. Unii dintre aceștia — cum sînt fratii Bikfalvy — și-au formulat pretenții de 200.000 lei, pentru că în grajdul lor au stat două ierni cîte 4 cai ai armatei române. Alți fii se plîngeau că deși n-au avut nici o pagubă efectivă, totuși sînt forțați să-și formuleze asemenea pretenții, acestea fiind în interesul Statului ungar, care să aibă cît mai multe drepturi la daune în contra Statului Român, cu care apoi să facă cuvenitele compensări.

La fel s-a procedat și față de țăranii români. Era suficient orice motiv, pentru ca un ungur să formuleze pretențiuni bănești față de români. Timofi Ioan din Săcășeni, care a fost bătut de un ungur, s-a văzut nevoit a-l despăgubi pe acesta — Bikfalvy Francisc — cu suma de 10.000 lei; Potrovița Valentin din Tășnad, care a trebuit să-i achite unui ungur din aceeași localitate suma de 30.000 lei, fără nici un motiv; Victor Culic din Unimăt, obligat să-i achite lui Lugozsi Francisc din Săcășeni 8.000 lei, pentru motivul că în 1927 a cîștigat un proces penal contra nobilului ungur.

Regimul horthyst s-a atins și de reforma agrară, făcută de statul român în 1921, pentru că „este inechitabil și nedrept, menținerea gratuită în posesiune de către valahi a pămînturilor luate de la vechii proprietari unguri, pentru că s-ar ajunge la profit nepermis în paguba altuia". Acesta este argumentul juridic, folosit de comandamentul militar regal ungar din plasa Tășnad, pe care își bazează Hotărîrea nr. 1280 ctg. 1940 din 20 noiembrie 1940, prin care trece în posesiunea reclamanților Rasö Istvan și dr. Rasö Gyula, primpretor la Püspökladány, suprafața de 68 jugăre cadastrale și 902 st. p. pădure, dată prin expropiere comunei Săcășeni, și 209 jugăre cadastrale și 1070 st. p. pămînt arabil, cu care au fost împroprietăriți: biserica și preotul din Săcășeni, cantorul, Antistia comunală din Săcășeni (pentru păsune), școala de stat, învățătorii, tir și sport, postul de jandarmi, grădina școlară și o mulțime de îndreptățiți din comunele Săcuieni, Cig și Unimăt.

Printre împroprietăriții care au făcut apel împotriva acestei hotăriri s-au aflat și cîțiva maghiari, și anume: Horvath Alexandru, Molnar Andrei, văduva lui Gulacsy György, văduva lui Papai Mihaly, Balogh Carol, Henninger Alexandru, toți din Săcășeni. Aceștia m-au solicitat să le apăr interesele. Cum n-aveam dreptul de a profesa, i-am îndrumat la un avocat ungur. Ei mi-au declarat că n-au încredere în avocații unguri, pentru că sînt solidari cu nobilimea maghiară feudală, în timp ce noi, românii sîntem oameni cu suflet și mai mult simț de dreptate pentru cei nevoiași.

Satele Rădulești, Lucăceni, Horia, Avram Iancu și altele au fost devastate și distruse în întregime de către bandele de teroriști unguri. Noaptea și în plină iarnă, românii împreună cu familiile lor și întreg avutul mobiliar au fost scoși din casele și satele lor, apoi bătuți și alungați cu pietre spre Țara Românească. Au fost nevoiți să-și vîndă vitele la Carei, Satu Mare sau Tășnad, numai la unguri și pe un preț de nimica. În aceste împrejurări s-a vîndut cîte o vacă cu lapte cu 1.000 lei, iar o pereche de boi sau cai cu 2.000 lei.

În Ghilești de lîngă Tășnad, unde locuitorii fiind informați că vor fi atacați într-o noapte de bandele de unguri din Căuaș și Mecențiu, aceștia s-au pregătit de apărare. Ca urmare, în seara următoare, cînd au fost atacați de vreo 160 de persoane, ei i-au alungat pe atacatori. Cu acel prilej, bandele de agresori au avut doi morți și mai mulți răniți.

Învățămîntul este organizat pe bază de naționalitate. Românii, evreii și țiganii într-o categorie, iar ungurii separat. Nu mai este permis unui fiu de ungur să se amestece între tărîțele celorlalte neamuri conlocuitoare. În Sălaj n-au rămas decît 16 învățători români.

Sistemul întronat de unguri se extinde și asupra cultului românesc. Preoții, în proporție de 60%, sînt arestați, bătuți, închiși sau expulzați, iar cantorii scăldați în sînge. Astfel, bisericile rămîn fără preoți, iar turma fără păstor.

Prefectura, preturile și notariatele sînt conduse numai de unguri. Românii nu prezintă suficientă încredere și garanție. Pe întreg județul sînt numai 3 notari români: Georgea Cornel din Bălan, Nosa Augustin din Băbeni și încă unul din plasa Cehu Silvaniei. Iar la prefectura județului a fost numit un singur funcționar român — Gavriș V., licențiat în drept. Iată deci cîți reprezentanți au locuitorii din județul Sălaj în administrație și justiție, deși românii reprezintă 78% din totalul populației.

La tribunal, judecătorii și grefe sînt numiți numai magistrați și funcționari unguri. Justiția este numai în mîinile lor. Un singur român a fost numit în acest corp — dr. Pop Simion, fost avocat al Statului din Sălaj. Printre funcționarii de la judecătorie n-a rămas nici unul. Doar din întîmplare a fost tolerat cîte un servitor sau portar, întrucît „numai la aceste posturi au dreptul valahii".

Funcționarii unguri proveniți din administrația românească sînt retrogradați. Aceasta face ca funcționarii publici maghiari din Ardealul cedat să fie adînc nemulțumiți.

După multe arestări și amenințări suferite în ultimul timp, am fost nevoit să-mi fac formele de repatriere spre țara visurilor mele. Înainte de plecare, stînd de vorbă cu mai mulți fruntași sălăjeni, cărora le-am arătat motivul plecării mele, aceștia m-au rugat cu lacrimi în ochi să aduc la cunoștința celor din țară despre maltratarea și suferințele la care sînt supuși ei aici. „Sîntem sătui de atîtea nelegiuiri și așteptăm cu nerăbdare clipa eliberării noastre".

Stăpînit de regrete după locurile unde m-am născut și activat ca tînăr și zguduit sufletește de soarta poporului român aflat sub stăpînire ungurească, am părăsit teritoriul ungar, trecînd frontiera pe la Feleac, pe pămînt românesc. Ajuns aici nu m-am putut stăpîni să nu plîng de bucurie că am sosit din nou în țara mea și sînt liber."

Cu toate intervențiile guvernului român și ale organelor sale de resort, situația românilor din teritoriul cotropit nu s-a ameliorat, ci dimpotrivă a cunoscut o permanentă agravare de la o zi la alta.

Prof. *Petru I. Dan*

„Priviți crinii cîmpului..." (Matei 6, 28)

— cu prilejul Zilei internaționale a mediului înconjurător —

Se știe că în Țara Sfîntă, acolo unde, în urmă cu aproape 2000 de ani, Mîntuitorul Iisus Hristos și-a purtat pașii în chip văzut printre noi oamenii, plouă doar în lunile de iarnă, ploi după care vegetația renaște din uscăciunea sa aproape totală, îmbrăcîndu-se într-un minunat covor verde, afară desigur de zonele deșertizate. În această perioadă de primăvară, cînd, ca și la noi, natura se reînnoiește, primind minunatele ei podoabe, reînviorîndu-ne și îmboldindu-ne parcă și pe noi spre mai multă bucurie, bunătate și dragoste de viață, Iisus-Domnul nostru, se afla în Galileea, cînd, văzînd mulțimile ce-l împresurau, cum ne spune Sf. Evanghelist Matei, „s-a suit în munte" (Matei 5, 1). Muntele despre care-i vorba aici, cunoscut pînă astăzi sub denumirea de „Muntele fericirilor", este de fapt un deal, pe unele locuri mai abrupt, care se ridică de pe țărmul Mării Galileei, deal de pe care Mîntuitorul a rostit cunoscuta și extrem de bogata în învățături „Predică de pe munte" (Matei 5, 7).

Impresionat, ca om, de frumusețile firii, de florile multicolore care împodobeau dealul sau muntele în cauză, vrînd desigur să lege de ceea ce vedea și o anumită învățătură, la un moment dat Mîntuitorul Iisus Hristos atenționează în chip special mulțimile, zicîndu-le: *„Priviți crinii cîmpului cum cresc ...*, drept vă spun că nici Solomon, cu toată mărirea sa, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia" (Matei 6, 28—29).

Pe lîngă altele, aceste cuvinte ale Mîntuitorului ne aduc aminte de învățătura Bisericii, care ne învață că, zidindu-ne cu atotputernicia și atotînțelepciunea Sa, Dumnezeu ne-a așezat în această minunată grădină, planeta noastră, să ne bucurăm de ea, s-o gospodărim înțelepțește, s-o lucrăm și s-o facem mai frumoasă. Natura întreagă, așadar, nu numai că ne arată „ca cu degetul", cum zice un mare savant, pe Ziditorul a toate, ci ea există numai pentru noi oamenii; ea este marele nostru rezervor de hrană, ea este marele nostru medic, ceea ce astăzi se pune tot mai mult în evidență, ea este ma-

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 6-a)

În Africa printre creștini

(Continuare din pag. 1)

tolicilor și apoi și din partea protestanților i-a împins spre individualizare și spre o organizare proprie. Așa s-a născut o nouă confesiune creștină care s-a numit *„Biserica lui Hristos prin Simon Kimbangu"*, pe scurt Kimbanguistă. Încetul cu încetul și-a stabilit o ierarhie asemenea celei protestante și o teologie. Elementele acestei teologii ar putea fi o bună bază pentru un dialog cu ortodocșii. Dealtfel, ei țin în mare cinste și se simt foarte aproape de Biserica ortodoxă coptă din Egipt. Centrul lor bisericesc din Kinshasa se numește „Papa Senuda", numele actualului patriarh și papă al Bisericii copte din Egipt.

Astfel: ei cred în Sf. Treime, cred că mîntuirea se obține prin credință, har și fapte bune, cer respectarea strictă a celor zece porunci, pun mare preț pe pocăință, cred în sfinți ca în intermediari rugători către Dumnezeu, Simon Kimbangu fiind unul din sfinți, au patru Sf. Taine: botez, euharistie, nuntă, preoție. Alte trei: pocăința, maslul și confirmarea le au în practică dar nu le numesc Taine. Teologia lor e încă rudimentară. Dialogul cu ortodocșii e posibil, dar va fi îngreuiat de faptul că în organizarea și conceperea ierarhiei au urmat exemplul protestant. Actualul șef spiritual al Bisericii, Diagienda Kuntima Kimbangu a fost laic romano-catolic pînă în momentul alegerii sale în fruntea noii Biserici, dar persecutarea din partea romano-catolicilor a kimbanguiștilor i-a îndreptat spre modelul protestant.

Foarte aproape de ortodocși sînt prin doctrina despre mîntuire și despre sfinți. Dumnezeu — zic ei — nu face cadouri. Mîntuirea se dă ca urmare a faptelor bune. Sfinții sînt oameni mai aproape de Dumnezeu, pe care cei vii îi roagă să intermedieze pe lîngă Dumnezeu ajutorul lor. Cînd ceri la tata ceva — zic ei — el se lasă greu convins, și atunci o rogi pe mama să intervină și așa capeți totuși ceea ce ai dorit.

Conducătorii spirituali sînt aleși. Nu se amestecă în politică, deși sînt într-un fel Biserica națională a Zairului, fără să fie majoritari. Majoritari sînt romano-catolicii rămași așa de pe vremea pe cînd erau colonie belgiană.

În Zair există cca. 4.000.000 de kimbanguiști. Un alt milion există în Congo-Brazaville, Angola, Burundi, Africa Centrală, Gabon. Toți păstrează amintiri care și acum le revoltă sufletul împotriva colonialiștilor. Spun că erau obligați, cînd treceau prin fața casei unui alb, să se descopere chiar dacă nu vedeau pe nimeni, altfel riscau bătaie și închisoare.

Avînd în vedere că îndeplinea condițiile de intrare în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Biserica Kimbanguistă a fost primită în Consiliu și este pentru prima oară cînd a găzduit o întîlnire ecumenică. În Zair există și un grup mai mic, *ortodox*, alcătuit în mare parte din greci și în mai mică parte din populație locală, totalizînd cca. 20.000 de credincioși. Ortodocșii sînt păstoriți de Mitropolitul Timotei, aflat sub jurisdicția Patriarhiei de Alexandria. Cu prilejul lucrărilor Comitetului Executiv au fost vizitate toate Bisericile din Zair.

În afară de lucrările obișnuite, cum ar fi ascultarea raportului financiar, eliberări și numiri de personal, aprobarea unor întruniri și conferințe, pe agenda lucrărilor Comitetului Executiv au figurat și următoarele probleme:

1. *Relațiile cu Biserica romano-catolică.* A fost ascultat raportul d. Todor Sabev, secretar adjunct al Consiliului Ecumenic al Bisericilor și raportul d. Jacques Maury, care a fost reprezentantul Consiliului Ecumenic al Bisericilor la întrunirea din toamna trecută a Episcopilor romano-catolici la Roma, în vederea evaluării urmărilor Conciliului II Vatican. Cele două rapoarte au evidențiat dorința de cooperare a Romei cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor, au apreciat evaluarea pozitivă a perioadei post-conciliare în ceea ce privește relațiile ecumenice, dar au criticat ceea ce am putea numi ambiguitatea Vaticanului în multe privințe. S-a considerat că Roma se află încă departe de o deschidere adevărată, atîta vreme cît accentuează în continuare *primatul papal* și *infailibilitatea* și *concepe unitatea ca o întoarcere a tuturor la romano-catolicism.* O mai bună apreciere s-a dat faptului că se poate colabora cu Roma cu privire la problemele sociale, problemele păcii, problemele dezvoltării și în general cu privire la tot ceea ce nu implică aspecte teologice fundamentale. S-a dat mandat secretarului general Emilio Castro să facă o vizită Papei Ioan Paul al II-lea, cu care să discute relațiile dintre Consiliul Ecumenic și Biserica Romano-catolică și să stabilească noi căi de cooperare în problemele ecumenismului practic.

2. Günther Gassmann, directorul Comisiei *Credință și Constituție,* a prezentat raportul acestei Comisii, arătînd că un număr de peste 150 de Biserici au trimis evaluările la Documentul B. E. M. și că tehnicienii din cadrul Comisiei lucrează acum la evaluarea lor, prevăzînd o muncă de lungă durată. În legătură cu aceasta, am luat cuvîntul și subsemnatul în calitate, nu numai de membru al Comitetului Executiv, ci și în calitate de Moderator al Unității I-a a Consiliului Ecumenic, din care face parte și Comisia *Credință și Constituție.* Am arătat că este necesar să se lucreze cu mai multă perseverență în așa fel încît în luna iulie, 1986, cînd Unitatea I-a va avea o Adunare generală la Potsdam, în R. D. G., să se poată prezenta o evaluare completă, cu propuneri. De asemenea, am propus să se trimită o nouă scrisoare Bisericilor care nu au trimis încă răspunsul invitîndu-le să o facă cît mai degrabă. Am arătat că *Documentul B. E. M.* este una din cele mai importante acțiuni pe care le-a inițiat Consiliul Ecumenic în vederea unității Bisericilor și că el trebuie tratat cu multă seriozitate, repede, fără a fi amînat așa cum se pare că există o anumită tendință, deoarece Bisericile care l-au luat în discuție așteaptă să vadă cît mai repede ce rezultate poate aduce. Dacă se va întîrzia prea mult, Bisericile vor putea acuza Consiliul Ecumenic de neglijență și superficialitate și-și vor putea pierde interesul și încrederea față de modul cum rezolvă Consiliul Ecumenic problemele care-i stau în față.

S-a dat sarcină Comisiei *„Credință și Constituție"* să trateze cu toată seriozitatea problema B. E. M. și în iulie 1986 să prezinte la Potsdam un raport detaliat și complet. De asemenea, s-a dat aceleiași comisii sarcina de a prezenta proiecte precise în legătură cu încă două teme pe care le are pe agendă, și anume: *„Către o expresie comună a credinței apostolice"* și *„Unitatea Bisericii și reînnoirea comunității omenești."* Și aceste teme urmează a fi prezentate la Potsdam în iulie 1986.

3. În legătură cu atitudinea Consiliului Ecumenic față de unele situații din lumea de azi, au fost luate în discuție problemele din Africa de Sud, analizîndu-se declarația de la Harare, Zimbabwe, alcătuită între 4—6 decembrie 1985, de către reprezentanți ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ai Federației Lutherane Mondiale și ai Conferinței Bisericilor din Africa. În această declarație s-a propus ca ziua de 16 iunie să fie socotită *Zi mondială de rugăciune și post* în sprijinul celor care sufăr discriminări din partea regimului nedrept din Africa de Sud.

4. O altă problemă care a fost pe ordinea de zi a fost aceea a redactării unei declarații cu privire la *Anul internațional al păcii.*

A fost apreciată inițiativa organizației Națiunilor Unite de a institui un an internațional al păcii, acum, cu prilejul aniversării celei de-a 40-a sesiuni a Adunării generale a O. N. U. S-a apreciat că această sesiune a asignat un rol important în această privință organizațiilor non-guvernamentale, inclusiv organizațiilor bisericești. S-a reamintit că cea de-a 6-a Adunare Generală de la Vancouver, Canada, a Consiliului Mondial al Bisericilor a accentuat legătura strînsă dintre pace și dreptate declarînd: *„Popoarele lumii au nevoie de pace și dreptate. Pacea nu este numai absența războiului. Pacea nu poate fi clădită pe nedreptate. Pacea cere o nouă ordine internațională bazată pe dreptate pentru și în sînul tuturor națiunilor, pe respectul pentru fiecare persoană zidită de Dumnezeu. Pacea este, așa cum a gîndit profetul Isaia, rezultatul dreptății."*

Comitetul Executiv a stabilit următoarele în legătură cu atitudinea ce trebuie să ia Bisericile față de *Anul internațional al păcii:*

a) Să accentueze relația dintre cursa înarmărilor, nedreptatea socio-economică și degradarea naturii;

b) Să accentueze nevoia urgentă de a face pămîntul și spațiul curat de arme nucleare și de alte mijloace de distrugere în masă și de a începe de îndată dezarmarea nucleară;

c) Să accentueze preocuparea deosebită față de militarizare și de consecințele ei;

d) Să accentueze nevoia de a salva știința și tehnica modernă de la întrebuințarea în slujba războiului și a profiturilor unor interesați și de a asigura folosirea științei și a tehnicii pentru scopuri pașnice, în interesul omenirii și pentru eradicarea sărăciei. Comitetul Executiv a luat notă cu apreciere de eforturile pe care le fac toate statele și Bisericile cu privire la eliminarea pericolului unui război, apreciind în acest sens în mod deosebit și Apelul cultelor religioase din România care a fost lansat în cea de *A doua Conferință a cultelor din România,* la sfîrșitul anului trecut pentru pace și dezarmare. Texte ale acestui Apel au fost distribuite tuturor membrilor Comitetului Executiv.

•

Cu prilejul lucrărilor Comitetului Executiv în Zair, toți membrii Comitetului Executiv au fost primiți în audiență de Președintele Zairului, d-l Mobutu Seku Sese în ziua de 13 martie 1986. Membrii Comitetului Executiv au făcut de asemenea o vizită în localitatea Nkamba, la cca. 300 de km depărtare de Kinshasa, localitate care este centru spiritual al Bisericii kimbanguiste.

De asemenea, membrii Comitetului Executiv au făcut o vizită Bisericii kimbanguiste din Republica Populară Congo, în orașul Brazaville. Cu acest prilej, președintele Joachim Held, secretarul general Emilio Castro și subsemnatul au fost primiți în audiență de președintele Consiliului de miniștri al Republicii Populare Congo.

Africa, devenit în cea mai mare parte un continent eliberat de colonialism, încearcă acum să depășească prin ecumenism și diviziunile creștine aduse acolo de colonialiști, orientîndu-se spre unitate și dorind pacea. Mai mult ca oriunde, în așa-zisa *Lume a treia* dorința de unitate și pace e vie, pentru că numai așa această lume va putea păși de la subdezvoltare la progres și libertate, intrînd în rîndul națiunilor cu adevărat libere ale lumii.

COLȚUL PATRISTIC

„Treptele virtuții" — de Sf. Ioan Gură de Aur

Iarăși mă rog și mă cucernicesc vouă, fiți tot atît de silitori ca și copiii mici. Aceștia învață mai întîi forma literelor, apoi caută să cunoască literele una cîte una și în sfîrșit pornesc și la citirea cuvintelor. Tot așa să facem și noi; să împărțim virtutea; să învățăm mai întîi să nu înjurăm, să nu jurăm strîmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trîndavi; de la acestea iarăși să trecem la cele duhovnicești; să învățăm înfrînarea, disprețul pîntecelui, cumințenia, dreptate; să învățăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuții să le adăugăm mereu altele; să le înscriem pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuți în casă, față de prieteni, față de soție, față de copii. Să începem deocamdată cu cele dintîi litere ale virtuții, cu cele mai ușoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem necontenit această literă în casă, că și în casă sînt mulți care ne împiedică să învățăm această literă: ne supără... soția și ne face să ne înfuriem, ne supără copiii... și ne fac să-i amenințăm și să-i înjurăm. Dacă ajungi, deci, să nu mai înjuri în casă, cînd ești necăjit adesea de cei ai tăi, ușor vei putea să nu înjuri nici cînd ești în oraș. Și vei ajunge să nu mai înjuri, dacă n-ai să-ți mai înjuri nici soția, nici copiii, nici pe altcineva din casă... Cîmp de bătălie și arenă a virtuții să-ți fie ție casa, pentru ca exercitîndu-te acolo bine, cu multă iscusință să ții piept celor ce te înfurie în oraș. Așa fă și cu dragostea de slava deșartă! Dacă te vei strădui să nu umbli după slava deșartă nici în fața soției, nici în fața celorlalți din casă, atunci cu ușurință nu vei fi doborît de această patimă nici față de străini. În orice împrejurare boala aceasta este cumplită și tiranică, dar mai cu seamă cînd soția e de față. Dacă vom doborî, deci, față de cei din casă puterea patimii acesteia, cu ușurință o vom birui și față de alții. Să facem la fel și cu celelalte patimi, exercitîndu-ne în casă împotriva lor, pregătindu-ne în fiecare zi. Și, ca să ne fie exercițiul acesta mai ușor, să ne pedepsim cînd călcăm hotărîrea luată. Să nu socotiți pagubă pedeapsa aceasta, ci răsplată, pricinuitoare de foarte mult cîștig. Și ne pedepsim, osîndindu-ne la post îndelungat, la culcatul pe pămînt gol și la alte încercări aspre de acest fel. Făcînd așa, ne vor veni din toate părțile multe cîștiguri: aici pe pămînt vom vieți viața plăcută a virtuții, vom avea parte de bunătățile cele viitoare și vom fi necontenit prietenii lui Dumnezeu. Dar ca să nu se mai repete cele de mai înainte, ca nu, aici în biserică, să vă minunați de cuvintele mele, iar după ce plecați să aruncați unde se nimerește tăblițele inimilor voastre și să-l lăsați pe diavol să șteargă tot ce-ați scris pe ele, fiecare cînd ajunge acasă să-și cheme soția, să-i spună ce a auzit la predică, să și-o ia ca ajutor; și din ziua de azi să intre în această minunată școală avînd în ajutor harul Duhului Sfînt. Chiar dacă în timpul exercițiului cazi odată, de două ori sau de mai multe ori, nu te descuraja, ci scoală-te și luptă mai departe! Să nu încetezi pînă ce nu-ți încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, pînă ce nu-ți pui averea cîștigată în visteria cea nejefuită a virtuții. Dacă transformi în obișnuință această frumoasă filozofie, nici cînd te-i trîndăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărîrile luate, pentru că obișnuința ta a ajuns a doua natură. După cum ne e ușor să dormim, să mîncăm, să bem și să respirăm, tot așa de ușor ne va fi să săvîrșim și virtutea.

În românește de Pr. *D. Fecioru*

Duhul Sfînt în viața Bisericii

„Prin Duhul Sfînt tot sufletul viază".

Duhul Sfînt, a treia persoană a Sfintei Treimi, se dezvăluie în iconomia mîntuirii ca fiind Dătătorul de viață.

Sfinții Părinți spun că Duhul Sfînt este Cel care face legătura între Tatăl și Fiul, în cadrul relațiilor intratrinitare. El face legătura între persoane și este în același timp „Dătătorul de viață". Există o legătură profundă între aceste două însușiri ale Sf. Duh, nu întîmplătoare și nu lipsite de importanță pentru mîntuire, în Biserică.

Dacă Duhul Sfînt este „element" de coeziune între persoane, de comuniune, dacă el este „Dătător de viață", rezultă de aici faptul că izolarea este un păcat împotriva vieții, „păcat de moarte". Ruptura, separația, înstrăinarea, alienarea duc la moarte. Viața sufletului este comuniunea personală. Sf. Duh înlesnește și realizează această comuniune, dă viață, dar înlesnește și realizează și comuniunea cu Dumnezeu, ceea ce înseamnă că dă „viață din belșug", celui ce-L primește și păstrează.

Așa cum Hristos a trăit între oameni și a îndumnezeit firea omenească pornind de la nivelul omului, tot astfel Duhul Sfînt a venit în lume și constituind Biserica, a unit pe oameni, prin Hristos și în Biserică, cu Dumnezeu.

Acolo unde este prezent, Sfîntul Duh revarsă darurile sale. Unde este comuniune El este prezent și îmbogățește comuniunea cu aceste daruri.

Prin practicarea, actualizarea, înmulțirea darurilor Sfîntului Duh se întărește comuniunea personală între oameni. Pe de altă parte, darurile Sf. Duh atestă și vorbesc despre prezența Sa într-o comunitate.

Darul este dat numai pentru a forma, întreține, lărgi comuniunea, pentru a întreține „viața sufletului". Utilizarea darurilor în chip egoist, în contrasensul comuniunii, este o anomalie, un păcat, o blocare a circuitului acestora.

Sfîntul Apostol Pavel este tocmai împotriva acestui fapt cînd zice: „Nu stingeți Duhul" (I Tes. 5, 19). La ce se referă apostolul neamurilor cînd zice aceasta? La Duhul, ca suflare de viață? Se referă la stingerea sau luarea Duhului sau a vieții prin sinucidere? Nu! Se referă la Duhul prezent în și prin darurile sale, ce au rolul de a întreține și lărgi comuniunea dintre oameni, de a întreține „viața" sufletului.

Stingînd Duhul, darurile se suprimă, comuniunea se păgubește, este sărăcită, frustată din vina celui ce păcătuiește prin neglijență față de darurile Sfîntului Duh. Sf. Apostol Pavel îndeamnă: „nu fi nepăsător față de darul care este în tine" (I Timotei, 4, 14).

În Biserică, darurile Sf. Duh sînt premiză a slujirii reciproce între oameni și a slujirii lui Dumnezeu de către oameni, concretizîndu-se astfel îndemnul liturgic: „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".

Mîntuitorul Iisus Hristos avea pe Sfîntul Duh cu El. Și din faptele Sale s-a văzut cu prisosință aceasta. Avînd Duhul Sfînt, Hristos a avut o deschidere totală spre comuniune, comunicare, comunitate. Învățătura Sa avea în vedere un scop: „Ca tot omul să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină". Iar răstignirea Sa, cu brațele larg deschise, ca pentru a îmbrățișa întreaga omenire, confirmă acest lucru.

Sfinții Apostoli, erau pregătiți, anunțați despre primirea Duhului Sfînt. Pînă a-L primi însă, ei erau izolați, retrași, trăind cu frică, ascunși, fără personalitate. După primirea Duhului Sfînt, ei capătă o nouă deschidere spre lume, manifestată prin curaj, afirmarea personalității, tendința de comunicare și realizare a comuniunii. Urmînd acestei schimbări, ei au și plecat la propovăduire, către toate popoarele.

În Biserica lui Hristos, Duhul Sfînt lucrează mereu, în mod constant. Celor ce-L primesc le dă viață și prin unirea cu Dumnezeu înlesnită de Duhul Sfînt, „viață din belșug".

Biserica lui Hristos este comunitatea tuturor credincioșilor care cred și mărturisesc pe același Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu și Mîntuitor al lumii, este comunitate de credincioși tocmai prin prezența și lucrarea permanentă, nelipsită a Duhului Sfînt. Biserica este poporul lui Dumnezeu în drum spre Împărăție, tocmai pentru că are viață în Duhul Sfînt. Altfel, drumul Bisericii ar fi întrerupt, peregrinarea oprită, transformată în rătăcire.

Fiecare credincios după felul cum se deschide față de Duhul Sfînt cu darurile Sale, se poate face baricadă sau impuls în drumul poporului lui Dumnezeu spre Împărăție. De aceea, îndemnul Sf. Apostol Pavel făcut tesalonicenilor rămîne ca un „memento" mereu valabil: „Nu stingeți Duhul!"

Pr. *Teodor Damian*

Taina mîntuirii în Hristos...

(Continuare din pag. 1)

întru toate cel dintîi (Col. 1, 18), devenind astfel capul trupului Bisericii. Dacă Tatăl este „Cel ce șade" (Apoc. 4, 3) pe tron, tronul fiind simbolul slavei lui Dumnezeu, Fiul este calea de întoarcere spre Tatăl, spre tron. Hristos-arhiereul a deschis calea spre Sfînta Sfintelor, intrînd pentru noi, dincolo de catapetesmă, ca *înaintemergător* (Evr. 6, 19). Direcția locașului Bisericii și mișcarea poporului în acțiunea liturgică, sînt anume orientate spre „scaunul cel de sus" pentru a simboliza și actualiza această întoarcere spre Tatăl în Hristos și prin Hristos. Tronul din altar este deci punctul de convergență al locașului de cult și al ritualului liturgic. Poporul credincios, la liturghie, face, precedat și antrenat de preot, această mișcare de întoarcere și de înălțare spre altar, suindu-se împreună la locul cel de sus. Iar omoforul episcopului simbolizează umanitatea pierdută pe care Hristos a urcat-o pe umerii Săi și a condus-o la casa părintească.

Hristos s-a înălțat pentru a arăta apoi că, deși El a asumat umanitatea noastră în totalitatea ei, și pentru totdeauna, El o și transcende nefiind legat de ea în mod absolut. Asumarea umanității nu este o sacralizare a materiei ca atare, ci o transfigurare a ei. El a remodelat această umanitate nu numai introducînd-o în persoana Sa proprie, ci și înălțînd-o îmbrăcată de slavă în sînul Treimii. Astfel, putem spune și noi că Dumnezeu „ne-a înviat și ne-a așezat împreună cu Sine întru cele cerești, în Hristos Iisus" (Efes. 2, 6).

Pentru a pune în evidență caracterul covîrșitor al iubirii lui Dumnezeu, Apostolul Petru vorbește, în același capitol, de aceste extreme ale iconomiei întrupării: coborîrea la iad și înălțarea la cer în slavă (I Petru 3, 18—22). Cei morți, înainte de venirea lui Hristos, au avut parte, în coborîrea la iad, de binevestirea Evangheliei. În coborîrea Sa la iad, Hristos arată că mîntuirea Sa, ca și lumea Sa, este unică, fiind trimis să ofere Evanghelia tuturor. Mai mult, odată cu învierea Lui, multe trupuri ale sfinților din Vechiul Testament, au înviat (Matei 27, 52—53).

Două concluzii pastorale:

Prin predica, prin tainele și cultul ei, Biserica antrenează pe credincioși într-o mișcare spre împărăția lui Dumnezeu, lumea care va să vină pe care Hristos a cîștigat-o pentru noi. În fiecare Duminică credincioșii sînt chemați și invitați la liturghie, anume cu înțelegerea că viața creștină este o mișcare și o înălțare spre Dumnezeu, cu ajutorul harului care se pogoară de sus, de la Părintele luminilor (Rugăciunea amvonului).

La înălțarea lui Hristos se arată cel mai bine destinul umanității, adică intrarea liberă în împărăția lui Dumnezeu, pe o cale nouă și vie (Evr. 10, 19—20). Și așa cum Hristos și-a tras afară din mormînt trupul Său, tot așa și creștinul este dator să-și tragă viața de la umbră la lumină, de la minciună la adevăr, de la nedreptate la dreptate. La sărbătoarea înălțării să mergem la morminte să amintim, prin rugăciunea și milostenia noastră, celor ce zac în pămînt, că sînt chemați la această intrare liberă în lumea care va să vină, pe o cale nouă, adică prin învierea și înălțarea lui Hristos.

Trecerea la cele veşnice a Î.P.S. Mitropolit Dr. Dr.h.c. NICOLAE MLADIN

Duminică, 1 iunie 1986, la ora 16, a trecut la cele veşnice, la Mănăstirea „Brîncoveanu" de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, Î. P. S. Mitropolit Dr, Dr. h. c. Nicolae Mladin.

Adormitul în Domnul a văzut lumina zilei în 18 decembrie 1914, la Abrud, în familia muncitorului miner Gheorghe Mladin şi a soţiei sale Letiţia. Copilăria şi-a petrecut-o pe Valea Jiului, la Petroşani, unde tatăl său şi-a practicat meseria. Aici a urmat şcoala primară şi clasele liceale, obţinînd permanent rezultate excepţionale la învăţătură. Bacalaureatul şi l-a luat la Deva în 1932, după care şi-a început studiile teologice, la îndemnul mamei sale, rămasă între timp văduvă, la Academia teologică ortodoxă din Oradea. Le-a continuat la Facultatea de Teologie din Chişinău şi le-a terminat la Facultatea de Teologie din Bucureşti, în 1938, cînd şi-a promovat examenul de licenţă, cu lucrarea: „Influenţa lui Dionisie Areopagitul asupra lui Juan de la Cruz", notată cu 10.

În continuare a plecat cu o bursă de specializare la Viena, unde va urma cursuri atît la cele două facultăţi de Teologie (catolică şi protestantă), cît şi la Facultatea de Filozofie.

Întors în ţară, a fost numit, începînd cu data de 1 octombrie 1943, profesor suplinitor la catedra de Teologie Morală de la Academia Teologică „Andreiană", din Sibiu.

În toamna anului 1946 şi-a susţinut doctoratul la Facultatea de Teologie din Bucureşti, cu teza: „Hristos — viaţa noastră" (Asceza paulină), obţinînd din nou calificativul maxim („magna cum laude").

La 1 mai 1947 a fost numit profesor titular definitiv la catedra de Morala creştină de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, funcţionînd fără întrerupere pînă în iunie 1967, cînd a fost ales mitropolit.

În răstimpul de aproape un pătrar de veac cît a activat la catedră s-a remarcat ca un profesor de reală vocaţie.

Pe lîngă activitatea meritorie de la catedră a îndeplinit şi alte însărcinări. Astfel, a fost redactor responsabil al publicaţiei şaguniene de la Sibiu — „Telegraful Român" în intervalul dintre 1948 şi pînă la alegerea ca mitropolit, în 1967. A îndeplinit, de asemenea, funcţia de director al Internatului teologic (1949—1950) ca şi pe cea de referent al Comisiei tipografice arhidiecezane (1948—1950).

Profesorul de înaltă autoritate didactică a fost dublat în persoana adormitului în Domnul arhiepiscop şi mitropolit Nicolae Mladin de condeierul profund şi prodigios. Pe cît de numeroase tot pe atît de temeinice şi actuale sînt lucrările, studiile şi articolele pe care le-a publicat. Sînt ilustrative în sensul acesta cîteva titluri de cărţi pe care le-am selectat şi le redăm aici din lunga sa listă bibliografică.

Cărţi publicate:

Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară, Sibiu 1945, 74 p.; Prin sbuciumul vremii. Predici, Sibiu 1947, 146 p.; Cînd fraţii sînt împreună, Sibiu 1956, XIV+316 p.; Samuil Micu Clain Teologul, Sibiu 1957, 142 p.; Biserica Ortodoxă Română — una şi aceeaşi în toate timpurile, Sibiu 1968, 331 p.; Studii de Teologie Morală, Sibiu 1969, 408 p.; Iisus Hristos, viaţa noastră. Cuvîntări, tîlcuiri, îndrumări, Sibiu 1973, 487 p.; Teologia Morală Ortodoxă. Manual pentru institutele teologice, vol. I, Bucureşti 1979, 478 p. (în colaborare).

Pe lîngă acestea, a publicat de asemenea un mare număr de articole în „Telegraful Român" şi în revistele noastre bisericeşti.

Îmbrăţişînd cinul monahal din tinereţe, adormitul în Domnul a fost hirotonit ierodiacon în 1939, ieromonah în 1949, iar în 1963 a fost ridicat la rangul de arhimandrit.

Pe plan patriotic cetăţenesc s-a remarcat prin articole şi conferinţe de actualitate. Pentru activitatea sa patriotică, în 30 decembrie 1957 a fost distins cu Ordinul „Steaua Republicii Populare Române" clasa a III-a. La a XXX-a aniversare a eliberării Patriei de sub jugul fascist, în august 1974, i s-a înmînat Ordinul „Tudor Vladimirescu" şi Medalia „30 de ani de la eliberarea României de sub dominaţia fascistă".

A participat la mai multe manifestări, întruniri teologice de peste hotare. A conferenţiat în cadrul unor instituţii de învăţămînt teologic din Europa apuseană şi a fost purtătorul de cuvînt al Bisericii mame către credincioşii ortodocşi români din Statele Unite ale Americii şi Canada.

Cînd în 1967 scaunul de mitropolit al Ardealului a devenit vacant, prin trecerea la cele veşnice a vrednicului de pomenire mitropolit Nicolae Colan, profesorul de teologie a fost desemnat ca succesor al aceluia. A fost ales în şedinţa Sf. Sinod din 4 iunie 1967. În 8 iunie acelaşi an, la praznicul Înălţării Domnului a fost hirotonit arhiereu, iar în 11 iunie a fost înscăunat la Sibiu, ca arhiepiscop şi Mitropolit.

În această nouă calitate a sa, adormitul în Domnul a acordat atenţia cuvenită problemelor administrativ-pastorale şi gospodăreşti. Astfel, a hirotonit nenumăraţi preoţi ş. a.

O strădanie meritorie a depus mitropolitul Nicolae Mladin în cultivarea celor mai bune relaţii cu celelalte culte din Transilvania şi în special cu conducătorii acestora. Încă de pe cînd era profesor s-a încadrat deplin în noua atmosferă a ecumenismului practic cultivat în anii de după eliberare în patria noastră. Ca recunoaştere a meritelor sale pe plan ecumenic, Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca i-a acordat adormitului în Domnul titlul academic de Doctor honoris causa, în anul 1969.

Din nefericire, o boală necruţătoare i-a afectat devreme vrednicului ierarh sănătatea. Simţindu-şi puterile împuţinate, în 1 august 1981 Î. P. S. Nicolae Mladin şi-a cerut pensionarea şi s-a retras la mănăstirea „Brîncoveanu" de la Sîmbăta de Sus, unde şi-a petrecut restul vieţii pînă în ziua de 1 iunie a. c. cînd a adormit în Domnul.

De îndată ce i s-a adus la cunoştinţă vestea trecerii la cele veşnice a Î. P. S. mitropolit Nicolae Mladin, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie al Ardealului următoarea telegramă de condoleanţă:

„Am luat cunoştinţă, cu durere în suflet, de trecerea la cele veşnice a Înalt Prea Sfinţitului mitropolit Nicolae Mladin, om de aleasă cultură şi adevărat părinte sufletesc, care ani îndelungaţi a slujit Biserica Ortodoxă Română, în calitate de profesor universitar de teologie şi distins ierarh.

Rugînd fierbinte pe Bunul Dumnezeu să aşeze sufletul său bun în ceata drepţilor, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi al nostru personal, transmitem clerului şi credincioşilor Arhiepiscopiei Sibiului pe care i-a păstorit, sentimente de compasiune, iar familiei sale îndoliate, îi adresăm sincere condoleanţe.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească în pace."

IUSTIN

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Slujba prohodirii sale a fost oficiată, joi, 5 iunie 1986, orele 12, la mănăstirea „Brîncoveanu", de către un sobor de ierarhi aalcătuit din: Î. P. S. Teoctist, mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, Î. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, P. S. Gherasim, Episcopul Rîmnicului şi Argeşului, P. S. Emilian, Episcopul Alba Iuliei, P. S. Vasile, Episcopul Oradiei, P. S. Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Lucian Tomitanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos şi P. S. Calinic Argeşanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului.

Soborul arhieresc a fost încadrat de un impresionant număr de preoţi şi diaconi dintre profesorii Institutului Teologic Universitar din Sibiu, consilieri eparhiali, preoţi de pe întreg cuprinsul eparhiei şi de la alte centre eparhiale.

A rostit o cuvîntare de omagiere a personalităţii celui adormit. Î. P. S. Teoctist al Moldovei şi Sucevei, în numele Sf. Sinod şi al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin. Spicuim din cuvîntarea Î. P. S. Sale: „Cu inimile cernite ne despărţim acum de cel ce a fost eminent profesor de Teologie şi mitropolit al Ardealului, Dr. Nicolae Mladin, membru de frunte al Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ierarh a cărui strădanie, cărturărească şi pastorală, rămîne vie în istoria Bisericii noastre dreptmăritoare, rămîne înscrisă în amintirea şi preţuirea tuturor: ierarhi, preoţi, colaboratori, studenţi... Cu o bogată pregătire teologică, plămădită temeinic în ţară şi peste hotare, slujitor prin vocaţie al cuvîntului lui Dumnezeu, la catedra universitară şi la sfîntul altar, vlădica Nicolae Mladin a împărtăşit din agonisita sa spirituală preoţilor, credincioşilor şi învăţăceilor de la catedră, nu numai de la amvon şi de la înălţimea prelegerilor, ci şi în alte momente festive şi ocazionale. Cuvîntul său înaripat a fost deseori purtătorul mesajului Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în forurile interconfesionale de apărare a păcii, la intronizarea ierarhilor din Mitropolie, precum şi în adunări intercreştine mondiale.

Prea Fericitul Patriarh *Iustin*, în grija sa de Arhipăstor al Bisericii Ortodoxe Române şi Preşedinte al Sf. Sinod, ne-a dat încredinţarea de a-l reprezenta, cu prilejul acestui trist moment, spre a da glas mîhnirii Sale şi a membrilor Sf. Sinod, care au preţuit mult strădaniile vrednicului ierarh teolog şi a împărtăşit condoleanţe sincere Î. P. S. Sale Antonie,

Mitropolitul Ardealului, veneratului consiliu arhiepiscopesc, rudelor îndurerate şi tuturor fiilor duhovniceşti din această de Dumnezeu păzită Eparhie." Au mai vorbit: P. S. Episcop Vasile Coman, în numele ierarhilor eparhiilor din cadrul Mitropoliei Ardealului; D-l Episcop Albert Klein, în numele clerului şi credincioşilor Bisericii Evanghelice din R. S. România; D-l Episcop Nagy Gyula, în numele Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca; P. S. Iustinian Maramureşanul, în numele foştilor studenţi; P. C. pr. prof. Nicolae Neaga, în numele colegilor de profesorat de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; P. C. prot. Dănilă Luca (Sibiu); P. C. arhid. prof. C. Voicu, în numele profesorilor, studenţilor şi ostenitorilor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; P. C. vicar Dumitru Dan, în numele Adunării eparhiale şi a Consiliului arhiepiscopesc.

Şirul cuvîntărilor a fost încheiat de către Î. P. S. Mitropolit Antonie, actualul întîistătător al Arhiepiscopiei Sibiului, succesorul în scaun al celui care a fost vrednicul de pomenire arhiepiscop şi mitropolit Nicolae Mladin.

Redăm în continuare cea mai mare parte a cuvîntării Î. P. S. Sale: „Aşi vrea, în primul rînd să mulţumesc tuturor celor care, prin cuvîntul lor, au adus un ultim omagiu adormitului arhiepiscop şi mitropolit Nicolae Mladin care pleacă acum dintre noi, acolo unde nu mai este durere, nici întristare, nici suspin. S-a amintit de către toţi vorbitorii activitatea sa de profesor şi activitatea sa de ierarh dar parcă, oricîte s-ar spune despre o viaţă de om, nu se poate niciodată spune totul. Mai rămîne încă loc pentru altele şi altele, mai ales cînd cel despre care se vorbeşte a fost un om care s-a dăruit, care din bogăţia inimii şi a minţii a dăruit totul Bisericii, Patriei, prietenilor şi acestei mănăstiri.

Aşa cum s-a spus aici, a ieşit din activitate mai devreme decît s-ar fi cuvenit, mai devreme decît trebuia. O boală nimicitoare l-a obligat să-şi întrerupă gîndurile, planurile, masa de scris, pastoraţia ierarhică, întreaga activitate cu care s-a făcut cunoscut ca profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi ca mitropolit al Ardealului. În ultimii ani, s-a întors aici la Sîmbăta, în chinovia sa. El a dorit să se întoarcă aici, între munţii aceştia cu care sufletul şi structura sa intelectuală avea ceva comun, Făcea corp comun cu piatra şi cu pădurea din jurul său. Zicea adesea: „Sînt din piatră tare, ca moţii din care mă trag şi ca Apusenii", şi aşa a fost, atît cît a fost în activitate.

Vestea morţii mitropolitului Nicolae Mladin m-a prins la Bari, în sudul Italiei, unde eram la o importantă conferinţă creştină internaţională, Bari este oraşul în care se află din secolul al XI-lea moaştele Sf. Nicolae, aşa încît acolo, la mormîntul Sf. Nicolae, am făcut prima rugăciune pentru mitropolitul nostru Nicolae. Am venit cu primele şi cele mai rapide mijloace de călătorie pe care ni le pune la dispoziţie civilizaţia modernă, pentru că am simţit că trebuie neapărat să onorez un înaintaş şi un om deosebit, aşa cum facem toţi în aceste momente de despărţire şi bilanţ.

Aşa s-a întîmplat că pe mitropolitul Nicolae l-am cunoscut foarte devreme, încă de pe cînd eram student teolog la Bucureşti. Îmi petreceam adesea vacanţele aici, la m-rea Sîmbăta. Într-una din veri am luat parte la ceremonia tunderii în monahism a unui important viituitor al mănăstirii, de către mitropolitul de fericită amintire Nicolae Bălan. Viituitorul era tînărul pe atunci Nicolae Mladin, profesor la Institutul Teologic din Sibiu. Ceremonia s-a petrecut chiar aici, pe acest loc în care acum zace gata de plecare pe drumul cel din urmă. De altfel nu era pentru prima oară cînd auzeam de dînsul. Am fost bucuros atunci că l-am cunoscut, dar vestea despre el ajunsese demult la noi, cei care studiam în Bucureşti. Ştiam toţi că la Sibiu preda un profesor de mare valoare, un orator extraordinar, un orator care ţinea auditoriul cu sufletul la gură, un orator care strîngea în jurul lui tineretul, un orator al cărui cuvînt era puternic şi adevărat. În toamna lui 1946 am asistat, la Facultatea de teologie din Bucureşti, la o altă festivitate, căci festivitate a fost: momentul în care Nicolae Mladin îşi susţinea teza de doctorat. Îmi aduc aminte comentariul pe care l-am făcut noi studenţii observînd modul cum şi-a susţinut teza de doctorat, şi nu mă refer la răspunsurile pe care le dădea la întrebările profesorilor, sau la felul cum şi-a apărat teza de doctorat. Ceea ce ne-a impresionat foarte mult a fost faptul că masa de dinaintea sa, masa pe care ca orice candidat la doctorat ar fi avut dreptul să aibă cărţi, notiţe, fişe, pentru că aşa e la susţinerea unei teze de doctorat: poţi să te inspiri din materiale dinainte pregătite, poţi să citezi din cărţi pe care la ai în faţă; ei bine, masa lui era goală. N-a avut nevoie de notiţe, de cărţi, de fişe, fiindcă avea totul în cap. Avea totul în minte, fiindcă avea o minte bună, o minte scăpărătoare, o memorie extraordinară. Mintea lui era cremene care scăpăra repede. Conversaţia cu el era o delectare. Cîţi şi cît de mulţi din cei care l-au cunoscut nu ne aducem aminte de asocierile neaşteptate şi spontane pe care le făcea între idei şi cuvinte, surprinzîndu-şi întotdeauna interlocutorul.

Trei mari mitropoliţi ai Ardealului l-au avut aproape, l-au avut în atenţie deosebită pe încă tînărul Nicolae Mladin, pentru că îi preţuiau inteligenţa deosebită şi marea lui ştiinţă de carte. Mitropolitul Nicolae Bălan, mitropolitul pe atunci — azi Prea Fericitul Iustin şi mitropolitul Nicolae Colan. Nu a dezmînţit atenţia şi preţuirea care i-a fost acordată de aceşti trei mari mitropoliţi ai Ardealului, şi a dovedit că nu s-au înşelat atunci cînd i-au acordat credit şi sprijin. Într-o săptămînă ca aceasta, acum 19 ani, exact între 4—11 iunie, în două duminici, într-una a fost ales mitropolit al Ardealului şi în a doua a fost instalat la Sibiu. Aşa s-a întîmplat că şi la evenimentul alegerii ca mitropolit al Ardealului, mă aflam în sala Sf. Sinod, ca ieromonah, printre invitaţi. Succesul său în această alegere a fost considerat absolut de către toată lumea prezentă, ca şi de ceilalţi care au auzit după aceea de ea, ca fiind foarte firesc. A fost socotit succesorul firesc, al mitropolitului Nicolae Colan.

A făcut atunci, aşa cum se obişnuieşte în astfel de ocazii, o seamă de promisiuni şi şi-a luat o seamă de angajamente. A promis atunci, evocîndu-şi înaintaşii, — avea o predilecţie deosebită în a-şi evoca marii înaintaşi de la Şaguna încoace, spre a-şi mărturisi preţuirea faţă de ei şi dorinţa de a le urma pilda, că va fi ca şi ei, că va fi un bun patriot. Şi a fost. Zicea adesea că trebuie toţi să cultivăm în noi şi în alţii un *„patriotism constructiv"*. Este expresia lui. Se gîndea desigur la cei care fac patriotism de paradă, patriotism de vorbe. El cerea un *patriotism constructiv*, arătat prin fapte, dovedit prin fapte. Să arătăm prin fapte cît de mult iubim acest pămînt al nostru românesc, cît de mult iubim neamul nostru, cît de mult sîntem gata să ne jertfim pentru el. *Patriotism constructiv!*

A promis atunci că va fi un om al vremii, că va fi un om, cum zicea de altfel şi Şaguna, un om care va înţelege şi va răspunde exigenţelor vremii sale. Şi aşa a fost.

A promis atunci că va fi un păstor bun după chipul lui Hristos şi după învăţătura şi tradiţia Bisericii. Şi a fost aşa! A păstorit în Transilvania, cu prestigiu, vreme de 13 ani (1967—1981), şi a reprezentat-o cu mare cinste în Sf. Sinod. Transilvania a avut în el un fiu devotat, Biserica Transilvaniei a avut în el un slujitor luminat. Preoţimea şi credincioşii au avut în el un păstor iscusit.

La un moment dat şi-a sintetizat idealul vieţii sale, prin alăturarea a patru cuvinte: *altarul şi amvonul, catedra şi condeiul*. Într-adevăr, pe toate acestea a ştiut să le îmbine în mod cu totul şi cu totul fericit. A avut grijă de restaurarea bisericilor, în vremea sa s-a construit o nouă clădire pentru biblioteca Mitropoliei şi s-au făcut îmbunătăţiri la tipografia eparhială. Ca dascăl de teologie şi hirotonisitor a asigurat succesiunea clericilor în toate Bisericile Arhiepiscopiei Sibiului şi, ca profesor, pentru întreaga Transilvanie. Pe amvon, cine nu ştie cîtă vigoare, cîtă forţă emana dintr-însul în momentul în care predica. Transmitea tuturor un fel de fior prin care toţi intrau în legătură directă cu el, cu sufletul lui, cu ideile lui, şi toţi participau la ceea ce spunea. În expunere făcea dovada unei logici desăvîrşite. Peste tot făcea dovada că este în posesia unei gîndiri ordonate şi a unor idei precise. Întotdeauna cuvîntul lui era motivat de idei alese şi bine organizate. Era mobilizator în tot ceea ce spunea. Nu putea vorbi fără să se implice personal în ceea ce spunea. Aceasta mi s-a părut întotdeauna extraordinar la dînsul. Oratoria sa venea din substanţa convingerilor sale.

A propovăduit pe Hristos, a fost un bun şi mare profesor de teologie morală şi a fost, aşa cum s-a mai remarcat aici, un mare luptător pentru unitatea Bisericii Transilvaniei, pentru unitatea întregii Biserici româneşti. A propovăduit continuitatea, suveranitatea, unitatea neamului nostru, drepturile noastre istorice asupra Transilvaniei. Devenea tunet cînd vorbea despre acestea, iar despre suferinţele seculare ale poporului Transilvaniei nu contenea să amintească, spre a îndemna la fapte pentru apărarea independenţei şi libertăţii în sfîrşit dobîndite. Aduceţi-vă aminte: cînd vorbea despre acestea, dintr-odată se înfierbînta. Cuvîntul lui devenea atunci fulger. Cuvîntul lui scăpăra şi inimile ascultătorilor se înfierbîntau şi se luminau.

A fost cu adevărat un mare fiu al poporului românesc. Proclama întotdeauna, cu putere, legătura dintre românii de aici şi cei de peste munţi. „Carpaţii nu ne-au despărţit niciodată. Au fost şira spinării neamului românesc." Îi plăcea să-şi aducă aminte că şi studiile şi le-a făcut peste tot. „Eu aparţin de fapt ambelor facultăţi, şi celei de la Sibiu şi celei de la Bucureşti" zicea. Putea să spună că aparţinea de fapt la trei facultăţi: şi celei de la Chişinău, unde a studiat, ba chiar ar fi putut să spună că aparţinea la patru facultăţi, fiindcă şi-a început studiile teologice la Oradea, unde a studiat un an.

A fost un om de analiză şi de sinteză. A făcut studii superioare nu numai la noi în ţară, ci şi la Viena. Dovada acumulărilor sale sînt cărţile pe care le-a scris şi foarte multele studii care au rămas risipite prin revistele noastre teologice, opere temeinice şi originale. Atît cărţile, cît şi studiile sale vor rămîne în istoria teologiei şi în istoria culturii româneşti. Poate că nu toţi dintre dv. ştiţi că a fost un distins om de cultură, nu numai un teolog. Şi teologia e cultură, dar dincolo de aceasta, mitropolitul Nicolae Mladin iubea literatura, arta şi poezia, era în legătură cu mulţi scriitori şi istorici, şi, ceva mai mult, era el însuşi poet. A publicat multe poezii în reviste literare, din modestie semnate cu pseudonim.

A fost şi mare ecumenist, adică — pentru cei care nu ştiţi ce înseamnă acest cuvînt — a fost unul din luptătorii pentru unirea Bisericilor lui Hristos într-una singură, aşa cum a fost ea la început. A fost unul din creatorii ecumenismului local de la noi din România şi, aici, în Transilvania, mai ales, a fost în foarte bune legături cu toate celelalte culte. Era prezent şi activ la toate conferinţele interconfesionale. Aşa cum a remarcat d-l episcop Gyula Nagy, în cuvîntarea sa, mitropolitul Nicolae Mladin a fost primul dr. h. c. al Institutului teologic protestant din Cluj-Napoca. De multe ori a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la întîlniri intercreştine internaţionale, însoţindu-l şi eu, la multe din aceste întîlniri şi ştiu cît era de preţuit. De altfel, cînd am anunţat la Bari moartea sa, în momentul cînd mi-a fost comunicată telefonic, fiind acolo de faţă şi cîte doi reprezentanţi din fiecare din cele 14 Biserici ortodoxe din lume, şi 30 de reprezentanţi de frunte, din toată lumea, romano-catolici, toţi m-au rugat să transmit clerului şi credincioşilor Transilvaniei condoleanţele şi omagiile lor pentru cel care a fost mitropolitul Nicolae Mladin şi pe care foarte mulţi dintre ei l-au cunoscut şi l-au iubit.

În istoria mitropoliţilor Transilvaniei Nicolae Mladin va rămîne ca un mitropolit mare şi generaţiile viitoare, fără îndoială, îi vor studia şi îi vor fructifica opera. Sînt convins că Institutul Teologic din Sibiu va păstra amintirea unui mare profesor.

Astăzi, mitropolitul Nicolae Mladin pleacă dintre noi. Despărţirea ne întristează, oricît ştim că e doar o trecere întru nădejdea învierii şi a vieţii de veci. **Rog pe sora sa şi pe** nepoţii aici prezenţi să primească sincere condoleanţe. Cu ziua de astăzi, cu plecarea lui, el intră în veşnicie, iar pe pămînt intră în istoria Bisericii Ortodoxe Române. Catedrala din Sibiu, toate bisericile Transilvaniei îl vor pomeni mereu de acum înainte, adăugînd la numele celor pomeniţi pînă acum: Andrei Şaguna, Procopie Ivacicovici, Miron Romanul, Ion Meţianu. Nicolae Bălan, Nicolae Colan, şi numele mitropolitului Nicolae Mladin. Astăzi, intră el însuşi în rîndul celor mari pe care i-a venerat şi pomenit.

Să ne rugăm dar pentru dînsul, ca Dumnezeu să-i facă parte de mîntuire, să-i ierte greşelile ce va fi săvîrşit ca un om, şi să-i dea lucrătorului plata sa. Să-i odihnească cu drepţii şi pomenirea lui să fie din neam în neam. Şi zicem toţi: Dumnezeu să-l ierte!"

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

200 de ani de învăţământ teologic la Sibiu

I. Cursurile pedagogice şi teologice din anii 1786–1811

Pînă nu de mult se considera că învăţămîntul teologic românesc şi-ar avea începutul numai din primele decenii ale secolului al XIX-lea. Dar cercetările istorice efectuate în ultimii ani au dovedit că se poate vorbi de anumite cursuri sporadice de pregătire a viitorilor preoţi cu mult înainte. De pildă, aproape în tot cursul veacului al XVI-lea a funcţionat o şcoală în care se pregăteau preoţi la mănăstirea Putna, în cadrul căreia au activat dascăli de prestigiu, ca Eustatie „ritor, domesticos şi protopsalt" (sfîrşitul sec. XV — începutul sec. XVI), Antonie Protopsaltul (sec. XVI), „ritorul şi scolasticul" Lucaci, atestat documentar în 1581, care predau ucenicilor lor discipline teologice şi umaniste, noţiuni de drept, muzică bisericească. O şcoală cu vechi tradiţii a fost cea de pe lîngă biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, întemeiată pe la sfîrşitul secolului al XV-lea şi reorganizată în 1597 de protopopul cărturar Mihai — colaboratorul diaconului Coresi — la care se pregăteau viitorii preoţi din Braşov şi Ţara Bîrsei. Alţi tineri dobîndeau învăţătura de carte trebuitoare unui slujitor al altarului în şcolile de pe lîngă centrele eparhiale (Bucureşti, Rîmnic, Buzău, mai tîrziu Argeş, Iaşi, Roman, Rădăuţi, Huşi, Alba Iulia), precum şi în şcolile mănăstireşti de la Cozia, Argeş, Colţea din Bucureşti, Neamţ, Putna ş. a., la care învăţau şi numeroşi tineri transilvăneni.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, se cunosc primele încercări de înfiinţare a unor şcoli speciale pentru pregătirea clerului: la biserica Sf. Dumitru (1764), urmată de alta la mănăstirea Obedeanu (1775), amîndouă în Craiova, la Mitropolia din Bucureşti (1776), la mănăstirea Putna (1774), creată prin străduinţile arhimandritului Vartolomei Măzăreanu, la mănăstirea Sf. Ilie de lîngă Suceava (1786), mutată curînd la Cernăuţi (1789), toate cu o existenţă scurtă. În 1797, s-a înfiinţat, la mănăstirea Toţi Sfinţii din Bucureşti, ctitoria marelui cărturar Antim Ivireanul, o şcoală de „grămătici" sau „de candidaţi", care a funcţionat pînă în 1847. Prin 1779, dascălul Mihail Martinovici Roşu a deschis, la Timişoara, un curs de pedagogie şi teologie, cu o durată de şase luni, care a dăinuit pînă pe la începutul sec. al XIX-lea.

În acest cadru general se înregistrează şi primele încercări de înfiinţare a unor cursuri speciale pentru pregătirea viitorilor preoţi şi învăţători în Transilvania. Împrejurările erau însă, cu totul diferite faţă de celelalte „ţări" româneşti. Se ştie că după 1701, o parte infimă a clerului şi credincioşilor ortodocşi români din Transilvania au fost nevoiţi să accepte unirea cu Biserica Romei. Clerul şi credincioşii ortodocşi — care constituiau majoritatea populaţiei Transilvaniei — au rămas fără un cîrmuitor bisericesc pînă în anul 1761, cînd împărăteasa Maria Tereza — în urma numeroaselor memorii şi mişcări ale acestora — a acceptat numirea unui „administrator" (locţiitor) de episcop ortodox al Transilvaniei, în persoana lui Dionisie Novacovici (1761—1767), stabilit în Răşinari. Au urmat alţi trei episcopi sîrbi, cu reşedinţa în Sibiu: Sofronie Chirilovici (1771—1774), Ghedeon Nichitici (1784—1788) şi Gherasim Adamovici (1789—1796), sub jurisdicţia Mitropoliei ortodoxe sîrbe din Carlovit (pînă în 1864, la restaurarea Mitropoliei ortodoxe a Transilvaniei, prin străduinţile lui Andrei Şaguna). Abia în 1810, Curtea din Viena a permis alegerea unui episcop de neam român. Şi astfel, prin Vasile Moga (1811—1845), s-a ajuns la constituirea unei ierarhii naţionale româneşti în Transilvania.

În asemenea împrejurări nefavorabile pentru Biserica Ortodoxă românească din Transilvania, s-a pus problema înfiinţării unei şcoli speciale pentru pregătirea clerului şi a învăţătorilor de la „şcolile poporale" îndrumate de Biserică. În cadrul politicii şcolare a împărătesei Maria Tereza (1740—1780) şi mai ales a fiului ei, împăratul Iosif II (1780—1790), prin care se urmărea culturalizarea locuitorilor din imperiul multinaţional habsburgic, s-au elaborat cîteva legi şcolare, inspirate de marele pedagog Ignatius Felbiger. De pildă, prin legea Allgemeine Schulordnung din 1774, s-a organizat învăţămîntul elementar în trei grupe: şcoli poporale sau comunale, capitale sau principale şi normale. Cele din urmă — cu patru clase — aveau rolul de a pregăti învăţători pentru primele două categorii de şcoli. În cadrul lor se făcea şi un curs de metodică, urmărindu-se cunoaşterea îndatoririlor învăţătorilor, însuşirea temeinică a materiei, ca şi noua metodă de predare, formarea deprinderilor de a-i instrui pe elevi, noţiuni privind examinările, registrele şcolare etc. Printr-o nouă lege şcolară, Ratio educationis, din 1777, cu privire la organizarea învăţămîntului elementar, mediu şi superior, şcolile elementare erau organizate diferit (în sate, tîrguri şi oraşe), urmărindu-se ca elevii să fie instruiţi în limba maternă. În 1781 a fost sancţionată o lege specială privind numai învăţămîntul din Transilvania, Norma Regia, care se ocupa mai mult de gimnazii. Dar printr-un decret, cu data de 26 aprilie 1784, s-a hotărît să se acorde o mai mare atenţie şcolilor elementare din Transilvania şi să se introducă metoda oficială de predare, iar manualele şcolare austriece să fie traduse în limbile naţionalităţilor din imperiu. Prin aceeaşi lege s-a hotărît ca supravegherea fiecărei şcoli să fie încredinţată preotului-paroh.

Aceste legiuiri şcolare au avut urmări însemnate asupra învăţămîntului românesc. Reprezentanţii „luminismului românesc", pe lîngă revendicările privind emanciparea politică şi socială a românilor, au militat şi pentru dezvoltarea învăţămîntului în limba maternă şi răspîndirea culturii în popor. De pildă, medicul Ioan Piuariu Molnar (1749—1815), fiul preotului din Sadu, prin două memorii adresate lui Iosif II în 1782, recomanda, între altele, ca pentru început să se înfiinţeze 70 de şcoli poporale româneşti în localităţile mai mari şi să se numească un director şcolar, care să aibă şi îndatorirea de-a instrui pe învăţătorii acestora după metoda şcolilor „normale", pentru a-şi putea însuşi o calificare corespunzătoare. În 1785, deci după înăbuşirea răscoalei lui Horea, s-a hotărît să se înfiinţeze noi şcoli elementare — mai mult pentru ortodocşi, — precum şi un seminar teologic la Timişoara. În urma acestei hotăriri, la 4 noiembrie 1785, episcopul Ghedeon Nichitici, a înaintat guvernului Transilvaniei un proiect de organizare a învăţămîntului românesc. El propunea să fie numit ca director (inspector) şcolar ortodox, fie doctorul Ioan Piuariu Molnar, fie Dimitrie Eustatievici (c. 1730—1795), fiul preotului Eustatie Vasilievici din Braşov. Guvernul a recomandat pe Eustatievici, care a şi fost numit de Curte la 20 septembrie 1786 (cu 4 ani înainte fusese numit director al şcolilor din dieceza Blajului marele cărturar Gheorghe Şincai). Noul director al şcolilor naţionale româneşti ortodoxe — cu studii la Academia duhovnicească din Kiev, fost dascăl la şcoala din Braşov-Şchei, secretar al primilor trei episcopi sîrbi ai Transilvaniei, autor al primei Gramatici româneşti cunoscute (1757), al unor lucrări teologice şi manuale şcolare, — a funcţionat pînă la moartea sa (27 mai 1795). El a primit misiunea de-a ţine un curs metodic, atît pentru învăţătorii în funcţiune cît şi pentru candidaţii la această slujbă, deci era vorba de un „curs de perfecţionare" sau „de reciclare", în termeni de azi. La încheierea cursului metodic absolvenţii primeau de la director un „atestat", pe baza căruia puteau fi aleşi ca învăţători de obştea satelor româneşti.

Presupunem că acest curs dura şase săptămîni, cum se va întîmpla şi în primele patru decenii ale secolului al XIX-lea. Eustatievici şi-a început activitatea chiar înainte de numirea sa oficială, încît, în octombrie 1786, a terminat prima „promoţie": şapte învăţători au fost declaraţi „admişi", iar alţi nouă, nestăpînind suficient noua metodă, au fost obligaţi să revină la cursul de vară din 1787. Pe lîngă ei, în septembrie 1787, au mai terminat cursurile alţi 17 învăţători, toţi fiind repartizaţi la diferite şcoli subvenţionate de parohiile ortodoxe româneşti. O nouă listă, de 11 absolvenţi, se cunoaşte abia în 1790, alta, cu 15 candidaţi, în 1791; desigur, cursurile au continuat şi în anii următori, dar nu ştim numele sau măcar numărul celor ce le-au frecventat.

Dar din cercetarea puţinelor acte care au ajuns pînă la noi ne putem uşor convinge că paralel cu aceste cursuri de „calificare" sau „perfecţionare" a dascălilor în funcţiune sau de formare a unor serii noi, Dimitrie Eustatievici se ocupa şi cu pregătirea candidaţilor la preoţie. Va fi fost sprijinit în această acţiune de episcopul Ghedeon Nichitici, care, încă din 1785, ceruse înfiinţarea unui seminar pe seama eparhiei sale, dorinţă care i-a fost împiedicată de autorităţi. Avem mai multe mărturii că Eustatievici a pregătit şi preoţi. De pildă, printr-o circulară din 7 mai 1787, episcopul Ghedeon dispunea ca „de-acum înainte nici preot, nici cantor să fie care nu va învăţa la şcoala normalicească (de normă, n. n.) şi nu va arăta de la dascălul său atestat despre această învăţătură". Apoi, în listele de absolvenţi prezentate autorităţilor de Eustatievici în 1787, apar şi patru tineri despre care se făcea menţiune în chip expres că se pregăteau pentru preoţie. În sfîrşit, o bună parte dintre absolvenţii „cursului de normă" de la Sibiu, cunoscuţi cu numele, la scurt timp au fost hirotoniţi preoţi, unii dintre ei numărîndu-se printre oamenii de cultură ai vremii respective, ca Radu Tempea V şi Gheorghe Haină (devenit Haines), care i-au urmat lui Eustatievici în postul de director al şcolilor, Radu Verzea şi Ioan Ştefanovici, preoţi în Braşov, care au tipărit cîteva cărţi cu cheltuiala lor, Radu Duma, dascăl şi cîntăreţ în Braşov ş. a.

Dimitrie Eustatievici a întocmit şi cîteva manuale pentru candidaţii la preoţie: *Desvoaltele şi tîlcuitele Evanghelii a dumineciilor, a sărbătorilor şi a oareşcărora zile, spre trebuinţa catehetilor şi a dascălilor neuniţi ce se află în mare Prinţipatul Ardealului* (Sibiu, 1790, 7 f.+178 p.), *Sinopsis adecă cuprindere în scurt a cei vechi şi a cei noao Scripturi, adică a Bibliii, spre întrebuinţarea şcoalelor neunite naţionalicesti din mare Prinţipatul Ardealului* (Sibiu, 1791, 170 p.). Cartea *Preoţia sau îndreptarea preoţilor* (Sibiu, 1789, 16 f.+79 p.) a fost tradusă de dascălul Radu Duma din Braşov şi „diortosită" de Gheorghe Haines, elevii lui Eustatievici desigur la îndemnul său. A tipărit şi cîteva manuale pentru şcolile triviale pe care le conducea şi pentru învăţătorii lor: *Ducere de mînă sau povăţuire către aritmetică* (Sibiu, 1789), *Scurt izvod pentru lucruri de obşte şi deschilin în scrisori de multe chipuri de pre limba slovenească scos şi întocmit, spre folosul pruncilor neuniţi* (Sibiu, 1792). Fără îndoială că tot el a stăruit pentru tipărirea unor *Bucoavne*, la Sibiu, în 1788 şi 1795, a unui *Catihisis mic* în 1789; tot lui îi aparţine *Cartea methodului*, dar nu cunoaştem nici un exemplar din ea, probabil o traducere sau prelucrare din limba germană.

Rezultă că Dimitrie Eustatievici — în cei aproximativ zece ani de activitate ca „director al şcoalelor naţionale neunite din Transilvania" s-a străduit să pregătească învăţători după „noua metodă" a lui Ignatius Felbiger, să dezvolte

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Prof. Dr. *Mircea Păcurariu*

S-a stins din viaţă un mare savant şi istoric al religiilor

Mircea Eliade a fost cunoscut pe plan mondial ca savant, istoric al religiilor, exeget al simbolurilor şi comportamentelor religioase arhaice sau mai noi, specialist în orientalistică, filosof al miturilor, culturii şi istoriei şi om de litere, scriitor. Folosind două expresii ce-i aparţin din tinereţe, am putea spune că toată viaţa lui a fost închinată „actualizării Spiritului" şi apreciată ca o magistrală „izbîndă a Spiritului". De aceea, stingerea lui din viaţă, în 22 aprilie 1986, a emoţionat nenumărate inimi.

M. Eliade se născuse la Bucureşti în 9 martie 1907 ca al doilea copil al părinţilor săi, Gheorghe şi Ioana. Tatăl său a fost căpitan. Ca elev al liceului Spiru Haret din Bucureşti, M. Eliade începe să scrie literatură şi articole de istoria religiilor, orientalistică şi alchimie. Între anii 1925—1928 este student al Facultăţii de Litere şi Filozofie din Bucureşti luîndu-şi licenţa în filozofie cu teza: „Contribuţii la filozofia renaşterii", care vede lumina tiparului în 1984 la Bucureşti. Ca student se preocupă în chip deosebit de filozofia culturii, istoria religiilor şi orientalistică şi colaborează la „Cuvîntul", mai ales cu cele 12 foiletoane duble ce alcătuiesc aşa-numitul „Itinerariu spiritual". Din noiembrie 1928 şi pînă în ianuarie 1932 studiază, ca bursier, în India. Aici învaţă sanscrita, practică yoga, locuieşte în mănăstirile din Himalaia şi astfel cunoaşte viaţa şi spiritualitatea indiană nu numai pe bază de texte ci şi în mod nemijlocit. În India fiind, îşi pregăteşte teza de doctorat în filozofie, intitulată: „Istoria comparată a tehnicelor Yoga", cu care îşi va lua titlul de doctor în filozofie la Bucureşti, în iunie 1933 şi pe care o va publica în 1936. Din acelaşi an (1933) va fi suplinitor la catedra de filozofie a Universităţii din Bucureşti. În vara anului 1936 călătoreşte la Londra, Oxford şi Berlin. Între 1938—1942 scoate publicaţia „Zalmoxis. Revue des études religieuses", din care apar, la Paris şi Bucureşti, patru tomuri. După 1940, M. Eliade trăieşte în străinătate fiind mai întîi ataşat cultural la Legaţia română din Londra (1940), apoi Consilier cultural la Lisabona (1941—1944), iar din 1956 pînă la stingerea sa din viaţă profesor de istoria religiilor la Universitatea din Chicago.

Printr-o muncă de cercetare „intimidantă" (calificativul aparţine prof. D. Micu), M. Eliade devine unul din eruditii mari ai veacului nostru şi creatorul unei opere ştiinţifice de specialitate, originale, vaste şi de cel mai înalt prestigiu. Pe temeiul acestora este ales membru al mai multor Academii de ştiinţe şi arte, declarat Doctor honoris causa la numeroase Universităţi, premiat şi medaliat de prestigioase Instituţii de cultură, solicitat să ţină cursuri extraordinare şi conferinţe, invitat să participe la colocvii şi congrese internaţionale de istoria religiilor şi orientalistică şi să colaboreze cu studii de specialitate la realizarea unor enciclopedii şi volume colective, onorat şi gratificat prin alcătuirea de articole, studii, monografii, teze de doctorat şi licenţă şi volume omagiale dedicate personalităţii şi operei sale. La noi, au scris despre el D. Micu, M. Handoca, I. Lotreanu, Adrian Marino ş. a. În cadrul conferinţei de Istoria Religiilor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu s-au realizat, în manuscris, cîteva teze de licenţă despre M. Eliade şi opera sa.

Din prodigioasa operă a lui M. Eliade, dat fiind spaţiul restrîns, amintim doar titlurile operelor ştiinţifice capitale: Solilocvii (1937), Cosmologie şi alchimie babiloniană (1937); Mitul Reintegrării (1942); Comentarii la Legenda Meşterului Manole (1943); Insula lui Euthanasius, eseuri (1943); Yoga ... (1936); Techniques du Yoga (1948); Traité d'histoire de religions (1949); Le Mythe de l'Éternel Retour (1949); Le Chamanisme et les techniques archaiques de l'extase (1951); Images et Symboles (1952); Le Yoga. Immortalité et Liberté (1954); Forgerons et Alchimistes (1956); Mythes, Rêves et Mystères (1957); Naissances mystiques (1959); Méphistophélès et l'Androgyne (1962); Aspects du mythe (1963, trad. rom., Bucureşti, 1978); Le sacré et le profane (1965); De Zalmoxis a Gengis-Khan (1970, trad. rom., Bucureşti, 1980); La Nostalgie des origines (1970); Mythes, Rites, Symbols (1975); Occultisme, sorcellerie et modes culturellas (1978); Histoire des croyances et des idées religieuses, vol. I De l'âge de la pierre aux mystères d'Eleusis (1976, trad. rom., Bucureşti, 1981); Vol. II De Gautama Bouddha au triomphe du Christianisme (1978); vol. III. De Mahomet à l'âge de Réformes (1983); vol. IV. De la découverte du „bon sauvage" aux théologies athéistes contemporaines (în pregătire). Ca opere ale unui spirit enciclopedist şi în acelaşi timp original, mai multe lucrări din cele arătate au fost traduse în alte limbi, iar unele reeditate.

Dacă problematica majoră a preocupărilor ştiinţifice ale lui M. Eliade reiese suficient de bine din enumerarea titlurilor de mai sus, contribuţia sa ştiinţifică la descifrarea, limpezirea şi soluţionarea acestor probleme nu poate fi obiectul unui articol restrîns ca acesta. De aceea, ne mărginim să spunem cîteva cuvinte doar despre sensul general al operei lui M. Eliade pentru noi, pentru teologie.

M. Eliade a avut o vocaţie specială în a analiza şi a înţelege sensurile şi semnificaţiile, intenţiile şi mesajele cele mai adînci şi nebănuite ale religiilor, miturilor, riturilor, simbolurilor şi folclorului, ca şi ale altor fapte de cultură şi în a le prezenta şi documenta ştiinţific, „cu gravitatea savantului care oficiază în incinta sacră a lucrurilor fundamentale" (Zoe Dumitrescu-Buşulenga). Desigur, e vorba de o vocaţie originară pe care şi-a cultivat-o fără întrerupere, aşa cum am putut observa, încă de pe vremea cînd era elev de liceu şi student în filozofie. De aici şi continuitatea şi coerenţa sistemului său de gîndire. În temeiul acestei vocaţii cultivate toată viaţa şi înarmate cu o „informaţie copleşitoare" şi cu o metodă de lucru sigură, M. Eliade intuieşte, caută şi descoperă în patrimoniul cultural arhaic semnificaţiile şi valorile profunde, fundamentale, esenţiale, spirituale, sacre, profetice, absolute, ultime ale acestui patrimoniu, semnificaţii primordiale, originare prin care omul arhaic se referă la o realitate absolută, transcendentă şi sacră şi pe care le socoteşte hierofanii sau le pune pe seama unor teofanii.

În studierea „universurilor religioase arhaice şi populare", M. Eliade — în ciuda sărăciei şi opacităţii semantice a surselor de informaţii — pleacă totdeauna de la situaţii şi date precise, pe care le găseşte cu o minunată perspicacitate şi reuşeşte „să arate *ce s-a întîmplat*, în durata timpului istoric, cu o seamă de intuiţii, experienţe şi idei religioase care au contribuit la constituirea condiţiei umane, din preistorie şi pînă la începutul epocii noastre" (Istoria cred. şi id. rel., vol. I, p. VIII). El constată că *„homo faber* a fost totodată *homo ludens, sapiens şi religiosus"* (Ib., p. 7). M. Eliade observă că „este greu să ne imaginăm cum ar putea funcţiona spiritul uman fără a avea convingerea că ceva ireductibil *real* există în lume; şi este cu neputinţă să ne închipuim cum ar putea să apară conştiinţa, fără a conferi o *semnificaţie* impulsiunilor şi experienţelor omului. Conştiinţa unei lumi reale şi semnificative este strîns legată de descoperirea sacrului. Prin experienţa sacrului, spiritul uman a sesizat diferenţa între ceea ce se revelă ca fiind real, puternic, bogat şi semnificativ, şi ceea ce este lipsit de aceste calităţi, adică curgerea haotică şi periculoasă a lucrurilor, apariţiile şi dispariţiile lor fortuite şi vide de sens. Pe scurt, sacrul este un element în structura conştiinţei şi nu un stadiu în istoria acestei conştiinţe. La nivelurile cele mai arhaice ale culturii, *a trăi ca fiinţă umană* este în sine un *act religios*, căci alimentaţia, viaţa familială şi munca au o valoare sacramentală. Altfel spus, a fi sau mai degrabă a deveni *om* înseamnă a fi „religios" (Ibid., p. IX). Cu alte cuvinte, M. Eliade, folosindu-se de o nouă manieră de a înţelege omul religios, atestă d.p.d.v. istoric şi fenomenologic teza biblică (Cf. Fac. 1/26—27, F. Ap. 17/26—28), patristică (Fer. Augustin ş.a.), teologică (C. Erbiceanu, I. Mihălcescu, I. G. Savin, D. Stăniloae, P. Rezuş) şi filozofică (W. Windelband, R. Otto) a apriorismului logic şi psihologic religios. În această atestare de o competenţă excepţională, unică chiar, constă, d.p.d.v. al teologiei noastre, meritul principal al lui M. Eliade. Zicem „principal", dar de fapt M. Eliade preocupîndu-se de dialectica sacrului şi profanului în istorie şi dispunînd de „o familiaritate cu istoria universală" (expresia îi aparţine), „a descoperit coerenţa şi stabilitatea universului sacru" (P. Ricoeur)„ „a revelat, prin excelenţă, unitatea fundamentală a fenomenelor religioase şi, în acelaşi timp, noutatea inepuizabilă a expresiilor lor" (Ist. cred. şi id. rel., I, p. XI), a refăcut „fenomenologia spiritului de la paleolitic pînă la timpurile noastre" (V. Fanache) şi a realizat „o istorie a spiritului omenesc" (I. Lotreanu, Introd. în op. lui M. E., p. 113) evidenţiind atît „unitatea profundă şi indivizibilă a istoriei spiritului uman", cît şi „momentele cretoare ale diverselor tradiţii" (Ist. cred. şi id. rel., I, p. XII şi X). De asemenea el ne-a arătat că „nu se poate defini omul actual fără cunoaşterea omului arhaic" (V. Fanache) şi ne-a sugerat ideea şi necesitatea de a regîndi lumea în „categorii din ce în ce mai „morale".

Dar, deşi a cercetat fenomenologia şi morfologia sacrului cu o sensibilitate religioasă profundă, cu pietate chiar, M. Eliade ne-a rămas dator totuşi cu o mărturisire de credinţă proprie, precisă şi clară. Dacă în Citadela (trad. rom., p. 399) A. de St. Exupery zice: „Vreau să văd divinitatea căreia te închini ca să pot crede în tine" şi dacă Einstein, cu un prilej, a mărturisit zicînd: „Cred în Dumnezeul lui Spinoza", M. Eliade n-a făcut o asemenea mărturisire, cînd i s-a cerut. Unui reporter, care cu cîţiva ani în urmă l-a întrebat în ce Dumnezeu crede, M. Eliade ocolind mărturisirea solicitată i-a răspuns că lucrul acesta va reieşi din ultimul volum al operei sale: „Istoria credinţelor şi ideilor religioase." Oare, va fi uitat? Sau nu cumva va fi făcut această mărturisire într-un cod de nedescifrat pentru noi?

În orice caz, M. Eliade rămîne pentru noi o stea strălucitoare bine distinctă şi cunoscută pe firmamentul culturii, unul din marii specialişti ai lumii despre care putem zice, — cu o expresie împrumutată — că „au exhumat marea statură" a lui *homo religiosus*, savantul român „prin opera căruia se va face marea întrare în conştiinţa culturală a lumii a fenomenului spiritual românesc" (Ist. lit. rom., Ed. Acad., 1979, p. 257 şi 270), „creatorul profund şi original" (E. Simion), profesorul „cu o putere de sinteză ce ţine de înzestrarea omului de geniu", „... fiul acestui pămînt şi suflet carpatic" (I. Alexandru) care în toată viaţa lui a visat în limba maternă şi a fost pătruns tot timpul de nostalgia patriei.

Fie ca zeul EOL să fi adus pe glia natală măcar cîteva fire din rămăşiţele lui pămînteşti incinerate la Chicago.

Pr. lector *Ioan Glăjar*

„PRIVIŢI CRINII CÎMPULUI..."

(Continuare din pag a 3-a)

rele izvor de materii prime pentru atîtea trebuinţe pe care le avem, ea este uriaşul cîmp deschis capacităţii noastre de cercetare, în sfîrşit, ea este marele nostru aliat, marele nostru prieten spre urcuşul desăvîrşirii finale, la care sîntem chemaţi.

Iată pentru ce cuvintele de mai sus ale Mîntuitorului Hristos ne aduc în atenţie şi un alt lucru, extrem de important pentru generaţiile de astăzi cu deosebire, şi anume acela că această grădină, că această tindă a raiului, cu bogata sa gamă de plante şi animale, că întreg mediul înconjurător în care ne-a fost dat să viem în această lume este şi el într-o mare primejdie.

Cercetări diverse, studii, cărţi, consfătuiri, congrese de specialitate etc., aduc tot mai mult în atenţia omenirii constatarea că aria vieţii din jurul nostru se restrînge an de an, că zone întinse de pămînt se deteriorează şi deşertizează, că plante, păsări şi animale, care asigură echilibrul ecologic şi, deci, ambianţa necesară vieţuirii noastre, sînt pe cale de dispariţie, că păduri întregi sînt distruse, fie printr-o exploatare necugetată, fie prin factori poluanţi, că administrări iraţionale de îngrăşăminte chimice afectează negativ întinse suprafeţe de pămînt şi chiar sănătatea oamenilor şi a animalelor, că însăşi apa potabilă începe să devină o problemă tot mai acută ş. a. m. d. Pe lîngă cele deja dispărute, Uniunea Internaţională pentru apărarea naturii, de pildă, a publicat nu de mult o listă cuprinzînd 24 de noi specii de animale şi vegetale pe cale de dispariţie dacă nu se vor lua măsurile corespunzătoare pentru salvarea lor, sau cum avertiza, ca să dăm încă un exemplu, cel de al 9-lea Congres pentru conservarea pădurilor ţinut în vara anului trecut la Ciudad de Mexico, că dacă nu se vor găsi cel mai curînd posibil „mecanismele corespunzătoare pentru o exploatare raţională a zonelor silvice" şi dacă se va menţine „actuala rată de distrugere a pădurilor — aproximativ 14 mil. hectare anual" — planeta noastră este ameninţată să se transforme într-un deşert.

Industria modernă, procesele tehnologice de astăzi, automobilele şi autovehiculele de orice fel aruncă anual milioane de tone de gaze poluante în atmosferă care, după cum ştim, afectează chiar şi viaţa noastră nu numai a mediului înconjurător, încît, după spusa specialiştilor, multe dintre tehnologiile moderne au început să devină un fel de cuţit cu două tăişuri.

Se apreciază că în întreaga lume în fiecare an se produc peste o mie de noi substanţe chimice, dintre care unele extrem de persistente şi dăunătoare sistemului ecologic. Experienţele nucleare, experimentarea atîtor arme, precum şi alte activităţi militare au dus, potrivit afirmaţiilor oamenilor de ştiinţă, la scăderea, în ultimele patru decenii, cu un grad a temperaturii solului, iar straturile de gheaţă şi zăpadă de la Polul Nord au crescut cu 12%. Efectele folosirii armelor chimice într-un singur conflict militar în deceniul trecut s-au concretizat în distrugerea vegetaţiei pe 2 mil. ha de pădure şi a culturii de cereale de pe 200 mii ha.

Aşa se face că, pe plan statal, încă din 1972 ziua de 5 iunie a fost declarată „Ziua internaţională a mediului înconjurător", că în unele state au luat naştere partide ecologice, care luptă împotriva exploatării sălbatice a resurselor pămîntului şi pentru ocrotirea mediului înconjurător, iar, din aversiune faţă de uciderea necumpătată a animalelor, chiar şi pentru hrană, unele categorii de oameni s-au declarat vegetarieni.

Apărarea şi ocrotirea mediului înconjurător este cu adevărat în primul rînd o problemă a statelor, a conducătorilor de popoare, ceea ce şi la noi în ţară este reglementat prin Legea Nr. 9/22 iunie 1973. Dar, ca şi apărarea păcii, ea este şi o problemă a noastră, a tuturor fiilor Pămîntului, toţi fiind chemaţi să ocrotim şi să transmitem, îmbogăţit, mai departe, ceea ce Dumnezeu a creat atît de minunat pentru noi.

„Sînt împotriva munţilor de zgură şi norilor de fum.

Sînt împotriva norilor de fum care spun Ecuatorului:

— Lasă-ne pe noi să înconjurăm Pămîntul!

Sînt pentru norii care poartă în pîntecul lor dulcea ploaie sau zăpada mătăsoasă ..." spune atît de potrivit Geo Bogza în ziditoarea sa carte: „Ca să fii om întreg" (Bucureşti, 1984, p. 5).

Pentru noi, ca fii ai Bisericii, cele de mai sus constituie şi o problemă de credinţă, între altele şi prin aceea că la procesul de restaurare sau de mîntuire este asociată şi firea înconjurătoare, cum ne încredinţează Sf. Apostol Pavel (Rom. 8, 19), cît şi de morală, de dragoste, de generozitate.

„Priviţi crinii cîmpului!" Să privim deci ceea ce Dumnezeu a creat cu atîta înţelepciune şi generozitate numai şi numai spre binele şi desfătarea noastră; să privim dar să şi ocrotim întreg acest uriaş patrimoniu, străduindu-ne fiecare să creem „o atmosferă de sfînt respect pentru Natura străbună, care va fi izvorul cel mai puternic şi al unui sentiment patriotic bine înţeles şi al sentimentului de solidaritate culturală universală, ce trebuie să animeze în viitor umanitatea" — cum atît de potrivit sublinia la vremea sa marele nostru botanist Alexandru Borza.

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

Mănăstirea Polovragi

Mănăstirea Polovragi, din ţinutul Gorjului, ocupă un loc de frunte printre valoroasele monumente bisericeşti şi de artă religioasă din ţara noastră. Aşezată într-un cadru pitoresc, format din Cîmpia şi Cheile Olteţului, cu peşterile Muierii şi a Polovragilor din apropiere, constituie locul privilegiat al căutătorilor de linişte sufletească şi de rugăciune smerită către bunul Dumnezeu.

Accesul spre sfînta Mănăstire Polovragi se face pe drumul naţional, care uneşte oraşele Rîmnicu Vîlcea cu Tîrgu Jiu. La km 62, o şosea laterală se îndreaptă spre nord, iar după 6 km se opreşte în faţa monumentului amplasat la altitudinea de 550 m, la poalele muntelui Piatra Polovragilor.

Cine străbate depresiunea Polovragilor îşi aminteşte cu emoţie că strămoşii noştri geto-daci s-au stabilit aici din cele mai vechi timpuri, creînd o înfloritoare aşezare civilă pe şesul din partea sudică a Mănăstirii, şi alta militară sus pe munte, în Poiana Padeşului. Despre acestea, mărturisesc vetrele, uneltele, podoabele, monedele, armele şi obiectele cultice şi casnice aduse la lumină de recentele cercetări arheologice. Cea mai valoroasă descoperire de la Polovragi o constituie un fragment ceramic imprimat cu litere latine. Astfel, localitatea devine al treilea centru, alături de Sarmisegetuza (Hunedoara) şi Ocniţa (Vîlcea), de unde se obţine încă o dovadă incontestabilă că strămoşii noştri geto-daci cunoşteau şi foloseau scrisul.

Denumirea localităţii Polovragi, preluată şi de Mănăstire, prin rezonanţa sa particulară în toponimia românească, a atras o serie de creatori care au încercat să-i descopere semnificaţiile tainice. Unii au asociat-o cu planta povagră sau polvragă, întrebuinţată ca medicament. alţii au derivat-o de la un cuvînt grecesc compus, care ar însemna „mult stîncoasă“ (Ghenadie Enăceanu); alţii au dedus-o de la cuvinte slavone, care ar indica „o jumătate de vale cu maluri rîpoase“ (Iorgu Iordan), iar alţii au văzut în ea o „vale diabolică“ sau o „cîmpie vrăjită“ (Aurel Sacerdoţeanu). Mulţimea ipotezelor denotă totdeauna că nu s-a descoperit încă adevărul. Probabil, denumirea este de origine dacică, cuprinzînd în sine o taină nedezlegată încă, despre vreo concepţie a strămoşilor noştri, referitoare la credinţa lor religioasă sau la practicile medicale atît de mult răspîndite în viaţa lor. În sprijinul acestei opinii ar veni şi faptul că, localnicii păstrează o tradiţie, potrivit căreia, zeul geto-doc Zamolxis a locuit în peştera de la Polovragi. Aici se găseau şi o mulţime de vraci, medici şi preoţi, deţinători ai secretului cultului, dar şi ai tainelor vindecării neputinţelor trupeşti. Această legendă este consemnată şi de scriitorul Alexandru Vlahuţă în opera sa *România Pitorească*.

După cele mai noi cercetări, Mănăstirea Polovragi datează din jurul anului 1505, fiind ctitorită de fraţii Radul şi Pătru, fiii lui Danciul Zamona, menţionaţi într-un hrisov emis de voievodul Basarab cel Tînăr (1477—1482), la 18 ianuarie 1480. Vechimea Mănăstirii este stabilită la această dată pe baza unei inscripţii slavone, descoperită în satul Igoiu, care spune printre altele că „s-a zidit şi s-a săvîrşit acest hram Adormirea Preasfintei şi Preacuratei Stăpînei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioara Maria, să fie de ajutor binecinstitorilor vlastelini ctitori, jupan Radul comis şi fratele lui, zugrav Pătru spătar“. În sprijinul ei, vine altă inscripţie, tot slavonă, din anii 1504—1505, găsită în comuna Baia de Fier, avînd următorul text: „Au zidit Fiii lui Danciul, jupan Radul comis şi jupan Pătru spătar, acest hram al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, în anul 7013“. Ele, se crede că, au aparţinut primei biserici a Mănăstirii Polovragi.

Timp de un secol şi jumătate, documentele nu mai pomenesc nimic despre acest sfînt locaş. În anul 1645, satul Polovragi devine proprietatea logofătului Danciul Pîrîianul. El făcea parte din vechea şi bogata familie olteană a Pîrîienilor care stăpînea numeroase moşii. Potrivit tradiţiei, marile familii îşi zideau, pe una din proprietăţile mai scutite de vitregiile vremurilor, un locaş de cult, pentru odihnă şi reculegere sufletească, iar în caz de pericol, pentru refugiu şi adăpost. Astfel, ctitorul actualei biserici a Mănăstirii este Danciul Pîrîianul din Mileşti, cum rezultă din hrisovul emis la 6 iulie 1648 de voievodul Matei Basarab. Acesta constituie, de fapt, primul document referitor la Mănăstirea Polovragi.

Danciul Pîrîianul a zidit biserica pe vechile temelii, păstrînd din ele partea cea bună, cum se vede din zidăria părţii inferioare a construcţiei. În anul 1657, monumentul este vizitat de Patriarhul Macarie al Antiohiei, însoţit de Arhidiaconul Paul de Alep. Acesta notează în Jurnalul său de călătorie că, un boier vestit a clădit în satul Polovragi o mare mănăstire cu hramul Adormirea Maicii Domnului, lîngă o biserică de lemn; că aduse aici călugări şi preoţi, pe care i-a aşezat prin chilii diferite, pînă ce termină construcţia cea nouă. De aici se constată că, la Mănăstirea Polovragi exista o biserică de lemn, ridicată în urma ruinării primei biserici de zid, şi în care s-a oficiat cultul divin pînă la terminarea actualului locaş. Zidirea vechilor biserici pe fundaţii anterioare era un procedeu frecvent în trecutul istoric al ţărilor româneşti.

După terminarea ctitoriei de la Polovragi, Danciul Pîrîianul i-a făcut o serie de danii; iar cînd era capuchehaie la Constantinopol, în timpul voievodului Matei Basarab, a închinat-o metoc Sfîntului Mormînt. Se crede că voievodului nu i-a plăcut gestul slujitorului său, deoarece, întărînd actul cu pecetea sa, stabileşte ca patriarhii Cetăţii Sfinte să nu pretindă niciodată mai mult decît li s-a făgăduit, şi nici egumen de la Ierusalim să nu trimită.

În anul 1693, marele voievod Constantin Brîncoveanu (1688—1714) răscumpără Mănăstirea, plătind trei pungi de galbeni. Domnitorul a dispus ca banii să nu fie trimişi la Ierusalim, ci folosiţi pentru restaurarea chiliilor de la Mănăstirea Sfîntul Gheorghe din Bucureşti. Acesta a fost un înalt gest patriotic din partea domnitorului, pentru că, deşi Mănăstirea bucureşteană era închinată Sfîntului Mormînt, aparţinea tot pămîntului românesc.

Mănăstirea Polovragi fiind neterminată la data răscumpărării, domnitorul îi adaugă pridvorul în stil brîncovenesc, zugrăveşte interiorul, construieşte o serie de chilii, clopotniţa şi zidurile de împrejmuire. Istoria ei, din această perioadă, este cuprinsă în frumoasa inscripţie chirilică din pronaosul bisericii. Astfel, Constantin Brîncoveanu este al treilea ctitor al acestei vetre monahale.

Datorită poziţiei sale, în timpul stăpînirii austriece în Oltenia (1716—1739), este aleasă reşedinţă personală de către generalul Steinville care scria că „nu există o mănăstire mai frumoasă şi mai împodobită“ în această parte a ţării. Într-adevăr, chiliile orînduite în jurul bisericii crează un aspect plăcut, formînd o puternică cetate de apărare. Clădirile din partea apuseană, cu etaj şi cerdac, adăposteau odinioară stăreţia, chiliile călugărilor, arhondaricul, arhiva şi trapeza. Aici se îndeletniceau călugării cunoscători ai scrisului cu copierea hrisoavelor, cu traducerea şi consemnarea lor în Condica Mănăstirii.

Biserica, în stil bizantin, are formă trilobată şi o simetrie proporţionată. Unii cercetători o consideră foarte veche, datorită caracteristicilor sale arhaice care o apropie de secolul al XIV-lea; alţii văd în ea caractere dominante ale arhitecturii secolului al XVI-lea, cu refaceri în secolul al XVII-lea.

Deosebit de importantă este pictura, asemănătoare cu cea de la Mănăstirea Hurez, fiind opera comună a unor pictori renumiţi. Pe peretele exterior, se află impresionanta icoană „Acoperămîntul Maicii Domnului“, zugrăvită de Constantin (1713). În pridvor, deasupra uşii, este icoana hramului: „Adormirea Maicii Domnului“. De o parte şi de alta a intrării, se pot admira cele două reprezentări iconografice, unice în ţara noastră, ale mănăstirilor din Sfîntul Munte Athos.

Pictura interioară originală, veche de peste un sfert de mileniu, este de o certă valoare artistică. În pronaos, sînt tablourile votive ale ctitorilor: Matei Basarab, Danciul Pîrîianul cu fiii săi: Preda, Barbu şi Pătru. În dreapta, Constantin Brîncoveanu şi doamna Maria, împreună cu Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, care aveau să sufere la Istanbul moarte mucenicească.

O adevărată capodoperă a vechii sculpturi româneşti o constituie catapeteasma, executată în lemn de tei, cu o bogată ornamentaţie.

În partea nordică a incintei, se găseşte biserica „Bolniţă“, ctitoria egumenului Lavrentie din 1732. Pereţii interiori sînt acoperiţi cu o admirabilă frescă, viu colorată şi excepţional conservată. Odinioară, în jurul bisericii erau chilii destinate îngrijirii medicale a călugărilor şi a credincioşilor din satele vecine.

La Mănăstirea Polovragi a existat şi o puternică mişcare culturală, atingînd punctul culminant în timpul luminatului egumen Clement, ajuns episcop al Rîmnicului (1735—1749). În anul 1785 activa aici ierod. Naum Rîmniceanul (1764—1839), care a scris Cronica Ţării Româneşti de la 1290 pînă la 1834.

Se ştie că în perioada Revoluţiei din 1821, Mănăstirea a îndeplinit şi un important rol naţional, devenind un valoros punct de rezistenţă şi aprovizionare a revoluţionarilor. În pridvorul bisericii se găseşte chiar o inscripţie, presupusă a fi a lui Tudor, cu următorul cuprins: „Am venit şi eu, robul lui Dumnezeu, la această sfîntă şi dumnezeiască Mănăstire... la leatul 1821, mai 28, în zilele lui Alexandru Ipsilant, V. V. Slujer Vladimirescu“.

Mănăstirea Polovragi posedă şi o bogată colecţie de obiecte bisericeşti şi de artă feudală, formată din icoane, cruci, vase liturgice, cărţi vechi de cult şi de muzică bisericească. Valoare deosebită reprezintă sfita şi stiharul provenind din epoca brîncovenească, epitaful lui Filaret al Rîmnicului (1786) şi pomelnicul lui Constantin Brîncoveanu.

Restaurată capital în ultimii ani şi readusă la forma sa originală, sfînta Mănăstire Polovragi constituie o mărturie nemuritoare despre credinţă religioasă şi capacitatea de creaţie artistică a strămoşilor noştri.

Arhim. *Veniamin Micle*

O prefaţă mai puţin cunoscută

Într-un interviu dat de Zaharia Stancu pentru revista „România literară“, referindu-se la reacţia sa sufletească cînd *l-a descoperit* pe Gala Galaction, autorul romanului *Desculţ* declara: „Reacţia mea a fost foarte puternică atunci cînd am descoperit un scriitor care se născuse pe aceleaşi meleaguri cu mine: este vorba de Gala Galaction, un om cu o mare energie. Traducea *Biblia* în limba română, operă grea, monumentală. În vederea acestei traduceri învăţase în afară de greacă şi latină, engleza. Se plimba prin Cişmigiu, se întîlnea cu prieteni învăţaţi şi, cu *Biblia* în mînă, îi întreba cum s-ar traduce cutare sau cutare cuvînt, şi aşa a învăţat şi englezeşte. Traducerea *Bibliei* este o capodoperă asupra căreia *Istoria literaturi române* nu poate să treacă. Trebuie să privim *Biblia* ca o carte, ca un moment de înţelepciune, ca un uriaş depozit de izvoare istorice“. Al. Rosetti a realizat la *Fundaţia pentru literatură şi artă*, cu colaborarea lui Gala Galaction şi a pr. Vasile Radu traducerea *Bibliei*, lucrare voluminoasă săvîrşită într-un timp record, prin efortul de excepţie depus de cei doi traducători. Gala Galaction a tradus *Noul Testament* direct din greceşte, iar V. Radu *Vechiul Testament*, din ebraică (era diplomat în limbile semitice de la Paris). Traducerea *Vechiului Testament* a fost revizuită stilistic de Gala Galaction. *Biblia* a apărut în noiembrie 1938 într-un volum compact, format octavo, tipărită pe hîrtie biblie de Imprimeria Naţională din Bucureşti (ediţiile a II-a şi a III-a au apărut în 1939). Am apelat la toate aceste informaţii spre a semnala o *prefaţă* după părerea noastră mai puţin cunoscută publicului larg — semnată de Gala Galaction. Este vorba de *Cuvînt* introductiv la *Psaltirea în versuri* (*Cartea I*, apărută în 1934, la Tipografia „Artistica“, P. Mitu Piteşti), lucrare a lui Ioan Glonţescu. Această versificare utilizează textul în manuscris tradus de G. Galaction şi V. Radu — *Psaltirea, Cartea I*, cum se menţionează de mai multe ori, în preambulul psalmilor. Reproducerea in extenso acest *Cuvînt introductiv* în care e vorba de cultul *poeziei* şi al marilor poeţi.

„Dintre toate cărţile *Sfintei Scripturi* a Vechiului Testament, aceea care a fost şi este mult citită e cartea Psalmilor. Aceste imne religioase ale împăratului David şi ale soţilor săi întru sacră inspiraţie, au avut în lumea aceasta prin hotărîrea Proniei, o menire extraordinară. Sînt trei mii de ani de cînd cele mai nobile şi mai cucernice suflete omeneşti îşi înalţă gîndurile către Dumnezeu, pornind şi potrivindu-şi zborul după nemuritorul avînt al Psalmilor. Atît odinioară, în biserica creştină, cît şi astăzi în bisericile despărţite, cartea Psalmilor a fost de nenumărate ori tălmăcită, comentată şi răspîndită independent de restul Bibliei.

Multe cugete religioase creştine, dăruite cu dorul poeziei sau cel puţin dezmierdate de muzica versului, au căutat să transpună inspiraţia psalmistului şi gravitatea acordurilor ei în măsura şi în lirica limbilor moderne. Poeţii şi stihuitorii care s-au încercat să redea în cadenţe moderne pe anticul Rege poet, chiar cînd n-au izbutit totdeauna, au cîştigat constant adeziunea şi binecuvîntările Bisericii Creştine.

În zilele noastre, cînd energia şi abundenţa tiparului fac, în fiecare ţară şi ţărişoară, cîte o cataractă de mii de ori mai puternică decît cataracta Niagara, sîntem bucuroşi să vedem, în puhoaiele hîrtiei tipărite, oricît de multe tălmăciri şi acomodări moderne ale Psaltirei.

Prezenta lucrare, a D-lui Ioan Glonţescu, este una din aceste traduceri acomodate a Psalmilor nemuritori. Traducătorul are meritul principal că vine să facă o merituoasă diversiune în obiceiurile şi în lectura tineretului de azi. D-sa şi-a dat o meşteră osteneală şi a verificat cînd mai adequat, cît mai perifrastic substanţa sfintelor cîntări din biserica străbună.

Orice infiltraţie nouă a Cuvîntului Etern în sufletele româneşti — dacă această infiltraţie este pură şi autorizată — este spre binele şi spre mîntuirea acestor suflete“ (Gala Galaction).

Ca şi în povestirile şi romanele sale, Galaction e un virtuos al limbii, cultivă un stil excesiv cizelat şi împodobit cu elemente căutate pe de o parte în straturile mai vechi ale limbii, pe de altă parte în fondul neologistic. Un stil cum l-a numit Vianu, baroc.

Acest mare cărturar şi virtuos al scrisului a dat românilor o operă nemuritoare — *Biblia* în traducerea străbătută de ideea colaborării şi prieteniei între oameni şi între naţiuni. A fost un optimist încrezător în înţelepciunea şi pacea oamenilor. „Cred“ spunea el, „în pacea a toată lumea“. Cred în puterea irenică (de pace — n. n.) a poeziei şi artei (...) Cred că lumea noastră îşi va găsi voinţa şi energia de a se întruni la un suprem areopag al înţelepciunii şi al umanităţii“.

Dumitru Anghel

Mitropolitul NICOLAE CORNEANU, **Studii patristice. Aspecte din vechea literatură creştină,** Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara 1984, p. 296

Specialiştii susţin cu temei că scrierile patristice au înrîurit îndeosebi cultura medievală şi — într-o anumită măsură — literatura modernă. Şi pentru această raţiune, la noi şi aiurea, Patrologia se bucură azi de o atenţie crescîndă, ilustrată prin analize serioase, întruniri şi publicaţii de specialitate, unele imprimate chiar în edituri de stat. Recent a apărut o nouă carte a Întîistătătorului Bisericii bănăţene, o selecţie de *studia patristica* răspîndite în diverse reviste din ţară şi străinătate. Actualul tom — facilitînd enorm munca de informare — aşează la îndemîna teologilor noştri, a celorlalţi cercetători ca şi a simplului cititor, o serie de articole rînduite pe teme patrologice şi avînd bibliografie completată. „Ca români — se subliniază just în Precuvîntare — am avea motive suplimentare de natură să justifice necesitatea familiarizării cu scriitorii patristici, dat fiind că operele lor, tălmăcite încă din bună vreme, reprezintă unul din capitolele esenţiale ale vechii noastre literaturi. Aşa cum s-a arătat mai des în ultimii ani apoi, printre autorii patristici se găsesc şi cîţiva străromâni, destul de vitregiţi pînă acum, ale căror opere „au greutatea lor — mai mică sau mai mare — în determinarea fizionomiei spirituale a poporului român.“

Prin culegerea de faţă, Î. P. S. Mitropolit Nicolae demonstrează între altele ceea ce afirma cîndva un teolog apusean despre Părinţi că ei „sînt genii sub aspectul culturii şi gîndirii, sfinţi din punct de vedere al vieţii eclesiastice (deseori trecuţi prin mănăstire), avînd menirea istorică şi darul special (...) de a menţine Eclesiei neprihănirea învăţăturii şi a existenţei sale“ (Yves Congar, *La Foi et Théologie*, Paris-Tournai, 1962, p. 219).

Materialul — cum am anticipat — este restructurat în mai multe părţi mari (şase la număr), fiecare avînd subdiviziunile respective. În primul capitol — *Sfinţii Părinţi ai Bisericii şi literatura patristică* — se tratează documentat despre periodizarea Patrologiei, metodologie, despre stilul, însemnătatea şi actualitatea scriitorilor patristici, şi altele. Capitolul următor ne introduce în miezul *raporturilor Patristice cu gîndirea antică*. Spre pildă, se evidenţiază dezvoltarea conceptului de „filosofie“ la vechii cugetători, totodată se dezbate semnificaţia acelei „vera philosophia“ înţeleasă în ultimă instanţă ca teologhisire ce trebuia secundată de practica virtuţii. Deosebit de preţios e studiul „Fericitul Augustin şi Platon“, cu dreapta constatare că „citind pe Platon, Augustin a ajuns să întrevadă natura spirituală a lui Dumnezeu şi existenţa Logosului (...) Prin Augustin şi prin numeroşi alţi Părinţi ai Bisericii, Platon a intrat în teologia creştină şi a devenit, aşa au spus ei, unul dintre „ai noştri“ (p. 94 şi 96). Altminteri, şi convingerea filosofului român C, Noica (cf. *Jurnalul de la Păltiniş*, ed. G. Liiceanu, Craiova, 1983, p. 82) este că Augustin l-a priceput cel mai bine pe celebrul discipol al lui Socrate (pe numele adevărat Aristocles).

Al treilea generic intitulat *Pagini de aghiologie patristică*, cuprinde importante precizări referitoare la: Sf. Antonie cel Mare, Sf. Vasile, episcopul Bretanion al Tomisului, Sf. Ioan Milostivul patriarhul Alexandriei etc. Impresionant socotim şi medalionul denumit „Împăratul Traian şi Sfîntul Traian“ (p. 144). Într-alt capitol sînt evocate figurile unor *predicatori* renumiţi, ca: Sf. Ipolit, Feric. Augustin, Petru Hrisologul, Sf. Ioan cel Milostiv. Iubitorilor de poezie adevărată, tîlcuirile din *lirica patristică* (p. 183 şi urm.), plus comentariile nuanţate, le procură o încîntare aparte. Pomenim în acest context imnele ambroziene şi simţita prezentare a poetei bizantine Casia (sec. IX).

Ultima diviziune — *Interpretări din scrierile patristice* — conţine probleme felurite: chipul adevăratului preot după Fer. Ieronim, autoritatea episcopală după Sf. Ciprian, portretele faimosului misionar Ulfila, chestiunea sufletului, unirea ipostatică explicată de Leonţiu din Bizanţ, elemente de estetică patristică (noţiunea „frumosului“) ş. a. A intra mai mult în detalii înseamnă a priva pe viitorul lector de satisfacţia contactului direct cu texte de o reală valoare teologică, literară, istorică ...

Lucrarea înfăţişată adineauri în rezumat constituie o autentică contribuţie la progresul studiilor patristice. Varietatea subiectelor, înalta competenţă cu care sînt expuse, pe urmă profundul respect al autorului faţă de „stîlpii“ Bisericii, stilul elevat, sînt doar cîteva din calităţile remarcabile ale prezentului volum.

Pr. *Vasile Muntean*

I. Cursurile pedagogice ...

(Continuare din pag. a 6-a)

şcolile existente şi să înfiinţeze altele noi, să le inspecteze şi îndrume, să tipărească manuale corespunzătoare. În afară de acestea, el este şi iniţiatorul cursurilor de pregătire a preoţilor la Sibiu, în 1786, deci acum două sute de ani. Fără a subestima rolul lui Gheorghe Lazăr în pregătirea cîtorva serii de preoţi la Sibiu, după 1811, totuşi, *Dimitrie Eustatievici are meritul că a iniţiat şi a condus aceste cursuri şi a întocmit primele manuale pe seama lor.* În felul acesta, socotim că facem un act de dreptate, de reconsiderare istorică, redînd lui Dimitrie Eustatievici locul binemeritat care i se cuvine în istoria învăţămîntului teologic românesc: acela de *întîiul dascăl al şcolii preoţeşti de la Sibiu.*

Succesorul său la conducerea şcolilor ortodoxe româneşti din Transilvania a fost preotul *Radu Tempea* din Braşov (1768—1824), al cincilea din şase generaţii de preoţi braşoveni cu acelaşi nume. Studiase la şcoala românească din Şcheii Braşovului, la gimnaziul luteran-săsesc de acolo, urmase cursul lui Eustatievici, apoi a făcut studii de Filozofie la Buda. A slujit ca învăţător şi preot în Braşov Şchei, iar între anii 1796—1808 a fost director al şcolilor, deci în timpul îndelungatei vacanţe a scaunului episcopal de la Sibiu (1796—1810). Pe lîngă instruirea învăţătorilor după „noul metod“ şi înfiinţarea de şcoli noi, Radu Tempea a pregătit şi candidaţi de preoţie. Acest lucru este dovedit prin mai multe mărturii. De pildă, dintr-un „atestat de calificaţiune preoţesc“ (dintr-o serie de „atestate“ imprimate), rezultă că posesorul lui a stat „o vreme în Sibiu, spre învăţătura creştinească care se cuvine fieştecăruia preot a învăţa... şi învăţînd s-au examinăluit de mine“. Înseamnă că exista un curs special — fără să-i cunoaştem durata — la terminarea căruia se dădea un examen. Din „protocolul şedinţelor consistoriale“ din anul 1804, aflăm mai multe ştiri cu privire la existenţa acestor cursuri. De pildă, despre un tînăr din judeţul Hunedoara se menţionează că *„se află aici la şcoala candidaţilor de preoţi rămas“*. În acelaşi an, Radu Tempea a fost suplinit — timp de 40 de zile (probabil atît dura cursul) — „pentru învăţătura candidaţilor de preoţie“ de fratele său Nicolae Tempea „dascălul de normă de aici“ (din Sibiu, n. n.). Dintr-o altă sursă documentară, din acelaşi an, se constată că exista atunci două cursuri: unul „de normă“, pentru învăţători, condus de Nicolae, altul „de preoţie“, condus de Radu Tempea.

Nu se cunosc împrejurările care au dus, în 1808 — la înlocuirea lui Radu Tempea, din funcţia de director, cu protopopul Gheorghe Haines (c. 1760—1812), originar din Mohu, fost învăţător în Avrig, preot şi protopop în Braşov. Se pare că el n-a predat la cursurile de normă şi de preoţie, ci a încredinţat cu acestea pe dascălul *Simion Jinariu*, care înlocuise — încă din 1807 — pe Nicolae Tempea la „şcoala de normă“, ce funcţiona acum pe lîngă noua biserică cu hramul Sf. Luca, din cartierul „Iosefin“ („din groapă“, azi str. Justiţiei), ctitoria cunoscutului negustor şi mecenat Hagi Constantin Pop. Într-o circulară a Consistoriului sibian din 14 februarie 1809, se constată că Simion Jinariu pregătea pe viitorii dascăli timp de şase săptămîni, de luni — după „duminica Tomii“ pînă în sîmbăta Rusaliilor, „aducîndu-şi fieştecare de cheltuială pentru hrana sa pe vremea hotărîtă“.

Această situaţie a durat pînă în martie 1811, cînd cursurile de preoţie au intrat într-o etapă nouă, fiind încredinţate tînărului cărturar Gheorghe Lazăr,

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ În săptămîna din prima decadă a *lunii aprilie 1986*, Sibiul a fost gazda celei de-a X-a ediții a Olimpiadei naționale de Istoria României, care ne arată, și ea, prețuirea de care se bucură în țara noastră istoria Patriei, amintindu-ne totodată de întrecerile din Grecia antică, care se desfășurau pe muntele Olimp.

Cu acest prilej, comisia centrală a Olimpiadei, compusă dintr-un mare număr de profesori de istorie, avînd în frunte pe bine-cunoscutul academician profesor universitar doctor Ștefan Pascu, a vizitat colecția de icoane pe sticlă de la parohia Sibiel, unde P. C. Pr. Z. Oancea a făcut o prezentare nu numai a colecției, în care se oglindesc toate școlile de pictură pe sticlă din țara noastră, ci și a bisericii — monument istoric din Sibiel, a mănăstirii și a cetății care au ființat cîndva aici, cît și a întregii localități, care-și duce originea în timpurile îndepărate ale istoriei.

La plecare, d-l prof. Ștefan Pascu a încrestat în cartea de onoare a muzeului rînduri calde, cinstitoare pentru așezămîntul nostru din Sibiel, cercetat astăzi de tot mai mulți fii ai țării și de turiști de peste hotare, din care încrestăm și următoarele pasaje: „Muzeul, unic prin bogăția, varietatea și frumusețea colecției de icoane pe sticlă, cea mai bogată din țară, a fost o revelație pentru întregul grup, format din profesori din toată țara. Înțelegerea trecutului și prezentului satului Sibiel, a monumentelor sale și a valorilor cuprinse în muzeu ne-au fost relevate și revelate cu multă știință și curată conștiință de Sfinția sa (Pr. Oancea n. n.). Impresiile puternice culese din Sibiel ne vor însoți pentru multă vreme și vor constitui un îndemn la revenirea și reflectare pentru toți cei ce prețuiesc după cuviință asemenea comori, opera geniului popular românesc."

■ *Vineri, 25 aprilie 1986*, Î. P. S. Sa a primit vizita d-lui Dr. Reinhard Brakhage de la Diakonisches Werk (R. F. Germania), cu care a avut o convorbire cu caracter ecumenic.

■ *Miercuri, 30 aprilie 1986*, Maureen Mkglasshan, consilier la ambasada engleză din București, împreună cu noul capelan anglican de la această ambasadă, au vizitat Centrul mitropolitan din Sibiu, fiind primiți totodată de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

■ Tot *miercuri, 30 aprilie 1986*, în marea sală din noua clădire de la Centrul mitropolitan din Sibiu și în prezența tuturor angajaților, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezentat pe noul consilier economic, în persoana P. C. Pr. Constantin Mitea de la parohia Sibiu-Iosefin, căruia i s-au arătat pe scurt sarcinile și îndatoririle în slujba cărora trebuie să-și pună toată puterea de muncă.

Mulțumind pentru încrederea arătată, P. C. cons. C. Mitea a făgăduit că se va strădui să-și împlinească „din straja dimineții pînă seara" munca de mare răspundere care i s-a încredințat.

■ Izvorul Tămăduirii, *vineri*, Săptămîna luminată, este, precum se știe, al doilea hram al Mănăstirii Brîncoveanu de la Simbăta de Sus.

Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului fiind plecat la alte îndatoriri, peste hotare, Sf. Liturghie arhierească a fost săvîrșită de P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, de la Centrul mitropolitan din Sibiu aflîndu-se P. C. vicar D. Dan, P. C. cons. Gh. Papuc și P. C. secretar I. Galea.

La priceasnă a predicat P. Cuv. Ierom. Teofil Părăian, care a zăbovit asupra bucuriei Învierii Domnului și înțelesului praznicului.

După Sf. Liturghie, cuvînt de salut în numele protopopiatului Făgăraș a rostit P. C. prot. Romul Zaharie (Făgăraș).

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul, care a mulțumit Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului pentru încredințarea ce i s-a dat de a participa la acest hram mănăstiresc, a cărui binecuvîntare a împărtășit-o obștei prezente, preoți și credincioși deopotrivă.

În continuare, Prea Sfinția Sa a adus în atenția ascultătorilor momente semnificative legate de Învierea Domnului și învierea noastră, cît și chemarea pe care acest mare Praznic ne-o face de a „ne curăți simțirile", de a ne înnoi mereu viața.

P. Cuv. Arhim. V. Tohăneanu, starețul mănăstirii, a mulțumit P. S. Gherasim, precum și credincioșilor pentru dragostea cu care au venit să cinstească amintirea voievodului-ctitor C. Brîncoveanu.

S-a săvîrșit apoi sfințirea apei, precum și îndătinatul Maslu de obște.

CLUJ

■ În ziua de *simbătă, 31 mai a. c.*, la orele 10, s-a oficiat în catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, slujba parastasului pentru odihna sufletului mitropolitului Nicolae Colan, fost episcop al eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului timp de peste două decenii, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la data la care adormitul în Domnul a primit hirotonia în treapta de episcop în catedrala mitropolitană din Sibiu. Organizarea acestei slujbe s-a făcut din partea familiei defunctului mitropolit.

Slujba parastasului a fost oficiată de către P. S. Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, înconjurat de un sobor de preoți și de credincioși.

La sfîrșitul slujbei parastasului, a rostit un cuvînt de panegirizare P. C. Arhidiacon Dr. Ioan Zăgrean, care, într-o succintă dar cuprinzătoare expunere, a înfățișat personalitatea defunctului mitropolit, insistînd îndeosebi asupra realizărilor ierarhului de pioasă amintire, din timpul în care a păstorit reînviata episcopie a lui Ștefan cel Mare. Amintind principalele realizări ale regretatului ierarh în domeniul vieții materiale și spirituale ale păstoriților din eparhia pe care a condus-o, din care n-a lipsit valoroasa traducere a Noului Testament, P. C. Sa și-a încheiat cuvîntul, subliniind că prin oficierea acestui parastas, nu numai familia sa, ci și toți cei ce l-au cunoscut și prețuit pe adormitul în Domnul Ierarh, își îndeplinesc o pioasă datorie de conștiință față de acela care a ridicat prestigiul Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului nu numai prin înfăptuirile sale pe plan spiritual și material, ci și prin recunoașterea vredniciei sale de către cel mai înalt for de cultură al Patriei noastre, Academia Română, care l-a învrednicit cu calitatea de membru activ al ei.

La sfîrșitul solemnității, într-o atmosferă de reculegere sufletească, elevii Seminarului Teologic au intonat „Veșnica pomenire".

■ În aceeași zi de simbătă, 31 mai a. c., la orele 16, s-a oficiat în catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca parastasul de un an de la moartea regretatului Preot-Profesor Dr. Isidor Todoran, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Slujba parastasului a fost oficiată de un sobor de preoți și diaconi. Au fost prezenți reprezentanți ai Institutului Teologic Universitar din Sibiu în frunte cu Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului.

ALBA IULIA

■ *Miercuri, 23 aprilie*, sărbătoarea Sf. Mc. Gheorghe, P. S. Episcop Emilian a asistat la Sf. Liturghie la Schitul Afteia.

■ *Joi, 24 aprilie*, praznicul Sf. Ierarhi Iorest și Sava, mitropoliții Transilvaniei a fost sărbătorit după rînduială în catedrala episcopală prin oficierea îndătinatelor slujbe cu participarea P. S. Sale și a preoților din oraș.

■ *Duminică, 27 aprilie*, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Buna Vestire" din parohia Alba Iulia-Centru și a hirotonit întru diacon pe tînărul ipodiacon Filimon Ioan. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură legat de praznicul Floriilor și a îndrumat părintește pe credincioși să se preocupe în continuare de înzestrarea și înfrumusețarea importantei și istoricei biserici din Centru, unde au păstorit vrednicii protopopi: Nicolae Rațiu — duhovnicul lui Horea, Nicolae Ivan ajuns episcopul Clujului, Ioan Teculescu, Alexandru Babe și alții.

■ *Luni, 5 mai*, a doua zi de Paști, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie în catedrala din Blaj, cînd a hirotonit întru preot pe C. diac. Ioan Filimon, pentru parohia Ciumbrud, prot. Aiud și întru diacon pe candidatul la preoție Victor Barb, a rostit un cuvînt de învățătură.

■ *Vineri, 9 mai* — Izvorul tămăduirii — P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie la mănăstirea Rîmeț cu prilejul hramului. P. S. Sa a adresat credincioșilor prezenți, cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 11 mai*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie în catedrala din Tg. Mureș rostind un cuvînt de învățătură. În cadrul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Victor Barb pentru parohia Cornești, prot. Sighișoara.

■ *Duminică, 18 mai*, P. S. Episcop Emilian a făcut vizite pastorale în parohiile Șibot și Balomir asistînd la Sf. Liturghie și întreținîndu-se cu credincioșii.

■ *Miercuri, 21 mai*, sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena, P. S. Sa a participat seara la vecernie și a oficiat a doua zi Sf. Liturghie cu prilejul hramului Schitului Afteia. În fața credincioșilor prezenți P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură subliniind pe lîngă importanța praznicului, rolul istoric pe care l-a avut Schitul Afteia și Sf. Sofronie de la Cioara în păstrarea credinței strămoșești, în afirmarea ființei noastre naționale.

■ *În cursul lunii mai* s-a desfășurat în cele opt protopopiate ale Eparhiei, cea de-a doua Conferință preoțească din acest an. P. S. Sa a prezidat conferințele de la protopopiatele Tg. Mureș, Sighișoara, Aiud și Alba Iulia. La celelalte conferințe au participat delegați ai Centrului Eparhial.

ORADEA

■ La *6 aprilie 1986*, în cea de a treia Duminică din Postul Mare, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit Sf. Liturghie în Biserica parohială din *Alparea*, prot. Oradea, ținînd un ziditor cuvînt de învățătură, în care a lăudat frumusețea cîntării în comun și s-a bucurat de roadele duhovnicești și gospodărești din ultimii doi ani, de cînd păstorește noul preot, Florian Blaga.

■ În cea de-a patra Duminică din Postul Mare, în *13 aprilie 1986*, ierarhul a poposit în mijlocul bunilor credincioși din parohia *Oradea-Vii* (cartierul C. F. R.), în a căror biserică, exemplar îngrijită, prin hărnicia păr. paroh Gheorghe Nemeș, ajutat de părintele împreună-slujitor Dumitru Megheșan, a săvîrșit Sf. Liturghie. În amplul cuvînt de învățătură, arhipăstorul a menționat că la fiecare vizitație canonică în această parohie constată un vizibil progres în viața religioasă a credincioșilor și în buna îngrijire a sfîntului locaș, pentru care i-a felicitat pe cei doi păstori sufletești, pe membrii Consiliului și Comitetului parohial, ca și pe credincioși.

■ La data de *20 aprilie 1986*, în cea de-a cincea Duminică din Postul Mare, Ierarhul a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica din parohia *Hidișelul de Sus*, prot. Oradea, ținînd un edificator cuvînt de învățătură, în care și-a arătat satisfacția despre începutul pictării bisericii, care se va termina în acest an, felicitîndu-i pe credincioși și pe preotul paroh Constantin Croitoru, pe care l-a distins cu rangul de *iconom*. În cadrul Sf. Liturghii, licențiatul în teologie Bonea Ioan a fost hirotonit întru diacon.

■ Între *11—28 martie 1986*, s-au desfășurat la centrele protopopești lucrările conferințelor pastoral-misionare ale preoțimii din eparhie, dezbătînd tema: *Dragostea față de vatra străbună, trăsătură de seamă a adevăratului patriotism. Respectarea legilor, cinstea și corectitudinea, trăsături esențiale ale clerului și credincioșilor Bisericii noastre*. P. S. Episcop Vasile a participat la lucrările de la protopopiatele Oradea, Beiuș, Marghita, Zalău și Șimleul Silvaniei. La celelalte protopopiate, lucrările au fost conduse de delegați de la Centrul eparhial.

■ Între *8—11 aprilie 1986*, s-au ținut la sediile celor șapte protopopiate din eparhie ședințele conferințelor administrative cu preoții din respectivele protopopiate, tratîndu-se tema: *Respectarea de către preoți a disciplinei în construcții și reparații, potrivit legilor în vigoare*. Ședințele au fost conduse de delegați de la Centrul eparhial. Ambele conferințe s-au bucurat de un real succes avînd un puternic ecou în sufletele preoțimii, întru aplicarea concluziilor desprinse din cele două teme.

■ *Binecuvîntări de biserici*. De Duminica Tomii (11 mai 1986), P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Aștileu*, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară din ultimii ani. În cuvîntul de învățătură, chiriarhul a felicitat pe credincioși și pe membrii Consiliului parohial, precum și pe harnicul lor păstor sufletesc, preotul Dumitru Popovici, înmînînd acestuia și epitropilor scrisori de apreciere și felicitare. Cu acest prilej, ierarhul a vizitat și biserica din filia acestei parohii, *Peștere*, în curs de pictare și alte lucrări de înnoire.

■ *Conferințe preoțești*. Între 12 și 20 mai 1986, s-au ținut la centrele protopopești lucrările celei de a doua conferințe pastoral-misionare cu preoții din eparhie, tratînd tema: *Pastorația cu prilejul săvîrșirii Sf. Taine și a ierurgiilor*. La lucrările de la protopopiatele Oradea, Beiuș, Satu Mare și Carei a participat și P. S. Episcop Vasile, iar la celelalte protopopiate ședințele au fost conduse de delegați de la Centrul eparhial. Pe marginea referatelor, un mare număr de preoți au participat la discuții, făcînd completări și sublinieri judicioase.

■ *Duminică, 18 mai 1986*, ierarhul s-a aflat în mijlocul credincioșilor din parohia *Apateu*, prot. Satu Mare, binecuvîntîndu-le biserica, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară în anii 1985—1986, după ce în 16 martie 1986 le-a sfințit biserica din filia Corod. P. S. Sa a ținut un ziditor cuvînt de învățătură, în care a lăudat hărnicia vrednicului preot Ioan Iederan, hărnicia membrilor Consiliului parohial și profundul spirit de sacrificiu al credincioșilor, foarte puțini la număr, dar tari în credința lor. Ierarhul a înmînat scrisori de apreciere membrilor Consiliului parohial și preotului, acestuia acordîndu-i și rangul de *iconom*. De asemenea, a adus laude corului bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din Satu Mare, care a dat răspunsurile liturgice. Au participat și preotul reformat Petkes Gheorghe din Apateu și preotul reformat Sipos Andrei din Corod.

În după-amiaza aceleiași duminici, ierarhul a săvîrșit vecernia în biserica din parohia *Culciu Mare*, prot. Satu Mare (păstorită de preotul Cornel Pop), unde de asemenea a ținut cuvînt de învățătură, bucurîndu-se de hotărîrea credincioșilor de a-și picta biserica, așa cum au promis și credincioșii din filia *Culciu Mic*, a căror biserică a fost vizitată în aceeași zi, ca și biserica din filia *Păulești* (a parohiei Amați), păstorită de preotul Vasile Chiorean. În după-amiaza zilei de 19 mai 1986, ierarhul a vizitat bisericile din *Odoreu* (preot Gheorghe Dragomir), *Lunca Potăului, Potău* (preot Ioan Roman) și din *Mediesul Aurit*, prot. Satu Mare (preot Gheorghe Alex. Chiș), în curs de înnoire și unde s-a zidit în ultimii ani o frumoasă casă parohială.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● Mihai Vlasie *a intrat în literatură pe poarta cea mare, debutînd cu o carte bună, în care se întîlnesc harul povestirii cu știința dozării metaforei și, mai ales, cu știința de a-l îmbrățișa pe cititor cu mîinile calde ale cuvintelor, în așa fel încît acesta, cînd ultimul cuvînt și-a stins lumina, mai rămîne încă multă vreme prins în mreaja încîntării.*

Cartea se cheamă „Smochinul neroditor" *(Cartea Românească, București, 1986, 132 p.), dar povestirile din ea au gust și miros de smochine proaspete. Mihai Vlasie a evitat cu finețe și măiestrie cîteva poteci care l-ar fi putut îmbia spre îngroșări facile, mai ales în prima povestire, în care își rememorează viața de seminar din Buzăul de acum un sfert de secol. Chiar cînd încearcă vizibil să și le stăvilească, nostalgiile copilăriei invadează paginile povestirii, în torente abia supuse controlului. Portretul profesorului Trifănescu e antologic, iar cel al prea cuviosului Agaton, pedagogul „ghimizdrocilor", e alcătuit din carne, culoare și suflet de om viu. Nici nu e nevoie să ți-l imaginezi. Îl vezi, îi citești sufletul frumos, cam rustic, autorul reușind să schițeze trăsăturile cu necăutată măiestrie, și să-i confere o firească autenticitate. „Era un călugăr blînd și bun, fără vicleșuguri, ochii lui zîmbeau mereu și era gata să izbucnească în rîs din te miri ce, îndesîndu-și capul între umeri și săltîndu-l ca rățoii". Cînd a dat prima zăpadă și copiii și-au topit sufletele în colinde, aducîndu-și aminte de satele și casele lor, „călugărul se înduioșă, gata să-i dea lacrimile și, în loc de dojană, cum intră în dormitor ridică mîinile: — Ninge frățiile voastre, ninge! strigă el, de parcă pentru a ne aduce această veste urcase scările gîfîind, cu limba bocancilor zbătîndu-se în afară și călcînd pe șireturi. — Așa frățiile voastre, așa! Dați slavă...* Cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi! *Așa, frățiile voastre, colinde, colinde!" (p. 35).*

Mihai Vlasie a pășit în templu cu dreptul!

● *Pr. prof. Ioan G. Coman scrie un elogiu lui Vasile Pârvan (Mitropolia Banatului, XXXV, 1—2, 1985, p. 83—89) demn de statura uriașă a acestuia. Scoate în evidență erudiția, adîncimea și, mai ales,* „frumusețea gravă" *a lecțiilor sale. Precum a fost Pârvan pentru elevii săi, tot astfel a fost și Ioan G. Coman pentru mulți dintre noi.*

Vasile Pârvan a arătat mai mult ca oricare altul, că istoricului nu-i este indiferentă limba în care scrie și vorbește, și că despre orice se poate scrie frumos. Stilul poate adesea scoate la suprafață, mai mult decît instrumentele arheologului, reliefuri și culori care pot reînsufleți epoci moarte de mult. Pârvan a transformat arheologia în artă, storcînd din pietre apă vie, în stare să readucă la viață oameni și popoare cu toate gîndurile lor, cu toate aspirațiile lor, cu talentele și geniul lor, cu dorințele și speranțele lor, cu tot ceea ce alcătuia ființa lor specifică, bine diferențiată de a altora. Așa, din pietrele ascunse sub pămîntul nostru, a scos la iveală tainele trecutului românesc, roman, dacic și tracic, cum n-a mai făcut-o nimeni pînă la dînsul. El a făcut pietrele nu numai să vorbească prin inscripțiile lor, ci a pătruns dincolo de acestea, în sufletul lor, silindu-le să dezvăluie tot ce ascundeau printr-un pact firesc cu uitarea.

Vasile Pârvan e cu adevărat unul din magistrii spiritualității românești, cercetate pînă la vîrful celor mai adînci rădăcini. Geniul elen și roman, frumusețea formei și eleganța cuvîntului luată la întrecere cu profunzimea sensurilor, au cunoscut prin Vasile Pârvan, la noi, o a doua viață și, poate, ultima. De la Pârvan se poate învăța cum se face un istoric, dar mai ales cum se face un Om. Căci el a pus întotdeauna semnul egalității între aceste două valori, și tocmai aceasta a fost surprinzătoarea lui noutate.

● *Mereu pe șantierul literelor, Ioana Postelnicu a mai scris o carte frumoasă: SEVA DIN ADÎNCURI (ed. Minerva, București, 1985, 494 p). Carte de mărturisire, deci de întoarcere în adîncurile ființei sale. Spune sub patrafirul opiniei publice tot ceea ce mintea și ochiul ei de mare scriitoare au văzut și au simțit în întîlnirile cu oamenii, cu lumile pămîntului, cu frumusețea și cu urîtul, cu înțelepciunea și cu prostia, comparația cu frumosul de acasă simțindu-se și atunci cînd pare a nu fi urmărită cu tot dinadinsul. Nu numai fîndcă, precum orice carte de mărturisire se citește ușor și cu interes, trebuie citită cartea Ioanei Postelnicu, ci și pentru că e bine scrisă, dovedindu-se o vlăjină prin stilul inconfundabil cu care ne-a obișnuit în* Plecarea *și* Întoarcerea *vlașinilor.*

● *Vasile Popeangă (cu o postfață de Nadia Niculescu) a adunat într-un volum* studii și articole *de Onisifor Ghibu, din perioada 1904—1914, sub titlul: NU DIN PARTEA ACEEA (ed. Eminescu, 1985, 423 p.). Titlul îi aparține chiar lui Onisifor Ghibu, în fruntea unui articol din „Tribuna", din anul 1911.*

Cine citește cartea își poate alcătui o imagine fidelă și largă asupra acestui deceniu zbuciumat din epoca dualismului, cînd a apărut legea Apponyi, împotriva școlilor românești și a limbii românești de predare în ele și cînd Ștefan Tisza și-a desfășurat toată capacitatea sa diplomatică și politică spre a-i înșela pe români cu o „împăcare" prin care voia să le ia totul, oferind în schimb dreptul românilor de a se maghiariza! Onisifor Ghibu a fost la acea vreme, folosind presa, alături de alții, dar nu mai mic printre cei mari, organul conștiinței românești și stegar al drepturilor, al demnității și al speranței lor.

● *Pr. Dr. Ștefan Slevoacă a tipărit un nou volum de predici intitulat „Făclii pentru dreapta credință", în editura Episcopiei Buzăului. Împărțită în cinci părți: 1. Pentru pacea a toată lumea; 2. În slujba dreptei credințe; 3. În apărarea vieții morale; 4. Treptele desăvîrșirii creștine și 5. Familia creștină, cartea poate fi un prețios ajutor pentru preoții noștri în pastorație. O recomandăm cu căldură.*

● *În Franța s-a publicat* Jurnalul *(1889—1939) abatelui Mugnier, prieten de o viață cu Martha Bibescu. Biografia acestui abate se poate completa ideal prin cele trei volume de corespondență — „d'une singulière profondeur" — dintre el și Martha Bibescu, publicate în 1957* (La vie d'une amitié, *Plon*). *Scriitoarea, — „une femme de lettre infatigable" — îl numea „mon cher oncle". Era un pacifist convins. Cînd s-a declarat războiul din 1914—1918 a scris:* „Dacă aș fi papă, mi-aș pune veșmintele sacerdotale și m-aș arunca între cele două tabere ca să fiu omorît". *Abatele a murit totuși de moarte bună la 1 martie 1944. Martha Bibescu a scris atunci că știrea morții sale a fost prima mîhnire pe care acesta i-a cauzat-o în îndelunga lor prietenie.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*, Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 şi 15 iulie 1986 Nr. 25—26 şi 27—28/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Din luminoasele perspective ale noii etape de dezvoltare şi înflorire a Patriei noastre

Cel de-al 8-lea cincinal, în înfăptuirea căruia se află angajat cu elan şi cutezanţă întregul nostru popor, are drept obiectiv trecerea României de la stadiul de ţară în curs de dezvoltare, la stadiul superior de ţară mediu dezvoltată.

Pentru înfăptuirea acestui deziderat fundamental a fost întocmit, dezbătut şi aprobat recent de către cel mai înalt for legislativ al ţării — Marea Adunare Naţională — Planul naţional unic de dezvoltare economico-socială a României pe perioada 1986—1990.

Prevederile înscrise în acest document de o deosebită însemnătate conturează largi şi impresionante perspective de progres şi civilizaţie pentru întreaga noastră naţiune, garantînd totodată întărirea independenţei şi suveranităţii patriei socialiste.

Remarcabilelor înfăptuiri de pînă acum care au reîntinerit şi înfrumuseţat chipul scumpei noastre ţări, li se vor adăuga noi realizări, corespunzătoare din punct de vedere calitativ şi cantitativ marilor posibilităţi şi condiţiilor optime existente în toate compartimentele vieţii noastre social-economice.

Cîteva date statistice extrase din vastul program de dezvoltare economico-socială a României, în noua etapă pe care o parcurgem ne vor prilejui desigur posibilitatea de a cunoaşte mai în amănunt şi mai temeinic ţintele spre care năzuim şi spre care păşeşte cu însufleţire întregul nostru popor.

Cum era de prevăzut, cincinalul 1986—1990 va asigura, în continuare, *dezvoltarea intensivă a industriei,* modernizarea structurilor acesteia prin creşterea prioritară a ramurilor şi subramurilor de înaltă tehnicitate, care valorifică cu maximă eficienţă materiile prime, resursele energetice şi munca socială. Potrivit programului stabilit pentru această ramură de bază a economiei noastre naţionale se va acţiona pentru realizarea de produse de înalt nivel tehnic şi calitativ, adaptate cerinţelor pieţei externe, cu un grad sporit de competivitate.

Practic, producţia industrială va creşte, în acest cincinal cu 45 pînă la 50 la sută faţă de 1985, într-un ritm mediu anual de 7—8 la sută.

În mod corespunzător se prevede să crească şi cealaltă ramură de bază a economiei, care este agricultura. Se va accentua şi în acest domeniu procesul de dezvoltare intensivă, modernizare şi organizare a agriculturii.

Producţia globală agricolă va spori în medie anuală cu 6,1—6,7 la sută faţă de perioada 1981—1985; industria alimentară se va dezvolta într-un ritm mediu anual de 10,1 la sută.

Pe aceeaşi linie ascendentă se va înscrie şi dezvoltarea celorlalte ramuri economice.

Ca urmare a creşterii producţiei materiale şi a eficienţei economice în toate ramurile, venitul naţional va spori, în această perioadă, într-un ritm mediu anual de 8—10 la sută. Pe baza creşterii venitului naţional se vor crea condiţii pentru ridicarea în continuare a nivelului de trai al întregului popor. Retribuţia medie reală va creşte în anul 1990 faţă de 1985 cu 6—8 la sută. Se vor crea condiţiile corespunzătoare pentru trecerea treptată la săptămîna de lucru de 44—42 ore pînă în anul 1990 în toate sectoarele de activitate.

Veniturile reale ale ţărănimii provenite din muncă în cooperativele agricole de producţie şi din gospodăriile personale vor creşte în 1990 cu 6—8 la sută faţă de 1985.

În perioada 1986—1990 se vor construi 750 mii locuinţe noi, din care 100 mii locuinţe vor fi construite în comune şi sate. Se va acţiona ferm pentru diversificarea construcţiilor de locuinţe, în concordanţă cu planurile de sistematizare a oraşelor şi satelor, adaptate potrivit specificului din fiecare zonă şi localitate. Se vor accentua acţiunile de sistematizare rurală prin concentrarea în comune mari a satelor şi gospodăriilor izolate, urmînd ca noile locuinţe să fie construite cu 2—4 nivele.

Vor fi luate măsuri pentru perfecţionarea învăţămîntului, îmbunătăţirea în continuare a ocrotirii sănătăţii şi asistenţei sociale, punîndu-se un accent deosebit pe prevenirea îmbolnăvirilor şi apărarea sănătăţii populaţiei.

Ştiinţa şi cultura vor lua un nou avînt, realizarea obiectivelor propuse asigurîndu-se prin aplicarea celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii.

Chezăşia înfăptuirii acestor măreţe perspective o constituie vrednicia şi eroismul minunatului nostru popor, care, stăpîn pe destinele sale, a făcut şi pînă acum dovada calităţilor excepţionale cu care este înzestrat ca şi a fermităţii cu care şi-a făurit propriul său destin istoric, în această parte de lume şi pe întreg parcursul existenţei sale bimilenare.

Dar este mai presus de orice îndoială că pentru realizarea obiectivelor majore pe care ni le-am fixat avem nevoie de pace. Convins deplin de necesitatea şi urgenţa unui climat de pace şi securitate internaţională, poporul noastru, avînd în frunte un vrednic şi luminat conducător, în persoana Domnului preşedinte Nicolae Ceauşescu, militează neabătut pentru apărarea dreptului său legitim la viaţă, la existenţă liberă şi independenţă. În acest scop, el cere să se treacă neîntîrziat la înfăptuirea dezarmării şi în primul rînd a dezarmării nucleare, la instaurarea unei noi ordini economice mondiale, la garantarea dezvoltării, progresului multilateral şi bunăstării tuturor popoarelor.

În toate relaţiile sale internaţionale şi în toate ocaziile poporul nostru este ferm hotărît a acţiona în continuare în spiritul politicii de pace, pentru realizarea unei lumi fără arme nucleare, fără nici un fel de armament, fără războaie, o lume a coexistenţei paşnice şi a colaborării egale între toate naţiunile.

Biserica Ortodoxă Română priveşte cu interes şi deplină satisfacţie perspectivele de dezvoltare ale patriei noastre în viitorii ani. Ea va sprijini, ca şi pînă acum strădaniile poporului nostru pentru continua propăşire a vieţii sale materiale şi spirituale.

Nu va precupeţi nici un efort în folosul cauzei păcii, convinsă fiind că îşi îndeplineşte prin aceasta o sacră îndatorire. Slujirea păcii se înscrie astăzi ca un imperativ de maximă importanţă în faţa tuturor oamenilor indiferent de concepţiile lor filozofice şi credinţele religioase.

Redacţia

„Să nu se umple de ruine faţa pămîntului"

(ISAIA 14, 21)

În ciuda războaielor purtate, din antichitate pînă astăzi, s-a putut constata o năzuinţă neîntreruptă a omenirii de a înlătura sau cel puţin de a limita războiul şi de a dura o pace cît mai trainică, de binefacerile căreia să se bucure toate popoarele pămîntului.

Poporul nostru, aşa cum s-a reflectat de atîtea ori în istoria sa, a fost un consecvent promotor al păcii. Este în tradiţia, în structura şi concepţia lui despre viaţă şi lume, în etica lui, de a se împotrivi războaielor şi violenţei.

Lupta pentru eliminarea războaielor din viaţa omenirii, mai mult ca altădată, este proprie orînduirii noastre sociale. Din esenţa ei paşnică şi profund umană au pornit numeroase acţiuni de mare perspectivă, iniţiative şi propuneri cutezătoare privitoare la toate problemele majore ale contemporaneităţii, lansate cu gîndul sincer de a inaugura o epocă nouă de pace şi colaborare internaţională.

Se cuvine menţionat în special, Apelul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, lansat în această primăvară ca o nouă şi strălucită iniţiativă a preşedintelui nostru Nicolae Ceauşescu pentru instaurarea păcii în lume, prin opera de dezarmare generală şi totală, în special a celei nucleare.

Conţinutul concret, constructiv şi original al noilor propuneri româneşti sînt pentru noi corespunzătoare doctrinei creştine autentice şi idealului de viaţă creştin. Ele ne amintesc de mai multe locuri biblice referitoare la distrugerea oricăror arme de luptă şi transformarea acestora în instrumente de pace. Acest ideal creştin a fost întrevăzut în Psalmi şi în viziunile profeţilor, care au intuit timpul cînd (naşterea lui Mesia) şi cadrul în care (împărăţia mesianică) acestea se vor împlini.

În cartea Psalmilor se spune: „Se va pune capăt războaielor pînă la marginea pămîntului, arcul se va sfărîma şi arma se va frînge, iar pavezele în foc le va arde" (Psalmul 45, 9; 75, 3).

Reluînd ideile din Psalmi, profetul Isaia, „primul pacifist din lume", leagă de naşterea lui Emanuel mari speranţe, în sensul că toate planurile omeneşti de agresiune prin arme vor fi nimicite prin puterea lui (8, 8—10). În vremea lui Mesia „încălţămintea ostăşească şi orice haină pătată cu sînge va fi aruncată în flăcări şi mistuită în foc" (9, 4), iar popoarele „vor preface săbiile în fiare de plug şi lăncile lor în seceri" (2, 4).

Despre distrugerea instrumentelor de luptă vorbeşte şi profe-

Pr. *Ieremia B. Ghita*

(Continuare în pag. a 2-a)

Calendar de inimă

Gala Galaction şi începuturile ecumenismului ortodox românesc

— un inedit şi o restituire —

În 1985, la 1 iunie, s-au împlinit cincizeci de ani de la deschiderea la Bucureşti, în palatul patriarhal, a Conferinţei „delegaţiei engleze şi române", cum s-a spus atunci, de fapt a unei delegaţii a Bisericii anglicane din Anglia care s-a întîlnit cu o delegaţie a Bisericii Ortodoxe Române, prezidată chiar de Patriarhul Elie Miron Cristea, pentru tratative în vederea unităţii bisericeşti. Despre aceasta s-a scris în presa religioasă a vremii şi, documentele care au consemnat recunoaşterea de către Biserica Ortodoxă Românească a validităţii hirotoniilor anglicane, în parte s-au publicat, în parte se păstrează în arhive. Îmi aduc aminte că în anul I de doctorat, la Bucureşti, în anul 1956, profesorul D. Stăniloae mi-a cerut să fac în cadrul lucrărilor obligatorii traducerea din englezeşte a unui lung document în legătură cu acest dialog din 1935, care se păstrează în arhivele Patriarhiei doar în această limbă, dactilografiat. Nici traducerea mea n-a fost publicată, ea fiind folosită doar pentru nevoile de documentare ale Cancelariei Sfîntului Sinod, în acele vremuri de început de angajare mai largă a Bisericii noastre în ecumenism. Eram cam unicul teolog tînăr, la acea vreme, care se descurca în englezeşte. Plecarea la studii în Anglia a unor teologi, printre care şi a mea, pentru un doctorat acolo, a avut loc mult mai tîziu, în 1968. Dar acestea sînt accesorii secundare. Tot secundare sînt, pentru ceea ce ne-am propus aici, şi discuţiile propriu-zise începute la Bucureşti, în 1935, între anglicani şi românii ortodocşi.

Intenţia noastră e să operăm o restituire, legată de acest eveniment, şi anume de cuvîntarea de deschidere ţinută de Patriarhul Miron Cristea. Aşa cum se obişnuieşte, oamenii mari, cu obligaţii multiple, n-au totdeauna timp să-şi lucreze cuvîntările. Dau cîteva idei, iar cineva le dezvoltă şi le pune în rînduială, după care cel ce trebuie să rostească cuvîntarea o revede, o corectează, îşi introduce propriile idei, propriul stil şi personalitatea sa. Aşa s-a întîmplat şi cu această ocazie. Miron Cristea l-a rugat pe Gala Galaction, profesor de teologie şi scriitor deja consacrat în 1935, să-i lucreze această cuvîntare. Gala Galaction s-a executat, prezentîndu-i şase pagini pe coale mari, din care Miron Cristea a reţinut cîte ceva, a mai adăugat multe alte lucruri şi şi-a alcătuit propria cuvîntare. Ea a şi fost publicată în vol. V al operelor sale, intitulat *„Pastorale, predici şi cuvîntări"* (Bucureşti, 1938, p. 189—195) şi într-o broşură aparte, probabil de uz personal. Noi am descoperit însă şi textul-manuscris al cuvîntării pregătite de Gala Galaction, cu scrisul său inconfundabil, cuvîntare care trebuie inclusă în opera sa, chiar dacă Miron Cristea a folosit o bună parte din ea (textele culese cu litere cursive sînt din proiectul lui Gala Galaction).

Iată textul acestei cuvîntări:

Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda ta. (Psalmul 51, 15)

Pentru ... unirea tuturor, Domnului să ne rugăm.

Ca şi aceştia împreună cu noi să slăvească prea cinstitul şi de mare cuviinţă numele tău: al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh. (din Sf. Liturghie)

Venerabilă delegaţiune,

Sînteţi azi oaspeţi prea cinstiţi în ţara şi pe plaiurile pe cari le-a călcat şi unde a propovăduit Evanghelia Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos — acum aproape 1900 de ani — Sf. Apostol Andrei, cel întîi chemat.

Salutînd sosirea acestei delegaţii, în mijlocul poporului român drept credincios, ţin să amintesc — celor ce duc cu ei numele şi fala Marei Britanii — pe marele începător al creştinătăţii noastre, în aceste ţinuturi din străvechea Sciţie.

Daţi-ne voie să vă arătăm, de la început, că lăudăm şi admirăm rîvna voastră care v-a îndemnat să porniţi către noi, din magnifica voastră patrie, cu preocuparea de a găsi Adevărul şi a aduce prinos Sfintei Înţelepciuni.

Întru aceasta voi îmi apăreţi a fi urmaşi şi amintitori ai dreptului Iov, cel ce face elogiul Înţelepciunii şi o găseşte fără pereche pe pămînt. În-

(Continuare în pag. a 5-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Păstorul mioritic

Păstorul mioritic este simbolul unui destin. El s-a născut în acest spaţiu carpato-danubian, cu treceri gradate între întinsul, parcă nesfîrşit al cîmpiei, undurea molcomă a colinelor şi abruptul de necucerit al munţilor. Numai într-o astfel de zonă tridimensională acest simbol putea să-şi vadă reflectarea cu atîta plasticitate. Dar nu era suficient. Şi alte margini ale pămîntului oferă condiţii geografice similare dar păstorul mioritic nu s-a creat acolo. *Aici* au fiinţat oamenii care l-au plămădit cu gîndul şi visarea lor, din puritate feciorelnică, din chibzuinţă nesofisticată, din focul iubirii şi lacrima durerii. *Aici* duhul munţilor şi-al cîmpiilor şi-a dat mîna cu cel al apelor şi al pădurilor. *Aici* a răsunat boncănitul zimbrilor şi al cerbilor, au murmurat izvoarele şi codrul, s-a auzit foşnetul lanurilor şi al zborului, iar toate acestea, în ceasul de taină al nopţilor de vară, au înmărmurit de uimire cînd privighetoarea îşi fredona liturghia. *Aici* duritatea luptei pentru existenţă s-a izbit de cremenea stîncilor, de ţărîna împietrită sub biciul arşiţei, de mînia dezlănţuită a furtunei. *Aici* a fost nevoie ca nopţile să devină ceasuri de trudă, văgăunile munţilor şi ale codrilor sălaşul pribegilor, Calea Lactee drumul de reîntoarcere al robilor. *Aici* a fost dintotdeauna leagănul doinei, această copilă a dorului şi durerii, care a tulburat inima şi gîndul, a cucerit depărtările şi sufletele. *Aici* a fost puzderie de păstori rezemaţi în bîtă şi scrutînd depărtările, doinind durerea unui neam întreg sau povestindu-şi dorul cîrdului de oi ori steiului de piatră. *Aici* au fost brazi, păltinaşi, nunţi şi parastase, s-a citit în stele crugul vremilor, s-au făcut descîntece şi vrăji, iar oamenii au ştiut să se nască, să trăiască şi să moară.

Nici o altă baladă nu a cucerit într-atîta inimile românilor. Nici o altă baladă nu se găseşte răspîndită într-atîtea variante, nu este de atîtea ori repetată, fără să devină o rutină. Sufletul nostru, al românilor, o caută ca pe un balsam, o dezmiardă ca pe propria progenitură, o iubeşte şi o cîntă. În bucurie şi în durere, în mînie şi extaz, găseşte în versul baladei răsunetul propriilor sale trăiri şi sentimente. Cînd rămîne uimit de paradisul ce-l înconjoară primăvara, şopteşte ca pentru sine: „Pe-un picior de plai, / Pe-o gură de rai" şi are simţămîntul că a spus totul, că mai mult nici nu se putea exprima în cuvinte fără a profana. Cînd vîntul toamnei scutură frunza şi ofileşte fînaţele, rămîn munţii şi stînele pustii, iar turmele se cobor la vale pentru iernat. Nostalgia toamnelor sub apăsarea ploilor nesfîrşite, a brumelor şi despuierilor, ne dă sentimentul lacustrelor bacoviene şi al coborîrii întru nefiinţă.

Duşmănia şi invidia secătuiesc prieteniile, tinereţea, viaţa uneori. Faptul că celălalt are „oi

Pr. *Al. Stănciulescu-Bîrda*

(Continuare în pag. a 3-a)

Icoana unei vrednice mame:

ANASTASIA ŞAGUNA

S-a spus pe drept cuvînt, de înţelepţii veacurilor, că oamenii mari au avut mame celebre. Ele strălucesc pe bolta culturii umane, lîngă fiii lor, eroi ai omenirii, ca luna lîngă soare, iar între celelalte mame ca luna între stele.

Acesta este un adevăr perenic, confirmat de experienţa milenară a istoriei Bisericii creştine ecumenice, care ne arată că marii Ierarhi ai Bisericii din sec. IV—V, Sfinţii Vasile cel Mare, Grigorie Teologul şi Ioan Gură de Aur, au avut mame minunate, nemuritoare, trecute în rîndul Sfinţilor. Aşa sînt Sf. Macrina şi Emilia, bunica şi mama Sf. Vasile, Sf. Nona, mama Sf. Grigorie, şi Sf. Antuza, mama Sf. Ioan. Acestora li se adaugă cu veneraţie Sf. Monica, mama profundului filozof creştin Fericitul Augustin.

Credem că, la acelaşi nivel de cinstire stă, în istoria Bisericii Ortodoxe Române, venerabila mamă a marelui mitropolit Andrei Şaguna (1808—1873). Anastasia Şaguna (1735—1836). Icoana acestei vrednice mame încercăm s-o evocăm în aceste rînduri. Gîndul acesta izvorăşte chiar din recunoştinţa marelui mitropolit Andrei faţă de mama sa, despre care a zis cu adîncă admiraţie: „Mamei mele îi datorez dragostea de Dumnezeu şi credinţa ortodoxă, drumul meu în viaţă (chemarea la Sf. Preoţie) şi duhul de jertfă care m-a călăuzit în toată opera mea."

Anastasia Muciu s-a născut în 1785, iar la 18 ani s-a căsătorit cu Naum Şaguna, care era negustor. Ei erau români macedoneni, care s-au refugiat la Mişcolţ în Ungaria, din cauza năvălirii turcilor în Balcani. Dumnezeu le-a dăruit trei copii: Avreta, Ecaterina şi Anastasiu (Andrei), născut în 20 decembrie 1808.

Mergîndu-i rău cu negoţul, peste familia lui Naum Şaguna au venit vremuri grele, cu necazuri şi sărăcie mare, fapt care a îngrijorat mult pe mamă, care se gîndea neîncetat la buna educaţie a copiilor săi. În această situaţie, constrîns de împrejurări materiale, pentru autosalvarea familiei, Naum a trecut la Biserica catolică, în 1814, cu cei doi copii de şcoală, Avreta şi Ecaterina, sperînd în avantaje materiale. Cu toată energia, Anastasia s-a opus acestui act şi împreună cu cei trei copii a plecat la Pesta, la tatăl său, cu dorul aprins să-şi crească copiii în Legea ortodoxă.

Rezistenţa Anastasiei a nemulţumit pe arhiepiscopul catolic, Fischer, în faţa căruia soţul său a declarat că trece la catolicism. De aceea Fischer face o scrisoare către guvernul ungar, în 1815, în care arată întelegerea sa cu Naum Şaguna privitoare la educaţia catolică a copiilor săi, la care soţia sa se opune şi a plecat pe furiş la Pesta. În concluzie, el cere ca cei doi copii mai mari să fie aduşi cu sila înapoi la Mişcolţ, iar cel mai mic, Anastasiu, de 5 ani, să fie lăsat mamei sale pînă la anii de şcoală şi apoi dat preotului catolic din Mişcolţ pentru catehizare (Cf. I. Lupaş, Mitropolitul Şaguna, Sibiu, 1909, p. 16).

Între timp, Naum Şaguna moare (1815), sărac şi plin de tristeţe pentru viaţa grea care se profila la orizont pentru familia sa. Cu încredere în Dumnezeu, Anastasia ia acum soarta copiilor în mîinile sale şi nu va ceda sub nici o formă presiunilor catolice care se făceau asupra ei. Ea face imediat o cerere la împărat să-i dea voie să-şi crească copiii în Legea ortodoxă, dar este refuzată, pentru că tatăl lor a fost catolic.

Credinţa vie a Anastasiei n-o lasă să cedeze. Ea merge înainte cu dăruire şi cu cel mai mare curaj să-şi apere copiii, de care nu se poate despărţi chiar împotriva poruncilor împărăteşti. În 1816 ea primeşte ordin din Viena să-şi dea copiii arhiepiscopului Fischer. În faţa acestei nenorocite situaţii care sfîşia inima sa de mamă plină de durere, Anastasia face o nouă cerere la împărăţie şi declară că se supune poruncii date, să plece la Mişcolţ, iar copiii să fie crescuţi în legea catolică, dar se roagă de stăpînire să-i aprobe să-i însoţească şi ea cu dragostea de mamă, să aibă grijă de ei. Cererea i s-a aprobat şi a fost pentru ea o licărire de speranţă şi o lumină aprinsă în dureros-sul drum pe care avea să meargă.

Datorită dragostei şi înaltei ei înţelepciuni, Anastasia şi-a apărat copiii în aceşti ani plini de atîta strîmtorare. Cu stăruinţă, răbdare şi încredere în Dumnezeu, ea a dat o atît de bună şi temeinică educaţie ortodoxă odraslelor sale încît aceştia, ajungînd la maturitate, părăsesc rînd pe rînd Catolicismul şi revin la matca Ortodoxiei, declarînd fiecare că fac acest pas nelisiţi de nimeni, ci numai ascultînd de glasul conştiinţei lor. Cu multă bucurie, pietate şi adîncă recunoştinţă, îşi va aminti mai tîrziu luminatul vlădică Andrei de scumpa, evlavioasa şi profund credincioasa sa mamă, care — în anii copilăriei şi ai adolescenţei — îi lua de mînă şi mergeau împreună — cu prescura şi pausul subsuoară — la praznicul Intrării în biserică (21 noiembrie), în modesta biserică ortodoxă din Mişcolţ şi le spunea să-şi iubească credinţa şi să rămînă în Legea ortodoxă care este de la Domnul Iisus.

Consemnăm faptul că, în certificatul de şcoală al viitorului mitropolit Andrei, se spune că el este de religie romano-catolică cu nota eminent la religie şi limba maghiară. Dar în actul de revenire la Legea ortodoxă — la vîrsta de 18 ani — Şaguna declară solemn că, deşi la gimnaziile crăieşti din Mişcolţ şi Pesta, s-a ocupat în mod sîrguincios cu studiul religiei şi cunoaşte din fir în păr principiile religiei romano-catolice, „convingerea intimă sau inspiraţia" mă îndeamnă să urmez sfintele precepte ale Bisericii greco-orientale. Doresc să trăiesc şi să mor în credinţa mamei mele, care-şi trage originea de la Hristos" (Id. ibid., p. 22).

Cu întoarcerea tînărului Andrei la Ortodoxie, la 29 dec. 1826, încetează dureroasa dramă a Anastasiei pentru viitorul fiilor săi. Aici se sfîrşeşte drumul crucii pe care l-a urcat nobila mamă, vreme de 12 ani, 1814—1826. Renumitul biograf şagunian, istoricul ardelean Ioan Lupaş († 1967), zice că ziua de 29 decembrie 1826 este tot aşa de memorabilă pentru românii din Transilvania ca şi ziua naşterii sale, deoarece acum Şaguna este „definitiv şi oficial redat Bisericii strămoşeşti căreia îi va închina toată munca vieţii sale în restul zilelor" (Ibid., p. 24).

Lupta eroică, devotamentul şi jertfa neprecupeţită a venerabilei Anastasia n-au fost zadarnice. Jertfa sa a fost creatoare; din ea a răsărit stejarul milenar sub care se va adăposti — de trăsnetele duşmane — sufletul naţiunii române ortodoxe din Transilvania — viaţa, Biserica, şcoala şi cultura ei — prin geniul creator şi profund organizator al mitropolitului Andrei.

Subliniem că tot la dorinţa iubitei sale mame, tînărul Anastasiu studiază Teologia la Vîrşeţ, apoi se călugăreşte în 1833, luînd numele de Andrei Apostolul care a predicat Evanghelia în Dacia — ca dezbrăcat de grijile lumeşti să se devoteze integral ridicării românilor ortodocşi din umilinţă şi mizerie la propăşire socială, culturală şi materială.

Convinsă că şi-a făcut datoria de mamă adevărată faţă de Dumnezeu, de copii şi de Legea strămună, cu inima şi conştiinţa împăcată, mulţumind lui Dumnezeu că şi-a văzut visul împlinit, copilul cel mic închinat Bisericii strămoşeşti, venerabila Anastasia Şaguna trece la cele veşnice, în 17 ianuarie 1836, la vîrsta de 51 ani. A fost înmormîntată în cimitirul ortodox din Pesta.

Din biografia acestei mame minunate se vede că personalitatea excepţională a marelui mitropolit Şaguna este legată organic de viaţa şi lupta ei. Călăuzită de gînduri şi simţiri sfinte, ea n-a precupetit nici un efort pentru slava Bisericii ortodoxe, a jertfit tot ce a avut mai bun în viaţă: liniştea, pacea, tihna etc., ca să-şi salveze odraslele de la orice rătăcire.

De aceea Biserica şi neamul românesc din Transilvania sînt recunoscătoare Anastasiei Şaguna, aşezînd-o în rîndul celor mai luminoase icoane de femei şi mame române din trecutul zbuciumat, dar eroic şi măreţ al nostru. Amintirea ei trebuie păstrată şi venerată cu sfinţenie ori de cîte ori se face pomenirea cu cinste şi laudă a fericitului său fiu, mitropolitul Andrei, personalitate multilaterală de valoare excepţională în istoria noastră bisericească şi naţională.

Pr. dr. *Simion Radu*

Revista Familia

120 ani de la întemeiere

În contextul general al dezvoltării presei noastre din a doua jumătate a secolului trecut, apar acum şi în Transilvania o seamă de ziare şi reviste cu diferite direcţii de activitate.

În 13 iunie se împlinesc 120 de ani de la apariţia revistei „Familia" a lui Iosif Vulcan, cel mai important factor de propagandă românească în Ardealul din acea vreme.

Ca una dintre cele mai longevive reviste româneşti (1865—1906), Familia a apărut în cinci serii. Seria I-a cuprinde intervalul de la Pesta (1865—1880) şi cel de la Oradea (aprilie 1880—decembrie 1906). Seria a doua (1926—1929) şi a treia (1934—1943) ambele la Oradea, seria a patra, la Bucureşti, în 1944—1945), iar a cincea, din 1965, reapărută cu ocazia centenarului, iarăşi la Oradea, unde apare şi astăzi.

Datorită specificului enciclopedic, revista avea un deosebit caracter instructiv. Vizînd un public foarte larg şi domenii diverse de informare, aproape o jumătate de veac a fost o oglindă fidelă a evoluţiei noastre intelectuale.

„Familia" şi-a cîştigat merite incontestabile în dezvoltarea gustului pentru literatura română, cultivînd toate genurile literare. Vulcan a militat îndeosebi pentru ferirea literaturii „de lumina rea a mediocrităţilor" şi pentru exprimarea vieţii poporului ale cărui producţii se cereau valorificate din plin. Revista a deschis coloanele ei ospitaliere scriitorilor din toate ţările române, bucurîndu-se de colaborarea multor personalităţi prestigioase ale culturii româneşti, inclusiv a tinerilor talente (Eminescu, Coşbuc, Goga). În martie 1866 apar primele versuri ale lui Eminescu al cărui nume literar îl fixează I. Vulcan. Publicînd literatură culeasă din toate regiunile româneşti, I. Vulcan a urmărit să contribuie la cunoaşterea tuturor românilor între ei, la colaborarea şi unirea lor spirituală, culturală şi naţională, la unificarea limbii literare şi circulaţia liberă a numelor şi valorilor pe întreg spaţiul românesc. Pentru încurajarea literaturii, Vulcan a instituit un concurs cu premii pentru creaţii literare, istorice sau de datini populare.

Contribuţia revistei este meritorie şi în domeniul criticii literare. Pentru promovarea şi selectarea valorilor şi pentru instaurarea unui climat de respectuoasă colegialitate între colaboratorii săi, I. Vulcan lansează ideea de a „critica opera, nu autorul". Principalele direcţii ale activităţii critice ale „Familiei" au în vedere linia bunului simţ, a încurajării talentelor, a scrierilor de inspiriţie naţională, deschiderea către aspectele mai noi ale literaturii, popularizarea marilor opere şi a scriitorilor reprezentativi, ca şi familiarizarea marelui public cu noţiuni de estetică literară.

Un loc bine determinat l-a ocupat în paginile revistei şi literatura universală, registrul traducerilor fiind deosebit de variat (literatură antică, italiană, sîrbă, rusă, germană, polonezâ, engleză, ungară, franceză şi chiar japoneze).

I. Vulcan fiind şi autor de piese teatrale, a rezervat în revistă o rubrică permanentă de teatru, preconizînd un repertoriu inspirat din realităţile naţionale, crearea de trupe profesioniste şi turnee bine pregătite. Prin activitatea lui de acest gen a contribuit la crearea unui teatru românesc în Ardeal şi la închegarea unui repertoriu naţional.

Revista a contribuit masiv la culegerea şi interpretarea folclorului: doine, balade, basme şi datini culese de pe întreg pămîntul românesc, considerate „oglinda cea mai fidelă în care se reflectă caracterul unui popor". De aici îndemnul lui Vulcan ca toţi cei ce trimit piese folclorice „să le decopieze întocmai cum le spune poporul".

Apariţia „Familiei" într-o epocă de puternice frămîntări sociale şi naţionale, a determinat clarviziunea lui Vulcan de a înţelege necesităţile vremii: realizarea deziderateior îndreptăţite ale românilor, în special afirmarea egalităţii lor pe toate planurile cu celelalte popoare din imperiul austro-ungar, a legitimităţii revendicărilor româneşti. În această direcţie I. Vulcan s-a dovedit spirit larg-văzător, neformulînd iniţial şi public programul revistei, probabil spre a avea posibilitatea adecvării ei la spiritul vremii şi nevoile momentului. Revista îşi ţine la curent cititorii cu evenimentele mai însemnate din ţară, dar şi din străinătate, pentru a stimula energiile creatoare ale poporului.

În mod deosebit „Familia" a luptat cu fermitate la consolidarea sentimentelor naţionale şi patriotice ale maselor largi populare. A întreţinut spiritul românesc prin cultură, literatură şi artă. Timp de patru decenii, „Familia" a ilustrat lupta memorabilă a românilor transilvăneni pe tărîm literar, cultural şi politic pentru realizarea idealurilor naţionale. „Familia" reprezintă un moment imporant în procesul de consolidare a forţelor ce vor înfăptui marea unire din 1918.

O coordonată de seamă a revistei a fost păstrarea calităţii „artei limbistice" şi conlucrarea tuturor la desăvîrşirea „unităţii de limbă", care asigură naţionalitatea şi trăinicia unui popor. După o oscilaţie între latinizanţi şi fonetişti, din 1882 Vulcan înclină în favoarea celor din urmă, stabilind că vorbirea — departe de a fi latinizată sau franţuzită — să fie adunată „din toate ţările româneşti şi pe urmă, rînduită şi scrisă, să ne pornim s-o pieptenăm". S-a ocupat de ortografie, de stilistică şi de fixare a expresiei literare româneşti.

„Familia" a fost una din cele mai populare reviste româneşti din a doua jumătate a secolului trecut, căreia I. Vulcan i-a imprimat o linie demnă de orice publicaţie înaintată. Prin profilul său de magazin deschis spre toate domeniile, ea reprezintă un moment important în dezvoltarea presei culturale româneşti şi un document privitor la chipul închegării literaturii române moderne.

Pr. *I. B. G.*

Sfinţirea şi binecuvîntarea bisericii

Cînd Patriarhul Iacov călătorea spre Mesopotamia a avut o descoperire, profetică, a ceea ce avea să fie locul de întîlnire a omului cu Dumnezeu, „Betel", loc sfînt, casa lui Dumnezeu, „poartă a cerului" (Fac. 28, 17). „Locul" a fost însemnat cu ritualul consacrării, cu ungere: „Apoi s-a sculat Iacov dis-de-dimineaţă, a luat piatra ce şi-o pusese căpătîi, a pus-o stîlp şi a turnat pe vîrful ei untdelemn" (Fac. 28, 18).

Se deschidea perspectiva Sinaiului, cînd Moise a adus din „mîinile lui Dumnezeu" planul construirii Cortului Sfînt, „locul" de întîlnire a lui Iahve cu poporul său (Ieşire 25, 26).

Solomon a extins „modelul" la „Casa Domnului" de pe Moria (III Regi 6, 8).

Atît Cortul Sfînt, cît şi Templul lui Solomon, au fost sfinţite prin ungere: „Cînd preoţii au ieşit din locul sfînt, un nor a umplut casa Domnului. Şi n-au putut preoţii să stea la slujbă, din pricina norului, căci slava Domnului umpluse casa Domnului" (III Regi 8, 10—11), semn al consacrării locaşului de închinare. Totuşi, ne întrebăm de prezenţa permanentă a lui Iahve, în locaş. Era prezent doar „Numele său"? ca să audă „strigarea şi rugăciunea" poporului (III Regi 8, 29).

O mutaţie în calea realizării „adevăratei case a lui Dumnezeu", între oameni, o face creştinismul. Casa de rugăciune se bucură de prezenţa permanentă a lui Dumnezeu şi devine Biserică. Temelia ei este Hristos, „piatra cea din capul unghiului" (Mt. 21, 42; Lc. 20, 17). În interior lumina este tot Hristos, „care luminează şi sfinţeşte pe tot omul ce vine în lume" (In. 1, 9) atît prin învăţătura Sa — „niciodată n-a vorbit un om aşa cum vorbeşte Omul acesta" — (In. 7, 47) cît şi prin lucrarea harică, căci — „învăţa ca unul ce avea putere" — (Mt. 7, 29). Este împlinirea semnului profetic al Patriarhului Iacov. Biserica aduce „cerul pe pămînt", în centru slujind Hristos înconjurat de îngeri: „Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veţi vedea cerul deschizîndu-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborîndu-se peste Fiul Omului" (Ioan 1, 51).

Biserica locaş de închinare este denumită şi loc, sau spaţiu liturgic unde se împlinesc toate etapele mîntuirii noastre. Sfinţenia Întemeietorului se împărtăşeşte şi locaşului, împreună cu toate obiectele rituale, care, pe de o parte, sînt mijloace vizibile, ce ne uşurează calea spre Hristos, iar pe de altă parte, sînt mai presus de simboluri, căci aparţin sfinţeniei şi devin sfinte.

Însăşi construirea unei biserici, ca şi în Vechiul Testament, depăşeşte competenţa arhitectului şi a lucrătorului uman. Modelul este Hristos. De aceea cel ce vrea să zidească biserică cere binecuvîntarea episcopului, care va pune temelia, „piatra", care-I Hristos. La temelie se pune şi o candelă aprinsă „lumina lui Hristos ce s-a pus în groapă pentru noi" (Sf. Simion al Tesalonicului). Episcopul va veghea ca lucrarea să se ridice pe „piatra" şi „lumina" lui Hristos, după planul dat de Dumnezeu, căci nu imaginaţia artiştilor creează biserica, ci ideea spaţiului liturgic, ca loc de desfăşurare a misterului divin între oameni, a inspirat pe artiştii bizantini în realizarea stilului clasic al construcţiilor bisericeşti.

Momentului zidirii bisericii îi urmează actul consacrării, sfinţirii, fără de care ar fi o simplă casă. Peste cele construite trebuie chemat Dumnezeu Însuşi să le aifierosească. „Arhiereul — trimisul lui Hristos — vine la biserica aceea care trebuie să se sfinţească, de vreme ce şi Dumnezeu a venit la noi ca să ne sfinţească (Sf. Simeon al Tesalonicului). Episcopul vine să sfinţească altarul lui Hristos, căci el însuşi este „altar" (Nicolae Cabasila), din care dă putere slujbei altarului bisericesc.

Tîrnosirea unei biserici este, de fapt, botezul ei. Este încredinţarea scopului pentru care a fost zidită. Odată cu locaşul se sfinţesc şi obiectele de cult: icoane, candele, odăjdii, pictură...

Atunci cînd este o construcţie ridicată din temelie se procedează la actul sfinţirii celei mari, sau tîrnosirea, care începe cu altarul. Slujba se desfăşoară după o rînduială specială, ce împlineşte sensul celor spuse mai sus.

În rînduiala noastră liturgică mai există şi cazuri cînd bisericilor li se aduc îmbunătăţiri şi reparaţii. Şi de această dată lucrările trebuie binecuvîntate. Dar spre deosebire de construcţia din nou, biserica rămîne, în continuare, deschisă cultului, dacă nu se lucrează şi la Sfînta Masă, din altar. La sfîrşitul lucrărilor bisericii i se face numai slujba de binecuvîntare, adăugîndu-se cele ce nu erau încă sfinţite, celor sfinte. Slujba, de data aceasta, se face fără tîrnosirea altarului, care este deja sfinţit. Se poate oficia chiar şi de reprezentanţii episcopului: vicar, consilier, inspector, protopop etc...

Normativ, pentru locaşul de închinare, rămîne actul tîrnosirii săvîrşit de arhiereu, care-L aduce pe Hristos să sfinţească biserica, pe care poporul credincios a ridicat-o.

Biserica, locaş de închinare, are originea în descoperirea lui Dumnezeu aleşilor Săi, încă din Vechiul Testament, ca la „plinirea vremii" (Gal. 4, 4) să se temeluiască pe Hristos, „altar şi jertfă", pentru sfinţirea creaţiei şi mîntuirea oamenilor.

Ierom. *Casian Crăciun*

„Să nu se umple de ruine . . . "

(Continuare din pag. 1)

tul Iezechiel. Amintind de legămîntul păcii (34, 25) zice: „Atunci, locuitorii cetăţii lui Israil vor ieşi şi vor aprinde foc; şapte ani vor arde numai arme" (39, 9—10).

Vorbind de acelaşi legămînt al păcii, Osea adaugă: „voi sfărîma arcul, sabia şi voi face să nu mai fie războaie în ţară" (2, 20).

Despre nimicirea armelor de luptă vorbeşte şi profetul Miheia (4, 3—4). Profeţind naşterea lui Mesia în Betleemul Iudeii, zice: „În ziua aceea voi nimici caii tăi din mijlocul tău şi toate căruţele tale le voi distruge" (5, 8—9).

Însufleţit de idealul înfăptuirii păcii universale a fost şi profetul Naum. Despre cetatea războinică Ninive el zice: „Dumnezeu va arde cu foc carele ei şi ea se va prăbuşi" (3, 19).

În legătură cu distrugerea armelor de luptă profetul Agheu zice: „Voi trînti la pămînt carele şi pe războinici, iar caii şi călăreţii se vor prăbuşi unul după altul în ascuţişul sabiei" (2, 21—22).

Mai tîrziu, profetul Zaharia descriind pe Mesia făcîndu-şi intrarea triumfală în Ierusalim arată că „El va zdrobi carul cel din Efraim şi caii din Ierusalim, iar arcul de război se va frînge; El va vesti pacea popoarelor şi împărăţia lui se va întinde pînă la marginea pămîntului" (9, 10).

În împărăţia mesianică se va inaugura o eră nouă în viaţa omenirii, prin aşezarea unei păci universale şi permanente. În atmosfera împărăţiei mesianice existenţa cosmică se va transforma complet prin iubire şi înfrăţirea universală va domni pretutindeni (Isaia 11, 6—8).

Glasul înaripat al profeţilor despre înfăptuirea păcii mesianice şi-a prelungit ecoul pînă în zilele noastre. Măreţele lor viziuni de pace şi de fericire a lumii sînt mai actuale ca oricînd. În sens mai larg ele vizează şi o pace internaţională, în atmosfera căreia să se poată asigura o dezvoltare multilaterală a tuturor popoarelor, indiferent de poziţia lor geografică şi gradul lor de cultură şi civilizaţie.

Sf. Părinţi precizează că profeţiile ce s-au făcut în acest sens vor deveni realităţi istorice. De acest lucru sîntem convinşi astăzi, mai mult ca oricînd, mai ales că pe ordinea de zi a istoriei continuă să rămînă, ca problemă acută, dezarmarea generală şi totală, pe care profeţii au anticipat-o în viziunile lor.

Glasul profeţilor constituie şi un motiv de a înţelege mai adînc justeţea dorinţelor de mai bine ale lumii contemporane, agitată mereu în căutarea unor principii pe baza cărora să-şi poată clădi o pace trainică şi o viaţă fericită, în care „să nu mai fie nici o nenorocire şi nici un prăpăd" (Isaia 11, 9).

Pentru luptătorii păcii, glasul profeţilor se prezintă ca un îndemn puternic de a lupta cu şi mai multă energie împotriva intenţiilor urzitorilor de moarte, care nu vor să cruţe omenirea de urmările îngrozitoare ale războaielor (Naum 3, 3; Ieremia 4, 23—25).

Glasul profeţilor vădeşte cu aceeaşi forţă şi inconsistenţa diferitelor teorii ai căror apologeţi vor să convingă lumea că războiul este veşnic, firesc, necesar şi inevitabil. Din viziunea profeţilor rezultă tocmai contrariul.

Dezarmarea generală, cerinţă obiectivă şi imediată a istoriei, este singurul mijloc real şi eficient prin care se vor elimina pentru totdeauna războaiele de pe arena istoriei, singura cale care ar deschide largi perspective spre realizarea unei păci veşnice pe pămînt.

Slujitorilor Bisericii le revine sarcina de a alimenta sufletele credincioşilor cu optimismul viguros al păcii, îndemnîndu-i să lupte cu îndîrjire împotriva celor ce vor „să umple de ruine faţa pămîntului" (Isaia 14, 21).

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea Coşuna-Bucovăţul Vechi

La poarta vestică de intrare în fosta capitală a Băniei Olteniei, străjuieşte de veacuri sfînta Mănăstire Coşuna-Bucovăţul Vechi. Prin amplasarea ei, mănăstirea a constituit un loc prielnic pentru rugăciune şi reculegere sufletească, un punct strategic pentru medievalul oraş Craiova şi o mărturie incontestabilă despre vechimea şi continuitatea strămoşilor noştri pe meleagurile oltene. Aici, s-au descoperit urme a numeroase sate şi cetăţi, în frunte cu *Pelendava* — capitala geto-dacilor peleni — fondată între anii 400-350 î. d. Hr. Despre ele, grăiesc peste veacuri, resturile de ceramică, monedele, vasele cultice şi de uz casnic, precum şi *Tezaurul traco-getic de la Craiova* şi *Tezaurul de la Moşteni*. Din perioada cuceririi romane, dovezile continuă pînă în vremea noastră, cu Brazda lui Novac (sec. IV), morminte (sec. IV—V), aşezări umane (sec VI), monede (sec. VII), ceramică (sec. VIII—XI), amforidioane (sec. IX—X), cimitire (sec. XII—XIV) etc.

Mănăstirea a fost zidită pe ruinele fostului castru roman Pelendava, construit probabil în timpul împăratului Traian (98—117), dar nu a purtat niciodată acest nume. De la început, în documente apare sub denumirea de *„Mănăstirea Coşuna"* sau de *„La Coşuna"*, toponim care a dat naştere la o serie de ipoteze şi şi legende. După tradiţia locului, aici coborau de la munte coşunari, care împleteau toamna coşuri, pentru a le schimba pe grîu şi porumb prin satele de cîmpie. După prima mare restaurare, a fost numită *Bucovăţ*, de la moşia cu acelaşi nume, derivat din cuvîntul slavon buk (fag). Iar după zidirea Mănăstirii Bucovăţul Nou, i s-a zis Bucovăţul Vechi, pentru a nu se confunda între ele.

Începuturile Mănăstirii Coşuna-Buvăţul Vechi nu sînt încă elucidate. *Pomelnicul ctitoricesc*, redactat de Dionisie Eclesiarhul, menţionează ca donator pe Basarab I Voievod, iar printre primii ctitori pe Basarab cel Tînăr (1477—1482) şi Neagoe Basarab (1512—1521). Cert este că mănăstirea suferă grave stricăciuni în timpul conflictului dintre Mihnea cel Rău (1508—1509) şi boierii Craioveşti. Totuşi, viaţa monahală nu s-a întrerupt, deoarece, în vremea lui Radu Vodă Paisie (1535—1545), primeşte unele proprietăţi; în anul 1565, i se fac unele reparaţii, iar în 1570, Doamna Ecaterina îi donează un clopot.

Primul document care menţionează Mănăstirea Coşuna-Bucovăţul Vechi datează din anul 1571. Tot atunci este atestat documentar şi cel dintîi egumen, *Eftimie* (1571—1575). În timpul său, Mănăstirea a fost restaurată radical (1572) de marele ban Stepan şi de fiul său Pîrvu, şi aleasă ca necropolă a familiei.

O atenţie deosebită acordă Mănăstirii Mihai Viteazul (1593—1601), domnitorul unirii tuturor românilor, de la care se păstrează mai multe documente referitoare la donaţii şi moşii. Sufletul său va rămîne mereu legat de acest sfînt locaş, unde şi-a înmormîntat odraslele răpuse de moarte în fragedă copilărie.

În anul 1657, mănăstirea este vizitată de patriarhul Macarie al Antiohiei, însoţit de arhidiaconul Paul de Alep care va lăsa unele însemnări valoroase despre ea. Prin 1743 a fost prădată, iar în 1781 incendiată de cîrjalii. Probabil, sub egumenia lui Mihail (1783), s-au făcut unele reparaţii, întrucît în anul 1784 este vizitată de Patriarhul Avraam al Ierusalimului. Avariată din nou, în timpul luptelor cu turcii, egumenul Daniil (1799—1814) îi va aduce o serie de îmbunătăţiri, redresînd-o şi din punct de vedere economic.

Anii următori aduc alte urgii peste vechile ziduri ale mănăstirii: luptele dintre turci şi ruşi (1828), revărsarea apelor Jiului (1834) şi cutremurul din 1838 care provoacă prăbuşirea clopotniţei, a cupolei şi a unor clădiri anexe. În aceste condiţii, conducerea mănăstirii a fost preluată de arhimandritul Hrisant Penetis de la Hurez (1834—1852) care strămută obştea călugărilor pe malul opus al Jiului, zidind Mănăstirea Bucovăţul Nou (1843), unde avea să funcţioneze Seminarul teologic eparhial între anii 1848—1851.

După primul război mondial, biserica mănăstirii a fost restaurată în forma actuală de către Comisiunea Monumentelor Istorice, iar Episcopia încredinţează stăreţia vrednicului ieromonah Teofil Niculescu († 1977).

Din vechile clădiri, se păstrează numai biserica. Însă despre măreţia lor se poate face o imagine destul de fidelă din documentele epocii şi din descrierile unor călători români şi străini. Ştim că marele ban Stepan a zidit stăreţia, bânia pentru sine, chilii pentru călugări, beciuri boltite şi toate dependinţele necesare unei mănăstiri înfloritoare. Paul de Alep a fost profund impresionat de „cupola înălţată" cu „galerie" şi de monumentala fîntînă din faţa bisericii. Fragmentul de construcţie descoperit recent denotă că aceste clădiri fuseseră zidite din cărămidă romană şi mortar asemănător cimentului ca rezistenţă.

Biserica mănăstirii, cu hramul Sfîntul Ierarh Nicolae, a fost ridicată în timp record, de numai 65 zile (20 iulie—3 octombrie 1572). Ea face parte din monumentele bisericeşti înscrise în „stilul muntenesc" sau „valah" din secolul al XVI-lea, caracterizat prin sinteza dintre elementele populare autohtone şi cele bizantine. Liniile şi formele sale sînt pe deplin armonizate. Paramentul, împărţit în două de brîul median în tor, este decorat cu două registre de firide. Acoperişul, deosebit de artistic, are la bază o bogată cornişă, iar deasupra turla înaltă cu ferestre înguste.

Interiorul bisericii, împărţit în cele trei încăperi clasice: altar, naos şi pronaos, specifice cultului ortodox, păstrează pictura originală din secolul al XVI-lea. Despre ea, Cezar Bolliac spunea că „nu avem nimic în ţară mai frumos şi mai vrednic de păstrat". Fresca din altar şi naos a fost realizată în anul 1574, urmînd canonul erminiei bizantine. Pe peretele apusean al naosului sînt reprezentaţi membrii familiilor domnitoare: ai Voievodului Alexandru II Mircea al Ţării Româneşti şi ai fratelui său Petru Şchiopul al Moldovei. Acesta este primul monument de la noi din ţară unde sînt înfăţişate chipurile alăturate ale domnitorilor celor două provincii româneşti, constituind astfel un preludiu al unirii lor, realizată în anul 1859.

Pictura din pronaos datează din perioada anilor 1579—1583. Ea constă în redarea tradiţională a *Sinaxarului*, adică a sfinţilor din calendarul ortodox. Pe peretele apusean al pronaosului sînt portretele ctitorilor Stepan şi Pîrvu, îmbrăcaţi în haine aurite, denotînd punctul culminant atins de clasa conducătoare a Ţării Româneşti în a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

În naosul bisericii, se găseşte vestita Cronică murală de la *Bucovăţ*, scrisă în 1574. Este singura cronică în limba slavonă din secolul al XVI-lea, oferind preţioase date despre familiile domnitoare din principatele româneşti ale timpului respectiv.

Din anul 1949, în incinta Mănăstirii Coşuna-Bucovăţul Vechi funcţionează Seminarul teologic mitropolitan „Sfîntul Grigorie Teologul", transformînd acest străvechi locaş de rugăciune şi într-o vatră de cultură teologică, pentru formarea viitorilor slujitori ai sfintelor altare din Mitropolia Olteniei. Încă de la început, mitropolitul Firmilian (1901—1972) a luat iniţiativa extinderii clădirilor din jurul bisericii. Astfel, în 1950 au început lucrările la noile dependinţe, sub directa supraveghere a directorului Seminarului Arhim. Teofil Niculescu (1949—1954). Atunci s-au ridicat în partea de răsărit a bisericii două săli mari de clasă şi paraclisul cu o monumentală poartă la intrare. În anul următor, s-a prelungit spre apus corpul de case dinspre nord-est. În 1954 s-a pus piatra fundamentală a clădirii din latura de sud, cu două etaje şi subsol, zidită în timpul directorului Arhim. Bonifatie Podoreanu (1954—1959).

După înzestrarea Seminarului teologic cu cele necesare unei bune gospodării, grija conducerii Eparhiei s-a orientat şi spre locaşul bisericii, devenită acum paraclis pentru practica liturgică, omiletică şi de muzică bisericească a elevilor. În vara anului 1970 a fost recondiţionată pictura, scoţîndu-se la iveală valoroasa frescă din secolul al XVI-lea, de către pictorul Traian Trestioreanu.

Sporirea continuă a numărului elevilor face tot mai neîncăpător spaţiul locativ al Seminarului. De aceea, în anii 1971—1972 se întocmesc proiectele pentru construirea unui locaş modern, ale cărui proporţii şi stil să se armonizeze cu arhitectura bisericii mănăstirii. Pe baza lor, în timpul păstoririi Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Teoctist (1973—1977), la 12 aprilie 1976 a fost aşezată piatra fundamentală a noii clădiri.

Preluînd conducerea Mitropoliei Olteniei Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor (1978), a depus eforturi noi pentru terminarea lucrărilor începute. În consecinţă, Seminarul teologic şi-a început cursurile şcolare chiar în toamna anului 1978 în noua clădire. Ea dispune, potrivit celor mai avansate norme şi principii didactice şi pedagogice de toate cele necesare. Semnificaţia acestor eforturi, precum şi perspectivele de viitor sînt bine surprinse de Înalt Prea Sfinţia Sa în cuvîntarea rostită cu prilejul hramului şcolii din 1979: „Tradiţiile de cultură teologică din părţile Olteniei sînt străvechi, ele dăinuind încă din timpul Sfîntului Nicodim, vrednic ctitor al mănăstirilor Vodiţa şi Tismana, sub oblăduirea cărora au fiinţat şi şcoli eclesiastice. În timpurile mai noi, aici, în Mănăstirea Coşuna-Bucovăţ, şi-a desfăşurat activitatea Şcoala seminarială înfiinţată de Sfîntul Calinic de la Cernica, aşezămînt a cărei continuitate o avem, precum se vede, cu unele întreruperi, pînă în zilele noastre. Acum, cînd am pornit în al IV-lea deceniu de activitate, avem încredere în puterea lui Dumnezeu şi în harul ce-l revarsă peste noi, că, şi de aici înainte, acest Seminar, împreună cu celelalte, îşi va îndeplini misiunea sa".

În ultimul timp, mănăstirea împreună cu Seminarul teologic au fost vizitate de numeroase personalităţi din ţară şi de peste hotare. Dintre ele amintim pe Sanctitatea Sa Elias al IV-lea, Patriarhul Antiohiei şi al Întregului Orient, însoţit de Patriarhul Justinian al Bisericii Ortodoxe Române, cu o înaltă suită de ierarhi din ambele Biserici (25 octombrie 1975); Eminenţa Sa Merwyn Stockwood, Episcopul Londrei de Sud (14 ianuarie 1977) şi Reverendul Liubomir Mirejovcky, Secretar general al Conferinţei Creştine pentru Pace (11 iunie 1980).

Astfel, Mănăstirea Coşuna-Bucovăţul Vechi ocupă un loc de frunte între ctitoriile înaintaşilor noştri, desfăşurîndu-şi astăzi misiunea în condiţiile specifice vremurilor pe care le trăim.

Arhim. *Veniamin Micle*

„Deşteaptă-te tu care dormi"

(Efes. 5, 14)

PĂCAT — RIDICARE

La prima auzire pare ciudată această strigare pentru deşteptare, pe care o face Pavel Apostolul către cititorii scrisorii sale, aflători în Efes. Vom vedea, însă, că această strigare are totuşi înţelesul ei. Păcatele pot fi de mai multe feluri şi de greutăţi deosebite. În primul rînd deosebim păcatele uşoare de păcatele grele sau păcatele de moarte, pentru că aduc cu sine moartea sufletului omenesc. Cu toate că ele nu pricinuiesc distrugerea sufletului nostru nemuritor, nu pricinuiesc desfiinţarea sau stingerea lui, li se spune păcate de moarte, din cauză că răpesc sufletului harul cel ceresc, care duce la viaţa cea veşnică fericită a raiului.

Aceste păcate despoaie sufletul omenesc de veşmîntul nestricăciunii, de curăţenia aleşilor, a slujitorilor lui Dumnezeu. Ele răpesc sufletului talanţii înmulţiţi întru răbdare, cu nădejdea răsplăţii de intrare în bucuria fără de sfîrşit a Împăratului Judecător. „Bine, slugă bună şi credincioasă ... intră întru bucuria Domnului tău" (Matei 25, 21, 23).

Creştinul bun rîvneşte la această scumpă invitaţie şi ocoleşte din răsputeri păcatul greu, păcatul de moarte. Mîntuitorul Hristos, pe cei ce săvîrşesc păcate de moarte i-a numit cu numirea de morţi, cînd a zis către unul din ucenicii Săi: „Lasă morţii să-şi îngroape morţii şi tu du-te de vesteşte Împărăţia lui Dumnezeu" (Luca 9, 59—60). Înţelesul este următorul: lasă pe seama păcătoşilor îngroparea tatălui tău, tu ai o chemare mai înaltă: vesteşte că a sosit pe pămînt împărăţia lui Dumnezeu, în persoana Fiului Omului.

De altfel, pe primele pagini ale Sfintei Scripturi se scrie despre această moarte sufletească, pricinuită de păcatul neascultării strămoşilor noştri Adam şi Eva. Lor li s-a poruncit să nu se atingă de pomul cunoştinţei binelui şi răului, „căci în ziua în care vei mînca din el, vei muri negreşit" (Facere 2, 17). Ispitiţi de diavol, ei n-au ţinut seamă de porunca Ziditorului, au mîncat şi, negreşit, au murit sufleteşte în clipa în care au mîncat. Au devenit muritori şi trupeşte prin acelaşi păcat după mulţi ani. Adam a trăit 930 de ani (Facere 5, 5).

Că păcătoşii ce stăruiesc să rămînă în păcate mari sînt socotiţi ca nişte morţi, se vădeşte şi în aceste cuvinte rostite cu apăs de către Domnul Hristos: „Adevărat, adevărat zic vouă că vine ceasul, şi acum este cînd morţii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu şi cei ce vor auzi vor învia" (Ioan 5, 25).

Cînd Domnul vesteşte că a şi sosit ceasul învierii morţilor, noi trebuie să înţelegem că El s-a gîndit la vremea de trezire a păcătoşilor la pocăinţă şi îndreptare a vieţii către curăţenie şi către mîntuire, vreme sosită odată cu venirea şi harul lui Hristos.

Pe temeiul acestei asigurări, toţi ucenicii adevăraţi ai lui Mesia pot spune ei înşişi, odată cu sfîntul apostol Ioan care a scris acestea: „Noi ştim că am trecut din moarte la viaţă..." I Ioan 3, 14).

Cu nimic mai prejos decît Ioan apostolul, marele Pavel le face cunoscut celor din Efes unele ca acestea: „Dar Dumnezeu, care este bogat în îndurare, pentru dragostea cea mare cu care ne-a iubit, măcar că eram morţi în greşelile noastre, ne-a adus la viaţă împreună cu Hristos — prin har sînteţi mîntuiţi — Dumnezeu ne-a înviat împreună cu Fiul Său şi ne-a pus să şedem împreună în locurile cereşti, în Hristos Iisus" (Efes. 2, 4, 5, 6).

Cînd apostolul scrie că „eram morţi în greşelile noastre", el înţelege, cum am arătat în cele de mai înainte, că eram morţi duhovniceşte şi Dumnezeu ne-a adus la viaţă, tot duhovniceşte, prin moartea şi învierea Fiului Său Iisus Hristos. Această înviere tainică a credinciosului cu Mîntuitorul sufletelor noastre, se întîmplă mai întîi în Taina sfîntului botez, după cum se vede din cîntarea biblică: „Cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat" (Gal. 3, 27). Unit cu Hristos prin botez, creştinul este părtaş de pe acum, aievea, la viaţa Lui cerească, tainică şi duhovnicească. În aceasta stă măreţia lui, a creştinului. Se vorbeşte cu temei de măreţia dar şi de mizeria creştinului. Măreţia lui, o repet, este îmbrăcarea lui cu Hristos, este înfrăţirea cu Omul-Dumnezeu, este harul cel ceresc al Sfîntului Duh, prin care cel botezat devine templu-locaş al Celui necuprins. Mizeria creştinului este şi ea uşor de ajuns. Comoara vredniciei creştineşti noi o purtăm „în nişte vase de lut" (II Cor. 4, 7) fragile şi mereu atacate de vrăjmaşii lui Dumnezeu şi ai omului. Îi cunoaştem bine pe aceşti vrăjmaşi, duşmani neodihniţi. Întîiul, e duşmanul nostru de acasă, legea trupului, legea firii noastre stricate. Al doilea adversar, este îngerul întunericului. Al treilea este vecinătatea cu oamenii pătimaşi, prizonieri ai păcatului şi partizani ai morţii.

Lucrarea de înviere, săvîrşită în botez într-un mod grabnic şi absolut, pe planul tainic al îmbrăcării omului cu Hristos cel din ceruri, trebuie să se desăvîrşească şi să se statornicească în osteneala noastră, în mod treptat şi necontenit pe planul cel pămîntesc al lumii celei vechi, în care omul rămîne, totuşi, cufundat cu firea lui stricată în parte. Cu alte cuvinte, omul înviat de drept avînd un început frumos de înviere, trebuie să învieze de fapt dînd morţii, zi de zi, pe omul cel vechi al stricăciunii, care stăruieşte să dăinuiască în fiinţa noastră.

Aşa se explică povaţa stăruitoare a sfîntului apostol Pavel la înfrînare, la cumpătare, la dîrzenie în stăpînirea de sine, către toţi cei botezaţi, fără deosebire. Le cere cu străşnicie să se arate de fapt ceea ce sînt de drept, să fie fiinţe noi, demne, vrednice de laudă şi de imitare. În epistola către Coloseni şi epistola către Romani, îşi începe îndemnurile de înnoire, folosind cuvîntul crud de „omorîre". Astfel scrie: „De aceea omorîţi mădularele voastre — ale omului pămîntesc: desfrînarea, necurăţia, patima, pofta rea şi zgîrcenia, care este o închinare la idoli. Pentru unele ca acestea se porneşte mînia lui Dumnezeu peste fiii neascultători. Din numărul lor eraţi şi voi odinioară, cînd trăiaţi în aceste păcate. Acum deci, lepădaţi şi voi toate acestea: mînia, iuţimea, răutatea, defăimarea, cuvîntul de ruşine din gura voastră. Nu vă minţiţi unul pe altul, fiindcă v-aţi dezbrăcat de omul cel vechi dimpreună cu faptele lui, şi v-aţi îmbrăcat cu cel nou, care se înnoieşte spre deplină cunoştinţă, după chipul Celui ce l-a zidit" (Colos. 3, 5—10).

† TEOFIL

Arhiepiscopul Vadului,
Feleacului şi Clujului

(Continuare din pag. 1)

mai multe, / Mîndre şi cornute", trezeşte ura. De cele mai multe ori firi meschine, incapabile de a înţelege procesul creator, de a persevera ele însele spre depăşire şi autodepăşire, recurg la acte, uneori duse pînă la sadism, pentru a anihila ceea ce înseamnă progres, realizare. Legea junglei şi dreptul forţei încearcă să nimicească uneori forţa dreptului. Nicăieri în altă parte această idee nu-şi găsea un mai profund ecou ca în părţile noastre, fie raportată la nivel de popor, de neam, fie de individ.

Veacuri de-a rîndul, din toate cele patru vînturi au năvălit nepoftiţii oaspeţi şi ne-au răpit pămîntul şi apele. Ne-au hăituit străbunii, ne-au jefuit bruma de strînsură, ne-au dărîmat casele şi bisericile, ne-au ars holdele şi pădurile, ne-au secătuit de comori munţii şi apele. În nemernicia şi pribegia lor le-au pustiit la ai noştri vetrele, le-au profanat altarele, femeile şi sufletele. Şi toate acestea fiindcă românii aveau „oi mai multe, / Mîndre şi cornute". Ţăranul român, adevăratul creator al acestei nestemate, a fost răstignit pe brazda pămîntului şi l-au bătut amarnic stăpînii, nevoile şi necazul. El a ştiut să sufere şi să rabde cînd a trebuit, fie că l-a chemat Doja, fie Horea, sau Tudor, sau altfel. Cenuşa i-au furat-o din vatră fiindcă era mai fierbinte, pămîntul i l-a cotropit marea moşie fiindcă era mai roditor, vitele i le-au răpit pentru biruri, oştiri şi burţi străine. Pînă şi de bucuria copiilor l-au lipsit adeseori.

Dar a venit şi ziua Revelaţiei, a Descoperirii. Mioară scumpă, Ziua cunoaşterii, a descătuşării i-a deschis ochii şi s-a făcut lumină în jurul său. Păstorul mioritic a înţeles că în spatele său se unelteşte moartea, că tenebrele adîncului i-au sugrumat tovarăşii, l-au condamnat la nefiinţă. Dacă pînă aci voievodul român iertase jafurile craiului pribeag din părţile limitrofe ale ţării sale, dacă exprimase cu înţelepciune, înţelegere şi răbdare: „— Îl primim ca pe un frate, fiindcă este om străin şi are nevoie de multe!" de acum lucrurile trebuiau să intre pe un alt făgaş.

Păstorul mioritic

Omul din Carpaţi şi de la Dunăre nu a fost niciodată un îngenuncheat al soartei. A găsit întotdeauna, mai devreme sau mai tîrziu, momentul prielnic să-şi arate bărbăţia, să-şi apere fiinţa. A strîns în el tăria munţilor, semeţia brazilor, zbuciumul apelor şi bogăţia cîmpiilor. Şi-a ridicat capul către cer, către soare şi văzduh, a respirat adînc aerul ţării, făcînd un semn cu mîna pe frunte şi pe piept, ca un vrăjitor al vieţii, a sărutat pămîntul cu patimă şi a zis „Fie ce-a fi!"

Nimeni şi nimic nu l-au mai putut opri. Cătuşele lui Prometeu să-l fi înlănţuit şi tot ar fi căzut neputincioase. Cu barda ridicată deasupra tuturor mişeilor şi mişeliilor vieţii şi-a scris cronica. S-a bătut cu furtunile aduse din toate patru vînturile, dar n-a pierit, ci a ieşit învingător. Împăraţi şi imperii vestite, care cutremuraseră lumea cu teroarea lor au învăţat bine care ne sînt hotarele. Fiecare brazdă pe care au vrut să ne-o răpească i-a costat scump. Toţi ca unul şi unul ca toţi, umăr la umăr, platoşe de piepturi arzînde, românii au stăvilit puhoaiele şi au izbucnit ca tunetul: „Pe aici nu se trece!"

Generaţii după generaţii se vor scurge pe acest pămînt, dar ori de cîte ori străinii vor vrea să năvălească încoace îşi vor aminti cu groază că aici se află şi Posada, şi Călugăreni, şi Războieni, şi Mărăşeşti, şi Mărăşti, şi Oituz şi alte nenumărate candele aprinse ale aducerilor aminte. „Şi de-o fi" să mai îndrăznească şi atunci vor afla repede că sînt aceleaşi şi locurile, şi oamenii, şi sîngele şi duhul lor...

Cum l-am cunoscut pe Onisifor Ghibu

Sînt oameni care exercită asupra semenilor lor nu numai o impresie deosebită, ci și o influență benefică, ce nu se poate uita pentru toată viața.

În rîndul acestor oameni care au exercitat o influență puternică asupra mea îl socotesc — în ceea ce mă privește — pe Onisifor Ghibu.

Întîlnirile mele cu acest om de excepție sînt rare, ca niște fulgere care străbat văzduhul, ale căror lumini nu se pot stinge.

Prima a fost în anul 1934, pe cînd eram student la Academia Teologică din Sibiu. Fiind președintele studenților, țineam ședințe în care tineri teologi își încercau puterile și vocația literară, dar mai ales se străduiau să-și modeleze sufletul, viața, pentru misiunea ce le era în față.

La una din aceste ședințe a fost chemat și Prof. Onisifor Ghibu care ne-a vorbit despre caracter, formarea și valoarea lui în viață. A vorbit cu atîta putere și convingere, încît ni se părea că atunci se punea pentru noi temelia acestui edificiu, atît de necesar. Drept mulțumită i-am propus să fie în rîndul „președinților de onoare" ai societății noastre. Ceea ce a primit cu bucurie.

A doua întîlnire a fost și mai zguduitoare. Era congresul studenților de la Băile Herculane. Tineretul țării era atunci aplicat și îndrumat pe o cale greșită călăuzită de fanatism. Profesorul Onisifor Ghibu era întristat de această abatere a tineretului. Era foarte îngîndurat de soarta lui. El nu vedea cu ochi buni acest drum și făcea tot ce se putea spre a-l abate de la rătăcire.

Dragostea lui față de tineret nu l-a putut lăsa indiferent să vadă ce se întîmplă acolo. Auzind cîteva lozinci petardante și văzînd cîteva scene groaznice — mînate de ură — m-a luat de mînă și mi-a zis: „Să mergem. Aici nu e locul nostru". M-a luat cu mașina și am mers pe la Caransebeș. Am vizitat pe bătrînul director al seminarului și ne-am întors la Sibiu. N-a vorbit aproape nimic tot drumul. Se putea însă vedea pe chipul lui neliniștea și întristarea față de viitorul tineretului.

Ultima întîlnire am avut-o cu Prof. Onisifor Ghibu la Brașov. Iată că anul nu-l mai știu. Poate că membrii familiei îl știu. Eram preot în Brașov. Într-o zi m-a căutat Prof. Onisifor Ghibu. Era trist. Foarte îndurerat. Unul din fiii săi avusese un accident și a murit. M-a chemat la înmormîntare. Tot timpul a stat lîngă sicriu ca o stană de piatră. Nu am văzut nici o lacrimă curgînd din ochii lui, dar am simțit cum îi plînge inima.

Am avut înaintea mea un om de neînvins.

Ne-am despărțit. Am înțeles că și într-o asemenea împrejurare ucenicul are ce învăța de la dînsul.

Îmi mai aduc aminte și acum de o vorbă a lui. Vorbind despre o personalitate ecleziastică a vremii, cuvintelor mele de admirație le-a răspuns: „Pomul mare are și umbră mare".

Aceste amintiri mi le-a trezit lectura cărții: *„Nu din partea aceea"* apărută în editura Eminescu, 1985, prin strădania urmașilor, cu un studiu introductiv de Vasile Popeangă și cu o strălucită prefață de Nadia Nicolescu, care pun încă odată în lumină personalitatea prodigioasă a lui Onisifor Ghibu, iubirea lui de neam și de așezămintele prin care se clădește dăinuirea lui.,

Munții mari se văd mai bine de la depărtări mai mari.

† VASILE
Episcopul Oradiei

Vasile Stroescu și „ASTRA"*

La 15 aprilie s-au împlinit șaizeci de ani de la stingerea mecenatului Vasile Stroescu, om de cultură, care a sprijinit într-un mod aparte propășirea culturală a românilor transilvăneni, la începutul acestui secol. În cîțiva ani, mărinimia sa devenise legendară în urma sumelor imense dăruite învățămîntului (peste 300.000 de coroane consistoriilor din Blaj și Sibiu, iar alte 300.000 de coroane în vederea construirii unor edificii școlare cum ar fi Școala de fete din Arad, Gimnaziul din Brad, Academia teologică din Sibiu — la fiecare cîte o sută de mii —, la care s-au adăugat alte daruri de zeci de mii de coroane. Generozitatea sa se explică prin dragostea nemărginită față de țărani, așa după cum reiese dintr-o scrisoare publicată în „Telegraful Român". „... Mai ales cînd văd, pe scrisori, iscăliturile țăranilor făcute de mîini zdravene, voinice, trudite de muncă, dar tremurînde, nesigure, ca de copil slab și fără de ajutor, la scris, apoi cu o deosebită mulțămire sufletească, după putință, le împlinesc cererile. Pe unele scrisori cîte două șiraguri de asemenea iscăliturî — întregi pomelnice. Sgîriiturile acelea îmi spun mai mult decît toate vorbele cele mai elocvente! Ele îmi spun de nevoile, necazurile, asupririle și nedreptățile, cîte le-a îndurat nenorocitul popor în curgerea de veacuri! De la dînșii totul s-a luat, dar în schimb nu li s-a dat nimica".

Datorită munificenței sale, în anul 1910, *Asociația pentru literatura română și cultura poporului (Astra)* l-a ales la adunarea generală de la Dej membru onorar. De remarcat că în momentul propunerii publicul l-a ovaționat minute în șir deși mecenatul nu se afla de față. De altminteri, V. Stroescu a fost de o modestie rar întîlnită, neplăcîndu-i publicitatea și elogiile.

Din aceste motive, în 1911, vine incognito la Sibiu, pentru a-l cunoaște pe O. Goga, înscriindu-se la hotelul Împăratul Romanilor cu numele de Vasile Vasilievici din Lemberg. În acel moment „poetul pătimirii noastre nu se găsea în oraș, vizitîndu-i numai pe mitropolitul I. Mețianu și Partenie Cosma, directorul băncii „Albina". Abia a doua zi, după plecare, publicul sibian a aflat despre vizita sa.

În anul următor (1912) a participat la adunarea generală a Astrei desfășurată la Sibiu, participînd la toate manifestările prilejuite de sărbătorirea a o sută de ani de la nașterea lui George Barițiu, fost președinte al Asociațiunii și al Academiei Române. Iată cum relata un contemporan simpatia ardelenilor față de Vasile Stroescu: „... *deși dorea să nu i se facă ovațiuni n-a putut scăpa de ele, pentru că nu era posibil omenește să nu izbucnească cu putere elementară simțul de gratitudine al tuturor românilor, văzînd în mijlocul lor pe acest om fenomenal*". La această adunare generală a Asociațiunii, președintele Astrei, Andrei Bârseanu, declara *„că se simte foarte fericit a putea saluta și pe marele mecenat Vasile Stroescu. La auzul acestui nume publicul aplaudează cu tărie și îndelung pe marele bărbat, care abia acum e observat de lume, după ce d-l președinte s-a întors cu privirea spre dînsul"*.

Din anul 1911 odată cu donația lui Vasile Stroescu în valoare de 50.000 de coroane destinată înființării băncilor populare, Astra dă amploare acțiunii cooperatiste, de tip capitalist. Inițial Asociația transilvană își propusese să extindă toate formele cooperatiste, însă la opoziția lui Stroescu, care amenința cu retragerea sumei donate, s-a acordat prioritate băncilor populare. La propagarea cooperației un rol deosebit au jucat conferențiarul agronomic Aurel Cosciuc și cel cooperativ, George Stoica, și după acesta Nicolae Iancu. Se preconiza ca în fiecare comună să existe o bancă populară, ele urmînd să constituie baza celorlalte forme cooperatiste, idee susținută de V. Stroescu cu multă ardoare. Iată ce spunea A. Bârseanu la adunarea generală a Astrei din 1912, referitor la cooperație. „Îndeosebi în ce privește organizația economică a țărănimii noastre avem un îndemn cît se poate de prețios din partea acelui bărbat, pe care parcă însăși providența l-a trimis în ajutorul poporului nostru... întreit de mare în modestia sa, care este domnul Stroescu. Numai prin darurile sale, în adevăr princiare și-a cîștigat acest mare bărbat un titlu de recunoștință vecinică a poporului nostru, ci tot așa de mult a căutat să ne stea într-ajutor prin sfaturile sale binevoitoare, îndemnîndu-ne să ne interesăm de aproape de păturile largi ale poporului nostru, să le ușurăm greutățile vieții, organizîndu-le economicește, să le ridicăm la o viață mai conștie și mai neatîrnată, să-i învățăm pe țăranii noștri a fi oameni de sine stătători și să nu-i lăsăm a ajunge cerșetori. Problema aceasta este poate cea mai însemnată care bate la porțile instituției noastre și îndeobște ale tuturor factorilor chemați să îngrijească de înaintarea poporului".

Pentru răspîndirea culturii în masele largi populare V. Stroescu a donat 25.000 de coroane, ca să se cumpere cărți de popularizare, în vederea fondării a 3000 de biblioteci sătești. Pentru tipărirea broșurii lui I. Agîrbiceanu, Tușa Oană, a mai trimis 1000 de coroane.

V. Stroescu năzuia ca în fiecare comună, cît de mică, să existe o bancă populară pentru necesitățile economice, iar pentru cele sufletești să fie o bibliotecă, ambele îmbinîndu-se într-un tot armonios.

În vederea sprijinirii meșteșugurilor artistice, V. Stroescu a dăruit 10.000 coroane, sub formă de burse, pentru învățarea în străinătate a dantelăriei și artei prelucrării lemnului, iar după absolvire foștii bursieri să devină instructori, instruindu-i și pe alții. Acțiunea pornită promițător a fost întreruptă de primul război mondial.

Donațiile acordate Astrei, de Vasile Stroescu, s-au ridicat la circa 90.000 de coroane, o sumă imensă pentru acea vreme, avînd nu numai un rol economic, ci și unul moral, în lupta desfășurată de ardeleni pentru păstrarea ființei lor naționale. Prin modestie, generozitate și întregul său comportament, V. Stroescu ocupă un loc aparte în lupta românilor transilvăneni pentru dreptate socială și națională.

În istoria zbuciumată a românilor actele de mărinimie ale mecenatului Vasile Stroescu rămîn înscrise cu litere de aur în letopisețul devenirii națiunii noastre.

Mihai Sofronie

* Anul acesta se împlinesc 125 de ani de la fondarea Astrei.

CETATEA DEVEI — loc de mucenicie ortodoxă

Cetatea Devei situată pe un vîrf de deal, înalt de 371 m deasupra mării și 184 m deasupra orașului (se află chiar în vatra urbei), constituie fără îndoială o adevărată podoabă a municipiului.

Pentru trecutul ei multisecular a fost declarată monument istoric iar dealul pentru bogăția și raritatea vegetației — monument al naturii.

Originea cetății este învăluită de legende și istorie. În orice caz este foarte străveche și este sigur că fortificații pe acest deal au existat încă din epoca preistorică, apoi din cea dacică și romană, precum și din evul mediu.

Primul document scris cunoscut despre Cetatea Devei este de la 1269 și de atunci numele și existența ei apare în multe documente. În cursul evului mediu Cetatea Devei joacă un rol însemnat, multiplu și variat în istoria Transilvaniei.

Reședință voievodală sau a vicevoievozilor, ea participă uneori la luptele pentru domnia țării sau stăpînirea de moșii. Ea a fost și închisoare temută, în care au robit regi, nobili nesupuși, iobagi răsculați sau luptători pentru credința lor religioasă, iar cîteodată loc pentru importante bătălii. În două rînduri a fost deținătoarea coroanei ungare. Ea devine uneori dar de împăcare între adversarii la domnie sau ca dar de nuntă domnească, iar alteori măreț catafalc al regelui Zapolya sau loc de pază a tezaurului reginei Izabela. Toate acestea și multe altele au făcut ca Cetatea Devei să se înscrie în paginile zbuciumatei istorii a Transilvaniei.

Din multiplele roluri avute de cetatea Devei, noi reținem acum pe cel de închisoare pentru românii care luptau pentru credința strămoșească.

În adevăr în temnițele cetății Devei au fost închiși, bătuți și înfometați zeci și sute de români care nu voiau să-și lepede credința lor strămoșească ortodoxă. Mulți țărani, dascăli, preoți și călugări români au zăcut și unii au murit în temnițele acestei cetăți.

Pe la mijlocul sec. XV, poate aici a fost închis și episcopul ortodox Ioan de Caffa, care rezida în orașul Hunedoara și sfințea preoți în ținuturile hunedorene, despre care apoi nu s-a mai știut nimic.

Documentele vremurilor și excelenta lucrare a prof. Silviu Dragomir „Istoria dezrobirii religioase a Românilor din Ardeal în sec. XVII și XVIII", Sibiu, 1920, arată pe mulți dintre cei închiși la Deva.

Amintim pe călugărul Visarion, vajnicul răscolitor al Românilor ardeleni de la Dobra și pînă la Sibiu în anul 1744 care fiind arestat la Sibiu, a fost întemnițat în cetatea Devei, de unde apoi a fost dus cu o mare excortă militară la o închisoare din Austria. De asemenea a fost închis în cetatea Devei, Popa Ioan Popovici de la Galeș, sat în jurul Sibiului, un adevărat mucenic al ortodoxiei și care și el a pierit după zeci de ani într-o temniță austriacă.

Au mai fost închiși aici și preoți tineri care fuseseră pentru sfințire la episcopi din Țara Românească, precum și mulți locuitori din orașul Deva și țărani din jurul Hălmagiului, care nu voiau să treacă la catolicism.

Pentru toate acestea și multe altele cunoscute sau necunoscute de istorie, putem spune cu dreptate că cetatea Devei a fost un adevărat loc de mucenicie ortodoxă.

Se cuvine deci să se cunoască și să se păstreze în memorie aceste fapte și suferințe ale strămoșilor noștri pentru credința ortodoxă și care s-au petrecut chiar în cetatea din municipiul nostru.

De altfel în temnițele cetății Deva, au zăcut și oameni de altă credință religioasă, cum a fost David Francisc, primul episcop al bisericii unitariene din Ardeal, care aici a murit în anul 1579, fapt înscris pe o placă vizibilă, chiar în celula temniței din cetatea Devei.

Dacă mucenicia ortodocșilor nu este consemnată pe nici o placă pentru că ar fi fost necesare multe astfel de plăcuțe, din celulele temniței cetății Deva, ea trebuie totuși să rămînă în conștiința credincioșilor de azi și a celor de mîine.

Dr. *Victor I. Șuiaga*

„Nu există înviere decît în pămîntul patriei tale"

Sînt oameni, lucruri și fapte cari nu pot fi uitate. Sînt amintiri ce se prefac uitate dar deodată se întorc din drum, o iubire mai adîncă le scoate în lumină. Sînt suflete mîncate de plîns, împovărate de dureri, de nedreptăți, tăcute ca iarna, acoperite de rugina nepăsării și care primesc într-o clipită o lucire de icoane, un răsunet de clopote, o răbufnire de ziuă. E ca și cum cenușa a atîțat flacăra, e ca și cum gheața a alimentat focul. Un astfel de suflet, un astfel de om a fost episcopul Ioan Inochentie Micu care a trăit în deviza „Fiat-Justitia", să se facă dreptate poporului român și care a căzut pradă intrigilor dușmanilor săi trebuind să adoarmă în Domnul în pămînt străin cu nostalgia Transilvaniei în sufletul său, ca un surghiunit.

Episcopul Ioan Inochentie Micu, fiu de țărani, a văzut lumina zilei în Sadu, din preajma Sibiului. S-a născut în anul 1692 într-o comună frumoasă, pe un pămînt cu surîs de floare, cu foșnetul de mătase al pădurii de brazi, cu văzduh ce cîntă pe viori de soare. În copilărie era cunoscut de consătenii săi ca un băiat mut. Odată se juca cu mai mulți copii de vîrsta lui „de-a cloții" (cloț se numește trunchiul de brad). Unii dintre copii sloboziau lemnișoare pe apă, iar el stătea singur la „creplă" (opritoare). Deodată „crepla se rupse și Ioan cuprins de spaimă începu să strige către tovarășii săi de joc: „Haideți, că s-a rupt crepla". Aceștia au rămas toți uimiți auzindu-l că vorbește.

Odată veni Ioan cu tatăl său la tîrgul Sibiului cu un car de lemne. Un călugăr îl văzu și zise tatălui său: „Dă-mi-l mie, ca să-l învăț carte!" Tatăl răspunde, că băiatul nu va fi bun de școală, deoarece e cam mut. Ioan însă îndată aruncă biciul în car și zise: „Tată, eu mă duc. Așa s-a și întîmplat. A fost un băiat tare silitor la învățătură, bun și cuminte. A tot învățat carte pînă la vîrsta de treizeci și șapte de ani, cînd a ajuns episcop. Ca episcop sfințit s-a dus la Viena și a cerut de la împăratul, să împlinească toate făgăduințele, cîte s-au făcut — la 1700 — preoților și credincioșilor, care au trecut la uniație.

Ca să poată lupta și cu domnii din dieta Ardealului pentru cîștigarea drepturilor politice, ceru și primi la 1732 scaun și drept de vot în dieta ardeleană.

Episcopul Ioan Inochentie Micu înțelegînd cît de greu este, să abată cineva poporul român de la credința strămunilor săi, nu a prea făcut silă credincioșilor ca să treacă la uniație. Ca o dovadă vizitînd pe românii din Șcheii Brașovului, aceștia îl primiră cu împotrivire nevoind să-i plătească obișnuita dare vlădicească și spunîndu-i hotărît, că ei cu nici un preț nu vor să-și părăsească credința. Atunci episcopul mîhnit a depus cheile bisericii la picioarele bătrînilor zicîndu-le: „aci vi-s cheile, țineți-vă slujbele bisericești ca mai înainte și cinstiți pe mai marele vostru". Altădată s-a dus la Săliștea Sibiului, în „Satul cel Mare" al Mărginenilor. Dar poporul văzîndu-l însoțit de un canonic, n-a voit să intre în biserică, ci a început a murmura și a striga de afară: „Ce caută acest popă catolic în biserica noastră? Episcopul a trebuit să plece și de aici cu inima grea.

Ioan Inochentie Micu fusese chemat în 1744 la Viena, de unde nu s-a mai întors niciodată în patria sa, fiind nevoit să apuce calea grea a exilului. Petru Maior relatează că printre învinuirile ce se aduceau acestui prelat luminat era faptul că „întărîta pe norod", că a îndemnat poporul să ceară „privilegii mari și scutințe" și că a permis să „se citească în biserică, cărți la neuniți tipărite". De la Viena Ioan Inochentie Micu pleacă la Roma cu gîndul, că papa îi va da ajutor. Dar papa l-a lăsat pradă potrivnicilor săi. A trăit acest episcop în mare mizerie pînă la 1768 cînd a murit și a fost în-

Prot. *Ștefan Tascianu*

(Continuare în pag. a 6-a)

200 de ani de învăţământ teologic-pedagogic la Sibiu

II. Cursurile de teologie şi pedagogie sub episcopul Vasile Moga (1811—1845)

A doua perioadă în istoria şcolii teologice sibiene este cea dintre anii 1811—1845, deci în timpul păstoririi episcopului Vasile Moga, primul ierarh ortodox român de după anul 1701. În cursul îndelungatei vacanţe a scaunului episcopal de la Sibiu, dintre anii 1796—1810, s-au înaintat o serie de memorii Curţii din Viena, prin care se solicita numirea unui nou episcop, dar abia la 19 septembrie/1 octombrie 1810 s-a admis convocarea unui „sinod" electoral la Turda, care a recomandat trei candidaţi, dintre care împăratul a numit pe Vasile Moga, pînă atunci preot-ajutor în Sebeş-Alba.

În 1806, Consistoriul din Sibiu — condus pe atunci de vicarul Nicolae Huţovici, protopop în Hunedoara, — a recomandat pe tînărul Gheorghe Lazăr din Avrig (1779—1823), pentru studii de Teologie la Universitatea din Viena. Este vorba de o bursă de 200 florini anual, oferită de Consistoriul sibian din aşa-numitul „fond sidoxial", în schimbul căreia Lazăr se angaja, ca după terminarea cursurilor, să lucreze ca profesor „al candidaţilor lá preoţie". Potrivit condiţiilor impuse de Consistoriu, Lazăr a făcut studii de Teologie catolică la Viena pînă în 1809, cînd a plecat la Carlovit, pentru studii de Teologie ortodoxă şi pentru hirotonie, dar a fost respins de la amîndouă de către mitropolitul sîrb Ştefan Stratimirovici. O faptă necugetată, care a avut urmări negative pentru românii ardeleni. În această situaţie, după o scurtă şedere la Sibiu, a plecat din nou la Viena, la începutul anului 1810, unde a urmat noi cursuri de Teologie şi a tradus în româneşte unele lucrări cu conţinut popular-moralizator, precum şi Catehismul lui Platon Levşin, mitropolitul Moscovei. La începutul anului 1811 s-a reîntors la Sibiu, unde şi-a oferit serviciile lui Gheorghe Haines, directorul şcolilor româneşti ortodoxe din Transilvania. Deşi acesta nu va fi fost încîntat de întoarcerea unui tînăr atît de pregătit, după 12 ani de studii, şi căruia îi făcuse destule reclamaţii la Mitropolia din Carlovit, i-a încredinţat pregătirea candidaţilor la preoţie, pe care o făcuse pînă atunci dascălul Simion Jinariu, la şcoala sa de pe lîngă biserica Bunavestire (cartierul Iosefin). Activitatea lui Gheorghe Lazăr, „teolog şi profesor candidaţilor de preoţie neuniţi" din Sibiu, a început la *15 martie 1811*, aşa cum rezultă dintr-o declaraţie dată de el însuşi mai tîrziu. De atunci încep cursurile sistematice de teologie la Sibiu, iniţial cu o durată de numai şase luni.

În acest timp, nou-alesul episcop Vasile Moga îşi făcea noviciatul la mănăstirea Cruşedol, în vederea călugăririi, iar la praznicul Sf. Gheorghe în 1811 a fost hirotonit arhiereu la Carlovit, de mitropolitul Ştefan Stratimirovici; a fost instalat oficial la Cluj la 29 iunie 1811, apoi şi-a stabilit reşedinţa la Sibiu, unde a rămas pînă la sfîrşitul vieţii. Gheorghe Lazăr îşi încheia tocmai atunci pregătirea primei serii de candidaţi la preoţie. Este lucru dovedit că spre sfîrşitul aceluiaşi an, Gheorghe Lazăr, în loc să stea la dispoziţia noului episcop, a plecat la Braşov, pentru a-şi căuta o altă ocupaţie. Episcopul Vasile, la 26 decembrie 1811, cere sprijinul Guvernului Transilvaniei, ca Lazăr să fie readus la Sibiu pentru a-şi continua activitatea de profesor. După o anchetă efectuată de primarul Braşovului, în care Lazăr se plîngea de salarul insuficient, a fost nevoit să se reîntoarcă la Sibiu, în ianuarie 1812, unde şi-a continuat munca de profesor, pînă spre sfîrşitul lui 1815.

Lazăr preda — timp de şase luni — un curs de Dogmatică şi de Morală (probabil după Catehismul lui Platon al Moscovei, tradus de el însuşi în româneşte); la aceste două materii se adăugau Cîntările bisericeşti, Tipicul şi Practica liturgică, avînd cîte 6 ore pe zi. În mai 1814 se plîngea episcopului de greutatea predării Cîntărilor bisericeşti şi a Tipicului, fapt pentru care, Vasile Moga a rechemat de la Viena pe Moise Fulea, trimis la studii la Universitatea de acolo din anul 1812.

Mai tînîr decît Gheorghe Lazăr şi cu studiile neterminate, Moise Fulea a fost numit „directorul şcoalelor naţionale neunite", deci în locul rămas vacant prin trecerea la cele veşnice a lui Gheorghe Haines († 12 martie 1812). În acelaşi timp, a fost îndatorat să predea gratuit candidaţilor la preoţie Cîntările bisericeşti şi Tipicul, precum şi „Manuarea protocoalelor matriculare" (adică un curs elementar de „Administraţie bisericească"). Deci, el a continuat munca de pregătire a viitorilor dascăli, în cadrul „cursului de normă" de şase săptămîni, de luni, după Duminica Tomii pînă în Sîmbăta Rusaliilor. Acestora le preda Scrierea, Citirea, Aritmetica, apoi Catehismul, Cîntările bisericeşti, precum şi obişnuitul curs de „Metodică". Se pare că acest curs de pregătire a învăţătorilor a încetat prin 1838, cînd Guvernul transilvan a luat episcopului Vasile dreptul de „superinspecţie" asupra şcolilor ortodoxe româneşti, acordîndu-l episcopului romano-catolic maghiar din Alba Iulia. Cu aceasta a încetat atît „directoratul" lui Moise Fulea, cît şi cursul de pedagogie de şase săptămîni.

În perioada destul de scurtă a activităţii sale ca profesor la Sibiu, Gheorghe Lazăr a încercat să remedieze — măcar în parte — şi lipsa manualelor şcolare. În 1814 a cerut aprobarea pentru tipărirea Catehismului lui Platon Levşin, tradus de el după o versiune germană, sub titlul *Teologia creştină*, dar Vasile Moga n-a fost de acord. În 1815 încerca să tipărească un *Compendiu de Gheografie a Transilvaniei* şi o *Gramatică româno-germană*, dar tot fără rezultat.

O serie de neînţelegeri pe care le-a avut cu episcopul Vasile, ajungînd, în cele din urmă, la conflicte cu autorităţile locale, l-au determinat pe Gheorghe Lazăr să părăsească Sibiul spre sfîrşitul anului 1815. A rămas o vreme la Braşov, ca profesor particular (1615—1816), iar din 1816 pînă în 1823 a activat la Bucureşti, fiind considerat aici ca adevărat „ctitor" al învăţămîntului în limba naţională († 17 septembrie 1823 în Avrig).

La scurt timp după plecarea lui din Sibiu, episcopul Vasile a numit ca profesor la şcoala de preoţie pe nepotul său de frate *Ioan Moga*, supranumit Teologul, trimis încă din 1812 la studii, la Universitatea din Viena, odată cu Moise Fulea. El va preda un curs de Dogmatică în trei luni, iar în alte trei luni un curs de Morală; Moise Fulea şi-a continuat cursurile de Cîntări bisericeşti, Tipic şi „Manuarea protocoalelor matriculare". Pe parcurs s-au adăugat alte două discipline, Catehetica şi Pastorala. Probabil vor fi fost şi ore speciale de lecturi biblice, poate în cadrul rugăciunilor de seară şi de dimineaţă. „Cursul dogmatico-moralicesc" de şase luni, a rămas în această stare, cu cei doi profesori, pînă în 1846. Se pare că se ţineau şi cîte două cicluri pe an. Prin 1816—1817 se pusese problema înfiinţării unui seminar propriu-zis, cu doi ani de filozofie şi trei ani de teologie („bogoslovie"), dar nu s-a realizat nimic.

Merită să fie menţionat şi faptul că — potrivit tradiţiei — Gheorghe Lazăr şi-ar fi ţinut cursurile într-o casă închiriată din cartierul „Maieri", care, cu transformări ulterioare, există şi azi (str. Reconstrucţiei 35); ulterior s-au închiriat alte case. Abia în 1821 episcopul Vasile a izbutit să cumpere o casă (cu bani colectaţi de la preoţii săi), în „uliţa Cisnădiei" (azi N. Bălcescu 7, strada principală a oraşului). În anii următori s-a mai zidit o aripă, încît s-au mutat în acest imobil: reşedinţa episcopală, birourile Consistoriului, sălile de cursuri pentru candidaţii la preoţie şi chiar locuinţele celor doi profesori. În lipsa unui internat, „clericii" sau „candidaţii" la preoţie erau nevoiţi să stea în gazdă, la diferite familii — români sau saşi — din oraş.

La cursul de şase luni se înscriau tineri din zone compact ortodoxe, din sudul Transilvaniei (Braşov, Făgăraş, Sibiu, Hunedoara), din Munţii Apuseni şi Ţara Lăpuşului, parţial de pe „Cîmpia Transilvaniei". Majoritatea erau absolvenţi ai „şcolii de normă"; totuşi, printre ei se numărau şi absolvenţi de gimnazii maghiare sau săseşti sau numai cîteva clase ale acestora. De pildă, printre elevii lui Gheorghe Lazăr se număra şi Radu Tempea VI, fiul fostului director, care va ajunge preot în Braşov, apoi primul profesor şi director al Seminarului din Rîmnicu Vîlcea; printre candidaţii pregătiţi de Ioan Moga şi Moise Fulea s-au numărat Sava Popovici-Barcianu din Răşinari, autor de manuale şcolare şi dicţionare, viitor membru component al Academiei Române, Ioan Petric, preot şi protopop la Braşov, Nicolae Lazăr, un timp profesor de teologie la Sibiu, apoi preot în Sebeş, protopopul Zaharia Boiu sen. din Sighişoara, Nistor Socaciu din Biscaria — Hunedoara, un adevărat cronicar în prima jumătate a secolului al XIX-lea şi alţii.

Cei doi profesori s-au străduit să suplinească şi lipsa de manuale didactice, fiind sprijiniţi şi de episcopul Vasile. De pildă, în 1820 a apărut lucrarea *Învăţătura theologicească despre năvurile şi datoriile oamenilor creştini* . . ., cu aproape 500 de pagini (format mic), o carte de morală, dar şi cu „spiţele rudeniei de sînge şi de cuscrie", care va fi retipărită la Sibiu în 1855, cu modificări neînsemnate în text. Probabil era o lucrare mai veche a lui Dimitrie Eustatievici. Cîteva manuale au circulat în manuscris. Se păstrează, de pildă, în biblioteca Institutului

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

(Continuare în pag. a 7-a)

Gala Galaction ...

(Continuare din pag. 1)

tr-adevăr, zice dreptul Iov, preamărind Înţelepciunea:

„Nu poţi s-o preţălueşti nici cu aurul din Ophir, nici cu cornalina cea scumpă, nici cu safirul . . . De mărgean şi de cleştar să nu mai pomenim; să ai înţelepciune este cu mult mai mult decît să ai mărgăritare" (Iov 28, 16—18).

Făcînd această constatare şi bine ştiind că sînteţi superior orientaţi în domeniul Istoriei Bisericeşti, stăm înaintea voastră reprezentînd un măreţ trecut bisericesc şi o sfîntă doctrină, fericit închegată, prin insuflarea Duhului Sfînt şi prin chibzuinţa Sfintelor Sinoade Ecumenice.

Veniţi într-o ţară care este bucuroasă să vă exprime, prin glasul meu, gratitudinea şi recunoştinţa ei, pentru cîteva foarte preţioase daruri, făcute nouă de Marea Britanie.

Datorim marei şi nobilei naţiuni engleze mai întîi . . . recunoştinţa noastră pentru *puternicul* vostru credit şi *sprijin acordate nouă, în tot timpul războiului şi după război.*

Falnica voastră naţiune a contribuit cu mult la înfăptuirea celui mai măreţ ideal al poporului român. Şi este lucru vrednic de notat că harta Europei s-a croit, după război, în aceste părţi răsăritene, tocmai după constatările etnice şi geografice ale unui învăţat profesor englez — Scotus Viator — care ne-a oferit, prin valoroasele sale studii, un ajutor nepreţuit *întru întregirea naţiunii române, în hotarele ei firesti de astăzi.*

Am fi fericiţi să putem să vă oferim şi noi, în schimbul darurilor voastre de pînă acum, daruri duhovniceşti, din comoara bisericească milenară.

Parafrazînd pe *Sf. Apostol Pavel, v-am spune: Dacă aţi semănat la noi cele pămînteşti, bucuroşi vom fi să vreţi acum să seceraţi, în schimb, ale noastre cele duhovniceşti (I Cor. IX, 11).*

Sîntem cu toţii deosebit de simţitori faţă de grelele probleme şi de înfricoşatele confuziuni pe care le-a adus — în convoiul său de consecinţe — războiul mondial. Dacă interpretez bine tendinţa generală a sufletelor celor mai nobile din zilele noastre, cuvîntul lor de ordine este: înapoi, spre autenticile izvoare şi spre autenticele depozite ale Ştiinţei şi ale Descoperirii dumnezeieşti!

Este de prisos să schiţăm, înaintea unor eruditi de talia voastră, arborele nostru genealogic.

Sîntem familia creştină primară, sîntem Biserica integrală, sîntem Orientul Ortodox, din care s-a revărsat spre Occident lumina Sfintei Evanghelii.

Din mila lui Dumnezeu noi n-am cunoscut frămîntările religioase, sfîşierile, apostaziile, durerile şi remuşcările pe care le-au cunoscut, din secolul al 16-lea încoace, unii din preoţii noştri creştini din Occident.

Ca în vechile castele din Anglia, cele pline de amintiri şi de odoare seculare — noi păstrăm în duhovniceşti castele, comorile intactei noastre mărturisiri creştine ortodoxe.

Avem venerabila şi sacra Tradiţie milenară. Avem cele şapte Taine, lăsate nouă de Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Avem cultul preasfintei, curatei, preabinecuvintatei, slăvitei Stăpînei noastre, de Dumnezeu Născătoarei şi pururea Fecioarei Maria. Avem venerăţia sfinţilor eroi ai lui Christos şi a glorioaselor lor relicvii . . . Şi mai presus de toate, avem dumnezeiasca Liturghie — adică Dumnezeiasca Euharistie — instituită de Domnul, în seara cea din urmă a petrecerii sale între noi, şi reactualizînd prin instrumentul sfintei preoţii pînă la Parusia Domnului, Jertfa de pe Golgotha.

Cu ajutorul Mîntuitorului, siguri stăpîni pe această avere a noastră — care este averea Sf. Duh — sîntem frăţeşte bucuroşi să aflăm dorinţele, întrebările, preocupările şi nevoile voastre bisericeşti.

Biserica Ortodoxă Română şi *teologii ei sînt gata să privească, la lumina* inalterabilei *doctrine ortodoxe, orice chestiune religioasă, pusă de Biserica Anglicană (sau de orice altă confesiune) silindu-se a arăta tuturor temeiurile doctrinare scoase din Sfînta Scriptură şi din Sf. Tradiţie şi cristalizate în hotărîrile Sfintelor Sinoade şi în scrierile marilor Sfinţi Părinţi şi dascăli ai întregii creştinătăţi.*

Ne vom considera foarte mulţumiţi dacă ajutorul lui Dumnezeu şi al făcătorului de viaţă Sf. Duh va mijloci orice pas de apropiere către sfînta noastră ortodoxie, fixată pentru toate timpurile ca un puternic stîlp de stabilitate, de siguranţă şi de unitate.

Orice pas în această direcţie trebuie să fie binevenit şi salutat cu bucurie — *pînă cînd planurile nepătrunse ale Providenţei Dumnezeieşti va face ca biserica să adune şi să împreune întreaga omenire într-un trup, în trupul lui Christos, şi forţa centrală a acestei universalităţi să fie Sf. Euharistie, care este însuşi Christos. În acest centru se pot înscrie cercuri variate concentrice care însă trebuie să rămînă înăuntrul fruntariilor confraternităţii bisericii . . . în jurul altarului, „al sanctuarului plin de duhul iubirii lui Hristos", precum zice teologul rus Theodor Bucharev şi o repetă Serghie Bulgacov. Am urma, prin aceasta, porunca apostolică: „. . . îngăduiţi-vă unii pe alţii în iubire" (Efeseni 4, 2).*

Cu asemenea gînduri, salut sosirea în România a venerabilei delegaţiuni anglicane şi doresc ca în chestiile ce o preocupă să găsească — împreună cu teologii români, consilierii mei — astfel de proiecte de soluţii, cari, în conformitate cu trecutul canonic al Bisericii noastre, să poată deveni soluţii ecumenice, prin aprobarea unanimă a tuturor bisericilor ortodoxe.

În orice caz, cunoaşterea reciprocă şi prezentarea orală a doctrinei noastre numai de folos poate fi, în scopul urmărit, contribuind la clarificarea convingerilor pentru toţi aceia cari ţintesc a împlini porunca Sfîntului Apostol al neamurilor: „Siliţi-vă să păziţi unirea spiritului, în legătura păcii" (Efeseni 4, 3).

Cu aceste cuvinte, declar deschisă conferinţa delegaţiunilor anglicană şi română şi le doresc izbîndă, ca să fie un îndemn de apropiere, în spiritul iubirii evanghelice, şi între alte Biserici şi cu toţii să nu ne odihnim pînă cînd creştinătatea nu va îndeplini supremul ideal: Unitatea de credinţă prin comunicarea din acelaşi sfînt potir al Dumnezeieştii Euharistii!

(În continuare e numai textul lui Miron Cristea publicat în vol. V, *Pastorale* . . ., Bucureşti, 1938).

Comparaţia dintre acest text, reprodus mai sus, şi cel pregătit de Gala Galaction, se poate face uşor. Tot ceea ce apare mai sus *cu litere cursive*, aparţine cuvîntării pregătite de Gala Galaction. Ceea ce apare cu litere drepte e alcătuirea lui Miron Cristea care include cele scrise de Gala Galaction în textul său, legînd totul cu pricepere şi obţinînd idei noi şi o desfăşurare logică impecabilă.

Intenţia noastră, restituind fiecăruia din cei doi partea lor de contribuţie la discursul de deschidere a Conferinţei anglicano-ortodoxe de la Bucureşti din 1935, a fost aceea de a stabili că, atît Miron Cristea, cît şi Gala Galaction, pot fi clasaţi printre primii noştri ecumenişti.

Miron Cristea a operat numeroasele sale omiteri sau adăugiri, cu creionul, pe textul-manuscris al lui Gala Galaction, scris cu cerneală, publicîndu-l apoi în forma îndreptată.

Manuscrisul lui Gala Galaction, cu îndreptările semnalate mai sus, a fost descoperit de noi între hîrtiile lui Miron Cristea.

Semnificaţia liturgică şi spirituală a deschiderii şi închiderii uşilor la sfintele slujbe

A lua parte la dumnezeieştile slujbe, mai ales la săvîrşirea Sfintei Liturghii, în locaşul de închinare, înseamnă a te bucura de un privilegiu cutremurător, aflîndu-te cu adevărat în cerul lui Dumnezeu. De acest fapt ajungi să-ţi dai seama în momentul în care un fior sfînt îţi pătrunde în inimă, iar o fervoare, însoţită de teamă, îţi stăpîneşte întreaga fiinţă. Deşi trăieşti încă pe pămînt, te găseşti în lumina strălucitoare a Învierii. Cutremurarea divină de care eşti cuprins constituie doar un semn că ai trecut un prag de netrecut, uimit că Dumnezeu, Care, după spusa psalmistului, „şi-a făcut din întunerec locaşul Său", te adăposteşte în sînul Lui de lumină. Ceea ce în Vechiul Testament a fost un vis sau un simbol, imagine profetică sau presimţirea unui mister, a devenit marea realitate a vieţii creştine. În întunericul nopţii, patriarhul Iacob, din Legea veche, culcat cu capul pe o piatră, este cercetat în vis de către Dumnezeu, care îi arată o scară ce uneşte cerul cu pămîntul şi pe care coboară şi urcă îngerii Domnului. Mişcat de acest mister provocator de teamă al prezenţei divine, Iacob toarnă untdelemn pe piatră, mărturisind: „Înfricoşător este locul acesta. Nu este altceva decît numai casa lui Dumnezeu, este poarta cerului" (Facere 28, 17). Prefăcînd visul în realitate şi făcînd aluzie la piatra din Bethel, Mîntuitorul Iisus Hristos, referindu-se la Sine, a spus: Adevărat, adevărat, zic vouă, de acum veţi vedea cerul deschizîndu-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborîndu-se peste Fiul Omului" (Ioan 1, 15). Precedate de expresia: „adevărat, adevărat, aceste cuvinte nu sînt figuri de stil. În noaptea Naşterii, ca şi în aceea a Învierii, deopotrivă, cerul şi-a ridicat porţile şi s-a deschis aievea. Mîntuitorul descuie templul măririi lui Dumnezeu şi înălţîndu-se de-a dreapta Tatălui, îl coboară de fapt pe pămînt. Termenii deschiderii cerului sînt foarte bine precizaţi: de la întuneric la lumină, de la conştiinţa nepătrunderii prin puterile noastre proprii în tainele lui Dumnezeu la conştiinţa revelaţiei divine, de la perceperea misterului divin la cutremurătoarea lui trăire, de la uşa închisă la deschiderea ei. În pragul Împărăţiei lui Dumnezeu este fixată astfel uşa. Ea ne introduce în slava Treimii.

Realismul liturgic, care face ca toţi credincioşii, nu numai Sfinţii Apostoli, să devină „Martorii oculari" ai Mîntuitorului înviat şi de-a dreapta Tatălui preamărit, este atestat încă din prima zi a Bisericii creştine, la Cincizecime. „În ziua aceea veţi cunoaşte că Eu sînt în Tatăl Meu şi voi în Mine şi Eu în voi" (Ioan 14, 20), a proorocit Iisus. Astfel, se poate spune, ca de atunci „Cortul lui Dumnezeu este între oameni" (Apoc. 21, 5), acest *Cort* fiind cu adevărat locul creştinului de închinare, „în Duh şi Adevăr". Ziua de Rusalii inaugurează Împărăţia lui Dumnezeu, iar biserica — locaş, foişorul de sus, primindu-şi consacrarea prin pogorîrea Sfîntului Duh, dobîndeşte şi semnificaţia profetică a Cuvîntului: „Eu sînt uşa" (Ioan 10, 7). De la Cincizecime, Uşa Împărăţiei este uşă de foc: arzătoare, iluminatoare şi înnoitoare. Sfîntul Apostol Pavel o va numi „Casa lui Dumnezeu" şi „Biserica Dumnezeului celui viu" (I Tim. 3, 15), privind-o drept unicul drum de acces la divin.

Simbolismul sacramental al uşii, poartă închisă şi în acelaşi timp deschisă spre cer, ne este cunoscut, cu deplină evidenţă, mai ales din tradiţie. Ritualul deschiderii uşii privea, în creştinismul primar, intrarea neofiţilor în locaşul de închinare propriu-zis, după primirea botezului. Trecerea prin uşa bisericii constituia celebrarea unirii lor cu „ecclesia" credincioşilor sau intrarea în adunarea euharistică. Sîntem în vremea în care întreaga biserică, nu numai altarul, era simbolul-icoană şi reprezentare a Împărăţiei lui Dumnezeu. Uşa principală a locaşului de închinare era, astfel numită „uşă împărătească". (Cuvîntul latin *basilica*, „casă împărătească", din care derivă termenul românesc de *biserică*, trebuie pus în legătură cu semnificaţia lui teologică, indicată aici. Faptul că sîntem singurul popor din lume care păstrăm acest termen religios este şi acesta o dovadă a creştinismului nostru de origine apostolică primară.) Numai regenerarea baptismală şi ungerea cu Sfîntul Duh, permit neofiţilor să se îndrepte spre această uşă, închisă prin păcat şi prin înstrăinarea omului de Dumnezeu. În practica liturgică timpurie, Trisaghionul „Sfinte Dumnezeule . . ." era cu siguranţă un imn de intrare prin „uşile împărăteşti" ale bisericii. Cele trei antifoane, care alcătuiesc o unitate euhologică, precedînd azi „intrarea mică", erau cîntate în drum spre biserică şi pînă la uşa închisă. Astfel ne putem da seama că „intrarea mică" de azi era de fapt o intrare reală în biserică, iar trisaghionul era imnul care exprima înţelesul acestei intrări drept o intrare în cerul lui Dumnezeu. Simbolul cheie, esenţial pentru înţelegerea acestui ritual, îl constituie uşa închisă, în măsură să descopere darul şi experienţa Învierii, marcînd momentul mormîntului pecetluit, luminat însă de puterea Vieţii. Procesiunea oprindu-se înaintea uşii dinspre Apus, preotul face asupra ei semnul crucii şi, sub această putere, la strigătul: „Ridicaţi, căpetenii, porţile!" Uşa se deschide larg, şi toţi intră în biserica inundată de dumnezeiasca lumină.

Lex orandi, lex credendi. În viaţa creştină, ritualul de origine divină cuprinde şi anticipează învăţătura de credinţă. Trecerea prin „uşile împărăteşti" (numirea primordială a uşilor de la intrare) constituie o celebrare de către toată Biserica a învierii Mîntuitorului. Ea nu este altceva decît trecerea din moarte la viaţă, din robia păcatului la libertatea fiilor lui Dumnezeu, de pe pămînt la cer (*pasha* din limba ebraică însemnînd trecere). În faţa sfintelor uşi, viaţa nouă a credincioşilor, primită la botez şi pecetluită în sfînta ungere, se descoperă în esenţa ei dinamică, antrenată într-un ritm neîntrerupt al morţii şi învierii, fiecare sfîrşit fiind prefăcut într-un nou început, fiecare zi de pe pămînt inaugurînd ziua cea neînsemnată a veşniciei lui Dumnezeu. Părăsind la uşa locaşului de închinare lumea de aici, — printr-o adevărată trecere în Împărăţia lui Dumnezeu, credincioşii de fapt regăsesc aceeaşi lume, aceeaşi creaţie, dar o află purificată, transfigurată, umplută din nou de frumuseţe şi înţeles divin, o întîlnesc ca pe o icoană a veacului ce va să fie. Mai presus de orice, este vorba de intrarea în lumina divină, a cărei strălucire nu este dată doar înţelegerii şi contemplaţiei, cît este dată vieţii, comuniunii şi iubirii. Uşa închisă priveşte apofatismul liturgic, Absconditus-ul inexprimabil, menţinînd impresia densă a misterului, pe cînd uşa deschisă se referă la taina zilei a opta, la descoperirea sărbătorii şi a bucuriei pe care o aduc cerul şi pămîntul nou.

Ritualul deschiderii şi al închiderii uşilor, din practica liturgică primară, s-a perpetuat în mod firesc în sfintele noastre slujbe, formele lui putînd fi aflate în rînduiala sfinţirii bisericii, în rînduiala vecerniei, a utreniei Învierii, dar mai ales în structura celor două intrări, mică şi mare, din rînduiala Sfintei Liturghii. În ce priveşte slujba de sfinţire a locaşului de cult, prin care se delimitează o suprafaţă oarecare şi prin chemarea Sfîntului Duh se transformă într-un loc al sfinţeniei divine nemijlocite, într-un Tabor al măririi dumnezeieşti, ea are o asemănare izbitoare cu ritualul intrării neofiţilor în biserică. Strigarea: „Ridicaţi, căpetenii, porţile . . .", precum ne asigură Sfîntul Simion Tesaloniceanul, ne îndreaptă cu gîndul la identificarea templului de pe pămînt cu cel ceresc, în care răsună profetic cuvintele psalmului XXIII. În acest sens, ne grăieşte şi Sfîntul Apostol Pavel: „Hristos nu a intrat într-o Sfîntă a Sfintelor făcută de mîini —

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

(Continuare în pag. a 6-a)

Lumina

Ajută-mă, izvor eşti, numai raze
Cel ce pe cei însetaţi
îi chemi la Tine
Iată, vin,
învie
şi dăruieşte-mi glas şi rugăminte
să fiu numai un rug aprins şi
numai
o glăsurire fără trup şi fără
nimic ce mi-ar putea fi zid şi
noapte
numai în Tine pururea să ard
de focul răcorind al Învierii.
O, pasăre, o cer, o, desfătare,
O iubire, o lumină, o noapte
acoperind cu taine marea tainâ
Ca sorii gînd al veşnicului Soare
răsai lumină, vino iar, aproape
Şi fă-mi lumină unde-i numai
noapte
Şi viaţă, unde sufletul e vină
Şi unde-i doar pustiu, să fie ape.

Daniel Ilie Turcea

NICOLAE TONITZA, *pictorul luminilor*

Nicolae Tonitza este primul copil din cei şase, văzînd lumina zilei la 13 aprilie 1886, într-unul din tîrgurile Moldovei — Bîrlad. După absolvirea claselor primare în oraşul Bîrlad, unde s-a evidenţiat totdeauna ca „cel dintîi la desen", la îndemnul şi cu sprijinul material al unui unchi dinspre mamă, urmează gimnaziul şi apoi, prin examen de admitere, este declarat reuşit la „Şcoala" şi mai tîrziu „Academia de belle-arte" din Iaşi. De la părinţi, datorită situaţiei precare materiale, n-a primit nici cel mai mic ajutor şi nici măcar înţelegere faţă de dragostea şi chemarea sa pentru desen. Începe să deseneze, aşa cum singur va mărturisi, de la vîrsta „cînd prinzi a sta copăcel", cînd cu o aşchie de cărbune „mîzgîleam uşile, duşumelile, prostirile de la paturi, pereţii şi feţele de masă". Ce vor fi constituit orele de teorie la belle-arte, pentru tînărul elev, e greu de ghicit, dar ceea ce se ştie cu precizie, e că orele de practică în atelierul profesorului Gh. Popovici, erau pentru Tonitza un adevărat „calvar", deoarece respectivul dascăl era o fire închisă şi posomorîtă, neîncrezător în aptitudinile ucenicilor, pe care îi ţinea la distanţă, umilindu-i şi tăindu-le avîntul creator. Chiar directorul şcolii Em. Bardasare, care înlocuia uneori pe Popovici la şcoală, încuraja pe elevi, cu vorbe ca acestea: „Ei Tonitză, eşti ca un cal nărăvaş. Ai trebuinţă de chingi serioase, că altfel o iei razna"; iar Popovici pe de altă parte îi reproşa: „Lucrezi de mîntuială Tonitza! Începi bine şi sfîrşeşti rău! Nu finisezi nimic, parcă ai fi Grigorescu! Ai să rămîi în urma tuturor! Nu te lua după Băncilă!" Tonitza voia originalitate, nu imitaţie, ceea ce-i atrăgea atenţia şi dizgraţia catedrei. Mereu nemulţumit şi revoltat de condiţiile în care trăiau cei mulţi, Tonitza va îmbrăţişa chiar din primii ani ai şcolii de la Iaşi, ţelurile revoluţionare ale proletariatului. Pentru aceasta, în ultimul an de studii la Iaşi este obligat să părăsească şcoala. Pleacă în Italia şi de aici în Germania la München, unde va urma cursurile celui mai exigent profesor, Hugo von Habermann. În timpul liber vizitează muzeele oraşului şi se îndrăgosteşte de operele vestiţilor artişti Velasquez, Tizian, Daumier etc. Acum la München, pentru a putea fi rostit în diferite limbi de către colegi, îşi scrie pentru prima dată numele cu „tz", adică Tonitza. Întors în ţară, în 1913 se va căsători cu Ecaterina Clinescu, căsătorie din care vor rezulta trei copii: Catrina, Petru şi Irimie (Titi sau Mica). Abia de aici încolo începe el lupta serioasă cu neajunsurile vieţii de fiecare zi. Cetăţean cu o conştiinţă socială autentică, intelectual de mare distincţie, critic de artă cu intuiţii exacte, profesor, grafician, literat, gazetar, pictor cu însuşiri şi îndeletniciri multiple, Nicolae Tonitza va fi unul dintre „cele mai proeminente personalităţi ale vieţii culturale ale vremii". Arta şi scrisul lui însă, vor fi o permanentă luptă cu lipsurile şi neajunsurile celor mulţi. Căci „ce fel de dreptate este aceasta — se întreba pictorul. Ce fel de libertate? Dreptate numai pentru cei puţini, care stăpînesc puterea şi bogăţiile ţării. Libertate? Da, pentru muncitori libertatea de a muri de foame". Şi tocmai de astfel de libertate nu va duce lipsă nici autorul celor spuse. „Foamea rupea din el — îşi amintea un amic al său, zi de zi fişii întregi de viaţă." Găsindu-l pe timp de iarnă, pictînd într-o cameră cu desăvîrşire neîncălzită, Gala Galaction, îl întreabă: „Nu faci foc niciodată?" Ba da, răspunse Tonitza, dar numai atunci cînd am lemne. Trebuie remarcat şi faptul că marele artist n-a avut niciodată atelier de lucru, ci picta în camera în care locuia şi gătea. În ianuarie, 1934 Tonitza scria: „Trudesc pînă la 3—4 dimineaţa la masa de lucru într-un frig ce pătrunde prin ferestre şi duşumele şi prin pereţi, cere-mi cuprinde şi-mi strînge oasele bolnave, ca într-un cleşte de gheaţă ... Ziua merge cum mai merge, fiindcă am impresia că lumina mă încălzeşte, însă noaptea o duc greu de tot." Specula imobilelor şi a sălilor de expoziţii era o altă problemă spinoasă pentru punga sărăcăcioasă a lui Tonitza, încît în cei 40 de ani, de la plecarea din Bîrlad, cu excepţia anilor de studii petrecuţi în străinătate, pictorul şi familia sa, au fost nevoiţi să schimbe, nu mai puţin de 31 de adrese la care a locuit vremelnic, mai mult sau mai puţin. Ceea ce explică însă, în mare parte sărăcia artistului şi aceasta merită scos în evidenţă, e faptul că Tonitza „nu făcea artă pentru bani", aceasta fiind de fapt condiţia numărul unu a oricărui artist, care aşterne pe hîrtie ceea ce mai întîi trăieşte. „Şcoala — mărturisea el — trebuie să scoată nu lefegii, ci oameni de iniţiativă, crescuţi în cultul muncii" ... şi ... „să te ferească Dumnezeu să fii pictor şi să lucrezi bîntuit în fiecare clipă, de nevoia gologanului. E penibil. E exasperant. E tragic". Cu toate aceste convingeri, silit de mari lipsuri, artistul va face totuşi puţine concesii gustului public, cum singur va recunoaşte: „Cu fiecare nouă lovitură de penel, aruncam o lopată de humă peste sufletul meu, pe care-l îngropam de viu în pînzele mele." Cam acestea au fost condiţiile în care s-a format şi a creat Tonitza, care fiind înzestrat cu mult fond liric, le-a îndurat cu multă stăpînire de sine, fiind oricînd alături şi împreună cu cei lipsiţi. Deşi niciodată punga nu i-a fost plină, din puţinul pe care-l avea, se lipsea deseori pe sine, în favoarea unor studenţi lipsiţi. Astfel, în 1933, după ce fusese numit profesor la Academia de belle-arte din Iaşi, cerea celor în drept: „La Academia de belle-arte unde funcţionez de astă-toamnă, majoritatea studenţilor nu au literalmente ce mînca şi nu au unde să-şi odihnească ciolanele trudite ... Din lefuşoara mea, am făcut şi voi face cu dragoste mare şi cu credinţă, toate sacrificiile posibile, ca să asigur elevilor mei măcar o parte din materialele de lucru, de care au zilnică nevoie. Dar mai sînt şi elevii altor ateliere, care şomează din pricina mizeriei ... Am încercat zădarnic să bat la porţile atîtor dregătorii din ţară. Porţile au rămas mute, surde şi inerte. Vaietul de agonie al culturii şi artei româneşti nu poate pătrunde prin ele. E un semn trist al veacului." Artistul dovedea prin aceasta a fi nu numai un profesor sau un om al artei, ci şi un om de suflet, sensibil la lipsurile studenţilor, împodobit cu generoase virtuţi creştineşti. Cercetîndu-şi psihologia şi faptele înaintea morţii, Tonitza îşi face un autoportret, din care desprindem: „... n-am urmărit lucruri peste puterile mele ... Singura mea preocupare a fost să mă aflu pe mine însumi." El trăia din plin ceea ce scria ori aşternea sub penel, de multe ori identificîndu-se pînă la confundare cu subiectele pe care le trata. Păcat că faza culminantă a creaţiei sale, nu a fost de lungă durată, după cum lungă nu i-a fost nici viaţa şi nici liniştită. Ba dimpotrivă, în ultima parte a vieţii a fost mai hărţuit, decît în tinereţe, iar împotriva lui s-au coalizat elemente reacţionare, care au căutat să-l distrugă, ca om şi mai ales, ca artist. Văzîndu-l intransigent şi cu o autoritate mereu sporită, exponenţii burgheziei i-au hotărît anihilarea şi i-au grăbit sfîrşitul, minîndu-i viaţa şi înăbuşindu-i avîntul creator. Dar împotriva tuturor acestor atacuri, marele artist nu va abdica niciodată, ci va rămîne mereu pe baricadele vieţii de pe poziţii pregresiste, uneori chiar intensificîndu-şi combativitatea şi dovedindu-se un neînfricat luptător pentru adevăr, dreptate şi frumos; altemergînd pînă la deznădejde. Participînd la expoziţia din 1925, în clădirea „Vieţii Româneşti" de la Iaşi, împreună cu alţi colegi de breaslă, talentul viu, cald şi spontan, precum şi lirismul imaginilor lui Tonitza, încîntă, cucereşte şi farmecă publicul ieşean, stîrnind şi mai mult mînia, ura şi invidia, celui mai înverşunat şi mai primejdios duşman al său I. L. Cosmovici. Demagog regionalist, acesta reuşise să fie emisarul acelora care chipurile, se zice, că „apărau cultura şi arta ieşeană" pretinzînd că luptă în numele artei sănătoase şi a marilor tradiţii ieşene. Comportarea acestui parvenit, fată de arta lui Tonitza se desprinde uşor dintr-o scrisoare pe care acesta din urmă o va scrie soţiei sale, în 4. XI, 1938: „... poate boala nu ar fi progresat atît de repede dacă nu aşi fi avut, în ultima vreme, o sumedenie de supărări penibile. Cosmovici, e mereu o pacoste pe capul meu şi al profesorilor, şi pe acela al studenţilor. Nu ne mai pricepem, cum să-l astîmpărăm. Mă gîndesc să-mi dau demisia şi din rectorat şi din profesorat, ... dar mă gîndesc că nu am cu ce trăi. Nici eu şi nici voi. Nu aflu nici-o soluţie salvatoare ... Aici mă sufoc." Sirato, unul dintre puţinii lui prieteni, scria în preajma morţii marelui artist: „Vedeam zădarnicile lui eforturi, de a se face înţeles, pînă ce izbucnea în plîns. Mîinile cu greu izbuteau să mai iscălească, tremurat şi aproape necitet." În speranţa că la Bucureşti va putea să-şi caute mai îndeaproape de sănătate, cere o catedră acolo, dar nu i se oferă. În 8 ian. 1939 înaintează demisia din rectorat, deoarece: „nu vreau să-mi mai risipesc şi ultimii stropi de sănătate, într-o luptă stearpă. La putin timp, cade în agonie şi se va stinge curînd, aşa cum se stinge o luminare în sfeşnic, fără somn, fără stiinţă, fără conştiinţă şi fără suferinţă, în seara zilei de 26 februarie 1940, tocmai în momentul în care şcoala şi cultura românească şi universală aveau mai mult ca oricînd nevoie de oameni ca dînsul. Din cauza evenimentelor vremii, moartea artistului trece aproape neobservată, fiind înmormîntat la cimitirul Ghencea din Bucureşti, repetîndu-se parcă un caz asemănător cu al lui Luchian, decedat în vremea primului război mondial şi reconsiderat abia mai tîrziu.

Din cauza condiţiilor vitrege în care a trăit Tonitza şi s-a sfîrşit, atît de timpuriu, el a avut de luptat nu cu un individ şi nici numai cu un grup de indivizi, ci cu un întreg sistem social, care căuta pe orice cale să desfiinţeze pe oameni ca Tonitza, ce dispuneau de arma inteligenţei luptătoare şi artei combative. Au rămas astfel multe lucruri nerealizate de pictor şi nespuse de profesor.

Dintre varietatea temelor tratate de Tonitza, cele mai multe se referă la lumea copiilor, ca: prospeţimea, delicateţea, căldura, tristeţea şi bucuria, meditaţia şi visarea, curiozitatea şi nevinovăţia „Ochilor de copil", elemente specifice lui Tonitza cu care pictura noastră s-a îmbogăţit mult. De la portretul tinerei Nacu, cu ochii licărind ca diamantul negru, a lui Grigorescu, la „capul de copil" cu ochi căprui sau la „Adolescentul" cu ochi vioi şi plini de inteligenţă, al lui Luchian şi la copiii pictaţi de Tonitza, cu ochii atît de căutători şi pătrunzători, plastica românească se întregeşte într-un tot unitar, înscriind o pagină nouă, cu slove de aur în arta picturii româneşti, pe care a vrut-o totdeauna debarasată de forme arhaice şi depăşite.

Tonitza şi pictura bisericească: Cercetătoarea Eugenia Antonescu într-un studiu publicat în 1968, referitor la pictura bisericească a marelui Tonitza încerca să convingă, cu argumente destul de şubrede, că atît Tonitza, cît şi Tătărăscu şi Grigorescu, n-au avut nimic comun cu acest gen de pictură (bisericească) şi că numai siliţi de motive şi cauze materiale precare, au acceptat comenzi de la diferite biserici, care deţineau mari capitaluri. Afirmarea tendenţioasă şi cu patimă nejustificată, nu-şi are nici cea mai mică urmă de adevăr. Tonitza, ca şi Grigorescu dealtfel, n-a făcut artă pentru bani, cum singur a mărturisit de repetate ori şi nici bisericile pictate de el, nu dispuneau de „saci cu bani". Toate bisericile pictate de Tonitza, fie singur, fie în tovărăşia altora, au fost biserici sărace, de enorie, în sate mici şi izolate, unele netrecute nici măcar în atlasele noastre geografice. În al doilea rînd, Tonitza a lucrat la Durău, cum dealtfel glăsuieşte şi inscripţia învesnicită în pereţii bisericii, nu pentru bani, ci în „milostivă clacă", refuzînd plata. Tonitza era un om de suflet şi de aceea nu trebuie să ne mire faptul că el punea religia alături de artă sau chiar înaintea ei. „Nici-o naţie nu dispare, scria artistul encausticii, chiar dacă s-a trecut cu plugul peste bunul şi fiinţa materială a acestei naţii, dacă în timpul existentei ei, a fost în stare să creeze bogăţii: o religie înălţătoare şi o artă superioară." Cu toate că Tonitza ducea dorul banilor din puţinul, care-l avea şi care nu-i ajungea niciodată, el avea de unde împărţi şi studenţilor, uneori cumpărîndu-le din banii lui materialele necesare atelierului. Atît la Durău cît şi-n celelalte biserici de la Asău, Grozăşti, Poieni, Scorţeni, Valea Rea, Silişte, Galbeni, Văleni, Netezeşti, Grivita, Brigaderu, paraclisul mitropolitan din Iaşi, cavoul familiei Moruzi din acelaşi oraş precum şi catedrala Sf. Gheorghe din Constanţa, Tonitza a lucrat din dragoste pentru artă, şi pentru religie. Şi deşi în anii tinereţii declara profesorului Habermann de la München că are patimi pentru decorurile bizantine, pe „care încă de copil le-am întîlnit în bisericuţele Moldovei noastre", ulterior cînd se va apuca de treabă, va încerca să dezbrace pictura bisericească de acea „trivială imperechere de bizantinism şi renaştere italiană". Declarîndu-se încă din primii ani ai creaţiei sale, adversarul „formelor de imobilizare şi înţelepciune a expresiei persoanelor sacre" se va strădui tot timpul în pictura bisericească, să redea veridicitatea expresiei umane, năzuind să se inspire îndeosebi din opera zugravilor lui Ştefan cel Mare ori Petru Rareş, recomandînd aceasta şi studenţilor. Dar, în ciuda tuturor acestor bune intenţii Tonitza nu va reuşi decît în parte, să ajungă la fervoarea artistică a meşterilor de la Voroneţ, Arbore sau Moldoviţa. Şi deşi la Durău (Neamţ) s-a realizat o pictură puţin austeră, cu un expresiv caracter realist, aceasta este totuşi plină de originalitate sau chiar „unică", prin aceea că a introdus elemente luate de-adreptul din lumea înconjurătoare, atît oamenii, cît şi plantele şi animalele din flora şi fauna Ceahlăului, muntele sfînt al geto-dacilor, pictat şi el în toată splendoarea lui. Cadrul natural al scenelor biblice, nu mai evocă peisajul locurilor sfinte, ci reproduce frînturi de frumuseţe montană înconjurătoare, inclusiv „Toaca" şi „Panaghia". Atît prin tehnică şi colorit, cît şi prin încadrarea personajelor în mediul ambiant, divinităţii nu i se conferă o poziţie şi o autoritate apăsătoare, ci este tratată ca un personaj apropiat, fără a inspira teamă sau frică. Deşi eşti în casa lui Dumnezeu, parcă totuşi eşti în casa ta, în vatra ta. Personajele sînt oameni localnici, obişnuiti, întîlniţi la tot pasul: păstori, plugari, fete şi femei de la munte. Tonitza, la Durău, umanizează personajele biblice, precum umaniza şi personajele basmelor orientale în coloritul exotic al litoralului, la biserica Sf. Gheorghe din Constanţa, ajungînd la mari neînţelegeri cu epitropii bisericii şi întrerupînd o vreme lucrul, pentru „profanarea picturii bisericeşti". Plin de spirit novator, el urmărea să introducă în locul canoanelor hieratice, specificul românesc, rustic contemporan. Imaginile sînt tratate în culori palide şi discrete, alcătuind simfonii de tonuri ce bat spre alb, cu reflexe cenuşii, albastre şi trandafirii. Pretutindeni predomină simplitatea şi gingăşia. Privind cu un ochi spre Bizanţ, unde sfinţii erau redaţi aproape transfiguraţi, a luat de aici frumosul psihic, iar cu celălalt ochi privind în apus a luat şi de aici frumosul fizic, realizînd o pictură originală, nu copiată şi nici împrumutată. Ca şi Grigorescu la Agapia, care pictează în persoana Maicii Sfinte, pe cea mai frumoasă femeie din zonă, tot aşa şi Tonitza în scena Crăciunului de la Durău a adus ţărani din sat, îmbrăcaţi cu bundiţe, cu iţari, cu chimire şi opinci în picioare şi i-a înveşnicit în pereţii bisericii. Sînt şi astăzi bătrînii din sat care îşi recunosc feciorii sau cunoscuţi de-ai lor şi pe care Tonitza i-a pictat în locul păstorilor din Betleem. La picioarele păstoriţilor, cîteva oiţe carpatine dorm între florile stilizate specifice zonei. Soldaţii romani din scena „Paştelui" ca şi ţăranii din scena „Naşterii" poartă bărbi patriarhale, vrînd parcă să sugereze ideea etnogenezei noastre, din daci şi romani. Soldaţii nu sînt cuprinşi de frică, ca în majoritatea scenelor de acest fel, ci mai degrabă par că se odihnesc, cu o expresie de istovire, ce vrea parcă să scuze acest moment de slăbiciune omenească. Oricum, ceea ce a realizat Tonitza în arta picturii bisericeşti, nu trebuie socotit neapărat rezultatul unui nonconformism, care vizează oricum originalitate, ci este un crez de înnoire al pictorului, de a creea o artă pur românească, de la care el nu va abdica niciodată. Aşadar, realismul, umanizarea personajelor biblice, localizarea lor în mediul ambiant, cît şi surprinzătoarele efecte de lumină, obţinute prin folosirea culorilor diluate în ceară, dau picturii lui Tonitza o notă specifică.

Dar „zugravul Nicolae" cum îi plăcea lui să semneze, titlu obţinut în anul 1912, conferindu-i-se în urma concursului „certificat de zugrav bisericesc" pe cînd avea doar 26 de ani, şi-a dovedit sinceritatea, curăţia şi simţul novator, nu numai prin acest gen de pictură. În anul 1926 pictorul va face o călătorie la Transilvania, unde-şi avea copiii la şcoală, prezentînd la o expoziţie ulterioară 2 tablouri: Peisaj din Năsăud şi Biserica din Năsăud. Dar legăturile lui Tonitza cu artiştii din Transilvania sînt ceva mai vechi şi datează din 1921, cînd pictorul publică în Ifmunkás şi Proletár Gyermekujsag. Într-o scrisoare din 1 iulie 1926, adresată pictorului Cons. Vlădescu, îi cere acestuia să se înscrie în „Sindicatul artelor frumoase", pentru „ca să poţi beneficia de o lună la Castelul Brîncoveanu". S-o fi înscris sau nu, nu cunoaştem, dar ştim că la expoziţia din acest an figura şi un tablou, cu un peisaj de la Simbăta de Sus, intitulat „Castelul Brîncoveanu". Cu siguranţă în anul viitor a revenit pe aceste meleaguri, împreună cu Ştefan Dimitrescu, unde timp de o lună, va face scurte vizite în jurul Făgăraşului, legînd vorbă cu oamenii locului şi interesîndu-se de obiceiurile şi portul lor. Schiţele realizate aici vădesc ataşamentul artistului pentru oamenii din popor, optimişti, ca totdeauna. Rezultatul acestei călătorii este redat în tablourile: Peisaj din Făgăraş, Copilul morarului, Rada, Iancu, Fată din Făgăraş, Chipuri din Ţara Făgăraşului, Tărani din Simbăta de Sus, Războiul etc. Şi pentru că Corneliu Baba, un alt mare artist al penelului, initiat în această artă, de marele Tonitza i-a făcut cîndva un portret din cele mai frumoase, îi dăm cuvîntul şi împreună cu acesta, îi aducem şi noi prinosul inimilor noastre pline de recunoştinţă, amintind ceea ce discipolul scria: „... mi-a fost dascăl, îi venerez memoria pentru tot ce m-a putut învăţa, de la respectul faţă de meserie, pînă la copilăreasca recomandare de a-mi face bilanţul zilei, în fiecare seară, înainte de a adormi. Ştia nebănuit de multe lucruri ... Ca profesor, nu vorbea niciodată unuia singur, ci tuturor. Intra în clasă înconjurat aproape de întreaga şcoală. În mijlocul studenţilor era un prieten mai mare, respectat de toţi. Dialogurile lui erau unice ...

Protos. *Ştefan Guşă*

Nu există înviere decît...

(Continuare din pag. a 4-a)

gropat în biserica „Madona de'l Pascolo".

Episcopul Ioan Inochentie Micu a fost un înflăcărat patriot. Cît timp a trăit el a afirmat cu tărie că: „nu există înviere decît în pămîntul patriei tale". El a înţeles că pămîntul acesta românesc care vine din noianul trecutului aplecat pe plug cu gestul muncii neîntrerupte şi îndărătnice este un pămînt sfînt, a cărui frumuseţe o dau mătăsurile grele şi netede ale cîmpurilor îngemănate ca şi inimile oamenilor care-l muncesc şi-l cîntă sub cerul albastru de pace, de fericire şi mărire.

Semnificaţia liturgică ...

(Continuare din pag. a 5-a)

închipuirea celei adevărate, ci chiar în cer" (Evrei 9, 24). Slujba învierii, continuînd în desfăşurarea ei actuală trăsăturile procesiunii pascale post baptismale, avînd drept cheie a înţelegerii ei simbolul uşii închise, mormînt şi iad în care a intrat biruitor Hristos, nu este numai celebrarea unui eveniment din trecut, ci a Împărăţiei lui Dumnezeu însăşi, pe care a inaugurat-o acest eveniment, făcînd-o viaţa şi bucuria Bisericii. Mai importante decît acestea, însă, sînt întrările din rînduiala Sfintei Liturghii, polarizînd în jurul lor mişcările liturgice şi făcînd să sporească atenţia şi participarea tuturor credincioşilor. După cum am văzut mai înainte intrarea mică este expresia unei întrări reale. „Vohodul cel dintîi", scrie Sfîntul Simeon, închipuieşte învierea şi înălţarea Mîntuitorului, iar închiderea şi deschiderea dumnezeieştilor uşi împărăteşti (de data aceasta uşile Sfîntului altar) înseamnează întrarea la cer şi cele ce au făcut îngerii la înălţarea lui Hristos; căci jertfelnicul însemnează locul cel mai presus de ceruri, unde s-a suit trupeste Prea Sfîntul Iisus, şi acest jertfelnic nu este mai mic decît acela, pentru că si în jertfelnic se află Hristos jertfindu-se şi dumnezeştii îngeri se află de faţă." Închiderea uşilor după întrarea cea mică, în pragul unui mister înfricoşător, semnifică sfîrşitul veacurilor, încheierea istoriei şi trecerea la judecată. Intrarea cea mare, cu o nouă deschidere a uşilor, are o altă semnificaţie. Deschizîndu-se către suprema speranţă şi către misterul ultim, ea inaugurează viaţa veşnică, ziua fără sfîrşit. Momentul pogorîrii Duhului şi cel al cuminecării, îi face pe credincioşi să intre definitiv în Împărăţie.

„Eu sînt uşa, de va intra cineva prin Mine se va mîntui; şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla" (Ioan 10, 9), a spus Mîntuitorul.

În spiritul ecumenismului

Bunele relaţii ecumenice pe care Biserica Ortodoxă Română le întreţine cu confesiuni creştine din alte părţi ale lumii se manifestă prin participări la întîlniri bisericeşti sau teologice, prin vizite reciproce de ierarhi sau conducători bisericeşti, prin schimburi de profesori de teologie sau studenţi.

În acest context se înscrie şi cursul pe care Diac. Aurel Jivi, profesor de Istorie Bisericească Universală la Institutul Teologic Universitar din Sibiu l-a ţinut la Institutul Teologic Prezbiterian din Pittsburgh, statul Pennsylvania, la invitaţia cunoscutului ecumenist prof. dr. Samuel Carnegie Calian, rectorul acelui Institut, în trimestrul de primăvară (10 martie—22 mai 1986) al anului universitar ce tocmai s-a încheiat.

Institutul Teologic din Pittsburgh este cea mai veche şcoală de teologie a Bisericii Presbiteriene din S. U. A., fiind întemeiat acum aproape de două secole, în anul 1794.

La cursul ţinut de prof. Aurel Jivi, intitulat „Creştinătatea Ortodoxă Răsăriteană", au fost înscrişi studenţi de diferite confesiuni: prezbiterieni, anglicani şi metodişti. Deşi cursul face parte din programa analitică a Institutului respectiv, pentru prima dată acesta a fost predat de către un profesor ortodox.

În timpul şederii în Statele Unite, prof. Aurel Jivi a mai fost invitat să conferenţieze la diferite biserici din oraşul Pittsburgh, precum şi la unele biserici din Washington, D. C., Wichita (Kansas) şi Menominee (Michigan), unde a făcut prezentări însoţite de diapozitive, privind istoria şi viaţa actuală a Bisericii Ortodoxe Române precum şi raporturile ei ecumenice atît pe plan local cît şi pe plan internaţional.

MIREASMA CUVÎNTULUI

rupe-se catapeteasma literei,
acoperămîntul acesta
ca un cer peste faţă
rupe-se dar să privim, a murit
odată cu moarte şi-nfiorîndu-se
porţile s-au deschis, ca o inimă
ca inima mea s-au deschis,
ridicaţi-vă
porţi, să intre
în iad, ca-ntr-un suflet de om
Lumina cu toată puterea
Cuvîntului
Tăcere, glas
flăcări,
zăpadă
Treime. Iubirea
de o fiinţă

Daniel Ilie Turcea

Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, **BISERICA ROMÂNEASCĂ DIN NORD-VESTUL ŢĂRII ÎN TIMPUL PRIGOANEI HORTHYSTE,** Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985, XLVI + 213 pagini.

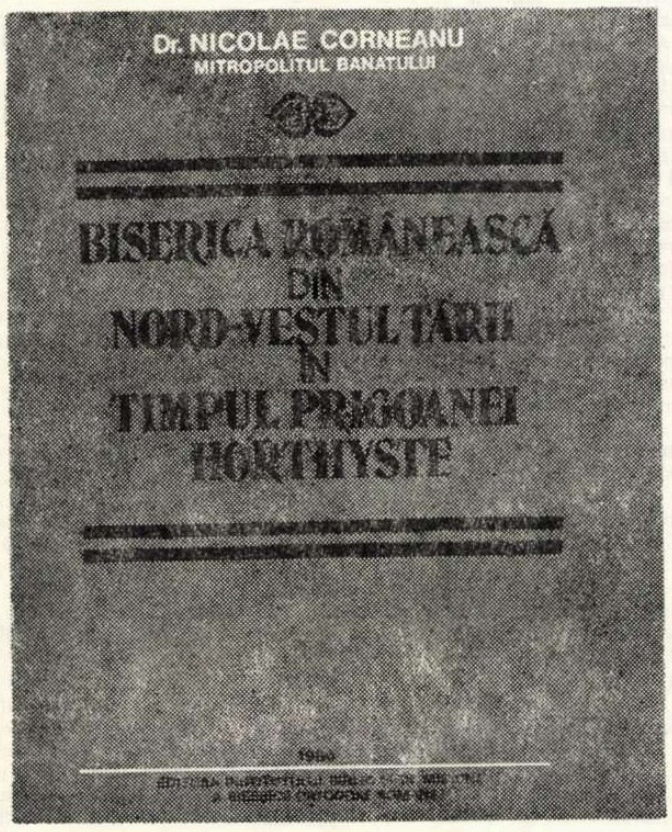

Despre perioada de tristă amintire a ocupaţiei horthyste a părţii de nord-vest a ţării au apărut în ultima vreme o serie de lucrări importante, dintre care amintim cele două volume: Conf. univ. dr. Mihai Fătu, *Biserica românească din nord-vestul ţării sub ocupaţia horthystă, 1940—1944,* Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985 şi Mihai Fătu şi Mircea Muşat, coordonatori, *Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României, septembrie 1940—octombrie 1944,* Bucureşti, 1985. La acestea se adaugă mai multe articole şi studii, unele publicate în „Telegraful Român".

Întocmind o lucrare pe aceeaşi temă, Î. P. S. Sa Dr. Dr h. c. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, valorifică un larg evantai de materiale documentare, parţial inedite. Precum arată şi titlul, lucrarea de faţă „se ocupă doar cu descrierea calvarului Bisericii", cu precizarea că „Biserica persecutată de horthyşti a fost Biserica românească, nu o confesiune sau alta" (p. VI).

În *Introducere* (p. IX—XLVI) sînt înfăţişate pe scurt „antecedentele" Dictatului de la Viena. Poporul român, rezultat a ceea ce Nicolae Iorga numea „sinteza de la Dunărea de Jos" (p. XI), adică al romanizării geto-dacilor, „a rămas mereu acelaşi, închegat, unitar şi omogen în vatra sa străbună" (p. XII). O recunosc chiar istoricii unguri, ca Huszti Andras care, într-o lucrare publicată în 1791, afirma: „Urmaşii geţilor trăiesc şi astăzi şi locuiesc acolo unde au locuit părinţii lor, vorbesc în limba în care glăsuiau mai demult părinţii lor. Nici o naţiune nu are limba atît de apropiată de acea veche limbă romană (latină) ca limba valahilor, ceea ce este un semn sigur şi care nu poate înşela că ei sînt în Ardeal urmaşii vechilor coloni romani, despre care însemnăm pe scurt acestea. Numele acestui popor în limba lui proprie este român (Rumuny), adică de la Roma, sau roman" (p. XIII).

Începînd cu sec. al X-lea, ungurii, stabiliţi în Cîmpia Panonică, încep să se infiltreze în Transilvania, proces care durează pînă la sfîrşitul sec. al XIII-lea şi începutul sec. al XIV-lea. Pătrunderea ungurilor s-a făcut atît de lent tocmai datorită rezistenţei puternice a populaţiei româneşti autohtone, despre care învăţatul Nicolae Bethlen scria în sec. al XVII-lea: „Românii din timpuri imemoriale locuiesc în Transilvania, formînd mici republici, care fiecare dintre ele se află pe o vale" (p. XVII).

Autorul evidenţiază etapele înăspririi din ce în ce mai mult a asupririi populaţiei româneşti majoritare, care a mers mînă în mînă cu accentuarea persecutării credinţei şi a Bisericii Ortodoxe.

În slujba scopurilor lor de asuprire a românilor, stăpînitorii străini vor folosi şi prozelitismul religios, căutînd atragerea românilor la calvinism şi mai tîrziu la uniatism. În lupta pentru apărarea fiinţei naţionale şi a credinţei strămoşeşti s-au evidenţiat mari personalităţi ca episcopul Inochentie Micu, călugării Visarion şi Sofronie precum şi Horea, Cloşca şi Crişan.

O perioadă de accentuare a asupririi, de grav pericol pentru fiinţa lor naţională, vor cunoaşte românii între 1867 şi 1918, în cei 51 de ani ai dualismului austro-ungar. „În sistemul de stat austro-ungar — scrie Î. P. S. Sa —, guvernul de la Budapesta s-a axat de la început pe principiul Ungariei uninaţionale, oficializînd în consecinţă politica mai veche de asimilare prin maghiarizare" (p. XXXI). Şi în această perioadă însă, „Biserica s-a dovedit a fi un puternic factor de unitate şi coeziune" (p. XXXIII).

Partea I-a a lucrării, intitulată „Dictatul de la Viena" (p. 1—24), arată cum s-a ajuns la nedreptul şi odiosul act de la 30 august 1940 şi înfăţişează pe scurt urmările crunte ale acestui act pentru populaţia românească majoritară de pe cei 43.492 km² din trupul ţării cedaţi Ungariei horthyste. Autorul evocă, printre altele, atitudinea fermă a mitropolitului de atunci al Ardealului, Nicolae Bălan. În Consiliul de Coroană care a dezbătut cererea ultimativă de la Viena, în noaptea de 29 spre 30 august 1940, mitropolitul Nicolae Bălan declara: „... În numele meu, al clerului şi al poporului pe care-l păstoresc, declar că protestez cu demnitate şi hotărîre împotriva nedreptăţii ce ni se face şi vom lupta prin toate mijloacele pentru înlăturarea ei. Biserica noastră va rămîne şi de aici înainte depozitara aspiraţiunilor integrale ale neamului..." (p. 9).

Horthyştii au intrat în teritoriul răpit pe nedrept cu hotărîrea de a desfiinţa naţiunea română de aici. Prin ce mijloace? Acestea fuseseră prevăzute dinainte, în programe ca cel cuprins în demenţa lucrare propagandistică a lui Dücsö Csaba, intitulată „Nincs Kegyelem" (Nu există iertare), publicată în 1939, în care pot fi găsite „angajamente" ca acestea: „Voi suprima pe orice valah şi atunci nu va fi în Ardeal decît o singură naţionalitate, cea maghiară, naţia mea, sîngele meu. Voi face inofensivi pe viitorii Horia şi Cloşca. Nu va fi milă!" (p. 11). Conform unui astfel de program, din însuşi momentul încălcării graniţelor româneşti de către horthyşti s-a dezlănţuit în teritoriul ocupat o neîntreruptă serie de crime oribile. Era opera trupelor horthyste, ajutate de organizaţiile paramilitare teroriste, fasciste.

Aparatul de stat horthyst s-a făcut vinovat de acţiuni criminale premeditate, de o monstruozitate fără seamăn fiind mai ales crimele şi asasinatele în masă, ca masacrul de la Treznea, jud. Sălaj (263 sau 280 de morţi şi răniţi), masacrul de la Ip, din acelaşi judeţ (unde au căzut 157 sau, după alte documente, 188 de victime). „Datele statistice şi documentele oficiale dovedesc că numai în primii doi ani ai stăpînirii horthyste, 991 de români au fost ucişi fără motiv şi fără judecată. La acest număr se adaugă cifra celor asasinaţi sau morţi în urma maltratărilor şi schingiurilor, care numai în doi ani s-au cifrat la 6813 cazuri" (p. 16).

Horthyştii au recurs, de asemenea, la expulzarea în masă a românilor: pînă la 1 dec. 1943 au fost expulzate 218.919 persoane, dintre care 1254 erau preoţi. La acest număr se adaugă numeroşii refugiaţi. Lucrarea redă mărturiile mai multor preoţi refugiaţi, care relevă atrocităţi de necrezut (p. 17—22). Pe de altă parte, s-a urmărit ruinarea sistematică pe plan economic a păturii româneşti. Un mijloc de oprimare violentă l-a constituit şi sistemul taberelor şi lagărelor de muncă, organizate după modelul hitlerist.

Partea a II-a tratează despre „Martirajul Bisericii româneşti" (p. 25—68). O primă secţiune a acestei părţi este intitulată „Suprimarea Bisericii româneşti — politică de stat a fasciştilor horthyşti". Ocupantul horthyst a înţeles că Biserica era nu numai o instituţie confesională, ci şi „un puternic meterez de rezistenţă a populaţiei româneşti majoritare", „purtătoarea tradiţiilor româneşti" (p. 26). În cele 11 judeţe ale teritoriului ocupat trăiau peste 1.300.000 de credincioşi români, cuprinşi în 1369 parohii, care făceau parte din eparhiile Oradiei, Clujului, Gherlei, Sighetului şi Băii Mari. S-a făcut totul pentru nimicirea acestei Biserici, scopul ultim fiind deznaţionalizarea şi maghiarizarea forţată a populaţiei româneşti.

Autorul enumeră barbariile săvîrşite cu scopul de a-i face pe români să-şi părăsească credinţa strămoşească şi să adopte o confesiune de expresie maghiară. Lista bisericilor dărîmate, devastate şi pîngărite (p. 29 şi urm.) este impresionantă. Biserici noi, unele adevărate perle arhitectonice, au fost distruse total sau parţial. „Sînt — zice I. P. S. Sa —acte barbare, patronate şi dirijate de către oficialităţile hortyste de la Budapesta, acte care au jignit adînc creştinismul, religie care este şi a poporului ungar" (p. 39).

Alte biserici au fost confiscate, închise, sigilate. Cea mai crunt lovită a fost Episcopia Ortodoxă a Maramureşului. Au fost desfiinţate zeci de parohii, mai ales în protopopiatele Carei, Sighet şi Vişeu. Au fost distruse, avariate sau luate de la parohiile româneşti 109 case parohiale. Numeroase terenuri atribuite ca sesii parohiilor, prin reforma agrară, au fost trecute în stăpînirea unor maghiari. În multe locuri, au fost luate intravilanele aparţinînd parohiilor româneşti. La şirul samavolniciilor se adaugă şi retribuirea discriminatorie a clerului român (pînă în primăvara anului 1941 statul ungar nu a acordat preoţilor români nici un fel de retribuţie). „Lipsite de biserici, deposedate de bunurile lor materiale, cu preoţii alungaţi, bietele parohii româneşti te miri cum au mai putut exista" (p. 47).

Lucrarea ilustrează această grea situaţie prin mărturiile zguduitoare ale unor preoţi expulzaţi în 1940 şi reîntorşi la parohiile lor după Eliberare (p. 48 şi urm.). Toate acestea înfăţişează un şir nesfîrşit de crime abominabile", ale căror victime au fost naţiunea şi Biserica românească.

Un capitol special este dedicat situaţiei tragice a Episcopiei Maramureşului (p. 54—60). Trecut în România spre a aduce la cunoştinţă barbariile comise de horthyşti în teritoriul ocupat, episcopului Vasile Stan al Maramureşului i s-a interzis categoric reîntoarcerea în eparhia sa. Reşedinţa episcopală a fost ocupată de armată şi mobilierul confiscat; capela episcopală a fost demontată. În judeţele Maramureş şi Sălaj n-a mai fost tolerat nici un preot; numai în jud. Satu Mare mai rezistau cîţiva. Însuşi un director general din Ministerul Cultelor de la Budapesta declara: „Tot Maramureşul va fi trecut la Episcopia din Munkacs, iar Sătmarul la Hajdudorog, deci acolo nu mai poate fi vorba de Episcopie ortodoxă" (p. 57—58).

Fără a se ţine seama de nici o normă canonică, s-a creat o eparhie ortodoxă maghiară, în toamna anului 1940, căreia urmau să-i fie supuse eparhiile ortodoxe române din teritoriul cedat. A şi fost numit şi instalat ca episcop un oarecare Mihail Popoff, la 2 iune 1941. Tentativa n-a reuşit însă, căci, văzînd că Popoff nu e agreat de nimeni, guvernul horthyst s-a lepădat de el. Autorul precizează că „eşuarea diversiunii lui Popoff s-a datorat, într-o mare măsură, acţiunilor energice ale mitropolitului Ardealului, Nicolae Bălan şi ale Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române" (p. 64).

Partea a III-a a lucrării (p. 69—118) poartă titlul semnificativ „Acte de barbarie în plin secol al XX-lea".

Un punct important în programul horthyst de deznaţionalizare l-a constituit expulzarea intelectualilor, pentru a-i lipsi pe români de îndrumătorii lor spirituali. Vineri, 4 oct. 1940, concomitent în localităţile cele mai importante din teritoriul ocupat, „autorităţile horthyste au început o mare acţiune de expulzare a intelectualităţii româneşti (jurişti, profesori, preoţi, medici, artişti, funcţionari), împreună cu familiile lor. În cîteva zile, conform datelor statistice au fost expulzaţi de către autorităţile horthyste 11.510 intelectuali români, copii, femei, bărbaţi, tineri şi bătrîni" (p. 70). Atunci a fost expulzat şi episcopul Nicolae Popovici al Oradiei, ale cărui declaraţie oferă o imagine a modului inuman în care s-a săvîrşit acest brutal act antiromânesc (p. 71 şi urm.).

Episcopul Nicolae Colan al Clujului a rămas în mijlocul credincioşilor săi, păstoria sa în cei patru ani ai ocupaţiei horthyste fiind însă un adevărat „calvar", cum îl numeşte autorul acestei cărţi. Episcopul Nicolae Colan nu numai că a împărtăşit suferinţele păstoriţilor săi, ci a avut de îndurat şi nenumărate umilinţe personale. Episcopul-cărturar a adunat în cartea sa intitulată „În legături" părţi din cuvîntările şi pastoralele sale din anii ocupaţiei — „document acuzator", din care lucrarea de faţă oferă un crîmpei (p. 78—79).

Grăitor pentru regimul căruia îi erau supuşi românii din teritoriul ocupat este martirajul protopopului Aurel Munteanu din Huedin şi al preotului Trăian Costea din Treznea. Protopopul Aurel Munteanu a fost torturat îngrozitor, pînă la moarte, în 10 septembrie 1940, de un grup de criminali maghiari, între care şi un soldat. Deodată cu el a fost ucis şi poliţistul Gh. Nicula. Descrierea înfiorătoarei crime este redată după constatarea Tribunalului poporului din Cluj, în şedinţa din 13 martie 1946. Redăm numai cîteva rînduri din această constatare: „În timp ce unii pregăteau o groapă sumară pentru victime, acuzatorul Pocs a vîrît pe gîtul protopopului Munteanu o cîrjă de fier ruptă, avînd capătul cu aşchii, apoi victimele au fost aşezate una peste alta în groapa improvizată sub mal, după care au fost acoperite sumar cu pămînt, iar acuzatorii au început să joace pe mormînt" (p. 83—84). Iar tribunalul horthyst numai că nu laudă această crimă oribilă, pronunţînd pentru criminali sentinţe de condamnare la 2—3 luni închisoare, cu suspendarea pedepsei!

Preotul Trăian Costea a fost printre victimele din Treznea; după ce a fost împuşcat, a fost tras lîngă uşa casei parohiale, căreia i s-a dat foc şi a ars împreună cu casa.

Un alt masacru a avut loc la Mureşenii de Cîmpie (jud. Cluj), în 23 sept. 1940, unde un grup de grăniceri horthyşti au ucis familia preotului Andrei Bujor şi încă 6 persoane, în locuinţa preotului.

Atitudinea faţă de clerul ortodox, faţă de Biserica românească, în general, strategia regimului horthyst faţă de populaţia românească a fost clar exprimată de baronul Aczel Ede, şeful Circumscripţiei regionale a X-a Cluj a organizaţiei paramilitare horthyste a tiraliorilor, care declara într-o cuvîntare rostită la Şimleul Silvaniei: „Pe aceşti valahi opincari trebuie să-i extirpăm, să-i ucidem ca pe duşmanii noştri... Preoţii predică iubirea poporului, dar aceasta este numai o momeală, fiindcă Dumnezeu nu ajută decît forţa brută şi această forţă brută noi cu toţii trebuie s-o întrebuinţăm pentru a ucide şi extermina pe aceşti valahi..." (p. 90).

Pe linia unor astfel de „principii" s-au dezlănţuit atrocităţile împotriva românilor şi în special a preoţilor. Înfăţişînd grozăviile din Ip, Cosniciul de Jos, Hida, Dragu etc., lucrarea de faţă oferă mărturiile zguduitoare ale unor martori oculari (p. 91 şi urm.). Suferinţele îndurate de clerul românesc sînt ilustrate cu mărturiile unor preoţi ca Alexiu Latiş, numit de episcopul Vasile Stan vicar episcopesc, Dosoftei Constantinescu, Gheorphe Munteanu, Pompei Onofrei şi alţii (p. 96 şi urm.).

În continuare, este prezentat amănunţit cazul preotului Augustin Pop, împuşcat împreună cu alte 6 persoane. Mărturia acestui preot, scăpat ca printr-o minune cu viaţă, deoarece ucigaşii l-au crezut mort, este redată pe larg în lucrare (p. 110—115).

Faptele relatate de documentele acum citate — scrie Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu — par a fi ireale. Şi totuşi ele constituie doar o părticică din Golgota urcată de poporul nostru în perioada cruntei stăpîniri horthyste asupra nord-vestului ţării dinainte cu 40 ani şi mai bine" (p. 115).

Partea a IV-a poartă titlul: „Încercări de deznaţionalizare prin religie a românilor din teritoriul ocupat" (p. 119—139).

Guvernul horthyst a urmărit deznaţionalizarea românilor, prin toate mijloacele imaginabile, Maghiarizarea numelor şi a denumirilor comunelor, convertirea forţată la Biserica romano-catolică sau reformată, eforturile de a-i determina de preoţii rămaşi în parohii să adere la Episcopia de Hajdudorog, „crearea" episcopiei greco-orientale cu sediul la Munkacs — iată cîteva dintre mijloacele folosite pentru deznaţionalizarea românilor. Relatările mai multor preoţi, cuprinse în lucrare, sînt elocvente în ce priveşte modalităţile folosite pentru a-i sili pe români să-şi lepede credinţa.

Pe linia aceluiaşi plan diabolic, horthyştii au lovit crunt învăţămîntul românesc. Mii de învăţători au fost siliţi să-şi părăsească posturile şi căminele. S-a ordonat pînă şi maghiarizarea inscripţiilor şi a numelor româneşti de pe crucile din cimitire!

„În trecut şi astăzi" este titlul părţii a V-a (p. 139—152). Istoria mărturiseşte convieţuirea frăţească, veacuri de-a rîndul, a românilor cu celelalte naţionalităţi conlocuitoare. Chiar după Dictatul de la Viena, „maghiarul obişnuit, ca să nu mai vorbim de elementele progresiste, a făcut cauză comună cu populaţia română oprimată de regimul horthyst" (p. 140).

În România de astăzi, egalitatea tuturor cetăţenilor, indiferent de naţionalitate, pedepsirea propagandei naţionalist-şovine, folosirea liberă a limbii materne ş. a. sînt înscrise în Constituţie. Egalitatea tuturor cetăţenilor îşi are corespondentul firesc în drepturile egale ale cultelor religioase. Nenumăratele mărturii ale reprezentanţilor cultelor cu credincioşi de naţionalitate maghiară, din care autorul acestei lucrări oferă cîteva exemple (p. 143—148), arată elocvent că această egalitate este reală. Deosebirea între situaţia din trecut (mai ales din perioada horthystă) şi cea din prezent e ca de la pămînt la cer (p. 149).

Partea a VI-a, „Graiul documentelor" (p. 153—211) este constituită dintr-un foarte reuşit grupaj de fotografii şi fascimile ale unor documente sau pagini din diverse publicaţii.

Ne putem da seama, chiar din această succintă prezentare, că lucrarea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu este pe cît de bogată şi valoroasă, pe atît de binevenită şi necesară pentru a înlătura neadevăruri din mintea celor care le-ar mai avea pe baza unor lecturi din cărţi tendenţioase. De altfel, acesta este unul din scopurile declarate ale cărţiii: „Deşi — scrie Î. P. S. Sa — faptele de odinioară ne întristează şi astăzi, am fi preferat să nu le mai evocăm .Dacă în paginile cărţii de faţă le-am pus încă odată în lumină, am făcut-o pentru că din păcate se mai găsesc încă o serie de elemente îmbibate cu idei revizioniste, revanşarde, care se îndeletnicesc tot mai mult cu falsificarea adevărului privind dreptul istoric al poporului român asupra întregului teritoriu naţional, care încearcă să reabiliteze horthysmul, să-l absolve de crimele şi atrocităţile comise împotriva poporului român, a altor popoare vecine, a umanităţii în general" (p. 149—150).

Adevărul istoric e unul singur: în Transilvania veacurilor trecute românii au fost cei nedreptăţiţi. Iar nedreptăţile trecute nu pot constitui temei pentru alte nedreptăţi, în viitor. Orori ca cele săvîrşite de horthyşti pe pămîntul românesc nu trebuie să se mai repete vreodată.

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

II. Cursurile de teologie

(Continuare din pag. a 5-a)

Teologic din Sibiu, o *Învăţătură theologică sau dogma credinţei pravoslavnice neunite din Ardeal,* scrisă de Iacov Filimon din Reci, j. Sibiu, „la şcoala candidaţilor de preoţie" în anul 1826. Era cursul de Dogmatică al lui Ioan Moga, probabil prelucrat după vreun manual catolic de la Viena. În aceeaşi bibliotecă se păstrează un curs de Pastorală, transcris de preotul Toma Filip din Porcesti (azi Turnu Roşu) în 1830: *Scurtă îndreptare pentru preoţii neuniţi carii cugetă a luoa pre sine slujba cea grea a duhovnicii,* întocmită de Ioan Moga, profesorul candidaţilor de preoţie neuniţi. În prefaţă, autorul preciza că a scris acest curs pentru candidaţii de la cursul de şase luni din Sibiu (acelaşi curs a fost transcris în 1844 de preotul Sava Popovici din Răşinari.)

În afară de acestea, se va fi folosit şi o altă lucrare pastorală, *Despre detorinţele presviterilor parohialnici ...,* apărută la Buda, în 1817, o traducere din ruseşte (retipărită de Andrei Şaguna sub titlul: *Teologia pastorală,* Sibiu, 1857), probabil *Predicile* şi *Didahiile* lui Petru Maior (cartea *Propopvedanii la îngropăciunea oamenilor morţi* a lui S. Micu a fost retipărită la Sibiu, în 1842, de Vasile Moga). Pentru Cîntări bisericeşti şi Tipic s-au folosit, desigur, unele din cărţile de slujbă tipărite la Sibiu, în cursul păstoririi episcopului Vasile Moga.

Arătam mai sus că acest „curs dogmatico-moralicesc" de şase luni a continuat neîncetat pînă în 1846, la numirea lui Andrei Şaguna ca vicar general al eparhiei ortodoxe a Transilvaniei. Deşi episcopul Vasile Moga († 17 octombrie 1845), a fost un ierarh cu învăţătură pentru vremea lui, cu o păstorire îndelungată şi chiar a încercat să obţină anumite drepturi social-politice pe seama naţiunii române, prin mai multe memorii înaintate Curţii imperiale sau Dietei Transilvaniei, totuşi, faţă de cursurile de preoţie n-a manifestat un interes deosebit. Poate, cu unele eforturi, ar fi putut obţine aceleaşi drepturi care au fost acordate de Curtea din Viena, românilor din părţile Crişaniei şi din Banat, pe seama cărora s-a deschis la Arad o „preparandie" (şcoală pedagogică) în 1812 şi un „institut teologic" în 1822 (la început cu doi ani de studii, iar din 1825 cu trei ani). Notăm că în aceeaşi perioadă s-au înfiinţat primele seminarii teologice de dincolo de Carpaţi: Socola—Iaşi (1803), Bucureşti, Buzău, Argeş (1836) şi Rîmnicu Vîlcea (1837), cele muntene numărînd printre primii lor profesori mai mult transilvăneni.

Cu toate acestea, şcoala teologică sibiană şi-a făcut datoria faţă de Biserica şi poporul român din Transilvania din prima jumătate a veacului trecut. Să ne gîndim numai la faptul că ambii profesori au luat parte — alături de atîţia preoţi şi dascăli pe care i-au pregătit — la Marea Adunare Naţională de pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj, din 3/15 mai 1848, fiind aleşi şi în Comitetul permanent al românilor constituit atunci, prezidat de tînărul episcop Andrei Şaguna, iar Moise Fulea a fost ales şi în delegaţia (condusă tot de Şaguna) care urma să prezinte împăratului hotărîrile Adunării. „Clericii" de la cursul de preoţie, în vacanţa de Paşti din anul 1848, au îndemnat pe ţăranii români din satele lor să fie de faţă la Adunarea de la Blaj iar foştii „clerici", acum preoţi, s-au numărat printre „revoluţionarii" anului 1848, fie prin participarea lor la cele trei adunări româneşti de la Blaj, fie prin aceea că au făcut parte din oastea populară condusă de Avram Iancu. Ei continuau astfel firul istoriei de „sate şi preoţi" ardeleni, ridicîndu-se la luptă pentru emancipareа politico-socială, economică şi culturală a poporului pe care-l păstoreau.

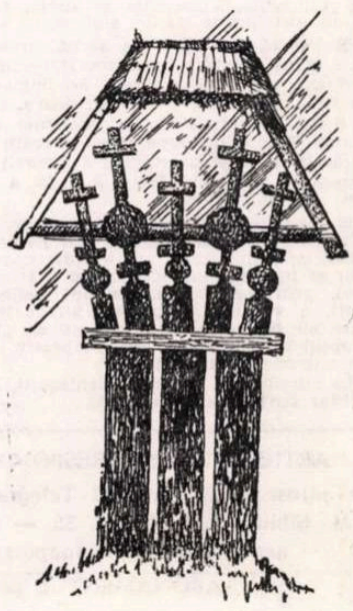

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din Agenda Prea Fericitului Patriarh IUSTIN pe primul semestru al anului 1986

— *Luni, 13 ianuarie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Sergio Cattani, Ambasadorul Italiei la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

— *Marţi, 11 februarie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe Rabinul Arthur Schnayer, Preşedintele Asociaţiei „Apelul pentru conştiinţă" din New York S. U. A., care a fost însoţit de D-l Roger Kirk, Ambasadorul S. U. A. la Bucureşti. Au fost de faţă PP. SS. Episcopi-vicari Nifon Ploieşteanul şi Vasile Tîrgovişteanul.

— *Marţi, 25 martie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a participat la recepţia oferită de Ambasada Greciei la Bucureşti, cu prilejul zilei naţionale. A fost însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

— *Marţi, 8 aprilie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Filoteo Samaniego, Ambasadorul Ecuadorului la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Nifon Ploieşteanul.

— *Joi, 24 aprilie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe membrii grupului de deputaţi socialişti belgo-luxemburghezi ai Parlamentului european, care fac o vizită în ţara noastră la invitaţia Grupului parlamentarilor români pentru securitate şi cooperare europeană.

1. D-na Lydie Schmit, deputat şi membru al Partidului Muncitoresc Socialist din Luxemburg, Vicepreşedintă a Internaţionalei Socialiste şi preşedintă a Internaţionalei Socialiste a femeilor, conducătorul grupului;
2. D-l Marcel Renacle, membru al Grupului socialist din Parlamentul european;
3. D-na Marijke Hemeldonck, membru al Grupului socialist din Parlamentul european;
4. D-na Anne Marie Lizin, deputat, membru al Partidului socialist Valon din Belgia;
5. D-na Nadia Van Hemme, asistentă a Preşedintelui Grupului socialist din Parlamentul european.

La primire au fost de faţă PP. SS. Episcopi-vicari patriarhali Nifon Ploieşteanul şi Vasile Tîrgovişteanul.

— *Vineri, 25 aprilie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Roger Kirk, ambasadorul S. U. A. la Bucureşti, într-o vizită de curtuoazie. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieşteanul.

— *Sîmbătă, 26 aprilie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe Dr. Alexander Haraszti din S. U. A. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Nifon Ploieşteanul.

— *Marţi, 29 aprilie a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Nicolas Revenga Ambasadorul Spaniei la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Nifon Ploieşteanul.

— *Luni, 12 mai a. c.,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe Canonicul Samuel Van Culin, secretar general al Consiliului consultativ al Bisericii Anglicane şi pe Canonicul Hugh Wybrew, secretar asociat pentru relaţii ecumenice din cadrul Bisericii Anglicane. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

— *Vineri, 16 mai a. c.* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Maurice Bassous, ambasadorul Libanului la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

— *Luni, 19 mai a. c.* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe episcopul anglican John Satertwait de Gibraltar, care a prezentat P. F. Sale pe noul preot anglican la Bucureşti în persoana Rev. Jan Sherwood. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

— *Marţi, 27 mai a. c.* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Eduard Derwinski, Consilier în Departamentul de Stat al S. U. A. La întîlnire a participat D-l Roger Kirk, ambasadorul S. U. A. la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Nifon Ploieşteanul.

SIBIU

■ Între *7—23 mai 1986,* Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de P. S. Nifon Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal, s-a aflat în Statele Unite ale Americii, cu care prilej a vizitat Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română în S. U. A. şi Canada cu sediul la Detroit, ca oaspete al Î. P. S. Arhiepiscop Victorin Ursache, cu care a slujit Duminică, 11 mai 1986, în biserica ortodoxă română din oraşul Troy.

Între *12—16 mai,* Înalt Prea Sfinţia Sa a vizitat oraşele New York şi Wasington. La New York s-a întîlnit cu conducerea bisericii ortodoxe române „Sf. Nicolae" din acest oraş şi a făcut o vizită Î. P. S. Arhiepiscop Iakobos al Arhiepiscopiei greceşti din cele două Americi.

În *18 mai a. c.,* însoţit de Î. P. S. Arhiepiscop Victorin, Î. P. S. Sa a vizitat parohia ortodoxă română din Los Angeles.

■ La *sfîrşitul lunii mai şi începutul lunii iunie 1986,* Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului s-a aflat în Italia unde, în oraşul Bari din sudul Italiei, a luat parte la lucrările celei de a 4-a conferinţe a Comisiei mixte de dialog între Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, fiind însoţit de P. C. pr. prof. dr. D. Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti.

■ *Duminică, 8 iunie 1986,* în cuvîntarea rostită în cadrul Sf. Liturghii din catedrala mitropolitană din Sibiu, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezentat şi personalitatea adormitului întru Domnul arhiepiscop şi mitropolit Nicolae Mladin, în memoria căruia, după Sf. Liturghie, s-a săvîrşit şi un parastas la care au participat toţi credincioşii din catedrală.

CLUJ

■ *Vineri, 25 aprilie 1986,* la centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a găzduit o întrevedere între delegaţia grupului de deputaţi socialişti din Parlamentul vest european şi conducătorii eparhiilor, cu reşedinţa în Cluj-Napoca. Delegaţia străină a fost alcătuită din: Lidie Schmit — vice-preşedintă a Internaţionalei Socialiste — conducătoarea delegaţiei; Marcel Remarcle, membru al grupului deputaţilor socialişti din Parlamentul vest-european şi Nadia von Namme, asistentă a preşedintelui grupului deputaţilor socialişti din acelaşi Parlament. Din partea celorlalte eparhii au luat parte: Eminenţa Sa Nagy Gyula, episcop reformat; Eminenţa Sa Dr. Kovács Lajos, episcop unitarian şi Dr. Hintz Gheorghe, curator general al episcopiei luterane S. P.

Problemele principale care s-au dezbătut au fost: drepturile şi libertatea religioasă precum şi egalitatea cultelor din ţara noastră. În încheierea convorbirilor, şefa delegaţiei şi-a exprimat mulţumirea pentru ospitalitatea cu care au fost primiţi, precum şi pentru posibilitatea oferită de a cunoaşte nemijlocit realitatea religioasă din România.

■ *Marţi, 29 aprilie 1986,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a primit vizita preotului anglican *Jan Sheilwood,* noul conducător al comunităţii anglicane din Bucureşti, însoţit de *Manreen Mak Glashan,* consilier al ambasadei britanice din Bucureşti. În timpul întrevederii s-au abordat discuţii cu privire la postul ortodox, comparat cu cel apusean, Sf. Taine, în special Spovedania, Sf. Liturghie, Euharistia şi altele. La plecare, oaspeţilor le-au fost oferite daruri simbolice.

■ *Vineri, 9 mai 1986,* de sărbătoarea Izvorului Tămăduirii, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a poposit în mijlocul obştii şi multimii credincioşilor adunaţi la mănăstirea „Sf. Ana" — Rohia. Seara, în ajunul prazncului, P. S. Sa a săvîrşit slujba vecerniei cu Litia şi Acatistul Maicii Domnului după care a rostit cuvîntul de învăţătură. În ziua prazncului s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la sfîrşitul căreia P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 11 mai 1986,* Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Feldru, prot. Năsăud, care în ultimii ani a fost reparată capital, în exterior şi interior, împodobită cu o frumoasă pictură executată, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a vrednicilor preoţi: Silviu Hărăguş şi Ioan Iliş, care au fost distinşi cu rangul de „iconom-stavrofor" cu dreptul de a purta cruce, respectiv „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

■ *În aceeaşi Duminică,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Tăgşor, parohia Ţagu, prot. Bistriţa, construită în anul 1954, împodobită cu pictură executată prin jertfelnicia credincioşilor, cu ajutoare din partea Sf. Arhiepiscopii a Clujului şi strădania distinsului preot paroh Ioan Ciociu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 18 mai 1986,* Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit sfinţirea bisericii mănăstirii Moisei, jud. Maramureş, care a fost reparată capital, în interior şi exterior, împodobită cu o frumoasă pictură în frescă şi cu iconostas nou, sculptat, prin strădania şi purtarea de grijă a vrednicului slujitor ieromonah Ioan Horea, care a fost şi distins cu rangul de protosincel.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Arhiepiscop a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 18 mai 1986,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Agrişu de Sus, parohia Figa, prot. Năsăud, care a fost renovată în exterior şi interior, îmbrăcată cu o reuşită pictură în frescă, executată prin jertfelnicia credincioşilor, cu ajutoare din partea Arhiepiscopiei Clujului şi purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Ioan Beudean, care a fost distins şi hirotesit în rangul de „iconom-stavrofor", cu dreptul de a purta cruce.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un frumos cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 25 mai 1986,* Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Şardu, prot. Huedin, jud. Cluj, îmbrăcată cu pictură, înzestrată cu toate cele necesare prin jertfelnicia bunilor credincioşi, cu ajutoare din partea Sf. Patriarhii, a Arhiepiscopiei Clujului şi alte eparhii din ţară, cu purtarea de grijă a tînărului preot paroh Şerban Nicu Dorel, căruia i s-a conferit distincţia de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un instructiv cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 25 mai 1986,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Baia Mare — Valea Borcutului, jud. Maramureş, care în ultimii ani a fost renovată în interior şi exterior, prin jertfelnicia credincioşilor, cu ajutoare din partea Arhiepiscopiei Clujului şi cu purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Vasile Borca, căruia i s-a conferit distincţia de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ORADEA

■ *Duminică, 25 mai 1986,* P. S. Episcop Vasile a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Cheriu,* prot. Oradea, în urma împodobirii ei cu o reuşită pictură, în ultimii ani. Preotul-paroh Traian Nica, pentru activitate pastorală rodnică, a fost distins cu rangul de *iconom,* iar membrii Consiliului parohial şi cîntăreţii bisericeşti au primit scrisori arhiereşti de apreciere şi felicitare. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a felicitat pe credincioşi şi pe păstorul lor sufletesc pentru statornicia în credinţa strămoşească, din care a răsărit şi purtarea de grijă pentru înfrumuseţarea bisericii.

■ *Duminică, 8 iunie 1986,* chiriarhul — cu un sobor de preoţi şi diaconi — a săvîrsit sluiba de sfintire a bisericii din parohia *Sanislău,* prot. Carei, care în ultimii ani, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi prin strădania vrednicului lor păstor sufletesc, a fost împodobită cu o frumoasă pictură.

Preotul-paroh Cornel Lenghel — pentru merituoasa activitate pastorală, duhovnicească şi gospodărească — a fost distins cu rangul de *iconom-stavrofor,* întru care a şi fost hirotesit, iar membrilor Consiliului parohial li s-a înmînat cîte o scrisoare arhierească de apreciere. A fost de faţă preotul reformat Dudaş Francisc, care a adus salutul credincioşilor săi, dintre care mulţi erau prezenţi, ca unii ce trăiesc în raporturi de armonie şi înfrăţire în muncă cu credincioşii Bisericii ortodoxe.

Ierarhul a rostit un cuvînt de învăţătură.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Preotul Alexandru Stănciulescu-Bîrda e prezent în revista NOI TRACII din Roma (XIV, 131, 1985, p. 20—23), cu un interesant şi original studiu intitulat:* „Urme ale cavalerului trac în bocetul din Mehedinţi". *Le găseşte! Mai găseşte şi alte urme de zeităţi de tip oriental, mithraice sau cybele. Arată cum peste acestea s-a suprapus elementul creştin, marcînd în felul acesta trecerea de la religia veche la cea nouă.*

● La lingua dei popoli, il piu prezioso archivio documentaria, *se intitulează studiul semnat de Nermin Vlora Falaschi în* Noi Tracii *(XIV, 132, 1982, p. 4—6). Limba poporului, cea mai preţioasă arhivă documentară. Lingvistul danez R. Rasku afirmă că* „atunci cînd lipsesc documentele istorice, nici un alt mijloc cu privire la cunoaşterea originii unui popor nu e mai important decît limba". *Studiul se ocupă de limba română ca dovadă a continuităţii româneşti în spaţiul balcanic-dunărean, cu care afinităţile sînt încă de dinainte de perioada romană.*

● *Replică a unor nume ca „Locuri rele", sau „celălalt tărîm" al zmeului din poveste, întotdeauna rău, de care Făt-Frumos scapă — spre bucuria lui şi a noastră — purtat de o pajură măiastră, SPRE BUNELE TĂRÎMURI e o carte frumoasă, de minte şi literatură, semnată de Ştefan Berceanu (Editura Sport-Turism, 1984), în care autorul îşi mărturiseşte opţiunile estetice filtrate printr-o morală evident riguroasă şi fin elevată, sesizabilă chiar şi atunci cînd nu-i descoperă criteriile. Figurile bizantine din şi de pe vestitele noastre mănăstiri moldoveneşti i se par mai umanizate la noi decît în Bizanţ, şi foarte legate de arhitectura, costumele şi cutumele locului. Desigur, tocmai de aici le şi vine „umanizarea", din spaţiul „omeniei", am zice noi, devenit arhetip ontologic şi pentru lucruri şi pentru suflete.*

Călătorul încearcă şi tărîmuri străine, dar mereu se întoarce spre ale sale. Iată-l în faţa Tismanei: „Tismana! Nu o văzusem niciodată; un fel de bloc de piatră de calcar, în care stalactitele, masive şi perfecte, au fost ordonate într-o nobilă verticală". *Mănăstirea i se pare* „grandioasă" *şi* „ruptă din eternitate" *pentru a bucura sufletul şi viaţa oamenilor şi a pămîntului.*

Cine îl însoţeşte pe Ştefan Berceanu „Spre bunele tărîmuri" *nu-şi iroseşte timpul fără rost şi se întoarce purificat şi îmbogăţit.*

● *O „rectificare extrem de importantă" doreşte să facă Gheorghe Naghi în revista „Orizont" (nr. 51, 1984), p. 14), sub titlul* „Izvoarele răscoalei lui Horia, în lumina unor documente inedite". *Titlul pînă la virgulă, e de fapt al cărţii apărute sub redacţia acad. Şt. Pascu în anul 1983, seria B., Izvoare narative, vol. II. Cum este* rectificarea *pe care o face Gheorghe Naghi? După ce adună date şi documente importante privitoare la revoluţia lui Horia, paşoptistul Ştefan Moldovan, istoric şi preot la Mediaş (1847—1852), vicepreţect la 1848, capelan la Haţeg (1852—1857) apoi vicar în Banat (1857—1900); (despre el mai mult în „Flacăra" nr. 47, 1983, p. 14), pune aceste documente la dispoziţia lui* Timotei Cipariu, *şi mitropolitului de la Blaj* Alexandru Sterca Şuluţiu, *fiecăruia potrivit cu preocupările respective. Lui Timotei Cipariu îi furnizează date inedite, în manuscris, cu privire la satele din vicariatul Haţeg, date istorice, demografice, politice, din care acesta îşi alcătuieşte lucrarea sa despre* cărţile vechi româneşti din Ţara Haţegului. *Timotei Cipariu îl citează pe Ştefan Moldovan, corect, onest.*

În 1856 mitropolitul blăjean Alexandru Sterca Şuluţiu termină o lucrare considerată de istorici „prima în genul ei din istoriografia românească", *intitulată* „Istoria Horii şi a poporului românesc din Munţii Apuseni ai Ardealului". *Aceasta rămîne în manuscris din 1856 pînă în 1983, cînd e inclusă în* „Izvoarele răscoalei lui Horia", *volum apărut sub redacţia acad. Şt. Pascu citat mai sus (p. 332—443).*

Pînă aici totul e bine. Atît numai că o parte din documentele folosite de Alexandru Sterca Şuluţiu, în manuscrisul său, şi anume trei „de cea mai mare importanţă", *au fost incluse în lucrarea sa,* fără să arate că le deţinea de la Ştefan Moldovan, *care le-a descoperit şi i le-a trimis, ignorîndu-i astfel acestuia contribuţia „la prima lucrare de acest gen din istoriografia românească". Şi Ştefan Moldovan nu era un oarecine. Publicase mult, adunase maldăre de documente şi, într-o scrisoare către Alexandru Sterca Şuluţiu, îşi punea mari nădejdi în viitorul românilor, „în acest secol al luminilor" (11 mai 1854). Cu aceste nădejdi de altfel îşi şi dedicase viaţa adunării de dovezi în sprijinul dreptăţii românilor şi eliberării lor.*

Era necesară rectificarea? „Uitarea" lui Alexandru Sterca Şuluţiu e mult? E puţin? E condamnabilă?

● *M-am întrebat mult cum ar trebui să scriu aici, pe scurt, aşa cum o cere rubrica, despre moartea lui Mircea Eliade, de la care am cu delicată dedicaţie cele trei volume englezeşti ale* Istoriei religiilor, *şi din opera căruia nu ştiu să-mi lipsească ceva, nu atît în bibliotecă, pe cît în formaţia mea intelectuală. Evident, se poate scrie şi mult, şi puţin, şi se pot spune multe şi într-un fel şi în altul. Latinii spuneau* non multa, sed multum, *dar aceasta e calea cea mai grea, mai ales cînd cel în cauză însuşi a spus* multum *şi prin* multa.

Deocamdată am ajuns la un fel de text scurt care poate fi şi studiu, şi eseu, şi semnalare, deşi sînt absolut sigur că acelaşi lucru s-ar mai putea spune încă într-o mie de feluri:

A plecat Mircea Eliade — a rămas Mircea Eliade.

Ar fi inutil să mai adaug: Şi nu va mai pleca niciodată!

● *Oscar Cullmann, celebrul filozof şi teolog din stirpea lui Heidegger, Jaspers, Bultmann, Barth, Rahner, Congar, la 84 de ani încă mai scrie şi publică. Ne-a vizitat ţara acum cîţiva ani, a conferenţiat la Bucureşti, la Sibiu şi la Cluj-Napoca, şi s-a declarat fascinat de monumentele noastre şi de gîndirea românească. Am avut prilejul să-l însoţesc peste tot, iar cînd a împlinit 80 de ani mi s-a cerut şi mie o contribuţie la volumul omagial pe care i l-au dedicat studenţii şi prietenii de studiu. A şi fost publicat. Acum mi-a trimis ultima lui carte:* EINHEIT DURCH VIELFALT *(Tübingen, 1986, 145 p.) din care nu lipseşte menţionarea unui studiu semnat de Antonie Plămădeală, iar dedicaţia reînnoieşte dragostea sa pentru România:* „A son Exc. le Metropolite Antonie Plămădeală en souvenir de mon inoubliable séjour en Roumanie, en communion de foi et de pensée, et avec ma sincère reconnaissance pour tout ce que je lui dois, et à son Église". *Deşi protestant, Oscar Cullmann s-a apropiat în ultima vreme foarte mult de Ortodoxie şi a devenit un militant convins pentru ecumenism. O dovadă e chiar această ultimă carte a sa.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi,* Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea,* Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 august 1986 Nr. 29—30/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

SINODULUI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Regretînd profund încetarea din viaţă a Patriarhului Iustin Moisescu, exprimăm Sinodului Bisericii Ortodoxe Române cele mai sincere condoleanţe.

Prin moartea patriarhului, Biserica Ortodoxă Română, cultele din România, pierd un slujitor devotat, care, în climatul de deplină libertate religioasă, asigurat şi garantat de Constituţia şi legile ţării, a desfăşurat o largă activitate în spiritul celor mai bune tradiţii patriotice ale Bisericii Ortodoxe Române şi a acţionat cu însufleţire pentru ca întregul cler să sprijine consecvent eforturile poporului nostru pentru progres şi bunăstare, pentru edificarea României noi, independente şi suverane, pentru promovarea politicii sale de pace, înţelegere şi colaborare între toate naţiunile lumii.

CONSILIUL DE STAT AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

TELEGRAMA

Excelenţei Sale,
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele
Republicii Socialiste România

Mult stimate Domnule Preşedinte,

Adînc îndureraţi de marea pierdere suferită prin trecerea la cele veşnice a Patriarhului Iustin Moisescu, Sinodul, Clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române Vă exprimă cele mai calde mulţumiri pentru condoleanţele transmise şi pentru aprecierile făcute în scrisoarea Consiliului de Stat, precum şi pentru prezenţa la funeraliile a reprezentantului Înaltei Conduceri a Ţării.

Vă adresăm, de asemenea, îndatorate mulţumiri şi profundă recunoştinţă pentru deosebita înţelegere arătată de Excelenţa Voastră şi în această tristă împrejurare. Membrii Sinodului şi noi, personal, în calitatea ce ne-a revenit de locţiitor de Patriarh, împreună cu clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, Vă asigurăm Mult Stimate Domnule Preşedinte că vom sluji şi în continuare cu statornic devotament interesele poporului român, vom sprijini cu toată dăruirea înălţarea scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România, pe noi trepte de civilizaţie şi progres, înfăptuirea politicii înţelepte a ţării noastre de promovare a păcii şi înţelegerii între popoare.

† TEOCTIST
Mitropolitul Moldovei şi Sucevei
Locţiitor de Patriarh
al Bisericii Ortodoxe Române

DOLIUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Trecerea la cele veşnice a Prea Fericitului Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu

În ziua de 31 iulie 1986, la ora 4 dimineaţa, s-a mutat la cele veşnice cel care, aproape un deceniu, s-a aflat la cîrma destinelor Bisericii Ortodoxe Române — Prea Fericitul Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu.

Sosită pe neaşteptate, vestea aceasta a umplut de tristeţe sufletele ierarhilor, preoţilor şi credincioşilor Bisericii noastre strămoşeşti, adormitul în Domnul întruchipînd în fiinţa sa cele mai autentice trăsături de părinte şi conducător bisericesc.

Patriarhul Iustin va rămîne în amintirea tuturor celor care l-au cunoscut nu numai prin falnica-i statură, pe care n-au putut să o încovoieze anii care s-au adunat, ci mai ales prin noblеţea sufletului său, prin fermitatea şi adînca înţelepciune cu care a ştiut să chiverniséască treburile bisericeşti.

Pururea pomenitul Patriarh Iustin Moisescu s-a născut în ziua de 5 martie 1910, în satul Cîndeşti din fostul judeţ Muscel, din părinţii Ioan şi Maria Moisescu. Tatăl său — învăţător — a murit pe front în timpul primului război mondial, fapt ce a atras după sine suferinţă şi lipsuri în sînul familiei rămase fără sprijin.

Tînărul Iustin a fost înzestrat însă cu alese daruri. El s-a remarcat încă din primii ani de şcoală ca un element excepţional. După absolvirea ciclului elementar, s-a înscris, în toamna anului 1921, la liceul „Dinicu Golescu" din Cîmpulung-Muscel, de unde în toamna anului următor va trece ca bursier la seminarul teologic „Patriarhul Miron" al orfanilor de război, din acelaşi oraş. S-a făcut astfel începutul unui drum pe care cel menit să fie într-o bună zi întîistătătorul

Bisericii neamului său l-a parcurs cu consecvenţă şi dăruire de sine.

La absolvirea seminarului, s-au ivit, pentru cel care şi-a cîştigat meritul de a fi fost primul între colegii săi, condiţii deosebit de favorabile. Patriarhia Română îi acordă o bursă de studii spre a urma cursurile facultăţii de teologie din Atena. Aici a studiat între anii 1930—1934, dînd dovadă de aceeaşi sîrguinţă la învăţătură şi aleasă comportare.

Reîntors în ţară, ca licenţiat, i se acordă o nouă bursă de studii, de această dată pentru facultatea de teologie romano-catolică din Strassbourg—Franţa, unde va sta doi ani: din 1934 pînă în 1936. Concomitent cu audierea cursurilor îşi adună material pentru teza de doctorat.

În toamna anului 1936 revine în Grecia, unde va rămîne timp de aproape un an şi unde îşi va redacta şi susţine, în limba greacă, teza de doctorat intitulată: „Evagrie din Pont — viaţa, scrierile şi învăţătura." Succesul a fost şi de această dată maxim.

În 1937 se reîntoarce în ţară şi după ce îşi echivalează titlurile de licenţiat şi doctor în Teologie obţinute la Atena, este numit, pentru anul 1937—1938, profesor de limba latină la seminarul „Nifon Mitropolitul" din Bucureşti.

La cererea Bisericii Ortodoxe din Polonia şi cu recomandarea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române tînărul profesor pleacă la Varşovia, unde va preda timp de un an studiul Noului Testament, la Facultatea de teologie ortodoxă de pe lîngă Universitatea din capitala acelei ţări. Izbucnind însă cel de-al doilea război mondial, revine în ţară şi după satisfacerea serviciului militar este numit, în toamna anului 1940, ca profesor la catedra de Exegeza Noului Testament de la Facultatea de Teologie din Suceava. Va desfăşura aici o meritorie activitate pînă în 1 decembrie 1946 cînd trece la aceeaşi catedră de la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

În ianuarie 1949 cînd învăţămîntul teologic este readus sub directa îndrumare a Bisericii, profesorul Iustin Moisescu este numit titular la catedra de Studiul Noului Testament de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Realizările sale pe plan didactic au fost pe măsura capacităţilor intelectuale de excepţie cu care a fost înzestrat şi a temeinicei pregătiri profesionale pe care şi-a agonisit-o. Cuvîntul său de la catedră a fost investit cu autoritate, profunzime, claritate şi frumuseţe deosebită.

Cînd în 1955 a devenit vacant scaunul mitropolitan de la Sibiu, prin trecerea la cele veşnice a mitropolitului Nicolae Bălan, profesorul Iustin Moisescu a fost găsit ca cel mai potrivit spre a-i succeda în scaun celui care a fost luminat ierarh la Sibiu. În 26 februarie 1956, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române îl alege ca mitropolit al Ardealului, funcţie în care noul ales se va valida potrivit cu speranţele care se puneau în el. Preluînd o prestigioasă tradiţie de slujire arhierească, mitropolitul Iustin Moisescu o va îmbogăţi şi îi va spori strălucirea.

Providenţa divină i-a deschis însă la foarte scurtă vreme, o nouă arie de activitate. Trecînd la Domnul mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei şi Sucevei, întîistătătorul Mitropoliei Ardealului este ales în 10 ianuarie 1957 cîrmuitor al acestei istorice eparhii.

Cele două decenii ale arhipăstoririi sale la Iaşi au fost o perioadă de reînnoire a vieţii bisericeşti a Moldovei, sub toate aspectele. Mai ales pentru perlele de arhitectură şi pictură

(Continuare în pag. a 2-a)

PROFUNDUL OMAGIU ADUS FERICITULUI ÎNTRU ADORMIRE IUSTIN PATRIARHUL, ÎN NUMELE SFÎNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

1. Cuvîntarea Î. P. S. Teoctist, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Locţiitor de patriarh

Cu inimi cernite de durere, ne aflăm acum în jurul de curînd adormitului în Domnul, Iustin Moisescu, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, spre a-i aduce un pios omagiu pe drumul cel fără de întoarcere. Atotputernicul Dumnezeu, sub rînduiala Căruia stau vremile, oamenii şi toate făpturile, a hotărît sorocul trecerii lui de la cele vremelnice la cele veşnice, atunci cînd nimeni nu se aştepta. De aceea, vestea plecării sale dintre noi ne-a pricinuit tuturor, ierarhi, slujitori şi credincioşi, o adîncă întristare.

Într-o asemenea împrejurare, atît de apăsătoare şi cu anevoie de depăşit, cuvintele nepieritoare ale Sfintei Scripturi vin însă să ne umple golul din inimi cu balsamul lor mîngîietor, îndemnîndu-ne să nu ne întristăm „ca cei care nu au nădejde" (I Tes. 4, 13). Într-adevăr, întorcîndu-ne cu pietate gîndurile spre iubitul Întîistător, Patriarhul Iustin, care mai bine de nouă ani a stat cu aleasă destoinicie şi cu deplină responsabilitate la cîrma Bisericii noastre străbune, ne întărim convingerea că firul vieţii sale nu s-a sfîrşit, ci se continuă, asemenea firului de mult preţ ce se deapănă dintr-un caier minunat, a cărui bogăţie nu se termină niciodată. Spunem aceasta gîndindu-ne că viaţa Patriarhului Iustin nu a fost o viaţă singulară, a unui om oarecare, ci însăşi viaţa Bisericii noastre, a poporului şi a ţării, cu care el s-a identificat permanent şi din bogăţia căreia s-a împărtăşit necontenit, ca dintr-un nesecat izvor de apă vie.

Vrednicul de pomenire Patriarhul Iustin a ştiut să ia, din visteria înaintaşilor săi o zestre agonisită de generaţii întregi, pe care a îmbogăţit-o cu neobosită rîvnă, spre a o lăsa moştenire de tot mai mare preţ obştei noastre dreptmăritoare. Astfel, el a rămas şi va rămîne în istoria Bisericii noastre drept o personalitate proeminentă, de dimensiuni ecumenice, panortodoxe, pancreştine şi panumane, cunoscută şi apreciată de întreaga lume, un teolog erudit, încercat conducător bisericesc, iscusit gospodar, păstor sufletesc de înaltă sensibilitate, apărător hotărît al dreptei credinţe, păzitor neabătut al tradiţiilor şi datinilor străbune, înflăcărat iubitor de neam şi glie strămoşească, dîrz luptător pentru pace, bunăstare şi propăşire spirituală şi materială, ecumenist de înaltă conduită în slujba unităţii creştine şi a apropierii, colaborării şi înfrăţirii între oameni şi popoare.

La formarea multilateralei personalităţi a celui de care ne despărţim astăzi, au contribuit, în pri-

(Continuare în pag. a 2-a)

2. Cuvîntarea Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului

Cel de-al patrulea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Dr. Iustin Moisescu, după o activitate prestigioasă ca dascăl de teologie la universităţile din Varşovia, Suceava şi Bucureşti, după o scurtă trecere prin Sibiu ca mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului, şi apoi după o îndelungată osteneală, de peste 20 de ani, ca Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, a fost chemat în fruntea Bisericii Ortodoxe Române la 12 iunie 1977, pe care a păstorit-o timp de nouă ani, şi din fruntea căreia pleacă astăzi, binecuvîntat de ani îndelungaţi şi de o glorie care, fără îndoială, i-a dat mîngîierea unui „sfîrşit creştinesc", cu încredinţarea în conştiinţa sa, că „lupta cea bună s-a luptat", şi că strădaniile i-au fost încununate, peste tot şi în toată vremea, cu roade bogate şi folositoare Bisericii străbune şi Patriei.

A încerca aici o închegare a biografiei sale, începînd cu studiile strălucite făcute în Grecia şi în Franţa, de unde s-a întors cu licenţă şi doctorat, şi a o continua cu opera scrisă, la care ar trebui să adăugăm neapărat şi vocaţia sa deosebită de restaurator de biserici şi mănăstiri, ar însemna să ne lansăm într-o lungă înşirare de titluri de cărţi şi de locuri înnoite, fapte pe care un biograf anume le va aduna fără îndoială şi le va lăsa judecăţii istoriei care îi va fixa adormitului de astăzi, pentru veşnicie, locul precis şi definitiv în conştiinţa urmaşilor şi a istoriei Bisericii noastre Ortodoxe Române. Din acest punct de vedere, putem spune cu toată încrederea că Patriarhul Iustin „n-a murit, ci doarme", pentru că prezenţa lui în amintirea noastră şi în a urmaşilor va fi permanent vie, vorbindu-ne prin tot ce a făcut şi prin toate cele în care şi-a înscris numele, cultura, talentele şi inteligenţa. Căci nu mor decît cei care n-au ştiut să trăiască, cei care au trăit pentru nimic şi pentru nimeni, cei care s-au îngropat, odată cu talantul care li s-a dat şi pe care n-au vrut şi n-au ştiut să-l înmulţească.

Eu aş încerca să-i conturez, cu acest prilej, doar cîteva din aspectele vieţii şi activităţii sale, care îl înscriu printre nemuritori şi, mai ales, să-i prind trăsăturile sufleteşti care l-au făcut să fie stimat şi iubit, aşa cum nu mulţi din cei din tagma noastră au putut fi.

S-a dăruit Bisericii Ortodoxe Române cu credinţă şi cu pasiune, virtuţi egalate de o intuiţie şi o pricepere aproape neverosimile, în domenii dintre cele mai variate: în teologie, în artă şi arhitectură bisericească, în probleme de proiectare şi de execuţie, în pedagogie şi pastorală, în tipărituri şi în grafică, în iubirea trecutului şi în actualizarea tradiţiilor. Stau mărturie despre acestea cărţile pe care le-a scris cu o exigenţă care nu îngăduie aproximaţia, restaurarea mănăstirilor din Moldova şi a unora din Muntenia cărora le-a dat o nouă viaţă, rectitorindu-le în cel mai adevărat înţeles al cuvîntului, pe unele din temelie, şi numărul lor n-a fost mic, precum ştie astăzi o lume întreagă care se îndreaptă spre aceste tezaure ale Moldovei şi Bucovinei. Eram însumi de faţă de multe ori, ca ucenic foarte tînăr, cînd îşi uimea arhitecţii şi inginerii cu soluţii absolut noi, originale şi valabile din punct de vedere tehnic, la Voroneţ, la Putna, la Moldoviţa, la Suceviţa, la Dragomirna, la Cetăţuia, la Rîşca, la Neamţu, la Secu ... Şi cu acestea n-am epuizat numele monumentelor bisericeşti în care, prezent personal, a determinat totul

(Continuare în pag. a 2-a)

(Continuare din cuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist)

mul rînd, neamul din care a odrăslit, mediul familial în care a crescut şi aleasa sa pregătire intelectuală şi spirituală, dobîndită în ţară şi peste hotare.

Născut la 5 martie 1910, în satul Cîndeşti de pe plaiurile muscelene, a cunoscut încă din fragedă vîrstă lupta cu încercările vieţii. O copilărie nemîngîiată de sprijinul şi afecţiunea părintelui său căzut pe cîmpul de onoare în primul război mondial, nu l-a împiedicat să găsească sprijin şi mîngîiere în dragostea de carte. Pasiunea pentru studiu, împreună cu o sîrguinţă pilduitoare şi cu o putere de muncă rar întîlnită, a fost altoiul binecuvîntat care a dus la înflorirea şi mai apoi la rodirea îmbelşugată a strădaniilor sale teologice.

Remarcîndu-se, încă din anii de seminar ca un element excepţional din punct de vedere intelectual, s-a bucurat de atenţia şi preţuirea marelui şi luminatului patriarh Miron Cristea, care prin aceasta i-a şi deschis drumul către desăvîrşirea studiilor teologice la Atena, Varşovia şi Strassbourg. Încununat cu cel mai înalt titlu academic, de doctor în teologie, elaborează studii şi lucrări de excepţională valoare şi desfăşoară o bogată activitate de profesor de teologie în străinătate şi în ţară, pregătind altarelor noastre ortodoxe strămoşeşti generaţii de slujitori vrednici şi devotaţi.

În anul 1956, profesorul Iustin Moisescu, care funcţiona ca titular al catedrei de Studiul Noului Testament la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, şi care primise între timp taina hirotoniei în preot, este chemat la vrednicia de mitropolit al Ardealului. Un an mai tîrziu, trece în scaunul de Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, unde păstoreşte vreme de două decenii, pînă la 12 iunie 1977, cînd este ales în jilţul de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Într-adevăr, fiind ales şi chemat la slujirea arhierească, „dintre oameni", el „s-a dăruit pentru oameni", cu întreaga sa fiinţă. A fost chemat la treapta arhieriei atunci cînd împlinea o slujire deosebit de importantă a Bisericii: aceea de formare a viitorilor ei slujitori. De aceea, în momentul alegerii sale ca mitropolit al Ardealului, făcea următoarea mărturisire, care arăta cît de strîns se simţea legat de misiunea sa de educator al viitorilor preoţi: „Mă desprind astăzi din rostul meu de profesor la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, cu părere de rău, fiindcă îndeletnicirea aceasta, căreia i-am închinat viaţa, în slujba Bisericii, mi-a hărăzit multe bucurii sufleteşti. Dar mă mîngîi cu gîndul că şi de acum înainte voi fi învăţătorul păstoriţilor mei, cu harul şi cu puterea Sfîntului Duh, care este asupra mea."

Iar cu prilejul alegerii ca patriarh, spunea în încheierea cuvîntării în care îşi expunea programul viitoarei activităţi de călăuzire a Bisericii Ortodoxe Române: „Cutezînd a primi vrednicia de Arhiepiscop al Bucureştilor, Mitropolit al Ungrovlahiei şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, mă încredinţez acum tuturor celor care îşi pun nădejdi în rodnica mea arhipăstorire: Bisericii, fiindcă în plinătatea ei ecumenică şi locală îmi voi desfăşura activitatea; ţării noastre, fiindcă pe ea o slujesc bisericeşte; lui Dumnezeu, fiindcă în numele lui Hristos şi cu puterea Duhului Sfînt voi păstori turma dată mie spre păstorire."

Cele trei decenii ale slujirii sale chiriarhale — două ca mitropolit şi unul ca patriarh — au însemnat şi vor însemna peste ani şi veacuri o muncă asiduă încununată cu rodnice înfăptuiri, o necontenită strădanie spre mai bine, o pilduitoare dăruire în slujba lui Dumnezeu şi a oamenilor. Păstrarea unităţii de credinţă şi a disciplinei bisericeşti, buna desfăşurare a vieţii religioase în parohii, gospodărirea corespunzătoare a bunurilor bisericeşti, ocrotirea şi păstrarea patrimoniului cultural, naţional şi bisericesc, învăţămîntul teologic, administraţia bisericească, viaţa monahală, pregătirea cadrelor bisericeşti, activitatea misionară şi pastorală a slujitorilor Bisericii, grija pentru locaşurile de închinare — sînt obiective pe care Patriarhul Iustin le-a avut în permanenţă pe agenda preocupărilor sale.

La loc de frunte se înscrie, de asemenea, şi grija sa deosebită pentru gîndirea patristică şi promovarea scrisului nostru bisericesc. Urmărită pe parcursul anilor, începînd cu perioada activităţii sale didactice, continînd cu perioada de arhipăstorire ca mitropolit şi terminînd cu cea de Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, grija pentru tiparul teologic oglindeşte una dintre trăsăturile sale cele mai alese. Prin tipărirea Sf. Scripturi, a cărţilor de cult şi a numeroase studii de actualitate pentru viaţa bisericească, a manualelor pentru elevii seminariştilor şi a cursurilor pentru studenţii teologi, ca şi prin marea colecţie de traduceri din Sfinţii Părinţi pe care a iniţiat-o, Patriarhul Iustin a revitalizat scrisul şi gîndirea teologică românească. A fost un mare cărturar dar nu numai pentru sine, ci şi pentru alţii, ridicînd pe noi trepte de lumină cultura noastră teologică şi contribuind la puternica ei afirmare şi la cuvenita ei cinstire în sînul Ortodoxiei şi al celorlalte confesiuni creştine.

În întreaga sa viaţă, Patriarhul Iustin a îmbinat în mod armonios preocupările sale cărturăreşti cu cele practice. Stau mărturii nedezmînţite în această privinţă zecile de mănăstiri şi aşezăminte bisericeşti, adevărate perle ale artei noastre româneşti, înveşmîntate de el în aleasă strălucire, bogatele împliniri administrative şi gospodăreşti şi o întreagă suită de restaurări şi construcţii noi, dintre care ultima, încă în curs de realizare — noul locaş al Institutului Teologic din Bucureşti şi centrul ecumenic — încununează în modul cel mai grăitor aceste strădanii.

Izvorul unei asemenea opere îl constituie ataşamentul sincer şi statornic pe care el l-a nutrit faţă de tot ceea ce poporul nostru a făurit în îndelungata şi adeseori zbuciumata sa istorie şi mai ales în vremile mai noi, cînd Patriarhul Iustin a oferit un strălucit exemplu de implicare patriotică în viaţa şi aspiraţiile poporului român pentru făurirea României noi, libere şi independente. Pe cît de scumpă i-a fost slujirea Bisericii şi păstrarea cu sfinţenie a comorilor ei de învăţătură şi de viaţă, pe atît de mult şi-a legat de inimă slujirea cu credincioşie a Patriei şi a poporului român, fiind un apărător pururea treaz al neatîrnării şi suveranităţii României Socialiste şi al cuceririlor harnicului nostru popor.

În diferite foruri şi congrese mondiale creştine, în Marea Adunare Naţională, în Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, sau oriunde a fost necesar, Patriarhul Iustin Moisescu a tălmăcit vrerea şi năzuinţele slujitorilor şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române.

Pe linia acestor năzuinţe, în climatul de deplină libertate religioasă instaurat în ţara noastră, s-a afirmat şi ca un consecvent promotor al bunelor relaţii de respect reciproc şi înţelegere frăţească dintre cultele din România, contribuind prin aceasta la sprijinirea efortului general de progres şi prosperitate al întregului nostru popor, precum şi la afirmarea şi consolidarea tot mai puternică a unităţii noastre naţionale.

În marea mişcare ecumenică, Patriarhul Iustin s-a înscris ca un neobosit slujitor al ei, elaborînd cu rară competenţă, cu exigenţă şi fermitate, pe parcursul multor ani, forme şi metode noi de apropiere şi cunoaştere, de iubire şi deschidere creştină, dinamizînd şi ilustrînd astfel prezenţa vie şi activă a Bisericii Ortodoxe Române în lume.

•

S-a scris şi se va scrie mult despre viaţa şi activitatea Patriarhului Iustin, ca despre unele daruri şi realizări care aparţin nu numai făptuitorului lor, ci, în egală măsură Bisericii pe care el a condus-o şi a reprezentat-o în modul cel mai înalt. Va trebui însă, pe lîngă toate acestea, să se scrie şi să se vorbească mai mult despre omul în sine şi despre valenţele sale interioare, sau cu un cuvînt, despre profilul său spiritual.

Puţini ştiu cît de bogat în omenie şi generozitate a fost sufletul Patriarhului Iustin şi cît de vibrante au fost grija şi preocupările lui pentru cei din jur. Cunoscător încercat al sufletului omenesc, a ştiut să pătrundă în profunzimile acestuia, să-i simtă frămîntările şi să-i ofere soluţii salutare. Şi-a jertfit continuu timpul, primind şi ascultînd cu răbdare pe cei ce veneau să-i bată la uşă, bine ştiind că în multe cazuri aceştia năzuiau să bată la uşa inimii sale şi încerca un sfînt fior ori simţea că cel ce pătrunsese în cabinetul său de lucru, cuprins de necaz sau nefericire, ieşea de acolo cu chip luminat, abia stăpînindu-şi sub geană lacrima bucuriei.

S-ar putea adăuga desigur şi alte multe flori la buchetul preţuirii, respectului şi dragostei pe care ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii noastre se simt îndatoraţi să-l ofere acum regretatului lor Întîistătător în acest ceas al despărţirii. La un asemenea lucru se vor simţi îndreptăţite nu numai generaţiile prezente, ci şi cele viitoare, pentru că Patriarhul Iustin Moisescu aparţine, prin opera şi personalitatea sa, nu unei singure vieţi, ci unei epoci.

Sîntem mîndri că înalta Conducere de Stat i-a apreciat meritele acordîndu-i numeroase decoraţii, ordine şi medalii, care — împreună cu medaliile, ordinele şi înaltele distincţii bisericeşti ce i-au fost conferite de numeroase Biserici creştine de peste hotare, de-a lungul anilor — sînt tot atîtea expresii ale sentimentelor de stimă ce cinstesc deopotrivă nu numai persoana sa, ci şi Biserica pe care el a păstorit-o cu cinste şi dăruire.

Mulţumim cu aleasă recunoştinţă din inimă înalţilor reprezentanţi, înaltelor autorităţi de stat care au venit să exprime, prin prezenţa lor la această ceremonie, preţuirea faţă de regretatul nostru Întîistătător, oglindită şi în aceste clipe grele, prin scrisoarea de condoleanţe primită din partea Consiliului de Stat.

Tălmăcind ecoul ei adînc în inimile ierarhilor, clerului şi credincioşilor Bisericii noastre, rugăm să se transmită personal Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele României — a cărei sensibilitate şi întru aceasta se arată pilduitoare — adînca noastră recunoştinţă şi încredinţarea continuării drumului slujirii scumpei noastre patrii, aşa cum s-a străduit neuitatul nostru Patriarh Iustin.

Mulţumim, de asemenea, distinşilor oaspeţi de peste hotare, care au avut bunăvoinţa să fie alături de noi în aceste momente atît de grele, înconjurîndu-ne cu compasiunea şi dragostea lor.

Preţuim cum se cuvine participarea şi cuvîntul şefilor de culte din Ţara noastră, asigurîndu-i de statornica noastră preţuire şi dragoste frăţească.

Patriarhul Iustin Moisescu pleacă din mijlocul nostru cu trupul, dar ne va rămîne pururea viu în suflete. Plecîndu-ne fruntea în faţa chipului său pămîntesc, făgăduim să-i păstrăm neştearsă amintirea în sufletele noastre şi rugăm pe Bunul Dumnezeu să-i facă parte de veşnică odihnă în rîndurile sfinţilor Săi, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfîrşit.

(Continuare din cuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie)

pînă în cele mai mici amănunte. Nu accepta proiectele altora, decît atunci cînd răspundeau exact intenţiilor şi intuiţiilor sale despre care i se dusese vestea unei oarecare infailibilităţi. Cei care au lucrat cu dînsul la proiectarea noului Institut Teologic şi a Centrului ecumenic din Bucureşti, ştiu bine de cîte ori au trebuit să refacă proiectele.

Cîteva generaţii de acum încolo se vor putea odihni în legătură cu multe din mănăstirile şi bisericile pentru care şi-a sacrificat odihna, cel care astăzi ne părăseşte.

Experienţa de profesor l-a făcut imbatabil şi în problemele de stabilire a programelor didactice, menite să-i pregătească pe cei care doreau să devină preoţi. A schimbat multe accente faţă de învăţămîntul teologic din trecut, aducînd la zi metodele de pregătire a preoţilor, care să răspundă nevoilor vremii noastre şi problemelor ei. Cu prea puţine excepţii, întreg corpul profesoral al Institutelor şi al Seminariilor teologice a fost recrutat dintre tinerii trimişi de Biserică la studii peste hotare.

Pastoraţia, mai ales, a fost într-una adaptată situaţiilor noi ivite în viaţa parohiilor, Patriarhul Iustin făcînd mereu dovada unei cunoaşteri exacte a terenului şi chemînd pe preoţi ori de cîte ori a fost nevoie, la cursuri de reciclare, pentru care a sugerat programe analitice adecvate, ca pentru nişte medici de şcoală mai veche care trebuiau puşi la curent cu medicamente şi metode terapeutice noi. Cele 13 edituri şi cele cinci tipografii eparhiale, au lucrat şi lucrează din plin. Patriarhul Iustin, urmînd propriul său exemplu, a ştiut mereu să dea de lucru oamenilor, colaboratorilor, preoţilor, ştiind că cine nu merge înainte, nu stă nici măcar pe loc, ci dă înapoi.

Reînnoind tradiţia teologică ortodoxă, a iniţiat, cu concursul celor mai apropiaţi colaboratori, şi cunoscători ai limbilor clasice, traducerea în românește a surselor care, de cele mai multe ori se preluau din intermediare occidentale. E vorba de colecţia de traduceri din Sfinţii Părinţi. Ortodoxia Românească şi-a întinerit astfel izvoarele şi a oferit teologilor români noi posibilităţi, în confruntările ecumenice, iniţiate în secolul nostru. E de presupus că ideea i-a venit Patriarhului Iustin tocmai în legătură cu aceste confruntări, de după al doilea război mondial, în care a reprezentat Biserica Ortodoxă Română printre cei dintîi, dacă nu chiar cel dintîi. Aproape toţi dintre noi, am zice, de la dînsul am învăţat „meseria" ecumenică, pe care ne-a predat-o cu generozitate şi metodă. Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene, Conferinţa creştină pentru Pace, Conferinţele pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox, dialogurile bilaterale, toate şi-l vor aminti ca pe un ctitor şi, pe bună dreptate.

A ajuns Patriarh la vîrstă matură, după ce acumulase multă experienţă şi, alături de Patriarhul Justinian, ca primsfetnic al său şi vice-preşedinte al Sf. Sinod, situase Biserica în condiţiile sociale şi politice noi din ţara noastră, de după cel de-al doilea război mondial. Într-o înţelegere perfectă cu întreaga preoţime şi cu toţi credincioşii, a găsit o largă înţelegere la conducerea de stat, dovedindu-se din ambele părţi dorinţa de cooperare pentru refacerea Ţării şi propăşirea ei. Experienţa românească, în acest domeniu, poate fi fără îndoială un exemplu pentru multe Biserici, şi o încurajare că, în condiţii de respect reciproc, de respectare a legilor, şi de angajare alături de popor pentru făurirea unei vieţi mai fericite şi pe pămînt, Biserica poate coexista cu statul socialist.

Înţelegînd printre cei dintîi că aceasta este calea Bisericii, rămînînd fidelă învăţăturii şi tradiţiilor sale, dar fiind sensibilă şi la noul care se instala cu forţă revoluţionară în lumea noastră, Patriarhul Iustin n-a ezitat să angajeze Biserica pe acest drum, dînd el însuşi cel dintîi exemplu. A fost ales şi a acceptat să fie deputat în Marea Adunare Naţională, calitate pe care şi-a menţinut-o pînă în ultima zi a vieţii. În decursul anilor şi-a spus acolo cuvîntul, dovedind însufleţire patriotică şi implicare în procesul de dezvoltare a Ţării. Tot printre cei dintîi a dat şi altora exemplul angajării Bisericii şi al angajării personale în Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, răspunzînd cu recunoştinţă chemării Conducătorului Statului nostru de a pune umărul la tot ceea ce se face bun şi de folos poporului, activitate de la care Biserica n-a fost exclusă, ci, dimpotrivă, a fost chemată, recunoscîndu-i-se potenţele şi acele contribuţii pe care, de pe poziţia sa, le poate aduce binelui obştesc şi mai ales păcii între popoare. Patriarhul Iustin a fost de la început membru în Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste şi, cuvîntul său era întotdeauna ascultat cu interes. El îşi afirma în felul acesta nu numai convingerile sale, ci şi ale Bisericii, izvorînd din învăţătura ei, pe care ştia mai bine ca oricare altul s-o interpreteze. Cuvîntul său era normativ pentru întreaga Biserică.

Şi dacă Statul nostru, prin Preşedintele său, Domnul Nicolae Ceauşescu, a spus de multe ori că modelul românesc de conviețuire a cultelor şi a naţionalităţilor cu socialismul, poate fi dat drept exemplu, Patriarhul Iustin, care a avut o mare admiraţie faţă de Preşedintele Ceauşescu, a spus adeseori că acest lucru se poate confirma în întregime şi din partea Bisericii. Dovada respectului de care s-a bucurat la rîndul său şi defunctul, o constituie şi faptul că Preşedintele Ţării a trimis Bisericii noastre, cu prilejul tristului eveniment, o telegramă de profund regret, iar o altă dovadă, tot atît de grăitoare, este prezenţa la această adunare solemnă de doliu a Domnului Gheorghe Rădulescu, Vice-preşedinte al Consiliului de Stat, a Domnului Dr. Constantin Arsene Vice-preşedinte al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste şi a Domnului Ion Cumpănaşu, Preşedintele Departamentului Cultelor.

Aşa se explică de altfel faptul că, într-o societate cu totul nouă, şi total diferită de cea de dinainte de război, profesînd o ideologie diferită de cea a Bisericii, într-un regim socialist, Biserica Ortodoxă Română şi cultele în general, au găsit împreună cu statul acest *modus vivendi* realist, care asigură credincioşilor drepturile fundamentale la practicarea credinţei şi exercitarea cultului.

Şi acest lucru e cu atît mai important, cu cît el s-a petrecut, în ciuda multor pronosticuri negative din timpurile de început şi în ciuda celor care, astăzi, monologînd pe unde din afara ţării, se prefac a nu înţelege şi a nu crede că lucrurile se petrec într-adevăr aşa. Dar dacă ar crede şi ar înţelege, cum şi-ar mai justifica existenţa acolo? Şi-apoi, a înţelege presupune inteligenţă, oarecare efort şi, mai presus de toate, onestitate.

Patriarhul Iustin a contribuit mult, esenţial, la deschiderea căilor de situare a Bisericii în condiţiile noi la care ne-am referit. Multă lume a fost şi mai este încă preocupată în Apus de locul şi de viitorul Bisericilor în socialism. Se vehiculează temeri şi se fac adesea din nimicuri particulare, survenite din cauze cu totul din afara sferei religioase, generalizări care prevestesc catastrofe şi bănuiesc persecuţii! Multă lume s-a mirat de ce Patriarhul Iustin n-a luat niciodată în serios asemenea consideraţii, şi nu le-a replicat celor ce le proferau. De fapt a explicat întotdeauna celor ce doreau cu adevărat să se lumineze. Nu-i lua însă în seamă pe cei pe care îi ştia că nu au urechi de auzit şi că în fond nu-i interesa decît ceea ce spuneau ei. El şi-a continuat, sigur pe sine şi încrezător în înţelepciunea conducătorilor statului, drumul pe care s-a angajat de la început şi care s-a putut verifica permanent: toate bisericile deschise şi cu preoţi slujitori, şcoli teologice suficiente pentru asigurarea generaţiei viitoare de preoţi, presă teologică de înaltă ţinută şi cercetare de specialitate de mare erudiţie, asigurarea materială a clerului, case de odihnă şi sanatorii, pensii şi loc de cinste în societate, asigurate prin legi şi în fapt.

El a considerat, şi pe bună dreptate, că îşi face datoria de *Păstor bun* şi noi toţi am ştiut că este aşa. Toate aceste dovezi, enumerate mai sus, au fost mereu şi mai sînt şi azi uşor controlabile de către oricine, şi ştim toţi cu certitudine că în permanenţă conştiinţa lui a fost împăcată.

A fost o personalitate de prim rang, de o structură cum rar se întîlnesc. Ca orice om cu adevărat inteligent, nu refuza umorul, dar structura lui intimă era alcătuită dintr-un eşafodaj de oţel. Simţeai de îndată în el, pe omul cu care nu te puteai juca, pe care nu-l puteai întoarce cum ai fi vrut, pe care îl conving greu. Dialogul cu el nu era comod, pentru că nu-şi îngăduia să greşească, sau să fie îndrumat pe o cale din care să rezulte o greşală, sau îndepărtate consecinţe nedorite. Dar era deschis oricăror sugestii şi, cînd nu te mai aşteptai, după ce te-a întors pe toate feţele şi-ţi credeai partida pierdută, şi referatul respins, deodată îşi însuşea ceea ce păruse a fi refuz fără drept de apel. Însemna că şi-a format convingerea că totul era în ordine şi că lipseau capcanele.

Era în general linear. Cei care îl cunoşteau îi puteau bănui dinainte reacţiile. Şi era aşa pentru că opera cu principii şi legi care îi erau cunoscute şi interlocutorului. Dar uneori găsea în el resurse şi pentru soluţii care altora nu le-ar fi trecut prin gînd niciodată. De aceea i s-ar atribui uneori, şi nu fără temei, şi hotăriri care veneau în contradicţie chiar cu logica sa de fier şi cu spiritul său legalist. Aceasta se întîmpla cînd ieşea din liniarul cunoscut de toţi, şi oferea surpriza unei soluţii determinate de inima sa, în ciuda faptului că îşi contrazicea raţiunea. Nu de puţine ori am zis, chiar unii dintre noi, colaboratorii săi, că iartă cînd nu trebuie, dar cînd spunea despre un preot vrednic de pedeapsă care are cinci copii, o soţie bolnavă şi că un transfer de pildă, sau o caterisire ar fi o pedeapsă nemeritată pentru aceştia, toţi conveneam că, vorba lui Pascal, inima are şi ea raţiunile ei, şi ne declaram toţi de acord cu hotărîrile inimii lui. Nu i s-a putut însă reproşa niciodată că a pedepsit pe cine nu trebuia.

Printre noi, sinodalii, Patriarhul Iustin a fost un uriaş frumos şi echilibrat. Nu numai la propriu, prin statura lui bine legată şi armonios alcătuit, ci şi prin întreaga lui statură intelectuală, morală şi sentimentală. A fost omul care n-a fost niciodată, de către nimeni, bănuit de vreo abatere de la normele unei conduite drepte, demne şi morale. Mai degrabă a fost bănuit de rigiditate, deşi nu întotdeauna cu dreptate, pentru că masca cu grijă o inimă bună şi o deschidere atentă către problemele fiecăruia.

Biserica Ortodoxă Română pierde prin trecerea lui la cele veşnice, un adevărat *Patriarh*. Cum spuneam şi altădată: părea născut să fie Patriarh. Pînă a fi patriarh, fusese într-un provizorat pe care toată lumea i-l ştia ca atare.

Amintirea lui printre noi, exemplul său în conducerea Bisericii şi în soluţiile pe care le-a imprimat raporturilor cu statul, în condiţiile regimului nostru socialist, vor rămîne paradigme ale orientării Bisericii în viitor. De la el au învăţat generaţii de preoţi că Biserica, ori va fi slujitoare, ori nu va mai fi. El a optat pentru *a fi*, şi opţiunea lui e marea moştenire pe care ne-o lasă, şi pe care toţi o vom respecta. Pleacă dintre noi în ceas de împlinire totală. Îl plîngem pentru că pleacă, dar îi şi mulţumim pentru ceea ce ne lasă. La toate acestea ne vom gîndi cînd, de acum încolo, vom adăuga în rugăciunile noastre la cei 3 mari patriarhi de dinaintea sa, pe cel de-al patrulea la fel de mare, Iustin Patriarhul, părintele nostru.

Iar creştineşte, cum zice ecfonisul de la slujba înmormîntării, „nefiind om care să fie viu şi să nu greşească", de va fi greşit şi el ceva, ca om, că zicem toţi, acum şi pururea, o rugăciune pentru sufletul său, potrivit tradiţiei noastre: „Dumnezeu să-l ierte şi cu drepţii să-l numere. Să-i dea odihna cea veşnică întru bucuria Părintelui ceresc, pe care L-a slujit cu credinţă, cu speranţă şi cu dragoste." Amin!

DOLIUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

(continuare din pag. 1)

bisericească, cum pot fi socotite pe bună dreptate mănăstirile din Moldova, anii de păstorire ai mitropolitului Iustin au însemnat reeditarea vremurilor voievodale.

Remarcabile împliniri pe plan gospodăresc şi pastoral, activitatea excepţională pe plan ecumenic, înaltul prestigiu dobîndit pe linie cetăţenească (din 1959 a fost ales deputat în Marea Adunare Naţională) l-au purtat pe mitropolitul Iustin Moisescu către o nouă slujire în Biserică, de această dată către demnitatea cea mai înaltă şi anume aceea de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, cînd în 1977 scaunul patriarhal a devenit vacant, prin trecerea la cele veşnice a patriarhului Justinian.

Pe parcursul aproape unui deceniu, de cînd patriarhul Iustin Moisescu s-a aflat în fruntea Bisericii noastre strămoşeşti a înscris, la Bucureşti, însemnate realizări dintre care la loc de frunte amintim cele cîteva ediţii scripturistice apărute cu purtarea sa de grijă şi vasta lucrare de traducere şi tipărire a scrierilor patristice.

Acum cînd patriarhul Iustin păşeşte peste pragul vremelniciei spre a se înfăţişa înaintea Judecătorului Suprem, care dă fiecăruia răsplata după ostenelile sale, chipul său deplin conturat ne apare împodobit cu cele mai alese virtuţi de părinte şi slujitor al Bisericii noastre străbune şi al neamului din care a odrăslit.

•

Funeraliile adormitului în Domnul patriarhul Iustin au avut loc Duminică, 3 august a. c., în catedrala patriarhală.

Din partea autorităţilor de stat au asistat:

D-l Gheorghe Rădulescu, vicepreşedinte al Consiliului de stat;

D-l Constantin Arsene, vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste; reprezentanţi ai Departamentului Cultelor şi ai Consiliului Popular al Capitalei.

Au luat parte membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, şefii cultelor din ţara noastră, profesori de teologie, alţi membri ai clerului şi un mare număr de credincioşi.

Au participat, de asemenea, reprezentanţi ai unor Biserici de peste hotare şi ai unor organizaţii religioase internaţionale.

La catafalcul defunctului era depusă o coroană de flori din partea secretarului general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu.

D-l Gheorghe Rădulescu, vicepreşedinte al Consiliului de Stat, a prezentat condoleanţe din partea preşedintelui ţării, a Consiliului de Stat, guvernului, a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

La orele 9 a avut loc, în sala sinodală, o Adunare solemnă de doliu.

În cuvîntul de deschidere a Adunării, Î. P. S. Teoctist Arăpaş, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei şi loctiitor de patriarh a omagiat în cuvinte emoţionante personalitatea adormitului în

(Continuare în pag. a 3-a)

DOLIUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Aspect de la slujba înmormîntării

Domnul, patriarhul Iustin. Deși chipul său pămîntesc se va risipi în țărîna din care a fost luat, a arătat Î. P. S. Sa, chipul său lăuntric va rămîne printre noi. Patriarhul Iustin a fost un mare slujitor al Bisericii, un mare și iubitor fiu al patriei și poporului său.

Î. P. S. Sa a dat citire apoi scrisorii de condoleanțe adresate Sinodului Bisericii Ortodoxe Române din partea Consiliului de Stat și a adresat sincere mulțumiri președintelui țării Domnul Nicolae Ceaușescu, Consiliului de Stat, Guvernului, Frontului Democrației și Unității Socialiste, personal delegaților acestor foruri pentru încurajatoarele cuvinte exprimate ca și pentru participarea la doliul Bisericii Ortodoxe Române.

Vorbitorul a dat asigurarea că Biserica Ortodoxă Română va sprijini pe mai departe, de pe poziția ei și cu mijloacele specifice, acțiunile întreprinse de conducerea noastră de Stat, în frunte cu președintele Nicolae Ceaușescu, pentru propășirea patriei, pentru înfăptuirea idealurilor de libertate, independență și suveranitate națională, pentru apărarea păcii și instaurarea în lume a unui climat de securitate și colaborare.

În continuare a luat cuvîntul Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului care, în numele Sf. Sinod, a omagiat personalitatea președintelui acestui înalt for de conducere al Bisericii Ortodoxe Române, patriarhul Iustin Moisescu (Cuvîntarea se redă în întregime).

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit Bartolomeu de Philadelphia, în numele Sanctității Sale Patriarhului Demetrios I și al Sf. Sinod al Patriarhiei Ecumenice.

Î. P. S. Sa a dat expresie sentimentului de adîncă compasiune pe care îl încearcă ierarhii, clerul și credincioșii Patriarhiei Ecumenice față de Biserica Ortodoxă Română, pentru greaua pierdere suferită prin trecerea la cele veșnice a patriarhului Iustin Moisescu.

Biserica Constantinopolului — a arătat Î. P. S. Sa — merge, în aceste clipe grele alături de Biserica Ortodoxă Română împărtășindu-i durerea și întristarea, pentru că patriarhul Iustin n-a aparținut numai Bisericii sale ci întregii Biserici a lui Hristos.

A fost un conducător bisericesc pătruns de o adîncă conștiință a nevoii de refacere a unității creștine.

S-a spus cu ocazia alegerii sale ca patriarh că avea o viziune realistă în ce privește viitorul Ortodoxiei. A fost într-adevăr filozoful, mărturisitorul și apărătorul Ortodoxiei în țara sa și în întreaga lume.

Î. P. S. Mitropolit Iuvenalie de Krutitski și Kolomna a transmis condoleanțe în numele Sanctității Sale Pimen, patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, ca și al Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse. Preluînd idei din telegrama adresată Bisericii Ortodoxe Române de către S. Sa Pimen, vorbitorul a arătat că în conștiința noastră va rămîne vie figura marelui și ilustrului ierarh adormit în Domnul. El a fost un mare luptător pentru unitatea ortodoxă, mare activist în mișcarea ecumenică, un mare și neobosit militant pentru pace și, de asemenea, un mare prieten al Bisericii Ortodoxe Ruse. L-am iubit din toată inima și nu-l vom uita. Acum, la plecarea lui dintre noi, sîntem în durere dar și în rugăciune. Pierderea acestui mare om nu va face, sîntem siguri, să se împuțineze relațiile dintre Bisericile noastre. Chiar de mîine va trebui să continuăm tradiția bunelor noastre relații și să ne unim eforturile spre a păstra această lume și a o feri de pericolul nuclear.

Din partea Bisericii Ortodoxe din Grecia a participat și a vorbit în cadrul Adunării de doliu, din sala sinodală, Î. P. S. Mitropolit Pantelimon de Corint, care a exprimat condoleanțe în numele primatului Greciei Î. P. S. Arhiepiscop Serafim, al întregii ierarhii și al poporului grec. Î. P. S. Sa a caracterizat pe adormitul în Domnul patriarhul Iustin cu aceste cuvinte: statură înaltă și dreaptă, smerit în sufletul său și plin de bunătate. Toate cîte le spunea erau pline de simț practic și de teologie. Personal — a precizat Î. P. S. Pantelimon — am pierdut un părinte iubit și un prieten. Sufletul lui se bucură azi de vederea luminii celei necreate a lui Dumnezeu, iar privind în jos, spre cele pămîntești, se bucură de dreapta cinstire pe care i-o dăm noi toți.

Vaticanul și personal papa Ioan Paul al II-lea l-au încredințat cu purtarea mesajului de condoleanțe pe Mons. Meeking Basil din cadrul Secretariatului pentru Unitatea Creștinilor.

Vorbitorul a spus între altele: Papa Ioan Paul al II-lea și scaunul Romei exprimă Bisericii Ortodoxe Române simpatie, solidaritate și sincere condoleanțe pentru pierderea întîistătătorului ei. Noi, Biserica soră a Romei ne alăturăm Bisericii Ortodoxe Române în a înălța mulțumiri lui Dumnezeu pentru modul în care patriarhul Iustin a condus destinele Bisericii sale. Implorăm lumina cerului asupra sufletului său mare. Ne reamintim cu respect de înțelepciunea sa, de modul superior în care a păstorit turma cea cuvîntătoare, de multiplele sale daruri pe care le-a pus în slujba Bisericii și a mișcării ecumenice. Știm cît de mult a încurajat patriarhul Iustin activitatea și lucrarea ecumenică. Știm cît de mult a pus el resursele sale lăuntrice în slujba acestei mișcări. El a intuit cît de urgent este ca fiii diferitelor Biserici să fie împreună, depășind barierele care ne separă. Patriarhul Iustin a militat pentru apropierea timpului cînd vom putea da mărturie comună în fața lumii despre Învierea Domnului.

Iată de ce sîntem părtași acum la marea durere a ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române. Ne rugăm Mîntuitorului Hristos, Domnul Sfinților și capul Bisericii să-i dea bună răsplată robului Său patriarhul Iustin și ca Duhul Sfînt să conducă Biserica văduvită astăzi de păstorul ei și să dea tărie și dragoste poporului Său credincios.

Dr. Glen Garfield Williams a reprezentat la funeralii Conferința Bisericilor Europene și Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Aducînd mesajul de profund omagiu față de personalitatea celui adormit, vorbitorul a arătat: atît Conferința Bisericilor Europene cît și Consiliul Ecumenic al Bisericilor au pierdut în patriarhul Iustin un părinte venerat și un scump prieten. Pentru noi toți el a fost o prezență mare și binecuvîntată; o bucurie care ne-a încălzit sufletele; un conducător de seamă al mișcării ecumenice; o ființă umană cu inimă caldă. L-am iubit mult pentru înțelepciunea sa. A vorbit rar în întîlnirile ecumenice dar ori de cîte ori a luat cuvîntul a spus tot ceea ce trebuia să spună. Patriarhul Iustin a fost un om al păcii. A fost un om care nu numai că a vorbit despre pace dar a și reflectat profund asupra semnificațiilor păcii. Ne aducem aminte că adeseori, după ședințe mai dificile, cînd era greu să ajungem la un consens, el se apropia de noi în pauze și ne spunea: părerea mea este că trebuie să abordăm problema aceasta așa. Întotdeauna calea pe care el o indica era o cale a păcii. Mulțumim lui Dumnezeu pentru ceea ce el a fost pînă acum și de asemenea pentru ceea ce va fi în viitor.

Conferința Creștină pentru Pace a fost reprezentată la funeralii de către Î. P. S. Pancratie, mitropolit de Stara Zagora (Bulgaria) și vicepreședinte al acestei organizații intercreștine cu sediul la Praga.

Î. P. S. Sa a spus între altele: Conducerea Conferinței Creștine pentru Pace în cadrul căreia Biserica Ortodoxă Română ocupă un loc de seamă exprimă sincere condoleanțe clerului și dreptmăritorului popor din țara prietenă — România. Veghind la catafalcul vrednicului de pomenire Iustin patriarhul, ne vin în minte cuvintele Mîntuitorului: „Fericiți sînt făcătorii de pace!“ și de asemenea: „Fericiți sînt cei ce au adormit pentru că faptele lor vorbesc despre ei.“ Într-adevăr, patriarhul Iustin s-a numărat între făcătorii de pace și faptele lui sînt grăitoare în această privință. Întreaga sa activitate a fost axată pe principiul păcii, al dragostei de popor, al responsabilității pentru destinul lumii și al omenirii acum cînd planează asupra tuturor pericolul războiului nuclear.

Patriarhul Iustin a fost mai mult decît un simplu militant pentru pace. El s-a numărat între pionierii acțiunilor organizate în Europa pentru apărarea păcii, după cel de al doilea război mondial care a adus atîtea suferințe și distrugeri. În rîndul luptătorilor pentru apărarea păcii numele său ocupă un loc important. Prin aceasta, numele său se înscrie de asemenea între cei mai aleși fii ai lui Dumnezeu. În timpul arhipăstoriii sale, Biserica Ortodoxă Română a tras o brazdă nouă în aria apărării păcii, a dezvoltării și întăririi relațiilor de prietenie și colaborare între oameni și popoare.

Aici, în România iubitoare de pace, la inițiativa și cu sprijinul patriarhului Iustin, forul nostru intercreștin de luptă pentru pace a găsit întotdeauna teren propice spre a acționa eficace pentru întărirea păcii, pentru transformarea Balcanilor într-o zonă lipsită de arme nucleare. Acestea au fost cerințe pe care patriarhul Iustin le-a exprimat adeseori, în consens cu politica înțeleaptă, leală păcii și dezarmării a guvernului român. Faptele sale de jertfelnicie pentru slujirea Bisericii și poporului său au avut ca fundament apărarea păcii în întreaga lume.

La încheierea Adunării solemne de doliu din sala sinodală, Î. P. S. Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de partriarh a mulțumit tuturor vorbitorilor pentru condoleanțele transmise.

La ora 11 a avut loc, în catedrala patriarhală, slujba înmormîntării Patriarhului Iustin Moisescu, după ce în prealabil a fost oficiată Sf. Liturghie.

Au slujit toți membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și unii dintre invitați.

Au luat parte, pe lîngă cei amintiți la Adunarea solemnă din sala sinodală, și reprezentanți ai unor ambasade din capitala României.

Erau de față de asemenea membrii familiei adormitului în Domnul, patriarhul Iustin.

Răspunsurile au fost date de către corul Patriarhiei Române.

În final a luat cuvîntul Î. P. S. Teoctist Mitropolitul Moldovei și Sucevei și locțiitor de patriarh. (Cuvîntarea Î. P. S. Sale este redată în întregime în cuprinsul prezentului număr al „Telegrafului Român“.)

Președintele Departamentului Cultelor, Ion Cumpănașu, care a vorbit în continuare, a relevat faptul că timp de aproape un deceniu, cît s-a aflat în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, patriarhul Iustin Moisescu și-a făcut un crez de conștiință din slujirea devotată a Bisericii, a patriei și a binelui obștesc, în spiritul celor mai bune tradiții. Vorbitorul a arătat apoi că legătura cu poporul, cu viața, frămîntările și aspirațiile acestuia a fost o constantă a tuturor preocupărilor celui care a vegheat la bunul mers al vieții Bisericii Ortodoxe Române. Fidel acestor convingeri patriarhul Iustin a îndrumat în permanență clerul și credincioșii ca, beneficiind de dreptat și iată mulțime multă, pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile stînd înaintea tronului și înaintea Mielului, îmbrăcată în veșminte albe și avînd în mînă ramuri de finic. Și mulțimea striga cu glas mare, zicînd: Mîntuirea este de la Dumnezeul nostru, care șade pe tron, și de la Mielul.“ (7, 9—10).

Să ne dea mîngîiere și tărie conștiința, că Prea Fericitul Patriarh Iustin e acum înconjurat de acest norod al fericiților, unde Defunctului nostru mult stimat și iubit i-a fost dată din harul lui Dumnezeu fericirea ce nu poate să fie exprimată cu cuvintele noastre!“

Cuvînt de înaltă cinstire pentru personalitatea conducătorului Bisericii noastre, trecut la cele veșnice, a rostit apoi Eminența Sa Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. din România. Vorbitorul a spus între altele: „Să-mi fie permis ca în numele Bisericii Evanghelice C. A. din Republica Socialistă România să exprim sincerele noastre condoleanțe și adînca noastră compasiune Sfîntului Sinod, Bisericii Ortodoxe Române, care a pierdut patriarhul și conducătorul ei părintesc, atît de mult iubit de cler și de credincioșii ortodocși și atît de mult prețuit de toți care l-au cunoscut din rîndurile celorlalte culte.

Încă din scurta sa perioadă de activitate ca mitropolit al Ardealului, răposatul ne este cunoscut ca un ierarh adînc înrădăcinat în viața poporului său, înzestrat cu o mare putere de muncă, un spirit creativ și o cuprinzătoare cultură teologică, care l-au ajutat să îndemne colaboratorii săi la o vie activitate în slujba înnoirii vieții bisericești, din izvoarele ei proprii, în condițiile noi, create prin transformarea României într-un stat socialist. Felul cum a stabilit el locul pe care Biserica trebuie să-l ocupe în societatea socialistă a fost de folos și celorlalte culte din țară, la formularea contribuției lor pentru edificarea patriei.

Dar ne amintim cu caldă recunoștință și de activitatea răposatului în domeniul ecumenic.

Continuînd opera de deschidere ecumenică a marelui său predecesor, răposatul a ocrotit străduințele de înțelegere reciprocă și de colaborare pe plan local a cultelor din România, străduințe care au culminat în cele trei adunări pentru pace și dezarmare la care reprezentanții cultelor din țară, împreună cu numeroși oaspeți din străinătate s-au angajat în deplină unitate pentru pacea lumii.

Nu vom uita discuțiile, fie pe plan local, fie în cadrul conferințelor bisericești internaționale, în care marele teolog ortodox a arătat o înțelegere subtilă pentru pozițiile specifice din învățătura altor culte, nepierzînd niciodată din ochi chemarea spre unitatea fundamentală a credinței creștine în diversitatea confesională a diferitelor biserici.

Cu astfel de gînduri dorim să exprimăm în fața acestui sicriu recunoștința noastră pentru înțelegerea frățească cu care acela, care a fost patriarhul Iustin, a ținut deschise ușile acestui palat, invitîndu-ne să participăm la străduințele Bisericii Ortodoxe Române pentru unitatea creștină și pentru pacea lumii.“

După încheierea cuvîntărilor, sicriul cu corpul neînsuflețit al patriarhului Dr. Iustin Moisescu a fost purtat pe umeri de către preoți, participanți la cursurile de vară de la București. Într-un impresionant cortegiu, în care s-au aliniat membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanții autorităților de stat, oaspeții de peste hotare, membrii familiei, numeroși preoți, călugări și călugărițe, s-a făcut înconjurul catedralei patriarhale, în dangătul clopotelor și în ritmul lent al duioaselor cîntări bisericești de la înmormîntare. Credincioșii, care au acoperit dealul Patriarhiei, au privit pentru ultima dată chipul celui care vreme de aproape un deceniu a păstorit cu vrednicie Biserica Ortodoxă Română.

S-a intrat apoi în catedrală, unde rămășițele pămîntești ale patriarhului Iustin au fost așezate în cripta aflată alături de a celorlalți doi patriarhi: Miron și Nicodim, spre a rămîne acolo pînă la învierea cea de obște.

Veșnică să-i fie pomenirea!

Pr. prof. *D. Abrudan*

Vorbește S. Sa Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare

Ecumenism

Speranţe şi decepţii ecumenice la Bari

Între 28 mai şi 7 iunie 1986 a avut loc la Bari, la centrul OASI SANTA MARIA, CASSANO MURGE, în sudul Italiei, cea de-a patra şedinţă plenară a *Comisiei internaţionale mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică*. Celelalte trei, anterioare, s-au ţinut în insula Patmos, la München şi în insula Creta. Deschiderea festivă a lucrărilor s-a făcut în primăria oraşului Bari, unde au fost prezenţi nu numai primarul şi consilierii comunali, nu numai prefectul regiunii, ci însuşi ministrul de interne al Italiei, Oscar Luigi Scalfaro, venit de la Roma anume pentru a onora deschiderea Conferinţei. Duminică, 31 mai reprezentanţii ortodocşi au celebrat o Sfîntă Liturghie în biserica San Nicola, sub altarul căreia, în criptă, se află mormîntul cu moaştele Sfîntului Nicolae, furate de către Cruciaţi în secolul al XI-lea şi aduse la Bari, unde au rămas pînă astăzi, venerate cum se cuvine de către localnici, care consideră această prezenţă în oraşul lor drept o mare cinste şi îşi simt, din cauza aceasta, o deosebită vocaţie ecumenică, fiind loc de întîlnire a Orientului cu Occidentul, deoarece, precum se ştie, Sfîntul Nicolae, deşi acum e la Bari, aparţine Orientului, ca fost episcop al localităţii Myra din provincia Licia din Asia Mică.

Fiecare Biserică ortodoxă, din cele patrusprezece canonice cîte există în lume, este reprezentată în Comisia de dialog prin cîte doi delegaţi. Printre Bisericile necanonice, deci nereprezentate, fac parte aşa-zisa Biserica Ortodoxă Americană, Biserica Macedoniei, acestea două declarate necanonic autocefale, şi unele Biserici dizidente, ale unor diaspore, organizate paralel cu Bisericile-mame. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de autorul acestor rînduri şi de profesorul preot dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic din Bucureşti. Au fost prezenţi cei doi co-preşedinţi, Arhiepiscopul Stelianos al Australiei, reprezentînd Patriarhia Ecumenică (Constantinopol), şi Cardinalul Johannes Willebrands, reprezentînd Vaticanul.

Delegaţii Vaticanului au fost prezenţi toţi, cu o singură excepţie: cardinalul Friedrich Wetter, arhiepiscop de Münich şi Freising, care se afla într-o vizită oficială în U. R. S. S. pentru contacte cu Biserica Ortodoxă Rusă. Printre cei prezenţi au mai fost: Cardinalul Roger Etchegaray, din Curia romană de la Vatican, cardinalul Salvatore Pappalardo, arhiepiscop de Palermo, Pierre Duprey secretarul Secretariatului pentru Unitatea Creştinilor, de la Roma, prof. Jean M. R. Tillard, de la Universitatea din Ottawa, Canada, Pr. Emmanuel Lanne de la mănăstirea benedictină Chevetogne, Belgia, redactorul revistei *Irénikon*, generalul iezuiţilor, preotul Peter Hans Kolvenbach, profesorul Waclaw Hryniewicz de la Universitatea din Lublin, Polonia, Mgr. Eleuterio Fortino de la Secretariatul pentru Unitate de la Roma, prof. Ernst Suttner de la Universitatea din Viena, prof. Vittorio Peri, bibliotecarul Vaticanului, prof. Frederic Mc Manus de la Universitatea catolică din Washington, Mgr. Michele Maccarrone, preşedintele Comisiei de ştiinţe istorice a Vaticanului, P. S. Episcop Jakab Antal de Alba Iulia şi alţii.

Dintre Bisericile Ortodoxe, două au lipsit în semn de protest împotriva Vaticanului: *Biserica Greciei* şi *Biserica Ierusalimului;* nu au fost prezente de asemenea: *Biserica Rusiei* şi *Biserica Gruziei*, trimiţînd însă urări de succes lucrărilor Conferinţei, şi asigurînd că absenţa lor e accidentală şi că nu înseamnă o boicotare a dialogului.

Biserica Greciei a considerat că găzduirea de către Vatican a unei expoziţii de icoane ortodoxe din Macedonia, ar fi însemnat recunoaşterea de către Vatican a Bisericii macedonene schismatice, deci un amestec în treburile interne ale Ortodoxiei. În afară de acestea, icoanele nici n-ar fi fost macedonene, ci greceşti-bizantine, întrucît toate purtau amprenta stilului bizantin-grecesc şi chiar şi inscripţii greceşti.

Biserica Ierusalimului a absentat în semn de protest faţă de acţiunile prozelitiste ale Patriarhatului latin (romano-catolic) al Ierusalimului, în rîndurile ortodocşilor din Ţara Sfîntă. De altfel delegaţia Bisericii Ortodoxe a Ierusalimului avertizase încă de acum doi ani asupra abuzurilor romano-catolicilor din Ţara Sfîntă.

Pe parcursul lucrărilor, aproape de sfîrşit, s-a retras din lucrări şi delegaţia Bisericii sîrbeşti, ca să arate că şi această Biserică, este nemulţumită de atitudinea Vaticanului faţă de Biserica schismatică a Macedoniei.

În ziua de 3 iunie a părăsit Conferinţa şi autorul acestor rînduri, dar din motive cu totul de altă natură. Fusesem în aceeaşi zi anunţat că a trecut la cele veşnice fostul mitropolit al Ardealului, Nicolae Mladin, retras şi grav bolnav la mănăstirea Simbăta de aproape şase ani. Am dorit din tot sufletul să fiu prezent la înmormîntare, unde am şi ajuns în aceeaşi zi, fiind astfel în soborul de slujitori care l-au petrecut pe răposat pe ultimul drum în ziua de 4 iunie 1986.

Încă fiind acolo însă, partea romano-catolică, prin cardinalul Willebrands a explicat că n-a fost nici o clipă în intenţia Vaticanului de a recunoaşte Biserica schismatică a Macedoniei. În acest sens s-au şi trimis telegrame, încă înainte de începerea Conferinţei, tuturor capilor Bisericilor Ortodoxe. Vaticanul n-ar fi intenţionat deci să se amestece în treburile Bisericii Ortodoxe Sîrbe sau, în general, în treburile ortodocşilor.

Cu privire la acuzaţiile de prozelitism din Ţara Sfîntă, pentru care reprezentanţii Patriarhiei Ierusalimului au comunicat şi unele dovezi concludente, cardinalul Willebrands şi-a exprimat regretul, şi a promis că va cere Vaticanului să ia măsuri urgente pentru ca astfel de lucruri să nu se mai repete.

Reprezentanţii celorlalte Biserici Ortodoxe prezenţi la întrunire, inclusiv cei ai Patriarhiei Ecumenice, ai Patriarhiei Alexandriei, ai Patriarhiei Antiohiei, ai Patriarhiei Române, ai Patriarhiei Bulgare etc., neprimind alte instrucţiuni de la Bisericile lor, decît acelea cu care plecaseră de acasă, au rămas în continuare şi au lucrat cu spor, reuşind să ajungă la unele formule comune pe calea grea şi spinoasă a reîmpăcării celor două Biserici.

Delegatul Bisericii Ortodoxe Române, semnatarul acestor relatări, a propus, şi la aceasta s-au raliat toţi ortodocşii întruniţi aparte, şi apoi şi romano-catolicii în şedinţa plenară, ca pe temeiul solidarizării frăţeşti cu Bisericile absente, lucrările *Sesiunii a IV-a a Comisiei internaţionale mixte de dialog* dintre cele două Biserici să nu se finalizeze în actuala Sesiune, ci să se rediscute într-o *Sesiune viitoare*, cînd vom fi din nou toţi, împreună. Ceea ce s-a şi întîmplat. Comisia mixtă de dialog, cu membrii rămaşi, a desfăşurat o lucrare meritorie şi a pregătit două documente care, cu posibile şi minime modificări, vor putea fi adoptate la o Sesiune viitoare. Arhiepiscopul de Bari, Mariano Magrassi, s-a oferit să găzduiască tot el, şi tot la Bari, în anul viitor, reîntrunirea Comisiei, în speranţa unei participări unanime, pentru finalizarea documentelor de pe agendă, pentru a se putea face un pas mai departe. Copreşedintele Comisiei de dialog, Arhiepiscopul Stelianos al Australiei (Patriarhia Ecumenică), a dat asigurări că Bisericile absente şi-au exprimat protestul *doar prin neparticiparea la această sesiune.* Nici o Biserică n-a afirmat că se declară împotriva dialogului, sau că nu va participa la sesiunile următoare. Această asigurare a liniştit spiritele şi a reinstalat speranţa pe locul cel dintîi.

Temele care s-au discutat la Bari şi care urmează să fie finalizate în anul viitor, la o Sesiune extraordinară (cele ordinare se ţin din doi în doi ani) sînt următoarele: 1. *Credinţă, Taine şi unitatea Bisericii*, şi 2. *Taina Preoţiei în structura sacramentală a Bisericii şi, în special, importanţa succesiunii apostolice pentru sfinţirea şi unitatea poporului lui Dumnezeu.*

Multe discuţii s-au purtat acum doi ani în Creta de către *Comisia plenară*, şi acum un an la Opole în Polonia, de către *Comisia de coordonare a dialogului* (membru şi subsemnatul) cu privire la timpul şi ordinea de administrare a Tainelor de iniţiere: *Botezul, Mirungerea* şi *Sfînta Împărtăşanie*. Noi, ortodocşii, bazaţi pe practica cea mai veche şi pe logica teologică, am susţinut mereu că aceste trei Taine trebuie administrate în acelaş moment, una după alta, în ordinea de mai sus. Romano-catolicii au căutat să îndreptăţească practicarea lor la distanţe una de alta — de pildă Mirungerea la vîrstă adultă — şi chiar şi o altă ordine a lor, adesea dînd Sfînta Împărtăşanie între Botez şi Mirungere, deci înainte ca cel botezat să fie pe deplin creştin. La Bari s-a încercat o ieşire spectaculoasă din impas. Arhiepiscopul Mariano Magrassi *a organizat în după-amiaza zilei de simbătă, 30 mai 1986, în catedrala din Bari, şase botezuri urmate imediat de mirungere şi de sfînta împărtăşanie*. Erau copii între cinci şi paisprezece ani care nu fuseseră botezaţi pînă atunci, fiecare cu naşul său, care a răspuns la lepădări şi i-au însoţit pe cei botezaţi şi la ceremoniile următoare. Catedrala era arhiplină cu romano-catolici, şi totul s-a terminat în aplauze care nu se mai terminau. Dacă pînă atunci romano-catolicii motivau practica aplicată pe tradiţia bine instalată în occident, care la cea mai mică încercare de schimbare ar provoca reacţii şi socuri puternice, iată că s-a făcut dovada că schimbarea nu şochează.

În sesiunea de luni, 1 iunie 1986 am fost cei dintîi care am interpretat evenimentul ca fiind crucial în istoria dialogului dintre cele două Biserici. L-am aşezat pe aceeaşi treaptă pe care, cu doi ani în urmă, am apreciat recitarea *Simbolului de credinţă, fără Filioque*, în catedrala de la Trento — Italia, de către o masă imensă de catolici, de la simpli credincioşi, pînă la preoţi, episcopi şi cardinali, drept cel dintîi eveniment istoric major din istoria relaţiilor dintre ortodocşi şi romano-catolici, după anul 1054, cînd s-a petrecut marea schismă a despărţirii celor două Biserici.

Dar chiar şi după demonstraţia din catedrala de la Bari, *trecerea de la eveniment la principiile care urmau să fie consemnate în documentul dialogului*, n-a fost uşoară. Partea romano-catolică, admiţînd practica, a ezitat s-o consemneze ca *acord de principiu* care să ducă la reintroducerea ei în viaţa creştină a Occidentului. S-a argumentat în special cu necesitatea pastorală, ca tînărul care vine la *Confirmare* (Mirungere) să poată fi mai întîi catehizat, în aşa fel încît *Confirmarea* să fie consimţită personal, să fie un angajament creştin în cunoştinţă de cauză. Noi am obiectat că dincolo de faptul că aceasta este o inovaţie în practica creştină, oricum un angajament luat la 12 ani nu poate fi considerat ca luat în cunoştinţă de cauză, deoarece la această vîrstă puterea de discernămînt e încă foarte relativă. Şi dacă acesta ar fi un motiv valid, de ce nu se aplică şi la botez? Motivarea pastorală, aşadar, nu poate rămîne în picioare. Noi, ortodocşii, existăm de 2000 de ani fără catehizarea de dinainte de Mirungere. Nu s-ar putea spune că aceasta ne-a diminuat eficienta propovăduirii. Noi facem mereu catehizarea prin mijloacele prin care am făcut-o întotdeauna, în familie şi la biserică. Şi-apoi de ce să limităm catehizarea numai pînă la 12 ani, şi s-o încheiem cu Mirungerea? În fapt, ea e mai necesară după aceea, cînd puterile intelectului se dezvoltă şi capacitatea de judecată şi de fixare creşte.

Apelînd la argumente mai concrete, i-am întrebat pe occidentali cum îşi explică faptul că seminariile lor teologice sînt *goale*, în condiţiile catehizării organizate ca la ei, pînă la vîrsta matură, deci la vîrsta socotită a deciziilor, în timp ce ale noastre, fără acest instrument, sînt asaltate de mai mulţi candidaţi decît are nevoie Biserica?

În final, am propus ca partea romano-catolică să accepte să introducă în *Documentul* sesiunii cîteva lucruri care ne vor putea scoate din impas. Este adevărat, aşa cum au invocat romano-catolicii, că un sinod ţinut la Constantinopol pe timpul patriarhului Fotie, în secolul IX, deci şi cu participarea latinilor occidentali, hotăra ca diferitele practici cu vechime istorică, atît în apus cît şi în răsărit, deşi diferite, să poată coexista fără să constituie motive de schismă, dar hotărîrea aceasta e de principiu, nu e specific referitoare la practica tîrzie a Mirungerii, sau la Împărtăşirea înainte de Mirungere. Dar chiar dacă am aplica-o la aceste cazuri, noi am cerut să se facă în *Document* două menţiuni:

1. Că partea romano-catolică recunoaşte, în principiu, vechimea şi îndreptăţirea practicii orientale;
2. Că este gata să restaureze practica veche, *în măsura în care, acolo unde*, şi *atunci cînd* se va constata că nu se lezează sentimentele credincioşilor, şi nu se tulbură activitatea pastorală.

Propunerea aceasta a subsemnatului a fost de îndată însuşită de ortodocşi şi transformată în condiţie *sine qua non*. A urmat o lungă dezbatere între romano-catolici, părerile fiind împărţite, deşi era evident că nu li se cerea prea mult, mai ales că în practică acceptaseră ambele propuneri.

Definitivarea textului se va face desigur la următoarea Sesiune. Tot la următoarea Sesiune se va definitiva şi cel de-al doilea *Document*, referitor la preoţie. Asupra acestuia se prevede că se va cădea mai uşor de acord, deşi el e menit să fie o premiză esenţială a modalităţii cum se va aborda, în final, problema primatului papal şi a infailibilităţii.

Ar fi ideal să se poată verifica atunci cuvintele: „Ce e cu neputinţă la oameni, e cu putinţă la Dumnezeu!", deşi românul are şi el o vorbă, „Pînă la Dumnezeu ..."

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Semnalăm... Semnalăm...

● *Pompiliu Teodor, într-o carte de certă valoare,* „Interferenţe iluministe europene", *acordînd o importanţă deosebită unui manuscris al unui iezuit praghez, Andrei Freyberger, intitulat: HISTORICA RELATIO UNIONIS VALACHICAE CUM ROMANA ECCLESIA (1702), afirmă că* „unirea (uniaţia n. n.) a marcat afirmarea politică a românilor din Ardeal". *E drept că Pompiliu Teodor precizează la un moment dat, critic, că opiniile istorice despre români, bazate pe ms. lui Andrei Freyberger, vor domina* „istoriografia DE INSPIRAŢIE CATOLICĂ de-a lungul secolului al XVIII-lea". *Evident, de vreme ce autorul era un iezuit, şi încă, unul foarte grăbit să celebreze victoria catolicismului asupra ortodocşilor transilvăneni, şi să mistifice realitatea, îndată după 1700, în 1702.*

Nu vrea nimeni vreo istoriografie de inspiraţie ... ortodoxă, în Transilvania secolului al XVIII-lea, dar cît e de istorie, *cea de inspiraţie catolică? Cît e de* istorie, *în general, o istoriografie* de o anume inspiraţie?

Despre cartea lui Pompiliu Teodor scrie elogios, ca despre o carte „de referinţă în peisajul istoriografiei noastre", *d-l Victor Neumann (Ramuri, 12 (246) 15 dec. 1984, p. 10).*

● *Un nou termen în cultură: NOOSARTISTRONICA! Termenul e ciudat, dar cartea în care apare,* „Noua mitologie a universurilor deschise" *(Ed. Eminescu, Buc., 1984), de Mircea Herivan, e nu numai foarte serioasă, ci şi interesantă şi instructivă.*

● *O scrisoare semnată de secretarii generali a trei mari organizaţii internaţionale creştine, Emilio Castro (Consiliul Mondial al Bisericilor), Edmond Perret (Alianţa Reformată Mondială), G. Staalsett (Federaţia Luterană Mondială) atrage atenţia tuturor Bisericilor că, în Africa de Sud, se află închişi cca. 3000—4000 de luptători împotriva politicii de discriminare împotriva negrilor din această ţară, printre care şi 80 de pastori şi profesori de teologie, cărora le dă şi numele, profesia şi locul de muncă. Cei trei fac apel la Bisericile membre, ca să intervină pentru eliberarea tuturor deţinuţilor politici şi de conştiinţă din Africa de Sud.*

● *De curînd o delegaţie a Conferinţei Creştine pentru Pace, condusă de episcopul Dr. Károly Tóth, preşedintele acestei Conferinţe, a făcut o vizită în R. P. Chineză, unde s-a întîlnit cu reprezentanţii a trei congregaţii protestante. În China există cinci religii recunoscute oficial: budismul, hinduismul, islamismul, taoismul, romano-catolicismul şi protestantismul, făcîndu-se deosebire între catolici şi protestanţi, fiind considerate religii diferite şi nu confesiuni creştine.*

● *În iunie 1986 Biserica Ortodoxă Rusă a aniversat 15 ani de la întronizarea ca patriarh a Sanctităţii Sale Patriarhului Pimen al Moscovei şi al întregii Rusii.*

● *Serviciul de documentare al Conferinţei Bisericilor Europene a publicat în vol. XI nr. 21/1986 o amplă expunere despre ecumenismul local din România şi despre a 45-a Conferinţă teologică interconfesională.*

● *Aborigenii din Australia care totalizează 1% din totalul de aproape 16 milioane de australieni şi-au organizat propriul lor Congres, constituindu-se într-o* „Uniting Church in Australia" *(Biserici în situaţia de a se uni). Ei doresc să-şi aibă textele religioase în propria lor limbă, diferită de cea engleză care se vorbeşte în Australia, şi să-şi promoveze propria lor cultură. Au hotărît să-şi numească un episcop, un preot şi un diacon. Ronald Wilson a fost numit preşedintele Adunării generale a acestei noi Biserici pînă în 1991. El este judecător la Înalta Curte. Adunarea a hotărît ca la Sfînta Împărtăşanie să fie primiţi şi copiii botezaţi, adică exact ca în practica ortodoxă, spre deosebire de romano-catolici şi alte culte.*

● *O convorbire între Ioan Pintea şi Ioan Alexandru („Tribuna", XXIX, 31, 1985, p. 6), face dovada că anumite valori limitate adesea doar la un cerc specializat de preocupări, pot foarte bine deveni unelte ale culturii, lărgind substanţial posibilităţile de speculaţie ale minţii, îmbogăţind-o cu noi mijloace şi cu noi termeni de exprimare, deci şi cu noi cuceriri în cunoaştere. Interviul e o delectare, mai ales prin modul în care sînt descoperite noi şi valoroase valenţe filosofice şi poetice unor noţiuni precum* Cuvîntul, Logosul, pămînt nou, pămînt transfigurat, stare ontologică, eshatologie comuniune, soteriologie, teandrie, resurecţie, doxologie *ş. a.*

Operînd cu astfel de termeni, integraţi cu ingeniozitate şi asimilaţi poeticii şi filosofiei, Ioan Alexandru ajunge la concluzii privind poezia: „Problema poeziei este ceva cu totul şi cu totul vital pentru oameni. Întăriţi-vă prin poezie, prin cîntări, prin imne, prin laude unii pe alţii. Vedeţi ce putere are Cuvîntul! — cum spune Paul din Tars." *Întrebat dacă face deosebire între diferitele teme poetice, posibile, Ioan Alexandru răspunde că nu:* „Totul este vrednic de mărire, de doxologie! ... toate suspină după lacrima doxologică a omului ... Omul universal mă interesează. Omul nu poate fi fărîmiţat."

Folosind aceleaşi mijloace, uneori directe, alteori metaforizate, poetul abordează apoi una din temele lui de inimă: Transilvania: „Transilvania este pentru mine o lume de o adîncime metafizică şi spirituală deosebită. Transilvania a dat graiul sacru românesc. Codicele maramureşene au erupt în limba poporului român de-acolo, de-a dreptul în scripturi. Avem limba sacră românească pornind din Transilvania. Aceasta este foarte mult pentru poezie." *Dincolo de* cum *se spun toate acestea,* ceea ce se spune *despre originea graiului sacru la români, e într-adevăr o observaţie demnă de reţinut.*

Iată şi o explicare de autor *a* Imnelor Putnei: *în ele se tratează:* „problema suferinţei şi a ieşirii din suferinţă prin lucrare, prin ctitorie." *Magnifică interpretare a vocaţiei ctitoriceşti a lui Ştefan cel Mare!*

● „Nu sînt creator, ci critic. Lucrez cu materialul clientului", *i-a spus N. Steinhardt lui Ioan Pintea, într-un interviu („Tribuna", XXIX, 39, 1983, p. 3). Şi totuşi! Mulţi critici sînt de altă părere. N-au întîlnit în materialele clienţilor şi unul numit „smerenie". Nici nu se prea găseşte. N. Steinhardt l-a găsit în altă parte.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 15 august 1986 Nr. 31—32/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

23 August 1944 — temelie a epocii marilor înfăptuiri de astăzi

An de an, măreața sărbătoare de la 23 August constituie pentru poporul nostru un fericit prilej de comemorare a eroicului eveniment din acea zi a anului 1944 și a celor care l-au înfăptuit, precum și de trecere în revistă a împlinirilor din epoca ce s-a temeluit atunci.

Insurecția armată de la 23 August 1944 și întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste de către România, organizate și realizate de către forțele progresiste din țara noastră, au fost de fapt acte ale întregului popor român. Este deosebit de grăitoare, în acest sens, atitudinea armatei române care s-a identificat pe de-a-ntregul cu actul eroic și fără nici o defecțiune a luptat vitejește pînă la sfîrșitul războiului pentru eliberarea pămîntului Patriei, aducînd o contribuție majoră și la eliberarea altor popoare de sub dominația fascistă. Pe lîngă faptul că ieșirea României din coaliția cu Germania hitleristă a privat mașina de război germană de importante resurse economice și a răsturnat raportul de forțe, actul eroic al poporului român a avut un impact politic și asupra altor state, determinînd crize profunde regimurilor politice favorabile Germaniei din unele țări vecine sau chiar mai îndepărtate. Este îndeobște recunoscut că atît prin prezența ei militară masivă pe cîmpul de luptă cît și prin sprijinul economic, România a contribuit, alături de Națiunile Unite, la grăbirea cu cel puțin două sute de zile a sfîrșitului războiului.

Actul de la 23 August 1944 a marcat începutul Revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă deschizînd zări noi pentru dezvoltarea ulterioară a României.

Un chip nou a dobîndit Patria după ce în fruntea destinelor ei a fost ales Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, inițiatorul marilor înfăptuiri cu care se mîndrește astăzi poporul român, ctitorul României contemporane care și-a făurit un prestigiu nepieritor în rîndul celorlalte națiuni ale lumii.

Programul pe care l-a prezentat în cuvîntarea rostită la alegerea Domniei Sale în 1965 poartă astăzi chipul numeroaselor înfăptuiri care ne înconjoară pretutindeni în țară, cu realizări care au la temelia lor îndrăzneală, muncă eroică și bucuria împlinirii. Este de ajuns să amintim aici cîteva din ctitoriile acestei epoci istorice: Transfăgărășanul, Canalul Dunăre—Marea Neagră, salba hidrocentralelor de pe Dunăre și alte rîuri ale țării, metroul Capitalei, marile combinate ale chimiei, oțelului și cărbunelui, întinse sisteme de irigații și de îmbunătățiri funciare, instituții noi de cultură, orașe cu chip nou, începînd cu Bucureștiul al cărui centru civic devine altul și sate care își asumă atribute urbane. Acestea toate sînt ctitorii cu care ne mîndrim acasă cît și în lume.

Înfăptuirile acestor ani nu sînt rezultatul unei angajări într-o competiție cu restul lumii ci au la baza lor dorința de a construi o țară nouă pentru întregul popor, pentru fericirea și bunăstarea fiecăruia dintre noi. Ele au avut darul de a opera și transformări profunde în conștiința oamenilor care s-au angajat în această operă măreață din convingerea că tot ceea ce realizează fac pentru ei. zidind trepte noi spre viitorul tot mai luminos al Patriei.

Acestui chip nou al ctitoriilor dinăuntrul țării îi corespunde imaginea nouă și prestigiul de care România și Președintele ei se bucură în rîndul națiunilor lumii. Poporul român, profund angajat în zidirea unor ctitorii care sînt nu numai ale zilei de astăzi ci și ale viitorului, este în același timp făuritorul și sprijinitorul unei politici internaționale care să asigure dăinuirea realizărilor sale: o politică de pace și de frățietate cu toate popoarele lumii, bazată pe principiul respectării independenței și suveranității fiecăruia.

România Socialistă a dovedit, mai ales în perioada de după 1965, o adevărată vocație universală, implicîndu-se cu dăruire în tot ceea ce este menit să sporească pacea pe planeta noastră prin propuneri de un înalt realism și de o deosebită originalitate.

Este exemplară dăruirea cu care Președintele Nicolae Ceaușescu s-a angajat în efortul uriaș al națiunilor iubitoare de pace. Iată cîteva dintre problemele asupra cărora țara noastră a stăruit în mod deosebit oferind soluții proprii: transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și bunei vecinătăți, lipsită de arme nucleare și de baze militare străine; Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, căreia Președintele României i-a oferit o strălucită contribuție teoretică și practică; numeroase propuneri românești de mare valoare în cadrul O. N. U. care au devenit acte oficiale ale organizației internaționale, cum au fost Declarația în legătură cu promovarea în rîndul tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare; declararea din inițiativă românească a perioadei 1970—1980 drept deceniul dezarmării; proclamarea, tot din inițiativa țării noastre a anului 1985 drept Anul Internațional al Tineretului sub deviza „Participare, Dezvoltare, Pace". La toate acestea se adaugă Apelurile pe care Președintele Nicolae Ceaușescu, Marea Adunare Națională și Frontul Democrației și Unității Socialiste le-au adresat șefilor de state, parlamentelor și organizațiilor politice și sociale din întreaga lume pentru trecerea la măsuri concrete care să ducă la dezarmare, pace și cooperare, oferindu-se exemplul măsurilor luate în această direcție de către România.

De noul climat din Patria noastră din ultimii douăzeci și unu de ani s-a bucurat din plin și Biserica Ortodoxă Română, alături de celelalte culte religioase de la noi. În această perioadă au fost restaurate numeroase biserici, monumente istorice și de artă, au fost construite noi locașuri de cult iar altele au fost împodobite cu pictură nouă. Au fost tipărite serii de cărți și reviste: cursuri și manuale pentru școlile teologice, cărți de cult, cărți de rugăciune, cîteva ediții ale Sfintei Scripturi. Au apărut numeroase lucrări în „Biblioteca teologică" precum și în colecția „Părinți și scriitori bisericești". Învățămîntul teologic își desfășoară în cele mai bune condiții activitatea sa de formare a noilor generații de slujitori bisericești iar clerului i se oferă largi posibilități de activitate duhovnicească și pastorală.

Tot în acești douăzeci și unu de ani Biserica noastră a adîncit mereu legăturile cu Bisericile Ortodoxe surori. În același timp și-a îndreptat atenția și spre celelalte Biserici Creștine cu care întreține raporturi frățești directe sau în cadrul unor organizații creștine internaționale sau regionale cum sînt Consiliul Mondial al Bisericilor, Conferința Creștină pentru Pace sau Conferința Bisericilor Europene, iar la noi în țară colaborează, în chip rodnic, cu celelalte culte în cadrul ecumenismului nostru local pentru slujirea Patriei pe drumul înaintării ei spre culmi tot mai înalte de civilizație și progres în unitate cu întregul nostru popor.

Redacția

CALENDAR DE INIMĂ

Vîrful speranței

Profesorul și directorul „în pensiune" Iosif Cățaveiu (65 de ani) scria din Sighetul Marmației, la 25 mai 1937, lui Miron Cristea la București, că strămoșul său, protopopul ortodox din Lisa (jud. Făgăraș) Vasile Cățaveiu, a fost martirizat în anul 1700 *„din cauza religiei, de către catolicii austrieci și de reformații unguri"*. A fost dus în munții Făgărașului și omorît, pe un vîrf, care mai păstra încă amintirea tragediei, numindu-se *„Vîrful lui Cățaveiu"*. Poate că se mai numește și astăzi așa!

În cartea lui Sebastian Stanca, *„Contribuția preoțimei române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului, 1916—1919"* (Cluj, 1925, p. 54) am întîlnit încă odată numele acesta puțin obișnuit, de *Cățaveiu*, și anume purtîndu-l doi preoți ortodocși, ambii tot din Lisa, ceea ce înseamnă că și urmașii lui Vasile Cățaveiu s-au ținut tot atît de tari în credința lor ortodoxă. Unul din ei, Iosif V. Cățaveiu, fiindcă a îndrăznit să pomenească pe conducătorii statului român înainte de intrarea trupelor române în Transilvania, în 1916, a fost condamnat la patru ani închisoare, pe care i-a și început în temnița din Cluj, murind acolo la 14 ianuarie 1918. A fost adus în parohia lui, la Lisa, și îngropat creștinește. Al doilea, Petru Cățaveiu, din Rotbav, ajuns mai apoi preot tot în Lisa, a fost și el închis timp de un an în 1916—1917. Cînd s-a întors și-a găsit soția și copiii alungați din casă, în care se instalase armata germană.

Alții din familia Cățaveiu ca să se salveze de la persecuții, au trecut la uniatism. De aceea, Iosif Cățaveiu mărturisește că el, dacă nu s-ar fi întîmplat uciderea stră-strămoșului său, el ar putea să fie acum ortodox. Ba chiar își exprima acum dorința de a reveni la ortodoxie.

Dar suferința lui Iosif Cățaveiu în 1937 era alta. Scrisese niște cărți și nimeni nu voia să i le publice deși, credea el, avea merite mari, naționale și culturale, și chiar o anumită notorietate europeană. Scria: „Sînt unul din puținii români care reușii să mă scap de influența coplesitoare a curentului maghiarizării sub guvernul baronului Desideriu Bánffy (1896—1902)". Făcuse mai multe călătorii în Europa: „În străinătate am ținut 3 conferințe științifice asupra *Esteticii absolute* (în 1912 la Budapesta, în 1913 la Viena și, în 1914 la München și Firenze)". Numele său era cunoscut în Italia, Ungaria, Austria și Germania, ca unul ce elaborase o teorie estetică originală, „foarte apreciată de Dr. O. Borvin".

După război a dorit „să se sfințească idealul readucerii românilor deznaționalizați din Ardeal, în sînul neamului, și reîntoarcerii greco-catolicilor români în Biserica mamă ortodoxă". A fost numit profesor la Sighet și, o bună bucată de vreme, a lucrat la traducerea *Esteticii* sale în românește. Originalul era în limba germană. Apoi s-a ocupat de literatură. A scris un roman, *„Labyrinthos"* — după cum vedem, premergînd prin titlu și pe unii francezi, și pe unii de-ai noștri — o trilogie, probabil cu intenții moralizatoare, pentru că — scrie el — „stă în serviciul necesității de mîntuire a neamului norocit de azi".

A umblat cu acest roman pe la ziare, reviste și edituri. Nimeni nu i-a dat nici o speranță, deși mai publicase pînă atunci o lucrare, *„Afinitatea latină"*, în editură proprie. Și cu aceasta avusese însă nemulțumiri, nu pentru altceva, decît pentru faptul că

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sfînta Fecioară Maria
„NĂDEJDEA ȘI FOLOSITOAREA CREȘTINILOR"

Privind cu evlavie sfintele icoane ale Maicii Domnului cu Pruncul Iisus, sîntem pătrunși de misterul mîntuirii noastre în centrul căruia stă Întruparea Fiului lui Dumnezeu, „de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria". Dacă orice icoană reprezintă o poartă deschisă către cer, relevînd „un chip al lui Dumnezeu îndreptat spre lume", icoana Maicii Domnului cu Pruncul ne dezvăluie, mai mult ca oricare alta, negrăita taină a înomenirii lui Dumnezeu și a îndumnezeirii omului, nepătrunsa unire dintre Creator și făptură.

Sfinții Părinți ai ortodoxiei învață că Dumnezeu a creat pe om după *chipul Fiului Său*, a cărui întrupare a fost hotărîtă în sfatul Sfintei Treimi, mai înainte de veci, pentru ca această taină, „din veac ascunsă și de îngeri neștiută", să devină realitate. Pentru aceasta Dumnezeu a pregătit omenirea în toată istoria ei de după căderea în păcat, începînd cu prima „veste bună" (Gen. 3, 15), dată strămoșilor noștri în paradis și pînă la Buna Vestire. Acum „la plinirea vremii" (Gal. 4, 4) planul divin se împlinește, căci omenirea, în persoana Fecioarei din Nazaret, a consimțit la aceasta prin răspunsul dat îngerului: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul tău" (Lc. 1, 38). În acel moment „Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Fecioarei". „Rămînînd ceea ce a fost, Dumnezeu se face ceea ce nu era". „O minune care întrece pe cele de demult", „singurul nou sub soare", după cum slavosloveste Biserica și se exprimă Sfinții Părinți. Biruind firea omenească în Persoana Sa veșnică, de Cuvînt al lui Dumnezeu, Mîntuitorul Iisus Hristos a ridicat-o din căderea în care se afla nu numai la starea ei dintru început, ci la starea în care omul trebuia să ajungă prin ascultarea de Dumnezeu: la îndumnezeire. Iar prin înălțarea la cer El a ridicat-o în sînul Sfintei Treimi, pentru ca să fie veșnic unită cu Dumnezeu. Există, deci, la cîrma lumii un Dumnezeu-Om, mai apropiat de fiecare din noi decît suflarea noastră însăși, pentru că „în El trăim, ne mișcăm și sîntem", fiind „din neamul Lui" (F. Ap. 17, 28). Se înțelege că numai în comuniune cu Iisus Hristos ne putem sfinți, fiecare în mod personal. „Fiți sfinți, că eu Domnul Dumnezeul vostru sînt sfînt" (Lev. 11, 44; Mt. 5, 48) este o poruncă ce privește pe „tot omul care vine în lume" de împlinirea căreia depind destinul și fericirea veșnică.

Dacă numai prin participare la firea îndumnezeită a lui Hristos ne putem sfinți, este evident că prima făptură omenească, cu adevărat sfîntă a fost Maica Domnului. Învrednicindu-se a da viață din sîngiuirile Sale naturii omenești a Cuvîntului lui Dumnezeu — unită din momentul concepерii cu firea sa dumnezeiască — Fecioara Maria a fost sfințită mai presus decît toată creatura: „Ceea ce ești mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii ...". Ea a urcat astfel pe culmile întregii creații, găsindu-se la limita dintre creatură și Creator. Dar înălțarea Maicii Domnului la culmea sfințeniei (pentru aceea o numim „Prea sfîntă"), n-a fost numai rodul darului lui Dumnezeu, ce locuia într-însa (fiind „plină de dar", Lc. 1, 28), ci și rodul voii Sale libere, pe care a contopit-o cu voința cea sfîntă a lui Dumnezeu. Născută pe cale naturală ca toți oamenii — ceea ce o

(Continuare în pag. a 2-a)

† ADRIAN
Arhiepiscop
al Arhiepiscopiei ortodoxe române
pentru Europa centrală
și occidentală

Biserica-mausoleu de la Războieni

La 26 iulie 1476, pe locul care avea să rămînă în istorie sub numele de Valea Albă, Ștefan cel Mare dădea cea mai *tragică* dintre bătăliile sale. Oștile moldovene, conduse de însuși Voievodul, se întîlneau într-o grea și inegală încleștare cu puhoiul armatelor otomane ce îl aveau în frunte pe Mahomed al II-lea, cuceritorul cetății creștine a Constantinopolului. Într-un text mai puțin cunoscut, publicat în numărul din 9 septembrie 1907 al revistei „Floarea Darurilor", N. Iorga își imagina dureroasa luptă de la Războieni: „Și lupta — scria istoricul — se dădu în umbră, în vălmășagul trunchiurilor multe, prin poienile înguste, la răscrucea potecilor; lungă luptă de ucidere, lipsită de măreție, în care, fără să închine steagul, boierimea tînără a murit sub ochii bătrînilor cari priveau liniștiți cum se scurgea sîngele lor sărac, ultim prinos de jertfă adus Țării. Apoi Voievodul învins plecă înveșmîntat în sumbra conștiință a nenorocirii sale. El s-a ridicat însă iarăși, cu sufletul mare ce era în el. A urmărit, a pus pe fugă, a curățit țara." (N. Iorga, *Spre Războieni*, „Floarea Darurilor, 9 sept. 1907, p. 375—378).

Bătălia de la Războieni, deși înfrîngere pe moment, a constituit o *etapă* spre acele victorii decisive și numeroase, care, în vremea domniei lui Ștefan (1457—1504) au consolidat Țara Moldovei într-un stat puternic ce era totodată și un bastion al creștinătății. Ștefan cel Mare nu a fost singurul nostru voievod pentru care *ocina* sau *moșia* (scil. Patria), ca și apărarea lor, erau sinonime cu *legea*, cu credința pravoslavnică în Hristos. Așa se face că Războienii dețin un loc de mare însemnătate și în Istoria Bisericii Ortodoxe Române prin biserica-mausoleu pe care marele voievod o va înălța acolo, în anul 1496, cu hramul Sfîntului și purtătorului de biruință Arhanghel *Mihail*. Pisania săpată în piatră cu acest prilej este, cum subliniază și N. Iorga, „Cea mai măreață din vechile inscripții". Iată conținutul ei integral: „În zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorul domn, Io Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei fiul lui Bogdan voievod, în anul 6984 (=1476), iar al domniei sale anul 20 curgător, s-a ridicat puternicul Mahmet, împăratul turcesc, cu toate puterile sale răsăritene; și încă și Basarab voievod poreclit Laiotă, a venit cu el, cu toată țara sa băsărăbească. Și au venit să prade și să ia țara Moldovei; și au ajuns pînă aici, la locul numit Pîrîul Alb. Și noi, Ștefan voievod, și cu fiul nostru Alexandru, am ieșit înaintea lor aci și am făcut mare război cu ei, în luna iulie, 26; și cu voia lui Dumnezeu, au fost înfrînți creștinii de păgîni. Și au căzut acolo mulțime mare de ostași ai Moldovei. Atunci și tătarii au lovit țara Moldovei din partea aceea. // De aceea, a binevoit Io Ștefan voievod cu buna sa voință a zidi această casă în numele arhistrategului Mihail și întru

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Mihail Popescu*

Biserica-mauzoleu de la Războieni

(Continuare din pag. 1)

rugă sieşi şi doamnei sale Maria şi şi fiilor săi Alexandru şi Bogdan şi pentru amintirea şi întru pomenirea tuturor dreptcredincioşilor creştini care s-au prăpădit aci. În anul 7004 (=1496), iar al domniei sale anul 40 curgător, în luna noiembrie 18."

Caracterul comemorativ, în sensul cel mai creştin al cuvîntului, pe care ctitorul l-a atribuit în exclusivitate bisericii de la Războieni este evident atît din pisanie cît şi din tradiţie; îndeosebi din cronica lui Grigore Ureche. Autenticitatea acestui caracter a fost pe deplin reconfirmată de cercetările arheologice întreprinse în interioul bisericii-mausoleu în anul 1973. Autorul investigaţiilor, arheologul Gh. I. Cantacuzino, a publicat — în „Memoria Antiquitas, nr. IV—V, pp. 231—235 — o dare de seamă în care se spune, între altele: „Biserica din Războieni apare astfel ca un adevărat monument comemorativ al celor căzuţi în bătălia din iulie 1476, de la Valea Albă. (...) Prin caracteristicile care au fost prezentate, biserica din Războieni ocupă un loc aparte nu numai între numeroasele ctitorii ale lui Ştefan cel Mare, dar şi în general între edificiile din ţările române. *Nici pînă la ridicarea ei nici după aceasta, nu există un exemplu similar de lăcaş ridicat „pentru amintirea şi întru pomenirea" eroilor căzuţi într-o bătălie, care să adăpostească osemintele acestora."* (sublinierile noastre).

Credem că trebuie să punem în legătură caracterul comemorativ al ctitoriei lui Ştefan de la Războieni cu *cultul pomenirii* morţilor, atît de dezvoltat la noi, românii — cult care îşi are rădăcini atît în religiile dacoromane cît şi în paleocreştinismul românesc —, cît şi cu cultul eroilor, al martirilor noştri. Nu putem să nu legăm existenţa bisericii de la Războieni de faptul că tot pe străvechi pămînt românesc, la Niculiţel, a existat o basilică creştină edificată peste oase de martiri. — Mai mult, se pare că nu există în nici una dintre celelalte ţări de credinţă creştin-ortodoxă un edificiu de cult de felul celui înălţat la Războieni. Restaurarea din 1976, întreprinsă de profesorul Ştefan Balş, unul dintre marii curatori ai monumentelor trecutului, a redat în toată integritatea sa frumuseţea acestei biserici care, prin dimensiunile sale (19 m lungime) se înscrie între cele mai caracteristice ctitorii ale epocii lui Ştefan cel Mare. Îngrijirea bisericii-mausoleu de la Rrăzboieni continuă, ea reamintind — ca şi sărbătoarea Războienilor, care are loc în ultima Duminică din iulie, în fiecare an — că pentru moldoveni, pentru români în general, Ştefan cel Mare continuă să existe *în duh* printre ei, să fie pururi viu.

Vîrful speranţei

(Continuare din pag. 1)

fusese ignorată. *„Nici o critică, nici bună, nici rea. Tăcere de mormînt!"*

Cînd a încercat să se pună în slujba ideii de readucere înapoi la matca românească, a românilor maghiarizaţi şi a celor trecuţi la uniatism, i s-a răspuns că *„nu există fond"*, adică bani, fonduri. Şi el comentează cu tristeţe: *„Dar ungurii au pentru propaganda mondială!!"*

Cînd a încercat cu literatura, i s-a spus că-i trebuiesc *„protectori"*. Ca să-i dovedească lui Miron Cristea că nu e doar „un pensionar cu idei", pornit să îndrepte lumea pe căi mai bune, ca unii care toată ziua şi-o petrec imaginînd formule salvatoare şi scriind memorii naive în dreapta şi în stînga, Iosif Caţaveiu îi citează din aprecierile unora dintre cei care i-au citit manuscrisele, ca editorul Dr. O. Ulrich Fröst din Viena, romancierul Szant György din Budapesta şi dramaturgul E. Florea de la Teatrul naţional românesc din Cluj, care îl laudă. Romancierul din Budapesta îi scrisese că *Labyrinthos* e *„o creaţie a unui om mărinimos* şi *a unui artist scriitor de geniu"*, iar E. Florea, i-a declarat că romanul *„l-a uluit prin starea de întrupare simbolică a unui produs fantezist, prin dinamica acţiunii, prin vitalitatea ce a reuşit să dea personajelor, care apar ca nişte fiinţe vii, care trăiesc şi se manifestă în faţa ochilor noştri..."*

Va fi fost aşa, dar Iosif Caţaveiu a trecut în lumea de dincolo fără să-şi fi văzut *Labirintul* publicat, deşi trimisese „memorii după memorii" peste tot. Toate au fost „în zadar".

Iată una din multele drame personale, din care se mai produc din cînd în cînd în viaţa oamenilor, şi pe care istoria de obicei nu le înregistrează. Istoria înregistrează succesele. Cînd înregistrează şi eşecuri, ele trebuie să fie ale unora care s-au făcut mai întîi cunoscuţi prin succese. Istoria nu notează orice cădere măruntă, a unui om mărunt. Ea reţine doar căderile celor care cad de pe un soclu pe care reuşiseră să se urce, sau fuseseră urcaţi de alţii. Pe celelalte căderi şi eşecuri, care rămîn mai ales domeniului literaturii, scriitoriii le numesc *anonime*. Iată una din acestea, dar ea poartă un nume: *Iosif Caţaveiu*, pe care l-am descoperit într-unul din numeroasele sale memorii, ajuns într-o pivniţă, gata să fie transformat în hîrtie de împachetat.

În acest ultim memoriu, el încă mai spera. Se afla mereu pe un vîrf al speranţei, precum scrie chiar el:

„Mărturisesc sincer că în momentele prezente numai vîrful (s.n.) *cel mai ascuţit al credinţei şi speranţei stă ieşit din valurile deznădejdiei mele amare"*. Frumoasă imagine! Precum stră-strămoşul său a fost martirizat pe un vîrf al Carpaţilor în anul 1700, pentru credinţa sa ortodoxă, *Caţaveiul* veacului nostru a sperat totuşi că pînă la urmă cineva îl va auzi, îl va vedea, îl va asculta, îl va preţui la adevărata lui valoare, aşa cum credea el că o are. A rămas pe acest vîrf pînă la cea din urmă clipă, şi pînă la cea din urmă clipă nu l-a auzit nimeni, nu l-a văzut nimeni.

Şi dacă martirul stră-strămoşului a dat numele unui vîrf al Făgăraşului, care pînă acum se va fi pierdut din amintirea localnicilor, întîmplarea lui Iosif Caţaveiu, tot un fel de martiriu, poate da speranţei pe care a stat ca pe un vîrf ieşit din valuri, aşteptînd o corabie salvatoare, numele de *„Vîrful speranţei"*.

L-am scos, în sfîrşit, dintre anonimi. Nu i-am găsit şi nu i-a publicat nimeni *Labirintul*, dar iată l-am beatificat pe el însuşi, micul anonim, înveşnicindu-i numele pe hîrtie.

1. Telegraful Român şi geneza Astrei

Se vor împlini în această toamnă 125 de ani de la înfiinţarea prestigioasei „Asociaţuni transilvane pentru literatură română şi cultura poporului român", avînd ca sediu permanent Sibiul. Forurile culturale locale — şi nu numai locale — instituţiile de profil, redacţiile şi în general toţi cei care cunosc într-o măsură mai mare sau mai mică rolul excepţional pe care această reunire din 1861 a cărturarilor transilvăneni de origine română l-a avut în solidarizarea social-politică a maselor populare, în educarea lor pe întreg registrul năzuinţelor şi afirmărilor de zi cu zi sau de perspectivă, dar mai ales în culturalizarea lor, în pregătirea lor naţional-spirituală pentru a putea aduce cît mai aproape ziua în care „visul neîmplinit" să devină realitate, — cu toţii pregătesc evenimentului o binemeritată cinstire.

„Asociaţiunea transilvană..." — cunoscută mai tîrziu sub denumirea rezultată din reunirea silabelor iniţiale ale acestor doi termeni, AS-TRA (în l. latină „stea", corespunzînd şi devizei „Per aspera ad astra", adică pe căi aspre, prin strădanii, spre stele, spre înălţimi, spre lumină) — precede cu 5 ani Societatea Literară Română din Bucureşti (1866), devenită după un an Societatea Academică Română şi după 12 ani Academia Română (1879). Nu era prima reunire între românii transilvăneni. O primă încercare făcuse la 1795 doctorul Piuariu-Molnar cu „Societatea filozoficească a neamului românesc", tot la Sibiu, dar fără succes. Chiar înaintea lui, pe la mijlocul sec. al XVIII-lea, sînt amintite un „ţeh" al pieptănărilor din Galeş şi un alt „ţeh" al opincarilor din Sălişte, care tindeau să imite breslele săseşti. Că elevii din Blaj, sau o parte dintre ei, se reuneau încă din 1755 sub conducerea unui profesor în jurul unei piese de teatru pe care o repetau ocazional este adevărat, dar că ar fi fost organizaţi într-o asociaţie teatrală cu statute oficializate, nu se poate afirma nici după 1832 cînd societatea este reconfirmată de Bariţiu. La 1817 luase fiinţă la Oraviţa o asociaţie românească pentru citire, casină şi teatru, iar la 1822 boierii din Ţara Românească, adversari ai lui Grigorie Ghica şi refugiaţi la Braşov, întemeiaseră împreună cu un grup de localnici o societate literară secretă. Pe la 1830 sînt amintite un alt „ţeh" al cojocarilor din Sălişte şi tot aici, o „obşte" a oierilor. La 1835 ia fiinţă, legal, „Casina română" din Braşov şi după un an „Ortăcia" din Arad, propunîndu-şi ca scop tipărirea de cărţi româneşti. Fără îndoială că pentru apariţia „Foii de duminică", a „Gazetei de Transilvania" şi a „Foii pentru minte, inimă şi literatură" redactorii lor I. Barac şi G. Bariţiu au avut consultări prealabile cu intelectualii şi negustorii români din Braşov, reuniri, înţelegeri etc. Redacţiile trebuiau să fie centre ale unei solidarizări locale. La 1840 se constituise „Reuniunea română de cîntări" din Lugoj şi, după 15 ani o societate de lectură, iar la Cluj se organizase societatea culturală „Aurora". După doi ani, în 1847, prin strădaniile lui Bariţiu, va lua fiinţă „Societatea diletanţilor de teatru din Braşov şi în 1850, tot sub poalele Tîmpei, prima „Reuniune a femeilor române". În acelaşi an „junimea română studioasă" de la „Academia de drepturi" şi gimnaziul din Oradea întemeiază o societate literară, iar în 1857 ia fiinţă vestitul „Cor al plugarilor" din Chizătău. În 1859 se constituie un cor bărbătesc la Orşova şi o societate de lectură a studenţilor români din Satu Mare, iar la 1860 o altă societate de lectură la Cluj.

Toate acestea erau asocieri româneşti cu caracter local şi scop strict, profesional sau cultural-artistic. Doar cîteva funcţionau pe baza unor statute aprobate, restul cu aprobări locale sau cu regulamente interne. La 1852 Avram Iancu, Balint şi Axente Sever primind de la împărat 24.000 de florini pentru achitarea datoriilor făcute de ei în timpul revoluţiei, donează 2 500 florini şi-i depun la Casa de păstrare (Sparkasse) din Sibiu spre fructificare, drept „capital naţional", în vederea înfiinţării unei Academii româneşti de drept, după sugestia lui S. Bărnuţiu şi I. Maiorescu. Aaron Florian şi alţii ar prefera însă o „societate literară română". Dar ne găsim în deceniul absolutist şi ambele alternative cad.

*

În 1860 redactor responsabil al „Telegrafului Român" era Ioan Raţ, iar printre redactori se găseau şi Zaharia Boiu (în 1862 va fi el redactor responsabil). Apăruse la Arad în 1859 un almanah literar intitulat „Muguri" cu indicaţia „Prin conlucrarea junimei clericale şi studioase a claselor gimnaziale superioare. Red[act]at de Emericu Basiliu Stanescu, Aradul Vechiu". Almanahul conţinea 59 de poezii „mai ales de amor", fiind de altfel dedicat „sexului frumos român". Zaharia Boiu publică în „Telegraful român" nr. 8 şi nr. 9/1860 o recenzie nimicitoare a almanahului, considerînd textele o masacrare a lexicului, morfologiei şi sintaxei române. Invită şi pe alţii să parcurgă almanahul şi să-şi transmită opiniile redacţiei, care le va face loc în ziar. Asprimea criticii lui Z. Boiu stîrneşte reacţii diferite. „Gazeta de Transilvania" din Braşov în nr. 13/1860 consideră că într-adevăr, cu unele mici excepţii, almanahul este nul ca valoare literară, dar crede că aprecierile sînt prea dure, demobilizatoare.

„Telegraful Român" apărea atunci săptămînal. În nr. 12 din 24 martie 1860, sub titlul „Din Ţara Oltului" şi avînd ca semnătură o balanţă (cumpănă) apare un prim răspuns la invitaţia lui Z. Boiu. Balanţa îl indică pe Ioan cav. de Puşcariu, care va semna uneori mai apoi şi „Olteanul cu cumpănă". Se născuse la Sohodol (Braşov) în 1824 şi, după gimnaziu, a studiat teologia la Sibiu, apoi filozofia şi fizica la Cluj, după care a urmat dreptul la academia din Sibiu. Fusese stegar pe Cîmpia Libertăţii şi membru în Comitetul Naţional. În 1849 s-a refugiat peste munţi, revenind apoi ca să ocupe o serie de funcţiuni administrative şi juridice, ultima fiind cea de judecător la curia (curtea supremă) din Budapesta. A fost deputat în cîteva diete transilvane şi membru în senatul imperial din Viena. A scris o serie de lucrări istorice, juridice şi economice — dintre care mai cunoscute sînt „Date istorice despre familiile nobile române", „Consideraţiuni asupra timpului şi spaţiului", „Cauza română", „Ugrinus" — aceasta din urmă fiind tema discursului său de recepţie la Academia Română, al cărei membru fusese ales. Pe plan naţional-politic şi bisericesc a fost unul dintre cei mai puternici susţinători al ideilor şi faptelor mitropolitului Andrei Şaguna, militînd pentru activism şi aducîndu-şi o preţioasă contribuţie la finisarea şi aprobarea „Statutului organic". A fost membru al Sinodului arhidiecezan şi al Congresului naţional-bisericesc. Fratele său Ilarion a fost arhimandrit şi vicar arhiepiscopesc.

La data răspunsului trimis „Telegrafului Român" Ioan Puşcariu era pretor la Veneţia de Jos. El se declară de acord cu critica lui Z. Boiu, dar nu mai vrea să insiste asupra almanahului „Muguri" — pe care îl consideră un „fiasco" — pentru că „la un car de oale ajunge o măciucă bună". Vrea să caute rădăcina răului". Cu idei ungureşti, cu sintaxă germană şi cu cuvinte latineşti nu se putea produce o carte românească, şi încă poetică. „Însă oare avem noi un Partenon român, nişte sărbători olimpice unde [tinerii] să audă pe bătrîni vorbind româneşte"? Şi continuă: „avem noi institute de perfecţionare în sensul acesta? Atunci se cade să le scoatem ochii şi apoi să-i înfruntăm că sînt orbi? Desigur tinerii din Arad ar fi trebuit să se orienteze după Alecsandri şi alţi scriitori de peste munţi, dar în sărăcia lor ei n-au cum să-şi cumpere o carte iar noi nu le oferim „nici biblioteci, nici muzee, nici reuniuni care să-i ajute". Dacă noi, 3 milioane de români, am avea nu o academie ca cea din Budapesta, „ci numai o reuniune modestă ca a saşilor din Transilvania, cea pentru cunoştinţa ţării [e vorba de „Verein für Siebenbürgische Landeskunde", constituită la Sibiu în 1846], o reuniune de exemplu pentru cunoaşterea literaturii române şi pentru cultura poporului român, dacă ne-am aduna sub forma asta legală în tot anul odată la Braşov, apoi la Săcele, la Zărneşti, la Făgăraş, la Sibiu, la Răşinari, la Sălişte, la Blaj, la Haţeg şi aşa mai încolo unde s-ar găsi nişte quartire modeste [...] dacă din o contribuire ce o ar hotărî statutele s-ar forma un fond pentru formarea de bibliotecă română, muzeu român ş.a., dacă literaţii noştri şi mai ales cei începători, mai înainte de a-şi da opurile sale [lor] pe mîna fiilor lui Gutenberg le-ar aduce acestei reuniuni spre o reviziune literară, — cred că atunci ne-am putea cunoaşte mai întîi slăbiciunile noastre, apoi am putea îndrepta şi pe ale tinerilor..." Le-am putea spune, adaugă Puşcariu, că nu toţi au talent poetic şi că sînt atîtea alte domenii de studiu pentru fiecare. Cu o asemenea reuniune multe lucrări ale românilor ardeleni n-ar fi rămas necunoscute publicului larg, care n-a avut cum să se instruiască pentru a le aprecia. Consideră că necesitatea unei reuniuni „e aşa de flagrantă şi aşa de obşte", încît, înainte de a face propuneri concrete, aşteaptă ecoul acestor idei axate pe deviza *Viribus comitis*.

Şi ecoul nu se lasă mult aşteptat. În nr. 15 din 14 aprilie al „Telegrafului Român" profesorul Ioan Rusu din Blaj scrie: „n-am decît a aplauda şi consimţi din inimă şi a dori realizarea acestei idei", pentru că „fiecare naţiune... numai prin atari asociaţiuni a putut ajunge la scopul dorit". Prin ea „chiar şi în privinţa limbii şi scrierii s-ar mijloci şi statori o uniformitate", dezvoltînd „între bărbaţii noştri şi un spirit de emulare, de activitate şi încurajare". N-avem — scrie el — o istorie a românilor din Transilvania, nici o istorie a Bisericii şi „cine nu-şi cunoaşte trecutul n-are nici viitor". Şi în încheiere: „Să ne unim puterile şi luminile minţii. Să contribuim cu toate puterile la unul şi acelaşi scop comun".

Braşovenii reacţionează de asemenea favorabil pentru că „Gazeta de Transilvania" tocmai relatase despre darea de seamă a unei reuniuni maghiare pentru tipărirea şi distribuirea chiar gratuită a unor cărţi larg accesibile, chemîndu-şi cititorii să reflecteze „închipuindu-şi o asemenea reuniune pentru tipărirea de cărţi în mijlocul românilor".

„Telegraful Român" îi face loc unui al doilea articol al lui Ioan Puşcariu în nr. 19 din 1/12 mai 1860, indicînd aici legile care permit asocierea, din nou denumirea — „pentru literatura română şi cultura poporului român" sau numai ultima parte — dar cu atributul „transilvană" şi sugerînd ca statutar să se prevadă: admiterea şi de cetăţeni neromîni, excluderea disputelor politice şi religioase, felul cum vede el organizarea internă a societăţii. Propune în încheiere o urgentă întrunire preliminară. Aceasta va şi avea loc doar după cîteva zile.

Întîietatea ideii îi va fi recunoscută lui Ioan Puşcariu atît de mitropolitul Andrei Şaguna în discursul de deschidere a adunării din martie 1861, cît şi de Bariţiu în vol. III din „Părţi alese din istoria Transilvaniei..." p. 31—32, indicîndu-l ca „urzitor" al societăţii.

Iată cum paginile „Telegrafului Român" au fost punctul de plecare în constituirea prestigioasei „Asociaţiuni transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român" (ASTRA)

Corneliu Dragoman

Sfînta Fecioară Maria...

(Continuare din pag. 1)

face să rămînă în legătură organică cu umanitatea, al cărui reprezentant se face — Fecioara Maria n-a actualizat niciodată păcatul inerent firii omeneşti, ci s-a păstrat în curăţie şi în sfinţenie, trăind la templul din Ierusalim din fragedă vîrstă. Rugăciunea neîncetată, postul, înfrînarea şi ascultarea au atras asupra ei darul Sfîntului Duh, care i-a transformat făptura după chipul Ziditorului. În această stare de puritate şi smerenie a găsit-o îngerul la Buna Vestire, cînd i-a anunţat planul divin cerîndu-i acordul. Şi cum Dumnezeu nu forţează niciodată voinţa omului, acel „fiat" al Fecioarei era aşteptat de Dumnezeu, dar era aşteptat în egală măsură de toată suflarea, „căci întrebînd-o pe ea, Dumnezeu întreabă pe om, iar prin răspunsul ei, urmează să se rostească întreaga omenire. „Iată, eu stau la uşă şi bat"! E clipa cînd Fecioara însumează în fiinţa sa setea universală de mîntuire, zice un teolog al Bisericii noastre ortodoxe române.

Sfinţii Părinţi şi cîntările bisericeşti dedică Maicii Domnului cele mai frumoase imne, pe care o minte curată şi o inimă evlavioasă poate să le rostească. Ele glăsuiesc adevărurile de credinţă referitoare la „Maica vieţii" şi la misterul de nepătruns al Naşterii Domnului. Limitîndu-ne la un singur exemplu, amintim că Sf. Ioan Damaschinul recapitulează într-o cuvîntare însufleţită zicerile profeţilor celor de demult, prefigurînd profilul duhovnicesc al Născătoarei de Dumnezeu: „Tu eşti tronul împărătesc lîngă care stau îngerii, uitîndu-se la stăpînul lor care stătea pe tron, Tu eşti raiul cel duhovnicesc, mai sfinţit şi mai dumnezeiesc decît cel de demult. În cel dintîi locuia Adam „cel pămîntesc", iar în tine Darul „ce a coborît din cer".

„Corabia te-a închipuit pe tine, ea a scăpat sămînţa celei de a doua faceri, iar tu ai născut pe Hristos, mîntuirea lumii, care a înnecat păcatul şi a potolit valurile sale.

Rugul cel nears te-a zugrăvit pe tine, cea pe care au fost însemnate Tablele legii scrise de Dumnezeu, istorisite de chivotul legii; pe tine te-a închipuit năstrapa de aur, sfeşnicul cel cu şapte lumini, masa, „totagul lui Aaron cel care a odrăslit".

Cortul lui Avraam te-a prevestit pe tine, căci Dumnezeu Cuvîntul a coborît să-şi facă locaş în pîntecele tău, ca într-un cort.

Scara lui Iacob! Oare nu-i limpede pentru oricine că te-a închipuit pe tine şi ţi-a arătat chipul mai dinainte? Aşa cum Iacob a văzut cerul unit cu pămîntul, la capătul de sus şi cel de jos al scării, iar îngerii coborau şi se urcau pe ea, şi Cel ce este cu adevărat tare şi neînvins luptîndu-se cu el într-o luptă tainică, tot aşa şi tu ai fost mijlocitoarea şi scara pe care Dumnezeu a coborît la noi şi a luat asupra-şi şi slăbiciunile firii noastre, cu care s-a împreunat.

Dar prezicerile profeţilor? Nu se potrivesc cu tine, de vrem să dovedim că sînt adevărate?

Ce înseamnă lîna de care vorbeşte David, pe care Fiul Împăratului şi Dumnezeu a toată lumea, şi el fără început şi stăpîn ca si Tatăl Său, a coborît ca o ploaie? Nu eşti tu?

Care este fecioara despre care Isaia a spus în viziunea lui de profet că va zămisli şi va naşte un fiu, care se va numi „Dumnezeu este cu noi (Emanuel)", ceea ce înseamnă că deşi s-a făcut om, va rămîne Dumnezeu?

Care este acest munte al lui Daniil, din care piatra din capul unghiului, Hristos a fost tăiată, fără nici o unealtă omenească? Nu eşti, oare, tu, care ai zămislit fecioreşte şi ai rămas pururea fecioară?

Să vină şi dumnezeiescul Ezechiel şi să arate uşa încuiată, prin care a trecut Domnul fără să o deschidă, aşa cum au vestit-o profeţii; să arate împlinirea profeţiilor sale. Desigur, te va arăta pe tine, prin care Domnul Dumnezeu a trecut şi a luat trup, fără să deschidă uşa fecioarei. Da, pecetea fecioarei rămîne neatinsă în veac".

În iconomia mîntuirii Maica Domnului ocupă un loc nedespărţit de cel al Fiului Său. Ea L-a însoţit pe toate drumurile propovăduirii pămînteşti, pînă la jertfa de pe cruce şi chiar după aceea, pînă la Înviere, căci „iubirea este mai tare decît moartea". Cine poate descrie durerea Maicii pentru Fiul său, chinuit şi răstignit? Cine poate povesti calvarul crucii, sabia, care i-a tăiat inima, cînd şi-a văzut Fiul în agonie, pironit pe cruce? Nimeni n-a suferit cît Maica Domnului! Pentru aceea, „ca una care cunoaşte necazul şi suferinţa întru toate" ea a devenit „nădejdea celor deznădăjduiţi", cum o cîntă imnografia ortodoxă a cinstitului Paraclis: „Către Născătoarea de Dumnezeu, acum cu osîrdie să alergăm noi păcătoşii şi smeriţii şi să cădem cu pocăinţă strigînd dintru adîncul sufletului: Stăpînă, ajută-ne, milostivindu-te spre noi, sîrguieşte că pierim de mulţimea păcatelor, nu întoarce pe robii tăi deşerţi, că pe tine singură nădejde te-am cîştigat".

Gîndind la chipul Sfintei Fecioare Maria şi la rostul său în lucrarea mîntuirii neamului omenesc, un mare învăţat arăta cîtă bucurie se simte atunci cînd ştii că există o inimă căreia să-i încredinţezi tainele vieţii, care poate alina grijile şi a cărei vedere prilejuieşte numai fiori de bucurie sufletească. Iubirea Mîntuitorului Hristos se revarsă neîncetat asupra omenirii prin ocrotirile Născătoarei de Dumnezeu. Folositoarea şi Maica tuturor creştinilor, la care privind, dobîndim bucurie negrăită şi nădejde neîmputinată.

Prin rugăciuni fierbinţi şi cîntări de laudă să-i aducem cinstire şi acum cînd sărbătorim sfînta ei adormire. Să o lăudăm ca pe Maica vieţii şi ocrotitoarea tuturor credincioşilor.

Mărturisire...

A fost o vreme, Doamne, cînd noi eram lîngă Tine. Şi cît de bine era atunci, căci totul era lumină. Dar Adam a stins lumina şi Eva, cu mîna ei, a descoperit întunericul şi iată că eu, de atunci Te caut şi mă caut.

În drumul meu spre Tine Te întîlnesc pretutindeni, numai că eu nu Te văd şi de aceea mă simt pierdut şi trist. Şi cît de frumos, dar şi de greu, este drumul spre Tine că nu l-aş mai părăsi pentru nimic în lume. Rămîn în răspîntia lui şi privesc spre cele patru zări, căci nu cutez să privesc şi în sus unde eşti Tu... ispita din lume mă cheamă şi eu nu pot să lupt cu ea.

Mă arde amintirea bucuriei pe care o aveam cînd locuiam unde erai Tu şi mă întreb unde este lumina şi ce trebuie să fac ca s-o găsesc. Pe cine să întreb de ea şi unde s-o caut? În lume, în mine, în slava asta, sau în cuvîntul Tău pe care Biserica Ta îl păstrează ca pe o nădejde şi ca pe o mîntuire?

Aud rostindu-se: „Cu frica lui Dumnezeu cu credinţă şi cu dragoste apropiaţi-vă" şi tot aşa am rostit şi eu la altarul Tău şi mă cutremur, căci acolo ştiu că eşti Tu, cu Trupul Tău şi cu Sîngele Tău. Te privesc şi iarăşi mă cutremur, căci mintea mea — mărginită şi neastîmpărată — vrea fapte şi dovezi, dar inima nu uită că Tu eşti singurul Adevăr pentru mine aici, în lume şi dincolo de ea.

Deci, astîmpără-te minte şi nu mai întreba, iar tu, suflete, ia hrana de care ai nevoie şi mulţumeşte Domnului. Ai găsit lumina după care alergai. Ea înseamnă pace, linişte, bucurie şi împărăţia lui Dumnezeu de care avem nevoie toţi care credem în El şi ne întoarcem la El. Ai găsit ceea ce căutai şi acum iată eşti umbra peste care pluteşte lumina dumnezeiască, tot atît de frumos ca atunci cînd Duhul lui Dumnezeu plutea pe deasupra apelor. Smereşte-te şi nu cere ca Petru să mergi peste valurile mării, ci mulţumeşte-te să îngenunchezi la poalele Taborului şi să asculţi vecerniile pe care cei trei ucenici le cîntau privind slava de neînserată lumină a Învăţătorului. Şi smerit rosteşte în umbra lor:

— Tu, Doamne, care ai dat frumuseţea acestei lumi, lasă-mă să-Ţi aduc această Mărturisire şi fă-mă să privesc această lumină a Taborului pînă la cea din urmă suflare a vieţii, nu după nevrednicia mea, ci după voia Ta. Ajută necredinţei mele şi învredniceşte-mă de darul pe care l-a căpătat tîlharul pe cruce strigînd asemenea lui: „Pomeneşte-mă, Doamne, cînd vei veni întru Împărăţia Ta", Amin.

Emanuel Copăceanu

CÎNTECELE NOASTRE

de *Virgil Carianopol*

Cîntecele noastre-s sfinte,
Fraţi de glie şi de pară,
Fiindcă-s cîntece de sînge,
De iubire şi de Ţară.

Mame leagănă cu ele
Puii lor cînd vor să-i culce,
Cînd le dau cu visul Ţării
Şi vorbirea noastră dulce.

Le-au cîntat străbunii-n lupte
Cînd spre glorie urcînd,
Au murit pentru dreptate
Cu dulceaţa lor în gînd.

Le cînt astăzi eu, române,
Eu, acesta care vine.
Mîine-o să le cînte altul
Mult mai dulce decît mine.

Tu, acel ce-mi, vei lua locul
Şi pămîntu-ai să-l sfinţeşti,
Du-le şi tu mai departe
Că sînt sfinte, româneşti!

PÎINE PENTRU SUFLET

Rugăciune şi smerenie în activitatea pastorală

Sfîntul apostol Pavel se afla spre sfîrşitul activităţii sale pastoral-misionare. La Efes, se întorcea din a treia călătorie misionară ca să ajungă de praznicul Cincizecimii la Ierusalim. Era sărbătoarea în care iudeii îşi aduceau aminte de ziua în care Dumnezeu a dat pe Muntele Sinai, prin Moisi, cele zece porunci şi în care creştinii sărbătoreau Pogorîrea Sfîntului Duh.

La Efes a chemat pe preoţii Bisericii, cărora le-a făcut o dare de seamă a lucrării sale apostolice şi de care s-a despărţit emoţionnat. Cu acest prilej el face o caracterizare scurtă a activităţii sale şi desigur, normativă. Am umblat pretutindeni, spune el, *„slujind Domnului cu toată smerenia"* (Fapte 20, 19).

Am participat, de curînd la examenul de licenţă al absolvenţilor Institutului Teologic din Sibiu şi am rămas deplin mulţumit de cunoştinţele lor teologice, de felul cum au răspuns la întrebările pertinente ale profesorilor, de larga cuprindere şi adîncime a studiilor ce li s-au predat, pentru ca să fie „semănători de bunuri" pentru viitorii lor enoriaşi în întreaga lor activitate viitoare.

De pe promontoriul acestui eveniment al unui examen de licenţă, care este un pas însemnat în viaţa unui tînăr, am încercat să văd în viitor traiectoria lucrului lor pastoral în ogorul Domnului. Cum îşi vor începe activitatea? Cu ce gînduri? Cu ce cuvinte? Cu ce atitudine şi mod de activitate în mijlocul credincioşilor?

Atunci mi-a venit în minte caracterizarea apostolului Pavel cu privire la activitatea lui pastoral-misionară. El a slujit lui Dumnezeu şi oamenilor prin *rugăciune* şi *smerenie*. Acestea două au fost coordonatele, însuşirile activităţii lui misionare.

Într-adevăr, preotul are lipsă de multe însuşiri, de multe mijloace şi căi în activitatea pastoral-misionară.

Dar între cele dintîi de care trebuie să se folosească, pe care să nu le părăsească este rugăciunea şi smerenia.

Acestea două îl ţin mereu în legătură cu Dumnezeu şi cu oamenii. Între rugăciune şi smerenie este o strînsă legătură. Ele sînt complementare. Dacă prin una este în permanentă legătură cu Dumnezeu, prin cealaltă este aproape de oameni, le cunoaşte necazurile şi bucuriile şi le poate fi de folos. Rugăciunea şi smerenia îl fac să cunoască limitele vieţii lui şi îşi ţine mereu trează conştiinţa răspunderii înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor faţă de tot ceea ce face.

Nu este ceva mai însemnat decît focul dragostei de Dumnezeu şi de oameni care se întreţine prin rugăciune şi smerenie. Cel ce se roagă şi munceşte în smerenie este bucuros şi împăcat, pentru că el preamăreşte pe Dumnezeu şi slujeşte oamenilor în chipul cel mai propriu şi mai adevărat. Prin rugăciune şi smerenie se ajunge la iubirea de Dumnezeu şi de oameni.

Iată de ce la începutul activităţii pastorale şi pe tot parcursul ei este bine să folosim aceste „arme" duhovniceşti, rugăciunea şi smerenia. Cu ele se cucereşte cerul şi pămîntul. Cu ele se poate începe o activitate pastorală şi cu ele poate fi rodnică.

Preotul este, înainte de toate, un om al rugăciunii. Un om care trebuie să dea mărturie despre puterea rugăciunii. El este chemat să facă din rugăciunea lui pentru el şi pentru alţii centrul vital al activităţii lui. Pastoraţia începe de la altar şi se întreţine prin darurile Duhului Sfînt pe care le primim de la altar.

Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament e plină de texte în care ni se arată îndemnul la rugăciune şi puterea ei în viaţa oamenilor.

„Rugăciunea, spune vestitul medic Alexis Carrel susţine în om „simţul moral, simţul frumosului, simţul sacrului, al sfinţeniei, tocmai ceea ce se pare că lipseşte mai mult omului modern. Atrofierea acestor sentimente, spune mai departe Carrel, face din omul modern o fiinţă fără trăire spirituală. Spiritualul se dovedeşte tot aşa de necesar ca şi factorul intelectual şi material".

Integritatea fiinţei umane solicită prezenţa spiritualului în activitatea ei.

Preotul, este şi trebuie să rămînă un om al rugăciunii nu numai pentru sine, pentru trebuinţele şi mulţumirea sa proprie, ci şi pentru credincioşi, pentru celelalte mădulare ale Bisericii pe care este chemat să le întreţină şi să le hrănească cu darurile Duhului Sfînt.

El este chemat să întreţină acest „foc ceresc" pe care l-a trimis Hristos în lume, să-l întreţină prin cuvintele, prin atitudinea şi prin faptele sale.

Toată activitatea lui trebuie să se desfăşoare în duhul smereniei, în conştiinţa că el lucrează în numele şi cu puterea lui Iisus Hristos, precum mărturiseau Sfinţii Apostoli.

Nimic nu este mai străin, mai dăunător în activitatea unui preot decît duhul mîndriei.

Smerenia nu este virtutea cea mai însemnată care poate încununa viaţa unui om, dar este virtutea care dă valoare, care dă coeficient tuturor celorlalte virtuţi.

De aceea nu poate lipsi din activitatea preotului. Fără de ea se denaturează tot lucrul pastoral, se degradează şi se pune în slujba unor interese mărunte sau se amestecă cu păcatul.

Toate îndemnurile pe care le întîlnim în Sfînta Scriptură cu privire la smerenie, privesc parcă în mod deosebit pe preot. Departe de a fi confundată cu slăbiciunea, cu lipsa de răspundere sau cu o carenţă intelectuală, smerenia este dimpotrivă o forţă spirituală care dă putere omului în faţa tuturor obstacolelor ce se pot ivi.

„Cel ce se va înălţa pe sine se va smeri, iar cel ce se va smeri va fi înălţat" a spus Mîntuitorul (Matei 23, 12).

Ucenicilor Săi le-a spus: „Veniţi şi învăţaţi de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima" (Matei 11, 29).

În Joia Mare, dîndu-le pildă de smerenie, le-a spus: „Cel ce va voi să fie mai mare, să fie slujitorul vostru" (Matei 20, 26).

Altă dată le-a grăit: „Cel ce se va smeri ca pruncul acesta, acela este mai mare în împărăţia cerurilor" (Matei 18, 4).

În lumina Sfintei Scripturi smerenia este antidotul mîndriei leacul cel mai folositor pentru a dobîndi nemurirea.

„Dacă mîndria ca egoism este izvorul tuturor patimilor, smerenia este concentrarea tuturor virtuţilor. Dacă mîndria sfîşie firea omenească în tot atîtea bucăţi în cîţi inşi subzistă, smerenia o readună.

Dacă mîndria deformează judecata şi întunecă contemplarea dreaptă a realităţii, smerenia restabileşte vederea justă a lucrurilor (Prof. Stăniloae: Teologia Morală Ortodoxă, vol. 3, p. 147).

Omul smerit nu se aşează în fruntea celorlalţi şi nici a lucrurilor. El nu începe propoziţia existenţei cu persoana întîi. El nu se vede numai pe sine. Vede întîi pe alţii şi mai presus de toate îl preţuieşte pe Dumnezeu.

Cel mîndru se vede numai pe el, nu vede pe nimeni şi nici nu vrea să-i slujească. El vrea doar să le poruncească. Cel mîndru şi orgolios este mîndru de bogăţia lui, de ştiinţa lui sau de gloria lui. Cel mîndru se întreabă adeseori: De ce nu ocup locul cel dintîi?!

Mai ales în activitatea preotului trebuie să existe mereu duhul smereniei. El e chemat să ceară de la Dumnezeu „duh umilit, inimă înfrîntă şi smerită" (Ps. 50, 18).

Ca şi rugăciunea, smerenia ne apropie de Dumnezeu şi de oameni şi arată rostul şi menirea noastră în lume.

Părintele VASILE

DRUMUL UNIRII

A murit în Ţară, acum 75 de ani. Avea privirea unui vultur aţintită spre culmile pădurilor de brazi. Nu ghicea nimeni ce gînduri ori simţăminte se zbat sub fruntea severă, neclintită. Gheorghe Cârţan, ciobanul din Ţara Făgăraşului este un personaj de legendă.

Graniţa o trecea fără paşaport. Aducea în desagii lui grei cărţi din vechea Românie şi le lăsa în satele transilvane la poalele munţilor: pentru ca tot românul de aici să aibă o carte de citit românească. Şi să afle că românii sînt unul şi acelaşi neam, cei din România şi cei din Transilvania şi de la Rîm se trag. Că România trebuie să fie una singură şi unită. Linia graniţei tremura ca o lacrimă vinovată sus, pe coastele munţilor *(cine a mai văzut graniţă în mijlocul ţării* — obişnuia să spună) şi cînd jandarmii veneau să-i pună gîtleje la degete şi să-i încarce cărţile — cărţile sfinte ale neamului! — ca să le ducă în piaţa Braşovului şi să le ardă, se făcea vamă cu văzduh albastru şi cărare slobodă numai pentru el. Pentru Badea Gheorghe Cârţan. Pe la „Vama Cucului", zice, numai eu şi păsările treceam.

Ţăranul dormise sub Columna lui Traian ca să-şi simtă mai aproape strămoşii şi pe locuitorii Romei care îl ascultaseră într-o dimineaţă uluiţi să vadă aievea un dac coborît de pe *Columnă*. A călătorit pe jos pînă la Roma iar *Maica Romă* i-a întărit conştiinţa apartenenţei latine. Patriotismul i-a vitalizat energia, drumeţia lui a fost înnobilată de ţeluri naţionale şi culturale, ceea ce l-a impus contemporanilor ca un protagonist al unităţii culturale şi teritoriale româneşti. A crezut în visurile cărturarilor şi în puterea cărţilor în care vedea numai lumină.

Pe la „Vama Cucului" mai trecuseră şi păsările şi trecuse duhul sfînt al iubirii de neam — zis de noi Eminescu. Era în august 1866. Eminescu pornise, acum invers, adică spre Transilvania *„cu un băţ în mînă şi un straiţ de-a umăr"*. Se lăsase pe apa Mureşului pînă la Tîrgu Mureş şi luase o trăsură pînă la Blaj. În vîrful Hulei, mişcînd pălăria, spusese: „Te salut din inimă mica-Romă! (Treizeci de ani mai tîrziu în faţa Romeimari, ciobanul Gheorghe Cârţan, zis Badea Cârţan, se închină înfiorat, „ca la sfintele icoane de la stîna lui"). Eminescu bătuse apoi colbul drumurilor spre Alba Iulia, de acolo la Sibiu şi la Răşinari, unde popa Bratu, bunicul dinspre mamă al lui Octavian Goga, îi dăduse un ţăran care-l petrecuse înspre Făgăraş, ca să treacă munţii. De aici şi-a cules poetul materialul pentru înflăcăratul său patriotism, din care s-a născut ulterior poezia de revoltă şi proza indignării.

Acolo unde se mai văd urmele aripilor de pasăre pe cerul liber al patriei, se mai văd şi două urme omeneşti, de drumeţi, ce înfăptuiau unirea românilor cu pasul sfînt al încălţărilor lor, nu de aur ci de colb fierbinte mai strălucitor însă decît tot aurul din lume.

Mihai Eminescu şi Badea Cârţan, două lumini ale neamului românesc.

Gheorghe Ş. Grăniceri

„Să cîştigăm pacea prin pace"

Pacea constituie o aspiraţie profundă a omenirii contemporane. Mai mult ca oricînd, pacea apare astăzi ca o condiţie sine qua non a existenţei umane, a fericirii şi propăşirii oamenilor şi a popoarelor.

Care este calea spre realizarea păcii, această „maică a tuturor bunurilor", cum o numea Sf. Ioan Gură de Aur *(Omilia a III-a la Ep. către Coloseni*, P. G., LXII, 322)?

E o absurditate să consideri războiul, care constituie negarea flagrantă a păcii, drept cale a dobîndirii păcii! Atît experienţa istorică, cît şi logica sănătoasă arată deopotrivă că violenţa, confruntarea militară nu pot fi căi de realizare a păcii.

Pacea nu poate fi decît rodul dialogului constructiv, al tratativelor. Recunoaşterea de către toate statele a acestui adevăr elementar şi fundamental este cu atît mai necesară şi urgentă în faţa pericolului imens pe care-l reprezintă înarmarea nucleară. Savanţii atrag atenţia că arma nucleară este o armă de sinucidere în aceeaşi măsură în care este o armă de ameninţare. Într-un război nuclear nu vor fi învingători, ci numai învinşi. Din această perspectivă, pacea dobîndeşte noi dimensiuni. Ea nu mai poate fi concepută ca o rezultantă a războiului.

Cu toate prilejurile, în cadrul reuniunilor internaţionale, în dialoguri bilaterale, prin apelurile pentru dezarmare şi pace adresate tuturor statelor, oamenilor de bine de pretutindeni — ultimul, de mare răsunet, în primăvara acestui an — ţara noastră, poporul român, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu subliniază faptul că neînţelegerile dintre state pot şi trebuie să fie soluţionate pe calea tratativelor. Pe această linie se înscriu şi propunerile repetate ale ţării noastre de creştere a rolului O. N. U. în viaţa internaţională, astfel încît acest organism să constituie un mijloc eficient de evitare şi eliminare a conflictelor armate pe planeta noastră. Orice pas spre negocieri este salutat cu bucurie şi cu speranţă şi sprijinit cu toate puterile de statul nostru de întregul nostru popor iubitor de pace. În mod practic, România dezvoltă relaţii de cooperare cu toate popoarele iubitoare de pace.

Este o atitudine pe care noi, slujitorii Bisericii, nu putem decît s-o sprijinim din toată inima, ea fiind singura care corespunde vocaţiei noastre, învăţăturii pe care o propovăduim. Încă înţeleptul Vechiului Testament înfăţişează bucuria ca rod al „sfaturilor de pace" (Pilde 2, 20). Mîntuitorul ne-a făcut slujitori ai împăcării (II Cor. 5, 18), în care se include misiunea de a propovădui „cuvîntul împăcării" (II Cor. 5, 19). El ne-a învăţat că prin cuvîntul cel bun se poate nimici răul dintre oameni.

Aplicaţia principiilor evanghelice la tema pe care o prezentăm aici o face foarte clar Fericitul Augustin cînd zice: „Mai bine să nimicim războaiele prin cuvinte decît pe oameni prin sabie şi să cîştigăm sau să obţinem pacea prin pace, nu prin război" *(Epistola CCXXIX-a*, P. L., XXX, 1019).

„Să cîştigăm pacea prin pace!" Ce rezonanţă profundă au aceste cuvinte în epoca noastră, cînd minţi absurde vor să ne convingă că pacea poate fi garantată prin înmulţirea armelor, prin aşa-numitul „echilibru al terorii"!

Slujitorii Bisericii noastre sînt prin excelenţă slujitori ai cuvîntului. Ei cred în forţa nelimitată a cuvîntului. Preoţi şi credincioşi avem cu toţii convingerea că prin cuvinte, prin dialoguri, prin tratative se poate evita inutila vărsare de sînge.

Să folosim din plin forţa cuvîntului în slujirea păcii! Niciodată nu vor fi prea multe cuvintele despre pace, rugăciunile pentru pace, întrunirile şi îndemnurile la pace, dacă acestea vor contribui la diminuarea răului care se opune păcii.

† LUCIAN TOMITANUL
Episcop-vicar

Iancu de Hunedoara — stegar al luptei antiotomane

530 de ani de la moartea lui

În istoria poporului nostru au existat etape de seamă, momente hotărîtoare, evenimente mari, care au oferit unor personalități eminente — voievozi, domnitori, comandanți de oști — prilejul și cadrul de afirmare a capacității lor, printr-o totală identificare cu interesele și aspirațiile popoarelor din care s-au născut.

În etapa cînd turcii au ajuns la Dunăre, cu gîndul să cucerească Țările Române și să-și deschidă drum liber spre Europa Centrală, s-a ridicat Iancu de Hunedoara, nobil de viță românească, organizatorul și conducătorul ofensivei antiotomane timp de două decenii (1437—1456).

În 11 august se împlinesc 530 de ani de cînd în aceiași zi din anul 1456 s-a stins din viață acest om de geniu, diplomat, comandant de oști, ajuns pe treptele superioare ale ierarhiei regatului Ungariei. Din copilărie a fost atras spre slujba ostășească.

Ca ban de Severin (din 1438) și-a dovedit vitejia la luptele antiotomane de la Dunărea bănățeană, care i-au adus, în 1441, demnitatea de voievod al Transilvaniei și comite de Timișoara. În această calitate a inițiat politica de refacere a blocului unitar de luptă antiotomană constituit de cele trei țări române și extinderea frontului antiotoman cu statele direct amenințate de forțele Semilunii.

În martie 1442, la lupta de la Sîntimbru (lîngă Alba Iulia) este înfrînt de oastea turcească, iar în aceiași lună, în 22, învinge pe turci la „locu Capii", lîngă Sibiu. În toamna aceluiași an, după ce distruge la „Porțile de Fier" un detașament turcesc, cu o oaste de transilvăneni, a luat ofensiva peste Carpați, învingînd pe turci pe rîul Ialomița (2 septembrie).

Încurajat de aceste succese, întreprinde „campania cea lungă" (toamna lui 1443 și iarna lui 1444). Plecînd din Banat, de la Orșova, a pătruns pe valea Moravei, a cucerit Nișul și Sofia, obținînd șase victorii în această campanie. Din nefericire, a doua expediție, din toamna anului 1444, care trebuia să ducă la izgonirea turcilor din Europa și salvarea Constantinopolului, s-a isprăvit în chip tragic în vecinătatea orașului Varna, turcii repurtînd o victorie hotărîtoare (10 noemvrie). Această înfrîngere nu l-a descurajat pe Iancu de la proiectele sale de asigurare a independenței țărilor române. În 1445, cu prilejul expediției pe Dunăre, cu ajutorul lui Vlad Dracul, cucerește cetatea Giurgiu („țăria tuturor creștinilor") trezind alte nădejdi de succes.

Calitățile militare și politice îi asigură lui Iancu demnitatea de guvernator al Ungariei (1446—

1452), adăugîndu-și deasemenea și titlul de „voievod al țării Românești", iar domnul Moldovei Bogdan al II-lea îl consideră „părinte" al său. Iancu era într-adevăr și conducătorul efectiv al celor trei țări românești unite într-o adevărată confederație. Din această situație reînnoiește eforturile pentru înjghebarea unei noi coaliții antiotomane, dar fără rezultat, oastea lui fiind învinsă la Kossovopolye (Cîmpia Mierlei) în anul 1448. In 1453, el poartă titlul de „căpitan suprem" al armatei ungurești, ca cel mai indicat a comanda armata care trebuia să înfrunte pe Mahomed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului. În 1454 are loc o nouă campanie în Serbia împotriva turcilor, care se soldează cu cucerirea cetății Crușevaț și mii de prizonieri.

După cucerirea Constantinopolului (29 mai 1453), tînărul sultan Mahomed al II-lea pregătește o mare campanie pentru cucerirea Belgradului, „cheia regatului Ungariei", piedica principală în calea înaintării turcești spre centrul Europei. După trei săptămîni, în 22 iulie 1456, victoria lui Iancu a fost neîndoielnică. Pentru această biruință Papa Calixt al III-lea îl caracterizează pe Iancu „Atletul cel mai puternic — unic — a lui Hristos.

La puțină vreme după victorie, 11 august, în culmea gloriei, mistuit de ciumă, Iancu închide ochii la Zemun, în fața Belgradului eliberat. Este înmormîntat la Alba Iulia. În epitaful de pe mormîntul său se pot citi cuvintele „S-a stins lumina lumii".

Iancu și-a cîștigat merite excepționale. Victoriile sale de mare prestigiu în fruntea oștilor creștine l-au consacrat ca unul dintre cei mai de seamă conducători de oști ai vremii, ridicîndu-l pe piedestalul de „erou al creștinătății".

Acțiunile militare și activitatea politico-diplomatică au salvat independența țărilor române și au întîrziat cu mai bine de jumătate de secol expansiunea otomană spre centrul Europei.

Faptele sale au servit ca exemplu și au constituit un puternic imbold de a le continua de alți viteji și iubitori de țară.

Frăția de arme a românilor din toate provinciile românești a dus la materializarea „planului dacic", a unirii din 1599—1601, sub sceptrul lui Mihai Viteazul, adeverindu-se cuvintele lui N. Iorga că cele trei țări române formează „un singur corp prin care străbate același sînge viu.

Epoca lui Iancu a dat o nouă expresie caracterului românesc al Transilvaniei și a pus în evidență eșecul politicii ungare de răsturnare a raporturilor demografice și etnice prin măsuri de oprimare și deznaționalizare.

Iancu de Hunedoara a fost un mare voievod al tuturor românilor, care — „sub steaguri nedeslipite", ca „frații și prietenii credincioși" — au constituit blocul politic-militar, menit să fie coloana vertebrală a unui front larg antiotoman al tuturor creștinilor. Faptele lui de răsunet european — după afirmația lui Picolomini, viitorul Papă Pius II — „nu au sporit atît gloria ungurilor, cît a românilor, din mijlocul cărora se născuse".

Prot. *Ieremia B. Ghita*

Episcopul Nicolae Ivan (1855—1936), ctitorul reînviatei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului. Studii și documente,

Cluj-Napoca, 1985, 425 p.

Între marile realizări bisericești înregistrate după 1 Decembrie 1918, se numără și înființarea eparhiilor Oradiei (1920) și Vadului, Feleacului și Clujului (1921). Amîndouă au avut norocul să fie păstorite de doi ierarhi de valoare excepțională: Roman Ciorogariu, respectiv Nicolae Ivan. Despre ierarhul orădean s-a publicat un volum de studii și documente încă din 1981, prin strădania actualului cîrmuitor al eparhiei, P. S. Vasile Coman. Iată că recent a ieșit de sub tipar un volum consacrat marelui ctitor al eparhiei clujene, tot prin osteneala întîistătătorului de azi al eparhiei, I. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu, care semnează și o documentată prefață.

O lucrare de mari proporții a fost întocmită mai de mult, de către Nicolae Vasiu, fost preot și protopop în Cluj. Dar tocmai din cauza dimensiunilor ei, a fost nevoie ca ea să fie revizuită și prezentată în forma actuală, mai succint, de către păr. profesor Ioan Bunea, cunoscut prin numeroasele studii și predici publicate în periodicele noastre bisericești. P. C. Sa se ocupă cu „Viața și activitatea episcopului Nicolae Ivan" (p. 23—154). Pe lîngă obișnuitele date biografice, prezintă o serie de aspecte din multipla sa activitate, ca învățător în Sălișteț, preot la penitenciarul din Aiud, redactor la „Telegraful Român", protopop în Alba Iulia, administrator protopopesc în Orăștie, asesor (consilier) la Arhiepiscopia Sibiului, în slujba din urmă remarcîndu-se ca un neîntrecut gospodar. Un capitol mare îl constituie cel consacrat activității sale la Cluj, întîi ca președinte al Consistoriului eparhial constituit în 1919, apoi ca episcop eparhiot (1921). Sînt prezentate pe rînd activitatea lui în privința organizării eparhiei și „ctitoriile" sale: Academia teologică (1924), tipografia eparhială, foaia oficială „Renașterea", biserica Sf. Nicolae din Cluj, catedrala episcopală, biserici noi în cuprinsul eparhiei, acțiunile de întărire a vieții religios-morale a clerului și credincioșilor, luptele de apărare a drepturilor românești asupra Transilvaniei, încercarea de valorificare a patrimoniului cultural-artistic național, prin înființarea unui muzeu eparhial (inaugurat însă în 1938, sub Nicolae Colan!).

Alte capitole sînt lucrate de trei teologi din Cluj-Napoca: *Vocația de ctitor a episcopului Nicolae Ivan*, de P. S. Episcop Iustinian Chira Maramureșanul (p. 157—162), *Personalitatea episcopului Nicolae Ivan* de Pr. Prof. Isidor Todoran (p. 163—169), *Prezența episcopului Nicolae Ivan în problemele vremii* de Arhid. Prof. Ioan Zăgrean (p. 170—198).

Partea a doua a volumului o constituie „Documentele" (p. 199—408), selecționate și prezentate de preoții clujeni Ioan Bunea, Octavian Picu, Simion Coman, Ioan Bizău și diaconul Iustin Tira. Este vorba de acte personale, acte privind activitatea lui ca învățător, protopop, redactor al Telegrafului Român și asesor consistorial, apoi ca episcop. Interesează, în chip deosebit, corespondența cu marii ierarhi de altă dată, Miron Cristea, Nicolae Bălan (care nu i-a fost „adversar", cum s-a scris la p. 137), Roman Ciorogariu, Lucian Triteanu, Iosif Traian Badescu, Vasile Lazarescu sau cu oamenii politici și de cultură: Vasile Goldiș, Octavian Goga, Ioan Lupaș ș. a. Sînt pagini din care se pot reconstitui o serie de fapte din viața bisericească și culturală interbelică. Sînt redate și cîteva din cuvîntările sale ca episcop (p. 374—391).

Prodigioasa activitate a episcopului Nicolae Ivan († 3 februarie 1936) a fost continuată de episcopii Nicolae Colan (1936—1957), viitorul mitropolit al Ardealului (1957—1967), care și-a îndreptat atenția mai ales spre probleme culturale, păstorind și în anii grei ai teroarei horthyste, apoi de conducătorul de azi al eparhiei, I.P.S. Teofil Herineanu, ca episcop, iar din 1973 ca arhiepiscop.

Lucrarea este un binemeritat omagiu adus memoriei vrednicului ctitor al eparhiei, care cinstește deopotrivă și pe cei ce au ostenit la redactarea și apariția ei.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Semnalăm . . . Semnalăm . . .

● *Revista MISCELLANEA HISTORIAE ECCLESIASTICAE (VII, fasc. 71, Bruxelles și Louvain, 1985, p. 243—246) a publicat intervenția extrem de interesantă a profesorului nostru pr. Dr. Al. I. Ciurea la Congresul de la București din august 1980, intitulată:* „À propos des mouvements laïcs dans l'histoire de l'Eglise Orthodoxe Roumaine au XIX-e siècle". *În același număr (p. 54—58) revista publică* în extenso *o intervenție verbală, probabil înregistrată, tot a prof. Al. I. Ciurea, în legătură cu raportul principal al Congresului, prezentat de prof. Pacaut, intervenție în care, cu de toți cunoscuta-i competență și cu hotărîre, profesorul român a combătut și a rectificat unele teze evident tributare istoriografiei occidentale și romano-catolice, prea adesea neinformată, dacă nu tendențioasă, mai ales cu privire la cauzele și consecințele schismei de la 1054.*

Și o premieră: *revista* La Espero *care apare* în limba esperanto *la Stockholm, în al 60-lea an de existență, a publicat mai de mult în această „limbă", dar la noi a ajuns abia acum, un articol tot al prof. dr. Al. I. Ciurea, intitulat: TRADICIAJ KREDO LINGVO EN RUMANIO, (nr. 6, 1972, p. 86—88, format mare, avînd trei coloane pe pagină). Reproduce în condiții excelente și trei monumente românești: catedrala ortodoxă din Alba Iulia, mănăstirea Sucevița și o frumoasă troiță din Oltenia. Am putut citi articolul cu ușurință, dar n-aș fi putut-o totuși face fără cele cîteva limbi europene cu al căror vocabular sînt oarecum familiarizat. „Limba" esperanto, dacă va avea cîndva vreun viitor, îl va avea cu exclusivitate printre intelectuali, și numai printre cei care vorbesc mai multe limbi. Dar dacă le vorbesc, ce nevoie mai au de esperanto?! Dar, cine știe!*

● *După prezentarea lui George Muntean din „România Literară", a lui D. Abrudan din „Telegraful Român" și după alte semnalări în „Magazinul istoric", „Săptămîna", „Albina" etc.* „Lazăr-Leon Asachi în cultura română" *se bucură acum de o nouă recenzie, sub titlul* O NOUĂ REAȘEZARE, *în Contemporanul (nr. 26, iunie 1986, p. 12) sub semnătura lui Alexandru Spînu. Cartea e considerată* „o spectaculoasă și, în primul rînd necesară reașezare a lui Lazăr-Leon Asachi în istoria culturii românești". *Ceea ce a și vrut să fie!*

● *Încă din secolul trecut R. Dubois (1885) și în secolul nostru (1961) biochimiștii americani William D. Mc. Elory și Howard H. Seliger de la Universitatea din Baltimore au descoperit compoziția chimică a luciferinei și au reușit s-o reproducă sintetic. N-au reușit să reproducă luciferaza, dar au descris-o ca fiind o enzimă, adică o macromoleculă de albumină cu o formulă foarte complicată, fiind compusă din circa 1000 de unități de acidaminat. Aceste două substanțe, întîlnindu-se dau o reacție ciudată: luciferata smulge în calitate de catalizator, din molecula de luciferină doi atomi de hidrogen pe care îi înlocuiește cu doi atomi de oxigen.*

Procesul descris mai sus de prof. dr. Tudor Opriș (revista Magazin, *nr. 25, iunie 1986, p. 4, sub titlul* Bioluminiscența și mesajele ei) *ne-ar interesa mai puțin, dacă întîlnirea luciferinei cu luciferaza n-ar produce* „o iradiere luminoasă". *Așadar țesuturile vii emit o anumită luminiscență care a putut fi fotografiată printre altele la celulele creierului și ale mîinilor. Încă prin 1920 biologul Gurvitz a demonstrat experimental — prin fotografii — că materia vie emite lumină. Unii se gîndesc chiar să învețe s-o capteze și să facă din ea o ușoară sursă energetică!*

Noi vedem în ea o posibilă, dacă nu chiar certă explicație a ceea ce încă din vechime „s-a văzut" în jurul capetelor sfinților și s-a exprimat verbal și apoi plastic prin aureolă. *Lumina interioară, anumite condiții de regim alimentar (post) și meditație (rugăciune) vor fi favorizînd procesul reacției produse de întîlnirea luciferinei cu luciferaza, adică a unor „lumini" interne care dau o „lumină" exterioară,* aureolă.

● *Cu SCRISORI DESPRE LOGICA LUI HERMES (cartea Românească, 1986, 232 p.) filosoful din Păltiniș, Constantin Noica își celebrează, pe măsura lui, cei 77 de ani pe care i-a trecut de curînd, „întreg, cinstit și sănătos". O dată cu el a mai crescut cu o vîrstă și cultura română. Să ne ia în considerare un* Mulți ani *spus din toată inima și de noi, în casa cărora* logica *nu se află ca într-o casă străină, încă de pe cînd Samuil Micu-Klein traducea Logica lui Baumeister, Grigore al Argeșului Logica lui Damaschin și Lazăr-Leon Asachi, Logica lui Condillac!*

● *Un poet dintre cei născuți acum din razele lunii și din focul iubirii, Ion Nicolescu, ne trimite un volum de versuri intitulat frumos: ODELE PĂMÎNTULUI PÎRJOLIT DE IUBIRE (Cartea Românească, 1986, 86 p.). Sînt ode închinate pămîntului românesc, găsind graiuri de iubire de mare consistență lirică, încurajînd împotriva celor ce gîndesc la pîrjoliri cu bombe și gloanțe. Metafora abundă în volum fără ostentație și ne-ar plăcea să remarcăm o strofă:*

Să facem focul soră
Și-n foc să facem horă
Că s-a-ndurat Maria
Să nască România.

Îi urăm lui Ion Nicolescu să-și înmulțească talantul care, evident, i s-a dat. Nu se dă oricui, dar cui i se dă, i se dă și o mare răspundere!

● *Între 4—11 septembrie va avea loc la Universitatea Stirling din Scoția, Marea Britanie, cea de a noua Adunare Generală a* Conferinței Bisericilor Europene. *Ultima, a opta, a avut loc în insula Creta în 1979. O delegație a Bisericii Ortodoxe Române va fi prezentă în Scoția, în frunte cu Mitropolitul Antonie al Ardealului. În vederea lucrărilor, Secretariatul de studii al Conferinței, de la Geneva a publicat în mai multe limbi o carte intitulată: SLAVA LUI DUMNEZEU ȘI PACE PE PĂMÎNT, care va fi și tema Conferinței. Cartea a fost alcătuită în cea mai mare parte de compatriotul nostru Pr. dr. Dumitru Popescu, de mai mulți ani director de studii în conducerea Conferinței de la Geneva. De asemenea a mai publicat o carte intitulată:* „De la Creta la Stirling", *cuprinzînd rapoartele ce se vor prezenta și date privitoare la desfășurarea Conferinței.*

● *La 29 mai 1986 a încetat din viață în vîrstă de 62 de ani mitropolitul Antonie de Leningrad și Novgorod. De curînd în locul său a fost ales mitropolitul Alexei de Talin și Estonia, unul din președinții Conferinței Bisericilor Europene.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 septembrie 1986 Nr. 33—34/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Mircea cel Mare — Mare Voievod al Ţării Româneşti

600 de ani de la urcarea sa pe tron

De-a lungul existenţei sale istorice, poporul român a fost nevoit să ducă o luptă eroică, plină de jertfe pentru a-şi păstra fiinţa naţională, pentru unitate, libertate şi independenţă, pentru a-şi asigura „nedezrupta sa continuaţie" (D. Cantemir) în spaţiul carpato-pontico-danubian în care s-a plămădit şi s-a dezvoltat.

Subliniind acest adevăr ce străbate ca un fir roşu întreaga noastră istorie, elogiem faptele de vitejie ale poporului nostru înscrise în cartea de aur a neamului sub steagul unor mari domnitori şi conducători de oşti. Din rîndurile acestora desprindem „figura legendară" a lui Mircea cel Mare cu prilejul aniversării a şase secole de la urcarea sa pe tronul Ţării Româneşti.

Despre Mircea se spune că este „Domn coborîtor din străbuni" (Chalkokondyles). Într-adevăr, era strănepotul lui Basarab I întemeietorul şi fiul lui Radu I. La 23 septembrie 1386 deveni domnul Ţării Româneşti pentru o domnie de 32 de ani, după care a rămas ca moştenire istoriei noastre naţionale sub numele de „cel Mare".

De la începutul domniei, Mircea şi-a manifestat grija pentru consolidarea statului sub toate aspectele. S-a dovedit cu adevărat ctitor de ţară. De la străbunicul său Basarab I şi pînă la Mihai Viteazul, personalitatea lui Mircea a înrîurit cel mai mult destinele spaţiului românesc. Domnia lui înfăţişează momentul culminant al dezvoltării istorice a Ţării Româneşti. A desăvîrşit sau iniţiat pe planul structurilor interne ceea ce înaintaşii săi n-au putut împlini. În dezvoltarea generală a ţării a preconizat o seamă de măsuri care au dus la dezvoltarea agriculturii, înflorirea tîrgurilor şi oraşelor, înmulţirea meşteşugurilor, comerţului şi mineritului. A fost un „adunător al pămîntului românesc" (P. P. Panaitescu). Autoritatea lui Mircea s-a exercitat peste teritoriile româneşti de la Porţile de Fier ale Dunării şi pînă la Chilia, de la apa Oltului (la nord de Făgăraş) şi pînă la Marea Neagră, la sud de Mangalia. Este întinderea maximă pe care a cunoscut-o statul muntean, în întreaga sa istorie, pînă în secolul al XIX-lea.

Mircea a fost primul stegar al luptei antiotomane. De la începutul domniei sale Mircea a urmărit ca ţel suprem şi constant al întregii sale politici, păstrarea independenţei şi suveranităţii ţării în condiţiile deosebit de vitrege, cînd imperiul otoman urmărea să-şi întindă stăpînirea în nordul Dunării şi de aici spre centrul Europei. Pentru păstrarea independenţei, Mircea a încheiat un sistem de alianţe şi a dus lupte crîncene cu turcii. În urma victoriilor repurtate, Ţara Rmânească a devenit „scutul Europei". Acest rol este ilustrat în cuvintele lui Sigismund, regele Ungariei: „Ce primejdii puteau să se întîmple întregii ţări (Ungaria) dacă atunci (1397) turcii ar fi ajuns la noi".

Campaniile antiotomane (la Dunăre în 1389, Rovine — 1394, Nicopole — 1396, Cîmpia muntenă în 1397) au evidenţiat şi dimensiunea de mare comandant de oşti şi strateg a lui Mircea. S-a preocupat intens de mobilizarea şi organizarea „oastei celei mari", compusă din curteni, boieri, ţărani şi tîrgoveţi. Cu ocazia luptei de la Nicopole, Sigismund, regele Ungariei, l-a propus comandant al întregii oştiri cruciate, ca unul care cunoştea tactica turcilor. Ceea ce n-au făcut cruciaţii a făcut Mircea singur. Pe bună dreptate s-a spus că este „principele cel mai puternic şi mai viteaz" (Leunclavius).

Mircea s-a dovedit şi un diplomat de anvergură europeană, care a ştiut să contracareze tendinţele expansioniste ale puterilor vecine, încheind în condiţii de egalitate o serie de tratate prin care a asigurat unitatea şi libertatea ţării sale, fixînd pentru mai multe secole coordonatele politicii externe a ţărilor române. În condiţii de expansiune a Semilunei, Ţara Românească reuşeşte să-şi păstreze individualitatea, adoptînd o atitudine externă elastică şi mobilă care foloseşte o gamă variată de mijloace, mergînd de la formele cele mai vechi ale alianţelor matrimoniale ori ale participării la cruciada apuseană, pînă la forme noi, cum ar fi intervenţia directă în cadrul luptei pentru putere dintre urmaşii lui Baiazid. Iscusinţa diplomatică şi-a arătat-o în mod deosebit faţă de turci. Oferta de răscumpărare a păcii — plata haraciului — nu afecta întru nimic neatîrnarea ţării. În nici un caz nu poate fi vorba de „supunere" a voievodului în timpul vieţii sale.

Alianţa cu domnii Moldovei şi cu Transilvania este altă trăsătură constantă a concepţiei sale diplomatice. Petru I a mijlocit încheierea alianţei dintre Ţara Românească şi Polonia, iar Mircea a sprijinit pe Alexandru cel Bun să ocupe tronul Moldovei. S-a folosit de vornicul Dragoş al lui Petru I trimiţîndu-l în solie la regele Poloniei, iar Groza Moldovanu este dregător în sfatul lui Mircea. În campaniile antiotomane Mircea a folosit „făgărăşeni". A acordat protecţie militară saşilor din Cisnădie ca să-şi pască turmele în munţii din Ţara Românească.

Portretul politic al lui Mircea se desprinde şi din documentele istorice ale vremii (bizantine, osmane, sîrbeşti, ruseşti), care l-au înălţat deasupra contemporanilor şi urmaşilor, socotindu-l „regele regilor din ţările creştine de pe vremea sa" (Kemalpaşazade). În istoria românească aceste documente i-au sporit rolul şi semnificaţia, înălţîndu-i monument peren în seria marilor înfăptuiri omeneşti.

Înfăptuirile sale excepţionale au făcut din Mircea o personalitate de dimensiune europeană, care s-a bucurat de un larg prestigiu internaţional. Corespondenţa sa cu Patriarhul ecumenic, întîlnirile cu vîrfurile feudale ale vremii, trimiterea de soli la curţi regale, la conciliile din vremea sa, cum a fost cel de la Constanţa (în Baden) 1414, constitue dovada acestui prestigiu internaţional.

În timpul domniei lui Mircea se cunosc importante manifestări în viaţa religioasă şi culturală. După modelul bisericii din Krusevać (Serbia) a zidit mănăstirea Cozia, căreia i-a făcut însemnate danii. El a înzestrat şi alte lăcaşuri sfinte: Cotmeana, Tismana, Snagovul, Glavacioc, Dealul, Strugalea, Govora, Bolintinul, Vişna şi Cutlumuş din Muntele Athos. A fost şi un promotor al vieţii culturale. Călugărul Filotei (fost logofăt al lui Mircea) compune „Pripealele" răspîndite şi în ţinuturi slave.

Sub conducerea lui Mircea poporul nostru a înscris o pagină de glorie nepieritoare în marea carte a luptei sale pentru neatîrnarea vetrei străbune, pentru existenţă liberă, demnă, suverană. Împlinirea a 600 de ani de la urcarea lui pe tronul Ţării Româneşti constituie prilej fericit de amintire şi cinstire a acestei mari personalităţi istorice, care va rămîne de-a pururi în istoria patriei noastre şi în conştiinţa poporului român.

Prot. *Ieremia B. Ghita*

CALENDAR DE INIMĂ

Istorie pe o Evanghelie

Preoţii şi cîntăreţii de biserică făceau adesea în trecut însemnări pe cărţile bisericeşti, fie personale, privind data naşterii copiilor, intrarea în proprietatea cărţii, uneori scurte autobiografii, fie însemnînd evenimente mai deosebite cum ar fi calamităţile naturale, războaiele, eclipsele, stări excepţionale ale vremii precum ninsori în lunile de vară etc. etc. Multe din astfel de însemnări i-au ajutat pe istorici să fixeze anumite date, să completeze detalii şi uneori chiar să aducă lumină asupra unor epoci întregi, tot aşa cum s-a întîmplat şi cu inscripţiile de pe pietreje funerare, de pe pereţii bisericilor, din pomelnice etc. Numele celui mai vechi episcop al Transilvaniei cunoscut astăzi. Ghelasie, ne vine dintr-o inscripţie de pe un perete din biserica veche a mănăstirii Rîmeţ. Multe date din biografia lui Andrei Şaguna le ştim dintr-o autobiografie pe care şi-a scris-o pe un *Polustav* (Ceaslov bogat de format mic din 1757 care va fi fost cărticica sa de rugăciuni). Pe ultima pagină însemnase în slavoneşte şi aceasta: „La Mehadia, în anul 1866, ziua 22, iulie, o vrăjitoare mi-a zis că voi mai trăi optsprezece ani". Ar fi fost bine, dar nu s-a adeverit. A mai trăit numai şapte ani!

O însemnare despre un episod din primul război mondial am găsit pe o *Evanghelie* (tipărită în Bucureşti, ed. IV, în 1911, la p. 54) din comuna Cătina, judeţul Buzău, făcută de preotul Chr. Anghelescu la 24 decembrie 1916, *„spre amintire"*.

România intrase în război la 27 august 1916. Însemnarea e exact din a 120-a zi a războiului care, după ce începuse bine, cum va spune şi preotul Anghelescu, cucerind Braşovul (29 august 1916), Petroşanii, Orşova (4 sept.), ajungînd cu luptele în jurul Sibiului (1—16 septembrie), trecînd Carpaţii prin 18 locuri şi avînd o armată de 833.758 de soldaţi şi 18.000 de ofiţeri, începînd din noiembrie a cunoscut cîteva înfrîngeri mari. Încă de la 1 sept. ne declarase război şi Bulgaria, dublînd ameninţarea din nord cu cea din sud, la 16—17 noiembrie a căzut Craiova, la 25 noiembrie se străpunge trecătoarea Oltului, la 28 noiembrie românii părăsesc Cîmpulungul. Grupul Cerna rămas izolat la Turnu Severin, începe o retragere spre Bucureşti plină de peripeţii, care se încheie cu capitularea de la 6 decembrie. La 22 noiembrie Generalul Mackensen trecuse Dunărea, îndreptîndu-se spre Bucureşti. La 6 decembrie 1916 germanii au intrat în Bucureşti, iar trupele române au început retragerea spre Moldova, cu intenţia de a se stabiliza pe Siret, hărţuite mereu de germanii care le urmăreau. La 8—11 decembrie se dă o luptă la Cricov, iar între 22—28 şi 22—23 decembrie s-au dat luptele de la Rîmnicu-Sărat şi Caşin.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Cinstirea Sf. Ioan Botezătorul ca prooroc-apostol, cu prilejul sărbătoririi martiriului său

In ziua de 29 august prăznuim, an de an, un eveniment consemnat cu pietate în paginile Sfintei Evanghelii: martiriul Sfîntului Ioan Botezătorul, „înger pămîntesc şi om ceresc", proorocul şi înaintemergătorul Domnului nostru Iisus Hristos (cf. Matei 14, 3—12; Marcu 6, 17—29). În amintirea împrejurărilor în care Sfîntul Ioan i s-a retezat, din porunca regelui Irod, capul cu sabia, pentru a fi oferit pe tipsie Irodiadei, nelegiuita soţie a tetrarhului idumeu, sărbătoarea poartă numele de „Tăierea capului", spre mărturie săvîrşirii unor fapte nesăbuite, precum şi slavei în care ridică Dumnezeu pe mărturisitorii dreptei credinţe. Cîntarea bisericească, adresîndu-se martirului sărbătorit, precizează semnificaţia actului de cult ce se oficiază, cu aceste cuvinte: „Irod cel fără de minte îţi taie capul... dar Hristos face din tine cap al Bisericii". Cuprinsă în ciclul spiritual-calendaristic al anului bisericesc şi, ca atare, introdusă între evenimentele care alcătuiesc istoria mîntuirii, în centrul căreia se află Mîntuitorul însuşi, pomenirea la care ne referim nu constituie doar celebrarea unei simple aniversări, ci o consemnare în sensul „memorialului" liturgic, datorită căreia prin cinstirea Sfîntului Ioan îl proslăvim pe Hristos-Domnul, iar amintirea martiriului său o trăim cu dinamismul propriu unei prezenţe divine.

Felul în care Hristos preface evenimentul morţii Sfîntului Ioan Botezătorul într-un fapt de preamărire, rînduindu-l pe marele propovăduitor al pocăinţei de pe malul Iordanului drept „cap al Bisericii", ni-l descoperă, cu anticipare, cuvintele pline de taină ale Mîntuitorului vorbind despre Ioan în faţa mulţimii astfel: *„Ce aţi ieşit să vedeţi în pustie?... Să vedeţi prooroc? Da, zic vouă, şi mai mult decît un prooroc!"* (Matei 11, 7—9). Proorocul e glas ce vorbeşte în numele lui Dumnezeu,

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Maica Domnului, pururea rugătoare

„De trei mari daruri s-a învrednicit Maica Domnului de la Dumnezeu": 1) darul de a fi Născătoarea de Dumnezeu; 2) darul de a fi pururea fecioară şi 3) darul de a fi pururea rugătoare.

Despre primele două daruri am scris. Urmează să expun despre Maica Domnului, pururea rugătoare.

Sfînta Scriptură spune: „Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (Iacov V, 6). Dacă mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului, care are gradul cel mai mic de sfinţenie, apoi cu atîta mai mult poate rugăciunea stăruitoare a Maicii Domnului, care are gradul cel mai mare de sfinţenie.

Despre modalitatea rugăciunii Maicii Domnului găsim temei şi în cărţile noastre de slujbă: „Neavînd îndrăzneală pentru păcatele noastre cele multe, tu pe Cel ce s-a născut din tine, roagă-L, Născătoare de Dumnezeu Fecioară, *că mult poate rugăciunea Maicii spre îmblînzirea Stăpînului*".

Cînd se roagă Maica Domnului? Maica Domnului se roagă *totdeauna:* „Nădejdea şi scăparea creştinilor, zid nebiruit, celor slabi liman neînviforat, tu eşti Născătoare de Dumnezeu preacurată; ci precum lumea o mîntuieşti cu *neîncetată rugăciunea ta,* pomeneşte-ne şi pe noi, Fecioară, întru tot lăudată" şi „Fericimu-te pe tine toate neamurile, Născătoare de Dumnezeu Fecioară, că întru tine Cel neîncăput, Hristos Dumnezeul nostru, a încăpea a binevoit. Fericiţi sîntem şi noi, folositoare pe tine avîndu-te, *că ziua şi noaptea te rogi pentru noi.* Pentru aceasta lăudîndu-te strigăm ţie: Bucură-te ceea ce eşti plină de dar, Domnul este cu tine".

Pentru cine se roagă Maica Domnului? Maica Domnului se roagă şi pentru cei vii şi pentru cei morţi şi pentru tot ce avem nevoie şi în viaţa aceasta şi în cea viitoare. Maica Domnului se roagă pentru viaţa cea de obşte şi pentru conducerea ţării: „Folositoare, neînfricată şi neînfruntată, nu trece cu vederea, ceea ce eşti bună, rugăciunile noastre, întru tot lăudată Născătoare de Dumnezeu. *Întăreşte viaţa cea de obşte a drept măritorilor creştini. Mîntuieşte pe cei ce i-ai rînduit să conducă şi le dă lor biruinţă din cer,* pentru că ai născut pe Dumnezeu, ceea ce eşti una binecuvîntată".

Maica Domnului se roagă pentru pacea lumii: „Pe tine zidul cel nebiruit, întărirea mîntuirii, Născătoare de Dumnezeu Fecioară, te rugăm: sfaturile celor potrivnici le risipeşte, întristarea poporului tău în bucurie o întoarce, ţara ta o apără şi o ajută, *pentru pacea lumii te roagă,* că tu eşti, Născătoare de Dumnezeu, nădejdea noastră".

Ce condiţii trebuie să îndeplinească rugăciunea noastră către Maica Domnului? Pentru ca rugăciunea noastră să fie ascultată de Maica Domnului, noi trebuie să avem *credinţă tare* în Maica Domnului şi *nădejde neclintită* în Maica Domnului. Fără aceste virtuţi, rugăciunea noastră nu este primită de Maica Domnului.

„Biserica e într-o nesfîrşită rugăciune pentru mădularele sale: se roagă pentru noi toţi Îngerii şi Apostolii şi Mucenicii şi Patriarhii, şi *cea mai presus de toţi Maica Domnului nostru* şi această sfîntă *unire* e viaţa Bisericii" (Homiakov).

Şi unde este *unire,* acolo este şi *pace* şi unde este *pace,* acolo este şi *rugăciune.*

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

200 de ani de învăţămînt teologic la Sibiu

III. Institutul Teologic-pedagogic sub Andrei Şaguna

(1846—1873)

O nouă etapă în istoria şcolii teologice sibiene se inaugurează în anul 1846, odată cu numirea lui Andrei Şaguna ca „vicar general" al Episcopiei ortodoxe române a Transilvaniei, rămasă vacantă după moartea lui Vasile Moga. În 1847 a fost ales, iar în anul următor recunoscut şi hirotonit episcop; în 1864, după îndelungate strădanii, a izbutit să restaureze vechea Mitropolie ortodoxă a Transilvaniei — de data aceasta cu sediul la Sibiu — devenind arhiepiscop şi mitropolit. Ca fost profesor de teologie şi om de înaltă cultură, a pornit de îndată la înnoiri şi în viaţa şcolii teologice sibiene. Chiar din primul an de activitate, deci în 1846, a decis ca acel „curs dogmatico-moralicesc" de şase luni să fie ridicat la un an, introducîndu-se — pe lîngă Dogmatică, Morală, Cîntări bisericeşti şi Administraţia parohială — cîteva materii noi: Exegeza Sf. Scripturi, Pastorala, Metodica şi Gramatica limbii române. Într-un memoriu din anul 1850 îşi exprima intenţia de a înfiinţa un institut (seminar) teologic, cu patru ani de studii, cu 100 de elevi bursieri şi cu un director, un vicedirector şi alţi cinci profesori. Vremurile îi erau însă potrivnice. Chiar dacă planurile sale n-au putut fi transpuse în faptă, Şaguna s-a străduit să remedieze în bună măsură stările de lucruri existente pînă atunci.

În decembrie 1848, în locul profesorului Ioan Moga, care şi-a prezentat demisia, după o activitate de 33 de ani, a fost numit *Ioan Hannia* (1818—1897), cu studii de Teologie la Viena, pînă atunci secretar consistorial. În octombrie 1849, şi-a înaintat demisia şi celălalt profesor, Moise Fulea, după o activitate de 35 de ani. Locul său a fost ocupat de tînărul *Grigorie Gheorghe Pantazi* (1825—1854), doctor în Filozofie la Universitatea din Pesta, cu studii de Teologie la Universitatea din Viena. Din nefericire moartea sa prematură, în 1854, a lipsit învăţămîntul teologic sibian de un cărturar de mare valoare.

În cunoscutul sinod eparhial întrunit la Sibiu la 12 martie 1850, s-a hotărît ca „Şcoala clericală a diecezei acesteia să se prefacă într-un institut teologico-pedagogic, să se înzestreze întocmai după cum sînt întocmite alte seminarii şi tot clerul să fie dator, înainte de ce s-ar preoţi, a fi învăţător după stările împrejur". Potrivit acestei hotăriri, la 1 octombrie 1852, cursul clerical a fost ridicat la doi ani; în anul I se predau

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

Istorie pe o Evanghelie

(Continuare din pag. 1)

In acest moment și-a făcut preotul Chr. Anghelescu însemnarea, oferindu-ne o secvență din filmul luptelor în retragere, din comuna Cătina, județul Buzău. Comuna se află la nord-vest de Buzău în regiunea dealurilor subcarpatice.

Preotul Chr. Anghelescu urmărise evoluția războiului cu mare atenție, deși asupra unor date nu este prea bine informat. Îi cunoștea totuși etapele, era sub influența iminentului dezastru, și s-a gîndit să lase urmașilor din sat o știre despre cele trăite de satul lor și despre urgiile războiului. Iată textul său:

„Marele război european s-a început în anul 1914, luna iulie, de o parte Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia, iar de cealaltă parte Rusia, Franța, Anglia, Belgia, Italia, Serbia, Muntenegru și România, care a intrat în acțiune mai în urmă, adică la 15 august anul 1916 (data reală, 27 august 1916, n. n.). Ceea ce voiesc să scriu aici, vreau să scriu despre România și mai ales despre comuna Cătina.

Armata română, la început a plecat cu mare avînt. Fie că n-a avut mare rezistență, fie că i-au lăsat puterile centrale, au înaintat mult în Transilvania, luînd pradă de război și prizonieri, pînă cînd pe la începutul lunii octombrie, germanii i-au luat la goană, așa că în 2—3 zile i-au adus la graniță, capturîndu-le armata, coloană de munițiuni, mari depozite de proviziuni ce făcuseră ai noștri pe la Feldioara și alte localități, luîndu-le și prizonieri. — La graniță, pe toată linia Carpaților, au ținut mult timp rezistență armata română, adică pînă la începutul lunii noiembrie, cînd a început a slăbi rezistența armatei române, așa că au început a năvăli în țară germanii, după armata română, pe mai multe locuri. — Mai întîi, au năvălit în Oltenia, apoi în partea de dincoace de Olt mergînd pe deoparte dinspre Carpați, iar altă armată germano-bulgară (venind) de la Dunăre spre Carpați și unindu-se, au silit armata română să se retragă în Moldova, mai ținînd, cît mai puteau, rezistență din cînd în cînd. — În fine vine rîndul și județului Buzău. — Sîmbătă 26 noiembrie la ora 12, pe cînd populația era liniștită, așteptînd să treacă germanii de la Chiojd, unde nu avuseseră nici o rezistență, ne pomenim cu un atac din partea armatei noastre, adică Regimentul 28 infanterie, care venise de vineri dimineața spunînd că se retrage iar nicidecum că țin rezistență... Linia de bătaie a armatei noastre era pe aci, prin fața bisericii, pînă dincolo de gîrlă, spre bocani, și armata germană, adică Regimentul de infanterie al lor, dădea atacuri de la Cătun, Sătuc și Gura Cătinii. Mitraliere române erau așezate: una în clopotnița bisericii, alta pe trotuar în fața casei lui Gheorghe Gîdiuță, la fereastra caselor mele și una la puțul de la izvor, la poarta casei lui Costică Liță Gh. Neagu. Eu și cu toți ai casei mele am putut vedea cu mare frică și groază toată lupta, care a ținut pînă la ora 3 p. m., cînd a încetat, predîndu-se vreo sută optzeci de soldați cu un ofițer. — În această luptă au căzut și răniți, de ambele părți și morți; zece (10) soldați români pe care i-au adunat locuitorii duminică 27 și luni 28 noiembrie și i-au îngropat marți 29 noiembrie, pe toți într-o groapă, cîte trei, trei alături; și din germani au murit, cred că tot cam atîția; ei înșiși și i-au adunat și îngropat, care pe unde i-au găsit. Ei au avut și un ofițer mort, pe care l-au îngropat în grădină la Stan I. Frăsineanu.

Duminică 27 noiembrie a început din nou atacul. Ai noștri țineau rezistența la Bîsceni, la Gura Zeletinului și germanii îi atacau de aici de la Cătina. Atacul a ținut toată ziua pînă cînd a înserat, cînd germanii au mai luat prizonieri încă vreo 28 de soldați, pe care i-au adus aici și i-au ținut aici în școală pînă luni 28, cînd i-au pornit pe toți, cu ceilalți 180, peste Horjani, la Pătîrlagele și de acolo în Austria. Germanii, unii s-au purtat mai cuviincios, alții însă au făcut mari nerozii, au jefuit, stricat, ucis și luat porcii oamenilor, oi, păsări, porumb și, în fine, tot ce le cădea în mîini. — Pe aici pe la noi tot n-au făcut așa mari stricăciuni, dar de aici devale, spre Buzău, au făcut lucruri ce nu-și poate închipui cineva, pînă și prin biserici au băgat caii, și-au bătut joc de lucrurile sacre în cel mai barbar mod. — Am scris eu pr. Chr. Anghelescu, parohul parohiei Cătina. 1916 decembrie 24".

(Textul descoperit la o vizitație canonică pe cînd eram episcop la Buzău a fost copiat pentru noi de pr. S. Munteanu, actualul paroh, căruia îi mulțumim).

Ce a urmat se știe. Peste un an se va încheia armistițiul de la Focșani (9 dec. 1917), la 7 mai 1918 guvernul Marghiloman va semna o pace prin care pierdeam Dobrogea și se modifica granița Carpaților, dar la 10 noiembrie 1918 armata română va fi mobilizată din nou, Mackenzen se va retrage, iar la 1 decembrie 1918 românii vor trece din nou Carpații ajungînd pînă la Budapesta, totul încheindu-se cu marea victorie care va rotunji din nou România așa cum fusese pe vremea lui Decebal și a lui Mihai Viteazul.

Sibiu, 13.IV.1986.

Cinstirea Sf. Ioan Botezătorul . . .

(Continuare din pag. 1)

descoperindu-i planurile ascunse; e sol mînat de Dumnezeu să dea de știre celui ce s-a abătut din drum, ca și celui ce nu mai stă de veghe, pregătind cărările în vederea Împărăției ce se apropie. Totuși, destinul proorocului e limitat. El știe, dar nu vede, ajunge pînă aproape de malurile Iordanului, dar nu se bucură de Pămîntul Făgăduinței. Sfîntul Ioan este mai mult decît prooroc, el este prooroc-apostol. Nu vestește doar venirea lui Mesia, ci o adevestește, nu rămîne departe de Împărăție, ci ia parte la instaurarea ei; trecînd hotarul Vechiului Așezămînt, se sălășluiește în cel Nou. Măreția sa adevărată aparține erei noi inaugurate de Hristos. Tot Mîntuitorul spune: *„Adevărat zic vouă: Nu s-a ridicat între cei născuți din femei unul mai mare decît Ioan Botezătorul"* (Matei 11, 11). Din pîntecele mamei sale, el este profet (cf. Luca 1, 41); trimis înaintea Domnului, se face *„prieten al Mirelui"* (Ioan 3, 29); în întreaga lui activitate, *„mîna Domnului este cu el"* (Luca 1, 66), el însuși devenind această mînă, adică „degetul Domnului", avînd fericitul prilej de a-l arăta cu degetul său pe Fiul lui Dumnezeu întrupat și a exclama: *„Iată Mielul lui Dumnezeu!"* (Ioan 1, 36). Ca un adevărat prooroc, el este încredințat, nu prin alegere, ci prin trimitere, rînduită din planul cel veșnic (Ioan 1, 6), cu îndeplinirea unei misiuni unice, pe care o exprimă în calitatea sa de Martor. Ca un adevărat apostol, nu numai îl precede pe Hristos, ci îl însoțește și îl continuă. Apostolii de ucenicie sînt aleși de Mîntuitorul prin chemare, dar Sfîntul Ioan este ales prin confirmare. Cuvintele care îl învestesc cu noua demnitate de prooroc-apostol sînt cele exprimate de Domnul cu ocazia primirii botezului: *„așa se cuvine să împlinim toată dreptatea"* (Matei 3, 15). Botezîndu-l pe Mesia în Iordan, Sfîntul Ioan dobîndește consacrarea în apostolia lui Hristos, care îl conduce spre botezul sîngelui, biruința supremă a martiriului.

Măreția vieții Sfîntului Ioan Botezătorul, consacrată în cîntările sărbătorii despre care vorbim cu acest cuvinte: „Cel mai mare născut din femeie, după Născătoarea de Dumnezeu", prin care se desființează hotarul dintre cele două Testamente, privește în unitate activitatea profetică a celui prăznuit și moartea sa martirică. Figura ascetică și cuvîntul întraripat, nevoința continuă și rapida sa trecere printre oameni sînt marcate în întregime cu trăsături de foc. Multele pregătiri mesianice sînt concentrate toate în *„glasul celui ce strigă în pustie"* (Marcu 1, 3). Asemenea lui Ilie, marele tribun al credinței monoteiste, el nu se teme să înfrunte vîrtejul apostaziei și al fariseismului, precum și să apostrofeze nelegiuirile săvîrșite de contemporani, pronunțînd asupra lor judecățile lui Dumnezeu. În vederea arătării Sfîntului Duh în lume, el predică convertirea radicală și, în pofida oricăror obstacole, afirmă certitudinea apariției eonului dreptății. Violența lui Ilie (cf. Luca 1, 17) este temperată însă de „violența" Celui binevestit, a Domnului care a venit, *„blînd și smerit cu inima"* (Matei 11, 19). Asemenea marelui Isaia, ochii Sfîntului Ioan văd viitorul profetic, în faza însă a prefacerii lui în prezent, viitorul ultim, venirea Împărăției. Moartea lui martirică are ea însăși un caracter profetic. Mai întîi, în ea își găsesc ecoul toate prigoanele suferite de profeții prooroci: Ilie, nevoit să fugă de mînia Izabelei, osîndind la moarte pe ceilalți profeți; Amos izgonit de Amasia; Isaia ucis din porunca lui Manase; Zaharia omorît între templu și altar; Iora aruncat în mare, de toți amintind cronicele Sfintelor Scripturi. Pregătită de veacuri, cu atîtea suferințe, sabia care taie capul Sfîntului Ioan prefigurează crucea pe care va fi răstignit Mîntuitorul. Cu ocazia schimbării la față pe Muntele Tabor, Iisus Hristos apare înconjurat de Moise și Ilie (Marcu 9, 4). Dacă Moise reprezintă Legea și împreună cu ea, toți morții din Vechiul Testament, adormiți întru nădejdea venirii lui Mesia, dimpotrivă, Ilie, aspru anahoret de pe Carmel, ca unul care s-a învrednicit să fie răpit la cer, fără să guste moartea, reprezintă Vechiul Testament împlinit în Hristos. Întru asemănarea lui Moise, Sfîntul Ioan gustă paharul amar al morții. O icoană ne înfățișează pe Ioan ținînd în propriile sale mîini tipsia cu capul retezat, înainte chiar de tragicul său sfîrșit. Iar altă icoană, conform adevărului spiritual, celui cronologic, ni-l arată stînd în umbra crucii Mîntuitorului, ca „prieten al Mirelui" și mărturisind: *„Iată Mielul lui Dumnezeu!"* (Ioan 1, 36). Toți ucenicii lui Ioan postesc. Ziua cunoscută cu denumirea de „Tăierea capului" e ținută de credincioșii noștri cu post. Întru asemănarea lui Ilie, însă, chiar cu ocazia morții devenind una cu Hristos, este răpit în Împărăția cerurilor (cf. Matei 11, 11).

Slujirea Înaintemergătorului, în demnitatea sa de prooroc-apostol, nu se curmă odată cu tăierea capului. Icoana învierii Mîntuitorului, precum se știe, este în Ortodoxie aceea care ilustrează pogorîrea Domnului la iad. Ea ne sugerează și rolul de precursor al Sfîntului Ioan în infern, predicînd aici *„ca să lumineze pe cei ce șed în întuneric și în umbra morții"* (Luca 1, 79). Tradiția patristică care afirmă că Sfîntul Ioan a predicat în iad, înainte de pogorîrea în el a Mîntuitorului, precum și că Evanghelia răsună fără încetare în infern, prin glasul proorocului-apostol, adresîndu-se celor ce au fost victime ale ignoranței în viața pămîntească, vestind *„lumina care luminează în întuneric"* (Ioan 1, 5), are temeiuri scripturistice neîndoielnice și privește, în general, compararea Sfîntului Ioan cu proorocul Ilie, potrivnicul idolatrilor Ahab și Isabela. Avînd *„duhul și puterea lui Ilie"*, (Luca 1, 17), la care ne referim, este însărcinat cu o misiune care trece dincolo de moarte, permițîndu-ne să-l considerăm și precursor al Parusiei. În Sfîntul Ioan Botezătorul, reprezentînd principiul viu al proorociei în Noul Testament, asemenea lui Ilie din Vechiul Testament, toți proorocii rămîn vii. Venind amîndoi din adîncul pustiurilor, îmbrăcați în piei de animale, Ioan și Ilie, au aceeași menire parusiacă, sînt unul în altul, așa cum i-a văzut Mîntuitorul (cf. Matei 11, 14), în unitatea perfectă a martorului, miracole vii și oameni-îngeri. Strălucind în carul său de foc, proorocul Ilie arată drumul, urmat în lume și în veacuri, de solia luminii, iar proorocul-apostol Ioan întruchipează, tot după spusele Domnului, *„făclia care arde și luminează"* (Ioan 5, 35). Semnele celor doi martori ai Parusiei sînt cei doi măslini și cele două sfeșnice, din Apocalipsă, (cf. Apoc. 11, 4), semne ale Păcii și ale Luminii definitive.

În cele din urmă, cinstirea Sfîntului Ioan Botezătorul ca prooroc-apostol, cu prilejul sărbătoririi martirului său, ne îndreaptă atenția spre imaginea centrală a iconostasului, din locașul de închinare, cunoscută cu denumirea de „Deisis", adică icoană rugătoare și mijlocitoare. Aceasta îl arată pe Mîntuitorul binecuvîntînd pe credincioși, pe Hristos-Episcopul cu Evanghelia în mînă, interpretul unic al propriului Său cuvînt, înconjurat de Sfînta Fecioară Maria și Sfîntul Ioan Botezătorul. Spre acest centru converg toate celelalte teme liturgice ale catapetesmei și ale sfîntului lăcaș, pentru a forma împreună, îngeri și apostoli, sfinți și credincioși, tainica adunare a Bisericii, în vederea împărtășirii euharistice. Sfînta Fecioară rostește cuvintele: *„Nu mai am vin"* (Ioan 2, 3), iar Sfîntul Ioan, prietenul Mirelui, *„Iată Mielul lui Dumnezeu"* (Ioan 1, 36), invitînd pe toți la bucuria cea mare oferită de Nunta Mielului. E vorba despre imaginea ce ne descoperă locul pe care și l-a cîștigat Sfîntul Ioan Botezătorul prin pătimirea sa ca mărturisitor al lui Hristos.

III. Institutul Teologic-pedagogic sub Andrei Şaguna

(Continuare din pag. 1)

mai multe discipline pedagogice (plus Istoria bisericească), încît absolvenții să poată funcționa și ca învățători, iar în anul II erau prevăzute discipline teologice (Exegeza, Dogmatica, Morala, Pastorala, Omiletica și Cîntările bisericești cu Tipicul). În toamna anului 1853 s-a deschis un curs separat, de un an, pentru pregătirea viitorilor învățători, cu un corp profesoral distinct. În această „secție" se predau: Religia, Gramatica limbii române, Pedagogia, Metodica, Geografia, Aritmetica și Economia rurală. În secția teologică, pe lîngă materiile menționate mai sus, s-au mai adăugat Gramatica limbii române, Metodica și Pedagogia. Școala va purta de acum denumirea de „Institut teologic-pedagogic"; elevii din prima secțiune se numeau „clerici" sau „teologi", iar ceilalți „pedagogi".

O nouă etapă în istoria Institutului începe în anul 1861 și durează pînă în 1877, cînd a intrat în vigoare un nou Regulament; în mare, perioada respectivă corespunde cu păstorirea lui Andrei Şaguna ca mitropolit (1864—1873). În toamna anului 1861 cursul clerical a fost ridicat la trei ani de studii (deci cei înscriși atunci au terminat în 1864). În 1862 a fost ridicat și cursul pedagogic la doi ani de studii (cei înscriși atunci au terminat, deci, în 1864); în 1879 s-a decis ca secțiunea pedagogică să fie ridicată la trei ani de studii, iar în 1907 la patru ani. În urma reorganizării din 1861, respectiv 1862 și 1879, desigur că numărul obiectelor de studiu a crescut în ambele secțiuni. De notat că din 1846 pînă în 1930 s-a predat neîntrerupt și Limba și Literatura română, datorită faptului că această materie nu figura în programa gimnaziilor maghiare și săsești din Transilvania. În secțiunea teologică s-au introdus și cîteva discipline pedagogice, urmărindu-se ca viitorii preoți să aibă pregătirea necesară în vederea ocupării temporare a unui post de învățător, dar și obiecte cu caracter economic-agricol, încît viitorii preoți și învățători ai satelor transilvane să poată fi buni îndrumători ai poporului și în astfel de probleme.

Tot la începutul anului școlar 1861/62, s-a procedat la reunirea corpului profesoral, pentru ambele secțiuni, cu 4 profesori „ordinari" și un profesor „extraordinar" pentru Cîntări bisericești și Tipic. Trebuie să reținem un amănunt deosebit de semnificativ că toți profesorii care vor fi numiți pînă la sfîrșitul secolului (cu o singură excepție) erau absolvenți ai secției teologice, dar cu studii speciale de Filozofie, Pedagogie sau Teologie la una din Universitățile de renume ale vremii. Mitropolitul Andrei s-a interesat îndeaproape de recrutarea unor cadre didactice corespunzătoare și de trimiterea celui mai bun absolvent de teologie, din fiecare an, la studii universitare, fie la Viena, fie la Leipzig sau în alte părți. Așa se face că Institutul a avut în tot timpul profesori de mare prestigiu, cu un rol de seamă nu numai în viața bisericească, ci și în viața politico-socială și culturală a Transilvaniei românești de altă dată. Între profesorii numiți de Andrei Şaguna — pe lîngă Ioan Hannia și Grigorie Pantazi — mai pot fi consemnați: *Visarion Roman*, în secția pedagogică (1854/55) economist, pedagog și ziarist de valoare, întemeietorul și primul director al Băncii „Albina" din Sibiu; preotul răsinărean *Sava Popovici Barcianu* (1854/55), autorul mai multor manuale pentru studiul limbii germane, al unui Dicționar român-german și german — toate în mai multe ediții — membru corespondent al Academiei Române; *Nicolae Popea* (1856—1870), mai tîrziu arhimandrit-vicar al Arhiepiscopiei, iar din 1889 episcop al Caransebeșului, autor de lucrări istorice și al primei monografii despre Andrei Şaguna, membru corespondent, apoi activ al Academiei Române; *Ioan Popescu* 1857—1859 și 1861—1892), autorul a numeroase manuale școlare și lucrări de pedagogie și colegul său, cunoscutul predicator *Zaharia Boiu* (1857—1859 și 1861—1870), autorul unor manuale pentru școlile „poporale" îndrumate de Biserică și al celor trei volume de predici *„Semințe în ogorul lui Hristos"*, amîndoi membrii corespondenți ai Academiei Române; *Nicolae Cristea* (1859/60, 1863—1865 și 1870—1873), memorandistul de mai tîrziu, întemeietorul și primul președinte al „Reuniunii sodalilor români" din Sibiu (1867—1897), redactor al foii *Telegraful Român* (1865—1883); *Dr, Ilarion Puşcariu* (1870—1878), mai tîrziu asesor consistorial, vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, spre sfîrșitul vieții arhiereu-vicar, autor de lucrări istorice și manuale școlare, vicepreședinte al Astrei (1889—1901), membru de onoare al Academiei Române (1916); profesorul de Cîntări bisericești *Dimitrie Cunțan*, cu o activitate foarte îndelungată (1864—1910), cel care a pus pe note melodiile cîntărilor bisericești din Transilvania.

De numele lui Andrei Şaguna se leagă și crearea unei catedre speciale de Economie agricolă, la ambele secțiuni, în 1870. În lipsa unui profesor de specialitate, a fost trimis la studii de Agronomie la Altenburg și Leipzig, un absolvent al cursurilor teologice, *Dimitrie Comșa*, — memorandistul de mai tîrziu autorul unor lucrări de etnografie și economie agrară, care va funcționa apoi ca profesor pentru disciplinele economice-agricole din 1874 pînă în 1909. Pentru practica agricolă a teologilor și pedagogilor, s-a pus la dispoziția noului profesor o parte din grădina din strada Schweis nr. 21 (azi Bd. Victoriei, pe locul noului complex studențesc) și o parte din terenul din str. Schweis nr. 7 (azi Bd. Victoriei 9, pe locul clădirii Comitetului județean de Partid). Pe aceste terenuri s-a creat „o școală economică-practică de pomărit și legumărit", deci o fermă școlară.

Pînă în 1865 cursurile de pedagogie și teologie erau sub conducerea directă a lui Andrei Şaguna. La cererea profesorilor, la 6 iunie 1865, mitropolitul a numit pe profesorul Ioan Hannia ca director; el va deține această funcție pînă în 1895, cînd a cerut pensionarea. La 1 iunie 1865 a intrat în vigoare un regulament al școlii, întocmit de mitropolit, sub titlul: *„Instrucțiune pentru directorul, profesorii și duhovnicul Institutului arhidiecezan pedagogic-teologic"* (16 paragrafe), după care s-a condus pînă în 1877. Potrivit acestuia, în toamna aceluiași an, a fost numit și un duhovnic, pentru formarea religioasă și morală a viitorilor preoți și învățători, în persoana ieromonahului *Gherman Bogdan*, care va funcționa pînă în 1877. Se preciza că „patronul" Institutului era Sfîntul Niceta Romanul (Nichita).

Andrei Şaguna s-a interesat îndeaproape și de tipărirea unor manuale școlare pentru elevii ambelor secțiuni. Pentru început s-au folosit cursurile-manuscris ale unor profesori. De pildă, se păstrează un curs de Istorie bisericească și altul de Exegeză, lucrate de Grigorie Pantazi. Pentru a suplini lipsa unor cursuri tipărite, în deceniul al șaselea Şaguna a reeditat cîteva din manualele folosite sub Vasile Moga sau alte cărți. Așa au fost *Teologia dogmatică*, după sîrbul Ioan Raici (Sibiu, 1854), *Manual de Teologie morală ereștinească* (1855, reeditarea cărții Învățătura theologhicească despre năravurile și datoriile oamenilor creștini din 1820), *Mărturisirea ortodoxă* a lui Petru Movilă (1855), *Teologia Pastorală* (1857, o reeditare a cărții Datoriile presviterilor parohialnici, de la Buda, din 1817), *Tîlcuiala Evangheliilor în Duminicile Învierii și ale sărbătorilor* (1857, ed. II 1860), *Chiriacodromionul* lui Nichifor Theotochi (1855, cu 26 cuvîntări ale lui Şaguna).

Pe lîngă acestea, marele ierarh a tipărit și cîteva lucrări proprii, cu caracter canonic, istoric și pastoral: *Elementele Dreptului canonic* (1854, eda. II, 1855), *Compendiu de Dreptul canonic* . . . (1868, tradus și în nemțește apoi în rusește), *Enhiridion adică carte manuală de canoane* . . . (1871, cu peste 600 de pagini), *Istoria Bisericii ortodoxe răsăritene universale* (2 volume, 1860), *Manual de studiu pastoral* (1872. Pentru Exegeza Sfintei Scripturi se va fi folosit *Biblia* editată la Sibiu în 1856—1858 sau *Noul Testament* din 1867, iar pentru practica liturgică și Cîntări bisericești unele din numeroasele cărți de slujbă tipărite în cursul păstoririi sale. Pentru secțiunea pedagogică, menționăm *Gramatica românească* a lui Sava Popovici Barcianu (1853), ed. II. 1856), *Compendiul de Pedagogie* al profesorului Ioan Popea cu (1868, ed. II 1876) *Catihisisul bogat* (mai multe ediții) și altele. Viitorii învățători foloseau, în școlile la care erau aleși, manualele școlare (Citire, Aritmetică ș. a.) ale foștilor lor profesori Zaharia Boiu și Ioan Popescu.

Dar mitropolitul Andrei s-a interesat și de problemele economice-gospodărești ale Institutului. Încă din 1852 a inițiat o colectă în eparhie pentru a strînge banii necesari în vederea cumpărării unei clădiri pe seama Institutului. În urma colectei, s-a cumpărat (cu 20.000 fl) o casă în strada numită pe atunci „a Măcelarilor" (azi 1 Mai, 24), care a servit de internat, pentru elevii mai buni, pînă în 1858, cînd a devenit reședință episcopală (ulterior mitropolitană), cum a rămas pînă zi. Tot pe atunci Şaguna a cumpărat — din banii săi — o altă casă, în apropiere (pe locul actualei clădiri a Institutului teologic), pe care a donat-o eparhiei. Această casă a fost reamenajată, pentru a putea servi ca „edificiu școlar" și internat pentru 50 de elevi, încît în toamna anului 1864 Institutul — cu cele două secțiuni — a fost mutat aici, din strada „Cisnădiei" (azi Nicolae Bălcescu), împreună cu 50 de elevi interni. Cu timpul, s-au cumpărat și alte patru case mai mici, în apropiere, încît, de la începutul anului școlar 1879/80 toți elevii celor două secțiuni au fost obligați să locuiască în internat, practică ce se menține pînă azi.

În privința elevilor, constatăm că în toată perioada șaguniană numărul a fost în creștere. Deși s-a recomandat mereu ca în secțiunea teologică să fie primiți numai absolvenți de gimnaziu, acest lucru n-a fost posibil. Să ne gîndim că Gimnaziul ortodox român din Brașov a luat ființă abia în 1850, iar în gimnaziile maghiare și săsești se înscriau prea puțini fii de români. Din această pricină, erau înscriși și tineri fără pregătire gimnazială completă, precum și absolvenți ai secției pedagogice (în aceasta, se primeau, de regulă absolvenți a 4 clase gimnaziale, iar în mod excepțional și cu pregătire mai puțină). Elevii ambelor secțiuni proveneau numai de pe teritoriul Transilvaniei istorice (Arhiepiscopia Sibiului). Majoritatea celor din secția teologică o constituiau fiii de preoți (se pot urmări cîteva „generații" de preoți care au urmat cursurile școlii teologice sibiene), urmați de fii de țărani; în schimb, în secția pedagogică majoritatea o dețineau fiii de țărani.

Un fapt deosebit petrecut în timpul păstoririi mitropolitului Andrei a fost crearea unei Societăți de lectură a elevilor sau „conferință", cum se numea la început, în anii 1865—1868. În 1871 și-a luat denumirea de *„Societatea de lectură Andrei Şaguna"*. A avut o viață lungă, pînă în 1948, cu o activitate culturală apreciabilă. Se urmărea îndeosebi promovarea limbii și literaturii române prin prezentarea, în ședințele ei literare, de dizertații și alte lucrări originale, traduceri, poezii, în cadrul unui program artistic-muzical. Societatea era condusă de un comitet, în frunte cu un profesor-președinte de onoare și un teolog din anul III ca vicepreședinte (sau președinte activ). Avea Statute de organizare, care s-au revizuit în mai multe rînduri. Încă din 1865 s-au pus bazele unei biblioteci (distinctă de a profesorilor), al cărei fond sporea an de an, fie prin cumpărări, dar mai ales prin donații de cărți și reviste, multe din vechea Românie (o parte însemnată erau donate de Academia Română). Din 1871 pînă în 1909 Societatea avea o foaie în manuscris, *Musa*, în care se publicau cele mai bune lucrări citite în ședințele literare.

Rezultă că în cursul păstoririi mitropolitului Andrei († 16/29 iunie 1873), școala teologică îndrumată de el a prosperat sub toate aspectele: prin crearea celor două secțiuni, teologică cu trei ani, pedagogică cu doi ani, prin profesorii formați sub directa îndrumare a mitropolitului, prin condițiile materiale create în vederea desfășurării procesului instructiv-educativ, prin manualele publicate de ei înșiși sau de mitropolit, prin activitatea culturală-artistică desfășurată de elevi în cadrul Societății lor de lectură. Din aceste considerente, primul Sinod Arhidiecezan întrunit după moartea mitropolitului — în ședința din 10 aprilie st. v. 1874 — a hotărît ca Institutul seminarial pedagogic-teologic din Sibiu, ca unul din actele măreție ale neobositelor stăruințe și sacrificii ale răposatului, să poarte de aici încolo numirea de „Seminarul Andreian". Această binemeritată și îndreptățită denumire, adusă ca un omagiu postum ilustrului său ctitor, a fost purtată de școala teologică sibiană pînă în 1948, cînd, dintr-o regretabilă greșeală, s-a renunțat la ea.

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, **POLITICA STATULUI UNGAR FAȚĂ DE BISERICA ROMÂNEASCĂ DIN TRANSILVANIA ÎN PERIOADA DUALISMULUI (1867—1918),** Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Sibiu, 1986, 301 p.

Istoriografia bisericească românească s-a îmbogățit recent cu o nouă și însemnată contribuție pe care o datorăm Părintelui Prof. Dr. Mircea Păcurariu de la Institutul Teologic din Sibiu. Această lucrare înfățișează participarea Bisericii românești din Transilvania la mișcarea națională românească, în perioada dualismului austro-ungar, în ciuda persecuțiilor și nedreptăților îndurate de conducătorii și membrii ei din partea autorităților ungare ale vremii.

În „Introducere" autorul schițează istoria Transilvaniei, cucerirea ei treptată de către unguri, începînd cu regele Ștefan cel Sfînt, într-o vreme în care prezența aici a românilor era indestulător dovedită. Se subliniază faptul că și după această cucerire, Transilvania „n-a fost integrată niciînd în sistemul politic-admimistrativ al Ungariei ci și-a păstrat autonomia și forma tradițională românească de organizare, aceea a voievodatului, comună cu a țărilor românești extracarpatice, lucru recunoscut și de unii istorici unguri". (p. 5).

Dintre momentele de seamă ale mișcării naționale românești din Transilvania, după trecerea acestei provincii sub suzeranitate austriacă, autorul stăruie asupra revoluției de la 1848 cînd o cooperare româno-maghiară împotriva Habsburgilor nu s-a putut realiza întrucît conducătorii revoluției maghiare au refuzat să acorde drepturi național politice românilor și au hotărît anexarea Transilvaniei la Ungaria.

Revoluția, deși înfrîntă, a avut unele rezultate pozitive asupra structurii social-politice a Transilvaniei. Între altele, instituția medievală a celor „trei națiuni" a fost desființată iar românii nu vor mai fi socotiți un popor tolerat.

Situația defavorabilă, pe plan extern, a Austriei de după 1860, va fi folosită de aristocrația ungară pentru a o sili să recunoască actul unilateral al „uniunii" Transilvaniei cu Ungaria, după crearea în 1867 a dualismului politic austro-ungar. În intenția autorilor săi, dualismul viza împărțirea puterii între austrieci și unguri, în detrimentul celorlalte națiuni, dar în realitate, a reprezentat ultimul pas spre dezmembrarea monarhiei.

La acest epilog au contribuit numeroasele strădanii ale românilor transilvăneni concretizate în acțiuni de mare anvergură politică așa cum a fost întemeierea Partidului Național al românilor din Banat și a Partidului Național Român din Transilvania, unificate în 1881 într-un singur partid cu un program bine definit de revendicări naționale. Aceste revendicări ale românilor au fost incluse în vestitul *Memorandum* către împărat din 1892 care prin conținutul și ecoul său a reprezentat cea mai energică acțiune politică românească înainte de actul de la 1 Decembrie 1918.

În cel dintîi capitol al cărții, intitulat „Încercări de maghiarizare a românilor transilvăneni" sînt înfățișate diferitele căi folosite în perioada dualismului pentru deznaționalizarea românilor transilvăneni, ca de fapt și a celorlalte popoare care intrau în componența Ungariei. „Legea pentru egala îndreptățire a naționalităților", votată în anul imediat următor compromisului dualist, a fost, prin conținutul ei, mai degrabă o „lege pentru nedreptățirea naționalităților". Deși făcea unele concesii folosirii și limbii altor naționalități, acest lucru era indicat ca o posibilitate și nu ca un drept, și în contextul accentuării ideii unității statului și națiunii ungare, organele locale de stat au fost încurajate să folosească exclusiv limba oficială de stat, adică cea maghiară.

Structura etnică a regiunilor românești a fost modificată de statul ungar și de habsburgi prin aducerea aici a unor coloniști de alt neam, începîndu-se încă din secolul al XII-lea cu sașii. Au urmat apoi sîrbii și șvabii, așezați în Banat, slovacii și ungurii. Colonizări de unguri, mai ales în județele de apus, s-au produs în secolul al XIX-lea, mai cu seamă după 1867.

Maghiarizarea unor localități românești s-a făcut în chip arbitrar prin intermediul recensămintelor, existînd „instrucțiuni confidențiale" de a fi trecuți cît mai mulți unguri la efectuarea acestora.

O altă acțiune în procesul de maghiarizare forțată a constituit-o schimbarea, în această perioadă, a numirilor de localități precum și a numelor de persoane.

Deosebit de semnificative sînt statisticile pe care Pr. Prof Mircea Păcurariu le-a introdus în acest capitol și care redau nu sporul natural al populației maghiare din Transilvania ci mai degrabă o imagine a acțiunilor de maghiarizare și de multe ori modificări din condei în sensul a ceea ce se dorea de către autorități. În ciuda eforturilor și a falsificărilor, statistica maghiară din 1910 pentru Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș indica pe români ca reprezentînd 53% din totalul populației în comparație cu 31,6% cît reprezentau maghiarii.

Capitolul al doilea: „Statul ungar și Biserica românească în perioada dualismului (1867—1918)" prezintă, succint, principalele momente din viața bisericească a românilor transilvăneni, după unirea de la 1701, dar mai ales în perioada dualismului. Este subliniat rolul deosebit pe care l-a avut episcopul (apoi mitropolitul) Andrei Șaguna în organizarea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania. El a fost cel care a reușit în 1864 să restaureze vechea Mitropolie ortodoxă de aici și să o înzestreze cu Statutul Organic, aprobat în primul Congres Național Bisericesc al românilor ortodocși din Mitropolia Transilvaniei, care a fost „un adevărat parlament românesc".

Marele ierarh a îndeplinit și un însemnat rol politic începînd cu revoluția de la 1848 și pînă spre sfîrșitul vieții pe care l-au continuat colaboratorii și adepții săi pe linia „activismului". Gruparea „pasiviștilor" a reușit, însă, să impună, o vreme, ca succesori pe scaunul mitropolitan de la Sibiu oameni care împărtășeau aceeași atitudine cum au fost: Procopie Ivașcovici, Miron Romanul, Ioan Mețianu. Ultimii doi au folosit, totuși, unele prilejuri pentru a protesta împotriva unor acțiuni de maghiarizare ale guvernului de la Budapesta.

Autoritățile ungare s-au amestecat și în alegerile de ierarhi atît la Sibiu cît și în centrele episcopale de la Arad și Caransebeș, nescutînd de acest amestec nici Biserica unită. Au fost respinși în toate cazurile aleșii care erau angajați în mișcarea națională românească.

Preoții aflîndu-se mereu în fruntea diferitelor acțiuni naționale românești au constituit ținta acțiunilor represive ale autorităților ungare. Memorandului i s-a răspuns cu sentințe la închisoare pe seama autorilor și sprijinitorilor acelui act românesc, între care s-au aflat și o serie de preoți ca Dr. Vasile Lucaciu. Între preoții care au fost trimiși la închisorile de la Seghedin și Vaț s-a aflat și Nicolae Cristea, asesor la Arhiepiscopia Sibiului și o vreme profesor la Institutul teologic-pedagogic de aici. S-a înregistrat și o condamnare la moarte a unui preot, comutată la intervenția episcopului său. Este vorba despre Ilarie Vlad din Sighet care în toamna lui 1914 a îndemnat pe parohienii săi ca în eventualitatea unui război cu România să nu lupte împotriva fraților lor. Alți preoți au suferit sentințe de condamnare la închisoare ca urmare a proceselor de presă. Între numeroasele victime ale acestora amintim pe profesorul de teologie Ioan Lupaș pentru un articol publicat în 1907 prin care își exprimă solidaritatea cu țăranii răsculați în România.

„Încercări de deznaționalizare a românilor transilvăneni prin Biserica unită" sînt înfățișate în cel de al treilea capitol. Aici sînt prezentate pe larg tendințele de încorporare a Bisericii românești unite în cea romano-catolică, tendințe mai vechi ce au fost reluate după 1867 în contextul așanumitei „autonomii a Bisericii catolice din Ungaria".

Ierarhi, preoți și credincioși uniți și-au dat seama de la început de implicațiile pe care această „autonomie", în care urmau să fie incluși și ei, fără consimțămîntul lor, le va avea asupra ființei lor naționale și s-au opus încorporării lor în aceasta prin toate mijloacele care le stăteau la îndemînă. Protestul intelectualității românești unite a fost exprimat prin cuvintele categorice ale lui Alexandru Vaida Voievod care declara: „Să strigăm în lumea largă că îndată ce contopirea noastră în autonomia Bisericii catolice ar fi un fapt săvîrșit, *cu toții vom trece fără preget în sînul Bisericii Ortodoxe Române!* . . . Urmărind interese mai mult particulare decît obștești, s-au rupt antecesorii noștri din sînul Bisericii surori — română din fire, română din sînge, română din limbă — care ca un liman mîntuitor ne primește în momentul supremului pericol național în sînul său . . ." (p. 104). Astfel de proteste au determinat amînarea încorporării românilor uniți în autonomia Bisericii catolice din Ungaria pînă cînd actul de la 1 Decembrie 1918 a pus capăt oricăror încercări de înstrăinare.

O altă cale pentru atingerea acelorași țeluri a fost aceea a creării Episcopiei greco-catolice ungare de Hajdudorog. Aceasta a fost menită pentru credincioșii greco-catolici ruteni maghiarizați, dar la scurtă vreme după ce episcopii români uniți și-au dat acordul au aflat că de fapt mai mult de jumătate din numărul total al parohiilor noii eparhii urmau să fie anexate din diecezele Blajului, Oradiei și Gherlei. Noua eparhie a fost creată printr-o bulă papală în anul 1912. Asupra parohiilor românești din cuprinsul ei se vor exercita presiuni pentru introducerea limbii maghiare în administrație, în școlile confesionale și în cele din urmă și în cult, deși bula papală respectivă prevedea ca limbă liturgică pentru noua unitate eclesiastică, greaca veche.

Zelul unor renegați ruteni care au încercat introducerea cu forța a limbii maghiare în școlile confesionale din parohiile românești subordonate Hajdudorogului a determinat riposta hotărîtă a multor comunități românești care n-au fost intimidate nici de întemnițarea preoților și a unora dintre parohieni cum s-a întîmplat în Moftinul Mic — j. Satu Mare, sau în parohia Dobra din același județ.

„Guvernele ungare și școlile confesionale românești din Transilvania" se intitulează cel de al patrulea capitol al cărții.

Autoritățile de stat ungare și-au dat seama de rolul deosebit pe care îl avea învățămîntul elementar românesc îndrumat de Biserică în formarea unor puternice sentimente românești la elevii lor și din această pricină au întreprins măsuri menite să-l îngrădească tot mai mult și în cele din urmă să-l elimine.

Între cele dintîi măsuri care vizau acest lucru s-a înscris *Legea Trefort* (Articolul de lege XVIII din 1879). Opoziția românească, manifestată prin memorii de protest atît ale ierarhilor ortodocși cît și a celor uniți stăruia mai cu seamă asupra acelui articol care prevedea obligația pentru învățători de a-și însuși limba maghiară în decurs de șase ani. Prevederea respectivă îi avea de fapt în vedere pe elevii acestor învățători cărora trebuia să li se predea limba maghiară.

După cîțiva ani, în 1883 autonomia Bisericii românești a fost încălcată din nou prin *Legea pentru instrucția în școlile medii*, prin care limba și literatura maghiară devenea obiect de studiu obligatoriu și materie de examinare la maturitate în toate școlile medii deci și în gimnaziile românești întemeiate și susținute de Biserică. Soarta cea mai tristă a avut-o gimnaziul românesc din Beiuș unde, în 1888, pentru faptul că un elev a arborat steagul românesc în locul celui maghiar s-a cerut desființarea gimnaziului, soluția de compromis la care s-a ajuns în final prevăzînd ca în cursul superior toate materiile (cu excepția L. române și a Religiei) să se predea în ungurește.

La acestea s-au adăugat și alte acțiuni pe plan legislativ menite să grăbească maghiarizarea celorlalte naționalități: *Legea azilelor (grădinițelor) de copii* din 1891 și mai ales *Legea pentru salarizarea învățătorilor* din 1893. Aceste tendințe și-au găsit apogeul în *Legile școlare ale lui Apponyi* (Articolul de lege XXVII din 1907) care, de fapt, vizau desființarea școlilor confesionale susținute de diferite naționalități și înlocuirea lor cu școli de stat, cu învățămînt exclusiv în limba maghiară.

Un pas mai departe de calea maghiarizării s-a făcut prin așa numita „Zonă culturală" din 1917. Pretextîndu-se refugierea unor învățători în România, ministrul Apponyi Albert a hotărît ca școlile românești confesionale din zonele așezate de-a lungul Carpaților să fie etatizate, adică maghiarizate. În aceeași perioadă de timp „comisari ministeriali încercau să controleze viața institutelor teologice-pedagogice românești din Transilvania, îndemnau pe elevi să-și maghiarizeze numele, asistau la lecții, examene și consilii profesorale.

Toate aceste ingerințe au încetat odată cu actul de la 1 Decembrie 1918.

Al cincilea și cel din urmă capitol al acestei cărți, intitulat „Preotimea românească în anii 1916—1918" zugrăvește istoria suferințelor și jertfelor pe care oamenii Bisericii și păstorii lor le-au îndurat în pragul realizării marelui vis al unirii Transilvaniei cu Țara Mamă, mai ales după intrarea României în război la 14/27 august 1916.

Asupra preotimii române s-au îndreptat ultimele izbucniri ale furiei stăpînitorilor străini ai Transilvaniei: peste 140 de preoți români au fost aruncați în închisori, peste 200, mai ales din județele situate la granița cu România de atunci, au fost deportați, unii cu familiile, în județul Sopron, alți peste 100 de preoți s-au retras în vechea Românie odată cu trupele române pe care le întîmpinaseră cu prapori și cu flori. Cifrele sînt impresionante dar și mai impresionantă este istoria fiecăruia dintre acești preoți și a familiilor lor. Numele unora dintre ei s-au înscris în cartea martirilor neamului pentru că și-au sfîrșit viața în închisorile ungurești sau la scurtă vreme după eliberare, datorită tratamentului inuman la care au fost supuși. Au sfîrșit tragic și unii dintre preoții deportați, în urma suferințelor îndurate acolo.

În absența preoților, aflați în închisori sau deportați în alte regiuni, s-au făcut presiuni asupra credincioșilor români, mai ales asupra celor din județele Covasna și Harghita de astăzi, pentru trecerea la confesiunile romano-catolică, reformată și unitariană.

O soartă vitregă a avut și Institutul teologic-pedagogic din Sibiu împreună cu Consistoriul de aici. Personalul acestora, împreună cu familiile lor, au fost transportați cu vagon de vite la Oradea în septembrie 1916, secția teologică funcționînd în anul școlar 1916—1917 la Oradea iar cea pedagogică la Arad.

Aceste vitregii nu s-au terminat la 1 Decembrie 1918 pentru toți românii. Ele au mai continuat încă cinci luni după aceea pentru românii din părțile de vest ale țării în Arad, Bihor și Sătmar, unde gărzi naționale ungare în retragere au mai săvîrșit acte de cruzime asupra românilor, fiind uciși o serie de preoți români încă și în luna aprilie 1919.

În partea finală, intitulată „În loc de concluzii", după ce sînt enumerate momentele principale ale luptei românilor transilvăneni pentru eliberare națională, contribuția oamenilor Bisericii și suferințele îndurate de ei pentru realizarea acestui ideal, este înfățișată pe scurt participarea activă a slujitorilor Bisericii: episcopi, vicari, consilieri, profesori de teologie, protopopi, preoți și învățători confesionali la lupta pentru împlinirea marelui ideal de unitate statală, după dizolvarea monarhiei austro-ungare ajutînd la constituirea și funcționarea consiliilor și gărzilor naționale românești aproape în toate orașele și satele.

În „Anexe" sînt incluse o serie de materiale documentare.

Scrisă cu competența specialistului, această lucrare de un conținut dens a Părintelui Profesor Dr. Mircea Păcurariu înfățișează participarea permanentă a Bisericii românești, a reprezentanților ei de toate categoriile, la suferințele, precum și contribuția ei la izbînzile românilor transilvăneni din ultima jumătate de secol de dinainte de înfăptuirea mărețului ideal al creării Statului național unitar român la 1 Decembrie 1918.

Diac. prof. *Aurel Jivi*

Aspecte ale ecumenismului Sf. Ioan Gură de Aur

Ecumenismul Sf. Ioan are o imensă forță și dimensiune a iubirii. O iubire care sparge cadrul formulelor și gesturilor liturgice și depășește zborul speculațiilor teologice, o iubire care să aprindă inimile tuturor oamenilor pentru bunătate și frumusețe în suflete și în viața obișnuită de fiecare clipă. O iubire care să topească păcatele și sfîșierile iudaice, eretice, schismatice și păgîne, o iubire care să pătrundă și să dezghețe inimile necredincioșilor, căci împotriva iubirii nu este lege sau oprire. O iubire care să semene în inimi frumusețile de negrăit ale bunătății și dragostei lui Dumnezeu pentru toți oamenii. O iubire purificatoare, o catharsis plenară și generală, întrucît ea se adresează tuturor oamenilor: „Mergînd, învățați toate neamurile . . ." (Matei 28, 19). Ce i-a învățat pe oameni? „Iubiți pe vrăjmașii voștri . . .". Catharsisul hrisostomic nu este unul estetic, ca în arta antică și din toate timpurile, ci o trăire a frumosului absolut, care e Iubirea — Dumnezeu. Frumosul — Iubire nu este o contemplare propriu zisă, ci o întoarcere și un zbor spre o viață fără urîțenia păcatului, o existență cu nevinovăția de copil, un stil de viață în care toți își sînt nespus de dragi unii altora, în care nu gîndesc, nu vorbesc și nu făptuiesc decît dreptatea și binele.

Ideea centrală a ecumenismului Sf. Ioan Gură de Aur este unitatea indisolubilă, a tuturor oamenilor, care va constitui o singură Biserică. După ce l-a creat, Dumnezeu a dat urmașilor lui Adam mijloacele de a-și păstra unitatea: natura, rudenia, limba și rațiunea. Oamenii postadamici nu mai sînt creați din pămînt, ci vin prin căsătorie pentru ca nașterile, educația copiilor și descendența unora din alții să-i lege puternic pe unii cu alții. Oamenii sînt toți din aceeași substanță terestră, consubstanțialitatea îi împinge să se iubească unii pe alții: femeia provine din coasta bărbatului, iar copiii din amîndoi. Prin căsătoriile cu femei de la mari depărtări, prin nevoi economice și de apărare și prin aceeași limbă s-au apropiat, au creat cetăți și națiuni. Unitatea unei singure limbi a fost ruptă prin construirea Turnului Babel (Jean Coman, *L'unité du genre humain d'après Saint Jean Chrysostome*, în *SYMPOSION* — Studies on Saint John Chrysostom, Analecta Blatadon No. 18, Institutul Patriarhal de Studii Patristice, Tesalonic 1973, p. 43, 44 (Extras).

Sf. Ioan Gură de Aur relevă o unitate a umanității de-a lungul celor zece epoci ale istoriei sale, de la Adam pînă la aparițiа imperiului roman, cînd Logosul întemeiază Biserica (St. Verosta, *Johannes Chrysos-*

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Ion G. Coman*

Biblioteca „Astra" din Sibiu

— 125 de ani de neîntreruptă activitate publică —

Unul dintre primele „instrumente" prin care va acționa „Astra" pentru realizarea scopului propus încă de la înființare și mai înainte — de la alcătuirea statutelor în 1860 — anume „. . . . a căuta neîncetat mijloace spre a lumina, cultiva, înavuți, și ferici pe popor, ca să fie fericită țara" după afirmațiile lui Gheorghe Barițiu, a fost biblioteca „Asociațiunii", născută și ea în aceeași adunare generală din 23 oct./4 nov. 1861, deci acum 125 de ani, fiind astfel cea mai veche bibliotecă publică cu activitate neîntreruptă din țară.

Dacă la început fondul de publicații al bibliotecii număra doar 195 de cărți, acesta crește treptat (1022 vol. în 1871, 10.307 în 1891; 17.859 vol. și 379 colecții periodice în 1901; 22.158 vol. și 1512 colecții periodice în 1918; 120.000 vol. și 40.000 col. periodice în 1951) ajungînd astăzi la peste 600.000 unități de bibliotecă, din care peste 530.000 vol. cărți, 43.000 periodice, 19.428 manuscrise (cărți, scrisori ș. a.), iconografie, ex libris, cartografie, diafilme, diapozitive, discuri, fond constituit, în prima sa perioadă — pînă la 1918 — mai ales prin sacrificiile materiale făcute de toate păturile sociale ale populației românești din Transilvania și prin donații, între donatori numărîndu-se imediat după înființare, (1866) Academia Română, Ministerul de Culte și Instrucțiune Publică din București (1868), societăți sau instituții culturale și științifice din străinătate (Viena — Academia de științe, Budapesta, Florența, Roma ș. a.) precum și personalități marcante ale vieții noastre științifice și culturale atît din Transilvania cît și de peste munți: Papiu Ilarian, Moise Panga (din Orlat), Timotei Cipariu, George Tăutu (poetul moldav), Al. Treboniu Laurian, Gheorghe Barițiu, Iosif Hodoș, Simion Manginca, Iosif Vulcan, Mihail Kogălniceanu, V. A. Urechia etc., etc. (Cea mai recentă și substanțială donație provine de la fostul acad. Andrei Oțetea, fiu al Sibielului fost bursier al „Astrei"), ca și unii editori și librari sibieni sași: Samuel Flitsch și Fridrich Eugber.

După 1918, biblioteca beneficiază, în perioada 1923—1949, de dreptul de „depozit legal", prerogativă care atrage după sine creșterea substanțială a colecțiilor cu precădere a celor de periodice — una dintre cele mai complete colecții de ziare și reviste dintre cele două războaie mondiale.

În fondul „de aur" al Bibliotecii „Astra" au intrat de-a lungul timpului și se păstrează cu sfîntită grijă patriotică *cărți rare*, dintre care amintim: „Cazania lui Varlaam", Iași, 1643; „Noul Testament de la Bălgrad", 1648; „Psaltirea lui Dosoftei", Iași, 1680; „Primul calendar românesc", Sibiu 1793; „Ceaslovăț", Sibiu, 1696; „Bucoavnă", Bălgrad, 1699; Dimitrie Cantemir, „Descrierea Moldovei", Neamț, 1825 și „Istoria Imperiului Otoman" (în limbile franceză, engleză și germană), cea mai veche fiind un „Sbornic slavonesc", tipărit la Sas-Sebeș în 1580; *Cărți manuscrise:* „România pitorească" a lui Al. Vlahuță sau „Arhanghelii" lui Ion Agîrbiceanu; o *bogată corespondență* semnată de Vasile Alecsandri, Victor Babeș, Gheorghe Barițiu, Ioan Bianu, Andrei Bîrseanu, Zaharia Boiu, Valeriu Branițte, Ilarie Chendi, George Coșbuc, Nicolae Iorga, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Iraclie Porumbescu, Ilarion Pușcariu, Octavian Tăslăuanu, V. A. Urechia, Gustav Weigand și în general, a aproape tuturor marilor personalități de pe întreg pămîntul românesc. Se mai află în același fond cărți ce poartă semnături autografe, începînd cu cea a lui Aron Pumnul — dascălul de limba română și de suflet al lui Mihai Eminescu și pînă la contemporanii Ștefan Pascu, Constantin Noica, Ioana Postelnicu sau Octavian Paler.

Un loc aparte și-au găsit în rafturile bibliotecii semnăturile ce exprimă voința românilor din satele ardelene cu privire la înfăptuirea Marii Uniri de la Alba Iulia din 1918 pe documentul întitulat semnificativ „Hotărîrea noastră".

Dar valoarea și prestigiul unei instituții se măsoară și în caratele de cuget și simțire ale oamenilor care au servit-o și o servesc, motiv care ne îndeamnă să amintim și numele unor bibliotecari ce și-au zidit strădania în istoria instituției: Visarion Roman (membru corespondent al Academiei Române), primul dintre ei, cel care a alcătuit și publicat în „Telegraful Român", 1863, primul Catalog al publicațiilor aflate în bibliotecă; memorandistul Nicolae Cristea, Nicolae Togan — alcătuiește și el și publică în volum un „Catalog"; Ion Maxim, cel care alcătuiește primul „Catalog alfabetic și sistematic"; Ioan Crețu, Nicolae Petra-Petrescu, Dr. Petru Șpan, Octavian Goga (pentru cîteva luni în 1909), Ioan Banciu, Victor Lazăr, Dr. Horea Petra-Petrescu, toți cu notabilă activitate în cîmpul larg al Culturii naționale.

Răspunzînd deci plenar, atît prin numărul și valoarea colecțiilor cît și prin realizarea menirii cultural-științifice cu care a fost investită încă de la început, biblioteca „Astrei" devine, pînă la 1918, Biblioteca Națională a românilor din Transilvania.

Activitatea prezentă a Bibliotecii „Astra" se înscrie cu cinste pe coordonatele tradiției, însă și în contextul larg și generos al culturii noastre noi, fiind una dintre instituțiile de prestigiu în geografia spirituală a județului Sibiu și a țării întregi.

Sînt remarcabile eforturile actualilor bibliotecari ai „Astrei" de a pune în valoare fondul de publicații prin lucrări bibliografice — peste 40 de titluri de bibliografii, cataloage, indici bibliografici, dintre care: Cartea românească veche; Cartea străină veche, Asociațiunea „Astra" — Activitatea editorială la Sibiu, județul Sibiu în anii Republicii, Pagini de istorie, Literatura în Telegraful Român etc. fiind edificatoare în sensul amintit. Se detașează apoi manifestările științifice anuale tradiționale organizate de către Biblioteca „Astra": „Zilele Bibliotecii Astra"; Sesiunea națională de comunicări „Tineret, cultură, acțiune socială"; Instituirea anuală a cercurilor de bibliofilie și ex libris"; „Relații istorice și culturale între județele Sibiu și Vîlcea de-a lungul veacurilor" precum și numeroasele participări — peste 100 în ultimi ani — la manifestările științifice de profil cu caracter național, desfășurate în diferite alte centre culturale ale țării.

Desigur că, nu în ultimul rînd, se așează nobila strădanie a celor ce vin zilnic în contact direct cu publicul cititor, cu miile, cu zecile de mii de elevi, studenți, învățători sau muncitori din întreprinderile sibiene, cadre universitare, cercetători sau cadre tehnice din diverse domenii ale creației materiale, tineri și vîrstnici, care calcă an de an pragul prestigioasei instituții cu nume simbolic „Astra", ce își sărbătorește, în palatul construit în anul 1905, reînnoit și îmbogățit în acest an, venerabila vîrstă de 125 de ani.

Vivat, crescat, floreat „Astra"!

Nicolae Gastone

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ În ziua de *13 iunie 1986*, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc vizita d-lui Otto Sagner — editor și proprietar al firmei „Kubon et Sagner" pentru import-export carte — din München—R. F. G. Oaspeții au fost primiți în audiență de către I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, cu care prilej s-a discutat posibilitatea unui schimb de cărți și publicații teologice între editura Arhiepiscopiei Sibiului și edituri din alte țări ale Europei.

■ Prin grija I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, la așezămîntul Arhiepiscopiei Sibiului din stațiunea montană Păltiniș între *30 iunie—8 iulie 1986*, a avut loc prima serie de cursuri misionare de scurtă durată din acest an, cu participarea unui grup de preoți de pe întreg teritoriul Arhiepiscopiei.

Programul a constat din prelegeri, teme fixate de Sf. Sinod, seminarii, program liturgic la bisericuța așezămîntului, dimineața și seara, activitate omiletică etc.

Prelegeriile au fost susținute de P. C. profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, consilieri etc., întreg programul constituind un bun prilej de îmbogățire lăuntrică spre o cît mai rodnică lucrare pastorală.

■ În zilele de *4 și 5 iulie 1986*, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de pastorul suedez Ingvar Arebäck, cu soția, care a fost însoțit de P. C. pr. Anton Poșircă de la parohia ortodoxă română din Stockholm. S-a vizitat totodată colecția noastră din Sibiel, așezămîntul din Păltiniș, precum și alte obiective bisericești și social-culturale din Sibiu și împrejurimi.

■ În zilele de *10 și 11 iulie 1986*, Centrul mitropolitan din Sibiu a avut ca oaspeți de la Consiliul Ecumenic al Bisericilor pe John Cressy (englez), John Bethrong (canadian) și Uwe Arnold (din R. F. Germania), cu care prilej au vizitat Institutul Teologic Universitar din Sibiu, biserica Sf. Arhangheli din cartierul Trei Stejari-Sibiu, colecția de icoane pe sticlă din Sibiel, bisericile din Rășinari etc.

Vineri, 11 iulie, oaspeții au fost primiți de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, cu care prilej au vizitat și reședința mitropolitană din Sibiu.

■ *Vineri, 11 iulie 1986*, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit vizita unor oaspeți din S.U.A. și anume: Robert Robertson (de la Occidental Petroleum), Patrich O'Connor (de la biroul de avocatură O'Connor et Hennan) cu soția: Evelin O'Connor, Harold Chapler (de la Creromi) și Eugen Costin (de la Felton International Inc.).

Cu acest prilej, oaspeții americani au vizitat reședința mitropolitană, Institutul Teologic Universitar din Sibiu, catedrala mitropolitană, librăria și tipografia eparhială, precum și colecția de obiecte bisericești de la Centrul mitropolitan din Sibiu, fiind reținuți de I. P. S. Sa la masa de prînz.

■ Informăm cititorii noștri că în librăria eparhială din Sibiu, str. 1 Mai 35, se mai pot procura următoarele cărți:

— Arhiepiscopia Sibiului, pagini de istorie; Iisus Hristos, viața noastră; Biserica Ortodoxă Română, una și aceeași în toate timpurile; Studii de Teologie morală; De la Dunăre le Mare; Roman Ciorogariu; Alba Iulia, oraș bimilenar; Cîntările Penticostarului; Originea dreptului scris la români; Filocalia, vol. 8 și 9; Biserica Sf. Nicolae — Șchei (Brașov).

Cărțile de mai sus pot fi comandate și ramburs la adresa: Arhiepiscopia Sibiului, Sibiu, str. 1 Mai nr. 24, cu specificarea cărților dorite și adresa exactă a solicitantului.

■ Miercuri, 13 august 1986, a avut loc deschiderea festivă a cursurilor de îndrumare pastorală și misionară a clerului, seria 72-a, grupa Sibiu, deschidere care s-a desfășurat în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Programul a fost deschis de P. C. arhid. prof. C. Voicu, rectorul Institutului, care a făcut un scurt istoric al cursurilor, subliniind importanța lor în contextul actual de pastorație.

În numele preoților cursanți a vorbit C. pr. Nicolae Macu (Eparhia Aradului), care a apreciat necesitatea acestor cursuri, mulțumind tuturor factorilor care contribuie la organizarea și susținerea lor.

Corul preoților, condus de P. C. prof. I. Popescu, a interpretat cîteva compoziții religioase.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului care — plecînd de la o veche practică duhovnicească, potrivit căreia cînd, de pildă, doi călugări se întîlnesc își cer „un cuvînt de mîntuire" — a adus în atenția preoților cursanți și a celorlalți participanți unele „fulguranții" spirituale, personale și din cugetarea unor mari oameni de cultură, români și străini, după care a zăbovit pe larg asupra unei laturi referitoare la laboratorul lăuntric al preotului, care trebuie să fie, mai ales în contextul de astăzi, și un om de întinsă și temeinică cultură, ceea ce, între altele, îl va feri pe preot de „periferizare". În acest scop au fost aduse o seamă de grăitoare argumente.

Aș dori — a spus între altele I. P. S. Sa în partea finală a cuvîntării — să plecați de aici împrospătați și cu un nou entuziasm în parohii, unde să aveți o nouă respirație în Dumnezeu, ceea ce se va reflecta și în sufletele credincioșilor".

CLUJ

■ *Duminică, 1 iunie 1986*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit resfințirea bisericii din parohia Vălenii Lăpușului, prot. Lăpuș, jud. Maramureș, care a fost reparată în interior și exterior, prin jertfelnicia credincioșilor, cu ajutoare din partea Sf. Arhiepiscopii și prin purtarea de grijă a tînărului preot Sabin Bud, care a fost distins și hirotesit întru iconom, cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 8 iunie 1986*, I. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrșit resfințirea bisericii din filia Suplai, parohia Poienile Zagrei, prot. Năsăud, jud. Bistrița-Năsăud, care a fost împodobită cu o reușită pictură executată de Titus Petruse, prin jertfelnicia bunilor credincioși și purtarea de grijă a harnicului preot Florea Hîruță.

La sfîrșitul Sf. Liturghii I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 8 iunie 1986*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit sfințirea bisericii din filia Durușa, parohia Valea Chioarului, prot. Lăpuș, jud. Maramureș, construită în anul 1870, reparată capital în interior și exterior, împodobită cu pictură, prin jertfelnicia credincioșilor, cu ajutoare din partea Sf. Arhiepiscopii și purtarea de grijă a vrednicului paroh Alexandru Buteanu, care a fost distins și hirotesit „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 15 iunie 1986*, I. P. S. Arhiepiscop a săvîrșit resfințirea bisericii din parohia Agriș, prot. Turda, jud. Cluj, care a fost reparată interior și exterior prin contribuția credincioșilor și purtarea de grijă a preoților: Pașca Nicolae și Onișa Vasile — foști parohi și Bradea Maftei actualul paroh.

La sfîrșitul Sf. Liturghii I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 29 iunie 1986*, de sărbătoarea „Sf. Apostoli Petru și Pavel", P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit resfințirea bisericii din parohia Mireșu Mare, prot. Baia Mare, jud. Maramureș, care a fost restaurată capital în interior și exterior, prin jertfelnicia bunilor credincioși, cu ajutoare din partea Sf. Arhiepiscopii a Clujului. Tot acum a fost sfințită și noua casă parohială. Pentru munca depusă, preotul paroh Pop Vasile a fost distins cu rangul de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 6 iulie 1986*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit sfințirea bisericii din filia Onicești, parohia Rîșca, prot. Huedin, jud. Cluj, care a fost reparată în interior și exterior și împodobită cu o reușită pictură, prin jertfelnicia credincioșilor și purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Mărcuș Mircea, care a fost distins și hirotesit „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 20 iulie 1986*, de sărbătoarea „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul", P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Bădești, prot. Cluj, care a fost reparată capital în exterior și interior, prin jertfelnicia credincioșilor, cu ajutoare din partea Sf. Arhiepiscopii a Clujului și purtarea de grijă a vrednicului preot Vișan Tiberiu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 27 iulie 1986*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit sfințirea bisericii din filia Mițăști, parohia Muntele Rece, prot. Huedin, jud. Cluj, construită și îmbrăcată în haina picturii prin jertfelnicia credincioșilor, cu ajutoare din partea Sf. Arhiepiscopii a Clujului și cu purtarea de grijă a vrednicului paroh Toadere Dumitru.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 1 iunie 1986*, P. S. Episcop Emilian a făcut o vizită pastorală și a asistat la Sf. Liturghie în parohia Tușnad-Băi. După oficierea Sf. Liturghii, P. S. Sa a adresat credincioșilor prezenți un cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 8 iunie 1986*, P. S. Episcop Emilian, însoțit de un sobor de preoți, a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Miercurea Ciuc și a rostit un ziditor cuvînt de învățătură.

■ *Joi ,12 iunie 1986*, la Praznicul Înălțării Domnului, P. S. Episcop Emilian a participat la Sf. Liturghie în biserica din stațiunea Covasna.

■ *Duminică, 29 iunie 1986*, de Praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Rîmeț.

■ *Simbătă, 5 iulie 1986*, P. S. Episcop Emilian a primit vizita pastorului Ingvar Arebäck din Suedia, însoțit de preotul Anton Poșircă de la Parohia Ortodoxă Română din Stockholm. Împreună cu oaspeții de peste hotare s-a vizitat noua biserică din parohia Cut, prot. Alba Iulia.

■ *Duminică, 6 iulie 1986*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie în Catedrala episcopală și a rostit un cuvînt de învățătură. La Sf. Liturghie au participat și oaspeții din Suedia, pe care P. S. Sa i-a prezentat în fața credincioșilor.

În cursul după-amiezii s-a vizitat schitul Afteia din Munții Cugirului, iar seara s-a plecat la mănăstirea Rimeț.

Marți au fost vizitate: noua biserică de la Craiva, biserica în curs de pictare de la Bucerdea Vinoasă și biserica nou pictată de la Șard.

■ *Joi, 10 iulie 1986*, P. S. Episcop Emilian a primit la Centrul Eparhial vizita d-lor John Bethrong Hugh—Canada și Arnold Uwe—R. F. G. din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Împreună cu oaspeții străini s-a făcut o vizită la biserica nouă din parohia Craiva și la biserica din Bucerdea Vinoasă.

■ *Duminică, 20 iulie 1986*, de Praznicul Sf. Prooroc Ilie, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Sf. Prooroc Ilie din Toplița cu prilejul hramului. P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură.

În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru ierodiacon pe monahul Sofronie Perța și a hirotesit întru protosinghel pe cuv. ieromonah Emilian Telceanu. În semn de apreciere a străduințiilor în rugăciune și muncă pe care viețuitorii mănăstirii Sf. Ilie le depun zilnic, P. S. Episcop Emilian a oferit P. Cuv. Arhim. Mihail Goia — starețul mănăstirii și viețuitorilor, plachete aniversare cu prilejul împlinirii a 10 ani de la refacerea Episcopiei.

■ *Duminică, 27 iulie 1986*, P. S. Episcop Emilian a participat la Sf. Liturghie în parohia Șugag.

ORADEA

■ *Duminică, 15 iunie 1986*, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din parohia *Curtuișeni*, prot. Marghita, care în ultimii ani a fost înnoită, și pe dinafară și pe dinăuntru și împodobită cu o frumoasă pictură. Preotul-paroh Petru Sabo, pentru rodnică activitate pastorală, duhovnicească și gospodărească, a fost distins cu rangul de sachelar, iar membrilor Consiliului parohial li s-a înmînat scrisoare arhierească de apreciere. În cuvîntul de învățătură, ierarhul i-a felicitat pe credincioși pentru jertfelnicia și dragostea lor față de sfîntul locaș și față de credința strămoșească.

■ *Duminică, 22 iulie 1986*, de Praznicul Pogorîrii Sf. Duh, ierarhul — ca și în alți ani — a făcut un popas duhovnicesc în mijlocul bunilor credincioși din municipiul *Zalău*, săvîrșind Sf. Liturghie în catedrala de aici.

Cu acest prilej, potrivit tradiției, au fost binecuvîntate spicele de grîu aduse din fertilele lanuri, pentru ca rodul să fie cît mai bogat și ferit de orice primejdii.

În după-amiaza aceleiași duminici, chiriarhul a oficiat vecernia specială a Rusaliilor în mijlocul credincioșilor din parohia *Brebi*, prot. Zalău. Frumoasa biserică de lemn, monument istoric, ce datează de la mijlocul sec. XVIII, fiind neîncăpătoare pentru mulțimea credincioșilor, slujba a trebuit să fie săvîrșită afară. A vorbit cu multă căldură și temei despre întemeierea Bisericii creștine, ca instituție social-juridică, văzută, pentru mîntuirea sufletească a credincioșilor. Pentru deosebitul său zel pastoral, preotul-paroh Vasile Rus a fost distins cu rangul de *iconom*.

■ La data de *24 iunie 1986*, o delegație a Bisericii reformate din R. P. Ungară, în frunte cu Eminența Sa Fürti László, episcopul reformat din Miscolț, aflată în țara noastră, a făcut o vizită la sediul Episcopiei Ortodoxe Române din Oradea, unde a avut o întrevedere, în spirit ecumenist, cu P. S. Episcop Vasile. Convorbirile s-au desfășurat într-o atmosferă de cordialitate, contribuind la lărgirea și întărirea bunelor raporturi dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica reformată din țara vecină, ca și la a celor dintre popoarele și țările noastre, în cadrul îmbunătățirii climatului de pace în lume, promovat cu pregnanță de țara noastră. Cu acest prilej, înalții oaspeți, însoțiți de ierarh, au vizitat Catedrala episcopală, biserica Sf. Nicolae, Paraclisul, Muzeul și Biblioteca eparhială, toate de curînd restaurate, despre care au avut cuvinte de înaltă apreciere.

Au fost prezenți și Domnul Papp László, episcopul reformat din Oradea, și Monseniorul Stefan Dascal, vicarul Bisericii romano-catolice din Oradea.

■ La Centrul eparhial, a avut loc, sub președinția P. S. Episcop Vasile, la data de *26 iunie 1986*, o ședință comună de lucru a Consiliului Eparhial, a protopopilor din eparhie, însoțiți de secretari și contabili, și a cadrelor de conducere de la Centrul eparhial, în care s-au analizat, cu obiectivitate și spirit de răspundere, activitatea duhovnicească și gospodărească, ca și cea obștească-cetățenească a clerului din cele șapte protopopiate, în prima jumătate a acestui an.

La ședință a participat și D-l Valentin Vasiliu, ca delegat al Casei de Pensii a Bisericii Ortodoxe Române, care a dat participanților o serie de îndrumări și instrucțiuni pentru buna desfășurare a activității acestui așezămînt atît de însemnat în viața Bisericii noastre.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Într-o scrisoare către Arhiepiscopul de Canterbury, Robert Runcie, papa Ioan Paul al II-lea avertizează că hirotonia femeilor care a început să fie practicată de anglicani va fi un obstacol din ce în ce mai mare în dialogul de reunire a celor două Biserici. Cu privire la aceasta a avut loc un schimb de scrisori și între Arhiepiscopul de Canterbury și cardinalul Villebrands, președintele Secretariatului pentru unitatea creștină, acesta din urmă susținînd același lucru. Englezii au răspuns că asemenea hirotonii nu au fost încă efectuate pe teritoriul Angliei, ci doar în alte țări, precum, de pildă, Canada. Sinodul general din Anglia nu a votat nici permisiunea femeilor hirotonite de anglicani în altă parte de a oficia în Anglia. O astfel de decizie a fost amînată pînă în 1990.*

● *Cardinalul Franz König, fost primat al Austriei, a făcut o vizită la Constantinopol patriarhului Dimitrios I, în calitate de președinte al Fundației „PRO ORIENTE" din Viena.*

● *Ion Filipciuc semnează un volum de proze scurte, „VĂMILE CIREȘULUI" (Ed. Albatros, București, 1983, 140 p.), care scoate la iveală un scriitor de mare sensibilitate care își stăpînește bine uneltele.*

● Titu Maiorescu „în lumina adevărului", *de Petru Rezuș (România literară, 14, 1986, p. 8) încearcă o apărare a criticului pe care unii, comparîndu-l cu C. Dobrogeanu-Gherea, îl micșorează abil pe cel dintîi pînă la anulare. Deși e doar o semnalare care nu intră în analize și exemplificări mai largi, e totuși o invitație la o mai mare atenție față de adevăr!*

● *Emil Cioran despre Beckett: „Nu l-am auzit niciodată disecîndu-și nici prietenii, nici dușmanii. Se află în asta o formă de superioritate pentru care îl plîng și din cauza căreia, inconștient trebuie că suferă".*

În continuare Emil Cioran despre sine, comparîndu-se cu Beckett: „Dacă aș fi împiedicat să vorbesc de rău — ce tulburări și ce neliniște, cîte complicații în perspectivă!" *(Cioran:* Beckett — cîteva întîlniri, *trad. de Roxana Sorescu, România literară, 31, 1986, p. 21).*

Îl cred! Altfel cum să-i justific infamele pagini scrise despre Sfîntul Pavel?

Angelo Rinaldi scria în L'Expres, în ianuarie 1986, cu prilejul apariției cărții lui Cioran, Exercices d'admiration, *că „românul Emil Cioran e fără nici o îndoială cel mai mare prozator francez de astăzi", dar mai departe scrie: „Românii nu vin la Paris pentru a ne debita lucruri agreabile. Dar, în materie de nihilism, Cioran îi bate pe toți, fie că e vorba de compatrioții săi, de aborigeni sau de emigranți, precum irlandezul Beckett, prietenul său."*

Angelo Rinaldi e mai aproape de Cioran în cele spuse mai sus, decît atunci cînd îl face procuror moldovean, fiul unui preot și al unei baroane! Sau, cine știe, Cioran va fi simțit nevoia, vorbind cu Rinaldi, să spună și despre sine minciuni frumoase!

ANTONIE P.

Aspecte ale ecumenismului . . .

(Continuare din pag a 3-a)

tomus Staatsphilosoph und Geschichtstheologe, Verlag Styria, Gras, Wien, Köln, 1960, p. 164—170). Din cauza decăderii sale în dezordine, neamul omenesc a trebuit să accepte durerea stăpînirii și disciplina impusă de magistrați și judecători. Era un semn al dragostei lui Dumnezeu, care voia să-i știe pe oameni adunați într-o singură unitate *(Omilia 34, 4 la 1 Cor.*, P. G. 61, 291). Păcatul e o dovadă a unității neamului omenesc, căci el e prezent la toate nivelurile în acesta. Ideea și dorul de mîntuire la toate popoarele păgîne e un alt semn al unității acestor neamuri între ele, inclusiv cu poporul iudeu. Profeții vorbesc întregii lumi despre mîntuire, iar cărțile sacre și apoi traducerile lor apar la aceste popoare, ca și la iudei, pe măsură ce lumea progresa în păcat (St. Verosta, *op. cit.*, p. 173). Logosul s-a întrupat ca să ne adune pe toți în El și să fim prieteni. Dumnezeu a adus lumii pacea, prin Unul-Său-Născut.

Biserica e plenitudinea lui Hristos, căci Capul e completat cu Trupul și Trupul cu Capul. Dar Trupul nu este desăvîrșit, fără unirea membrelor lui. Membrele trupului lui Hristos fac o singură unitate, grație unui singur Duh în care am fost sau vom fi botezați: iudei, greci, sclavi și oameni liberi (1 Cor. 12, 13). Să păstrăm unitatea într-un singur Duh, să fim un singur trup. Oricît de departe am fi unii de alții, noi sîntem deja uniți și am devenit una. Deplîngem cu atît mai mult împărțirile de azi, cu cît noi am fost deja uniți prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Ne-am împărtășit cu Trupul și Sîngele Domnului, este un singur Duh care ne alcătuiește, prin botez, într-un singur trup (Jean Coman, *op. cit.*, p. 47). Sf. Ioan compară membrele trupului Bisericii cu membrele trupului omenesc. Deși cu funcțiuni diferite, membrele trupului formează o unitate perfectă. Piciorul nu poate să spună: „Eu nu sînt trup, pentru că sînt mic". Rolul piciorului este însă vital și el face, deci, parte din trup. Existența acestuia depinde de unitatea membrelor sale *(Omilia 1, 2 la 1 Cor.* P. G. 61, 250—252). Tot așa e și în Biserică. Unitatea Bisericii e încă și mai mare decît a unui om viu: ea cuprinde pe credincioșii întregii lumi din toate timpurile: prezent, trecut și viitor ca și pe aceia care au plăcut lui Dumnezeu înainte de venirea Logosului pe pămînt *(Omilia 10, la Efeseni*, P. G. 62, 75). Iată o viziune universală cosmică a Bisericii, practicată mai ales de gîndirea teologică și liturghiile orientale. Predica de pe Munte, Fericirile și mesajul divin ca și viața Sf. Apostoli se adresează nu numai evreilor, ci întregii lumi. Biserica cheamă pe toți în comun, pentru că noi toți avem o fire în comun și pămîntul ne este o cetate în comun *(Coment. la Psalm. 48, 1*, P. G. 55, 233). Biserica unește pe oameni mai ales prin comuniunea euharistică, așa cum pîinea unește în ea nenumărate boabe de grîu, care, deși invizibile unele față de altele, nu sînt mai puțin una. Autorul nostru a avut nenumărate succese misionare și sociale, chemînd la masa euharistică pe toți. Dar el cerea dragoste, sfințenie, libertate și pace celor ce veneau să se cuminece, adică exact armele și podoabele unității (Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Sensul ecumenic al Sfintei Euharistii la Sfîntul Ioan Gură de Aur*, în *Ortodoxia*, XVII, 4, 1965, p. 520—539). Rugăciunea este un mijloc eficace pentru unitatea și unirea oamenilor. În *Rugăciunea domnească*, noi nu zicem: „Tatăl meu", ci *„Tatăl nostru carele ești în ceruri"*, adică cerem pentru toți oamenii. Prin aceasta ne croim drum spre dragoste și egalizare și subliniem că în lucrurile cele mai importante și mai necesare, noi sîntem una *(Omilia 19, 4 la Matei*, P. G. 57, 238—279). Dumnezeu ne onorează și ne iubește pe toți deopotrivă. Să nu ne rugăm pentru răul cuiva, ci numai pentru binele nostru al tuturor, pentru că toate jertfele sînt aduse, nu pentru rău, ci pentru bine. Orice-ar face, omul este și rămîne fratele și prietenul nostru *(Omilia 2, 4 la 2 Cor.*, P. G. 61, 404, 433—434).

Această viziune ecumenică asupra Bisericii și a întregii lumi este conștientă de obstacolele ce se opuneau realizării unității și unirii oamenilor și se opun și astăzi. Obstacolul principal e păcatul, îndeosebi păcatul orgoliului, căruia i se adaugă dorința de stăpînire, nedreptatea, pisma, lăcomia, ura, egoismul, necurăția etc. Orgoliul a rupt unitatea lumii îngerești și tot el a rupt și rupe unitatea lumii oamenilor. Sf. Ioan recomandă continuu pocăința și smerenia contra orgoliului. Nimic din cele ce a creat omul pînă azi nu poate elimina acest monstru care sapă omenirea pînă la prăbușirea ei. Unitatea și unirea umanității constituie o problemă morală și spirituală cu rădăcinile în adîncurile inimii, de unde răsare dragostea sau spinul. „A fi om înseamnă a fi milostiv; a fi Dumnezeu înseamnă a avea milă" *(Omilia 4, 5 la Filipeni*, P. G. 62, 212).

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 15 septembrie 1986 Nr. 35—36/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

„Io Mircea mare voievod şi domn"

Se împlinesc 600 de ani de cînd pe tronul Basarabilor munteni urca fiul lui Radu I, rămas în istorie sub numele de „Mircea cel Mare". „Viteaz în război, iscusit diplomat în timp de pace, bun organizator şi cîrmuitor de ţară", cum îl caracterizează istoricul Constantin C. Giurescu, Mircea Vodă a izbutit, în cei 32 de ani de strălucită domnie, să extindă hotarele ţării, să-i apere independenţa împotriva încercărilor otomane de-a o subjuga, să-i ridice prestigiul politic prin legăturile pe care le-a încheiat cu alte state, să contribuie la propăşirea vieţii economice, să ctitorească ori să ajute mănăstiri şi biserici, în care să se dezvolte cultura şi arta bisericească.

In timpul lui, Ţara Românească a cunoscut cea mai mare întindere teritorială, după cum arată însăşi titulatura domnului: „Eu cel întru Hristos Dumnezeu bine credinciosul şi binecinstitorul şi de Hristos iubitorul şi singur stăpînitorul Io Mircea, mare voievod şi domn, cu mila lui Dumnezeu şi cu darul lui Dumnezeu stăpînind şi domnind toată ţara Ungrovlahiei şi părţile de peste munţi, încă şi spre părţile tătăreşti, şi Amlaşului şi Făgăraşului herţeg şi banatului de Severin domn şi de amîndouă părţile de peste toată Dunărea şi pînă la Marea cea mare şi cetăţii Dîrstorului stăpînitor". Deci Ţara Românească se întinde şi în părţile de sud ale Transilvaniei, unde domnul avea ca feude Amlaşul şi Făgăraşul, dar şi teritoriul dintre Dunăre şi Marea Neagră, adică Dobrogea, iar prin „părţile tătăreşti" trebuie să înţelegem ţinuturile de dincolo de Prut, în nordul Mării Negre, cucerite mai de mult de la tătari, de Basarab I.

Datorită primejdiei tot mai ameninţătoare a turcilor, domnul muntean a avut neîncetate lupte cu ei pentru apărarea pămîntului strămoşesc. Era tocmai în vremea cînd căzuseră sub dominaţia otomană cele două ţarate bulgare, de Tîrnovo (1393) şi Vidin (1396), după care va avea aceeaşi soartă şi Serbia. Singurele care au rezistat în sud-estul Europei au fost Ţara Românească şi Moldova, apărîndu-şi prin jertfe grele, materiale şi umane, fiinţa statului şi continuitatea vieţii politice. Mircea şi-a înscris cel dintîi numele în cartea de aur a acestor lupte ale poporului nostru, fiind urmat de Iancu de Hunedoara, Vlad Ţepeş, Ştefan cel Mare, Petru Rareş, Radu de la Afumaţi, Ioan Vodă cel Viteaz şi Mihai Viteazul. Prima încleştare cu turcii are loc la 1389, cînd domnul muntean trimite un corp de oaste să ajute pe cneazul Lazăr al sîrbilor. Au fost însă înfrînţi la Cîmpia Mierlelor (Kossovopolie), iar cneazul sîrb şi-a pierdut viaţa. A urmat o expediţie de răzbunare împotriva lui Mircea, sub conducerea noului sultan Baiazid, supranumit Fulgerul. Lupta a avut loc la Rovine, la 10 octombrie 1394 şi s-a încheiat cu o victorie strălucită a domnitorului Mircea. O mare expediţie creştină organizată de regele Sigismund ajutat de cavaleri francezi, germani şi englezi, de flota veneţiană şi chiar de Bizanţ, s-a terminat prin dezastrul de la Nicopole, la 28 septembrie 1396. Mircea participase cu un corp de oaste şi ceruse chiar permisiunea de-a ataca cel dintîi, ca unul care cunoaşte felul de luptă al turcilor, dar a fost refuzat. În anul următor a avut loc o nouă expediţie de răzbunare în Ţara Românească, dar oastea otomană a fost înfrîntă, undeva pe Ialomiţa, cum consemnează un cronicar bizantin. În 1400, la întoarcerea unei oşti turceşti dintr-o expediţie de pradă în Ungaria, a fost atacată de Mircea, şi distrusă aproape în întregime. Cunoscuta victorie a lui Timur-Lenk, hanul mongolilor, asupra lui Baiazid, în 1402, la Ankara, i-a dat lui Mircea răgazul de a-şi reface ţara.

In luptele pentru tron care au avut loc între fiii lui Baiazid s-a amestecat şi domnul muntean, sprijinind pe

unul din ei, cu numele Musa. În schimbul ajutorului, a primit mai multe posesiuni pe malul drept al Dunării, fapt pentru care era îndreptăţit, să adauge la titlul său şi pe acela de „stăpînitor al mai multor cetăţi turceşti". În cele din urmă, ajunge la tron Mahomed I, care în 1417 porneşte într-o mare expediţie în Ţara Românească. Sînt cucerite de turci cetăţile Turnu şi Giurgiu; aceeaşi soartă a avut-o, tot pe atunci, şi Dobrogea. Raportul de forţe se dovedise inegal, încît Mircea s-a văzut nevoit să încheie pace cu imperiul otoman, aflat în plină expansiune, prin plata anuală a unui tribut, „pentru ca să se odihnească ţara cu pace", după cuvîntul cronicarului Radu Popescu.

În ciuda acestor permanente lupte cu turcii, viaţa economică a ţării a fost în plină prosperare. S-au bătut ducaţi şi bani de argint. Se exploata aramă, fier şi sare. Negustorii din Lvov, din Lituania şi din Braşov au primit privilegii comerciale în mai multe rînduri. Se aduceau produse — mai ales postavuri — chiar din centre foarte îndepărtate: Ypres, Louvain, Köln şi Cehia, iar de la noi se exportau vite, piei, blănuri, peşte, brînză, grîu, ceară şi sare.

Sub îndrumarea mitropoliţilor Antim Critopol (1370—c. 1401) şi a urmaşilor săi, datorită sprijinului generos al domnitorului, a prosperat mult şi viaţa bisericească. Pe lîngă mănăstirile Vodiţa şi Tismana, ctitorite de Sfîntul Nicodim, — care şi-a desfăşurat o parte din activitate şi în timpul domniei lui Mircea († 26 dec. 1406), — au fost înălţate acum noi lăcaşuri de închinare, din care multe erau ctitorii domneşti. Mănăstirea Cozia este atestată documentar, pentru prima oară, în două hrisoave de danie de la Mircea cel Bătrîn, ambele cu data de 20 mai 1388. Din cuprinsul primului hrisov rezultă că domnitorul „a ridicat din temelie o mănăstire în numele sfintei şi de viaţă începătoarei şi nedespărţitei Troiţe... la locul numit Călimăneşti pe Olt...", căruia îi dăruia acum satele Orleşti şi Cricov, o moară la Piteşti, un mertic anual de grîu, vin, brînză, caşuri, miere, ceară şi postav şi îi întărea moşiile dăruite de unii boieri. Prin acelaşi hrisov se rînduia ca „mănăstirea Cotmeana să fie supusă, cu toate cele ce se ţin de ea, mănăstirii mai sus scrise", deci Coziei. Prin al doilea hrisov dăruia Coziei satele Călimăneşti, Jiblea, Bărdăţani, Seaca şi Hinăteşti, scutite de dări. În anii următori i-a hărăzit alte sate, bălţi cu peşte, mori, produse alimentare. Biserica mănăstirii Cozia, una din cele mai impresionante creaţii arhitectonice din tot sud-estul european — este în plan triconc, pronaos pătrat, naos dreptunghiular, avînd o turlă, aşezată pe o bază pătrată, iar faţadele au un bogat decor sculptat în piatră (chenare la ferestre, rozete).

În 1408 era atestată documentar „mănăstirea domniei mele de la Snagov", probabil o aşezare monahală mai veche, la care Mircea a ridicat o biserică nouă ori a refăcut pe cea veche. Schitul Brădet a fost ctitorit tot de domn, pe locul unui lăcaş mai vechi. Probabil, tot sub marele domnitor au fost înălţate mănăstirile Vişina, în defileul Jiului, Dealu, lîngă Tîrgovişte, Glavacioc, azi în sudul judeţului Argeş. După cercetări mai noi, mănăstirea Bolintin (azi dispărută) era ctitorită încă din timpul lui Basarab Întemeietorul. Anterioară Coziei era şi Nucetul, din judeţul Dîmboviţa. Toate s-au învrednicit de danii însemnate din partea lui Mircea Vodă. O serie de schituri şi biserici — ridicate prin jertfele unor călugări, preoţi de mir şi credincioşi — completau şirագul acestor ctitorii domneşti şi boiereşti, mărturii ale evlaviei şi dragostei lor de neam.

N-au fost nesocotite nici lăcaşurile de închinare din afara hotarelor ţării. Un document mai tîrziu, de pe la începutul veacului al XVI-lea, spune că Mircea Vodă „a înnoit" mănăstirea Cutlumuş din Muntele Athos, făcînd-o „ctitorie" a Ţării Româneşti. Potrivit tradiţiei, ar fi ridicat sau ajutat mănăstirea de la Scorei, în părţile Sibiului.

În aceste mănăstiri muntene s-au copiat manuscrise, s-au alcătuit lucrări originale, s-au lucrat veşminte ori vase liturgice. Vremurile vitrege prin care a trecut ţara după el au făcut ca puţine din acestea să mai ajungă la noi. Se cunoaşte un epitaf dăruit Coziei în 1396, lucrat în fir de aur, argint şi mătase colorată, pe fond de mătase. Sf. Nicodim de la Tismana copia, prin 1404—1405, un frumos *Tetraevanghel* în limba slavă, poate în mănăstirea de la Prislop, în părţile învecinate ale Hunedoarei, Monahul Filotei — fostul logofăt Filos, sfetnicul domnitorului, — alcătuia tot pe atunci *Pripealele*, scurte texte imnografice care se cîntă cu stihuri din „psalmii aleşi" la polieleul unor praznice.

După o domnie de 32 de ani, Mircea Vodă şi-a sfîrşit viaţa în ziua de 31 ianuarie 1418. La 5 februarie, trupul său era aşezat într-un sarcofag de piatră în pridvorul bisericii ctitorite de el la Cozia. Chipul lui, în costum de epocă, avînd alături pe fiul său Mihail, asociat şi apoi urmaş la tron — ţinînd împreună o biserică pe mîini, stăruie şi astăzi în naosul aceleiaşi biserici, pe peretele de apus, dar cu refaceri mai tîrzii.

Amintirea domnitorului muntean, mare apărător al pămîntului strămoşesc şi ctitor de sfinte lăcaşuri, cîntat în versurile lui Grigore Alexandrescu şi mai ales de Mihai Eminescu în Scrisoarea a treia, va rămîne peste veacuri, bucurîndu-se de binemeritată cinstire din partea tuturor celor ce se numesc „români".

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

CALENDAR DE INIMĂ

Dionisie Romano în dialog ecumenic cu „un israelit" la mijlocul secolului trecut

Dionisie Romano, viitorul episcop al Huşilor (1865) şi apoi al Buzăului (1865—1873) a avut o viaţă zbuciumată. Originar din Săliştea Sibiului, a trecut în Moldova în anul 1825, la Mănăstirea Neamţu, unde n-a putut prinde rădăcini. În acelaşi an a ajuns în Ţara Românească, la Mănăstirea Cernica. Nici acolo n-a putut rămîne, pentru că nu avea carte canonică în regulă şi Mitropolitul primat Grigorie l-a trimis la urmă, adică înapoi la Neamţu. S-a întors la... Bucureşti! A lucrat o vreme ca zeţar în tipografia de la Cişmeaua Mavrogheni, cumpărată de I. Heliade Rădulescu, şi apoi a ajuns la Şcoala lui Gheorghe Lazăr, plecat şi el din Avrigul Transivaniei, nu departe de Săliste. În căutare de protectori, a ştiut să se facă apreciat de Ilarion al Argeşului, sfetnicul lui Tudor Vladimirescu şi s-a aşezat pe lîngă acesta la mănăstirea Antim din Bucureşti, pe atunci metoc al episcopiei Argeşului. Ilarion l-a hirotonit ierodiacon. Obţinînd un „înscris" de la Şcoala lui Lazăr (1832) sub semnătura lui S. Marcovici, Eufrosin Potecă şi Moroiu, ajunge în acelaşi an „profesor naţional" la Buzău. Acolo, printre altele, a întemeiat şi publicat, împreună cu Gavril Munteanu, prima gazetă bisericească din ţară, *„Vestitorul Bisericesc"* (1839—1840).

În 1841 revine în Bucureşti ca profesor de seminar, dar trecînd în 1848 de partea revoluţiei, scapă cu fuga, în Transilvania, găsind ocrotire la Andrei Şaguna. Din nou în Ţara Românească, la mănăstirea Bâbeni (1849—1851), apoi la mănăstirea Sadova (1851—1853) scrie şi tipăreşte mult. În 1853, cînd Rusia a ocupat Principatele, e bănuit de înaltă trădare şi scapă cu fuga la Constantinopol, unde se alege chiar cu o decoraţie de la sultan.

De la Constantinopol s-a întors din nou în Moldova, unde reuşeşte să ajungă stareţ la Neamţu (1855—1856), dar şi aceasta se termină cu o destituire în 1856. Cîţiva ani peregrinează între Moldova şi Ţara Românească, dar nu-şi dă răgaz de la preocupările culturale.

În această perioadă, între 1 ianuarie 1857 şi 19 februarie 1859, publică la Bucureşti împreună cu Ilie Benescu,[1] revista *Predicatorul* (Jurnal eclesiastic), pe care îl tipăreşte în tipografia „Nifon Mitropolitul". Au scos 52 de numere în 1857, apoi după o întrerupere, au reluat publicaţia în martie 1858, ajungînd în decembrie la 42 de numere. În 1859 au mers înainte cu numerele anului II pînă au ajuns la martie 1859 cu nr. 50, încheind astfel un an de apariţie, după care publicaţia şi-a încetat apariţia. Îmbolnăvindu-se grav episcopul Filotei al Buzăului, Alexandru Ioan Cuza l-a trimis acolo ca vicar pe Dionisie. Nici de acum înainte nu va scăpa de necazuri, dar oricum, după o trecere pe la Huşi, va reveni în 1865 pe scaunul Buzăului unde va păstori pînă în 1873.

Colecţionar de cărţi vechi şi manuscrise importante, în 1867 a oferit Bibliotecii *Societăţii Academice Române* 73 de volume care au constituit fondul de bază a ceea ce va fi mai apoi: Biblioteca Academiei Române. Apoi întreaga sa bibliotecă a fost achiziţionată de Biblioteca Academiei. Încă în viaţă fiind, a fost ales membru onorific al noii Instituţii, fiind astfel unul din cei şapte academicieni pe care i-a dat ţării Săliştea Sibiului.

Pe cînd era redactor la *Predicatorul*, pe care îl scria în întregime împreună cu Ilie Benescu, redacţia a primit o scrisoare de la „un israelit", pe care a publicat-o în nr. 11 din 15 martie 1857, p. 81—83. Revista mai folosea încă un alfabet de tranziţie în care, spre exemplu, literele m, n, s, i, t, î, z, d erau latine, iar ş, l, u, v, r, p erau chirilice. „Israelitul se numea *Aaron Aşer* şi se declara interesat de „înaintarea literaturii române". Văzînd în mîna unui prieten, Demetru Gheorghiade, revista *Predicatorul*, a dorit să aibă şi el un abonament şi anunţa că a şi trimis şase sfanţi, preţul pe un an, preţ pe care îl aprecia ca foarte cinstit şi departe de orice intenţie de speculă. *Aaron Aşer* mai scrie că a îndemnat şi pe alţi coreligionari ai săi să se aboneze la *Predicatorul*, deoarece aprecia că este o publicaţie „de morală" şi folositoare socie-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Schitul Sihla

„Locuri sfinte şi frumoase
Neamţ, Sihla şi Cetate,
Am venit întreg aicea
Şi mă-ntorc pe jumătate".

Spre sfîrşitul veacului trecut, un călător român, masiv, vînjos şi curajos, învelit într-o pelerină de ploaie şi purtînd pe cap o pălărie cu boruri largi, încălţat cu opinci şi purtînd la şold un revolver, iar în desagă o bardă şi hrană pe sponci, în tovărăşia căluţului său „Pisicuţa", pleca vara din Piatra Neamţ — „Pe drumuri de munte". Urmînd şi noi lui Hogaş, pe drumuri şerpuite, pe poteci încîlcite şi cotite, prin locuri rar călcate şi pline de neprevăzut, la fiece pas, facem primul popas la Sihla. Urmărindu-l pe scriitorul subtil, prin „Poiana Ciungilor", spre Sihla, „pierdută în creierul munţilor", în locuri care întrec „culmea de asprime, singurătate şi sălbătăcie a celei mai puternice închipuiri", Hogaş nu afla aici, decît o singură biserică de lemn, îngrijită de un călugăr octogenar, care îl conduce la peştera Sfintei Teodora. Hogaş profund impresionat de aşezarea schitului „unde numai vulturul îndrăzneţ mai străbate, din cînd în cînd", credea că a păşit „pe lumea cealaltă". Pentru a ajunge la peştera „punctul de atracţie al acestor locuri", trebuie să se prefacă în acăţătoare, să se vîre pe dedesubt sau să sară în zbor pe deasupra stîncilor, care mai de care mai anevoioase şi mai greu de trecut. Peştera era, ca şi azi, o despicătură verticală în peretele zidului de stîncă, în care se face o scobitură aproape rotundă. În „acest beci umed şi întunecat, din pîntecul muntelui, se zice că a trăit 60 de ani" sfînta Teodora, fiică de răzeş moldovean, din sec. XVII — Stefan Joldea. Moaştele cuvioasei se păstrează azi în lavra Pecerska cu inscripţia „Teodora din Carpaţi". Părăsindu-l pe Hogaş, urcăm şi noi în sens invers, cale de o oră de mers, dinspre Sihăstria. Ajuns sus, poteca cu greu îşi face loc, printre îngrămădiri de stînci, ce tăinuiesc mulţime de peşteri, în care au locuit schivnici, iubitori de linişte, ori vremelnic localnicii din apropiere, în vremuri de bejănie. Pînă a ajunge la peşteră, treci mai întîi prin faţa fîntînii Sf. Teodora, o „mică scobitură pătrată", deasupra unei stînci înalte, pe care, după legendă, ar fi săpat-o însăşi Sfînta, cu unghiile ei, ca să strîngă în ea un strop de rouă sau picături de ploaie, spre a-şi alina setea. În mijlocul peşterii se află o piatră, ce-i servea drept vatră şi pe care sfînta aprindea focul, din cînd în cînd, spre a-şi desmorţi oasele înfrigurate de gerul iernii. Deasupra peşterii, brazi înalţi ale căror rădăcini au sfărîmat pereţii stîncilor, dau farmec de vis. Ceva mai încolo, înspre schit un munte de stînci ce ameninţă cu prăbuşirea adăpostea cîteva chilii de

(Continuare în pag. a 2-a)

protos. *Ştefan Guşă*

2. Constituirea Asociaţiunii Transilvane (ASTRA)

Reacţia la articolele publicate în „Telegraful Român" de Ioan Puşcariu a fost mai promptă decît se aştepta el însuşi, dacă nu cumva avusese o înţelegere prealabilă cu episcopul — pe atunci — Andrei Şaguna. Pentru că nimic nu se publica în ziar înainte ca materialul să fie văzut de el. Sugestiile pretorului de la Vinţul de Jos stîrniseră o adevărată febrilitate între intelectualii români, grupaţi mai ales în centrele Sibiu, Blaj şi Braşov, iar chemarea episcopului pentru o întrunire preliminară la Sibiu în ziua de 10/22 mai (respectiv 23 mai, decalajului calendaristic de 12 zile adăugîndu-se ulterior încă o zi) — deci numai după 10 zile de la al doilea articol al lui Puşcariu — i-a găsit într-o stare de spirit favorabil, deasupra diferenţelor politice sau confesionale. Sînt prezenţi în clădirea seminarului sibian 176 intelectuali români şi consilierul guvernamental Paul Dunca este însărcinat cu redactarea unei petiţii către guvernatorul Transilvaniei, Lichtenstein — cu sediul chiar la Sibiu — prin care se cerea aprobarea unei adunări pentru definitivarea statutelor. Textul a fost revăzut apoi de episcopul Şaguna. Era axat pe ideea de progres ca „semn al timpului" şi al „dezvoltării puterilor spirituale şi materiale" ale naţiunilor, „prin înflorirea agriculturii şi a industriei" şi prin „cultivarea morală şi luminarea poporului". Şi mai departe: „Conştiinţa aceasta s-a trezit şi la românii din patria aceasta...", care adoptînd deviza împăratului „Viribus unitis" vor să se constituie într-o societate care să activeze pentru progresul poporului român din Transilvania. Semnează mitropolitul de la Blaj Alex. Sterca Şuluţiu şi episcopul Andrei bar. de Şaguna, urmaţi de ceilalţi 174 intelectuali prezenţi.

Lichtenstein are ezitări. Cu un an în urmă Moldova se unise cu Ţara Românească. Nu cumva aprobînd deschidea porţile unei alte uniri? Răspunsul cu nr. 2475 îl transmite „către Excelenţa sa domnul consilier c. r. intim de stat şi consilier extraordinar temporar al senatului imperial şi ilustrisim episcop gr. ort. Andrei baron de Şaguna, aflător de prezinte în Viena" — tocmai la 12 iulie 1860. Episcopul era într-adevăr la Viena şi răspunsul guvernatorului pare binevoitor. Conform legilor el nu poate aproba cererea dacă nu i se alătură şi un proiect de statute „măcar şi numai în schiţă generală". Îi atrage atenţia ca statutar să se prevadă că societatea „nu va servi doar intereselor naţionale" ca să nu se creeze „o ruptură între naţionalităţi".

(Continuare în pag. a 3-a)

Corneliu Dragoman

Mitropolitul Sebastian Rusan

— 30 de ani de la moartea sa —

La 15 septembrie 1986, se împlinesc 30 de ani de la moartea vrednicului de pomenire Mitropolit al Moldovei Sebastian Rusan.

Om cu bun simț și plin de omenie, a păstorit pe scaunul marilor ierarhi cărturari ai Moldovei Varlaam și Dosoftei, Veniamin Costachi și Nicodim, în anii 1950—1956, iubit și prețuit de toți cărora le-a fost părinte adevărat.

A fost de origine ardelean, ca și blîndul și înțeleptul său înaintaș, Iacob Stamati (1792—1803) — rămas pildă în istorie, de recunoștință față de mama sa, țărancă. S-a născut la 22 septembrie 1884, în satul Secășel pe Tîrnave, din familie de țărani modești, cu sănătoasă tradiție creștină. Această tradiție a pus pecete veșnică pe sufletul său și o va evoca cu lacrimi în amintirile și destăinuirile sale duioase, scrise în „Osteneli Chiriarhale", Iași 1950, p. 500.

Amintindu-și de anii copilăriei și de mama sa care, la Sf. Patimi și la Învierea Domnului, își ducea, în port românesc, odraslele, patru băieți și trei fete, la bisericuța din deal, Mitropolitul Sebastian zice: „Am cîntat pentru întîia dată în biserică, la strană, troparul „Hristos a înviat . . ." Nu știu cum am cîntat, simțeam, doar, că ochii tuturor erau ațintiți spre mine. Eram cuprins de emoție și inima îmi bătea cu putere . . . Acasă, mama mi-a cuprins capul în mîinile sale aspre de muncă — așa de scumpe mie — și sărutîndu-mi obrăjorii îmbujorați, mi-a zis: *„Dragul mamii, popă am să te fac!"* Lacrimile ei de caldă bucurie, curgînd din plin și unindu-se cu ale mele, au fost izvor de apă curată pe care a vîslit corabia vieții mele" (p. 295 sq.).

Urmînd dorința mamei și vocației sale, după ce a terminat școala primară și liceul din Blaj cu succes, s-a înscris la Institutul Teologic „Andreian" din Sibiu, pe care l-a terminat în 1907, luptînd cu mari greutăți materiale de care s-au lovit toți copiii săraci în dorința lor de carte.

Căsătorindu-se în 1907, este hirotonit preot de Mitropolitul Ioan Mețianu pentru parohia Crăciunești în Munții Apuseni, sat aidoma cu Săracenii lui Popa Tanda din nuvela lui I. Slavici. Avea o bisericuță de lemn prin care șuiera vîntul. Sărac preotul, erau săraci și credincioșii, care aveau ca bogăție comoara credinței în Dumnezeu care le va da și zile mai bune. Și așa a fost. Ajutat de un epitrop nestiutor de carte, care-și tinea socotelile de bani pe un „toiag", tînărul preot, Sebastian, a început cu ajutorul lui Dumnezeu, optimist și curajos, zidirea unei biserici pe care a terminat-o curînd, spre bucuria tuturor parohienilor care-l priveau ca pe un om al lui Dumnezeu trimis să-i ajute.

Apreciindu-i just rîvna apostolică și roadele scurtei sale pastorații, mitropolitul trimite pe înflăcăratul Părinte Sebastian la Vulcan, pe Valea Jiului, o parohie mai mare dar și cu mari probleme sociale, pentru că enoriașii săi erau mineri săraci.

Aici lipsea turnul de pază și de orientare spirituală spre Dumnezeu. *Lipsea biserica.* Cu aceeași rîvnă și zel, cu aceeași înțelepciune și pasiune sacră a adunat în jurul său pe credincioși și în scurt timp a ridicat aici o frumoasă biserică. Vreme de 17 ani a păstorit între muncitori cu mult tact, prudență și demnitate, apărînd energic justele revendicări ale minerilor în fața autorităților de stat și a patronilor spoliatori, ridicîndu-le nivelul de trai spiritual și material.

La cererea sa, se transferă la parohia din Ocna Sibiului, unde depune același interes pentru o pastorație exemplară, fiind unanim apreciat, stimat și iubit. Aici *a pierdut pe iubita sa soție.* Tot greul familiei a rămas de-acum numai pe seama sa, trebuind să fie copiilor săi numeroși și mici și „mamă" ca să le dea o bună educație și să devină oameni de elită în societate.

În decembrie 1933 este transferat paroh în Odorheiu, capitala județului cu același nume. Aici desfășoară una din cele mai rodnice activități din viața sa bisericească, pastorală și națională. În această ipostază l-am cunoscut de aproape și am colaborat cu Păr. Sebastian vreme de cinci ani (1933—1938). Am fost instalați parohi în aceeași lună; smerenia mea fiind ales preot-paroh în Cristuru-Secuesc, unde am funcționat și ca profesor de religie la Școala normală de aici. Aveam *aceleași* nevoi și probleme bisericești, pastorale și naționale, de aceea eram într-o permanentă *consfătuire.* Așa am legat o *strînsă prietenie,* de buni „vecini" — cum ne spuneam și care s-a păstrat și după ce Dumnezeu și vrednicia sa l-au ridicat la treapta de Mitropolit.

Și aici, la Odorheiu în anul următor, 1934, Păr. Sebastian, ajutat de un comitet parohial distins, oameni cu mare autoritate și înaltă conștiință românească, a pus piatra fundamentală unei impunătoare catedrale pe care a terminat-o în trei ani, 1937, împreună cu un rînd de case parohiale și grădină frumoasă, care fac cinste Odorheiului pînă azi.

Paralel cu această complexă activitate bisericească, Păr. Sebastian a fost și profesor de religie la liceul de băieți „St. O. Iosif" din Odorhei, în anii 1934—1937, membru în toate corporațiile bisericești, instituțiilor de cultură și organelor de stat.

În anul 1937, Păr. Rusan este numit administrator protopopesc al viitorului protopopiat ortodox din Odorhei care, pe temei istoric, urma să se reînființeze, căci aici a fost protopopiat în sec. 18-lea—19-lea, cu multe parohii ortodoxe. Acestea, însă, după anul 1867 — cu începutul dualismului și politica statului ungar de deznaționalizare a românilor — au dispărut, prin măsurile draconice și șoviniste, aplicate enoriașilor care au trecut la confesiunile eterodoxe. Bisericile lor părăsite și neîngrijite s-au ruinat și au pierit. Așa este cazul la Bodogaia, Simionești, Betești, Filiaș, etc.

În noua calitate de administrator al protopopiatului Odorheiul, Păr. Rusan a depus o muncă asiduă de zidire a multor biserici, sfătuind, îndrumînd și ajutînd moral și material pe frații săi preoți.

Dictatul de la Viena l-a obligat pe vrednicul protopop, bunul părinte Sebastian să ia toiagul pribegiei, să se refugieze din fața năvălirii hoardelor horthyste și să-și continue pastorația în parohia Viștea de jos, purtînd cu sine greutatea exodului și a familiei, cu încrederea robustă în vremile bune care vor veni. Și nu s-a înșelat. „Adevărul din pămînt a răsărit și dreptatea din cer s-a coborît" (Ps. 84, 12) — pentru neamul nostru umilit — după actul de la 23 august 1944.

Toți biografii și colaboratorii Păr. Sebastian sînt de acord că ascensiunea sa în scaunul de episcop al Maramureșului (1948) și, apoi, cel de Arhiepiscop al Sucevei și Mitropolit al Moldovei, în 1950, este meritul unei activități excepționale, al unei munci devotate și permanente pentru Biserică și neam, pentru elanul pastoral și conștiința dăruirii de sine, vreme de o jumătate de veac, în folosul celor mici și oropsiți, nedreptățiți și asupriți, începînd cu cei din Crăciunești apuseni și pînă la cei din regiunea secuizată.

Ajuns Mitropolit al Moldovei, al doilea ardelean după Iacob Stamati, Vlădica Sebastian s-a recules profund.

Convins că Moldova este perla Țării prin mînăstirile, schiturile și bisericile nemuritoare din orașe, tîrguri și sate, dovada unui popor cu o credință și viață profund creștină, poate, ca nici un alt popor din lume, cu monahi, preoți, intelectuali și credincioși luminați, însetați după mîntuirea în Hristos, Vlădica Sebastian a sporit înzecit lucrarea sa misionară. Călăuzit de simțul realității religios-morale și social-istorice date, s-a făcut cu Sf. Ap. Pavel „tuturor toate" (I Cor. 9, 22) ca să mîntuiască pe cît mai mulți, să fie tuturor de folos, părinte bun și păstor model care-și pune sufletul său pentru binele și fericirea oilor sale (Ioan 10, 11).

Ca și în tinerețile sale, n-a cunoscut comoditatea, mulțumirea de sine și trufia vieții, ci numai munca, numai efortul constant, lupta cu adversitățile vieții și dăruirea pentru preoții și credincioșii Moldovei. Un apropiat colaborator al său a spus drept și cinstit că Mitropolitul Sebastian „și-a mistuit ființa pe cîmpul misionar, . . . de primăvara și pînă tîrziu, cercetînd cele mai răslețe sate, . . . îndrumînd pe preoți cum să lucreze în pastorație, ca să fie *credincioșilor lumina lumii și sarea pămîntului"* (C. Nonea, Mitr. Mold. Nr. 3/1956, p. 525).

Roadele duhovnicești ale unei atît de fericite misiuni au fost răsplătite cu o legătură desăvîrșită de dragoste și prețuire între păstor și turmă. Ori unde ai fi întîlnit un credincios sau preot moldovean, care l-a cunoscut pe Păr. mitropolit Sebastian, ar fi avut numai aprecieri frumoase și cuvinte laudative la adresa acestui Ierarh cu chip patriarhal, modest și binevoitor, venit din vremile bătrîne ale lui Daniil Sihastru. Acestuia i se adăuga o statură aleasă cu ochi ageri și pătrunzători, limpezi și curați ca lacrima, semnul sincerității morale și al unui optimism mîngîietor și înălțător.

Mai semnalăm, între alte trăsături de caracter ale Înaltului Ierarh, consecvența cuvîntului dat, severitatea față de sine, blîndețea și buna înțelegere față de cei ce erau în greutăți și ananghie, pe care căuta să-i ajute moral și material — din banii săi. Era amabil și politicos, deschis la suflet.

O caracteristică esențială a vrednicului Vlădică Sebastian a fost „de la tinerețe pînă la bătrînețe" — spiritul de bun gospodar, cu care a venit din familie și l-a cultivat în toată pastorația sa. Așa se explică faptul că a restaurat vechea catedrală mitropolitană, cu hramul „Sfîntul Gheorghe" din Iași, sortită demolării din cauza avariilor din al II-lea război mondial. El a rectitorit-o și acum își doarme somnul de veci lîngă ea. La fel s-a îngrijit de catedrala Sfinții Trei Ierarhi, opera nemuritoare a lui Varlaam și Vasile Lupu. A restaurat clădirile rămase de la Mitropolitul Veniamin Costachi. A făcut îmbunătățiri la palatul mitropolitan ș. a. În eparhie a restaurat o seamă de mănăstiri și monumente voievodale de artă religioasă care fac mîndria și demnitatea noastră de popor bimilenar creștin, în fața multor străini care ne vizitează țara. Între acestea sînt mănăstirile: Neamț, Sucevița, Vatra Moldoviței, Humor, Arbore, Slatina ș. a. Apoi biserici din sate și orașe ca Iași, Botoșani, Bacău, Dorohoi, Hîrlău, Ruginoasa lui A. I. Cuza, Piatra Neamț ș. a.

Luînd pildă de la Patriarhul Iustinian și Mitropolitul Bălan, care au făcut case pentru sănătatea preoților la Techirghiol, Păltinis și Bazna, harnicul Vlădică Rusan a zidit o astfel de casă la Bălțătești pentru preoții Moldovei.

Problemele culturale — la fel ca și cele misionare — au stat în centrul activității Păr. Sebastian. Ca unul care a iubit cartea și pe intelectuali, a dorit să ridice la un înalt nivel cultural pe preoții săi.

Mitropolitul Sebastian a fost omul realității social-istorice încadrat și ancorat în actualitate, nu un visător. A fost un luptător înflăcărat pentru pace în lume, convins că pacea este voia lui Dumnezeu revelată nouă de Fiul Său — Domnul Iisus Hristos.

Așa a fost Mitropolitul Sebastian Rusan, un *om de mare omenie,* corect, care a făcut cinste Ardealului. Prin el am restituit Moldovei multe daruri făcute nouă de marii săi Ierarhi și Voievozi în frunte cu Ștefan cel Mare.

A fost un ierarh lumiat, o personalitate de seamă a Bisericii din Moldova și a Bisericii Ortodoxe Române, omul care s-a dăruit total slujirii lui Dumnezeu și oamenilor.

Prof. Dr. *Simion Radu*

Dionisie Romano . . .

(Continuare din pag. 1)

tății. Ba mai mult, văzînd că revista se plînge de lipsă de fonduri, a pornit chiar o campanie de colectare de abonamente, cu toată sfiala de a nu fi criticat de „conlocuitorii" israeliți. Campania a dat rezultate frumoase, dobîndind multe abonamente chiar „din crema societății". El se explica, arătînd că morala e lucrul cel mai necesar în patrie, „fiindcă fără morală nu există religie care ne unește pe toți ca frații între noi, și fără dînsa nici facere de bine, nici mustrare de cuget". Poporul român are nevoie de astfel de adevărați mentori", cum este gazeta *Predicatorul,* încheia ei totodată și trimitea și lista abonamentelor colectate.

Răspunsul se publică în același număr al revistei (p. 83—86) și e un răspuns personal, al unuia dintre redactori. Nu semnează, dar fiind prim redactor și folosind pe „Dumnezeu drăguțul", ca la Sălișteni, e de presupus că e alcătuit de Dionisie Romano. Îi scrie lui *Aaron Așer,* deși spune că nu-l cunoaște, o scrisoare afectuoasă, dezmierdîndu-l cu diminutivul *Aaronică* și plîngîndu-i-se împotriva celor ce călcau preceptele morale și tulburau viața socială. Face și puțină catehizare cu el, reproducîndu-i rugăciunea *Tatăl nostru,* dar fără ostentație și fără vreun gînd ascuns. Dimpotrivă, a vrut prin aceasta să-i arate că după învățătura lui Hristos „toți oamenii sînt fiii Celui Prea Înalt și frați între ei" și prin aceasta obligați să se iubească între ei. „Spune-mi Domnul Aaron ce cusur găsești dumneata în această rugăciune?" — întreabă el, sigur că domnul Aaron nu va putea găsi niciunul și că pe această platformă a originii comune și a frăției între nașterea de la același Părinte ceresc, ei doi, deși de religii diferite, se pot înțelege foarte bine. „Toți sîntem una înaintea lui". Scăderile morale ale societății, nu se datorează vreuneia dintre religii, ci faptului că cei care se pretind credincioși, nu-și respectă cum trebuie preceptele religiei lor.

Dionisie Romano găsește că toți erau vinovați de cele ce se petreceau în societate și mai ales atunci cînd se acuzau reciproc, „tăindu-ne unul altuia la palavre ca să ajungă fiecare din noi la scopul său", adică să tragă jarul pe turta lui? Și dacă e așa, „Cine strică frățioare?", ca și cum ar fi zis: religia creștină, religia mozaică, sau pornirile rele ale oamenilor? „Gîndește-te bine și spune-mi". Îl invită la dialog, plantînd accente profetice în inima cuvintelor. Cît despre dînsul, el își formulează pe loc opiniile, autocritic, într-un fel de ecumenism anticipat, la acea vreme a vrăjmășiilor dintre religii, cu un secol înainte de a se fi ivit zorii ecumenismului propriu-zis: „Eu, după capul meu, zic că tot noi stricăm pentru că și mie și dumitale ne place minciunile să le ascultăm și să le făptuim și făptuindu-le tot noi dăm în gropi, disprețuind zisele celor adevărat înțelepți care zic: „mai întîi vezi ce stă înaintea picioarelor tale, și apoi uită-te la stele, spre a te face astronom, ca nu cumva mergînd înainte cu ochii ațintiți (în original „țintați") la lună, să nemerești în puț ca s-o scoți de acolo". Îl invită în continuare să-l citească pe Socrate care „descrie acurat toate aceste lucruri", desigur în dialogurile lui Platon.

Mai departe îi enumeră tot autocritic, o seamă de principii creștine precum *iubirea de aproapele, milostenia, răbdarea, pacea* pe care chiar creștinii le calcă cei dintîi. „Hristos a zis: „nu scoate sabia, că cel ce scoate sabia, de sabie va muri", și noi oamenii ne căznim ziua și noaptea ca să născocim tot felul de arme care să taie mai bine și să bată mai departe spre a ne omori unul pe altul". Scrisoarea alunecă apoi, bineînțeles cu voia autorului, într-o suită de lamentații stilistic foarte bine realizate, întrebînd pe Dumnezeu ca un profet vechi testamentar revoltat și supărat pe creator, ce înseamnă toate aceste lucruri și de ce le îngăduie? Și apoi, din nou ecumenic, face un apel patetic: „Roagă-te și dumneata, frate Aaronică, că poate cuvintele dumitale vor fi mai mult primite de părintele ceresc, pentru că și dumneata ai cunoscut că o societate nu poate sta fără religie și moralul ce izvorăște dintr-însa. Aceste cuvinte de cînd sînt și eu într-această societate, mărturisesc în conștiință că de la foarte puțini le-am auzit și le sfințești și dumneata".

Iată cum Dionisie Romano găsește împreună cu Aaron Așer încă o platformă ecumenică pe care s-au putut situa amîndoi, depășind ceea ce îi depărta și îi învrăjbea ca adepți a două religii diferite. Ei militează pentru astfel de platforme comune menite să-i apropie. Un israelit face campanie pentru o revistă creștină care predică preceptele lui Iisus; un creștin cere unui israelit rugăciuni pentru îndreptarea relelor din lume, ignorînd faptul că exigențiile ambelor religii își contestau reciproc și învățăturile și puterea rugăciunii.

Dionisie Romano îi mulțumește pentru abonamente și încheie frumos, anticipînd și prin aceasta formule care își vor căpăta dreptul la existență abia la mijlocul secolului al XX-lea: „Al dumitale frate și amîndoi fii ai părintelui ceresc".

Dialogul n-a fost între două Biserici, nici între două organizații, nici între două comisii, ci între doi oameni. Dacă ne dăm seama însă că în toate oamenii dialoghează și Dumnezeu îi asistă, pe aceștia doi i-a asistat în mod sigur Dumnezeu. Și Aaron Așer și sălișteanul nostru, Dionisie Romano, amîndoi cîntînd pe coardele esențelor celor două religii, au anticipat ceea ce azi devine tot mai obișnuit, dar ceea ce pe atunci mai era încă o mare îndrăzneală și un mare curaj. Deși ar fi putut să nu fie așa. Toate însă, la plinirea vremii!

---

[1] În Enciclopedia „Cugetarea", Lucian Predescu îi citește pe Arh. D. drept Arhimandritul D. Dionisie și L. Venescu. În realitate era Arhidiaconul Dionisie și I. Benescu. Acesta din urmă, cu numele Ilie Benescu, n. Benești, Olt, profesor și publicist. A studiat teologia la Atena și a fost profesor de teologie și elenă. A fost profesor și la liceul Sf. Sava. A murit în anul 1901 în București.

În casa neamului

Am străbătut Apusenii prin cernerea blîndă de lumină a toamnei, am zăbovit în așezările din care ființa ți-e inundată de amintiri și speranțe străvechi, am trecut pe la casa lui Iancu din munți și prin istoricele tîrguri ale Țării Moților cutremurat lăuntric de rugurile suferințelor la care au fost supuși cei trei eroi-martiri ai Răscoalei de la 1784, și m-am oprit lîngă murmurul de flaut al Arieșului și am vorbit cu moții și am aflat o așezare lăuntrică — ARADA — unde un frasin rotunjit la coroană domină locul natal al celui despre care se spune că a fost „Împărat al Apusenilor". Un monument ridicat în anul 1937 are gravate cuvinte puține, dar dureroase și cutremurătoare: „Locul nașterii eroului național Nicolae Vasile Ursu. Născut 1730. Prins 1784. Tras pe roată 1785".

Din aceste locuri, unde zările se arcuiesc sub fîlfîit de păsări și zvon de tulnic, a plecat Horea să ceară de la Curtea din Viena *„dreptate"* pentru iobăgimea română din Transilvania . . . Din Albac, Vidra, Cîmpeni, Buciumi, Abrud, Zlatna, Curechiu, Tebea, Brad — răsună și acum, ca un ecou îndepărtat, rătăcit prin vămile cele de sfîrșit ale timpului, pașii și glasurile țăranilor răsculați, ridicați în acel răscolitor și fierbinte 1784.

„Mor pentru națiune" au fost ultimele cuvinte ale lui Horea rostite în fața a 2 515 țărani români aduși cu forța din 419 sate, pe Platoul Furcilor din Alba-Iulia la 28 februarie 1784. Dar dramaticul sfîrșit al eroului nu l-a scos din inimile celor oropsiți, care i-au purtat vie amintirea prin timpuri, i-au cîntărit faptele pe talgerul fără de greș al sufletului, l-au slăvit și l-au așezat la loc de cinste în galeria marilor personalități ale poporului nostru. Poate de aceea puținele clipe de slobozenie socială și națională prilejuite de marea răscoală în folclorul moților se constituie într-o vreme legendară și tulburătoare prin înțelesurile ei profunde — vremea: . . . „cînd era Horea-mpărat . . ."

Am străbătut Apusenii prin cernerea blîndă de lumină a toamnei și sufletul meu a îngenunchiat la locuri unde e vie istoria, unde zvonul de bucium în trecerea înfiorătoare a anotimpurilor, adună și risipește păduri, și am fost la casa lui Iancu, și am fost la casa lui Horea, și în CASA cea mare a neamului meu m-am simțit între prieteni și frați și părinți și strămoși.

Gheorghe Ș. Crăniceri

ÎN ATENȚIA ABONAȚILOR NOȘTRI

Aducem în atenția stimaților noștri cititori că abonamentele la „Telegraful Român" pe anul 1987 se reînnoiesc pînă în 15 decembrie 1986.

Avînd în vedere că s-a schimbat forma de expediere a publicației, costul unui abonament anual este de 150 lei. Banii se pot trimite prin mandat poștal, pe adresa: ARHIEPISCOPIA SIBIULUI, str. 1 Mai, nr. 35, Sibiu, sau prin virament cont. nr. 45.10.4.09.2. B. N. R.S.R. — filiala Sibiu, specificîndu-se pe documentele de expediere ce reprezintă suma, precum și adresa exactă a celui ce dorește abonamentul.

Schitul Sihla

(Continuare din pag. 1)

lemn și o bisericuță (dintr-un lemn) ridicată, precum glăsuiește pomelnicul, la anul 1763 de *Ioniță Păscanul Cantacuzino* (păscanu), cu hramul Schimbarea la Față. Lucrată din lemn de brad, biserica este căptușită în exterior cu scînduri (din același brad) și acoperită cu șiță. În formă de corabie, de dimensiuni mici, bisericuța păstrează amintirea unor vremi, demult apuse. Catapeteasma pictată în ulei aparține sec. al XVIII-lea. Alături de bisericuță, o căsuță de lemn locuită de vestitul duhovnic Paisie Olaru cercetat pentru agerimea minții și duhul blîndeții de mulți închinători. Ceva mai jos, într-o poiență, sub stînci, o altă bisericuță de lemn, din anul 1813, pe temelia alteia mai vechi, ce-și ascunde începuturile în istorioare și legende pline de farmec. Oricum, prima bisericuță de aici, înaintea celei „dintr-un brad", conform pomelnicului ctitoricesc păstrat la schit, era ctitoria familiei Cantacuzino, din anul 1741. Actuala bisericuță de lemn, de dimensiuni obișnuite construcțiilor de acest gen, are împărțirea obișnuită, cu o singură turlă pe naos. Catapeteasma, poleită în aur, este opera parțială a lui Iulian, monahul mănăstirii Slatina din anul 1852. Pictată anii aceștia, bisericuța a primit și mobilier nou, frumos sculptat în lemn de stejar, schimbîndu-se acoperișul și exteriorul de către actualul stareț al Mănăstirii Sihăstria Arhim. Victorin Oanele. Clopotnița și cele două case, sînt restaurate și ele în ultimul deceniu al secolului nostru. Doi, trei monahi îngrijesc bisericuța și oficiază zilnic rînduiala celor șapte laude, ținînd permanent legătură cu Mănăstirea Sihăstria de care depinde și care de fapt se îngrijește de buna desfășurare a vieții ascetice de aici.

Munții cu brazii, cîmpul cu florile, pomii cu livezile, stîncile cu sălbătăcia lor de neînchipuit, au făcut din Sihla, cum scria Gala Galaction, „nu numai un loc sfînt, ci și romantic". În ograda largă și primitoare a Sihlei, se afla pînă mai anii trecuți, o stîncă rostogolită din munte, care purta cîteva însemnări de scriitori romantici. Era locul preferat unde Creangă, Eminescu, Gala Galaction ori Calistrat Hogaș se odihneau de oboseala drumului și ascultau în liniște cîntecul codrilor de brazi. Sadoveanu, numea locul „Tebaidă a altor veacuri", iar Galaction fericește pe sihastrul Gherontie, singurul viețuitor al schitului din vremea sa, pentru liniștea și frumusețea locului. Urcușul este astăzi mult ușurat față de timpurile călcate cu piciorul de Hogaș și ceilalți, de către un drum forestier, bine întreținut care îți permite o ascensiune cu „Dacia" pînă la numai 500 m de schit. Și, dacă, Gala Galaction mare iubitor al vieții monahale, făcea aluzie la iscăliturile, datele și versurile ce înnegresc pereții bisericuței, azi te întîmpină aici un minunat muzeu în aer liber, cu iz binemirositor de tămîie sau rășină de brad, care-ți răsplătește din plin oboseala drumului făcut, încît nu-ți rămîne decît să rostești, ca altădată Iacob, în V. Testament: „Ce înfricoșător e locul acesta! Aceasta nu este alta, fără numai casa lui Dumnezeu și poarta cerului" (Fac. 28, 17).

Sfînta Cruce

Crucea era instrumentul de tortură al celor condamnați dintre sclavi sau necetățeni în imperiul roman. Cetățenii romani vinovați la pedeapsa capitală aveau privilegiul de a li se tăia capul cu sabia. Așa s-au petrecut lucrurile cu Sfîntul Apostol Petru, necetățean roman, crucificat cu capul în jos, după dorința sa, și cu Sfîntul Apostol Pavel, cetățean roman, căruia i s-a tăiat capul. Deosebirea sta în cruzimea morții infamante căreia-i erau supuși cei ce sufereau martirajul în secolele cele dintîi ale răspîndirii Creștinismului. Lovitura de sabie descăpățîna martirul, în timp ce răstignirea dura ceasuri întregi, iar agonia era considerată ca o culme a supliciului.

Crucea era mărturisire, era evocarea unui eveniment fundamental din istoria mîntuirii, era simbol și semn, era o unanimă comuniune a celor dintîi creștini cu cei care mureau răstigniți. Sfînta Cruce este, astfel, o sinteză a vieții Domnului nostru Iisus Hristos, după cum spune Sfîntul Apostol Petru: „El a purtat păcatele noastre în trupul său pe lemn, pentru ca noi, murind păcatelor, să viețuim dreptății" (I Petru 2, 24). Conștient că se expunea morții teribile a acelor vremuri, Domnul a precizat sensul duhovnicesc al Crucii, cu mult înainte de moartea Sa: „Oricine voiește să vină după mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze" (Marcu 8, 34).

Lemnul pe care a murit Domnul nostru Iisus Hristos, după firea Sa umană, a fost de cedru. În curtea templului din Ierusalim erau mormane de trunchiuri, aduse de pe muntele Liban. Lemnul slujea la diferitele lucrări, rînduite de arhitecții vremii. Templul din Ierusalim avea nevoie de porticuri, de galerii, de construcții particulare pentru arhierei, bătrîne și fecioare dedicate templului, precum și pentru administratori și slujitori și chiar de tarabe penru negustori și pentru cămătari.

Judecarea Domnului nostru Iisus Hristos fiind pripită, întrucît se întîmplă în preajma Paștelui, condamnarea Sa a fost, după legile romane, nu după cele ebraice. Domnul era „un oarecare supus" al împăratului Tiberiu. Mai-marii poporului lăsaseră, cu viclenie, decizia pe seama procuratorului Pilat din Pont, fiindcă nu putuseră să-l ucidă cu pietre pe Iisus. Pilat, după relatările evanghelice (Matei 27, 2, 11—31; Marcu 15, 1—22; Luca XXIII, 1—24; Ioan 18, 29—40; 19, 1—15), nu era convins de vina de moarte a Domnului, socotindu-l „drept" (Matei 27, 24), dar numai el avea „jus gladii" (dreptul săbiei), deci puterea judiciară, pe lîngă cea militară și fiscală.

Întrucît Domnul Iisus nu știrbea întru nimic drepturile cuceritorului roman, nu revendica titluri imperiale, nici nu uzurpa stăpînirea, avînd dovezi destule în acest sens de la iscoadele romane, Pilat l-a considerat pe Mesia, după părerile lui personale. Trebuie să precizăm că acest Pilat era un funcționar specific al timpului său. Se făcuse remarcat în imperiu, primind diferite ranguri, deși mai tîrziu își va pierde starea și favorurile imperiale prin excesele sale, mai ales prin tirania și cruzimea sa, masacrînd pe samariteni, și va fi destituit în anul 36, după zece ani de abuzuri (26—36). Se preocupa nu numai de stoarcerea materială a celor din procuratura sa, dar avea și veleități filozofice.

Ca în batjocură, îl întreabă pe Domnul: „Ce este adevărul?" (Ioan 18, 38). Nu se aștepta la un răspuns definitiv din partea „acestui teslar din Nazaret". Se pare, totuși, că Domnul i-a răspuns: „Eu sînt adevărul!" Așa a mai afirmat si altădată (Ioan 14, 6), fără să ne mai mire că Pilat n-a înțeles nimic. Adept al filozofilor epicurei, influențat masiv de concepții religioase orientale, procuratorul n-a fost în stare să se apropie de învățătura lui Iisus Hristos, cu atît mai puțin s-o înțeleagă.

Pilat a rămas păgîn, așa cum a fost, deși mulți încearcă să-l absolve de osîndă prin „spălarea sa pe mîini". Aceasta însă n-avea nici o influență pozitivă asupra celui care o practica. Trebuie să se înțeleagă definitiv că Pilat n-a fost „pentru Iisus", ci „împotriva lui" și „spălarea mîinilor" (Matei 27, 24) este „o lepădare de Iisus, o renunțare de a-L mai apăra, o cedare lașă în fața presiunii mai-marilor poporului", care-i speculau slăbiciunile. S-a obținut deci cu ajutorul șantajului pedeapsa răstignirii pe cruce a Mîntuitorului, așa cum au strigat mulțimile fanatizate și cum era singura pedeapsă dată unui prezumptiv vinovat ca Iisus în imperiul roman. Au răsunat în istorie strigătele isterice: „Răstignește-l!" (Ioan XIX, 15).

În acea vineri din preajma Paștelui, nu mai erau mulți lemnari în curtea templului. Ne închipuim că fariseii și saducheii au făcut tot posibilul ca să aibă cîțiva cioplitori. De prea multă măiestrie nu era nevoie ca să faci o cruce! În acea zi sunau securile lemnarilor, iar Domnul era chinuit de cei cîțiva ostași ai cohortei, conduși de un centurion, în turnul Antonia (Matei 27, 54). Lemnul de cedru era greu de modelat. Tot atît de greu era și de purtat. Acest lemn foarte bun pentru construcții, cu fibra tare, din pădurile seculare de pe Liban, era transportat în Ierusalim, precum și-n alte localități ale Țării Sfinte, ca reședința procuratorului (Cezareea). Fiind necontenit revolte împotriva stăpînirii romane, drumurile erau pline de cruci pe care spînzurau cei condamnați.

Numai Varus, legatul Siriei, cu reședința în Antiohia, răstignise 2000 de supuși care se revoltaseră la moartea lui Irod cel Mare (un an după nașterea lui Iisus, deci anul 4 înaintea erei noi, cronologia fiind greșită de Dionisie Exiguul cu 5 ani). De obicei, crucile erau în formă de T. Brațul pus de-a curmezișul era mai scurt, celălalt mai lung, trebuind să cuprindă și să susțină trupul condamnatului, precum și să fie îngropat, cam o jumătate de metru, în pămînt. Brațul scurt era îmbucat

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Dr. *Petru Rezuș*

In memoriam:

ION CLOPOȚEL

Ion Clopoțel, oricît nu ne-ar veni a crede, fiindcă era deja bătrîn între cele două războaie mondiale (n. 1892 în Poiana Mărului, Brașov) a fost totuși și contemporanul nostru. Ieri-alaltăieri am aflat din ziare că a apucat și vremea noastră și că a trecut la cele veșnice abia acum, în 1986. Mă întreb: cît vor fi știut să „exploateze" această arhivă vie cercetătorii primei jumătăți a veacului nostru, fiindcă Ion Clopoțel a fost un imens tezaur de cunoștințe și un interpret dintre cei mai calificați ai acestei perioade. A fost redactor și director de ziare în Arad („Românul"), în Brașov („Gazeta Transilvaniei"), în Cluj („Patria"), a fost deputat de Făgăraș, președinte al Sindicatului Presei Române din Banat și Ardeal și inspector pentru satele răzlețe de prin munții Transilvaniei, despre care a și scris un studiu de sociologie rurală. A scris imens în presă și mai mult de 20 de titluri de cărți, printre care și o *Antologie a scriitorilor români de la 1821* încoace, publicată la Arad între 1917—1924, în cinci volume. S-a preocupat mai ales de teme din domenii controversate, scriind despre criza democrației (1921), despre realismul social-economic (1926), a imaginat o *Sociografie românească* (1928) și un program de culturalizare a satelor (1934), toate tipărite la Cluj, iar mai apoi a scris despre socialdemocrația în statele dunărene și balcanice și alte cărți despre organizarea culturală regională, despre zootehnicizarea micii proprietăți (acestea din urmă tipărite în București), iar la Alba Iulia a tipărit în 1939 o carte despre *Alexandru Papiu Ilarian în fața problemelor românești contemporane* (124 p.). Preocupările lui prognosticau și aproape anticipau situații care vor apărea pregnant pe scena istoriei românești abia după al doilea război mondial, tocmai de aceea confruntarea lor și a lui însuși cu realizările pe care le-a apucat, ar fi putut fi de mare interes pentru acei istorici pentru care istoria se evaluează și prin felul cum se reflectă în mintea și în simțirea celor ce au imaginat-o și au dorit-o. Una e să apreciem noi vremea noastră, și alta e să ne-o întregim și prin ochii celor ce o privesc cu uneltele gîndirii dintr-un trecut îndepărtat, pe care ei l-au trăit în dar și pe care noi ni-l putem doar imagina. Aceasta cu atît mai mult, cu cît Ion Clopoțel a fost un vizionar de mare calitate.

Nu întîmplător scrie el despre Al. Papiu Ilarian. Aduce în conștiința românilor *Memorandum*-ul pe care acesta l-a adresat lui Alexandru Ioan Cuza în 1860 (tipărit în *Revista Carpaților* la 1 mai 1861), pomenind în el pe frații Mocioni și pe Șaguna și afirmînd că statul român viitor „va trebui să aibă ca șiră a spinării cartea (lanțul n. n.) Carpaților", pentru că numai Carpații pot fi protectorii a toată România" (p. 84—85). „Principatele Unite fără Transilvania — scria Al. Papiu Ilarian — nu au viitor în Europa (p. 85). În 1924 Ion Clopoțel întemeia revista *„Societatea de mîine"*, o revistă preocupată îndeosebi de problemele sociale. Acel *mîine* din 1924, e *astăzi*-ul de azi, pe care el l-a apucat. Să sperăm că istoricii, sociologii, politologii, nu i-au ignorat matusalemica prelungire a vieții pînă în zilele noastre, și că li vor fi făcut la vreme un „examen" care ar putea să fie mai mult decît interesant, — pasionant și relevant pentru stabilirea unor relații între prognosticare și realizare, între logica imaginației și cea a faptelor, între factorii care o determină pe cea dintîi, și apoi pe cea de a doua.

Aceste gînduri despre Ion Clopoțel mi-au fost sugerate și de un emoționant interviu luat de Daniel Drăgan lui V. Copilu-Cheatră, despre evenimente trăite în zilele unirii de la 1918 și apoi în zilele Diktatului de la Viena. Fără astfel de „confesiuni" de la martori oculari, cum se spune, istoria e ea istorie, dar cu acestea devine istoria noastră, a inimilor noastre, pentru că ne alătură fizic de cei care ne-o povestesc, ne fac să fim prezenți cu ei, să simțim cu ei, să rîdem și să plîngem cu ei, să ne iubim țara și neamul nostru românesc. (Interviul citat, în „Astra", Brașov, nr. 9, sept. 1986, p. 5—6).

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

La Nașterea Maicii Domnului

PETALE din Acatistele Preasfintei
și pururea Fecioarei MARIA
cu trudă culese / ca-n versuri alese,
în cînturi să-i laude mărinimia.

CONDAC 1:
Apărătoare Doamnă,
pentru biruință
și izbăvire de cel rău,
Ți-aducem imnuri de recunoștință —
îngenunchind sub scutul tău!

Născătoare de Dumnezeu,
bucură-te Marie,
comoară de daruri cerești,
speranță, bucurie!
Binecuvîntată ești între femei
și-al sînului tău Rod bine-i cuvîntat,
că ai născut lumii bun temei,
Prunc sfînt și veșnic împărat!

ICOS 1:
Arhanghelul Gavriil binevestește
Fecioarei „Zămislirea";
cerul și pămîntul o preafericesc
și-așteaptă izbăvirea:

Bucură-te, crin alb ceresc,
Mireasă nenuntită,
creștinii toți te preafericesc,
Maică neprihănită!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 2:
Rugul viu, nemistuit
de Moisi-n cale întîlnit,
lămurit-a, Preacurată,
nașterea-ți preaminunată.
Crin ales, fiică supusă,
din pruncie-n Templu-adusă,
împlinit-ai proorocia
să fii maica lui MESIA,
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 2:
Aleasă Fiică
ai Tatălui cel ceresc,
de Dumnezeu menită
să fii sălaș / Cuvîntului dumnezeiesc,
minune preamărită:
Bucură-te, o rug nestins,
loc de sălășluire
al Fiului celui necuprins,
Ție-ți cîntăm: MĂRIRE!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 3:
Marie, stea născătoare
a strălucitului soare,
izbăvire — din pieire
ne-ai adus prin zămislire(a)
Fiului Tău Sfînt, IISUS...

MĂRIRE-NTRU CEI DE SUS! —
Cor de îngeri îi cîntă,
iar noi îi cîntăm așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 3:
Fecioară și
Mireasă a Duhului Sfînt,
prin tainică umbrire,
înomenind
pe Fiul Veșnic, pe pămînt
dai lumii mîntuire!
Bucură-te, rai pămîntesc
și stea de dimineață,
că 'nomenind soarele cresc —
dai omenirii viață!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 4:
Cînd al lui Israel popor —
mistuit de-al Țării dor —
din Egipt s-a slobozit,
de-un stîlp de foc călăuzit
a fost spre țara cea de vis
ce mai de mult i s-a promis...

Iar Tu, Maică, plină de dor,
speranța noastră-a tuturor
și-al nostru far îndrumător,
primește de la-al tău popor
a dragostei cîntare-așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 4:
Maică-aleasă!
Fiului dumnezeiesc
iesle de foc sfințită,
prooroci și îngeri,
magi, păstori te fericesc,
Stăpînă preamărită:

Bucură-te, o stîlp de foc
și nu ne da uitării,
îți mulțumim și te preamărim,
o, Maică-a îndurării!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 5:
După Adormirea-ți sfîntă,
cerul și pămîntul cîntă,
că din vrerea cea divină,
ai fost numită Stăpînă
peste cer, peste pămînt —
Maică a Domnului sfînt...
Iară noi, cu umilință,
jertfă de recunoștință
înălțăm spre Tine-așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 5:
Împărătească
a cetelor îngerești
și-a noastră solitoare,
la scaunul slavei
celei dumnezeiești —
nouă mijlocitoare!

Bucură-te, Doamnă
a îngerilor
și-a raiului Stăpînă,
scăparea credincioșilor
ce ție ți se-nchină!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 6:
Acoperămînt prea tare,
scut ne-nvins de apărare,
fii mijlocitoare la cer
tuturor celor ce-ți cer
marea ta milostivire!
Pleacă, dar, a ta privire
spre cei ce-ți aduc jertfire
și-ți cîntă cu drag așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 6:
Prea Milostiva
lumii-ajutătoare,
sub sfîntu-ți acoperămînt
păzește-ne
și fii folositoare
din leagăn pînă la mormînt!

Bucură-te scară
a cerului,
pe care-a descins „Cuvîntul"
căci sfînta lui jertfă-a dat omului
iertarea, viața, avîntul!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 7:
Maică, de daruri plină,
celor ce ți se-nchină
obține-le iertare
și dă-le vindecare,
mereu îi ocrotește,
și-i înțelepțește,
ca să-ți cînte-așa:
ALILUIA!

ICOS 7:
Bolnavilor
le dai tămăduire,
la orbi — vedere,
la muți — grai
la șchiopi — umblare,
la surzi — auzire
și ajutor la toți le dai:

Bucură-te
cea plină de har,
ce, cu milostivire,
ne scoți pe noi
din multe nevoi,
Ție-ți cîntăm: MĂRIRE!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 8:
Scară, de Iacob visată,
spre ceruri sus înălțată,
truditul pămînt l-ai unit
cu cerul — prin Fiu-ți iubit
IISUS — care ne-a izbăvit
din iadul și focul cumplit!
Sub acoperămîntu-ți tare
să ne aflăm apărare,
ca să-ți mulțumim așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 8:
O, Maica milei,
a Ta îndurare
revars-o celor din nevoi!
Dă țării noastre
Pace, 'mbelșugare
și fii de-a pururea cu noi!

Bucură-te ceea ce ești
tămîia rugăciunii,
căci pe creștini
tu îi mîntuiești,
o, Maică a minunii!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 9:
Chivot al Legii,
cel sfințit
de Domnul cel nemărginit,
Maică bună si-nteleaptă,
la Cumplita Judecată
să fii caldă solitoare
celor fără de apărare,
ca să-ți mulțumească — așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 9:
Speranța și
mijlocitoarea noastră
în ziua „Judecății" —
ne scapă de
osîndă si năpastă
o, Maică-a bunătății!

Bucură-te,
ceea ce ești
oglindă a dreptății,
Chivotul Legii
dumnezeiești,
chezașa „Judecății"!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor tărie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

FINAL:
Veniți creștini
și toți acei ce viețuiți
pe fața-ntregului pămînt,
ca într-un glas
de bun rămas
să-i cîntăm,
s-o lăudăm
chemînd Numele-I sfînt!

C-tin P. Stoian

Constituirea Asociației

(Continuare din pag. 1)

Primind răspunsul, episcopul Andrei Șaguna se sfătuiește cu unii români aflători în Viena, adresîndu-se apoi lui T. Cipariu, G. Barițiu și I. Pușcariu ca să întocmească fiecare în grabă cîte un proiect de statute. Despre toate acestea ține să informeze printr-o scrisoare și consistoriul din Sibiu.

Manuscrisele proiectelor se găsesc în fondul Bibliotecii ASTRA. Timotei Cipariu indică în proiect denumirea „Societatea literară pentru limba și literatura română", George Barițiu „Reuniunea pentru înaintarea culturii mai înalte și a literaturii românilor", iar Ioan Pușcariu „Reuniunea pentru literatura română și cultura poporului român". Orientative pentru toți trei au fost statutele asociației săsești „Verein für Siebenbürgische Landeskunde" din Sibiu, cum o recunoaște I. Pușcariu și o va spune mai tîrziu I. Lupaș. Acesta adaugă că pentru Șaguna orientative au fost și statutele societății „Erdelyi Museum Egylet", cu președintele căreia, contele Emeric Miko, episcopul era în bune relații. Fapt este că după cele trei proiecte Șaguna însuși întocmește un al patrulea, introducînd termenul de „Asociațiune". Denumirea completă după proiectul său este „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român și pentru înaintarea industriei și agriculturii". Spiritul practic al episcopului Șaguna nu se dezmințea.

Ioan Pușcariu care de puțin timp fusese numit cancelist aulic la Viena, spune că el a tradus statutele în limba germană și că mai apoi „am făcut reprezentațiune pentru sancționarea lor ce s-a întîmplat la 6 sept. 1861". Dar ele au fost înaintate mai întîi — la 6 dec. 1860 — guvernatorului. Acesta transmite răspunsul cu nr. 240 la 31 ian. 1861 prin care se dă „împuternicire spre pregătirea măsurilor pentru înființare a societății", deci aprobînd întrunirea solicitată pentru definitivarea statutelor. Prin art. 4 din proiectul depus i se garantase că societatea va evita separatismul național. La 22 februarie 1861 episcopul Șaguna invită o parte dintre participanții la adunarea preliminară — mai ales avocați și judecători — pentru 9/21 [22] martie 1861 în vederea discutării și finisării statutelor. Sînt prezenți 33 din care se alege o comisie de 16 pentru lucru. Barițiu îl roagă pe episcop să conducă toate ședințele pînă la alegeri. Șaguna rostește în deschiderea ședinței o avîntată cuvîntare în care face elogiul valorilor spirituale și moravurilor bune „căci sînt mai presus de orice putere silnică și fizică", angajîndu-se să sprijine cu toate puterile „Asociațiunea", fericit că în ea se va legăna în „sunetele cele dulci ale limbii mele materne".

S-au stabilit apoi cele 38 de articole ale statutelor, rămînîndu-se la denumirea dată de Șaguna, dar fără adausul „pentru înaintarea industriei și agriculturii", întrucît acestea cereau investiții pe care „Asociațiunea" nu avea de unde să și le procure.

Din cele 5 secțiuni ale statutelor mai importante sînt: art. 2 (scop: dezvoltarea literaturii și culturii poporului român „în deosebite ramuri prin studiu, elaborare și edare de opuri, prin premii și stipendii pentru diferitele specialități de științe și arte"), art. 3 (interzicerea dezbaterilor politice și religioase), art. 5 (membri fondatori, ordinari, corespondenți și onorari, fără deosebire de națiune și religie), art. 20 (reședința permanentă la Sibiu), art. 33 (editarea unui organ periodic) și ultimul care prevedea că în caz de dizolvare averea se va împărți egal între gimnaziile din Blaj și Brașov.

La 6 sept. 1861 statutele au fost aprobate de Viena cu nr. 7693, pentru ca la 29 sept/11 [12] oct. episcopul Andrei Șaguna să transmită circulara nr. 337 prin care invită intelectualii români din Transilvania să participe la adunarea generală de constituire a „Asociațiunii" pe ziua de 23 oct./4 [5] nov. 1861 în localul seminarului din Sibiu. Dintre cei 9 membri fondatori și 203 ordinari — trimiseseră în prealabil donații și taxe — răspund invitației 131 intelectuali români. O delegație de 8 îl conduce pe episcop în incinta adunării, unde este primit cu ovații. Timotei Cipariu rostește o cuvîntare elogiindu-i personalitatea și activitatea depusă pentru ca intelectualitatea română să ajungă la acest fericit moment. El își depune sarcina, dar este ales președinte ad-hoc. Se trece la alegerea conducerii „Asociațiunii". Pentru președinte se întrunesc: episcopul Andrei Șaguna — 75 voturi, mitropolitul Alex. Sterca Șuluțiu — 20, Andrei Mocioni de Foen — 17, T. Cipariu — 7, G. Barițiu — 5 și Gavril Munteanu — 1. Au fost deci 125 de votanți, ceilalți 6 fie s-au abținut, fie au avut voturile anulate, fie lipseau în acel moment. Sînt aleși apoi în unanimitate Timotei Cipariu ca vicepreședinte și George Barițiu ca secretar. Urmează celelalte funcții (secretar II, casier, controlor și arhivar), precum și cei 14 membri în comitet în ordinea numărului de voturi. Se citesc apoi scrisori de la Eudoxiu Hurmuzachi, Ioan și Titu Maiorescu prin care cer admiterea ca membri ordinari, după care sînt propuși și declarați 27 de alți membri onorari, printre care A. Florian, S. Bărnuțiu, D. Bojincă, principele Brîncoveanu-Bibescu, A. T. Laurian, Papiu Ilarian, Aron Pumnul, episcopul Scriban si alții. Dintre străini sînt declarați membri onorari contele Csaki și doi gazetari maghiari, toți trei simpatizanți ai românilor. Se stabilește ca următoarea adunare generală — a doua — să aibă loc la Brașov.

„Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român" este constituită. Ca și la deschidere, primul ei președinte, episcopul Andrei Șaguna invocă și acum la închiderea adunării pronia cerească peste destinul și idealurile ei, simboluri ale destinului si idealurilor poporului român din Transilvania.

Pămîntule

Tatăl nostru Pămîntule
Care ne esti ca nimenea, sfîntule,
În care am azvîrlit sămînța și-am secerat,
Fie numele tău binecuvîntat.

Fie împărăția ta plină de grîu,
Pentru noi, oamenii, fără de frîu.
Dă-ne tuturor pîinea crescută de ploaie
Să nu se mai facă pentru ea niciodată război.

În numele vieții și-al fericirii,
Al dreptății și al iubirii,
În numele belșugului și-al țării din care vin
Pînă la pămînt mă închin.

Iartă-ne pe noi că nu te lăsăm
Să dormi înțelenit și te deșteptăm
Din somnul tău, în fiece primăvară
Cînd năvălește soarele binecuvîntat peste Țară.

Uită că te călcăm și te murdărim
Prea sîntem neștiutori, deși te iubim —
Și iartă-ne că-ți punem în spate stînci
Că și noi te iertăm pe tine că ne mănînci.

Virgil Carianopol

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Marţi, 12 august 1986, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc o şedinţă de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, la care au participat pe lîngă membrii Consiliului şi părinţii protopopi din Arhiepiscopie, şedinţă prezidată de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. În cuvîntul de deschidere, I. P. S. Sa a evocat evenimentele bisericeşti mai de seamă din ultimul timp, între care trecerea la cele veşnice a P. F. Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu, cu prezentarea unor aspecte ale activităţii sale, şi a fostului mitropolit al Ardealului Dr. Nicolae Mladin.

I. P. S. Sa a subliniat de asemenea spiritul de sacrificiu pe care îl reclamă misiunea preoţească, cerînd P. C. protopopi să fie cît se poate de exigenţi în lucrarea lor de pe teren.

Cu acest prilej s-au rezolvat o seamă de probleme curente, ca numiri şi transferări de preoţi, probleme disciplinare, acordarea de ajutoare, aprobarea de devize etc.

■ Joi, 14 august 1986, în cadrul vecerniei din ajunul hramului sf. mănăstiri Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit tunderea în monahism a P. C. pr. Dumitru Dan, vicar administrativ la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, căruia i s-a dat numele de Dionisie. La sfîrşitul sf. slujbe, de-o impresionantă vibraţie sufletească, I. P. S. Sa a adus în atenţie cîteva înţelesuri ale evenimentului, subliniind ideea că tunderea în monahism este echivalentă cu o naştere din nou, arătînd apoi noului monah drumul de slujire pe care şi l-a ales, îndemnîndu-l la o viaţă de dăruire deplină spre preamărirea lui Dumnezeu şi binele oamenilor, de deplină ascultare, de împlinire a cutremurătoarelor făgăduinţe pe care le-a făcut.

A doua zi, 15 august, Adormirea Maicii Domnului, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, I. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de corul bisericesc din Făgăraş. Printre participanţi erau de faţă şi prof. Tomas Spidlik de la Institutul oriental al Universităţii gregoriene din Roma, doctorandul în Teologie P. Elia de la Mănăstirea Villa Bricco cappiata d'orba (Italia) şi călugărul benedictin Adalberto Piovamo de la M-rea Praglia (Padova — Italia), aflaţi în vizită în ţara noastră.

În cadrul Sf. Liturghii, doctorandul în Teologie Eugen Moraru a fost hirotonit diacon.

La priceasnă a predicat P. Cuv. ierom. T. Părăian despre praznicul Adormirii Maicii Domnului şi semnificaţia lui pentru Mănăstirea Brîncoveanu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au fost distinşi şi hirotesiţi: P. Cuv. Dionisie Dan întru arhimandrit, cons. Const. Mitea întru iconom-stavrofor, P. Cuv. ierom. Teofil Părăian (M-rea Brîncoveanu), întru protosincel, P. Cuv. ierom. Casian Crăciun (Institutul Teologic Universitar Sibiu) întru protosincel, P. Cuv. ierom. Irineu Duvlea (M-rea Brîncoveanu) întru sincel şi ierod. Calinic Moraru (M-rea Brîncoveanu) întru arhidiacon.

În continuare a vorbit P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraş) despre bucuria praznicului, mărită de prezenţa I. P. S. Mitropolit Antonie.

Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care, după ce a propus participanţilor un moment de reculegere în memoria adormiţilor în Domnul patriarhul Iustin Moisescu şi mitropolitul Nicolae Mladin, a vorbit cu deosebire despre modul în care s-a petrecut Adormirea Maicii Domnului, despre locul pe care ea îl ocupă în învăţătura şi cultul Bisericii noastre, cît şi despre mesajul sau învăţătura Maicii Domnului pentru creştinii de totdeauna, învăţătură care poate fi rezumată în ceea ce ea a spus la nunta din Cana Galileii: „Faceţi tot ceea ce vă va spune El".

În partea finală, I. P. S. Sa a îndrumat credincioşii ca, mergînd la casele lor, să-şi facă datoria faţă de familiile lor şi faţă de obştea din care fac parte, fiind totodată rugători şi lucrători pentru pacea lumii.

I. P. S. Sa a vorbit şi în cadrul agapei care a urmat, cu care prilej a evocat pe ctitorul sf. mănăstiri, voievodul C. Brîncoveanu, cu moartea sa martirică şi a celor patru coconi ai săi, şi pe mitropolitul N. Bălan, care a rectitorit acest aşezămînt.

ALBA IULIA

■ *Miercuri 6 august* de praznicul Schimbării la faţă, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la schitul „Izvorul" din Poşaga. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru ieromonah pe cuv. ierod. Sofronie Perţa de la Mănăstirea Sf. Prooroc Ilie din Topliţa şi a rostit în faţa credincioşilor prezenţi, un ziditor cuvînt de învăţătură legat de sărbătoarea zilei.

■ *Vineri 15 august* de praznicul Adormirii Maicii Domnului, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la fosta mănăstire de la Sînmartinul de Cîmpie, cu prilejul hramului. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului.

■ *Duminică 17 august* P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie la Mănăstirea Rîmeţ.

■ *Duminică 24 august* P. S. Episcop Emilian a vizitat parohiile Cut şi Cunţa cu frumoase realizări, Draşov, Boz şi Doştad în care sînt necesare lucrări, toate din Prot. Alba Iulia. În biserica parohială din Doştad, P. S. Sa a asistat la Sf. Liturghie şi a adresat un cuvînt de învăţătură credincioşilor prezenţi.

ORADEA

■ *Sfinţire de biserică.* — Duminică, 20 iulie 1986, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, P. S. Episcop Vasile, cu un sobor de preoţi şi diaconi a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia *Valea lui Mihai*, prot. Marghita, jud. Bihor, împodobită cu o frumoasă pictură, din jertfelnicia pîlduitoare a bunilor credincioşi, îndrumaţi cu stăruinţă de vrednicul preot Leontin Derşidan. Acesta a fost distins cu rangul de *iconom*, iar membrilor Consiliului parohial, în frunte cu epitropii Gheorghe Pop şi Petru Fărcaş, li s-au înmînat scrisori arhiereşti de apreciere şi felicitare. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a lăudat spiritul de sacrificiu al credincioşilor şi străduania vrednicului lor păstor sufletesc. Totodată, şi-a manifestat bucuria de prezenţa, în spirit ecumenist, a preotului romano-catolic Paloş Ştefan şi a preotului reformat Vékony Mihai din localitate, împreună cu credincioşi de-ai lor, dovadă a bunelor raporturi dintre credincioşii şi preoţii acestor culte şi cei ai Bisericii Ortodoxe Române din localitate.

■ *Binecuvîntare de biserică.* — Duminică, 7 august 1986, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Rontău*, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară şi interioară, din ultimii ani, remarcabile fiind frumoasa pictură în frescă (pictor Vasile Cosma din Gherla), şi noul iconostas, al cărui schelet constituie o adevărată operă de artă sculpturală în lemn.

Pentru rodnică şi îndelungată activitate pastorală, preotul-paroh Emanuil Bocşan a fost distins cu rangul de iconom, întru care a primit şi hirotesia, iar membrilor Consiliului parohial li s-au înmînat scrisori arhiereşti de apreciere şi felicitare. În amplul cuvînt de învăţătură, ţinut în faţa unui foarte mare număr de credincioşi din localitate şi din jur, inclusiv turişti din staţiunile Felix şi 1 Mai, ierarhul a lăudat spiritul de jertfelnicie şi tăria de credinţă a enoriaşilor, precum şi străduania deosebită a preotului paroh, ca şi sprijinul neprecupeţit al membrilor Consiliului şi Comitetului parohial. Cuvinte de laudă şi încurajare a adus grupului de elevi de la Seminarul teologic din Cluj-Napoca pentru însufleţirea şi frumuseţea cu care au dat răspunsurile liturgice.

În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Gabor Ştefan, licenţiat în teologie, a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei ortodoxe rutene Bercu, protopopiatul Satu-Mare. Cu acest prilej, a fost distins cu rangul de *iconom*, şi preotul Teodor Cristea de la parohia Betfia, pentru bogata şi îndelungata slujire la Sf. Altar (peste 30 de ani).

■ *Sărbătoriri de hram.* — Multe biserici din Eparhia Oradiei poartă hramul Adormirii Maicii Domnului. Toate aceste biserici şi-au sărbătorit hramul cu prilejul praznicului Adormirii Maicii Domnului, înălţîndu-se rugăciuni fierbinţi către Preacurata Fecioară Maria şi către dumnezeiescul ei Fiu. Slujbe cu deosebită solemnitate s-au săvîrşit la bisericile cu puternică tradiţie în acest sens. Astfel, la *Bixad*, unde a fost de faţă şi P. S. Episcop Vasile, ţinînd un ziditor cuvînt de învăţătură şi de întărire a dreptei credinţe; la *Mănăstirea Izbuc*, prot. Beiuş, unde a cuvîntat delegatul chiriarhal, păr. cons. ep. Nicolae Mara; în *oraşul Zalău*, unde delegat chiriarhal a fost păr. vicar eparhial Augustin Lucian, care de asemenea a rostit cuvînt de învăţătură. Cu deosebită evlavie, s-au înălţat rugăciuni în Biserica cu Lună (Catedrală episcopală) din Oradea, unde la Sf. Liturghie a predicat păr. Gheorghe Pruteanu, cîntînd corul catedralei, iar după-masă a predicat păr. diacon Gheorghe Băbuţ, răspunsurile fiind date de credincioşii prezenţi.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Printre marii noştri contemporani, oameni de cultură, care au pătruns secretele limbii române prin studii de recunoscută erudiţie, Gheorghe Bulgăr s-a dovedit şi un desăvîrşit stăpînitor al virtuţilor eseului. O parte din ele sînt adunate într-un volum sub titlu care reuşeşte o sinteză exactă a preocupărilor sale: CULTURĂ ŞI LIMBAJ (Ed. Eminescu, Bucureşti, 1986, 256 p.). Cartea ar merita mai mult decît o simplă semnalare, cum putem face noi aici, o analiză amplă în revistele de specialitate, care să scoată în evidenţă contribuţiile esenţiale ale autorului la nenumărate probleme mari şi mici — pînă la urmă toate fiind mari — ale culturii române, cu privire la începuturile, la dezvoltarea şi la oamenii care au ctitorit-o de-a lungul vremurilor. Căci Georghe Bulgăr îşi îndreaptă investigaţiile migăloase tocmai spre aceste direcţii, bine echilibrînd generalul cu detaliile, şi ştiind să tragă din tot ce supune cercetării concluziile care fixează clar răspunsuri şi soluţii.*

● *În revista „Convergenţe româneşti" care apare la Londra (nr. 7, 1986, p. 10—13), Gheorghe Bulgăr îşi întinde cercetarea spre un domeniu de mare importanţă pentru istorici şi pentru tot sufletul românesc:* „Vechi umanişti germani din Transilvania, despre daci şi descendenţii lor". *E un studiu de sinteză, ca pentru o revistă, dar de care cercetătorii temei, nu se vor putea lipsi de acum încolo.*

● *În revista braşoveană „Astra" (nr. 9 din sept. 1986) Radu Cârneci publică patru poeme, frumos ca tot ce scrie acest poet. M-au frapat, dincolo de idei şi conţinut, dincolo de melodia fără de care, orice s-ar zice, poezia nu e poezie — a lui Cârneci e şi de aceea poezie — m-au frapat, zic, încercările lui de a îmbogăţi limba, de a crea verbe şi substantive noi care, chiar dacă nu vor intra în limbă pe poarta cea mare, aici le stă bine şi... s-au născut! Iată verbul a fire, iată un gerunziu de la un verb încă inexistent:* efluviind, *iată o formă gramaticală neîndoielnic nouă:* chip se ivind în mii şi mii de feţe *(nu ştim ce vor zice lingviştii despre aceasta!)... Cuvîntul* existi *dintr-un vers anterior îi cere o persoană a doua de la verbul a isca, foarte puţin folosită, dacă nu deloc:* tu işti. *Şi ce frumoase sînt ultima strofă din poemul* „Ce ierburi fi-vom" *şi ultimul vers din* „Putere din durere": „Eu mă supun spre a putea învinge".

Despre Radu Cârneci am mai scris, aşa, cîte două-trei cuvinte şi l-am citit pe apucate. Nu mai merge: trebuie citit sistematic, şi cred că despre poezia lui se scrie prea puţin. El e într-adevăr poet!

● *Paul Mihail şi Zamfira Mihail (Anuarul Inst. de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol", XXIII, 1, 1986, Iaşi, p. 405—407) avansează ipoteza că necropola de la Vornicenii Mari jud. Suceava (sec. XI—XII), despre care au scris Mircea D. Matei şi Emil I. Emandi, ar fi un cimitir monahal. Argumentele nu sînt departe de a fi convingătoare. Eram creştini de un mileniu, deci aveam cler şi monahism. Nu poate fi nimeni mirat că o astfel de necropolă a putut exista în sec. XI—XII.*

● *Despre* „Cozia — vestita ctitorie a unui mare voievod", *scrie frumos în „Magazin istoric" (nr. 9, sept. 1986, p. 16—18) P. S. Gherasim Cristea de la Rîmnicu Vîlcea, arătînd că importanta ctitorie de acum 600 de ani a lui Mircea cel Mare, a fost restaurată de curînd, dîndu-se o atenţie deosebită picturii refăcute în 1705 de zugravul Preda şi fiii săi Ienache, Sima şi Mihai. Scoaterea cu pricepere profesională de sub fumul anilor, de către o echipă de pictori bine aleşi, a tabloului ctitorului, în ţinută de cavaler şi cu emblema bazileilor bizantini, vulturul bicefal, e o dovadă în plus a sarcinii pe care şi-a asumat-o voievodul, de protector al creştinătăţii supuse atacurilor neîncetate ale otomanilor.*

La Cozia a fost înmormîntat nu numai marele ctitor şi voievod, ci şi mama lui Mihai Viteazul (1605). Tot acolo şi-a găsit adăpost o vreme şi şi-a reînnoit forţele de luptă şi Tudor Vladimirescu. O descriere frumoasă a lăcaşului a făcut Paul din Alep în 1653. Mardarie, *desigur un monah, a redactat la Cozia în 1649 un* Lexicon slavo-român *(1649) în vederea trecerii definitive la alfabetul latin în cultura română, iar înaintea acestuia, vestitul* Filotei *de la Cozia, a alcătuit acolo cunoscutele* Pripeale, *cîntări în versuri, intrate în tezaurul cultural al Patriei, din sec. al XIV-lea. P. S. Gherasim Cristea sesizează existenţa la Direcţia generală a Arhivelor Statului din Bucureşti a 50 de pachete de documente coziene, iar la Filiala din Rîmnicu Vîlcea, alte 142 de documente. Iată un material imens care îşi aşteaptă cercetătorul şi care va putea descoperi cine ştie ce ştiri noi şi documente importante pentru istoria Patriei. Sîntem siguri că autorul paginilor din „Magazinul istoric" se va simţi el însuşi chemat să-şi continue cercetările!*

● *Două studii importante asupra restaurării picturii de la Cozia semnează Ion Neagoe şi Gabriela Stoian (p. 55—62) şi Viorel Grimalschi, Ştefania Grimalschi şi Cornel Boambeş (p. 63—68) în* Revista muzeelor şi monumentelor, *MONUMENTE ISTORICE ŞI DE ARTĂ (nr. 1, 1986). Studii referitoare la epocă, la Mircea cel Mare şi la Cozia, mai semnează N. Stoicescu (p. 37—43) şi Cristian Moisescu (p. 44—54). Toate sînt marcate de incontestabilă competenţă şi de dragoste faţă de trecutul românesc.*

● *Despre* Filotei de la Cozia, *„poet român în epoca domnitorului" Mircea cel Mare, scrie un articol frumos în revista „Ramuri", Constantin M. Popa (nr. 8, 1986, p. 4).*

● *O punere la punct a originii şi conţinutului sintagmei* Byzance après Byzance, *face Octavian Iliescu: LA NAISSANCE D'UNE IDÉE POLITIQUE: BYZANCE APRÈS BYZANCE (în „Revue roumaine d'histoire", XXV, 1—2, 1986, p. 35—44). Dacă N. Iorga în 1935 a avut în vedere mai ales aspectele culturale şi religioase, Octavian Iliescu îi caută, îi găseşte şi îi stabileşte şi dimensiunile politice în contextul istoric al vremii, înainte şi după 1453. Am observat însă, în multe lecturi apusene, cum istorici de prin acele locuri, sau proveniţi din orient, folosesc sintagma fie uitînd să-i menţioneze autorul, fie omiţîndu-l cu bună ştiinţă şi atribuind-o altora, şi nu atît pentru a-i pune la îndoială paternitatea, cît mai ales pentru a putea deplasa spaţiul* Bizanţului de după Bizanţ *spre alte zone decît cele româneşti. Octavian Iliescu n-a avut în vedere acest aspect în mod special, socotind desigur problema, dacă nu inexistentă, măcar definitiv elucidată, dar într-un studiu de circulaţie şi în afară, poate că ea ar trebui totuşi pusă la punct.*

ANTONIE P.

(Continuare din pag a 3-a)

în cel lung, legat cu funii sau fixat cu piroane.

La porunca mai-marilor poporului, tîmplarii au ales materialul şi-au alcătuit crucea. N-au cioplit-o prea mult, dar au fixat braţul scurt. De bună seamă că au luat măsura trupului lui Iisus: înălţimea 170 cm şi deschiderea braţelor de 150 cm. Crucea Domnului, formată din două bucăţi, avea deci o lungime de 220 cm (170 cm+50 cm). Socotind că trupul trebuia întins pe cruce, lemnul trupului, aşa cum este reprezentat în tablouri şi icoane, a avut o grosine de 30—35 cm, iar lemnul mîinilor, mai scurt de 150 cm, avea o grosime de 20—25 cm.

Socotind volumul crucii, se poate deduce şi greutatea totală de 45—50 kg, ţinînd seama că lemnul de construcţie era uscat, nu verde. Cît priveşte crucile celor doi tîlhari, condamnaţi de romani la răstignire pentru delicte grave, trebuie de precizat că iniţial au fost trei, iar Pilat, în încercarea sa zadarnică de a-L scăpa pe Mîntuitorul, se foloseşte de obiceiul iertării cu prilejul Paştelui. El l-a ales pe cel mai fioros dintre ei, care era un ucigaş cunoscut care bîntuise pe drumurile Ţării Sfinte, se răzvrătise şi ucisese cu cuţitul încovoiat „sica" mulţi negustori romani (Luca 23, 19). Aflăm numele acestuia: îl chema Baraba, iar poporul, instigat de farisei, duşmani ai romanilor, a cerut eliberarea răzvrătitului (Matei 27, 21), ceea ce însemna o vădită sfidare a puterii procuratorului. Ceilalţi doi tîlhari erau, de asemenea, răzvrătiţi şi ucigaşi, condamnaţi de legile romane.

Pilat din Pont, după înfrîngerea sa de mai-marii poporului, ţine să se mai remarce, scriind pe o bucată de pergament în limba latină: „Iesus Nazaraeus Rex Iudaeorum" (Ioan 19, 19), poruncind să fie fixată deasupra capului celui răstignit. Acest pergament ar închipui a patra continuare a crucii, fără a fi cu adevărat un braţ de lemn. Totuşi crucea are, astfel, patru braţe, al patrulea avînd doar 8—10 cm, dar nicidecum şase, cum este, uneori, reprezentată, prelungindu-se nefiresc suportul picioarelor.

Sfînta Cruce

Domnul nostru Iisus Hristos a trebuit să-şi poarte crucea Sa, dar, slăbit de chinuri, de foame, de judecată şi de nesomn, a căzut în curînd sub dînsa, fiind ajutat de Simon Cirineul (Matei 27, 32). Acesta a dus crucea pînă pe culmea Căpăţînei (Golgota). Crucile tîlharilor (de fapt şi ei doi răzvrătiţi ca şi Baraba) fuseseră aduse, iar pe ele erau înălţaţi cei doi osîndiţi, legaţi cu funii. Numai Domnului Iisus i s-au bătut piroanele în picioare şi în mîini, în total patru, lungi, puternice şi ascuţite, nicidecum trei, pentru ca picioarele, sprijinite pe un suport fix, să susţină carnea mîinilor, trupul Domnului a fost legat şi el cu funia peste mijloc. Era de ajuns, fără nevoia fixării şi a unui lemn de spriiin al basinului. Trupul sîngera din mîini şi din picioare, unde erau rănile deschise ale piroanelor. Hemoragia aceasta permitea prelungirea chinurilor, fiindcă trupul, atîrnînd în piroanele mîinilor, nu mai admitea urcarea sîngelui pînă la răni. Muşchii toracici, solicitaţi la maximum, împiedicau, încetul cu încetul, respiraţia. Rezistenţa fizică a Domnului nostru Iisus Hristos a durat de la ceasul al şaselea pînă la al nouălea, după orarul antic (Matei 27, 45—46; Ioan 19, 14), deci, de la amiază, trei ore de chinuri, cînd ajunsese la limitele sale, aşa că El îşi lasă mama în grija ucenicului Ioan şi, slobozind cu glas înalt cîteva cuvinte în limba aramaică: „Ili, Ili, lama savahtani?" (Matei 27, 46), şi-a dat sufletul.

Lemnul pe care murea un condamnat la moarte era declarat „spurcat", după concepţia veche, de aceea crucea Domnului a fost îngropată chiar în acelaşi loc, unde fuseseră săpate gropile lor. Tot în groapă au fost aruncate şi cele patru piroane. Abia Sfînta Elena, mama împăratului Constantin cel Mare, se va sfătui cu fiul ei, care văzuse pe cer o cruce de nori, ca semn de victorie, şi vor hotărî să cerceteze locul şi să dezgroape crucea. Acest eveniment s-a întîmplat în anul 337, după Edictul de la Milan (313) şi victoriile împotriva lui Maxenţiu (312) şi lui Liciniu (323) şi unificarea imperiului roman cu capitala la Constantinopol.

După mărturia istoricului Eusebiu de Cezareea, Sfînta Cruce a fost aflată sub temeliile unui templu şi a fost înălţată de episcopul Macarie al Ierusalimului în 14 septembrie 337. Pe locul acela, împăratul Constantin cel Mare a clădit o biserică. Din lemnul de cedru al Sfintei Cruci vor fi împărţite aşchii credincioşilor şi bisericilor şi se vor răspîndi în întreaga lume creştină. În cinstea evenimentului din anul 337, s-a instituit sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci.

Pe Sfînta Cruce, a întemeiat Domnul nostru Iisus Hristos Biserica Sa şi Sfînta Cruce este cel dintîi altar însîngerat pe care s-a adus jertfa împăcării (Evrei 9, 28). De atunci, pe altarele bisericilor, se săvîrşeşte numai jertfa cea nesîngeroasă a Sfintei Euharistii.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 și 15 octombrie 1986 Nr. 37—38 și 39—40/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Mircea cel Mare — Părinte al Patriei diplomat și strateg

Înconjurată din toate părțile de ambiții imperiale — Polonia unită cu Lituania sub Vladislav Iagello spre nord-est, Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei și împăratul Germaniei spre nord, țaratul sîrbesc spre vest, otomanii sultanului Baiazid Fulgerul și Imperiul Bizantin spre sud — Țara Românească în fruntea căreia a venit Mircea cel Mare în 1386, a resimțit, cum scrie Dan Zamfirescu, *„nevoia unei diplomații și a unei arte politice cum nici unui popor nu i s-a impus în așa măsură ca o chestiune de viață și de moarte"*.[1] Acestei nevoi i-a răspuns Mircea cel Mare cu o de toți recunoscută inteligență, cu forță morală și cu hotărîre prefăcută fără ezitări în acțiuni de apărare armată.

Mircea cel Mare nu e numai strămoșul nostru iubit pentru virtuțile lui, ci și mîndria și modelul, *prototipul* nostru, cum scrie tot Dan Zamfirescu.

El a anticipat, a afirmat și a apărat ceea ce va fi pentru viitorime cea mai sfîntă datorie a tuturor românilor, de pretutindeni: apărarea unității de neam, de limbă și de credință, integritatea moșiei strămoșești, independența și suveranitatea statului. Ne-a fixat Dumnezeu un astfel de loc în spațiul geografic al Europei, dar ne-a dat în schimb, întotdeauna, și mijloacele și, mai ales, oamenii aleși care să ni-l apere și care să știe să strîngă în jurul lor întregul popor care să stea întru apărarea ființei noastre. Nu i-a fost ușor lui Mircea cel Mare în secolul al XIV—XV-lea, dar el a fost un extraordinar exemplu pentru toți cei care îi vor urma de-a lungul secolelor și care se vor confrunta de multe ori cu situații asemănătoare. Și-a atribuit un titlu care rezuma convingerea și datoria lui de a păstra intactă moștenirea lăsată de Burebista și Decebal și de cei care dăduseră naștere pe acest pămînt poporului românesc născut din Daci și din Romani, un fel de *Restitutio Daciae*: *„Domn a toată Țara Românească și al părților de peste munți, încă și spre părțile tătărești și Herțeg (Duce) al Amlașului și Făgărașului și domn al Banatului Severinului și de amîndouă părțile peste toată Podunaria, încă pînă la marea cea mare și singur stăpînitor al cetății Dirstor"*. Și mai era și: *„Din mila lui Dumnezeu domn și mare voievod, singur stăpînitor și de sine stătător"*.

După cum observă acad. Ștefan Pascu *„el a integrat în Țara Românească toate teritoriile ce-i aparțineau de drept și după dreptate, ceea ce însemna, de fapt, cea mai mare întindere a statului românesc de sine stătător"*.[2]

Nu este în intenția noastră să trecem dincolo de o pagină aniversară care să ni-l reamintească pe marele Voievod, acum la împlinirea a 600 de ani de la urcarea lui pe tron, și să ne reîncălzească iubirea față de el și de neamul nostru, și să ne redeștepte hotărîrea de a-i urma exemplul și de a-i păstra moștenirea. Totuși, pentru a ni-l apropia cît mai mult, e bine, credem, să ne oprim asupra cîtorva amănunte bine de știut și de adăugat la cele ce știm poate prea *în general* despre dînsul.

Mie însumi îmi stîrnește curiozitatea în primul rînd acea parte din titulatura sa, prin care se declară *„Domn... și a părților de peste munți"*. La prima vedere s-ar putea crede că se referă la „Amlaș și Făgăraș", dar la acestea se referă în mod special atunci cînd le numește aparte, deci nu e vorba de aceste părți. Radu Constantinescu înțelege totuși prin *Zaplanina* (părți de peste munte) Amlașul, voievodatele sătești Rășinari și Amlaș, cnezatul Săliștei și alte cîteva sate din teritoriul urban sibian, cedate încă lui Vlaicu în **1366, supuse** lui Dan în 1383 și revenite Țării Românești în 1389.[3] Cam același lucru îl susține și Ioan Aurel Pop, înțelegînd prin „părțile de peste munți", Făgărașul și Amlașul, sau chiar reducîndu-le la Țara Făgărașului.[4] **Neflind specialist**, nu mă voi opune acestor afirmații, dar voi rămîne totuși cu întrebarea: de ce numește totuși aparte Amlașul și Făgărașul? De altfel, acestea două figurau și în titlul mitropolitului Țării Românești ca „Exarh al Plaiurilor" (ex. la 1401 mitropolitul Antim). Chiar și acest titlu de *„Exarh al Plaiurilor"* era într-un fel egal cu *„și al părților de peste munți"*, din titulatura lui Mircea. Pînă la Mircea nici nu apare titulatura de „Exarh al Plaiurilor", în titulatura mitropoliților Țării Românești. Acum se precizează că ei sînt conducători spirituali și ai tuturor ortodocșilor, deci românilor din „Țara ungurească și a Plaiurilor".

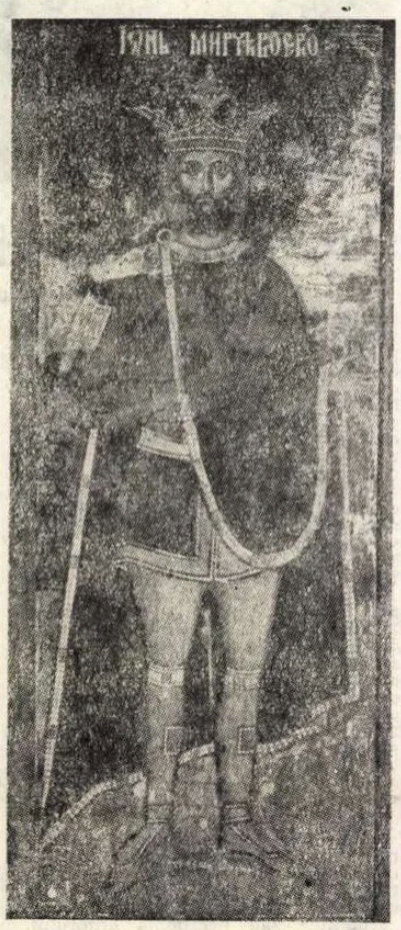

Se știe că Mircea cel Mare mai stăpînea și *Cetatea Branului* (1395; 1412—1413), din părțile Brașovului și *Cetatea Bologa* (Castrum Sebeswar, 1393), spre nord-vest de Cluj, domeniu alcătuit din 18 sate, între care și Huedinul. La un moment dat Mircea acordă niște libertăți românilor din Cisnădie, care nu aparțineau nici Țării Făgărașului, nici Țării Amlașului.[5] Marieta Chiper vine însă și cu niște surprize: repune în discuție niște documente din secolul al XVIII-lea (1776) în care Mircea cel Mare apare cu unele date noi adăugate la titlul său, anume: *„și pînă în hotarele Odriiului* (Adrianopolului n. n.) *și tuturor secuilor span"*. De asemenea, în loc de *„domn al Banatului Severinului"*, aici apare ca *„domn al Banatului de apus"*.

Marieta Chiper se ocupă mai mult de primul titlu, referitor la stăpînirea *pînă în hotarele Odriiului*, pe care o crede ca „avînd o acoperire în realitate". Cît despre: *„și tuturor secuilor span"*, numește acest titlu *„derutant și incredibil"* și *„greu de luat în considerare în această fază a cercetărilor"*. Nu putem fi de altă părere, și rezerva autoarei o împărtășim exact în sensul titlului său: *„Mit sau adevăr? Pe marginea unor însemnări din secolul al XVIII-lea referitoare la titlul lui Mircea cel Mare"*.[6]

Dar dacă într-adevăr e un *mit*, nu cumva el vine tot din acest enigmatic: *„domn și al părților de peste munți"*? El arată în orice caz, chiar ca simplu mit, pînă unde mersese legenda despre întinsele stăpîniri ale lui Mircea cel Mare și despre faima sa. Acest „domn și al părților de peste munți", în orice caz se referă la altceva decît cele două Țări numite. Poate la Bran, Bologa, Cisnădie, poate și la altele, **dar dincolo de orice posesiuni anume, se referă pur și simplu la toate „părțile de peste munți" care aparțineau cel puțin de drept, dacă nu de fapt, Țării Românești, moștenitoarea vechii Dacii.** Citîndu-l pe M. Holban, Ioan Aurel Pop face o afirmație apropiată de a noastră, pe care o subscriem în întregime: „stăpînirile, prerogativele și acțiunile voievodului muntean la nord de Carpați, trebuie judecate pe fondul unei conștiințe solidare la români (conștiința unității de neam) remarcate și cu alt prilej și existente încă în veacul XIV".[7] Pe drept cuvînt, P. P. Panaitescu l-a numit pe Mircea *„un domn unificator de pămînt românesc"*,[8] anticipîndu-l pe Mihai Viteazul. În afară de stăpînirile din Transilvania și Banat, a eliberat Chilia de genovezi, așa numitele „părți tătărești", care vor fi fost teritorii din stînga Dunării pînă la Chilia, pentru că în dreapta luase Dobrogea (Podunavia), Dîrstorul, Caliacra (după un document grecesc din 28 mai 1412) de unde va fi luat vulturul bicefal care se afla deasupra porții de intrare în Caliacra stăpînită de Dobrotici, pe care îl învinsese.

Mircea cel Mare a desfășurat o activitate diplomatică aproape neverosimilă pentru un om despre a cărui educație nu știm mare lucru, într-o epocă în care putem cita ca opere

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Mircea Voievod cel Mare — ctitor de lăcașuri sfinte

Împlinirea a 600 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a marelui voievod Mircea, oferă cercetătorului de azi prilejul de a-i evoca, în primul rînd, faptele de vitejie pe cîmpurile de luptă, în fruntea oștenilor săi, împreunate cu o serie de acțiuni de ordin diplomatic, toate urmărind apărarea pămîntului strămoșesc în fața pericolului otoman, tot mai amenințător pentru Europa creștină de atunci. Dar aniversarea marelui voievod ne duce cu gîndul și la o seamă de realizări de ordin cultural și artistic, căci — în pofida împrejurărilor externe puțin favorabile, — sub domnia lui, — ca și a contemporanului său din Moldova, Alexandru cel Bun, — țara a propășit sub toate raporturile. S-au ridicat mănăstiri și schituri — dar și biserici de mir — în care se învăța carte, se copiau manuscrise, se lucrau veșminte și vase liturgice, difuzate apoi în alte lăcașuri de închinare ale țării, dar chiar și în afara hotarelor ei.

Viața mănăstirească la noi își avea rădăcini adînc înfipte în istoria țării și a Bisericii, din vremea plămădirii noastre ca români și creștini; se cunosc ierarhi daco-romani la Tomis (Constanța de azi), ridicați dintre călugării din așezările mănăstirești ale Sciției Mici (Dobrogea), precum și teologi tot de acolo. În perioada zisă „a migrațiilor" existau așezări sihăstrești în diferite părți ale țării, în Dobrogea (Basarabi, Dinogetia-Garvăn, Niculițel), în Munții Buzăului, fără să mai vorbim de mănăstirile din părțile de vest ale țării (Morisena — Cenad, Hodoș-Bodrog) sau în Transilvania propriu-zisă (Meseș, Rîmeț). Dintr-un document descoperit în anii din urmă la Muntele Athos, reiese că există o mănăstire la *Bolintin* încă din timpul lui Basarab I întemeietorul, deci din prima jumătate a veacului al XIV-lea. În veacul lui Mircea cel Mare a trăit în Țara Românească un cunoscut înnoitor al monahismului românesc, Sfîntul Nicodim de la Tismana. Ajutat de Vladislav (Vlaicu) Vodă, a ridicat mănăstirea *Vodița*, în părțile Mehedinților, prin anii 1370—1372, iar după cîțiva ani, cu sprijinul lui Radu I, ridică „din temelie" mănăstirea *Tismana*, în nordul Olteniei.

Așadar, la venirea lui Mircea Voievod la cîrma țării, în anul 1386, el găsea o bogată tradiție monahală, dar și cîteva lăcașuri de închinare ctitorite chiar de strămoșii săi, primii Basarabi. În lunga sa domnie, de 32 de ani, numărul „ctitoriilor voievodale" a sporit, adăugîndu-se la acestea, o seamă de mănăstiri, schituri și biserici de mir ridicate prin osîrdia unor dregători, călugări, preoți de mir și credincioși. De pildă, la 20 mai 1388 era atestată documentar mănăstirea *Cotmeana*, în părțile Argeșului, care exista probabil încă din timpul lui Vladislav Vodă, — pusă atunci sub ascultarea Coziei. Tot în timpul lui Mircea documentele pomenesc și de alte mănăstiri: *Vișina*, în defileul Jiului (azi dispărută), *Glavacioc*, la sud de Găești, numită la început Strugalea (dispărută), *Snagov*, în mijlocul lacului cu același nume, la nord de București, capitala de mai tîrziu a țării, căreia i-a dăruit mai multe sate și probabil a ridicat o biserică nouă, se pare și o primă biserică la mănăstirea *Dealu*, de lîngă Tîrgoviște. Despre schitul *Brădet*, în părțile Argeșului, se știe că aparținea în mod sigur marelui Mircea, fiind ridicat pe locul unui lăcaș mai vechi; chipul său și al soției sale se văd și azi pe peretele ctitoricesc.

Dar între mănăstirile lui Mircea, la loc de cinste se situează minunata ctitorie de la *Cozia*, pe Olt, cea descrisă cu măiestrie și veritabil talent literar de cărturarul arab Pavel din Alep (sec. XVII), de Grigorie Alexandrescu, Alexandru Odobescu, Alexandru Vlahuță, Nicolae Iorga și atîția alții care au venit aci să se închine, să-și plece fruntea în fața mormîntului ctitoresc, ori să-i admire concepția arhitecturală și frumusețea naturii înconjurătoare. Într-un hrisov dat de marele domn la 20 mai 1388 — primul care o atestă în istorie — se spunea că „a ridicat din temelie o mănăstire în numele Sfintei și de viață începătoarei și nedespărțitei Troițe (Treimi), la locul numit Călimănești pe Olt..." Îi dăruia acum două sate, în afară de cele date de cîțiva dregători și îi acorda un „mertic" anual de la curtea domnească cu felurite produse alimentare pentru hrana călugărilor. Printr-un al doilea hrisov, cu aceeași dată, acorda „mănăstirii Nucet pe Olt, adică Cozia", mai multe sate, scutite de dări către vistieria domnească. Aceste două denumiri — Nucet și Cozia — apar și în hrisoavele de danie din anii următori, prin care numărul satelor dăruite mănăstirii sporea în chip simțitor. Numele „Nucet" se explică prin aceea că mănăstirea era situată într-o zonă cu nuci, iar Cozia nu era altceva decît echivalentul în limba pecenego-cumană a termenului de origine latină nucet (coz=nucă). Cu timpul, documentele, călugării și credincioșii au numit-o numai Cozia, pentru ca s-o deosebească de o mănăstire Nucet din județul Dîmbovița, o așezare monahală mai veche.

Nu trebuie să fie trecut cu vederea faptul că noua ctitorie voievodală este socotită pînă azi drept unul dintre cele mai reprezentative monumente de artă medievală românească. Este ridicată în planul numit „triconc", cu trei abside și cu o turlă pe naos. Fațadele sînt construite din rînduri orizontale de piatră șlefuită și din trei rînduri de cărămizi, împărțite în trei registre prin două brîie, oferind, astfel, un plăcut joc de culoare și de lumină în alb-roșu. Se remarcă, în exterior, o bogată decorație în piatră sculptată: ancadramentele ferestrelor, arcuri și arcade sub cornișă, rozete.

Biserica mănăstirii a fost împodobită cu minunate fresce încă din timpul lui Mircea. Din nefericire, s-au păstrat numai cele din pronaos: 26 chipuri de pustnici, 24 de scene din Acatistul Maicii Domnului, scene din viețile sfinților (sinaxarul) și cele șapte Sinoade ecumenice. În restul bisericii, fresca a fost aproape total refăcută la începutul secolului al XVIII-lea, în timpul domniei lui Constantin Brîncoveanu. În naos, pe peretele de vest, se văd chipurile ctitorilor, Mircea cel Mare și fiul său

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Umbra lui Mircea la Cozia

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate;
Către țărmul dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ș-ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirei în cadență îl izbesc.

Dintr-o peșteră, din ripă, noaptea iese, mă-mpresoară:
De pe muche, de pe stîncă, chipuri negre se cobor;
Mușchiul zidului se mișcă... pîntre iarbă să strecoară
O suflare, care trece ca prin vine un fior.

Este ceasul nălucirei: un mormînt se desvălește,
O fantomă-ncoronată din el iese... o zăresc...
Iese... vine către țărmuri... stă... în preajma ei privește...
Rîul înapoi se trage... munții vîrful își clătesc.

Ascultați...! marea fantomă face semn... dă o poruncă...
Oștiri, taberi fără număr împrejuru-i înviez...
Glasul ei se-ntinde, crește, repetat din stîncă-n stîncă,
Transilvania-l aude, ungurii se înarmez.

Oltule care-ai fost martur vitejiilor trecute,
Și puternici legioane p-a ta margine-ai privit,
Virtuți mari, fapte cumplite îți sînt ție cunoscute,
Cine oar' poate să fie omul care te-a-ngrozit?

Este el, cum îl arată sabia lui și armura,
Cavaler de ai credinței, sau al Tibrului stăpîn,
Traian, cinste a Romei ce se luptă cu Natura,
Uriaș e al Daciei, sau e Mircea cel Bătrîn?

Mircea! îmi răspunde dealul; Mircea! Oltul repetează.
Acest sunet, acest nume valurile-l priimesc:
Unul altuia îi spune; Dunărea se-nștiințează,
Și-ale ei spumate unde către mare îl pornesc.

Sărutare, umbră veche! priimește-nchinăciune
De la fiii României care tu o ai cinstit:
Noi venim mirarea noastră la mormîntu-ți a depune;
Veacurile ce-nghit neamuri al tău nume l-au hrănit.

Rîvna-ți fu neobosită, îndelung-a ta silință:
Pînă l-adînci bătrînețe pe români îmbărbătași;
Însă, vai! n-a iertat soarta să-ncununi a ta dorință,
Și-al tău nume moștenire libertății să îl lași.

(Continuare în pag. a 2-a)

Grigore Alexandrescu

Mircea cel Mare...

(Continuare din pag. 1)

literare locale doar *Pripealele* lui Filotei de la Cozia! Pe drept cuvînt într-o limbă plină de culoare locală, moldovenească, Mihai Vătavu vorbește de „ghibăcia politică" a marelui domnitor.[9] El încheie tratate în condiții de egalitate cu Sigismund de Luxemburg, cu Vladislav Iagello, cu Ștefan Lazarovici, cneazul sîrb, ajută pe Alexandru cel Bun să ocupe tronul Moldovei și să-l aibă aliat și așa, încetul cu încetul, organizează un front comun împotriva furtunii otomane pe care o prevedea ca iminentă. Pe acestea le va fi avut în vedere Leunclavius cînd l-a numit pe Mircea „cel mai ager între creștini". Cînd i-a venit bine, tot din „ghibăcie politică" în lupta dintre urmașii lui Baiazid, Mircea l-a susținut pe Musa (1411), ajutîndu-l să devină sultan, dar acesta fu învins de fratele său Mehmet susținut de împăratul de la Bizanț, apoi îi susținu pe Mustafa și pe eruditul Badred Din tot împotriva lui Mohamed I (1416) și tot în speranța că va reuși să tempereze zelul cuceritor și puterea otomanilor. Din păcate cei susținuți n-au fost la înălțimea încrederii și a speranței lui Mircea. Mehmed s-a dovedit mai puternic.

Mircea s-a văzut mai întîi în situația de a-l înfrunta pe celebrul și viteazul Baiazid poreclit Fulgerul și pe otomanii săi care vizau nu numai Europa, ci și Bizanțul. În 1404 Sigismund al Ungariei îi scria ducelui de Burgundia că *„împăratul din Constantinopol și voievodul valahiei fac frumoase isprăvi contra aceloraşi turci"*. Așadar, înainte de a trebui să devenim „Byzance après Byzance" am făcut totul ca Bizanțul să rămînă Bizanț și creștinătatea să supraviețuiască, devenind într-un fel ocrotitorii ei în răsărit, încă înainte de căderea Bizanțului.[10]

Cea dintîi întîlnire a lui Mircea cu Baiazid a fost la Rovine (10 octombrie 1394 sau 17 mai 1395) și a fost și cea dintîi victorie a sa, dînd dovadă de o strategie militară de mare general, învățată desigur nu din cărți și la academii, ci din bunul său simț, din cunoașterea dușmanului și din prietenia cu tot „rîul și ramul" pe care le avea de apărat. Pe Baiazid l-a bătut cu „oastea sa cea mare", după cum spune cronicarul turc Orudj Bin Adil și o cronică sîrbească tradusă de Mihail Moxa: *„Se ridică Baiazid cu turcii spre români. Deci se lovîră cu Mircea Voievod și fu război mare cît se întuneca de nu se vedea văzduhul de mulțimea săgeților. Și mai că pierdu Baiazid oastea lui cu totul"*.

Dar în afară de recunoscuta vitejie a domnitorului și a oastei sale, determinantă în victorie a fost tactica și strategia lui Mircea. L-a atras acolo unde a știut el că turcii nu vor putea lupta și acolo l-a învins. Rovine înseamnă de altfel *mlaștină*. Despre tactica lui Mircea a scris pagini frumoase cronicarul bizantin Laonic Chalcocondil: „Mircea, strîngînd oastea țării, nu și-a făcut planul să vină asupra lui (Baiazid), ci cu multă grijă și-a pus la adăpost în muntele Brașovului femeile și copiii. Mai după aceea însă se ținea și dînsul cu armata pe urmele lui Baiazid, prin pădurile de stejar ale țării, care sînt multe și acoperă în toate părțile țara, să nu fie ușor de umblat pentru dușmani și nici lesne de cucerit. Și, ținîndu-se pe urma lui, săvîrșea isprăvi vrednice de amintit, dînd lupte cînd vreo unitate dușmană, rupîndu-se, se îndrepta undeva prin țară după hrană sau la prădat vite; și așa, cu foarte mare îndrăzneală se ținea de armată. Ținîndu-se de urma lui Baiazid, se lupta într-una cu dînsul în chip strălucit. Și se zice că armata, fiind în cale, se ținea strîns în urma ei, punînd-o la mare suferință și o aducea în situații grele și nu înceta să-i facă stricăciune". Tot în felul acesta descrie lupta și cronicarul turc Idris Bitlisi care spune că Mircea „a cerut ajutor puternicului munte, s-a încrezut în greutatea intrării și a trecerii, prin acest loc înconjurat de munți și văi, care au peșteri. Aici s-a aranjat cu răbdare, hotărît să nu cedeze nici un pas și și-a instalat bazele de atac cu luptătorii pentru credință".

Baiazid a fost învins de înțelepciunea lui Mircea în aceeași măsură ca și de vitejia lui. Nicolae Iorga considera lupta de la Rovine ca un *„război de vechi tip românesc"*. Pe de o parte avea în vedere alianța cu natura, pe de alta pustiirea căii din calea dușmanului, în așa fel încît să-l lipsească de hrană și să-l oblige la dispersare. A fost într-adevăr maestru în *diplomație și în arta politică* (Dan Zamfirescu) și, cred că nu greșim dacă adăugăm: și în arta militară.

Fără a intra în amănunte, semnalăm că în legătură cu Rovine s-a emis și părerea că ar fi existat... două Rovine, una pe Jiu, lîngă Craiova, și alta pe Argeș, în amîndouă Mircea ieșind victorios și aplicînd aceeași tactică și strategie pînă la victoria finală. De vor fi fost două, vor lămuri istoricii! Că l-a bătut de două ori pe Baiazid, e cu atît mai bine![11]

Următoarea întîlnire a lui Mircea cu Baiazid a fost la Nicopole, unde se adunase o adevărată cruciadă occidentală, cu Sigismund al Ungariei, cu ducele de Burgundia, pe lîngă care Mircea avea cea mai mare experiență în luptele cu un asemenea adversar. A și cerut să fie lăsat el să deschidă lupta. Orgolios, ducele de Burgundia și-a revendicat el acest drept și s-a repezit cu călăreții lui încărcați de zale în gropile săpate de turci, din care n-au mai putut scăpa. Sigismund a ajuns pe mare, deghizat, pînă la Constantinopol. Palatinul Ruppertus s-a întors la Heidelberg deghizat în cerșetor. Ducele Jean de Nevers, duce de Burgundia, căzut prizonier, a fost răscumpărat în schimbul unei mari sume de bani. Pe drept cuvînt, scrie istoricul englez Edward Gibbon, că bătălia de la Nicopole „a fost ultima mare întreprindere internațională a cavaleriei feudale". Atunci a început „amurgul evului mediu" despre care a scris John Huizinga. A fost momentul în care s-a trecut la un nou efort de înnoire a gîndirii și artei militare.[12]

Șerban Papacostea aduce știri noi despre Nicopole (1396, zice el, și nu 1394) din amintirile germanului Johann Schillberger, martor ocular, prizonier la turci, și din *Annales Hirsangienses* scrise de Johann Trittheim, călugăr german născut în 1462 și mort în 1513 la Würzburg.[13]

După pierderea bătăliei de la Nicopole, cu ajutorul lui Stibor voievodul Transilvaniei, Vlad Uzurpatorul, care o vreme îi luase lui Mircea domnia și se va fi stabilit undeva prin Țara Românească, a fost învins în Cetatea Dîmboviței — poate București — și dus la Sigismund, după care i s-a pierdut urma. Mircea s-a întors cu armata peste Dunăre, și-a reîntărit stăpînirea și a așteptat pe Baiazid să-l atace. Acesta însă a fost nevoit să plece cu oastea în Asia, unde se ridicase împotriva sa Timur Lenk.

Mircea și-a refăcut și oastea și administrația și și-a consolidat puterea menținînd-o pînă la adînci bătrînețe. Turcilor le-a plătit un haraciu și l-au lăsat în pace. De fapt n-a fost vorba de un *tribut* sau *haraciu* obișnuit, care ar fi simbolizat o stare de supunere, ci de un *dar*, ca „răscumpărare temporară a păcii", care nu atingea independența Țării Românești. Dr. Mihai Maxim observă că chiar cronicarul Radu Popescu numește aceste daruri, în permanență, *plocoane*.[14] Formula din tratatul din 1393 cu Poarta: *„Această țară care se bucură de toată libertatea guvernului său este despărțită de puterea (împărăția) turcească și se cîrmuiește după obiceiurile pămîntului"*.[15] A fost adevărat scut al Occidentului care, la adăpostul său, și-a dezvoltat cultura și civilizația. A fost apărător al creștinătății apusene care apoi va lăsa Bizanțul să moară, dar el, Mircea, prin moștenirea lăsată va supraviețui.

Nicolae Iorga îl trece pe Mircea cel Mare printre *Ctitori*.[16] Ctitor de țară, inițiator al unei politici de *„bloc românesc"*, prin urmărirea unității tuturor românilor și a cercetării acțiunilor lor, cum a făcut de pildă cu Petru I Mușat al Moldovei, pe care l-a asociat în tratatul „cu Vladislav Iagello (1389) și cu Alexandru cel Bun pe care l-a impus pe tronul Moldovei (1400) pentru a avea în el un aliat sigur, și cu Stibor al Transilvaniei în care a avut un prieten statornic.[17]

Domnia lui Mircea, scrie N. Stoicescu, citînd din P. P. Panaitescu, „stă la începutul solidarității românești în lupta împotriva turcilor, pentru independență și apărarea Europei".[18]

Pe vremea lui Mircea erau în țară două Mitropolii: la Argeș (din 1359) și la Severin (1370) pentru o populație de peste 500.000 de locuitori. Existau orașe înfloritoare ca Argeșul, Tîrgoviștea (a doua capitală), Brăila, Pitești, Slatina, Floci, Tîrgșor, Giurgiu, Rîmnicul-Vîlcii ș. a. Avea o cancelarie bine organizată, cu scribi și dieci și o administrație în care se delimitează cu atribuții precise dregătorii, adică ceea ce ar fi azi miniștrii și conducătorii de districte și orașe.[19] A lăsat o țară înfloritoare, suverană, liberă și independentă, și acesta este *Testamentul* său pentru noi, cei de azi.

Numit de izvoarele otomane „unul din monarhii celebri din țările necredincioase"[20] s-a stins la începutul lui februarie în anul Domnului 1418, după o domnie cînd zbuciumată, cînd liniștită, întotdeauna pe picior de luptă pentru apărare, în necontenită trezvie, domnitor intrat în legendă, cîntat de poeți, erou de scrieri în proză, și readus cu chipul și faptele în opere dramatice, în care niciodată nu vor încăpea cei aproape treizeci și doi de ani de domnie, din care fiecare zi a fost o victorie și un exemplu de iubire de Patrie și de popor.

A zidit multe biserici și mănăstiri, dar și-a destinat pentru îngropăciune Mănăstirea Cozia, pe malul Oltului, ca Oltul să-i aducă mereu vești din *„părțile de peste munți"* cît va fi **Oltul, și cît va fi Cozia** și mormîntul său acolo, în fața căruia îngenunchem cu evlavie și recunoștință, cu fior și jurămînt de credință, așa cum mai fac românii doar la cîteva morminte **de mari înaintași și Părinți ai Patriei.**

NOTE

1 Luceafărul, nr. 38, 1986, p. 7.
2 România liberă, 20 sept. 1986, p. 2.
3 „Considerații asupra limitelor cronologice și teritoriale ale stăpînirii lui Mircea cel Bătrîn, I"" în „Revista arhivelor", nr. 3, 1986, p. 281.
4 *Stăpînirea lui Mircea în Transilvania*, în „Revista de istorie" nr. 7, tomul 39, 1986, p. 688.
5 la Ion Aurel Pop, *Idem*, p. 693.
6 în „Revista de filozofie", t. 39, nr. 7, 1986, p. 699 și urm.
7 op. cit., p. 693.
8 *Mircea cel Bătrîn*, București, 1944, p. 186, 190.
9 Cronica, nr. 35, 1986, p. 2.
10 Vezi și Gelcu Maksutovici, *Marele voievod Mircea, personalitate europeană*, în „Săptămîna" nr. 38, 1986, p. 3.
11 Pentru cei ce doresc să elucideze problema, a se vedea *Magazin istoric*, nr. 6, 1982, și George Olaru și Natalia Florescu: Bătălia de la Rovine și „Fîntîna lui Mircea", în „Ramuri", nr. 8, 1986, p. 4.
12 v. *În vremea Marelui Mircea (XII), Nicopole-amurg al Evului Mediu*, în Flacăra, XXXV, nr. 38, 1986, p. 8; v. și Andrei Pippidi, *Contribuții la studiul legilor războiului în evul-mediu*, capitolul despre răscumpărări).
13 Vezi „Revista de istorie", t. 39, nr. 7, 1986, p. 696—698.
14 Mircea cel Mare, oștean și diplomat iscusit, în „Magazin istoric" XX, nr. 8, 1986, p. 12.
15 la M. N. Rusu, *Mircea cel Mare și istoria literaturii militante*, în „Săptămîna", nr. 39, 1986, p. 3.
16 *Istoria Românilor*, vol. III, 1937.
17 v. Conf. dr. Matei D. Vlad: *Înțelept cîrmuitor de țară, diplomat de talie europeană*, în „România liberă", 17 sept. 1986, p. 2.
18 cf. P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, p. 346, v. în întregime: N. Stoicescu: Mircea cel Mare în istoriografia românească", în rev. Ateneu, nr. 8, 1986, p. 4.
19 Vezi Damian P. Bogdan, *Cancelaria lui Mircea cel Mare*, în „Revista de istorie", t. 39, nr. 7, 1986, p. 659 și urm.; v. și Nicolae Stoicescu, în aceeași revistă p. 631.
20 Ștefan Ștefănescu, *Mircea cel Mare — apărător al Românilor și al Europei la Dunărea de Jos"* în Revista Arhivelor, nr. 3, 1986, p. 265.

Mircea Voievod cel Mare...

(Continuare din pag. 1)

Mihail, îmbrăcați în costume de cavaleri apuseni, cu coroane pe cap, ținînd biserica pe mîini. Datorită domnitorului martir Constantin Brîncoveanu, în 1707, s-a adăugat bisericii lui Mircea un frumos pridvor, cu coloane deschise, în stilul specific epocii brîncovenești. Deci prin arhitectura ei, prin podoaba sa picturală, prin decorul ei sculptural, biserica mănăstirii Cozia se numără printre cele mai importante creații arhitectonice din întreg sud-estul european, servind ca model pentru cea mai mare parte a bisericilor ridicate ulterior în Țara Românească.

Menționăm că în anii 1542—1543, prin rîvna domnitorului Radu Paisie, în fața bisericii lui Mircea, s-a ridicat o frumoasă biserică-bolniță, o altă strălucită realizare a artei medievale românești. În zidurile de incintă s-au construit, cu timpul, două paraclise: unul cu hramul Adormirea Maicii Domnului, ctitoria egumenului Amfilohie, din anul 1583, altul, cu hramul Toți Sfinții, ctitoria vrednicului egumen Ioan de la Hurezi, din 1710.

*

Mănăstirea Cozia n-a fost numai un monument de artă, un lăcaș de închinare și un așezămînt de cultură timp de șase veacuri; faima ei se datorează și faptului că a devenit „gropnița" sau necropola ctitorului. El și-a sfîrșit viața pămînteacă, pentru a intra în nemurire, la 31 ianuarie 1418, la Tîrgoviște, de unde trupul neînsuflețit i-a fost adus aici, la Cozia, spre a-i face loc de veșnică odihnă în pronaosul ctitoriei sale. După aproape două veacuri, s-au așezat alături de el și rămășițele pămîntești ale Teodorei, mama lui Mihai Viteazul, înfăptuitorul primei noastre uniri statale, care, după uciderea fiului ei, s-a retras la Cozia, unde s-a călugărit sub numele de maica Teofana.

Încă din timpul vieții marelui ei ctitor, Cozia a devenit și un lăcaș de cultură. Aici s-a călugărit unul din sfetnicii săi, logofătul Filos, sub numele Filotei, care a alcătuit la Cozia așa numitele „Pripeale", scurte texte imnografice care se cîntă cu stihuri din „psalmii aleși", ale polieleul sărbătorilor împărătești, ale Maicii Domnului și ale unor sfinți.

Vitregia vremurilor a dus la dispariția atîtor manuscrise slave și românești care s-au copiat la Cozia în decursul veacurilor. Au ajuns pînă la noi doar manuscrise mai tîrzii. Pe la mijlocul veacului al XVII-lea, în timpul lui Matei Basarab, un smerit călugăr de aici, Mardarie Cozianul, avea preocupări lingvistice, alcătuind primul Lexicon slavo-român, cu peste 4500 de cuvinte. În veacul al XVIII-lea a viețuit aici — fiind și egumen — Ghenadie arhimandritul, care a tradus și copiat din rusește cărți cu conținut teologic și moralizator. În același secol, un ieromonah Grigorie copia felurite lucrări patristice și istorice, iar un alt ieromonah, Antim, copia o „Cosmografie", din dispoziția egumenului Sofronie. Tot în veacul al XVIII-lea avem știri despre școala de la Cozia — deși ea exista mai de mult — la care învățau și tineri transilvăneni. Unii călugări erau zugravi de biserici, alții pricepuți sculptori în lemn.

Din obștea mănăstirii Cozia s-au ridicat mai mulți vlădici ai Țării Românești. Mitropolitii Iosif, Macarie și Ilarion, din a doua jumătate a veacului al XV-lea, Eftimie II (1594—1602), sfetnicul lui Mihai Viteazul, mai tîrziu mitropolitii Teodosie (1668—1672 și 1679—1708) și Varlaam (1672—1679), făceau parte din obștea Coziei, fiind și egumenii ei, înainte de ridicarea la treapta arhieriei. Același lucru se poate spune și despre ctitiva episcopi ai Rîmnicului. Mulți tineri transilvăneni au îmbrăcat „îngerescul chip" monahicesc tot în ctitoria lui Mircea, ea devenind astfel și un simbol al unității românești.

Strajă peste veacuri la mormîntul marelui său ctitor, așezămînt de cultură și de viață duhovnicească, mănăstirea Cozia a fost chemată la viață nouă în vremea noastră, prin lucrările de restaurare arhitectonică de acum un sfert de veac, ca și prin lucrările de spălare a picturii, din anul acesta, prin care i s-a redat înfățișarea și podoaba de acum șase veacuri. Un admirabil muzeu, cu exponate din veacuri diferite, întregesc cunoștințele de istorie și simțire românească ale oricărui iubitor al trecutului care își îndreaptă pașii spre minunata vale a Oltului. Mănăstirea Cozia cheamă și azi pe orice bun credincios să se închine la altarul ei și să aducă prinos de cinstire marelui său ctitor și apărător al pămîntului strămoșesc.

Umbra lui Mircea...

(Continuare din pag. 1)

Dar cu slabele-ți mijloace faptele-ți sînt de mirare:
Pricina, nu rezultatul, laude ți-a cîștigat:
Întreprinderea-ți fu dreaptă, a fost nobilă și mare,
De aceea al tău nume va fi scump și nepătat.

În acel locaș de piatră, drum ce duce la vecie,
Unde tu te gîndești poate la norodul ce-ai iubit,
Că ai simțit plăcere cînd a lui Mihai soție
A venit să-ți povestească fapte ce l-a strălucit!

Noi citim luptele voastre, cum privim vechea armură
Ce un uriaș odată în războaie a purtat;
Greutatea ei ne-apasă, trece slaba-ne măsură,
Ne-ndoim dac-așa oameni întru adevăr au stat.

Au trecut vremile-acelea, vremi de fapte strălucite,
Însă triste și amare; legi, năravuri se-ndulcesc:
Prin științe și prin arte națiile înfrățite
În gîndire și în pace drumul slavei îl găsesc.

Căci războiul e bici groaznec, care moartea îl iubește,
Și ai lui sîngerați dafini națiile îi plătesc;
E a cerului urgie, este foc care topește
Crîngurile înflorite, și pădurile ce-l hrănesc.

Dar a nopței neagră mantă peste dealuri se lățește,
La apus se adun norii, se întind ca un veșmînt;
Peste unde și-n tărie întunerecul domnește;
Tot e groază și tăcere... umbra intră în mormînt.

Lumea e în așteptare... turnurile cele-nalte
Ca fantome de mari veacuri pe eroii lor jălesc;
Și-ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirei în cadență îl izbesc.

Bisericile din Europa, pentru unitate și pace

Între 2—4 septembrie a. c. a avut loc la Universitatea Stirling din Scoția cea din urmă întîlnire a Prezidium-ului și a Comitetului consultativ care a fost ales în Creta acum șapte ani. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat, ca membru al Comitetului Consultativ Mitropolitul Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală. Lucrările au fost urmate de îndată de *A IX-a Adunare generală a Conferinței Bisericilor Europene*.

Aceasta a avut loc între 5—11 septembrie 1986 la Universitatea Stirling din Scoția, Marea Britanie, gazdă fiind Biserica Prezbiteriană Scoțiană. Au participat mai mult de 400 de delegați, observatori și oaspeți, dintre care mai mult de 200 delegați cu drept de vot, reprezentînd aproape toate Bisericile din Europa.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost alcătuită din următorii: Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal, Prof. Ștefan Alexe și Prof. Viorel Ioniță de la Institutul Teologic din București, pr. Silviu Petre Pufulete, paroh la parohia ortodoxă din Londra, maica Nazaria Niță, stareța mănăstirii Văratec și maica Heruvima Timaru, stareța mănăstirii Țigănești din Eparhia Bucureștilor.

Adunarea a fost prezidată de episcopul Patrik Rodger, acum episcop în retragere al Oxfordului.

Trecîndu-se la alegerea Comitetelor de lucru ale Conferinței, cel dintîi ales a fost *Comitetul de directive pentru următorii șapte ani pînă la următoarea Adunare generală*. În acest Comitet au fost aleși 20 de membri din următoarele țări: Marea Britanie, Danemarca, Spania, Olanda, Franța, Bulgaria, Ungaria, R. F. G., R. D. G., Grecia, Polonia, Italia, Finlanda, Cehoslovacia, Norvegia, Elveția și U. R. S. S. *Președinte al acestui Comitet a fost ales în unanimitate Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală.*

Tema generală sub care s-au desfășurat lucrările Adunării a fost: *„Slavă lui Dumnezeu și pace pe pămînt"*. Această temă a fost dezvoltată de profesorul italian Paolo Ricca, de la Biserica valdenză din Roma, și de d-na Eva-Maria Taut de la Biserica evanghelică lutherană din R. D. Germană. Ambele prezentări au pus accente egale pe angajarea Bisericii în lupta pentru unitatea Bisericilor, dar și pentru unitatea Europei. De asemenea, au insistat asupra necesității ca Bisericile să dea atenție deosebită problemei păcii în lume. Dîndu-li-se cuvîntul participanților din sală, printre cei înscriși la cuvînt a fost și Mitropolitul Ardealului *Antonie Plămădeală*, care de la tribuna Adunării a spus printre altele:

„Onorată asistență, ambele referate mi s-au părut interesante, la temă și pline de conținut, putîndu-ne interesa atît pe noi cît și Bisericile din Europa. Raportul d-nei Taut a fost axat mai mult pe considerente teologice, reușind să promoveze o teologie convenabilă tuturor Bisericilor, deci lipsită de note confesionaliste.

Aș vrea să spun cîteva cuvinte mai deosebite despre referatul prof. Ricca. Aș putea zice că el a făcut unele afirmații care ar putea înșela pe cei cărora le plac — cum zic francezii — *les beaux mots!* A vorbit periculos de frumos, folosind un stil literar ales, deși s-a scuzat că nu e vorbitor de franceză. Parcă a făcut-o anume ca să ne atragă atenția asupra a ceea ce avea de spus. Multe din afirmațiile sale sînt vrednice de a fi citate, deși tocmai acestea sînt cele mai grave. Poate că unele din ele sînt și adevărate. A acuzat Europa, *„care e gata să dispară, că a devenit cel mai secularizat continent din lume și că, dacă nu avem pace, e pentru că recoltăm ceea ce am semănat. Europa se dovedește a fi cel mai puțin pacific dintre toate continentele"*. A acuzat istoria creștinismului european că n-a fost pînă acum nici pacifică, nici pacifistă, deși a vorbit mult de pace, dar pacea e lucrare, nu vorbire. Ca Valdenz în conflict apropiat cu Roma, a acuzat faptul că *„unii creștini se luptă a fi cei mai mari"* și această luptă se desfășoară de-a lungul întregii istorii pînă azi. A acuzat unele biserici — referindu-se bineînțeles la cea romano-catolică — *„că se ocupă mai mult de promovarea unor forme de primat și de hegemonie, decît de unitate"*. A vorbit de *„slava mediocră a primatului"*. Apoi a arătat că *„pacea lipsește nu numai pe pămînt, ci și pe teritoriile Bisericilor"*. Și a mai acuzat unele Biserici că au elaborat chiar o teologie a războiului, sprijinindu-se pe Sf. Augustin. A mai afirmat că *„mulți au înțeles pacea pe pămînt doar ca pe o realizare a păcii sufletelor"*, cu aceasta referindu-se desigur la unele secte care fac abstracție de viața socială și nu se angajează în ea. El a spus însă, foarte bine, că *„slăvirea lui Dumnezeu, dacă rămîne numai la aceasta, și nu se preface în faptă, poate deveni o fugă de la datorie, alienantă a societății"*.

Am putea înmulți citatele din referatul prof. Ricca, dar ne oprim aici, nu înainte de a spune un cuvînt de apreciere deosebită față de partea a doua și a treia a prezentării sale, în care s-a ocupat de contribuția teologică a profesorului Dumitru Popescu la orientarea teoretică a Conferinței Bisericilor Europene din ultimii șapte ani. Aceste părți rămîn valabile și orientative și pentru următorii ani.

Totuși, a spus Mitropolitul Antonie unele din afirmațiile prof. Ricca au fost, cel puțin unilaterale, dacă nu exagerate, în ceea ce privește Europa. Sînt ispitit să-l completez — nu neapărat să-l critic, spunînd cîteva cuvinte și în favoarea Europei și a Bisericilor din Europa.

1. Cred că e prea pesimist și inexact atunci cînd pune pe umerii Bisericilor din Europa tot răul din Europa și din lume. Nu trebuie să ignorăm că în Europa nu există numai Bisericile, ci și state, formații politice, ideologice și apoi mai este și libertatea oamenilor care determină viața societății: unii îl slăvesc pe Dumnezeu, alții nu se ocupă de El, alții organizează războaie, fabrică bombe, alții colaborează în vederea tuturor ideilor pozitive, fie că sînt Biserici, fie că sînt formații politice. Și apoi, nu trebuie uitat că tensiunea dintre bine și rău e peste tot condiția vieții oamenilor pe pămînt, nu numai în Europa. Este însă adevărat: Bisericile ar fi putut face mai mult, și trebuie să facă mai mult, slăvindu-l pe Dumnezeu prin pace, prin lupta pentru pace, alături de toate forțele păcii. De altfel acest lucru l-a spus și profesorul foarte bine.

2. Mi se pare iarăși că, a face din Europa singurul leagăn al tuturor războaielor, nu e chiar adevărat. Războaiele sînt un păcat vechi al oamenilor. E de ajuns să deschidem Biblia Vechiului Testament ca să ne dăm seama că e o istorie a unor războaie și lupte continue. Și apoi, chiar astăzi cele peste 80 de conflicte armate din lume sînt mai ales în afara Europei. În Europa am putea cita, poate, doar Irlanda.

Prof. Ricca a vorbit de *o Europă arogantă!* Dar oare de aroganță se poate vorbi numai în Europa? E drept că trebuie să facem ordine mai întîi acasă la noi, dar dacă e vorba de făcut o ordine împotriva aroganței, atunci trebuie să trecem și Oceanul. E drept însă că Bisericile trebuie să facă tot ce pot să mai scadă din aroganța marilor puteri și să le facă să gîndească mai mult la pace, decît la război.

3. Și apoi să nu uităm: Cînd vorbim de Europa, trebuie să ne amintim că ea a fost leagănul civilizației și al culturii moderne, nu numai al războaielor. Ea a fost inițiatoarea mișcărilor pentru pace și este și în momentul acesta, și tot ea a fost și este inițiatoarea ecumenismului care vrea tot unitate și pace, așa că trebuie să avem întotdeauna în minte acest echilibru care nu dezavantajează întotdeauna Europa. Vorbitorul a amintit de diviziunile bisericești și de faptul că unii reduc pacea doar la pacea sufletelor. Probabil este adevărat. Dar aș întreba: unde au apărut sutele de diviziuni bisericești, sutele de secte cărora aproape nu li se mai știe numărul, în Europa sau altundeva peste ocean? Și oare nu tocmai aceste diviziuni au făcut ca Biserica lui Hristos să-și piardă din credibilitate în fața lumii?

4. În sfîrșit, am avut impresia că profesorul Ricca a făcut o interesantă prezentare teoretică, dar a oferit prea putine soluții practice. Diplomat, el a cerut soluții din partea acestei Adunări. E comod pentru el, greu pentru noi! Să vedem însă ce vom fi capabili să facem în zilele care urmează, răspunzînd cererii sale.

A urmat apoi prezentarea *Raportului secretarului general* G. G. Williams. La discuții a luat cuvîntul și Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală, care a spus printre altele:

„Am ascultat un raport al unei scurte istorii a *Conferinței Bisericilor Europene*, un raport al lucrării ei de azi, și un raport generos în speranțe și perspective. Am avut impresia, ascultînd raportul său, că am ascultat nu numai istoria, activitatea și perspectivele *Conferinței Bisericilor Europene*, ci, în același timp istoria, activitatea și speranțele drului Williams însuși. Conferința și Williams deveniseră una! Mulți au venit și au plecat: Williams a rămas mereu. Acum mulți spun că Williams va pleca, dar în fapt el va rămîne, pentru că-i va rămîne activitatea frumoasă și dezinteresată. Am avut proba chiar în raportul său. Aș vrea cu acest prilej să adresez o caldă salutare succesorului său, viitorul secretar general Dr. Jean Fischer și să-i recomand să aibă în Dr. Williams un bun exemplu de urmat".

A urmat apoi prezentarea raportului prof. Dumitru Popescu asupra activității sectorului Studii, reieșind și din raport și din discuțiile care au urmat, că el a desfășurat o activitate creatoare, a adus idei noi și a organizat multe întîlniri în multe țări cu teme care au interesat întotdeauna. Mulți și-au exprimat regretul, mai ales în discuții particulare, că peste un an prof. Popescu îi va expira mandatul de director de studii al Conferinței Bisericilor Europene.

Mai departe au prezentat rapoarte verbale și foarte pe scurt Theo Tschuy în legătură cu drepturile omului și cu aplicarea actului final de la Helsinki, Hans Schmocker în legătură cu serviciul de într-ajutorare bisericească, după care au urmat discuții și saluturi din partea unor oaspeți și observatori.

Începînd de sîmbătă, 6 septembrie, au început lucrările pe secții și în comitete. Comitetul de directive condus de Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală și-a pregătit raportul care a fost gata luni, 8 septembrie. Raportul a mers pe cele două idei principale, care au orientat încă de la început Conferința Bisericilor Europene, și anume: 1. *Unitatea Bisericilor;* 2. Problema păcii în lume.

Raportul s-a ocupat, în prima parte, de *Unitate și mărturie*, recomandînd să se organizeze consultații care să trateze unitatea Bisericii și mărturia ei într-o lume secularizată și amenințată de război. S-a recomandat să se pună accentul pe pace și dreptate, pe drepturile omului și pe contactele umane, înmulțindu-se și evaluîndu-se la vreme dialogurile bilaterale dintre Biserici. S-a recomandat să se scrie o istorie non-confesională și non-polemică a Bisericii. De asemenea s-a recomandat cooperarea cu Biserica romano-catolică în organizarea de Conferințe pentru pace și pentru pace în Irlanda.

S-a recomandat de asemenea să se aibă în vedere nu numai relații între Est și Vest, ci și între Nord-Sud, întrucît țările din nord sînt bogate, iar țările din sud și mai ales Bisericile mici din sud sînt sărace, urgentîndu-se într-ajutorarea lor.

Comitetul de directive a propus de asemenea să se organizeze mai bine sistemul de comunicare dintre Conferința Bisericilor Europene și Bisericile membre. În acest sens a cerut să se angajeze și să se înființeze un *Secretariat și un secretar pentru comunicații.*

O mare importanță s-a acordat urmăririi aplicării Actului final de la Helsinki, avîndu-se în vedere problema drepturilor omului văzută în întregimea ei, și nu numai în cazurile individuale; să se aibă în vedere foamea din lume, analfabetismul, lipsa de locuințe, lipsa de apă, subdezvoltarea sub toate formele ei.

Partea a doua a raportului Comitetului de directive a mentinut printre preocupările Conferinței ideea de pace și dreptate în lume, făcîndu-se afirmații categorice în ceea ce privește necesitatea asigurării securității și păcii bazate pe dreptate, pe dezarmare, pe relatiile juste dintre natiuni și în special între natiunile dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Conferința a fost chemată să urmărească în continuare și să spriiine hotărîrile Conferintei pentru securitate si cooperare în Europa, ca și aplicarea Actului final de la Helsinki, semnat în 1975.

S-a recomandat ca împreună cu Consiliul Mondial al Bisericilor și cu Consiliul Conferinței Catolice Nationale din Europa să se pregătească și să se țină o *Adunare nordică a Bisericilor* din emisfera nordică, la care să ia parte neapărat si Bisericile din țările semnatare ale actului final de la Helsinki. Tema acestei Adunări să fie *„Pace și dreptate"*. S-a recomandat ca această adunare să aibă neapărat loc înainte de 1990. Problema drepturilor omului a rămas în continuare ca o recomandare pe agenda viitoare a Conferintei, recomandîndu-se stabilirea unui Secretariat sub numele *„Pace, dreptate și drepturi umane"*. În această lucrare să fie în continuare invitate și Bisericile din Canada și Statele Unite.

Comitetul de directive a recomandat Adunării generale să fie mentinut *Secretariatul pentru într-ajutorare bisericească*, în așa fel încît să poată răspunde cererilor cu care sînt confruntate unele Biserici din Europa, urmînd ca bugetul acestui secretariat să fie încorporat în bugetul Conferintei.

La cererea unor Biserici exprimată în Adunarea generală, Comitetul de directive a recomandat: să se promoveze relatiile dintre crestini, evrei și musulmani în Europa, si să se adîncească dialogul teologic dintre cele trei religii.

Au urmat discutii largi în plenară, care a acceptat raportul Comitetului de directive cu foarte putine modificări. Printre altele, s-a adăugat fraza ca, în continuare, Conferinta Bisericilor Europene să acorde atentie deosebită problemei prozelitismului, în legătură cu aceasta vorbind în plenară Mitropolitul Antonie, care a explicat diferenta dintre prozelitism si misiune crestină, împotriva unor grupuri care sustineau că prozelitismul e misiune si că trebuie încurajat. *Pusă la vot, formula Mitropolitului Antonie a fost admisă, iar cealaltă respinsă.*

În legătură cu secretariatul: *„Pace dreptate și drepturi umane"*, s-a recomandat în plus preocuparea mai largă a Bisericilor de problemele dezarmării si ale demilitarizării, urmînd ca Bisericile să facă propuneri natiunilor pentru reducerea si lichidarea armelor nucleare, pentru cooperarea între crestini si public, în legătură cu organizarea de miscări pentru pace, pentru întărirea încrederii în coexistenta pasnică.

Au urmat apoi rapoartele pe sectii, care au fost prezentate verbal si foarte pe scurt, deoarece cele mai multe din recomandările venite din sectii fuseseră surprinse în raportul Comitetului de directive.

Cu o zi înainte de închiderea Conferinței, s-a votat, prin vot secret alegerea noilor *Președinți* și a noului *Comitet consultativ*, al Conferinței Bisericilor Europene, pentru următorii șapte ani fiind ales Președinte și *Mitropolitul Antonie*, iar în Comitetul consultativ *episcopul Nifon.*

În ultima zi a Conferinței s-a alcătuit un Mesaj spre a fi dat presei, Mesaj, care, supus discuțiilor, a fost aprobat. El cuprinde, printre altele, ideea că Europa este amenințată și că Bisericile sînt chemate să facă tot ce pot pentru pace, dezarmare, să lupte împreună împotriva terorii, a nedreptății, a poluării și a fricii. De asemenea împotriva armelor de distrugere în masă, pentru care se cheltuiesc sume imense, în timp ce mulți copii ai lumii mor de foame.

Conferința și-a exprimat sprijinul pentru organizarea unei *Adunări ecumenice pentru pace*, cuprinzînd toate statele semnatare ale Actului final de la Helsinki. Mesajul a fost dat presei, urmînd să fie răspîndit prin toate mijloacele de mass-media.

În afară de cele de mai sus, în cursul lucrărilor *Adunării generale* au fost invitați să țină cîte o conferință cu titlul: *„A. D. 2000 — Quo vadis Europa?": Anul Domnului 2000 Unde mergi Europa?"* profesor de la Academia de Științe politice din Moscova, Kutzenkov, și prof. Hortmann de la o Universitate olandeză. Cei doi profesori și-au exprimat îngrijorarea față de mersul evenimentelor, și nu s-au putut hotărî dacă în final să exprime speranțe sau pesimism. În legătură cu aceste două Conferințe, s-a format o grupă de comentatori care au fost chemați la tribună, fie să comenteze cele două conferințe, fie să pună întrebări. Acest panel de 4 a fost alcătuit din: o doamnă din Irlanda, o profesoară din Anglia, un profesor de științe politice și economice din Finlanda și din Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală, căruia i s-a dat celui dintîi cuvîntul și care a spus printre altele:

„Mulțumesc celor doi profesori pentru interesantele lor cuvîntări și pentru tezele pe care le-au expus, ambele creatoare, imaginative, realiste, pesimiste dacă nu se va opri cursa înarmărilor, optimiste dacă se va reuși oprirea acestei curse. Nici unul din cei doi n-a putut găsi temeiuri pentru o opțiune clară, în favoarea pesimismului sau optimismului, ceea ce e grăitor prin însuși faptul acesta. Tema prezentată a fost și poate fi oricînd atractivă. Și ea a fost și pentru noi cei care am ascultat-o într-adevăr atractivă, chiar dacă vorbitorii n-au putut identifica acele elemente care să ne facă să sperăm fără teamă.

Mulți gîndesc la venirea celui de-al treilea mileniu, ca la un perete și că noi, sau cei care vor trăi atunci vor avea pur și simplu doar a sări peste acest perete, ca într-o lume extraterestră! într-o lume care va arăta complectamente alfel decît a noastră. Știm toți că se înșală și că mileniul al treilea va fi așa cum îl vom pregăti noi, nefiind pregătit de nimeni altcineva.

Altii gîndesc că anul 2000 va aduce sfîrșitul lumii, așa cum gîndeau cei care au ajuns la anul 1000, deși pentru aceasta nu există în nici o carte teologică vreun temei și desigur asa cum nu s-a întîmplat nimic la anul 1000, tot așa nu se va întîmpla nimic nici la anul 2000. Noi credem că intrarea în anul 2000 nu va fi altceva decît o secundă ca toate celelalte, ca o trecere dintr-o cameră într-alta.

Cu toate acestea: anul 2000 va fi și este privit ca un punct de cotitură, cel putin din punct de vedere psihologic. Așa încît sîntem în drept să ne punem nouă și celor doi vorbitori, cel putin cîteva întrebări, în special pentru că ei au evitat optiunile pentru pesimism sau optimism. Ei au totuși părerile lor. Eu aș întreba printre altele:

1. Ce credeti, se vor face în următorii 14 ani pasi decisivi spre o nouă mentalitate, spre fapte noi, spre noi decizii în legătură cu dezarmarea, în așa fel încît să ni se asigure pacea și linistea, să fim eliberati de frică și tensiuni? Sau situatia va continua așa cum este ea astăzi?

2. Care este convingerea dvs.: în mileniul al treilea balanta puterilor în mîinile cărora stau deciziile va rămîne aceeasi ca cea de astăzi, sau în afara celor două mari puteri vor ajunge și altele la acelasi nivel? Și dacă va fi așa înmultirea puterilor va fi spre beneficiul sau spre cresterea pericolului pentru lume? Desigur aceste întrebări rămîn valide numai dacă cele două puteri nu vor ajunge la o întelegere în legătură cu o dezarmare progresivă spre asigurarea păcii, cît mai e încă timp.

Am înțeles, din ambele dvs. conferințe, că dvs. personal și țările dvs. lucrează activ pentru pace. Credeti în eficienta la timp a acestei lucrări?

3. Ce credeti, ca laici și oameni de știință, interesați sau nu de problemele bisericești: Pot Bisericile avea vreo putere — desigur nu mă gîndesc la putere fizică — să determine viitorul spre o soluție de pace și unitate a omenirii? Joacă ele realmente vreun rol? Sînt ascultate?

Noi, ca Biserici, ca oameni ai Bisericilor, ne cunoaștem responsabilitatea și lucrăm în conformitate cu credința noastră pentru pace și înțelegere. Ce credeți, ne ascultă cineva? Și ce ar trebui să mai facem ca totuși să fim ascultați? Imaginați-vă că puterea ar fi în mîinile dv; ați fi gata să acordați o atenție foarte serioasă Bisericilor atunci cînd ele cer pace și înțelegere?

Aș mai întreba: Trebuie oare să ne sprijinim în puterea noastră de influență, numai pe Dumnezeu prin rugăciuni și să cerem și să așteptăm ajutor numai de la Dumnezeu? Sau credeți că putem avea un impact important asupra celor ce dețin puterea în lumea aceasta.

Știu că întrebările mele sînt grele și aproape că nu aștept răspuns la ele. Dar cîteva comentarii sînt sigur că ar interesa întreaga Adunare căreia v-ați adresat. Din una din cuvîntările dvs. am reținut accentul pus pe aspectul moral al optiunii pentru pace sau război. Mi-a plăcut acest lucru, fiindcă sînt sigur că *împreună cu o nouă ordine economică internațională, care ar fi singura care ar duce la pacea bazată pe dreptate, e nevoie și de o nouă ordine morală internațională și în politică, ordine în care da să fie da, viața să fie socotită sacră, onestitatea să fie lege în respectarea tratatelor, războiul să fie considerat păcat și crimă împotriva umanității, rațiunea să înlocuiască armele.*

Ultima mea întrebare ar fi legată tocmai de acestea: Este oare posibil ca în următorii 14 ani care ne despart de următorul mileniu o astfel de schimbare în mentalități și în acțiunile marilor puteri să se producă?"

Au comentat în scurt și ceilalți trei reprezentanți, după care cei doi profesori au răspuns doar la întrebările Mitropolitului Antonie în sensul că e de dorit ca lumea să reușească să-și schimbe mentalitatea, să lucreze pentru pace și dezarmare, să înlăture războiul, cursa înarmărilor și frica, dar că acestea, așa cum s-a remarcat, stau încă în puterea oamenilor politici. Ar fi de dorit ca aceștia să asculte și glasul Bisericilor pentru că ei și-au dat seama cît de mult toate Bisericile milizează pentru pace și pentru viață.

În timpul Conferinței, Mitropolitul Antonie a fost invitat să dea un interviu la radio BBC, în special în problema drepturilor omului, fiind întrebat dacă crede că în lume se face ceva concret pentru aceasta, sau se fac doar declarații retorice?

În răspunsul dat, Mitropolitul a arătat că în cele mai multe cazuri răspunsurile sînt retorice, fiindcă nu se văd acțiuni concrete, care să ducă, așa cum propunea Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, la o nouă ordine economică internațională, care să rezolve marile probleme ale lumii, precum foamea, lipsa de locuințe, subdezvoltarea, inegalitatea. În felul acesta nu se fac pași concreți spre o dreptate care să asigure realmente dreptul tuturor oamenilor la pace în lume.

Un alt interviu i-a fost cerut Mitropolitului Antonie de către radio Edinburgh, în legătură cu mersul lucrărilor Conferinței și cu ideile principale care se degajează din ea. În răspuns s-a arătat că cele două preocupări care au dus la înființarea Conferinței rămîn valabile și în viitor. Și anume: Unitatea Bisericilor și a lumii și pacea și dreptatea pe pămînt. Dacă în cele dintîi acordul în Conferință a fost ușor, în cele privitoare la pace și dreptate, deși s-au exprimat păreri aproape identice de către toate Bisericile, nu s-au găsit acele mijloace concrete care să fie propuse statelor spre a face pași adevărați spre dreptate și pace. România a făcut chiar în zilele acestea, prin președintele Nicolae Ceaușescu o declarație de reducere cu 5% a cheltuielilor militare. Dacă acest exemplu ar fi urmat, iată s-ar putea vorbi de ceva concret. În orice caz, Conferința și-a afirmat cu unanimitate dorința de pace și a recomandat Adunări și Conferinte dedicate acestei teme în viitorul apropiat în perspectiva întîmpinării anului 2000 în pace și fără frică.

Tot referitor la aceste probleme, Mitropolitului i s-a mai luat un interviu de către televiziunea locală din Scotia, fiind înregistrat și pe casete vidio, spre a fi distribuite Bisericilor. Interviurile au fost difuzate chiar în cursul Conferinței.

În timpul Conferinței au fost mai multe receptii oferite de secretarul de stat al Guvernului englez pentru Scotia, de Biserica Scotiei, de Arhiepiscopul ortodox Metodios la Glasgow, de Consiliul Bisericilor din Scoția ș. a.

Noul Prezidiu și noul Comitet consultativ se vor întruni între 25—30 martie 1987 la Geneva.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

ÎN ATENȚIA ABONAȚILOR NOȘTRI

Aducem în atenția stimaților noștri cititori că abonamentele la „Telegraful Român" pe anul 1987 se reînnoiesc pînă în 15 decembrie 1986.

Avînd în vedere că s-a schimbat forma de expediere a publicației, costul unui abonament anual este de 150 lei. Banii se pot trimite prin mandat poștal, pe adresa: ARHIEPISCOPIA SIBIULUI, str. 1 Mai, nr. 35, Sibiu, sau prin virament cont. nr. 45.10.4.09.2. B. N. R.S.R. — filiala Sibiu, specificîndu-se pe documentele de expediere ce reprezintă suma, precum și adresa exactă a celui ce dorește abonamentul.

Sfînta Paraschiva în icoanele pe sticlă din colecţia de la Sibiel

Sibielul devine tot mai mult vatră de cultură şi tradiţii româneşti şi creştineşti, loc de pelerinaj şi de îmbogăţire duhovnicească. Muzeul de aici pe cît este de frumos amplasat în cadrul natural exterior sub munţii împăduriţi şi veşnic tineri, pe atît este de liniştitor şi bogat în interior, unde de asemenea timpul capătă o altă dimensiune prin vieţuirea în veşnicie a sfinţilor cu care intri în comuniune atunci cînd îi admiri şi cinsteşti după cuviinţă. Afară, frumuseţea naturală, înăuntru, frumuseţea spirituală, vezi a sufletului românesc, a moşilor şi strămoşilor noştri care şi-au exteriorizat credinţa în felul acesta, desenîndu-şi sufletul în icoane sau punîndu-şi-l la temelia sfintelor lui Dumnezeu biserici durate pe tot cuprinsul ţării ce ne-au lăsat-o moştenire.

În colecţia de la Sibiel există un număr de icoane pe sticlă înfăţişînd-o pe Sfînta Paraschiva, toate de origine transilvană — numai una provenind din Moldova. Unele sînt mai noi, altele vechi sau foarte vechi, cu inscripţii în limba slavonă — sau fără inscripţii — de format mic sau mijlociu (50/30 cm; 40/30 etc.) executate de artişti populari într-un stil de regulă naiv, sumar, uneori însă mai evoluat. Icoana de provenienţă moldovenească este aurită aproape în întregime, celelalte sînt realizate într-o frumoasă combinaţie de culori, galben-auriu, diverse nuanţe de verde, grena-pal, albastru, alb etc. În majoritatea cazurilor Sfînta este încadrată într-un pătrat mărginit de un chenar cu linii în motiv popular.

Sfînta Paraschiva apare mai ales în două feluri: bust mic sau mare şi integral pe tronul împărătesc pictat în galben sau albastru şi cu motive florale, pe o pernă galbenă.

În toate icoanele Sfînta apare cu faţa spre lume, cu privirea deschisă, senină (uneori ochii sînt trişti, problematici) cu plete lungi, negre, cu cunună împărătească pe cap, ca semn al sfinţeniei şi al biruinţei, al aparteneţei la Biserica triumfătoare şi al comuniunii cu Dumnezeul slavei. Uneori cununa apare peste maramă şi este decorată cu motive florale. Coroana împărătească este încadrată într-un nimb auriu uneori mărginit de flori şi frunze, alteori cu stele în jur ca pentru a aminti vieţuirea cerească a Sfintei, în comuniune cu îngerii, precum şi răsplata nevoinţelor pustniceşti, cum se vede din cîntările de la slujba praznicului.

Veşmintele Sfintei sînt de asemenea împărăteşti, în culori diferite (verde, galben, albastru, roşu), decorate în stil popular transilvan, hlamida fiind întotdeauna roşie, încheiată la gît cu un nasture redat printr-un motiv floral. În general vestimentaţia Sfintei este realizată în trei culori, ceea ce aminteşte de culorile îngerilor din icoana Sfintei Treimi a lui Rubliov. Îmbrăcămintea bogată, reprezintă în general bogăţia spirituală a Sfintei care în toate icoanele este înfăţişată în viaţa sa spirituală în Biserica triumfătoare.

În mîna dreaptă, în aproape toate cazurile Sfînta Paraschiva ţine o cruce (uneori lungă aurie) pentru a arăta suferinţa, lepădarea de sine, urmarea lui Hristos, dar şi biruinţa atunci cînd o asociem cu coroana împărătească şi cu veşmintele. Într-o icoană Sfînta poartă în mîna dreaptă pe lîngă cruce şi o frunză lungă de drobuşor sau albăstrea ca semn al vieţuirii în natură, al sperantei, al vieţii, iar în alta, în mod excepţional, crucea apare în stînga, mîna dreaptă fiind deschisă, ridicată la jumătate, ca arătînd-o lumii, desigur dintr-o eroare a artistului popular în reprezentarea inversă a imaginii în cadrul picturii pe sticlă.

În majoritatea icoanelor, Sfînta poartă în mîna stîngă frunzele de drobuşor sau albăstrea, sau o ţine deschisă, ridicată la jumătate arătînd-o lumii, cu degetul mare şi arătătorul deschise ca pentru un „să luăm aminte" arătînd starea ei de ascultare şi de împărtăşire a cuvîntului lui Dumnezeu şi dirijînd toate simţurile privitorului atent, spre aceeaşi ascultare şi împărtăşire.

În unele reprezentări Sf. Paraschiva apare încadrată de un fond albastru cu flori şi stele, simbolizînd cerul şi întregul univers. Apariţia îngerilor în preajma Sfintei este plină de semnificaţie; îngerii reprezintă „lepădarea de trup", stare continuă în care a vieţuit Sfînta şi care în general este specifică vieţii monahale. Ei amintesc de împlinirea vieţii la nivelul cel mai înalt, după cum spune Sf. Ioan Gură de Aur, de „înger pămîntesc" sau de „om ceresc" sau de vieţuirea călugărească aşa cum o vedea Sf. Ioan Scărarul care zicea: „călugăr este acela care înfăptuieşte în trupul pămîntesc şi întinat starea şi vieţuirea îngerilor". Această vieţuire duhovnicească este menţionată şi în imnografia dedicată Sfintei: „Înger pămîntesc pe pămînt te-ai arătat şi viaţa celor fără de trup material ai urmat" (Stihira a cincea de la vecernia mare a slujbei Prea Cuvioasei).

După Sfîntul Efrem Sirul taina îngerilor constă în veghea lor. Ei se mai numesc „veghetori". Sfînta Paraschiva apărînd înconjurată de îngeri apare ca o „veghetoare", ca o fecioară înţeleaptă care a stat trează pînă la venirea Mirelui. Ca o împlinitoare a îndemnului evanghelic „privegheaţi şi vă rugaţi", stare pe care o sugerează şi mîna ei deschisă, ridicată pe jumătate, cu faţa spre lume. Îngerii mai reprezintă participarea întregului univers la evenimentul morţii celui înfăţişat pe icoană (căci moartea sfinţilor o prăznuim ca pe adevărata lor naştere) de parcă pămîntul singur nu ar ajunge pentru a sărbători aceasta.

Apariţia unor cruci desenate pe veşmintele îngerilor, este un amănunt important şi semnificativ (pe o singură icoană) deoarece această cruce arată participarea lumii nevăzute la suferinţa Sfintei, la întregul proces al lepădării de sine, şi al urmării lui Hristos, precum şi la biruinţa de care se încununează prin împlinirea unei astfel de vieţi.

În strădania sa de vieţuire duhovnicească — credinciosul nu este singur ci însoţit de îngerii lui Dumnezeu, care călăuzesc şi întăresc sufletul de rîvna şi dorul lui după Dumnezeu.

Motivele florale prezente în toate icoanele întăresc ideea solidarităţii omului, în strădania sa spre desăvîrşire, cu întregul univers. Ele amintesc faptul că îndumnezeirea are o extensiune cosmică, ele vorbesc de consecinţele reale pe care le are faţă de natură starea de îmbunătăţire a vieţii creştinului, după cum reale sînt în natură şi consecinţele păcatului omenesc.

*

Icoanele pe care le contemplăm au un rol deosebit de important în viaţa noastră. Atunci cînd sînt privite cu atenţie, elementele componente ale icoanelor sugerează un proces de mişcare ce constituie aspectul dinamic al acestora; o mişcare în cadrul icoanei, într-un sens anume indicat de reprezentare şi o mişcare în afara acesteia spre observator, care face ca icoana să nu fie o prezenţă statică ci o prezenţă vie.

Icoana arată specificul legăturii dintre noi şi sfinţii reprezentaţi, influenţa, rolul şi rostul lor în viaţa noastră, precum şi modul cinstirii lor în lumea în care au vieţuit.

Pr. *Teodor Damian*

Cetatea în Biserică

„Zidirea Trupului lui Hristos" (Efes. 4, 12), adică creşterea parohiei prin încorporarea de noi credincioşi, constituie o permanentă obligaţie şi perspectivă a pastoraţiei. În practica sa misionară, pastoraţia ortodoxă n-a urmărit cu tot dinadinsul şi cu orice mijloc creşterea numărului credincioşilor, dar ea n-a renunţat niciodată la acest obiectiv, nici cînd forţele şi mijloacele ei au fost reduse. În fond, parohia are criteriile ei proprii pastorale şi spirituale de a identifica credincioşi săi. Din punct de vedere statistic, un locaş de cult fără credincioşi poate să apară ca o biserică „goală", dar aceasta nu înseamnă că parohia respectivă nu contează pe o comunitate reală de credincioşi, dintre care unii nu pot să se exprime totdeauna prin frecvenţa la serviciile liturgice publice. Lucrarea pastorală a preotului nu se limitează la spaţiul liturgic, care nu poate să fie umplut mereu din diverse motive. Astăzi, din ce în ce mai mult, aria pastorală se întrepătrunde cu aria misionară. În aceste condiţii, „cetatea în Biserică" poate deveni o nouă sarcină şi perspectivă pastorală, care desigur se realizează pornind de la Biserica instituţională, respectiv parohia existentă. Care sînt premizele acestui proiect:

1. *Pastoraţie extinsă.* — Sistemul parohial de pînă acum a fost bazat pe o anumită înţelegere sociologică a satului sau comunei, sau chiar a oraşului, ca o entitate compactă, din punct de vedere demografic, etnic si confesional. Parohia era o comunitate organizată, disciplinată, cu propria ei identitate liturgico-culturală şi configuraţie teritorială. Odată cu extinderea marilor metropole cu noi spaţii urbane, odată cu mişcarea populaţiei rurale spre oraşe şi cu urbanizarea satelor şi comunelor, s-a produs însă o adevărată mutaţie în delimitarea şi configuraţia tradiţională a parohiei. Mai important decît aspectul administrativ al acestei mutaţii sociale, este aspectul ei pastoral şi misionar. Căci preotul este chemat acum să dezvolte o altă formă de pastoraţie pentru aceste noi situaţii, pornind de la parohia organizată existentă. Este vorba, de fapt, de a da o nouă funcţie parohiei existente în raport cu cei care s-au stabilit în noi cartiere fie înăuntrul parohiei fie în vecinătatea ei. Mutaţia socială prin mişcarea populaţiei nu este deci un fapt „extern", ci pastoral, deoarece Biserica trebuie să însoţească pe credincioşi acolo unde ei trăiesc şi deoarece „mulţimea", lumea, chiar fără să fie cuprinsă într-un sistem parohial, este o categorie biblică.

2. *Parohie „potenţială".* — În Noul Testament, mulţimea este comparată cu „oile fără păstor" (Marcu 4, 34). Poate fi folosită această parabolă biblică pentru a descrie situaţia mulţimilor din afară de locaşul bisericii şi din afara sistemului parohial existent? Într-adevăr, una din cele mai importante mărturii apostolice transcrise în Evanghelii este aceea despre *mulţimea* care întîmpina şi urma pe Iisus Hristos. Este adevărat că Iisus n-a fost totdeauna cu mulţimea, el a evitat tumultul, a preferat dialogul direct, personal cu Apostolii şi ucenicii Săi apropiaţi, rugăciunea izolată. Dar cînd „ora sa" se apropie, Iisus stabileşte o relaţie nemijlocită cu mulţimea, trecînd parcă, în mod deliberat, de la convertirea personală a discipolilor la o mobilizare amplă a mulţimii. În orice caz, mulţimea este subiectul acţiunii în cursul marilor momente din viaţa publică a lui Iisus , ca de pildă unele minuni (învierea lui Lazăr), intrarea în Ierusalim, patimile Sale. Iisus se află în mijlocul mulţimilor nu cu intenţia de a le mobiliza şi de a le organiza ca putere politică, ci de a le reda capacitatea de a regăsi coeziunea lor, de a se iubi şi de a deveni un singur popor, o singură turmă. Este o mulţime dezorientată întrucît nu ştie de ce fel de putere are nevoie pentru a se regăsi. El nu vine nici să le acuze, nici să le declare nevinovate. Pe de o parte, adunarea mulţimii în jurul Lui este semnul profetic al împărăţiei cereşti, cînd toate vor fi reunite şi adunate în Hristos. Este o adunare-sărbătoare care prefigurează împărăţia (Matei 22, 1—14; Luca 13, 29; Apoc. 19, 6—10). Pe de altă parte,mulţimea nu poate fi „recapitulată" fără jertfa unuia care se comunică tuturor. Unitatea şi comuniunea mulţimii se realizează prin jertfa unică a unuia. Caiafa, mare preot la templu, se adresează sinedriului astfel: „Voi nu ştiţi nimic, nici nu cugetaţi că vă este mai de folos să moară un om pentru popor, decît să piară tot neamul. Dar aceasta n-a zis-o de la sine, ci, fiind arhiereu al anului aceluia, a proorocit că Iisus avea să moară pentru neamul lor, şi nu numai pentru neamul lor, ci şi ca să adune laolaltă pe fiii lui Dumnezeu cei risipiţi" (Ioan 11, 50—52).

Dacă Iisus compară mulţimea care-l urma cu „oile fără păstor", Biserica trebuie să se adreseze mulţimii care o înconjoară ca unei parohii potenţiale.

3. *Mreaja liturghiei şi parohiei existente.* — Biserica nu poate să aducă mulţimea, cetatea în spaţiul ei liturgic, pastoral dacă nu aruncă în largul acesteia mrejele sale misionare: propovăduirea Evangheliei, cateheza, liturghia, pastoraţia directă, prezenţa şi acţiunea credincioşilor sub diverse forme de spiritualitate şi mărturie creştină. Care sînt exigenţele acestei extinderi:

a) Parohia existentă trebuie să aibă conştiinţa că liturghia ei se aduce nu numai pentru cei de faţă, ci şi pentru cei absenţi fizic. Preotul pomeneşte la vohodul mare pe cei care au adus aceste daruri, pe cei în numele cărora s-au adus, şi pentru ceea ce s-au adus. Ce se întîmplă acolo în altar se întîmplă în numele fiecăruia prezent, dar şi în numele tuturor de pretutindeni. Parohia, prin liturghia ei locală, are această facultate si misiune vicarială, de a se ruga în numele tuturor. Biserica este o prezenţă eficace, un „semn" care vorbeşte pentru toţi.

b) Biserica trebuie să ţină împreună „a învăţa şi a hrăni" (Marcu 6, 34—41). Or, a hrăni, în termeni pastorali, înseamnă a se dărui pentru alţii, a intra într-un schimb de viaţă cu semenii, în numele lui Hristos care a suferit din cauza altora şi în numele altora. Aceasta este poate cea mai importantă exigenţă impusă unei Biserici deschise pentru mulţime, care vrea să primească cetatea în rîndul ei: a se prezenta nu ca o instituţie plină de autoritate, ci ca o comunitate ospitalieră, care nu trăieşte pentru sine. Biserica se defineşte în raportul ei cu lumea şi în calitatea acestui raport. Mulţimea l-a întîmpinat pe Iisus strigînd „Osana, binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului, împăratul lui Israel" (Ioan 12, 13). Iar Iisus recunoaşte că vine plin de putere şi de autoritate. Dar Iisus, răspunzînd mulţimii care-l întreba: „Noi am învăţat din Lege că Hristosul rămîne în veac; cum zici tu atunci că Fiul Omului trebuie să fie ridicat?" (Ioan 12, 34), insistă asupra condiţiei fundamentale a slujirii sale mesianice: „Iar Eu, cînd voi fi ridicat de pe pămînt, îi voi trage pe toţi la Mine" (Ioan 12, 32). Biserica, dacă vrea să tragă pe toţi în sînul ei, n-are decît să rămînă în această stare de dăruire, de jertfă.

c) „Mreaja aruncată în larg" poate fi comparată azi cu comunitatea de credincioşi care practică o liturghie extinsă în rîndul celor ce formează cetatea. Programul pastoral „cetatea în Biserică" nu poate fi realizat fără această prezenţă extinsă a parohiei existente în cetate. Şi deşi acesta nu duce totdeauna la intrarea celor ce vor crede în locaşul de cult şi nici ataşarea formală la o parohie sau alta, totuşi, Biserica încearcă astfel să pară în relaţie cu oameni şi femei care au ceva în comun, totdeauna sau la un moment dat. Aici totul depinde de pregătirea credincioşilor în aşa fel încît să nu se mai lase impresia că există două moduri separate de prezentă creştină: una liturgică, în locaşul de cult, alta în afară, în cetate. Căci apartenenţa la parohie, privilegiul de a fi mădular al unei adunări liturgice trebuie să fie trăite şi exprimate ca atare în situaţii umane. Principiul includerii mirenilor în extinderea misionară a parohiei este deci capital.

Mulţi preoţi se pot întreba dacă aceasta nu ar duce la slăbirea sau dizolvarea parohiei existente. Pe baza unor experienţe exemplare, cum este cea de la catedrala mitropolitană din Sibiu, unde predica se adresează, din locaşul de cult, de pe platforma liturgică, atît credincioşilor ataşaţi unei parohii, cît şi celor „din afară", astfel de efecte nu sînt de prevăzut. Dimpotrivă, preoţii care vor să restrîngă misiunea lor si a credincioşilor lor la parohie, păstrînd-o intactă în cadrul cultului, vor ajunge să înţeleagă că acest avantaj are efecte pastorale limitate. Căci credincioşii constituie „mreaja aruncată în larg" a parohiei, deoarece vor din ce în ce mai mult să mărturisească altora credinţa lor, să împărtăşească altora experienţa şi bucuria lor, să fie în relaţie cu toţi cei ce au ceva în comun cu ei. În acest caz, principiul Evangheliei va acţiona: celui ce vrea mai mult i se va da mai mult, iar celui ce are puţin i se va lua şi ceea ce are (Marcu 4, 25).

Pr. prof. *Ion Bria*

La Oarba

Visează eroii la Oarba şi nu e
alt ordin pe toţi la atac să-i ridice,
doar moartea veghează înalta statuie,
iar căştile-s împodobite cu spice.
Trec umbrele-n rînduri, într-una tot trec,
şi ziua-i aceeaşi, oprită pe dealuri.
Duşmanii încearcă să scape de-nec...
Eroii-s ca marea-n furtună... Cu valuri,
ea-nghite prădalnici tîlhari, ucigaşi
de paşnici bătrîni, de copii fără vină...
Se urcă urale sub cer... Cîţiva paşi
mai lipsesc dintr-o goană spre marea lumină...
Eroii-au învins şi duşmanii mai fug
Şi nu s-or opri, niciodată, în vreme,
cît brazda răstoarnă sub zare un plug
şi glasuri de mame mereu o să-şi cheme
copiii pe nume... Genunchii şi-i pleacă,
la cap de morminte, o ţară întreagă...
La Oarba, cîmpia, sunînd ca o toacă,
Străbunii-n adîncuri cu neamul îi leagă.

Pr. prof. dr. *Petru Rezuş*

DEPRINDERI DUHOVNICEŞTI

Sfîntul Apostol Pavel scrie lui Tit, „adevăratul fiu din credinţa cea de obşte" (Tit 1, 4) că *„harul mîntuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor"* (Tit 2, 11). Cu adevărat, prin Taina Sfîntului Botez, mai întîi, şi apoi prin mijlocirea celorlalte sfinte Taine, harul lui Dumnezeu cel mîntuitor se împărtăşeşte tuturor oamenilor. Este convingerea unanimă a Sfinţilor Părinţi că, din clipa Botezului, acest har mîntuitor intră în sufletele credincioşilor ca într-o Sfîntă a Sfintelor templului lăuntric al omului. Mai spun aceştia că Iisus este „ascuns în poruncile Sale" şi cei ce-L caută cu adevărat îl găsesc pe măsura împlinirii poruncilor sfinte. Dacă prin porunci, El ni se face cunoscut oarecum din afară, prin împlinirea lor, prin cîştigarea virtuţilor, El se manifestă şi din lăuntrul nostru.

Unii Sfinţi Părinţi aseamănă făptura omenească cu mormîntul care a primit pentru trei zile trupul cel răstignit al Domnului, dar care nu l-a putut ascunde decît pînă în zorii învierii, cînd El a răsărit ca un soare din mormînt. Şi în sufletele noastre zace, nu trei zile, ci uneori vreme îndelungată, harul lui Dumnezeu ascuns ca-ntr-un mormînt, dar numai atît cît, nedîndu-ne seama precum se cuvine, de comoara pe care o avem în noi de la sfîntul Botez, nu împlinim poruncile lui Dumnezeu. Starea aceasta de împătimire pe care Sf. Scriptură o numeşte „somn" şi „moarte" (Romani 13, 11; Efeseni 5, 14) a făcut pe unii să dea vina pe sfîntul Botez, ca şi cum acesta ar fi de vină că noi nu ne străduim să împlinim poruncile lui Dumnezeu. Dar cînd El binevoieşte să ne „venim în fire" ca fiul risipitor, cînd face să strălucească şi în inimile noastre lumina cunoaşterii Lui, harul Botezului răsare şi în noi ca un soare luminînd cărările vieţii noastre (Ps. 108, 103). Pe bună dreptate spune Sfîntul Marcu Ascetul: „Omule, care ai fost botezat în Hristos, *dă numai lucrarea pentru care ai luat putere* şi te pregăteşte să primeşti arătarea Celui ce locuieşte în tine" (*Filocalia*, I, p. 287).

Urmarea lui Hristos, la care sîntem atît de stăruitor chemaţi, presupune un efort liber şi conştient de a-L avea pe El nu numai ca un chip îndepărtat oarecînd în istorie, ci ca pe un model pururea viu în actualitate; înseamnă a fi pătruns de învăţătura cea sănătoasă (I Tim. 1, 10; II Tim. 4, 3) pe cît este cu putinţă fiecăruia şi de dorinţa de a ne-o împropria prin practicarea unor *deprinderi duhovniceşti*, a unei asceze — iarăşi, după puterile şi chemarea fiecăruia, în spiritul îndelung verificatei tradiţii şi experienţe a Bisericii noastre prin care s-au mîntuit moşii şi strămoşii noştri. Fără strădanie personală, ajutată şi luminată de harul Duhului Sfînt, fără practicarea unui minim de asceză, harul Botezului rămîne nelucrător, învăluit în ceaţa patimilor care ne iau în primire pe măsura neîmplinirii poruncilor lui Dumnezeu.

Una din frumoasele asemănări de care se foloseşte Sf. Apostol Pavel pentru a învăţa că mîntuirea înseamnă efort, străduinţă, şi nu o simplă acceptare teoretică a poruncilor lui Hristos — fie chiar însoţită de stări pretins cucernice, este aceea cu alergarea sportivilor în stadion. „Nu ştiţi voi că cei care aleargă în stadion, toţi aleargă, dar numai unul ia premiul? *Alergaţi aşa ca să-l luaţi!*" (I Cor. 9, 24). Dacă în stadion aleargă mulţi dar numai unul se încununează, dacă alergarea şi jocul nu se face oricum ci numai respectînd regulile jocului, cu atît mai mult în lupta duhovnicească numai acela se va încununa care împlineşte deprinderi duhovniceşti, nu oricum, nu după mintea fiecăruia, ci după învăţătura cea sănătoasă şi după predania Sfinţilor Părinţi.

Din şirul de aur al deprinderilor duhovniceşti să ne oprim acum doar asupra a două dintre ele, rugăciunea şi postul.

Toţi creştinii ştiu că rugăciunea este „scara către cer" şi plugăria sufletească a credinciosului; dar cîtă deosebire între rugăciunile unora sau altora dintre creştini! Am putea spune că specificul doctrinei singularicelor confesiuni creştine îşi pune pecetea şi pe felul şi conţinutul rugăciunii. Sfinţii Părinţi stăruiesc asupra rugăciunii mintii în smerită cugetare, ca a vameşului, cu pomenirea necurmată a numelui scump al lui Iisus care se prelungeşte şi în rugăciunea vorbită sau cîntată. O minte în care stăruie pomenirea numelui lui Iisus, este o cetate puternic întărită în care săgeţile vrăjmaşului nu pot străbate.

Un preot povesteşte cum într-un sat l-a întîmpinat un creştin care părăsise Biserica spunîndu-i, între altele: „cînd ţineam de biserică, eram un om pătimaş, cunoscut de toţi, făceam toate relele; acum sînt aşa şi aşa" — începu să-şi etaleze virtuţile; ce zici dumneata la asta?" Preotul răspunse: „dacă ai făcut atunci cele ce le spui, desigur că n-ai făcut bine. Ştiu însă că nu Biserica te-a învăţat să le faci, căci, după cîte am auzit, nici nu i-ai prea călcat pragul. În privinţa aceasta eşti ca pruncii cei răi pe care mamele lor sărmanele, se străduiesc să-i hrănească cu mîncarea cea mai bună, dar ei o resping, fără ca măcar s-o guste, zicînd că nu-i bună. Mai zic şi aceea că nici ceea ce faci acum nu e bine". — „Cum", — întrebă acesta mirat? „Iacă aşa, răspunse preotul, chiar azi dacă ai fi fost la biserică ai fi auzit citindu-se în Evanghelie, despre unul care se ruga vorbind ca dumneata: îţi mulţumesc, Doamne, că nu sînt ca ceilalţi oameni, postesc, dau milostenie etc." Omul nostru rămase pe gînduri. Da, din rugăciunea multor creştini lipseşte tocmai acea *smerită cugetare* fără de care rugăciunea lor nu se deosebeşte mult de rugăciunea fariseului din pildă. Totul este ostentativ şi deseori provocator; să fie văzuţi şi lăudaţi de oameni. „Amin zic vouă — *îşi iau plata lor*" (Matei 6, 16) — spune Mîntuitorul — despre astfel de rugători.

Rugăciunea smerită ca a vameşului, stăruitoare ca a cananeencii, ţine „aprins" harul lui Dumnezeu (II Tim. 1, 6), conferă credincioşilor acea „inimă curată" în care harul Botezului şi al celorlalte Sfinte Taine străluceşte, fără publicitate, fără vînare de slavă deşartă.

Asupra postului ne atrage atenţia Mîntuitorul spunînd: „Cînd postiţi, *nu fiţi ca făţarnicii*"! (Matei 5, 16). În timp ce unii creştini nesocotesc rînduielile postului cum învaţă Biserica, cum au fost aşezate de Sfinţii Părinţi şi practicate de veacuri de strămoşii noştri, alţii exagerează această deprindere pînă la alterarea fiinţei umane, în paguba însuşi şi a societăţii, în scopuri îndoielnice. Regula de aur o exprimă, între alţii, Sf. Casian Romanul cînd scrie: „Părinţii n-au lăsat un singur chip al împărtăşirii de bucate, nici aceeaşi măsură pentru toţi... însă un singur lucru au lăsat tuturor: să fugă de îmbuibare" (*Filocalia*, I, p. 97—98) iar un sfînt din *Pateric* spunea: „Noi nu ne-am învăţat să fim omoritori de trupuri, ci de patimi".

Toate deprinderile duhovniceşti sînt menite să împrăştie ceaţa patimilor care ascunde şi face nelucrător harul Botezului. Ele nu sînt scopuri în sine cu care să ne mîndrim înaintea oamenilor ci mijloace sfinte prin care să ne putem apropia şi uni cu Hristos cel Euharistic. Ele ne ajută să săvîrşim alergarea în stadionul vieţii, nu după mintea şi părerea fiecăruia ci după predania cea sănătoasă; pentru ca să dobîndim „cununa cea nevestejită a dreptăţii făgăduită tuturor celor ce au iubit arătarea lui Hristos" (II Tim. 4, 7—8). Este dorirea cea mai scumpă pentru fiecare creştin adevărat!

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

Ştiri despre Transilvania mai puţin cunoscute istoriografiei române

Marea Adunare Naţională de pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj (mai 1848), cu participarea a peste 40.000 de oameni, majoritatea ţărani, a fixat programul social şi politic al revoluţiei, cunoscut sub denumirea de *Petiţiunea naţională*, care, plecînd de la ideile expuse în „Supplex Libellus Valachorum" (1791), afirma răspicat doleanţele naţiunii române răzimată pe principiul libertăţii, egalităţii şi fraternităţii" (Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, vol. II, Viena, 1852, p. 232).

Fără a ţine cont de realităţile istorice şi demografice, Kossuth exprimînd interesele naţionaliştilor unguri, calcă în picioare dezideratele românilor ajungîndu-se la un conflict armat unde legiunile comandate de Avram Iancu, Ion Buteanu, Axente Sever, Vasile Moldovan, Amos Frîncu şi mulţi alţii se vor acoperi de glorie în eroicele lupte purtate în ianuarie-iulie 1849 în apărarea regiunii Munţilor Apuseni şi a altor zone din Transilvania. (Pentru amănunte vezi Silviu Dragomir, *Documente privind revoluţia de la 1848—1849 din Transilvania*, vol. I—IV, Cluj, 1930—1935).

Şovinismul şi intransigenţa cercurilor conducătoare ungare ce au refuzat să acorde drepturi şi libertăţi românilor, croaţilor, slovacilor şi sîrbilor, au constituit astfel un obstacol în calea concentrării tuturor forţelor revoluţionare din imperiu, „iar intervenţia armatei ţariste cu un efectiv de 130.000 de soldaţi, a fost determinantă în înfrîngerea revoluţiei din Imperiul habsburgic" (Nicolae Ciachir, Gheorghe Bercan, *Diplomaţia europeană în epoca modernă (1566—1919)*, Bucureşti, 1984, p. 327).

În acest context s-au aflat numeroşi ofiţeri ruşi în Transilvania, iar unii din ei au lăsat informaţii preţioase. Astfel la secţia „cartea rară" a bibliotecii de stat V. I. Lenin din Moscova, am consultat cartea colonelului M. I. Daragan şi a altui ofiţer M. D. Lihutin.

Cartea colonelului Mihail Ivanovici Daragan, intitulată *„Zapiski s voine v Transilvanii v 1849 godu"* (Însemnări despre războiul din Transilvania din anul 1849), a trecut prin cenzură la 9 iulie 1858 şi a fost tipărită în acelaşi an la Petersburg. Ca ofiţer de stat major al armatei ruse, socoate să lase posterităţii ce-a văzut în Transilvania şi Ungaria. Cartea are 31 capitole, iar ca anexe hărţi şi schiţe, numai textul însumînd 278 pagini. Autorul îşi face un crez din faptul că va descrie cele văzute cu toată obiectivitatea.

Primul capitol descrie Transilvania, ca o provincie deosebit de bogată, locuită de circa 2 milioane locuitori, *unde românii erau cei mai numeroşi, peste 1.300.000* (s. n.). Urmau ungurii şi secuii care laolaltă erau 550.000, apoi saxonii (saşii) 250.000. Afară de aceştia mai locuiau: armeni, ţigani, evrei, puţini bulgari, alţi slavi etc. După ce insistă asupra bogăţiilor imense ale acestei provincii, colonelul de stat major Mihail Ivanovici Daragan consemnează: *„Românii provin din amestecul romanilor cu dacii şi sînt băştinaşii cei mai vechi ai teritoriului, subjugaţi ulterior de năvălitorii maghiari. Deşi formează majoritatea populaţiei, au fost ţinuţi fără drepturi, în întuneric şi sărăcie"* (p. 4).

Face referiri la faptul că românii cu secuii, au făcut paza graniţei militare secole întregi „purtau portul lor naţional, alternînd agricultura şi cu ocupaţiile ce derivau din aceasta, cu pregătirea militară" (p. 5).

Românii s-au ridicat de nenumărate ori pentru a-şi recîştiga din drepturi, lupta cu ungurii era pe viaţă şi pe moarte, populaţia luptînd în aceste încleştări indiferent de sex şi vîrstă. Oamenii scăpau numai în păduri şi munţi, iar „românii se retrăgeau la fraţii lor din Moldova şi Valahia, cînd ungurii aveau succese, şi invers maghiarii în Ungaria cînd aveau insuccese" (p. 6).

Autorul face referiri la revoluţia din Moldova şi Valahia, unde din toamna anului 1848 otomanii şi ruşii aveau garnizoane (Bucureşti, Iaşi, Croiova, Rîmnicul Vîlcea, Buzău etc.). De asemenea consemnează faptul că în decembrie 1848, au venit în Ţara Românească, deputaţii din Braşov şi Sibiu, ca să ceară ajutor împotriva ungurilor, figura centrală fiind Andrei Şaguna (p. 10). Deşi Andrei Şaguna va deveni arhiepiscop şi mitropolit în 1864, Daragan, face mai multe referiri la el, la faptul că ştia limbi slave — făcuse studii la Vršec, iar din 1833 a fost profesor la seminarul din aceeaşi localitate — (vezi şi Mircea Păcurariu, *Mitropolitul Andrei Şaguna*, în „Mitropolia Ardealului", nr. 11—12/1968, Sibiu, p. 863), şi că era o personalitate politică şi religioasă a românilor din acel timp.

Colonelul Daragan, insistă mult asupra lui Avram Iancu „care ţinea în mîinile sale munţii vestici ai Transilvaniei" (p. 43—44), iar luptătorii săi erau invizibili ca aerul şi apăreau acolo, unde erau aşteptaţi mai puţin. Zeci de mii de oameni, îl ascultau orbeşte..." iar numele său a devenit cunoscut şi temut în toată Transilvania şi Ungaria" (p. 44). Ofiţerul rus conchide, că Kossuth Lajos şi-a dat seama că lupta cu un asemenea popor este periculoasă şi de aceea s-a decis să intre în tratative cu Iancu (p. 120). Poziţia lui Avram Iancu, era atît de importantă, încît el prezenta interes atît pentru imperiali, cît şi pentru ruşi. Autorul face apoi consideraţii de ordin militar asupra campaniei din 1849, armata a folosit tunuri vechi, arme cu cremene (seria 1820, 1818, chiar mai vechi), în schimb disciplina era bună, iar unii din militari aveau experienţa războiului de gherilă din Caucaz.

Cartea celuilalt ofiţer rus, M. D. Lihutin, intitulată *„Zapiski o pohode v. Vengrii v. 1849 godu"* (Însemnări despre campania din Ungaria din anul 1849), a apărut la Moscova în 1875, după însemnările făcute în anul 1850. A fost ofiţer în Corpul IV de armată şi alături de informaţii de ordin militar, găsim o serie de ştiri despre Transilvania. *Cei mai numeroşi locuitori, sînt românii care ajung aproape la cifra de 2 milioane* (p. 84, s.n.) în schimb ungurii şi secuii ocupă în administraţie şi în viaţa politică locurile şi poziţiile cele mai înalte. Ungurii de loc din Asia, au năvălit în Transilvania, „le-a plăcut provincia şi şi-au însuşit zonele cele mai bune şi locurile cele mai fertile" (p. 83). Ungurii înşişi recunosc că sînt cuceritori şi că au ocupat aceste locuri cu forţa şi le menţin ca atare (p. 85). Lihutin, consemnează că românii nu recunosc această stare de lucruri şi se ridică tot mai violent să-şi recunoască drepturile.

În încheiere, doresc să mă refer la lucrarea tot a unui rus, a istoricului Nicolai Boreţki-Bergfeld *„Istoria Rumînii"* (Istoria României), apărută la Petersburg în 1909, lucrare lansată de subsemnatul, cu ani în urmă, în circuitul istoriografiei româneşti. Boreţki arată că aria vestică a românilor atingea Tisa, ungurii au acaparat Transilvania şi critică teoria lui Rössler ca neştiinţifică. Faptul că cea mai bună dintre provinciile dacice, Transilvania, unde predomină elementul daco-roman se află sub dominaţie străină, aduce mari prejudicii românilor socotind evenimentul ca pagina cea mai neagră a istoriei lor" (p. 21). Nimeni n-ar fi crezut că atuncea cînd Mihai Viteazul a fost nevoit să se recunoască vasal al principelui Transilvaniei „că era deja conceput planul perfect realizabil al transformării Ardealului împreună cu Principatele Dunărene, într-un stat unitar şi independent românesc" (p. 81). În încheierea cărţii, autorul în 1909, conchidea: munţii Carpaţi fiind şira spinării a românismului, cu siguranţă vor fi găsite forţe care să întregească unitatea naţională. Cuvintele au fost profetice, lucru realizat la 1 Decembrie 1918.

Prof. dr. *Nicolae Ciachir*

„De gîtul meu spînzură sufletele voastre"

— 270 de ani de la moartea mitropolitului Antim Ivireanul —

A avea în evlavia noastră, în recunoştinţa noastră, în dragostea şi cinstirea noastră pe părinţii noştri, pe binefăcătorii noştri de orice fel, pe toţi cei ce au pus o cărămidă la zidirea binelui general sau au aruncat o rază de lumină spre folos obştesc, pentru noi, ca fii ai Bisericii, este nu numai o îndatorire firească ci şi o poruncă dumnezeiască, formulată atît de categoric de Sf. Ap. Pavel cînd zice: „Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu şi privind cum şi-au sfîrşit viaţa să le urmaţi credinţa" (Evrei 13, 7).

Prilej de o asemenea specială aducere aminte ne este şi împlinirea în acest an a 270 de ani de la moartea mucenicească a vrednicului de pomenire mitropolit Antim Ivireanul, măcelărit şi aruncat în rîul Tungia de lîngă Adrianopol de către turcii care-l însoţeau în exilul său spre Muntele Sinai, iar după cercetări mai noi înecat chiar în lacul Snagov.

Născut în Iviria sau Georgia din părţile Caucazului, căzut rob la turci şi adus în Ţara Românească de Constantin Brîncoveanu, mitropolitul Antim Ivireanul este cu adevărat vrednic de pomenire mai întîi pentru modul în care a ştiut să se identifice cu viaţa, cu rînduielile, cu obiceiurile, cu bucuriile, cu durerile şi aspiraţiile fiilor acestui pămînt, din care a făcut noua sa patrie, iar din limba română o a doua limbă maternă, „ajungînd să vorbească şi să scrie o limbă poate cea mai frumoasă dintre a tuturor cărturarilor epocii", după cum consemnează M. Sadoveanu undeva. Spre ilustrare arătăm că dacă se face o comparaţie între textul liturgic din Liturghierele noastre de astăzi, cel de la ectenia mare de exemplu, şi textul Liturghierului tipărit de Antim în 1713, vedem cum limba acestor texte este aproape identică, ceea ce dovedeşte că el a folosit o limbă care cu adevărat era şi continuă să fie „înţeleasă de toţi", cum grăieşte un alt mare vlădică de-al nostru.

Vrednic de pomenire este mitropolitul Antim pentru aportul său negrăit nu numai la emanciparea limbii, ci şi a culturii româneşti în general, numărîndu-se printre cei mai de seamă „clerici ortodocşi, ctitori de limbă şi cultură românească", după formularea atît de inspirată a I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Depunînd „osteneli pentru toate" şi trudind zi şi noapte „să înmulţesc talantul Domnului, pentru ca să nu mă număr în rîndul leneşii slugi", precum însuşi spune într-o scrisoare către voievodul Brîncoveanu, mitropolitul Antim a tipărit personal 38 de cărţi, iar împreună cu ucenicii săi încă 25, dintre care 21 în limba română, majoritatea desigur cărţi de cult, dar care la ora aceea îndeplineau multiple funcţiuni, traduse sau scrise de mîna lui, cărţi tipărite la Bucureşti, la Snagov, la Tîrgovişte, la Rîmnic în timpul cît a fost episcop acolo etc. Să nu uităm că de această lucrare a mitropolitului Antim au beneficiat şi românii transilvăneni, fie indirect prin cărţile care au trecut munţii în Transilvania, fie direct prin ucenicul său Mihail Ştefan, care a tipărit două cărţi la Alba Iulia, precum şi alte popoare: grecii, arabii, connaţionalii săi din Iviria ş. a., pentru care s-au tipărit cărţi pre limba lor pe pămîntul ospitalier al ţării noastre. Poate şi acesta este un motiv pentru care Providenţa divină a ocrotit de atîtea ori poporul român în momente de mari strîmtorări ale istoriei sale.

Vrednic de pomenire este mitropolitul Antim cu deosebire pentru calităţile sale de păstor sufletesc, pentru rîvna sa de a propovădui în graiul obştei, direct, faţă către faţă, Evanghelia Mîntuitorului Iisus Hristos, pentru spiritul de înaltă responsabilitate faţă de credincioşii săi, spirit care i-a ars ca o flacără sfîntă, prin care mai ales rămîne de-o permanentă şi vie actualitate.

Predicile sau „Didahiile" sale ne impresionează nu numai prin prospeţia lor, prin vădita lor ancorare în realităţile vremii, prin seva scripturistică şi patristică de care sînt pătrunse, prin informaţiile bogate culese din ştiinţa vremii şi cugetarea umană în general, ci mai ales prin preocuparea autorului lor de a fi cît mai folositor turmei sale duhovniceşti, pe care o dorea cît mai zidită lăuntric şi cît mai uşurată de apăsările multiple în care se zbătea. Ca Sf. Ioan Gură de Aur, ca Sf. Vasile, ca alţi Sf. Părinţi ai Bisericii, mitropolitul Antim înfiera pe faţă, fără teamă, avîndu-i printre ascultători de bună seamă, pe boieri şi alţi mai mari ai vremii, spunînd că „mîncăm carnea şi munca fratelui nostru şi-i bem sîngele şi sudoarea feţei lui cu lăcomie şi nesaţiul ce avem". „Am venit la dumneavoastră — spune Antim la începutul activităţii sale de mitropolit — să vă fiu păstor, părinte sufletesc, rugător către Dumnezeu pentru buna sănătate şi spăsenia dumneavoastră". „Să vă fiu de mîngîiere — continuă atît de mişcător Vlădica Antim — la scîrbele robiei cei vavilonești, Ieremia norodului lui Dumnezeu şi dimpreună cu dumneavoastră să pătimesc la toate cîte va aduce ceasul şi vremea, pentru care lucru am datoria să priveghez cu osîrdie şi fără-de lene, zioa şi noaptea şi-n tot ceasul, pentru folosul şi spăseniia tuturor de obşte, învăţîndu-vă şi îndreptîndu-vă cu frica lui Dumnezeu spre calea cea dreaptă". „Căci — spune el plin de cutremurare în faţa uriaşei răspunderi care apasă pe umerii oricărui slujitor al lui Dumnezeu — în seama mea v-a dat Stăpînul Hristos să vă pasc sufleteşte ca pe nişte oi cuvîntătoare şi de *gîtul meu spînzură sufletele voastre* şi de la mine va să vă ceară pe toţi şi nu de la alţii pînă cînd vă voi fi păstoriu". Grăitoare comparaţie, înfricoşătoare imagine pentru toţi cei ce sîntem slujitori bisericeşti. Aceste spuse nu reprezentau desigur o declaraţie de circumstanţă, ci ele izvorau din prea plinul inimii sale de ierarh responsabil, spuse pe care le-a acoperit pînă la jertfirea de sine.

Din aceste preocupări ale sale emana şi grija de a sensibiliza, spre a-şi înţelege chemarea, şi pe preoţii săi, pentru care a scris lucrări speciale, fiind necruţător cu cei ce făceau şi fac din preoţie meserie, ceea ce rezultă şi din următoarele sale cuvinte: „Sînt mulţi în lume de să numesc că sînt păstori şi zic cum că poartă grijă de oi; ci o zic ticăloşii numai cu cuvîntul, iar cu fapta sînt departe, cîtu e ceriul de pămînt, pentru căci nu poartă grijă pentru folosul oilor lor, ci să nevoiesc numai pentru folosul lor, cărora nu se cuvine să le zică nescine (cineva) păstori, ci năemiţ sau, mai vîrtos să zic, furi şi tîlhari. Pentru căci năemiţii nu pasc oile pentru ca să le folosească, ci numai pentru plata ce apucă de la iale".

Grija, inima caldă şi largă a fericitului întru adormire mitropolit Antim faţă de cei mulţi şi oropsiţi se vede şi din aceea că din veniturile aşezămîntului mănăstiresc întemeiat de el în Bucureşti, ce-i poartă astăzi numele, a rînduit ca „să se facă milostenie la săraci în toate Duminicile; să aibă oarecare milă în toate sîmbetele cei ce vor fi în temniţă; să se îmbrace în ziua de Joi mari — trei săraci şi trei fete sărace; să se înzestreze pe an o fată săracă; să se hrănească trei copii ce ar învăţa carte şi dascălul lor să-şi ia plata ostenelii din mănăstire" etc.

•

„Toţi copacii şi toate erburile răzimînd în pămînt cresc şi să măresc şi-ş dau roada, iar dacă nu se razimă în pămînt să usucă şi pier" — spunea Antim — mitropolitul în una din predicile sale.

Avînd înfipte rădăcinile fiinţei sale în solul spiritual al poporului român de care s-a simţit atît de strîns legat, a îmbogăţit el însuşi acest sol, îmbogăţindu-se şi pe sine, viaţa şi activitatea sa fiind pentru noi toţi pildă de rodire spre binele obştii în mijlocul căreia trăim.

Arhid. *Gh. Papuc*

NICOLAE IORGA ctitor de aşezăminte culturale

Dimensiunile excepţionale ale operei, — circa 1250 de lucrări — şi peste 25.000 de articole — precum şi diversitatea preocupărilor — profesor istoric de înalt prestigiu, critic, istoric literar, poet, dramaturg, conducător de reviste şi ziare, ctitor de aşezăminte culturale, om politic, orator neîntrecut, — îl situează pe Nicolae Iorga printre personalităţile reprezentative ale culturii române şi universale.

Pe plan politic şi social, ilustrul cărturar a combătut necruţător asuprirea şi exploatarea ţărănimii. A militat pentru votul universal, pentru exproprierea marilor latifundii şi împroprietărirea ţăranilor. A adus prin cuvînt şi prin scris o deosebită contribuţie la înfăptuirea statului unitar român, — iar după 1918, la consolidarea acestuia. În ultimii ani ai vieţii, cînd norii negrii ai hitlerismului planau asupra Europei, Nicolae Iorga s-a declarat adversar neîmpăcat al acelei odioase ideologii care ameninţa libertatea şi integritatea popoarelor, fapt pe care avea să-l plătească cu viaţa, la sfîrşitul lui noiembrie 1940.

Voi căuta să pun în lumină în rîndurile ce urmează, unul din aspectele multilateralei sale activităţi, acela de ctitor de aşezăminte culturale, care îl înfăţişează posterităţii ca pe un mare umanist.

Esenţial pentru Nicolae Iorga era prezenţa permanentă în viaţa poporului, căutarea de soluţii la problemele de interes general, printre care de cea mai mare acuitate, înainte de primul război mondial se afla înfăptuirea unităţii de neam.

După ce străbătuse toate ţinuturile locuite de români, ajunsese la convingerea că imperativul vremii sale era culturalizarea maselor. Numai astfel se putea realiza întărirea conştiinţei româneşti de pretutindeni, în scopul atingerii unor înalte teluri.

O instituţie prin intermediul căreia a putut pune în practică multe din ideile sale, a fost Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor, al cărei secretar devenise în 1908. În această calitate, creează mari biblioteci publice la Iaşi şi la Bucureşti, organizează conferinţe, tipăreşte cărţi pentru popor şi calendare conţinînd date despre istoria românilor, răspîndeşte portrete ale domnilor şi cărturarilor români.

Dar anul 1908 marchează în viaţa sa şi alte momente importante. Devenit cetăţean al oraşelului Vălenii de Munte, începe aici, o prodigioasă activitate, concretizată mai întîi prin întemeierea unei tipografii, „Datina românească" de unde aveau să pornească în decursul vremii opere de o mare valoare ştiinţifică. În acelaşi an 1908, inaugurează aici „Cursurile de vară", numite mai tîrziu „Universitatea populară Nicolae Iorga". „Am deschis aceste cursuri, spunea Nicolae Iorga într-o conferinţă din 1934, cu un scop dublu: de a trezi sufletul românesc de pretutindeni şi de a schimba prin acest suflet chiar formele de stat în care trăia poporul nostru.

N-am fost numai un luptător pentru împlinirea hotarelor naţionale, dar şi unul pentru ridicarea sufletească a claselor oropsite.

Întotdeauna am fost de părerea marelui nostru Kogălniceanu că nu se poate face o ţară cu o mînă de boieri şi că trezirea sufletească a românilor de sus şi pînă jos este necesară".

Urmînd şirul ctitoriilor lui Nicolae Iorga, aflăm întemeierea la Bucureşti în 1913, împreună cu Vasile Pârvan, şi Gheorghe Murgoci, a unui „Institut de studii sud-est europene". Acesta era menit să ducă la înfrăţirea prin cultură a popoarelor balcanice, care cu puţin timp înainte se combăteau. Luînd această iniţiativă, Nicolae Iorga spunea: „Vedeam o bună conlucrare între vecini.

Icoanele lui Mihai Viteazul, lui Matei Basarab, lui Vasile Lupu şi Brîncoveanu, — care ajutaseră prin daruri şi sfaturi popoarele răsăritene, — îmi răsăreau înainte".

După încheierea primului război mondial, apreciind nevoia de cultură a maselor, înfiinţează în 1919 sub auspiciile Ligii Culturale al cărei preşedinte este acum, un „Teatru popular", avînd să prezinte spectatorilor piese cu un continut sănătos, la preţuri foarte ieftine. Era chemată cu deosebire la acest teatru, „lumea fabricilor, oameni cu suflete ca ale noastre, de multe ori superioare acelor de intelectuali pretenţioşi, apoi funcţionari, soldaţi, şcolari, care nu au cu ce plăti în sălile obişnuite". Acest teatru reorganizat, devine în 1934 „Teatrul Ligii Culturale", şi va funcţiona în noul şi impunătorul palat al Ligii Culturale din Bd. Schitu Măgureanu, construit tot prin strădaniile lui Nicolae Iorga.

Anul 1922 înscrie în activitatea sa un alt important aşezămînt de cultură „Şcoala de misionare" de la Vălenii de Munte. Era o iniţiativă pedagogică îndrăzneaţă şi originală, o şcoală intermediară între liceu şi universitate, pentru fetele absolvente ale şcolilor normale de învăţătoare şi ale liceului, menită să le deschidă largi orizonturi de lumină. Plecînd la locurile lor de muncă, aveau să ducă în suflete credinţa în puterea creatoare pe care o dă cultura. „Fără a mă gîndi la numărul mic al ascultătoarelor — spune profesorul — am făcut lecţiile mele ca pentru un număr însemnat de studente şi am avut plăcerea să constat că orice expunere limpede, caldă, în care să vibreze umanitate şi din care să radieze o părintească bunăvoinţă îşi atinge scopul... Ori care ar fi fost valoarea cunoştiinţelor însuşite, sistemul meu contribuia esenţial la formarea acelui fond moral, de unde pot pleca apoi toate iniţiativele".

Tot din acest spirit de largă umanitate, profesorul Iorga înfiinţează în 1934, pe lîngă Şcoala de misionare, o şcoală de pictură şi ceramică, „Şcoala artelor uitate" cum era numită, precum şi un „Muzeu de artă religioasă" conţinînd exponate rare din sec. XVI şi XVII, pus sub îngrijirea elevelor aceleiaşi şcoli.

Dar vocaţia de ctitor a lui Nicolae Iorga şi-a găsit expresie nu numai în ţară ci şi peste hotare, străduinţele sale concretizîndu-se în înfiinţarea de către Statul român în 1922 a Şcolilor române de la Fontenay au Roses de lîngă Paris şi a aceleia de la Roma. Scopul lor corespunde atît nevoii de a se stabili de-a dreptul legătura dintre Ştiinţa românească şi cea occidentală, cît şi aceleia de a forma într-un mediu de înaltă intelectualitate şi de riguroasă disciplină ştiinţifică noile generaţii de tineri studioşi români. Cu preocupări asemănătoare, este deschisă o „Casă românească" la Veneţia. „O ctitorie românească s-a îndeplinit şi sînt mîndru că am făcut-o", scria cu satisfacţie marele cărturar. De altfel, evocînd în „O viaţă de om". înfiinţarea atîtor instituţii profesorul spune: „Mă bucuram de aceste creaţii pentru alţii, pentru naţia mea întreagă, ca şi cum ceva s-ar fi adăugat la averea casei mele".

În 1938, Nicolae Iorga pune bazele la Vălenii de Munte ale unui „Teatru în aer liber". Spectacolele, cu un bogat şi variat conţinut erau susţinute în timpul verii şi pînă toamna tîrziu, de actorii Teatrului Ligii Culturale din Bucureşti. Ele aveau loc în lunca rîului Teleajen în cadrul pitoresc al dealurilor din împrejurimi. Mii de oameni de pe întreg plaiul Teleajenului veneau la aceste frumoase spectacole desfăşurate fără decor, fără cortină sub cupola cerului albastru în amfiteatrul măreţ al naturii.

Dintre aşezămintele de cultură ctitorite de Nicolae Iorga de cea mai mare importanţă mi se pare a fi Universitatea populară atît pentru faptul că aici şi-a rostit cuvîntul înflăcărat timp de

(Continuare în pag. a 6-a)

Prof. *Const. R. Vasilescu*

Zilele academice istorice la Sibiu

ASTRA – 125

Între 29 şi 31 august 1986 au avut loc la Sibiu, manifestările ştiinţifice organizate de către secţia de ştiinţe istorice a Academiei R. S. R. şi de Societatea de ştiinţe filologice din R. S. România, filiala Sibiu, în cadrul „zilelor academice istorice", consacrate împlinirii a 125 de ani de la întemeierea „Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român" — Astra. Manifestările au fost inaugurate în prezenţa unui public numeros, vineri, 29 august 1986, ora 10,00 în sala Casei de Cultură a Sindicatelor, Sibiu, printr-un cuvînt de deschidere rostit de academician Ştefan Pascu care a făcut o prezentare a Sibiului de acum 125 de ani, ca cel mai important centru al culturii româneşti din Transilvania, subliniind rolul deosebit pe care l-a avut în acea epocă în condiţiile speciale din ţara de dincolo de munţi, precum şi prestigiul de care s-a bucurat şi se bucură pînă azi datorită legăturii indisolubile dintre preocupările şi activităţile cu caracter naţional şi cultural, realităţi ce constituiau trăsătura fundamentală a vieţii spirituale din acest oraş.

A vorbit apoi dl. Ştefan Beldeanu din partea conducerii judeţului care a urat bun-venit membrilor Academiei Române în Sibiu, după care academicianul Ştefan Pascu a făcut o retrospectivă a activităţii Academiei din ultimii ani din punct de vedere al manifestărilor similare celor de la Sibiu din anul acesta, evocînd în acelaşi timp atmosfera de entuziasm ce caracteriza Sibiul în special şi Transilvania în general, în epoca întemeierii Astrei.

Preşedintele Academiei R. S. R., Radu Voinea a urat apoi, deplin succes lucrărilor din cadrul acestor manifestaţii culturale, făcînd un elogiu bine meritat oraşului Sibiu, ca centru al desfăşurării atîtor importante evenimente din istoria poporului român.

Academicianul Ştefan Pascu a mulţumit preşedintelui Academiei Radu Voinea pentru cuvîntul rostit, făcînd cîteva aprecieri, după care a prezentat pe rînd pe academicienii Cristofor Simionescu care a ţinut un referat intitulat „Astra şi România" şi Caius Iacob cu referatul „Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu", făcînd de asemenea aprecieri asupra comunicărilor şi referenţilor, după care a prezentat în cuvinte deosebit de elogioase, cu multă deferenţă, pe Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, care a ţinut comunicarea intitulată „Ctitori şi ctitorii ale Astrei".

Întrerupt de aplauzele sălii de multe ori în timpul lecturii, Î. P. S. Sa a prezentat pe rînd, cu un fin spirit de observaţie, ctitorii şi ctitoriile Astrei, uneori făcînd doar enumerări din lipsă de timp şi comunicînd lucruri absolut inedite legate de istoria acestei Asociaţii, astfel încît la terminarea referatului, după aplauzele neîntrerupte ale ascultătorilor, Acad. Ştefan Pascu a putut spune cu deplină îndreptăţire că Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală este un „istoric al amănuntului şi al exactităţii, înţelegător atent al instituţiei pe care o onorăm azi, tribunul care se adresează şi minţii şi inimii", mulţumindu-i pentru delectarea oferită prin comunicarea Î. P. S. Sale şi asigurîndu-l că a depăşit cu mult o simplă lecţie de istorie, dînd un exemplu de adevărat şi bine înţeles patriotism.

În continuare, manifestările „zilelor academice istorice", s-au desfăşurat pe secţii (vineri şi sîmbătă), la Casa de Cultură a Sindicatelor, secţia istorie, la Institutul de Subingineri, aula „Avram Iancu" secţia filologie şi la acelaşi institut sala nr. 307, secţia ştiinţele naturii, arte.

La prima secţie, în cele două zile s-au prezentat 23 de comunicări din care amintim: P. C. Arhid. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, „Contribuţia Astrei la unitatea spirituală a tuturor românilor", Liviu Botezan, „Timotei Cipariu şi Astra", Vasile Curticăpeanu, „Cu privire la caracterul european şi modernizator al concepţiei şi activităţii Astrei pînă la unirea de la 1918", etc.

Din cele 21 de referate ale secţiei filologie, menţionăm: Anca Goţia, „Astra şi promovarea culturii tradiţionale româneşti", Mihai Sofronie, „Activitatea editorială a Astrei pînă la 1918", etc.

În cadrul secţiei ştiinţele-naturii, arte, s-au ţinut 16 comunicări din care amintim: Crişan Mircioiu, „Biblioteca medicală şi igienică a Astrei", Niculaie Boşcaiu, „Rolul Astrei în promovarea ştiinţelor naturii", etc.

Sîmbătă la Casa de Cultură a Sindicatelor din Sibiu a avut loc închiderea lucrărilor sesiunii ştiinţifice urmată de o excursie documentară la Răşinari.

Duminică 31 august, la liceul din Săliştе a avut loc un simpozion cu participarea academicienilor sosiţi la Sibiu şi a altor referenţi din cadrul secţiilor amintite, urmat de o vizită la Expoziţia culturii săliştene şi vernisarea ediţiei a VI-a a Taberei naţionale de sculptură monumentală în lemn şi de o excursie documentară în Mărginimea Sibiului.

Manifestările festive dedicate aniversării a 125 ani de la înfiinţarea Astrei au continuat în luna septembrie în cadrul festivalului „Cibinium '86", în săptămîna cultural-artistică, 7—14 septembrie, sub genericul „Astra în istoria poporului român", manifestări desfăşurate sub egida Festivalului Naţional „Cîntarea României" şi organizate de Comitetul de Cultură şi Educaţie Socialistă, al judeţului Sibiu în numeroase localităţi din acest judeţ. Astfel, în săli ale caselor de cultură, cinematografe, şcoli, cămine culturale, biblioteci, au avut loc expuneri, comunicări, simpozioane, vernisaje ale unor expoziţii de carte, filatelie, artă plastică, organizate tematic, lansări de volume, întîlniri cu scriitori. De asemenea a fost susţinut un bogat program cultural-artistic, constituit din piese de teatru, spectacole muzical-literare realizate de formaţii artistice ale căminelor culturale şi de amatori, concerte simfonice, vocal-instrumentale şi corale, filme documentare, recitaluri de poezie, concursuri, seri culturale, mese rotunde, serbări cîmpeneşti.

În cadrul aceleiaşi săptămîni cultural-artistice, în zilele de 9, 10, 11 septembrie 1986, Biblioteca Astra din Sibiu, împreună cu Comitetul de Cultură şi Educaţie Socialistă, Sibiu, au organizat o serie de manifestări dedicate aniversării a 125 de ani de existenţă neîntreruptă a Bibliotecii „Astra" din Sibiu, sub genericul „Cartea şi biblioteca în slujba făuririi conştiinţei socialiste". Inaugurarea acestora s-a făcut prin cuvîntul de deschidere rostit de Vasile Crişan, Preşedinte al Comitetului Culturii şi Educaţiei Socialiste Sibiu, şi de comunicarea Dlui Ion Mariş, director al Bibliotecii „Astra", Sibiu, intitulată „Biblioteca „Astra" din Sibiu la 125 de ani de activitate neîntreruptă".

Miercuri şi joi, 10 şi respectiv 11 septembrie, a avut loc o sesiune omagială de comunicări ştiinţifice desfăşurate sub genericul „Cartea şi biblioteca în slujba culturii", comunicări ţinute în plen (prof. univ. Dr. Doc. Alex. Tănase, „Cultura cărţii în civilizaţia contemporană", prof. dr. Virgil Cândea, „Criterii pentru stabilirea conceptului de care veche românească", dr. Ioan Stoica, „Biblioteca şi societatea", etc.), şi pe secţiuni, fiecare secţiune avînd un generic, astfel: secţiunea I-a, A şi B, „Astra, nucleu de spiritualitate românească" (lucrări: Dorin Gogâlea, „Democraţia culturii şi modelul Astrei", Liviu Dumitru, „Astra în sprijinul tineretului dornic de învăţătură", etc.); secţiunea a II-a, „Istoria cărţii şi tiparului" (lucrări: Mircea Stoia, „Semnificaţia naţională a primei enciclopedii române editate de Astra", Dr. Ana Dee, „O tipăritură rară: calendarul sibian din 1630", etc.); secţiunea a III-a, „Istoria bibliotecilor" (lucrări: Nicolae Gastone, „Rolul şcolilor şi bibliotecilor săteşti în realizarea programului cultural al Astrei", Gheorghe Macsim, „Nicolae Iorga şi bibliotecile", etc.); secţiunea a IV-a „Cultură, carte, lectură", „Imperative ale bibliotecii moderne", (lucrări: Florica Vasiliu, „Cultură şi timp cotidian", Marcel Ciorcan, „Biblioteca — laborator de stimulare a creativităţii", etc.).

În aceste 3 zile, pe lîngă sesiunea omagială de comunicări ştiinţifice au mai avut loc vernisaje de expoziţii de carte şi filatelie organizate tematic, întîlniri cu scriitori. spectacole artistice dedicate aniversării.

Toate aceste manifestări au constituit o contribuţie importantă la îmbogăţirea patrimoniului culturii noastre naţionale, fiind în acelaşi timp o dovadă de cinstire adusă tuturor înaintaşilor poporului nostru, ctitori ai fiinţei noastre naţionale, o dovadă a asumării muncii şi jertfei lor pentru progresul şi bunăstarea neamului românesc, a actualizării şi trăirii de către noi a moştenirii spirituale pe care ei au ctitorit-o şi ne-au transmis-o.

Pr. T. D.

3. Principalul ctitor al „Asociaţiunii" (ASTRA)

Dacă ideea înfiinţării unei asociaţii culturale româneşti în Transilvania i-a aparţinut, aşa cum am văzut, lui Ioan Puşcariu, traducerea ei în fapt este drept să fie pusă în primul rînd pe seama episcopului şi viitorului mitropolit Andrei Şaguna. Spunem în primul rînd pentru că a avut în jurul lui un grup de intelectuali români, clerici şi mireni, pe care îi socotea exponenţi autentici ai unei stări de spirit generale între românii din Transilvania. Acest grup s-a strîns în jurul lui — şi nu în jurul lui Şuluţiu de la Blaj — pentru că era convins de faptul că nu există un al doilea conducător român în imperiul austriac şi în condiţiile politice ale timpului — acum, după încheierea deceniului absolutist — care să aibă prestigiul şi creditul său pe lîngă guvernatorul Transilvaniei — cu sediul la Sibiu — şi pe lîngă forurile superioare vieneze. Ar fi primit „Asociaţiunea" aprobarea constituirii dacă problema ar fi fost luată în mînă de Şuluţiu, de Raţiu, de Bariţiu sau chiar de Puşcariu? Noi credem că nu, nici atunci şi cu atît mai puţin după 1867. Guvernatorul Lichtenstein putea fi ezitant în răspunsul său la cererea de aprobare a constituirii asociaţiei, dar nu putea să transmită „Către Excelenţa sa domnul consilier c. r. intim de stat şi consilier extraordinar temporal al senatului imperial şi ilustrisim Episcop gr. or. Andreiu Baron de Şiaguna" o respingere, aşa cum cu siguranţă ar fi făcut-o dacă ar fi fost vorba de oricine altul. Avea şi motive personale — înalta consideraţie pe care i-o acorda omului Şaguna — dar se şi temea ştiind de cît prestigiu se bucură la Viena personalitatea lui. Ţinea minte cazul comitelui Clam-Gallas, comandantul trupelor austriece care reveneau în 1849 din Ţara Românească în Transilvania spre a înăbuşi cu sprijin rusesc revoluţia maghiară, care făcuse atunci greşeala — cînd viza funcţia de guvernator — să dea o proclamaţie în care se adresa numai naţiunii săseşti, ca şi cînd românii n-ar fi existat, şi plătise această greşeală cu ratarea carierei, datorită intervenţiilor hotărîte ale episcopului Andrei Şaguna pe lîngă împărat şi pe lîngă ministrul-preşedinte, principele Schwarzenberg. Ţinea minte şi cazul guvernatorului Wohlgemuth care tot în acea vreme acuzase fără dovezi preoţimea română şi chiar pe episcop că uneltesc împotriva regimului. Revoltat, Şaguna a protestat energic pe lîngă aceleaşi foruri şi acuzatorul a fost chemat la Viena să se justifice, dar a decedat pe drum. Lichtenstein ştia cît riscă dacă refuză un om care prin prestanţa lui, prin abilitatea, inteligenţa şi cultura lui, dar nu în ultimul rînd prin farmecul său personal, avea deschise toate uşile Vienei. Mai mult, tocmai atunci, în 1860, fusese numit în senatul imperial. Unui asemenea om nu i se putea răspunde decît afirmativ. Ezitarea sau condiţionarea din primul răspuns invoca legile, nu vreo rezervă oficială.

Iată deci că grupul de intelectuali români din jurul episcopului Andrei Şaguna era îndreptăţit să creadă în el, în puterea lui de a da curs favorabil desfăşurărilor. Un cleric din acest grup, viitorul episcop şi biograf al său Nicolae Popea, va spune în discursul de recepţie la Academia Română din 1900 că aproape tot ce s-a obţinut de la oficialităţi pentru românii transilvăneni în vremea păstoririi lui Şaguna pe plan bisericesc, şcolar şi cultural se datoreşte respectului şi consideraţiunii pe care cei mai înalţi conducători ai imperiului austriac şi apoi austro-ungar le-au avut pentru persoana marelui ierarh. Impozant, majestuos, cu înfăţişare atrăgătoare — der schöner Bischof, i se spunea la Viena — bine informat în toate domeniile, mînuind silogismul sau, dacă era cazul, sofismul cu dexteritate, partener savuros şi agreabil de discuţii, fin, pătrunzător, un „om de lume" perfect care impunea pînă şi aristocraţilor, episcopul românilor ortodocşi din Transilvania nu era numai primit cu plăcere pretutindenea, ci şi căutat. Mai aproape de noi i-au imputat unii prea marea obedienţă faţă de Viena, aşa cum după deceniu, în 1917, i se va imputa unui alt preşedinte al „Asociaţiunii", Andrei Bârseanu semnarea „declaraţiei de loialitate" cerută de Tisza. Amîndoi au acceptat conştienţi pretinsa ştirbire a prestigiului personal în schimbul intereselor naţional-obşteşti.

În acelaşi discurs academic de recepţie N. Popea, martor al desfăşurărilor, adaugă vorbind de „Asociaţiune": „Şaguna a fost aproape fondatorul şi ocrotitorul ei. El îmbrăţişă această idee cu căldură, el se puse în frunte cu bunăvoinţă, la el se compuse prima petiţiune către regim pentru încuviinţare, el o subscrie la primul loc, îi mijloci celelalte subscrieri şi o aşternu regimului, el interveni la regim, purtă corespondenţele şi primi rezoluţiunile acestuia şi, în fine, convocă conferinţa pentru compunerea statutelor, precum şi prima adunare constituantă în 1861, funcţionînd la ambele ca preşedinte, el compuse şi proiectul de statute şi conduse singur toate afacerile pînă la inaugurare". Să admitem însă că N. Popea — ridicat fără îndoială prin meritele lui, dar cu sprijinul lui Şaguna — era subiectiv. Cum îl priveşte opoziţia confesională blăjană? Spicuim din cuvîntarea lui Timotei Cipariu rostită în plenul adunării de constituire a „Asociaţiunii", după textul din „Actele privitoare la urzirea şi înfiinţarea Asociaţiunii . . .", Sibiu, 1862, p. 85—90: „Să urăm, domni şi fraţi, şi acelui mare bărbat al naţiunii, carele de la început cu căldură a cuprins la sînu-şi şi fără preget a condus pînă în momentul de acum ideea acestei asociaţiuni, care astăzi din idee trece în realitate. Să-i urăm din inimă călduroasă, cu sinceritate nefăţărită şi cu răsunet străbătător, ca Cel ce l-a înălţat la această mare treaptă să-i insufle purtarea de grijă părintească pentru naţiunea română, nu numai în cele sfinte şi dumnezeieşti, ci şi în cele ce se ţin de bunăstarea unui popor demn de o soartă mai bună [. . .] Să-i urăm ca să-şi vadă efectuate intenţiunile mărinimoase ce le nutreşte către naţiunea română, să-şi vadă naţiunea fericită [. . .] Să-i urăm zile fericite în mijlocul naţiunii ajunse la fericire, zile multe şi împreunate cu neîncetată mulţămită din partea acestei naţiuni bune şi tînăr simţitoare; cerînd şi rugîndu-ne ca şi de aci înainte să binevoiască a cuprinde şi-a adăposti, a ajuta şi a sprijini această tînără societate, pe care o a iubit şi o a ocrotit de la leagăn şi pînă în momentul de faţă. Să trăiţi. Excelenta voastră!" Dar să ne menţinem şi acum rezervele. În fond Cipariu era canonic, de altă confesiune, dar cleric. Să vedem opinia laicului G. Bariţiu, pasivistul care după 1867 i-a devenit adversar politic lui Şaguna, omului care prin prestanţa şi abilitatea lui îl scosese în 1849 din închisoare la Cernăuţi şi care reuşise să obţină apoi reapariţia „Gazetei de Transilvania". Iată ce scrie Bariţiu în „Transilvania", 1876, nr. 2, p. 24: „Ştiţi d-voastră al cui spirit vorbeşte mai vîrtos din aceşti paragrafi ai statutelor? La constituirea ei [Asociaţiunea] a fost adunată floarea şi lamura naţiunii, cu mitropolitii şi cu toţi funcţionarii înalţi în fruntea sa; redactorul însă al statutelor noastre a fost mitropolitul Andrei baron de Şaguna, după cele trei proiecte elaborate separat de T. Cipariu, G. Bariţiu, Ioan Puşcariu [. . .] Generaţiuni care succedaţi celei bătrîne, onoraţi umbra redactorului statutelor din 1861!" Tot el în adunarea din martie 1861 pentru definitivarea statutelor îi va mulţumi „pentru ostenelele puse şi pentru sacrificiile aduse şi cu ocazia aceasta pe altarul naţiunii". În „Părţi alese din istoria Transilvaniei . . .", III, p. 495—496 va scrie că a fost un trimis al providenţei, un „spirit gigantic şi o voinţă neînduplecată" care „şi-a tras în viaţa sa un plan atît de larg şi măreţ, încît succesorii săi au să lucreze cel puţin o sută de ani ca să-l vadă realizat întreg". Tot aci (p. 260) Bariţiu face o mărturisire ilustrativă pentru locul de frunte pe care „Asociaţiunea" îl ocupa în inima şi în conştiinţa marelui ierarh. Vizitîndu-l în 1864 pe cînd îşi făcea cura de băi la Vîlcele şi Covasna ca să discute cu el unele probleme ale proximei adunări generale, Şaguna i-a spus: „Să nu lăsăm, domnule Bariţiu, ca să apună Asociaţiunea noastră, să o susţinem cu toate braţele, încît dacă s-ar întîmpla să pierdem toate celelalte drepturi la cîte năzuim, să rămînem cel puţin cu acest mijloc comun de cultură a limbii şi a spiritului.

La marile serbări aniversare de la Blaj din 1911, secretarul literar Octavian Goga va aduce o nouă confirmare a rolului decisiv pe care episcopul românilor ortodocşi din Transilvania l-a avut atunci, vorbind de „ideea înfiinţării „Asociaţiunii . . .", dusă la îndeplinire de înaltul talent diplomatic şi neobositele stăruinţe ale episcopului Şaguna". Recunoscînd continuitatea scopurilor culturale, va adăuga: „Aceste năzuinţe formulate de spiritul practic şi limpede al lui Şaguna au călăuzit de la înfiinţare şi pînă în zilele noastre toate faptele „Asociaţiunii". Astfel de recunoaşteri vor veni şi în anii următori din partea unor preşedinţi ca Andrei Bârseanu, Vasile Goldiş sau Iuliu Moldovan.

Sînt aci atîtea evidenţe — şi se pot adăuga multe altele — care în istoria „Asociaţiunii" confirmă incontestabila ctitorie a marelui ierarh. Spusese în adunarea preliminară: „. . . . mă oblig că voi sprijini scopul asociaţiunii noastre încît va sta în puterile mele, căci aci voi fi norocos a auzi sunetele cele dulci ale limbii mele materne care de străini nu s-a învrednicit de atenţiune, însă acelea cu atîta mai scumpe sînt inimii mele". Şi fiecare intrare a sa în adunări se făcea prin delegaţii de onoare care îl conduceau, fiind întîmpinat cu ovaţii. Memorabilă rămîne cuvîntarea sa la deschiderea adunării de constituire, cuvîntare încheiată astfel: „Domnilor, masa dulcei mamei noastre este pregătită pentru oaspeţi mulţi; maica noastră a fost pînă acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă ea în haine de nuntă şi poftеşte la masă pe toţi fiii săi ca să străluceaască şi ea în şi cu casa sa şi să înnoiască pre fiii săi, precum se înnoiesc tinerеţele vulturului şi se roagă lui Dumnezeu zicînd: Doamne al puterilor, fii cu Asociaţiunea aceasta acum şi totdeauna, căci tot darul desăvîrşit este de sus, de la tine, părintele luminilor Amin!" Şi la încheierea adunării: „Ne-am adunat în caritate, ne despărţim în caritate. Dea Dumnezeu ca pînă la capătul veacului să fie aşa. Să ne mai întîlnim la masa mamei noastre comune, să ne îndulcim de limba, naţionalitatea şi toate cîte sînt ale românului . . ."

A doua adunare generală de la Braşov din 1862 îi dă prilejul unui prim bilanţ anual — pozitiv — al activităţii dragei lui „Asociaţiuni". Laudă ospitalitatea gazdelor şi reuşita primei expoziţii etnografice realizate aci în cinstea şi în folosul „Asociaţiunii" — vînzarea obiectelor mărind fondurile ei — făcînd apoi un elogiu al limbii române, aşa cum făcuse Cipariu în prima adunare. Din motive de sănătate sau de forţă majoră va lipsi de la următoarele trei adunări generale de la Blaj (1863), Haţeg (1864) şi Abrud (1865), ele fiind conduse de vicepreşedintele Cipariu. Va prezida însă cea de a şasea adunare generală din 1866, ţinută la Alba Iulia, adunare la care va asista şi adolescentul Mihai Eminescu Cuvîntarea de deschidere a preşedintelui Andrei Şaguna — de doi ani arhiepiscop şi mitropolit — este unul din cele mai frumoase elogii pe care cineva le-a adus vreodată muncii.

A fost sau n-a fost ctitorul principal al „Asociaţiunii"? Directorul de după 1919 al liceului „Gh. Lazăr" din Sibiu, dr. Ioan Bunea, luase măsura ca în fiecare duminică elevii să fie duşi cu rîndul la slujba religioasă de la catedrală. Celor din cursul superior li se recomanda ca după slujbă să participe la conferinţele ASTREI care se ţineau în sala fostei prefecturi. După 1930 semnatarul acestor rînduri a luat parte la multe asemenea conferinţe, dar una i-a rămas de neuitat. Într-o duminică de prin 1932 sau 1933 vorbea Lucian Blaga despre personalităţi ale Transilvaniei româneşti. Sala arhiplină ca de obicei, noi, elevii grămădindu-ne în picioare pe spaţiile laterale. A început cu Olahus şi a continuat cu cei din Şcoala Ardeleană şi cu alţii. Vorbea liber, consultînd din cînd în cînd o foaie de hîrtie pe care, probabil, îşi notase planul conferinţei. N-a rostit nici un cuvînt despre Andrei Şaguna, dar a încheiat într-un mod surprinzător. Această încheiere mi-a fost confirmată după ani de fostul vicepreşedinte al ASTREI, profesorul Silviu Ţeposu şi am găsit-o consemnată apoi în amintirile manuscrise ale unui fost artist, D. Comşa din Săliştе. Iată, citate din memorie, cuvintele lui Lucian Blaga: „Domnilor, după cum ştiţi eu m-am născut într-o casă de preot. De cum am deschis ochii privirile mele au fost mereu captivate de peretii tapisaţi cu icoane viu colorate reprezentînd Cristi, Preciste, sfinţi, îngeri, judecăţi de apoi sau diverse scene biblice. Printre icoane una singură era în alb-negru. Reprezenta bustul unui bărbat impunător, cu o barbă lungă, albă, cu podoabe şi cruce pe piept şi cu niste trăsături regulate, poate puţin obosite, dar extrem de voluntare. Un chip de bătrîn frumos ai cărui ochi mă priveau cînd aspru, cînd îngăduitor, cînd duios, după stările mele sensibile sau de conştiinţă. În mintea mea de copil s-a fixat certitudinea intimă că acesta nu poate fi decît Dumnezeu. Mai tîrziu am aflat că era Şaguna. Ei bine, domnilor, astăzi, aici, în oraşul acesta aureolat de găzduirea ASTREI *al cărui ctitor principal a fost*, vă pot face mărturisirea — cu mîna pe inimă — că în copilăria mea nu m-am înşelat prea mult . . . Sapienti sat".

Într-adevăr. Nu mai e nimic de adăugat.

Corneliu Dragoman

NICOLAE IORGA...

(Continuare din pag. a 5-a)

peste trei decenii, una din marile energii spirituale ale poporului nostru, dar şi pentru deosebitul prestigiu de care aceasta s-a bucurat în epocă pe plan intern şi european.

În concepţia lui Nicolae Iorga rostul acestei Universităţi era acela de a fi o şcoală superioară, liberă de programe şi obligaţii oficiale, o tribună pentru cultivarea energiei naţionale pentru discutarea chibzuită a problemelor sociale. Înainte de primul război se întîlneau la Vălenii de Munte, fraţi din provinciile subjugate, pentru a-şi spune dorul şi durerile, pentru a trăi ceasuri de reculegere şi a sorbi puterea de a duce mai departe lupta pentru unitatea naţională.

După Unirea din 1918, idei noi, generoase, pornesc de la Vălenii de Munte. Cursurile devin acum un factor de unificare, de înfrăţire a tuturor cetăţenilor ce vieţuiau sub acelaşi acoperămînt al Statului românesc. Astfel se explică prezenţa la cursuri a numărului mare de intelectuali maghiari şi germani, alături de auditorii români, în epoca interbelică.

Datorită deosebitului prestigiu de care se bucura Nicolae Iorga în cercurile ştiinţifice de peste hotare — membru a 20 de academii şi instituţii de cultură străine, doctor honoris causa a 11 universităţi, — peste 50 de profesori de la universităţi europene au venit să conferenţieze la Vălenii de Munte. Acestora li s-au adăugat ca auditori numeroşi studenţi italieni, polonezi, cehi, bulgari, maghiari, sîrbi, danezi, francezi, finlandezi, spanioli, care au găsit aici mediul cel mai potrivit de a ne cunoaşte, înţelege şi preţui. Dintre români au conferenţiat mari scriitori, istorici, oameni de ştiinţă, precum şi reprezentanţi de frunte al Bisericii Ortodoxe Române.

În anii noştri, ţinîndu-se seamă de contribuţia remarcabilă a Universităţii pe plan naţional, moştenirea lăsată de Nicolae Iorga a fost preluată şi valorificată. Mult timp s-au ţinut aici cursuri pentru auditori din întreaga ţară, printre conferenţiari numărîndu-se academicieni, profesori universitari, cercetători, oameni de artă, etc.

Prin vasta sa operă de ctitor de aşezăminte culturale, prin ideile generoase ce au stat la temelia lor, Nicolae Iorga se înfăţişează lumii ca un strălucit exemplu de umanist şi patriot luminat, care în întreaga viaţă a muncit neobosit pentru binele obştesc, fără altă răsplată decît satisfacţia datoriei împlinite.

Cea de a 8-a conferinţă a Seminarului Teologic Sud-Est European

Între 29—31 august a avut loc la Budapesta cea de a opta conferinţă a Seminarului Teologic Sud-Est European.

După cum se ştie Seminarul îşi desfăşoară activitatea în cadrul Facultăţii teologice Karl Ruppert din Heidelberg, unde Prof. Dr. F. Heier a luat iniţiativa înfiinţării lui, iar în prezent este condus de Prof. Dr. A. M. Ritter, cu scopul de a face cunoscută teologia şi viaţa bisericească din ţările sud-est europene, îndeosebi balcanice, precum şi legătura cu viaţa şi activitatea teologică a Bisericilor din celelalte ţări ale Europei. El a dorit să fie şi a reuşit să ajungă la această ţintă, o legătură teologică între răsărit şi apus, o verigă în lanţul strădaniilor ecumeniste din zilele noastre.

La şedinţele de la Budapesta au luat parte peste 40 de reprezentanţi, protestanţi, catolici şi ortodocşi din diferite ţări din apusul şi răsăritul Europei.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat: P. S. Vasile al Oradiei, Prof. Dr. Dumitru Radu şi asistent Ioan Caraza de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, şi din partea Bisericii Evanghelice din România Prof. Dr. Pitters H. şi Prof. Dr. P. Philippi de la Institutul teologic protestant din Sibiu.

Conferinţa din acest an a voit să cuprindă într-o formulă sintetică mijloacele şi căile de spiritualizare a omului prin Biserică, aşa cum se reflectă în tradiţiile Bisericilor din răsărit şi apus. De aceea i s-a spus în mod generic *„Mistica în tradiţiile Bisericilor din răsărit şi apus“*, deşi referatele au dezbătut şi alte probleme adiacente sau complementare temei principale.

Cuprinsul celor peste douăzeci de referate se poate împărţi în trei părţi — unele, cele mai multe, tratează teologia ascetică şi mistică în trecutul şi prezentul Bisericilor din estul şi vestul Europei.

Începutul l-a făcut referatul Prof. Dr. M. Ritter, cu textul: „Evaluări asupra istoriei şi fiinţei misticii creştine“. De la început vorbitorul a arătat că nu trebuie confundată mistica creştină cu obscurantismul. Că aparţine fiinţei omului dorinţa de a ieşi din imanent. Aminteşte pe marii mistici din răsărit şi apus, care au lăsat o zestre însemnată care a contribuit la progresul spiritual al omenirii.

În rîndul acestora a amintit: Origen, Grigorie Teologul, Tertulian, Irineu, Grigorie de Nysa, Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul, Clement Alexandrinul, Nicolae Cabasila şi alţi mulţi. Autorul a făcut remarca deosebirii dintre misticismul creştin, platonism şi gnosticism. Concluzia referatului este că mistica e o cale de desăvîrşire, ea e întîlnită în răsărit şi apus, deopotrivă. Augustin spunea: „Platonicii cunoşteau ţelul dar nu cunoşteau drumul“. Misticul nu e un pasiv, e un activ. El cunoaşte drumul, departe de lume, dar cu scopul de-a se integra şi de a fi folositor lumii.

Un referat interesant pe această linie a prezentat preotul Markus din Budapesta despre mistică şi misticism, arătînd limitele dintre raţionalism şi iraţionalism. Stăruind asupra smereniei care trebuie să caracterizeze pe un adevărat creştin, Doamna S. Horu a prezentat referatul: „Darul lacrimilor în mistica ortodoxă pînă pînă la Simion Noul Teolog“.

Pe aceeaşi linie a referatelor se înscrie cel prezentat de Prof. Dr. D. Radu despre „Mistica Sf. Grigore Palama“, în care a descris viaţa şi opera marelui teolog răsăritean care a dat un impuls şi o viziune nouă întregii teologii răsăritene şi care, prin doctrina energiilor necreate, a rezolvat multe obstacole ce se iviseră din cauza scolasticismului în explicarea legăturii dintre Creator şi creatură, şi a deschis în acelaşi timp calea unirii şi apropierii omului de Dumnezeu, fără ca nici unul din aceste concepte să dispară sau să se anuleze.

Cu mult interes a fost ascultat referatul P. S. Vasile Coman despre „Asceză şi mistică în Liturghia ortodoxă de rit bizantin“, în care s-a arătat că răsăritul cunoaşte pe lîngă calea misticii contemplative şi calea misticii sacramentale sau liturgice. Între aceste două căi nu este antagonism, ele se completează. În timp ce mistica contemplativă are un caracter individual, mistica sacramentală are un caracter comunitar. Ea cheamă şi duce spre unirea cu Dumnezeu întreagă comunitatea, procedează la o purificare a tuturor celor ce participă la sfintele slujbe, îi cheamă pe toţi pe treptele desăvîrşirii pînă la unirea ontologică cu Hristos, prin împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Domnului. Prin aceasta credincioşul devine Hristofor, mădular viu al Trupului tainic al lui Iisus Hristos.

În concluzie autorul s-a referit asupra influenţei pe care o are mistica sacramentală asupra vieţii şi activităţii credincioşilor, caracterul ei realist, dar şi transfigurator. Vineri, 29 august orele 11, s-a ţinut referatul Diac. I. Caraza, intitulat: „Trăirea mistică a Sfinţilor după Sf. Scriptură“, care a răspuns apoi la întrebări privitoare la Sfinţii români şi la raportul dintre inimă şi raţiune în trăirea mistică.

Se cuvine să remarcăm unele referate care au privit problema din punct de vedere protestant. Bogat în informaţii a fost referatul Prof. Dr. A. Pitters: „Luther und die Mystic“ Luther a fost întîi călugăr catolic şi n-a fost străin de preocuparea mistică. El împărţea ascensiunea spirituală în trei etape: tentatio-oratio-contemplatio. El socotea că raţiunea este în inimă, atribuia o mare putere influenţei pnevmatice (a Duhului Sfînt) asupra centrului vieţii, care este psihi. Prof. Dr. H. Pitters a prezentat referatul: „Teologia mistică a lui Pierre Poiret şi influenţa ei asupra pietismului din Ardeal la începutul secolului al XVIII-lea“, iar Prof. Dr. P. Philippi un interesant subiect despre Diaconie şi mistică, în care trece de la înţelesul semantic diferit al cuvintelor predică, credinţă, iubire, faptă, la un înţeles mai adînc al trăirii cu Hristos, al slujirii comunităţii, al dimensiunii sociale a creştinismului care dă valoare cuvintelor credinţă, predică, iubire, faptă.

Prof. Dr. H. Döpmann a prezentat referatul: „Înţelegerea conceptului de îndumnezeire“ prin care s-a arătat un bun cunoscător al doctrinei palamite.

O parte din referate au prezentat date despre anumite personalităţi bisericeşti din sud-estul Europei care au avut o deosebită influenţă asupra Bisericii mai ales în sprijinirea vieţii spirituale. Amintim comunicarea asistentului Chr. Stepfan „Emigrarea Armenilor în Balcani“, a licenţiatului G. Feige despre „Gîndirea lui Diezmar Hinter şi cercetarea lui despre creştinarea ungurilor şi creştinismul Bulgarilor în lumina registrului Papei Inocenţiu al III-lea“.

Prof. Dr. G. Schnur: „Teosofia mistică a pietismului Wurtemberghez“; Prof. Dr. Kolari: „Pietatea în cărţile de rugăciune moral-catolice în sec. 17“ şi referatul Prof. Dr. A. Kuric: „Mistica creştină în învăţătura filozofului Bergson“.

În sfîrşit, amintim referatul Prof. Dr. V. Grmic: „Elemente mistice în Teologia Eliberării“ care a dat naştere la discuţii contradictorii. Din referat a reieşit că Teologia şi Biserica trebuie să susţină eliberarea omului, să fie alături de cei săraci, asupriţi şi nedreptăţiţi. Ea însă va interveni cu mijloace proprii ei, va lucra cu puterea cuvîntului, a convingerii, din interior spre exterior şi nu cu mijloace de violenţă. Teologia nu poate susţine şi justifica războiul.

Conferinţa s-a ţinut în sălile Colegiului Raday şi prin ospitalitatea Bisericii Reformate din R. P. Ungară, căreia i-au adus mulţumiri toţi reprezentanţii.

Înainte de începerea conferinţelor în fiecare zi s-a săvîrşit serviciu religios. Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a săvîrşit Sf. Liturghie în ziua de 29 august.

Oricît de încărcat a fost programul n-a lipsit prilejul de vizitare a oraşului, de audiere a unui concert de orgă, vizitarea oraşului Estergom, vizitarea Debreţinului şi a altor localităţi de însemnătate istorică şi turistică.

Părintele *Vasile*

Şedinţa Comisiei Medicale Creştine a Consiliului Mondial al Bisericilor, ţinută între 3—9 septembrie 1986 la Budapesta

Sub auspiciile şi din iniţiativa Consiliului Mondial al Bisericilor a avut loc la Budapesta, între 3—9 septembrie a. c., o Consultaţie, la care a luat parte un număr de 80 participanţi: medici, directori de spitale, reprezentanţi ai Bisericilor europene, teologi, pastori, lucrători în domeniul sănătăţii publice, conducători ai comunităţilor religioase.

Precum se ştie, între preocupările Consiliului Mondial al Bisericilor se află, pe lîngă problemele teologice, cu ţelul de apropiere între Biserici şi de ajungere la unitatea credinţei, şi probleme care privesc celălalt termen al religiei: omul.

Dacă la început creştinismul s-a preocupat cu formarea şi păstrarea unităţii adevărului revelat, care s-a fixat în principii teologice-dogmatice la sinoadele ecumenice, în zilele noastre, fără a se neglija direcţia verticală, preocupările Consiliului Mondial al Bisericilor se îndreaptă şi spre latura orizontală, intrînd în preocupările întruniriilor oamenilor de ştiinţă, a teologilor, filozofilor şi sociologilor probleme care privesc conceptul de om, dreptul la viaţă, la libertate şi demnitate umană, cu un cuvînt o nouă viziune antropologică. O adevărată legătură dintre Dumnezeu şi om nu poate exista decît dacă cei doi termeni sînt deplin lămuriţi într-o concepţie pe cît se poate universal acceptată. De aceea în cadrul diferitelor secţii şi subunităţi ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor intră dezbaterea problemelor antropologice, etice, sociale.

Consultaţia s-a desfăşurat sub conducerea Dr. Martin Seheel din Republica Federală Germania şi James Mc. Gilway, Marea Britanie.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat P. S. Vasile al Oradiei şi Diacon I. Caraza de la Institutul Teologic din Bucureşti.

În cuvîntul introductiv, Dr. Martin Seheel a arătat că scopul Consultaţiei este acela de a arăta datoria oamenilor de ştiinţă şi a reprezentanţilor Bisericilor de a veni în ajutorul semenilor aflaţi în suferinţă. Biserica şi ştiinţa sînt chemate să privească omul în mod integral, trup şi suflet şi să depună un efort comun pentru sănătatea lui biologică şi psihică, pentru reînnoirea metodelor de tămăduire, pentru înlăturarea cauzelor care duc la degradarea fizică şi spirituală a omenirii. Comunitatea este chemată să lupte împotriva proliferării egoismului, pentru înlăturarea patimilor (alcoolism, droguri şi altele), care duc la descompunerea unităţii biologice şi psihice a omului.

În numele Bisericii Reformate din R. P. Ungară, care a făcut oficiul de gazdă ospitalieră a acestei întruniri, a rostit cuvîntul de întîmpinare Dr. Karoly Toth, episcopul Bisericii Reformate din Budapesta.

Principalele teme au fost următoarele:

1. *Reflecţii teologice asupra sănătăţii, vindecării şi integrităţii organismului. Misteriul suferinţei şi chemarea creştină la viaţă în comunitate.*

Tema a fost lucrată de Prof. Dr. Eberhard Winkler din Republica Democrată Germană, referent şi Dr. Lothar Coenen din Republica Federală Germania şi Preotul Frid Hoydal din Norvegia, coreferenţi.

Referenţii au dezbătut în aprofunzime problema suferinţei, a cauzelor care o produc, a legăturii dintre om şi Dumnezeu, a legăturii dintre spiritualitate şi însănătoşire. Omul trebuie privit în mod dinamic, nu static, el nu este doar obiect de cercetare, ci subiect care aşteaptă să fie înţeles şi iubit. Vindecarea omului se poate face nu numai mecanic, prin medicamente, ci şi prin ajutorare din partea comunităţii — familiei şi societăţii în care trăieşte.

Bolnavii nu trebuie excluşi din comunitate, nu trebuie părăsiţi şi uitaţi. S-a arătat că ei trebuie priviţi şi ajutaţi cu o speranţă adevărată. S-au scos în evidenţă cuvintele Ap. Iacov din cap. V, pe temeiul cărora în ortodoxie se face Taina Sfîntului Maslu. Coreferentul Dr. Lothar Coenen a stăruit asupra rolului comunităţii în îndulcirea suferinţei.

De asemenea a arătat *integritatea* fiinţei umane. E greu să stabilim graniţa dintre trup şi suflet. Chiar dacă nu este un acord deplin cu privire la originea lor, realitatea arată că în viaţă trăiesc într-o coeziune strînsă, într-o interdependenţă, nu sînt, cu alte cuvinte, ca nişte paralele care nu se întîlnesc.

În documentarea însemnătăţii comunităţii pentru înlăturarea suferinţei, referentul trimite la cap. XII din Epistola Sf. Apostol Pavel către Romani: „Bucuraţi-vă în nădejde; în suferinţă fiţi răbdători; la rugăciune stăruiţi. Faceţi-vă părtaşi la trebuinţele sfinţilor, iubirea de străini urmînd“ (Rom. XII, 12—13).

În referatul său, Preotul Frid Hoydal din Oslo insistă asupra rolului preotului în mijlocul bolnavilor, acordîndu-i o largă înţelegere şi asistenţă spirituală bolnavului. Între durerile cele mai mari ale oamenilor bolnavi, singurătatea este cea mai apăsătoare, de aci se arată însemnătatea comunităţii într-o astfel de situaţie. Există şi o falsă antropologie, care-l reduce pe om la o concepţie mecanică. Se arată apoi, în discuţii, rolul rugăciunii pentru cei bolnavi, spiritul solidarităţii, capacitatea de a transmite iubirea.

S-a pus şi întrebarea: Este suferinţa folositoare? Un orb a răspuns: „Prin suferinţa mea am cunoscut iubirea lui Dumnezeu“. Suferinţa poate fi în multe cazuri evitată. Este şi suferinţă neevitabilă. Pe aceasta se cuvine să o acceptăm. Pe cea evitabilă să o depăşim. Depăşirea ei se poate face prin ascultarea de Dumnezeu. Suferinţa nu trebuie privită pasiv, ca la indieni. Ea trebuie învinsă prin sublimarea ei. Să fim mereu în ascultare de Iisus Hristos. Taina suferinţei omului se lămureşte prin taina crucii lui Hristos.

2. Tema a doua s-a intitulat: *„O evaluare a Medicinii contemporane şi rolul Bisericilor în ea.* A fost prezentată de Dr. Hakan Helberg (Finlanda) de la Organizaţia Mondială a Sănătăţii din Geneva şi de coreferenţii Pr. Dr. Peter Bellany (Marea Britanie) şi Dr. Voitieh Zikmund (Cehoslovacia).

Situaţia actuală a omenirii oferă două alternative: de a cădea sau de a se ridica, de a găsi echilibrul şi strălucirea. În această răscruce a istoriei omenirii, toate instituţiile şi aşezămintele sînt chemate să-şi aducă contribuţia. Aceasta se poate face prin mai multe căi:

— Să ferim omenirea de boli şi de pieire;

— Să-i ajutăm pe cei bolnavi să-şi recapete sănătatea;

— Să existe o colaborare între toate instituţiile;

— Biserica să-şi sporească activitatea de terapeutică spirituală;

— Rolul familiei şi al comunităţii.

Pe marginea acestei teme s-au purtat discuţii, aducîndu-se contribuţii însemnate din toate ţările şi arătîndu-se ceea ce se face pentru înlăturarea bolilor şi a suferinţei. S-a remarcat ceea ce face statul, pe de o parte, şi ceea ce sînt chemate să facă comunităţile religioase.

S-au înşirat bolile endemice care proliferează în lume: alcoolismul, drogurile, avortul, sărăcia şi lipsa de alimente în lumea a treia, exploatarea, egoismul, înarmarea.

În faţa acestor pericole, care ameninţă distrugerea omenirii, s-a arătat rolul ce-i revine Bisericii şi răspunderea ei pentru sănătatea tuturor oamenilor, nu numai a unora.

3. Tema a treia s-a intitulat: *„Slujirea personalului şi credinţa creştină“.* Ea a fost prezentată de Prof. Dr. Dietrich Niethammer (R. F. G.), referent şi Dr. Aart van Loest (R. F. G) şi Marta von Holst (Suedia).

Această temă a fost înfăţişată într-un aspect eminamente teologic-creştin. S-au arătat realizarea şi modalităţile prin care Biserica poate veni în ajutorul celor bolnavi. S-a pus accent pe pregătirea personalului în spitale, pe slujirea devotată şi dezinteresată. Puterea medicului — s-a spus — stă în iubire. El este un trimis al lui Dumnezeu, de la care se cere puterea tămăduirii. Medicina e ştiinţă, medicul trebuie să fie un inspirat. El trebuie să cunoască bolnavul înainte de a da diagnosticul. S-a propus intensificarea dialogului dintre medicină şi teologie. Grija pentru bolnavi nu e sinonimă cu tratamentul medical.

4. *Tema a patra* a fost prezentată oral şi printr-un film, intitulat „Corabia“, în care Dr. Jean Vamér din Franţa prezintă activitatea sa medicală şi pastorală dintr-un spital de handicapaţi din Franţa. A fost una din cele mai palpitante şi instructive conferinţe, în care s-a demonstrat pe viu ce poate face un om cu vocaţie medicală şi pastorală, pînă unde poate duce iubirea de om şi ce rezultate strălucite poate avea. Dacă Dr. Jean Vamér ar fi prezentat conferinţa numai oral, nu ar fi fost crezut; filmul a dovedit însă cît de mult poate dăruirea unui om în salvarea semenilor săi.

Conferinţa sa a fost completată de coreferenţii Pr. Bernard Höring (R. F. G.) şi Prof. Dr. Ianos Pasztor din Ungaria.

Multe s-ar mai putea spune despre Consultaţia Medicilor Creştini ţinută la Budapesta. Dar cuvintele nu vor ajunge să o înfăţişeze în întregime. I s-a spus bine „Consultaţie“ şi nu Conferinţă, pentru că de fapt a fost un prilej de cunoaştere a problemelor actuale ale omenirii, de consultaţie, în care s-au spus realităţi şi în care s-au semănat idei şi exemple, pentru ca omenirea să iasă din zona unei crize şi ameninţări globale, să-şi găsească echilibrul, să dobîndească sănătatea fizică şi morală şi să-şi poată împlini destinul creator de valori perene.

Organizarea unor astfel de întruniri, cu asemenea tematică, din partea Consiliului Mondial al Bisericilor este o mărturie că acest aşezămînt ecumenic doreşte să slujească binelui vremelnic şi veşnic al oamenilor.

† VASILE
Episcopul Oradiei

Un însemnat eveniment biblic

Între 24 august—2 septembrie a. c. a avut loc, la Ierusalim, cel de al XII-lea Congres al Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament.

Despre această organizaţie putem arăta că ea are un caracter independent, în sensul că nu este patronată de nici o Biserică sau cult religios. Membrii ei sînt participanţii efectivi la Congres, care se ţine din trei în trei ani. Din punct de vedere profesional, aceştia sînt, în general, profesori de Vechiul Testament, cercetători arheologi, specialişti în domeniul istoriei biblice şi orientale şi al limbilor semitice.

Primul congres a avut loc în anul 1950, la Leiden (Olanda). Momentul acesta îl putem socoti ca dată de debut a organizaţiei însăşi. Ultimele patru congrese au avut loc precum urmează: în 1977, la Göttingen (R. F. G.); în 1980, la Viena (Austria); în 1983, la Salamanca (Spania) şi în 1986, la Ierusalim.

Congresul din această vară a depăşit în însemnătate pe toate celelalte pentru cel puţin două motive: în primul rînd, pentru că a avut loc chiar în ţara Bibliei şi apoi pentru numărul mare de participanţi (peste 400).

Din ţara noastră au luat parte:

— de la ortodocşi: pr. prof. Dumitru Abrudan, titularul catedrei de Vechiul Testament, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, diac. prof. Emilian Cornilescu, titularul catedrei de Vechiul Testament de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti şi prof. dr. Athanasie Negoiţă din Bucureşti.

— de la romano-catolici: dr. Vladimir Peterca, profesor de Vechiul Testament la Institutul Teologic romano-catolic secţia Iaşi;

— de la protestanţi: prof. dr. Hans Klein, titularul catedrei de Noul Testament de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad universitar, secţia Sibiu, D-na prof. dr. Maria Eszenyei, titulara catedrei de Vechiul Testament, de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad universitar din Cluj-Napoca, dr. Szabó Arpad, profesor de Teologie biblică de la acelaşi institut şi prof. Michael Gross suplinitorul catedrei de Vechiul Testament de la Institutul Teologic Protestant unic de grad universitar — ramura Sibiu.

Lucrările congresului au fost găzduite de către Universitatea ebraică din Ierusalim, existînd şi o masivă participare a cadrelor didactice de specialitate de la această universitate, ca şi de la celelalte centre universitare din Israel (Tel-Aviv, Haifa, Beer-Seba, Ramat-Gan).

Deschiderea festivă a congresului a avut loc Duminică, 24 august 1986, ora 21.

Prof. dr. John A. Emerton (St. John's College-Cambridge — Anglia), secretar al Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament a rostit cu această ocazie un cuvînt inaugural.

Au rostit apoi cuvîntări de salut:

— prof. Don Patinkin, preşedintele Universităţii ebraice din Ierusalim;

— prof. Ephraim E. Urbach, preşedintele Academiei Israeliene de Ştiinţă şi Umanistică;

— D-l Teddy Kollek, primarul Ierusalimului;

În continuare, prof. Benjamin Mazar (Institutul de Arheologie de pe lîngă Universitatea din Ierusalim), preşedintele Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament a prezentat tema: „Ierusalimul de la Isaia la Ieremia“.

Pe parcursul a cinci zile au fost expuse apoi, în sesiuni plenare şi pe grupe, 146 de comunicări de o mare diversitate tematică. Întrucît este imposibil de redat titlul fiecărei comunicări în parte, ne vom limtia doar la menţionarea temelor generale, la care au fost subsumate patru sau chiar mai multe comunicări.

Amintim astfel:

1. Biblia şi Ţara lui Israel.
2. Arheologie, epigrafie şi geografie istorică.
3. Profeţii mici.
4. Profeţii mari.
5. Poezie şi retorică.
6. Exegeză medievală iudaică şi creştină.
7. Instituţii sociale şi religioase în Biblie.
8. Literatura qumranică.
9. Pentateuhul.
10. Istorie şi cercetare biblică.
11. Cele cinci suluri (Rut, Ester, Plîngerile lui Ieremia, Cîntarea Cîntărilor, Eclesiastul).
12. Literatură profetică.
13. Concepte religioase şi Teologie.
14. Psalmii, Iov, Proverbele.
15. Ebraica, aramaica şi alte limbi orientale.
16. Critica textuală şi sulurile de la Qumran.
17. Cărţile istorice.
18. Istoria Israelului.
19. Apocrifele şi Pseudepigrafele.
20. Şcolile şi activitatea scribilor în perioada biblică.
21. Orientul apropiat.

Pe lîngă sesiunile de comunicări propriu-zise au fost organizate şi diferite alte activităţi precum:

— vizitarea unei expoziţii de manuscrise biblice la Biblioteca Universităţii ebraice din Ierusalim;

— o vizită condusă de specialişti la săpăturile arheologice de la cetatea lui David (Sion), muntele templului (Moria) şi Ierusalimul vechi;

— o vizită la Muzeul naţional şi la Muzeul cărţii, unde sînt expuse în original manuscrisele de la Qumran;

— După încheierea lucrărilor Congresului au fost organizate excursii în toate locurile biblice mai însemnate din Ţara Sfîntă.

S-a hotărît în final ca viitorul congres al Organizaţiei internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament (al XIII-lea) să se ţină la Louvain, în Belgia, în 1989.

Cel de al XII-lea Congres al Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament a fost precedat de alte trei însemnate manifestări.

Astfel, între 18—20 august 1986 a avut loc întrunirea internaţională a Societăţii de Literatură biblică.

Între 21—22 august s-au desfăşurat lucrările celui de al VI-lea Congres al Organizaţiei Internaţionale pentru Septuaginta.

Şi, în fine, în 24 august a avut loc al VII-lea Congres al Organizaţiei Internaţionale pentru textul masoretic.

Toate aceste manifestări s-au înscris în chip armonios în cadrul larg al preocupărilor specialiştilor pentru mai buna cunoaştere şi interpretare a Vechiului Testament care este un însemnat izvor al revelaţiei divine supranaturale.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, **MORALA CREŞTINĂ, Manual pentru Seminariile teologice,** Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B. O. R., Bucureşti, 1985

În Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a apărut într-o nouă ediţie, Morala creştină, scrisă de prof. dr. Ioan Zăgrean.

Noua ediţie este completată şi mult îmbunătăţită faţă de prima ediţie, după cum se exprimă chiar autorul în Cuvîntul înainte la ediţia a II-a.

Cuprinsul acestui manual, răspunde tuturor întrebărilor la nivelul timpurilor noastre. Cartea, deşi este scrisă pentru Seminariile teologice, poate constitui un material de referinţă, pentru oricine doreşte să cunoască, să se documenteze asupra problemelor de morală creştină. Manualul de Morală al părintelui profesor Ioan Zăgrean, poate şi va sta cu cinste nu numai pe masa fiecărui preot, ci şi pe masa fiecărui credincios, care doreşte să-şi orienteze viaţa după desăvîrşita morală a Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos, pentru că, după cum se exprimă în prefaţă autorul: „Faţă de modelul în care se expunea pînă acum Morala creştină am urmărit să facem mai puţine descrieri şi să dăm în schimb noţiuni şi definiţii cît mai precise“ (pag. 6). Ceea ce este extrem de important nu numai pentru elevi şi preoţi ci în general pentru creştinul de azi care doreşte să cunoască mai clar şi sistematic învăţătura morală creştină autentică, a Bisericii lui Hristos.

Completarea cu subiectul: „Datoriile creştinului faţă de natură şi tehnică din punct de vedere moral“, considerăm că a fost foarte inspirată, cititorii primind un răspuns şi la această întrebare, de mare actualitate. De asemenea şi paginile de lectură ce urmează după fiecare capitol, ilustrează în mod strălucit, tocmai fondul capitolului, care prin însăşi natura lui este uneori mai arid.

I. C. MARAMUREŞANUL

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Intre 2—4 septembrie 1986, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la lucrările Prezidium-ului și ale Comitetului consultativ al Conferinței Bisericilor Europene, lucrări care au avut loc la Universitatea Stirling din Scoția (Marea Britanie).

■ În zilele de 5—11 septembrie a. c., I. P. S. Sa a participat la a IX-a Adunare generală a Conferinței Bisericilor Europene, care a avut loc la aceeași Universitate din Stirling, cu care prilej I. P. S. Mitropolit Antonie a fost ales președinte al Comitetului de directive al C. B. E.

Lucrările menționatei Adunări generale s-au desfășurat sub tema generală: „Slavă lui Dumnezeu și pace pe pământ".

■ Duminică, 17 august 1986, la Sf. Liturghie săvîrșită în Catedrala mitropolitană din Sibiu răspunsurile au fost date de corul bisericii „Sf. Împărați" din Hunedoara III, pr. Miron Stencoane, cor aflat în trecere prin Sibiu condus de dl. Marin Dîrvă. Atît răspunsurile cît și compozițiile bisericești executate la sfîrșitul Sf. Liturghii au fost interpretate cu multă simțire creștinească, cît și într-o reușită manieră artistică.

CLUJ

■ *Vineri, 15 august 1986,* de praznicul Adormirii Maicii Domnului, I. P. S. Sa Arhiepiscopul Teofil, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Nicula, jud. Cluj. La sfîrșitul Sf. Liturghii I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

În aceeași zi de praznic, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a poposit în mijlocul obștei și credincioșilor de la mănăstirea Rohia, jud. Maramureș. Seara în ajunul praznicului, P. S. Sa a săvîrșit slujba vecerniei urmată de acatistul Adormirii Maicii Domnului, după care a rostit cuvînt de învățătură. În această zi împlinindu-se 60 de ani de cînd vrednicul de pomenire, episcopul Clujului Nicolae Ivan, a sfințit acest așezămînt monahal (15 august 1926), după predica P. S. Sale s-a săvîrșit un parastas pentru ctitorii, viețuitorii și închinătorii adormiți întru Domnul. În ziua praznicului s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la sfîrșitul căreia P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 17 august 1986,* I. P. S. Arhiepiscop Teofil și P. S. Episcop-vicar Iustinian au săvîrșit resfințirea bisericii catedrale din municipiul Turda, care deservește parohiile Turda I și III, și care a fost renovată în exterior, iar în interior curățată și recondiționată pictura, prin jertfelnicia credincioșilor și purtarea de grijă a celor doi vrednici preoți parohi: Gheorghe Gotea și Octavian Băieș, care au fost distinși cu rangul de iconomi stavrofori.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, I. P. S. Arhiepiscop Teofil și P. S. Episcop-vicar Iustinian au rostit cuvinte de învățătură.

■ În luna august au fost hirotoniți următorii preoți: Man Serafim pe seama parohiei Oarța de Jos, prot. Baia Mare; Jecan Ioan-Liviu, pe seama parohiei Pata, prot. Cluj și Părăuan Vasile, pe seama parohiei Bobîlna, prot. Dej.

■ *Duminică, 31 august 1986,* I. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Bolduț, prot. Turda, jud. Cluj, îmbrăcată cu pictură executată prin jertfelnicia bunilor credincioși, cu ajutoare din partea Arhiepiscopiei Clujului și prot. Turda și cu purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Vasile Pop, care a fost distins cu rangul de iconom, cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 31 august 1986,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit resfințirea bisericii din parohia Sălișca, prot. Dej, jud. Cluj care a fost împodobită cu pictură executată cu ajutoare din partea Arhiepiscopiei Clujului și purtarea de grijă a harnicului preot paroh Vasile Căprar, căruia i s-a acordat distincția de sachelar, cu dreptul de a purta brîu albastru.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 7 septembrie 1986,* I. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrșit resfințirea bisericii din filia Borleasa, parohia Tîrlișua, prot. Năsăud, jud. Bistrița-Năsăud, care a fost reparată în exterior și interior și împrăcată cu o frumoasă pictură în frescă, prin jertfelnicia bunilor credincioși și cu purtarea de grijă și strădania tînărului preot paroh Simion Sigartău.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, I. P. S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 7 septembrie 1986,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit resfințirea bisericii din parohia Săpînța, prot. Sighetu Marmației, jud. Maramureș, care a fost reparată în interior și exterior prin contribuția credincioșilor și purtarea de grijă a preotului paroh Constantin Voiculescu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Luni, 8 septembrie 1986,* praznicul Nașterii Maicii Domnului, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Rozavlea, prot. Sighetu Marmației, jud. Maramureș, cu prilejul hramului bisericii parohiale.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un edificator cuvînt de învățătură.

■ *Joi, 11 septembrie 1986,* în sala festivă a Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, în prezența I. P. S. Arhiepiscop Teofil, P. S. Episcop-vicar Iustinian, a membrilor Permanenței Consiliului Eparhial, a profesorilor Seminarului nostru și a unui număr însemnat de preoți, a fost omagiat P. C. Pr. Prof. Ioan Bunea cu prilejul aniversării zilei de naștere și a împlinirii frumoasei vîrste de 80 de ani. Personalitatea și activitatea deosebită a păr. I. Bunea a fost scoasă în relief în cuvîntările: I. P. S. Arhiepiscop Teofil, P. S. Episcop-vicar Iustinian P. C. Protopop Ioan Jeler și P. C. Arhid. Prof. C. Bradea — directorul Seminarului. Tuturor a răspuns Păr. I. Bunea și a mulțumit pentru aleasa cinste de care a fost învrednicit din partea conducerii superioare a eparhiei Clujului și din partea foștilor săi elevi. A urmat o agapă frățească în cadrul căreia au luat cuvîntul mai mulți preoți.

ORADEA

■ *Duminică, 14 septembrie 1986,* de praznicul Înălțării Sf. Cruci, P. S. Episcop Vasile cu un sobor de preoți și diaconi a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii de lemn, monument istoric, din filia *Copăceni,* aparținătoare de parohia Vărășeni, prot. Beiuș, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară din ultimii ani. Preotului paroh Traian Blaj, pentru rîvna pastorală și gospodărească din filie, ca și din matră, i s-a acordat rangul de *iconom,* întru care a fost și hirotesit, iar membrilor Consiliului parohial li s-au înmînat scrisori arhierești de apreciere și felicitare.

Cu acest prilej, ierarhul a hirotesit întru *iconom-stavrofor* pe preotul pensionar Axente Nica, fost preot în Lunca și protopop al Vașcăului, și pe preotul Alexandru Moldovan de la parohia Ghighișeni, prot. Beiuș, pentru rodnica și îndelungata lor activitate pastorală, de aproape 50 de ani.

În după-amiaza aceleiași duminici, ierarhul — în legătură cu vecernia — a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii de lemn, monument istoric (anul 1743) din matra *Vărășeni,* în urma lucrărilor de renovare, în exterior și interior, efectuate paralel cu cele din filia Copăceni. Și aici, ierarhul a înmînat scrisori de felicitare membrilor Consiliului parohial, pentru strînsa colaborare cu preotul-paroh și pentru sprijinul efectiv la înnoirea bisericii. La sfintele slujbe de la cele două biserici, ierarhul a ținut cîte un ziditor cuvînt de învățătură, lăudîndu-i pe credincioși pentru dragostea lor față de Biserica strămoșească și îndemnîndu-i să muncească cu multă rîvnă la strîngerea grabnică a bogatelor roade de pe ogoare.

■ În cadrul Sf. Liturghii arhierești, săvîrșită la data de 8 septembrie 1986, de sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, în biserica Sf. Nicolae din Oradea, diaconul Pop Stelian, licențiat în teologie, a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Șimpetrul Almașului.

■ Potrivit unei tradiții de mai bine de zece ani, și în acest an, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, P. S. Episcop Vasile a făcut un popas duhovnicesc în mijlocul bunilor credincioși din parohia *Lucăceni,* prot. Carei, jud. Satu-Mare, săvîrșind cu un sobor de preoți și diaconi, în preseara sărbătorii (19 iulie), slujba Vecerniei, împreunată cu Litia, în frumoasa biserică din această parohie, păstorită cu vrednicie de tînărul preot Mircea Oneț. Răspunsurile au fost date cu multă însuflețire de corul mixt al parohiei, felicitat călduros de chiriarh.

După cuvîntul de bineventare al păr. prot. Costache Mirea și după raportul de activitate al păr. paroh, ierarhul a ținut un edificator cuvînt de învățătură.

■ Cu prilejul participării la ședințele Seminarului teologic sud-est european de la Budapesta, P. S. Episcop Vasile a făcut — la invitația Vicariatului Ortodox Român din Gyula — vizite la cîteva parohii ortodoxe române din R. P. Ungară, între 23—31 august 1986.

La data de 23 august, a vizitat parohia *Micherechi,* cea mai mare dintre toate, în a cărei biserică a săvîrșit slujba vecerniei, ținînd un bogat cuvînt de învățătură.

În ziua de 29 august 1986, de sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul, a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica din parohia *Chitighaz,* cu care prilej a făcut introducerea în oficiul de paroh a preotului Alexandru Șereș. S-a înmînat, din partea Patriarhiei Române, *Crucea Patriarhală* preoților Ioan Magdu și Gheorghe Ardelean, parohi în Gyula și asesori consistoriali care au fost hirotesiți întru *iconom-stavrofor.*

Duminică, 31 august 1986, Prea Sfinția Sa a oficiat Sf. Liturghie în biserica din parohia *Săcal* și slujba vecerniei în biserica din parohia *Apateu.*

STUDIUL NOULUI TESTAMENT, Manual pentru Institutele teologice, Ediția a III-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B. O. R., București, 1983

Cu aprobarea și binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, a retipărit în ediția a treia, Studiul Noului Testament, pentru Institutele Teologice. Recitindu-l am rămas impresionat de claritatea și de temeinicia cu care este scris acest studiu, care răspunde precis și documentat tuturor întrebărilor pe care în mod firesc și le pune un creștin în legătură cu cartea de bază a Bisericii, a creștinului, care este Noul Testament.

Acest studiu ar trebui să fie prezent în biblioteca fiecărui preot și a fiecărei parohii, și să fie recomandat ca să fie citit cu atenție de fiecare creștin preocupat de problemele fundamentale ale vieții în general, ale vieții creștine în special.

O cunoaștere temeinică a Scrierilor neotestamentare se impune mai ales acum, cînd învățătura creștină este uneori interpretată și falsificată de unii pretinși învățători și propovăduitori ai Evangheliei care incită la fanatisme și la acțiuni de prozelitism, ce aduc grave prejudicii însuși spiritului autentic al Evangheliei lui Iisus Hristos și Bisericii în general.

Studiul Noului Testament, pe care-l prezentăm, este o cristalizare a tuturor cercetărilor ce s-au făcut pînă acum în acest domeniu. Deci în acest studiu fiind expuse problemele legate de Cărțile Noului Testament, îl ajută pe cititor să se elibereze de orice prejudecăți confesionale dăunătoare, vieții lui spirituale, și poate aduce mari servicii ecumenismului local, care este o mîndrie a vieții creștine din țara noastră.

I. C. MARAMUREȘANUL

Semnalăm... Semnalăm...

● *Proza scurtă de pe ultima pagină a* Astrei *e mereu interesantă și bine selecționată, aducînd cu ea brize și de pe alte tărîmuri, și îmbogățind revista și cultura noastră. De altfel revista în întregime face de la număr la număr pași calitativi care o fac așteptată și citită și dincolo de titluri, chiar în vremea noastră în care timpul ne obligă adesea să ne mulțumim cu simpla răsfoire și, uneori, cu una, cel mult două opriri la cîte un text!*

● *PACE PE PĂMÎNT (Craiova 1986, 528 p.) adună la un loc studii și articole (1958—1985), cuvîntări (1972—1985) și pastorale (1972, 1978—1985), publicate în periodice, la vremea lor, de către Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei. Volumul, prin întreaga sa tematică, este actual și util, abordînd atît teme teologice, cît și de orientare în probleme bisericești și sociale în apărarea vieții și a păcii pe pămînt.*

● *Dr. Doina Benea a început un serial în revista ORIZONT (XXXVII, nr. 37, 1986, p. 6):* „Continuitatea daco-romană în sud-estul României (I)". *Se anunță a fi interesant, oferind multe date și argumente noi cu privire la existența așezărilor autohtone dacice în regiune, dar și prezența umană acolo în secolele II și III, așezările devenind încetul cu încetul daco-romane.*

● *A apărut cu un conținut bogat,* Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic *al Mitropoliei Olteniei, pe anul 1986, al treilea de la înființare.*

● *Din Australia ne-a sosit ziarul ALTARUL STRĂBUN (anul XV, nr. 2, 1986, 8 p.) editat de parohiile ortodoxe românești din Melbourne, Sydney, Adelaide și Wellington (Noua Zeelandă). Conține știri bisericești din acele locuri îndepărtate, despre activitatea preoților D. Găină, G. Popescu, C. Iana, un articol despre Mircea Eliade (semnat Apostol din Noua Zeelandă) și altul despre „Sfîntul Calinic" (semnat de Pr. Gabriel Popescu). Pr. Dumitru Găină se ocupă de „Începutul vieții religioase în Australia", iar pr. C. Iana scrie despre „Pace las vouă, pacea Mea dau vouă". Ziarul conține și alte articole și informații care scot în evidență o activitate ortodoxă și românească rodnică în Australia și Noua Zeelandă. Printre alți semnatari, prof. George Șerban scrie despre lucrările de pictură de la biserica din Melbourne, efectuate de maestrul Gh. Răducanu din București.*

● *Prof. Marin M. Velea a tipărit în editura „Litera" (1985) vol. I de* „Compoziții și prelucrări corale pentru voci egale, mixte și bărbătești". *O realizare frumoasă pe linia tradiției noastre muzicale românești, patriotice și populare, cuprinzînd și cîteva piese dedicate păcii. Șase bucăți sînt compoziții ale autorului pe versuri proprii sau de Ion Andreiță, Fotache Marcel, Dr. ing. Gheorghe Moldoveanu, Ioan Alexandru și Ioan Meițoiu. Patru bucăți sînt prelucrate după culegeri de Marin Brînaru, una după Ioan Mușiu, trei după Ludovic Paceag și una după D. D. Stancu.*

Toate bucățile au fost executate de diferite coruri și ele vor intra desigur și în repertoriul coral al Seminarului din București, unde autorul este profesor de muzică.

● *Continuă să apară VIAȚA CREȘTINĂ, revista parohiei ortodoxe române din Offenbach am Main, R. F. G. Am primit nr. 4—6/1986 din care remarcăm „Frumusețile Ortodoxiei" de Dan-Ilie Ciobotea, „Maria Magdalena", meditație de Dumitru Bodale, un studiu despre Ioan-Inocențiu Micu Klein de Nicolae Bănică-Ologu ș. a. Preotul Corneliu Dorin Jacotă, paroh și redactor al revistei, scrie despre un manuscris din biblioteca episcopiei de la Rîmnicu Vîlcea, din 1838. Nu lipsesc știrile, bogate, din viața parohiei.*

● *Ca întotdeauna în excelente condiții grafice și cu un conținut adecvat, a apărut* Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic *al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, pe anul 1986, al II-lea de la apariție.*

● *Știri interesante despre* Antim Critopol *din secolul al XIV-lea, contemporan cu Mircea cel Mare, episcop de Vidin și exarh al patriarhului de Constantinopol uneori și administrator al episcopiei Severinului (care s-a înființat pe la 1370, pe lîngă cea existentă la Argeș din 1359) adesea cu reședința la Constantinopol, scrie Radu Constantinescu:* „Considerații asupra limitelor cronologice și teritoriale ale stăpînirii lui Mircea cel Bătrîn I" *în „Revista Arhivelor", 3, 1986, p. 274).*

Tot Radu Constantinescu aduce știri interesante despre Nicodim cel Sfințit (Nicola Grcin), „abil și priceput mijlocitor de contacte în vederea unirii între Constantinopol și Roma, mai cu seamă în anii 1369—1370" *(p. 277—278). Promite și alte știri în art.* Euthyme de Tyrnovo et la reforme liturgique au XIV-e siècle, *sub tipar în „Études Balcaniques".*

Interesant și util pentru istoria ecumenismului!

● *În vol.* La mèrc de Jésus-Christ et la Communion de Saints dans la Liturgie, *Roma, 1986, se publică studiul Dr. Casian Crăciun spiritual la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, intitulat:* „L'originalité de l'illustration de L'Hymne Akathiste en Moldavie", *p. 75—89, apărut și în extras.*

● *Semnalăm* „Les paroles des Anciens, leur actualité dans le monde d'aujourd'hui", — *Cuvintele bătrînilor și actualitatea lor în lumea de azi, de Dom. Michel van Parys, egumenul de la Chevetogne, Belgia, (în „La Vie Spirituelle", nr. 669, 1968, p. 204 și urm.).*

● „Cînd începe cultura europeană?" *se întreabă Constantin Noica (în „România literară", 6 sept. 1986): Ea începe în anul 325 la Niceea, la primul Conciliu ecumenic! Duce apoi vorba pînă la cel de al șaptelea, din anul 787. Ideea e semnalată și de autorul articolului „În vremea lui Mircea, (XII): Nicopole — „Amurg al Evului Mediu", (în „Flacăra" XXXV, nr. 38, sept. 1986, p. 8). Faptul de cultură e cuprins în discuțiile purtate la Bizanț în vremea Sinoadelor.*

● *Editura Eminescu a scos volumul II din „Dragostea și Revoluția" de Dinu Săraru, subintitulat:* Cei care plătesc cu viața". *Stilul, de altfel cunoscut și mereu în îmbogățire de mijloace, al lui Dinu Săraru, se ia la întrecere cu înțelesurile pe care le încifrează cartea și care o fac interesantă și memorabilă.*

● *Editura „Eminescu" a scos de curînd o carte masivă din toate punctele de vedere, cu adîncimi de gînd cum numai de la Anton Dumitriu putem aștepta. De fapt sînt trei cărți într-una. Sub titlul* Esseuri, *reapar* Știință și cunoaștere, Alétheia *și* Cartea întîlnirilor admirabile, *(București, 1986, 628 p.).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi,* Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea,* Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 1 noiembrie 1986 Nr. 41—42/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

În spiritul responsabilității pentru viața și fericirea poporului român pentru destinele întregii omeniri:

O nouă inițiativă de pace a României

În prezența Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, joi, 23 octombrie a. c., s-au desfășurat, la București, lucrările sesiunii a IV-a a celei de a IX-a legislaturi a Marii Adunări Naționale.

La propunerea Biroului M. A. N. a fost adoptată următoarea ordine de zi:

1. Activitatea internațională a României privind dezvoltarea relațiilor politico-economice, a colaborării multilaterale cu toate statele, participarea activă la soluționarea problemelor complexe ale vieții mondiale, prin dialog și negocieri, la lupta pentru dezarmare și pace în lume.

2. Proiectul de Lege pentru modificarea unor prevederi din Constituția Republicii Socialiste România.

3. Proiectul de Lege cu privire la reducerea de către Republica Socialistă România, cu 5 la sută, a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare și la consultarea poporului, în legătură cu aceasta, în cadrul unui referendum.

La primul punct de pe ordinea de zi, Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, a rostit o magistrală cuvîntare.

După ce a întreprins o amplă și profundă analiză a situației internaționale, care continuă să fie deosebit de gravă și a subliniat necesitatea și urgența adoptării unor măsuri concrete de dezarmare generală și totală și în primul rînd de dezarmare nucleară, președintele țării noastre a arătat:

„Pe ordinea de zi a Marii Adunări Naționale se află proiectul de lege pentru reducerea unilaterală cu 5 la sută, încă în acest an, a efectivelor armamentelor și cheltuielilor militare și organizarea unui referendum în care întregul popor să se pronunțe în mod democratic asupra acestei probleme... Această propunere se bazează pe hotărîrea Congresului oamenilor muncii — marele forum al democrației muncitorești revoluționare — care a hotărît în unanimitate să propună întregului popor trecerea unilaterală de către România la măsuri reale de dezarmare. Aceasta constituie expresia dorinței oamenilor muncii, a întregului nostru popor de a-și aduce contribuția activă la cauza dezarmării și păcii în lume".

Îndreptînd apoi cuvîntul său către toți fiii patriei noastre, Domnul președinte Nicolae Ceaușescu a spus:

„De la înalta tribună a Marii Adunări Naționale adresez întregului popor român chemarea de a răspunde, în cadrul referendumului ce va fi organizat în luna noiembrie, prin DA la această propunere.

Să demonstrăm prin votul nostru... voința nestrămutată a poporului român pentru înfăptuirea dezarmării, și în primul rînd a dezarmării nucleare, hotărîrea poporului nostru de a se angaja cu toate forțele și de a participa activ la lupta pentru o lume fără arme și fără războaie".

În egală măsură, președintele țării a adresat un apel solemn tuturor statelor europene, precum și Statelor Unite ale Americii și Canadei pentru trecerea de către fiecare, în mod unilateral, la o reducere cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare.

Prin hotărîrea înaltului forum legislativ al țării, cuvîntarea Domnului președinte Nicolae Ceaușescu a fost adoptată ca document programatic al politicii externe a României.

În unanimitate au fost adoptate apoi și celelalte două documente înscrise pe ordinea de zi.

Legea cu privire la reducerea de către Republica Socialistă România cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare și la consultarea poporului în legătură cu aceasta, în cadrul unui referendum, a fost apreciată pe bună dreptate ca „una dintre cele mai inspirate și inteligente decizii politice ale președintelui țării", ca un nou act care reflectă profundul umanism și înalta sa responsabilitate pentru destinele propriului său popor și soarta omenirii întregi.

În această lege se reflectă de fapt voința și vocația de pace ale națiunii române, hotărîrea fermă a unui popor dăruit muncii creatoare de a face tot ce îi stă în putere spre a elibera lumea de coșmarul războiului atomic și de a garanta omenirii un viitor luminos și fericit.

Biserica Ortodoxă Română în unitatea deplină dintre clerul și credincioșii care o alcătuiesc, sprijină cu fermitate această nouă inițiativă de pace a României a președintelui Nicolae Ceaușescu și se arată gata a rosti răspicat și într-un glas cu întregul popor acel DA care să ducă la transpunerea în realitate a acestei inspirate hotărîri de a se depăși stadiul declarațiilor teoretice și de a se face concreți în direcția dezarmării.

REDACȚIA

Factorul cultural și rolul său în Unirea cea mare din anul 1918

Întîi decembrie 1918 este capitolul cel mai frumos, este pagina cea mai strălucitoare din istoria neamului românesc. Vor trece decenii și sute de ani și abia atunci se va pricepe importanța acestei memorabile zile istorice. Pentru noi, generația de azi, lumina ei este prea orbitoare ca s-o putem privi și înțelege în toată măreția ei. Este măreață această dată, pentru că ea înseamnă apogeul dezvoltării neamului nostru, ea înseamnă maximul de întindere teritorială și putere politică.

În vederea îndeplinirii acestei opere măreațe a unirii, au contribuit mai mulți factori. După modesta mea părere, însă, alături de faptele eroice ale armatei, de factorul politic al bărbaților de stat, cred că cel mai important factor al unirii de la 1 XII 1918 a fost *factorul cultural*. Numai datorită apostolilor culturii s-a putut realiza trezirea sentimentului național într-o astfel de măsură încît exact după 100 de ani de la descălecarea lui Gheorghe Lazăr în București, toți bunii români cîntau pe străzile capitalei: „Ardealul, Ardealul, ne cheamă Ardealul". Îndreptarea sufletelor de dincoace de Carpați spre Ardealul ce le hipnotiza, spre Ardealul ce i-a făcut pe frații noștri de dincoace să uite logica strategiei de a face mai întîi joncțiunea cu armatele aliate de la Salonic se datorește acestor apostoli ai culturii naționale.

Iată de ce dau, azi, la o parte un colț din cortina marei scene istorice ca să împrospătez amintirea acelor animatori care s-au străduit mai bine de o sută de ani, ca pe lîngă unitatea teritorială, unitatea etnică, să ereeze și o unitate culturală, spre a avea toți românii aceeași simțire și a fi preocupați de același gînd, la plinirea vremii. Numai privite astfel lucrurile, prin prisma înfăptuirii lor culturale, putem înțelege spontaneitatea de unire necondiționată, votată cu însuflețire și dragoste de neam la Alba Iulia la 1 decembrie în același memorabil an 1918.

Pregătitori ai acestor suflete de eroi și idealuri fi putem aminti pe marii mitropoliți cărturari ai veacului al XVII-lea: Simeon Ștefan și Varlaam. Ambii s-au străduit să scrie și să tipărească cărți ca să fie înțeleși de toți românii. Voiau, în felul acesta, să înceapă acțiunea de unificare pe plan cultural, după eșuarea ei politică, prin uciderea mișelească a lui Mihai la Turda, tocmai în pragul veacului lor. Limba lor frumoasă și plină de farmecul trecutului nostru istoric se oglindește în versurile poetului Alexei Mateevici:

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. *Ion Hurdubețiu*

Mircea cel Mare — ctitorul vestitei Mănăstiri Cozia

Un desăvîrșit conducător din Țara Românească, așa cum a fost Marele Mircea Voievod, își justifică locul de frunte în istoria națională prin toate înfăptuirile sale și pe toate planurile: *politic*, ca un glorios voievod; *strategic* — ca un neînvins luptător; *gospodar* — ca un excelent cîrmuitor al țării, înflorită, dezvoltată necontenit în 32 de ani de domnie. El a fost însă, deopotrivă, un mare și multilateral ctitor și, după cum opera sa politică l-a ridicat la nivel european, opera sa spirituală îl înalță între marii binefăcători ai întregii Lumi ortodoxe.

Evocat astăzi îndeosebi ca înalt om de stat și neînvins strateg, marele Mircea ni se impune deopotrivă, în perspectivă a șase secole, prin înalta sa operă spirituală. Din faptele domnitorului au rămas nepieritoare pagini de cronică, hrisoave solemne, capitole în istoriografia română și universală. Dar din credința, îndemnurile și jertfele ctitorului au rămas monumente de arhitectură, și literatură, broderii și odoare scumpe. Nici un tratat de istorie a culturii românești, nici o lucrare despre spiritualitatea Europei de sud-est în secolele XIV—XV nu poate ignora numele marelui Mircea, domn al Țării Românești între 1386—1418, iar ansamblul operei sale de ctitor este încununat de giuvaerul arhitecturii și picturii românești: Mănăstirea Cozia.

Rămîne, pînă azi, admirabilă preocuparea pe care un om de stat permanent confruntat de problemele externe (amenințarea, apoi campaniile de invazie otomană, relațiile cu Ungaria, Polonia, cu țaratul bulgar și despotatul sîrb, cu negutătorii sași, genovezi etc.), a păstrat-o necontenit pentru instituția fundamentală a timpului său pe plan spiritual, cultural și educativ: Biserica.

(Continuare în pag. a 2-a)

† GHERASIM CRISTEA
Episcopul Rîmnicului și Argeșului

Sărbătorirea Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil

„Îngeri fără de trup, cei ce stați înaintea tronului lui Dumnezeu, și cu toată lumina strălucind, strălucind la lumina cea veșnică, și petrecînd cu lumina cea de a doua, lui Hristos rugați-vă să dăruiască sufletelor noastre pace și mare milă" (Mineiul lunii noiembrie).

Cu această cîntare mînecăm la prăznuirea pe care o face în fiecare an, la 8 noiembrie, Sfînta noastră Biserică, arhistrategilor oștilor cerești și în același timp mulțimilor de îngeri creați de Dumnezeu pentru slăvirea Prea Sfintei și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi care să ocrotească neamul omenesc.

Cinstirea Sfinților Îngeri în Biserică și pomenirea lor în cultul nostru ortodox își are obîrșia în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție. Dacă răsfoim filele Sf. Scripturi de la prima pînă la ultima pagină vedem pomenindu-se cinstitele, cerești și netrupestile puteri care-și manifestau lucrarea lor pentru folosința lumii creațe. Căci Sf. îngeri prin rostul lor, sînt trimiși lui Dumnezeu în lume ca să împlinească voia Sa cea Sfîntă.

Prin descoperirea dumnezeiască cunoaștem că Dumnezeu, înaintea zidirii văzute, a adus la ființă prin cuvînt, Puterile cerești: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pămîntul" (Fac. 1, 1), iar prin cuvîntul „cer", Sf. Părinți adevărați interpreți ai Sf. Scripturi au înțeles lumea nevăzută a în-

(Continuare în pag. a 2-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Cînd fiecare om va fi o piedică în calea războiului, va fi pace*)

Titlul de mai sus îi aparține lui Nicolae Iorga și a fost rostit în 1940. Marele istoric lansa un avertisment în preajma celui de-al doilea război mondial. N-a fost ascultat și războiul s-a declanșat. Astăzi, un astfel de avertisment trebuie luat mult mai serios, pentru că nu numai pacea lumii e amenințată, ci e amenințată existența însăși a lumii, datorită mijloacelor de distrugere pe care le-a acumulat și le acumulează într-un ritm din ce în ce mai accelerat mai ales marile puteri.

În privința apărării păcii și vieții, nu de argumente duce omenirea lipsă. În afară de poruncile Scripturii, bunul simț ne spune că viața e preferabilă morții și pacea, războiului, și că ocrotirea creației e datoria noastră, nu distrugerea ei. Și dacă este așa, atunci se pune întrebarea:

De ce totuși argumentele rămîn fără nici o eficacitate, iar rațiunea umană care peste tot le recunoaște, se dovedește pînă acum incapabilă de a transforma argumentele în fapte? De ce, în ciuda tuturor evidențelor că ne îndreptăm spre o catastrofă generală, cursa înarmărilor cu cele mai distrugătoare arme, continuă într-un ritm progresiv? Nici n-a ajuns bine ultimul tip de armă la sfîrșitul liniei de fabricație că, la începutul aceleiași linii, începe fabricarea alteia și mai distrugătoare, învechind-o pe loc pe cea abia născută cu o clipă mai înainte. Racheta „Maverick" antitanc, a fost înlocuită îndată după producere, deși a fost comandată pentru 4,4 miliarde lire sterline; racheta „Phoenix", racheta „Tow", racheta „Roland" destinate doborîrii de avioane, numai cu aceasta din urmă cheltuindu-se 10 milioane de dolari, racheta „Trident", obuzul „Copperhead", costînd 47.000 lire sterline, toate au fost urgent înlocuite în momentul cînd erau gata de livrare, încît se vorbește de o „mortalitate infantilă" a rachetelor.

De ce se întîmplă toate acestea? Ce se întîmplă cu rațiunea umană? Se va fi dereglat și a ajuns să creeze și să justifice monștri, să justifice absurditatea, pînă la forma ei cea mai acută, autodistrugerea?

Poate că exagerăm puțin cînd punem întrebarea în felul acesta. Știm toți că, totuși rațiunea își dă iluzia că operează, atunci cînd marile puteri continuă cursa înarmărilor și perfecționarea capacității de distrugere a armelor. Se argumentează că cel mai puternic îl va opri de la agresiune pe cel mai slab intimidîndu-l, făcîndu-l să renunțe la agresiune. Acum se știe însă că argumentarea are doar aparența de a fi logică. Cel care poate distruge lumea de cinci ori, nu se va teme de cel capabil de a o distruge de zece ori! E destul s-o poată distruge oricare dintre ei o singură dată! Un glonte e tot atît de eficace în puterea lui de distrugere pentru un om, ca și o bombă atomică!

Un fals pretext moral este și acela că cei care se înarmează spun: armele mele sînt *defensive*, ale celuilalt sînt *ofensive*. Și dacă e să credem ambele părți, cum mai sînt, la urma urmei, armele lor?

Mutarea cîmpului de operație în spațiu — așa numitul „Război al stelelor" — e un alt fals pretext „rațional". Odată început, e astăzi dovedit că un război nu poate fi decît total: pe pămînt și în spațiu.

Nimic nu salvează cursa înarmărilor de la absurditatea ei. Evident, rațională e *pacea*, și evident absurd e, cu mijloacele reciproce de azi, *războiul*. Conflictul e între ideologii, între scopurile lor și între mijloacele pentru realizarea acestor scopuri.

Nu cred că noi creștinii trebuie să ne amestecăm în conflictul dintre ideologii, chiar dacă avem opțiuni ideologice diferite. În momentul în care am face-o, ne-am împărți și noi cei puțin în două și, probabil, incapabili de a ne reuni pașnic, am conveni în cele din urmă să ne trădăm pe noi înșine, credința și pe Dumnezeul nostru, și să ne raliem și noi argumentului forței. Ne-am autodistruge de două ori: odată ca membri ai Bisericii, a doua oară ca oameni.

Cred, dimpotrivă, că vocația noastră este să ne pronunțăm ferm, și să lucrăm prin toate mijloacele posibile, împotriva rezolvării conflictelor de orice fel prin forță. Războiul, uciderea vieții, sînt imorale. A aduce argumente biblice pentru aceasta ar fi de prisos într-o adunare creștină. Toți le cunoaștem și le împărtășim.

Dar și pregătirile de război sînt imorale, nu numai războiul declanșat. Cum să fie moral faptul că cheltuielile militare creează anual 32,000.000 de șomeri? Cum să fie moral faptul că se cheltuiesc 1000 de miliarde de dolari pe an pentru înarmare, din produsul muncii oamenilor, sumă de care s-ar putea rezolva situația milioanelor de oameni fără locuințe din India de pildă —i-am văzut eu locuind pe trotuare la Bombay și Calcutta — a milioanelor de oameni care mor de foame, de sete și de boli, mai ales în lumea a treia, a milioanelor de analfabeți, care nu lipsesc nici din țările pretinse ultra dezvoltate ca Statele Unite și R. F. G. ca să nu mai vorbim de Asia, Africa, America latină, unde așa-numitele *favelas*, — orașe satelite de mizerie ajunsă la limitele ei la Buenos Aires, Tucuman sau Salta, — aproape întrec ca număr populația propriu-zisă a centrelor.

Evident, cînd ne amintim de acestea, revenim la întrebarea: cum să se rezolve totuși asemenea situații în care predomină suferința, inegalitatea, sărăcia, subdezvoltarea, și pe care simțul nostru moral le cere îndreptate?

* Cuvîntare ținută la „Conciliul Păcii" organizat la Kichberg în R. F. G., între 13—15 oct. 1986, sub președinția prof. C. F. von Weiszäcker.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

„Cînd fiecare om va fi o piedică" ...

(Continuare din pag. 1)

Vocația noastră creștină este să luptăm pentru îndreptarea unor asemenea stări, dar să luptăm împotriva obținerii cu forța a unor astfel de îndreptări și împotriva fabricării mijloacelor de luptă armată, acum cînd întrebuințarea lor ar însemna distrugerea întregii lumi, și nu o reală *îndreptare*. În această situație, nu există decît o singură cale: *Ideologiile să-și rezolve diferendele prin dialog. Să se repună rațiunea în drepturile și forța ei.* Aceasta va corespunde și credințelor noastre religioase și bunului simț comun, de altfel din ce în ce mai afirmat de toți oamenii de bine din lume.

Dar a repune rațiunea în drepturile ei, înseamnă a accepta în primul rînd înlăturarea cauzelor care antrenează încă apelul la forță: să se redea tuturor oamenilor dreptul la libertate, la independență, la suveranitate, la resurse, la egalitate, la împărțirea echitabilă a bunurilor între cei favorizați de așezarea geografică și de dezvoltarea tehnică și culturală, și între cei defavorizați. Rațiunea, și împreună cu ea și religiile — a noastră în mod sigur — îndrumează spre acestea, *spre o pace bazată pe dreptate*, prin instaurarea în lume *a unei noi ordini economice* în care să se angajeze toate statele. Numai rațiunea care nu pornește de la asemenea realități și premize, găsește argumente pentru competiție în cursa înarmărilor, dar acestea sînt false argumente, care duc la false soluții și în cele din urmă la război. Fizicianul Dr. C. F. von Weizsäcker a scris recent o carte: *Ne presează timpul* (*Die Zeit drängt*, 1986, München-Wien, 117 p.) Ne presează pentru că absurditatea cursei înarmărilor crește de la o zi la alta, de la o oră la alta și balonul supraumflat va plesni. Același lucru îl spun astăzi din ce în ce mai mulți: *Să facem ceva, cît nu este prea tîrziu!*

Concret: Noi creștinii trebuie să încurajăm pacea și dialogul, dar să cerem urgent printr-un *pronunciamento* universal, și măsuri concrete, practice, în vederea reducerii progresive a cursei înarmărilor, a armatelor și a cheltuielilor pentru înarmare. Fără aceasta, în timp ce discuțiile continuă, inteligența umană continuă să lucreze foarte activ pentru cursa înarmărilor și, aceasta din urmă e mai rapidă în decizii și în realizări decît inteligența pusă în slujba păcii, dar rămasă la teorii.

România este o țară mică și nu-și dorește bombe atomice. Dar toate armele sînt rele și ucigătoare. Președintele Nicolae Ceaușescu a propus recent o măsură concretă, unilaterală, drept un început menit să fie un exemplu care, progresiv, să se poată generaliza și dezvolta: reducerea cu 5% a cheltuielilor militare și a forțelor armate. Lordul Francisc Newall, membru al grupului britanic al Uniunii interparlamentare și membru al Uniunii Parlamentare al Consiliului Europei, a declarat într-un interviu că această măsură „este deosebit de încurajatoare". Generalizarea la scară mondială a acestei inițiative ar duce la economisirea a 50 de miliarde de dolari — echivalentul dotărilor școlare pentru toți copiii lumii. (M. D. Roman în „Cronica" 39, 1986). Și alte țări au propus moratorii în legătură cu înghețarea producerii de arme atomice și cu încetarea experiențelor atomice. O sută de organizații obștești din Finlanda au adresat un mesaj guvernului pentru instituirea unei zone denuclearizate în nordul Europei. Fostul președinte U. Kekkonen a lansat lozinca *„Nordul denuclearizat"*. Premierul suedez Ingvar Carlsson a vorbit recent în același sens, ca și premierul Norvegiei Gro Harlem Brundtland. Sînt semne bune, care trebuie încurajate, spre a se muta substanțial accentul de pe teorie și tergiversare, pe dialog și fapte.

Omenirea nu duce lipsă de argumente și teorii pentru pace, ci de fapte.

Creștini fiind noi, ne vine a ne pune și întrebarea pe care și-o puneau profeții și Psalmistul în situații dramatice similare, în care erau sub amenințarea morții: *Oare ce face Dumnezeu? Oare ne-a uitat? Oare ne va lăsa să pierim? Oare nu vede încotro merge opera Lui, creația Lui? Rămîne nepăsător?* Sau, cum spune Sfîntul Pavel: *Ne lasă de capul nostru*, din pricina păcatelor oamenilor, din pricina rătăcirilor lor? Căci e drept, multă rătăcire s-a întîmplat și se mai întîmplă în minți și faptele oamenilor. Nici creștinii nu sînt străini de rătăcire și păcat atunci cînd, în loc să-și unească forțele credinței și ale faptelor bune; și ale păcii, se tot împart și se dușmănesc între ei, luînd astfel în deșert numele lui Dumnezeu!

Cuvîntul de ordine dintr-o scrisoare pregătitoare a acestei Adunări a fost să apelăm *la disponibilitățile de pocăință și convertire"* ale oamenilor. Acest apel poate fi un răspuns la întrebările pe care le punem, cu disperare, lui Dumnezeu. Acesta răspunde celui care întreabă, și dă celui care cere, și deschide celui care bate. *„Pocăiți-vă!"* spuneau profeții și Ioan Botezătorul și însuși Iisus, și toate se vor îndrepta, toate se vor repune pe temeliile dreptății și ale adevărului. *„Alegeți viața"* și veți trăi. *„Iubiți pacea"* și *„așezați-o pe dreptate"*, și o veți avea! Cred că aici e cheia să contribuim la așezarea păcii pe dreptate socială. Aceasta este, după opinia mea, chemarea noastră ca și creștini astăzi. Să îndreptăm păcatele care promovează nedreptățile, să ne convertim inimile și faptele spre dreptate.

Să fim cît mai mulți gîndind și crezînd așa, să fie toți creștinii din lume o *Adunare mondială a iubitorilor de pace*, și vom fi atunci o forță normală care va putea avea un impact real asupra celor ce dețin puterea de decizie asupra viitorului lumii. Și vom avea, sperăm, un impact și asupra lui Dumnezeu. *„Cînd fiecare om va fi o piedică* în calea intențiilor criminale ale celor ce pregătesc războiul", cum spunea savantul român Nicolae Iorga încă în 1940, atunci va fi pace!

Sărbătorirea Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil

(Continuare din pag. 1)

gerilor, duhuri netrupești. „La început Dumnezeu gîndește puterile cerești și gîndul Lui s-a făcut faptă", ne spune Sf. Grigorie Teologul, iar în cartea lui Iov, citim: „Cînd stelele au fost făcute,toți îngerii Mei au ridicat glas ca să cînte lauda Mea" (38, 7).

Din aceeași descoperire dumnezeiască cunoaștem că Sf. îngeri sînt făpturi spirituale inteligente, libere, puternice, create de Dumnezeu, ca un alt chip al primei Lumini, iar prin curăția și sfințenia ființei lor, arată însăși sfințenia în chipul făpturii. De aceea, lucrarea lor tainică în lume, este însăși lucrarea lui Dumnezeu, a Cărui voie o împlinesc și ale Cărui judecăți le vădesc în lumea oamenilor.

După rostul și lucrarea ce o împlinesc în lume, Sf. îngeri se împart în nouă cete:

„Îngeri, Căpetenii (Arhangheli), Puteri" (Rom. 8, 38; I Tes. 4, 16);

„Domnii, Stăpînii, Începătorii (Col. 1, 16; Efes. 1, 21);

„Serafimi, Heruvimi, Scaune" (Isaia 6, 3; Ezec. 10, 3; Col. 1, 16);

Fiecare dintre îngerii rînduiți în aceste cete, împlinește în planul providenței divine, o tainică lucrare. Astfel, prin sf. îngeri, Dumnezeu înfăptuiește curățirea, luminarea și unirea cu El a tuturor făpturilor create și a întregii Sale zidiri, fiindcă, așa cum mărturisește Sf. Dionisie Areopagitul, „printr-o anume rînduială și prin imitarea de Dumnezeu, îngerii sînt un mijloc de a comunica lumina cea dumnezeiască celorlalte făpturi".

Sfinții îngeri sînt rînduiți de Dumnezeu, ca vestitori și împlinitori ai voii Lui în lumea creată. Ei s-au arătat oamenilor, luînd din stihiile lumii corp material, căci ființa lor este deasupra alcătuirilor materiale în toate momentele mari din istoria neamului omenesc. „Cel ce face pe îngerii săi duhuri și pe slugile sale pară de foc". Ei se arată în chipul Sf. Treimi, la stejarul din Mamvri" (Fac. 8, 1—33), arhanghelul Mihail lui Iosua (Ios. 5, 13—15), tot în chip de înger îl vede Ghedeon (Jud. 6, 11—24), un altul păzește nevătămați pe cei trei tineri în cuptorul de foc din Babilon (Daniil 3, 20—30), arhanghelul Rafail călăuzește pe Tobie (Tobie 3, 17+5, 12), arhanghelul Gavriil vestește pe preotul Zaharia și pe Sf. Fecioară (Lc. 1, 11—20; 26—38), multime nenumărată de îngeri însoțesc Nașterea, Învierea și Înălțarea Domnului (Lc. 2, 8—15; Mt. 28, 18; In. 20, 11—14; F. Ap. 12, 1—17), un înger priveghează pe Sf. Ev. Ioan la scrierea Apocalipsei, venirea Domnului la judecată va fi însoțită de cetele îngerești, iar dincolo de hotarele acestei lumi, sufletele celor drepți se vor împărtăși din „Lumina cea neînserată a Împărăției Sale", cu puterile cerești, laolaltă, cînd Hristos va fi „totul în toate".

Vedenia de taină a scării patriarhului Iacob, exprimă în modul cel mai nimerit lucrarea Sf. Îngeri în lume.

Dar cu toate că Dumnezeu a creat pe toți îngerii buni, înzestrîndu-i cu daruri, care întrec celelalte zidiri ale Sale, nu toți și-au păstrat sfințenia. Sf. Scriptură ne spune că o căpetenie a oștirii cerești, s-a lăsat dusă la trufie, și privind lucrarea mîinilor lui Dumnezeu ca pe propria sa lucrare, a putut zice: „Mă voi sui în cer, îmi voi ridica scunul domniei mai presus de stelele lui Dumnezeu; voi ședea pe muntele adunării dumnezeilor ... voi fi ca Cel Prea Înalt" (Isaia 14, 13—14). Gîndind acestea, Lucifer, căpetenia oștilor cerești cade prefăcîndu-se din înger luminat în demon întunecat și împărtășindu-se de moarte veșnică. Odată cu el aduce în veșnica osîndă a depărtării de Dumnezeu pe cei ce au urmat rătăcirii lui (Apoc. 12, 9), ceea ce face ca Mîntuitorul să rostească: „Văzut-am pe Satana ca pe un fulger căzînd din cer" (Lc. 10, 18).

Căderea din sfințenie a unei părți din oștile cerești, a însemnat în același timp și fericirea și rînduirea binelui celor care în frunte cu Sf. Arh. Mihail „și-au păzit dregătoria".

Îngerii răi în frunte cu căpetenia lor, Satana, sînt îngăduiți de Dumnezeu și nu pot face nimic fără învoirea Lui (Iov. 1, 12; 2, 6; Mc. 6, 12—13; Iac. 2, 19), dar cu toate acestea tăria în credință, rugăciunea neîncetată, postul și altele sînt piedici de netrecut pentru orice lucrare a diavolului, care, după cuvîntul Sf. Ap. Petru „umblă răcnind ca un leu căutînd pe cine să înghită, dar căruia trebuie să-i stăm împotrivă fiind întotdeauna treji și priveghind (I Petru 5, 8).

Dar noi, creștinii, însemnați prin sf. Taină a Botezului cu semnul biruitor al Sf. Cruci pe care s-a răstignit Hristos, știm că lîngă fiecare din noi stă, clipă de clipă, un înger păzitor, un sol ceresc, a cărui adiere de bunătate și lumină e un sprijin puternic în necurmata noastră luptă cu ispitele și păcatul.

Îngerul păzitor deși nevăzut, înlătură din calea noastră toate greutățile și primejdiile mari, care ne impresoară, priveghindu-ne truda zilei și ne este păzitor în clipele de odihnă, călăuzindu-ne neîncetat, spre lumina suprafirească cu care Dumnezeu i-a înveșmîntat spre a noastră folosință duhovnicească.

De aceea este în tradiția credincioșilor evlavioși, să rostească în fiecare seară rugăciunea adresată îngerului păzitor.

Închinîndu-ne sfințeniei „celor fără de trup" să zicem și noi: „Mărimu-vă pre voi Arhangheli și Îngeri și toate oștile cerești, Heruvimi și Serafimi, cei ce lăudați pre Domnul" și închinîndu-ne vouă, vă rugăm fiți mijlocitori în rugăciunile noastre către Dumnezeu cel în Treime închinat Tatăl, Fiul și Sf. Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea Ciolanu

În comuna Tislău, din județul Buzău, la numai 8 km din șoseaua Buzău — Brașov și 32 din Buzău, într-un ochi de pădure, cu o largă și pitorească priveliște spre sud, dăinuie, de peste patru sute de ani, vechea vatră sihăstrească, mănăstirea Ciolanu.

Ea este ctitoria unui mic proprietar, Dumitru Ciolan cu soția sa Maria, din jurul anului 1570, situată pe Valea Nicșovului, unde, de la întemeierea Țării Românești și pînă în secolul al XVIII-lea, au existat nu mai puțin de șaisprezece așezări monahale, pe un restrîns perimetru de douăzeci de km.

Neînzestrată cu proprietăți, care să asigure existența viețuitorilor cu viață de obște, urmașii ctitorului, constatînd că ea a rămas „slabă și săracă" și nădăjduind că-i va redresa viața materială, în 1625, o închină la mănăstirea Dușca din Rumelia — Grecia.

Dar închinarea a înșelat speranțele ctitorilor, pentru că puținul venit lua calea străinătății, încît monahii au părăsit-o, rămînînd pustie cinci-șase decenii, pînă în 1767, cînd este reînființată de marele organizator al monahismului din părțile Buzăului, starețul Vasile de la Poiana Mărului, unde, după o mărturie a vremii, era „obște minunată", iar o însemnare de la Sfîntul Munte adeverea că „al doilea munte sfînt se găsește la Poiana Mărului în România".

Obștea de aici era formată din doisprezece monahi, cu viață de obște, cu nevoința postului, în afară de sîmbăta și duminica, dar și atunci fără mîncare de carne, practicînd Rugăciunea lui Iisus și ostenindu-se cu lucrul mîinilor. Se trăia aici o viață monastică după rînduiala de la Muntele Athos, mănăstirea fiind definită de mitropolitul Firmilian al Olteniei, „Athos al Buzăului", ca unul care trăise aici, ca frate, trei ani de zile, în 1917—1919.

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Gabriel Cocora*

Factorul cultural și rolul său ...

(Continuare din pag. 1)

„Limba noastră-i limba sfîntă
Limba vechilor cazanii,
Care-o spun și care-o cîntă
Pe la vatra lor țăranii".

Aceeași limbă și în același veac cultural au scris-o și cronicarii moldoveni Ureche și Miron Costin care subliniau originea noastră comună spunîndu-ne că „de la Rîm ne tragem și cu a Rîmlenilor cuvinte ni este amestecat graiul".

La sfîrșitul acestui veac de înflorire culturală, prin pacea de la Carlovița, 1699, evenimente politice vor stînjeni unitatea noastră culturală. Habsburgii făcînd uz de deviza lor „divide et impera" reușesc în 1700 să dezbine, formal, pe plan cultural pe românii ardeleni. Cu vremea, însă, această acțiune se va întoarce împotriva lor și va grăbi destrămarea imperiului lor plurinațional. Blajul, aducînd de la școliile din Roma ideea romanității și continuității, le vor difuza, printr-o largă pleiadă de apostoli și animatori culturali, în toate provinciile locuite de români, inclusiv Macedonia și Istria. Heliade Rădulescu, contemporanul mișcării, a sesizat momentul acestei revoluționări și, pe bună dreptate și-a exprimat convingerea, verificată de istorie: „De la Blaj a răsărit soarele românilor". Soarele de la Blaj, pentru noi este mai strălucitor decît soarele de la Austerlitz pentru gloria Franței. Austerlitzul a dat lui Napoleon satisfacția unei victorii, pe cînd Blajul ne-a pregătit unitatea noastră națională și ne-a dăruit, în felul acesta, măreața zi a unirii celei mari de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Generația de atunci a trecut peste deosebirile confesionale și stegarul romanității noastre Petru Maior, în opera sa intitulată „Procanon", scrie: „Românii uniți nu sînt catolici fiindcă au luat de la aceștia cîteva forme exterioare ale cultului". Petru Maior era prețuit și iubit de Vasile Moga, episcopul ortodox de la Sibiu, care-i vindea cărțile sale de predici și operele sale istorice. La fel cu Petru Maior au simțit o pleiadă de apostoli care și-au părăsit centrul lor cultural de pe Tîrnave trecînd în Principate ca *să pună bazele învățămîntului* românesc de toate gradele.

E trist, dar trebuie să se știe că la începutul veacului al XIX-lea, Principatele nu aveau școli românești. În puținele școli se făcea educație în limba greacească și prea puțină importanță se dădea limbii române. Este lucru cunoscut azi de toată lumea că acela care a fost „piatră de hotar între întuneric și lumină" și și-a cîștigat merite nepieritoare pentru trezirea conștiinței naționale prin cultură nu e altul decît ardeleanul de la Avrig GHEORGHE LAZĂR, dascălul înflăcărat al generației lui Nicolae Bălcescu. După el, o întreagă pleiadă de dascăli ca Vasile Pop, directorul Seminarului de la Socola — Iași, împreună cu Fabian, Costea și Ion Manfi pun bază școalei românești în Moldova. În Muntenia, Aron Florian conduce școala de la Golești, înființată de emancipatul boier Dinicu Golescu. După ce ocupă posturi de profesor la Craiova va ajunge profesor universitar la București; la fel au funcționat ca universitari ardelenii August Treboniu Laurian, prietenul lui N. Bălcescu, și Alexandru Papiu Ilarian, ajuns chiar ministru de justiție în cabinetul marelui patriot și luptător pentru unire, Mihail Kogălniceanu.

Toți acești învățători și revizori școlari, toți acești profesori universitari sau miniștri, plecați din mediul cultural al Blajului și al Sibiului, au fost mai întîi de toate preoți ai ideii naționale și apostoli înaintemergători ai UNIRII. Ei sînt aceia care după ce spuza fanariotismului dispare din Principate la suflarea de oltenească bărbăție a lui Tudor Vladimirescu, ridică pe toți frații noștri din Principate la același nivel cultural cu cei din Ardeal. În felul acesta, la uniformitatea etnică și de limbă se adaugă acum, ca un perfect paralelism, unitatea culturală.

Prin realizarea acestui mare fapt cultural, bătălia era cîștigată. Mai rămînea să așteptăm momentul politic prielnic al unirii tuturor românilor într-un singur stat, căci fiecare popor își are, în paginile istoriei universale, momentul său prielnic. *Pentru noi acest moment, această plinire a vremii, a fost anul 1918 și am știut să-l culegem numai fiindcă am fost temeinic pregătiți.*

O mare generație și-a făcut datoria, în vremuri vitrege. Pentru stăpînitorii de atunci opera unui Gheorghe Șincai „era bună de aruncat pe foc, iar autorul de pus în furci". Nouă, azi, împlinirea conștiincioasă a datoriei lor de luminători ai românimei ne-a dat o Românie Mare în care la cei 7.780.000 de frați liberi s-au unit în nemuritorul an 1918 5.200.000 de români ce aveau, după cum spunea în 1842 în al său „Sprachkampf" istoricul martir al sașilor Stephan Ludwig Roth, aceeași „Landessprache" ca purtătoare de cultură și progres în spațiul carpato-dunărean.

Mircea cel Mare ...

(Continuare din pag. 1)

Între multele sale războaie și negocieri diplomatice, Mircea nu și-a neglijat datoriile de protector laic ale marilor așezăminte ale Ortodoxiei, în țara sa și în Creștinătatea răsăriteană. A avut ca sfătuitor și duhovnic pe Nicodim de la Tismana, celebru în istoria spiritualității românești, nou ctitor de viață monahală, copist și miniaturist al superbului *Tetraevanghel*, păstrat azi la Muzeul de Artă din București și considerat drept cea mai veche operă de acest gen din istoria culturii noastre. A ajutat Mănăstirea Tismana, întărind daniile mai vechi ale lui Vladislav-Vlaicu, Radu I și Dan I, ca un credincios împlinitor al voinței acestor înaintași ai săi. A înzestrat prin bogate întăriri și danii mănăstirile Strugalea, Snagov, Glavacioc, Cotmeana, Vișina și, foarte sigur, Brădetul, Dealul, Govora, mitropolia din Tîrgoviște. Conștient de înalta sa misiune de continuator al operei împăraților bizantini în Lumea ortodoxă, a ajutat așezămintele de la Muntele Athos, în primul rînd Mănăstirea Cutlumuș, „Lavra Țării Românești".

Acest suveran cu înalte gînduri și mari resurse materiale și-a împlinit în mod superior îndemnul unei ctitorii în care să-și cristalizeze aspirațiile spirituale și să-și afle peste veacuri odihna. Aceasta a fost Mănăstirea Cozia, fundație domnească din 1386. Înălțată în decurs de cinci ani (1393) și necontenit înzestrată pînă la moartea marelui voievod, așezămîntul se confundă, cu toată opera lui Mircea. Coziei îi face el cele mai bogate danii în moșii, Coziei îi dăruiește cele mai fine odoare, între care celebrul epitaf cusut pe mătase, cu fir de aur și argint („operă reprezentativă pentru broderiile de tradiție bizantină în toată aria sud-est europeană" (C. C. Giurescu, *Istoria românilor*, II, București, 1967, p. 87); la Cozia crează Filotei monahul. Cozia, loc central al pămîntului românesc, pe atunci la hotarul dintre Țara Românească și Transilvania, este aleasă de domnitor ca lăcaș al său de veci.

Locul Coziei în patrimoniul spiritual și cultural al națiunii noastre este dovedit de continuitatea monumentului însuși și a vieții monahale desfășurată între zidurile lui. Mănăstirea a fost înzestrată și reparată de mari domnitori, egumeni și binefăcători de la Neagoe Basarab și Constantin Brîncoveanu pînă la epoca modernă (1863) și contemporană (1928, 1970, 1984—1986). La Cozia se păstrează frumoasa pictură din pridvor, datînd de la construcție (pictură recent restaurată), precum și în naos, impunătorul portret al marelui Mircea Voievod. Cozia a rămas mănăstire de călugări așa cum a hotărît ctitorul, iar alegerea starețului se face pînă azi după rînduiala stabilită de el.

Nu se poate disocia de opera lui Mircea-Voievod, creația literară a dregătorului său Filos. Logofăt în divanul domnesc și semnînd în această calitate hrisovul din 8 ianuarie 1392, Filos intră după această dată în cinul monahal sub numele de Filotei, în ctitoria marelui voievod, la Cozia. Trecerea lui în rînduiala eclezіastică nu se putea face fără încuviințarea domnitorului și este remarcabilă această hotărîre a lui Mircea, care renunță la un slujitor domnesc, și, desigur, la un bun sfetnic, convins că în tagma călugărească Filos logofătul va sluji mai departe neamul românesc și Biserica Răsăritului. Mircea a avut dreptate. La cîțiva ani după retragerea sa la Mănăstirea Cozia, Filotei Monahul (nume călugăresc luat, după datină, după cel de botez: Filos — „Iubitorul"; Filotei — „Iubitorul de Dumnezeu") compune *Pripealele — la toate sărbătorile împărătești și ale Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor preacuvioșilor părinți mari și sfinți și mucenicilor mari și aleși și ale tuturor sfinților slăviți, care se cîntă cu psalmii aleși cînd se cîntă polieleul.* Sînt cele dintîi contribuții ale unui cărturar român la literatura nu numai națională, ci și europeană și creștină medievală. Se păstrează azi 25 de copii manuscrise ale „facerilor" lui Filotei (13 în Biblioteca Academiei R. S. România, celelalte în Biblioteci din U.R.S.S., Bulgaria, Cehoslovacia. În 1536 ele erau tipărite în *Sbornicul* de la Veneția al lui Bojidar Vukovici, în 1547 în *Molitvenicul* de la Veneția, în 1650 în *Sbornicul* diaconului Coresi de la Sebeș. Între 1586—1697 toate *Psaltirile* publicate la Vilna (Lituania) și Kiev reproduc versurile lui Filotei de la Cozia. În țara noastră aceste versuri apar din nou în edițiile *Catavasierului* și ale *Psaltirii* (începînd cu cea de la mănăstirea Govora, 1637). S-au aplecat asupra acestor originale creații imnografice P. S. episcop Melchisedec, slavistul A. I. Iatimiski, istoricii literari Nicolae Cartojan și Emil Turdeanu, I. P. S. Tit Simedrea și alții. Este de la sine înțeles că, atent la tot ce se înfăptuia în ctitoria sa domnească de la Cozia, *Mircea-Voievod a fost cel dintîi beneficiar al Pripealelor lui Filotei Monahul.* Le putem, deci, rîndui între operele acestui Mecena al culturii românești, din secolele XIV—XV, căci *cu voia lui* s-a retras Filos logofătul la Cozia și *marele voievod i-a creat lui Filotei Monahul condițiile* unor creații literare de început în literatura română medievală.

Putem din aceste date incontestabile ale istoriei să reconstituim chipul românesc și crestin al marelui voievod Mircea? Desigur că putem. Numele, derivă după obiceiul timpului din acela al sfîntului Apostol Marcu (ca Șerban din Serghie, Bogdan din Teodor, Bucur și Radu din Ilarion etc.), cuprinde și conceptul de „Pace" (*mir*). Încercarea noastră de a reconstitui dincolo de documente și monumente chipul adevărat al acestui înaintaș mare în gîndire, trăire și faptă, duce la o personalitate de excepție a neamului românesc și a Bisericii crestine ortodoxe: Mircea, Mare Voievod și Domn, cu nimic mai prejos decît suveranii sacri ai Bizanțului, Serbiei, Bulgariei și întregii Lumi Răsăritene, dar mai presus decît ei, prin perenitatea operei sale care a conferit libertate și continuitate în cele șase secole pe care le evocăm acum, națiunii și Bisericii românilor de pretutindeni.

200 de ani de învățământ teologic la Sibiu

IV. Institutul teologic-pedagogic din Sibiu sub urmașii mitropolitului Andrei Șaguna (1873—1919)

Datorită organizării temeinice pe care i-a dat-o nemuritorul mitropolit Andrei Șaguna, sub urmașii săi se înregistrează puține schimbări în viața Institutului, deși împrejurările politico-sociale, ca și dezvoltarea pe care au luat-o învățământul și cultura teologică în alte părți ale pământului românesc (o Facultate de Teologie la Cernăuți în 1875, alta la București în 1881—1884), impuneau schimbări structurale și la Sibiu.

Un prim lucru care trebuie menționat este acela că în ședința Sinodului Arhidiecezan de la Sibiu din 13/25 aprilie 1877, s-a votat un *Regulament pentru Seminarul teologic și pedagogic „Andreian"*. Noul Regulament — mult superior „Instrucțiunii" lui Șaguna din 1865 — se ocupa, în cele 82 de articole, cu absolut toate problemele care interesau o școală modernă. Se prevedea ca în secția teologică să fie primiți numai absolvenți de gimnaziu cu bacalaureat, iar în cea pedagogică absolvenți de 4 clase gimnaziale sau ai unei „școli reale". În 1879 începe prima serie de trei ani, în secțiunea pedagogică.

În ședința Sinodului Arhidiecezan din 20—21 aprilie st. v. 1892, s-a votat *un nou Regulament*, mult superior față de cel din 1877, cu cinci capitole și 58 articole. În mare, obiectele de studiu pentru ambele secțiuni erau aceleași, dar repartizarea lor pe ore și ani de studii era mult mai bună. Cursurile de pedagogie au rămas la trei ani, deși Consiliul profesoral ceruse ridicarea lor la patru ani. Se prevedea, între altele, crearea unei „Școli practice" (de aplicație), pe lîngă secția pedagogică, în care elevii seminariali, sub conducerea profesorului de Pedagogie, Didactică și Metodică, să poată învăța în ce mod trebuie să conducă un singur învățător o școală elementară cu șase clase (din 1865 practica pedagogică se făcea la școala bisericii „din groapă", iar din 1876 la școala parohiei din Sibiu-cetate; din toamna anului 1897, această școală a fost adusă în clădirea Institutului și pusă sub conducerea directorului acestuia). Din 1895 Consistoriul (Consiliul Arhiepiscopesc) a aprobat propunerea Consiliului profesoral de a institui așa numitele „examene private pedagogice", la care aveau dreptul să se prezinte și elevii din secția teologică, dar și alți tineri, absolvenți de 4 clase gimnaziale, reale și „civile" și chiar fete, absolvente de școală civilă (un fel de gimnaziu inferior, sau „ciclul II elementar" după sistemul actual de învățământ) sau o „școală superioară de fete", dar să fi predat într-o școală publică cel puțin doi ani. Datorită acestor dispoziții, s-au prezentat la examene — în decursul anilor — aproximativ 200 de candidați, din care peste 60 erau teologi și tot pe atîtea fete (între ele, Aurelia și Victoria Goga, mama, respectiv sora poetului). Toți aceștia (chiar și unii din teologi) au fost aleși apoi învățători sau învățătoare la școlile „poporale" îndrumate de Biserică.

La 25 aprilie 1908 a fost votat, un nou *Regulament pentru „Seminarul Andreian", institut teologic-pedagogic al Arhidiecezei ortodoxe române din Transilvania"*, cu puține modificări față de cel din 1892. Materiile de studii erau repartizate astfel: Anul I: Enciclopedia și Metodologia științelor teologice (1 oră). Isagogia (4 ore) Exegeza (3 ore), Istoria Bisericească (5 ore), Apologetica (4 ore), Arheologia biblică (2 ore), Psihologia (2 ore); Anul II: Dogmatica (6 ore), Morala (6 ore), Istoria Bisericii Române (2 ore), Exegeza (3 ore), Omiletica (2 ore), Didactica (1 oră); Anul III: Dreptul canonic (5 ore), Pastorala și Liturghia (4 ore), Omiletica (1 oră), Catehetica (2 ore), Pedagogia (1 oră), Economia (3 ore), Contabilitatea (1 oră), Igiena (1 oră). În afară de acestea, la fiecare an erau prevăzute Limba și literatura română (cîte 2 ore), Cîntările bisericești și Tipicul (cîte 3 ore), Muzica vocală și instrumentală (cîte 3 ore). Pentru profesorii din secția teologică se cerea acum doctoratul în teologie, iar pentru cei din secția pedagogică se cerea pregătire teologică și diplomă de profesor pentru școli medii.

Menționăm și faptul că în 1896 s-a ridicat o clădire nouă ca internat, iar în 1913—1914 s-a ridicat clădirea actuală a Institutului, prin reamenajarea vechii clădiri și construirea unei aripi noi, pe locul unor case mai mici, demolate.

Dintre profesorii care au activat după moartea lui Andrei Șaguna, în cursul păstoririi lui Miron Romanul (1875—1898), vom consemna doar cîteva nume reprezentative. Pe lîngă profesorii Ioan Hannia, Ioan Popescu, Dr. Ilarion Pușcariu și Dimitrie Cunțan, au mai fost numiți: *Dimitrie Comșa* (1874—1909), pentru disciplinele economice-agricole, memorandistul de mai tîrziu, cunoscut prin lucrările sale de popularizare a cunoștințelor agricole, de etnografie și de artă populară românească, membru de onoare al Academiei Române; *Dr. Daniil Popovici Barcianu* (1876—1901), fiul fostului preot-profesor Sava, apreciat naturalist, autor de manuale didactice, memorandist; *Dr. Simion Popescu* (1878—1883), cu doctoratul în Filozofie la Leipzig mai tîrziu profesor la Facultatea de Teologie din București și profesor de Religie la diferite licee de aici, autor de lucrări teologice și manuale de Religie; *Dr. Ioan Crișan* (1882—1893), autorul unor lucrări de istorie bisericească și manuale didactice; *Dr. Petru Șpan* (1892—1911), un apreciat pedagog, autor de lucrări pedagogice și manuale didactice, fondatorul revistei „Vatra Școlară" (1907); *Dr. Eusebiu Remus Roșca* (1894—1928), care, din 1895, va conduce Institutul ca director (mai tîrziu ca rector), pînă la pensionare, în 1928; *Dr. Ioan Stroia* (1894—1901), autorul unor lucrări de teologie, spre sfîrșitul vieții episcop al Armatei și alții. Înființîndu-se o catedră de Muzică vocală și instrumentală în 1883, ea a fost onorată de cunoscuții compozitori, dirijori și pedagogi *George Dima* (1883—1899), după 1919 director al Conservatorului din Cluj și *Timotei Popovici* (1899—1919).

La începutul secolului nostru, sub păstorirea mitropolitului Ioan Mețianu (1899—1916), Institutul teologic-pedagogic a avut alți profesori de prestigiu, de regulă cu doctoratul la Facultatea de Teologie din Cernăuți, care, după 1918, vor avea rosturi de seamă în viața bisericească și culturală din România întregită. În această perioadă și-au desfășurat activitatea profesorii: *Dr. Vasile Stan* (1902—1919), mai tîrziu director al Școlii Normale „Andrei Șaguna" arhiereu-vicar la Sibiu, apoi episcop al Maramureșului; *Dr. Aurel Crăciunescu* (1903—1928), la studiile biblice, care a predat, ca suplinitor, aproape toate disciplinele secției teologice, numit, mai tîrziu, consilier patriarhal; *Dr. Nicolae Bălan* (1905—1920), fondatorul „Revistei Teologice" (1907), viitorul mitropolit al Ardealului, membru de onoare al Academiei Române; *Dr. Ioan Lupaș* (1905—1909), devenit protopop la Sălișteă, iar în 1919 profesor la noua Universitate din Cluj, membru corespondent (1914) și activ (1916) al Academiei Române; *Dr. Silviu Dragomir* (1911—1919), ales și el profesor la Universitatea din Cluj, membru corespondent (1916), apoi activ al Academiei Române (1928); *Dr. Pavel Roșca* (1911—1919), mai tîrziu profesor și rector la Academia Comercială din Cluj; *Dr. Romulus Cândea* (1915—1919), care în 1919 a ocupat catedra deținută de marele istoric Eusebiu Popovici la Facultatea de Teologie din Cernăuți, apoi a fost numit profesor la Facultatea de Litere și Filozofie din cadrul Universităților din Cernăuți (la care a fost și rector) și Cluj, membru corespondent al Academiei Române. Între cei care au activat mai mult în cadrul „secției pedagogice" consemnăm pe *Victor Păcală* (1909—1919), autorul cunoscutei Monografii a satului Rășinari, premiată de Academia Română, *Eugen Todoran* (1910—1919), *Ascaniu Crișan* (1912—1919), care, după 1919 au avut rosturi de seamă în organizarea învățămîntului românesc din Transilvania; *Augustin Bena* (suplinitor în 1906—1909 la Muzica instrumentală și Cîntări bisericești), viitorul rector al Conservatorului din Cluj; *Dr. Onisifor Ghibu* (1911—1912), viitorul profesor universitar la Cluj, pentru disciplinele pedagogice, *Ioan Oțoiu* (1912—1919), pentru disciplinele economice-agricole, după 1919 profesor la Academia de Studii Agronomice din Cluj și alții.

Este interesant de urmărit și elevii secțiunii teologice în perioada de care ne ocupăm. Notăm că în perioada 1849/50—1920/21 au terminat cursurile Institutului 2208 teologi la zi (2161 pînă în 1918); alți 21 au dat examenele anului III „în particular". Au absolvit cursurile „secțiunii pedagogice" 1557 la zi și 294 „în particular" (din care 66 erau fete, iar peste 60 absolviseră și cursurile teologice), deci un număr de 1851 de învățători.

Elevii și-au continuat activitatea în cadrul „Societății de lectură „Andrei Șaguna", cu diferite ședințe literare în care erau prezentate dizertații, traduceri, recenzii ș.a.

Dintre absolvenții de excepție ai Institutului teologic consemnăm pe Ilie (Miron) Cristea (1890), viitorul patriarh, apoi viitorii episcopi Nicolae Ivan (1877), al Clujului, Vasile (Nichita) Duma (1886) al Argeșului, Ioan (Justinian) Teculescu (1883) al Ismailului, Ioan Stroia (1890) la Alba Iulia (al Armatei), Vasile Stan (1896) al Maramureșului, Lazăr (Lucian) Triteanu (1898) al Romanului, Pompei (Policarp) Morușca (1905) al Americii, Trandafir (Teodor) Scorobeț (1905), arhiereu-vicar la Sibiu, Sebastian Rusan (1907), mitropolitul Moldovei și Sucevei, Virgil (Veniamin) Nistor (1909), episcop al Caransebeșului, Gheorghe (Grigorie) Comșa (1911) al Aradului, Dumitru (Emilian) Antal (1917), arhiereu-vicar la Patriarhie, Nicolae Colan (1919), episcop la Cluj, apoi mitropolit al Ardealului. O serie de oameni de cultură de asemenea au urmat cursurile Institutului: Virgil Onițiu, scriitor, director al Gimnaziului „Andrei Șaguna" din Brașov, membru corespondent al Academiei, critic literar Ilarie Chendi (1894) compozitorul Augustin Bena (1903), Onisifor Ghibu (1905), membru corespondent al Academiei, Ioan Matei (1906), profesor și rector la Academia Comercială din Cluj, apoi Lucian Blaga, Dumitru D. Roșca, Andrei Otetea (toți 1917), Emil Pop (1918), profesor la Facultatea de Științe Naturale a Universității din Cluj, toți patru membrii titulari ai Academiei Române (colegul lor Nicolae Colan s-a învrednicit de aceeași cinstire în 1942, în locul lui Nicolae Titulescu).

Majoritatea absolvenților Institutului au intrat însă în cler, îndrumînd poporul derpt credincios nu numai în problemele vieții duhovnicești, ci și în cele naționale, culturale și social-economice românești. Aici s-au pregătit, din tată în fiu, generații de preoți — adevărate dinastii preoțești — care au păstorit uneori sute de ani, aceeași parohie.

Profesorii Institutului n-au fost numai dascăli destoinici în ale teologiei și pedagogiei, ci și propovăduitori ai dragostei de neam și de pămîntul strămoșesc, militanți pentru realizarea statului național român unitar. În cursul Războiului de independență din 1877, fostul profesor Nicolae Cristea — acum redactor la Telegraful Român — prezenta pe larg, în paginile ziarului, numeroase știri legate de acest război, precum și numele românilor ardeleni care au înțeles să vină în sprijinul fraților din vechea Românie prin bani, medicamente sau alimente. Din primul comitet de romînce constituit la Sibiu, în vederea colectării unor astfel de ajutoare, făceau parte toate soțiile profesorilor de teologie, precum și ale unor asesori; zeci de colecte au organizat, în satele lor, preoții și învățătorii — absolvenți ai Institutului; tînărul Vincențiu Grama, absolvent de teologie din 1876, s-a înrolat ca voluntar în armata română, luptînd cu arma în mînă pînă la sfîrșitul operațiilor militare. În procesul Memorandului de la Cluj, din mai 1894, au fost condamnați la închisoare și profesorii Dimitrie Comșa (3 ani) și Daniil Popovici-Barcianu (2 ani și 6 luni), precum și asesorul consistorial și fost profesor Nicolae Cristea (8 luni); și-au executat pedeapsa la Vaț (primii numai 14 luni).

În 1907, profesorul Ioan Lupaș a fost condamnat la trei luni de închisoare — pe care a executat-o la Seghedin — pentru un articol scris în revista *„Țara noastră"*, de la Sibiu, în legătură cu răscoala țăranilor din vechea Românie.

În cursul primului război mondial, mai ales după 14/27 august 1916, cînd România a declarat război Austro-Ungariei, sute de preoți și învățători — absolvenți ai Institutului din Sibiu — au avut de suferit din partea autorităților ungare. Peste trei sute de preoți au fost aruncați în închisori sau deportați în județul Sopron (la granița austro-ungară de azi), cîțiva mobilizați ca preoți militari, alții siliți să se refugieze în vechea Românie. La pregătirea imediată a actului Unirii de la 1 Decembrie 1918 au lucrat aproape toți profesorii Institutului. De pildă, Nicolae Bălan, Silviu Dragomir și catehetul Ioan Broșu au redactat *„Gazeta Poporului"*, care milita pentru unire. În urma directivelor Consiliului Național Român, cu sediul la Arad, profesorul Nicolae Bălan (însoțit de căpitanul Victor Precup) au plecat într-o misiune la Iași, pentru a informa pe cirmuitorii de atunci ai României și pe reprezentanții țărilor aliate asupra situației din Transilvania. La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918 au luat parte — ca delegați oficiali — directorul Eusebiu Roșca cu alți doi profesori; Silviu Dragomir a fost unul din secretarii Adunării, protopopul Ioan Lupaș — fost profesor — ales membru în Marele Sfat al Națiunii Române și secretar general al Resortului Cultelor și Instrucțiunii Publice din Consiliul Dirigent (aceeași calitate o avea și Onisifor Ghibu); profesorul Romulus Cândea de asemenea a lucrat un timp în Consiliul Dirigent. Sute de preoți și învățători — absolvenți ai Institutului — au fost prezenți la Alba Iulia, alături de credincioșii lor.

Dar profesorii Institutului teologic-pedagogic din Sibiu s-au numărat printre „luminătorii" poporului lor nu numai prin calitatea pe care o avea ca dascăl ai viitorilor preoți și învățători ai satelor ardelene, ci și prin numeroasele lor activități în afară de catedră. Astfel, toți au activat, încă de la început, în cadrul Astrei (adunarea consultativă din 9/21 martie 1861 și prin adunare generală din 23 octombrie/4 noiembrie 1861 s-au ținut în clădirea Institutului, în fosta stradă a Cisnădiei). Aproape toți profesorii au fost aleși în comitetul de conducere, iar cîțiva au avut funcții și mai însemnate: Ioan Hannia vicepreședinte (1867—1870), Nicolae Popea, ales vicepreședinte în 1888, dar nerecunoscut de Guvernul maghiar; în schimb, a fost ales, în aceeași funcție, Ilarion Pușcariu (1889—1901); Ioan Popescu a fost prim-secretar și redactor al revistei *Transilvania* (1889—1891), urmat de colegul său Zaharia Boiu (1892—1895), Daniil Popovici-Barcianu secretar II (1881—1887), urmat de Ioan Crișan (1887—1893); alții au funcționat ca bibliotecari.

Aproape toți profesorii au contribuit la dezvoltarea presei românești. Unii din ei au fost redactori ai ziarului *Telegraful Român* (Zaharia Boiu, Nicolae Cristea — 18 ani—, Remus Roșca) sau ai revistei *Transilvania* (Ioan Popescu și Zaharia Boiu). Cîțiva au fondat și redactat alte periodice românești la Sibiu, ca Daniil Popovici-Barcianu *(Foaia ilustrată, Foaia pedagogică)*, Dimitrie Comșa *(Călindarul bunului econom 1887—1901* și foaia *Economul)*, Nicolae Bălan (*Revista Teologică* în 1907—1916), Petru Șpan (*Vatra Școlară*, 1907—1911, continuat de Vasile Stan în 1911—1914). Unii dintre elevii lor le-au urmat exemplul, întemeind felurite gazete locale, prin care militau pentru satisfacerea revendicărilor social-politice românești *(Meseriașul Român* la Brașov, *Libertatea* și *Foaia Interesantă* la Orăștie etc.).

Profesorul Dimitrie Comșa — prin orele sale speciale de studii economice-agricole — a îndrumat pe viitorii preoți și învățători spre o lucrare rațională a pămîntului, ca la rîndul lor să îndrume și ei pe țăranii din satele în care urmau să activeze. A militat — împreună cu Eugen Brote — pentru constituirea „Reuniunii române de agricultură din județul Sibiu", fiind ani în șir președintele ei; în această calitate a organizat zeci de expoziții de vite, oi, fructe, în diferite sate ale județului, a organizat anual cîte 5—6 întruniri agricole, cu „prelegeri poporale" de agricultură, zootehnie, pomicultură, viticultură, el însuși rostind sute de prelegeri, cu „demonstrații practice". Tot el a contribuit la înființarea de „tovărășii agricole" și „însoțiri de credit sătești", ajutat și de colegii lui Petru Șpan și Vasile Stan.

Profesorul Nicolae Cristea a fost inițiatorul și organizatorul „Reuniunii sodalilor (calfe n. n.) români din Sibiu", fiind președintele ei timp de 30 de ani (1867—1897); munca sa a fost continuată de un absolvent al Institutului, Victor Todășianu, revizor contabil la Arhiepiscopie (1897—1920). Alte asociații de meseriași români au fost întemeiate și conduse tot de preoți, unii din ei absolvenți ai Institutului nostru (ca Bartolomeu Baiulescu din Brașov ș. a.). Prima mare bancă românească din Transilvania — „Albina" de la Sibiu — a luat ființă cu sprijinul unor profesori ai Institutului, iar multe din celelalte bănci și institute de credit românești s-au înființat prin străduințile unor preoți și învățători, foști elevi ai Institutului sibian.

Așa dar, munca profesorilor și a absolvenților școlii teologice de la Sibiu cuprindea o arie foarte largă de probleme, contribuind, prin toate acestea, la pregătirea marelui act al unirii de la 1 Decembrie 1918.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Mănăstirea Ciolanu

(Continuare din pag. a 2-a)

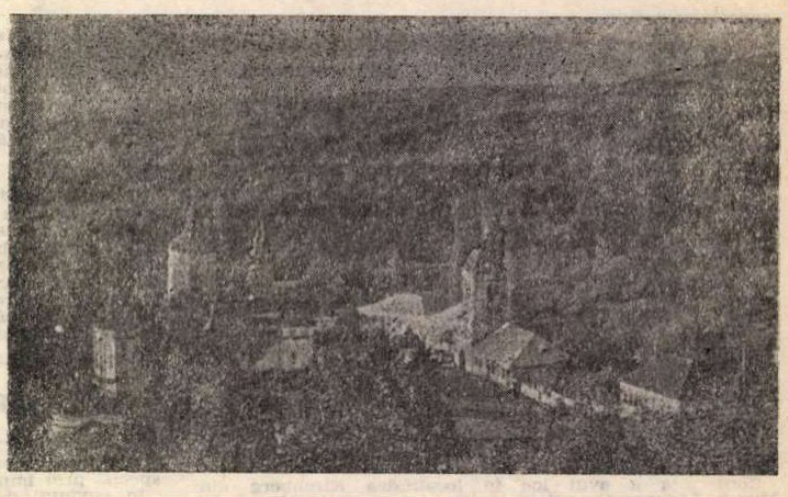

Viața sihăstrească de aici era în strînsă legătură cu Athosul prin călugări trăitori acolo și apoi veniți aici, sau prin cei de aici plecați acolo, numărul lor fiind prea mare pentru a exemplifica afirmația.

Pînă tîrziu, în secolul al XIX-lea, se practica aici isihasmul, așa cum o dovedește, printre altele, și viața fostului stareț Antonie (1832—1854), viața sihăstrească fiind sporită, din 1864, cu viețuitorii de la desființatul schit Nifon din apropiere, înființat în 1811, de ierodiaconul Nifon pentru „părinți sihaștri".

În mănăstire s-a împletit încontinuu rugăciunea cu munca, Viețuitorii avînd diferite ocupații, unii din ei fiind „așa de iscusiți în meșteșugul lor, încît ar putea fi ca maeștrii de ateliere", se menționa într-o publicație din 1910.

Aici s-a practicat sculptura, monahul Damaschin, în 1868, sculpta litere pentru tipografia Episcopiei Buzăului, iar în 1940 este semnalat un atelier de sculptura icoanelor în lemn.

Pictura a fost îndeletnicirea monahului Elisei, care a zugrăvit, printre altele, și trapeza mănăstirilor Ciolanu și Rătești, în 1858 și 1859, iar mai tîrziu arhimandritul Eftimie Georgescu-Obrocea a reparat în 1898, biserica Cetățuia din lavra Ciolanului.

O altă preocupare a unor monahi de aici a fost copierea de manuscrise, așa cum făcea Filotei „proin tipograf", în 1826, Ghelasie în 1832, copie o Erminie a picturii bizantine, azi în mănăstirea Prodromul din Muntele Athos, dovadă a legăturilor cu Ciolanu, protosinghelul Iraclie, în 1854, copia un frumos liturghier, iar Paisie ierodiaconul, în 1879, un manuscris psaltic.

O frumoasă tradiție, care se păstrează pînă azi în mănăstire, este aceea a cîntării psaltice, monahii fiind instruiți prin cursurile organizate de episcopii buzoieni, Chesarie în 1845 și Dionisie Romano în 1859.

Dintre cei ce s-au distins în această artă menționăm pe arhimandritul Serafim, profesor, „de musichie" la seminarul eparhial, școala de cîntăreți bisericești și la școala de la mănăstirea Rătești, îngrijitorul tipăriturilor de psaltichie, tipărite la Buzău în 1856 și compozitor psaltic.

Dar cel care a ridicat faima acestei mănăstiri a fost protosinghelul Varlaam, prolific autor, multe din compozițiile sale fiind incluse în cunoscute antologii psaltice.

Tradiția muzicii psaltice s-a materializat și într-o „școală de cîntări", semnalată documentar în 1928, 1946 și 1952.

O școală pentru pregătirea celor ce voiau să intre în seminarul teologic din Buzău a fost înființată de episcopul Dionisie Romano la Nifon, unde erau trimiși, obligatoriu, și monahii tineri.

Deși situată în pădure, mănăstirea n-a fost absentă din viața social-patriotică a țării. La Nifon, episcopul Dionisie Romano amenajează băile sulfuroase pe care le pune la dispoziția „soldatului malad", iar războiul pentru independență a fost susținut și de viețuitorii de aici, după sărăcia lor, cu bani și efecte pentru „soldații români răniți în resbelul religios în contra turcilor".

O contribuție de seamă la acest război drept a fost trimiterea a 16 monahi pentru îngrijirea soldaților răniți, iar arhim. Calinic Popovici cerea să fie trimis ca preot-confesor pe cîmpul de luptă, pentru că „România — scria el — astăzi trebuie să lupte ca să-și mențină independența".

Fostul comisar extraordinar de la 1848, protosinghelul Varlaam, nemaiputînd lua parte pe cîmpul de luptă ca preot confesor (fusese și inspector al închisorilor din Moldova), își exterioriza caldele sale sentimente patriotice scriind Hora Plevnei.

În războiul pentru făurirea unității naționale, mănăstirea a jertfit pe altarul patriei și vieți omenești și mai ales bunuri materiale, fiind jefuită de inamic, iar sub pretext că aici se ascund prizonieri români evadați din lagăr, au fost arestați cîțiva monahi, unul din ei murind în închisoare. Și în al doilea război mondial viețuitorii de aici au donat îmbrăcăminte pentru ostași, iar un rasofor și-a jertfit viața pe frontul cehoslovac.

Mănăstirea are în administrarea ei cinci biserici: Sfîntul Gheorghe, de dimensiuni modeste, din secolul al XVI-lea; Sfinții Apostoli Petru și Pavel, ctitorie colectivă din 1828 și refăcută în 1862, în urma unui incendiu, cu ajutoare de pretutindeni, printre care și cel al mitropolitului Sofronie al Moldovei. A fost pictată de Nicolae Teodorescu, conducătorul școlii de zugravi de la Episcopia Buzăului, azi, din întreg ansamblu conservîndu-se numai catapeteasma, în cadrul căreia se pot admira trei icoane, executate, în 1886, de pictorul Gheorghe Tattarescu, fost elev al acestei școli, apoi trimis cu bursă la Roma de către Episcopia Buzăului.

Biserica Cetățuia, ctitoria singhelului Iosif și cu ajutor de la alți creștini din alte eparhii, zidită din piatră cioplită, între anii 1856—1860, pictată în 1868 și sfințită în 1869. Biserica monumentală, Izvorul Tămăduirii și Sfîntul Mucenic Pantelimon de la Nifon a fost zidită în 1842 de către Nicolae Picleanu, deputat unionist în Divanul ad hoc și cu ajutorul mai multor creștini.

Biserica fostului cimitir al Nifonului, ctitorită de același N. Picleanu, în 1860, cu subsol-gropniță. În apropierea ei se află un mormînt al unui italian-carbonar, la noi „tămăduitor de trupuri", pentru că încinta a fost transformată în spital.

O bogată colecție de artă veche bisericească este organizată în două clădiri, unde sînt expuse obiecte din argint, broderii, icoane românești, grecești, ruse și arabe, toate stîrnind admirația a numeroși vizitatori, din toate continentele, care vin să viziteze Tabăra de sculptură Măgura, de pe vatra mănăstirii.

La această „bogăție artistică" se adaugă colecția de manuscrise filocalice care vorbește despre legăturile stareților Vasile cu stareții Paisie, multe manuscrise psaltice — printre ele și ale protosinghelului Varlaam, și o valoroasă bibliotecă ce conține pe lîngă carte veche românească, din toate provinciile țării, pentru că aici au viețuit și mulți transilvăneni, multe volume în limba greacă: Simion Metafrastul, Ilie Miniat, Lexicon grec-ruso-francez, altele în limba rusă, franceză 84 volume și germană 82 volume, provenite din biblioteca protosinghelului Varlaam.

Toate acestea sînt dovadă că aici au trăit călugări cărturari din rîndul cărora s-a ridicat mitropolitul Firmilian al Olteniei, episcopul Eftimie al Romanului și episcopul vicar Lucian Florea.

Au avut metania aici: arhimandritul Iosafat Snagoveanu, revoluționar la 1848, arhim. Ghelasie Ionescu, cu studii în Rusia, fost profesor la seminariile din Rîmnic, București și Buzău, ca director și apoi arhimandrit de Scaun la Buzău. Ieromonahul Domițian Piso, care făcea traduceri din Ilie Miniat și autor al unui dicționar român-latin-german și francez.

Arhimandritul Isaia Piersiceanu a trecut pe aici, apoi preot la biserica română din Paris și stareț la Neamț; Ierod. Ipatie Petrescu, directorul seminarului din Buzău, revoluționar la 1848; ctitorul obștei monahale de la mănăstirea Rîmeț, arhim. Dometie Manolache, etc.

Mănăstirea Ciolanu, așezată într-o regiune pitorească care entuziasmează pe toți străinii care o vizitează, nu trăiește numai din gloria trecutului ei, astăzi, pe lîngă faptul că constituie o puternică vatră de spiritualitate ortodoxă, dovadă credincioși din întreaga țară care vin aici pentru nevoi duhovnicești, ea, prin gospodăria anexă, și prin munca obștii pe care o adăpostește produce bunuri și roade prin care contribuie la prosperitatea tuturor.

ERATĂ: La articolul **„Istorie pe o Evanghelie"** apărut în „Telegraful Român, nr. 33—34/1986, p. 2, rîndul 10 de jos, în loc de *„pr. S. Munteanu"*, se va citi: *„pr. Ștefan Marcu"*.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Cu prilejul celei de a IX-a Adunări Generale a Conferinţei Bisericilor Europene (5—11 septembrie 1986), I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a fost ales preşedinte al Conferinţei Bisericilor Europene pînă la următoarea Adunare Generală (unul din cei 8 preşedinţi), iar P. S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieşteanul a fost ales membru în Comitetul Consultativ.

■ *Duminică, 12 octombrie 1986,* I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a vizitat parohia ortodoxă română din Offenbach am Mein, unde a slujit şi Sf. Liturghie împreună cu preotul Dorin Jacotă şi alţi doi preoţi români aflaţi ca turişti în R. F. G.

În faţa unei biserici pline de credincioşi, I. P. S. Sa a vorbit despre viaţa bisericească din ţară, aducînd un omagiu fostului patriarh Iustin Moisescu şi fostului mitropolit al Transilvaniei Nicolae Mladin, decedaţi de curînd. A predicat totodată despre pericopa evanghelică din Duminica respectivă.

■ Între *13—15 octombrie 1986,* I. P. S. Mitropolit al Ardealului a luat parte la o Conferinţă menită să întemeieze un „Sinod al păcii" sau „o Adunare universală a creştinilor pentru pace", iniţiativa aparţinînd prof. Carl Friedrich von Weizsäcker, fizician şi frate al preşedintelui R. F. Germania.

Conferinţa a avut loc în localitatea Kirchberg din Munţii Pădurea Neagră şi la ea au luat parte 100 reprezentanţi din mai multe ţări europene: ierarhi, teologi, oameni de ştiinţă, militari, sociologi etc.

I. P. S. Sa a prezentat referatul intitulat: *„Cînd fiecare om va fi o piedică în calea războiului, va fi pace".*

Tot cu acest prilej, I. P. S. Mitropolit Antonie a făcut o vizită şi la capela română din Baden-Baden, zidită de fostul domnitor al Moldovei M. Sturdza şi păstorită acum de C. pr. R. Mironovici.

■ *Marţi, 21 octombrie 1986,* I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezidat conferinţa preoţească a preoţilor noştri din protopopiatele Sibiu, Mediaş şi Agnita, care a avut loc în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, iar joi, 23 octombrie a. c., a prezidat conferinţa preoţilor din protopopiatele Braşov, Făgăraş, Rupea şi Sf. Gheorghe, care s-a ţinut în biserica Sf. Nicolae din Schei — Braşov.

Cu acest prilej I. P. S. Sa a vorbit între altele despre unele probleme disciplinare, subliniind din nou marea răspundere pe care o implică misiunea preoţească şi îndrumînd C. preoţi spre o cît mai autentică înţelegere şi trăire a acestei misiuni, ceea ce va avea efect pozitiv şi pe plan pastoral.

ALBA IULIA

■ *Vineri, 5 septembrie 1986,* P. S. Episcop Emilian a poposit în parohia Dumbrava, prot. Reghin pentru a aduce un cuvînt de mîngîiere membrilor familiei şi credincioşilor întristaţi de neaşteptata trecere la cele veşnice a preotului Mera Valer în vîrstă de numai 35 ani lăsînd o soţie îndurerată şi trei copii.

■ *Sîmbătă, 6 septembrie 1986,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la Mănăstirea Sf. Prooroc Ilie din Topliţa şi a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie Pop Ionel.

■ *Duminică, 7 septembrie 1986,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie şi a tîrnosit biserica din parohia Gălăuţaş, prot. Miercurea Ciuc, jud. Harghita, biserică ce a fost renovată şi înveşmîntată într-o frumoasă haină picturală. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diac. Pop Ionel pentru parohia Sîncrăieni, prot. Miercurea Ciuc şi întru diacon pe tînărul candidat Ilovan Dănuţ. În cuvîntul de învăţătură rostit în faţa credincioşilor prezenţi P. S. Sa a făcut o temeinică explicare a pericopei evanghelice şi a îndemnat pe credincioşi la statornicie în dreapta credinţă.

Ca o apreciere a activităţii rodnice desfăşurate în parohie, P. S. Sa a acordat distincţia de sachelar cu dreptul de a purta brîu albastru, C. pr. Stanca Marcel şi gramate chiriarhale cîntăreţului, membrilor Consiliului şi Comitetului parohial.

■ *Luni, 8 septembrie 1986,* Praznicul Naşterii Maicii Domnului P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la Mănăstirea Doamnei de la Moglăneşti — Topliţa şi a hirotonit întru preot pe C. diac. Ilovan Dănuţ pe seama parohiei Porumbenii Mari, prot. Miercurea Ciuc şi întru diacon pe tînărul licenţiat Damşa Ovidiu pentru Catedrala Episcopală. P. S. Sa a rostit cu acest prilej un ziditor cuvînt de învăţătură legat de Praznicul Naşterii Sf. Fecioare Maria.

■ *Miercuri, 10 septembrie 1986,* P. S. Episcop Emilian a participat la un alt trist eveniment, înmormîntarea vrednicului de pomenire preotul Corneliu Grosu din parohia Filea, prot. Reghin. Cu sufletele cernite, dar în frumoasele costume naţionale, credincioşii din Filea şi de pe valea Mureşului Superior au fost prezenţi în număr mare la slujba de prohodire a celui care timp de trei decenii le-a fost bun părinte sufletesc şi pe lîngă aceasta a fost un apropiat şi important colaborator al Centrului Eparhial.

ORADEA

■ *Duminică, 21 septembrie 1986,* Prea Sfinţitul Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din filia *Stracoş,* aparţinătoare de parohia Drăgeşti, prot. Beiuş, în urma lucrărilor de reparaţii exterioare şi interioare, în special prin împodobirea ei cu o frumoasă pictură.

În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a adus cuvinte de laudă credincioşilor, pentru jertfelnicie, şi preotului-paroh Ioan Ştefan, pentru străduinţa, întru purtarea de grijă pentru sfîntul locaş şi pentru statornicia în credinţa strămoşească, drept care vrednicului păstor de suflete i-a acordat rangul de *„sachelar",* iar epitropului Florian Herlaş, cîntăreţului Gheorghe Lup şi îngrijitorului Teodor Dan le-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere şi felicitare.

■ *Duminică, 12 octombrie 1986,* ierarhul a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din parohia *Băiţa,* prot. Beiuş, în urma lucrărilor de înnoire în interior şi exterior, şi a binecuvîntat noul clopot de la biserica „Pogorîrea Sfîntului Duh" din aceeaşi parohie, răspunsurile fiind date cu multă însufleţire de un grup de credincioşi şi credincioase. În amplul şi ziditorul cuvînt de învăţătură, arhipăstorul şi-a manifestat satisfacţia pentru spiritul de jertfelnicie al credincioşilor şi pentru rodnica activitate pastorală a preotului paroh, întru purtarea de grijă arătată celor două biserici parohiale, înmînînd celor doi epitropi şi celor doi cîntăreţi bisericeşti scrisori de apreciere şi felicitare, iar preotului paroh Ioan Stelian acordîndu-i rangul de *sachelar,* întru care a primit şi hirotesia. Tot cu acest prilej sărbătoresc, a fost distins cu rangul de *iconom* şi fostul paroh de aici, preotul Mircea Bursaşiu, acum preot în parohia Vaşcău, acelaşi protopopiat. De asemenea, a fost distins cu rangul de *protosîncel,* primind şi hirotesia în acest grad, păr. ieromonah Iorest Grebenea, stareţul Mănăstirii Izbuc, jud. Bihor, pentru revitalizarea activităţii monahale şi pentru realizările gospodăreşti remarcabile la acest aşezămînt, care este din ce în ce mai mult vizitat de credincioşi din diferite părţi ale ţării. În cuvîntul de învăţătură, chiriarhul a adus cuvinte de apreciere credincioşilor, membrilor Consiliului parohial şi păstorului lor sufletesc, pentru jertfelnicie şi străduinţe. S-a oficiat şi maslu de obşte.

În preziua slujbelor de la Băiţa, ierarhul a făcut un popas duhovnicesc la *Mănăstirea Izbuc,* prot. Beiuş, unde — în legătură cu slujba Sf. Liturghii — a plinit rînduiala tunderii în monahism a vieţuitorului Lucian Coroiu, căruia i-a dat sfaturile corespunzătoare. Totodată, ierarhul s-a declarat mulţumit de activitatea duhovnicească şi gospodărească în continuă ascensiune ce se desfăşoară aici, de cînd în fruntea obştii mănăstireşti se află păr. stareţ Iorest Grebenea, dîndu-i îndrumări pentru activitate şi mai plină de roade.

De prezenţa chiriarhului în aceste zile, în această zonă, s-a bucurat şi parohia *Vaşcău,* păstorită de preotul Mircea Bursaşiu, luînd act cu satisfacţie de bunul mers al vieţii bisericeşti de aici şi dînd îndrumări corespunzătoare.

ŞTIRI ECUMENICE

■ **Ortodoxia îşi face loc tot mai mult în Occident.** În Belgia a luat mai de mult fiinţă o parohie ortodoxă alcătuită din localnici, la iniţiativa unui avocat, fost romano-catolic şi convertit la Ortodoxie în urma unor vizite în România şi în Grecia, Ignace Peckstadt, originar din oraşelul Eeklo. Avocatul, un autodidact în teologie, a fost el însuşi hirotonit preot, şi a trecut la Ortodoxie cu întreaga familie şi, în timp, parohia a crescut destul de mult, avînd acum un locaş propriu în oraşul Gand. Slujbele se fac în limba flamandă şi, tot în această limbă, parohia editează o revistă intitulată „Apostel Andreas", ajunsă acum la al 14-lea an, ultimul număr pe care l-am primit fiind nr. 9 din sept. 1986. Dezvăluie o activitate bisericească largă şi o integrare a convertiţilor — căci toţi sînt convertiţi — în spiritul Ortodoxiei, într-un chip cu totul neaşteptat şi vrednic de laudă. Parohia e în bune relaţii cu parohia ortodoxă română din Bruxelles, păstorită de Pr. Vasile Palade.

■ A trecut la cele veşnice, în urma unui accident, vestitul profesor de teologie de la Universitatea din Atena, Nikos Nissiotis, în vîrstă de 58 de ani. Cunoscut autor de cărţi, fost director al Institutului ecumenic de la Bossey, Elveţia, fost membru al Comitetului olimpic internaţional, era o personalitate bine cunoscută atît în lumea bisericească, precum şi în cea laică. Trecerea lui la cele veşnice lasă un mare gol în teologia greacă şi, în general, în cea ecumenică. Este unul din arhitecţii Documentului: *„Botez, Euharistie şi Preoţie",* elaborat la Lima în 1982 de către comisia „Credinţă şi Constituţie" din cadrul Unităţii a I-a a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Documentul avînd în el un mare apărător. A fost multă vreme preşedintele Comisiei internaţionale a subunităţii „Credinţă şi Constituţie" care se ocupă, în cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, de problemele de doctrină şi unitate creştină. Lasă în urma lui regrete unanime. Pentru meritele sale în teologia ortodoxă şi în cea ecumenică, Institutul Teologic Universitar din Bucureşti i-a acordat încă pe vremea partiarhului Justinian un doctorat *honoris causa,* motiv pentru care doliul Bisericii greceşti e împărtăşit în aceeaşi măsură şi de şcolile noastre teologice, de Biserica noastră. Un necrolog a publicat prof. Evanghelos Theodoru, în presa greacă şi ecumenică.

■ Episcopii nord-africani au organizat la 15 septembrie 1986 un Congres Internaţional consacrat vieţii şi gîndirii Fericitului Augustin, cu ocazia împlinirii a 1600 de ani de la convertirea lui la creştinism. (E. P. S., 30, 1986, par. 79).

■ Vaticanul a respins din nou teologia profesorului catolic olandez Schillebeeckx, care pune la îndoială unele din dogmele şi practicile Bisericii romano-catolice. (E. P. S., 29, 1986, par. 42).

■ Biserica Ortodoxă Rusă a decis amînarea aplicării hotărîrii din 1969 de a primi la împărtăşanie romano-catolici care sînt departe de orice parohie sau preot romano-catolic. Motivul: practica propusă s-a dovedit a nu fi aplicată pînă acum nicăieri. (E. P. S., 29, 1986, par. 45).

■ Prof. Alexandros Papaderos prezintă Academia din Creta al cărei director este şi care organizează conferinţe şi expoziţii artistice. Academia anunţă că s-a proiectat o expoziţie cu tema: „Faţă către faţă" pe tema păcii. Acceptă tablouri de la artişti din toate ţările. (Una Sanca, nr. 3, 1986, p. 194).

■ Între 30 mai—6 iunie 1986 a avut loc la Zagorsk o întîlnire între o delegaţie a Conferinţei episcopale romano-catolice din R. F. G. condusă de Arhiepiscopul Friedrich Wetter, cardinal de München, şi reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Ruse, tratînd tema: *Euharistia: simbol şi împlinire a credinţei, a unităţii bisericeşti şi a păcii.* (Una Sancta, 3, 1986, p. 284).

■ Consiliul Mondial al Bisericilor cu sediul la Geneva, Elveţia, a distribuit în anul acesta ajutoare în sumă de 400.000 dolari organizaţiilor care activează pentru combaterea rasismului. (Ecumenical Press Service — E. P. S. —, nr. 30, oct. 1986, par. 71).

■ S. S. Patriarhul Ignatios al IV-lea al Antiohiei, observînd dezbinarea Bisericilor Ortodoxe din America, a cerut urgentarea intrării lor în canonicitate, pentru ca mărturia lor creştină să devină credibilă (Service Orthodoxe de Presse — S. O. P. — 104, 1986, p. 4).

■ În Franţa, în afara Bisericilor canonice ortodoxe, printre care şi Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Centrală şi Occidentală, multe alte formaţiuni creştine se pretind a fi „ortodoxe". *Comitetul interepiscopal ortodox din Franţa,* atrage atenţia că numai acele formaţiuni şi comunităţi sînt ortodoxe, care depind de una din Patriarhiile ortodoxe canonice. Comunicatul a fost semnat de toţi ierarhii reprezentînd aceste Patriarhii, printre care şi de Arhiepiscopul român Adrian Hriţcu (S. O. P., 104, 1986, p. 6).

■ În acelaşi număr al revistei S. O. P. se face o largă prezentare a publicaţiilor care apar în Biserica Ortodoxă Română, printre care sînt enumerate cele patru ediţii ale Bibliei 1968, 1975, 1982, 1984, în mai mult de 300.000 de exemplare, revistele eparhiale, colecţia Sf. Părinţi, manualele de teologie pentru Seminarii şi Institutele Teologice, „Roumanian Orthodox Church News" în limbile franceză şi engleză, ş. a.

■ În Australia a avut loc o întîlnire între ceea ce se numeşte „Uniting Church" — Bisericile pe cale de unire — şi Bisericile Ortodoxe. Tema discuţiei a fost: „Autoritatea în Biserică". Zece vorbitori au cercetat modul cum Biblia, Părinţii Bisericii, Sinoadele, slujbele şi episcopii au determinat şi au fixat învăţătura de credinţă şi supunerea la ea (E. P. S., 29, 1986, nr. 65).

ANTONIE P.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Geo Bogza, în ultima vreme mai ales autor de cuvinte înţelepte şi de tîlcuri surprinzătoare care descifrează sau încifrează istoria şi viaţa minţii şi a inimilor omeneşti, pare inepuizabil. Din cremenea lui supusă unui permanent exerciţiu de verificare a luciditâţii, sar mereu scîntei care încîntă şi pun pe gînduri, provoacă şi inspiră, structurîndu-se încetul cu încetul ca o carte de criterii morale şi moralizatoare, în mod sigur menită să dureze. Iată cîteva perle noi scoase din experienţe vechi:* „Cînd atîţia erau striviţi de roata istoriei, ce îndreptăţire morală aveam ca să mai trăiesc? Gîndul că va fi judecată, că va fi nevoie de martori. *Sau:* „Corbii se aşezau pe masa mea şi mă priveau în ochi satisfăcuţi: — Iată, ţi s-a împlinit visul! Eu visasem albatroşi". *(Trapez, CXCIV, 839, 841, „România literară, nr. 41, 1986). Aflăm cu bucurie că de curînd i s-a conferit în Iugoslavia premiul internaţional „Cheia de aur a oraşului Smederevo", pentru întreaga sa creaţie literară. Îl merita!*

● *Reiner Maria Rilke scria la începutul secolului (1907), la vîrsta de 31 de ani, scrisori de dragoste unei veneţience, a cărei frumuseţe îi înfrumuseţa pînă azi gîndul morţii care îl încerca, poate, prea devreme. Filozofia lui e un îndemn la o confruntare liniştită, calmă, cu inevitabilul:* „Trebuie să învăţăm să murim cu încetul. Trebuie să învăţăm să murim: acesta e temeiul vieţii. Să pregăteşti din timp capodopera unei morţi mîndre şi, mai presus de orice, a unei morţi unde întîmplarea nu-şi are locul, a unei morţi construite, fericite, entuziaste, aşa cum au ştiut să şi-o aleagă sfinţii: o moarte îndelung meditată, care să-şi facă uitat propriul nume, rămînînd doar un gest care restituie universului anonim legile recunoscute şi mîntuite ale unei vieţi întens împlinite" *(rev. „Orizont", nr. 41, 1986, p. 8).*

Nu ştiu la ce se gîndea în timpul acesta veneţianca!

● *„Contemporanul" îl readuce în amintirea noastră sub semnătura lui Dumitru Nicu (nr. 41, 1986, p. 15), pe* Ioan I. Lupaş, *unul din cei şapte academicieni născuţi în Săliştea Sibiului (9 aug. 1880), unde de altfel a fost şi protopop înainte de a se avînta cu o competenţă de toţi recunoscută în cercetarea istorică, mai întîi ca profesor la Institutul Andreian din Sibiu, apoi la Universitatea Daciei Superioare din Cluj, organizînd şi Institutul de Istorie Naţională din Cluj. Din 1914 e membru corespondent, apoi titular (1916) al Academiei Române. A murit la 3 iulie 1967 la Bucureşti, în vîrstă de 87 de ani. Ca mulţi alţi transilvăneni, doritori parcă să-şi împlinească viaţa în Patria reîntregită, recuperînd ceea ce au pierdut sub dualismul austro-ungar, el se înscrie printre cei fericiţi care au trăit să vadă multe, precum, Onisifor Ghibu, Ion Clopoţel, Ştefan Meteş şi mulţi alţii.*

● Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică *a tipărit o carte de mare valoare, sub titlul: „ORIGINILE SCRISULUI ÎN LIMBA ROMÂNĂ", de Ion Gluţie şi Al. Mareş (Bucureşti, 1985, 464 p.). Erudiţie, competenţă, exhaustivitate, ipoteze avansate cu grijă şi cu porţi deschise şi spre alte explicaţii, mai ales în ceea ce priveşte introducerea limbii române în cultul ortodox. În general se merge pe ideea influenţei protestante dar, în Ţara Românească, aceasta nu mai poate fi invocată (p. 89), precum nu sînt dovezi de influenţă a husitismului în Transilvania. Oricum, se recunoaşte un rol şi „curentului naţional" local (p. 91), ceea ce nici nu putea fi ignorat, dacă ne gîndim că, totuşi, curentele naţionale erau un fenomen prezent peste tot împrejurul nostru în vremea aceea. Şi-apoi, înainte de a scrie în slavonă, multe veacuri am scris în limba noastră — că doar nu vom fi fost analfabeţi — şi, o întoarcere, era tot ce putea fi mai firesc şi mai de dorit.*

● *Neobositul Michel Steriade care şi-a închinat viaţa traducerilor şi răspîndirii poeziei româneşti printre occidentalii de limbă franceză, a întemeiat o nouă revistă* „Journal européen des poètes", *periodic trimestrial care apare la Louvain, în Belgia. Tot el a întemeiat în anul acesta o „Universitate liberă a poeziei" şi un „Centru cultural, Château de l'Hermitage" în localitatea Condée-sur-l'Escant, în Franţa, împreună cu poeta Anna Maria Antonini.*

„Journal européen des poètes" publică în limba franceză în general, dar în nr. 1, p. 6, Michel Steriade îşi publică trei poezii proprii, căci el însuşi e un poet remarcabil, în limba germană. A primit felicitări călduroase de la preşedintele Rudolf Kirschschläger. În nr. 2, iulie-sept. 1986 publică în traducere proprie în limba franceză un număr mare de poezii din Eminescu, Arghezi, Blaga, pe fiecare introducîndu-l cu un text despre om şi operă şi despre locul lui în cultura română. Revista apare în format mare de ziar, 48×34 cm, în 6 pagini.

Maestrul a trecut de 80 de ani, şi face proba extraordinară a unui talent şi a unei lucidităţi egalate de prea puţini. E din stirpea lui Al. Rosetti, Şerban Cioculescu şi a altor cîţiva, desigur puţini. El ne învaţă că după ce ai terminat o activitate de o viaţă, o poţi începe din nou chiar şi după 80 de ani, cînd eşti încălzit de iubire de semeni şi de Patria ta, cum e încălzit el. „Dorul de casă mă strînge de gît", îmi scrie el: „Inima şi spiritul mi-au rămas acolo". Are, 82 de ani şi jumătate, se laudă, dar cine n-ar fi fericit să se laude cum se laudă el! Mulţi înainte.

● *Revista* Episkepsis *a Centrului Ecumenic de la Chambesy, Elveţia, dedică trei pagini fostului patriarh Iustin Moisescu al Bisericii Ortodoxe Române, reproducînd o frumoasă telegramă a Patriarhului ecumenic Demetrios, şi alta a mitropolitului Damaschinos al Elveţiei, doctor honoris causa al Institutului Teologic din Bucureşti. Un* Curriculum vitae *al defunctului patriarh probează dragostea şi autoritatea de care s-a bucurat în lumea ortodoxă şi în cea ecumenică.*

● Episkepsis, *nr. 362 din 1 septembrie 1986, publică o evaluare a Conferinţei care a avut loc la Potsdam, în R. D. G. între 13—20 iulie 1986 „sub preşedinţia Mitropolitului Antonie al Transilvaniei", (p. 11—12).*

● *Institutul „Life and Peace" (Viaţa şi Pace) din Uppsala, Suedia, fondat în 1983, lucrează în prezent la cinci teme: 1. Pace şi autoritate în Biserică, 2. Rolul religiilor în conflictele armate, 3. Rezolvarea paşnică a conflictelor armate, 4. Raportul dintre pace şi dezvoltare, şi 5. Militarizarea spaţiului. (E. P. S., 30, 1986, par. 80).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi,* Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea,* Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 15 noiembrie și 1 decembrie Nr. 43—44 și 45—46/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Prea Fericitul Părinte TEOCTIST ARAPAŞU

Noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

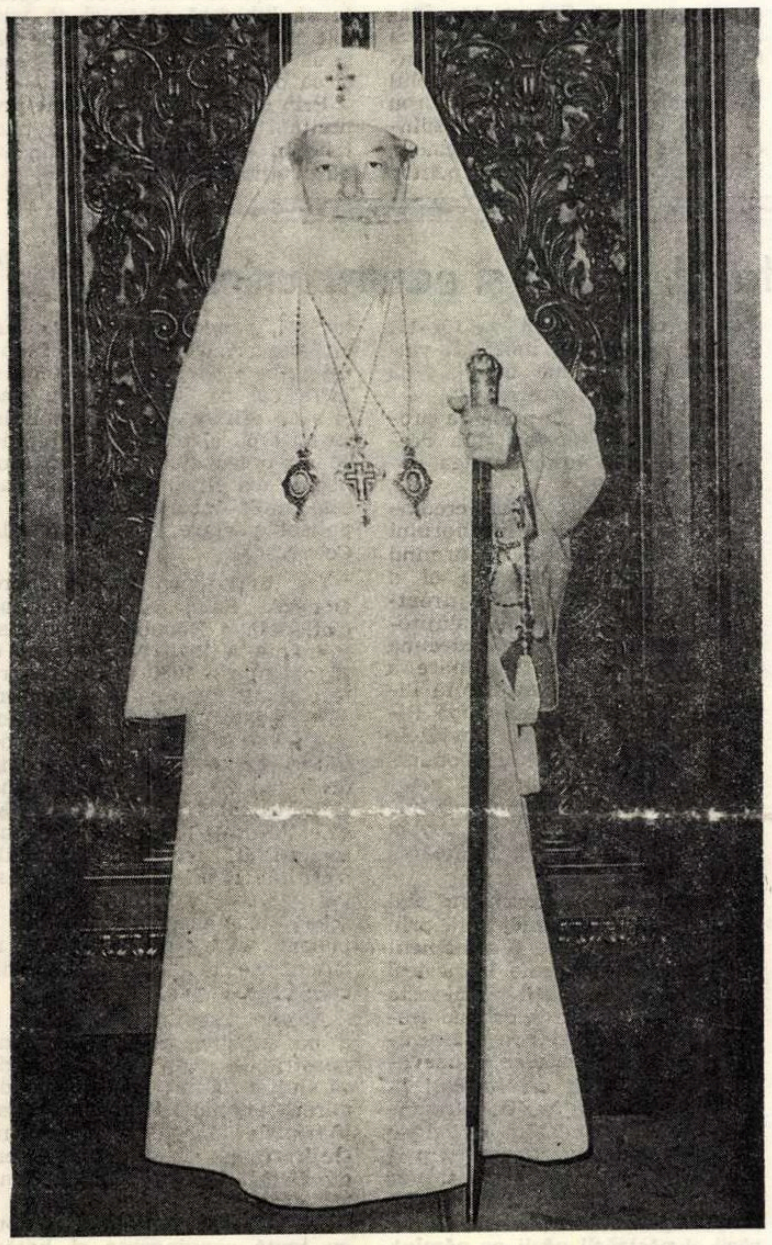

ÎNMÎNAREA,
LA MAREA ADUNARE NAȚIONALĂ,
A DECRETULUI PREZIDENȚIAL
DE RECUNOAȘTERE

La palatul Marii Adunări Naționale a avut loc joi, 13 noiembrie 1986, festivitatea înmînării Decretului Prezidențial prin care Î. P. S. Mitropolit Teoctist Arapașu se recunoaște în funcția de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române pentru care a fost ales de Colegiul Electoral Bisericesc în ziua de 9 noiembrie 1986.

În numele domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, a înmînat Decretul și a adresat felicitări cu ocazia investiturii, domnul Manea Mănescu, vice-președinte al Consiliului de Stat.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist Arapașu a mulțumit călduros pentru marea încredere ce i-a fost acordată și a rugat să se transmită președintelui Republicii Socialiste România hotărîrea sa și a Sinodului Bisericii Ortodoxe Române de a acționa, alături de întregul popor român, pentru înfăptuirea măreței opere de înflorire a patriei noastre socialiste, pentru apărarea păcii și vieții pe Pămînt.

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România

Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, întrunit în ședința de lucru pentru examinarea canonică a alegerii de către Colegiul Electoral Bisericesc, în ziua de 9 noiembrie 1986, a titularului în scaunul vacant de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, își îndreaptă gîndurile cu nețărmurită dragoste și profundă recunoștință către dumneavoastră, mult stimate domnule președinte Nicolae Ceaușescu, ctitor al României moderne, Erou

SINODUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

(Continuare în pag. a 3-a)

Primirea la Domnul NICOLAE CEAUȘESCU, Președintele Republicii Socialiste România

Președintele Republicii Socialiste România, domnul Nicolae Ceaușescu, a primit vineri după-amiază, pe P. F. Teoctist Arapașu, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

P. F. Patriarh Teoctist Arapașu a adresat președintelui Republicii Socialiste România profunde mulțumiri pentru recunoașterea Sa ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, relevînd, totodată, că ierarhii, clerul și credincioșii, asemenea tuturor fiilor patriei, dau cea mai înaltă prețuire capacității creatoare, activității de adevărat făuritor al vieții noi din țara noastră, gîndirii cutezătoare a președintelui Nicolae Ceaușescu, puse în slujba progresului neîntrerupt al României, fericirii întregului popor. Prea Fericirea Sa a exprimat, în același timp, cuvinte de aleasă mulțumire și adîncă recunoștință pentru condițiile de deplină libertate religioasă în care se desfășoară activitatea Bisericii Ortodoxe Române, a celorlalte culte în țara noastră.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a dat glas hotărîrii Bisericii Ortodoxe Române, a clerului, de a depune toate eforturile pentru sprijinirea muncii poporului nostru, pentru progres și bunăstare, pentru edificarea României noi, independente și suverane, de a susține și promova în toate împrejurările politica de pace, înțelegere și colaborare a statului nostru.

Președintele Nicolae Ceaușescu a adresat P. F. Patriarh Teoctist Arapașu, în numele Consiliului de Stat și al său personal, calde felicitări pentru alegerea în fruntea Bisericii Ortodoxe Române. Confirmarea în această funcție — a arătat domnul Nicolae Ceaușescu — potrivit obiceiurilor străvechi din țara noastră, vine să sublinieze că Biserica Ortodoxă Română, prin întreaga sa activitate, trebuie să slujească poporul, munca de făurire a noii orînduiri sociale, a societății socialiste multilateral dezvoltate, de creștere a bunăstării materiale și spirituale a națiunii, de întărire continuă a prestigiului României în lume. În același timp, domnul Nicolae Ceaușescu a relevat că Bisericii Ortodoxe, celorlalte culte religioase, le revine nobila misiune de a participa, prin mijloace specifice, la apărarea păcii, la dezvoltarea colaborării, a înțelegerii între toate popoarele lumii.

La primire au participat domnii Manea Mănescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat și Ion Cumpănașu, președintele Departamentului cultelor.

Au fost de față membrii Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române — Î. P. S. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, Î. P. S. Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei, Î.P.S. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului.

REFERENDUMUL

din 23 noiembrie — expresia voinței noastre unanime de pace

VOTUL VIEȚII

Diferitele împrejurări ale vieții pun pe oricine în fața unor alternative care cer o dreaptă soluționare. Însemnătatea opțiunii devine cu atît mai evidentă cu cît distingerea privește obiective sau poziții depărtate unele de altele. Dar și cînd acestea sînt mai apropiate, promptitudinea este cea care își dovedește eficacitatea binefăcătoare, cu osebire cînd se raportează direct la realizarea binelui. În această situație nici un cuget nu poate sta la îndoială, deliberarea însăși înclinînd spre ceea ce corespunde ființei noastre și scopului ei pe pămînt — desăvîrșirea. Poruncile sfinte, ele însele au ca epilog cunoscuta îndrumare practică spre urmarea nesovăitoare a cuvîntului Domnului: „Ca martori înaintea voastră iau azi cerul și pămîntul; viața și moartea ți-am pus astăzi înainte, binecuvîntarea și blestemul; alege viața ca să trăiești tu și urmașii tăi“ (Deuteronom 30, 19).

Orice inițiativă în sensul vieții și binecuvîntării sub toate aspectele este așadar salutară, ducînd la o împlinire care conferă ostenitorului, potrivit fericirilor din Noul Așezămînt pentru cel ce lucrează pacea, numirea de fiu al lui Dumnezeu (Matei 5, 9), aceasta întrucît pacea însăși este un dar dumnezeiesc (Galateni 5, 22).

Situația lumii contemporane oglindește dorința de pace a oamenilor de bine, dar și pericolul de război generat de interese străine dezvoltării libere și pașnice a popoarelor, aceasta necesitînd mai mult ca oricînd o deliberare în spirit de mare răspundere. Pretutindeni și sub felurite forme de manifestare, astăzi

(Continuare în pag. a 2-a)

† TIMOTEI
Episcopul Aradului

„PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA ȘI PENTRU UNIREA TUTUROR“

În toate timpurile și în toate locurile oamenii de bine de pe pămînt au dorit și iubit pacea, condiție absolut necesară pentru desfășurarea vieții omenești în liniște și siguranță. Pacea a fost mereu dorită cu atît mai mult cu cît ea a fost tot mai mult și mai des răpită oamenilor prin tot felul de nedreptăți, tiranii și războaie.

Ca urmare a păcatului strămoșesc, încă în viața primei familii, apar ura și invidia între frați care duc la fratricid. Acesta n-a adus pace ci, din contra, zbucium și neliniște în sufletul ucigașului Cain așa cum în viitor fiecare război nu va aduce pace celui ce-l va declanșa ci va săpa mereu prăpastii noi între oameni și popoare. De aceea vedem încă în Vechiul Testament cum oamenii sfinți vorbesc despre pace ca despre un dar al lui Dumnezeu într-o lume a dreptății și a iubirii, cuvîntul Pace fiind salutul preferat al oamenilor încă din vremea patriarhilor. Iar proorocii vorbind despre vremea venirii lui Mesia și despre împărăția întemeiată de El o definesc o împărăție a păcii. El va fi astfel „Domn al păcii“ (Isaia 9, 5) căci „El va da legile sale la popoare fără de număr. Preface-vor săbiile în fiare de pluguri și lăncile lor în

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Aurel Rădulet*

DE LA CUVINTE LA FAPTE, PENTRU VIAȚA ȘI PACEA LUMII

Incontestabil, problema păcii, a dezarmării generale și totale, ca bază și condiție indispensabilă a progresului și dezvoltării tuturor popoarelor lumii, este problema majoră cea mai arzătoare a epocii noastre în acest sfîrșit de mileniu. Întreaga umanitate dorește pacea. Și cu toate acestea lumea de azi este supraîncărcată de arme și armamente din ce în ce mai sofisticate și nimicitoare în a căror eventuală utilizare declanșarea unui conflict ar însemna sfîrșitul civilizației umane și poate chiar și al vieții pe pămînt. Tratativele de dezarmare bat pasul pe loc de multă vreme sau avansează tot mai greu prin hățișul a nenumărate piedici, în timp ce, dimpotrivă, cursa înarmărilor continuă cu frenezie absurdă nestingherită, extinzîndu-se acum și în spațiul cosmic; fabricile de război lucrează din plin, iar cheltuielile militare cresc an de an într-un ritm galopant. Nenumăratele declarații și discursuri despre pace ale politicienilor, nu puținele cuvinte frumoase pronunțate din toate părțile în numele păcii la îndelungatele tratative de dezarmare ținute de la ultimul război mondial încoace nu au fost, din păcate, urmate de fapte. Știm că în acest răstimp s-au acumulat cantități

(Continuare în pag. a 2-a)

Drd. *Ioan I. Ică*

MAREA UNIRE DIN 1918

Cu entuziasm şi însufleţire patriotică prăznuim din nou marea epopee a unirii româneşti de la 1 Decembrie 1918 şi pe aleşii ei făuritori. Prin proclamarea unirii Transilvaniei cu Patria mamă, la Alba Iulia, se proclama însăşi renaşterea României, deplina şi definitiva unitate şi libertate a poporului român, idealuri străvechi aşezate odată cu neamul, limba şi credinţa lui. Într-adevăr, două fapte mari, strîns împletite una cu alta, au străbătut ca un fir roşu întreaga istorie românească: independenţa şi unitatea. Pentru libertatea şi independenţa pămîntului românesc au luptat secole de-a rîndul fiii încercatului nostru popor, în frunte cu marii săi cîrmuitori: Burebista, Decebal, Gelu Românul, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Ţepeş, Ştefan cel Mare, Petru Rareş, Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu, Alexandru Cuza ş. a. Prin lupta şi jertfa acestora şi a sutelor de mii de eroi rămaşi anonimi din Muntenia, Oltenia, Dobrogea, Moldova, Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş, poporul nostru şi-a păstrat fiinţa naţională, ca şi pămîntul pe care-l stăpîneşte şi munceşte de milenii.

Este adevărat că prin vitregia vremurilor, pe pămîntul românesc s-au format trei „ţări", fiecare cîrmuită de voievodul ei, cu rînduieli interne proprii, însă aproape identice între ele. Doar Mihai Viteazu a izbutit pentru o clipă să înfăptuiască şi unirea statală prin unirea sub un singur sceptru a Ţării Româneşti, a Transilvaniei şi a Moldovei. Dar aceasta nu trebuie să ne facă să credem că ţara şi poporul s-ar fi împărţit. Ele au fost şi au rămas una, prin limba, credinţa, datinile şi obiceiurile românilor de pretutindeni, care au fost aceleaşi în decursul istoriei noastre bimilenare, ele constituind factori puternici de menţinere a unităţii lor.

Carpaţii n-au fost socotiţi niciodată un hotar despărţitor între fraţi, ci coloana vertebrală a aceluiaşi trup românesc, care i-a unit şi mai strîns. Prin trecătorile Carpaţilor au străbătut atîţia ţărani, ciobani, negustori, zugravi de icoane şi de biserici, copişti de manuscrise, meşteri tipografi, preoţi şi călugări, dascăli şi ierarhi, care duceau dintr-o parte în alta a lanţului carpatic acelaşi grai, aceeaşi lege şi acelaşi suflet românesc. Este de-a dreptul impresionant numărul satelor întemeiate de ţărani şi de ciobani transilvăneni în regiunile subcarpatice sau în Dobrogea, cunoscute fie sub numele de „Ungureni", fie sub numele satului lor de baştină. În aceste sate noii veniţi au ridicat biserici, în care slujeau preoţi din neamul lor, s-au înscris cu cei pe care i-au găsit aici, întărind astfel şi mai mult unitatea românească.

De multe ori domnitorii celor trei ţări au încheiat alianţe politice antiotomane şi s-au ridicat împreună la luptă pentru apărarea ţării lor, dar şi pentru oprirea înaintării otomane în centrul şi apusul Europei.

Domnitorii celor două ţări de peste munţi au stăpînit teritorii întinse din Transilvania (Amlaşul, Făgăraşul, Banatul Severinului, posesiuni ale voievozilor munteni, — Ciceul, Cetatea de Baltă, Bistriţa, Rodna şi Unguraşul, ale moldovenilor). În aceste feude, dar şi în alte oraşe şi sate ale Transilvaniei domnii munteni şi moldoveni au ridicat o seamă de biserici şi mănăstiri, printre care: mănăstirea Prislop, întemeiată de ucenici ai Sfîntului Nicodim de la Tismana, rectiţorită de domniţa Zamfira, fiica lui Moise Vodă al Ţării Româneşti, bisericile vlădiceşti de la Vad şi Feleac, ridicate de domni moldoveni, poate de însuşi Ştefan cel Mare, catedrala mitropolitană din Alba Iulia de Mihai Viteazul, biserica din Turnu Roşu — j. Sibiu de Matei Basarab, bisericile din Făgăraş şi Ocna Sibiului ca şi mănăstirea de la Sîmbăta de Sus, de Constantin Vodă Brîncoveanu, biserica Sf. Nicolae din Scheii Braşovului, ctitorită şi ajutată în decursul veacurilor de zeci de domni, boieri şi credincioşi din ţările româneşti extracarpatice şi atîtea altele.

În mănăstirile Ţării Româneşti şi ale Moldovei au viejuit mii de călugări şi călugăriţe din Transilvania, unii din ei ajungînd pe scaunele vlădiceşti de acolo. Călugări şi credincioşi transilvăneni au întemeiat biserici, schituri şi mănăstiri la sud şi la răsărit de Carpaţi: Predeal, Cheia, Suzana, Stînişoara, în Muntenia, Cocoş în Dobrogea şi altele. Vlădici ca Varlaam al Moldovei, Teodosie al Ungrovlahiei, sau domnitori, ca Vasile Lupu şi Constantin Brîncoveanu, s-au ridicat întru apărarea ortodoxiei din Transilvania, în faţa acţiunii prozelitiste a altor culte, convinşi că prin păstrarea unităţii de credinţă se păstra şi unitatea neamului.

Un alt factor care a contribuit din plin la afirmarea conştiinţei de unitate românească l-au constituit cărţile bisericeşti, tălmăcite în grai înmiresmat de cazanie de cărturarii vremii şi răspîndite apoi în toate locurile în care se auzea vorbă românească. Harnicii meşteri tipografi care nu ţineau seamă de hotarele nefireşti create de vremuri — şi ale căror strădanii nu pot fi îndeajuns subliniate — lucrau şi într-o parte şi în alta a Carpaţilor, slujind întregului lor neam. Un tîrgovişte an ca diaconul Coresi lucra în Braşov, Filip Moldoveanul la Sibiu, un Meletie Macedoneanul, deci un „vlah" sud-dunărean, la Govora, în Oltenia, preotul Chiriac Moldoveanul la Alba Iulia, unde a activat un timp şi ipodiaconul Mihai Ştefan, ucenicul lui Antim Ivireanul, Petru Popovici Rîmniceanul şi Sandu din Iaşi la Blaj şi atîţia alţii. Vlădici împodobiţi cu ştiinţă de carte, cu dreaptă credinţă şi cu dragoste adîncă de fiii lor sufleteşti au cuvîntat în aceste cărţi unui neam întreg că el este unul, că are aceeaşi lege ortodoxă şi că vorbeşte aceeaşi limbă pe care au moştenit-o de la romani, strămoşii lor.

Cazania învăţătului mitropolit Varlaam al Moldovei numită şi *Carte românească de învăţătură*, a cunoscut o mai largă răspîndire în Transilvania, chiar decît în Moldova unde apăruse (Iaşi 1643), fiind hărăzită ca „dar limbii româneşti" pentru „toată semenţia românească pretutinderea ce se află pravoslavnici într-această limbă", cum preciza Vasile Vodă Lupu în „Cuvîntul" său. S-au găsit, pînă acum, peste 350 de exemplare în teritoriile intracarpatice. Contemporanul lor, mitropolitul Simion Ştefan al Transilvaniei, în prefaţa *Noului Testament* de la Alba Iulia din 1648, ridica problema unităţii limbii literare româneşti, mărturisind că s-a străduit să tălmăcească pentru a înţelege toţi, iar dacă nu va izbuti — spunea el — vina o poartă „cei ce au răsfirat românii printr-alte ţări, de s-au amestecat cuvintele cu alte limbi", deci aceia care au creat hotare despărţitoare între fraţi. Acelaşi lucru îl făcea şi mitropolitul poet Dosoftei în prefeţele unora din cărţile sale, ca şi *Biblia* de la Bucureşti din 1688, la baza căreia au stat traduceri mai vechi făcute de cărturari din Ţara Românească, Transilvania şi Moldova. Către sfîrşitul veacului al XVIII-lea, învăţatul episcop Chesarie de la Rîmnic, în prefeţele *Mineielor* tipărite de el, se ocupa de originea latină a neamului şi a limbii noastre, ca şi de continuitatea noastră pe teritoriile locuite de daci şi apoi de romani.

Conştiinţa de unitate naţională apare şi în scrisul cronicarilor (Grigorie Ureche, Miron Costin şi Stolnicul Constantin Cantacuzino), în cunoscuta lucrare a savantului de reputaţie europeană Dimitrie Cantemir *Hronicul vechimii a româno-moldovlahilor*, lucrare folosită şi de episcopul Inochentie Micu, la redactarea cunoscutelor sale memorii, prin care cerea drepturi pe seama românilor transilvăneni. La sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui următor, conştiinţa unităţii de neam şi de limbă a fost prezentată cu şi mai multă însufleţire şi documentată istoric şi lingvistic de cunoscuţii reprezentanţi ai Şcolii ardelene": Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, ca şi de autorii acelui celebru *Supplex Libellus Valachorum* din 1791.

Această conştiinţă naţională a constituit un suport tot mai puternic în

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

(Continuare din pag. 1)

voinţa de pace se impune cu toată energia. În ţara noastră, între numeroasele iniţiative ale înţeleptei conduceri de stat, ale Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, se înscrie necesitatea consultării întregii opinii publice româneşti cu privire la reducerea de către Republica Socialistă România cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor şi cheltuielilor militare şi convocarea în legătură cu aceasta a unui referendum ca cea mai largă formă de exprimare şi afirmare a voinţei întregului popor. Iniţiativa însuşită cu entuziasm unanim a luat forma legală, la propunerea celui de al III-lea Congres al Oamenilor Muncii, prin hotărîrea înaltelor foruri de stat şi aprobarea Marii Adunări Naţionale. Cu toţi cetăţenii patriei dragi şi fiii Bisericii Ortodoxe Române în unitatea de totdeauna a voinţei naţionale şi a contribuţiei sincere la propăşirea generală, au prilejul ca în deplinătatea libertăţii de conştiinţă să se pronunţe conform mărturisirii lor de credinţă, pentru o realizare ce dă îndreptăţita mîndrie de

VOTUL VIEŢII

a constitui pildă vrednică de urmat pentru alţii în ceea ce priveşte responsabilitatea umană faţă de marile năzuinţe şi în acelaşi timp imperative majore ale omenirii.

Prin cele trei Adunări ale cultelor pentru dezarmare şi pace care încununează conferinţele preoţeşti sau alte manifestări în care se demonstrează ataşamentul deplin la cauza poporului, ierarhii, preoţii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române au adus şi îşi aduc mereu contribuţia la tot ceea ce înseamnă proiect sau acţiune în largul cîmp al apărării păcii şi al dezarmării şi în special a celei nucleare. Ei au convingerea că fiecare pas înainte pe calea destinderii şi păcii reprezintă un DA spus vieţii înşăşi pe planeta noastră. Apelul Preşedintelui României şi Erou al Păcii răsună puternic în adîncul fiinţei fiecăruia: „Să demonstrăm prin votul nostru pentru reducerea unilaterală cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor şi cheltuielilor militare, voinţa nestrămutată a poporului român pentru înfăptuirea dezarmării şi în primul rînd a dezarmării nucleare, hotărîrea poporului nostru de a se angaja cu toate forţele şi de a participa activ la lupta pentru o lume fără arme, fără războaie!"

Într-adevăr, cum am fi putut răspunde mai hotărîţi şi loial decît prin totala adeziune exprimată la 23 noiembrie 1986 la un act ce dobîndeşte un prestigiu internaţional evident pentru conţinutul plin de responsabilitate în faţa destinului umanităţii, el avînd acoperirea faptelor. Noi înşine fiind în consonanţă cu afirmarea şi strădania consacrate idealurilor măreţe ale lumii, ne dovedim totodată şi beneficiari ai făgăduinţelor biblice după cuvîntul apostolului: „Cel ce voieşte să iubească viaţa şi să vadă zile bune, să se ferească de rău şi să facă binele, să caute pacea şi să o urmeze" (I Pt. 3, 10—11).

Prin orice bună făurire ne pronunţăm pentru progres şi pace. Este în această realitate un vot dat vieţii înseşi.

„Pentru pacea a toată lumea şi pentru unirea tuturor"

(Continuare din pag. 1)

seceri. Nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia şi nu va mai face războaie" (Isaia 2, 4).

Vorbind despre pace ca despre binecuvîntarea lui Dumnezeu, psalmistul David zice: „Domnul va binecuvînta pe poporul său cu pace" (Ps. 28, 11) iar Isaia afirmă că: „Pacea va fi lucrul dreptăţii, roada dreptăţii va fi liniştea şi nădejdea" (Isaia 32, 17).

Venind în lume Mîntuitorul, încă în noaptea sfîntă a naşterii Sale, îngerii au cîntat imnul păcii: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăînvoire" (Luca 2, 14).

De pe amvonul Său din munte Mîntuitorul a spus ucenicilor Săi şi lumii întregi: „Fericiţi făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5, 9). Vorbindu-le mai tîrziu despre apropiata Sa plecare la Tatăl, El le spune ucenicilor: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă" (Ioan 14, 27), iar după învierea Sa din morţi îi salută, de fiecare dată, cu cuvintele: „Pace vouă!" (Ioan 20; 21.26).

Sfinţii apostoli, urmînd învăţătura şi pilda Mîntuitorului, vor propovădui pretutindeni pacea între oameni. Astfel sfîntul apostol Pavel scrie în ep. către Evrei cap. 12, v. 14: „Căutaţi pacea şi sfinţenia fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu" iar în cea către Romani la cap. 12 v. 18: „trăiţi în pace cu toţi oamenii". De asemenea citim în ep. I a sf. ap. Petru la cap. 3 v. 10—11: „Cel ce voieşte să iubească viaţa şi să vadă zile bune... să caute pacea şi s-o urmeze".

Sfinţii părinţi continuă să propovăduiască în acelaşi duh despre roadele şi însemnătatea păcii.

Rămînînd întru totul credincioasă învăţăturii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos şi urmînd vestirea sfinţilor apostoli şi a sfinţilor părinţi, Biserica dreptmăritoare prin ierarhii, slujitorii şi credincioşii ei dintotdeauna s-a străduit să fie slujitoare a păcii. Astfel la fiecare Sfîntă Liturghie care de îndată după Binecuvîntare începe cu cuvintele de îndemn: „Cu pace Domnului să ne rugăm", preotul ortodox cheamă pe credincioşi ca împreună cu el să se roage: „pentru pacea a toată lumea şi pentru unirea tuturor" ...,

Azi, cînd pacea lumii este mai mult ca oricînd primejduită prin acumularea de arme şi armament de distrugere ce pune în pericol însăşi existenţa vieţii pe planeta noastră, mai mult ca oricînd trebuie să luptăm pentru statornicirea unei păci trainice şi adevărate şi între toţi cei înrolaţi în frontul păcii, slujitorii şi credincioşii Bisericii noastre Ortodoxe trebuie să rămînă mereu în prima linie. Ei au sprijinit şi vor sprijini întotdeauna orice acţiune întreprinsă în vederea instaurării şi păstrării păcii pe pămînt.

Făcînd parte dintr-un neam iubitor de pace care n-a căutat să cotropească niciodată alte popoare ci doar să-şi apere pămîntul sfînt al moşilor şi strămoşilor săi, noi fiii buni ai Bisericii strămoşeşti şi ai scumpei Românii ne bucurăm nespus de mult că între cei ce luptă pentru pace şi s-au afirmat pe plan mondial, ca un erou al păcii şi al dreptăţii ce nu precupeţeşte nici un efort pentru ca în lume să fie pace este mult iubitul preşedinte al patriei noastre domnul Nicolae Ceauşescu.

La iniţiativa şi propunerea Domniei Sale, Marea Adunare Naţională a Republicii Socialiste România a legiferat în ziua de 23 octombrie 1986 instituirea referendumului din 23 noiembrie 1986 în care poporul nostru a fost chemat să se pronunţe asupra hotărîrii guvernului ţării noastre de a reduce cu 5 la sută armamentele, efectivele şi cheltuielile sale militare dînd astfel un nemaiîntîlnit exemplu celorlalte state ale lumii să procedeze astfel pentru ca treptat-treptat să scadă tensiunea dintre ţări şi popoare şi să se instaureze un climat de destindere, prietenie, colaborare şi pace.

Avînd acest fericit prilej de a ne exprima prin vot dorinţa noastră de a ne arăta că dorim să slujim alături de toţi fiii adevăraţi ai patriei noastre dragi idealurile măreţe ale ţării, noi slujitorii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române în 23 noiembrie 1986, zi ce va rămîne în istorie ca o zi a păcii, am votat cu toată convingerea şi hotărîrea legea propusă spre aprobare prin referendum, lege ce va aureola şi mai mult omenia şi demnitatea poporului nostru în faţa întregii lumi.

De la cuvinte la fapte...

uriaşe de armament şi s-au creat, irosindu-se imense resurse materiale şi financiare şi de inteligenţă creatoare, mijloace de distrugere din ce în ce mai perfecţionate, situaţie care a adus omenirea în pragul unei catastrofe. Mai mult ca oricînd, pacea lumii presupune şi reclamă acum nu declaraţii verbale, ci fapte şi măsuri concrete, efective.

În aceste condiţii dramatice, noua iniţiativă a preşedintelui României, Domnul Nicolae Ceauşescu — care-şi confirmă prin aceasta încă odată prestigiul şi renumele de Erou al Păcii — privind reducerea unilaterală cu 5 la sută de către România a armamentelor, efectivelor şi cheltuielilor militare, iniţiativă adoptată şi legiferată de Marea Adunare Naţională în şedinţa din 24 octombrie a. c. urmînd ca la referendumul din 23 noiembrie să primească girul întregii noastre naţiuni, indică în mod limpede şi elocvent calea ce trebuie urmată pentru salvarea omenirii. Prin acesta, România dă un nou exemplu grăitor de unire a vorbei cu fapta. Dînd expresie voinţei întregului nostru popor, măsura legiferată ca şi referendumul din 23 noiembrie sînt o mărturie de abordare constructivă a problemei majore a contemporaneităţii: Pacea Lumii. Ele promovează exact acea politică de care e nevoie pentru depăşirea actualelor grave încordări şi tensiuni create în viaţa internaţională ca urmare a escaladării aberantei curse a înarmărilor între marile puteri. Departe de a ameninţa securitatea cuiva şi opunînd politicii de forţă, forţa exemplului constructiv, ele reprezintă, dimpotrivă, o acţiune concretă, perfect realistă, pe linia dezarmării, care demonstrează totodată că înfăptuirea acestui deziderat stringent al viitorului omenirii este perfect posibilă.

Răspunzînd imperativelor celor mai urgente ale zilelor noastre şi evidenţiind încă odată vocaţia de pace sădită în firea poporului român, hotărîrea României se înscrie în acelaşi timp în deplin consens cu nobilele obiective ale „Anului Internaţional al Păcii" de la care popoarele lumii de pretutindeni aşteaptă întreprinderea de paşi concreţi în vederea ajungerii la o înţelegere corespunzătoare în privinţa înfăptuirii dezarmării generale şi totale, în primul rînd a celei nucleare, la eliminarea tuturor obstacolelor ce stau în calea păcii, securităţii şi colaborării. Valoarea unei asemenea măsuri constă atît în posibilitatea de deblocare a unor importante resurse în favoarea dezvoltării şi relansării economiei mondiale cît şi în forţa exemplului demn de urmat pentru toate naţiunile lumii.

Întregul nostru popor, muncitori, ţărani, intelectuali, bărbaţi şi femei, tineri şi vîrstnici îşi exprimă cu acest prilej adeziunea deplină faţă de această importantă măsură de natură să determine promovarea cauzei dezarmării, să dea un exemplu mobilizator pentru toate statele, pentru toate forurile de negociere. În condiţiile agravării încordării internaţionale oferim lumii întregi un exemplu curajos, deschis şi concret. Dovedim că se poate trece la efectuarea de reduceri militare fără a afecta cu nimic securitatea naţională. Şi nutrim speranţa că şi alte state vor urma neîntîrziat nobilul exemplu românesc, ceea ce ar conduce nemijlocit la îmbunătăţirea climatului politic, la sporirea încrederii atît de necesare în făurirea unei lumi mai drepte şi mai bune, fără arme şi fără războaie.

Vestind în lume „Evanghelia Păcii" (Efes. 6, 15) lui Hristos Iisus — care este „Pacea noastră" (Efes. 2, 14) şi Care „venind a binevestit: Pace vouă, celor de departe şi celor de aproape" (Ef. 2, 17) fericind cu darul înfierii pe „făcătorii de pace" (Mt. 5, 9) — şi împlinind în lume în puterea Lui lucrarea de reconciliere şi împăcare a oamenilor cu Dumnezeu, întreolaltă şi în ei înşişi, Biserica Ortodoxă Română n-a încetat nici o clipă să acţioneze cu mijloacele specifice pentru a sădi pacea şi bunăvoinţa în inimile credincioşilor ei, pentru statornicirea şi întărirea păcii între toţi oamenii. Insistînd, în conformitate cu vocaţia sa fundamentală, cu precădere asupra aspectului spiritual-moral al păcii, cu convingerea că în ultimă instanţă procesul de realizare a Păcii Omului şi a umanităţii se identifică cu zidirea Omului Păcii, Biserica noastră nu pierde din vedere faptul că pacea este un complex în care dimensiunea militară, social-economică şi politică joacă un rol determinant. Fără a-şi putea aroga funcţii politice şi social-economice proprii, care nu ţin de esenţa constituţiei şi misiunii sale divine, Biserica ai cărei membri sînt totodată şi cetăţeni angajaţi activ în viaţa societăţii cu rosturi social-economice şi politice precise, nu a fost, nu este şi nu va fi niciciînd indiferentă faţă de aceste dimensiuni constitutive ale vieţii credincioşilor ei. Dimpotrivă, ea a fost întotdeauna alături de popor sprijinindu-l activ de pe poziţii proprii şi cu mijloace specifice în toate momentele cruciale ale realizării aspiraţiilor sale de dreptate socială, independenţă naţională şi coexistenţă paşnică cu toate popoarele lumii.

În conformitate cu această poziţie şi atitudine tradiţională a sa de-a lungul istoriei, şi acum, în aceste momente de agravare a încordării internaţionale şi de sporire a riscului unei catastrofe nucleare, atotnimicitoare, Biserica Ortodoxă Română a salutat din toată inima noua şi strălucita iniţiativă de pace a preşedintelui României, răspunzînd în unanimitate şi deplină unitate cu un DA răspicat la referendum, înţelegîndu-l ca pe un DA în favoarea vieţii şi păcii pe pămînt.

TELEGRAMĂ

(Continuare din pag. 1)

între Eroii neamului, spre a vă exprima și cu acest solemn prilej sentimentele de aleasă cinstire și deosebită stimă pentru activitatea pe care cu înțelepciune, bărbăție și pilduitoare dăruire o desfășurați în slujba măreței opere de ridicare a patriei pe noi culmi de civilizație și progres, pentru contribuția de excepțională însemnătate adusă la apărarea păcii, a vieții și liniștii popoarelor, la soluționarea marilor probleme cu care se confruntă astăzi omenirea.

Prin alegerea ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a Î. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Teoctist Arapașu, Colegiul Electoral Bisericesc are conștiința că a împlinit un act de răspundere și își exprimă convingerea că și în continuare clerul și credincioșii de pe tot cuprinsul țării vor fi îndrumați în spiritul dragostei și al înfrățirii în muncă, al respectului față de memoria înaintașilor, al dăruirii pentru înflorirea patriei noastre socialiste. Cu aceste simțăminte unanim împărtășite de fiii Bisericii noastre, vă mulțumim din adîncul inimii, mult stimate domnule președinte, pentru climatul de largă libertate religioasă de care ne bucurăm și în care ne desfășurăm activitatea, asigurîndu-vă că sîntem ferm hotărîți să ne situăm la înălțimea măreței epoci de creație, construcție și progres, căreia poporul i-a dat, cu recunoștință și mîndrie, numele dumneavoastră iubit.

Dînd cea mai înaltă apreciere întregii politici interne și externe a statului nostru, ale cărei principii, pătrunse de profund umanism, și-au găsit o nouă și puternică afirmare în memorabila dumneavoastră cuvîntare rostită recent de la tribuna Marii Adunări Naționale, ne exprimăm hotărîrea de a sprijini cu toată fermitatea generoasele inițiative ale României, consacrate opririi cursei înarmărilor, eliminării armelor nucleare, a tuturor armelor, triumfului păcii și rațiunii în întreaga lume. Răspunzînd cu toată căldura inimilor noastre vibrantei chemări pe care ați adresat-o poporului, vom spune un DA hotărît la apropiatul referendum privind reducerea unilaterală cu 5 la sută de către țara noastră a efectivelor, armamentelor și cheltuielilor militare.

Însuflețiți de aceste gînduri, vă încredințăm, mult stimate și iubite domnule președinte Nicolae Ceaușescu, că ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, asemenea întregului și vrednicului nostru popor, vă înconjoară și vă urmează cu fierbinte dragoste și devotament în strădaniile ce le depuneți pentru propășirea și independența patriei, pentru cauza păcii, înțelegerii și colaborării între toate popoarele lumii.

DESFĂȘURAREA ALEGERII ȘI INSTALĂRII PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Biserica Ortodoxă Română, văduvită de întîiul ei stătător prin trecerea la cele veșnice în data de 31 iulie 1986, a vrednicului de pomenire patriarh Iustin Moisescu, și-a împlinit această lipsă prin alegerea, în data de 9 noiembrie a. c., a Înalt Prea Sfințitului Teoctist Arapașu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, ca Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Potrivit art. 133, alin. II din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist a devenit Patriarh Locotenent de îndată ce s-a întîmplat decesul Patriarhului Iustin și în această calitate și în baza prevederilor art. 130, alin. 3 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, după trecerea termenului legal de trei luni de la vacantarea scaunului de patriarh, a convocat Colegiul Electoral Bisericesc pentru Duminică, 9 noiembrie 1986, în vederea alegerii noului patriarh.

După rînduiala îndătinată, în preziua alegerii s-a oficiat, în catedrala patriarhală, vecernia cu priveghere.

A doua zi, 9 noiembrie 1986, în prezența tuturor membrilor Sf. Sinod, a membrilor Colegiului Electoral Bisericesc și a credincioșilor, s-a oficiat, în catedrala patriarhală, Sf. Liturghie de către un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. S. Roman Ialomițeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

După Sf. Liturghie, la orele 11, a avut loc slujba Te-Deum-ului, invocîndu-se harul Duhului Sfînt asupra lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc, după care, la orele 11,30, toți cei în drept au trecut în sala de ședințe a Adunării Naționale Bisericești din Palatul patriarhal, unde s-au desfășurat lucrările alegerii noului patriarh.

Din Colegiul Electoral Bisericesc au făcut parte:

— Membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

— Delegații de drept în Colegiul Electoral Bisericesc ai autorităților de stat:

— D-l Marin Ivașcu, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale.

— D-l Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor, delegat al Guvernului Republicii Socialiste România.

— Membrii clerici și mireni ai Adunării Naționale Bisericești, reprezentînd cele 13 eparhii ale Patriarhiei Române.

— Membrii clerici și mireni ai Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

— Rectorii celor două Institute teologice universitare din București și Sibiu.

— Directorii celor 6 Seminarii teologice din țară.

La orele 11,45 o delegație a Colegiului Electoral Bisericesc a invitat pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist, Locțiitor de Patriarh, pe delegații autorităților de stat, pe Înalt Prea Sfințiții Mitropoliți și pe Prea Sfințiții Episcopi și Arhierei să poftească în Sala Adunării Naționale Bisericești.

După rostirea rugăciunii „Împărate ceresc", au fost desemnați doi secretari și s-a făcut apelul Colegiului Electoral Bisericesc, constatîndu-se că există majoritatea legală.

S-a dat citire apoi acordului Departamentului Cultelor pentru deschiderea lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc.

Îndeplinindu-se astfel toate formalitățile pentru deschiderea lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist a rostit o cuvîntare, în care a arătat, la început, scopul convocării Colegiului Electoral Bisericesc: „Sîntem chemați — a arătat Î. P. S. Sa — să înscriem cu mult discernămînt și cu înalt simț de responsabilitate, o nouă pagină în istoria multiseculară a Bisericii noastre strămoșești: alegerea noului ei Întîistătător".

În continuare, Î. P. S. Sa a adus un profund omagiu personalității celui vrednic de pomenire Iustin patriarhul arătînd că: „Zestrea pe care adormitul întru fericire, Patriarhul Iustin a lăsat-o obștei noastre drept măritoare și poporului din care a odrăslit, este deosebit de bogată și prețioasă, atît în domeniul gîndirii și doctrinei, cît și în cel practic și pastoral, căci după cum se știe, întreaga sa viață, el a slujit și a străjuit Ortodoxia noastră românească, nu de pe o singură înălțime, ci de pe culmile multor munți de strădanii și răspunderi, închinate Bisericii și Patriei noastre dragi. Erudit slujitor al teologiei, cu o aleasă cultură, el a dat la lumină studii și cărți de excepțională valoare... Ca om de gîndire și cercetare teologică, patriarhul de pioasă memorie Iustin s-a format și a rămas un mare cărturar, nu numai prin ceea ce el însuși a agonisit, ca opere scrise sau traduse, ci și prin impulsurile noi pe care le-a împrumutat gîndirii și scrisului teologic românesc în calitate de profesor și ierarh. A inițiat traducerea în românește și tipărirea colecției „Părinți și scriitori bisericești" și s-a preocupat îndeaproape de tipărirea scrierilor biblice, a cărților de cult și a multor studii de actualitate pentru viața bisericească, ridicînd prestigiul culturii noastre teologice și asigurîndu-i cuvenita ei afirmare în sînul Ortodoxiei și al celorlalte confesiuni creștine...

În marile organizații creștine, cum sînt: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene, Conferința Creștină pentru Pace..., Patriarhul Iustin a fost ani de-a rîndul purtătorul de cuvînt cel mai autorizat al Bisericii noastre...

Personalitatea excepțională a Patriarhului Iustin... s-a împlinit armonios și printr-o activitate neobosită închinată mobilizării conștiințelor pentru apărarea vieții și pentru salvgardarea păcii pe pămînt...

Patriarhul Iustin a arătat felul în care fiii Bisericii noastre trebuie să fie prezenți în viața, preocupările și aspirațiile poporului român, în noile condiții pentru făurirea României contemporane, libere, independente și suverane...

Ca deputat în Marea Adunare Națională, vreme de mai bine de un sfert de veac, sau ca membru în Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, încă de la înființarea acestuia și pînă în ultima zi a vieții sale, Patriarhul Iustin s-a dovedit un însuflețit patriot...

Zestrea pe care am înfățișat-o se dublează cu grija arătată de patriarhul Iustin pentru patrimoniul național cultural, restaurînd sanctuarele moldovene. Nu i-a lipsit, cum se știe, darul gospodăresc".

După ce a readus astfel în memorie chipul luminos al celui de al IV-lea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a adresat Colegiului Electoral Bisericesc părinteasca poftire de a proceda la desemnarea prin vot a unui demn urmaș al vrednicilor patriarhi care au stat la cîrma Ortodoxiei românești.

Pentru a permite membrilor Colegiului Electoral să se consulte asupra persoanei care va fi găsită potrivită să preia cîrma destinelor Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Sa solicită și obține aprobarea ca lucrările să fie suspendate pentru o jumătate de oră.

La reluarea lucrărilor se procedează la alegerea a doi bărbați de încredere care să fie de față la depunerea și scoaterea buletinelor din urnă. S-au citit apoi prevederile art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea B. O. R. privitoare la modalitatea în care urmează să se facă alegerea.

Apoi, cei doi bărbați de încredere au împărțit buletinele de vot și s-a trecut la votarea propriu-zisă.

Cînd s-a purces, după aceea, la despuierea scrutinului, s-a constatat că primul vot a fost acordat Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, motiv pentru care, potrivit rînduielii, Î. P. S. Sa a cedat președinția Colegiului Electoral Bisericesc Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie al Ardealului, care a continuat citirea voturilor.

Rezultat final: Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist a fost ales în unanimitate patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Într-o atmosferă de entuziasm, care a cuprins întreaga sală, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie al Ardealului a adresat noului ales patriarh o emoționantă cuvîntare (textul cuvîntării se publică parțial, în cuprinsul prezentului număr al ziarului).

Vădit mișcat de noua perspectivă de slujire a Bisericii strămoșești, ce i se deschidea în față, prin voia lui Dumnezeu și alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc, Prea Fericitul Părinte Teoctist, patriarh ales al Bisericii Ortodoxe Române a dat răs-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

CUVÎNTAREA ÎNALT PREA SFINȚITULUI TEOCTIST, DUPĂ ALEGEREA CA PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

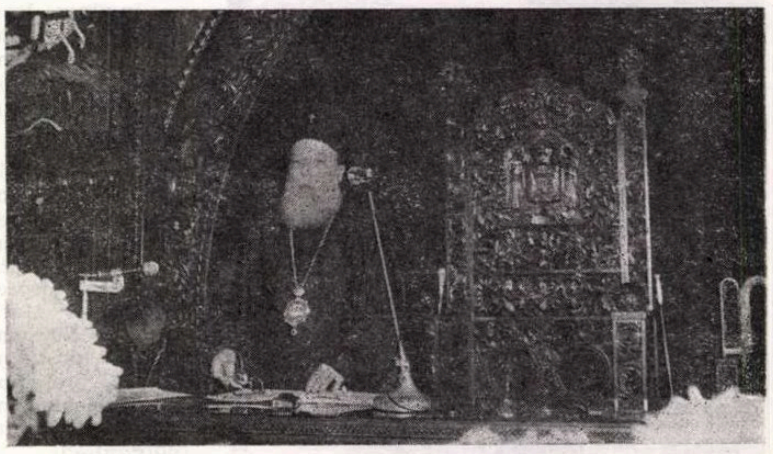

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Îmi stăpînesc cu greu emoția de care mă simt cuprins în aceste clipe solemne, cînd Providența divină și-a unit tainic vrerile cu acelea ale înaltei ierarhii bisericești, cu ale reprezentanților clerului și credincioșilor din țara noastră, alegîndu-mă în această slujire de mare răspundere. Din noianul de gînduri și simțăminte care îmi năpădesc sufletul și inima, întîiul gînd îl înalț către Părintele luminilor de la care pogoară toată darea cea bună și tot darul desăvîrșit, plecîndu-mi cu smerenie fruntea în fața nemărginitei iubiri a lui Dumnezeu, „Cel ce mă încinge cu putere și a pus neprihănită calea mea" și „peste cele înalte mă pune" (Ps. 17, 35, 26).

Deschizînd cămara cea de Taină a Bisericii, în timp și loc, deslușesc voia și chemarea cea sfîntă a Mîntuitorului Hristos care mi-a călăuzit pașii din fragedă tinerețe spre „curțile lui Dumnezeu" (Ps., 115, 10), spre sanctuarele voievodale ale Moldovei și, apoi, pe calea studiilor teologice. La această nouă răscruce din viața mea să-mi fie îngăduit să adaug cu graiurile mele: Doamne, dacă m-ai așezat peste cele înalte, Te rog să rămîi cu mine totdeauna; luminează-mi mintea spre înțelegerea deplină a slujirii mele arhipăstorești; întărește brațul meu pentru a săvîrși binele și dragostea dintre oameni și fericirea vieții lor; așa cum mi-ai îndreptat pînă astăzi cărările vieții tot astfel, și de aici înainte, fii cu mine și mă ajută să împlinesc, precum voiești Tu, toate cele ce sînt spre folosul clerului și credincioșilor sfintei noastre Biserici pe acest străvechi pămînt românesc.

Așez la temelia acestei alegeri trecutul meu de slujire a Sfîntului Altar timp de peste cinci decenii și jumătate, împlinit cu dăruire pe diferite trepte ierarhice de tot mai înaltă răspundere. În toate ținuturile din țară în care m-au purtat aceste rosturi, am stăruit asupra muncii și îndatoririlor arhierești cu rîvnă statornică, îndemnat totdeauna de gîndul de a înfăptui ceva care să rămînă, de a realiza lucru trainic, care să lege de vatra credinței străbune sufletele clerului și credincioșilor.

Mi-a hărăzit Dumnezeu prilejul unic să slujesc cîteva eparhii cu cler și credincioși îmbunătățiți, încît am învățat și am simțit cît de pilduitor trăiesc ei credința ortodoxă și dragostea de patrie. A fost o experiență extrem de folositoare, dar și emoționantă, în același timp. De aceea, mărturisesc că despărțirea a fost — de fiecare dată — cît se poate de anevoioasă. Cel mai greu îmi este însă să mă despart acum de Moldova, de Botoșani — leagănul prunciei mele și locul unde odihnesc părinții și străbunicii mei.

Astăzi, Măritul Colegiu Electoral a hotărît alegerea mea pentru cea mai înaltă slujire bisericească din țara noastră. Măsor, din adîncuri, cu ochii sufletului meu, măreția evenimentului. Dragostea și prețuirea cu care mă înconjurați mă copleșesc, iar cuvîntul meu de răspuns la toate acestea este unul singur: să nu mă lipsiți de această dragoste.

Mărit Colegiu,

Chemat acum la un drum nou în slujirea Bisericii noastre, gîndul se îndreaptă departe, în istorie, spre chipurile de sfinți ierarhi de la Tomis, Părinți și scriitori bisericești care au continuat și înflorit predica Sfîntului Apostol Andrei pe pămîntul nostru românesc. De ei ne apropiem, ca de niște începători ai noștri duhovnicești, spre a sorbi din înțelepciunea și rîvna cu care au organizat și au zidit aici „Sfînta Sfintelor" Ortodoxiei noastre românești, Biserica Ortodoxă Română.

Studii de istorie română contemporană — întreprinse, îndeosebi, în ultimii 20 de ani — pun tot mai mult în lumină faptul că Mitropolia Ungro-Vlahiei, continuatoarea străvechilor episcopii tomitane, este cel mai vechi așezămînt de organizare bisericească din Țara Românească, datînd de la jumătatea veacului XIV, cînd mitropolitul Iachint, la cererea voievodului Nicolae Alexandru Basarab și cu învoirea Patriarhului Ecumenic, a fost strămutat de la Vicina la Curtea de Argeș, capitala de atunci a țării. El avea să pună ordine în viața clerului și credincioșilor din satele și tîrgurile răspîndite pe vaste întinderi geografice între Carpați și Dunăre, pînă la Marea cea Mare. Acestea sînt adevăruri istorice pe care se cuvine să le păstrăm cu sfințenie.

Sîntem, așadar, una din cele mai vechi Biserici de pe continentul european, iar zămislirea noastră ca popor s-a înfăptuit — pe plan spiritual — sub influența hotărîtoare a factorului creștin răsăritean, poporul român fiind singurul popor, nu din Europa, ci din întreaga lume, de obîrșie dacoromană, care și-a păstrat etnia și latinitatea de-a lungul a două milenii, împreună cu închinarea cea ortodoxă. Considerăm că aceste adevăruri istorice, cel al rolului ortodoxiei românești, precum și cel a Țărilor Române în aria creștinătății răsăritene, trebuie adîncite și valorificate.

Se știe că, după căderea Constantinopolului toate patriarhatele ortodoxe răsăritene au cunoscut un continuu declin. În această situație, Principatele Românești, Valahia și Moldovalahia, organizate ca state independente cu un secol mai înainte, au devenit un „Pămînt al Făgăduintei", care a asigurat subzistența materială a Ortodoxiei, locul de unde a răsunat glasul ei prin tipăriturile din tiparnițele Mănăstirilor românești. Mai bine de patru secole, evlavia ortodoxă din Țara Românească și Moldova a fost pilonul de susținere al Patriarhiatelor ortodoxe răsăritene și al Muntelui Athos.

Cunoscute atît în Răsărit, cît și în Apus, Țările Române au constituit locul de întîlnire al culturilor; pe plan spiritual, aici, s-a împlinit acea sinteză de gîndire și de expresie a artei bisericești, autohtone, a cutezanței de introducere a limbii române în cult și a biruinței scrisului românesc. Este cunoscut că Biserica noastră a fost așezămîntul spiritual care a modelat graiul poporului român și i-a încălzit aspirațiile de libertate, de-a lungul veacurilor. Ierarhii și slujitorii ei au militat pentru întemeieri de școli, au promovat activitatea de scriere, în chiliile mănăstirești, a celor dintîi manuscrise în limba română, întemeind primele tipografii, de sub teascurile cărora au fost date la iveală primele tipărituri în limba română pentru toată semințiа românească. Este cunoscută, de asemenea, strădania Bisericii în cultivarea artelor de tot felul: arhitectura, pictura, muzica, sculptura, broderia etc. Este, iarăși, cunoscut patriotismul cronicarilor din mănăstiri sau de la biserici, aportul lor la istoria neamului, precum și rolul primelor tipărituri românești care au pus bazele literaturii române, cu mireasma graiului și versului străbun, limpede și curgător.

Cît privește legătura cu țara și poporul, cu năzuințele lui sfinte de libertate, de fericire, se știe, de asemenea, că mitropoliții țării s-au aflat totdeauna lîngă voievozii neamului. În vremuri de grea cumpănă pentru țară, mitropolitii și episcopii le-au fost sfetnici înțelepți și au îndeplinit pentru ei, în anumite împrejurări, importante misiuni diplomatice. Biserica a fost prezentă prin cei mai buni dintre ierarhii și slujitorii săi la toate evenimentele de răscruce din istoria neamului. Ea s-a aflat lîngă Tudor din Vladimiri, la 1821, lîngă revoluționarii de la 1848, lîngă unioniștii de la 1859, în războiul care ne-a adus independența de stat în 1877, alături de țăranii anului de văpaie — 1907, în marele război pentru unitatea și întregirea neamului din 1916—1918, și n-a lipsit din lupta pentru desăvîrșirea statului național unitar român, la 1 Decembrie 1918.

Șirul mitropoliților care au păstorit în jilțul arhieresc al Ungro-Vlahiei, de la 1359 și pînă la întemeierea patriarhatului, în 1925, este — precum bine se știe — lung, iar viața și lucrarea lor sînt cu îndreptățire ilustrate, cu slove de aur, în Istoria Bisericii Românești.

Unii, ca Nifon al II-lea, fost patriarh al Țarigradului, au dovedit înțelepciune, inițiativă și spirit de organizatori ai vieții bisericești; alții, ca Macarie al II-lea, Teofil și Ștefan, Teodosie și Antim Ivireanul au tipărit carte bisericească, mai întîi slavonă, la numai cîteva decenii după ce Guttenberg perfecționase epocala invenție a tiparului, apoi, în limba română, între acestea înscriindu-se și monumentul de cultură românească care a fost Biblia lui Șerban Cantacuzino din 1688. Dintre mitropolitii Ungro-Vlahiei, mulți au purtat de grijă școlilor pentru luminarea poporului, precum si seminariilor pentru pregătirea preotilor și învățătorilor de la sate.

Din tot ceea ce acești vrednici mitropoliți de pioasă amintire au înfăptuit pe pămînt românesc veacuri de-a rîndul, străbate pînă la noi simțămîntul dragostei de țară în care le-a fost dat să trăiască, hotărirea nestrămutată de a sluji fiilor neamului, în aspirațiile lor cele mai sfinte pentru o viață fără obidă, luminoasă și prosperă, trăită în demnitate și libertate națională.

Din paginile istoriei Patriarhiei Bisericii noastre, strălucește personalitatea primilor patru patriarhi, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Iustin Moisescu, care au acoperit cu lucrarea lor șase decenii din Istoria contemporană a Bisericii Ortodoxe Române. Patriotismul lor îmi va

(Continuare în pag. a 4-a)

DESFĂȘURAREA ALEGERII ȘI INSTALĂRII...

(Continuare din pag a 3-a)

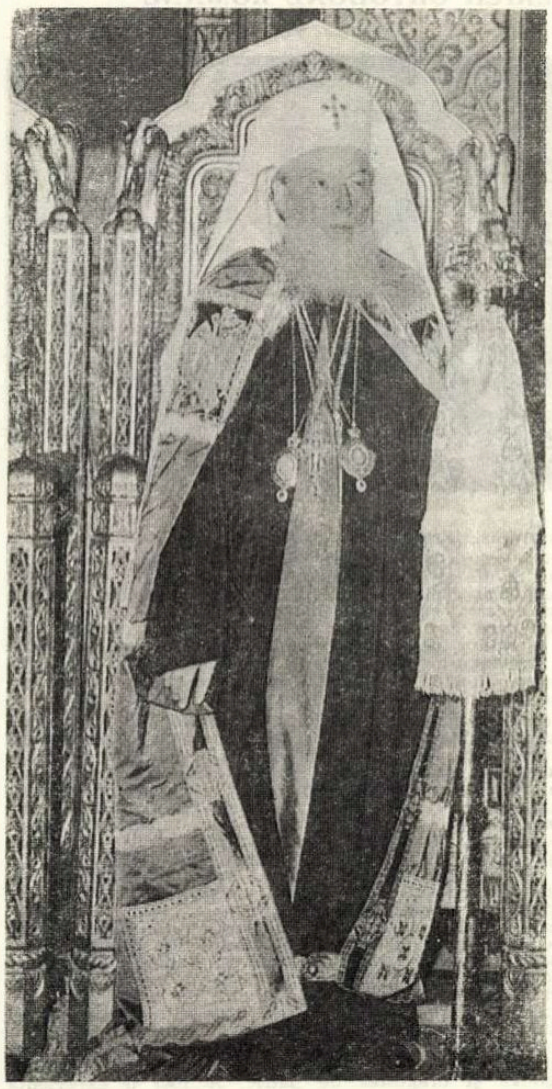

trei Înalți Ierarhi, membri ai Sinodului permanent au înmînat Prea Fericitului Părinte Teoctist însemnele patriarhale și l-au așezat în jilțul patriarhal.

Au participat la acest moment solemn, din partea înaltei ocîrmuiri de stat, Dl. Marin Ivașcu, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale și Dl. Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor și reprezentant al Guvernului Republicii Socialiste România.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului a adresat Prea Fericirii Sale Teoctist, noul patriarh întronizat, un cuvînt de cinstire și felicitare, în numele Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. (Cuvîntul se redă parțial, în prezentul număr).

A vorbit apoi Domnul Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor care evocînd climatul tradițional de libertate religioasă din țara noastră și referindu-se la îndatorirea tuturor cultelor de a sluji cu rîvnă și abnegație interesele poporului, dezvoltarea multilaterală a patriei socialiste și cauza păcii mondiale, a felicitat pe noul Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române și i-a urat, în numele Departamentului Cultelor, sănătate, pace și îndelungată arhipăstorire.

Sanctitatea sa Diodor, patriarhul Ierusalimului, prezent în persoană la acest fericit eveniment al Bisericii Ortodoxe Române l-a întîmpinat pe confratele său întru slujire — Prea Fericitul Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aceste cuvinte:

„Ca o ploaie plină de dulceață a coborît peste cetatea cea sfîntă vestea alegerii în unanimitate a Prea Fericirii Voastre ca întîistătător al Prea Sfintei Biserici Ortodoxe a României, ca urmaș al fericitului întru adormire patriarh Iustin. Se bucură în mod deosebit și se veselește Maica Bisericilor — Ierusalimul, pentru că un păstor vrednic, păstor bun, încercat ca aurul în foc, după o îndelungată și binecuvîntată arhipăstorire, ia astăzi în mînă cîrma preasfintei Biserici românești". Referindu-se în mod special la strînsele relații frățești care au existat permanent între Biserica Ortodoxă Română și Patriarhia Ierusalimului, Sanctitatea Sa a spus în continuare: „Am venit din cetatea preasfîntă însoțit de ierarhi ai noștri ca să aducem și să transmitem dragostea sinceră și cele mai călduroase felicitări ale Maicii Bisericilor care, cu recunoștință, își aduce aminte de multele, vechile și sfintele legături care au existat între aceasta și Țările binecredincioase românești, legături bazate pe dragostea ce există pînă azi între cele două Biserici ale noastre. Ne referim la acestea — a adăugat Sanctitatea Sa — deoarece Patriarhia Ierusalimului a gustat, în cursul secolelor, adînca evlavie și dăruire a marilor domnitori și a poporului binecredincios al acestei țări... Cler și popor a exprimat și manifestat în multe feluri respectul către venerabilii noștri înaintași care în vremuri grele pentru Patriarhia Ierusalimului au săvîrșit călătorii obositoare în țările dunărene ca să obțină ajutor și solidaritate de la domnitorii acestora și în felul acesta să asigure privilegiile și drepturile de necontestat ale Bisericii noastre ortodoxe la locurile sfinte. Fericiții întru adormire patriarhi, în același timp, pătrunși de dragoste părintească pentru binecredinciosul popor român, au vizitat în nenumărate rînduri aceste ținuturi ca să aducă credincioșilor harul și binecuvîntarea locurilor sfinte. De atunci și pînă astăzi, Biserica Ierusalimului urmărește, cu dragoste frățească, mersul înainte al Bisericii României și participă la cele mai importante evenimente din viața acesteia.

În semn de dragoste frățească, de adîncă prețuire și stimă, Sanctitatea Sa Diodor, patriarhul Ierusalimului a înmînat Prea Fericitului Patriarh Teoctist o cîrjă de arhipăstor, un dicher și un tricher, precum și cea mai înaltă distincție a Patriarhiei Ierusalimului: Crucea cea mare a Sf. Mormînt. I-a urat apoi ani mulți de viață și rodnică arhipăstorire spre binele Bisericii Ortodoxe Române și spre slava țării, condusă cu înțelepciune de eminentul președinte Nicolae Ceaușescu.

Biserica Ortodoxă Bulgară a fost reprezentată la evenimentul instalării noului patriarh al Bisericii noastre, la cel mai înalt nivel, în persoana Sanctității Sale Patriarhul Maxim, care întîmpinîndu-l frățește pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, i s-a adresat cu aceste cuvinte: „Bucuria sfîntă pe care o trăiește astăzi Biserica soră a României este împărtășită și de Biserica Ortodoxă Bulgară, de episcopatul său, de cinul monahal și cel preoțesc, precum și de fiii ei duhovnicești, văzînd ridicat la înalta demnitate patriarhală pe distinsul ierarh, eminentul teolog, ecumenistul activ, patriotul devotat și militantul ferm pentru pacea Bisericii Ortodoxe Române și a poporului său. Astăzi se întregește această verigă binecuvîntată a întîistătătorilor ierarhi ortodocși angajați în împreunălucrarea pentru întărirea unității sfinte a ortodoxiei și pentru mărturisirea ei în lumea contemporană".

Referindu-se în continuare la relațiile de bună vecinătate și prietenie dintre Bisericile și țările noastre, S. Sa a adăugat: „Este cunoscut faptul că în drumul nostru istoric comun Bisericile și popoarele noastre au înscris pagini de întrajutorare, în vremuri de bucurie și în vremuri de restriște. Aceste relații bine închegate sprijină eforturile de astăzi pentru noi și constructive conlucrări".

Reliefînd apoi obiectivele slujirii comune, în prezent, Sanctitatea Sa patriarhul Maxim a arătat că reprezentanții celor două Biserici surori se ostenesc și azi cu sîrguință și consecvență pentru apărarea principiilor evanghelice, transmiterea nestirbită a tradiției apostolice, salvarea vieții și a omului de la distrugere. Ei se dedică slujirii acestor obiective prin colaborare activă în diferite forumuri de înaltă răspundere ale unității pan-ortodoxe, ale mișcării ecumenice și ale luptei pentru pace.

Sanctitatea Sa a adresat Prea Fericitului Patriarh Teoctist urări de prosperitate, zile bune și îndelungate, slujire fericită și în deplină reușită pentru înflorirea Bisericii Ortodoxe Române, a turmei sale dreptcredincioase, pentru binele și fericirea harnicului popor român.

Șirul vorbitorilor din catedrala patriarhală a continuat cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Chrisostom de Mira, care a reprezentat Patriarhia Ecumenică și a adresat felicitări și bune urări în numele Sanctității Sale Demetrios, patriarhul ecumenic, al Sf. Sinod al Bisericii de la Constantinopol, al clerului și credincioșilor.

În cuvîntul său, Înaltul ierarh a arătat că momentul instalării unui patriarh este o clipă deosebită înaintea lui Dumnezeu, care îl binecuvîntează și îl ridică pe cel care urmează să fie slujitorul Său. Este apoi o clipă mare pentru Biserica însăși care își continuă viața și după moartea întîistătătorului ei și care păstrează în sînul ei continuitatea apostolică, dobîndind prin rînduirea de către ierarhi, un alt întîistătător. În sfîrșit, momentul este mare și pentru persoana patriarhului însuși care

(Continuare în pag. a 5-a)

CUVÎNTAREA ÎNALT PREA SFINȚITULUI TEOCTIST

(Continuare din pag a 3-a)

lumina drumul și străduințile mele pastorale în această epocă de măreție înfăptuiri ale poporului nostru, în care îmi este dat să slujesc acestui Așezămînt Sfînt, cu un trecut atît de bogat și glorios.

Mărit Colegiu,

Am evocat fapte și nume de mari ierarhi, strălucind în istoria noastră — „cea dintîi carte a unei națiuni" — cu gîndul că pilda lor, alături de părinții neamului, este și ne va fi izvor nesecat de înviorare și dreaptă călăuză pe urcușul muntelui responsabilității, conferită prin votul dumneavoastră și exprimată prin cuvîntul încurajator al Î. P. S. Mitropolit ANTONIE al Ardealului. Soborul de ierarhi, încheiat cu chipul de curînd adormitului în Domnul, Patriarhul Iustin, mari pentru Biserica și poporul nostru, pe măsura vremurilor străbătute de ei, stau strajă pururea asupra bunei chivernisiri a întregii lor moșteniri învățătorești și pastorale, de doctrină, tradiție și practică bisericească, căreia se cuvine să le dea strălucire cel rînduit să le fie urmaș, propovăduindu-le, atît pe plan interortodox, cît și pe cel local, național. În acest sens, se poate afirma, pe bună dreptate, că noi continuăm misiunea înaintașilor și întrăm în osteneala, mai ales, a celor patru mari patriarhi ai Bisericii noastre, aflîndu-ne în fața operei începută de Patriarhul Iustin Moisescu și continuînd depănarea firului împlinirii acesteia.

Facem parte din marea familie a Bisericilor ortodoxe surori,, care alcătuiesc împreună și fiecare în parte Biserica cea Una, dar sîntem Biserică autocefală; recunoscută astfel de peste o sută de ani, iar ca Patriarhat de peste 60 de ani. Sîntem în același timp, Biserică locală, egală cu toate celelalte — în limitele spațiului geografic pe care îl acoperă fiii ei duhovnicești din țară, sau dincolo de hotarele ei, — și de aceea sîntem Biserică națională. În acest sens, avem o organizație proprie, cu o identitate aparte, cu chip propriu, potrivit cu sufletul și chipul neamului nostru. Vom avea la inimă preoțimea noastră, pregătirea și cultura ei, și dragostea față de preoțimea și credincioșii români din cele patru zări ale lumii, îndeplinindu-le dorințele de a avea preoți, cărți și obiecte de cult necesare, acolo, pentru menținerea Sfintelor tradiții și datini strămoșești.

Dăruindu-mi întreaga putere de muncă păstrării întregului tezaur mîntuitor al Bisericii noastre strămoșești consider ca parte esențială a misiunii la care sînt chemat să sprijin neîntrerupt năzuințele și înfăptuirile măreție ale poporului român.

Din trăinicia credinței și a geniului său creator ne bucurăm a avea pe pămîntul străbun, un adevărat tezaur al spiritualității lui seculare: biserici și mănăstiri, monumente istorice de valoare unică în lume. Este de datoria noastră ca, luînd aminte la grija conducerii de stat, să facem totul pentru a le păstra și valorifica la cerințele timpului nostru. Sînt pagini de istorie și de credință, sînt vetre de viață și continuitate a poporului și, împreună cu uriașa arhivă a mărturiilor arheologice, ele transmit mesajul existenței și dăinuirii noastre pe pămîntul românesc, apărat și sfințit prin jertfele fără număr ale fiilor neamului nostru. Le vom străjui ca pe adevărate comori ale poporului și țării noastre.

Ca fiecare fiu al Bisericii strămoșești și al neamului, voi continua și din treapta acestei slujiri să călăuzesc clerul și credincioșii pe drumul epocalelor înfăptuiri ale poporului nostru.

Ne vom spori eforturile ca, din iureșul muncii avîntate pentru înflorirea țării, cînd de la un capăt la altul al ținuturilor românești prinde viață și se înalță tot mai strălucitor chipul cel nou al României contemporane, cînd noi ctitorii de lumină, noi izvoare de belșug împodobesc viața țării și a fiilor ei, să fim părtași de cuget și simțire cu harnicul nostru popor român. Sîntem suflet din sufletul acestui popor și trup din trupul lui. Pe același drum de secole, ierarhii, slujitorii și dreptcinstitorii altarelor străbune vom continua să fim alături de munca sa pașnică, să o sprijinim statornic, adeverind, astfel, prin graiul faptelor, atașamentul și dragostea noastră pentru țară și conducătorii ei.

Cu atît mai mult se cuvine să ne sporim eforturile închinate înfloririi vieții harnicului nostru popor, cu cît în condițiile noii orînduiri de stat și a libertății religioase, Biserica Ortodoxă Română își desfășoară, în mod corespunzător, misiunea ei divino-umană, călăuzind fiii ei duhovnicești pe drumul tradiției sfinte de păstrare a unității de credință și a iubirii de patrie. Datori sîntem să subliniem că Biserica noastră s-a bucurat și se bucură de largă înțelegere și sprijin din partea statului. E de la sine înțeles cît curaj și încredere dă acest adevăr în sufletul celui ce, împreună cu Sfîntul Sinod, va chibzui, cu timp și fără timp, la tot ceea ce Biserica Ortodoxă Română are de îndeplinit pentru slujitorii ei de la parohii și mănăstiri, pentru păstrarea unității de credință. Vom sta în sprijinul activității pastoral-misionare a clerului și a pregătirii lui teologice, prin continuarea traducerilor și tipăriturile scrierilor patristice, stimulînd tot ce trebuie să contribuie la continua ridicare a nivelului de cunoștințe liturgice, canonice și de viață bisericească și vom stărui asupra continuării lucrărilor importante de la localul Institutului teologic, a Centrului ecumenic, precum și a celorlalte lucrări începute. În privința relațiilor externe vom manifesta aceeași atitudine deschisă, participînd activ la dialogul teologic cu toate Bisericile ortodoxe, în pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod, și vom promova permanent acțiunile statornicite împreună cu eforturile mondiale ecumenice și pentru pace. Drept pildă pentru continuarea ecumenismului — pe plan național — vom continua frumoasa tradiție a colaborării frățești, a ecumenismului local, ca împreună cu celelalte culte să ne aducem contribuția noastră la unitatea în muncă a tuturor fiilor țării și la păstrarea păcii în lume.

Onorați Reprezentanți ai Conducerii de Stat,
Stimați Membri ai Colegiului Electoral Bisericesc,

Nu numai în Biserica noastră, ci, pretutindeni, pentru împlinirea unor asemenea năzuințe se cer să fie vremuri de pace, de liniște, de încredere între oameni și popoare. Iată pentru ce în fruntea preocupărilor întregului cler și a tuturor fiilor Bisericii noastre strămoșești vom așeza, nu numai rugăciunile tuturor pentru pacea a toată lumea, ci și stăruitoare îndemnuri și, mai cu seamă, acțiuni în favoarea unui climat prielnic dezvoltării ideilor de pace și colaborare internațională. În această preocupare ne stă în față, cu îndemnul și graiul faptelor, însuși Președintele Țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, neobosit militant pentru pacea lumii, personalitate ilustră a timpului nostru, care dînd glas întregului popor, vocației sale de pace, a grefat-o nu numai pe frontispiciul înfăptuirilor epocii, ce în mod îndreptățit îi poartă numele, ci, și în centrul tuturor întîlnirilor și intervențiilor sale din capitalele lumii sau de la înălțimea tribunelor forurilor mondiale. Noua și strălucita sa inițiativă ca Țara noastră să reducă cheltuielile militare, încă din acest an, numit anul Internațional al Păcii cu 5 la sută și organizarea Referendumului pentru ziua de 23 Noiembrie, tălmăcește grija statornică a Președintelui Țării pentru salvarea celui mai de preț bun al omenirii, pacea și viața ei. Acordînd valoarea cuvenită acestui act și noi, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, vom participa cu tot elanul și în deplină unitate de gînd și de faptă cu toți fiii patriei și vom răspunde cu un DA hotărît vieții, păcii și viitorului luminos al poporului nostru.

Biserica noastră, Biserică a păcii, a vieții și a fericirii tuturor oamenilor de pe pămînt, atașată ființial muncii și înfăptuirilor harnicului nostru popor, acordă o înaltă apreciere strădaniilor Președintelui Țării pentru destindere, pentru dialog, pentru acorduri; strădanii cu un larg răsunet internațional. Cuvintele sale, rostite la recenta sesiune a Marii Adunări Naționale, s-au întipărit adînc în inimile noastre, căci, așa cum se exprima Domnia sa: „Nu există și nu poate exista astăzi o altă problemă mai importantă decît asigurarea dreptului suprem al oamenilor, al popoarelor, la existență, la libertate, independență, la viață și pace".

Onorați reprezentanți ai Conducerii de Stat,
Iubiți membri ai Colegiului Electoral Bisericesc,

În starea mea de adîncă emoție, am înșirat cîteva gînduri și dorințe din cele multe, care, pe cît de importante și frumoase se arată, pe atît de grele se dovedesc a fi de purtat, și, mai ales de împlinit de unul singur. După nădejdea în ajutorul Harului dumnezeiesc care pe toate le împlinește, încrederea mea se va îndrepta către dragostea prea iubiților mei părinți și frați, membri ai Sfîntului Sinod, la rîvna colaboratorilor și a celorlalți membri ai forurilor bisericești, la zelul cunoscut al slujitorilor altarelor și catedralelor din învățămîntul teologic, la cinul monahal și la toți bunii credincioși, cunoscuți prin dăruirea și slujirea lor statornică a Bisericii și a Patriei noastre dragi.

Chezășia dreaptă și scumpă ne va fi, tuturor sprijinul prețios al Conducerii noastre de stat, de care Biserica noastră s-a bucurat cu prisosință în îndeplinirea misiunii ei, îndreptată spre slujirea fiilor ei duhovnicești, pentru care rămînem mereu recunoscători Ocîrmuirii înțelepte a patriei noastre.

Din parte-mi, Vă rog să-mi îngăduiți a da glas unui îndemn al Sfîntului Apostol Petru de mare sensibilitate pastorală, care mi-a străjuit cugetul și fapta: „Păstoriți turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră, cercetîndu-o nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru cîștig urît, ci din dragoste" (I Petru, 5, 2).

Așa să fie, cu ajutorul lui Dumnezeu, și noua slujire cu care m-ați învrednicit, de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

În încheiere, îndrept mulțumiri călduroase înaltilor reprezentanți ai autorităților de stat care m-au onorat cu prezența și votul domniilor lor: Domnul Marin Ivașcu, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale; Domnul Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor și reprezentantul Onoratului Guvern, rugîndu-i să se facă interpreții sentimentelor mele de gratitudine și prețuire față de conducerea statului și, personal, față de Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, cel mai iubit fiu al poporului nostru, încredințîndu-l de întregul meu devotament în sprijinul marilor inițiative de înălțare a patriei și a biruinței păcii în lume.

Mulțumesc, cu vie recunoștință Înalt Prea Sfinților Mitropoliți și Arhiepiscopi și Prea Sfinților Episcopi și Arhierei Vicari, membri ai Sfîntului Sinod, pentru votul acordat și îi asigur de dragostea mea frățească.

Mulțumesc, de asemenea, cu părintească dragoste, membrilor clerici și mireni ai Colegiului Electoral, pentru încrederea pe care mi-au acordat-o, asigurîndu-i de toată prețuirea ce o păstrez fiecăruia în parte.

Mă încredințez purtării de grijă a lui Dumnezeu, rugăciunilor clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române pentru ajutor în misiunea și slujirea încredințată astăzi.

DESFĂȘURAREA ALEGERII ȘI INSTALĂRII...

(Continuare din pag. a 4-a)

primește, prin alegere, încrederea Bisericii sale și este ridicat pe primul loc, totdeauna acesta fiind însă și cel mai greu loc. „Avînd conștiința marii responsabilități care apasă, de azi începînd, pe umerii Prea Fericirii Voastre, a arătat I. P. S. Chrisostom — ne unim și noi rugăciunile cu ale ierarhilor și clerului Bisericii Ortodoxe Române pentru ca Dumnezeu să Vă hărăzească înțelepciune și putere ca să puteți împlini marea misiune pe care v-a încredințat-o.

Biserica Constantinopolului Vă felicită! Întîistătătorul ei Vă îmbrățișează în dragoste și pace și așteaptă aceeași dragoste și pace de la Voi și Biserica Voastră".

Oferind Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, ca dar, din partea patriarhului ecumenic o cîrjă arhierească, I. P. S. Sa a spus: „Înmînez această cîrjă ca ea să fie dovada solicitudinii și a bunăvoinței, semnul prezenței între noi și voi a Dumnezeului păcii".

Din partea Bisericii Ortodoxe Ruse a luat cuvîntul la ceremonialul instalării, din catedrala patriarhală, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Filaret de Minsk și Bielorusia.

Înalt Prea Sfinția Sa a citit de fapt o scrisoare a Sanctității Sale patriarhului Pimen al Moscovei și al întregii Rusii adresată noului arhipăstor al Bisericii Ortodoxe Române.

Adresăm Prea Fericirii Voastre — se spune între altele în scrisoare — mesajul dragostei și al păcii și urări de succes în înalta Voastră slujire.

Domnul V-a chemat la cîrma Bisericii Sale în momentul în care sînt puse în fața ei probleme grele. Obiectivele majore cărora trebuie să le acordăm astăzi toată atenția sînt: întărirea unității ortodoxe; progresul și consolidarea mișcării ecumenice; apărarea păcii; interzicerea armei atomice pe pămînt și în cosmos. Cu bucurie mărturisim că Biserica și țara dumneavoastră sînt dăruite acestor idealuri creștine și umane.

Relațiile statornicite între Bisericile noastre de mai bine de 500 de ani sînt relații de prietenie și colaborare. Patriarhii Nicodim, Justinian și Iustin au manifestat sincere sentimente de prietenie față de Biserica Ortodoxă Rusă. Sîntem încredințați — se spune în încheierea scrisorii — că și sub ocîrmuirea Prea Fericirii Voastre aceste relații se vor adînci și desăvîrși spre întărirea frățietății noastre, spre înțelegerea și colaborarea dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice.

La încheierea slujbei și ceremoniilor din catedrală a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Referindu-se la momentul solemn al urcării treptelor jilțului patriarhal, Prea Fericirea Sa a făcut această mărturisire:

„Am săvîrșit acest act... cu cugetul și cu inima adînc copleșite de fiorul marilor răspunderi ce îmi revin, dar, în același timp, îmbărbătat de convingerea că aceasta a fost hotărîrea lui Dumnezeu, în fața căreia am răspuns și de această dată: „Iată vin ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu!"

În continuare, Prea Fericirea Sa a spus:

„Biserica Ortodoxă Română face parte din marea familie a Bisericilor Ortodoxe care alcătuiesc — împreună și fiecare în parte — Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească. În același timp, ea este însă și o biserică locală, națională, cu o identitate aparte, cu un chip propriu, potrivit cu chipul neamului nostru. Biserica noastră a fost legată de ființa poporului român, încă de la zămislirea lui, modelîndu-i chipul cel sufletesc din zestrea ei harică, din înariparea graiului și scrisului, încălzindu-i dorul de unitate, libertate și geniul creator pe vatra existenței și dăinuirii lui milenare.

Frîntă geografic de vitregia vremurilor, această vatră, care îmbrățișa — în albia ei — cele trei mari Țări românești: Muntenia, Moldova și Transilvania, și-a păstrat totdeauna unitatea de credință, de grai, de cultură și aspirații. Cuvînt de întărire, de luminare și de dreaptă învățătură s-a revărsat fără contenire cu îmbelșugare din tezaurul ortodoxiei românești, fie că se izvodea prin străvechile manuscrise, fie prin tipăriturile liturgice ale diaconului Coresi, ale mitropoliților Varlaam de la Iași, Simeon Ștefan de la Alba Iulia, Dosoftei, Antim Ivireanul și atîția alții, care se adresau către „toată semînția românească".

Prin organizarea sa unitară în toate ținuturile românești, prin unitatea sa de învățătură, tradiții și rînduieli de cult, Biserica noastră a sprijinit lupta seculară a poporului român pentru apărarea ființei lui naționale, pentru libertate, independență și suveranitate. În toate răscrucile istorice de făurire a unității provinciilor românești, a unității tuturor fiilor ținuturilor străbune, au fost prezenți ierarhi, clerici și credincioși. Pentru împlinirea idealului de unitate și de neatîrnare, mulți dintre aceștia au suferit moarte martirică, avînd conștiința vie că jertfa lor, ca a tuturor fiilor neamului, va aduce înfăptuirea unității și suveranității poporului român.

Sprijinind această îndelungată luptă, Biserica noastră s-a străduit la rîndul ei să o încoroneze prin dobîndirea recunoașterii autocefaliei și a înălțării ei la rangul de Patriarhie. Dacă sîntem astăzi o Biserică autocefală, cu rang de Patriarhie, cu organizare temeinică, acest lucru se datorește într-o largă măsură condițiilor de dezvoltare a țării și împlinirii idealurilor de unitate de veacuri ale poporului român. De aceea, așa cum în trecut, Biserica noastră a fost alături de popor, în durerile și bucuriile lui, în strădaniile și năzuințele lui, tot astfel și astăzi, cînd înfăptuirile acestui popor au devenit cu adevărat epocale, înflorind sub ochii noștri ca o luminoasă salbă de nestemate presărate pe cuprinsul pămîntului românesc, B. O. R. se află în mod firesc în slujba sprijinirii muncii constructive a poporului român, pentru zidirea unei vieți mai fericite, pentru ridicarea patriei pe noi trepte de lumină. Socotesc, drept aceea, ca pe o înaltă îndatorire ce îmi stă în față, la începutul acestei lucrări, hotărîrea de a păși statornic împreună cu ierarhii, slujitorii și credincioșii B. O. R. pe același drum al înaintașilor mei și de a continua cu noi zidiri, lucrarea lor pilduitoare, împletind armonios firul vieții noastre bisericești cu firul vieții neamului nostru, cu convingerea că acestea se desprind din același caier al ființării noastre creștine și românești. Jilțul arhipăstoresc pe care-l urc acum a fost împodobit cu vrednicii alese de ierarhi luminați, așa cum au fost în trecut Iachint de Vicina, Nifon, Macarie, Teofil, Ștefan, Teodosie, Antim Ivireanul, Grigorie Dascălul și mulți alții, iar din vremurile mai noi, de cei patru mari patriarhi ai Bisericii noastre: Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Iustin Moisescu. Fiecare din ei s-a dăruit cu jertfelnicie în slujba Bisericii și a neamului nostru. Fiecare a înscris pagini de aur în cartea sfîntă a împliniriilor noastre bisericești și naționale. Chipurile și vredniciile lor îmi vor fi pildă pururea în continuarea lucrării pe care ei au îmbogățit-o cu înfăptuiri nepieritoare. Din izvoarele nesecate ale Ortodoxiei române voi sorbi mereu apa cea vie a învățăturii și a trăirii în aceeași credință statornică a înaintașilor noștri, împreună cu întreaga obște dreptmăritoare românească.

Cinstiți ascultători,

De-a lungul veacurilor și în ciuda tuturor vicisitudinilor istorice, B. O. R. a păzit cu sfințenie unitatea de credință, de cult, de spiritualitate cu întreaga Ortodoxie. Această unitate, păstrată cu consecvență în trecut, uneori cu prețul multor jertfe, se cere afirmată cu și mai multă vigoare în zilele noastre, cînd legăturile interortodoxe, ca și cele interconfesionale, au loc pe o scară din ce în ce mai mare. Pentru noi, această unitate se identifică cu însăși viața Bisericii, avînd ca izvor fundamental și central pe Mîntuitorul Iisus Hristos și Sfinții Părinți. Va fi deci o permanentă grijă a noastră să păzim și să cimentăm tot mai mult unitatea panortodoxă. În acest scop, vom acorda întreaga noastră atenție lucrărilor în curs pentru pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, precum și tuturor celorlalte acțiuni interortodoxe menite să afirme unitatea doctrinară, cultică și canonică a Ortodoxiei.

Pornind de aici, avem în vedere, pe un plan mai larg, lucrarea de înfăptuire a unității creștine, ca deziderat evanghelic, în înfăptuirea căruia Ortodoxia este chemată să aducă drept pildă însăși unitatea ei. Vom face tot ceea ce este necesar pentru ca Biserica noastră să-și intensifice activitatea în sînul marilor organizații creștine mondiale, al dialogului teologic cu celelalte Biserici creștine, acordînd o atenție deosebită celor din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al Conferinței Bisericilor Europene, al Conferinței creștine pentru pace de la Praga și al altor foruri menite să aducă o contribuție cît mai valoroasă la împlinirea testamentului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Ca toți să fie una" (Ioan 17, 21) și la apărarea păcii, dreptății și vieții pe pămînt.

În același timp, preocupările noastre se vor îndrepta spre cunoașterea și apropierea frățească de celelalte religii, precum și spre deschiderea față de problemele lumii în care trăim, în fruntea cărora se află pacea. Trebuie să ținem seama de faptul că Biserica este chemată să împlinească, odată cu lucrarea de mîntuire sufletească a fiilor ei, și slujirea omului în societatea în care acesta trăiește. Biserica își duce activitatea într-o lume concretă și nu se poate separa nici dezinteresa de lume, de starea, nevoile și aspirațiile ei. Preocupările noastre bisericești și teologice nu trebuie să ne împiedice, ci dimpotrivă să ne îndemne să dăm răspuns și ajutor omenirii în problemele atît de grele cu care ea este confruntată astăzi. Neîncrederea dintre oameni și popoare, lipsa de hrană, de încredere și de dreptate de care suferă o bună parte a omenirii, și mai ales primejdia crescîndă a înarmărilor, care amenință însăși existența vieții pe pămînt — sînt tot atîtea chemări de mare actualitate, cărora Bisericile sînt datoare să le acorde întreaga lor atenție.

În vederea soluționării acestor probleme, datori sîntem să ne unim eforturile pentru a face ca pe pămînt să triumfe pacea și viața.

Onorată asistență,

De-a lungul întregii sale istorii, poporul român a dovedit că este însuflețit de o adevărată vocație pentru pace și de năzuințe din cele mai nobile, izvorîte din zestrea lui sufletească deosebit de bogată și din geniul său creator. Ca fiu al acestui popor, ridicat din sînul lui, am simțit totdeauna o deosebită cinste să sprijin împlinirea idealurilor sale de bunăstare, propășire și pace. Din omenia, din puritatea sufletească și din tăria morală a poporului nostru voi lua puteri noi pentru noua mea slujire, spre a putea împlini, cu întreaga răspundere, tot ceea ce este menit să înnobileze viața fiilor patriei noastre.

Dragostea de țară nu se va stinge niciodată din sufletul meu, ci se va însufleți necontenit, luînd pildă și îndemn atît din trecutul glorios cît și din prezentul nespus de bogat în împliniri al poporului nostru.

Astăzi, trecutul nostru străvechi, plin de fapte de vitejie și încărcat de biruințe își împlinește vrerile în prezentul luminos care ilustrează cea mai glorioasă epocă a istoriei noastre naționale. Deplin stăpîn pe destinele sale, strîns unit în jurul Conducerii de stat, poporul nostru este cunoscut în întreaga lume pentru hărnicia și fermitatea cu care își făurește o viață nouă, fericită, precum și pentru dorința sa fierbinte de pace, cooperare internațională și apropiere între popoare, ca statornic apărător al cuceririlor sale, al independenței și suveranității naționale.

Împreună cu ierarhii, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, reînnoim hotărîrea de a ne aduce contribuția noastră statornică la opera istorică pe care o înfăptuiește poporul nostru, cinstind după cuviință strădaniile pe care le depune neobosit, zi de zi, mult stimatul Președinte al României, Domnul Nicolae Ceaușescu, pentru înflorirea patriei și instaurarea păcii în lume.

Sînt încă sub puternica impresie a emoționantei întîlniri cu înaltul conducător al poporului și statului nostru care încă odată ne-a impresionat cu covîrșitoarea sa personalitate, pentru înțelepciunea și clarviziunea cu care privește și soluționează marile probleme ale dezvoltării și progresului României Socialiste în folosul și spre binele tuturor fiilor acestui pămînt strămoșesc liber și independent, pentru preocuparea sa statornică în slujba apărării păcii și vieții pe pămînt, pentru liniștea și bunăstarea tuturor popoarelor.

De curînd, am luat act, cu nespusă bucurie și mîndrie patriotică de inițiativa conducătorului țării noastre, adoptată în unanimitate de supremul for legislativ al țării, privind organizarea unui referendum în legătură cu reducerea — cu 5 la sută — a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare. Salutăm cu însuflețire această inițiativă care dovedește prezența deosebit de activă a României în cadrul acțiunilor Anului Internațional al Păcii. Considerînd că acest referendum constituie o mărturie faptică și pilduitoare pentru alte popoare, îi acordăm întreaga noastră adeziune. Așteptăm ca pe un eveniment de cea mai mare însemnătate ziua de 23 noiembrie, cînd — alături de toți cetățenii patriei — slujitorii și credincioșii Bisericii noastre vor spune un DA hotărît în sprijinirea inițiativei Președintelui nostru, pe care o considerăm drept o importantă contribuție în fapte la înseninarea orizontului vieții internaționale, pentru stăvilirea primejdiei care amenință lumea, pentru pacea și viața omenirii.

Iubiți ascultători,
Distinși oaspeți,

În pragul noii mele slujiri de Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, gîndurile mi se îndreaptă, cu dragoste și aleasă prețuire, către membrii Sfîntului Sinod, în mijlocul cărora am depus strădanii timp de 36 de ani, pentru împlinirea diferitelor cerințe ale vieții noastre bisericești. Mulțumesc din toată inima Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului pentru cuvîntul său cuprinzător în care a înfățișat simțămintele și speranțele pe care ierarhii Bisericii noastre le nutresc față de mine și față de viitoarea mea arhipăstorire. Cunoscînd rîvna membrilor Sfîntului Sinod pentru interesele Bisericii și ale Patriei noastre, îndrăznesc să spun, așa cum spunea odinioară Sfîntul Apostol Pavel corinteni: „Mă bucur că în toate pot să mă încred în voi" (II Cor. 7, 16) și pornesc cu curaj și hotărîre în noua lucrare la care am fost chemat, rugîndu-i pe toți să rămînă — împreună cu smerenia mea — strîns uniți în munca de înaltă răspundere pe care împreună sîntem datori să o depunem pentru binele Bisericii și mîntuirea credincioșilor noștri, pentru propășirea Patriei și viața luminoasă a poporului român.

Mulțumiri pline de recunoștință adresez înalților reprezentanți ai autorităților de stat: Domnul Marin Ivașcu, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale și Domnul Ion Cumpănașu, reprezentantul Guvernului nostru, președinte al Departamentului Cultelor, care au binevoit să onoreze festivitatea de astăzi cu prezența Domniilor lor.

Cu caldă dragoste frățească îmbrățișez pe distinșii oaspeți de peste hotare, reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori, ai celorlalte Biserici creștine și ai marilor organizații creștine mondiale, care au venit as-

(Continuare în pag. a 6-a)

CUVÎNTARE ROSTITĂ DE Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, MITROPOLITUL ARDEALULUI, ÎN CADRUL LUCRĂRILOR COLEGIULUI ELECTORAL BISERICESC

Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit Teoctist,

În calitatea care mi s-a conferit de Președinte al Măritului Colegiu Electoral Bisericesc, pentru alegerea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în locul rămas văduvit prin trecerea la cele veșnice a fostului Patriarh Iustin Moisescu la 31 iulie 1986, Vă fac cu deplină bucurie înștiințarea oficială că Măritul Colegiu Electoral v-a ales astăzi, prin voturile exprimate, în calitate de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al vechiului scaun al Țării Românești și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, succesor al marilor înaintași care au ilustrat acest scaun, printre care ca Mitropoliți primați Antim Ivireanul, Grigore Dascălul, Nifon Mitropolitul, iar ca patriarhi Miron, Nicodim, Justinian și Iustin.

Alegerea de astăzi consemnează convingerea noastră a tuturor, așa cum se spune la noi cu prilejul tuturor alegerilor de ierarhi, că *„dintre cei buni a fost ales cel mai bun"*. Am ales în persoana Înalt Prea Sfinției Voastre pe cel mai vrednic, pe cel asupra căruia s-au îndreptat aprecierile unanime, formate pe baza unei mature și responsabile chibzuințe a Măritului Colegiu Electoral, cunoscîndu-Vă activitatea de pînă acum, dedicație permanentă și îndelungată în slujba Bisericii noastre, în slujba apărării dreptei credințe, în slujba orientării credincioșilor în lumea de azi și, îndeosebi, în societatea noastră nouă și în continuă reînnoire. Odată cu aceasta, nouă tuturor ne-a fost cunoscută înțelepciunea cu care, în încercările la care supune administrația bisericească și lucrarea cu sufletele oamenilor, pe oricine e chemat să le facă față, Înalt Prea Sfinția Voastră ați știut întotdeauna să îmbinați împlinirea datoriei, cu bunătatea inimii și cu priceperea minții. Fără grabă în hotărîrile mari, v-ați dovedit și fără teamă și ezitare în a le lua, atunci cînd a fost nevoie, întotdeauna în spiritul tradiției noastre bisericești, în interesul credincioșilor, în unitate cu întreaga Ortodoxie, și cu o deosebită deschidere ecumenică pe plan local și internațional, făcînd dovada unei sensibilități bine echilibrate față de exigențele vremurilor în care trăim și față de problemele ei. Ați știut întotdeauna să îmbinați în modul cel mai fericit pe de o parte dreptatea cu iubirea și iertarea, pe de alta respectul față de moștenirea dogmatică și canonică a Ortodoxiei, cu interesele credincioșilor și ale clericilor, în problemele care cereau un arbitru și, în care, decizia arbitrului căpăta formă de lege.

Ați fost deasemenea un exemplu de-a lungul anilor, pentru ierarhi, cler și credincioși, în ceea ce privește modul de lucrare a Bisericii la buna înțelegere, cooperare și sprijinire a realizărilor din țara noastră, fiind de multă vreme și de mai multe ori ales reprezentant al Bisericii în Marele For care este Marea Adunare Națională.

Înalt Prea Sfințite Mitropolit Teoctist,

Știm toți că veniți din sînul poporului, dintr-o familie de ostenitori pe glie din ținutul Botoșanilor, și mai știm că sînteți cum se zice printre noi, „monah din pruncie". Ați intrat în viața monahală, cu gîndul spre desăvîrșire, din fragedă tinerețe și cunoașteți ca nimeni altul spiritualitatea promovată pe această cale, în istoria și cultura românească, tot așa cum știți ce înseamnă și sudoarea frunții, experiențe care v-au făcut să înțelegeți la adevărata dimensiune și cu mare simț de responsabilitate viața poporului muncitor. V-ați făcut cele dintîi studii teologice într-un *Seminar monahal*, fiind printre cei mai prețuiți elevi, în care, încă de pe atunci, se puneau mari nădejdi.

Ați făcut studii superioare de teologie care V-au calificat pînă la a fi numit, încă la o vîrstă la care puțini ajung la astfel de demnități, Rector al Institutului Teologic Universitar din București, unde i-ați avut studenți sau doctoranzi pe mulți dintre cei care astăzi dețin importante funcții în școlile teologice și în administrația bisericească, spre a nu mai pomeni de multele generații de preoți care cinstesc altarele și legătura Bisericii cu poporul. Chiar fostul Patriarh Iustin a fost făcut parte din corpul profesoral condus de un rector tînăr și activ, în persoana Înalt Prea Sfinției Voastre.

Experiența universitară teologică ne dă tuturor garanția că veți avea nu numai grijă și dragoste pentru promovarea învățămîntului teologic seminarial și universitar, ci mai ales acea pricepere care să dezvolte și să canalizeze acest învățămînt spre menirea lui esențială, aceea de a pregăti preoți buni, adevărați, devotați vocației și misiunii lor și, în același timp, Patriei noastre scumpe, așa cum au fost ei întotdeauna în istorie și cum, mai ales, trebuie să fie astăzi, cînd se cere de la ei o legătură mai strînsă cu credincioșii, și o îndrumare mai precisă pentru păstrarea moștenirii de dreaptă credință și îndrumare spre un om nou, muncitor, responsabil, creator al unei societăți mai bune și mai drepte, apărător al vieții și al păcii.

Sîntem siguri, toți cei care v-am dat astăzi votul spre a ocupa scaunul cel mai înalt, că veți purta cea mai înaltă grijă pregătirii unui astfel de cler, pe măsura vremurilor și exigențelor vremii noastre și, îndeosebi, pe măsura cerințelor Patriei noastre, care beneficiază astăzi de inteligența, înțelepciunea și dăruirea unui conducător care antrenează un entuziasm unanim al Țării în vederea transformării și progresului ei spiritual și material, cum n-a mai făcut nimeni înaintea Lui, Președintele Nicolae Ceaușescu.

V-a mers vestea, Înalt Prea Sfințite, că dincolo de însușirile intelectuale, teoretice care v-au angajat în scrierea multor articole, cuvîntări, pastorale și cărți, aveți un deosebit spirit practic.

Aveți în urma I. P. S. Voastre o experiență pe care nimeni dintre ierarhii Bisericii noastre n-o are: o cunoaștere deplină a realităților din Biserica noastră. Ați fost exarh și vicar la Iași sub Patriarhul de pioasă amintire Justinian și apoi, din 1950, hirotonit arhiereu, ați fost vicarul său la Arhiepiscopia Bucureștilor și la Patriarhia Română, încă din primii săi ani de patriarhat, timp de 12 ani (1950—1962), atunci cînd orientarea Bisericii noastre era operă de pionierat, de imaginație creatoare și de înțelepciune bisericească și politică. I-ați fost atunci un sfătuitor prețios și întreaga dezvoltare ulterioară a Bisericii și a raporturilor ei cu noua orînduire instalată în Patria noastră după al doilea război mondial, dovedesc că ați participat împreună la găsirea căii celei mai bune a rezolvării acestor probleme capitale.

Zece ani ați condus o eparhie — Eparhia Aradului — cu probleme nu dintre cele mai ușoare, într-o epocă de transformări și de reintronizare a ortodoxiei într-o regiune care avusese mult de suferit, ca urmare a actului de rupere în două a sufletului românesc din Transilvania și Banat în anul 1700. Cine nu știe cît suflet ortodox și românesc ați pus în opera de reintegrare și restaurare nu numai a sufletelor, ci și a lăcașurilor cărora le-ați dat o nouă strălucire și pe care le-ați reîmbrăcat în haină nouă, ortodoxă, atît în ceea ce privește arhitectura, cît și în ceea ce privește pictura bisericească specifică ortodoxiei, reîntorcîndu-le la matca străbună, cu perseverență și pricepere.

Biserica v-a chemat apoi să preluați moștenirea adormitului întru Domnul Mitropolit Firmilian, alegîndu-vă mitropolit al Olteniei, în 1973, și ați dovedit atunci că mai aveți ceva în plus: supletea și geniul adaptării de două ori puse la încercare: un moldovean devenit transilvănean, și apoi cu aceeași ușurință oltean, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel: *om care știe să se facă tuturor* toate. Ați fost un oltean desăvîrșit, și opera realizată acolo adaugă numelui I. P. S. Voastre un nimb nou.

Cînd a venit timpul vacantării Mitropoliei Moldovei și Sucevei, în 1977, Colegiul electoral bisericesc a găsit că face cel mai firesc act, răsplătindu-vă îndelunga și rodnica activitate în celelalte părți ale țării, trimițîndu-vă spre locul de obîrșie care nu putea aștepta pe altcineva și care a judecat acea alegere ca pe actul cel mai firesc. S-a zis atunci de către moldoveni: *„Intru ale sale a venit"*, și așa și era. Nouă ani ați condus destinele bisericești ale Moldovei și Sucevei, ca cel mai vrednic urmaș al Mitropolitului Iustin, ducîndu-i mai departe opera de reînnoire și reîntinerire a locașurilor bisericești și mînăstirești. Un an și jumătate ați girat și conducerea Mitropoliei Ardealului, în timpul vacanței dintre retragerea fostului Mitropolit Nicolae Mladin și alegerea noului mitropolit, în 1982. Vă pot asigura, în cunoștință de cauză, că ardelenii v-au iubit și v-au apreciat stilul de lucru și inima mare și înțelegătoare.

Toate acestea dau mărturie pentru legitimitatea alegerii pe care am făcut-o astăzi, în spiritul celei mai autentice tradiții ortodoxe și românești, și pe temeiuri evidente pentru toată lumea.

Veniți acum în fruntea Bisericii Ortodoxe Române ca unul care aveți o experiență unică în cunoașterea tuturor regiunilor Țării, ceea ce pentru un conducător de Biserică nu e un lucru neglijabil.

(Continuare în pag. a 6-a)

DESFĂȘURAREA ALEGERII ȘI INSTALĂRII...

(Continuare din pag. a 5-a)

tăzi în mijlocul nostru spre a ne spori bucuria și a ne încălzi cu dragostea lor, împlinind cuvintele psalmistului: „Iată acum ce este bun și ce este frumos, decît numai a locui frații împreună" (Ps. 132, 1), și îi rog să transmită Bisericilor pe care le reprezintă cele mai bune urări din partea Bisericii Ortodoxe Române și a mea personal.

Cuvînt de aleasă mulțumire adresez reprezentanților cultelor din România, prezenți alături de noi la această sărbătoare...

Profesorilor de la Institutele și Seminariile noastre teologice le adresez părintesc îndemn de a-și uni — împreună cu noi — eforturile, pentru educarea și pregătirea corespunzătoare a viitorilor slujitori ai Bisericii și pentru călăuzirea teologiei noastre românești, a credincioșilor și a vieții pe drumul slujirii învățăturilor evanghelice.

La fel, îmi deschid inima și părintească mea dragoste către toți slujitorii altarelor, preoți și monahi, rugîndu-i să vadă în mine nu numai pe ocîrmuitorul lor duhovnicesc, ci și pe părintele iubitor, gata oricînd să ajute strădaniile și împlinirile lor închinate Bisericii și Patriei.

Îmi deschid brațele părintești și îmbrățișez cu întreaga căldură a sufletului meu pe toți credincioșii sfintei noastre Biserici Ortodoxe, atît pe cei de aproape care își împlinesc rosturile vieții lor pe străvechea glie străbună, cît și pe ierarhii, slujitorii și credincioșii parohiilor ortodoxe de peste hotare, care păstrează cu rîvna lor românească, aprinsă, candela credinței dreptmăritoare și chipul țării străbune, încredințîndu-i pe toți de dragostea și prețuirea mea...

Cu aceste simțăminte, îmi îndrept gîndul către Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, Treimea cea întru tot sfîntă și de o ființă și începătoare de viață, cerînd binecuvîntare pentru toți cei de față, pentru Biserica, Țara și poporul nostru, pentru întreg pămîntul și pentru toate popoarele lumii. Amin".

*

La orele 14 a avut loc, în saloanele restaurantului „București" o recepție oferită de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Alături de personalitățile bisericești din țară și de peste hotare, la recepție au luat parte și reprezentanți ai conducerii superioare de stat: D-l Manea Mănescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat, D-l Marin Ivașcu, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale și D-l Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor.

Șirul cuvîntărilor de omagiere a Prea Fericirii Sale Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a fost redeschis de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor al Olteniei, care a vorbit în numele eparhiei pe care Prea Fericirea Sa a păstorit-o cu rîvnă și înțelepciune, în urmă cu cîțiva ani. Adresîndu-se Prea Fericirii Sale, Î. P. S. Mitropolit Nestor a spus între altele:

„Sînteți acum Întîistătătorul unei Biserici aproape de două ori milenară, o Biserică permanent slujitoare în mijlocul poporului, a cărui existență și strădanie adevărește, de-a lungul istoriei ca și în prezent, identificarea cu aspirațiile și idealurile nobile ale poporului.

Sîntem încredințați că Prea Fericirea Voastră, propovăduind învățătura Sf. Scripturi, cumpănind și rînduind toate după cuviință, veți insufla tuturor „duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al bunei credințe" (Is. 11, 2).

Sîntem de asemenea încredințați că pe temeiurile îndelungatelor vredniții de pînă acum în diferitele domenii ale slujirii noastre, întreaga activitate o veți desfășura în continuarea lucrării sfinte și sfințitoare prin care s-a învrednicit de înaltă cinstire șirul de mari ierarhi români, în frunte cu cei patru patriarhi de pioasă și veșnică amintire, dar și ținînd permanent seama de cerințele și imperativele timpului, de contextul vieții actuale, al epocii în care trăim.

Dumnezeu Atottiitorul să Vă dea putere și înțelepciune de a fi patriarhul continuității, dar și patriarhul înnoirilor, acolo unde acestea sînt necesare".

Din nou a luat, în continuare, cuvîntul Sanctitatea Sa Diodor, Patriarhul Ierusalimului care dorind a specifica locul și menirea Ortodoxiei în lumea de azi, a arătat că Biserica ortodoxă dorind să facă cunoscute idealurile creștine și să continue predica sa într-un climat de dragoste, libertate și frătietate,adresează apeluri către cei puternici ai lumii pentru a se pune capăt înarmărilor, pentru oprirea militarizării cosmosului, pentru asigurarea vieții pe planeta noastră.

Patriarhia Ierusalimului, funcționînd într-o zonă ca aceea a Orientului Mijlociu trăiește consecințele înfricoșătoare ale războiului și simte urgența încheierii unui acord internațional care să ducă la realizarea unei păci trainice, pentru ca oamenii din acea parte de lume să poată trăi liberi de frica războiului.

Cu satisfacție și simpatie, — a continuat Sanctitatea Sa, urmărim eforturile conducătorilor unor state pentru statornicirea păcii în lume și în mod deosebit eforturile și actiunile Domnului președinte Nicolae Ceaușescu care se arată deosebit de interesat pentru găsirea unor solutii trainice pentru zona noastră, pentru ca toți care ne ducem acolo existența să putem vieții în pace și securitate.

Am hotărît ca la sărbătorirea a 1600 de ani de la moartea Sf. Chirii al Ierusalimului să organizăm o săptămînă de rugăciune pentru pace chiar la Peștera din Betleem, unde s-a născut Domnul păcii. Am fost bucuroși ca la această acțiune să avem alături de noi și Biserica Ortodoxă Română, care a urmat exemplul marelui conducător al țării Domnul președinte Nicolae Ceuașescu, luptător înflăcărat pentru pace.

Pentru a doua oară a luat cuvîntul și Înalt Prea Sfințitul Filaret de Minsk și Bielorusia care evidențiind însemnătatea intensificării acțiunilor Bisericilor pe calea ecumenismului, a exprimat speranța că noul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, urmînd pilda atît de vie a înaintașilor va face totul pentru ca Biserica sa să-și aducă noi și sporite contribuții la această năzuință a creștinătății spre unitate și la cauza păcii lumii.

Din partea Patriarhiei Serbiei a vorbit Înalt Prea Sfințitul Vladislav de Dobrobosnia, care a arătat că bucuria pe care o trăiește Biserica Ortodoxă Română, este împărtășită și de Biserica Ortodoxă Sîrbă, aceasta cu atît mai mult cu cît poporul sîrb și Biserica sa și poporul român și Biserica sa au vărsat sîngele împreună luptînd pentru libertate și independență în vremurile de răstriște de altădată. „Au existat permanent relații de prietenie și colaborare între țările noastre. Să ne amintim de faptul că în Evul Mediu prințese române au devenit soții ale domnilor sîrbi și invers. Apoi, suveranii sîrbi au contribuit la zidirea și întărirea unor mănăstiri din România, după cum domnitori români au ridicat și sprijinit mănăstiri în Serbia.

Exemplele de colaborare și sprijin reciproc ar putea continua pînă azi cînd înalții noștri ierarhi se întîlnesc în spiritul dragostei frățești, dezvoltînd acțiuni folositoare popoarelor și Bisericilor noastre.

Rugăm pe Dumnezeu, a spus în încheiere Î. P. S. Sa, ca să Vă conducă și pe Prea Fericirea Voastră pe același drum al dragostei și întrajutorării pe care au mers înaintașii noștri".

În continuare a vorbit Î. P. S. Mitropolit Dorotei de Praga, spunînd: „Prin cuvîntul Dvs. puternic și convingător — a spus Î. P. S. Sa — ați adus în sufletele oamenilor rîvna de a păzi credința, încălzită de iubirea către Dumnezeu și către aproapele. Activitatea prodigioasă pe care ați desfășurat-o pînă acum, a spus Înalt Prea Sfinția Sa, a trecut granițele Bisericii Dvs. Cu o autoritate deosebită ați reprezentat adevărul ortodoxiei îndeosebi la pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod, apoi în mișcarea ecumenică și în susținerea cauzei păcii și dreptății pe pămînt, în apărarea darului sfînt al vieții... Avînd cinstea de a participa la această festivitate bisericească a prea iubitei noastre surori, Sf. Biserică Ortodoxă Română, permiteți-mi ca în numele Sf. Sinod, al meu personal... și al plinătății Bisericii din Cehoslovacia să Vă felicităm călduros cu ocazia alegerii și întronizării pe scaunul patriarhal care a fost cinstit de slăvitii înaintași ai P. F. Voastre. Permiteți-mi să Vă decorăm cu cel mai înalt ordin al Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia: Ordinul Sf. Metodie și Chiril, ca semn al prețuirii ce Vă purtăm".

Înalt Prta Sfințitul Mitropolit Chrisostom de Paphos a adus mesajul de salut al Bisericii Ortodoxe din Cipru. Î. P. S. Sa a spus, adresîndu-se nouului nostru arhipăstor: „Biserica Ciprului vede în persoana Prea Fericirii Voastre pe chivernisitorul care va conduce cîrma Bisericii spre limanuri liniștite. Este îmbucurător faptul că Biserica lui Hristos primește conducători plini de responsabilitate ca Prea Fericirea Voastră".

Biserica Ortodoxă din Grecia si întîiul ei stătător — Prea Fericitul Serafim — arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia au delegat la instalarea noului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române pe Înalt Prea Sfințitul Chrisostom de Methymna, pe Î. P. S. Mitropolit Evdokimos de Elevteroupolis și pe Î. P. S. Mitropolit Chrisostom de Peristerion. Adresînd calde felicitări Prea Fericitului Părinte Teoctist, Î. P. S. Mitropolit Chrisostom de Methymna a spus:

„Biserica Ortodoxă Română V-a chemat să duceți mai departe lucrarea înaintașilor Prea Fericirii Voastre, care s-au dovedit a fi mari conducători. Autentica credință si noblețea caracterului care Vă împodobesc ne încredințează că veți merge pe urmele lor".

Prea Sfințitul Sava de Bialystok a adus cuvîntul de salut din partea Înalt Prea Sfintitului Vasile, Mitropolit al Varșoviei și a toată Polonia și a Bisericii sale. „Știm — a spus P. S. Sa, că pe teritoriul României au existat multi martiri și eroi ai credintei, înscriși în calendarul crestin. Iată, prin rugăciunile lor Biserica din această țară a fost binecuvîntată cu un nou și vrednic arhipăstor. Sîntem încredintati că veți continua ridicarea prestigiului sfintei Ortodoxii si a ecumenismului cum au făcut și înaintașii Prea Fericirii Voastre. L-am aminti dintre acestia pe ultimul — pe patriarhul Iustin, care fiind profesor la facultatea de Teologie ortodoxă din Varșovia, a luptat mereu pentru dezvoltarea legăturilor dintre Bisericile noastre".

Din partea Bisericii Ortodoxe din Finlanda și personal a Întîistătătorului acesteia — arhiepiscopul Paavali al Kareliei și a întregii Finlande a participat la instalarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, P. S. Episcop John de Helsinki, care a spus între altele: „Pentru Biserica Ortodoxă din Finlanda este de mare importanță că avem în Prea Fericirea Voastră un prieten cald si fidel. Sîntem convinși că Prea Fericirea Voastră veți consolida și dezvolta și în viitor bunele relații dintre Bisericile noastre. Cu ajutorul Prea Fericirii Voastre vom putea de asemenea găsi noi forme de colaborare și între România și Finlanda și vom putea acționa pentru pace și bunăvoire în lume".

Eminența Sa cardinalul Jean Willebrands, președintele Secretariatului pentru Unitatea creștinilor de la Vatican s-a făcut mesagerul Bisericii Romano-Catolice și al Întîistătătorului acesteia — papa Ioan Paul al II-lea. Adresîndu-se Prea Fericirii Sale, vorbitorul a spus:

„Faptul că pot să Vă transmit salutul Bisericii Romei și al Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea, exprimă clar noile raporturi care s-au instaurat între cele două Biserici ale noastre, ca și voința noastră comună de a intensifica relațiile noastre și de a progresa în dialogul teologic. În această nouă atmosferă noi vom putea să vindecăm mai ușor rănile — mărturii ale trecutului — și să găsim împreună drumul drept pe care Domnul vrea ca noi să avansăm în pace și care ne va conduce la deplina comuniune în credință, în viață și lucrare comună.

Alegerea unui nou Păstor pentru o Biserică semnifică totdeauna începutul unei noi etape care în continuitatea marilor tradiții proprii acestei Biserici va fi marcată de aportul noilor răspunsuri adecvate la necesitățile de moment.

Prea Fericite, pentru noua Voastră misiune pastorală, eu Vă urez asistența continuă a Sf. Duh și Vă asigur de sentimentele frățești și de solidaritate ale Bisericii catolice".

Înalt Prea Sfințitul Paul Mar Gregorios a fost prezent la festivitățile prilejuite de instalarea noului patriarh într-o dublă calitate: de reprezentant al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al cărui vicepreședinte este, și de sol al Bisericii Ortodoxe din India și al Întîistătătorului acesteia.

Aș dori — a spus Î. P. S. Sa — să vorbesc în numele a mai mult de 300 de Biserici membre din C. E. B. și să Vă felicit Prea Fericirea Voastră pentru această alegere care este de la Dumnezeu. Se întîmplă ca instalarea Prea Fericirii Voastre să coincidă cu un alt eveniment important din viața Bisericii Dumneavoastră: împlinirea a 25 de ani de cînd această Biserică a intrat în Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Am fost atunci martor al acelui eveniment care s-a întîmplat tocmai în capitala țării mele — New-Delhi.

Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la propășirea relațiilor ecumenice a fost excepțională. Așteptăm ca și în anii care vin să aduceți aceeași contribuție. Sîntem siguri că veți face lucrul acesta.

Î. P. S. Sa a adus apoi felicitări și din partea Bisericii sale din India, cunoscută sub numele de Biserica Sf. Toma Apostolul, care a fost frate de apostolie cu Sf. Andrei, propovăduitorul Evangheliei pe teritoriul României.

„Întîistătătorul Bisericii noastre — a spus Î. P. S. Sa — își aduce aminte cu bucurie de vizita Prea Fericirii Voastre, din 1975, în India. Veselia spirituală care Vă caracterizează a rămas în amintirea noastră a tuturor".

Biserica coptă din Egipt a fost reprezentată de P. S. Episcop Serapion al acelei Biserici.

P. S. Sa a arătat că S. Sa papa Șenuda al III-lea, care a vizitat Biserica Ortodoxă Română în 1972 își aduce aminte cu recunoștință de Prea Fericirea Voastră și de întreaga Biserică a României.

„Relațiile bune dintre Bisericile noastre sînt fundamentate pe relațiile tot atît de bune dintre România și Egipt, dintre conducătorii țărilor noastre".

Următorul vorbitor a fost Eminența Sa prim-episcop Tadeus Majevsky al Bisericii Poloneze Vechi-Catolice care a transmis felicitări în numele Eminenței Sale Jan Glazemaker, arhiepiscop de Utrecht și președinte al Conferinței Episcopale Vechi-Catolice din cadrul Uniunii de la Utrecht, precum și a sa personal.

A vorbit apoi Grația Sa John de Gibraltar în numele arhiepiscopului de Canterbury. Vorbitorul l-a întîmpinat pe Întîistătătorul Bisericii noastre cu aceste frumoase cuvinte: „Am mare dragoste pentru Prea Fericirea Voastră, pentru Biserica Ortodoxă Română, pentru România și poporul român. Vin din partea unei Biserici naționale cum este și Biserica Dumneavoastră și sîntem conștienți că avem multe în comun. Avem privilegii și responsabilități. Așa este de pildă privilegiul de a-l predica pe Hristos azi, dar și responsabilitatea de a lucra pentru pace și dreptate. De la Biserica Ortodoxă Română, din experiența ei, am avut multe de învățat și de aceea Vă sîntem recunoscători. Între Bisericile noastre există relatii foarte strînse. Am efectuat schimburi de preoți, studenți, călugări și călugărite.

Sîntem mîndri că avem aici în București o biserică anglicană și mai mîndri că avem o biserică românească în Anglia. Dorim ca relațiile dintre țările și popoarele noastre să crească și să se adîncească".

Primatul Bisericii Luterane din Suedia, Arhiepiscopul Dr. Olof Sundby a arătat în cuvîntul său: „A vorbi unui prieten e o sarcină ușoară și plăcută. O astfel de sarcină îmi revine mie acum. Biserica Suediei împărtășește această convingere că Patriarhul României este un prieten al Suediei. Ne-ati primit aici, în România, de mai multe ori și Dumneavoastră ați vizitat de asemenea Suedia unde aveți prieteni de la curtea regală si pînă la oamenii simpli. Toți acestia se roagă acum pentru Prea Fericirea Voastră. Aveți prieteni la noi. Dar a-ti face prieteni și a-i mentine înseamnă să mergi și să-i vezi. Vă poftim: Veniti si vedeti prietenii din Suedia. Să sfintiti și o nouă biserică ortodoxă românească în Suedia".

Eminența Sa Dr. Heinz Joachim Held, Episcop al Bisericii Luterane din R. F. Germania, angajat direct în dialogul bilateral dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Evanghelică din R. F. Germania, a exprimat, în limba

(Continuare în pag. a 8-a)

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CATEDRALA PATRIARHALĂ DE Î. P. S. SA Dr. NICOLAE CORNEANU, MITROPOLITUL BANATULUI, LA INSTALAREA PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST

Există în natură o alternanță cu valoare de lege: trecerea de la noapte la zi, de la întuneric la lumină, de la iarnă la vară... Schimbarea aceasta o experimentăm permanent în tot ce se leagă de existența noastră. Recent aparținătorii Bisericii Ortodoxe Române au trăit adevărul celor acum spuse. După momentele înlăcrimate ale pierderii Părintelui lor duhovnicesc, fericitul întru adormire patriarh Iustin, iată astăzi au bucuria de a dobîndi nou întîistătător în persoana Prea Fericitului Patriarh Teoctist. Cum ar zice Psalmistul: „Seara se va sălășlui plîngerea, iar dimineața bucuria" (Psalmul 29, 5).

Momentul este plin de semnificații, obligîndu-ne să-i luăm în considerare toate laturile. În primul rînd, odată cu regretul pentru cineva plecat dintre noi, înțelegem cît de puternică este viața care ne învață că scurgerea ei este neîntreruptă, că șirul generațiilor asigură dăinuirea peste veacuri. Evocăm deci cu adîncă recunoștință pe cel care s-a aflat pînă mai ieri în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, dar așezăm pe „scaunul cel mai înalt" al cinstirii pe acela care îi urmează întru aceeași slujire.

Succesiunea aceasta ne duce cu gîndul la modul cum de la Mîntuitorul Hristos și Sfinții Apostoli, importanta diregătorie numită episcopat încă din zorii creștinismului, s-a transmis printr-un șir continuu de ierarhi pînă azi.

Din vremea cînd Sf. Apostol Andrei a aruncat pentru prima dată sămînța învățăturii creștine în inimile locuitorilor de pe meleagurile noastre strămoșești și pînă în vremea de acum, se poate deslusi succesiunea de episcopi care au asigurat dăinuirea religiei Mîntuitorului Hristos. În persoana patriarhului nostru puțin mai înainte înscăunat, vedem întruchiparea acestei minunate succesiuni.

Așadar, creștinismul nostru bimilenar este rodul tăriei credinței lungului șir de ierarhi, care la rîndul lor au hirotonit preoți, iar aceștia au botezat și sfințit credincioșii. Se vorbește în general de anul cînd un neam ori altul s-a încreștinat. Datorită factorilor de care tocmai am pomenit, noi n-avem ce calcula, pentru că ne-am născut creștini, fiind unicul popor cu limbă latină depinzînd dintru început de Biserica răsăriteană.

Așezarea în scaun a Prea Fericitului Patriarh Teoctist ne prilejuiește însă și alte considerații. Este al cincilea patriarh de la crearea în 1925 a Patriarhiei Române.

Primul a fost patriarhul Miron Cristea *unificatorul*, căci el a înfăptuit unirea bisericească a ortodocșilor români de pe ambele versante ale Carpaților, după ce la 1 decembrie 1918 a contribuit alături de marii tribuni ai neamului, la realizarea statului național unitar român. Al doilea a fost patriarhul Nicodim Munteanu *continuatorul*, căci el a dus mai departe lucrarea antecesorului său. Al treilea patriarh a fost Justinian Marina *organizatorul*, căci el a dat Bisericii Ortodoxe Române o temeinică structură căreia i-a adăugat o luminată orientare corespunzătoare vremurilor de mari prefaceri după 23 August '44. Al patrulea patriarh a fost Iustin Moisescu *cărturarul și ecumenistul*, căci s-a străduit să dezvolte latura culturală a lucrării bisericești și totodată să ofere Patriarhiei Române — într-o vreme cînd țara însăși sub înțeleapta conducere a Președintelui ei, Domnul Nicolae Ceaușescu a cunoscut o dezvoltare nemaiîntîlnită în trecut și a devenit un factor dinamic în viața internațională — posibilitatea de a contribui la înfăptuirea năzuințelor lumii contemporane de unitate, bunăînțelegere și pace.

În fine am dobîndit pe al cincilea patriarh, Prea Fericitul Teoctist, care încă în întreaga activitate ca și în zilele de locotenență s-a arătat un neîntrecut chivernisitor al patrimoniului bisericesc, un priceput gospodar și un părinte deosebit de sensibil la toate nevoile arhipăstoriților săi.

Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist,

De mic V-ați făcut ucenicia la școala unică în felul ei a monahismului, ca apoi să parcurgeți toate etapele învățămîntului teologic. Intrat în cler, ați avut privilegiul să fiți chemat de tînăr în ierarhia superioară, devenind colaborator apropiat al vrednicului de pomenire patriarh Justinian, atît în anii de reconstrucție a țării după război, cît și în perioada de așezare a societății românești pe temelii noi. Sarcinile ce le-ați primit succesiv V-au pus în fruntea Institutului teologic bucureștean, apoi V-au așezat la cîrma episcopiei Aradului cînd o vreme V-ați interesat și de Episcopia Oradiei, ba chiar de soarta românilor aflați sub oblăduirea Eparhiei misionare din America și Canada; de la Arad ați trecut la Craiova și ați diriguit Mitropolia Olteniei; din nou, după cîțiva ani de nevoințe chiriarhale, ați preluat cîrma Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, în care timp vacantîndu-se Mitropolia Ardealului ați girat-o și pe aceasta. Pe parcursul anilor respectivi ați împlinit numeroase sarcini pe plan extern promovînd relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici și religii, cu marile organizații internaționale ca spre pildă Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și Conferința Creștină pentru Pace. O bună parte a preocupărilor Prea Fericirii Voastre a fost consacrată sprijinirii strădaniilor poporului nostru, îndreptate spre înfăptuirea mai binelui obștesc, spre progres și pace. V-ați remarcat în calitate de deputat în Marea Adunare Națională, ca membru în Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, în Comitetul Național de Apărare a Păcii.

Avînd la spate această multilaterală activitate și vastă experiență urcați acum o nouă treaptă, încredințîndu-Vi-se nu o demnitate în plus — cum spuneați recent în ședința Sfîntului Sinod — ci o altă slujire.

Vă așteaptă, Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, un cîmp larg de lucrare și astfel, „făcîndu-Vă tuturor toate", să desăvîrșiți opera predecesorilor întru patriarhat, atît pe planul vieții dinlăuntrul Bisericii Ortodoxe Române, cît și al celei din afară. Sînt convins și împreună cu mine toți cei în numele cărora Vă adresez aceste nemeșteșugite cuvinte, că veți împlini înalta diregătorie ce Vi s-a încredintat în perfectă unitate de vederi cu Sfîntul Sinod, în spirit de maximă bunăvoință și dragoste față de cinul preoțesc și călugăresc, față de minunații noștri credincioși. Nu mă îndoiesc nici o clipă că în activitatea Prea Fericirii Voastre veți include frățeasca colaborare cu slujitorii și aparținătorii celorlalte culte religioase, neuitînd o clipă exemplul neuitatului Vostru mentor de odinioară, răposatul patriarh Justinian, care a inaugurat la noi larga și unanim apreciata colaborare intercultică.

S-au alăturat praznicului de astăzi al Bisericii Ortodoxe Române dragi conducători, reprezentanți și delegați ai unor Biserici Ortodoxe, ai altor Biserici surori, ai marilor organizații creștine internaționale. Relațiile ecumenice care au stat atît de mult la inima vrednicului de pomenire patriarh Iustin, să le cultivați cu sîrguință și Prea Fericirea Voastră.

Peste toate însă ca unul ce aparțineți epocii luminoase pe care o străbatem, cînd virtuțile poporului sînt puse în lucrare mai mult decît niciodată, să dați pilda celui mai înalt patriotism, așa cum au făcut-o de-a lungul vremii cei patru înaintași ai Prea Fericirii Voastre. Biserica Ortodoxă Română este o Biserică națională, ceea ce înseamnă că slujește națiunea din care fac parte credincioșii ei. Cu cîtă mîndrie spunea Apostolul Pavel: „Sînt iudeu crescut în Tarsul Ciliciei și crescut în cetatea aceasta" (Faptele Apostolilor 22, 3). La fel zicem și noi: sîntem români, născuți și crescuți în România. Acesta ne este cel mai de preț blazon.

Sarcinile ce Vă stau în față, Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, nu sînt nici mici, nici ușoare. Porniți însă la drum cu credința tare că Dumnezeu Vă va ajuta și convins că membrii Sfîntului Sinod, monahii, preoții și credincioșii, toți cei reprezentați aici sub o formă sau alta, Vă vom sprijini și urma.

Vă bucurați de încrederea Înaltei noastre Ocîrmuiri. Înmînarea Decretului Prezidențial și primirea recentă la însuși Președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, sînt tot atîtea garanții ale unanimei aprecieri, dovezi ale solicitudinii și bunăvoinței de care Vă împărtășiți, de care se bucură Biserica Ortodoxă Română ca și celelalte culte religioase din țara noastră.

CUVÎNTAREA Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ...

(Continuare din pag. a 5-a)

N-aș vrea să închei acest cuvînt fără să amintesc contribuția deosebită a I. P. S. Voastre în dezvoltarea relațiilor ecumenice ale Bisericii noastre Ortodoxe Române. Ați condus nenumărate delegații ale B. O. R. peste hotare. Ați fost deosebit de activ în mișcarea ecumenică contemporană, atît pe plan intern, cît și pe plan internațional. Pînă de curînd ați făcut parte din *Comitetul Consultativ al Conferinței Bisericilor Europene*, ales la adunarea generală din Creta din anul 1979, desfășurînd ani de-a rîndul o activitate rodnică în cadrul acestei organizații, și ducînd întotdeauna acolo spiritul ecumenic românesc, dorința de pace a credincioșilor nostri și întregului popor român. Conferințele interconfesionale și interreligioase pentru pace din țara noastră, și din cadrul *Conferinței Creștine pentru pace*, au avut de asementa în I. P. S. Voastră un militant de frunte și un exponent fidel și entuziast al politicii de pace a Țării noastre și al învățăturii noastre ortodoxe. Avem deci încrederea că ecumenismul va găsi în activitatea I. P. S. Voastre un susținător de înaltă valoare.

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc.

Sînt sigur că am sintetizat o bună parte din motivele care ne-au făcut pe toți, astăzi, să ne dăm importantul vot pentru cel mai înalt post de răspundere în Biserica Ortodoxă Română, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Teoctist Arapașu.

Înalt Prea Sfinția Voastră, Părinte Mitropolit Teoctist,

Prin votul Măritului Colegiu Electoral Bisericesc s-a arătat pretuirea față de Î. P. S. Voastră și s-a investit încrederea că veți fi cel de al cincilea *mare* Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Avem toți convingerea că veți fi un exponent fidel al învățăturii ortodoxe de credință; că veți continua tradiția celor patru mari patriarhi anteriori; că Vă veți plasa în contextul contemporan; că veți sluji cu credință împreună cu noi toți, cu întreaga noastră Biserică, Patria și poporul nostru căruia îi apartinem, că veți conduce corabia Bisericii spre limanul mîntuirii credincioșilor ei, în spiritul Sfintei Scripturi, al moștenirii apostolice și patristice, ca și în spiritul marilor înaintași, ctitori de limbă, cultură și simțire românească.

Rog pe Dumnezeu să vă învrednicească de cele mai frumoase realizări, și de mulți ani, în slujba Bisericii și a Patriei. Și să-mi fie permis să fiu de asemenea exponentul întregii Adunări, adresîndu-Vă cea dintîi urare, potrivit noii demnități în care ați fost ales: *Întru Mulți ani Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist!*

OMAGIU
Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
la aniversarea vîrstei de 60 ani

TEOLOGIE ŞI CULTURĂ

Din larga panoramă de subiecte tratate de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie — sub diverse forme literare: eseuri de exegeză biblică, studii de cea mai riguroasă expunere ştiinţifică, prezentări şi interpretări de arhive inedite, notaţii teologice critice, exortaţii pastorale şi confesiuni („Calendar de inimă"), profiluri biografice (de pildă seria consacrată celor patru mari patriarhi ai României), însemnări de lector („Semnalăm . . . Semnalăm . . ."), să reţinem aici următoarele:

Mai întîi, *explorarea teologică a ecumenismului*, în care porneşte de la constatarea că materialul ecumenic este inegal, dispersat, incoerent, fiind produs fie de Biserici care n-au o teologie articulată sistematic, ţinînd mai mult la propovăduirea Evangheliei decît la expunerea ei în doctrine, sau dimpotrivă, de Biserici de un confesionalism rigid, cu o tradiţie dogmatică şi canonică bine definite, dar fără experienţă misionară şi ecumenică. Contextul ecumenic constă în această pluralitate de curente care pot merge în toate sensurile. Iar cînd tensiunea dintre aceste curente este justificată ca fiind proprie Noului Testament, sau tradiţiei istorice a confesiunilor, frustrarea este şi mai mare pentru teologul ortodox care este obişnuit să opereze cu concepte care revelează unitatea mesajului biblic: comuniune, sinergie, perihoreză, simfonie, îndumnezeire etc. Mai mult, sub numele de tensiune legitimă sau diversitate se ascund uneori diferenţe obiective, ilegitime, care trebuie să devină obiectul dialogului ecumenic teologic.

Înalt Prea Sfinţia Sa recunoaşte astfel că dialogul ecumenic teologic a fost şi este incontestabil, mai ales pentru teologul ortodox. Dar acest sentiment de frustrare nu trebuie să-l dezarmeze. În fond, problemele cele mai importante ce vin pe agenda Consiliului ecumenic au fost examinate de Î. P. S. Sa fără cruţare. Din cauza acestei atitudini constante interogative, critica ia uneori forma unor judecăţi eliptice, dar niciodată crispate. S-a introdus într-un fel în metodologia ecumenică ceea ce este în compoziţia muzicală *contrapunctul*, în sensul că vocea Ortodoxiei trebuie să fie ascultată şi asimilată ca parte integrantă din ansamblul ecumenic. Pentru aceasta, Î. P. S. Sa are nu numai experienţa pe viu şi de lectură a unor mari teologi catolici şi protestanţi de limbă engleză şi franceză, dar şi o remarcabilă cunoaştere a curentelor teologice din Europa, Statele Unite şi America Latină. Puţini parteneri în conversaţiile ecumenice au o asemenea perspectivă! La aceasta se adaugă şi realitatea ecumenică naţională, mai ales din Transilvania, pe care a exprimat-o sub denumirea de *Romanian Ecumenism* (*One World*, publicaţia Consiliului Ecumenic, Geneva, May 1986, no. 115, p. 16—17).

Ecumenismul nu poate avansa fără explorarea teologică a subiectelor care separă Bisericile. Î. P. S. Sa a făcut o scrutare minuţioasă, tehnică, de pildă, a documentului elaborat de Consiliul Ecumenic al Bisericilor privind *Botezul, Euharistia şi Preoţia* sau a unor texte cu privire la slujirea femeilor în Biserică, cum n-au făcut-o nici profesorii de teologie. Apoi, trebuie să fie dezisă ambiguitatea în conversaţiile şi textele ecumenice, radicalizarea unor poziţii, de exemplu orizontalismul excesiv, care tind să devină o metodă de lucru. În fine, trebuie să fie spus mai direct care este locul şi rolul Ortodoxiei în Mişcarea ecumenică. Ea este postamentul unităţii, iar rolul ei este acela de a da mărturie de ceea ce e de recuperat în vederea refacerii unităţii ecumenice. Contextul Bisericii Ortodoxe este propriu contextului ecumenic. Dacă acest context ecumenic devine obstructiv, atunci Biserica Ortodoxă s-a prins în Mişcarea ecumenică „într-un joc aproape absurd", atunci trebuie temperată „euforia prematură" a unora în realizarea unităţii, atunci nimeni să nu-şi facă iluzii despre unirea Bisericilor.

„Circumscrierea Ortodoxiei", adică un profil net al Ortodoxiei pentru vremea noastră este reclamat, spune I. P. S. Mitropolit Antonie, nu numai de exigenţele dialogului ecumenic teologic, ci şi de „credibilitatea" mărturiei ortodoxe în lumea de azi. Altfel, ortodoxia riscă să devină un univers închis, exclusiv, care nu interesează pe nimeni. Din păcate, ea n-are o structură care să manifeste plenitudinea ei, nici cîmpul ei ecumenic nu este demarcat. Ce este Ortodoxia sau spiritualitatea ortodoxă? Tradiţie şi libertate. Este pentru prima oară cînd aceste noţiuni sînt întrunite ca să dea un întreg. Aceasta înseamnă că există un spaţiu în care Ortodoxia poate să comunice cu celelalte Biserici. Partea ei canonică, adică tradiţia nu exclude partea mistică, adică libertatea. Conştiinţă de autenticitatea tradiţiei sale, Ortodoxia trebuie să devină mai exigentă în dezbaterile ecumenice, să prezinte valorile ei ca ceva scump, nu ca ceva ieftin.

Este imposibil a face un profil al Ortodoxiei în afară de configuraţia ei locală, de unde problema identificării şi definirii Ortodoxiei româneşti. Acest subiect merită să fie tratat separat. Desigur, „etnicitatea nu este un atribut al Bisericii, ci una din condiţiile în care este localizată". Experienţa Bisericii locale, sau „colaborarea cu locul", înseamnă a împămînteni darurile ce aparţin Bisericii universale. Potenţialul Ortodoxiei ecumenice nu constă în a instituţionaliza polifonia acestor daruri locale, naţionale, ci a menţine trează conştiinţa conciliarităţii, acea „voinţă de sinod". Teologia sublimează experienţa Bisericii locale. Î. P. S. Sa a făcut un efort deliberat de a înălţa profilul Ortodoxiei româneşti.

Biserica şi lumea este de fapt tema principală a lucrării de doctorat a Înalt Prea Sfinţitului Antonie cu titlul *Biserica slujitoare*. Tema n-a fost abordată decît după ce a fost analizată o mulţime de subiecte conţinute în această vastă arie de cercetare şi reflecţie teologică. „Biserica slujitoare" nu este enunţată ca o doctrină socială, ci ca parte din eclesiologie. În fond, autorul revelează posibilităţile imense pe care le are ecleziologia ortodoxă în termeni de slujire a creştinilor în lume. Trebuie să fie elaborate şi exercitate toate implicaţiile diaconale ale acestei eclesiologii, inclusiv cele instituţionale. Aşa s-a ajuns, dezvoltînd noţiunea de

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. prof. *Ion Bria*

OMUL DE INIMĂ FIERBINTE
Modest omagiu

Să mi se ierte cutezanţa de a înşira şi eu, modest cleric al Ortodoxiei româneşti din Capitală, cîteva cuvinte de preţuire şi omagiu la adresa unei personalităţi ecleziastice, care de mai mulţi ani a început să-şi cearnă razele de lumină peste fruntea întregii Ortodoxii româneşti, devenind în acelaşi timp, colaborator asiduu al unor foruri ecumeniste de peste graniţe, pentru statornicirea unei înţelegeri şi păci trainice în lume.

Înşir aceste consideraţii ca mărturie a unei preţuiri şi omagiu pentru arhiereul ortodox român de vocaţie, pentru omul de inimă fierbinte, care s-a dovedit a fi Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, fost Episcop-vicar Patriarhal la Bucureşti, Episcop titular la bătrîna Episcopie a Buzăului şi, în timpul de faţă, Mitropolit al Ardealului.

Cele scrise de mine aici n-au pretenţia de a putea cuprinde amploarea unei personalităţi complexe, care-şi desfăşoară activitatea pe diferite căi şi cu rezultate dintre cele mai binecuvîntate.

La 60 de ani de viaţă şi trudind cu sîrg din adolescenţă, pentru a se ridica pe noi trepte de vrednicii, atît pe tărîm teologic propriu-zis, cît şi pe linia culturii româneşti, sub diversele ei laturi, om de cultură, ierarh luminat, teolog activ, patriot militant, om de inimă, care iradiază înţelepciune şi omenie, solidar cu semenii săi, urmaş demn al unor mari înaintaşi, răscolitor al unor valori puţin cunoscute din trecutul românesc, iată, cîteva note şi merite personale care constituie palmaresul Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală.

Volume întregi, precum, *Clerici ortodocşi ctitori de limbă şi cultură românească, Dascăli de cuget şi simţire românească, Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă, Pagini dintr-o arhivă inedită* ş. a., de neobosită migală şi erudiţie teologică-culturală-literară, atestă o continuă dăruire şi dragoste pentru valorile româneşti, uitate sub colbul vremii, scoase la lumina zilei de o minte ageră, printr-o muncă neîntreruptă, potrivit dictonului latin: „Labor improbus omnia vincit!"

După cum se vede, opera scrisă a Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămăleală este rodul unor însuşiri sufleteşti rare, poate chiar excepţionale.

Lucrările Sale îmbrăţişează domenii variate: erudiţie teologică, cultură filozofică, literatură, filologie, artă, istorie . . ., toate creaţii ale unei conştiinţe etice ortodoxe şi patriotice, deosebit de instructive şi utile cititorilor.

În afară de acestea, o însuşire distinctă a personalităţii Înalt Prea Sfinţiei Sale o constituie modestia şi generozitatea, manifestate prin bunăvoinţă, atenţie şi omenie faţă de toată lumea. Iubeşte pe toţi oamenii şi-i primeşte lîngă inima Sa oricînd, le deschide uşile unui suflet mărinimos, îi mîngîie şi-i ajută cu promptitudine.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie Plămădeală s-a afirmat şi s-a impus ca un mare ecumenist, luptător neobosit pentru solidarizarea Bisericilor creştine, pentru înlăturarea tendinţelor războinice din lume, pentru o pace dreaptă şi înţelegere desăvîrşită dintre oameni şi popoare. Prin meritele şi competenţa Sa remarcabile reprezintă Biserica Ortodoxă Română, cu cinste, în forurile ecumeniste de conducere.

În această privinţă, reţinem faptul deosebit de îmbucurător că, Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Antonie a fost ales, la Adunarea Generală a Conferinţei Bisericilor Europene de la Universitatea Stirling — Scoţia, din 3—4 septembrie a. c., ca preşedinte pe şapte ani al Comitetului de direcţiune al acestei organizaţii ecumeniste. În interviurile date cu acest prilej, Î. P. S. Sa a arătat dorinţa de pace a conducerii Ţării noastre şi a poporului român (vezi „Telegraful Român" nr. 37—40/1986). O preocupare permanentă a Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie Plămădeală o formează grija deosebită pentru educarea şi pregătirea cît mai temeinică a tinerilor teologi, în vederea misiunii preoţeşti şi ca cetăţeni buni ai Patriei. Această preocupare pentru tinerii teologi la Înalt Prea Sfinţia Sa devine o adevărată dragoste părintească şi solicitudine caldă în toate împrejurările.

Urme luminoase şi de adevărat Părinte şi Chiriarh al preoţimii, am putut cunoaşte, de curînd, cu prilejul întîlnirii unor fraţi preoţi din cuprinsul Eparhiei buzoiene, care îi păstrează sentimente de iubire şi stimă, pentru modul deosebit de înţelept cum au fost trataţi, în anii de arhipăstorire fructuoasă. Am înţeles de la colegii preoţi buzoieni că Î. P. S. Sa şi-a dedicat toate cunoştinţele, puterile, timpul şi chiar sănătatea, slujirii Bisericii strămoşeşti, Patriei, preoţimii şi tuturor semenilor, potrivit Poruncii celei mari evanghelice, legea de aur a iubirii creştine.

La încheierea acestor modeste rînduri de omagiu, amintim că Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie Plămădeală a moştenit direct de la părinţi şi familie, un tezaur sufletesc — etic bogat, de evlavie creştină tradiţională şi iubire de Patrie, datoria de a munci pentru binele obştesc, dragostea pentru datinile şi dulcele grai românesc — „limba vechilor cazanii, care-o plîng şi care-o cîntă, pe la vatra lor ţăranii".

Biserica şi Patria — iată cele două coordonate de bază pe care s-a mişcat şi s-a format un Ierarh de vocaţie!

Îi urăm, din inimă, Înalt Prea Sfinţiei Sale Mitropolitului Dr. Antonie Plămădeală, sănătate deplină, putere de muncă, înfăptuiri arhipăstoreşti şi cărturăreşti, cît mai numeroase şi valoroase, în mulţi ani de viaţă! . . .

Pr. *Constantin Staicu*

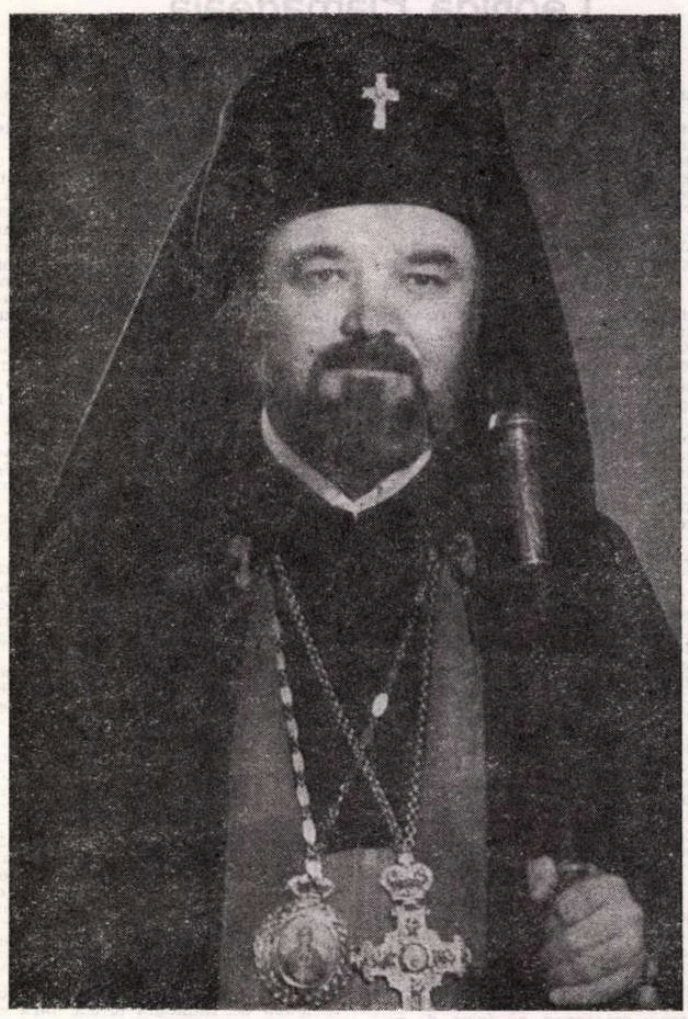

Cum l-am cunoscut pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie

Era în vara anului 1948 cînd terminasem anul I la Academia Andreiană din Sibiu. Din prelegerile Părinţilor profesori am înţeles rostul şi valoarea istorică a Mănăstirii Prislop, ceea ce m-a făcut să doresc cu tot dinadinsul să o vizitez.

Mănăstire de maici, Prislopul cunoştea în vremea aceea o epocă de înflorire. Ajung la mănăstire tocmai înainte de Sfînta Liturghie. Slujbă înălţătoare, serafică, prilejuită şi de vocile îngereşti ale maicilor, aşa cum de fapt sînt slujbele în mănăstirile noastre ortodoxe.

Lîngă altar, în partea dreaptă, zăresc un tînăr monah de statură mijlocie, cu o barbă neagră de abia începătoare, care într-o adîncă reculegere asculta sfînta slujbă.

Un alt tînăr ierodiacon, cu părul blond dat pe spate, uscăţiv, asemenea sfinţilor din icoanele bizantine, cădea sfînta biserică şi mirosul de bună mireasmă al tămîiei se împreuna cu glasul său lin, cîntînd Doxologia cea Mare înainte de Sfînta Liturghie.

Nu ştiam atunci că tînărul monah din dreapta altarului avea să devină Mitropolitul de azi al Ardealului, iar tînărul ierodiacon avea să fie vestitul duhovnic Dometie, ostenitor jertfelnic pentru apărarea dreptei credinţe şi vestitor neobosit al Cuvîntului lui Dumnezeu, mai ales în istorica Mănăstire a Rîmeţului. Dumnezeu să-l odihnească, căci acum cîţiva ani a trecut la cele veşnice.

Mai tîrziu, ca preot, întîlneam mereu în revistele noastre bisericeşti studii semnate de Doctorandul Ieromonah Antonie Plămădeală, studii de o adîncă erudiţie, în care se abordau cu multă îndrăzneală probleme de teologie. Nici atunci nu ştiam că eruditul ieromonah era smeritul călugăr de la Prislop.

De abia după ce ieromonahul Antonie a fost promovat ca ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, în calitate de Episcop-Vicar Patriarhal, mi s-a elucidat recunoaşterea meritelor ieromonahului, studentului, doctorandului şi apoi Arhiereului Antonie, promovare a cărei traiectorie, în urcuşul spre pliniri, de la Prislop la Patriarhie, nu a fost lipsită de nenumărate obstacole ce trebuiau urcate uneori chiar cu multe jertfelnicii.

Ca urmare a acestor desluşiri, îmboldul unei dorinţe interioare m-a adus la ideea de a-i scrie Înaltului Ierarh o scrisoare. Zis şi făcut.

Mare mi-a fost însă mirarea, cînd primesc răspunsul scrisorii mele, scris cu mîna. Îmi ziceam în sinea mea, cum un Arhiereu, Vicar Patriarhal, cu atîtea probleme şi ocupaţii îşi rezervă timp pentru a răspunde unui preot de la ţară, din Ardeal?

În îndrăzneala mea — poate prea mare — şirul scrisorilor a urmat şi răspunsurile de asemenea, cu aceeaşi atenţie şi punctualitate.

În timpul ce a urmat la ocazii aniversare, nu uitam să-i scriu Prea Sfinţiei Sale cîteva rînduri prin care încercam să-mi arăt simţămintele de recunoştinţă şi mulţumirile mele pentru atenţia ce mi-o acorda.

Răspunsurile erau de cele mai multe ori enigmatice, din care enigme puteai deduce diferite înţelesuri ale unor adînci exegeze, legate de probleme prezente şi de viitor.

Aceste legături prin scrisori aniversare „de inimă" şi „de simţire" şi-au urmat cursul şi la Episcopia din Buzău şi mai ales la Sibiu, de data aceasta ca Mitropolit al Ardealului.

N-am dorit niciodată şi m-am străduit să nu fac Înalt Prea Sfinţiei Sale greutăţi, deşi cred că n-am reuşit totdeauna, deoarece larga înţelegere şi dorinţa de a mă ajuta în unele momente nu uşoare ale vieţii mele, cred că n-au fost lipsite de frămîntări.

În audienţele acordate cu multă bunăvoinţă părintească, căutam să fiu scurt şi nu cu probleme, ci mai mult cu descreţiri de frunţi, urmărind o oarecare relaxare, bine ştiind cîte probleme grele are asupra sa de rezolvat Mitropolitul.

Ce m-a impresionat mai mult pe mine şi cred că şi pe alţii, în întîlnirile cu Î. P. S. Mitropolit Antonie?

Mai întîi, claritatea şi profunzimea unor concluzii sinteză, mai ales la Conferinţele interconfesionale.

Apoi captarea credincioşilor la predicile din Catedrala mitropolitană, deşi nu erau aşa de scurte, ceea ce presupune un mare dar oratoric.

Să nu mai vorbim de spiritul gospodăresc. De alergările neobosite prin străinătate în folosul ecumenismului, al Bisericii noastre ortodoxe şi al neamului nostru românesc.

Dar fericita îmbinare, rar întîlnită dintre studiu şi gospodărire, dintre omul de cultură şi omul de administraţie?

Acum la plinirea a şase decenii de viaţă, pline de ostenitoare rodiri, de experienţe cu adevărat impresionante, nădăjduim în folosul ce-l va aduce în viitor Bisericii şi Ţării noastre această fericită maturitate a atîtor pliniri.

Pentru aceea ne şi rugăm ca Bunul nostru Dumnezeu să ni-l ţină „întru mulţi şi fericiţi ani".

Pr. prof. *Ioan Mihălţan*

LEONIDA PLĂMĂDEALĂ

Astfel s-a numit Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie din botez şi de la părinţi — deci onomastica civilă a Î. P. S. Sale.

Nu cunoaştem ce l-a făcut pe dascălul bisericesc Vasile Plămădeală, din Stolnicenii Lăpuşnei, să-l hărăzească pe primul său copil cu acest prenume exotic şi eterodox! (celorlalţi patru copii le-a dat nume mai comune: Mihai, Nicolae, Alexie, Valeriu). Pesemne a citit şi i-a plăcut vreo legendă despre viteazul erou grec de la Termopile . . . Să mai amintim că acest antroponimic rar a fost preferat şi de marele I. L. Caragiale (piesa *Conu Leonida faţă cu reacţiunea*). Dar a existat şi un martir creştin Leonidas-Leonida — trecut în calendarul ortodox la 5 mai.

Adevărat este că primogenetul de la 17 noiembrie 1926, Leonida Plămădeală, a văzut lumina zilei într-o zodie deosebit de prielnică. „Vistierul bunătăţilor şi Dătătorul de viaţă" l-a înzestrat cu daruri excepţionale — cum s-a dovedit.

Cu această onomastică şi-a petrecut anii copilăriei şi a făcut şcolile: elementară, Seminarul şi Institutul Teologic, menţionat şi publicistic (în „Luminătorul" nr. 7—7/1937—39, şi „Gazeta B." nr. 1261/1939). În iulie 1949, Leonida Plămădeală a ţinut, din partea absolvenţilor Institutului Teologic Universitar din Cluj, o cuvîntare remarcabilă, deosebit de personală, promiţînd posibilităţi certe teologice şi culturale-literare, împlinite („Renaşterea" nr. 27—28/1949, p. 4).

În acelaşi an (1949), intrînd în monahism i s-a schimbat prenumele, în Antonie. N-a renunţat, însă, nici la Leonida. L-a menţinut şi l-a folosit ca pseudonim literar cînd a scris literatură, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie cumulînd fericit şi un talent viguros de scriitor literar nedezmînţit.

Leonida Plămădeală a debutat publicistic în cotidianul bucureştean „Munca" — Organ central al Uniunii Generale a Sindicatelor (nr. 6269/1968, p. 2), cu o recenzie a cărţii *Studii şi articole de literatură românească veche* a prof. univ. Dan Zamfirescu, iar în „Munca" nr. 6304/1968, p. 2) a prezentat volumul *Mişcarea prozei* al lui Alexandru Oprea, atestînd lecturi literare temeinice şi opinii judicioase. Ca, în 1970, să debuteze editorial cu un roman considerat, *Trei ceasuri în iad* (Editura Mihai Eminescu, Bucureşti, 403 p., cu portret.

Autorul ne-a destăinuit că la tipărirea romanului a fost amestecat hotărîtor scriitorul academician Geo Bogza. În una din lunile de vară a anului 1969, se aflau împreună într-o excursie pe Valea Prahovei. La înapoierea spre Bucureşti, i s-a spus scriitorului academician că în grup cu ei se găseşte un scriitor debutant care a scris un roman excepţional de interesant. I-a fost prezentat scriitorul nou. La insistenţele convoiajorilor ca să citească manuscrisul românului, Geo Bogza a precizat răspicat: — Primesc în fiecare an cîteva sute de manuscrise literare — de nuvele, romane, poezii . . ., de la debutanţi . . . Îmi este imposibil, ca timp fizic, ca să le citesc pe toate, doar cu mari întîrzieri şi aşteptări . . . Încît nu promit să citesc romanul ce mi-l propuneţi şi să mă pronunţ asupra calităţii lui decît peste un an, doi. Totuşi, trimiteţi-mi-l.

Leonida Plămădeală i-a dus manuscrisul romanului. A doua zi dimineaţa, Geo Bogza i-a spus la telefon: — Domnule, ai scris un roman, cu adevărat excepţional! Aseară am luat în mînă manuscrisul, ca să trec cu ochii peste el. M-a prins de la primele pagini şi nu l-am lăsat din mînă pînă ce, toată noaptea, nu l-am citit în întregime. Trebuie tipărit. Te rog să treci pe la mine, ca să vedem ce se poate face.

Leonida Plămădeală s-a dus la Geo Bogza, care i-a dat o scrisoare de recomandare către directorul Editurii Mihail Eminescu din Bucureşti, unde romanul *Trei ceasuri în iad* s-a tipărit în anul 1970. Dar, în lipsa autorului, plecat, în Anglia, la studii teologice doctorale.

Avea toată dreptatea acad. Geo Bogza să fie încîntat de romanul *Trei ceasuri în iad* şi să stăruie pentru tipărirea lui. Romancierul Leonida Plămădeală a abordat şi a prezentat în romanul său *Trei ceasuri în iad* o problemă care constituia o premieră în literatura română şi chiar în cea europeană şi mondială: un transplant de creier uman . . .

Fabula, în sinteză, este următoarea: Pe front, în războiul al doilea mon-

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. *Gh. Cunescu*

Leonida Plămădeală

(Continuare din pag. a 7-a)

dial, un chirurg, grăbit sau obosit, a luat creierul unui muribund (Anton Adam) și l-a plantat în țeasta altui rănit muribund (Peter Gast), care supraviețuind a trăit, în continuare, o viață dublă, de substituire și identificare a două persoane diferite. Fizic, biologic, la înfățișare și biografic era Peter Gast, așa revendica că este și se numește, dar mintal, psihologic, memorial și public-social se comporta ca Anton Adam. Omul dublu, Gast-Adam, a creat o serie de situații complexe, contradictorii, incredibile și intolerabile, ajungînd să fie socotit și tratat ca dement și scos din societate.

Romancierul Leonida Plămădeală a plasat povestea în Germania — într-un orășel din landul Bavaria de Nord, și totodată s-a referit direct la fenomenul politic hitlerist, intuindu-i și încercînd să-i explice resorturile psihologice, sociale, ideologice și etice, și urmările umane-sociale funeste. S-a referit, nominal, la „Führer" (Adolf Hitler), la *Gestapou*, la orbirea colectivă și supunerea pasivă totală.

În *Trei ceasuri în iad* este prezent larg teologul Leonida Plămădeală, nu numai prin titlul romanului, luat de la o legendă monahală athonită, ci mai ales prin ideația cărții, prin personajele principale clerici (preotul catolic Heiler și pastorul evanghelic Sandor), prin numeroase referiri și citate biblice — cum sînt motourile de la capitole. Fiecare capitol are cîte un motou semnificativ. Din 30 de capitole ale romanului, 18 au motouri texte biblice. Este prezent și omul de cultură și lectorul literar poliglot Leonida Plămădeală — motourire la zece capitole sînt din Arghezi, Nichita Stănescu, Rimboud, Rilke, Pascal, Whitman, Welles, Mirabeau, Camus, Kafka (cei străini în texte originale). Pomenește pe filosofii existențialiști Kirkegaard, Heidegger, Bart, pe filosoful ortodox Berdiaev, pe teologul indian Sandohn Sunder King ș. a. Este prezent, pe tot întinsul romanului, scriitorul literar Leonida Plămădeală, cu fantezie creatoare, cu forță de reconstituire și prezentare veridică a personajelor, cu stilul literar propriu, care se cer unui scriitor.

Romanul *Trei ceasuri în iad* s-a bucurat de opinii favorabile, atît din partea cititorilor, cît și a criticilor literari — au scris despre el „România literară" (Dana Dumitriu și V. Vancea), „Luceafărul" (Al. Ștefănescu) „Săptămîna culturală a Capitalei" (Dan Mutașcu), „România liberă" (Boris Buzilă), „Orizont" (C. Ungureanu) ș. a. „Este o carte extraordinară, așa cum nu s-a scris în literatura noastră", a apreciat-o B. V. Anania („Noi"), el însuși poet, dramaturg, romancier și memorialist literar de talent. În 1972 s-a tradus și s-a tipărit, la Sofia, în limba bulgară.

Leonida Plămădeală n-a mai tipărit și alte romane sau cărți literare, trecînd, în decembrie 1970, la binecuvîntata-I și prodigioasa-I vrednicie arhierească — Episcop-vicar Patriarhal (1970—1980), Episcop titular la Buzău (1981—1982), Mitropolit al Ardealului (1983), dar scriitor literar a rămas și continuă să fie. Toate cărțile, studiile, articolele și orice pagină scrisă de înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală conțin certe carate literare. La fel a rămas și continuă să fie bibliofilul și cititorul literar, cum atestă rubrica personală *Semnalăm . . . Semnalăm . . .*, din „Telegraful Român".

Exemplificăm cu un fragment din articolul *Patria*, un veritabil poem în proză, de autentic scriitor literar, fond și stil.

„Despre Patrie trebuie să vorbim în fiecare clipă, așa cum respirăm ca să întreținem în noi focul vieții.. Patria trăiește în noi și noi trăim în ea numai dacă îi dăm viață iară și iară, fără încetare.

Patria ne dă identitate, ne scoate din starea de nimeni și de niciunde. Ce ești? — Român! — De unde ești! — Din România!

Patria ne transformă în *mulți*, în toți ca unul și unul ca toți, conectîndu-ne la niște rădăcini din care trăgîndu-ne seva, ne simțim frați cu toți cei care își trag viața din aceeași sursă . . .

Sentimentul Patriei e firul nevăzut care-i leagă pe toți cei dintr-o mamă, cei dintr-un pămînt, dintr-o istorie, dintr-o suferință, dintr-un ideal, dintr-o hotărîre, dintr-o jertfă, dintr-o biruință, dintr-o suflare și dintr-un sînge, dintr-o inimă a strămoșilor și a pămîntului. De aceea, nu poți ieși din Patrie, fără să ieși din tine însuți, fără să-ți tai toate firele care te leagă de rădăcina unică, fără să-ți trădezi sîngele, fără să te pui în contradicție cu toți cei din tine și cu tine însuți. Fiecare își poartă Patria în sine. Cine s-ar răzvrăti împotriva Patriei, s-ar răzvrăti împotriva lui însuși. Românul s-a lăsat greu dus din Patrie, scos din acest sine mai larg decît sinele său, dar tot atît de al său: *Fie pîinea cît de rea / Tot mai bine-n țara mea!*" („Telegraful Român" nr. 13—14 1986). Adevărat și frumos, literar, scris! De scriitor!

Teologie și cultură

(Continuare din pag. a 7-a)

„Biserică slujitoare", la proiectul despre o nouă ordine morală, care nu implică doar o conduită subiectivă, de ordin etic, ci o structură de relații juste între comunități umane, națiuni și popoare. Biserica și lumea nu sînt două entități spațiale de sine stătătoare, aici și dincolo, nici două lumi fiecare cu treburile ei egoiste. „Biserica slujitoare" a vrut să antreneze Biserica Română într-o etapă nouă a diaconiei sale sociale, prin asocierea eclesiologiei cu apostolatul social.

Într-un moment de suprasaturare cu analizele și interpretările sociologice, I. P. S. Mitropolit Antonie a criticat acele teologii prea contextuale, teologiile adjectivelor, sau de circumstanță, deoarece acestea lăsau impresia că sînt prea dominate de istoricitatea evenimentelor. Desigur, contextul istoric nu e derizoriu, iar Biserica nu poate fi indiferentă față de situația economică și politică a oamenilor. Dar Biserica nu poate să cîntărească „cu două măsuri", deoarece slujește lumea în numele Evangheliei unice a lui Iisus Hristos. Apoi, istoria oamenilor se mișcă în toate părțile, ea poate lua chiar direcții lipsite de sens, ca o trestie bătută de vînt. În acest caz, Biserica, în numele Evangheliei, trebuie să spună cuvîntul ei profetic.

Confluența dintre teologie și cultură este tema care înrudește cel mai mult pe I. P. S. Mitropolit Antonie cu ctitorii și intelectualii Ortodoxiei românești. Dovadă este faptul însuși că s-a aplecat cu migală pentru restituirea unei serii de personalități și evenimente din trecutul Bisericii Române, care ilustrează această confluență. Și aceasta nu numai de dragul istoriei literaturii române, ci și din convingerea că cultura românească autentică este un fel de trecătoare spre credință. Prin mărturia ei verbală, iconografică, diaconală, Biserica Română a transfigurat cultura națională. Istoria culturii românești este plină de exemple în acest sens. Biserica română nu trebuie să vorbească cu vocea pe jumătate în această privință.

Pentru a realiza această confluență între teologie și cultură, I. P. S. Mitropolit Antonie a investit nu numai mandatul său instituțional conferit în taina consacrării arhierești, ci și autoritatea sa culturală, calitatea sa de scriitor. Se continuă astfel misiunea academică a unor mari personalități care au dialogat, în numele spiritualității și credinței ortodoxe, cu critica socială — Gala Galaction, cu filozofia — Lucian Blaga, cu istoria religiei — Mircea Eliade, cu creațiile epice tradiționale — Bartolomeu Anania. Parte din acest efort de a revărsa credința în cultură este înnoirea limbajului teologic și predicatorial la amvon. Ca pentru orice scriitor, limba literară este piatra de încercare. Ca să înlesnească accesul credincioșilor la subiectele teologice, I. P. S. Sa a recurs la metoda și vocabularul teologiei narative, care urmărește să comunice viața lui Hristos prin viața ucenicilor și sfinților Săi. Biografia acestora face parte din teologia Bisericii. De altfel, elementul biografic („Calendar de inimă"), istoria personală se impune cu o mare forță în scrisul său teologic. Avem impresia că uneori stilul trece înaintea ideilor exprimate, că scriitorul cu experiența sa literară transcende teologul cu reflecția sa mistagogică. Dar totdeauna scriitorul și teologul sînt la înălțimea temelor propuse; de aici autoritatea ce se degajă din cărțile și studiile publicate.

Cu aceasta se ridică și problema relației dintre *vocație* și *misiune*, dintre harismă și slujire. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie are o mare încredere în vocația sau destinul unei persoane, care deține în genere puterea și misiunea ei. C. Rădulescu-Motru a vorbit de „personalismul energetic", recunoaștere a subiectului personal, ca formă de energie ipostatică. Este foarte important de a spune, mai ales studenților în teologie, așa cum a făcut I.P.S. Sa, că misiunea preotului nu este altceva decît această împreunare între vocația sacerdotală personală și consacrarea sacramentală instituțională. Consacrarea este un act de recunoaștere a harismei, misiunea este exercitarea harismei.

După cum am spus, subiectele menționate mai sus sînt doar o parte din tematica vastă pe care a cuprins-o în studiile și reflecțiile sale, I.P.S. Mitropolit Antonie. Avem convingerea că I. P. S. Sa a sudat articulațiile și a ridicat schelăria unui mare edificiu spiritual. Pregătirea sintezei este tot așa de importantă ca sinteza. Școala teologică românească are nevoie de această sinteză și trebuie să o vestească de acum în mod responsabil. Căci opera unui teolog poate fi redusă printr-o anumită exegeză, și reprezentare, prin reflecții rudimentare și recenzii de rutină. Există un *element profetic* în această operă teologică fundamentală pe care teologia română trebuie să-l identifice și să-l asume imediat.

MAREA UNIRE DIN 1918

(Continuare din pag. a 2-a)

lupta poporului român pentru independență și unitate, găsind un larg ecou în mintea și inima tuturor, idealurile dreptății, libertății și unității, care trebuiau să fie împlinite. Astfel de idei înălțătoare au stat la baza revoluției românești din 1848. De aceea, la marea Adunare Națională de la Blaj, din 3/15 mai, masele largi populare și-au exprimat deschis dorința de veacuri: „noi vrem să ne unim țara"! Idealurile lor au continuat să trăiască și după înăbușirea revoluției, însuflețind generația de atunci, care prin eforturi și sacrificii, a izbutit să realizeze unirea parțială de la 24 ianuarie 1859, operă a întregului nostru popor. Peste mai puțin de două decenii, la 9 mai 1877, s-a proclamat independența de Stat a României. Putem spune că Războiul de Independență din anii 1877—1878, n-a fost numai războiul vechii Românii, ci războiul tuturor românilor, prin numeroșii voluntari transilvăneni și bucovineni care au luptat cu arma în mînă, ca și prin sutele de colecte făcute în teritoriile intracarpatice și în Bucovina, pentru sprijinirea armatei, a răniților, a orfanilor și a văduvelor de război.

În vara anului 1878 s-a făcut un nou pas pe calea unității, prin alipirea la România a străvechiului pămînt românesc dintre Dunăre și Mare — Dobrogea.

La 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, oraș simbolic, în care Mihai Viteazul a înfăptuit unirea de la 1600, orașul pătimirii lui Horia, au răsunat — întîmpinate cu ovații nesfîrșite — cuvintele care aveau să fie pe veci înscrise în istoria României: „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie stil nou) 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii la România".

Din peste o sută de mii de piepturi răsuna atunci biruința noastră asupra tuturor suferințelor trecute: „Trăiască România Mare"! De aceea, ziua de 1 decembrie 1918 este înscrisă cu litere de aur în cartea istoriei neamului românesc, căci ea a încununat vrerile de veacuri ale unui popor care a suferit în tăcere și cu demnitate, dar nu și-a plecat niciodată fruntea în fața asupritorilor.

Marea Unire din 1918 cu Patria mamă a desăvîrșit procesul unificării statale a națiunii române, a dus la făurirea visului milenar al unității. Ea era o încununare a luptei pline de sacrificii pe care a dus-o poporul veacuri în șir pentru înfăptuirea marelui ideal național. Tratatul de pace de la Versailles din 1919 (apoi cel încheiat cu Ungaria la Trianon, în 1920) nu a făcut altceva decît să consfințească o situație de fapt, marcînd desăvîrșirea unui îndelungat proces de făurire a statului român modern.

Pace pe pămînt

Noi n-am purces din patru vînturi
Să cucerim călări pămînturi,
Ci-am odrăslit în astă glie
Din început de veșnicie.
Nu ne-am deprins vieți a frînge
Nu am băut din cranii sînge,
Ci-am semănat în holdă grîu
Și fluier am purtat la brîu.
Ne țesem ii în patru ițe,
Cu barda ne cioplim troițe!
Avem eroi destui pe Criș,
Pe Mureș: Oarba — Păuliș.
Răzmerița acelor ani
Ne-au dat schilozi și mulți orfani
Și văduve cu fețe triste
Cu lacrimi frînte în batiste . . .
Din leatul presărat cu scrum
Noi astăzi ne-am croit alt drum
Un ev cu prunci ne-ndurerați
De mame bune mîngîiați.
Văzduh cu porumbei în zbor.
Pămînt cu cîntece de dor.
Amurg ce vraja și-o desface
Și zori cu clopote de pace
În orice zi, în orice ceas
Să înălțăm al nostru glas
Să cerem Cerului prea sfînt:
Să fie pace pe pămînt!

Pr. Traian Rusu-Șirianu

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST

— Scurte date biobibliografice —

Întîistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a văzut lumina zilei la 7 februarie 1915, în satul Tocileni, com. Stăuceni, jud. Botoșani. Părinții Prea Fericirii Sale — evlavioși creștini, buni români și harnici gospodari Dumitru și Marghioala și-au dedicat viața creșterii în frica de Dumnezeu, în cultul muncii și iubirea de neam a celor nouă fii rămași în viață.

După ce urmează școala primară în satul natal, tînărul Teodor, cum s-a numit Prea Fericirea Sa din botez, își îndreaptă pașii la numai 14 ani spre mănăstirile Vorona și Neamț unde va face primele ascultări monahale. De aici va pleca în toamna anului 1932 spre a urma Seminarul monahal de la Mănăstirea Cernica. L-a avut ca director și sfătuitor în cele sufletești pe pururea pomenitul Chesarie Păunescu, viitorul episcop al Galaților și Dunării de Jos.

La 6 august 1935 este tuns în monahism la mănăstirea Bistrița, primind numele de călugărie — Teoctist, iar în 4 ianuarie 1937 este hirotonit ierodiacon, pe seama aceleiași mănăstiri.

După absolvirea seminarului, în 1940, a urmat cursurile Facultății de Teologie din București, fiind declarat licențiat în 1945. Paralel cu studiile universitare a slujit ca ierodiacon la catedrala patriarhală.

La 1 martie 1945 este transferat din postul de ierodiacon de la București pe postul de preot la catedrala mitropolitană din Iași, fiind hirotonit în 25 martie — praznicul Bunevestiri.

La Iași urmează doi ani și cursurile Facultății de Litere și Filozofie.

Pentru vrednicia și rîvna cu care și-a împlinit datoria a fost rînduit în diferite ascultări, pe toate onorîndu-le cu prisosință. Astfel a fost numit mare eclesiarh, apoi exarh al mănăstirilor din Moldova și, în cele din urmă, vicar administrativ. Ca o confirmare a meritelor pe care și le-a cîștigat prin ascultare și zel a fost ridicat la rangul de arhimandrit.

La cîrma mitropoliei Moldovei se afla, pe atunci, vrednicul ierarh, patriarhul de mai tîrziu al României — Justinian Marina. Alături de acesta, Prea Fericirea Sa se va dărui trup și suflet Moldovei copleșite de sărăcie, suferință și foamete în urma războiului și a îndelungatei secete.

Văzînd în sîrguinciosul arhimandrit Teoctist un om de mare perspectivă în viața noastră bisericească, patriarhul Justinian, ajungînd în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, îl va aduce cu sine la București și în 1 martie 1950 îl propune pentru postul de episcop-vicar patriarhal. Hirotonia întru arhiereu a avut loc în 5 martie 1950, în biserica Sf. Spiridon-Nou din București. Întîistătătorul Bisericii noastre de atunci îi punea înainte tînărului episcop-vicar pilda lui Teoctist mitropolitul și povățuitorul lui Ștefan cel Mare ca domn al Moldovei.

Anii episcopatului la București au fost de asemenea ani de bogăție și însemnate împliniri pe toate planurile, săvîrșite însă în tăcere și cuviincioasă ascultare față de cel în care Prea Fericirea Sa vedea un bărbat providențial, în vremurile de răscruce pentru Biserica noastră și care a fost patriarhul Justinian.

Între anii 1950—1954 a îndeplinit și însemnata funcție de rector al Institutului Teologic Universitar din București.

Astfel s-a pregătit cu dăruire pentru slujiri și mai înalte.

Cînd în 1962 scaunul de episcop al Aradului a devenit vacant, Colegiul Electoral Bisericesc îl rînduiește pe Prea Sfințitul Episcop-vicar patriarhal Teoctist Botoșăneanul să păstorească în calitatea de episcop titular Eparhia de la granița de vest a României. Aici va înscrie în cei 11 ani de păstorire trainice împliniri în toate sectoarele vieții bisericești.

De la Arad va trece în 25 februarie 1973 la cîrma Arhiepiscopiei Craiovei, succedîndu-i vrednicului de pomenire mitropolit Firmilian, înscriind și aici însemnate realizări pe toate planurile.

Prin trecerea mitropolitului Iustin Moisescu al Moldovei și Sucevei la București, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Teoctist al Olteniei îi va fi dat să se reîntoarcă pe plaiurile străbune, fiind ales duminică, 25 septembrie 1977 ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei și instalat în această funcție în 9 octombrie 1977. Se părea că după mitropolitul Iustin Moisescu, care a lăsat în urmă în Arhiepiscopia Iașilor într-adevăr remarcabile împliniri, succesorul său n-ar prea avea multe de făcut. Înalt Prea Sfințitul Teoctist a dovedit însă că la mari împliniri pot și trebuie să li se adauge altele pe potrivă. Astfel a și lucrat Înalt Prea Sfinția Sa încît și-a înscris cu temeinicie numele în istoria acestui important centru mitropolitan al țării.

Încercînd fie și o simplă schițare a biografiei Întîistătătorului Bisericii noastre, nu vom putea omite însemnatele realizări pe planul scrisului teologic. Lista bibliografică a Prea Fericirii Sale însumează peste 500 de titluri (articole, studii, cuvîntări). Dintre acestea o parte au apărut în volume. Se cuvin menționate aici: monografia „Mitropolitul Iacob Putneanul", apărută la Neamț în 1978, însumînd 124 pagini și cele două volume: „Pe treptele slujirii creștine", apărute tot la Neamț, în 1980 și cu un total de 828 pagini.

DESFĂȘURAREA ALEGERII ȘI INSTALĂRII . . .

(Continuare în pag. a 6-a)

română o sinceră și frumoasă urare pentru noul patriarh și pentru Biserica Ortodoxă Română.

Din partea Conferinței Bisericilor Europene a vorbit Dr. Glen Williams, care a evocat prețioasa contribuție adusă în cadrul acestei organizații de către Prea Fericirea Sa, spunînd: „Ați adus în cadrul Conferinței Bisericilor Europene înțelepciunea Dumneavoastră sănătoasă, iar eu am beneficiat personal de pe urma ei cu ocazia unor discuții pe care le-am avut împreună. Deținești acea înțelepciune la care ajunge cineva după ani lungi de experiență. . . . Întotdeauna cînd a fost vorba în organizația noastră de relații, pe un plan superior, între Biserici sau pe un plan și mai înalt de relații între popoarele Europei și ale întregii lumi, preocuparea Dumneavoastră a fost întotdeauna aceeași: instaurarea dreptății și a păcii".

Dr. Lubomir Mirejovsky — Secretar general al Conferinței Creștine pentru Pace a adus salutul acestei organizații și al președinților Károly Toth și I. P. S. Filaret de Kiev. Vorbitorul a arătat că Biserica Ortodoxă Română este una dintre fondatoarele C. C. P. Ea a înțeles bine rostul acestei mișcări încă de la început. Românii au adus totdeauna în adunările generale ale Conferinței Creștine pentru Pace ceva specific, ceva ce alții n-au putut să aducă. Ei au înțeles ce înseamnă eliberarea națională, independența și identitatea națională.

Hotărîrea recentă a României de a reduce cu 5 la sută cheltuielile militare va fi fără îndoială un bun exemplu în familia tuturor țărilor lumii.

Din partea cultelor din țara noastră au dat expresie sentimentelor de sinceră dragoste frățească față de Prea Fericirea Sa și Biserica Ortodoxă Română: P. S. Episcop Ioan Robu, conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București, Eminența Sa Dr. Moses Rosen, șef rabinul Cultului Mozaic din Republica Socialistă România, Eminența Sa Papp László, Episcopul Eparhiei Reformate din Oradea și Eminența Sa Albert Klein, Episcop al Episcopiei Evanghelice C. A. din România.

P. C. Pr. Ioan Bugariu — vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Misionare Române din America a prezentat felicitări și bune urări din partea I.P.S. Victorin, a preoților și credincioșilor români de peste ocean.

I. P. S. Adrian Hrițcu, al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Apuseană a vorbit în numele slujitorilor bisericești, prezenți și aceștia în persoană la București, și a credincioșilor pe care ei îi păstoresc.

Dl. prof. Virgil Cîndea a adus salutul Asociației „România" și al publicației „Tribuna României".

Prea Cuviosul Arhim. Nifon Saikaly a reprezentat Patriarhia Antiohiei și a adus salutul Întîistătătorului acesteia Sanctitatea Sa Ignatie al IV-lea. „Am venit — a spus vorbitorul — să aducem mărturia legăturilor frățești care unesc Bisericile noastre de secole, legături care se vor dezvolta spre binele Bisericilor și al popoarelor noastre".

I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a dat expresie încă o dată bucuriei pe care o nutresc clerul și credincioșii Bisericii noastre strămoșești pentru actul deosebit de însemnat de a se fi pus din nou în rînduială viața noastră bisericească românească prin alegerea în locul vrednicului de pomenire Iustin, a vrednicului de cinste și cinstire în acest rang Patriarh Teoctist.

Ultimul vorbitor a fost I. P. S. Mitropolit Chrisostom de Mira care a transmis încă o dată binecuvîntarea și îmbrățișarea frățească a Sanctității Sale Demetrios I, Patriarhul Ecumenic.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulțumit tuturor cordial pentru urările transmise, pentru cinstitoarele gînduri și cuvinte la adresa Bisericii Ortodoxe Române, a țării și poporului român.

Prea Fericirea Sa a toastat pentru sănătatea și îndelungata înzilire a conducătorului iubit al patriei, Domnul Nicolae Ceaușescu, dînd glas încă o dată hotărîrii ferme a ierarhilor, slujitorilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române de a sluji cu toată dăruirea idealurile și interesele vrednicului nostru popor.

La ora 20, corul studenților Institutului Teologic Universitar din București și Corala Patriarhiei Române au oferit în Aula Institutului Teologic din București un bogat și înălțător concert în cinstea instalării Prea Fericirii Sale, Prea Fericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Nu numai la București ci și în întreaga țară, preoții și credincioșii Bisericii noastre strămoșești au înălțat fierbinți rugăciuni pentru un început bun al arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, pentru sănătatea Sa, pentru prosperitatea țării și fericirea poporului român, pentru pacea întregii lumi.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 **Taxa poștală plătită în numerar** **Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu** | 44.206 |

Anul 134 Sibiu, 15 decembrie 1986 Nr. 47—48/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS SE NAȘTE, MĂRIȚI-L!

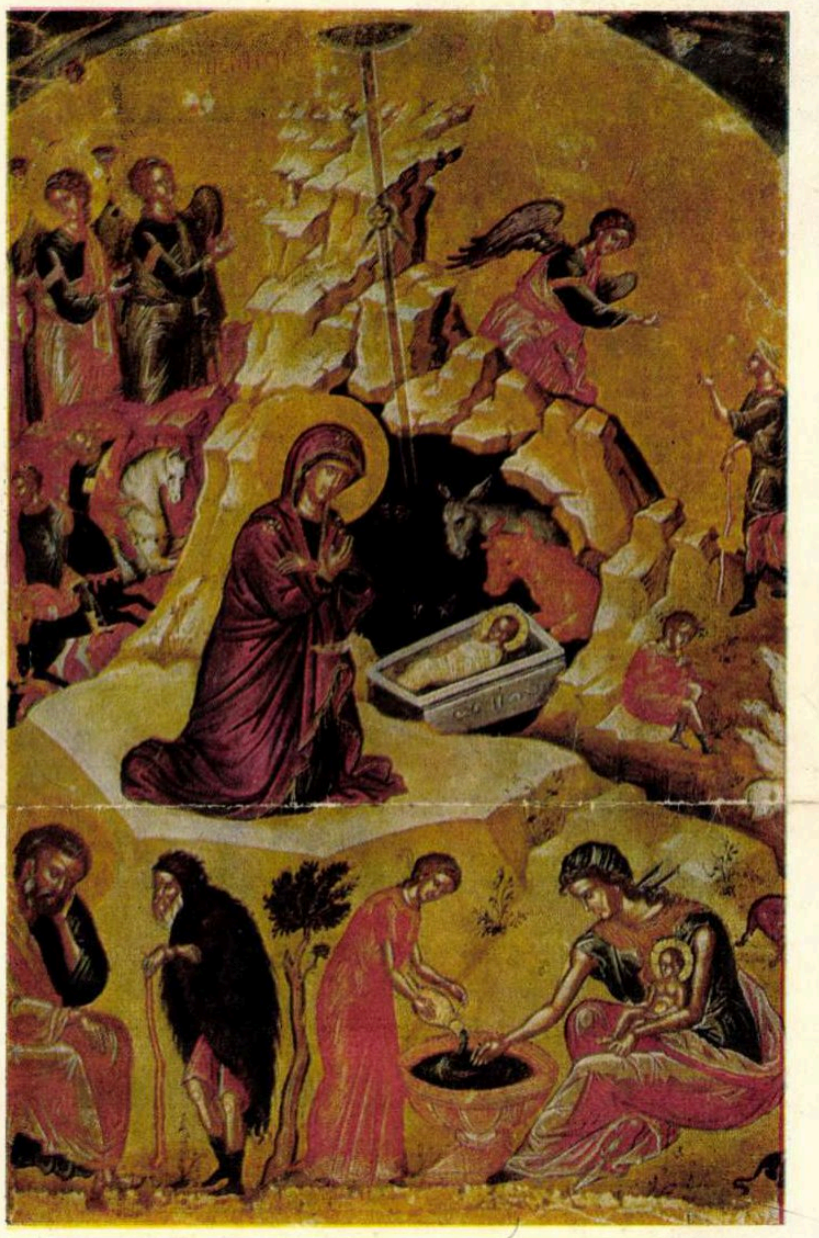

IMANUEL

„Cu noi este Dumnezeu“

Ne-a ajutat Dumnezeu să ajungem să sărbătorim din nou ziua aceasta în care ni s-a descoperit *„taina cea din veac ascunsă“* (Rom. XVI, 25; Col. I, 26), zi în care învățătura noastră creștină ne propune să medităm adînc și să ne situăm personal față de evenimentul pe care îl retrăim, și anume *Nașterea Domnului.*

Taina aceasta era: că într-o zi Dumnezeu se va întrupa printre oameni, precum prevestise „în chip umbrit“ proorocul Isaia, că „la plinirea vremii“ o Fecioară va naște, în ciuda și împotriva legilor naturale ale nașterii oamenilor, deci pe cale minunată, supranaturală, un fiu al Cărui nume va fi *Imanuel* (Isaia VII, 14).

Taina era deci și aceasta că identitatea reală a acestui Fiu era ascunsă chiar în numele Său, căci *Imanuel,* în limba ebraică în care a scris Isaia, se tîlcuiește: *Cu noi este Dumnezeu.*

Taina aceasta era, că El, Cel vechi de zile, El, Cel fără de început și fără sfîrșit, El, Creatorul cerului și al pămîntului, Părintele cel veșnic al cosmosului va veni să fie ca oamenii, să trăiască printre ei, să trăiască viața lor de nevoi și lipsuri, de împliniri și speranțe, să se bucure și să se întristeze ca ei, să se arate solidar cu ei. Știindu-i dezorientați în fața tainelor care îi depășeau, va veni să-i învețe despre Sine, despre ei, despre rostul lor pe pămînt, și să le deschidă ochii minții ca să vadă că acest rost se prelungește în lumea de dincolo, că nu sînt supuși unei existențe efemere, ci că li s-a dat existență veșnică, existență care trebuie pregătită de aici, prin fapte bune și prin credință.

Taina aceasta era: că oamenii nu sînt singuri, că nu sînt ca iarba cîmpului care se usucă și dispare, că nu sînt ca pădurea care se taie, se arde și se preface în cenușă, ci că viața din om e o minune și un dar divin, care nu se poate asemăna cu nimic din această lume. Suflarea Domnului care i-a dat viață omului, nu e supusă stricăciunii și morții.

Taina aceasta era, și aceasta s-a descoperit prin *Nașterea Domnului* și prin învățătura Lui, că toți am fost creați cu o anumită destinație pe acest pămînt, cu o anumită responsabilitate față de conservarea, organizarea, înfrumusețarea și desăvîrșirea ei prin muncă, cu o mare responsabilitate unii față de alții și față de aproapele nostru.

Acest eveniment extraordinar și unic îl sărbătorim noi astăzi, întîmpinîndu-l cu sufletul încărcat de emoție, inundat de o lumină lăuntrică, lumină care dă sens, dă înțeles și deschide cale sigură vieții, eliberînd-o de îndoieli și de neștiință. Căci prin Nașterea Domnului, *„răsărit-a lumii lumina cunoștinței“,* precum cîntăm toți în aceste zile.

Nu este nici unul printre noi cei credincioși, care să nu-și rememoreze astăzi adîncile simțiri și impresii din copilărie, primite atunci cu credință neîndoielnică. Nu e oare extraordinar faptul că pruncii înțeleg Nașterea Domnului, chiar înainte de a bănui noi că au instrumentele înțelegerii? Și iată că le au.

Într-o zi ca aceasta însă se petrece și o altă transformare minunată. Adulții se întorc ei înșiși la puritatea copiilor și le pregătesc acestora bucurii, uneori de negrăit pentru ei și le împodobesc pomul

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

CRĂCIUN ROMÂNESC

Crăciun românesc cu colinzi și datini străbune te scufunzi în amintirile noastre ca să ne redescoperim în aura copilăriei, curați la suflet, buni și veseli, purtînd o lirică a frumuseții, a candorii, a bucuriei, a simplității curate.

Crăciun românesc tu vii în casele noastre sub pecetea tainei să ne bucurăm de Pruncul care în Vifleem se naște sub bolta înstelată plină de îngeri, cari psalmodiază cîntarea păcii: „Mărire întru cei de Sus, lui Dumnezeu, pe pămînt pace și între oameni bună învoire.“

Cu zîmbet bun de mucenic ascultăm colindele române cari sînt sufletele noastre și pe care ca pe o taină mare noi le-am purtat la sîn de-a lungul istoriei.

Crăciun românesc te privim în lumina dulce a ochilor, în lumina inteligenței neadormite ca pe un purtător al unui mesaj de pace, de puritate și frumusețe. În floarea ta rîul luminii n-are stingeri. Te găsim acasă lîngă sufletul grădinii, lîngă mumele noastre aplecate cu duioșie peste leagăn sub privirea blîndă a Precestii din icoana cu ștergar. În culorile încețoșate ale nostalgiei, amintindu-ne de mumele noastre într-o Noapte înaltă și sfîntă ca aceasta, mărturisim că:

Pe aceste fără seamăn plaiuri
De cînd e rîu, de cînd e ram,
Lumină dau dintotdeauna
Femeile acestui neam.

Crăciun românesc te așteptăm cu aurul speranței, cu pîinea și sarea prieteniei, cu încrederea în bunătatea originară a omului, te așteptăm cu palmele miruite de sudoare.

Crăciun românesc despre tine vorbesc vechi hrisoave cu peceți domnești, vorbește sufletul de baladă și de vitejie, vorbește țăranul nostru care vine din noianul trecutului aplecat pe plug cu gestul muncii neîntrerupte și îndărătnice, vorbește țara aceasta care cîntă lucrînd.

Crăciun românesc te vestim cu steaua fierbinte a iubirii pentru ca lumea să meargă înainte prin bucurie. Te vestim omagiind o viață închinată muncii și disciplinii la tribuna credinței noastre că:

„Noi sîntem din cei cu gîndul
Pașnic din părinți, din fii,
Noi sîntem aici acasă
Noi aici vom veșnici.“

Cu limbă de aramă te vestesc bisericile și mănăstirile toate și-n seraficul, noptaticul colind, oglindim țara ochilor noștrii: România, pămînt al tuturor zărilor, țară pentru oaspeți și pentru copii ei, lipie caldă, ca o vreme de pace în care se reflectă bucuria și frumusețea bunătății și a dragostei.

Crăciun românesc, praznic de bucurie,
Augur de pace și mărturie
Pentru o viață frumoasă și bună
Fără neguri și fără furtună.

Prot. *Ștefan Tascianu*

O, ce veste minunată!

O, ce veste minunată
În Vifleem ni s-arată
Astăzi s-a născut
Cel fără-de-nceput
Cum au spus proorocii
Că la Vifleem, Maria,
Săvîrșind călătoria
Într-un mic sălaș,
Lîngă acel oraș
A născut pe Hristos.
Pe Fiul în al Său nume,
Tatăl L-a trimis în lume,
Să se nască și să crească,
Să ne mîntuiască.
Păstorii văzînd o zare,
Din cer o lumină mare,
Ei fluierau, îngerii cîntau
Și cu toții se bucurau.

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România
BUCUREȘTI

Cu sentimente de entuziasm și inexprimabilă bucurie am participat la evenimentul istoric și fericit al alegerii și întronizării ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a destoinicului mitropolit Teoctist.

Cu această ocazie ne-am întîlnit din nou cu generosul popor român, constatînd progresul impresionant al acestuia sub conducerea luminoasă a Excelenței Voastre, dîndu-ne seama de prețuirea profundă a întregului popor față de persoana Dumneavoastră, lucru ce dovedește unitatea acestuia cu conducerea sa politică.

Am constatat colaborarea armonioasă a Bisericii Ortodoxe Române cu Statul spre binele eroicului și generosului popor român în vederea păstrării și permanentizării moștenirii și tradițiilor naționale, permanentizare exprimată și în renovarea monumentelor istorice și spirituale ale Bisericii și ale neamului românesc.

Contribuția Excelenței Voastre în domeniul conservării acestor monumente Vă așază în rîndul marilor și vrednicilor conducători ai acestui pămînt, făcînd din Excelența Voastră un continuator vrednic al creatorilor acestor capodopere.

DIODOROS I
Patriarhul Ierusalimului

(Continuare în pag. a 4-a)

Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste

Într-o atmosferă de înălțător entuziasm patriotic, a avut loc, luni, 8 decembrie 1986, la București, sub președinția Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Pe ordinea de zi au fost înscrise următoarele probleme:

1. Raport cu privire la modul în care au acționat consiliile Frontului Democrației și Unității Socialiste, organizațiile de masă și obștești componente pentru înfăptuirea sarcinilor planului de stat pe anul 1986 și măsurile ce se impun în vederea mobilizării oamenilor muncii la realizarea exemplară a obiectivelor privind dezvoltarea economico-socială a țării în anul 1987.
2. Raport privind proiectul planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1987.
3. Raport privind proiectele Planului financiar centralizat al economiei naționale și al Bugetului de stat pe anul 1987.
4. Raport cu privire la organizarea și desfășurarea dialogului cetățenesc în cadrul „Tribunei democrației“.

(Continuare în pag. a 4-a)

Lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale

În prezența Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, joi, 11 decembrie a. c., au fost reluate în plen lucrările sesiunii a IV-a a celei de-a IX-a legislaturi a Marii Adunări Naționale.

A fost adoptată următoarea ordine de zi:

1. Validarea alegerii unor deputați în Marea Adunare Națională.
2. Proiectul Legii planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1987.
3. Proiectul planului de dezvoltare a agriculturii, industriei alimentare, silviculturii și gospodăririi apelor a Republicii Socialistă România pe anul 1987.
4. Proiectul Legii bugetului de stat al Republicii Socialiste România pe anul 1987.
5. Programul privind autoconducerea și autoaprovizionarea pentru asigurarea bunei aprovizionări a populației cu produse agroalimentare și bunuri industriale de consum pe perioada 1 octombrie 1986—30 septembrie 1987.
6. Proiectul Legii privind organizarea Congresului și conferințelor județene ale oamenilor muncii, alegerea și atribuțiilor organelor acestora.
7. Proiectul Legii privind organizarea congresului și conferințelor județene ale țărănimii, ale tuturor oamenilor muncii din agricultură și gospodărirea apelor, alegerea și atribuțiile organelor acestora.
8. Proiectele de legi pentru aprobarea decretelor cuprinzînd norme cu putere de lege emise de Consiliul de Stat.

(Continuare în pag. a 4-a)

IMANUEL

(Continuare din pag. 1)

de Crăciun, le dau daruri ca din partea Celui născut, conceput în chip paradoxal ca *„mititel și înfășețel"*, dar și ca *„Moș Crăciun"*, Cel care veșnic se naște și veșnic e „Vechi de zile" — Dumnezeu! Părinții colindă sau ascultă împreună cu copiii sfintele noastre colinde, vestitoare ale Nașterii, cîntate pe melodii străvechi românești, care ne dau sentimentul legăturii cu înaintașii noștri întru aceeași credință, iubind aceleași melodii și obiceiuri, pe care ni le-au transmis ca pe un testament sfînt, ortodox și românesc.

*

Trebuie să recunoaștem și să cunoaștem însă, și să nu ocolim nici faptul că unii dintre noi, mulți chiar dintre credincioși, mai ales dintre intelectuali își pun adesea întrebări dramatice în legătură cu evenimentul întrupării pe pămînt a lui Dumnezeu. Evenimentul li se pare imposibil. Cum adică? Să fi fost El, Iisus, pruncul și apoi bărbatul din Nazaret, răstignit și înviat, a cărui a 1986-a naștere o aniversăm noi astăzi, cu adevărat Dumnezeu? Să fi fost El cel anunțat de proorocul Isaia? Și nu cumva îl interpretăm noi greșit pe Isaia? S-a petrecut, cu adevărat, acest fapt extraordinar al întrupării, vieții și propovăduirii printre noi a lui Dumnezeu în persoană, a unuia din Treime, a Fiului Cel *„de o ființă cu Tatăl"*, așa cum mărturisim în simbolul Credinței?

Cei în sufletele cărora se strecoară îndoiala, pornesc adesea tot de la Sfînta Scriptură și de la cuvintele Domnului, care zice: *„Nu se poate om care să mă vadă și să rămînă viu"* (Ieșire XXXIII, 18—20). Chiar lui Moise nu i-a arătat decît slava Sa și nu ființa Sa, care este dincolo de puterea de cuprindere a minții și a ochilor omenești. Fericitul Augustin spune că a voi să-L înțelegi pe Dumnezeu în întregime, e o întreprindere asemănătoare cu aceea a unui copil care ar vrea să mute marea într-o gropiță săpată de el în nisipul plajei. De la Dumnezeu putem avea doar *Cuvîntul* Său, nu pe Sine care e Duh, mai presus de orice înțelegere și închipuire omenească. Cum dar putem noi pretinde că Dumnezeu s-a lăsat văzut, că a venit pe pămînt, în persoana lui Iisus Hristos, cînd însăși Scriptura pare că ne contrazice?

Ceea ce spune Dumnezeu în Scriptură este adevărat. Dar e tot atît de adevărat și faptul că Dumnezeu *„ascundea o taină"* nedescoperită celor vechi, dar care urma să fie descoperită „la plinirea vremii", și taina tocmai aceasta s-a dovedit a fi: *Întruparea Sa pe pămînt*. Oamenii n-ar fi putut urca ei înșiși niciodată pînă la Dumnezeu. Nici Moise n-a urcat. Nici filozofii care au încercat. Se ajunge la efecte, adică se constată lucrarea lui Dumnezeu, dar cauza, adică El, rămîne nevăzută. Dacă am fi rămas însă numai la Dumnezeu, ne-ar fi rămas străin, și noi străini de El pe vecii vecilor. De aceea a hotărît El să ni se arate, neputînd noi să-L vedem. A hotărît *El* să coboare neputînd noi să urcăm la El. Și ca să nu ne înunde cu măreția și slava Sa, a hotărît să coboare sub chipul unui prunc, cu care să ne obișnuim, de care să nu ne temem, care să crească împreună cu noi și așa, la plinirea vîrstei mature să ne învețe prin cuvînt și prin minuni, să ne convingă că e Fiul Tatălui celui veșnic, și să dărîme peretele cel vechi, despărțitor, care spune că *„nimeni nu poate să-L vadă pe Dumnezeu și să nu moară."* El a venit să-L facă văzut pe Dumnezeu prin Sine, Fiul lui Dumnezeu, precum și spune: *„Eu sînt în Tatăl și Tatăl este întru Mine — Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl"* (Ioan XIV, 9—10).

Întruparea Fiului, sub chip smerit de prunc omenesc, într-o iesle săracă, deșertîndu-se de slava Sa cerească (Filipeni II, 5—8), a fost modalitatea lui Dumnezeu de a se face înțeles de oameni, de a comunica și a dialoga cu ei, fără a-i copleși prin măreția Sa, fără a le limita libertatea pe care le-o dăruise la creație, fără a le anula responsabilitatea, ci dimpotrivă lăsîndu-le posibilitatea de opțiune între bine și rău, potențele personale spre desăvîrșire prin credință, evlavie, iubire. I-a lăsat posibilitatea să se organizeze singuri, să-și realizeze destinul prin muncă, dar să știe, în același timp, că toate vor fi supuse la sfîrșit judecății, pe baza unui cod moral pe care l-a și dezvăluit prin cuvintele: *Iubiți-vă unii pe alții* (Ioan XIII, 34); *Fiți desăvîrșiți* (Matei V, 48), *„Ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi lor"* (Matei VII, 12).

Nu este, așadar, îndreptățită îndoiala celor care nu văd în Iisus întruparea lui Dumnezeu pe pămînt. El a zis că a venit să împlinească, să completeze *Legea*, deci și ceea ce îi spusese Dumnezeu lui Moisi fusese valabil numai pentru Moisi și pentru vremea și împrejurările în care s-a întîlnit el cu Dumnezeu. Iisus a coborît ca să se arate oamenilor ca Dumnezeu. Și cum spunea odată un teolog, minunea Crăciunului tocmai aceasta este: *de a-L vedea pe Dumnezeu fără să murim, prin această vedere*, ci dimpotrivă să-L cunoaștem, să-L iubim, să-L ascultăm, să-L urmăm și să ne mîntuim.

*

Într-o lume ispitită de îndoieli cu privire la Nașterea Domnului, și nu numai la noi, ci peste tot, în toate continentele, este de trebuință să ne reîntărim cu argumente biblice, credința că Cel a cărui naștere o sărbătorim și în anul acesta, a fost cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, așa cum l-a prevestit Isaia: *Imanuel*, adică

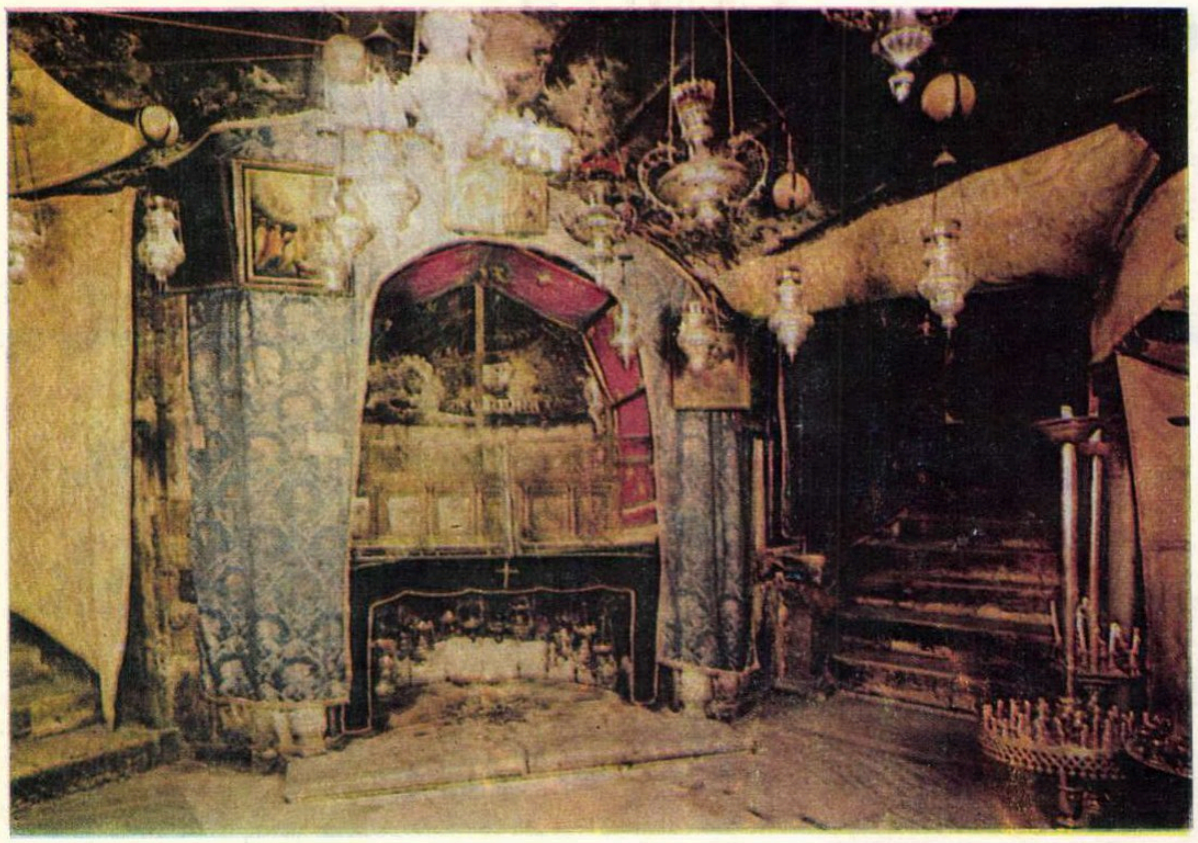

Peștera din Betleem

Cu noi este Dumnezeu, și așa cum ni L-au prezentat evangheliștii, ucenicii, prietenii și martorii vieții, ai învățăturilor, ai minunilor Lui, și în special ai *Învierii Lui*, despre care ne-au lăsat mărturii scrise și convingătoare.

Este adevărat că lumina definitivă asupra originii, naturii și personalității lui Iisus ne-o proiectează în suflete și în minți mai ales credința în Învierea Sa — precum spune marele Apostol Pavel, logicianul care își construiește tot edificiul credinței și al predicii pe faptul constatat de el, verificat de El personal prin întîlnirea cu Iisus după Înviere. Pe această bază, însușită de fiecare dintre noi, opțiunea trebuie hotărîtă și declarată *acum*, și anume aceea, că Iisus, Cel a cărui Naștere o sărbătorim azi, *a fost cu adevărat Fiul lui Dumnezeu*.

Numai pe această credință ne putem construi solid viața noastră creștinească, cu tot ce presupune ea, cu Legea morală adusă de Iisus, cu răspunderile fixate de El pentru lumea de aici, și pentru cea de dincolo.

Învățăturile Sale se află în depozitul Bisericii, pe care preoții sînt chemați să le propovăduiască și să le asigure lucrarea în viața cea de toate zilele a credincioșilor.

Dacă pornim *acum, de aici*, de la această credință, tot restul devine limpede, tot sensul destinului nostru se descifrează, sufletele noastre își capătă liniștea și pacea de care au nevoie, pentru a trăi cinstit și creator pe pămînt, pentru a ne face datoria față de aproapele și față de societate, optimiști, generoși, eliberați de frică și de orice îndoială. Ne rămîne doar frica de păcat și de socoteala ce avem de dat pentru faptele noastre. Iisus a prevăzut însă și eliberarea de păcatele la care ne tîrăște uneori firea noastră omenească sau diavolul, prin harul dat episcopilor și preoților de a ierta pe cei care se căiesc și se îndreaptă, și a le asigura și acestora Împărăția Cerurilor.

*

Simt totuși datoria de a atrage atenția asupra unui lucru care nu trebuie uitat niciodată: e mai greu să fii creștin, decît să nu fii. Deși Dumnezeu cere de la toți oamenii aceleași lucruri, și pe toți îi ajută în mod egal (Matei V, 45), pentru că toți sînt fiii Lui, de la cei care se recunosc fii cere mai mult: să creadă în El și în învățăturile Lui, să fie buni, să ierte mai mult, să fie generoși, miloși, să iubească pînă și pe vrăjmași ca să-i îndrepte, să fie cinstiți, corecți, să dea lui Dumnezeu ce I se cuvine, dar și stăpînirilor lumești ce li se cuvine, într-un cuvînt *să fie martori* ai lui Dumnezeu și exemple de virtute, jertfelnicie și bunătate. Despre ei, despre noi creștinii zice Mîntuitorul: *„Ca oamenii văzînd faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri"* (Matei V, 16). Un creștin rău e mai rău decît un necredincios corect, pentru că se face mijloc de sminteală, îl compromite pe Dumnezeu, îi face pe alții să nu creadă în Dumnezeu, pentru că nu respectă cele poruncite de Dumnezeu, în care pretinde că crede. Despre unii ca aceștia s-a zis: *„Din pricina voastră se huleşte numele lui Dumnezeu printre neamuri"* (Rom. II, 24).

Iată de ce credincioșii trebuie să fie printre cei mai buni, după cum o cere numele de creștin ortodox, adică dreptcredincios, în cuvinte și în fapte, preoți și mireni.

Să ne păstrăm aproape de Biserica strămoșească, aceea care ne-a mîntuit de 2000 de ani și care ne-a transmis adevărata învățătură, adevăratele tradiții în care întregul neam românesc a trăit, de la formarea lui pînă astăzi.

Noi ne străduim astăzi, în cadrul ecumenismului, să refacem *Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească*, să-i întoarcem la unitate pe toți cei care au părăsit corabia Bisericii și s-au înstrăinat de ea. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom reuși. De aceea, trebuie să ne ferim de cei care prin false interpretări ale Scripturii și în numele ei, ne îndeamnă nu la unitate, ci la dezbinare, la părăsirea Bisericii strămoșești, promițînd ceea ce nu pot da, ceea ce poate da numai Biserica cea adevărată, ortodoxă, adică mîntuirea sufletului.

Știm că mulți vin să ne dezbine cu Sfînta Scriptura în mînă. Și diavolul o cunoaște însă. Nu cu ea, în mînă l-a ispitit pe Iisus în pustie? (Luca IV, 9—10). Nu e o noutate. Sfîntul Pavel a prevăzut că se vor ivi asemenea *„frați mincinoși"*, care apăruseră de altfel, chiar în vremea sa (II Cor. XI, 26). Sfînta Scriptură e plină de avertismente împotriva *„falșilor profeți"*, care se prezintă cu Sfînta Scriptură, pe care o răstălmăcesc, și sub chipul unei false evlavii, urmăresc doar dezbinarea de Biserică. *„Veniți la noi!"* — zic ei. După aceasta se și pot cunoaște, că cheamă la ei, nu la Biserică.

Spre a înțelege mai bine acest lucru, e bine să ne rememorăm în aceste zile acele pasagii din Sfînta Scriptură care ne atrag atenția asupra dezbinătorilor: Matei VII, 15; XXIV, 11; I Ioan IV, 1; Rom. XVI, 17; I Cor. I, 10; Gal. I, 6—9; II Tim. IV, 2—4; Tit III, 9—11; Evrei V, 1—4; I Tim. VI, 3—5; I Tim. III, 7, 19—20; Filipeni I, 15—16; II, 3; II Tim. III, 5, 14, 16, 23; Apoc. V, 8. De aici e limpede că nu orice evlavie e de la Dumnezeu, că nu oricine e calificat să interpreteze Scriptura, ci numai cei *„care se luptă după lege"* (II Tim. II, 5), iar Legea, credința adevărată, e cea păstrată de Biserică.

Toți cei care se îndepărtează de Biserică, își vor pierde mîntuirea. Încă din secolul III un mare Părinte al Bisericii, Sfîntul Ciprian al Cartaginei, confruntat și el cu asemenea apostoli rătăciți, avertiza: *Extra Ecclesiam nulla salus = În afara Bisericii nu este mîntuire.*

Să-i sfătuim pe cei care nu cunosc aceste adevăruri, să stăm de vorbă cu ei, iar de nu vor asculta, să-i spunem Bisericii. Despre aceștia se spune: *„să vă fie vouă ca nişte păgîni şi vameşi"* (Matei XVIII, 17). De vor asculta însă, iată ce asigurări extraordinare ne dă Sfîntul apostol Iacov: *„Fraților, dacă vreunul se va rătăci de la adevăr, și-l va întoarce cineva, să știe acela că, cel ce a întors pe păcătos de la calea lui rătăcită, a mîntuit suflet de la moarte și și-a acoperit mulțime de păcate"* (Iacov V, 19—20).

Trebuie să luptăm toți pentru unitate, nu pentru dezbinare. Așa ne va recunoaște Dumnezeu drept fii ai Săi, și așa vom întări credința: *de vom fi toți una*, cum spune Mîntuitorul (Ioan XVII, 21). Să fim o Biserică mîntuitoare în numele Domnului, prin preoții hirotoniți de la apostoli încoace, prin păstrarea tradiției și a învățăturii celei adevărate, în Biserică.

Rămînînd credincioși Bisericii, rămînem credincioși Întemeietorului ei și învățăturilor Lui, așa cum le-a lăsat El, Domnul nostru Iisus Hristos, a cărui întrupare o sărbătorim. El ne-a învățat să trăim în unitate, în pace și în bună înțelegere între noi, nu în dezbinări și împărțiri, ci a dorit ca *pacea Lui* să domnească în toată lumea (I Cor. VII, 15; Rom. XII, 18).

Prilejul sărbătoririi Nașterii Celui ce a fost numit *„Domn al Păcii"* Evr. VII, 2; Is. IX, 6; II Tes. III, 16) și *„Domn al Vieții"* (F. Ap. III, 15), să fie pentru noi toți și un prilej de a îndrepta rugăciuni fierbinți către Dînsul, ca să treacă cu vederea peste păcatele noastre. Să îndrume pașii noștri spre împlinirea poruncilor Sale. Să ne facă parte în continuare de liniștea de care avem nevoie, pentru a ne împlini destinele pămîntești pînă la capăt. Să ne ferească de toată întîmplarea cea rea, în așa fel încît chemarea îngerului care a vestit Nașterea acum 1986 de ani în Betleem, să renască în sufletele noastre speranța că va fi pe pămînt pace și *întru* oameni, ca și *între* oameni, bună voire (Luca II, 14).

Mîntuitorul s-a întrupat, ca *Prunc* să mîngîie și să ocrotească pruncii. Îl închipuim și ca Moș Crăciun, *„Cel vechi de zile"*, Veșnicul și Bunul, Tatăl nostru cel din ceruri, fiindcă știm că ne poartă de grijă tuturor. Fie ca El să renască în noi credința și dragostea și să ne dea speranța într-un an nou, plin de bucurii și împliniri.

Texte biblice care avertizează asupra „profeților mincinoși" și a celor care încearcă să dezbine Biserica lui Hristos *

Matei VII, 15: „Feriți-vă de proorocii mincinoși, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sînt lupi răpitori."

Matei XXIV, 11: „Și mulți prooroci mincinoși se vor scula și vor amăgi pe mulți."

I Ioan IV, 1: „Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci ispitiți duhurile de sînt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume."

Rom. XVI, 17: „Vă îndemn, fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și sminteli împotriva învățăturii pe care ați primit-o. Depărtați-vă de ei."

I Cor. I, 10: „Vă îndemn, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să vorbiți la fel și să nu fie dezbinări în sînul vostru; și să fiți cu totul uniți în același cuget și în aceeași înțelegere."

Gal. I, 6—9: „Mă mir că așa de grabă treceți de la cel ce v-a chemat pe voi prin harul lui Hristos, la altă Evanghelie, care nu este alta, decît că sînt unii care vă tulbură și voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decît aceea pe care v-am vestit-o, — să fie anatema!"

II Tim. IV, 2—4: „Propovăduiește cuvîntul, stăruiește cu timp și fără de timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare și învățătură. Căci va veni o vreme cînd unii nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci — dornici să-și desfăteze auzul — își vor grămădi învățători după poftele lor și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme."

Tit III, 9—11: „Iar de întrebările nebunești, și de genealogii, și de certuri, și de sfădirile pentru lege — ferește-te, căci sînt nefolositoare și deșarte. De omul eretic, după întîia și a doua mustrare, depărtează-te, știind că unul ca acesta s-a abătut și a căzut în păcat, fiind singur de sine osîndit."

I Tim. VI, 3—5: „Iar de învață cineva într-alt chip și nu se ține de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea bună după credință, acela e un îngîmfat, care nu știe nimic, suferind de boala discuțiilor și certurilor de cuvinte, din care pornesc: ceartă, pizmă, defăimări, bănuieli nedrepte, gîlcevile necurmate ale oamenilor stricați la minte și lipsiți de adevăr, care socotesc că evlavia este un mijloc de cîștig. Depărtează-te de unii ca aceștia."

Filip. I, 15—16: „Unii, e drept, vestesc pe Hristos din pizmă și din duh de ceartă."

Filip. II, 3: „Nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din mărire deșartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decît el însuși."

II Tim. III, 5: „Sînt unii avînd înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei. Depărtează-te și de aceștia."

II Tim. III, 14: „Tu însă rămîi în cele ce ai învățat și de care ești încredințat, deoarece știi de la cine ai învățat."

* Aceste texte se reproduc pentru folosul P. C. preoți în convorbirile cu credincioșii.

Cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei, întîmpinăm pe toți colaboratorii și cititorii, din țară și străinătate ai *„Telegrafului Român"*, cu urarea sinceră de sănătate și întru toate cele de folos bunăsporire.

Ne rugăm Domnului ca Anul 1987 să fie un an de belșug, de pace și bunăvoire între oameni.

LA MULȚI ANI!

„Dumnezeu s-a arătat în trup"

Mărturisim într-un glas cu Apostolul: „Cu adevărat mare este Taina dreptei credințe. Dumnezeu S-a arătat în trup" (I Tim. 3, 16). Fapt cu desăvîrșire unic, asemănător creației și chiar mai mare decît creația: Fiul lui Dumnezeu S-a făcut și Om, S-a arătat în trup ca al nostru, ca al fiecăruia dintre noi. S-a făcut ceea ce El însuși a făcut, El „prin care toate s-au făcut" (Ioan 1, 3).

A luat trup din Fecioară nepătată, pregătită a fi vas ales darului divin, vas Celui fără de păcat. Pogoară asupra ei Duhul Sfînt și o face Preacurată, asemenea apelor celor de la începuturi, peste care „se purta Duhul lui Dumnezeu" (Facere 1, 2).

Dar Fiul lui Dumnezeu a venit la „ai Săi", la noi toți care purtăm și povara păcatului. Tatăl Îl trimite din strălucirea slavei celei mai presus de lume, în lume, „întru asemănarea trupului păcătului" (Rom. 8, 3), dar anume „pentru a osîndi păcatul în trup" (Rom. 8, 5). Iar El ascultă. Deși „Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a micșorat pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-Se asemenea oamenilor . . ." (Fil. 2, 6—7). Altfel zicînd, Fiul fiind Dumnezeu prin fire și nu prin „răpire", așa cum a încercat să fie lucifer, nu se teme că-și va pierde slava dumnezeiască făcîndu-Se om, îmbrăcînd haina „robului". Dimpotrivă, descoperă atotputernicia Dumnezeirii care „nu cunoaște obstacole chiar în condițiile potrivnice firii" (Sf. Grigore de Nyssa). Puterea Ei, a Dumnezeirii, se arată în iubirea care se apleacă și mîntuiește. „Alege, cum tîlcuiește Biserica, drept calea cea mai bună smerenia." Noi pervertim adesea înțelesul cuvintelor. Socotim uneori manifestarea orgoliului drept înălțare, iar afirmarea smereniei drept cădere.

Dar Mîntuitorul pe calea ei, pe calea smereniei a și coborît, S-a și înălțat. Ca Fiu al lui Dumnezeu, făcîndu-Se om, n-a socotit o știrbire a slavei Sale îmbrăcînd haina smeritä a trupului nostru. Ca Fiu al Omului, n-a cugetat la „răpirea" slavei dumnezeiești, ca oarecînd cel dintîi dintre îngeri; ci, „S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-Se pînă la moarte și încă moarte de cruce" (Filip. 2, 8). Iar „Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dăruit Lui nume mai presus de orice nume" (Filip. 2, 9).

Prin aceasta, Hristos-Domnul a descoperit în amîndouă firile — și în cea umană — dumnezeirea, măreția nu numai a iubirii, ci și a smereniei, puterea ei mîntuitoare. Prin ea, prin smerenie, cum adînc tîlcuiește Sf. Grigorie Palama, „nimicește covîrșitor de minunat cauza căderii celei dintîi — trufia. Căci, zice teologul harului, începătorul răului voind să nu fie mai mic și mai prejos decît nici unul dintre îngeri, și voind să

„Nașterea Domnului", — pictură murală de la Voroneț

se facă asemenea Ziditorului însuși, prin supremație, cel dintîi a produs căderea păcătoasă nesfîrșit de mare și nimeni altul nu a început primul să o săvîrșească". Iar cu acest păcat al mîndriei l-a ispitit și pe Adam, împărtășindu-i și lui căderea.

Cît de luminos se dezvăluie atunci căile mîntuirii. „Dumnezeu, Cuvîntul cel născut din Dumnezeu, tîlcuiește același Părinte Grigorie Palama, pogorînd jos și unind omenitatea cu dumnezeirea, a arătat tuturor că smerenia este calea care duce către cele de sus . . ." Că în Hristos această virtute divină face ca „cerul și pămîntul să se bucure de aceeași cinstire . . . Ce e mai vrednic de minunare, adaugă el, decît peștera, ieslea și chiar scutecele pruncului! Nimic din cele făcute din veac nu este mai de folos obștesc și mai divin decît cele legate de nașterea lui Hristos" *(La nașterea mîntuitoare după trup a Domnului și Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos)*. De nașterea Lui în trup și de toate cele ale trupului.

Privindu-L smerit în iesle, în trup plăpînd, ocrotit de Fecioara-Mamă, de un Drept care poartă în el speranța mesianică, îi auzi cuvintele: „Cine Mă vede pe Mine, vede pe Cel ce M-a trimis pe Mine" (Ioan 12, 45), pe Dumnezeu Tatăl. Și El, Tatăl M-a trimis în chipul vostru smerit, pentru a fi cu voi „în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului" (Matei 28, 20), pe veci.

Cînd îți privești trupul, cîteodată istovit, sau măcinat de vreo boală, neputincios, și te cuprinde chiar sila, dezgustul, deznădejdea cu gîndurile ei negre, deodată în sufletul tău creștin un cuget inspirat străbate întunericul și îți spune: „Într-un asemenea trup ca al tău S-a îmbrăcat Dumnezeu însuși; L-a purtat, S-a descoperit în el, făcîndu-și din el, din smerenie, veșmînt divin. Cîtă mîngîiere, putere și speranță mîntuitoare dobîndești atunci, cunoscînd că El „neputințele noastre le-a luat și boalele noastre le-a purtat" (Matei 8, 17).

Și, ia asupră-Și toate ale noastre, în afară de păcat. Doctorul vine să vindece, nu să ia boala. Coboară pentru a ne salva. Pentru a Se înălța apoi, dar nu singur, ci împreună cu cei pentru care a coborît, cu noi. Pe atît se face Om, pe cît ne face pe noi, prin Întrpare, „dumnezei după har", El în care „locuiește trupește toată plinătatea dumnezeirii" (Col. 2, 9).

De aceea, neîncetat Iisus Hristos Se arată și Dumnezeu și Om: pentru a lucra și în noi unitatea între uman și divin; pentru a mîntui și îndumnezei umanul în întregime, suflet și trup. Coborîrea Lui deschide cerul, aduce corul îngerilor: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace . . .", și cerul aprinde o stea menită să lumineze calea spre El. Dar martori sînt și păstorii smeriți, și înțelepți din depărtări, și chiar biete necuvîntătoare care-și recunosc Stăpînul (Isaia 1, 3).

Pruncul primește a opta zi tăiere împrejur, supunîndu-se ca orice om, Legii; dar numele Lui e comunicat de îngeri de la Tatăl, și semnificația lui este divină. Iisus-Iehoshua=Iahve mîntuiește. Iisus este Mîntuitorul.

Crește cu vîrsta și înțelepciunea, și divină, și umană. De aceea, la 12 ani uimește cu înțelepciunea Lui pe învățătorii Templului. Primește la 30 de ani „botezul pocăinței de la rob", dar cerul se deschide iarăși, Duhul Sfînt coboară „în chip trupesc, ca un porumbel" (Luca 3, 33) asupra Lui și glasul Tatălui rostește: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" (Matei 3, 17).

În ochii Lui umani strălucește privire divină. Cu ei luminează mîngîietor „peste cei zdrobiți la inimă", dar înmărmurește și pogoară la pămînt pe cei ce vin să-L prindă (Ioan 18, 6). Și totuși se lasă prins. Iar mîinile Lui, care se lasă legate și pironite pe cruce, sînt acelea care au binecuvîntat și binecuvîntează, care au scos din apă pe Petru, din mormînt pe Lazăr, din iad pe Adam. — Cel ce ne-a lăsat trupul Său ca hrană, ca „pîine a vieții", a primit El însuși „pîine" în casa vameșilor, sau la ospățul pregătit de Marta în Bethania.

În grai uman rostește cuvînt Cel ce este Dumnezeu Cuvîntul. Și graiul Lui poartă mesaj, cuvinte ce n-au fost rostite vreodată de cineva: „Atît de mult a iubit Dumnezeu lumea încît pe unicul Său Fiu L-a dat ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16). Sau: „Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie" (Marcu 8, 34). Dar de la El se aud și cuvinte răsărite din firea și durerile noastre: „Părintele Meu, de este cu putință, treacă paharul acesta de la Mine . . ." (Matei 21, 39); „Mi-e sete" (Ioan 19, 28). Și mai ales: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit!" (Ps. 21, 1; Matei 27, 46). Se face una cu strigătul suferinței Psalmistului, cu cea mai adîncă suferință a noastră. Suferința divină se unește cu suferința umană: Observă un suflet greu încercat: „Cei vechi (Iov David, Ieremia ș. a.) nu se temeau de pedeapsa lui Dumnezeu, ci mai curînd de posibila Lui îndepărtare. A fi părăsit de Dumnezeu e mai grav decît a fi pedepsit de El" (Elie Wiesel). Dar tocmai în acest strigăt, în cutremurătoarea chemare a celui ce se simte părăsit, nu se simte și prezența Părintelui care tocmai așteaptă chemarea noastră? (Luca 15, 20).

A sfințit trupul, dar prin cruce. Dumnezeu fiind, a transformat crucea însăși. Unealta de tortură devine în El jertfă. El „poate schimba răul în bine" (Fac. 50, 20). În cruce a descoperit suprema smerenie și suprema iubire. Iar în suprema smerenie și suprema iubire a descoperit suprema viață: Învierea și Viața de veci, în trup. În acest trup socotit de unii din cei vechi: „temniță", „mormînt", „izvor al răului", iar de Revelație „templu al Duhului Sfînt", menit a fi schimbat — nu și fără nevoința noastră — spre a fi asemenea trupului slavei Sale" (Fil. 3, 21).

Pentru aceasta S-a arătat Dumnezeu cel viu în trup. Pentru a înălța acest trup smerit, pentru a-i reda viața și slava cea „după chipul" Său. De aceea, „Cuvîntul trup S-a făcut și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr" (Ioan 1, 14).

Pr. prof. *Constantin Galeriu*

A 48-a Conferință Teologică Interconfesională

În zilele de 2 și 3 dec. 1986 s-au desfășurat, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, lucrările celei de-a 48-a Conferințe teologice interconfesionale.

Au luat parte conducători de culte din țara noastră, ierarhii titulari ai eparhiilor din Ardeal și Banat, episcopii și arhiereii-vicari ai Bisericii Ortodoxe Române, profesori de la Institutele teologice universitare din București, Sibiu, Cluj-Napoca, Alba Iulia și Iași, consilieri, redactori ai presei bisericești, doctoranzi în teologie, studenți și alți invitați.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat cu acest prilej Conferinței următorul mesaj:

Este o bucurie deosebită pentru mine să întîmpin teologii și reprezentanții cultelor din România, întruniți în cea de-a 48-a Conferință Teologică Interconfesională și să le transmit cele mai alese doriri de bine și succese în desfășurarea lucrărilor acestei întruniri în spiritul autenticei înfrățiri ecumenice de la noi.

Folosesc acest prilej după instalarea ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, pentru a adresa tuturor participanților cuvînt de îndemn în lucrarea fără preget de adîncire a bunelor relații de colaborare și respect reciproc care s-au statornicit și se dezvoltă necontenit între cultele din țara noastră.

În dorința de a continua și promova această lucrare în slujba idealului de unitate creștină și de unitate în muncă a tuturor fiilor patriei noastre, rog pe Atotputernicul Dumnezeu să binecuvînteze toate strădaniile noastre comune și ale harnicului popor român pe calea slujirii și apărării păcii dorită de toată lumea.

Socot că sînt în asentimentul tuturor celorlalți conducători de culte din țara noastră pentru a Vă asigura pe toți participanții la cea de-a 48-a Conferință Teologică Interconfesională că împreună nu vom precupeți nici un efort pentru a sprijini inițiativele înaltei autorități de stat menite colaborării și înfrățirii dintre oameni și popoare.

† TEOCTIST

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Toți cei prezenți au primit cu vie satisfacție cuvîntul de salutare și îndemn spre o tot mai fructuoasă conlucrare ecumenică adresat de întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române.

Tema generală dezbătută în cadrul Conferinței a fost: *„Pacea — act de dreptate și slujire."* Asupra acestei teme, P. C. pr. dr. Liviu Streza, asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, a alcătuit un amplu și temeinic documentat referat. Motivînd actualitatea temei, referentul a arătat:

„Proclamarea de către Organizația Națiunilor Unite a acestui an drept Anul Internațional al Păcii este un act profund semnificativ. Acest act arată, pe de o parte, că omenirea este deplin conștientă de situația precară a păcii mondiale, iar pe altă parte că nevoia de pace adevărată este adînc resimțită de toate popoarele lumii.

Într-adevăr, statornicia unei păci durabile în lume, indisolubil legată de satisfacerea aspirațiilor de bunăstare și progres ale tuturor națiunilor, reprezintă problema cardinală a epocii noastre. Confruntați cu pericolul unui război nuclear, trăind sub amenințarea crescîndă pe care o reprezintă actuala cursă a înarmărilor, suportînd consecințele nefaste ale incredibilelor cheltuieli militare, oamenii zilelor noastre doresc pacea ca pe bunul cei mai de preț."

În continuare, a fost înfățișat aspectul: pacea ca *„act de dreptate"*, evidențiindu-se cele două înțelesuri ale acestei expresii definitorii din titlu și anume: 1. pacea este un drept al oamenilor și popoarelor, care se situează imediat după dreptul la viață și 2. pacea adevărată trebuie să se întemeieze pe dreptate, să fie roada dreptății.

În partea a doua a referatului a fost dezbătut aspectul: *„pacea — act de slujire"*, subliniindu-se ideea că pacea nu trebuie doar dorită, așteptată, nădăjduită ci lucrată, căutată, obținută prin strădanii necontenite.

În final au fost puse în lumină *formele concrete de slujire creștină a păcii.* S-a arătat între altele că: „Bisericile noastre își desfășoară activitatea în sînul unui popor iubitor de pace, cunoscut în lumea întreagă prin fermitatea și unanimitatea cu care-și afirmă dorința de pace . . . Profund semnificativ în ce privește hotărîrea poporului nostru de a face totul pentru salvgardarea păcii este referendumul din 23 noiembrie a. c. pentru reducerea cu 5% a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare . . . Avînd la bază strălucita inițiativă a Președintelui țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, mare erou al păcii . . ., referendumul a dovedit odată mai mult democratismul și umanismul orînduirii noastre socialiste."

O formă concretă de slujire a păcii de către Bisericile și cultele din țara noastră a fost votul afirmativ și unanim exprimat în cadrul acestui referendum de către toți slujitorii și credincioșii cultelor.

După citirea referatului, un număr de 15 participanți s-au înscris la cuvînt, dînd expresie hotărîrii lor ferme de a sprijini, de pe pozițiile proprii și cu mijloacele specifice, toate acțiunile inițiate de către poporul nostru sub conducerea eminentului Președinte Domnul Nicolae Ceaușescu pentru pace și dezarmare, pentru instaurarea în lume a unui climat de liniște și colaborare.

În final, rectorul Institutului gazdă a dat citire „Concluziilor" formulate de către Comisia rectorilor și prorectorilor, din care s-a desprins ideea că astăzi nu există bun mai de preț decît pacea, că singura alternativă pentru salvarea vieții pe pămînt o constituie dezarmarea generală și totală, și în primul rînd dezarmarea nucleară.

În cea de-a doua zi a Conferinței — miercuri, 3 decembrie a. c. — a avut loc o expunere cu titlul: „Mircea cel Mare, apărătorul gliei străbune, personalitate de seamă a istoriei poporului român" (cu prilejul împlinirii a 600 de ani de la înscăunarea sa ca domn al Țării Românești). Conferențiarul a fost D-l prof. dr. Nicolae Stoicescu din București, care a conturat în chip magistral o însemnată și zbuciumată, în același timp, epocă din bimilenara istorie a poporului nostru.

Și cu această ocazie au luat cuvîntul mai mulți participanți care și-au exprimat profunda recunoștință pentru grija manifestată de conducerea statului, personal de Președintele Nicolae Ceaușescu, pentru punerea în valoare a momentelor importante din istoria poporului român și evocarea unor mari personalități, ceea ce contribuie la educarea generațiilor prezente și viitoare în spiritul dragostei netărmuite de Patrie și de apărare a pămîntului străbun.

Duminica Sfinților strămoși

Drept urmare a cuvintelor din Cartea Sfîntă: „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au vestit Cuvîntul lui Dumnezeu, priviți cu luare aminte, cum și-au încheiat ei viața, și urmați-le credința" (Evrei 13, 7), cu multă evlavie Biserica ortodoxă cinstește pe eroii săi adică pe sfinți. Cine sînt sfinții? Sînt cei care prin viața lor, mai ales prin zelul și credința lor s-au învrednicit de mari daruri de la Dumnezeu. Cînd sfinții sînt luați ca ajutători, de către creștinii pioși, Dumnezeu se îndură de aceștia, le ascultă rugile și le împlinește cererile.

După analogia cu cele nouă cete îngerești, Biserica Ortodoxă a împărțit pe sfinți tot în nouă cete; în fruntea lor stă Preasfînta, preacurata, preabinecuvîntata Maică a Domnului. Dintre aceste nouă cete, cei mai des pomeniți, sînt sfinții Părinți, mari dascăli ai Bisericii, deoarece ei, prin învățăturile și mai ales prin scrierile lor, au pus Ortodoxia pe făgașurile pe care merge astăzi.

Patru duminici, din cele cincizeci și două (uneori 53), cîte are anul nostru bisericesc, sînt consacrate cinstirii sfinților Părinți care împodobesc calendarul nostru creștinesc.

Prima duminică este duminica a șaptea după Paști, care cade în luna mai sau iunie, după cum Învierea Domnului cade mai de vreme sau mai tîrziu. Pe stil vechi, (în uz la noi în țară pînă la 1924), Paștile cădeau între 22 martie și 25 aprilie. După stilul nou (de la 1924 încoace) Paștile cad între 4 aprilie și 8 mai. În prima Duminică, de care vorbim, sînt prăznuiți Părinții care au luat parte la sinodul prim ecumenic.

A doua Duminică a Sfinților Părinți este cea care cade între 11 și 18 iulie. Se știe că cele șapte zile ale săptămînii nu sînt fixe, ci variabile. De exemplu, dăcă în 1986 data de 1 ianuarie a fost o miercuri, apoi în 1987 data de 1 ianuarie va fi o joi, iar în 1988, data de 1 ianuarie va fi într-o vineri. În duminica a doua a Sfinților Părinți sînt cinstiți Părinții care au participat la cele șase sinoade ecumenice.

A treia duminică a Sfinților Părinți cade între 12 și 19 octombrie. În ea sînt comemorați părinții de la sinodul al șaptelea ecumenic.

Cea de a patru Duminică a Sfinților Părinți este cea care precede marea sărbătoare a Nașterii Mîntuitorului, în calendare numită Duminica dinaintea Nașterii Domnului. În ea sînt prăznuiți părinții după trup ai Domnului Hristos, adică cei din care se trage Sfînta Fecioară Maria, Maica Domnului.

Biserica Ortodoxă n-a uitat însă, nici pe părinții neamului omenesc, care au viețuit înainte de venirea în lume a Mîntuitorului nostru. Deși aceștia n-au fost creștini, căci nu puteau fi, deoarece au trăit înainte de Domnul Hristos, totuși fiindcă ei au murit în speranța venirii Sale, de aceea Biserica creștină își aduce aminte și de ei.

Pentru aceasta, în duminica care precede Duminica înainte de Nașterea Domnului, Biserica Ortodoxă serbează pomenirea tuturor patriarhilor, proorocilor și dascălilor, care au adormit în nădejdea venirii lui Mesia. Această duminică a primit numele de Duminica sfinților Strămoși și este celebrată între 11 și 18 decembrie. În 1986 este prăznuită la 14 decembrie, în 1987 la 12 decembrie și așa mai departe.

Dăm mai jos două imne din zecile cu care Biserica Ortodoxă cinstește pe sfinții strămoși. Ele sînt luate din Mineiul pe decembrie:

„Veniți, iubitorilor de prăznuire, să lăudăm cu psalmi adunarea strămoșilor. Pe Adam, pe Enoch, pe Noe, pe Melhisedec, pe Avraam, pe Isac, iar după darea Legii, pe Moise, pe Aaron, pe Iisus al lui Navi, pe Samuel și pe David, pe Isaia, Ieremia, pe Iezechiel și pe Daniel, pe cei doisprezece. Cu aceștia pe Ilie, pe Eliseu, pe Zaharia și pe Ioan Botezătorul . . ."

„Veniți toți cu credință, să prăznuim pomenirea cea de peste an a părinților celor mai înainte de Lege: a lui Avraam și celor împreună cu dînsul, semințe din Iuda, pe toți după vrednicie să-i cinstim. Să lăudăm pe tinerii cei din Babilon, care au stins văpaia în cuptor, căci ei sînt chipul Sfintei Treimi . . ."

Cu astfel de cuvinte și multe altele, tot așa de calde, Biserica Ortodoxă cinstește pe cei care au adormit cu speranța venirii lui Mesia, Mîntuitorul lumii.

Pr. prof. *Ath. Negoiță*

Cinstire obştească

Întors la Sibiu după ultimele îndatoriri de peste hotare şi din capitala ţării, unde a luat parte la marile şi ştiutele evenimente din viaţa Bisericii noastre, în cadrul Sf. Liturghii, săvîrşită în catedrala mitropolitană din Sibiu, Duminică, 23 noiembrie 1986, Î. P. S. nostru Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut o prezentare a acestor evenimente, după care a vorbit credincioşilor prezenţi în număr mare despre pericopa evanghelică din Duminica arătată.

Înainte de încheierea Sf. Liturghii, P. Cuv. arhim. Dionisie Dan, vicarul ad-tiv de la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu, a citit o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu, trecută prin inimile tuturor credincioşilor prezenţi, pentru binefacerile revărsate asupra Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani.

După Sf. Liturghie, P. C. cons. Gheorghe Papuc a adus în atenţie crîmpeie din viaţa şi din extrem de întinsa şi bogata activitate, revărsată pe multe tărîmuri, a Î. P. S. Mitropolit al Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală. S-au evocat astfel anii de seminar, anii de studenţie în Teologie, cînd Leonida Plămădeală se afirma ca un tînăr dotat cu o putere deosebită de pătrundere în esenţa lucrurilor, ca şi anii de studii peste hotare, în Anglia, cînd a început să conferenţieze în multe centre universitare europene, ţinînd chiar cursuri libere la o universitate din Spania, iar o seamă de reviste străine îi publicau unele din gîndurile sale şi cînd a redactat o teză de doctorat în Teologie, apreciată de ilustrul teolog ortodox al zilelor noastre, pr. prof. Dr. D. Stăniloae, drept *„un adevărat eveniment în scrisul, în gîndirea teologică şi orientarea Bisericii noastre"*.

Au fost aduşi în atenţie de asemenea anii de muncă intensă depusă ca episcop vicar-patriarhal, cînd a impulsionat o seamă de sectoare ale Administraţiei patriarhale: tipografie, comisia de pictură bisericească etc., cînd a înfiinţat o seamă de parohii ortodoxe române peste hotare, precum şi o revistă în limbile franceză şi engleză pentru doritorii străini de a ne cunoaşte Biserica, cînd a început să fie deja cooptat şi să se afirme şi într-o serie de organisme bisericeşti internaţionale şi cînd a publicat cinci lucrări în volum, afară de zecile de studii şi articole. Aceeaşi muncă a desfăşurat ca episcop al Buzăului, unde, deşi a rămas numai doi ani, a lăsat de asemenea cinstitoare urme, între care: punerea în lumină, la Centrul eparhial Buzău, a unui necunoscut palat brîncovenesc, repararea a cîtorva zeci de biserici afectate de cutremurul din 1977, a seminarului şi centrului eparhial din Buzău, publicarea a încă patru cărţi etc.

S-a adus totodată în atenţie cîteva aspecte din activitatea depusă de Î. P. S. Sa ca Mitropolit al Transilvaniei, unde, în cei aproape cinci ani de cînd o conduce, chipul Arhiepiscopiei s-a înnoit, atît sub aspect gospodăresc, cît şi misionar-pastoral. S-a înnoit prin aripa nouă, de o rară frumuseţe, ridicată la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, prin spaţiile de la intrare, care s-au pictat tot aici cu scene din viaţa religioasă şi naţională a Transilvaniei, prin lărgirea spaţiului şi modernizarea tipografiei, prin lucrările de la Institutul Teologic din Sibiu, Schitul Păltiniş, Muzeul bisericii Sf. Nicolae — Braşov, Mănăstirea Brîncoveanu, prin reparaţiile capitale, înzestrările şi picturile care s-au executat sau se execută la foarte multe biserici din Arhiepiscopie, „dar mai ales — şi în primul rînd şi în chip special, cum a subliniat vorbitorul — prin înnoirea noastră lăuntrică, cler şi credincioşi deopotrivă, la care ne cheamă atît de susţinut şi stăruitor prin cuvîntările substanţiale pe care le rosteşte, prin multele şi valoroasele cărţi pe care le scrie, şapte apărute sau în curs de apariţie de cînd este Mitropolit, prin marele număr de studii şi articole din presa noastră bisericească urmărite cu un real interes de cititori, prin predicile calde şi clare pe care le rosteşte etc."

În atenţie s-au adus desigur cele 5, 6, 7 şi chiar mai multe ieşiri pe care Î. P. S. Mitropolit Antonie le face anual peste hotarele ţării — deloc uşoare, atît sub raport fizic, cît şi intelectual — prin care contribuie la apropierea dintre Biserici, dintre oameni şi popoare, imperativ major şi categoric al zilelor noastre, la mai buna cunoaştere a tezaurului doctrinar şi cultic al Bisericii noastre, cît şi a minunatelor virtuţi ale poporului român.

În felul acesta, a arătat vorbitorul, Î. P. S. Mitropolit Antonie ne dă o pildă vie şi luminoasă de felul cum trebuie trăită şi „umplută" o viaţă.

În numele preoţilor şi credincioşilor prezenţi în catedrala mitropolitană din Sibiu, în încheiere vorbitorul a exprimat Î. P. S. Mitropolit Antonie, la acest popas aniversar, gînduri de aleasă cinstire, precum şi doriri fierbinţi de sănătate şi pace, de ani mulţi, umpluţi cu alte noi şi binecuvîntate împliniri, spre binele obştei pe care o păstoreşte şi al întregului şi vrednicului nostru popor.

Corul catedralei şi obştea credincioşilor au intonat imnul arhieresc şi mulţi ani trăiască.

Vădit emoţionat, Î. P. S. Mitropolit Antonie a mulţumit pentru simţămintele de dragoste care i s-au arătat şi manifestarea de simpatie care i s-a făcut în această zi, cît şi cu alte prilejuri.

Redacţia

TELEGRAMĂ

(Continuare în pag. a 2-a)

Dorim să Vă aducem la cunoştinţă că Biserica Ortodoxă întotdeauna s-a străduit şi se străduieşte şi astăzi pentru instaurarea păcii în lume. Patriarhia Ierusalimului a organizat de curînd o manifestare panortodoxă la Betleem pentru pace, la care a participat şi o delegaţie a Bisericii româneşti. Am vrea să vă asigurăm, de asemenea, că apreciem în mod deosebit eforturile Excelenţei Voastre pentru rezolvarea rapidă şi dreaptă a problemei Orientului Mijlociu, pentru reinstaurarea păcii în lume, precum apreciem şi hotărîrea luată de curînd de România de a reduce cu 5 la sută efectivele şi cheltuielile militare.

Întorcîndu-ne la reşedinţa noastră, cu aceste deosebite impresii, dorim să felicităm din inimă pe Excelenţa Voastră pentru eforturile neobosite în vederea consolidării păcii, a dreptăţii şi a respectului reciproc între popoare şi, în mod special pentru colaborarea armonioasă cu Biserica şi Vă dorim Dvs. şi întregului popor român succes în toate şi bunăstare.

Cu preţuire şi bune urări

Plenara Consiliului Naţional ...

(Continuare din pag. 1)

La dezbaterile asupra punctelor înscrise pe ordinea de zi, mai mulţi participanţi au dat expresie sentimentelor de dragoste şi înaltă stimă pe care toţi cetăţenii patriei le nutresc faţă de Domnul Nicolae Ceauşescu, eminentul conducător dăruit trup şi suflet binelui şi fericirii poporului, cauzei păcii mondiale.

Vorbitorii au adus, de asemenea, un respectuos omagiu Doamnei Elena Ceauşescu, eminent om politic şi savant de faimă mondială, pentru contribuţia la înflorirea învăţămîntului, ştiinţei şi culturii în patria noastră, pentru străduinţile pe care le depune în slujba făuririi unei vieţi prospere a poporului nostru.

În unanimitate, participanţii au exprimat deplinul lor acord faţă de proiectul Planului naţional unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1987 şi proiectele Planului financiar centralizat al economiei naţionale şi al Bugetului de stat pe anul 1987. S-a apreciat că toate aceste documente deschid o nouă perspectivă de dezvoltare a economiei româneşti, de progres şi civilizaţie a Patriei noastre.

În aplauzele şi ovaţiile celor prezenţi la plenară a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România, Preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

Apreciind valoarea deosebită a documentelor adoptate de plenară, Domnia Sa a arătat că pentru transpunerea în viaţă a prevederilor înscrise în cuprinsul lor este necesar să se acţioneze cu toată hotărîrea şi răspunderea. „Va trebui să se acorde o atenţie deosebită ridicării calităţii şi nivelului tehnic al producţiei — a arătat Domnia Sa — ... Cînd vorbim de trecerea la un nou stadiu de dezvoltare, nu trebuie să înţelegem numai o trecere cantitativă, ci în primul rînd o etapă calitativ nouă în dezvoltarea generală a patriei, în toate domeniile, dar mai cu seamă în domeniul producţiei materiale, al activităţii ştiinţifice, de învăţămînt, al activităţii de formare a omului nou — constructor conştient al socialismului, al viitorului liber şi independent al Patriei noastre!"

Plenara s-a încheiat sub semnul profundei unităţi de simţire, a angajării ferme a tuturor participanţilor de a contribui în chip responsabil la îndeplinirea tuturor îndatoririlor majore care stau în faţa oamenilor muncii din Patria noastră, acum în pragul celui de-al doilea an al cincinalului 1986—1990.

Lucrările sesiunii Marii Adunări Naţionale

(Continuare din pag. 1)

Toate aceste proiecte de legi, care stabilesc direcţiile fundamentale ale dezvoltării ţării noastre în actuala etapă şi asigură condiţiile şi căile de acţionare pentru mersul ferm al poporului român pe calea înfloririi şi modernizării în continuare a economiei naţionale, a ridicării calităţii vieţii sale, ţelul suprem al politicii statului nostru, au fost analizate şi discutate în comisiile de specialitate permanente şi în plenul Marii Adunări Naţionale şi au fost votate, în unanimitate, devenind legi, care se înscriu ca parte integrantă în prevederile de ansamblu ale cincinalului 1986—1990.

Elaborate sub conducerea directă şi cu aportul determinant al Preşedintelui Ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, aceste documente de importanţă hotărîtoare pentru buna desfăşurare a întregii activităţi economico-sociale, prevăd ca imperative majore ale progresului economiei româneşti creşterea susţinută în 1987 a venitului naţional (cu pînă la 8—9% faţă de 1986) şi realizarea unei calităţi superioare a muncii şi vieţii întregului popor, bazate pe utilizarea cu maximă eficienţă a resurselor materiale şi de forţă de muncă.

Planul naţional unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe 1987 reflectă o dezvoltare susţinută a industriei, factorul hotărîtor al modernizării economiei naţionale şi al asigurării unei înalte eficienţe în toate ramurile de activitate.

Se prevede, de asemenea, creşterea aportului cercetării ştiinţifice şi extinderea progresului tehnic, potrivit programelor elaborate sub îndrumarea directă a Doamnei academician doctor inginer Elena Ceauşescu, prim vice-ministru al guvernului, preşedintele Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţămîntului.

Sînt deosebit de sugestive şi prevederile din plan privind dezvoltarea intensivă, modernizarea şi organizarea agriculturii pe baza celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, sporirea puternică a producţiei agricole vegetale şi animale, asigurarea unor producţii sigure şi stabile.

Înalt Prea Sfinţitul Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Vadului Feleacului şi Clujului — la împlinirea vîrstei de 77 de ani

Pentru Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, ziua de 11 noiembrie din fiecare an are o semnificaţie deosebită. În această zi memorabilă colaboratorii şi preoţii din Eparhia Clujului omagiază cu aleasă bucurie ziua de naştere a arhipăstorului lor, a Î. P. S. Sale Arhiepiscop Teofil Herineanu.

Urmaş demn al distinşilor înaintaşi la cîrma Arhiepiscopiei Clujului, episcopii Ivan şi Colan, Arhiepiscopul nostru Teofil Herineanu a văzut lumina zilei la 11 noiembrie 1909, în satul Arcalia, comuna Şieu-Măgheruş, jud. Bistriţa-Năsăud, judeţ care a dat neamului nostru pe George Coşbuc şi Liviu Rebreanu.

După cursurile elementare din satul natal, Î. P. S. Sa a urmat Liceul Gheorghe Bariţiu din Cluj, iar în 1928 s-a înscris la Academia teologică din oraşul Gherla, jud. Cluj, pe care a absolvit-o cu rezultate alese, iar din anul 1932 şi pînă în anul 1949 a activat ca preot de enorie.

După istoricul act al unificării Bisericii româneşti din Ardeal, înfăptuit la 21 octombrie 1948, ca unul dintre cei mai distinşi preoţi, Î. P. S. Sa revine în sînul Bisericii mame.

Distingîndu-se printr-o aleasă vocaţie preoţească, Î. P. S. Sa, în data de 8 iunie 1949 a fost ales pentru treapta de arhiereu, iar în ziua de 21 august 1949, la schitul Dragoslavele, a fost hirotonit întru episcop pe seama Eparhiei Romanului şi Huşilor.

Vreme de 8 ani şi mai bine, aici, Î. P. S. Sa a desfăşurat o prodigioasă activitate pastorală, socială şi patriotică, după cum singur s-a exprimat în cuvintele: „În anii păstoririi mele la Roman şi Huşi, am simţit cu putere cum duhul nemuritor al lui Ştefan cel Mare pluteşte treaz în atmosfera spirituală a Moldovei şi se roagă mereu alături de clerul şi de poporul ortodox — în bisericile ctitorite de ei — pentru trăinicia dreptei credinţe şi pentru izbînzile poporului nostru."

Dorinţa marelui mitropolit al Ardealului Andrei Şaguna a fost de a reînfiinţa în centrul Transilvaniei, cu reşedinţa la Cluj, o episcopie pe vechea vatră a fostei episcopii a Vadului, ctitorită de domnitorul moldovean Ştefan cel Mare, şi a celei a Feleacului, unde o bună vreme au avut reşedinţa şi mitropoliţii Ardealului.

Pe scaunul reînfiinţatei episcopii, cu reşedinţa la Cluj, în anul 1921, după înfăptuirea unităţii de stat a românilor din cele trei Principate: Muntenia, Moldova şi Transilvania, avea să urce vrednicul de pomenire episcopul Nicolae Ivan, care după o deosebit de rodnică activitate de 15 ani, a trecut la cele veşnice în anul 1936.

Episcopul Nicolae Ivan, a cărei aniversare de 50 de ani de la moartea sa a avut loc anul trecut, a fost urmat în scaun de episcopul Nicolae Colan, păstorind eparhia Clujului pînă în anul 1957, an în care a fost trecut pe scaunul de mitropolit al Ardealului, cu reşedinţa la Sibiu.

Ajuns din nou vacant scaunul Episcopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, în anul amintit 1957, cel de-al treilea ierarh la data de 22 decembrie 1957, Î. P. S. Sa Teofil Herineanu a fost înscăunat la Cluj. În felul acesta Î. P. S. Sa revine „la ai săi" în calitate de ierarh, stînd la cîrma acestei de Dumnezeu păzite eparhii vreme neîntreruptă de 29 de ani.

Înalt Prea Sfinţia Sa, Teofil Herineanu, a păstorit ca episcop pînă în anul 1973, cînd printr-o hotărîre a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Episcopia Vadului, Feleacului şi Clujului, avînd în vedere importanţa ei istorică, a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopie, iar titularul ei a fost înălţat la rangul de Arhiepiscop, alegîndu-şi ca ajutor pentru o mai intensă activitate misionar-pastorală, potrivit nevoilor Eparhiei, pe P. S. Episcop-vicar Iustinian Chira Maramureşanul.

Cu prilejul înscăunării Î. P. S. Sale la Cluj, arhipăstorul nostru a spus: „Părăsesc plaiurile moldovene cu simţămîntul că şi duhul marelui voievod — atlet al creştinătăţii — mă trimite la ctitoria lui la Vad, reînviată şi sporită în condiţii de lărgire şi de libertate nevisate de el. Mă trimite să priveghez şi să străjuiesc ca toţi românii să nu se mai despartă în două strane adverse." Iar cu prilejul ridicării Episcopiei Vadului, Feleacului şi Clujului la treapta de Arhiepiscopie şi pe titularul ei la treapta de Arhiepiscop, la data de 9 septembrie 1973, Î. P. S. Sa declară: „Ca şi pînă acum voi trudi vizitînd parohiile, filialele, pe păstorii şi păstoriţii din eparhie, ducîndu-le cuvînt de mîngăiere creştinească, cuvînt de îmbărbătare în munca lor de propăşire duhovnicească şi cetăţenească. Străbătînd văile şi colinele eparhiei voi propovădui eparhienilor mei cuvîntul Domnului, care prin scrisul dumnezeiescului Apostol Pavel îi îndeamnă la pace, la înţelegere reciprocă, la unitate: „Vă îndemn fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, să aveţi toţi acelaşi fel de vorbire, să n-aveţi dezbinări între voi, ci să fiţi uniţi în chip desăvîrşit într-un gînd şi o simţire" (I Cor. 1, 10).

Cu adevărat, realizările Î. P. S. Sale pe tărîm spiritual, cultural, pastoral ca şi pe plan gospodăresc stau mărturie vie activităţii deosebit de fructuoase, izvorîte dintr-o bogată experienţă pastorală vreme de 37 de ani.

Aşa cum a declarat nu o dată Î. P. S. Sa, în îndelungata şi aleasa sa activitate de ierarh, una din preocupările dominante ale activităţii sale a fost şi rămîne unitatea şi propăşirea Bisericii Strămoşeşti dublate de pacea şi liniştea ei interioară.

În toate ocaziile, Î. P. S. Sa a fost şi este frecvent şi constant luptător pentru pace prin cuvînt şi faptă, aducîndu-şi aportul în acest fel la bunaînţelegere, colaborare şi întrajutorare reciprocă, promovînd mai cu seamă ecumenismul local.

Ca urmare a recunoaşterii acestei contribuţii importante pe tărîm interconfesional, conducerea institutului protestant unic din Cluj-Napoca, i-a acordat Înaltului nostru ierarh titlul de „Doctor honoris cauza".

Prin calităţile sale alese, Înalt Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Teofil a fost şi rămîne un model de slujire şi de rugăciune către Dumnezeu, sprijinitor şi ajutător moral şi material al păstoriţilor săi.

Momentul omagial al sărbătoririi împlinirii a 77 de ani de viaţă din acest an al Înalt Prea Sfinţitului nostru arhipăstor, a marcat un eveniment deosebit de ales şi semnificativ pentru colaboratorii Înalt Prea Sfinţiei Sale de la Centrul eparhial Cluj, pentru toţi preoţii eparhiei.

Evenimentul a fost sărbătorit într-un cadru festiv în saloanele reşedinţei eparhiale devansat cu cîteva zile, în data de 6 noiembrie 1986, faţă de 11 noiembrie, întrucît în data de Duminică, 9 noiembrie a. c. a fost fixată alegerea noului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, unde Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu nu putea să nu fie prezent.

În prezenţa membrilor permanenţei Consiliului eparhial, a colaboratorilor şi angajaţilor Centrului eparhial, a membrilor corpului didactic de la Seminarul teologic Cluj-Napoca, a protopopului Clujului şi a unor preoţi din Cluj, a avut loc momentul omagial.

Personalitatea şi bogata activitate pastorală a Înalt Prea Sfinţitului arhiepiscop Teofil a fost omagiată în cuvinte alese de către Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, de P. C. Sa Liviu Ştefan — Vicar administrativ, de P. C. Sa Constantin Bradea, Directorul Seminarului teologic din Cluj şi de P. C. Sa Jeler Ioan, Protopopul Clujului.

Tuturor vorbitorilor şi celor prezenţi la distinsa sărbătoare a răspuns călduros, cu mulţumiri, Înalt Prea Sfinţia Sa, după care cei prezenţi au fost invitaţi de Înaltul sărbătorit la o agapă omagială, pregătită cu acest prilej.

Aşa cum i-au fost adresate călduroase felicitări şi urări de bine, sănătate şi zile senine, de către cei prezenţi, şi pe această cale îi adresăm Înalt Prea Sfinţiei Sale urarea de „Mulţi şi fericiţi ani cu lungime de zile întru sănătate deplină."

Prot. *Liviu Ştefan*
Vicar administrativ

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |